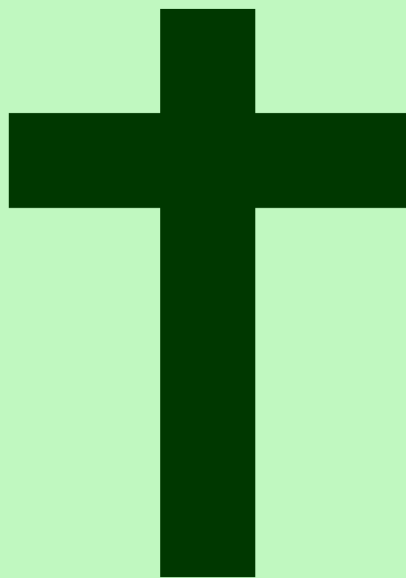

MARO KINDENI KAWA
ŊGUA

The New Testament and Psalms in the Sio Language of Papua
New Guinea

MARO KINDENI KAWA NGUA
The New Testament and Psalms in the Sio Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Sio long Niugini

Copyright © 1995 Wycliffe Bible Translators

Language: Sio

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-02-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 31 Aug 2023
b3b81168-89df-5bc3-8b0c-cf72ef93d3de

Contents

Wâŋgiŋa Paneâŋa kâ . . .	1
Matai	135
Malaka	207
Luka	248
Yoane	323
Pâri Tamâta	377
Rom	444
1 Korin	479
2 Korin	513
Galesia	535
Efesus	548
Pilipai	560
Kolosi	569
1 Tesalonaika	577
2 Tesalonaika	584
1 Timoti	588
2 Timoti	598
Titi	605
Pilemon	610
Hibru	612
Yamesi	639
1 Petero	648
2 Petero	658
1 Yoane	664
2 Yoane	672
3 Yoane	674
Jut	676
Zo Muli	679
Ŋgua Kanaŋo	715

WÂŅGIŅA PANEÂŅA KÂ

Kinzi Isrel Ņgu timbunzi Daviti, Ņga tamâta pinde simo muņgani lâ, ande sisia wângiņa kie-kie Ņana sikai noņa pa Maro Kindeni ku sipanea i. Zo pinde siwawa i, aņga zo pinde kawanzi ndaņge papa, aņga zo pinde situla nenzi kalo-tawana pwataki, aņga zo pinde sipatula nenzi kiesaka papa, aņga zo pinde ilonzi makisa Ņana malia kie-kie sikai Ņinde, aņga zo pinde situla Ņgua tu Kirisi ma muli imâ ipâņga (Wângiņa 2, 8, 16, 22-24, 40-41, 45, 68-69, 72, 89, 102, 118). Maro Kindeni ilo tu kinda ma kalonda Ņgere Ņana i kawa Ņgua rârâni ku toka muli. Itu kinda ma tamarerea i simbo nâ, ku kalonda Ņgere Ņana vetâņa arara muņga iveta pa kinda. Ambo taveta mine, ande nenda ndekâņa ma ipâņga Ņalae.

1

Kinzi tamâta rua nenzi vetâņa

¹ Ambo tamâta tonģe tini pwâka Ņana ipaloņo pa kinzi tamâta sakamao nenzi Ņgua, ambo i tini pwâka Ņana ipono muli pa kinzi kiesaka tamwatanzi nenzi Ņgua, ambo i tini pwâka Ņana isaņona kunzi tamâta Ņinde uru siporo Ņgua pavaligiņa pa Yova Kindeni, ande tamâta Ņinde ikura tu indeka.

² Tamâta Ņinde ilo ara ndo Ņana Yova Kindeni ne Ņgua tukuņa kâ, aku i nde kari wa mbo wa uru kalo Ņgere sondo Ņana Ņgua tukuņa Ņinde kâ.

³ Tamâta Ņinde itogo kâi tonģe imandi lââ pwali. I uru ipula kanaņo ikura zo zo, aku ne lau uru Ņgâla-ņgâla tia ndo. Vetâņa rârâni iveta nde uru ipâņga ara nâ.

⁴ Aņga kinzi tamâta sakamao nde simo mine tia. Kinzi simandi kaika tia ndo. Kinzi sitogo gawura lawea itapala kala ilâ.

⁵ Mine nde Yova Kindeni ma ipare nia sondo panzi tamâta sakamao. Kinzi kiesaka tamwatanzi ma sikura tu simo kunzi Yova Kindeni ne tamâta, ande tia.

⁶ Ņana tu Yova Kindeni uru ikea Ņananzi i ne tamâta. Taitu kinzi tamâta sakamao ma naonzi tia lâ.

2

Maro Kindeni ipatea Koipu Ņalae

¹ Mana mana Ņana kinzi tinikoa Ņgu, a? Ņana sâ kâ Ņga kinzi sipa Ņgua Ņana siveta paraņa kâ, a? Ņana sâ kâ Ņga siveta Ņgua pâņa kaa kaa mine, a?

² Kinzi Ņgu Ņinde nenzi koipu Ņalaņala siluku Ņana paraņa kâ. Kinzi nenzi tamâta mbâna-mbâna sipasau tu siroto nzâla Ņana siņgoloa paraņa kuku Yova Kindeni tava Koipu Ņalae Ņinde i muņga ipatea.

³ Kinzi situ Ņgua mine tu, “Yova Kindeni kuku ne koipu Ņalae rua nde sipa wâlo kaika lâ kinda tininda lâ, andeta kala Ņine kinda ma tapu wâlo mbutukunâņa Ņinde ututu.”

⁴ Andeta Maro Ņalae, ina uru isaņona koipu Ņalae ne saņonâņa nia lâ samba lawea, ande iņeleanzi wa iveta “a” panzi wa.

⁵ Ņineņga i wisi nâna Ņalae panzi kala itu Ņgua kaika panzi. Aku Maro Ņalae ne wisi-nâna Ņinde iveta ru-ruņa Ņalae Ņinde panzi.

⁶ Aku Maro Ņalae iporo mine tu, “Muņgani naņa apatea tamâta Ņinde tu ma imo Koipu Ņalae, aku naņa warakâņgu ao i imo Saion tuu kulu, nanenģu tuu sapâņa Ņinde.”

⁷ Aku Koipu Ņalae Ņinde nde iporo tu, “Ņine naņa ma atula Yova Kindeni kawa Ņgua pwataki. Muņga Yova Kindeni ipai naņa mine tu, ‘Noko nde naņa natunģu. Kala Ņine naņa amo noko tama.’ ”

⁸ Aku Yova Kindeni kala ipai naņa mine tu, “ ‘Ambo noko ma kuno pa naņa, ande naņa ma tamâta rârâni nenzi tâno alano, aku noko ma pwai poe pa nia ndoni.

9 Noko ma pwai poe kaika ndo panzi tamâta rârâni, aku ma kupunzi pwapwataki, itogo tamâta ipu kulo pwapwataki kala punu-punu nâ ikeno.’” Yova Kindeni iporo ŋgua mine pa naŋa koipu ŋalae.

10 Mine nde miki koipu ŋalaŋala rârâni kalonjo nanenċu ŋgua ŋine sondo, aku kapakatona warakami nemi vetâŋa sondo ndo.

11 Miki ma kamege ŋana Yova Kindeni kâ, aku kapanea i ŋa tava ilomi rurunja.

12 Miki ma kapare tukumi ndue lâ i kie tini laiti. Tia ma i wisi nâna walele nâ pami, aku ma izavarumi ku naomi tia lâ. Anċa tamâta ea kinzi uru silâ pa Yova Kindeni tu ma ikea ŋananzi, ande i ne nzâmbe ara ikeno panzi.

Lâ mboyo tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ipu tini kaika papa i Daviti isia wângiŋa ŋine, lâ zo ŋinde ikâwa ŋana i natu Apsalom kâ.

3

1 Yova Kindeni, nanenċu kazâŋa tamâta sipânċa kambwanenzi rârâ ŋinde! Kinzi simandi ŋana siveta kenzi sakamao pa naŋa.

2 Kinzi siporo ŋgua ŋana naŋa kâ mine tu, “Maro Kindeni ma ivila i tia.”

3 Taitu nenzi ŋgua ŋinde nde mao tia. Yova Kindeni, noko kutogo nanenċu maramunja mine. Noko ma kumunċa pana ŋana apole paraŋa kâ. Noko nâ uru kupu tini kaika pa ilonċu kalonċu, ŋana naŋa akura tu amandi kaika kâ.

4 Naŋa uru asarâwa pa Yova Kindeni tu ivila naŋa. Aku i imo tamwata ne tuu sapânċa kulu ku ipalonċo pa nanenċu noŋa.

5 Yova Kindeni uru ikea ŋanana ikura mbo mbo. Mine nde lâ zo ŋana naŋa akeno kenonja nia, ande naŋa uru akeno utu lâ lee mbwale pwataki, ŋinenċa amandi sânda kilo.

6 Kinzi kazâŋa tamâta kambwanenzi tamâta-tamâta sinċe naŋa mbwaliu lâ, taitu naŋa ŋandai aruru ŋananzi ŋga.

7 Yova Kindeni, kumandi ŋga! Nanenċu Maro Kindeni, kumâ kuvilana! Noko uru kupunzi nanenċu kazâŋa tamâta rârâni pâta lâ, kala nenzi kaika ŋana sipole naŋa kâ ande ikeno panzi tia.

8 Yova Kindeni, noko simbo nâ uru kuvilanzi ne tamâta ŋana sipole paraŋa kâ. Noko uru kuveta kie ara nâ panzi tamâta ŋinde sipono muli pano.

4

Lâ mbo tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ipu tini kaika papa i Daviti isia wângiŋa ŋine

1 O Maro Kindeni, noko uru pwea ŋanana. Mine nde kupalonċo pa nanenċu noŋa! Munċa noko pwai naŋa piti lâ kazâŋa ilo. Kala ŋine naŋa ano pano tu kuo ne wisi-wisi imâ pana ku kutambira taja pa nanenċu noŋa.

2 Anċa miki tamâta ŋai, miki ma kayaula naŋa ŋânċu ikura zo ŋapia kilo, a? Miki ma ilomi konja pa ŋgua kaa kaa wa kapono muli pa mâsi lanċa wa ikura zo ŋapia kilo, a?

3 Miki kalomi ŋgere sondo ŋga; Yova Kindeni nde ipateanzi tamâta pinde pa i tamwata, kinzi ŋinde uru sipono muli pa i. Mine nde lâ zo ndia naŋa ano papa i, ande i uru ipalonċo pa nanenċu noŋa.

4 Ambo miki wisimi nâna, ande kapakatona sondo ŋga. Tia ma kaveta kiesaka. Lâ zo ndia miki kakeno nemi kenonja nia, ande ara ŋana miki ma kalomi ŋgere sondo, aku kawami buu nâ.

5 Ara ŋana miki ma kao patarawânċa sondo nâ ilâ pa Yova Kindeni, aku kao nemi kalo-tawana ilâ mao papa i nâ.

6 Tamâta rârâ uru ilonzi pa mbalinja nâ, kala sikai noŋa mine tu, “Ea ikura tu ivilama kamo ara kilo,

a? O, Yova Kindeni, kalo sukâŋa ŋanama!”

⁷ Lâ zo ŋana kâpwa ipâŋga maria lâ tâno ilo, ande kinzi tamâta ŋinde uru sindeka. Taitu muŋgani noko kuo ndekâŋa ŋalae tina lâ naŋa ilonŋu, aku ndekâŋa ŋine ipole nenzi ndekâŋa kaa ŋinde ndo lâ.

⁸ Yova Kindeni, noko simbo nâ uru pwatona naŋa kala amo ara nâ. Naŋa aruru ŋana sâ tonŋe tia. Mine nde lâ zo ŋana naŋa alâ akeno nanenŋu kenonŋa nia, ande naŋa uru akeno walele ku akeno utu lâ.

5

Tamâta ikai noŋa pa Maro Kindeni tu ma ikatona i Daviti isia wângiŋa ŋine

¹ Yova Kindeni, kupaloŋo pa nanenŋu noŋa. Naŋa ilonŋu malia ndo; mine nde kutambira taŋa pa nanenŋu tiŋa.

² Nanenŋu Koipu ŋalae, nanenŋu Maro Kindeni noko, naŋa ano pano tu kuvilana, aku kupaloŋo pa nanenŋu sarawâŋa.

³ Yova Kindeni, naŋa uru amâ pano ikura mboyo mboyo, aku noko kupaloŋo pa nanenŋu noŋa. Nanenŋu noŋa uru imâ pano itogo nanenŋu patarawâŋa mwasina. Naŋa akai noŋa pano lâ, ŋinenŋa ao tiniŋgu pa noko tu kuvilana.

⁴ Maro Kindeni, noko ŋandai kundedeka ŋana vetâŋa potomule ŋga. Mine nde kinzi tamâta sakamao sikura tu simo noko tini laiti, ande tia.

⁵ Tamâta ea kinzi uru sipasuka warakanzi tininzi, kinzi ŋinde sikura tu simandi noko nao, ande tia. Noko tini pwâka ndo ŋananzi kiesaka tamwatanzi.

⁶ Noko kuzavarunzi kinzi laŋeŋa tamwatanzi, aku noko pwai kazâŋa ŋalae tina panzi tamâta ea uru sikai laŋeŋa wa sipunzi tamâta pâta simâte wa.

⁷ Taitu noko tini mwasa ndo pa naŋa ikura zo rârâni. Mine kala naŋa akura tu amâ pano lâ noko

ne luma sapâŋa, aku apare tukunŋu pano awâŋgi awawano.

⁸ Yova Kindeni, kinzi kazâŋa tamâta situ siyaula naŋa. Mine nde naŋa ano pano tu kugagati ilonŋu kalonŋu, ŋana naŋa ma aveta ikura noko ne pateâŋa mine. Kutula noko ne nzâla sondo ŋinde pa naŋa, ŋana naŋa ma apono muli sondo pano.

⁹ Nanenŋu kazâŋa tamâta nenzi ŋgua rârâni nde sondo tia ndo. Kinzi ilonzi ndo tu ma sizavarunzi tamâta. Kinzi kawanzi nde itogo mateŋa tamâta nenzi kuru mwasina, kawa maa nâ ikeno, ŋana tu kinzi uru siporo ŋgua mona-mona palaŋeŋa rârâ ŋana siyaulanzi tamâta kâ.

¹⁰ Maro Kindeni, naŋa ilonŋu tu noko ma kuonzi tamâta ŋinde lâ ŋgua nia, ŋinenŋa kupare nia panzi. Naŋa ilonŋu tu nenzi ilo-kalo potomule ŋinde ma iyaula warakanzi. Kinzi uru taŋanzi kaika pa noko, aku siveta kiesaka rârâ ŋinde. Mine nde naŋa ilonŋu tu noko ma kusokinzi silâ simo malawae ndo ŋanano.

¹¹ Anŋa tamâta ea uru simâ pa noko tu ma pwea ŋananzi, ande kinzi ŋinde rârâni ma sindeka. Kinzi ma wisinzi ara, aku ma siwâŋgi wângiŋa ndekâŋa kâ. Naŋa ano pano tu pwatonanzi sondo, kinzi ŋinde ilonzi ndo keno pano. Noko uru kuveta kie ara ndo panzi; mine kala kinzi sindeka ŋalae.

¹² Yova Kindeni, noko uru kuveta kie ara ndo panzi tamâta ea sipono muli pa noko ne ŋgua. Noko ne wisi-wisi ŋinde nde itogo tamâta ŋinde nenzi maramuŋa mine.

6

Tamâta ilo malia kala ino pa Maro Kindeni tu ma ivila i Daviti isia wângiŋa ŋine

¹ Yova Kindeni, noko ma wisi nâna ku kumbita naŋa ndimo! Mao nâ, noko wisi nâna, taitu naŋa ano pano tu kupare nia pa naŋa ndimo.

² Yova Kindeni, nanenŋu kaika nde ikâwa ilâ lâ. Mine nde kalo

sukâŋa ŋanana! Naŋa tiningu ndoni pââsââ lâ, aku ilonŋu tu noko ma kuveta tiningu ara kilo.

³ Naŋa ilonŋu nde malia ndo. Andeta Yova Kindeni, noko ma kupaloŋo pa nanenŋu noŋa ku kuvilana lâ zo ndia, a?

⁴ Yova Kindeni, kulele nao pana ku kuvilana ŋga! Noko ilo ndo keno pa naŋa ikura zo râŋâni. Mine nde naŋa ano pano tu kutiŋgi mateŋa piti pana.

⁵ Tiambo kinzi mateŋa tamâta sikura tu kalonzi ŋgere ŋana noko kâ, tiya? Tia ndo. Lâ mateŋa nianzi, tamâta tonŋe ikura tu ipanea noko ŋa, ande tia. Mine kala ano pano tu kuvilana.

⁶ Naŋa amo ata nâ lee walonŋu ndoni marumbu lâ. Naŋa matâŋgu sulu indu indue isusulua nanenŋu kenonŋa nia ikura mbo mbo. Mine nde naŋa kulonŋu kulânda nde lââ sakoa lâ.

⁷ Nanenŋu kazâŋa tamâta nde siveta kenzi sakamao pa naŋa. Mine kala naŋa amo atata nâ. Naŋa matâŋgu poa lâ, kala akura tu amora nia sondo, ande tia.

⁸ Ayo, miki tamâta sakamao, miki kakâwa kalâ! Yova Kindeni ilonŋo nanenŋu tiŋa marumbu lâ.

⁹ Naŋa asarâwa pa Yova Kindeni tu ma kalo sukâŋa ŋanana, aku i ilo ara ŋana nanenŋu noŋa ŋinde.

¹⁰ Yova Kindeni ma ipolenzi nanenŋu kazâŋa tamâta râŋâni, aku kinzi ma siruru ku ma mainzi ŋalae. I ma inŋanzi walele nâ, kala kinzi ma sikâwa pwapwataki silâ.

7

Tamâta ilo malia kala ikai noŋa pa Maro Kindeni

Daviti isia wângiŋa ŋine, lâ zo ŋinde i ilo malia ŋana tamâta tonŋe ne vetâŋa, i ŋa tu Kus.

¹ Yova Kindeni, nanenŋu Maro Kindeni noko, naŋa amâ pa noko ku ano pano tu pwea ŋanana. Kuvilana, aku pwai naŋa piti lâ kinzi

tamâta uru sitanŋula naŋa ŋinde mbaunzi ilo.

² Tia ma kinzi sikai naŋa alâ pa nia bilimu, ŋinenŋa ma sizavaru naŋa ndo lâ, itogo mbwâmbwa saka “leve” uru iveta panzi tamâta mine.

³⁻⁴ Yova Kindeni, nanenŋu Maro Kindeni noko, ambo nanenŋu soki tâ ikeno pana, ambo naŋa muŋga aveta kenŋu sakamao pa tamâta tonŋe tâku, akai lanŋeŋa pa niŋgunambwe tonŋe tâku, aveta vetâŋa soki kaa nâ pa nanenŋu kazâŋa tamâta tonŋe tâ;

⁵ ambo mine, ande ara ŋana kinzi kazâŋa tamâta ma sitanŋula naŋa lee sikaina kaika lâ. Ara ŋana kinzi ma kenzi nâ sipale naŋa sizavaruna ndo lâ, aku ara ŋana ma sipile karaenŋu ikeno kaa nâ lâ tâno kulu. Andeta naŋa ŋandai aveta vetâŋa mine ŋga.

⁶ Yova Kindeni, naŋa ilonŋu tu noko ma kumandi sânda ku pwai nâna panzi nanenŋu kazâŋa tamâta. Kumandi ku pwai kazâŋa panzi tamâta ŋinde uru wisinzi nâna ŋalae tina pa naŋa. Maro Kindeni, noko kuporo kaika lâ tu tamâta ma siveta vetâŋa sondo ndo panzi tininzi pinde. Mine kala naŋa ano pano tu kupagagati tamwata ku kuvilana!

⁷ Noko uru kusanŋona koipu ŋalae ne sanonâŋa nia lâ samba lawea. Naŋa ilonŋu tu noko ma kugonanzi tamâta râŋâni simâ taitu ku kuonzi simandi noko nao.

⁸ Yova Kindeni, noko uru kumandi lâ ŋgua nia ku kulea sondo pa tamâta râŋâni nenzi vetâŋa. Noko kusama tu naŋa aveta vetâŋa soki tonŋe tia. Mine nde naŋa ano pano tu kutula ŋinde pwataki panzi nanenŋu kazâŋa tamâta lâ ŋgua nia.

⁹ Maro Kindeni, noko ne vetâŋa râŋâni nde sondo ndo. Noko kusama tamâta râŋâni nenzi ilo-kalo wa ilonzi wa marumbu lâ. Mine kala naŋa ano pano tu kutoto kinzi tamâta sakamao nenzi vetâŋa potomule ŋinde, aku kuveta kie ara

panzi tamâta ea uru sipaveta kuku vetâŋa ara.

¹⁰ Naŋa kalonŋu tawana tu Maro Kindeni i nde nanenŋu maramuŋa. I uru ivilanzi tamâta ea sipaloŋo pa i kawa ŋgua.

¹¹ Maro Kindeni ne pareŋa-nia nde sondo ndo. Ikura zo rârâni i uru wisi nâna panzi kiesaka tamwatanzi.

¹² Ambo kinzi tamâta sakamao mine ma sipalele ilonzi kalonzi tia, ande Maro Kindeni ma iwawa ne pila kazâŋa kâ. I itike ne temba kala iluku lâ ŋana paraŋa kâ.

¹³ I inziu ne silâwa ku mata ruru ndo, ŋinenŋa ikai ne temba kâki ku irae temba ŋana ipanenzi tamâta sakamao kâ.

¹⁴ Opopo, kinzi tamâta sakamao uru kalonzi ŋgere ŋana vetâŋa kiesaka kie-kie nâ. Kinzi simo sitogo vetâŋa potomule rârâni tamanzi, aku kawanzi laŋeŋa nâ ikura zo zo.

¹⁵ Kinzi sisale tâno wewe ŋalae ŋana sikainzi tamâta kâ. Taitu kinzi warakanzi patanzi sindue silâ wewe ŋinde ilo.

¹⁶ Mine kala nenzi vetâŋa potomule nde iyaula kinzi warakanzi lâ. Kinzi mbaunzi nâ iveta nâna pa warakanzi.

¹⁷ Mao nâ, Yova Kindeni ne vetâŋa rârâni nde sondo ndo. Mine nde naŋa kawâŋgu ndaŋge papa i. Naŋa ma awâŋgi wângiŋa paneâŋa kâ pa Yova Kindeni âta Tamwata.

8

Maro Kindeni kilala ipâŋga nia yo ikura nia ndoni mine tu i ŋa nde ŋalae ndo

Daviti isia wângiŋa ŋine

¹ Yova Kindeni, maka nema Maro ŋalae noko, kinzi tamâta rârâni lâ tâno ndoni simora noko ne walo ŋalae ipâŋga nia yo panzi. Kinzi simo sipanea noko ŋa, aku nenzi paneâŋa ŋinde ikâki ilâ lee ipâŋga samba lawea.

² Aku kinzi lâlu kiri-kiri kala uru sipanea noko ŋa mine nâ, aku nenzi paneâŋa ŋinde nde itogo ŋgumbi

kaika ŋana ipono noko ne kazâŋa tamâta nzalanzi.

³ Yova Kindeni, naŋa matâŋgu kâki alea pa nia maa, niani ndaina noko nia ndoyo kupulia ipâŋga lâ. Naŋa amora nzimona tavanzi pitu rârâni ŋinde noko muŋga kuonzi simo nianzi nianzi.

⁴ Naŋa amora kelekele ŋinde lâ, ŋinenŋa akasonŋano lâ warakâŋgu ilonŋu mine tu, “Maka tamâta nde sâ kala noko uru ilo ŋanama. Maka nde kelekele kaa nâ; mine nde mana mana ŋga noko uru pwatonama, a?”

⁵ Andeta noko muŋgani kuo maka kamo kelekele rârâni kulunzi, kala maka kamo noko simbo nâ kalo. Noko kuveta maka kakai koipu, aku kusuka maka ŋama kâki lâ.

⁶ Noko kupatea maka ŋana kakai poe pa kelekele rârâni noko muŋga kupulianzi sipâŋga ŋinde. Noko kuonzi kelekele rârâni simo maka tamâta kaloma marumbu lâ.

⁷ Mao nâ, noko pwainzi lama wa, bulmakao wa, simbi rârâni simo dugu ilo wa,

⁸ sii rârâni wa, iŋa rârâni wa, aku kuonzi kelekele rârâni ŋinde simo maka kaloma.

⁹ Yova Kindeni, maka nema Maro ŋalae noko, kinzi tamâta rârâni lâ tâno ndoni simora noko ne walo ŋalae ipâŋga nia yo panzi.

9

Tamâta kawa ndaŋge pa Maro Kindeni ŋana i ne vetâŋa rârâni kâ Daviti isia wângiŋa ŋine

¹ Yova Kindeni, naŋa ilonŋu ndo tu aporo ndaŋge ŋalae pa noko. Naŋa ma aporo atula ŋgua panzi tamâta ŋana vetâŋa ŋalanjala rârâni noko muŋga kuveta ŋinde.

² Naŋa kalonŋu ŋgere ŋana noko ne vetâŋa ŋinde kâ, kala awâŋgi wângiŋa tava ndekâŋa ŋalae. Yova Kindeni âta Tamwata, naŋa ma awâŋgi wângiŋa paneâŋa kâ pa noko,

³ ŋana tu noko kumandi lâ nanenŋu kazâŋa tamâta naonzi,

kala sikâwa silâ. Kinzi patanzi sindue aku sipamateteu.

⁴ Lâ zo ɲana noko kulea pa nanenɲu kazâņa tamâta nenzi vetâņa lâ ɲgua nia, ande noko kuveta vetâņa ɲinde sondo ndo. Mine nde noko kutula pwataki lâ kinzi naonzi tu nanenɲu soki tonɲe tia.

⁵ Noko kupa ɲgua lâ ɲana kupare nia panzi tinikoa ɲgu. Noko kuzavarunzi tamâta sakamao ɲinde kala naonzi tia lâ, aku tamâta tonɲe ma kalo ɲgere kilo ɲana kinzi kâ, ande ma tia.

⁶ Noko kuzavarunzi kazâņa tamâta kala naonzi tia ndo lâ. Mine nde kinzi ma sikura tu sikai kazâņa pa maka kilo, ande tia. Yova Kindeni, noko kuzavarunzi lawea ɲalaɲala marumbu lâ, aku tamâta rârâni nde kalonzi kapa ɲananzi lâ.

⁷ Aɲga Yova Kindeni nde imo koipu ɲalae ikura zo zo. I iluku lâ ɲana ipare nia panzi tamâta kâ.

⁸ I uru ikai poe sondo ndo panzi tamâta ɲgu ndoni. Aku i ne mâsi ɲana ipare nia panzi tamâta kâ nde ipakura kuku nenzi vetâņa.

⁹ Tamâta pinde nenzi walo nde ɲalae koɲa tia, kala nenzi kazâņa tamâta uru siveta kenzi sakamao panzi. Taitu Yova Kindeni uru ikea ɲananzi tamâta ɲinde. Lâ zo ndia malia ipâɲga panzi, ande kinzi uru silâ simuna i tini laiti, kala simo ara nâ.

¹⁰ Yova Kindeni, ambo tamâta tonɲe itu imâ pano, ande naɲa asama tu noko ma kupu muli pa tamâta ɲinde tia ndo. Mine kala tamâta ea sisama noko kilala sondo, ande kinzi ɲinde rârâni ma kalonzi tawana noko mao nâ.

¹¹ Miki kalonɲo ɲga; Yova Kindeni imo koipu ɲalae lâ Saion lawea! Miki ma kawâɲgi kapanea i kasuka ɲa kâki, aku katapâri panzi tamâta ɲgu ndoni ɲana vetâņa ɲalaɲala i muɲga iveta ɲinde.

¹² Yova Kindeni ilo ɲananzi tamâta ɲinde uru sikai nâna koa tia nâ, aku ipono taɲa ɲana nenzi

tiɲa kâ, ande tia. I uru ipare nia pa tamâta ea iveta soki panzi.

¹³ O Yova Kindeni, kalo sukâņa ɲanana! Kumora ɲga; nanenɲu kazâņa tamâta siveta kenzi sakamao ndo pa naɲa. Naɲa ano pano tu pwaina piti lâ mateɲa ne nimbu ilo.

¹⁴ Ambo noko ma kuvila naɲa mine, ande naɲa ma akura tu amandi Jerusalem lawea ne ɲgumbi nzâla kawa, ku ma apaneano atapâri panzi tamâta ɲana vetâņa rârâni noko muɲga kuveta pa naɲa ɲinde. Naɲa ma amo andeka nâ, ɲana tu noko pwaina piti lâ kazâņa ilo.

¹⁵ Muɲga kinzi tinikoa tamâta sisale tâno wewe ɲalae ɲana sitatau maka kâ. Andeta kinzi warakanzi patanzi sindue silâ wewe ɲinde ilo. Kinzi sio nimbu ɲana sikale maka kaika kâ, andeta nimbu ɲinde nde ikai kinzi warakanzi.

¹⁶ Kinzi tamâta sakamao ɲinde siveta kelekele ɲana iyaula maka, andeta kelekele ɲinde ipalele ku izavarunzi kinzi warakanzi. Mine nde Yova Kindeni kilala ipâɲga nia yo tu i uru ipare nia sondo panzi tamâta.

¹⁷ Tamâta ea sipu mulinzi pa Maro Kindeni, ande kinzi tamâta sakamao ɲinde rârâni nde soka nzâla ɲinde ilâ pa mateɲa nianzi nâ.

¹⁸ Andeta Maro Kindeni ma kalo kapa ɲana isuka kinzi sugorai tamwatanzi, ande ma tia. Kinzi tamâta ɲinde uru sio tininzi pa Maro Kindeni tu ma ivilanzi, aku nenzi mâsi ɲinde ma ilâ kaa nâ, ande tia.

¹⁹ Yova Kindeni, kumâ ɲga! Noko ma kusâu panzi tamâta tu taɲanzi kaika pano ndimo. Naɲa ilonɲu tu noko ma kuonzi tinikoa tamâta simandi noko nao lâ ɲgua nia, ɲinenɲa ma kupa ɲgua ɲana pareɲa-nia kâ panzi.

²⁰ Yova Kindeni, naɲa ilonɲu tu noko ma kuveta ruruɲa ɲalae panzi. Kutula pwataki panzi tu kinzi nde tamâta nâ, kala simo noko kalo.

10

Tamâta ikai noŋa pa Maro Kindeni tu ma ivila i

¹ Yova Kindeni, ŋana sâ kâ ŋga noko kumo malawae ndo ŋana naŋa kâ, a? Naŋa amo sakamao ndo; ŋana sâ kâ ŋga noko kupavea ŋanana, a?

² Kinzi tamâta sakamao uru sipasuka warakanzi tininzi ku siveta kenzi sakamao panzi sugorai tamwatanzi. Naŋa ilonŋu tu kinzi ma patanzi sindue wewe ilo, wewe ndainani kinzi warakanzi muŋga sisale ŋana sikainzi tamâta kâ.

³ Kinzi tamâta sakamao uru kawanzi pakâe siporo ŋana ilo-kalo potomule ŋinde ikeno ilonzi kalonzi. Kinzi ilonzi yosi ŋana mbaliŋa kie-kie. Kinzi uru siporo ŋgua sakamao pa Yova Kindeni wa sipu mulinzi papa wa.

⁴ Kinzi tamâta sakamao situ kinzi warakanzi nâ nde tamâta ŋalaŋala. Kinzi tininzi pwâka ndo ŋana Maro Kindeni kâ. Kinzi situ i nde maro kaa nâ.

⁵ Mbaliŋa kie-kie ikeno panzi, kala simo sindeka nâ. Kinzi sizizâla ndo ŋana Maro Kindeni ne mâsi ŋana ipare nia panzi tamâta kâ. Kinzi uru siveta “a” pa nenzi kazâŋa tamâta.

⁶ Kinzi siporo lâ ilonzi mine tu, “Naŋa amandi kaika nâ; sâ tonŋe ikura tu ipono nzalânŋu, ande tia. Malia tonŋe ma ikura tu isânda naŋa kulunŋu, ande tia ndo.”

⁷ Ikura zo rârâni kinzi uru siporo ŋgua sakamao wa ŋgua laŋeŋa wa ŋgua ŋana itu rurunŋa panzi tamâta pinde wa. Kinzi ilonzi ndo ŋana siporo wisi-nâna ne ŋgua sakamao panzi tamâta pinde.

⁸ Kinzi tamâta sakamao uru simuna simo lawea ilo, ku sio ŋananzi tamâta ara ŋana sipunzi pâta simâte kâ. Kinzi simuna ku sititike sio ŋananzi tamâta pinde ŋana sizavarunzi kâ, kinzi ŋinde nenzi walo ŋalae koŋa tia.

⁹ Kinzi simo simuna nâ, itogo mbwâmbwa saka “leve” uru imuna lâ ne ŋânza ilo mine. Kinzi

sio ŋananzi sugorai tamwatanzi lee sikainzi kaika lâ nenzi nimbu. Ninenŋa silaenzi silâ.

¹⁰ Kinzi tamâta sakamao nenzi kaika nde ŋalae tina. Mine kala kinzi sitawanzi sugorai tamwatanzi ndue ndo lâ ku sipolenzi lâ.

¹¹ Kinzi uru siporo lâ ilonzi mine tu, “Maro Kindeni kalo kapa ŋana nanenŋu vetâŋa kâ. Ipono tamwata nao lâ, kala ikura tu imora sâ tonŋe tia.”

¹² Mao nâ, kinzi tamâta sakamao uru siveta vetâŋa mine. Mine nde Yova Kindeni, kumandi ŋga! Maro Kindeni, kuzavarunzi tamâta ŋinde ndo lâ. Kalo ŋgere ŋananzi tamâta ara ŋinde uru simo sikai nâna.

¹³ Kinzi tamâta sakamao sipu mulinzi pa noko lâ, aku uru siporo lâ warakanzi ilonzi tu, “Maro Kindeni ma ipare nia pa naŋa ŋana nanenŋu vetâŋa soki kâ, ande ma tia.” Kinzi nenzi ilo-kalo ŋinde nde ara tia ndo.

¹⁴ Mao nâ, noko uru kumora kinzi tamâta sakamao nenzi vetâŋa. Noko kusama lâ ŋana nâna wa malia ŋinde kinzi tamâta ara uru sikai, aku ikura zo zo noko ilo ara nâ ŋana kuvilanzi. Ikura zo rârâni noko uru kuvilanzi sugorai tamwatanzi wa kinzi tamâta nenzi kaika tia wa, kinzi ŋinde sipauwo warakanzi lâ noko mbau ilo.

¹⁵ Mine nde naŋa ano pano tu kutawa kinzi kiesaka tamwatanzi nenzi kaika ndue ndo lâ, aku kupare nia panzi ŋana nenzi vetâŋa soki rârâni lee, ikura lâ zo ndia kinzi ma sipile nenzi vetâŋa soki ŋinde.

¹⁶ Yova Kindeni imo koipu ŋalae, ma imo mine ku imo nâ. I ma isokinzi tinikoa tamâta lâ i ne tâno, aku ma naonzi tia ndo lâ.

¹⁷ Yova Kindeni, noko ma kupaloŋo panzi tamâta uru sikai nâna ŋinde nenzi noŋa, aku ma kupu tini kaika pa ilonzi kalonzi.

¹⁸ Noko ma kupaloŋo pa kinzi sugorai tamwatanzi nenzi tiŋa, aku ma kupaloŋo pa kinzi tamâta uru sikai malia ŋinde nenzi tiŋa tona. Noko ma kuveta kie sondo nâ panzi. Mine

kala kinzi tâno tamâta ma sikura tu siveta ruruņa panzi kilo, ande ma tia.

11

Tamâta ne kalo-tawana ikeno sondo pa Maro Kindeni

Daviti isia wângiņa ñine

¹ Naņa kalonĝu tawana tu Yova Kindeni ma ikatona naņa. Mine nde noko tamâta ñai, ñana sâ kâ ñga noko kupai naņa mine tu, “Pwâwa kulâ pa tuu, itogo sii iruru ku ikâwa ilâ walele nâ mine.

² Pwâwa kulâ, ñana tu kinzi tamâta sakamao simuna simo nia kondoma. Kinzi sitike nenzi temba lâ, ku sisaņa silâwa sirae silea pa kinzi tamâta ara tu ma sipanenzi kâ.

³ Kinzi tamâta sakamao sizavaru vetâņa ara rârâni. Mine nde tamâta ara ma ikura tu iveta sâ tonĝe tia.” Ayo, noko tamâta ñai, ñana sâ kâ ñga noko kuporo ñgua kapa-kapa mine pa naņa, a?

⁴ Nana tu Yova Kindeni imo tamwata ne luma sapâņa ilo. I imo ikai koipu lâ samba ilo, aku i mata uru ilea panzi tamâta rârâni. Isama ñana vetâņa rârâni siveta ñinde.

⁵ Yova Kindeni uru ilea pa tamâta rârâni nenzi vetâņa, kinzi saka wa ara wa. I tini pwâka ndo ñananzi tamâta ñinde sivaligi i tamwata ne ñgua tukuņa.

⁶ I ma isupwa yââ tava mira ndimoro imbe indue lâ kinzi tamâta sakamao kulunzi, itogo karâzi mine. Aku i ma isupwa lawea kaika ilâ panzi ñana iveta kelekele rârâni ñgâla-ñgâla lâ. Mao nâ, Yova Kindeni ipatea tu vetâņa mine ma ipânĝa panzi tamâta sakamao.

⁷ Yova Kindeni tamwata uru iveta vetâņa sondo nâ, aku i tini mwasa pa vetâņa arara rârâni. Kinzi tamâta ara ma simo kuku i.

12

Tamâta ikai noņa pa Maro Kindeni tu ma ivila i

Daviti isia wângiņa ñine

¹ Yova Kindeni, kuvila maka ñga! Tamâta ara tonĝe imo ñai, ande tia. Muņĝa tamâta pinde sipono muli pa noko, andeta kala ñine kinzi ñinde nde naonzi tia lâ.

² Tamâta rârâni uru sikai lanĝeņa panzi tininzi pinde. Kinzi uru siporo ñgua kaņa mona-mona panzi ñana silanenzi kâ.

³ Yova Kindeni, naņa ano pano tu kupono kinzi tamâta uru siporo ñgua mona-mona kaa kaa ñinde kawanzi, kinzi ñinde simo nâ sipasuka warakanzi tininzi.

⁴ Kinzi tamâta ñinde uru siporo mine tu, “Kelekele ndia maka iloma papa, ande maka kawama nâ kaporo ñgua, aku kakai kelekele ñinde rârâni. Maka warakama nema ñgua uru isukama; mine kala maka ma kapaloņo pa tamâta tonĝe tia.”

⁵ Andeta Yova Kindeni iporo mine tu, “Kinzi tamâta sakamao uru siveta malia panzi sugorai tamwatanzi, aņĝa kinzi tamâta ara uru sikai malia wa nâna wa, kala simo sita nâ. Mine kala ñine nâ naņa ma alâ panzi. Kinzi uru sino pa naņa tu ma navilanzi, kala naņa ma akea ñananzi.”

⁶ Mao nâ, Yova Kindeni uru iveta ikura ne ñgua pânĝa rârâni. I ne ñgua rârâni nde ara ndo, itogo mira “silva” kinzi simomo lâ yââ ilo, kala zuzuli ndo.

⁷⁻⁸ Yova Kindeni, kinzi tamâta sakamao simo sikura nia ndoni, aku tamâta rârâni sindeka nâ ñana vetâņa potomule kâ. Mine nde maka kano pano tu pwatonama sondo. Pwea ñanama ikura zo rârâni, ñana kinzi tamâta sakamao ma sikura tu sizavaru maka tia.

13

Tamâta ikai noņa pa Maro Kindeni tu ma ivila i

Daviti isia wângiņa ñine

¹ Yova Kindeni, noko ma kalo ñgere kilo ñana naņa lâ zo ndia, a? Tiambo noko ma kalo kapa ñana naņa kâ ikura zo rârâni, a? Noko

ma kupavea ñanana ikura zo ñapia kilo, a?

² Naña ilonngu malia ndo, aku ikura kari wa mbo wa naña kalonngu sukâña nâ. Naña ma amo mine ikura zo ñapia kilo, a? Nanenngu kazâña tamâta ma sipole naña ikura zo ñapia kilo, a?

³ Yova Kindeni, nanenngu Maro Kindeni, naña ano pano tu kupaloño pana ku kusâu pa nanenngu noña. Noko ne walo kaika kulua naña kilo. Tia ma naña alâ pa mateja nianzi.

⁴ Naña tiningu pwâka tu nanenngu kazâña tamâta ma siporo ñgua ñana naña kâ mine tu, “Maka kapole i marumbu lâ”. Ambo kinzi ma simora naña patana andue, ande ma sindeka nâ, aku naña tiningu pwâka tu vetâña mine ma ipânga pana.

⁵ Andeta naña kalonngu tawana tu noko ne tini-mwasa uru imâ pana ikura zo rârâni. Naña ma andeka nâ, ñana tu noko ma pwai naña piti lâ kazâña ilo.

⁶ Mao nâ, naña ma awângi apanea Yova Kindeni ña, ñana tu i uru iveta kie ara ndo pa naña.

14

Kinzi tamâta nenzi vetâña sakamao

Daviti isia wânggiya ñine

¹ Kinzi tamâta kapa-kapa uru siporo lâ warakanzi ilonzi mine tu, “Maro Kindeni nde maro kaa nâ”. Kinzi tamâta ñinde nde tamâta sakamao ndo. Kinzi uru siveta vetâña potomule nâ. Tamâta tonje uru iveta vetâña ara nâ, ande tia.

² Yova Kindeni imo samba ilo, aku i mata ndue ilea pa kinzi tamâta. I itu isama mine: tiambo tamâta pinde simo tava ilo-kalo ara, tiya? Tiambo tamâta pinde ilonzi tu ma simo kuku i, tiya?

³ Andeta tia. Kinzi rârâni sipile nzâla ara marumbu lâ. Kinzi rârâni nenzi vetâña nde kie taituni, kinzi nde tamâta sakamao ndo. Tamâta tonje uru iveta vetâña ara nâ, ande tia ndo kanao.

⁴ Yova Kindeni ne ñgua ikeno mine tu, “Tiambo kinzi tamâta ñinde nenzi ilo-kalo tia tâ. Kinzi rârâni uru siveta vetâña sakamao. Kinzi sizavarunzi nanenngu tamâta, itogo sika kâpwa mine, aku uru sikai noña pa naña tia ndo.”

⁵ Andeta kinzi tamâta ñinde ma siruru pâta kanao, ñana tu Maro Kindeni uru imo kinzi tamâta ea sipono muli pa i ne ñgua.

⁶ Kinzi sugorai tamwatanzi ilonzi pateo tu ma siveta vetâña ara pinde, andeta kinzi tamâta sakamao uru sipono nzalanzi. Taitu Yova Kindeni uru ikea ñananzi sugorai tamâta ñinde.

⁷ Naña ilonngu tu Yova Kindeni ma isupwa kinda Isrel ñgu nenda Yautâña Tamâta iyoka pa Saion Tuu indue imâ. Mao nâ, Yova Kindeni tamwata ma iyoka pa Saion imâ, ku ma ivilanzi Yakopu ne vâsa ñgu tu simo ara kilo. Aku lâ zo ñinde kinzi ma sindeka ñalae tina.

15

Maro Kindeni ilo tu kinda ma taveta vetâña sondo

Daviti isia wânggiya ñine

¹ Yova Kindeni, tamâta mana ikura tu iyoka ilâ noko ne luma sapâña ilo. Tamâta mana ikura tu imo Saion Tuu kulu, noko tamwata ne tuu sapâña ñinde.

² Maro Kindeni iporo ñgua taulo imâ mine tu, “Ambo tamâta tonje ipaveta kuku Yova Kindeni ne ñgua tukuña rârâni, ambo iveta vetâña ara ikura zo zo, ambo iporo ñgua mao nâ, ande tamâta ñinde ma ikura tu ilâ luma sapâña ilo.

³ Ambo tamâta tonje tini pwâka tu isowe ñgua lanjeña ilâ i tini pinde tininzi, ambo i tini pwâka tu iveta soki panzi ninambwe wukale, ambo i tini pwâka tu itu tamâta lagananzi, ande tamâta ñinde ma ikura tu ilâ luma sapâña ilo.

⁴ Ambo tamâta tonje uru tini piti ndo ñananzi tamâta ñinde Yova Kindeni ipu muli panzi lâ, aku i uru

isuka kinzi tamâta uru sipono muli pa Yova Kindeni ŋinde ŋanzi kâki, ande tamâta ŋinde ma ikura tu ilâ luma sapâŋa ilo. Lâ zo ndia tamâta mine ipa ŋgua ŋana iveta vetâŋa tonŋe, ande i uru iveta vetâŋani ndaina.

⁵ I uru isâu panzi i tini pinde tu sikai mbumbu saŋe i, aku lâ zo ndia kinzi situ ŋana, ande i ikai mbumbu kambwaŋe ndainani nâ saŋenzi. Ambo tamâta pinde situ sipu i tini, kala siko lâ mbumbu ŋana imandi ŋgua nia ku iporo ŋgua laŋeŋa ŋananzi tamâta pinde muŋga siveta vetâŋa soki tia, ande i ma iveta mine tia ndo.

Tamâta ea sipaveta kuku vetâŋa arara ŋinde, ande kinzi ŋinde ma sikura tu simandi kaika ikura zo rârâni."

16

Tamâta kalo tawana kala ino pa Maro Kindeni

Daviti isia wângiŋa ŋine

¹ Maro Kindeni, naŋa ano pano tu pwatonana. Naŋa amâ pa noko tu ma pwea ŋanana.

² Naŋa aporo pa Yova Kindeni tu, "Nanengu Maro Ŋalae, kelekele arara ndia ikeno pa naŋa, ande ŋinde rârâni iyoka noko nâ mbau ilo imâ pana."

³ Maro Kindeni ne tamâta kinzi nde tamâta ara ndo, aku naŋa andeka nâ tu amo kunzi.

⁴ Anŋa tamâta pinde uru sipalilu silâ ŋana siwâŋgi panzi maro laŋeŋa kâ. Kinzi ŋinde uru sisânda malia rârâ kulu. Naŋa ma alâ taitu kunzi tamâta ŋinde ŋana aveta patarawâŋa kâ, ande ma tia. Aku naŋa ma awâŋgi apatu kinzi nenzi maro ŋanzi, ande tia ndo.

⁵ Noko simbo nâ kumo nanengu Maro Kindeni, aku noko uru kuveta kie ara ndo pa naŋa. Noko uru kutula nzâla pana, aku nanengu via nde ikeno noko mbau ilo.

⁶ Noko kuwae kelekele ara ndo pa naŋa. Mao nâ, kelekele ŋinde nde ara pâta lâ.

⁷ Naŋa apanea Yova Kindeni ŋa, ŋana tu i uru ikai poe sondo pana. Ikura mbo mbo i io ilo-kalo ara nâ lâ ilonŋu kalonŋu ŋana ipananana.

⁸ Ikura zo rârâni naŋa apasama tu Yova Kindeni imo tiniŋgu laiti. I imo naŋa tiniŋgu pa wia kâ ŋana ivilana. Mine nde sâ tonŋe ikura tu iveta ruruŋa pa naŋa, ande tia.

⁹ Mine kala naŋa ilonŋu ndeka ndo, aku kawâŋgu ndaŋge papa i. I uru ikatona naŋa sondo ndo, kala amo ara nâ.

¹⁰ Ŋana tu Yova Kindeni, noko ma kusâu pa mateŋa tu ikai naŋa kaika kâ, ande ma tia. Naŋa uru apono muli sondo pa noko, aku noko ma kupile karaenŋu isâmbu lâ kuru ilo, ande tia.

¹¹ Noko tamwata ma kutula nzâla pa naŋa ŋana akai via mao kâ. Noko kumo kuna, kala ndekâŋa nde ipipi ndo lâ ilonŋu. Mao nâ, noko kuveta naŋa ilonŋu ndeka ikura zo rârâni.

17

Tamâta ara ne noŋa

Daviti ikai noŋa ŋine

¹ Yova Kindeni, kupalono pa nanengu sarawâŋa. Naŋa amandi noko nao atogo tamâta sondo ndo. Naŋa kawâŋgu laŋeŋa tia ndo. Mine nde naŋa ilonŋu tu noko ma kupalono pa nanengu noŋa.

² Naŋa ilonŋu tu noko ma kulea sondo pa nanengu vetâŋa, aku kutula pwataki lâ ŋgua nia tu nanengu soki tonŋe ikeno pana tia.

³ Ilo-kalo ndia ikeno naŋa ilonŋu kalonŋu, ande ŋinde noko kusama lâ. Ambo noko ma kumâ pa naŋa lâ mbo ŋana pwai samâŋa pana, ande noko ma kumora tu ilo-kalo potomule ikeno pa naŋa, ande tia.

⁴ Tamâta pinde uru siporo ŋgua sakamao, andeta naŋa ŋandai aveta mine ŋga. Naŋa apono muli sondo pa noko kawa ŋgua, aku apu muliŋgu pa kinzi nzanzare tamwatanzi nenzi vetâŋa.

⁵ Ikura zo zo naņa uru ayoka noko ne nzâla, aku naņa kenġu nde kaika nâ.

⁶ Maro Kindeni, noko uru kupaloņo pa nanenġu noņa. Mine kala ñine naņa ano pano. Kutambira taņa sondo pa naņa kawânġu ñgua, aku kuveta pana ikura nanenġu noņa ñine.

⁷ Naņa ilonġu tu noko ma kultura ne tini-mwasa ñalae ñinde kilala pwataki. Noko uru kuvilanzi ne tamâta, kinzi ñinde simâ pano tu simuna ñananzi nenzi kazâņa tamâta.

⁸ Naņa ano pano tu pwatonana, itogo tamâta ikatona i tamwata mata mine. Kuvea naņa sondo, itogo tatareko tina igogonzi natu simo mbani kalo mine.

⁹ Kuvea naņa ñananzi tamâta sakamao, kinzi ñinde situ sizavaru naņa ndo lâ. Kinzi sikai kazâņa ñalae pa naņa, kala simâ sinġe naņa mbwaliu lâ.

¹⁰ Kinzi kalonzi sukâņa ñananzi tamâta pinde tia ndo. Kinzi uru kawanzi pakâe sipasuka warakanzi nâ tininzi.

¹¹ Kinzi sitanġula naņa lee, kala ñine simâ sinġe naņa mbwaliu lâ, aku sio ñana sipu naņa pâta kâ.

¹² Kinzi sitogo mbwâmbwa saka "leve" putole ipu kala imuna io ñana simbi tu ma ipu ika kâ.

¹³ Yova Kindeni, kumâ kupara kunzi nanenġu kazâņa tamâta, aku kupunzi ndue! Pwai ne pila kazâņa kâ, aku kumâ pwai naņa piti lâ kinzi tamâta sakamao mbaunzi ilo!

¹⁴ Yova Kindeni, kusunja mbau ndue ku pwaina piti lâ kinzi mbaunzi ilo. Kinzi simo sitogo mbaliņa warakanzi lâ tâno ñine kulu. Naņa ilonġu tu noko ma pwatu nenzi vetâņa sakamao kulu panzi, ikura noko muņa kupatea tu ma kuveta mine, aku kuveta nâna mine nâ panzi tamâta ñinde natunzi-timbunzi tona.

¹⁵ Anġa naņa aveta vetâņa soki tia, aku muli ñga naņa ma amandi noko nao. Lâ zo ñana naņa ma

amandi sânda kâ, ande naņa ma amo kuno, aku ñinde ma iveta ilonġu ndeka ñalae.

18

Maro Kindeni uru ivila kindana tapole kazâņa kâ

Yova Kindeni ne wurâta tamâta Daviti isia wângiņa ñine, lâ zo ñinde Maro Kindeni ikai i piti lâ Saulo mbau ilo wa kinzi kazâņa tamâta mbaunzi ilo wa.

¹ Yova Kindeni, naņa ilonġu ndo ikeno pa noko! Noko uru walo kaika kulana.

² Yova Kindeni uru ikea ñana naņa kâ. I imo itogo mira ñalae naņa uru amuna tini mwasina, aku imo nanenġu Yautâņa Tamwata. Naņa amo i tini laiti, kala kinzi kazâņa tamâta sikura tu sizavaru naņa, ande tia. Maro Kindeni ikea ñanana, aku imo itogo nanenġu maramunja mine. Mao nâ, i ne kaika ikatona naņa lâ kazâņa ilo.

³ Nanenġu paneâņa ilâ pa Yova Kindeni! Naņa asarâwa papa i tu ivilana, kala ikaina piti lâ kinzi kazâņa tamâta mbaunzi ilo.

⁴ Muņa mateņa nao sondo imâ pana, aku zavarunja ipole naņa itogo tâi ilaņa ipole tamâta mine.

⁵ Lâ zo ñinde mateņa ne wâlo ilita naņa kaika lâ, aku mateņa imâ ipânġa tiningu laiti.

⁶ Mine nde naņa kalonġu loko ñalae tina, kala asarâwa pa Yova Kindeni. Naņa ano pa nanenġu Maro Kindeni tu ma isukana. I imo ne luma sapâņa ilo, aku ilonġo nanenġu sarawâņa. I ipaloņo pa nanenġu noņa.

⁷ Ninenġa Maro Kindeni ivila naņa mine; i wisi nâna kala iveta tâno ririņo ñalae ku iveta tuu duvi iyoka yâti taulo.

⁸ Ninenġa mâsi ñalanala kie-kie ipânġa tâno kulu. Mundo tava yâ ñalae wa mira ndimoro nde ipânġa tuu ñalanala ilonzi ku iyâti imâ.

⁹ I tamwata ipu nia maa pwataki ku indue imâ, aku take-take mâmâŋga ikeno i kie kalo.

¹⁰ I isaŋona kelekele via kâ tonŋge kumbu, aku ŋinde ikai i ilou walele nâ imâ. Lawea ikai i pââ pââ imâ, itogo sii uru ilou walele mwasina.

¹¹ I ipatura tini lâ kondoma ŋalae, aku ipavea lâ take-take ŋalae tonŋge ilo, io mâmâŋga ku ipâŋga togo karâzi mine.

¹² Loloa salaga-salaga imunŋa papa imâ, aŋga mira “ais” tava yââ mela-mela nde ipu take-take mâmâŋga ŋinde pwataki ku imbe ndue.

¹³ Ninenŋa Yova Kindeni isarâwa kaika lâ samba tini, itogo mbamba ipu mwasina. Yova Kindeni âta Tamwata kawa ne sarawâŋa ipâŋga lâ.

¹⁴ I irae ne temba ku silâwa nâ ipanenzi ne kazâŋa tamâta, kala sikâwa silâ. Mao nâ, i loloa nâ ipanenzi, aku sikâwa pwapwataki silâ.

¹⁵ Yova Kindeni, lâ zo ŋinde noko wisi nâna ŋalae tina kala kumbitanzi ne kazâŋa tamâta. Noko kumbana koroani ku kuveta tâno ikeno tâi kalo ŋinde ipâŋga mâsa-mâsa lâ, aku tâno ne duvi ipâŋga nia yo.

¹⁶ Lâ zo ŋinde naŋa atogo tamâta imbwatuke lâ tâi geza-geza ilo, andeta Maro Kindeni, inani uru imo samba ilo, ande isuŋa mbau ndue isaŋa naŋa kaika ku itapana akâki amâ.

¹⁷ Mao nâ, itapa naŋa piti lâ kinzi kazâŋa tamâta kaika ŋinde mbaunzi ilo, kinzi ŋinde uru wisinzi nâna pa naŋa. Kinzi nenzi kaika ipole nanenŋu kaika ndo lâ, andeta Maro Kindeni ivilana.

¹⁸ Zo sakamao nde isânda naŋa kulunŋu lâ, aku lâ zoni ndaina kinzi simâ tu sipara kuna. Andeta naŋa amarerea Yova Kindeni, kala amo ara nâ.

¹⁹ I ikatona naŋa lâ. Mine nde naŋa aŋgeŋge ŋana kazâŋa ŋinde kâ. I ilo ara ndo pa naŋa, aku ŋana duvi ŋinde kâ i ivilana.

²⁰ Naŋa uru apaveta kuku vetâŋa rârâni Yova Kindeni ilo papa ŋinde. Mine kala i uru iveta kie ara nâ pana. Naŋa aveta vetâŋa soki tonŋge tia, aku ŋana duvi ŋinde kâ Yova Kindeni io ne wisi-wisi imâ pa naŋa itogo nanenŋu vetâŋa ara ne kulu mine.

²¹ Naŋa apono muli sondo pa Yova Kindeni ne ŋgua tukuŋa. Naŋa ŋandai aveta vetâŋa soki ŋana apu mulinŋu pa nanenŋu Maro Kindeni ŋga.

²² Naŋa ilonŋu pa i ne ŋgua tukuŋa rârâni, aku naŋa ŋandai alaŋa apole i ne tukuŋa ŋinde ŋga.

²³ I isama tu naŋa aveta vetâŋa soki tonŋge tia, aku naŋa apu mulinŋu pa kiesaka ne vetâŋa marumbu lâ.

²⁴ Naŋa ilonŋu ikeno mbârambâra lâ i nao. Mine nde iveta kie ara pa naŋa, itogo nanenŋu vetâŋa ara ne kulu mine.

²⁵ Yova Kindeni, tamâta ea sipono muli mao pa noko, ande noko uru kuveta kie ara nâ panzi, ikura munŋa kupa ŋgua tu ma kuveta mine. Tamâta ea sipaveta kuku vetâŋa ara, ande noko uru kuveta vetâŋa sondo ndo panzi.

²⁶ Tamâta ea simo ilonzi mbârambâra lâ noko nao, ande noko uru kuo ne wisi-wisi ilâ ŋalae tina panzi. Aŋga tamâta ea sipaveta kuku laŋeŋa ne mâsi kie-kie, ande noko uru pwatu nenzi vetâŋa ŋinde kulu taulo panzi.

²⁷ Noko uru kuvilanzi tamâta ea sipatawa warakanzi tininzi. Aŋga tamâta ea sipasuka warakanzi tininzi, ande noko kutawanzi ndue ndo.

²⁸ Yova Kindeni, noko tamwata nde nanenŋu sinâla. Nanenŋu Maro Kindeni uru isinala kondoma ŋine itura naŋa, kala kondoma ŋinde ikâwa ilâ.

²⁹ Noko uru walo kaika kulua naŋa. Mine nde naŋa akura tu apolenzi nanenŋu kazâŋa tamâta. Nanenŋu Maro Kindeni uru ivilana. Mine nde naŋa akura tu alaŋa apole nenzi lawea ne ŋgumbi ŋalae.

³⁰ Maro Kindeni ne vetâña rârâni nde ara ku sondo ndo. Ambo i ma ipa ngua nana iveta vetâña tonje, ande i ne ngua ninde nde mao kanao. I imo itogo maramuña mine panzi tamâta rârâni simâ pa i tu ma ikea njananzi.

³¹ Yova Kindeni simbo nâ nde maro mao. Kinda nenda Maro Kindeni i simbo nâ imo itogo mira njae kinda tamuna tini.

³² Inani uru kaika ilua naña, aku lâ zo ndia naña atu ayoka nzâla, ande i uru ikatona naña sondo ndo.

³³ I iveta naña kenju kaika, itogo wiki kie mine. Lâ zo ndia naña ayoka nia tuu, ande isuka naña kala patana tia.

³⁴ I uru ipanana naña nana paraña ne mâsi kâ. Mine kala naña akura tu arae temba kaika ndo.

³⁵ Yova Kindeni, noko uru pwea njanana ku pwaina piti lâ kazâña ilo. Noko ne walo kaika ivila naña sondo lâ. Noko ne wisi-wisi iveta naña nânju ipânja njae.

³⁶ Noko uru pwatona naña nzalânju. Mine nde kinzi kazâña tamâta nandai sikai naña kaika nga. Aku naña nandai patana lâ nia zuli-zuli nga.

³⁷ Naña apalilu atanjulanzi nanenju kazâña tamâta lee akainzi kaika lâ. Naña apwarea tia lee ikura lâ zo naña ayaula kinzi ndo lâ.

³⁸ Naña apunzi ndue ndo, kala sikura tu simandi kilo tia. Kinzi simâte lâ naña naonju.

³⁹ Noko tamwata walo kaika kulana nana apara kunzi nanenju kazâña tamâta. Noko tamwata kusuka naña, kala apolenzi lâ paraña ilo.

⁴⁰ Noko kuvetanzi nanenju kazâña tamâta sikâwa sipalilu silâ. Naña azavarunzi tamâta uru wisinzi nâna pa naña ninde kala sipamateteu.

⁴¹ Kinzi sisarâwa pa tamâta tonje tu ma imâ isukanzi, taitu tamâta tonje isukanzi nde tia. Kinzi sino pa Yova Kindeni, andeta ipalojo pa

nenzi noña tia.

⁴² Naña azavarunzi ndo lâ, kala sipânja sitogo tâno gawura lawea itapala kala nao tia lâ mine. Naña apunzi kazâña tamâta ninde ndue lâ ku kenju nâ apalenzi, itogo tamâta kie nâ ipale nziña ikeno nzâla tini mine.

⁴³ Yova Kindeni, kinzi taña-kaika tamwatanzi nde sikai kazâña pa naña lâ, andeta noko kusuka naña kala sipole naña tia. Noko kuo naña akai koipu panzi tinikoa ngu. Munja naña azizâla njananzi ngu pinde, andeta kala nje kinzi tamâtani ndaina nde simo kalonju.

⁴⁴ Kinzi tamâta lâ lawea malawae nde silojo naña parinânju kala sipono muli pa nanenju ngua. Kinzi simâ pa naña ku tininzi ruru sipare tukunzi ndue lâ kenju tini laiti.

⁴⁵ Kinzi ninde rârâni nenzi walo nde ikâwa njananzi. Kinzi siruru pâta ku sipile nenzi tenjo kaika simâ pa naña ku siporo tu, "Noko ne kaika kala kupole maka."

⁴⁶ Yova Kindeni imo via nâ! I itogo mira njae naña uru amuna tini mwasina, aku nanenju paneâña ilâ pa i nâ. Maro Kindeni nde nanenju Yautâña Tamwata, aku naña ma apanea i asuka nâ kâki.

⁴⁷ I simbo nâ ivila naña kala apolenzi nanenju kazâña tamâta. I simbo nâ ionzi tinikoa ngu simo kalonju.

⁴⁸ I simbo nâ uru ivila naña. Mine nde nanenju kazâña tamâta sikura tu sipole naña nde tia. Mao nâ, Maro Kindeni, noko simbo nâ kuvila naña lâ paraña ilo kala apunzi nanenju kazâña tamâta ndue. Noko pwea njanana, kala kinzi nzanzare tamwatanzi sikura tu sipu naña pâta amâte, ande tia.

⁴⁹ Mine nde naña ma kawânju ndanje pano lâ kinzi tinikoa ngu naonzi. Naña ma awânji apaneano asuka noko nâ kâki.

⁵⁰ Yova Kindeni ipatea naña Daviti tu akai koipu, aku i uru ivila naña

kala apole paraņa. I tini mwasa ndo papa ne pateâņa tamâta naņa, aku i ma tini mwasa mine nâ panzi nanenġu vâsa nġinde ma sipânġa muli-muli sikai niânġu.

19

Kelekele rârâni Maro Kindeni ive-tanzi sipânġa lâ, ande kelekele nġinde itula i kilala pwataki

Daviti isia wângiņa nġine

¹ Nia maa uru itula Maro Kindeni kilala pwataki pa kinda tu i nde ara ku ara ndo. Kelekele rârâni simo âta nġinde situla i ne vetâņa ara kilala pwataki pa kinda.

² Kari kari itula Maro Kindeni kilala nġinde pwataki, anġa mbo mbo kala itula i kilala ndainani nâ pwataki kilo.

³ Mbo nġa kari kawanzi tia. Mine nde kinzi nandai siporo nġua itogo kinda tamâta nenda nġua mine. Kinda takura tu taloņo kaņanzi, ande tia.

⁴ Taitu nenzi sarawâņa ilâ isala nia ndoni lâ tâno kulu, aku tamâta lâ lawea ndoni siloņo nenzi nġua nġinde.

Maro Kindeni ipa luma tonġe lâ nia maa nana kari ma imo ilo,

⁵ aku ikura mboyo mboyo kari uru ipile ne luma nġinde ku iyâti imâ pa nia yo tava ndekâņa. Mao nâ, kari ilo ara nâ ku iyâti imâ nana iveta ne wurâta ikura zo zo.

⁶ Kari uru ipânġa pa samba warika pa mbwera kâ, aku iparuse ilâ lee ilâ pa nġane pinde. Aku kelekele tonġe ikura tu imuna nana kari mata ne nâna kâ, ande tia.

⁷ Yova Kindeni ne nġua tukuņa nde sondo ndo, aku tukuņa nġinde uru walo wasaseki ilua kinda. Ara nana kinda ma kalonda tawana Yova Kindeni ne nġua. I kawa nġua nġinde uru ipanananzi tamâta, kinzi nġinde nenzi ilo-kalo nġalae koņa tia. Mine kala nenzi ilo-kalo ipânġa nġalae ndo.

⁸ Yova Kindeni ne tukuņa nde ara ndo, aku tamâta ea sipono muli papa, ande kinzi nġinde uru ilonzi

ndeka nâ. Yova Kindeni ne nġua tukuņa nde sondo ndo, aku itula ilo-kalo ara ndo pa kinda.

⁹ Ara nana kinzi tamâta ma sipanea Yova Kindeni sisuka i nâ kâki ikura zo zo. Yova Kindeni ne pateâņa rârâni nde sondo ndo, aku i ne vetâņa rârâni nde mao kanaņo.

¹⁰ Kinzi tamâta uru ilonzi pa mira ara "gol". Taitu Yova Kindeni ne nġua tukuņa nde kelekele ara ndo, ipole mira "gol". Aku Yova Kindeni ne tukuņa i kaņa mona-mona ndo, ipole sipa sinji ara ne mona-mona.

¹¹ Noko ne nġua tukuņa nġinde ipanana noko ne wurâta tamâta naņa sondo ndo. Naņa apono muli pa noko ne tukuņa, aku nana duvi nġinde kâ noko uru kuveta kie ara ndo pa naņa.

¹² Andeta naņa kalonġu loko nana nġine kâ; tamâta tonġe ikura tu isama i tamwata ne vetâņa soki rârâni kilala, ande tia. Yova Kindeni, zo pinde naņa aveta vetâņa soki pinde, andeta azizâla nana. Mine nde naņa ano pano tu kuzavaru vetâņa soki nġinde ne muso piti lâ ilonġu.

¹³ Andeta zo pinde naņa tanânġu kaika, kala aveta vetâņa pinde naņa nanayoni asama kilala tu nġinde nde vetâņa soki. Naņa ano pano tu kupono ne wurâta tamâta naņa nzalânġu, nana naņa ma akura tu aveta vetâņa soki nġinde tia. Naņa tiningu pwâka tu vetâņa soki mine ma ikai poe pa naņa. Ambo noko ma kusuka naņa nana apu mulingu pa vetâņa soki kâ, ande naņa ma amo ilonġu mbâra-mbâra lâ noko nao, aku kiesaka ne vetâņa sakamao ma ikeno pa naņa tia.

¹⁴ Yova Kindeni, noko kutogo mira nġalae naņa uru amuna tini mwasina, aku noko kumo nanenġu Yautâņa Tamwata. Mine nde naņa ilonġu tu nanenġu nġua ndoni wa ilo-kalo ndoni ma imo itogo kelekele ara ndo lâ noko nao.

20

Kinzi situ Maro Kindeni ma isuka koipu ñalae ñana ipole paraņa Daviti isia wângiņa ñine

¹ Koipu ñalae, lâ zo ndia malia ipângga pano ku iveta noko kalo loko, ande maka kano pa Yova Kindeni tu ma ivilano. Maka kano tu kinda timbunda Yakopu ne Maro Kindeni ma ikea ñanano.

² Maka kano tu i ma io ne pavilâņa iyoka ne luma sapâņa ikeno Saion tuu kulu ñinde imâ pano.

³ Maka kano tu i ma kalo ñgere ñana noko ne patarawâņa rârâni, aku ma ilo ara ñana noko ne patarawâņa ñinde simomo lâ yâ.

⁴ Kelekele ndia noko ilo papa, ande maka kano pa Maro Kindeni tu i ma kelekele ñinde rârâni ilano. Aku wurâta wa vetâņa ndia noko ilo tu kuveta, ande maka kano tu i ma isukano ñana kuveta kâ.

⁵ Mine kala lâ zo ñana noko ma kupole paraņa kâ, ande maka ma kandeka, aku ma kapanea nenda Maro Kindeni kasuka i ña kâki. Maka kano pa Yova Kindeni tu ma ipaloņo pa noko ne noņa rârâni.

⁶ Kala ñine naņa asama tu Yova Kindeni uru isuka ne koipu ñalae, koipu ñinde i tamwata ipatea lâ. I imo ne lawea sapâņa lâ samba ilo, aku uru ipaloņo pa koipu ñalae ne noņa. I io i tamwata ne walo kaika imâ ñana isuka koipu ñalae kâ. Mine nde koipu ñalae ikura tu ipole paraņa rârâni.

⁷ Tamâta pinde kalonzi tawana tu nenzi kareta kaika ma ivilanzi lâ paraņa ilo, anğa pinde nde kalonzi tawana tu nenzi "hosi" ma sivilanzi. Taitu maka nde kaloma tawana tu nema Maro Yova Kindeni ne walo kaika ñinde nâ ma ivilama lâ paraņa ilo.

⁸ Tamâta ea kalonzi tawana tu nenzi kareta wa "hosi" ma ivilanzi, ande kinzi ñinde ma patanzi. Anğa maka nde ma gagatima kamandi kaika.

⁹ Yova Kindeni, maka kano pano tu kuvila koipu ñalae tu ma ipole

paraņa kâ. Maka nema sarawâņa imâ pano. Kupaloņo pa maka ñga!

21

Maro Kindeni ivila koipu ñalae, kala koipu ñalae ipanea i Daviti isia wângiņa ñine

¹ Yova Kindeni, koipu ñalae indeka nâ, ñana tu noko walo kaika kulua i lâ. Noko kuvila i ñana ipole paraņa kâ. Mine nde i ilo ndeka nâ.

² Kelekele ñinde i ilo papa, ande ñinde noko kulua lâ. Noko kupaloņo pa i ne noņa.

³ Noko kumâ papa i ku kelekele arara kulua lâ. Noko kuo loki-loki "gol" lâ i kulu ñana itula pwataki tu i imo koipu ñalae.

⁴ Munğa i ino pano tu ma via luandondo kulua, aku noko kusâu papa kala kusenđe mbwera rârâ lâ zo ñine i imo via.

⁵ Noko kuvila i, aku ñana duvi ñinde kâ i ña ipângga ñalae ndo. Noko walo kaika kulua i, kala imo koipu ñalae ara ndo.

⁶ Ikura zo rârâni noko uru kuveta kie ara ndo papa i. Noko kumo kuku i, aku ñinde iveta i ilo ndeka ñalae.

⁷ Yova Kindeni Walo Tamwata, koipu ñalae ne kalo-tawana ikeno pa noko. Aku Yova Kindeni, noko ilo ndo ikeno papa i ikura zo zo. Mine kala koipu ñalae ma imandi kaika mine ku imo nâ.

⁸ Noko mbau nâ ma pwainzi ne kazâņa tamâta rârâni kaika lâ. Kinzi tamâta ñinde ilonzi sakamao pano, andeta noko ma kusaņa kinzi rârâni kaika lâ.

⁹ Muli ñga, lâ zo ñinde noko ma kumâ kupângga, ande noko ma kuzavarunzi ne kazâņa tamâta ndo lâ, itogo yâ ñalae kana kelekele ku nao tia lâ mine. Mao nâ, Yova Kindeni, noko ma wisi nâna ñalae tina, aku ma kupunzi ndue ndo. Aku yâ ma kananzi ndo lâ.

¹⁰ Noko ma kupunzi ne kazâņa tamâta ñinde natunzi rârâni simâte, aku nenzi vâsa muli-muli rârâni kala ma naonzi tia mine nâ.

11 Ambo kinzi situ simâ taitu ku sipa ngua nana siveta soki pano, ande kinzi ma sikura tu siveta sâ tonje tia.

12 Noko ma kurae temba ku silâwa nâ kupanenzi, kala ma sipalilu sikâwa pwapwataki silâ.

13 Mao nâ, Yova Kindeni imo tava ne walo kaika. Maka ma kawângi kapanea noko nâ nana noko ne vetâņa kaika ninde.

22

Tamâta ita nana ne malia kâ, ninenga kawa ndange pa Maro Kindeni

Daviti isia wângiņa njine

1 Nanengu Maro, nanengu Maro, nana sâ kâ nga noko kupile naņa, a? Nana sâ kâ nga noko tini pwâka tu kuvilana, a? Nana sâ kâ nga noko kuloņo nanengu tiņa tia, a?

2 Maro Kindeni, naņa asarâwa pano lâ kari, taitu noko kupaloņo pa nanengu noņa tia. Naņa asarâwa pano lâ mbo, andeta nanengu nâna keno mo nâi yo.

3 Andeta Maro Kindeni, noko nde Sapâņa Tamwata. Noko uru kusaņona koipu nalaе ne saņonâņa nia, aku maka Isrel ngu kapaneano.

4 Muņa maka timbuma kalonzi tawanano. Kinzi nenzi kalo-tawana uru ikeno pano, kala noko pwainzi piti lâ kazâņa ilo.

5 Kinzi sikai noņa sisarâwa pano, kala noko pwea nânanzi. Kinzi kalonzi tawana tu noko ma kuvilanzi, aku nenzi kalo-tawana ninde ilâ kaa nâ, ande tia.

6 Anņa naņa nde atogo tâno ne mwâta-mwâta kaa nâ. Naņa nandai tamâta mao nga. Kinzi tamâta rârâni ilonzi sakamao pa naņa ku sipu mulinzi pana.

7 Tamâta rârâ simora naņa, aku kinzi ninde rârâni siporo ngua pavaligiņa pa naņa wa siveta “a” pana wa sirurua kulunzi pana wa.

8 Kinzi siporo tu, “Noko kalo tawana Yova Kindeni. Mine nde mana mana nga ivila noko tia, a? Ambo Yova Kindeni tini mwasa pa

noko, ande nana sâ kâ nga i nandai ikaino piti lâ kazâņa ilo, a?”

9 Andeta Maro Kindeni, nia ndoyo, lâ zo ninde nana ipaguguana apânga lâ, ande nokoni pwea nânanana kala apânga amo ara nâ. Aku lâ zo muņgâņa ninde naņa amo suu tini yo, ande noko tamwata pwatonana, kala amo ara mine nâ.

10 Nanayoni, lâ zo ninde nana ipaguguana, aku amo lee apânga lâ zo njine, ande nanengu kalo-tawana ikeno pa noko simbo nâ. Ikura zo rârâni naņa amo viângu lâ tâno kulu, ande noko kumo nanengu Maro Kindeni ku kumo nâ.

11 Kala njine malia isânda naņa kulungu lâ, aku tamâta tonje imo nana ivila naņa kâ, ande tia. Mine nde noko ma kupile naņa ndimo.

12 Kinzi kazâņa tamâta rârâ sinje naņa lâ, sitogonzi bulmakao tamâne mine. Kinzi nenzi kaika nde nalaе ndo, itogo bulmakao tamâne ngoi nenzi kaika mine.

13 Kinzi simandi nana sizavaru naņa kâ, itogo mbwâmbwa saka “leve” isuņa kawa kaika ku inzaņa kawa nana ika simbi kâ.

14 Nanengu walo ndoni nde marumbu ndo lâ, itogo lââ imaliņi lâ tâno kulu kala nao tia lâ. Naņa tukângu ne sinjeņa ndoni nde pââsââ lâ. Naņa ilongu nde mbariri lâ, itogo lona ninde yââ kana kala ipânga itogo lââ mine.

15 Naņa nandolângu mâsa-mâsa ndo lâ, aku memelângu nde ipasipa lâ kawângu. Noko tamwata nde kupile naņa kulâ lâ, kala laiti nana ma amâte kâ.

16 Kinzi tamâta sakamao simo sinje naņa, itogo mbwâmbwa sinje ngoa ngoi mine. Kinzi niņonzi nâ sisowe naņa mbalaungu wa kengu wa.

17 Naņa tukângu ndoni ipânga nia yo lâ. Nanengu kazâņa tamâta ninde matanzi silea pa naņa, aku sindeka nana akai nâna mine.

18 Kinzi sipagui paguiņa tonje nana sipatea tu tamâta ea ma ikai

nanenŋu pasawaŋa. Mine kala si-wae nanenŋu pasawaŋa, aku sikai nenzi nenzi.

¹⁹ Mine nde Yova Kindeni, noko ma tini piti mine ŋana naŋa kâ ndimo! Nanenŋu Pavilâŋa Tamwata noko. Kumâ walele nâ kuvilana!

²⁰ Kinzi kazâŋa tamâta situ ma pila nâ sisowe naŋa amâte. Pwai naŋa piti ŋga! Kinzi sikaika sitogonzi mbwâmbwa mine. Pwatona nanenŋu via ara ŋine!

²¹ Kinzi situ sizavaru naŋa, itogo mbwâmbwa saka “leve” ika ŋgoa mine. Kinzi simo sitogonzi bulmakao ŋgoi situ kulunzi tando nâ ma sisowe naŋa, aku naŋa akura tu apavila warakâŋgu, ande tia. Pwai naŋa piti lâ kinzi mbaunzi ilo!

²² Nŋinenŋa naŋa ma atula ŋgua pwataki panzi ninŋu-nambwe ŋana mâsi ŋalaŋala noko muŋga kuveta ŋinde. Lâ zo ŋana kinzi sipasau tu siwâŋgi pano, ande naŋa ma alâ amo kunzi apaneano mine nâ.

²³ Naŋa ma aporo panzi mine tu, “Miki tamâta ŋine uru kaponu muli pa Yova Kindeni, miki ma kapanea i nâ! Miki Yakopu ne vâsa ŋgu, miki ma kasuka i ŋa kâki! Miki Isrel ŋgu, miki ma kamege ŋana i kâ!

²⁴ Nana tu i ŋandai tini pwâka ŋana kinzi sugorai tamwatanzi nenzi malia wa nâna wa, ande tia. I ŋandai uru ipu muli panzi ŋga. I uru ipaloŋo pa nenzi noŋa.”

²⁵ Yova Kindeni, lâ zo ŋana noko ne tamâta ma sipasau ŋana siwâŋgi pano, ande naŋa ma apanea noko simbo nâ ŋa ŋana vetâŋa rârâni noko muŋga kuveta ŋinde. Naŋa ma ao patarawâŋa imâ pano lâ kinzi tamâta uru sipono muli pano ŋinde naonzi, ikura muŋga apa ŋgua tu ma aveta mine.

²⁶ Yova Kindeni ma ivilanzi sugorai tamwatanzi, kala kinzi ma sika lee kapwanzi pupuro ndo. Aku tamâta ea kinzi uru silâ pa Yova Kindeni, ande kinzi ŋinde ma sipanea i ŋa. Naŋa ilonŋu tu Yova

Kindeni ma ivetanzi simo ara nâ ikura zo zo.

²⁷ Kinzi tamâta ŋgu rârâni lâ tâno ndoni ma kalonzi ŋgere ŋana Yova Kindeni kâ, aku ma sipanea i sisuka ŋa kâki. Mao nâ, kinzi tamâta ŋgu ndoni ma sipalele ilonzi kalonzi ku ma sipare tukunzi ndue lâ i nao.

²⁸ Nana tu Yova Kindeni imo koipu ŋalae, kala ikai Maro panzi tamâta ŋgu ndoni.

²⁹ Tamâta pinde sipasuka warakanzi tininzi, andeta kinzi ŋinde rârâni ma sisama i kilala, ku ma sipare tukunzi ku siwâŋgi siwawa i. Kinzi tâno tamâta rârâni ma sipanea i ŋa.

³⁰ Kinzi tamâta kala simo lâ zo ŋine, ande nenzi vâsa muli-muli ma siveta wurâta papa Yova Kindeni. Kinzi ma siloŋo Maro Nalae parina.

³¹ Kinzi tamâta ŋinde nde sipâŋga tâno kulu tia yo. Taitu lâ zo ŋana ma sipâŋga simo vianzi kâ, ande kinzi ma siloŋo pâri mine tu, “Muŋgani Maro Nalae tamwata ikainzi ne tamâta piti lâ kazâŋa ilo.”

23

Maro Kindeni uru ikatonanzi ne tamâta

Daviti isia wângiŋa ŋine

¹ Yova Kindeni nde imo nanenŋu katonâŋa tamâta. I ikatona naŋa itogo lama nenzi katonâŋa ikatonanzi lama mine. Mine nde naŋa aroto ŋana kelekele tonŋe tia.

² I uru ikai naŋa alâ pa nia pinde unza ara keno, ŋana naŋa ma aka wa apwarea wa. Aku i uru ikai naŋa alâ pa lââ ara kala anu tona.

³ I uru walo wasaseki ilua naŋa, aku ikaina alâ pa nzâla ara, ikura muŋga ipa ŋgua tu ma iveta mine.

⁴ Yova Kindeni, ambo naŋa ma ayoka nia sakamao tonŋe kondoma ŋalae itura ndo lâ, ande naŋa ma aruru ŋana sâ tonŋe tia, ŋana tu noko kumo kuna. Naŋa asama tu noko uru kusaŋa katonâŋa ŋana lama kâ ne tukâla lâ mbau ilo. Mine

nde naņa wisingu puu ndue, ɲana tu noko ma pwea ɲanana.

⁵ Noko kuveta kâņa-nuņa ɲalae pa naņa lâ nanenġu kazâņa tamâta naonzi. Noko kupaliņi samimi ara lâ kulunġu, ɲana itula pwataki tu noko ilo ara pana. Aku noko kuwuwu waini ara lâ nanenġu kâmba ilo lee pipi ipânġa.

⁶ Yova Kindeni, naņa asama tu noko ne vetâņa ara tava ne wisi-wisi nde ma ikeno pa naņa ikura zo rârâni naņa ma amo viânġu, aku naņa ma amo ara mine lâ noko ne luma ilo ku amo nâ.

24

Maro Kindeni i nde koipu ɲalae taituni

Daviti isia wânggiņa ɲine

¹ Tâno ndoni ande Yova Kindeni nâ ne, aku kelekele rârâni ikeno tâno kulu ande i ne tona. Aku tamâta rârâni kala simo i ne tona.

² ɲana tu nia ndoyo Yova Kindeni isau tâno kâki tâi geza-geza kulu, aku inġunu tâno duvi imandi tâi ɲgini.

³ Tamâta mana ikura tu ikâki ilâ Yova Kindeni ne tuu kulu, anġa tamâta mana ikura tu ilâ Yova Kindeni tamwata ne luma sapâņa ilo.

⁴ Ambo tamâta tonġe uru inġenġe ɲana vetâņa potomule kâ, ambo i imo tava ilo mbâra-mbâra, ambo i ipu muli pa mâsi ɲana iwânġi ipaneanzi maro laņeņa wa mâsi ɲana itoto ne ɲgua pâņa wa, ande tamâta mine ikura tu ikâki Yova Kindeni ne tuu kulu ku ilâ i ne luma sapâņa ilo.

⁵ Maro Kindeni imo kinzi tamâta mine nenzi Pavilâņa Tamâta, aku i ma iveta kie ara nâ panzi. I ma iporo ɲgua panzi mine tu, “Miki nemi soki tonġe ikeno pami tia”.

⁶ Kinzi tamâta mine uru silâ pa Maro Kindeni. Kinzi ilonzi tu silâ simandi kinda timbunda Yakopu ne Maro Kindeni nao.

⁷ Mine nde miki tamâta ndai, miki kalâ kakai luma sapâņa sinġa ne nzâla kawa piti. Kalâ kaveta nzâla

ɲinde kawa maa ɲalae, ɲana koipu ɲalae taituni ma ikura tu ilâ luma sapâņa ilo.

⁸ Koipu ɲalae taituni ɲinde, ande ea. ɲinde nde Yova Kindeni tamwata. I ne walo kaika nde ɲalae ndo, aku ipole paraņa rârâni.

⁹ Miki tamâta ndai, miki kalâ kakai luma sapâņa sinġa ne nzâla kawa piti. Kalâ kaveta nzâla ɲinde kawa maa ɲalae, ɲana koipu ɲalae taituni ma ikura tu ilâ luma sapâņa ilo.

¹⁰ Koipu ɲalae taituni ɲinde, ande ea. ɲinde nde Yova Kindeni, i Walo Tamwata. I simbo nâ nde koipu ɲalae taituni.

25

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ikai poe papa wa ikatona wa

Daviti isia wânggiņa ɲine

¹ Yova Kindeni, kala ɲine naņa ano pano.

² Nanenġu Maro Kindeni, naņa kalonġu tawana noko nâ. Mine nde naņa ano pano tu kuvilana. Ambo noko ma kuvilana tia, ande nanenġu kazâņa tamâta ma sinġelea naņa, aku ma mainġu.

³ Andeta naņa asama tu tamâta ea kinzi sio nenzi kalo-tawana imâ pa noko, ande kinzi ɲinde ma sikai maņeti ɲana nenzi kalo-tawana ɲinde kâ nde tia, ɲana tu noko ma kuvilanzi. Anġa tamâta ea taņanzi kaika pa noko koa tia nâ, kinzi ɲinde nâ ma mainzi, ɲana tu nenzi walo ma ivilanzi tia.

⁴ Yova Kindeni, naņa ilonġu tu noko ma kupananana ɲana apaveta kuku noko ne vetâņa ara, aku ilonġu tu noko ma kutula ne nzâla pana.

⁵ Noko kumo nanenġu Yautâņa Tamwata Maro Kindeni. Mine nde kupananana ɲana apono muli pa vetâņa ndia noko kupatea panzi ne tamâta tu ma ŝiveta. Ikura zo zo naņa uru ao tiniġu pa noko tu kuvilana.

⁶ Yova Kindeni, naņa ano pano tu kalo ɲgere kilo ɲana ne wisi-wisi

tava ne tini-mwasa, aku kuvila naŋa kilo. Siŋgani lâ, aku imâ lee ipânŋa lâ zo ŋine, ande noko uru kuo ne wisi-wisi wa tini-mwasa ŋinde ilâ panzi ne tamâta.

⁷ Yova Kindeni, nanayoni, lâ zo ŋinde naŋa limoa yo, ande naŋa aveta kiesaka wa vetâŋa potomule wa. Naŋa ano pano tu kuzavaru kiesaka ŋinde piti lâ tiningu. Noko ne tini-mwasa wa wisi-wisi uru ikeno mine ku imo nâ. Mine nde naŋa ano pano tu pwatonana.

⁸ Yova Kindeni i nde ara tamwata wa wisi-wisi warika wa. Mine nde i ipanananzi kinzi kiesaka tamwatanzi ŋana vetâŋa ndia i ilo tu kinzi ma sipaveta kuku.

⁹ I uru ikai poe panzi tamâta ea sipatawa warakanzi tininzi. I ipanananzi ŋana ne nzâla ara kâ.

¹⁰ Yova Kindeni ilo ndo keno panzi tamâta rârâni ŋinde sipaveta kuku i ne ŋgua pâŋa wa ne tukuŋa wa. Aku i uru iveta panzi ikura i muŋga ipa ŋgua tu ma iveta mine.

¹¹ Yova Kindeni, kiesaka rârâni ŋinde nde ikeno tiningu. Naŋa ano pano tu kuveta ikura ne ŋgua pâŋa mine, aku kuzavaru nanenŋu kiesaka rârâni piti.

¹² Tamâta ea kinzi sipaveta kuku Yova Kindeni ne ŋgua, ande i ma itula nzâla ara panzi tamâta ŋinde rârâni.

¹³ Kinzi ma simo ara ndo ikura zo zo, aku nenzi vâsa ma sikatona tâno ŋine.

¹⁴ Tamâta ea kinzi simege ŋana Yova Kindeni ku simo i kalo, ande i imo kinzi tamâta ŋinde rârâni ninzi-nambwe. I uru itula pwataki panzi tu i ne ŋgua pâŋa muŋgâŋa ŋinde nde mao kanaŋo.

¹⁵ Ikura zo zo naŋa uru ao tiningu pa Yova Kindeni tu ivilana, aku ikai naŋa piti lâ kazâŋa ilo.

¹⁶ Yova Kindeni, naŋa ano pano tu kupaloŋo pana ku kuo ne wisi-wisi imâ pana, ŋana tu naŋa simboŋgu nâ amo, aku kinzi kazâŋa tamâta siveta kenzi sakamao pana.

¹⁷ Naŋa kalonŋu loko nâ. Naŋa ano pano tu kuveta wisingu puu ndue, aku kutiŋgi malia kie-kie ŋine ilâ malawae ŋanana.

¹⁸ Kinzi siveta kenzi sakamao pa naŋa, kala ilonŋu malia ndo. Naŋa ano pano tu kalo ŋgere ŋanana ku kuzavaru nanenŋu kiesaka piti lâ tiningu.

¹⁹ Kumora ŋga; nanenŋu kazâŋa tamâta kambwanenzi ŋalae ŋinde, aku ilonzi sakamao ndo pa naŋa.

²⁰ Naŋa ano pano tu pwea ŋanana ku pwaina piti lâ kazâŋa ŋine ilo. Ambo noko ma kuvila naŋa ŋana apole paraŋa kâ, ande naŋa ma akai maŋeti tia. Naŋa amâ pano tu amuna noko tini laiti.

²¹ Naŋa kalonŋu tawana noko nâ, aku uru aveta vetâŋa ara wa aporo ŋgua mao wa. Mine nde naŋa ano pano tu pwea ŋanana.

²² Maro Kindeni, pwainzi ne ŋgu Isrel piti lâ malia kie-kie rârâni ŋine ilo!

26

Tamâta sondo ne noŋa Daviti isia wângiŋa ŋine

¹ Yova Kindeni, naŋa uru aveta vetâŋa ara, aku nanenŋu kalotawana nde imâ mao pa noko nâ. Mine nde ano pano tu kutula ŋgua pwataki lâ ŋgua nia mine tu naŋa nde tamâta sondo, nanenŋu soki tonŋe tia.

² Yova Kindeni, naŋa ilonŋu tu noko ma pwai samâŋa pana ŋana nanenŋu vetâŋa rârâni. Aku naŋa ilonŋu tu noko ma kulea sondo pa ilonŋu wa nanenŋu ilo-kalo tona.

³ ŋana tu noko ne tini-mwasa uru ikai poe pa naŋa ikura zo rârâni. Noko uru kuveta ikura ne ŋgua pâŋa rârâni, aku mâsi ŋinde itula nzâla pa naŋa.

⁴ Naŋa uru asaŋona kunzi laŋeŋa tamwatanzi tia ndo. Naŋa amo tiningu piti ndo ŋananzi tamâta ŋinde uru siporo ŋgua kie tonŋe, aŋga ilonzi ikeno piti.

⁵ Naŋa tiningu pwâka ndo ŋana asaŋona kunzi kiesaka tamwatanzi, aku uru anŋenge ŋananzi tamâta sakamao.

⁶ Yova Kindeni, lâ zo ŋana naŋa atu alâ pa noko ne patarawâŋa nia ŋana awâŋgi pano, ande naŋa uru apua mbaungu muŋga lâ ŋga, ŋana atula pwataki tu nanenŋu soki tonŋe tia. Naŋa aveta mine lâ, ŋinenŋa ayoka akarerea patarawâŋa nia kunzi noko ne tamâta.

⁷ Mao nâ, naŋa awâŋgi wângiŋa ŋana atu ndanŋe pano, aku aporo atula ŋgua panzi tamâta ŋana vetâŋa arara rârâni noko muŋga kuveta ŋinde.

⁸ Yova Kindeni, naŋa ilonŋu ndo keno pa noko ne luma sapâŋa, niani ndaina noko kumo kala tamâta simora noko kilala ara ŋinde pwataki.

⁹ Mine nde lâ zo ŋana noko ma kuzavarunzi kinzi kiesaka tamwatanzi, ande naŋa ano pano tu noko ma kuzavaru naŋa tona ndimo. Lâ zo ŋana noko ma kupunzi pâta sipamateteu, ande noko ma kupu naŋa tona ndimo.

¹⁰ Ikura zo zo tamâta ŋinde siveta vetâŋa sakamao. Kinzi mbumbu silanzi tamâta pinde sipu tininzi ŋana siveta potomule panzi tamâta pinde.

¹¹ Andeta naŋa warakâŋgu uru aveta vetâŋa ara. Mine nde naŋa ano pano tu kuo ne wisi-wisi imâ pana, aku pwaina piti lâ kazâŋa ilo!

¹² Naŋa uru amandi kaika lâ nia papata, aku sâ tonŋe ikura tu izavaruna, ande tia. Lâ zo ŋana noko ne tamâta ma sipasau ŋana siwâŋgi pano, ande naŋa ma amo kunzi apanea Yova Kindeni ŋa.

27

Tamâta ne paneâŋa ilâ pa Maro Kindeni

Daviti isia wângiŋa ŋine

¹ Yova Kindeni i nde nanenŋu sinâla, aku ina imo nanenŋu

Pavilâŋa Tamwata tona. Mine nde naŋa ma aruru ŋana tamâta tonŋe tia. Yova Kindeni taituni uru ikea ŋanana. Mine nde naŋa ma tiningu ruru tia ndo.

² Lâ zo ndia kinzi tamâta sakamao simâ pana ŋana sipu naŋa pâta amâte kâ, ande nanenŋu kazâŋa tamâta ŋinde ma sisâsa ku ma patanzi sindue.

³ Ambo zugu tamâta ŋu ŋalae ma simâ sinŋe naŋa lâ, ande naŋa ma aruru ŋananzi tia ndo. Ambo kinzi situ sipara kuku naŋa, ande ara, nanenŋu kalo-tawana ma ikeno pa Yova Kindeni nâ.

⁴ Muŋga naŋa ano pa Yova Kindeni tu ma iveta vetâŋa taitu nâ pa naŋa, aku ilonŋu ndo tu i ma iveta vetâŋani ndaina. Naŋa ilonŋu tu i ma isâu pa naŋa, kala naŋa ma akura tu amo i ne luma ilo ikura zo rârâni amo viâŋgu. Ninenŋa naŋa ma apanea i mine tu, "Noko nde ara tamwata!", aku naŋa ma ano papa i tu ma ikai poe pana.

⁵ Lâ zo ndia malia kie-kie itu ipâŋga pa naŋa, ande i ma ikea ŋanana. I ma ivea naŋa lâ ne luma sapâŋa ilo, kala ma amo ara ndo. I ma io naŋa lâ mira ŋalae tonŋe kulu, aku kazâŋa tonŋe ma ikura tu isânda kulunŋu, ande ma tia.

⁶ Mine kala naŋa ma apolenzi nanenŋu kazâŋa tamâta ku apunzi ndue ndo, kinzi ŋinde muŋga simâ sinŋe naŋa. Naŋa ma andeka asarâwa kawâŋgu ŋalae aveta patarawâŋa lâ Yova Kindeni ne luma sapâŋa ilo. Naŋa ma awâŋgi wângiŋa paneâŋa kâ papa i.

⁷ Yova Kindeni, lâ zo ndia naŋa ma asarâwa pano, ande naŋa ilonŋu tu noko ma kalo sukâŋa ŋanana ku kupaloŋo pa nanenŋu noŋa.

⁸ Muŋga noko kupai naŋa mine tu, "Kumâ pa naŋa ku kuwâŋgi pana". Mine nde Yova Kindeni, naŋa ma amâ pano.

⁹ Taitu lâ zo ŋana naŋa amâ pano, ande noko ma kupavea tamwata ŋanana ndimo. Noko uru kuvila

naņa ikura zo zo, aku naņa amo noko ne wurâta tamâta. Mine nde ano pano tu noko ma wisi nâna pana ku kusoki naņa ndimo. O Maro Kindeni, nanenġu Yautâņa Tamwata noko. Mine nde naņa ano pano tu noko ma kupile naņa wa kupu muli pana ndimo.

¹⁰ Ambo naņa nana wa mama wa ma sipu mulinzi pa naņa, ande Yova Kindeni ma ikatonana.

¹¹ Mine nde Yova Kindeni, kupanana naņa nana vetâņa ndia noko ilo tu naņa ma apaveta kuku. Nanenġu kazâņa tamâta kambwaņenzi rârâ simo. Mine nde ano pano tu kuo naņa alâ pa nzâla ara.

¹² Nanenġu kazâņa tamâta simandi nana siporo nġua laņeņa ku situ ruruņa pana. Noko ma kupile naņa kala alâ tamâta nġinde mbaunzi ilo, mine ndimo.

¹³ Naņa kalonġu tawana mine: lâ zo nġine naņa amo viânġu, ande naņa ma amora Yova Kindeni iveta kie ara panzi ne tamâta.

¹⁴ Mine kala miki tamâta, miki ma kalomi tawana, aku kao tinimi pa Yova Kindeni tu ma imâ ivilami. Kamandi kaika nġa! Miki ma ilomi malia ndimo. Kalomi tawana kaika, aku kao tinimi pa Yova Kindeni tu ma imâ ivilami.

28

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ivila i

Daviti isia wângiņa nġine

¹ Yova Kindeni, nanenġu pavilâņa tamâta noko, naņa asarâwa pano. Kupalono pa nanenġu tiņa. Ambo noko ma kupono taņa nana nanenġu noņa kâ, ande naņa ma amâte.

² Naņa asarâwa pano tu kalo sukâņa nana ku kuvilana. Kupalono pa nanenġu noņa nġine. Naņa naonġu pa noko ne luma sapâņa asuka mbaunġu kâki akai noņa pano.

³ Mine nde Yova Kindeni, lâ zo nana noko ma kupare nia panzi tamâta sakamao, ande naņa ano

pano tu noko ma kupare nia mine pa naņa tia. Kinzi tamâta sakamao nġinde uru siveta kiesaka nâ. Kinzi uru siporo nġua kaņa mona-mona panzi tininzi pinde, taitu ilokalo sakamao nâ nde ipipi lâ ilonzi kalonzi.

⁴ Naņa ilonġu tu noko ma pwatu tamâta nġinde nenzi vetâņa sakamao kulu itaulo panzi, ipakura kuku vetâņa potomule kinzi munġa siveta nġinde. Kupare nia sakamao panzi, ikura nenzi kiesaka rârâni nġinde.

⁵ Kinzi ilonzi tu Yova Kindeni ne mâsi nde kaa nâ, aku ilonzi tu kelekele nġinde i nia ndoyo ivetanzi sipânġa lâ, ande nġinde nde kelekele kaa nâ tona. Mine nde i ma izavarunzi ndo lâ.

⁶ Paneâņa ilâ pa Yova Kindeni, nana tu i ipalono pa nanenġu noņa.

⁷ Yova Kindeni i simbo nâ walo kaika ilua naņa, aku ina imo nanenġu maramuņa. Mine nde nanenġu kalo-tawana ikeno kaika papa i. Yova Kindeni uru ivila naņa, aku io ndekâņa nġalae ikeno ilonġu. Mine nde kawânġu ndanġe awânġi wânġiņa paneâņa kâ papa i.

⁸ Yova Kindeni uru walo kaika ilanzi ne tamâta. Aku ikatona wa ivila koipu nġalae tona, tamâta nġinde i munġa ipatea.

⁹ Mine nde Yova Kindeni, naņa ano pano tu kuvilanzi ne tamâta rârâni, aku kuveta kie ara panzi tamâta nġinde noko kupateanzi lâ tu simo noko ne nġu. Pwatonanzi sondo ndo, itogo lama nenzi katonaņa tamâta uru ikatonanzi lama mine. Pwea nġananzi ikura zo zo.

29

Kinda talono Maro Kindeni ne sarawâņa lâ karâzi nġalae ilo

Daviti isia wângiņa nġine

¹ Miki kelekele rârâni nġinde kamo tava nemi kaika lâ samba ilo, miki kapanea Yova Kindeni nġa. Kaporo katula pwataki tu i nde ara tamwata, aku i ne walo nde kaika ndo.

² Kapanea Yova Kindeni katula pwataki tu i nġa nde nġalae ndo. Miki

ma kawâŋgi ku kawawa i, ɲana tu i nde sapâņa ku zuzuli tamwata.

³ Yova Kindeni isuņa kawa, aku sarawâņa ɲinde ne nduņeņani nde ilâ ikura tâi ndoni. Maro Kindeni, i ara tamwata, ande isarâwa kawa ɲalae, itogo mbamba ipu mine, aku ne sarawâņa ɲinde ne nduņeņani nde ilâ isala tâi kulu ikura nia ndoni.

⁴ Yova Kindeni ne sarawâņa nde kaika ɲinde, aku ɲinde itula i kilala pwataki tu i ɲa nde ɲalae ndo.

⁵ Yova Kindeni iporo, aku i kawa ɲgua ne sarawâņa ɲinde ilâ imbware kâi matapuru ɲalaŋala imandi Lebanon tâno ɲinde nuki-nuki.

⁶ I iruruanzi Lebanon tuu ɲalaŋala kala sisosonga itogo bulmakao natu uru isonga mine. Mao nâ, iveta Hermon tuu isonga kâki, itogo bulmakao natu isonga mine.

⁷ Yova Kindeni ne sarawâņa ilâ isinala nia itogo loloa salaga-salaga mine.

⁸ I kawa ɲgua iveta nia bilimu ririņo. I iveta Kedes nia bilimu imo ririņo nâ.

⁹ Yova Kindeni ne sarawâņa ilâ itirianzi kâi ɲalaŋala, aku iveta kâi rârâni launzi yauru ndue. Aku kinzi tamâta rârâni simo i ne luma sapâņa ilo ɲinde nde sisarâwa kawanzi ɲalae mine tu, “Paneâņa ilâ pa Yova Kindeni!”

¹⁰ Yova Kindeni imo koipu ɲalae, aku ikai poe pa tâi geza-geza ndoni. I imo koipu ɲalae, ma imo mine ku imo nâ.

¹¹ Aku inani uru walo kaika ilanzi ne tamâta tona. I uru iveta kie ara panzi, aku ivetanzi simo tava wisinzi pisi nâ.

30

Tamâta kawa ndaņge ino pa Maro Kindeni

Daviti isia wângiņa ɲine

¹ Yova Kindeni, muņa noko pwai naņa piti lâ kazâņa ilo. Noko pwea ɲanana; mine nde nanenġu kazâņa tamâta sikura tu sipu naņa ndue ku siņeleana, ande tia. ɲana

duvi ɲinde kâ naņa apaneano asuka noko ɲa kâki.

² Yova Kindeni, nanenġu Maro Kindeni noko, lâ zo ɲinde pukonja ikai naņa kaika lâ, kala naņa ano pano tu kusukana. Aku noko kuveta naņa tiningu ara kilo.

³ Yova Kindeni, lâ zo ɲinde naņa apoko ɲalae, kala laiti ɲana amâte kâ. Andeta noko kutingi mateņa piti ɲanana. ɲinde itogo naņa ayoka lâ nzâla ɲinde ilâ pa mateņa nianzi, andeta noko via kulua naņa kilo.

⁴ Mine nde miki Yova Kindeni ne tamâta, naņa ilonġu tu miki ma kawâŋgi wângiņa paneâņa kâ papa i. Kalomi ɲgere ɲana vetâņa rârâni Yova Kindeni Sapâņa Tamwata muņa iveta ɲinde, aku kawami ndaņge papa.

⁵ I uru wisi nâna ikura zo mbwana-mbwana nâ, andeta i ilo pa kinda kala iveta kie ara nâ pa kinda ikura zo rârâni tamo viânda lâ tâno kulu. Mao nâ, zo pinde matânda sulu ma irere ndue lâ mbo, andeta ndekâņa imâ ipâņga pa kinda lâ mbwale pwataki.

⁶ Muņa naņa amo ara ndo, kala apandekâna aporo mine tu, “Kelekele tonġe ikura ɲana iyaula naņa kâ, ande tia ndo”.

⁷ Yova Kindeni, lâ zo ɲinde noko kuveta kie ara ndo pa naņa, aku kusukana amandi kaika, itogo luma mira mine. Naņa ilonġu pateu tu naņa amo ara nâ, andeta muli ɲa noko kupavea tamwata ɲanana, ande kala aruru ɲalae tina.

⁸ Maro ɲalae, lâ zo ɲinde naņa asarâwa pano. Naņa ano kaika pa noko tu ma kuvilana. Naņa aporo mine tu,

⁹ “Ambo naņa ma amâte, ande ɲinde ma ivila noko mâsi mana, a? Ambo naņa ma alâ pa mateņa nianzi, ande vetâņa ara ndia ma ipâņga, a? Tiambo mateņa tamâta sikura tu sipanea noko ɲa, a? Tiambo kinzi sikura ɲana siporo situla pwataki tu noko uru kuveta kie ara panzi ikura zo zo, a? Tia ndo!

10 Mine nde Yova Kindeni, kupaloņo pa naņa ku kalo sukâņa ņanana! Yova Kindeni, kumâ kuvilana ņga!”

11 Lâ zo ņinde, naņa amo awâņgi wângiņa kalo-kalo kâ. Andeta noko kusoki kalo-lokoni ņinde piti lâ, ku kuveta naņa awâņgi tava ndekâņa nâ. Muņga naņa amo atogo tamâta ika mâsa ku ita ņana ninambwe tonje ne mateņa kâ. Andeta muli ņga noko kulele nanenģu tiņa ņinde ku kuveta ilonģu ndeka mao.

12 Mine kala naņa ma kawâņģu buu nâ tia ndo. Naņa ma awâņgi wângiņa paneâņa kâ pa noko. Yova Kindeni, nanenģu Maro Kindeni noko, naņa ma atu ndanģe pano ikura zo rârâni.

31

*Tamâta kalo tawana Maro
Kindeni kala ikai noņa papa
Daviti isia wângiņa ņine*

1 Yova Kindeni, naņa amâ pano tu ma pwatonana. Noko ma kusâu panzi kazâņa tamâta tu ma sipole naņa ku siveta maņeti pana, mine ndimo. Noko nde vetâņa sondo warika. Mine nde ano pano tu pwaina piti lâ kazâņa ilo.

2 Kupaloņo pa nanenģu noņa, aku kumâ walele nâ kuvilana! Noko kumo kutogo mira ņalae naņa uru amuna tini mwasina. Pwea ņanana, itogo tenģo kaika ikea ņana tamâta lâ paraņa ilo.

3 Mao nâ, noko kutogo nanenģu munâņa nia mine, aku noko uru pwea ņanana. Pwai poe pana ku kutula nzâla pana, ikura noko muņga kupa ņgua tu ma kuveta mine.

4 Kinzi kazâņa tamâta nde sio nimbu ņana ikai naņa kaika kâ. Mine nde ano pano tu pwatonana, ņana tu noko kumo nanenģu munâņa nia.

5 Naņa ao warakâņģu lâ noko mbau ilo. Mine nde pwai naņa piti lâ kazâņa ilo. Yova Kindeni, noko simbo nâ nde Maro mao.

6 Noko uru wisi nâna panzi tamâta ea siwâņgi panzi maro laņeņa. Anģa naņa nde ma kalonģu tawana noko nâ.

7 Noko tini mwasa pa naņa ikura zo zo. Mine nde naņa ma amo andeka nâ. Noko mata kumora nanenģu malia ņine lâ, aku noko kusama tu nanenģu kazâņa tamâta siveta vetâņa sakamao kie-kie pa naņa.

8 Nanenģu kazâņa tamâta situ sikai naņa kaika, andeta noko ņandai kusâu panzi ņana siveta mine ņga. Noko kuvilana kala amo ara nâ.

9 Andeta Yova Kindeni, kala ņine naņa ilonģu malia ndo. Mine nde naņa ano pano tu kalo sukâņa ņanana. Naņa amo ata nâ, kala matâņģu nde poa lâ. Naņa tiningu ndoni nde pââsâ lâ.

10 Naņa ilonģu malia ņalae tina, aku kalo-lokoni ņine itu itoto nanenģu via ipâņģa mbwana-mbwana nâ. Nanenģu tiņa ņine nde iyaula naņa ndo lâ, kala akura tu amo zo luandongo, ande tia. Malia kie-kie ikai naņa kaika lee walonģu tia lâ. Mao nâ, naņa tukâņģu rârâni nenzi walo nde marumbu ndo lâ.

11 Nanenģu kazâņa tamâta rârâni nde uru sivaligi naņa. Andeta kinzi nâ tia; nanenģu mete kala ilonzi sakamao ndo pa naņa, aku ningunambwe nde tininzi pwâka ndo ņanana. Lâ zo ndia naņa atu ayoka nzâla, ambo kinzi simora naņa ayoka amâ panzi, ande sikâwa silâ.

12 Kinzi tamâta rârâni nde kalonzi kapa lâ ņana naņa kâ, itogo tamâta kalonzi kapa ņana tamâta tonje imâte muņgani lâ. Naņa atogo kulo tonje mâta pwapwataki kala tamâta sitambira lâ.

13 Naņa alonģonzi kazâņa tamâta rârâ siporo ilonzi ņuru-ņuru. Kinzi situ siveta ruruņa ņalae tina pa naņa. Kinzi sipasau lâ taitu ku sipa ņgua ņana siveta kenzi sakamao pana. Kinzi situ sipu naņa pâta amâte.

¹⁴ Andeta kalo loko. Yova Kindeni, nanenŋu kalo-tawana ikeno pa noko nâ. Nanenŋu Maro Kindeni kala noko. Mine nde naŋa wisinŋu puu ndue.

¹⁵ Noko uru pwatona naŋa ikura zo rârâni. Naŋa ano pano tu pwaina piti lâ nanenŋu kazâŋa tamâta mbaunzi ilo, kinzi ŋinde uru siveta kenzi sakamao pa naŋa.

¹⁶ Kalo sukâŋa ŋana ne wurâta tamâta naŋa! Noko ne tini-mwasa uru ikeno panzi ne tamâta ikura zo rârâni. Mine nde naŋa ano pano tu pwaina piti lâ kazâŋa ilo.

¹⁷ Yova Kindeni, naŋa asarâwa pano tu kuvilana. Ambo noko ma kuvila naŋa, ande naŋa ma akai maŋeti lâ nanenŋu kazâŋa tamâta naonzi tia. Naŋa ilonŋu tu noko ma kuveta maŋeti pa kinzi tamâta sakamao warakanzi. Naŋa ilonŋu tu noko ma kusae kawanzi ku kuonzi silâ pa mateŋa nianzi.

¹⁸ Ŋana tu kinzi uru sipasuka warakanzi tininzi ku sitalea ŋgua sakamao lâ tamâta pinde tininzi, kinzi ŋinde uru siveta vetâŋa ara. Mine nde naŋa ilonŋu tu noko ma kutoto kinzi laŋeŋa tamwatanzi ŋinde nenzi ŋgua.

¹⁹ Maro Ŋalae, naŋa asama tu noko uru kuveta kie ara ndo panzi tamâta ea simege ŋanano kala siwâŋgi pano. Kinzi tamâta rârâni sisama tu noko uru pwatonanzi tamâta ea kalonzi tawana noko kala simâ pano.

²⁰ Noko uru kuveanzi tamâta sondo ŋinde lâ noko tini laiti. Mine nde kinzi kazâŋa tamâta sikura tu sizavarunzi kâ, ande tia. Noko uru pwea ŋananzi. Mine nde nenzi kazâŋa tamâta nenzi ŋgua sakamao ikura tu iyaula ilonzi kalonzi, ande tia.

²¹ Paneâŋa ilâ pa Yova Kindeni, ŋana tu i ne tini-mwasa ikeno pa naŋa ikura zo zo! Muŋga, lâ zo ŋinde kinzi kazâŋa tamâta sinŋe naŋa ku simandi ŋana sizavaruna, ande i itula ne tini-mwasa ŋinde pwataki lâ, kala naŋa amo ara nâ.

²² Yova Kindeni, lâ zo ŋinde naŋa tiningu ruru, aku ilonŋu patea tu noko kuŋara naŋa lâ, kala amo malawae ŋanano. Andeta naŋa asarâwa pano tu kuvilana, aku kupaloŋo pa nanenŋu noŋa.

²³ Miki Yova Kindeni ne tamâta, miki ma tinimi mwasa ndo papa i. I uru ikea ŋananzi tamâta ea simo i kalo. Anŋa tamâta ea kinzi sipasuka warakanzi tininzi, ande ipare nia sondo panzi, ikura nenzi vetâŋa soki ŋinde.

²⁴ Miki tamâta ŋine uru kao tinimi pa Yova Kindeni tu ma iveta kie ara pami, ande miki rârâni kapu kaika pa warakami ilomi kalomi, aku kamandi kaika.

32

Tamâta ipatula ne kiesaka pa Maro Kindeni, kala Maro Kindeni izavaru ne kiesaka piti

Daviti isia wângiŋa ŋine

¹ Ambo Yova Kindeni ikai kiesaka piti lâ tamâta tonŋe tini ku izavarunzi i ne vetâŋa potomule rârâni piti, ande tamâta ŋinde ikura tu indeka ŋalae.

² Ambo tamâta tonŋe ipu muli ndo pa laŋeŋa ne mâsi, aku Yova Kindeni ipatea tu i ma kalo ŋgere kilo tia ŋana tamâta ŋinde ne kiesaka kâ, ande tamâta ŋinde ikura tu indeka ŋalae.

³ Muŋga, lâ zo ŋinde naŋa ŋandai apatula nanenŋu kiesaka pwataki papa Yova Kindeni ŋga, ande naŋa amo ata nâ ikura zo zo. Mine kala naŋa tiningu ndoni nde pââsââ lâ.

⁴ Yova Kindeni, lâ zo ŋinde noko mbau nâ kupu naŋa ikura kari wa mbo wa. Nanenŋu walo nde ipilena ku ilâ lâ, itogo unza kari kana kala ŋgâla-ŋgâla ndo mwasina.

⁵ Andeta muli ŋga naŋa apatula nanenŋu kiesaka pwataki pa noko. Naŋa ŋandai avea nanenŋu vetâŋa sakamao tonŋe ŋga. Naŋa ilonŋu patea mine tu, “Naŋa ma apatula nanenŋu kiesaka rârâni pwataki pa Yova Kindeni.” Naŋa ilonŋu malia

ņana nanenġu kiesaka ñinde kâ. Mine kala naņa apatula lâ, ñinenġa noko kuzavaru nanenġu kiesaka piti, ku kuveta ilonġu kalonġu ipânġa ara kilo.

⁶ Mine nde lâ zo ndia malia itu ipânġa panzi tamâta ñinde uru sipono muli pa noko, ande ara ñana kinzi ma sino pano. Ñinenġa lâ zo ñana malia itu ipânġa ñalae tina panzi, itogo lââ pondi kâki ku imâ ñana ipatukunzi mine, ande malia ñinde ma ikura tu izavarunzi, ande ma tia.

⁷ Yova Kindeni, noko nâ kumo nanenġu munâņa nia. Noko uru pwatonana, kala malia tonġe ñandai ipu naņa ndue űga. Lâ zo ndia malia itu ipânġa pana, ande noko pwea ñanana. Mine nde naņa kawânġu ñalae awânġi apaneano.

⁸ Yova Kindeni iporo mine tu, “Naņa ma apananano sondo, aku ma natula nzâla pano. Naņa ma akatonano wa akai poe pano wa.

⁹ Kupaloņo pa naņa kawânġu űgua nâ. Noko ma kumo kutogonzi bulmakao ndimo. Kinzi bulmakao ilonzi kalonzi tia. Mine nde tamâta uru sio ‘aini’ lâ vigunzi ilo ku sitapa raveņa ñana kinzi ma sipaloņo panzi. Ambo kinzi ma siveta mine tia, ande kinzi bulmakao ma soka potomule nâ.”

¹⁰ Malia rârâ ñinde ma ipânġa panzi tamâta sakamao, andeta ikura zo zo Yova Kindeni ilo ndo keno panzi tamâta ea kalonzi tawana i, aku ikatonanzi sondo.

¹¹ Mine nde miki tamâta ñine uru kaveta vetâņa ara, miki ma ilomi ara ku kandeka ñana vetâņa arara Yova Kindeni muņa iveta pami ñinde. Miki tamâta ñine kapono muli papa i, miki rârâni ma kawami kâki kandeka ku kapanea i űa.

33

Tapanea Maro Kindeni tasuka i űa kâki

¹ Miki tamâta ñine uru kaveta vetâņa ara, miki rârâni kandeka ku kapanea Yova Kindeni ñana vetâņa

rârâni i muņa iveta ñinde. Miki ñine uru kapono muli pa Yova Kindeni, miki rârâni kawânġi kasuka i űa kâki, ñana tu ñinde nde mâsi ara.

² Miki kawami ndanġe kawânġi wânġiņa kapanea Yova Kindeni. Kara wânġu kiri-kiri wa ñalaņala wa, aku kawânġi wânġiņa papa i.

³ Miki kawânġi wânġiņa wasaseki pinde papa i. Kara wânġu sondo ndo ku kawânġi ara nâ. Miki rârâni kandeka ku kasuņa kawami kâki.

⁴ Ñana tu Yova Kindeni ne űgua rârâni nde mao kanaņo, aku i uru iveta vetâņa rârâni sondo ndo.

⁵ Yova Kindeni indeka ñana iveta kie ara panzi tamâta, aku i ilo ara nâ ñana ipare nia sondo panzi tamâta rârâni, ikura nenzi vetâņa mine. Aku ikura zo zo i ne tini-mwasa ilâ isala nia rârâni lâ tâno ndoni.

⁶ Nia ndoyo Yova Kindeni iporo űgua, aku i kawa űgua ñinde nâ ivetanzi kari wa nzimona wa pitu sipânġa samba tini. Iporo lâ kawa nâ, aku kelekele rârâni ñinde ipânġa pa âta.

⁷ Igonanzi tâi rârâni ku ionzi lâ nia taitu nâ, itogo tamâta itai lââ lâ kulo ilo mwasina. I io tâi geza-geza lâ nia sondo.

⁸ Mine kala miki tamâta rârâni kamo tâno kulu, miki kamege ñana Yova Kindeni kâ. Miki rârâni kapare tukumi ndue lâ i nao.

⁹ Ñana tu nia ndoyo iporo űgua, aku i kawa űgua ñinde nâ iveta tâno ipânġa. Iporo lâ kawa nâ, aku ndainani nâ kelekele rârâni sipânġa lâ.

¹⁰ Mao nâ, ikai poe pa kelekele ndoni. Lâ zo ndia kinzi tinikoa tamâta simâ taitu ku sipa űgua ñana siveta vetâņa pinde, ande Yova Kindeni uru iveta nenzi űgua pânġa ñinde ilâ kaa nâ. Kinzi sipa űgua, andeta isae nzâla ñananzi, kala sikura tu siveta vetâņa ñinde tia.

¹¹ Andeta sâ ma ikura tu iveta Yova Kindeni ne űgua pânġa ilâ kaa nâ, a? Tia ndo! I ne űgua pânġa ma ikeno kaika mine ku imo nâ. Ambo

i ilo patea tu ma iveta vetâņa tonje, ande i ne ilo-kalo ñinde ma ikeno mine ku imo nâ.

¹² Ambo tamâta ngu tonje ma sipono muli pa Maro Kindeni ku simo i kalo, ande ngu ñinde sikura tu sindeka ñalae. Kinzi tamâta ñinde i muņa ipateanzi pa i tamwata, kinzi ñinde ma sindeka pâta.

¹³ Mao nâ, Yova Kindeni imo samba ilo, aku i mata indue imâ imoranzi tamâta rârâni.

¹⁴ I imo koipu ñalae lâ i tamwata ne lawea, aku i mata indue imâ imoranzi tamâta rârâni simo tâno kulu.

¹⁵ I tamwata iveta tamâta rârâni ilonzi kalonzi, ande kala isama lâ ñana vetâņa rârâni kinzi siveta.

¹⁶ Ambo koipu ñalae tonje ne zugu tamâta kambwanenzi rârâ simo, ande ñinde ikura tu isuka koipu ñinde ñana ipole paraņa kâ, ande tia. Ambo zugu tamâta tonje imo tava ne walo kaika, ande ñinde ikura tu isuka i ñana ipu ne kazâņa tamâta ndue kâ, ande tia.

¹⁷ Aku mine nâ, ambo tamâta tonje kalo tawana tu i ne “hosi” ma isuka i ñana ipole paraņa kâ, ande i ne kalo-tawana ñinde ma ilâ kaa nâ. Kinzi “hosi” nenzi kaika ñalae ikura tu ivilanzi zugu tamâta nde tia.

¹⁸ Taitu miki kalonjo nga; Yova Kindeni uru ikatonanzi tamâta ea simege ñana i kâ, kinzi ñinde kalonzi tawana tu i ne tini-mwasa ikeno panzi ikura zo rârâni.

¹⁹ I ikea sondo ndo ñananzi tamâta ñinde. Mine kala nenzi kazâņa tamâta sikura tu sipunzi pâta simâte, ande tia. Ambo nia putole, ande i ikatonanzi, kala simâte tia.

²⁰ Mine nde kinda uru tao tininda pa Yova Kindeni tu ma imâ ivila kinda. I nde nenda Pavilâņa Tamwata, aku i imo itogo nenda maramuņa mine.

²¹ I uru iveta kie ara nâ pa kinda, aku ñinde iveta ilonda ndeka. I nde Sapâņa Tamwata, aku ñana duvi ñinde kâ kinda kalonda tawana i.

²² Yova Kindeni, maka kao tinima pa noko tu kumâ kuvilama. Maka kano pano tu kuo ne tini-mwasa imâ imo kuma ikura zo rârâni.

34

Maro Kindeni uru ivilanzi ne tamâta

Daviti isia wângiņa ñine, lâ zo ñinde ilaņe Koipu Abimelek tu i ipâņa kapa lâ, kala Abimelek ipile i ku ilâ lâ.

¹ Naņa ma kawângu ndaņe papa Yova Kindeni ikura zo zo. Naņa ma amo apanea i asuka ña kâki.

² Yova Kindeni iveta kie ara pa naņa lâ. Mine kala naņa ma awâņgi awawa i. Miki tamâta ea kamo tava malia, miki ñinde katambira taņami pa nanenģu ñgua ñine ku kandeka nâ!

³ Ara ñana miki ma katula Yova Kindeni kilala pwataki kuku naņa tu i nde Maro Ñalae. Kinda ma tagogo kawânda tasuka i ña kâki.

⁴ Muņa naņa ano pa Yova Kindeni tu ma ivilana, aku ipaloņo pa nanenģu noņa. I ikai ruruņa rârâni piti lâ ilonģu, kala ñine naņa amo ilonģu pisi nâ.

⁵ Tamâta pinde uru simo tava malia kie-kie. Andeta lâ zo ñana kinzi sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Yova Kindeni, ande ilonzi ndeka nâ. Kinzi ma sikai maņeti ñana nenzi kalo-tawana ñinde kâ, ande tia ndo, ñana tu Yova Kindeni ma ivilanzi.

⁶ Kinzi simo ara tia ndo, andeta sino papa Yova Kindeni, aku ipaloņo pa nenzi noņa. I ivilanzi ku ikainzi piti lâ nenzi malia rârâni ilo.

⁷ Yova Kindeni ne aņelo uru ikatonanzi tamâta ea siruru ñana i kâ, aku ikea ñananzi lâ kazâņa ilo.

⁸ Yova Kindeni uru iveta kie ara ndo pa kinda. Ambo miki warakami ma kalâ kamo i kalo, ande miki kala ma kasama Yova Kindeni kilala pwataki tu i nde ara ndo. Tamâta ea simuna i tini laiti, kinzi ñinde sikura tu sindeka ñalae.

⁹ Miki Yova Kindeni ne tamâta, miki kamâ kapare tukumi ndue lâ

i nao. Nana tu tamâta ea kinzi sipaveta kuku i kawa ŋgua, kinzi ŋinde ma siroto ŋana kelekele tonje tia.

¹⁰ Kinzi mbwâmbwa saka “leve” nenzi kaika nde ŋalae tina, andeta zo pinde kanzi simbi tia, kala putole ipunzi. Andeta Yova Kindeni uru irombonzi tamâta ea sipaveta kuku i kawa ŋgua. Mine kala kinzi siroto ŋana kelekele ara tonje tia.

¹¹ Mine nde miki lâlu wukale, miki kamâ katambira taŋami sondo pa nanenġu ŋgua. Naņa ma apananami ŋana kamege ŋana Yova Kindeni ku kamo i kalo.

¹² Tiambo miki ilomi tu ma kamo ara nâ, tiya? Tiambo miki ilomi tu ma kamo viami tava ndekâņa nâ ikura zo luandondo, tiya?

¹³ Ambo ilomi tu ma kamo mine, ande nzâla ikeno mine: miki ma kapile mâsi ŋana kaporo ŋgua sakamao wa ŋgua lanjeņa wa;

¹⁴ miki ma kapu mulimi pa vetâņa sakamao, aku kaponu muli pa vetâņa ara nâ; aku miki ma kakai wurâta kaika ŋana kamo ilomi kalomi taitu kunzi tamâta rârâni.

¹⁵ Yova Kindeni uru ikea ŋananzi tamâta ea sipaveta kuku vetâņa ara, aku ipaloŋo pa tamâta mine nenzi noņa.

¹⁶ Taitu Yova Kindeni ne wisi-nâna ikeno panzi tamâta ea uru siveta vetâņa sakamao. Mine kala lâ zo ŋana kinzi ŋinde ma simâte, ande kinzi tamâta ma kalonzi ŋgere ŋananzi kilo, ande ma tia.

¹⁷ Tamâta pinde uru sipaveta kuku vetâņa ara, aku lâ zo ndia kinzi ŋinde sino papa Yova Kindeni, ande ipaloŋo panzi ku ivilanzi ŋana nenzi malia rârâni.

¹⁸ Tamâta ea kinzi simo tava ilonzi malia, ande Yova Kindeni imo kinzi tininzi laiti. I uru ivilanzi tamâta ea ilonzi pateo tu malia ma ipunzi ndue ndo.

¹⁹ Malia kie-kie uru ipânġa panzi tamâta ara, andeta Yova Kindeni ivilanzi sondó kala malia ŋinde ikura tu ipunzi ndue, ande tia.

²⁰ Yova Kindeni uru ikatona kinzi tamâta ara tininzi ndoni. Mine kala kinzi tukanzi tonje ma mbwaranuki tia ndo.

²¹ Andeta vetâņa sakamao kie-kie ma ipunzi tamâta sakamao simâte. Yova Kindeni ma iyaulanzi tamâta ea uru sikai kazâņa panzi tamâta ara.

²² Mao nâ, Yova Kindeni uru ikai kinda i ne tamâta rârâni piti lâ kazâņa ilo. Tamâta ea imâ papa i tu ma imuna i tini laiti, ande Yova Kindeni ma izavaru tamâta ŋinde tia ndo.

35

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ivila i

Daviti isia wângiņa ŋine

¹ Yova Kindeni, naņa ano pano tu pwai kazâņa panzi tamâta ŋine kala sikai kazâņa pa naņa, aku kupara kunzi tamâta ŋine kala sipara kuku naņa.

² Pwai ne maramuņa kâki tava paraņa ne kelekele pinde, aku kumâ kuvilana!

³ Pwai ne ua wa kavasi wa kâki, ku kumâ kupara kunzi tamâta ŋine sitanġula naņa. Ambo noko ma kuveta mine, ande naņa ma asama tu noko kumo nanenġu Pavilâņa Tamwata.

⁴ Nanenġu kazâņa tamâta ŋinde situ sipu naņa pâta amâte. Naņa ilonġu tu noko ma kupunzi wa kuveta maŋeti panzi wa. Kinzi sipa ŋgua tu ma sizavaru naņa. Naņa ilonġu tu noko ma kupono nzalanzi ku kuņaranzi sikâwa pwapwataki silâ.

⁵ Yova Kindeni, naņa ilonġu tu noko ne aņelo kinzi ma siņaranzi tamâta sakamao ŋinde, itogo lawea itapala gawura mine.

⁶ Naņa ilonġu tu noko ne aņelo ma sitanġulanzi kala sikâwa silâ nzâla kondoma ku zuli-zuli ndo.

⁷ Naņa ŋandai aveta vetâņa soki tonje pa kinzi ŋga, andeta sivea nimbu ŋana siyaula naņa kâ. Kinzi situ sikai naņa kaika. Mine kala

sisale tâno ne wewe ñalae tonje tu ma patana andue ilo.

⁸ Mine nde naņa ilonju tu noko ma walele nâ kupânga panzi ku kuveta wisinzi motutu, ñinenja kuzavarunzi marumbu lâ. Naņa ilonju tu nimbu ñinde kinzi sio ñana ikai naņa kaika kâ ma ikai kinzi warakanzi nâ. Naņa ilonju tu kinzi warakanzi ma patanzi sindue wewe kinzi munja sisale ñinde ilo, ku ma sipayaula ndo.

⁹ Naņa kalonju tawana tu Yova Kindeni ma iveta ikura nanenju noņa mine, kala naņa ma andekana i nâ. Lâ zo ñinde naņa ma ilonju ara ndo, ñana tu i ivila naņa.

¹⁰ Aku naņa ilonju ndoni ma atu ndanje ñalae papa Yova Kindeni. Naņa ma aporo mine tu, “Maro Kindeni, maro tonje irerege kuku noko nde tia. Lâ zo ndia kinzi tamâta kaika situ siveta kenzi sakamao panzi tamâta ñinde nenzi kaika ikeno panzi tia, ande noko uru pwea ñananzi. Noko kupono nzâla ñananzi mbaliņa warakanzi, kala sikura tu siveta malia panzi sugorai tamwatanzi, ande tia.”

¹¹ Kala ñine kinzi laņeņa tamwatanzi simandi lâ ñgua nia ku sitalea naņa ñana vetâņa soki pinde, andeta naņa ñandai aveta vetâņa soki ñinde ñga.

¹² Naņa uru aveta kenju ara nâ panzi nanenju kazâņa tamâta, anja kinzi nde siveta kenzi sakamao ndo pa naņa. Mine kala naņa ilonju nde malia ndo.

¹³ Mao nâ, nanenju vetâņa nde piti ndo ñana kinzi nenzi vetâņa kâ. Munja pukonja ikainzi, aku kalonju sukâņa ñananzi kala apita lalava râge-râge. Naņa andi kaika ñana kâpwa kâ, ñana atula nanenju kalo-sukâņa pwataki. Lâ zo ñinde naņa akai noņa pano tu ma kuvetanzi tininzi ara kilo, aku nanenju noņa ñinde ñandai ñgua kaa nâ ñga.

¹⁴ Ambo pukonja kie mine ma ikai ninju-nambwe tâku naņa tata

tâ, ande naņa ma akai noņa kie taituni pano, itogo noņa ñinde naņa akai pano ñananzi nanenju kazâņa tamâta ñinde. Lâ zo ñinde naņa ayoka naonju tundu, itogo tamâta tonje tina imâte lâ kala ita ñana mwasina. Naņa ilonju malia ndo, kala amo ata nâ.

¹⁵ Andeta muli ñga naņa asânda malia kulu, aku kinzi silâ taitu ku sindeka nâ. Kinzi sinje naņa mbwaliu lâ ñana siveta “a” pa naņa. Naņa ñandai asama kinzi kilalanzi ñga, taitu kinzi simo siponda ñgua sakamao imâ tiningu.

¹⁶ Kinzi sivaligi naņa ku siveta maņeti ñalae ñinde pana. Kinzi wisinzi sakamao ndo pana, aku naonzi kaika silea pa naņa.

¹⁷ Maro ñalae, noko tamwata kumora nenzi vetâņa sakamao ñinde, andeta noko ñandai kuvila naņa ñga. Noko ma kumo nâ ikura zo ñapia kilo, a? Naņa ano pano tu pwaina piti lâ mbaunzi ilo. Kinzi sitogo mbwâmbwa saka “leve” mine, aku situ sipu naņa pâta amâte. Mine nde ano pano tu kuvilana!

¹⁸ Ambo noko ma kuvila naņa, ande naņa ma kawângu ndanje pano lâ noko ne tamâta ñgu rârâni naonzi. Mao nâ, naņa ma amandi noko ne ñgu nenzi pasauņa ilo ku ma asuka noko ña kâki.

¹⁹ Tamâta pinde simo sikai kazâņa pa naņa koa tia nâ. Noko ma kusâu panzi tu sitawa naņa ndue ku sindeka, mine ndimo. Naņa tiningu pwâka tu kinzi ma ilonzi ara ñana nanenju malia kâ.

²⁰ Kinzi ñandai uru siporo ñgua mwasa ñga. Kinzi siporo ñgua laņeņa kie-kie ilâ panzi tamâta arara ñinde uru naonzi mwasa nâ panzi tininzi pinde.

²¹ Kinzi kawanzi pakâe-pakâe siveta “a” pana ku sitalea naņa mine tu, “Mao nâ, maka warakama kamora noko kuveta mâsi sakamao pinde.”

²² Andeta Yova Kindeni, noko

tamwata kumora nenzi vetâŋa ŋinde marumbu lâ. Mine nde noko ma kusae kawa ndimo. Maro Ŋalae, naŋa tiniŋgu pwâka tu noko ma kumo malawae ŋana naŋa kâ.

²³ Noko nde nanenŋu Maro Kindeni; nanenŋu Maro Ŋalae noko. Naŋa ano pano tu kumandi sânda ku kumâ kuvilana. Kumandi ku kuporo kusuka nanenŋu ŋgua.

²⁴ Maro Kindeni, nanenŋu Maro Kindeni noko. Noko ne vetâŋa rârâni nde sondo ndo. Mine kala naŋa ano pano tu kuvilana, aku kuporo kutula pwataki tu naŋa aveta vetâŋa soki tonŋe tia. Noko ma kusâu panzi tu siŋelea naŋa ndimo.

²⁵ Naŋa tiniŋgu pwâka tu kinzi ma siporo ŋgua pa warakanzi mine tu, “Kala ŋaina. Muŋga kinda ilonda patea tu ma tazavaru i ndo lâ, kala ŋine kinda taveta vetâŋani ndaina!” Noko ma kusâu panzi tu siporo ŋgua kaŋa mine ndimo.

²⁶ Kinzi sindeka nâ ŋana nanenŋu malia ŋine. Naŋa ilonŋu tu noko ma kuveta maŋeti panzi ku kupolenzi lâ. Kinzi sipasuka warakanzi ŋanzi kâki ku situ sitawa naŋa ŋânŋu ndue ndo. Naŋa ilonŋu tu noko ma kuveta kinzi mainzi ŋalae, aku kutawa warakanzi ŋanzi ndue ndo lâ.

²⁷ Andeta Yova Kindeni, tamâta pinde ilonzi tu naŋa ma apolenzi tamâta ŋinde lâ ŋgua nia. Ande kala naŋa ilonŋu tu kinzi tamâta ara ŋinde ma sindeka ku sisarâwa ikura zo zo mine tu, “Tasuka Yova Kindeni ŋa kâki! Ina ilo ndeka nâ ŋana ivilanzi ne wurâta tamâta tu simo ara kâ.”

²⁸ Aku naŋa kala ma aporo atula pwataki tu noko ne vetâŋa rârâni nde sondo ndo, aku ma apaneano asuka noko ŋa kâki ikura kari wa mbo wa.

36

Kinzi tamâta nenzi vetâŋa sakamao

Maro Kindeni ne wurâta tamâta Daviti isia wângiŋa ŋine

¹ Kiesaka ikeno lâ kinzi tamâta sakamao ilonzi kalonzi, aku kiesaka ŋinde uru ikai poe panzi. Kinzi simege ŋana Maro Kindeni tia ndo. Kinzi sipu mulinzi papa i.

² Kinzi uru sipandekâna warakanzi ku ilonzi mine tu, “Naŋa nde tamâta ara ndo. Nanenŋu kiesaka nde ipavea nâ ikeno. Mine nde Maro Kindeni ikura tu isânda nanenŋu vetâŋa sakamao tonŋe kulu ku io naŋa alâ pa ŋgua nia ŋana, ande tia ndo.”

³ Kinzi tamâta ŋinde kawanzi laŋeŋa nâ, aku siporo ŋgua sakamao ndo. Kinzi sipu mulinzi pa ilo-kalo ara kala sipile mâsi ŋana sipaveta kuku vetâŋa ara kâ.

⁴ Lâ zo ŋana sikeno sipwarea kâ, ande kinzi uru kalonzi ŋgere ŋana vetâŋa sakamao pinde kinzi situ siveta. Kinzi sipaveta kuku vetâŋa potomule nâ, aku ŋandai sipu mulinzi pa mâsi sakamao ŋga.

Maro Kindeni ne vetâŋa ara

⁵ Yova Kindeni, noko ne tini-mwasa nde ŋalae ndo, ikâki pa nia maa ikeno âta ŋinde. Aku noko ne mâsi ŋana kuveta ikura ne ŋgua pâŋa rârâni kala nde ŋalae ndo mine nâ.

⁶ Noko ne mâsi ŋana kuveta vetâŋa ara nâ nde ŋalae tina, itogo tuu ŋalaŋala mwasina. Aku noko ne mâsi ŋana kutu kinzi tamâta sondo kâ nde ŋalae ndo, itogo tâi geza-geza mine. Yova Kindeni, noko uru pwatonanzi kinzi tamâta wa kinzi ŋgoa-mbwâmbwa wa.

⁷ Yova Kindeni, noko ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nâ, aku maka kasama tu ŋinde nde kelekele ara ndo. Noko pwea ŋananzi tamâta ŋalaŋala wa kinzi sugorai tamwatanzi wa, itogo tatareko tina iveanzi natu simo mbani kalo mine.

⁸ Kâpwa rârâ nde ipipi lâ noko ne luma ilo, aku noko uru kurombonzi tamâta rârâni. Noko ne vetâŋa ara nde ilâ panzi itogo lââ ŋalae irere ndue mine, aku sinu kala ilonzi ara nâ.

⁹ Noko nde via warika, aku noko ne sinâla uru isinala maka ku iveta maka kamo sondo nâ.

¹⁰ Ikura zo zo noko ilo ndo ikeno panzi tamâta ñinde sisama noko kilala sondo. Aku ikura zo rârâni noko uru kuveta kie ara panzi tamâta ñinde sipono muli pano. Naņa ano pano tu kuveta mine ku kumo nâ.

¹¹ Tamâta pinde sipasuka warakanzi tininzi ku situ ma kenzi nâ sipale naņa. Kinzi tamâta sakamao situ sisuka mbaunzi kâki ku sipu naņa. Noko ma kusâu panzi tu siveta mine ndimo.

¹² Miki tamâta ñai, naņa akai noņa mine, aku kamora nga! Kinzi tamâta sakamao nde patanzi lâ kala simo sikeno nâ. Kinzi sikura tu sipagagati ku simandi kaika kilo, ande tia.

37

Vetâņa ndia ma ipânga panzi tamâta ara wa tamâta sakamao wa Daviti isia wângiņa ñine

¹ Noko ma kalo loko ñana vetâņa ñinde kinzi tamâta sakamao uru siveta, mine ndimo. Aku noko ma kupadâda ñananzi tamâta ñinde uru siveta vetâņa soki, mine ndimo.

² Nana tu kinzi tamâta sakamao uru simo ikura zo mbwana-mbwana nâ, itogo unza wa kâi lau wa, kari kana ku ngâla-ngâla walele nâ.

³ Andeta ara ñana noko ma kalo tawana Yova Kindeni ku kupaveta kuku vetâņa ara nâ. Ambo noko ma kuveta mine, ande noko ma kumo ara lâ tâno ñinde i munğa ipatea pano, aku sâ tonçe ma ikura tu izavaruno, ande tia.

⁴ Ambo noko ma kundekana Yova Kindeni nâ, ande vetâņa ndia noko ilo tu i ma iveta pano, ande i ma iveta vetâņani ndaina.

⁵ Mine nde ara ñana noko ma kuo tamwata ne via ilâ Yova Kindeni mbau ilo. Ambo noko ma kalo tawana i, ande i ma ivilano mine;

⁶ i ma itula noko ne vetâņa ara ipânga nia yo, itogo kari ne sinâla mine. Mao nâ, i ma itula pwataki tu noko nde tamâta sondo, itogo kari

ikâki imâ ñgini ku isinala nia kaika mine.

⁷ Mine nde ara ñana noko ma kumo mwasa nâ lâ Yova Kindeni nao, aku kumo kuo tini pa i ne pavilâņa. Ambo tamâta ma siveta vetâņa sakamao pinde ikura munğa sipa ngua tu ma siveta mine, ande noko ma kalo loko ndimo.

⁸ Noko ma kupu muli pa kalolokoni ne vetâņa wa wisi-nâna ne vetâņa wa, ñana tu vetâņa kie mine ikura tu ilaneno ñana kuveta kiesaka.

⁹ Kuloņo nga; Yova Kindeni ma izavarunzi kinzi tamâta sakamao. Anğa tamâta ea kalonzi tawana Yova Kindeni ku sio tininzi pa i ne pavilâņa kâ, ande kinzi ñinde ma simo sondo lâ tâno ara ñinde i munğa ipambwâre tu ma ilanzi.

¹⁰ Kinzi tamâta sakamao simo ikura zo mbwana-mbwana nâ. Ambo kinzi tamâta ara ma siroto ñananzi lâ nenzi lawea ilo, ande kinzi ma sisânda kulunzi tia.

¹¹ Anğa tamâta pinde uru sipatawa warakanzi tininzi, aku kinzi ñinde ma sikai tâno ara ñinde. Kinzi ma simo ara ndo, aku kazâņa tonçe ma ipânga panzi nde tia.

¹² Kinzi tamâta sakamao sipa ngua tu ma sizavarunzi tamâta ara, aku wisinzi sakamao ndo panzi.

¹³ Andeta Maro Njalae iñeleanzi tamâta sakamao ñinde, ñana tu i ma muli izavarunzi ndo lâ.

¹⁴ Kinzi tamâta sakamao sikai nenzi pila kâki ku sirae nenzi temba ñana sipanenzi sugorai tamwatanzi. Kinzi simandi ñana sipunzi tamâta ñinde uru sipaveta kuku vetâņa ara.

¹⁵ Andeta nenzi pila ñinde ma isowe warakanzi kapwanzi pwataki, aku nenzi temba nde ma mbwaranuki.

¹⁶ Miki kalomi ngere ñana ñine kâ; tamâta ara tonçe ne mbaliņa kiri-mwata nde ipole kinzi tamâta sakamao rârâ nenzi mbaliņa kie-kie ndoni.

¹⁷ Nana tu Yova Kindeni ma iyaula kinzi tamâta sakamao nenzi kaika, andeta ikea ñananzi tamâta ara.

18 Yova Kindeni ikatonanzi tamâta ñinde uru sipaloŋo pa i ne űgua ku soka muli. Aku ikura zo rârâni kinzi ma simo ara lâ tâno ñinde Yova Kindeni muŋgani ipatea panzi.

19 Ambo zo sakamao ma ipâŋga panzi, ande malia tonje ma izavarunzi tia. Lâ zo űana nia putole ipâŋga, ande kanzi kâpwa rârâ ma ikeno panzi.

20 Taitu Yova Kindeni ma izavarunzi tamâta sakamao. I ne kazâņa tamâta kinzi ma naonzi tia lâ, sitogo mâle wa unza wa. Mao nâ, kinzi ma simo sitogo mundo ikeno zo mbwana-mbwana nâ, ñinenja nzarana walele nâ ku nao tia lâ.

21 Kinzi tamâta sakamao uru sikai kelekele saŋenzi tininzi pinde, andeta muli kinzi situ űana kelekele ñinde, nde tia. Anja kinzi tamâta ara sisilikana warakanzi nenzi mbaliņa tia ndo. Kinzi uru kelekele rârâ silanzi tininzi pinde.

22 Yova Kindeni ne nzâmbe ara ikeno panzi tamâta pinde, aku kinzi ñinde ma sikai nenzi tâno ara. Anja tamâta pinde, ande Yova Kindeni ipa űgua űana izavarunzi kâ, aku i ma iņaranzi tamâta ñinde.

23 Yova Kindeni ikai poe sondo panzi tamâta ñine uru sipaveta kuku vetâņa ndia i ilo papa ñinde.

24 Mine kala lâ zo űana kinzi ñinde ma sisâsa lâ nzâla, ande kinzi ma patanzi ku sipayaula, ande tia, űana tu Yova Kindeni isaņa mbaunzi kaika.

25 Muŋga naņa tamâta limoa, aku amo lee kala ñine naņa nde koņa lâ. Aku lâ nanenju mbwera ndoni, naņa űandai amora Yova Kindeni ipu muli pa tamâta ara tonje űga. Aku naņa űandai amora kinzi tamâta ara natunzi simo sugorai ndo kala sino panzi tamâta pinde tu kâpwa silanzi.

26 Ikura zo zo kinzi tamâta ara mine ilonzi panzi tininzi pinde, kala sindeka űana kelekele silanzi. Yova Kindeni ne nzâmbe ara ikeno panzi tamâta ñinde natunzi.

27 Mine nde kuloŋo űga; ambo noko ma kupu muli pa vetâņa sakamao ku kupaveta kuku vetâņa ara, ande noko ma kumo ara lâ tâno ara ñinde ikura zo rârâni.

28 űana tu Yova Kindeni tini mwasa panzi tamâta ea sipaveta kuku vetâņa sondo, aku i ma ipilenzi ne tamâta tia ndo. Ikura zo rârâni i ikatonanzi tamâta ea sipaveta kuku vetâņa ara. Andeta i ma iņaranzi kinzi tamâta sakamao nenzi vâsa.

29 Kinzi tamâta ara ma sikai tâno ñinde Yova Kindeni ipatea panzi, aku ma simo ara mine ku simo nâ.

30 Tamâta ara imo tava ilo-kalo ara nâ. Mine kala i uru itula űgua sondo nâ. I kawa űgua rârâni nde sondo ndo.

31 I ne Maro Kindeni ne űgua tukuņa nde ikeno kaika lâ i ilo. Mine kala i uru iyoka tukuņa ñinde muli, aku i pata ndue tia.

32 Anja kinzi tamâta sakamao simuna ku sio űananzi tamâta ara. Kinzi siroto nzâla űana sipunzi tamâta ara pâta simâte.

33 Andeta Yova Kindeni ma io tamâta ara tonje ilâ pa kinzi tamâta sakamao mbaunzi ilo, ande ma tia. Lâ zo ndia kinzi tamâta sakamao simandi űgua nia ku sitalea tamâta ara tonje, ande Yova Kindeni ma isâu panzi tu sipole tamâta ara ñinde, ande ma tia.

34 Mine nde ara űana noko ma kuo tini pa Yova Kindeni ne pavilâņa wa kupaloŋo pa i kawa űgua wa. Ambo noko ma kuveta mine, ande i ma isuka noko űa kâki, kala noko ma pwura űana pwai tâno ara ñinde. Aku lâ zo űana Yova Kindeni ma izavarunzi tamâta sakamao, ande noko mata ma kumora i ne vetâņa ñinde.

35 Nanenju űgua ñine nde duvi mine; nanayoni naņa amora tamâta sakamao tonje, i ne kaika űalae ñinde. I nde ipolenzi tamâta ndoni kala imo kulunzi, itogo kâi űalae tonje imandi tuu kulu ku ipolenzi kâi pinde rârâni mine.

³⁶ Andeta muli ŋga naŋa amo nia ŋinde kilo, aku tamâta sakamao ŋinde nde nao tia lâ. Naŋa aroto ŋana i kâ, andeta asânda kulu tia ndo.

³⁷ Andeta ara ŋana noko ma kalo ŋgere sondu ŋananzi tamâta pinde, kinzi ŋinde sipaveta kuku vetâŋa ara kala soki tonŋe ikeno panzi tia. Kinzi simo tava wisinzi pisi nâ, aku ma simo ikura zo luandondo ku ma sipulianzi nenzi vâsa rârâ.

³⁸ Aŋga kinzi kiesaka tamwatanzi, ande Yova Kindeni ma iyaula kinzi rârâni ndo lâ. I ma izavarunzi tamâta sakamao kala nenzi vâsa tia.

³⁹ Ambo kazâŋa ma ipâŋga panzi tamâta ara, ande Yova Kindeni tamwata ma ikainzi piti. Aku lâ zo ndia malia itu ipâŋga panzi, ande kinzi silâ pa i tu ikea ŋananzi.

⁴⁰ Kinzi kalonzi tawana tu Yova Kindeni ma ikatonanzi. Mine nde i ivilanzi ku ikainzi piti lâ tamâta sakamao mbaunzi ilo, kala simo ara nâ.

38

Tamâta ipoko kala ino pa Maro Kindeni

Daviti isia wângiŋa ŋine

¹ Yova Kindeni, noko ma wisi nâna ku kumbita naŋa ndimo. Mao nâ, noko wisi nâna, taitu naŋa ano pano tu kupare nia pa naŋa tia.

² Noko kupane naŋa lâ, aku noko ne silâwa isowe kapwâŋgu. Noko mbau nâ kupu naŋa kala patana andue lâ.

³ Noko wisi nâna pa naŋa, kala pukonja sakamao ikai tiningu ndoni. Naŋa aveta kiesaka, aku ŋana duvi ŋinde kâ naŋa karaenŋu ndoni nde ipayaula ndo lâ.

⁴ Nanenŋu kiesaka rârâni nde itawa naŋa ndue ndo lâ. Ŋinde itogo kekelele tonŋe malia ndo naŋa atu akale, andeta akura tia.

⁵ Naŋa aveta vetâŋa soki ndo, aku ŋana duvi ŋinde kâ mbwatakâe rârâ ika tiningu, kala wembu rârâ ipâŋga ku sâmbu ndo.

⁶ Naŋa ilonŋu malia ndo, kala akura tu amandi kaika nde tia. Ikura zo rârâni naŋa kalonŋu sukâŋa kala amo ata nâ.

⁷ Naŋa tiningu nde nâna ŋalae, itogo yââ mela-mela ne nâna mine, aku pukonja ŋalae tina ikai naŋa kaika lâ.

⁸ Noko kuyaula naŋa ndo lâ, aku nanenŋu kaika ndoni marumbu lâ. Naŋa ilonŋu kurana tia ndo, aku nâna ŋine iveta naŋa asarâwa kawâŋgu ŋalae ŋinde.

⁹ Maro Ŋalae, noko kusama lâ ŋana vetâŋa ŋinde naŋa ilonŋu tu noko ma kuveta pana. Naŋa ilonŋu ita ŋalae, aku ŋinde ŋandai ipavea ŋanano ŋga.

¹⁰ Naŋa wisinŋu nde iveta pupu kaika nâ, aku walonŋu ndoni nde marumbu lâ. Naŋa matâŋgu nde ipâŋga sakamao, kala ŋandai amora nia sondu ŋga.

¹¹ Naŋa ninŋu-nambwe sitavanzi nanenŋu mete kinzi nde tininzi pwâka tu simo tiningu lait, ŋana tu pukonja sakamao ikaina lâ. Aku naŋa seenŋu kinzi ŋinde kala tininzi piti ŋanana mine nâ.

¹² Andeta ŋinde nâ tia; tamâta pinde situ sipu naŋa pâta amâte, aku sio nimbu ŋana ikai naŋa kaika kâ. Kinzi situ ma siyaula naŋa, aku siporo pwataki tu ma siveta kenzi sakamao pana. Ikura zo zo kinzi kalonzi ŋgere ŋana siveta kenzi sakamao pa naŋa.

¹³ Naŋa apâŋga togo tamâta tonŋe taŋa pasâe, aku apono tanâŋgu ŋana nenzi ŋgua kâ. Naŋa apâŋga atogo tamâta tonŋe kawa pasâe, aku kawâŋgu buu nâ.

¹⁴ Naŋa apâŋga atogo tamâta tonŋe ikura tu ilonŋo ŋgua tia. Mine kala naŋa ŋandai aporo ŋgua taulo panzi ŋga.

¹⁵ Andeta Yova Kindeni, naŋa ao tiningu pa noko. Maro Ŋalae, nanenŋu Maro Kindeni noko, noko tamwata ma kuporo ŋgua taulo pana.

16 Naŋa ano pano tu noko ma kusâu panzi nanenŋu kazâŋa tamâta tu sindeka ŋana nanenŋu malia ŋine, mine ndimo. Naŋa tiningu pwâka tu kinzi ma simora naŋa patana ku ma simarawa naŋa wa sindeka wa.

17 Ŋana tu laiti ŋana naŋa ma patana kâ, aku akai nâna mine ku amo nâ.

18 Maro Kindeni, kala ŋine naŋa apatula nanenŋu kiesaka pwataki pano, aku kalonŋu loko ŋana kiesaka ŋinde kâ.

19 Nanenŋu kazâŋa tamâta nde simo tava nenzi walô kaika. Tamâta râra ŋinde nde wisinzi nâna pa naŋa, andeta ŋinde ne duvi tia.

20 Naŋa aveta kenŋu ara panzi, anŋa kinzi nde siveta kenzi sakamao pa naŋa. Naŋa uru apaveta kuku vetâŋa ara, aku ŋana duvi ŋinde kâ kinzi sikai kazâŋa pana.

21 O Yova Kindeni, noko ma kupile naŋa ndimo! Nanenŋu Maro Kindeni, noko ma kumo malawae ŋanana ndimo!

22 Maro Ŋalae, nanenŋu Pavilâŋa Tamwata noko, naŋa ano pano tu kumâ walele nâ ku kuvilana.

39

Tamâta ikai malia kala ino pa Maro Kindeni

Daviti isia wângiŋa ŋine

1 Muŋga naŋa aporo mine tu, “Naŋa ma apakatona warakânŋu sondo ŋana nanenŋu vetâŋa râra. Tia ma naŋa aveta kiesaka ŋana aporo ŋgua sakamao kâ. Lâ zo ndia kinzi tamâta sakamao simo naŋa tiningu laiti, ande naŋa ma asae kawânŋu.”

2 Mine nde naŋa kawânŋu buu nâ, ku aporo ŋgua tonŋe tia ndo. Andeta naŋa aveta mine koa tia nâ. Naŋa ilonŋu ipânŋa malia ndo,

3 aku kalonŋu loko nâ. Naŋa ilonŋu kalonŋu ikai wurâta kaika lee ilonŋu kurana tia ndo. Aku marumbu; naŋa akura tu asae kawânŋu kilo tia.

4 Mine kala naŋa akasonŋa Yova Kindeni mine tu, “Yova Kindeni, naŋa ma amo viânŋu ikura mbwera ŋapia kilo. Naŋa ma amâte lâ zo ndia. Tiambo nanenŋu via ŋine ma marumbu walele nâ, tiya? Noko kuporo kutula ŋine pwataki nalonŋo.

5 Naŋa asama tu noko kupatea zo mbwana-mbwana nâ pa naŋa. Lâ noko nao, nanenŋu zo ŋine nde kelekele kaa nâ. Mao nâ, maka tamâta râra ni nema via nde kelekele kaa nâ, itogo tamâta tonŋe imbana koroani mbwani taitu nâ lâ kawa.

6 Lâ zo ŋine maka kamo tâno kulu, ande maka tamâta râra ni nde katogo kâi uŋa mine. Maka uru kaveta wurâta ŋalae tina, andeta wurâta ŋinde ilâ kaa nâ. Maka kagona mbaliŋa râra, taitu maka kazizâla tu muli ŋga ea ma ikai. Mao nâ, maka katogo kelekele kaa nâ uru nao tia walele nâ.

7 Mine nde Maro Ŋalae, kala ŋine naŋa ma ao tiningu pa sâ tonŋe tia. Naŋa kalonŋu tawanano, kala ao tiningu pa noko nâ tu kuvila naŋa.

8 Naŋa ano pano tu kuzavaru nanenŋu kiesaka râra ni piti lâ tiningu, ŋana naŋa ma amo ara kilo. Ŋinenŋa kinzi tamâta kapa-kapa ma sikura tu siveta ‘a’ pa naŋa kilo, ande tia.

9 Naŋa asama tu noko tamwata kuo malia ŋine imâ ipânŋa pana. Mine nde naŋa ma aporo tia, ma kawânŋu buu nâ.

10 Taitu naŋa ano pano tu noko ma kupare nia pa naŋa kilo ndimo. Noko mbau nâ kupu naŋa lee ku laiti ŋana amâte kâ.

11 Maro Ŋalae, naŋa asama tu noko uru kuleleanzi tamâta ŋana nenzi kiesaka kâ, aku noko kupare nenzi kiesaka ŋinde nia panzi. Aku mbaliŋa ndia kinzi ilonzi papa, ande ŋinde noko kuyaula, itogo nzirika ika lalava ku iveta ipânŋa sakamao mwasina. Mao nâ, maka tamâta râra ni nema via nde kelekele kaa nâ, itogo tamâta tonŋe imbana koroani mbwani taitu nâ lâ kawa.

12 Yova Kindeni, kupaloņo pa nanenġu noņa, aku kutambira taņa pa nanenġu sarawâņa. Noko ma kupono taņa ŋana nanenġu tiņa ŋine ndimo, ŋana tu naņa amo lombo ikura zo tini mwata nâ kuku noko lâ tâno kulu, itogo naņa timbungu rârâni muņa simo mine.

13 Naņa ano pano tu kulele nao pa naņa kilo. Ŋinenġa naņa ma akura tu andeka kilo lee ikura lâ zo ndia ma napile tâno ŋine ku naonġu tia lâ.”

40

Wângiņa ŋana tasuka Maro Kindeni ŋa kâki

Daviti isia wângiņa ŋine

1 Muņa, naņa amo nâ ao tiningu pa Yova Kindeni tu ivila naņa. Amo lee ŋinenġa i nao pana kala ipaloņo pa nanenġu noņa.

2 Pa zo ŋinde naņa amo atogo tamâta imo mbââ ŋalae ilo mwasina, kala amo sakamao ndo. Andeta Yova Kindeni itapa naņa kâki kala apânġa amandi tâno kulu kilo. Ŋinde itogo naņa aloko lâ nia mbariri sakamao ilo, andeta ipasu naņa piti iņġunu naņa amandi mira kulu. Mine kala ŋine naņa ayoka kaika kilo.

3 Ŋinde itogo i io wângiņa wasaseki tonġe lâ kawânġu. Ŋinde nde wângiņa ŋana tapanea nenda Maro Kindeni tasuka i ŋa kâki. Tamâta rârâ ma simora naņa apanea Yova Kindeni mine, aku ma simege ŋana i wa sio nenzi kalotawana ilâ papa i wa.

4 Mao nâ, tamâta ea kinzi sio nenzi kalotawana ilâ pa Yova Kindeni, kinzi ŋinde ma sindeka. Kinzi tamâta mine uru sipu mulinzi panzi tamâta ea sipasuka warakanzi tininzi ku sipile Maro Kindeni ku siwânġi panzi maro laņeņa.

5 Yova Kindeni, nanenġu Maro Kindeni noko, noko muņa kuveta vetâņa arara rârâ ŋinde ŋana kuvila maka kâ. Maro tonġe irerege kuku noko nde tia ndo! Aku noko kupatea

vetâņa arara pinde kilo ŋana kuveta pama. Opopo, ambo naņa atu aporo atula ŋgua pwataki ŋana noko ne vetâņa arara ŋinde taitu-taitu, ande naņa ma akura tia.

6 Naņa asama tu noko tini pwâka ŋana simbi wa kâpwa kie-kie ŋinde kinzi tamâta uru sipatarâwa pano. Aku patarawâņa rârâni kinzi uru simomo lâ yââ kulu wa, patarawâņa ŋana izavaru kiesaka piti kâ wa, ande ŋinde noko tini pwâka ŋana tona. Andeta nanayoni noko kuveta naņa taņânġu ipwa kala apaloņo pa noko kawa ŋgua.

7 Mine kala naņa aporo taulo tu, “Maro Kindeni, naņa warakânġu amo ŋai mbo. Naņa amâ apânġa lâ, ikura ŋgua ŋinde kinzi muņa singere lâ pepa tini ŋana naņa kâ.

8 Nanenġu Maro Kindeni, naņa ilonġu ndo tu aveta ikura noko ne pateâņa mine. Noko ne ŋgua tukuņa nde ikeno lâ ilonġu kalonġu.”

9 Yova Kindeni, lâ zo ŋana noko ne tamâta sipasau ŋana sipaneano, ande naņa uru aporo panzi tu noko uru kuvila maka. Naņa ŋandai asae kawânġu ŋga.

10 Noko uru kuvilanzi ne tamâta, aku naņa ŋandai avea ŋgua ŋana ne pavilâņa ŋinde ŋga. Ikura zo zo naņa aporo atula pwataki tu noko uru kuveta ikura ne ŋgua pânġa rârâni. Naņa aporo tu noko tini mwasa panzi ne tamâta ikura zo rârâni, aku noko uru pwatonanzi sondo, ikura muņa kuporo tu ma kuveta mine. Lâ zo ŋana noko ne ŋgu sipasau ŋana siwânġi pano, ande naņa ŋandai avea ŋgua ŋana noko ne vetâņa ŋinde ŋga.

11 Yova Kindeni, naņa asama tu noko ma kupile ne mâsi ŋana kalo sukâņa ŋana naņa kâ, ande ma tia. Noko uru tini mwasa pana, aku noko uru kuveta ikura ne ŋgua pânġa rârâni. Mine nde noko ma pwatona naņa ikura zo zo.

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ivila i

¹² Andeta kala ñine malia rârâ ñinde nde imâ ipângga pana, kala ñinge naņa lâ. Naņa akura tu asowe malia ñinde kambwanenzi nde tia. Muņga naņa aveta kiesaka rârâ, aku ñinde itawa naņa ndue lâ. Mine nde naņa akura tu amora sondo tia. Nanenġu kiesaka ñinde kambwanenzi nde ñalae tina, ipole kulunġu pwau ñine kambwanenzi. Mine kala naņa tiningu ruru, aku nanenġu walo nde ilâ lâ.

¹³ Mine nde Yova Kindeni, kalo sukâņa ñanana ku pwai naņa piti nġa! Yova Kindeni, kumâ walele ku kuvilana!

¹⁴ Tamâta pinde situ sipu naņa pâta amâte. Naņa ilonġu tu noko ma kuveta maġeti panzi ku kupolenzi ndo lâ. Kinzi uru sindeka ñana nanenġu malia ñine. Naņa ilonġu tu noko ma kuņaranzi ku kutawa ñanzi ndue lâ.

¹⁵ Kinzi sivaligi naņa ku siveta “a” pana. Naņa ilonġu tu noko ma kuzavarunzi ndo lâ, aku kuveta kinzi mainzi ñalae.

¹⁶ Anġa tamâta pinde nde uru simâ pano, aku naņa ilonġu tu kinzi ñinde ma sindekanano. Noko muņga pwainzi tamâta ñinde piti lâ kazâņa ilo, aku naņa ilonġu tu kinzi rârâni ma kawanzi ndanġe pano ku siporo nġua ikura zo rârâni mine tu, “Yova Kindeni nde ara ku ara ndo!”

¹⁷ Ambo taitu naņa nde tamâta kaa nâ, aku akura tu apavila warakânġu, ande tia. Andeta Maro Ñalae, naņa asama tu noko uru kalo nġere ñanana. Nanenġu Maro Kindeni, nanenġu Pavilâņa Tamâta wa nanenġu Yautâņa Tamâta noko. Mine nde naņa ano pano tu kumâ walele nâ ku kuvilana.

41

Pukoņa tamâta ne noņa Daviti isia wângiņa ñine

¹ Tamâta ea kinzi uru kalonzi sukâņa ñananzi sugorai tamwatanzi

kala sisukanzi, ande kinzi ñinde sikura tu sindeka, ñana tu lâ zo ndia malia ma imâ ipângga panzi, ande Yova Kindeni ma ivilanzi.

² Yova Kindeni ma ikea ñananzi ku ikatona nenzi via. I ma ivetanzi simo ara ndo lâ nenzi tâno, aku ma isâu pa nenzi kazâņa tamâta tu sizavarunzi, ande ma tia.

³ Lâ zo ndia kinzi tamâta ara ñinde sikai pukoņa, ande Yova Kindeni ma isukanzi ku ma iveta tininzi ara kilo.

⁴ Naņa warakânġu asama ñine kala aporo mine tu, “Yova Kindeni, muņga naņa aveta kiesaka pa noko. Kalo sukâņa ñanana, ku kuzavaru pukoņa ñine piti lâ tiningu.”

⁵ Nanenġu kazâņa tamâta nde ilonzi sakamao pa naņa. Kinzi siporo tu, “Ara ñana i ma imâte walele nâ ku nao tia lâ.”

⁶ Zo katiņe kinzi nawalanzi pinde simâ sikalele naņa, andeta silânġe ku siporo nġua kaa kaa pana. Kinzi situ siloņo tapâriņa ñana nanenġu pukoņa sakamao ñine, ñinenġa siyâti silâ ku situ naņa lakinânġu panzi tininzi pinde.

⁷ Nanenġu kazâņa tamâta rârâni silâ taitu ku siporo nġua sakamao ñana naņa kâ. Kinzi ilonzi tu vetâņa sakamao ndo ma iyaula naņa.

⁸ Kinzi siporo mine tu, “Pukoņa sakamao nde ikai i kaika lâ. Mine nde i ma kura ñana imandi kilo lâ kenoņa nia, ande ma tia. I ma imâte nâ.”

⁹ Aku ninġu-nambwe sondo, inani muņga imo ilo taitu kuku naņa ku ika kuna, ande i kala ikai kazâņa pa naņa mine nâ.

¹⁰ O Yova Kindeni, kalo sukâņa ñanana ku kuzavaru pukoņa ñine piti lâ tiningu, ñana naņa ma kura tu apare nia panzi nanenġu kazâņa tamâta ñinde.

¹¹ Lâ zo ñana noko ma kupaloņo pa nanenġu noņa ku kupoņa nza-lanzi, ande naņa ma asama tu noko ilo ara pana.

¹² Mao nâ, naņa uru aveta ikura noko ne pateâņa mine, aku ñana

duvi ñinde kâ noko kuvilana ku kuo naņa amandi noko nao ikura zo rârâni, ma amo mine ku amo nâ.

¹³ Mine nde ara ñana kinda ma tapanea Yova Kindeni tasuka i ña kâki. Ina Isrel ñgu nema Maro Kindeni. Paneâņa ma ilâ mine nâ papa i ikura zo zo. Mao ku mao kanaņo.

42

Tamâta imo malawae ñana ne lawea tina, kala ikai noņa

Kinzi Kora ne vâsa ñgu sisia wângiņa ñine

¹ Ambo wiki tonĝe imo dugu ilo ku irakoņa ñana lââ kâ, ande i ma ilo ndo tu isânda lââ ñalae kulu ñana inu kâ. Maro Kindeni, naņa kala mine nâ ilonĝu ndo tu amâ amo noko tini laiti.

² Maro Kindeni, noko Via Tamwata, naņa ilonĝu ndo keno pano, itogo tamâta ñandola mâsa-mâsa kala ilo pa lââ tu inu kâ. Maro Kindeni, naņa ma kura tu amâ amandi noko nao ku awâņgi pano lâ zo ndia.

³ Ikura zo zo nanenĝu kazâņa tamâta pinde sivaligi naņa ku siporo mine tu, “Ñana sâ kâ ñga noko ne Maro Kindeni tini pwâka tu ivilano, a?” Mine kala naņa amo ata nâ ikura kari wa mbo wa. Naņa matâņgu sulu nde itogo nakâņgu kâpwa mwasina.

⁴ Naņa kalonĝu ñgere ñana zo ara muņĝâņa ñinde, ku amo ata nâ. Nanayoni naņa uru ayoka kunzi ñgu ñalae amuņga panzi akainzi silâ Maro Kindeni ne luma sapâņa ilo. Lâ zo ñinde maka iloma ndeka nâ kala kasarâwa ñalae kawama ndanĝe kawâņgi pa Maro Kindeni. Ikura kumbwa rârâni maka uru kapasau kawâņgi papa i.

⁵ Naņa apakasonĝa warakâņgu mine tu, “Ñana sâ kâ ñga ilonĝu malia mine, a? Ñine nde ara tia. Ara ñana naņa ma ao tiningu pa nanenĝu Maro Kindeni, inani nanenĝu Yautâņa Tamwata, tu ma

ivila naņa. Naņa ma apanea i asuka ña kâki kilo.”

⁶ Andeta kala ñine naņa ilonĝu malia ndo. Mine nde Maro Kindeni, naņa ma kalonĝu ñgere kilo ñana noko kâ. Naņa amo nanenĝu lawea tina tia; naņa amo papa Jodan tâno, nia ñine Hermon Tuu aņa Misa Tuu simandi. Naņa amo ñai kala kalonĝu ñgere ñanano kilo.

⁷ Noko kusâu pa malia kie-kie tu sipâņa pana ku sitawa naņa ndue ndo, itogo tâi ne kâla ñalanala sipatuku naņa mine. Mao nâ, ñinde itogo tâi geza-geza ne kâla ikâki ñalae, aku ne nduņejani nde itogo lââ ñalae irere mira ilo ku isonĝa ndue.

⁸ Ñinenĝa naņa kalonĝu ñgere ñana ñine kâ; ikura kari kari Yova Kindeni uru io ne tini-mwasa ara ñinde imâ pa naņa, aņa ikura mbo mbo i ne wângiņa nde ikeno pana. Naņa uru awâņgi wângiņa ñinde pa Maro Kindeni, inani nanenĝu via warika, aku wângiņa ñinde nde ipâņa itogo nanenĝu noņa mine.

⁹ Maro Kindeni uru ikatona naņa sondo ndo, andeta naņa akasonĝa i mine tu, “Ñana sâ kâ ñga noko kalo kapa ñanana, a? Ñana sâ kâ ñga noko kusâu panzi nanenĝu kazâņa tamâta tu siveta kenzi sakamao pana, kala amo tava ilonĝu malia ndo, a?”

¹⁰ Ikura zo zo nanenĝu kazâņa tamâta sivaligi naņa ku siporo ñgua sakamao pana mine tu, “Ñana sâ kâ ñga noko ne Maro Kindeni tini pwâka tu ivilano, a?” Nenzi ñgua ñinde isowe naņa ilonĝu itogo silâwa mine, kala atu amâte.

¹¹ Naņa apakasonĝa warakâņgu mine tu, “Ñana sâ kâ ñga ilonĝu malia mine, a? Ñine nde ara tia. Ara ñana naņa ma ao tiningu pa nanenĝu Maro Kindeni, inani nanenĝu Yautâņa Tamwata, tu ma ivila naņa. Naņa ma apanea i asuka ña kâki kilo.”

43

¹ Maro Kindeni, tamâta pinde sipu mulinzi pa noko, aku kinzi ñinde ilonzi tu sitawa naņa ndue. Naņa ano pano tu kuvilana ku kusuka nanenĝu ñgua. Kuporo kutula pwataki tu naņa aveta vetâņa soki tonĝe tia. Kinzi tamâta saka-mao ñinde nde laņeņa tamwatanzi. Naņa ano pano tu kuvilana ku pwaina piti lâ mbaunzi ilo.

Tamâta io tini pa Maro Kindeni tu ma ivila i

² Maro Kindeni, naņa uru amâ pano tu amuna ñananzi kazâņa tamâta. Andeta ñana sâ kâ ñga noko kupu muli pa naņa, a? Ñana sâ kâ ñga noko kusâu panzi nanenĝu kazâņa tamâta tu siveta kenzi saka-mao pana kala ilonĝu malia ndo, a?

³ Naņa ano pano tu kuo ne sinâla tava ne ñgua mao imâ, ñana it-ula nzâla pa naņa ku ikaina ayoka sondo pa noko tamwata ne tuu sapâņa Saion, niani ndaina noko uru kumo.

⁴ Maro Kindeni, ñinenĝa naņa ma alâ pa noko ne patarawâņa nia, ñana tu nokoni nde nanenĝu ndekâņa ñine warika. Maro Kindeni, nanenĝu Maro Ñalae noko, naņa ma ara wânĝu awânĝi wânĝiņa paneâņa kâ pa noko.

⁵ Naņa apakasonĝa warakânĝu mine tu, “Ñana sâ kâ ñga ilonĝu malia mine, a? Ñine nde ara tia. Ara ñana naņa ma ao tiningu pa nanenĝu Maro Kindeni, inani nanenĝu Yautâņa Tamwata, tu ma ivila naņa. Naņa ma apanea i asuka ña kâki kilo.”

44

Kinzi Isrel ñgu sino pa Maro Kindeni tu ma ivilanzi

Kinzi Kora ne vâsa ñgu sisia wânĝiņa ñine

¹ Maro Kindeni, maka timbuma nde sitapâri pama lâ ñana mâsi ñalaņala noko muņĝa kuveta lâ kinzi nenzi zo, lâ zo muņĝaņa

ñinde. Maka warakama nde kalonĝo tapâriņa ñinde lâ.

² Kinzi sitapâri tu noko tamwata kusokinzi tinikoa ñgu lâ nenzi tâno, ñinenĝa tânoni ndaina kulanzi timbuma, kala simo sondo lâ tâno ñinde. Kinzi sitapâri tu noko kutawanzi tinikoa ñgu ndue lâ, aņĝa kinzi warakanzi nde noko kuvetanzi simo ara nâ kala sipânĝa kambwanenzi ñalae.

³ Kinzi sipara, andeta kinzi warakanzi nenzi temba-silâwa ñandai isukanzi ñana sikai tâno ñinde ñga. Aku mine nâ, kinzi warakanzi nenzi kaika ñandai ivilanzi ñana sipole paraņa ñinde ñga. Noko ilo ndo keno panzi; mine kala noko tamwata nâ ne walo kaika ipole paraņa ñinde.

⁴ Mine kala naņa aporo tu noko nde nanenĝu koipu ñalae, aku nanenĝu Maro Kindeni kala noko. Nokoni kupatea tu maka Yakopu ne vâsa ñgu ma uru kapole paraņa.

⁵ Nokoni uru kuvila maka ñana katawanzi nema kazâņa tamâta ndue. Noko ne walo kaika nâ isukama ñana kapolenzi tamâta ñinde situ sipara kuma.

⁶ Nanenĝu temba tava pila ñalae nde ikeno pana, andeta naņa ñandai kalonĝu tawana tu kelekele ñinde ma ivila naņa ñana apole paraņa kâ. Tia ndo!

⁷ Taitu nokoni muņĝa kuvila maka kala kapolenzi nema kazâņa tamâta. Kinzi tamâta ñinde ilonzi sakamao pa maka, andeta noko kutawanzi ndue ndo lâ.

⁸ Mine nde Maro Kindeni, maka nema paneâņa ilâ pa noko simbo nâ ikura zo zo. Maka ma kawama ndanĝe pano, ma kaveta mine ku kamo nâ.

⁹ Andeta mana mana, a? Kala ñine noko kupu muli pa maka lâ, aku kusâu panzi kazâņa tamâta tu sipolema. Lâ zo ñana nema zugu tamâta silâ ñana paraņa kâ, ande noko kupile ne mâsi ñana kulâ kumo kunzi.

10 Noko kupile maka lâ, kala kakâwa ñananzi kazâņa tamâta, aku sikai nema kelekele marumbu lâ.

11 Noko kusâu panzi tu sipu maka pâta kamâte, itogo mbwâmbwa saka sikanzi lama mine. Aku noko kusoki maka ñana nema tâno, kala kakâwa pwapwataki kalâ kamo potomule lâ tinikoa ngu ngininzi.

12 Noko kuveta tamwata ne ngu maka tu kapânga wurâta tamâta kaa nâ panzi tinikoa ngu. Tiambo noko kutu maka nde kelekele sugorai nâ kala kuveta mine, a?

13-14 Ñana duvi ñinde kâ kinzi ngu simo nema lawea tini laiti ñine nde uru siporo ngua pavaligiņa pama. Kinzi sijeleama pâta lâ, aku siveta mañeti nâ pama. Lâ zo ndia kinzi siloņo maka parinama, ande kinzi siveta "a" pama wa sirurua kulunzi pama wa.

15-16 Nanenġu kazâņa tamâta nde ilonzi sakamao ndo pa naņa, aku simandi naonġu siporo ngua pavaligiņa wa ngua sakamao wa pana. Nenzi ngua ñinde iveta mañeti ñalae pana, kala mainġu ndo.

17 Maro Kindeni, ñana sâ kâ nga vetâņa mine ipâņa pama, a? Maka ñandai kaloma kapa ñanano nga, aku ñandai katoto ngua pâņa ñinde noko muņa kuveta kuku maka nga.

18 Maka ñandai kapu mulima pa noko nga, aku ñandai kalaņa kapole noko ne tukuņa nga.

19 Andeta noko kuzavaru maka lâ. Ñinde itogo noko kutambirama kamo waloma tia ndo lâ kinzi mbwâmbwa saka ngininzi. Noko kupilema kala kamo nia kondoma naņa ndo.

20 Andeta maka nema Maro Kindeni, noko kusama maka kilalama lâ. Ambo maka muņa kaloma kapa ñanano ku kapare tukuma kano panzi maro laņeņa,

21 ande noko ma kusama, ñana tu noko kusama ilo-kalo paveâņa

rârâni ikeno iloma kaloma. Andeta tia.

22 Maka nde kamo noko ne tamâta. Mine kala ikura zo rârâni kinzi sipu maka pinde pâta kamâte. Kinzi siveta kenzi taituni pa maka, itogo siveta panzi lama lâ zo ñana sipunzi pâta ñana sikanzi kâ.

23 Mine nde Maro Ñalae, kupagagati ku kumandi sânda nga! Ñana sâ kâ nga noko pweno nâ, a? Kumandi sânda tâ! Noko ma kupu muli pa maka ikura zo rârâni ndimo!

24 Ñana sâ kâ nga noko kumuna ñanama, a? Kinzi tamâta ñinde siveta kenzi sakamao pama, aku maka kakai malia ñalae tina. Noko ma kalo kapa ñana nema malia ñine kâ ndimo.

25 Maka patama kandue tâno kulu marumbu lâ, aku karaema nde ikeno nâ, katogonzi mateņa tamâta mine.

26 Maro Ñalae, maka kano pano tu kumâ kuvilama! Noko ne tinimwasa uru ikeno mine ku imo nâ. Mine nde kumâ ku pwaima piti lâ kazâņa ilo.

45

Wânggiņa ñana koipu ñalae ne pakâeņa kâ

Kinzi Kora ne vâsa ngu sisia wânggiņa ñine

1 Ngua ara rârâ nde pipi lâ ikeno ilonġu kalonġu, kala naņa atu asia wânggiņa ñine pa koipu ñalae. Tamâta pinde sikura tu siņgere ngua kaņa ara lâ pepa tini, aku naņa kala aluku ñana awâņgi wânggiņa kaņa ara mine nâ.

2 Nanenġu wânggiņa nde mine; Koipu Ñalae, noko tamwata nao wa tini wa nde ara pâta lâ. Tamâta tonġe irerege kuku noko, nde tia. Aku noko kawa ngua kilala nde ara ndo. Ñinde itula pwataki tu Maro Kindeni uru iveta kie ara pano ikura zo zo.

3 Noko nde walo tamwata. Mine nde naņa ilonġu tu noko ma kupa ne pila ñana paraņa kâ lâ kambwane. Ñineņa kinzi tamâta ma simora tu

noko ne walo nde ñalae ñinde, aku ma sisama tu noko ne vetâņa nde ara ku ara ndo.

⁴ Noko ña nde ñalae ndo, aku naņa ilonĝu tu noko ma kusaņona “hosi” kumbu ku kulâ kupara kunzi tamâta ñinde uru sikai kazâņa pa ñgua mao wa vetâņa sondo wa. Noko ne walo nde kaika ndo; mine nde noko uru kuveta mâsi ñalañala kie-kie.

⁵ Koipu Ñalae, noko ne silâwa mata ruru ndo, aku ñinde ikura tu isowe ne kazâņa tamâta kapwanzi. Mine nde noko kupolenzi ne kazâņa tamâta ñinde, kala sipare tukunzi ndue lâ noko kie tini.

⁶ Maro Kindeni io noko pwai koipu ñalae, ma kumo mine ku kumo nâ. Noko uru pwai poe sondo ndo panzi ne tamâta.

⁷ Noko tini mwasa pa vetâņa sondo nâ, aņga vetâņa sakamao nde noko ilo papa tia ndo. Mine kala noko tamwata ne Maro Kindeni ipateano tu pwai koipu, aku i ñoa ñalae ilano. Koipu tonĝe ña ipole noko ña, ande tia ndo.

⁸ Kinzi muņga sivala samimi kuwae ara ndo lâ noko ne pasawaņa luandondo rârâni tininzi, aku sisinĝara noko ne luma lâ ñgoa ñalae “elefan” ne saņiri. Kala ñine tamâta pinde simo noko ne luma ara ñinde ilo ku sira wâņgu siwâņgi ñana siveta noko ilo ndeka.

⁹ Koipu ñalañala pinde natunzi taine nde simo noko ne luma ilo sitavanzi taine ñalañala. Aku noko ne taine taipa nde imandi pa noko mbau wia kâ tava ne sinĝâra arara. Kinzi muņga siveta i ne sinĝâra lâ mira ara “gol” ñinde ikeno Ofir tâno.

¹⁰ Kala ñine naņa atu aporo ñgua pinde pa noko taine taipa kinzi sipateano pa koipu ñalae. Noko ma kutambira taņa sondo pa nanenĝu ñgua. Noko ma kupatâpa noko taine piti lâ noko ne ñgu wa noko see taitu ñinde ñgininzi.

¹¹ Koipu ñalae imora noko tu noko nde taine ara pâta lâ, aku i tini

mwasa nâ pano. I nde noko ne tamâta ñalae; mine kala noko ma kupono muli pa i kawa ñgua nâ.

¹² Kinzi tamâta simo Tair lawea ñinde ma sikai wisi-ara kie-kie simâ pano. Aku kinzi mbaliņa warakanzi kala ma sitogo tu sipu noko mata tona.

¹³ Ayo, kala ñine koipu ñalae ne taine taipa iyoka ilâ koipu ñalae ne luma ilo, aku kinzi simora i tu i nde taine ara ndo. I nde ipasawa pasawaņa tonĝe muņga sisuta lâ kaimbo “gol”.

¹⁴ Pasawaņa ñinde nde ne sinĝâra kie-kie rârâ. Kala ñine sikai taine taipa ñinde silâ pa koipu ñalae, aku i nuwala taine taipa kinzi nde soka muli silâ.

¹⁵ Kinzi sindeka pâta ku ilonzi ara nâ, aku soka silâ koipu ñalae ne luma ilo.

¹⁶ Koipu ñalae, noko ma kupu-lianzi natu tamâne rârâ, aku muli ñga kinzi ma sikai noko timbu muņĝâņa ñinde nianzi. Noko ma kuonzi tu sikai koipu sikura tâno ñine ndoni.

¹⁷ Ikura zo muli-muli, ande nanenĝu wângiņa ñine ma ivetanzi tamâta rârâ tu kalonzi ñgere ñanano. Mine nde kinzi ñgu ndoni ma sipanea noko ña sisuka kâki ikura zo zo.

46

*Maro Kindeni uru imo kuku kindâ
Kinzi Kora ne vâsa ñgu sisia
wângiņa ñine*

¹ Maro Kindeni uru ikea ñana kindâ kâ, aku i tamwata ne walo kaika ilua kindâ ikura zo zo. I imo tininda laiti nâ, aku lâ zo ñana malia imâ ipâņga pa kindâ, ande indeka ñana ivila kindâ.

² Mine kala kindâ ma taruru ñana sâ tonĝe tia. Ambo ogigi ma iririņo tâno kaika, kala tâno ipwa pwap-wataki aku tuu imbe indue tâi geza-geza ilo, ande kindâ ma taruru tia.

³ Ambo tâi ma ipu kaika ndo ku ne maka ipâņga, ambo ne kâla ma isuka kâki imbware ku isapunzi tuu

iririņo tuu duvi, ande kinda ma taruru tia.

⁴ Nana tu lââ ñalae tonje nde irere lâ Jerusalem lawea ilo, lawea sapâņa ñinde Maro Kindeni âta Tamwata uru imo. Aku lââ ñinde uru iveta kinzi tamâta sindeka.

⁵ Maro Kindeni imo Jerusalem lawea ilo. Mine nde sâ tonje ikura tu izavaru lawea ñinde tia ndo, ñana tu ikura zo zo, lâ mbwale pwataki, Maro Kindeni ma ivila ne lawea ñinde.

⁶ Anğa kinzi tinikoa ngu ndoni nde wisinzi motutu kala sisarâwa kawanzi ñalae, aku kinzi warakanzi sipayaula tava nenzi lawea. Maro Kindeni isuņa kawa kâki ñalae ndo, ñinenğa tâno ikâwa kala nao tia lâ.

⁷ Andeta Yova Kindeni, ina kaika warika, ande uru imo kuku kinda. Kinda talâ tamuna lâ timbunda Yakopu ne Maro Kindeni tini laiti, kala tamo ara nâ.

⁸ Ayo, miki kamâ kamora vetâņa ñalañala Yova Kindeni iveta ñinde. I iveta mâsi kaika ñalañala kie-kie ipânga tâno kulu.

⁹ I nde ilulu paraņa lâ tâno ndoni. Imbwarenzi temba wa silâwa wa nuki-nuki, anğa maramuņa nde irumbianzi lâ yââ kana lâ.

¹⁰ Iporo mine tu, "Miki ma kapara kilo ndimo! Naņa ilonğu tu miki ma kasama naņa kilalânğu sondu tu naņa warakânğu nde Maro Yova Kindeni. Kinzi tamâta ngu ndoni nde simo naņa kalonğu. Naņa amo akai Maro Nalae ikura tâno ndoni."

¹¹ Yova Kindeni, ina kaika warika, ande uru imo kuku kinda. Kinda talâ tamuna lâ timbunda Yakopu ne Maro Kindeni tini laiti, kala tamo ara nâ.

47

Maro Kindeni ikai Maro Nalae panzi tamâta ndoni

Kinzi Kora ne vâsa ngu sisia wângiņa ñine

¹ Miki tamâta lâ ngu ndoni, miki kandeka ku kaponza mbaumi! Miki kandeka ku kasuņa kawami ñalae

kawânği wângiņa paneâņa kâ pa Maro Kindeni!

² I nde koipu ñalae kaika ndo, aku i uru ikai poe panzi tamâta ndoni simo tâno kulu. Mine nde ara ñana kinda rârâni ma tamege ñana Yova Kindeni kâ, inani Yova Kindeni âta Tamwata.

³ I ivila kinda lâ, kala tapolenzi tinikoa ngu ndoni. Ionzi ngu ndoni simo kinda kalonda.

⁴ Yova Kindeni ilo ndo keno pa kinda. Mine kala nanayoni i tamwata ipatea tâno tonje panzi ne ngu Isrel. Kala ñine kinda tamo tava ndekâņa nâ lâ tânoni ndaina.

⁵ Miki kamora nğa! Maro Kindeni nde ikâki ilâ ne luma sapâņa ilo kala imo ñinde, aku tamâta sindeka ku sisarâwa kaika wa simbana tando wa.

⁶ Ayo, miki rârâni kagogo kawami kawânği kapanea Maro Kindeni nğa! Kawânği pa nenda Koipu Nalae tava ndekâņa nâ!

⁷ Nana tu Maro Kindeni imo koipu ñalae, aku ikai maro pa tâno ndoni. Miki kawânği wângiņa paneâņa kâ ilâ papa i!

⁸ Mao nâ, Maro Kindeni imo koipu ñalae ku ikai poe panzi tamâta ngu ndoni marumbu lâ. Isaņona koipu ñalae ne saņonâņa nia sapâņa, aku imo ikai maro.

⁹ Kinda uru taponu muli pa Abraham ne Maro Kindeni, aku tamâta ngu ndoni nenzi koipu ñalañala nde sipasau simâ taitu ku kinda, ñana tu kinzi koipu ñalañala rârâni nde simo Maro Kindeni kalo. I ikai maro ñalae ikura tâno ndoni.

48

Saion lawea nde Maro Kindeni ne lawea

Kinzi Kora ne vâsa ngu sisia wângiņa ñine

¹ Yova Kindeni nğa nde ñalae ndo. Kinda ma takâki talâ pa Maro Kindeni ne lawea Jerusalem, laweani ndaina ikeno i ne tuu sapâņa kulu, aku tapanea i tasuka nğa kâki.

² Saion Tuu ñinde nde ara ndo, aku ikâki ilâ âta ñinde. Kinzi tamâta ndoni simo tâno kulu nde sindeka ñana Koipu Ñalae ne lawea ñinde ikeno Saion Tuu kulu.

³ Maro Kindeni imo ne lawea ñinde ilo, aku i uru ikea ñananzi ne tamâta lâ nenzi kazâņa tamâta naonzi. Mine kala kinzi simo ara nâ.

⁴ Muņga kinzi koipu ñalañala pinde nde silâ taitu ñana sikai paraņa pa Saion Tuu.

⁵ Andeta kinzi simâ sipâņga laiti, ñineņga matanzi kâki simora Maro Kindeni ne kaika ikeno pa lawea ñinde, aku wisinzi motutu lâ. Kinzi siruru pâta kala sikâwa silâ.

⁶ Kinzi siruru pâta lâ, aku ilonzi kura tia ndo. Kinzi simo sitogo taine ikai nâna ñana ipagugua lâlu kâ mine.

⁷ Kinzi siruru ndo, sitogo tamâta imo wâņga kulu ku iruru ñana kâla-lawea ikâki ku isapu wâņga kaika lâ.

⁸ Kinda taloņo pâri ñana mâsi ñalañala pinde Maro Kindeni iveta muņgani lâ, aku kinda warakânda kala tamora i ne mâsi ñalañala pinde tona. Kala ñine kinda tamo Yova Kindeni Walo Tamwata ne lawea ilo. Kinda tamo nenda Maro Kindeni ne lawea Jerusalem ilo, aku tasama tu i ma ikatona lawea ñine ikura zo rârâni.

⁹ Maro Kindeni, maka kamâ noko ne luma sapâņa ilo, aku kaloma ñgere ñana noko ne tini-mwasa ñinde uru ikeno mine ku imo nâ.

¹⁰ Maro Kindeni, noko ña ñalae nde ikura tâno ndoni. Aku mine nâ, kinzi tamâta lâ nia rârâni sipaneano, ñana tu noko ne mâsi ñana pwai poe panzi tamâta kâ nde sondo ndo.

¹¹ Mao nâ, noko uru kupare nia sondo nâ panzi tamâta ñana nenzi vetâņa kâ. Mine nde kinzi tamâta kala simo Saion lawea wa Juda ñgu nenzi lawea rârâni wa, ande kinzi ñinde sindeka ñalae.

¹² Miki Maro Kindeni ne tamâta, naņa ilonĝu tu miki rârâni ma kalâ kakarerea Saion lawea, aku

kasowe luma kambwanenzi, luma kaika ñalañala ñinde simandi pa lawea ne ñgumbi mira ñgaņe-ņgaņe. Ñineņga miki ma kasama tu Maro Kindeni nde kaika warika.

¹³ Miki matami kalea sondo pa lawea ñinde ne ñgumbi kaika. Kamora ñga; ñgumbi ñinde ikâki ilâ âta, kala nenda kazâņa tamâta ma sikura tu silaņa sipole, ande tia ndo. Ambo miki ma matami kalea pa ñgumbi ñinde, ande miki ma kakura tu katapâri panzi nemi vâsa mine tu,

¹⁴ “Maro Kindeni nde imo nenda Maro Ñalae, ma imo mine ku imo nâ. I ma ikai poe sondo pa kinda ikura zo rârâni.”

49

Ambo tamâta tonĝe ilo ñalae pa mbaliņa, ande i ipâņga kapa lâ

Kinzi Kora ne vâsa ñgu sisia wâņgiņa ñine

¹ Miki tamâta rârâni kaloņo ñga. Miki ñinde rârâni kamo tâno ndoni, katambira taņami sondo pa nanenĝu ñgua.

² Miki tamâta ñalañala wa miki tamâta kaa nâ wa, aņga miki mbaliņa warakami wa miki sugorai tamwatami wa, miki rârâni kaloņo ñgua ñine sondo.

³ Ilo-kalo ara nâ nde ikeno ilonĝu kalonĝu. Mine nde naņa ma atula ñgua ara ñine pami ñana iveta kalonĝere pami.

⁴ Naņa ma atula ñgua tambirâņa pinde pami muņga lâ ñga. Naņa ma ara wâņgu ku ma atula ñgua tambirâņa ñinde duvi pwataki pami.

⁵⁻⁶ Tamâta pinde ilonzi ñalae koņa pa mbaliņa nâ. Kinzi uru sipasuka warakanzi tininzi ku siporo tu kinzi nde mbaliņa warakanzi. Aku kinzi tamâtani ndaina nde sinĝe naņa mbwaliu lâ, aku situ siveta kenzi sakamao pana. Andeta naņa ma aruru ñananzi tia, ñana tu tamâta rârâni ma muli simâte.

⁷ Mao nâ, kinda tasama tu tamâta tonĝe ikura tu mbumbu ilua Maro

Kindeni ɲana imo via ikura zo lu-
andondo, ande tia. Aku mine nâ,
tamâta tonje ikura tu iko Maro
Kindeni ɲana isâu pa ninambwe
tonje tu ma imo via nâ, ande tia.

⁸⁻⁹ ɲana tu kulu ɲana tako tamâta
tonje ne via kâ nde ikâki ndo. Mine
kala tamâta tonje ikura tu iko Maro
Kindeni ɲana isâu pa tamâta tonje
tu ma injeŋge ɲana mateņa ku imo
via nâ, ande tia ku tia ndo.

¹⁰ Mao nâ, kinda tasama tu
kinzi ilo-kalo tamwatanzi rârâni nde
ma simâte. Anğa kinzi tamâta
ɲinde nenzi ilo-kalo ɲalae koņa tia,
sitavanzi tamâta kapa-kapa, ande
kinzi ɲinde rârâni kala ma simâte
tona. Kinzi tamâta rârâni taitu-taitu
ma sipile nenzi mbaliņa, ɲinenğa
tamâta pinde ma sikai.

¹¹ Munğa kinzi simo lâ warakanzi
nenzi tâno, andeta muli ɲga kuru
nia ma ipânğa itogo nenzi lawea
sondo ikura zo zo. Kinzi ma simo
mine lâ niani ndaina ku simo nâ.

¹² Ambo tamâta tonje ɲa nde
ɲalae, ande ɲinde ma ikura tu ipono
nzâla ɲana mateņa kâ, ande ma tia.
I ma imâte, itogo ɲgoa ɲgoi simâte
mine.

¹³ Mao nâ, vetâņa kie mine
ma ipânğa panzi tamâta kapa-
kapa ɲinde uru kalonzi tawana
warakanzi nâ kala sindeka kaa nâ
ɲana nenzi mbaliņa kâ.

¹⁴ Maro Kindeni ipatea tu kinzi
rârâni ma simâte, sitogonzi lama
mine, aku mateņa ma ikai poe
panzi itogo nenzi katonâņa tamâta
mwasina. Kinzi karaenzi nde ma
sâmbu walele nâ lâ kuru ilo, aku
kinzi tamâta ara ma sindeka ɲana
tamâta mine nenzi mateņa kâ.

¹⁵ Andeta Maro Kindeni ma ivila
naņa. I ma ikaina piti lâ mateņa
nianzi, aku mateņa ma ikura tu iliko
naņa kaika, ande ma tia.

¹⁶ Ambo tamâta tonje ipânğa
itogo mbaliņa warika mine, aku ikai
luma ɲalae tava kelekele arara nâ,
andè noko ma wisi motu ku ilo rârâ
ndimo.

¹⁷ ɲana tu i ma muli imâte, aku lâ
zo ɲinde i ma kura tu ikai kelekele

tonje ilâ kuku, ande tia. I ne
mbaliņa ma kura tu iyoka kuku i ilâ
pa mateņa nianzi, ande ma tia.

¹⁸ Mao nâ, lâ zo ɲana i imo via yo,
andè i uru ipandekâna ɲana ne via
ɲinde kâ. Aku tamâta pinde kala
uru sisuka i ɲa kâki tona, ɲana tu
i imo ara ndo.

¹⁹ Andeta muli ɲga i ma iyoka i
timbu munğâņa rârâni mulinzi, ku
ma imâte. I ma imo mateņa nianzi,
lâ nia kondoma ɲaņa ndo.

²⁰ Ambo tamâta tonje ɲa nde
ɲalae, ande ɲinde ma kura tu ipono
nzâla ɲana mateņa kâ, ande ma tia.
I ma imâte, itogo ɲgoa ɲgoi simâte
mine.

50

*Maro Kindeni ilea pa tamâta
rârâni nenzi vetâņa*

Asap isia wângiņa ɲine

¹ Maro Kindeni Kaika Warika, ina
Yova Kindeni, ande iporo ɲgua. I
ne sarawâņa ilâ panzi tamâta rârâni
simo nia ndoni lâ tâno kulu, kinzi pa
mbwera kâ wa kinzi pa wâra kâ wa.

² Maro Kindeni imo Saion lawea
ara ɲinde, aku ne walo isinala nia
ndoni lâ tâno kulu itogo sinâla mine.

³ Kala ɲine kinda nenda Maro
Kindeni ɲga imâ, andeta i ɲandai
nao mwasa ɲga. Yââ ɲalae
nde iyoka imunğa papa ku ikana
kelekele, anğa mbilu ɲalae nde inje
i lâ.

⁴ I nde isarawanzi samba tava
tâno tu simâ simora i itunzi ne
tamâta sondo.

⁵ Maro Kindeni iporo mine tu,
“Nanenğu tamâta, miki ɲine uru
kawânği pa naņa, miki ɲine munğa
kaveta patarawâņa pana ɲana itula
nenda ɲgua pânğa pwataki kâ, miki
kapagona lâ taitu ku kamâ pana.”

⁶ Maro Kindeni kawa ɲgua ɲinde
nde duvi mine; i nde ɲgua-samâņa
tamwata. Nia maa ikeno âta ɲinde
itula pwataki tu Maro Kindeni nde
vetâņa sondo warika.

⁷ Maro Kindeni iporo tu,
“Nanenğu tamâta, miki kalonjo ɲga.

Naņa ilonĝu ŋgua pami. Miki Isrel ŋgu, naņa ma aomi kamandi ŋgua nia, aku ma nasowe ŋgua lâ tinimi. Naņani nde miki nemi Maro Yova Kindeni.

⁸ Naņa ŋandai aporo tu nemi mâsi ŋana kaveta patarawâņa pa naņa kâ nde mâsi soki ŋga. Aku naņa ŋandai aleleami ŋana patarawâņa kie-kie miki uru kamomo lâ yââ kulu ku kakai kamâ pa naņa ŋga.

⁹ Taitu naņa ilonĝu pa bulmakao tamâne tâku meme tonĝe imo nemi ŋgumbi ilo, ande tia.

¹⁰ Naņa tu simbi ŋgoi rârâni simo dugu ilo ŋinde nde naņa warakâņĝu nâ neņĝu. Aņa bulmakao ndoni simo tuu rârâni kulunzi ande naņa warakâņĝu nâ neņĝu tona.

¹¹ Aņa sii ndoni wa kelekele rârâni simo vianzi lâ leu ilo, kinzi ŋinde rârâni nde naņa warakâņĝu nâ neņĝu tona.

¹² Ambo naņa ma putole ipuna, ande naņa ma aporo atula ŋinde pwataki pami tia, ŋana tu tâno tava kelekele ndoni ikeno tâno ilo ŋinde nde naņa warakâņĝu nâ neņĝu.

¹³ Tiambo miki katu naņa uru aka bulmakao tamâne mbatunzi, a? Tiambo miki katu naņa uru anu meme seenzi, a? Tia ndo!

¹⁴ Naņa ilonĝu tu miki ma kawami ndanĝe pa naņa, aku ŋinde ma ipâņĝa itogo nemi patarawâņa mao mine. Aku vetâņa ndia miki muņĝa kapa ŋgua kuku Maro Kindeni âta Tamwata ŋana ma kaveta kâ, ande naņa ilonĝu tu miki ma kaveta vetâņa ŋinde rârâni.

¹⁵ Lâ zo ŋana malia itu imâ ipâņĝa pami, ambo miki ma kasarâwa pa naņa, ande naņa ma avilami. Ninenĝa miki ma kapanea naņa kasuka ŋâņĝu kâki.”

¹⁶ Aņa kinzi tamâta sakamao, ande Maro Kindeni iporo ŋgua kaņa mine panzi; “Naņa sâ kâ ŋga miki katula nanenĝu ŋgua tukuņa pwataki lâ kawami, a? Naņa sâ kâ ŋga miki katapâri ŋana tukuņa ŋinde naņa muņĝa alami, a?

¹⁷ Miki tinimi pwâka tu naņa ma apananami, aku kapu mulimi pa nanenĝu ŋgua tukuņa marumbu lâ.

¹⁸ Miki kaveta mete kunzi nanzare tamwatanzi rârâni taitu-taitu. Aku miki uru kasaņona kunzi tamâta ŋinde muņĝa sipakâe, andeta kala ŋine sitambira warakanzi tininzi potomule.

¹⁹ Ikura zo zo miki kandeka ŋana kaporo ŋgua sakamao wa ŋgua laņeņa wa.

²⁰ Miki kandeka ŋana kasowe ŋgua laņeņa lâ taimi-tuami tininzi wa katu laganzi wa.

²¹ Miki uru kaveta mine, andeta naņa kawâņĝu buu nâ. Mine kala miki ilomi pateo tu naņa ilonĝu ara ŋana nemi vetâņa kâ. Andeta tia ndo! Kala ŋine naņa ambita miki pâta lâ, aku natula nemi vetâņa potomule ipâņĝa nia yo lâ ŋgua nia.

²² Miki tamâta ŋine kala kapu mulimi pa naņa lâ, miki kalonĝo sondo ŋga. Tia ma naņa azavarumi ndo lâ, aku tamâta tonĝe ma ikura tu ivilami tia ndo.

²³ Ambo tamâta tonĝe kawa ndanĝe pa naņa, ande ŋinde ipâņĝa itogo i ne patarawâņa ara ndo, aku patarawâņa mine isuka naņa ŋâņĝu kâki. Mao nâ, naņa ma avilanzi tamâta rârâni uru sipakatona warakanzi nenzi vetâņa sondo.”

51

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma izavaru ne kiesaka piti

Daviti isia wângiņa ŋine, lâ zo ŋinde ŋgua-tulâņa tamâta Natani imâ papa ku itula Daviti ne kiesaka pwataki tu i iveta sakamao kuku tamâta tonĝe kaiwa, i ŋa tu Batseba

¹ Maro Kindeni, noko ne tinimwasa uru ikeno mine ku imo nâ. Mine nde naņa ano pano tu kalosukâņa ŋanana. Noko nde kalosukâņa warika; mine kala ano pano tu kuzavaru nanenĝu vetâņa potomule rârâni piti lâ tiningu.

² Kupua nanenġu kiesaka rârâni ne muso piti lâ ilonġu. Kusoki nanenġu vetâņa potomule rârâni piti, aku kuveta ilonġu ipânġa mbâra-mbâra ndo.

³ Naņa asama tu naņa nde kiesaka tamwatânġu. Naņa akura tu kalonġu kapa nana nanenġu vetâņa potomule kâ, ande tia.

⁴ Nanenġu kiesaka nġinde, ande naņa aveta pa noko simbo nâ. Naņa aveta sakamao lâ noko nao. Mine nde noko kuveta mâsi sondo ku kupole naņa lâ nġua nia. Noko pwatu nanenġu vetâņa soki nġinde pana, aku nġinde nde sondo ndo.

⁵ Mao nâ, nia ndoyo, lâ zo nġinde nana ipaguguana apânġa lâ, ande naņa amo aveta vetâņa sakamao nâ. Lâ zo nġinde naņa amo nana kapwa ilo yo, aku amo lee apânġa lâ zo nġine, ande naņa amo kiesaka tamwatânġu.

⁶ Noko ilo tu naņa ma apono muli sondo pa noko ne nġua mao. Mine nde naņa ano pano tu kupananana nana noko ne ilo-kalo ara kâ.

⁷ Ambo noko ma kuzavaru nanenġu kiesaka piti lâ, ande naņa ma apânġa ilonġu mbâra-mbâra. Ambo noko ma kupua ilonġu, ande nġinde ma ipânġa zuzuli ku pâne ndo, itogo lââ ne mira ndumu-ndumu mine.

⁸ Naņa ano pano tu kuo ndekâņa lâ ilonġu kilo. Mao nâ, noko kutawa naņa ndue ndo lâ ku pwatu nanenġu kiesaka kulu pana. Andeta kala nġine naņa atu andeka kilo.

⁹ Noko ma kulea pa nanenġu kiesaka nġinde kilo ndimo. Naņa ilonġu tu noko ma kuzavaru nanenġu vetâņa sakamao rârâni piti ndo lâ.

¹⁰ Maro Kindeni, naņa ilonġu tu noko ma kuveta ilonġu kalonġu ipânġa zuzuli ndo. Kuo ilo-kalo wasaseki imâ ilonġu, nana naņa ma akura tu apono muli sondo pano.

¹¹ Naņa tiningu pwâka tu noko ma kusoki naņa amo malawae njanano.

Aku naņa tiningu pwâka tu noko ma pwai ne Koroani saņena.

¹² Noko uru kuvila naņa, aku munġa noko ne pavilâņa nġinde iveta naņa ilonġu ndeka. Kala nġine naņa ilonġu tu noko ma ndekâņa nġinde kulua naņa taulo imâ kilo. Naņa ano pano tu kusukana ku kugagati ilonġu kalonġu tu ma apono muli pa noko kawa nġua.

¹³ Ambo noko ma kuveta mine, ande naņa ma apanananzi kiesaka tamwatanzi nana vetâņa ara rârâni noko ilo papa nġinde. Nġinġa kinzi ma sipalele ilonzi kalonzi ku ma sitaulo simâ pa noko kilo.

¹⁴ Maro Kindeni, nanenġu Pavilâņa Tamwata noko. Noko ma kupu naņa pâta amâte ndimo. Ambo noko ma kalo sukâņa njanana, ande naņa ma awânġi wângiņa paneâņa kâ atula pwataki tu noko kuveta vetâņa sondo pa naņa.

¹⁵ Maro Njalae, ambo noko ma kuvilana, ande naņa ma aporo pwataki apanea noko nâ.

¹⁶ Noko ilo tu naņa ma akai kelekele pinde ku aveta patarawâņa pano, ande tia. Ambo naņa ma amomo simbi lâ yââ kulu ku ao imâ pano, ande noko ma kundeka njalae koņa nana patarawâņa nġinde kâ, ande ma tia.

¹⁷ Andeta Maro Kindeni, kala nġine naņa ma aveta patarawâņa kie tonġe pano, aku noko ma ilo ara nana. Naņa ma apatawa warakânġu tiningu ku apauwo warakânġu amo noko kalo. Naņa asama tu ambo tamâta tonġe ilo malia nana ne kiesaka kâ kala ipalele ilo kalo ku ipatawa tamwata tini lâ noko nao, ande noko ma kupu muli papa i nde tia.

¹⁸ Aku Maro Kindeni, naņa ilonġu tu noko ma kalo sukâņa njananzi Isrel nġu tava, aku kuveta kie ara panzi. Naņa ano pano tu kupa Jerusalem lawea ne nġumbi mira kâki kilo.

¹⁹ Nġinġa noko ma ilo ara nâ nana patarawâņa sondo nġinde

maka ma kaveta pano, patarawâņa kie-kie ñinde maka ma kamomo lâ yââ. Aku maka ma kapatarâwa bulmakao tamâne lâ noko ne patarawâņa nia tona.

52

Tamâta ea indeka ñana vetâņa potomule kâ, ande i nde tamâta kapa Daviti isia wângiņa ñine, lâ zo ñinde Doek, ina Idom lawea warika, ilâ pa Saulo ku ipai tu Daviti imo Abimelek ne luma ilo.

¹ Noko tamâta kaika ndaina, ñana sâ kâ ñga kupasuka tamwata tini ku kundeka koa tia nâ ñana vetâņa potomule ñinde muņa kuveta panzi Maro Kindeni ne tamâta, a? Maro Kindeni uru iveta ikura i ne ñgua pâņa rârâni.

² Noko lajeņa tamwata, noko ne ñgua nde itogo pila mata ndo, aku ñinde uru izavarunzi tamâta. Ikura zo rârâni noko ilo tu ma kuyaulanzi tamâta pinde.

³ Noko ñandai ilo pa vetâņa ara ñga, aku noko ñandai ilo tu kuporo ñgua mao ñga. Noko ilo tu kuporo ñgua lajeņa nâ.

⁴ Noko kawa lajeņa! Noko ilo pa ñgua ndia uru iyaulanzi tamâta pinde.

⁵ Andeta kulonjo ñga; Maro Kindeni ma izavaru noko ndo lâ. I ma ikaino kaika ku ma iñarano ñana noko ne luma kâ. I ma izavaru noko ndo lâ, kala noko ma kumo via lâ tâno ñine kulu kilo, ande ma tia.

⁶ Tamâta pinde uru siveta vetâņa ara, aku kinzi ñinde ma simora mâsi mine ipâņa pano ku ma siruru pâta. Kinzi ma sijeleano ku ma siporo tu,

⁷ “Kamora ñga, tamâta ndai tini pwâka tu Maro Kindeni ma ikea ñana i kâ. I kalo tawana tu i tamwata ne mbaliņa ma ivila i, aku i kalo tawana tu vetâņa sakamao nâ ma iveta i imo sondo.”

⁸ Anğa naņa nde amo atogo i, ande tia ndo. Naņa kalonju tawana tu Maro Kindeni ne tini-mwasa ma

ikeno pa naņa ikura zo rârâni. Mine nde amo ara nâ, atogo kâi “oliv” tonje imandi Maro Kindeni ne luma sapâņa tini laiti mine.

⁹ Maro Kindeni, noko kuvila naņa lâ. Mine kala ikura zo rârâni naņa ma kawângu ndanje pano, aku ma amandi noko ne tamâta naonzi ku ma apanea noko ña aporo tu, “Maro Kindeni iveta kie ara ndo pa naņa”.

53

Kinzi tamâta nenzi vetâņa sakamao Daviti isia wângiņa ñine

¹ Kinzi tamâta kapa-kapa uru siporo lâ warakanzi ilonzi mine tu, “Maro Kindeni nde maro kaa nâ”. Kinzi tamâta ñinde nde tamâta sakamao ndo. Kinzi uru siveta vetâņa potomule nâ. Tamâta tonje uru iveta vetâņa ara nâ, ande tia.

² Maro Kindeni imo samba ilo, aku i mata ndue ilea pa kinzi tamâta. I itu isama mine: tiambo tamâta pinde simo tava ilo-kalo ara, tiya? Tiambo tamâta pinde ilonzi tu simâ papa i, tiya?

³ Andeta tia. Kinzi rârâni sipile nzâla ara marumbu lâ. Kinzi rârâni nenzi vetâņa taituni, kinzi nde tamâta sakamao ndo. Tamâta tonje uru iveta vetâņa ara nâ, ande tia ndo kanaņo.

⁴ Maro Kindeni imora ñine kala iporo mine tu, “Tiambo kinzi tamâta ñinde nenzi ilo-kalo tia tâ. Kinzi rârâni uru siveta vetâņa sakamao. Kinzi sizavarunzi nanenju tamâta, itogo sika kâpwa mine, aku uru sikai noņa pa naņa tia ndo.”

⁵ Andeta tini nâ kinzi ma siruru pâta kanaņo. Muņa kinzi ñandai sisama ruruņa kie mine ñga. Ñana tu Maro Kindeni ma izavarunzi ne tamâta kinda nenda kazâņa tamâta marumbu lâ. I ipu muli panzi lâ, ku ma ipolenzi ndo lâ.

⁶ Naņa ilonju tu Maro Kindeni ma isupwa kinda Isrel ñgu nenda Yautâņa Tamâta iyoka pa Saion Tuu indue imâ. Yakopu ne vâsa ñgu Isrel ma sindeka ñalae tina lâ ñinde

zo Maro Kindeni ma ivilanzi ne tamâta kala ma simo ara kilo.

54

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ivila i

Daviti isia wângiŋa ñine, lâ zo ñinde kinzi Zip lawea warakanzi silâ pa Saulo ku sipai tu, "Daviti nde imuna imo maka nema tâno".

¹ Maro Kindeni, noko Walo Tamwata, naŋa ano pano tu kuvilana! Kumandi tava ne kaika ñalae ñinde ku pwai naŋa piti lâ kazâŋa ilo.

² Maro Kindeni, kupaloŋo pa nanenŋu noŋa. Kutambira taŋa sondo pa naŋa kawâŋgu ŋgua.

³ Kinzi taŋa-kaika tamwatanzi nde simâ sipâŋga lâ, kala situ sikai kazâŋa pa naŋa. Kinzi uru siveta kenzi sakamao nâ panzi tamâta pinde, aku kala ñine kinzi situ sipu naŋa pâta amâte. Kinzi ilonzi tu Maro Kindeni nde maro kaa nâ.

⁴ Andeta Maro Kindeni imo nanenŋu Pavilâŋa Tamwata. Mao kanaŋo, Maro Ñalae uru ikatona naŋa ku ivetana amo ara nâ.

⁵ Naŋa ilonŋu tu i ma nâna ilanzi nanenŋu kazâŋa tamâta ñinde. Vetâŋa sakamao ndia kinzi situ siveta pa naŋa, ande naŋa ilonŋu tu i ma iveta vetâŋa taituni nâ pa kinzi warakanzi. Maro Kindeni, noko uru kuveta ikura ne ŋgua pâŋa rârâni. Mine nde naŋa ano pano tu kuzavarunzi kazâŋa tamâta ñinde ndo lâ.

⁶ Yova Kindeni, naŋa ma andeka nâ ñana aveta patarawâŋa pano. Naŋa ma kawâŋgu ndaŋge ñalae pano, ñana tu noko ilo pa ŋgua mine.

⁷ Noko pwai naŋa piti lâ nanenŋu malia rârâni ilo marumbu lâ. Naŋa matâŋgu amora noko kuzavarunzi nanenŋu kazâŋa tamâta lâ.

55

Tamâta ikai noŋa pa Maro Kindeni tu ma ivila i

Daviti isia wângiŋa ñine

¹ Maro Kindeni, kupaloŋo pa nanenŋu noŋa. Noko ma kupono taŋa pa nanenŋu sarawâŋa ndimo.

² Naŋa ano pano tu kutambira taŋa pa naŋa kawâŋgu ŋgua, aku kutu ŋgua pana itaulo imâ. Malia ñine iveta naŋa ilonŋu kura tia ndo.

³ Kinzi kazâŋa tamâta siporo kaika tu ma sizavaru naŋa. Kinzi tamâta sakamao ñinde nde sitawa naŋa ndue ndo lâ, kala ilonŋu putuka ñalae. Kinzi siveta malia pa naŋa, aku wisinzi nâna sikai kazâŋa sakamao pana.

⁴ Naŋa wisinŋu nde ikâki lâ, aku tiningu ruru. Naŋa aruru tu ma amâte, aku ñinde iveta ilonŋu malia ndo.

⁵ Mao nâ, naŋa aruru pâta kanaŋo, aku tiningu ruru ndo. Ruruŋa nde ipu naŋa ndue ndo lâ.

⁶ Mine kala naŋa aporo mine tu, "Naŋa ilonŋu tu akai mbaninŋu, itogo sii mbaninzi mine. Ninenŋa naŋa ma alou akâwa alâ asânda nia tonŋe ñana apwarea kâ, aku ma amo ara lâ nia ñinde.

⁷ Naŋa ma alou alâ pa nia bilimu tonŋe ikeno malawae ñinde, aku ma amo niani ndaina.

⁸ Naŋa ma alâ walele nâ asânda nia tonŋe ñana apavea warakâŋgu kâ, aku ma amuna ñana mbilu wa mbamba wa."

⁹ Naŋa amoranzi tamâta sipara potomule lâ lawea ñalae ilo. Mine nde Maro Ñalae, naŋa ilonŋu tu noko ma kuyaula nenzi ŋgua ku kuzavarunzi ndo lâ.

¹⁰ Kinzi soka lawea ne ŋgumbi mira ñalae kulu ikura kari wa mbo wa, aku vetâŋa soki kie-kie nde ipipi lâ ikeno lawea ne ŋgumbi ilo.

¹¹ Zavaruŋa ne mâsi nde ipâŋga ñalae lâ lawea ilo. Lâ nzâla ŋgaŋe-ŋgaŋe wa pasauna nia wa, ande kinzi tamâta kaika uru siveta malia panzi tamâta pinde ku sikai lanŋe panzi.

¹² Aku kinzi siveta malia mine nâ pa naŋa tona. Ambo nanenŋu kazâŋa tamâta simbonzi nâ ma

siveta “a” pa naņa, ande naņa ma ilonĝu malia ñalae koņa tia. Ambo nanenĝu kazâņa tamâta simbonzi nâ ma sipasuka warakanzi tininzi ñana sitawa naņa ndue kâ, ande naņa ma akura tu tiningu piti ñananzi.

¹³ Andeta ninĝu-nambwe, nokoni tamwata kuveta vetâņa kie mine pa naņa, aku ñine iveta ilonĝu malia ndo. Noko nde naņa nawalânĝu ma, aku kinda rua tamo nambwe nambwe.

¹⁴ Kinda rua muņa toka taitu wa tapaloņo wa, aku talâ pa Maro Kindeni ne luma sapâņa tatavanzi tininda pinde. Mine nde ñana sâ kâ ñga noko tamwata pwai kazâņa pa naņa, a?

¹⁵ Mao nâ, ilo-kalo sakamao nde ipipi lâ ikeno nanenĝu kazâņa tamâta ñgininzi. Mine kala naņa ilonĝu tu kinzi ma sipamateteu walele nâ. Naņa ilonĝu tu kinzi ma vianzi nâ silâ pa mateņa nianzi.

¹⁶ Andeta naņa ano pa Maro Yova Kindeni tu i ma ivila naņa ku ikaina piti lâ kazâņa ilo.

¹⁷ Lâ mboyo ñaņa yo wa kari imâ ñgini wa lala pararai wa, ande naņa uru ata pa i ñana malia kala itu iyaula naņa ñine. Aku i ma ipaloņo pa nanenĝu noņa.

¹⁸ Kinzi kazâņa tamâta rârâ ñinde nde sipara kuku naņa, andeta naņa ma akai nzimba tonĝe tia, ñana tu Maro Kindeni ma ikea ñanana ku ma ikaina piti lâ kazâņa ilo.

¹⁹ Nia ndoyo, aku imâ lee ipânĝa lâ zo ñine, ande Maro Kindeni imo Koipu Ñalae mine ku imo nâ. I tamwata ma ipaloņo pa nanenĝu noņa ku ma ipolenzi nanenĝu kazâņa tamâta, ñana tu kinzi tininzi pwâka tu sipalele ilonzi kalonzi, aku ñandai siruru ñana i ñga.

²⁰ Ninĝu-nambwe ñinde uru ipara kunzi ne mete, aku ñgua pânĝa i muņa iveta ñinde, ande ipu ututu lâ.

²¹ I uru iporo ñgua kaņa mona-na nâ, andeta nânâo nde ipipi

lâ ikeno i ilo. I ne ñgua uru iveta ninambwe kinzi wisinzi pisi nâ, andeta i ne ñgua ñinde nde ñana iyaulanzi kâ, itogo pila mata ruru ndo mwasina.

²² Malia kie-kie nde uru ipânĝa pa kinda. Ambo noko ma kuo malia ñinde lâ Yova Kindeni mbau ilo, ande i ma ikale malia ñinde pano, ku ma ipu tini kaika pa noko ilo kalo. I ma isâu pa sâ tonĝe tu iyaulanzi tamâta ñine uru sipono muli papa i, ande ma tia.

²³ Andeta Maro Kindeni, noko ma pwainzi lajeņa tamwatanzi ñinde uru sipunzi tamâta pâta simâte, aku ma kutambiranzî sindue silâ pa mateņa nianzi. Kinzi tamâta sakamao ñinde nenzi zo ñana simo vianzi lâ tâno kulu kâ nde ma marumbu tia yo yo, andeta kinzi ma sipamateteu. Anĝa naņa warakânĝu ma ao nanenĝu kalotawana ilâ sondo pa noko nâ ikura zo rârâni.

56

Kalo-tawana tamâta tonĝe ne noņa ilâ pa Maro Kindeni

Daviti isia wângiņa ñine, lâ zo ñinde kinzi Filistia ñgu sikai i kaika lâ Gat lawea.

¹ Maro Kindeni, kinzi kazâņa tamâta sitanĝula naņa ñana sipara kuna. Mine kala naņa ano pano tu kuo ne wisi-wisi imâ pana. Ikura zo rârâni kinzi siveta kenzi sakamao papa naņa.

² Kinzi sikai kazâņa pa naņa lâ mboyo ñaņa lâ, aku ilâ lee ipânĝa mbo. Kinzi tamâta kambwanenzi ñalae nde sipasuka warakanzi tininzi ku sipara kuku naņa.

³ Andeta Maro Kindeni Walo Tamwata, lâ zo ndia naņa aruru, ande naņa ma ao nanenĝu kalotawana imâ pa noko nâ.

⁴ Naņa kalonĝu tawana Maro Kindeni. Naņa uru apanea i ña asuka kâki, ñana tu muņa i ipa ñgua tu ma ivila naņa. Naņa kalonĝu tawana Maro Kindeni, kala aruru ñana sâ tonĝe tia. Kinzi tâno

tamâta ma sikura tu siveta sâ tonje pa naņa, nde tia.

⁵ Andeta vetâņa ndia rârâni naņa atu aveta, ande nanenğu kazâņa tamâta sipono nzalânğu kala akura tu aveta tia. Ikura zo zo kinzi siroto nzâla ñana sizavaru naņa.

⁶ Kinzi uru sipasau lâ nia paveâņa ku sio ñanana, ñana ma sipu naņa pâta amâte kâ.

⁷ Maro Kindeni, naņa ilonğu tu noko ma kupare nia panzi ñana vetâņa soki kinzi siveta ñinde. Naņa ilonğu tu noko ma wisi nâna panzi ngu ñinde ku kutawanzi ndue ndo lâ.

⁸ Noko kusama tu naņa ilonğu malia ndo, kala amo ata nâ. Mao nâ, noko kusowe naņa matânğu sulu ñine kambwanzi lâ, aku noko kalo sukâņa ñana ñinde rârâni taitu-taitu.

⁹ Maro Kindeni, naņa asama noko kilala tu noko nde nanenğu Pavilâņa Tamwata. Mine nde muli, lâ zo ñinde naņa ma asarâwa pano, ande naņa asama tu noko ma kusokinzi nanenğu kazâņa tamâta sikâwa pwapwataki silâ.

¹⁰ Naņa kalonğu tawana Yova Kindeni, inani munğa ipa ngua tu ma ivilana. Mine nde naņa uru apanea i ña asuka kâki.

¹¹ Naņa kalonğu tawana Maro Kindeni, kala aruru ñana sâ tonje tia. Kinzi tâno tamâta ma sikura tu siveta sâ tonje pa naņa, nde tia.

¹²⁻¹³ Maro Kindeni, noko pwai naņa piti lâ kazâņa ilo marumbu lâ, kala naņa ñandai amâte nga. Noko kuvila naņa lâ, kala kinzi kazâņa tamâta sikura tu sipole naņa, nde tia. Mine nde Maro Kindeni, naņa ma apono muli pa noko nâ, aku ma ayoka noko ne sinâla nâ ilo lee ikura zo rârâni amo viânğu. Aku vetâņa ñinde naņa apambwâre lâ tu ma aveta pano, ande naņa ma aveta vetânani ndaina tava. Aku naņa ma ao nanenğu patarawâņa imâ pano, ñana itula pwataki tu naņa kawânğu ndanđe ñalae pano.

57

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ivila i

Daviti isia wângiņa ñine, lâ zo ñinde Saulo itanğula i kala ilâ imuna lâ ngânza ilo.

¹ Maro Kindeni, naņa amâ pa noko tu ma pwatonana. Mine nde ano pano tu kalo sukâņa ñanana. Lâ zo ñana naņa amo noko tini laiti, ande naņa amo ara nâ, itogo tatareko natu sipavea simo ara lâ tinanzi mbani kalo mine. Mine nde naņa ilonğu tu ma amo mine lee ikura lâ zo ndia kazâņa ñine ma marumbu lâ.

² Naņa asarâwa pa Maro Kindeni âta Tamwata tu ma ivila naņa. Ina uru iveta kie ara pa naņa.

³ I imo samba ilo, aku i ma ipalonğu pa nanenğu noņa ku ma ikaina piti lâ kazâņa ilo. I ma ipolenzi tamâta ñinde situ sizavaru naņa. Maro Kindeni ma itula pwataki tu i ilo ndo ikeno pa naņa ikura zo rârâni, aku i ma itula pwataki tu i uru iveta ikura ne ngua pâņa mine.

⁴ Naņa amo kinzi tamâta saka-mao ngininzi. Kinzi nde sitogo mbwâmbwa saka "leve" ñinde uru sio ñananzi tamâta tu ma sikanzi kâ. Kinzi niñonzi nde mata-mata ndo, itogo sagawu wa ua wa, anğa memelanzi nde itogo pila mata ndo mwasina.

⁵ O Maro Kindeni, naņa ilonğu tu noko ma kuveta mâsi tonje ipânğa samba tini, ñana itula noko kilala pwataki tu noko tamwata nde kumo Maro Ñalae. Naņa ilonğu tu noko ma kuveta ne walo kaika ipânğa nia yo panzi tamâta ndoni simo tâno kulu.

⁶ Ñana tu nanenğu kazâņa tamâta nde sio nimbu tu sikai naņa kaika kâ. Mine nde malia ñalae itu ipu naņa ndue ndo. Kinzi sikale tâno wewe ñalae sipono nzalânğu ñana ma patana andue ilo kâ. Andeta naņa ñandai patana nga. Kinzi warakanzi patanzi sindue wewe ñinde ilo marumbu lâ.

⁷ Mine nde Maro Kindeni, nanenŋu kalo-tawana nde ikeno kaika pa noko nâ. Mao nâ, naŋa kalonŋu tawanano sondo ndo, aku naŋa ma awâŋgi apanea noko ŋa asuka kâki.

⁸ Lâ mbone-mbone nâ, naŋa ma apagagati warakâŋgu amandi sânda lâ kenoŋa nia, aku ma ara nanenŋu wâŋgu. Naŋa ma awâŋgi wâŋgiŋa mine lee mbwale pwataki.

⁹ Maro Nalae, naŋa ma amandi kinzi tinikoa ŋgu naonzi, ku ma kawâŋgu ndanŋe pa noko. Naŋa ma awâŋgi wâŋgiŋa paneâŋa kâ pano lâ tamâta ŋgu rârâni ŋgininzi.

¹⁰ Nana tu noko ne tini-mwasa nde kiri-mwata tia ndo. Ninde ikeno mine ku imo nâ, aku ne keru nde ilâ ikura lâ nia maa ikeno âta ŋinde. Ikura zo zo noko uru kuveta ikura ne ŋgua pâŋa rârâni, aku mâsi ŋinde nde ŋalae ndo, ipole take-take ikeno samba tini ŋinde.

¹¹ O Maro Kindeni, naŋa ilonŋu tu noko ma kuveta mâsi tonŋe ipâŋga samba tini, ŋana itula noko kilala pwataki tu noko tamwata nde kumo Maro Nalae. Naŋa ilonŋu tu noko ma kuveta ne walo kaika ipâŋga nia yo panzi tamâta ndoni simo tâno kulu.

58

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu i ma ikai kazâŋa panzi tamâta sakamao

Daviti isia wâŋgiŋa ŋine

¹ Miki tamâta ŋalaŋala, tiambo miki uru kaporo ŋgua sondo lâ ŋgua nia, a? Tiambo miki uru kalea sondo pa tamâta nenzi ŋgua rârâni ku kaveta kemi sondo panzi, a? Tia ndo kanaŋo!

² Ikura zo zo miki uru kalomi ŋgere ŋana kaveta vetâŋa sakamao nâ. Aku miki kamandi kaika ŋana kazavarunzi tamâta lâ nia ndoni.

³ Kinzi tamâta sakamao uru sipile nzâla ara ikura nenzi mbwera rârâni. Nia ndoyo, lâ zo ŋinde tinanzi sipaguguanzi sipâŋga lâ,

aku simo lee sipâŋga koŋa lâ, ande kinzi kawanzi lanŋeŋa nâ.

⁴ Kinzi nenzi ŋgua nde itogo mwâta saka kawa sulu mwasina. Aku tininzi pwâka tu silonŋo ŋgua ara, kala sipono tananzi.

⁵ Kinzi sitogo tamâta taŋa pasâe mine. Ambo i tini pinde ma sisarâwa papa tu imâ, ande i ma imâ tia, ŋana tu ilonŋo kawanzi ŋgua tia.

⁶ Maro Kindeni, naŋa ilonŋu tu noko ma kuzavarunzi tamâta sakamao ŋinde. Yova Kindeni, kinzi sitogo mbwâmbwa saka “leve” uru imo ikai kazâŋa nâ. Mine nde ara ŋana noko ma kumbware niŋonzi kupasu piti lâ kawanzi ilo.

⁷ Naŋa ilonŋu tu kinzi ma naonzi tia lâ, itogo lââ irere ilâ tâno ilo ku mâsa-mâsa lâ mine. Naŋa ilonŋu tu noko ma kie nâ kupalenzi kunukianzi, itogo tamâta inuki unza kala ŋgâla-ŋgâla lâ.

⁸ Naŋa ilonŋu tu noko ma kuyaulanzi ndo, itogo ŋgola imâte ku isâmbu lâ paulo kulu mine. Naŋa ilonŋu tu kinzi ma simâte itogo lâlu tonŋe imâte lâ tina kapwa ilo mine.

⁹ Maro Kindeni ma izavaru kinzi tamâta mine walele nâ, itogo tamâta ilamo leu mine. I ma wisi nâna ŋalae tina panzi, ku ma itambiranzu itogo tamâta itambira meme mine.

¹⁰ Mao nâ, Maro Kindeni ma ipare nia panzi kiesaka tamwatanzi. Kinzi ma sipamateteu, aku seenzi ma ilâ isala nia ndoni. Kinzi tamâta ara ma simora ŋine, kala ma simo sindeka nâ.

¹¹ Ninenŋa kinzi tamâta ma siporo tu, “Mao nâ, Maro Kindeni uru kulu ara ndo ilanzi tamâta ŋinde sipono muli papa i. Mao nâ, Maro Kindeni imo, aku ionzi tamâta rârâni silâ ŋgua nia ŋana nenzi vetâŋa kâ.”

59

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ike ŋana i kâ

Daviti isia wâŋgiŋa ŋine, lâ zo ŋinde Saulo isupwanzi tamâta pinde

silâ pa Daviti ne luma ŋana sipu pâta imâte.

¹ Nanenğu Maro Kindeni, naņa ano pano tu pwaina piti lâ nanenğu kazâņa tamâta mbaunzi ilo. Naņa ano pano tu pwea ŋanana, ŋana kinzi ma sizavaru naņa tia.

² Pwaina piti lâ kinzi tamâta sakamao mbaunzi ilo. Kuvila naņa, ŋana kinzi ma sikura tu sipu naņa pâta amâte, ande ma tia.

³ Kumora ŋga, kinzi simuna ku sio ŋana sipu naņa pâta amâte kâ. Kinzi tamâta kaika nde sipagona lâ ku ilonzi taitu situ siyaula naņa. Andeta naņa ŋandai aveta kiesaka tonje tâku vetâņa potomule tonje ŋga.

⁴ Yova Kindeni, nanenğu vetâņa soki tonje tia, taitu kinzi sipalilu simâ ŋana sipara kuku naņa. Naņa ano pano tu kumâ walele nâ ŋana kuvila naņa kâ!

⁵ Yova Kindeni, noko Maro Walo Tamwata, aku Isrel ŋgu nema Maro Kindeni kala noko. Kumâ walele ku kuzavarunzi tinikoa ŋgu ŋinde rârâni. Kinzi uru sio ninzi-nambwe silâ nenzi kazâņa tamâta mbaunzi ilo; mine nde noko ma kalo sukâņa ŋananzi ndimo. Naņa ano pano tu kupare nia panzi tamâta sakamao ŋinde.

⁶ Ikura mbo mbo kinzi sitaulo simâ pa lawea ilo, aku ilonzi ŋuru-ŋuru soka potomule lâ lawea ne ŋgumbi mira ŋgaņe-ŋgaņe, sitogonzi mbwâmbwa niņonzi ŋerere mine.

⁷ Yova Kindeni, kulonjo ŋga; kinzi nenzi ŋgua nde sakamao ndo, itogo pila mata ruru ndo mwasina. Andeta kinzi siporo pa warakanzi tu, "Ea ma ikura tu ilonjo kinda, a?"

⁸ Andeta Yova Kindeni, noko uru kujeleanzi pâta ŋana nenzi ŋgua kaa kaa ŋinde. Noko kuveta "a" panzi tinikoa ŋgu rârâni.

⁹ Noko simbo nâ uru walo kaika kulua naņa. Mine nde Maro Kindeni, naņa amâ pa noko simbo nâ tu ma amuna ŋananzi kazâņa tamâta.

¹⁰ Nanenğu Maro Kindeni ilo ndo ikeno pa naņa ikura zo rârâni, aku i ma imâ ivila naņa. I ma isâu pa naņa tu amora i ipolenzi nanenğu kazâņa tamâta.

¹¹ Maro Ŋalae, noko kumo kutogo maka nema maramuņa mwasina. Andeta naņa tiningu pwâka tu noko ma kupasusu ŋana kupunzi kazâņa tamâta ŋinde pâta sipamateteu. Ambo noko ma kupunzi walele nâ, ande nanenğu ŋgu ma muli kalonzi kapa ŋana noko ne pavilâņa ara ŋinde. Mine nde naņa ano pano tu kuņaranzi tamâta ŋinde pwapwataki soka potomule silâ lee, ŋinenğa kuzavarunzi ndo lâ.

¹² Ŋana tu ikura zo zo kinzi nenzi ŋgua itula kilalanzi pwataki tu kinzi nde kiesaka tamwatanzi. Kinzi uru sipasuka warakanzi tininzi, aku naņa ilonğu tu nenzi mâsi ŋinde ma iyaula warakanzi, itogo viâņa ikainzi iņa mine. Ikura zo zo kinzi siporo ŋgua laņeņa wa ŋgua ŋana siyaulanzi tamâta pinde wa.

¹³ Mine nde ara ŋana noko ma wisi nâna panzi ku kupunzi pâta sipamateteu. Naņa ilonğu tu noko ma kuzavarunzi tamâta sakamao ŋinde ndo lâ. Ambo noko ma kuveta mine, ande tamâta rârâni ma sisama tu noko Maro Kindeni kumo maka Isrel ŋgu nema Koipu Ŋalae, aku noko kala kumo pwai maro panzi tamâta simo tâno ndoni tona.

¹⁴ Ikura mbo mbo kinzi tamâta sakamao ŋinde sitaulo simâ pa lawea ilo, aku ilonzi ŋuru-ŋuru soka potomule lâ lawea ne ŋgumbi mira ŋgaņe-ŋgaņe, sitogonzi mbwâmbwa niņonzi ŋerere mine.

¹⁵ Ŋinde itogo kinzi soka silâ wa simâ wa siroto kapwanzi. Ambo kapwanzi pupuro tia yo, ande kinzi ilonzi ŋuru-ŋuru nâ.

¹⁶ Andeta kalo loko, naņa ma awâņgi wângiņa paneâņa kâ ŋana noko ne walo kaika ŋinde. Ikura mboyo mboyo naņa ma awâņgi atula pwataki tu noko ilo ndo ikeno

pa naŋa, uru ikeno mine ku imo nâ. Nana tu lâ zo ndia malia kie-kie imâ ipâŋga pa naŋa, ande noko uru pwatona naŋa sondo ndo. Noko kumo kutogo nanenŋu maramuŋa kaika mwasina.

¹⁷ Maro Kindeni, noko simbo nâ uru kupu tini kaika pa naŋa ilonŋu kalonŋu. Naŋa amâ pa noko simbo nâ tu amuna ŋananzi kazâŋa tamâta. Maro Kindeni, noko tini mwasa ndo pa naŋa ikura zo râŋâni. Naŋa ma awâŋgi apanea noko ŋa.

60

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma isukanzi Isrel ŋgu ŋana sipole paraŋa kâ

Daviti isia wângiŋa ŋine, lâ zo ŋinde Isrel sipara kunzi Aram ŋgu.

¹ Maro Kindeni, noko kupu muli pa maka marumbu lâ, kala kusâu panzi kazâŋa tamâta tu sipole maka. Noko wisi nâna pa maka kala kuveta mine. Andeta ŋine naŋa ano pano tu kutaulo kumâ ku kuvila maka kilo.

² Noko kuveta maka nema tâno ririŋo lâ. Noko kundawea tâno kala mbââ ŋalae ipâŋga lâ. Kala ŋine nema tâno nde ipâŋga sakamao lâ. Ara, ŋine maka iloma tu noko ma kuveta tâno sondo kilo.

³ Noko kuo malia kie-kie imâ pa ne ŋgu maka. Mine nde maka kakai nâna ŋalae, kala kakura tu koka sondo tia. Ninde itogo noko lââ kaika kulama kanu lâ, aku kapâŋga kadauda ŋalae.

⁴ Anŋa maka pinde nde kamege ŋanano, aku noko kusona mbila tonŋe itâra ŋana kuvila maka kâ. Maka kakura tu kakâwa ŋananzi kazâŋa tamâta ku kalâ pa mbila ŋinde ŋana kamo ara kâ.

⁵ Maro Kindeni, noko ilo ndo keno pa maka, aku ne walo nde ŋalae tina. Mine nde maka kano pano tu kupalonŋo pa nema noŋa ku pwaima piti lâ kazâŋa ilo, ŋana ma kamo ara kâ.

⁶ Maro Kindeni imo i tamwata ne luma sapâŋa ilo, aku iporo tu,

“Naŋa ma apole paraŋa, ŋinenŋa ma andeka ŋana akisi keri lâ Sekem lawea tava Sekot ŋgu nenzi nia kawa ŋinde panzi nanenŋu tamâta.

⁷ Kinzi Ruben ŋgu anŋa kinzi Gat ŋgu nde naŋa warakâŋgu nenŋu tamâta, aku kinzi Manase ŋgu kala simo nanenŋu tamâta mine nâ. Kinzi Efraim ŋgu nde sitogo nanenŋu sambara kaika ŋana paraŋa kâ, anŋa kinzi Juda ŋgu nde sitogo koipu ŋalae ne tukâla ŋine uru ikeno naŋa mbaunŋu ilo.

⁸ Taitu nanenŋu morâŋa ikeno mine ŋananzi nanenŋu kazâŋa tamâta; kinzi Moap ŋgu nde ŋgu kaa nâ, itogo kondo naŋa uru apua mbaunŋu lâ ilo mwasina. Aku kinzi Idom ŋgu kala simo ŋgu kaa nâ tona, kala naŋa uru kenŋu nâ apalenzi. Naŋa apolenzi kinzi Filistia ŋgu lâ paraŋa ilo, kala andeka nâ akai lolove.”

⁹ Maro Kindeni, tiambo noko tini pwâka tu pwai naŋa alâ apara kunzi ŋgu ŋinde simo lawea ŋalae ilo, laweani ndaina ne ŋgumbi kaika inŋe mbwaliu lâ, tiya? Tiambo noko tini pwâka tu pwai naŋa alâ apara lâ Idom nenzi tâno, tiya?

¹⁰ Tiambo noko tamwata kupu muli pa maka marumbu lâ, tiya? Tiambo noko tini pwâka tu kuvilanzi nema zugu tamâta sipole paraŋa, tiya?

¹¹ Maka kasama tu kinzi tamâta nenzi pavilâŋa nde kelekele kaa nâ. Mine kala maka kano pa noko tu kuvilama ŋana kapolenzi nema kazâŋa tamâta kâ.

¹² Mao nâ, ambo Maro Kindeni ma ivila maka, ande maka ma kapole paraŋa. I tamwata ma izavarunzi nema kazâŋa tamâta ŋinde.

61

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ikatona i

Daviti isia wângiŋa ŋine

¹ Maro Kindeni, kupalonŋo pa nanenŋu sarawâŋa. Kutambira taŋa sondo pa nanenŋu noŋa.

2 Naŋa amo malawae ŋana nanenŋu lawea tina, aku ilonŋu malia ndo. Mine nde naŋa asarâwa pano tu kuvilana. Pwai naŋa alâ pa nia paveâŋa tonŋe, ŋana kinzi kazâŋa tamâta ma sikura tu sizavaru naŋa tia.

3 Ŋana tu noko simbo nâ uru pwea ŋanana. Noko simbo nâ kumo nanenŋu maramuŋa kaika. Mine nde nanenŋu kazâŋa tamâta sikura tu sipole naŋa, ande tia.

4 Naŋa ilonŋu ŋalae tu ma amo noko ne luma ilo ikura zo rârâni. Naŋa ilonŋu tu amo ara lâ noko tini laiti, itogo tatareko natunzi simo ara lâ tinanzi mbani kalo mine.

5 Maro Kindeni, muŋga noko ku- loŋo naŋa aveta ŋgua pâŋa pinde kuku noko. Aku vetâŋa arara noko kupambwâre tu ma kuveta panzi tamâta ŋinde uru simege ŋanano, ande noko kuveta vetâŋani ndaina pa naŋa tava.

6 Kala ŋine naŋa ano pano tu kusenŋe mbwera rârâ ilâ kuku zo ŋinde koipu ŋalae ma imo via lâ tâno kulu. Naŋa ilonŋu tu i ma imo mine ku imo nâ.

7 Maro Kindeni, naŋa ilonŋu tu i ma imo koipu ŋalae lâ noko nao ikura zo rârâni. Noko ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nâ, aku noko uru kuveta ikura ne ŋgua pâŋa rârâni. Mine nde ano pano tu pwatona i sondo ndo, ikura noko ne ŋgua pâŋa mine.

8 Ambo noko ma kuveta mine, ande naŋa ma kari kari ao patarawâŋa imâ pano, ikura nanenŋu ŋgua pâŋa mine. Aku naŋa ma awâŋgi apanea noko ŋa ikura zo zo.

62

Maro Kindeni simbo nâ ikatona kindi

Daviti isia wângiŋa ŋine

1 Naŋa kalonŋu tawana Maro Kindeni simbo nâ. I simbo nâ ikai naŋa piti lâ kazâŋa ilo.

2 I simbo nâ ikatonana wa ivilana wa. I simbo nâ imo nanenŋu

tenŋo kaika. Mine kala kinzi kazâŋa tamâta ma sikura tu sipole naŋa, ande ma tia.

3 Miki tamâta ndai, miki ma kakai kazâŋa pa naŋa ku katu kayaulana ikura zo ŋapia kilo, a? Naŋa amo atogo ŋgumbi siŋga saputi ndue lâ, kala walonŋu tia. Tiambo miki rârâni katu kazavaru naŋa ndo lâ, a?

4 Naŋa ŋânŋu nde ŋalae, taitu miki ilomi tu ma katawa naŋa ndue. Miki uru kandeka ŋana ŋgua laŋeŋa nâ. Miki kawami nâ kaporo ŋgua ara mine tu, “Maka iloma tu Maro Kindeni ma iveta kie ara pano”, andeta ilomi tu i ma iyaula naŋa.

5 Naŋa kalonŋu tawana Maro Kindeni simbo nâ, ku ao tiningu pa i simbo nâ tu ma isukana.

6 I simbo nâ ikatonana wa ivilana wa. I simbo nâ imo nanenŋu tenŋo kaika. Mine kala kinzi kazâŋa tamâta ma sikura tu sipole naŋa, ande ma tia.

7 Maro Kindeni simbo nâ uru ikai naŋa piti lâ kazâŋa ilo, aku i tamwata iveta naŋa ŋânŋu ipânŋa ŋalae. I imo itogo mira ŋalae naŋa uru amuna tini mwasina. I uru ikea ŋanana.

8 Mine nde miki nanenŋu ŋgu, naŋa apaimi tu miki ma kalomi tawana Maro Kindeni ikura zo rârâni. Miki ma kapatula nemi malia wa nemi ilo-kalo ndoni papa i, ŋana tu i imo itogo nenda tenŋo kaika mine.

9 Kinzi tamâta rârâni nde sitogo tamâta imbana koroani mbwani taitu lâ kawa ku ilâ kaa nâ. Mao nâ, kinzi mbaliŋa warakanzi aŋga kinzi sugorai tamwatanzi nde kelekele kaa nâ. Kinzi rârâni nde sitogo kelekele kiri-mwata lawea itapala kala nao tia lâ.

10 Tamâta pinde situ mâsi ŋana taveta rurunŋa panzi tamâta kâ tava panaweŋa ne mâsi nde mâsi ara. Andeta miki ma ilomi mine ndimo, ŋana tu ilo-kalo mine nde soki ndo. Mao nâ, zo pinde miki ma kakai mbaliŋa, andeta miki ma ilomi tu

mbaliņa ñinde ikura tu ivilami, mine ndimo.

¹¹ Muņga naņa aloņo Maro Kindeni iporo pwataki tu ina nde walo kaika warika.

¹² Andeta ñinde nâ tia; naņa aloņo Maro Kindeni iporo pwataki kilo tu i ne tini-mwasa uru ikeno mine ku imo nâ. Mao nâ, Maro Nalae, noko tamwata ma kulu kulanzi tamâta rârâni taitu-taitu, ipakura kuku vetâņa ndia muņga kinzi siveta ñinde.

63

Tamâta ilo tu Maro Kindeni ma imo kuku i, kala ikai noņa papa

Daviti isia wângiņa ñine, lâ zo ñinde i imo nia bilimu ikeno Judia tâno.

¹ Maro Kindeni, nanenğu Maro Nalae noko, naņa ilonğu ndo tu apono muli pano. Naņa ilonğu ndo ikeno pano, itogo tamâta imo nia bilimu ku irakoņa ñalae tina ñana lââ kâ.

² Naņa ilonğu tu amora noko kilala tava ne walo kaika ipânğa nia yo lâ noko ne luma sapâņa ilo.

³ Maro Kindeni, noko ne tini-mwasa uru ikeno mine ku imo nâ, aku ñinde nde kelekele ara ndo, ipole maka tamâta nema via lâ tâno ñine kulu, aku ipole kelekele pinde rârâni tona. Mine kala naņa apaneano asuka noko ña kâki.

⁴ Naņa ma kawânğu ndanđe pano ikura zo rârâni naņa ma amo viânğu. Naņa ma asuka mbaunğu kâki akai noņa pano.

⁵ Lâ zo ñana naņa amo noko tini laiti, ande naņa ma ilonğu ara nâ, itogo tamâta ika kâpwa ara lee kapwa pupuro ndo mwasina. Aku naņa ma awânği wângiņa paneâņa kâ pano tava ndekâņa ñalae.

⁶ Maro Kindeni, lâ zo ñana naņa akeno kenonğa nia, ande naņa uru kalonğu ñgere ñanano. Naņa kalonğu ñgere ñanano mine lee mbwale pwataki.

⁷ Nanenğu vetâņa ñinde nde duvi mine; noko kumo nanenğu Pavilâņa

Tamwata ikura zo rârâni. Naņa amo noko tini laiti, itogo tatareko natu imuna tina mbani kalo mine, aku andeka nâ awânği pano.

⁸ Naņa asanğa noko kaika ndindi nâ, aku noko ne walo kaika uru ikea ñanana.

⁹ Tamâta pinde situ sipu naņa pâta amâte, andeta kinzini ma sisânda kazâņa kulu ku ma silâ pa mateņa nianzi.

¹⁰ Kinzi ma sipamateteu lâ paraņa ilo, ñinenğa kinzi mbwâmbwa ngoi ma sika mbatunzi.

¹¹ Anğa naņa koipu ñalae ma andekana Maro Kindeni ñana i ne pavilâņa ara ñinde. Tamâta ea sipa ñgua lâ Maro Kindeni nao, ande kinzi ñinde ma sindeka ñalae. Anğa kinzi lanđe tamwatanzi, ande i ma isae kawanzi.

64

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ikea ñana i kâ

Daviti isia wângiņa ñine

¹ Maro Kindeni, naņa ilonğu makisa ndo. Kupaloņo pa nanenğu noņa nga! Naņa aruru ñananzi kazâņa tamâta, kala ano pano tu pwea ñanana.

² Kinzi tamâta sakamao nde simuna ku sipa ñgua ñana siyaula naņa kâ. Kinzi kawanzi pakâe pakâe siveta mâsi potomule nâ. Naņa ano pano tu pwatona naņa sondo.

³ Kinzi tamâta ñinde nenzi ñgua nde itogo pila mata ruru ndo mwasina. Nenzi ñgua sakamao nde nao sondo imâ pana, itogo tamâta irae temba ku mata ilea sondo pa tamâta tonđe tu ma ipane kâ.

⁴ Kinzi simuna lâ nia ñganđe ku silâwa nâ sipanenzi tamâta ara. Kinzi siruru tia ndo, aku sipanenzi walele nâ.

⁵ Kinzi sipu tini-kaika pa warakanzi ilonzi kalonzi ñana mâsi sakamao ñinde muņga sipa ñgua tu ma siveta. Kinzi siporo ñana nia pinde sipatea lâ ñana sio nimbu tu ma ikainzi tamâta kâ. Aku kinzi

siporo pa warakanzi mine tu, “Ea ma ikura tu imora kinda, a? Tia ndo!”

⁶ Kinzi sipa ngua nana siveta mâsi potomule kâ, aku siporo tu, “Kinda tapatea nzâla ara ndo!” Mao nâ, kinzi tamâta nenzi ilo-kalo nde ikeno paveâņa nâ.

⁷ Andeta Maro Kindeni ma silâwa nâ ipanenzi, aku ma patanzi sindue walele nâ.

⁸ Muņga kinzi tamâta sakamao ninde sipa ngua tu ma siyaula naņa, andeta Maro Kindeni ilele nenzi ngua ninde ku iveta iyaula kinzi warakanzi. Tamâta pinde ma simoranzi ku ma sijeleanzi wa sirurua kulunzi panzi wa.

⁹ Ninenņa tamâta rârâni ma siruru. Kinzi ma kalonzi ngere nana mâsi ninde Maro Kindeni iveta lâ, aku ma sitapâri nana mâsi ndainani nâ.

¹⁰ Ara nana kinzi tamâta arara rârâni ma sindekana Yova Kindeni ku silâ simuna i tini laiti. Ara nana kinzi tamâta sondo rârâni ma sipanea i sisuka nana kâki.

65

Kinda kawânda ndaņge tandekana

Maro Kindeni

Daviti isia wângiņa nîne

¹ Maro Kindeni, ara nana maka ma kalâ kamandi Saion Tuu kulu ku kapaneano kasuka noko nana kâki. Aku ara nana maka ma kaveta vetâņa rârâni ninde muņga kapa ngua tu ma kaveta pano tona,

²⁻³ nana tu noko uru kupaloņo pa maka nema noņa. Aku tamâta rârâni ma kalonzi ngere nana nenzi kiesaka kâ, ku ma simâ pano. Maka nema vetâņa potomule nde itawama ndue ndo, andeta noko kuzavaru nema kiesaka ninde piti lâ tinima.

⁴ Maka kandeka nalaе, nana tu noko kupatea maka lâ kala pwaima kalâ kamo noko ne luma ilo. Kelekele arara nâ nde ipipi lâ ikeno noko ne luma sapâņa ninde ilo, aku maka ma iloma ndeka nana kakai kelekele ninde kâ.

⁵ Maro Kindeni, maka nema Yautâņa Tamwata noko, noko uru kupaloņo pa nema noņa kala kuveta mâsi nalaņala kie-kie nana kuvila maka kâ. Andeta maka nâ tia; kinzi tamâta simo tâno ndoni ikeno pa tâi tini pinde rârâni, kinzi ninde nde sio tininzi pa noko tu ma kuvilanzi.

⁶ Noko ne walo nde kaika; mine nde noko kuonzi tuu nalaņala silâ simandi nianzi nianzi. Aku mâsi ninde itula pwataki tu noko ne walo nde nalaе ndo.

⁷ Lâ zo nana kâla-lawea imandi tava ne nduņeņani, ande noko kuveta tâi pâti kii lâ. Aku noko uru kuveta vetâņa kie taituni nana kupupu kinzi tinikoa nana nenzi taņa-kaika ndue tona.

⁸ Kinzi tamâta simo tâno ndoni nde simora mâsi nalaņala noko kuveta ninde, kala wisinzi motutu. Lâ tâno ninde ikeno pa mbwera kâ, aku ilâ lee ipâņa tâno ninde ikeno pa wâra kâ, ande kinzi tamâta sindeka ku sisuņa kawanzi kâki nana sipaneano.

⁹ Noko ilo pa tâno; mine kala noko uru kuo karâzi imbe indue, aku kuveta tâno ne siņi ipâņa. Maro Kindeni, noko ne lââ nde nalaе tina, kala kupaliņi karâzi imbe ndue. Aku noko kuveta kâpwa kie-kie ipâņa tâno ilo panzi tamâta tu sika. Noko tamwata ne pateâņa nde ikeno mine.

¹⁰ Noko kuo karâzi nalaе imbe indue pa tâno ninde muņga tamâta sike. Noko kuo karâzi imbe indue nana iveta tâno mbariri, aku kuveta kaniņa mata ipâņa.

¹¹ Noko kuveta kie ara ndo, kala zo nana kaniņa gonâņa kâ, ande kâpwa maria ipâņa. Mao nâ, kelekele arara kie-kie nde ikeno pano.

¹² Unza arara nde ipâņa lâ tâno ninde kinzi lama uru simo, aku noko kuveta ndekâņa ipâņa lâ nia tuu kulu.

¹³ Kinzi lama nana kambwanenzi nalaе nde simandi nia unza ninde, aku kâpwa nde ipipi lâ nia kawa

kawa rârâni. Mine kala kelekele rârâni nde sigogo kawanzi ku sindeka siwângi wângiņa paneâņa kâ pa Maro Kindeni.

66

Kawânda ndanġe tawânġi wângiņa paneâņa kâ pa Maro Kindeni

¹ Miki tamâta rârâni kamo tâno ndoni, miki rârâni kandeka ku kasarâwa kapanea Maro Kindeni kasuka i ña kâki!

² Miki kawânġi ku katula i kilala pwataki tu i ña nde ñalae ndo! Kapanea i ña kasuka kâki!

³ Kaporo pa Maro Kindeni mine tu, "Maka kamora mâsi ñalañala noko kuveta ñinde, kala wisima motu. Noko ne walo nde kaika ndo; mine nde noko ne kazâņa tamâta siruru ku sipare tukunzi ndue lâ noko nao.

⁴ Mao nâ, tamâta rârâni lâ tâno kulu nde sipare tukunzi pano ku siwângi wângiņa paneâņa kâ sisuka noko ña kâki ndo."

⁵ Mine nde miki kamâ kamora vetâņa rârâni Maro Kindeni muņġa iveta ñinde. Iveta mâsi ñalañala lâ tamâta naonzi, kala wisinzi motutu.

⁶ Iveta mâsi mine; iveta tâi ipalele ipânġa nia mâsa-mâsa, kala maka timbuma kinzi soka simbwaliu pa tini pinde. Kala ñine maka kamandi niani ndaina ku kandekana Maro Kindeni ñana i ne mâsi ñinde kâ.

⁷ I ne walo nde kaika, aku ikai koipu ñalae, ma imo mine ku imo nâ. I mata ilea kaika panzi tinikoa ñġu. Mine nde miki tamâta ñine uru tañami kaika papa i, ande miki ma kapasuka warakami tinimi ndimo.

⁸ Miki ñġu ñine ma kapanea maka nema Maro Kindeni kasuka i ña kâki. Ara ñana nemi paneâņa ñinde ma ipânġa nia yo.

⁹ Ñana tu Maro Kindeni ikatona maka Isrel ñġu sondo ndo, kala kamo viama nâ. I ñandai isâu panzi kazâņa tamâta tu sipole maka ñġa.

¹⁰ Maro Kindeni, noko malia kulua maka ñana pwai samâņa pama, itogo tamâta ikai samâņa pa mira "silva" ku imomo lâ yââ ilo ñana ma ipânġa zuzuli ndo.

¹¹ Muņġa noko pwaima kaika kalâ viânġa ilo, aku kusia malia ñalae kâki kuluma.

¹² Noko kusâu panzi kazâņa tamâta, kala kenzi nâ sipale maka lâ. Maka kakai nâna ñalae, itogo tamâta tonġe yââ ikana tâku lââ pondi kâki ku ipatuku i lâ. Taitu kala zo ñine noko kuo maka kamo nia ara, kala iloma ara nâ.

¹³⁻¹⁴ Muņġa, lâ zo ñinde malia imâ ipânġa pa naña, ande naña apambwâre tu ma aveta vetâņa pinde pano. Kala ñine naña ma aveta patarawâņa pano, ikura nanenġu ñġua pânġa mine. Naña ma akai simbi amâ noko ne luma sapânġa ilo ku ma apatarâwa pano.

¹⁵ Naña ma amomo simbi situmbu ñalañala ñinde nâ lâ patarawâņa nia. Naña ma amomo lama tamâne simbi, aku ne mundo ma ikâki imâ pano. Aku naña ma amomo bulmakao simbi tava meme simbi lâ patarawâņa nia tona.

¹⁶ Ayo, miki tamâta ea uru kamege ñana Maro Kindeni kâ, miki ñinde rârâni kamâ katambira tañami. Naña ma aporo atula ñġua pami ñana vetâņa rârâni i muņġa iveta ñana ivila naña kâ.

¹⁷ Muņġa naña asarâwa papa i tu ma ivilana. Naña kawânġu kâki awânġi wângiņa paneâņa kâ papa i.

¹⁸ Lâ zo ñinde, ambo kiesaka ikeno pa naña aku naña ñandai ilonġu malia ñana ñġa, ande Maro Ñalae ma ipono taña ñana nanenġu noña kâ. Andeta tia.

¹⁹ Mao nâ, Maro Kindeni itambira taña pa nanenġu sarawâņa, aku ipalonġo pa nanenġu noña lâ.

²⁰ Maro Kindeni ñandai ipu muli pa nanenġu noña ñġa, aku i ñandai ikai ne tini-mwasa ara ñinde piti ñanana ñġa. Mine kala nanenġu paneâņa ilâ papa i.

67

Tawângi wângiņa paneâņa kâ pa Maro Kindeni

¹ Maro Kindeni, kalo sukâņa ñanama ku kuveta kie ara pama. Kulele nao pama ku kuvilama!

² Ambo noko ma kuveta mine, ande tamâta rârâni simo tâno ndoni ma sisama noko ne vetâņa kilala pwataki, aku ma sisama tu noko uru pwainzi tamâta piti lâ kazâņa ilo.

³ Maro Kindeni, naņa ilonĝu tu tamâta rârâni ma sipaneano. Ara ñana tamâta ndoni ma sisuka noko ña kâki!

⁴ Naņa ilonĝu tu kinzi tinikoa ngu ndoni ma sindeka ku siwângi pano, ñana tu noko uru kumandi ngua nia ku pwai samâņa sondo ndo panzi tamâta ñana nenzi vetâņa kâ. Noko pwai poe sondo ndo panzi tamâta ngu rârâni.

⁵ Maro Kindeni, naņa ilonĝu tu tamâta rârâni ma sipaneano. Ara ñana tamâta ndoni ma sisuka noko ña kâki!

⁶ Kâpwa arara nde ipâņa maria lâ tâno ilo. Maro Kindeni, ina maka Isrel nema Maro Ñalae, ande iveta kie ara ndo pama.

⁷ Mao nâ, Maro Kindeni iveta kie ara ndo pama. Ara ñana tamâta lâ tâno ndoni ma simege ñana i kâ.

68

Kinzi Isrel ngu sindekana Maro Kindeni ñana i ne pavilâņa kâ Daviti isia wângiņa ñine

¹ Naņa ilonĝu tu Maro Kindeni ma imâ walele nâ ñana isokinzi ne kazâņa tamâta sikâwa pwapwataki silâ. Kinzi tamâta ñinde uru ilonzi sakamao ndo papa i. Ara ñana kinzi ma sikâwa lâ i nao.

² Naņa ilonĝu tu i ma isokinzi piti, itogo lawea itapala yââ ne mundo kala nao tia lâ. Naņa ilonĝu tu i ma izavarunzi ndo, itogo yââ isimu sipa siņi ku iveta ipâņa itogo lââ mine.

³ Andeta ara ñana kinzi tamâta sondo ma sindeka lâ Maro Kindeni

nao. Ara ñana kinzi ma ilonzi ndeka nâ sisuņa kawanzi kâki.

⁴ Mine nde miki ma kawângi wângiņa paneâņa kâ pa Maro Kindeni kasuka i ña kâki. Ina uru iyoka take-take kulu ilâ wa imâ wa, aku i ña mine tu Yova Kindeni. Miki kawângi papa i ku kandeka lâ i nao.

⁵ Maro Kindeni imo ne luma sapâņa ilo, aku inani uru ikatonanzi lâlu mundoro wa taine mwalamwala wa.

⁶ Kinzi tamâta ea simo simbonzi nâ, ande Maro Kindeni iveta nia sondo panzi ñana simo ara kâ. I iyautenzi tamâta piti lâ luma sakamao ilo, aku ivetanzi simo ara ndo. Anĝa tamâta ea sipu mulinzi papa i, ande ionzi simo nia sakamao.

⁷ O Maro Kindeni, nanayoni noko kumuņa panzi ne tamâta ku pwainzi soka nia bilimu silâ.

⁸ Pa zo ñinde tâno iririņo, aku karâzi ñalae imbe ndue. Noko nde maka Isrel nema Maro Kindeni, aku vetâņa kie mine nde ipâņa lâ noko nao, lâ zo ñinde noko kupatua lâ Sinai tuu kulu.

⁹ O Maro Kindeni, lâ zo ñinde noko kuo karâzi imbe more-more ñalae indue pa noko ne tâno, kala tâno ñinde ipâņa ara kilo.

¹⁰ Noko ne tamâta siveta nenzi lawea lâ tâno ñinde. O Maro Kindeni, ara tamwata kala noko; mine nde noko kurombonzi kinzi sugorai tamwatanzi.

¹¹ Aku muli ñga Maro Ñalae iporo itula ngua pwataki lâ, ñinenĝa taine rârâ nde sikai i kawa ngua ñinde silâ situla pwataki mine tu,

¹² “Kinzi koipu ñalanala sitavanzi nenzi zugu tamâta nde sikâwa pwapwataki sipalilu nâ silâ!” Taine pinde simo lawea ilo, aku kinzi ñinde siwae mbaliņa wa kelekele ñinde kinzi tamâne muņa sikai lâ paraņa ilo.

¹³ Kinzi siwae sii bâlu tainzi muņa tamâta siveta lâ mira “silva” tini, anĝa sii ñinde mbaninzi nde siveta lâ mira “gol” tini kala salaga-salaga. Ambo taitu ñana sâ kâ ñga miki tamâta pinde kamuna kamo

lama nenzi ngumbi ilo, aku miki nandai kalâ paraņa ilo, a?

¹⁴ Maro Kindeni Walo Tamwata nde izavarunzi koipu nalanala lâ Salmon Tuu kulu, itogo karâzi tava “ais” imbe ndue mine.

¹⁵ Aku tuu tonje kala imandi tâno ninde tona, sipatu ņa tu Basan Tuu. Ninde nde tuu ņalae tina, aku ne mira nalanala rârâ ninde keno. Andeta tuu ninde imo ipadâda nâ.

¹⁶ Ayo, noko tuu ņalae ndai, ņana sâ kâ ņga noko kupadâda ņana Saion Tuu, tuu ninde Maro Kindeni munğani ipatea tu ma imo kulu, a? Mao nâ, Yova Kindeni ma imo tuu ninde kulu ikura zo rârâni.

¹⁷ Maro ņalae iyoka pa Sinai Tuu kulu ku iyoka lee ikâki ilâ ne luma sapâņa ikeno Saion Tuu kulu ninde ilo. Iyoka imunğa panzi ne zugu tamâta sitava nenzi kareta kaika, kambwanenzi tamâta-tamâta.

¹⁸ Maro Kindeni, noko pwâki kulâ tuu ninde kulu, aku pwainzi ne kazâņa tamâta soka muli silâ, kinzi ninde munğa kupolenzi lâ paraņa ilo ku wâlo nâ kupanzi kaika lâ. Lâ zo ninde, kinzi kazâņa tamâta ninde mbaliņa kie-kie silano. Mao nâ, kinzi tamâta munğa mbo sipu mulinzi pano ninde sio nenzi mbaliņa imâ pano. Mine nde Maro Yova Kindeni ma imo niani ndaina.

¹⁹ Mine kala nenda paneâņa ilâ pa Maro ņalae, inani uru ikale nenda malia ikura zo zo! Maro Kindeni simbo nâ nde imo nenda Yautâņa Tamwata.

²⁰ Kinda warakânda nenda Maro Kindeni ninde nde Maro ņana iyautenzi tamâta piti lâ kazâņa ilo. Ina kinda nenda Koipu ņalae Yova Kindeni, aku inani itinği mateņa piti kala inğenge ņana kinda kâ.

²¹ Mao nâ, Maro Kindeni ma izavarunzi ne kazâņa tamâta ndo lâ, kinzi ninde uru sipono muli pa vetâņa kiesaka.

²² Maro ņalae iporo tu, “Naņa ma alâ pa Basan tâno wa tâi geza-geza wa, aku ma akainzi kazâņa tamâta

ataulo amâ kilo, ninenğa ma apunzi pâta sipamateteu.

²³ Kinzi seenzi ma isala nia ilâ, aku miki ma kamora ku kandeka ņalae. Aku nemi mbwâmbwa ma sinu seenzi lee kapwanzi pupuro lâ.”

²⁴ O Maro Kindeni, nanenğu Koipu ņalae noko, noko kupolenzi ne kazâņa tamâta marumbu lâ, kala tamâta rârâni simora noko pwoka kulâ ne luma sapâņa ilo tava ndekâņa nâ.

²⁵ Kinzi wângiņa tamwatanzi nde soka noko muli silâ, anğa kinzi wânğu rânğa tamwatanzi nde soka kinzi mulinzi silâ. Anğa kinzi taine taipa nde soka kunzi ku sira nenzi wânğu kiri-kiri.

²⁶ Kinzi siwânği mine tu, “Miki Maro Kindeni ne tamâta kala kapasau kamo taitu ņai, miki rârâni kapanea i! Miki Isrel nğu kapanea Yova Kindeni kasuka i ņa kâki!”

²⁷ Kamora ņga! Kinzi Benjamin ne vâsa nğu nde nğu kiri-mwata nâ, taitu kinzi ninde simunğa panzi tinikoa nğu rârâni silâ. Anğa kinzi tamâta mbâna-mbâna lâ Juda ne vâsa nğu nde sikainzi nenzi tamâta ku soka Benjamin nğu mulinzi silâ. Anğa kinzi tamâta mbwananâņa lâ Sebulun ne vâsa nğu wa Naptali ne vâsa nğu, kinzi ninde soka mulinzi silâ.

²⁸ O Maro Kindeni, maka iloma tu noko ma kutula ne walo kaika pwataki, waloni ndaina noko munğa kuo pama ņana ivilama kâ.

²⁹ Kinzi koipu nalanala nde sisama tu noko kumo Koipu ņalae, kala sikai nenzi wisi-ara simâ pano lâ noko ne luma sapâņa ninde ikeno Jerusalem lawea ilo.

³⁰ Maka iloma tu noko ma kumbitanzi Isip nğu, kinzi ninde sitogo nğoa nğoi uru imo lââ pwali. Kinzi simo sitogonzi bulmakao tamâne lâ kinzi bulmakao natu nğininzi. Kumbitanzi lee ikura lâ zo ndia kinzi ma sipare tukunzi pano ku mira “silva” silano. Maka iloma tu noko ma pwai kazâņa panzi tamâta ninde

uru sindeka ḡana paraḡa kâ, aku kusokinzi sikâwa pwapwataki silâ.

³¹ Noko ma kupolenzi Isip ḡngu mine, ḡnenga nenzi koipu ḡalae ma ionzi ne dumui soka silâ pa Jerusalem lawea, aḡga kinzi tamâta ḡinde simo Itiopia tâno kala ma sikai nenzi mbaliḡa simâ pano.

³² Mine nde miki tamâta pa ḡngu rârâni kamo tâno ndoni, miki kawâḡḡi pa Maro Kindeni. Kawâḡḡi wâḡḡiḡa paneâḡa kâ pa Maro ḡalae,

³³ ina uru iyoka nia maa singa ikeno âta ḡinde ilâ wa imâ wa. Miki kalonḡo ḡga; kala ḡine isuḡa kawa kâki ḡalae ndo!

³⁴ Miki rârâni kaporo katula pwataki tu Maro Kindeni ne walo nde ḡalae tina. I imo Isrel nenzi Koipu ḡalae, aku uru itula ne walo kaika pwataki lâ nia maa ikeno âta ḡinde.

³⁵ Isrel nenzi Maro Kindeni imo ne luma sapâḡa ilo, aku tamâta rârâni nde simege ḡana i kâ. I uru iwae ne walo kaika panzi ne tamâta. Paneâḡa ilâ pa Maro Kindeni!

69

Tamâta ikai noḡa pa Maro Kindeni tu ma ivila i Daviti isia wâḡḡiḡa ḡine

¹ Maro Kindeni, kuvilana ḡga! Lâ ipondi kâki imâ ipâḡḡa naḡa ndaḡḡenâḡḡu.

² Naḡa apale tâno mbariri andue alâ, aku tâno kaika ḡana namandi kulu keno, ande tia. Naḡa amo tâi geza-geza ilo, aku laiti ḡana amb-watuke kâ.

³ Maro Kindeni, naḡa amo asarâwa pa noko lee nanenḡu walo marumbu lâ, aku ḡandolâḡḡu mbwendu mâsa-mâsa lâ. Naḡa ao matâḡḡu ikura zo luandondo koḡa pa noko tu ma kuvilana, kala matâḡḡu sakamao lâ.

⁴ Tamâta rârâ sikai kazâḡa pa naḡa koa tia nâ. Kinzi kamb-waḡenzi ḡalae tina, ipole naḡa kulunḡu pwau ḡine kamb-waḡenzi.

Kinzi kazâḡa tamâta ḡinde nenzi walo nde kaika, aku kawanzi lanenḡa nâ sisowe ḡgua lâ naḡa tiningu. Kinzi situ ma sizavaru naḡa ndo. Naḡa ḡandai apanawe nenzi kelekele tonḡe ḡga, andeta kinzi siporo kaika kala naḡa warakâḡḡu nenḡu mbaliḡa alanzi koa tia nâ.

⁵ Maro Kindeni, noko kusama tu nanenḡu ilo-kalo nde soki ndo. Nanenḡu kiesaka ipavea lâ noko nao, ande tia.

⁶ Maro ḡalae, noko Yova Kindeni Kaika Warika, ambo noko ma kuvila naḡa tia, ande nanenḡu kazâḡa tamâta ma sipole naḡa. ḡnenga kinzi tamâta kala uru kalonzi tawanano ḡinde ma sikai maḡeti kuku naḡa. Maka Isrel nema Maro Kindeni, naḡa tiningu pwâka tu nanenḡu malia ḡine ma ivetanzi tamâta pinde siporo ḡgua sakamao panzi tamâta ḡinde uru siwâḡḡi pa noko.

⁷ Naḡa uru apono muli pano, aku ḡana duvi ḡinde kâ kinzi tamâta siporo ḡgua pavaligiḡa pa naḡa, aku siveta naḡa maiḡḡu ḡalae.

⁸ Andeta ḡinde nâ tia; niḡḡu-nambwe wukale simora naḡa nde toḡo tamâta lâ ḡḡu tonḡe. Aku naḡa taiḡḡu-tata kinzi kala simora naḡa nde toḡo tamâta lombo mine.

⁹ ḡana tu naḡa ilonḡu ndo keno pa noko ne luma sapâḡa, aku ilonḡu ḡalae tina tu luma ḡinde ma ikeno ara nâ. Aku lâ zo ḡana kinzi tamâta siporo ḡgua pavaligiḡa pa noko, ande nenzi ḡgua soki ḡinde imâ ikai naḡa tona.

¹⁰ Mine nde naḡa kalonḡu sukâḡa ḡalae tina, kala apatawa warakâḡḡu tiningu ku asâpa ḡana aka kâpwa kâ. Taitu kinzi tamâta simora naḡa aveta mine, kala siporo ḡgua pavaligiḡa pana.

¹¹ Aku naḡa asawa pasawaḡa râge-râge lâ tiningu tona, ḡana itula pwataki tu naḡa akai mâḡḡu ḡana kalo-sukâḡa kâ. Ambo taitu kinzi tamâta simora ḡinde ku sinelea naḡa.

12 Kinzi tamâta sipasau lâ ao ngini ku situ naņa nguanângu. Tamâta pinde simo nia ninde ku sinu lââ kaika sidauda ikura zo zo, aku kinzi ninde sisia wângiņa sakamao sivaligi naņa.

13 Andeta kalo loko, naņa ma akai noņa pa noko, Yova Kindeni. Maro Kindeni, noko uru tini mwasa ndo pa naņa ikura zo zo, aku noko uru kupaveta kuku tamwata ne ngua pâņa nana kuvilanzi ne tamâta. Mine kala lâ zo ndia noko tamwata kupatea, ande naņa ilonngu tu noko ma kusâu pa nanenngu noņa.

14 Pwai naņa piti lâ tâno pâpâņa nîne. Tia ma naņa andue alâ nziņa ilo, ku ma naonngu tia lâ. Pwea nanana, nana kinzi kazâņa tamâta ma sikura tu sizavaru naņa tia, aku tâi geza-geza nîne ma ikura tu ipatuku naņa tia mine nâ.

15 Noko ma kusâu pa uņara tu ikai naņa, mine ndimo. Aku noko ma kusâu pa tâi geza-geza tu ma ipatuku naņa kala ambwatuke, mine ndimo. Aku noko ma kusâu pa mateņa nianzi tu ipañando naņa, mine ndimo.

16 Yova Kindeni, ikura zo rârâni noko tini mwasa ndo pa naņa, aku ninde nde ara ndo. Mine nde kupaloņo pa nanenngu noņa nņa! Noko ne kalo-sukâņa nde nņalae tina; mine kala kulele nao pa naņa!

17 Naņa nde noko ne wurâta tamâta. Mine kala noko ma kupavea nanana ndimo. Naņa asânda malia nņalae tonge kulu; mine nde ano pano tu kusâu pa nanenngu noņa walele nâ.

18 Kumâ kumo naņa tiniņgu laiti, aku pwaina piti lâ nanenngu kazâņa tamâta mbaunzi ilo, nana ma amo ara kilo.

19 Noko kusama lâ nana ngua potomule kinzi tamâta ninde uru siporo pa naņa. Noko kusama tu kinzi uru siveta maņeti pa naņa wa sitawa nņanngu ndue wa. Noko mata kumoranzi nanenngu kazâņa tamâta rârâni.

20 Ngua sakamao ninde iyaula naņa ilonngu kalonngu ndo lâ, kala ilonngu malia ndo. Naņa atu tamâta pinde ma kalonzi sukâņa nanana tâ, andeta tia. Aku naņa atu tamâta pinde ma siporo ngua ara tâ pana nana sipu tini kaika pa ilonngu kalonngu kâ. Andeta tia.

21 Aku lâ zo nana putole ipuna, ande kinzi kâpwa kaņa makisa nâ silana tu aka. Naņa arakoņa nana lââ kâ, andeta kinzi waini sakamao nâ silana tu anu.

22 Mine nde lâ zo ndia kinzi siveta kâņa-nuņa nņalajala, ande naņa ilonngu tu ndekâņa ne zo ninde ma ipalele ku iyaula kinzi warakanzi, itogo nimbu ikai ngoa mine. Naņa ilonngu tu kinzi ma sikai pareņa-nia nana nenzi vetâņa potomule kâ.

23 Maro Kindeni, naņa ilonngu ndo tu noko ma kuveta matanzi levala, nana kinzi ma sikura tu simora kilo tia. Kuyaula kumbunzi totoroni, nana kinzi ma sikura tu simandi kaika kilo tia.

24 Naņa ilonngu tu noko ma wisi nâna nņalae ndo pa kinzi, aku kuyaulanzi. Ara nana noko ne wisi-nâna ma ilâ panzi ku izavarunzi ndo.

25 Naņa ilonngu tu nenzi lawea ma ikeno kaa nâ, tamâta tonge tia. Noko ma kusâu pa tamâta tonge lâ ngu ninde tu ma imo via ndimo.

26 Nana tu kinzi siveta kenzi sakamao panzi noko ne tamâta, maka nîne muņa noko tamwata kupare nia pama lâ. Kinzi siporo ngua pavaligiņa pa maka tamâta nîne muņa noko nâna kulama, aku nenzi vetâņa ninde iveta iloma malia ndo.

27 Naņa ilonngu tu noko ma kalo ngere nana kinzi tamâta sakamao ninde nenzi kiesaka rârâni taitu-taitu. Noko ma kusâu panzi tu ma simo kunzi noko ne ngu, mine ndimo.

28 Ara nana noko ma kuzavaru nanzi piti lâ pepa nana via kâ tini. Noko ma kuņgere nanzi lâ pepa ninde kinzi tamâta sondo nanzi

keno tini, mine ndimo.

²⁹ Anğa naņa nde akai nâna ñalae ñinde, kala ilonğu malia ndo. O Maro Kindeni, pwaina piti lâ kazâņa ilo, aku kuveta naņa amo ara kilo.

³⁰ Maro Kindeni, ambo noko ma kuveta mine, ande naņa ma awângi wângiņa paneâņa kâ pa noko. Naņa ma kawângu ndanđe pano ku aporo asuka noko ña kâki.

³¹ Yova Kindeni, naņa asama tu noko ma tini mwasa ndo ñana vetâņa mine, ñana tu noko ilo ndeka ñalae ñana tamâta nenzi paneâņa kâ. Aku noko ne ndekâņa ñinde ipole ne ndekâņa lâ zo ndia kinzi tamâta sipatarâwa bulmakao tamâne pano.

³² Tamâta pinde uru sikai nâna wa malia rârâ, andeta lâ zo ñana kinzi ma simora Maro Kindeni ivila naņa, ande kinzi ma sindeka. I ne vetâņa ñinde ma ipu tini kaika panzi tamâta ñinde uru sipare tukunzi pa Maro Kindeni.

³³ Nana tu Yova Kindeni uru ipaloņo pa kinzi sugorai tamwatanzi nenzi noņa. Aku i ñandai kalo kapa ñananzi ne tamâta ñinde simo luma sakamao ilo nga.

³⁴ Ayo, miki samba wa tâno wa tâi wa, ara ñana miki rârâni ma kagogo kawami ilâ kunzi kelekele rârâni simo vianzi ñinde kawanzi, aku kapanea Maro Kindeni kasuka i ña kâki.

³⁵ Nana tu Maro Kindeni ma ikea ñana Jerusalem lawea, aku i ma iveta Juda nenzi lawea rârâni kilo. I ma ionzi ne tamâta simo ara kilo lâ lawea ñinde, aku ma sikai tâno ñinde ndoni sajenzi kazâņa tamâta.

³⁶ Maro Kindeni ne tamâta ñinde nenzi vâsa ma muli sikai tâno ñinde, aku tamâta ea ilonzi ndo ikeno pa Maro Kindeni, kinzi ñinde ma simo tâno ñinde ikura zo rârâni.

70

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu

*ma ivila i
Daviti isia wângiņa ñine*

¹ Maro Kindeni, kalo sukâņa ñanana ku pwaina piti lâ kazâņa ilo! Yova Kindeni, kumâ walele ku kuvilana!

² Tamâta pinde situ sipu naņa pâta amâte. Naņa ilonğu tu noko ma kuveta mañeti panzi ku kupolenzi ndo lâ. Kinzi uru sindeka ñana nanenğu malia ñine kâ. Naņa ilonğu tu noko ma kujaranzi ku kutawa ñanzi ndue lâ.

³ Kinzi sivaligi naņa wa siveta “a” pana wa. Naņa ilonğu tu noko ma kuzavarunzi ndo lâ, aku kuveta kinzi mainzi ñalae.

⁴ Anğa tamâta pinde nde uru simâ pano, aku naņa ilonğu tu kinzi ñinde ma sindekanano. Noko muņa pwainzi tamâta ñinde piti lâ kazâņa ilo, aku naņa ilonğu tu kinzi rârâni ma kawanzi ndanđe pano ku siporo ngua ikura zo rârâni mine tu, “Maro Kindeni nde ara ku ara ndo!”

⁵ Ambo taitu naņa nde tamâta kaa nâ, aku akura tu apavila warakângu, ande tia. O Yova Kindeni, kumâ walele pa naņa nga! Nanenğu Maro Kindeni, nanenğu Pavilâņa Tamâta wa nanenğu Yautâņa Tamâta noko. Mine nde ano pano tu kumâ walele nâ ku kuvilana.

71

Tamâta koņa ne noņa

¹ Yova Kindeni, naņa amâ pa noko ñana noko ma pwatonana. Noko ma kusâu panzi kazâņa tamâta tu ma sipole naņa kala akai mañeti, mine ndimo.

² Noko nde vetâņa sondo warika. Mine nde kuvilana, aku pwaina piti lâ kazâņa ilo. Kupaloņo pa nanenğu noņa, aku kuvilana.

³ Noko kumo kutogo mira ñalae naņa uru amuna tini mwasina. Noko kumo kutogo ngumbi kaika mine, aku noko uru pwea ñanana, ñana tu naņa amâ pa noko nâ ñana

apavea kâ. Noko simbo nâ pwatona naņa kala amo ara nâ.

⁴ Nanenġu Maro Kindeni, pwai naņa piti lâ kinzi tamâta sakamao mbaunzi ilo. Kinzi nenzi walo nde kaika, aku nenzi vetâņa nde saka-mao ndo.

⁵ Maro Yova Kindeni, naņa kalonġu tawana noko simbo nâ. Nanayoni, lâ zo ninde naņa tamâta limoa yo, aku amo lee ikura lâ zo nîne, ande nanenġu kalo-tawana ikeno mine nâ.

⁶ Ikura zo rârâni naņa amo viânġu, naņa uru amarerea noko simbo nâ. Nia ndoyo, lâ zo ninde nana ipaguguana, aku amo lee apânġa lâ zo nîne, ande noko pwatona naņa sondo ndo. Mine nde naņa ma apanea noko ŋa ikura zo rârâni.

⁷ Tamâta rârâ simora vetâņa rârâni noko kuveta pa naņa, kala wisinzi motutu. Kinzi sisama tu noko simbo nâ ne kaika ŋalae uru ikeka ŋanana.

⁸ Ikura zo rârâni naņa apanea noko ŋa ku atula noko kilala pwataki panzi ne tamâta.

⁹ Andeta kala nîne naņa ŋa koņa lâ; mine nde noko ma kupile naņa ndimo. Nanenġu walo nde marumbu lâ; noko ma kupu muli pa naņa ndimo.

¹⁰ Kinzi kazâņa tamâta situ sipu naņa pâta amâte, aku sipasau lâ sipa ŋgua ŋana siyaula naņa kâ.

¹¹ Kinzi siporo tu, “Maro Kindeni ipile i marumbu lâ. Ayo, kinda ma tatangula i lee takale kaika. Tamâta tonġe imo ŋana ivila i kâ, ande tia.”

¹² O Maro Kindeni, noko ma kumo malawae ŋana naņa kâ ndimo. Nanenġu Maro Kindeni, kumâ walele nâ ku kuvilana!

¹³ Kinzi tamâta ninde uru siporo sitalea naņa. Naņa ilonġu tu noko ma kutawa kinzi ndue ku kuzavarunzi ndo lâ. Kinzi situ siyaula naņa. Naņa ilonġu tu noko ma kuveta kinzi mainzi ŋalae.

¹⁴ Anġa naņa ma kalonġu tawana noko ikura zo rârâni, aku ma ao

tingu pa noko tu kuvilana. Naņa ma apanea noko ŋa ku amo nâ.

¹⁵ Naņa ma atapâri panzi tamâta ŋana vetâņa arara ninde noko muņa kuveta pa naņa. Naņa azizâla ŋana noko ne pavilâņa ara ninde ne duvi, andeta naņa ma aporo atula pwataki ikura zo rârâni tu noko pwai naņa piti lâ kazâņa ilo.

¹⁶ Maro Yova Kindeni, naņa ma kalonġu ŋgere ŋana noko ne walo kaika ŋalae, aku ma amo apaneano. Naņa ma asuka noko ŋa kâki aporo atula ŋgua mine tu, “Maro Kindeni i simbo nâ nde vetâņa sondo warika.”

¹⁷ Maro Kindeni, nanayoni, lâ zo ninde naņa lâlu kiri-mwata yo, ande noko uru kupananana, aku kuveta mine lee imâ ipânġa lâ zo nîne. Kala zo nîne naņa amo ŋai yo atula ŋgua pwataki ŋana noko ne vetâņa arara ninde.

¹⁸ Kala nîne naņa koņa lâ, aku kulonġu pwau sâsâņa lâ. Andeta Maro Kindeni, noko ma kupile naņa ndimo. Naņa ilonġu tu noko ma kumo kuna, aku naņa ma atapâri panzi nanenġu vâsa ŋana noko ne walo kaika.

¹⁹ Maro Kindeni, noko ne vetâņa rârâni nde sondo ndo, aku noko parina ninde nde isala nia ndoni ilâ lee ipânġa lâ nia maa ikeno âta ninde. Noko muņa kuveta mâsi ŋalaŋala kie-kie. Opopo, tamâta tonġe ipakura kuku noko, ande tia ndo!

²⁰ Noko muņa kuo malia kie-kie imâ ipânġa pa naņa, andeta naņa kalonġu tawana tu noko ma kupu tini kaika pa ilonġu kalonġu kilo. Mateņa imâ ipânġa tiningu laiti lâ, andeta naņa kalonġu tawana tu noko ma pwaina kâki kala ma amo ara kilo.

²¹ Naņa kalonġu tawana tu noko ma kusuka ŋânġu ipânġa ŋalae ndo, aku noko ma kuveta ilonġu ara kilo.

²² Mao nâ, naņa ma ara wânġu ku awânġi wânġiņa paneâņa kâ pa noko. Nanenġu Maro Kindeni, noko

uru kuveta ikura noko kawa ŋgua rârâni, aku naņa ma awâŋgi atula ŋinde pwataki. Isrel nenzi Maro Kindeni, noko Sapâņa Tamwata, naņa ma ara wâŋgu awâŋgi wângiņa paneâņa kâ pano.

²³ Naņa ma andeka ŋalae asuņa kawâŋgu kâki awâŋgi pano. Taitu naņa ma awâŋgi lâ kawâŋgu nâ, ande tia ndo. Naņa ma awâŋgi pano tava ilonġu ndo, ŋana tu noko pwai naņa piti lâ kazâņa ilo.

²⁴ Tamâta pinde sitogo tu siyaula naņa, andeta noko kupunzi ndue ku kuvetanzi sikai maŋeti ŋalae. Mine kala ikura zo zo naņa ma atapâri panzi tamâta tu noko ne vetâņa rârâni nde sondo ndo.

72

Tamâta ikai noņa pa Maro Kindeni tu ma ivila Koipu Ŋalae

Daviti natu Solomon isia wângiņa ŋine

¹ Maro Kindeni, naņa ilonġu tu noko ma kupanana koipu ŋalae ŋana noko ne vetâņa sondo kâ. Ninenġa i ma isamanzi tamâta sondo lâ ŋgua nia. Noko uru kuveta vetâņa sondo ndo lâ ŋgua nia. Mine kala naņa ano pano tu kupanana koipu ŋalae ŋana wurâta ndainani nâ.

² Ninenġa i ma ikura tu ikai poe sondo ndo panzi noko ne tamâta, kinzi ŋinde uru simo sitogo sugorai tamwatanzi mine.

³ Naņa ilonġu tu noko ma kuveta kâpwa maria ipâŋga tâno ilo, aku kuvetanzi ne tamâta rârâni tu ma sipono muli pa noko ne vetâņa sondo ikura zo rârâni.

⁴ Naņa ilonġu tu koipu ŋalae ma iveta kie ara ndo panzi sugorai tamwatanzi, aku ma ivilanzi tamâta ŋinde nenzi kelekele keno panzi tia. Andeta naņa ilonġu tu i ma izavarunzi tamâta pinde tona, kinzi ŋinde situ siveta kenzi sakamao panzi tininzi pinde.

⁵ Maro Kindeni, naņa ilonġu tu noko ne tamâta ma siwâŋgi sipanea

noko ikura zo rârâni kari tava nzi-mona ma sipane nia simo ŋai yo.

⁶ Aku naņa ilonġu tu koipu ŋalae ma iveta vetâņa arara nâ ŋana isukanzi tamâta kâ, itogo karâzi imbe ndue tâno kulu ku iveta kâpwa ipâŋga ara mwasina.

⁷ Naņa ilonġu tu kinzi tamâta ma sipaveta kuku vetâņa ara nâ, ikura zo rârâni koipu ŋalae imo via yo. Naņa ilonġu tu kinzi ma simo ara nâ lee ikura zo rârâni nzimona ma ipane nia imo ŋai yo.

⁸ Mao nâ, i ma ikai koipu ŋalae panzi tamâta rârâni simo tâno ŋinde ikeno pa mbwera kâ, aku ilâ lee ipâŋga lâ tâno ŋinde ikeno pa wâra kâ. I ne tâno ne keru ma imandi lâ Yufretis Lââ tini laiti, aku ma ilâ lee ikura tâno pinde ndoni.

⁹ Tinikoa ŋu pinde uru simo nia bilimu, aku kinzi ŋinde ma sipare tukunzi ndue lâ koipu ŋalae nao. Mao nâ, i ne kazâņa tamâta ma patanzi sindue i kie tini laiti, ku ma simo i kalo.

¹⁰ Kinzi tinikoa ŋu nenzi koipu ŋalaŋala ma simora tu i ne kaika nde ŋalae ndo. Mine kala Spen nenzi koipu ŋalae tavanzi koipu ŋalaŋala simo sia pinde, ande kinzi ŋinde ma sikai nenzi mbaliņa kiekie simâ silua i. Anġa Arabia nenzi koipu ŋalae tava Itopia nenzi koipu ŋalae, ande kinzi rua kala ma sikai nenzi mbaliņa simâ.

¹¹ Mao nâ, kinzi koipu ŋalaŋala rârâni ma sipare tukunzi papa i, aku nenzi ŋgu ndoni ma simo nenda Koipu Ŋalae kalo,

¹² ŋana tu i uru isukanzi sugorai tamwatanzi rârâni lâ zo ndia sis-arâwa papa i, kinzi ŋinde kelekele keno panzi tia aku nenzi pavilâņa tamâta tia.

¹³ I uru kalo sukâņa ŋananzi tamâta ŋinde nenzi kaika tia kala simo sugorai nâ. I uru ikainzi sugorai tamwatanzi piti lâ kazâņa ilo, kala simo vianzi.

¹⁴ Ambo kinzi tamâta sakamao situ siyaulanzi sugorai tamwatanzi ŋinde, ande koipu ŋalae uru ikainzi

piti lâ tamâta ŋinde mbaunzi ilo. I tini mwasa ndo panzi, aku i tini pwâka tu kinzi tamâta sakamao ma sipunzi pâta simâte.

¹⁵ Ayo, naŋa ilonŋu tu koipu ŋalae ma imo via ikura zo luandondo! Ara ŋana kinzi tinikoa ŋgu simo Arabia tâno ŋinde ma sikai mira “gol” simâ silua i. Naŋa ilonŋu tu kinzi tamâta ma sino pa Maro Kindeni ikura zo rârâni tu ma isuka koipu ŋalae. Aku naŋa ilonŋu tu Maro Kindeni ma iveta kie ara nâ papa koipu ŋalae ikura zo rârâni.

¹⁶ Ara ŋana kâpwa kie-kie rârâni ma ipânŋa maria lâ tâno ilo, itogo uru ipânŋa lâ Lebanon tâno mine. Aku ara ŋana kinzi tamâta ma sipânŋa kambwanenzi walo lâ lawea ndoni, sitogo leu mine.

¹⁷ Naŋa ilonŋu tu koipu ŋalae ŋa ma ipânŋa ŋalae ndo, ma ikeno mine ku imo nâ. Ara ŋana kinzi tamâta ma situ i parina lee ikura zo rârâni kari ma ipane nia imo ŋai yo. Aku ara ŋana kinzi tamâta ŋgu ndoni ma sino pa Maro Kindeni tu ma iveta kie ara taituni pa kinzi, itogo uru iveta pa koipu ŋalae mine. Aku ara ŋana kinzi ma sino tu koipu ŋalae ma imo tava ndekâŋa nâ.

¹⁸ Mine nde tapanea Maro Yova Kindeni tasuka i ŋa kâki, ina Isrel nenzi Maro Kindeni! Naŋa tu i simbo nâ uru iveta vetâŋa arara ŋinde.

¹⁹ I ŋa imo ara ku ara ndo. Tapanea i mine ikura zo rârâni. Ara ŋana i kilala ma ipânŋa nia yo ikura tâno ndoni. Mao ku mao nâ.

²⁰ Jesi natu Daviti ne nonŋa rârâni kala imâ imotu lâ ŋine.

73

*Mana mana ŋga kinzi tamâta sakamao uru simo ara nâ
Asap isia wângiŋa ŋine*

¹ Mao nâ, Maro Kindeni iveta kie ara ndo panzi Isrel ŋgu, kinzi ŋinde ilonzi ikeno mbâra-mbâra.

² Andeta muŋga, nanenŋu kalo-tawana imâ laiti ŋana imbe kâ.

Ŋinde itogo naŋa kenŋu apale zuli-zuli sârârâ mine.

³ Naŋa tu naŋa amora tu kinzi tamâta sakamao nde sipânŋa mbaliŋa warakanzi. Kinzi uru sipasuka warakanzi tininzi, aku naŋa ilonŋu yosi pa nenzi kelekele.

⁴ Kinzi uru sikai nâna lâ karaenzi, ande tia. Kinzi situmbu ara kala simo ara nâ, nenzi pukonŋa tonŋe tia.

⁵ Kinzi simo tava malia sitogo kinda mine, ande tia. Malia kie-kie uru ipânŋa pa kinda tamâta rârâni, andeta vetâŋa kie mine uru ipânŋa panzi tamâta sakamao ŋinde, ande tia.

⁶ Mine kala kinzi sindeka kaa nâ ku sipasuka warakanzi tininzi kâki, itogo nenzi siŋgâra ara mwasina. Kinzi uru sizavarunzi tamâta pinde koa tia nâ, aku nenzi mâsi ŋinde ikeno nia yo, itogo nenzi pasawaŋa mwasina.

⁷ Ilo-kalo sakamao nde ipipi lâ ilonzi kalonzi. Kinzi uru siveta vetâŋa potomule kie-kie ndia ilonzi patea tu ma siveta.

⁸ Kinzi siŋeleanzi tamâta pinde, aku sipasule tu ma siveta vetâŋa potomule panzi. Kinzi sipandekâna warakanzi nâ, aku sipa ŋgua tu ma siyaulanzi tamâta pinde.

⁹ Kinzi uru siporo ŋgua pavaligiŋa pa Maro Kindeni, ina imo samba ilo, aku siporo ŋgua potomule panzi tamâta tona.

¹⁰ Opopo, Maro Kindeni ne tamâta pinde sitambira taŋanzi pa kinzi tamâta sakamao ŋinde nenzi ŋgua, aku sindeka ŋana sipono muli pa ŋgua ŋinde.

¹¹ Kinzi tamâta sakamao uru siporo mine tu, “Maro Kindeni iz-izâla ndo ŋana kinda nenda vetâŋa, ŋana tu Maro Kindeni âta Tamwata ne ilo-kalo nde ŋalae koŋa tia.”

¹² Kinzi tamâta sakamao kalonzi loko ŋana sâ tonŋe tia, aku simo nâ sigona mbaliŋa kie-kie rârâ.

¹³ Andeta mana mana, a? Naŋa uru apakatona warakânŋu sondo ndo, kala ilonŋu ikeno mbâra-mbâra nâ. Vetâŋa soki tonŋe

iveta muso pa naņa, ande tia ndo. Andeta naņa amora kinzi tamâta sakamao nenzi mbaliņa kala apakasona warakângu tu, "Tiambo naņa apakatona warakângu mine koa tia nâ, a?"

¹⁴ O Maro Kindeni, ñana sâ kâ nga noko nâna kulua naņa ikura kari wa mbo wa. Ñana sâ kâ nga noko pwai kazâņa pa naņa ikura mboyo mboyo.

¹⁵ Ambo naņa muņa aporo ngua pavaligiņa kaņa taituni pa noko itogo kinzi tamâta sakamao uru siporo mine, ande ñinde ma itula pwataki tu naņa apu muliņu panzi noko ne tamâta marumbu lâ. Andeta tia.

¹⁶ Naņa ilonĝu ikai wurâta ñalae tina ñana asama ñinde ne duvi kâ. Andeta ñinde ne duvi ipavea ndo ñanana.

¹⁷ Naņa amo aroto mine nâ ñana duvi ñinde kâ lee, ikura lâ zo ñinde naņa alâ Maro Kindeni ne luma sapâņa ilo. Ñineņa ilonĝu kalonĝu ipâņa lâ, aku naņa asama lâ ñana vetâņa ñinde ma muli ipâņa panzi tamâta sakamao.

¹⁸ Noko ma kuonzi soka nia zuli-zuli ndo, ku ma kuveta kinzi patanzi sindue ku sipayaula ndo lâ.

¹⁹ Noko ma kuzavarunzi walele nâ, aku nenzi materņa nde ma sakamao ndo.

²⁰ Kinzi sitogo mbupuleņa tonĝe tamâta imbipole lâ mbo. Lâ zo ñana tamâta ñinde imandi sânda, ande ne mbupuleņa ñinde nao tia lâ walele nâ. Maro Ñalae, muli nga, lâ zo ñana noko ma kumandi tu pwai kazâņa panzi tamâta sakamao, ande kinzi ma naonzi tia mine nâ.

²¹ Opopo, muņa, lâ zo ñinde naņa ilonĝu makisa ndo wa wisinĝu sakamao wa,

²² ande naņa azizâla ndo ñana noko ne vetâņa kilala. Naņa ilonĝu kalonĝu pasâsâe ndo, kala amo noko nao atogo ngoa ngoi, ne ilokalo tia mine.

²³ Andeta kala ñine naņa amo noko tini laiti ikura zo zo, aku noko

uru kusana mbaunĝu pa wia kâ.

²⁴ Noko kawa ngua ara ñinde uru ikai poe sondo pa naņa, aku muli nga noko ma pwaina alâ amo ku noko ku ma kusuka ñânĝu kâki.

²⁵ Maro Ñalae, nanenĝu pavilâņa tamâta tonĝe imo samba ilo, ande tia; noko simbo nâ. Naņa ilonĝu ndo ikeno pa noko, aku ñine ikura lâ. Mine nde naņa ma ilonĝu pa tâno ne kelekele tia ndo.

²⁶ Naņa karaenĝu ne walo tava ilonĝu ne kaika ma marumbu lâ, andeta Maro Kindeni tamwata imo nanenĝu kaika mao. I ma imo kuku naņa mine ku imo nâ.

²⁷ Mao nâ, tamâta ea kinzi sipile noko, ande kinzi ñinde rârâni ma naonzi tia lâ. Noko ma kuzavarunzi tamâta ea sipu mulinzi pano.

²⁸ Anĝa naņa nde uru amo Maro Kindeni tini laiti, aku ñinde nde ara ndo. Koipu Ñalae Yova Kindeni imo itogo nanenĝu maramuņa mwasina. Naņa ma aporo atula i ne vetâņa rârâni pwataki.

74

Tamâta ikai noņa pa Maro Kindeni tu ma isukanzi Isrel ngu

Asap isia wângiņa ñine

¹ Maro Kindeni, ñana sâ kâ nga noko kupu muli pa maka, a? Tiambo noko ma wisi nâna pa noko tamwata ne lama ngu maka ikura zo rârâni, tiya?

² Maka kano pano tu kalo ngere kilo ñana ne tamâta maka. Nia ndoyo noko kupatea maka pa tamwata, aku pwaima piti lâ kazâņa ilo kala kamo noko ne ngu. Maka kano pano tu ma kutaulo kumâ pa Saion Tuu kilo, nia ñinde noko muņa kumo, aku kuvilama kilo.

³ Kumâ kumora nga; maka nema kazâņa tamâta nde sizavaru kelekele ndoni ikeno noko ne luma sapâņa ilo marumbu lâ. Mao nâ, luma sapâņa nde zavaruņa ndo lâ.

⁴ Noko ne kazâņa tamâta nde silâ noko ne luma ilo, aku simo sikai lolove nâ. Kinzi sikai mbila pinde

warakanzi kilalanzi ikeno tini, aku sisona târa luma sapâņa ilo.

⁵ Kinzi siveta pa noko ne luma sapâņa itogo tamâta kavasi nâ itale kâi lâ dugu ilo mine.

⁶ Kinzi sikai palaņa arara pinde muņa tamâta sipare mâsi lâ tini, andeta kavasi nâ sitoto palaņa ñinde nuki-nuki.

⁷ Kinzi sizavaru noko ne luma sapâņa, ñinenğa yââ nâ sirumbia ndo lâ. Kinzi siveta vetâņa saka-mao ndo ku siveta muso ñalae pa lumani ndaina noko muņa kupatea pa tamwata tu ma kumo ñinde.

⁸ Kinzi ilonzi pateo tu ma sizavaru maka ndo. Mine kala kinzi sirumbia luma sapâņa rârâni ikeno maka nema tâno kana lâ.

⁹ Noko muņa kuveta mâsi ñalajala kie-kie, andeta kala zo ñine maka kamora mâsi tonje tia. Aku noko ne ñgua-tulâņa tamâta rârâni kala naonzi tia mine nâ. Maka nema malia ñine ma marumbu lâ zo ndia, a? Ñinde nde maka rârâni kasama tia.

¹⁰⁻¹¹ Maro Kindeni, ñana sâ kâ ñga noko tini pwâka tu kuvila maka, a? Ñana sâ kâ ñga noko kumo kusaņaona nâ, a? Noko ma kusâu panzi kazâņa tamâta tu ma sijeleano ikura zo ñapia kilo, a? Tiambo kinzi ma siporo ñgua pavaligiņa pa noko ikura zo rârâni, tiya?

¹² Andeta Maro Kindeni, nia ndoyo, aku imâ lee ipâņa lâ zo ñine, ande noko kumo maka nema koipu ñalae. Noko muņa kupunzi kazâņa tamâta simo tâno ñine mbwani rârâ.

¹³ Noko ne walo nde kaika ndo, kala nanayoni nokoni tamwata kupu tâi ñalae ipwa pwataki. Aku noko kuzavarunzi ña saka ñalajala simo tâi ilo ñinde tona.

¹⁴ Mao nâ, nokoni kupu ña saka ñalajala ñinde kulunzi pwap-wataki simâte lâ, ñinenğa kutambira karaenzi ilâ pa nia bilimu, kala kinzi mbwâmbwa simâ sikanzi.

¹⁵ Aku nokoni kuveta lââ pinde isâko ipâņa tâno kulu ku irere ilâ. Anğa lââ ñalajala pinde nde kuvetanzi sipâņa mâsa-mâsa ndo lâ.

¹⁶ Nokoni tamwata kuveta nia pâne wa kondoma wa, aku noko kuonzi kari ku nzimona rua simo nianzi.

¹⁷ Nokoni kuo keru pa tâno ndoni, aku noko kupatea kari ne zo wa karâzi ne zo wa, ikura mbwera mbwera.

¹⁸ Mao nâ, noko muņa kuveta mâsi ñalajala ñinde. Mine nde Yova Kindeni, ara ñana noko ma kalo ñgere ñana ñine kâ; noko ne kazâņa tamâta uru sijeleano. Kinzi sitogonzi tamâta kapa-kapa, ilonzi kalonzi tia ndo, aku simo siporo ñgua pavaligiņa pano.

¹⁹ Aku kinzi siveta kenzi sakamao ndo pa noko ne ñgu maka tona. Maka kakura tu kapavila warakama, ande tia. Mine nde noko ma kusâu panzi nema kazâņa tamâta tu ma sizavaruma ndimo. Maka kano pano tu ma kalo ñgere kilo ñana maka kâ.

²⁰ Kinzi nanzare tamwatanzi simuna nâ simo nia kondoma rârâni lâ tâno kulu. Mine nde maka kano pano tu kalo ñgere kilo ñana ñgua pâņa ñinde noko muņa kuveta kuku maka.

²¹ Noko ma kusâu panzi tamâta sakamao tu ma sitawanzi tamâta pinde ndue ku siveta manjeti panzi, mine ndimo. Ara ñana noko ma kuveta nzâla panzi sugorai tamwatanzi tu ma sipanea noko ña.

²² Maro Kindeni, kumâ kutula pwataki panzi kazâņa tamâta tu noko ne vetâņa rârâni nde sondo. Kalo ñgere sondo ñga; kinzi tamâta ñinde sitogonzi tamâta kapa-kapa, ilonzi kalonzi tia ndo, andeta simo sijeleano ikura kari wa mbo wa.

²³ Noko ne kazâņa tamâta uru kawanzi pakâe pakâe siporo ñgua sakamao pa noko. Kinzi sisunja kawanzi siveta nduņeņa ñalae ikura zo zo. Maro Kindeni, noko ma

kalo kapa ɲana tamâta ɲinde nenzi vetâņa, mine ndimo.

75

Maro Kindeni uru itawanzi kinzi tamâta sakamao, aŋga kinzi tamâta ara nde i uru ivilanzi

Asap isia wângiņa ɲine

¹ Maro Kindeni, maka kawama ndaŋge pa noko. Mao nâ, kawama ndaŋge ɲalae ndo pano. Noko uru kumo kuma, aku kinzi tamâta sipaneano situla ɲgua ɲana vetâņa arara kie-kie noko muŋga kuveta ɲinde.

² Maro Kindeni iporo mine tu, “Naņa warakâŋgu apatea zo tonje ɲana ma aonzi tamâta rârâni simandi ɲgua nia. Aku lâ zo ɲinde, ande naņa ma apare nia sondo ndo panzi.

³ Tâno ma imo ririŋo nâ, aku tamâta rârâni sitavanzi kelekele rârâni simo vianzi lâ tâno kulu, kinzi ɲinde kala ma tininzi ruru nâ. Andeta naņani ma asaņa tâno duvi kaika.

⁴ Naņa Yova Kindeni apainzi tamâta ea uru sipandekâna warakanzi mine tu, ‘Miki ma kapa-suka warakami tinimi ndimo.’ Aku naņa apainzi tamâta sakamao mine tu, ‘Miki ma kapanea warakami ɲami ndimo.

⁵ Miki ma kandeka ɲana warakami nemi kaika wa kapan-dekâna wa, mine ndimo.’” Maro Kindeni kawa ɲgua kala ɲine.

⁶ Mine nde ea ikura tu iveta wurâta sondo ɲana isuka tamâta tonje ɲa kâki wa itawa tamâta tonje ɲa ndue wa, a? Kinzi tamâta simo pa mbwera kâ wa kinzi tamâta simo pa wâra kâ wa kinzi tamâta simo nia bilimu wa, ande kinzi ɲinde sikura tu siveta wurâta ɲinde sondo, ande tia.

⁷ Maro Kindeni simbo nâ iveta wurâta ɲinde sondo. Inani nâ imo ɲgua-samâņa tamwata. I uru itawa tamâta tonje ndue, aŋga tonje nde isuka kâki.

⁸ ɲinde itogo Yova Kindeni isaņa kâmba tonje lâ mbau ilo, aku i ne wisi-nâna nde ipipi ikeno kâmba ɲinde ilo, itogo lââ makisa ndo mine. I ipaliŋi ne wisi-nâna ɲinde ndue ilâ panzi tamâta sakamao rârâni lee marumbu ndo lâ.

⁹ Aŋga naņa nde ma aporo at-ula Yakopu ne Maro Kindeni parina pwataki ikura zo zo, aku ma amo awâŋgi wângiņa paneâņa kâ papa i.

¹⁰ Inani ma itawa kinzi tamâta sakamao nenzi kaika indue ndo, andeta i ma walo kaika ɲalae ilanzi tamâta sondo.

76

Maro Kindeni ipole paraņa

Asap isia wângiņa ɲine

¹ Kinzi Juda ɲgu nde sisama Maro Kindeni kilala sondo ndo. Kinzi Isrel ɲgu uru sipanea i sisuka ɲa kâki ɲalae.

² I ne luma ikeno Jerusalem lawea ilo. I uru imo lawea ɲinde ikeno Saion Tuu kulu.

³ Lâ niani ndaina, ande i muŋgani imbware kinzi kazâņa tamâta nenzi temba-kula kaika, tava nenzi mara-muŋa wa pila kazâņa kâ wa. Mao nâ, Maro Kindeni izavaru paraņa ne kelekele rârâni ɲinde ndo lâ.

⁴ Maro Kindeni, noko ɲa nde ɲalae ndo, aku ne sinâla isinala nia ndoni. Noko kumo âta ndo, kupolenzi tuu ɲalaŋala rârâni.

⁵ Kinzi zugu tamâta ɲinde nenzi walo ɲalae, andeta Maro Kindeni, noko pwai nenzi kelekele arara rârâni saņenzi lâ, aku kupunzi pâta sipamateteu. Aku nawalanzi tonje ikura tu ikai ne temba-kula kâki kilo, ande tia.

⁶ Mao nâ, Yakopu ne Maro Kindeni, noko kusuņa kawa kâki ɲalae lâ, ɲineŋga zugu tamâta rârâni sitavanzi nenzi hosi rârâni nde sipamateteu lâ, kala sikeno tâno kulu.

⁷ Maro Kindeni, kinzi tamâta rârâni siruru pâta ɲanano. Ambo noko ma wisi nâna kala pwai

kazâņa panzi, ande tamâta tonje ma ikura tu imuna nana noko ne wisi-nâna ninde kâ, ande tia ndo.

⁸⁻⁹ Noko kumo samba ilo, aku kupatea pareņa-nia panzi tamâta ninde lâ. Lâ zoni ndaina noko kumandi ku pwainzi tâno nje ne sugorai tamâta rârâni piti lâ kazâņa ilo, ninenğa kupare nia pa nenzi kazâņa tamâta. Tamâta rârâni simora ninde ku siruru njae tina, kala simandi kawanzi buu nâ.

¹⁰ Mao nâ, kinzi tamâta sakamao uru wisinzi nâna nana noko ne pareņa-nia, anğa kinzi tamâta ara nde sindeka nana ku sipanea noko nâ. Noko ne wisi-nâna inğenge nananzi tamâta ara, kala kinzi ninde ma siwawano.

¹¹ Miki Maro Kindeni ne tamâta, miki nje munğa kapa nğua kuku nemi Maro Yova Kindeni nana kaveta mâsi pinde, ande ara, miki ma koka nğua pânja ninde muli nâ. Anğa miki tinikoa nğua, miki kala ma kamege nana i ku kakai mbaliņa pinde kamâ kalua Maro Kindeni, inani uru ivetanzi tamâta siruru nana i.

¹² I uru itawanzi tamâta mbâna-mbâna ninde uru sipandekâna warakanzi, aku iveta ruruņa njae panzi tâno ne koipu nalanala.

77

Tamâta ilo malia kala isarâwa pa Maro Kindeni

Asap isia wângiņa nje

¹ Naņa asarâwa pa Maro Kindeni. Naņa ano papa tu ma ipaloņo pa nanenğu nonâ.

² Malia nde imâ ipânğa pa naņa lâ, kala akai nona pa Maro Njae. Ikura mbo mbo naņa asuka mbaunğu kâki ano pa i lee mbwale pwataki, andeta wisinğu nandai puu ndue nğua.

³ Naņa kalonğu nğere nana Maro Kindeni kâ, kala aveta kusu lâ. Nana tu naņa kalonğu loko nâ, aku ilonğu malia ndo.

⁴ Maro Kindeni isâu pa naņa tu ma akeno matânğu, ande tia. Naņa

ilonğu malia ndo. Mine kala akura tu aporo nğua tonje tia.

⁵ Naņa kalonğu nğere nana zo ara munğânja pinde. Mao nâ, naņa kalonğu nğere kilo nana mbwera munğânja ninde.

⁶ Lâ mbo naņa amo ilonğu panğereņa nâ. Naņa ilonğu ikai wurâta rârâ ku apakasona warakânğu mine tu,

⁷ “Tiambo Maro Njae ma ipu muli pa maka ikura zo rârâni, tiya? Tiambo i ma iveta kie ara pama kilo tia tâ.

⁸ Tiambo i ma tini mwasa pa maka kilo tia, a? Tiambo i ne nğua pânja ninde nde imbe lâ kala ilâ kaa nâ, tiya?

⁹ Tiambo Maro Kindeni kalo kapa nana i ne mâsi nana io ne wisi-wisi imâ pa maka, a? Tiambo i ne wisi-nâna nde ikai ne kalo-sukânja ninde nia, tiya?”

¹⁰ Naņa kalonğu nğere mine, ninenğa aporo pa warakânğu tu, “Oyae, Maro Kindeni âta Tamwata nde ipalele ilo kalo kala tini pwâka tu ivila maka kilo.”

¹¹ Andeta Yova Kindeni, naņa ma kalonğu nğere kilo nana mâsi nalanala noko kuveta lâ zo munğânja ninde.

¹² Mao nâ, naņa ma kalonğu nğere kilo nana vetânja rârâni noko munğa kuveta ninde.

¹³ Maro Kindeni, noko ne vetânja kaika rârâni nde mao kanaņo ku sondo ndo. Maro lanenğa tonje irerege kuku maka nema Maro Kindeni noko, ande tia. Noko kupolenzi kinzi rârâni ndo lâ.

¹⁴ Maro Kindeni, noko simbo nâ uru kuveta mâsi nalanala kie-kie. Munğani noko kutula ne walo kaika panzi tinikoa nğua.

¹⁵ Noko munğa kumandi tava tamwata ne walo kaika ku kuyautenzi ne tamâta piti lâ kazâņa ilo, kinzi ninde pa Yakopu ku Yosepe rua nenzi vâsa nğua.

¹⁶ Maro Kindeni, lâ zo ninde tâi ndoni tavanzi lâ rârâni nde siruru

lâ noko nao. Mao nâ, tâi geza-geza ilâ wa imâ wa, itogo tamâta iruru mine.

¹⁷ Karâzi imbe indue ñalae ndo, anġa mbamba nde ipu kaika ñinde, anġa noko ne loloa nde salaga-salaga ilâ wa imâ wa ikura nia ndoni.

¹⁸ Noko kuveta mbamba ipu kaika lâ mbilu ñalae ilo. Loloa nde salaga-salaga nâ kala isinala tâno ndoni, aku tâno tamwata imo ririņo nâ.

¹⁹ Noko pwoka tâi ñgini-ñgini kumbwaliu kulâ. Noko ne nzâla ikeno tâi ilo, andeta tamâta tonġe imora noko kie nia, ande tia.

²⁰ Noko kumuņġa panzi ne tamâta, itogo lama nenzi katonâņa imuņġa panzi lama mine. Noko wurâta kulanzi Mose ku Aron rua ñana sikai poe panzi silâ.

78

Maro Kindeni ikai poe panzi ne tamâta

Asap isia wângiņa ñine

¹ Miki nanenġu ñgu, miki katambira taņami sondo pa ñgua ñine naņa atu apananami. Kalonġo naņa kawânġu ñgua ñine sondo.

² Naņa ma aporo ñgua tambirâņa nâ pami. Mao nâ, naņa ma atula ñgua pinde duvi pwataki, ñgua ñinde nanayoni ikeno paveâņa lee imâ ipânġa lâ ñine.

³ Kinda timbunda sitapâri pama ñana kekeleke ñinde kâ, aku maka kalonġo lâ.

⁴ Kinda ma tavea ñgua ñinde ñananzi natunda ndimo. Ara ñana kinda ma taporo pwataki panzi nenda vâsa ñinde ma sipânġa muli-muli. Kinda ma tapanea Yova Kindeni tatapâri panzi nenda vâsa ñana i ne walo kaika tava ne mâsi ñalaņala muņġa iveta ñinde.

⁵ Nanayoni Yova Kindeni itu ñgua tukuņa panzi Isrel ñgu, kinzi Yakopu ne vâsa ñgu. Ipainzi timbunda tu ma sipanananzi natunzi sondo ñana i ne ñgua tukuņa rârâni.

⁶ Mine kala kinzi tamâta ñinde natunzi ma sikura tu sipanâna sondo tona, aku kinzi kala ma sikura tu situla ñgua tukuņa pa warakanzi natunzi mine nâ.

⁷ Maro Kindeni ilo tu kinda ma tapanananzi natunda mine ñana duvi ñine kâ; i ilo tu timbunda nenzi vâsa rârâni kala ma sio nenzi kalotawana ilâ papa i. I tini pwâka tu kinzi ma kalonzi kapa ñana vetâņa kie-kie i muņġa iveta ñinde. I ilo tu kinzi ma sipono muli pa ne tukuņa ñinde rârâni.

⁸ I tini pwâka tu kinzi ma sipânġa simo sitogonzi timbunzi muņġa mine. Kinzi timbunzi ñinde taņanzi kaika ndo, aku sivaligi Maro Kindeni ne ñgua. Kinzi nenzi kalo-tawana ñandai ikeno kaika pa i ñga, kala ñandai sipono muli sondo papa i ñga.

⁹ Kinzi parinanzi nde mine; muņġa kinzi zugu tamâta lâ Efraim ne ñgu nenzi temba-silâwa nde keno panzi, andeta lâ zo ñana paraņa ipânġa panzi, ande kinzi sikâwa pwapwataki silâ.

¹⁰ Kinzi sipu mulinzi pa Maro Kindeni ne ñgua pâņa. Kinzi tininzi pwâka tu sipaveta kuku i ne tukuņa.

¹¹ Kinzi kalonzi kapa ñana vetâņa rârâni i muņġa iveta ñinde. Kinzi kalonzi kapa ñana mâsi ñalaņala ñinde muņġa kinzi warakanzi simora i iveta.

¹² Iveta mâsi ñalaņala pinde lâ timbunzi naonzi, lâ zo ñinde kinzi simo Soan lawea lâ Isip tâno.

¹³ Lâ zo ñinde Maro Kindeni ipu tâi, kala tâi ipwa pwataki mo rua. Iveta tâi ilâ imandi pa pinde, ilâ imandi pa pinde. Ninenġa ikainzi Isrel ñgu soka ñgini silâ.

¹⁴ Ikura kari kari, ande isupwa take-take tonġe iyoka imuņġa panzi ilâ. Anġa ikura mbo mbo, ande isupwa yââ ñalae ne mela-mela iyoka imuņġa panzi ilâ mine nâ.

¹⁵ I ipunzi mira ñalaņala pwapwataki lâ nia bilimu, kala iveta lââ ipânġa panzi ñana ma sinu kâ.

¹⁶ Mao nâ, iveta lââ ipângga mira ilo ku iyâti imaliņi imâ, itogo lââ ñalae irere dugu ilo mine.

¹⁷ Maro Kindeni iveta kie ara mine panzi, andeta kinzi soka nenzi vetâņa singa muli aku simo siveta kiesaka nâ papa i. Kinzi simo nia bilimu ku taņanzi kaika nâ papa Maro Kindeni âta Tamwata.

¹⁸ Kinzi mainzi tia; siporo ñgua kaika pa Maro Kindeni. Kinzi sis-arâwa kaika papa tu ma kâpwa ilanzi, kâpwa arara ñinde kinzi ilonzi ñalae papa.

¹⁹ Kinzi siporo ñgua pavaligiņa pa Maro Kindeni mine tu, “Tiambo Maro Kindeni ikura tu kâpwa ara ilua kinda lâ nia bilimu, a?”

²⁰ Mao nâ, muņga i ipu mira pwataki ku lââ ñalae ipângga ku irere ndue. Andeta mana mana, a? Tiambo ikura tu puroņa tava simbi ilua ne tamâta kinda taka tona, tiya?”

²¹ Yova Kindeni ilonjo nenzi ñgua ñinde, aku i wisi nâna ñalae. I ne wisi-nâna nde ipângga ñalae ndo panzi Isrel ñgu, itogo yââ mela-mela mine,

²² ñana tu nenzi kalo-tawana ikeno papa i tia ndo. Kinzi ñandai kalonzi tawana tu i ikura ñana ivilanzi ñana simo ara kâ.

²³ Andeta Maro Kindeni iporo itu kaika pa nia maa ikeno âta ñinde, aku ikai samba ne nzâla piti,

²⁴ ñinenğa io kâpwa “mana” iyoka pa samba indue imâ. Mao nâ, i samba ne kâpwa ilanzi tamâta tu ma sika.

²⁵ Mine kala kinzi tamâta sika aņelo kapwanzi. Maro Kindeni kâpwa ñalae ilanzi, kala sika lee kapwanzi pupuro ndo.

²⁶ Ñinenğa iveta mbwera ipângga lâ nia maa pa mbwera kâ, aku i ne walo kaika ñinde iveta lawea ñalae ipângga pa nia pinde tona.

²⁷ Ñinenğa ivetanzi sii rârâ ñinde silou simâ sindue ñgininzi itogo karâzi mine. Kinzi sii ñinde kambwanenzi ñalae tina, itogo tâno ne

gawura mine. Aku kambwanenzi nde itogo paulo ikeno sâwaneka ñinde tona.

²⁸ Maro Kindeni ivetanzi sii ñinde simbe sindue lâ Isrel ñgininzi lâ nia bilimu, kala sikenonenzi pâla rârâni ñgaņe-ņgaņe.

²⁹ Mine kala kinzi tamâta sika lee kapwanzi pupuro. Kâpwa ñinde kinzi muņga sita ñana, ande ñinde Maro Kindeni ilanzi lâ.

³⁰ Kinzi simo sika mine nâ, aku sika marumbu tia yo.

³¹ Andeta pa zoni ndaina Maro Kindeni wisi nâna ñalae panzi, kala ipunzi ñgu ñinde nenzi tamâta kaika sipamateteu, kinzi Isrel ñgu nenzi tamâta limoa arara ñinde.

³² Andeta kinzi tamâta simo nâ siveta kiesaka. Maro Kindeni muņga iveta mâsi ñalanjala pinde, andeta kinzi kalonzi tawana i tia.

³³ Nana duvi ñinde kâ, Maro Kindeni izavarunzi kala naonzi tia ndo lâ. Izavarunzi walele nâ, kala sipamateteu lâ.

³⁴ Lâ zo ñana Maro Kindeni ipunzi pinde simâte, ande nawalanzi rârâni nde sipalele ilonzi kalonzi ku sitaulo simâ pa i kilo, aku sikai noņa kaika papa.

³⁵ Kinzi ilonzi kalonzi ipângga, kala kalonzi ñgere kilo tu Maro Kindeni imo nenzi katonâņa. Kinzi kalonzi ñgere kilo tu Maro Kindeni âta Tamwata imo nenzi Yautâņa Tamâta, kala sipono muli pa i kilo.

³⁶ Andeta kinzi ñandai sipalele ilonzi kalonzi mao ñga; kawanzi laņeņa nâ sikai laņeņa papa i.

³⁷ Kinzi sipu mulinzi pa i kawa ñgua kilo, aku ñgua pâņa ñinde i muņga iveta kunzi, ande ñinde kinzi sipu ututu.

³⁸ Andeta Maro Kindeni i nde kalosukâņa warika. Mine kala izavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi, aku i ñandai iyaulanzi ñga. Itawa tamwata ne wisi-nâna ndue mbwani rârâ, aku i wisi nâna ñalae koņa pa kinzi, ande tia.

³⁹ Nana tu isama kilalanzi pwataki mine tu kinzi nde tamâta nâ. Kinzi

sitogo lawea iyoka imâ ku nao tia walele nâ.

⁴⁰ Naņa aporo nguani ndaina kilo; lâ zo ñinde kinzi simo nia bilimu, ande kinzi taņanzi kaika papa i ku siveta i ilo malia mbwani rârâ.

⁴¹ Kinzi simo nâ sikai samâņa pa Isrel nenzi Maro Kindeni, i Sapâņa Tamwata, kala siveta i wisi nâna ñalae.

⁴² Kinzi kalonzi kapa ñana i ne walo kaika ñalae, aku kalonzi kapa ñana zo muņgâņa ñinde iyautenzi piti lâ kazâņa tamâta mbaunzi ilo tona.

⁴³ Pa zo ñinde iveta mâsi ñalaņala kie-kie lâ Soan lawea, lâ Isip tâno.

⁴⁴ Maro Kindeni iveta mine; ipulia Isip nenzi lââ rârâni ipâņga see. Mine kala tamâta kanzi lââ ara keno ñana sinu kâ, ande tia.

⁴⁵ Aku isupwanzi lâņo rârâ silâ sipâņga panzi, aku lâņo simo sikâonzi nâ. Aku isupwanzi piri-piri kala silâ sipâņga panzi ku siyaula nenzi tâno tona.

⁴⁶ Aku Maro Kindeni isupwanzi ndemu-ndemu kala silâ sipâņga nenzi tâno ilo, ku sika kâpwa wa kâi bâņa launzi rârâni.

⁴⁷ I io karâzi ñalae itogo “ais” mine imbe indue, aku ñinde iyaula nenzi kâi waini ndoni. Anņa pisi ñalae ipâņga ku iyaula nenzi kâi “fik” tona, kala putole ipunzi.

⁴⁸ I io karâzi ñalae itogo “ais” mine imbe ndue, aku “ais” ñinde ipunzi nenzi bulmakao pâta sipamateteu.

⁴⁹ Ipalni ne wisi-nâna ñalae ñinde ilâ panzi Isip ngu, aku isupwanzi aņelo sikai i ne wisi-nâna ñinde silâ ku sizavarunzi ndo.

⁵⁰ I wisi nâna ñalae tina panzi, kala igeranzi tia ndo. I io pukonja sakamao ilâ panzi ñana ipunzi pâta simâte kâ.

⁵¹ Ipunzi Isip ngu natunzi tamâne nzâla-kulu rârâni sipamateteu.

⁵² Ninenņa ikainzi i ne tamâta siyâti silâ, aku iyoka imuņga panzi itogo lama nenzi katonâņa imuņga

panzi lama mine. Itula nzâla panzi lâ nia bilimu, ku ikea ñananzi.

⁵³ Ikai poe sondo ndo panzi, kala simo ara nâ. Mine kala kinzi siruru tia. Anņa tâi nde imâ ipatukunzi nenzi kazâņa tamâta kala simb-watuke marumbu lâ.

⁵⁴ Ikainzi ne tamâta silâ pa i tamwata ne tâno. Ikainzi silâ pa nia tuu ñinde muņgani i tamwata ipole lâ paraņa ilo.

⁵⁵ Maro Kindeni ne tamâta kinzi soka silâ, anņa Maro Kindeni nde imuņga panzi inaranzi tinikoa ngu piti lâ tâno ñinde. Ninenņa ikisi tâno ne keri panzi Isrel ngu rârâni, aku ionzi simo sondo lâ nenzi pâla ilo.

⁵⁶ Andeta kinzi Isrel ngu taņanzi kaika pa Maro Kindeni âta Tamwata, kala siveta i wisi nâna. Kinzi ñandai sipono muli pa i ne ngua tukuņa nga.

⁵⁷ Kinzi sipu mulinzi papa ku siveta vetâņa potomule, itogo timbunzi muņga siveta mine. Kinzi sitogo silâwa tonje imwanģi kala uru iyoka sondo tia.

⁵⁸ Kinzi siveta patarawâņa nia pinde panzi maro laņeņa, aku nenzi vetâņa ñinde iveta Maro Kindeni wisi nâna panzi. Kinzi mbaunzi sipare maro laņeņa tainzi lâ kâi tini, kala Maro Kindeni wisi nâna ndo.

⁵⁹ Maro Kindeni imora nenzi vetâņa ñinde, aku i wisi nâna ñalae tina panzi. Mine kala ipu muli ndo pa kinzi Isrel ngu.

⁶⁰ Mao nâ, ipile ne pâla ikeno Silo lawea, niani ndaina i tamwata muņga imo kunzi tâno tamâta, aku ilâ lâ.

⁶¹ Aku isâu panzi kazâņa tamâta tu sipanawe ngua pâņa ne sopi, sopi ñinde uru itula Maro Kindeni kilala pwataki panzi Isrel ngu tu i ne walo nde kaika, aku i nde ara ku ara ndo.

⁶² Mao nâ, i wisi nâna panzi i tamwata ne ngu, kala isâu panzi kazâņa tamâta tu ma simâ sipunzi pâta simâte.

⁶³ Kinzi tamâta limoa nde sipamateteu lâ paraņa ilo. Mine nde

kinzi taine taipa sikura tu sikâe kaiwanzi tamâne, ande tia.

⁶⁴ Aku kinzi kazâŋa tamâta sipunzi Isrel nenzi patarawâŋa tamâta pâta simâte lâ, taitu patarawâŋa tamâta ŋinde kaiwanzi taine sikura tu sikai kalo-kalo ku sita ŋananzi, ande tia.

⁶⁵ Ninenŋa Maro Njalae ipagagati tamwata, itogo tamâta ipagagati lâ kenonŋa nia mine. Ipâŋga itogo tamâta kaika tonŋe inu lââ kaika rârà kala wisi kâki mine.

⁶⁶ Mao nâ, Maro Njalae wisi kâki kala ilâ ipara kunzi kazâŋa tamâta, aku iŋaranzi sikâwa pwapwataki silâ. I ipolenzi ndo lâ, kala kinzi mainzi pâta kanaŋo. Kinzi sikura tu sipara kilo, ande tia.

⁶⁷ Ninenŋa ipu muli pa Yosepe ne vâsa ŋgu, aku i ŋandai ipatea kinzi Efraim ne vâsa ŋgu.

⁶⁸ Andeta ipateanzi Juda ne vâsa ŋgu, aku ipatea Saion Tuu tona, tuu ŋinde i ilo ndo keno papa.

⁶⁹ Ninenŋa i ipa ne luma sapâŋa kâki lâ tuu ŋinde kulu, aku iveta luma ŋinde imandi kaika ikura zo râràni, itogo samba wa tâno mine.

⁷⁰ Aku Maro Njalae ipatea ne wurâta tamâta Daviti, ina munŋa ikai wurâta ŋana ikatonanzi lama kâ.

⁷¹ Aku itoto Daviti ne wurâta ŋinde, ku io ikai koipu njalae panzi Isrel ŋgu. Mine kala Daviti ipâŋga tamâta ŋana ikatonanzi Maro Kindeni ne ŋgu.

⁷² Daviti ilo ndo keno pa ne wurâta ŋinde nâ. Mine kala ikatonanzi sondo ndo, aku imo nenzi poe tamâta ara ndo.

79

Kinzi Isrel ŋgu sikai nonŋa pa Maro Kindeni tu ma isukanzi Asap isia wângiŋa ŋine

¹ Maro Kindeni, kinzi tinikoa ŋgu nde simâ sipâŋga noko ne tâno ŋine marumbu lâ, kala sipara kuku noko ne tamâta maka. Kinzi siveta mâsi sakamao pa noko ne luma sapâŋa,

kala luma ŋinde ipâŋga muso ndo. Aku siyaula Jerusalem lawea ndo tona.

² Kinzi kazâŋa tamâta ŋinde sipunzi noko ne tamâta pâta sipamateteu lâ, aku sipile karaenzi ikeno tâno kulu. Mine kala kinzi sii wa ŋgoa ŋgoi wa sika noko ne wurâta tamâta ŋinde karaenzi.

³ Kinzi sipunzi noko ne tamâta pâta sipamateteu, kala seenzi imaliŋi ku irere ilâ ikura Jerusalem lawea ndoni, itogo lââ irere mine. Andeta tamâta tonŋe imo ŋana ikea karaenzi kâ, ande tia.

⁴ Tinikoa ŋgu pinde simo nema lawea tini laiti, aku kinzi ŋinde uru siporo ŋgua pavaligiŋa pa maka. Kinzi siŋeleama pâta lâ, aku siveta maŋeti nâ pama.

⁵ Yova Kindeni, tiambo noko ma wisi nâna pa maka ikura zo râràni, tiya? Tiambo noko ne wisi-nâna ŋinde ma imo itogo yââ mela-mela mine ku imo nâ, a?

⁶ Maka kano pano tu kuo ne wisi-nâna ŋinde ilâ panzi tamâta ŋgu pinde, kinzi ŋinde sipu mulinzi pano. Pwai kazâŋa panzi tamâta ŋinde tininzi pwâka tu sikai nonŋa pano.

⁷ Kinzi ŋgu ŋinde sipunzi noko ne tamâta pâta simâte lâ, aku siyaula noko ne tâno ndo lâ.

⁸ Noko ma kupare nia pa maka ŋana kiesaka ŋinde maka timbuma munŋa siveta, mine ndimo. Kalo-lokoni nde iveta iloma malia ndo. Mine kala maka kano pano tu kalo sukâŋa walele nâ ŋanama!

⁹ Maro Kindeni, maka nema Pavilâŋa Tamwata noko, maka kano pano tu kuvilama. Tia ma kinzi tamâta sivaligi noko ŋa. Pwaima piti lâ kazâŋa ilo, aku kuzavaru nema kiesaka ndoni piti lâ tinima! Tia ma noko ŋa ipâŋga sakamao.

¹⁰ Nana tu kinzi ŋgu pinde uru siveta maŋeti pama ku sikasonama mine tu, "Anŋa miki nemi Maro Kindeni nde imo ndia, a?" Kinzi sipunzi noko ne wurâta tamâta pâta simâte. Maka iloma tu noko ma

kupare nia panzi lâ maka naoma ñjana nenzi vetâņa ñinde kâ.

¹¹ O Maro Kindeni, maka tamâta rârâ kamo nema kazâņa tamâta nenzi luma sakamao ilo. Maka kano pano tu kupaloņo pa nema tiņa. Kinzi kazâņa tamâta sipa ñgua tu ma sipu maka pâta kamâte. Taitu noko ne walo kaika nde ñjalae. Mine nde pwea ñjanama!

¹² Opopo, kinzi kazâņa tamâta nde siporo ñgua pavaligiņa rârâ ñinde pa noko. Mine nde Maro Ñjalae, maka kano pano tu kupare nenzi vetâņa sakamao ñinde itaulo panzi ikura mbwani lima kanaņo rua.

¹³ Ambo noko ma kuveta mine, ande noko tamwata ne lama ñgu maka ma kapanea noko mine ku kamo nâ. Aku maka nema vâsa kinzi rârâni kala ma sio nenzi paneâņa imâ pano ikura zo rârâni mine nâ.

80

Kinzi Isrel ñgu sikai noņa pa Maro Kindeni tu ma isukanzi ñjana simandi kaika kilo

Asap isia wângiņa ñine

¹ O Isrel ñgu nema katonâņa tamâta, kutambira taņa pa maka. Noko uru pwai poe papa ne lama ñgu maka. Kupaloņo pa nema noņa ñga! Noko kumo koipu ñjalae ne saņonâņa nia ñinde ikeno kinzi aņelo ñgininzi.

² Maka kano pano tu kupatua tamwata pa maka Efraim, Benjamin aņga Manase nenzi vâsa ñgu. Kutula ne walo kaika ñjalae ñinde pama, aku kumâ pwaima piti lâ kazâņa ilo!

³ Maro Kindeni, kuveta maka kamo ara kilo. Kalo sukâņa ñjanama, aku kuvilama ñjana kazâņa ñine ma iyaula maka tia kâ.

⁴ Yova Kindeni, noko Maro Walo Tamwata, noko ma wisi nâna ñjana ne tamâta maka nema noņa kâ ikura zo ñapia kilo, a?

⁵ Noko kuveta maka kata pâta kala matama sulu irere ndue. Noko kuveta nema tiņa ñinde ipâņa itogo kama kâpwa mwasina.

⁶ Noko kusâu panzi tinikoa ñgu ñinde simo nema lawea tini laiti, kala kinzi simâ lâ sipara ku sipakawea nema tâno. Opopo, maka nema kazâņa tamâta situ luginama wa siņeleama wa.

⁷ Maro Kindeni Walo Tamwata, kuveta maka kamo ara kilo. Kalo sukâņa ñjanama, aku kuvilama ñjana kazâņa ñine ma iyaula maka tia kâ.

⁸ Maka Isrel ñgu nde katogo noko tamwata ne kâi waini. Muņga noko pwai kâi waini ñinde piti lâ Isip tâno, aku pwai kulâ. Ñineņa noko kuņaranzi tinikoa ñgu lâ nenzi tâno, aku kupau kâi waini ñinde lâ tânoni ndaina.

⁹ Noko kuyawo tâno ku kuveta nia papa lâ, ñineņa kupau lâ. Aku kâi ñinde mburu-mburu indue ilâ tâno ilo, aku ipâņa ñjalae ñinde ku ilâ itura tâno ñinde ndoni.

¹⁰ Aku kâi waini ñinde laka nde ilâ ipono Lebanon nenzi tuu wa kâi matapuru ñalaņala rârâni.

¹¹ Kâi waini ñinde ne laka pinde nde ilâ lee ipâņa tâi pwali, aņga laka pinde nde ilâ lee ipâņa Yufretis Lââ ñjalae.

¹² Mine nde ñjana sâ kâ ñga noko kuzavaru ñgumbi ñinde muņga iņge kâi waini ñinde, a? Noko kuveta mine lâ, kala tamâta rârâni soka nzâla ñinde nde sipanawe kâi ñinde kanaņo.

¹³ Aku kinzi ñgoa ñgoi kenzi nâ sipale kâi ñinde, aņga kelekele rârâni simo vianzi lâ dugu ilo ñinde nde uru simâ sika kanaņo.

¹⁴⁻¹⁵ Maro Kindeni, noko Walo Tamwata, kupalele nao pa maka kilo ñga! Noko kumo samba ilo; maka kano pano tu mata ndue kumora maka. Pwatona kâi ñine noko tamwata mbau kaika muņga kupau kala kuveta ipâņa ñjalae.

¹⁶ Maka nema kazâņa tamâta nde

sitoto kâi ñinde piti lâ, ñinenŋa sirumbia lâ yââ. Maka iloma tu noko ma wisi nâna panzi ku kuzavarunzi ndo lâ.

¹⁷ Maka kano pano tu pwea ñana maka tamâta ñine noko tamwata muŋgani kupatea pa tamwata. Pwatonu ñgu ñine muŋga noko tamwata kuvetama kapâŋga tava walo kaika.

¹⁸ Ambo noko ma kuveta mine, ande maka ma kapu mulima pa noko kilo tia ku tia ndo. Ambo noko ma kuvilama, ande maka ma kapaneano kasuka noko ña kâki.

¹⁹ Maro Yova Kindeni Walo Tamwata, kuveta maka kamo ara kilo. Kalo sukâŋa ñanama, aku kuvilama ñana kazâŋa ñine ma iyaula maka tia kâ.

81

Kumbwa ñalae tonŋe ne wângiŋa Asap isia wângiŋa ñine

¹ Miki rârâni kandeka ku kapanea nenda Pavilâŋa Tamwata Maro Kindeni kasuka i ña kâki! Kawâŋgi wângiŋa paneâŋa kâ pa Yakopu ne Maro Kindeni!

² Miki kara wâŋgu ku kambana kauro kie-kie. Kaveta wâŋgiŋa kaŋa ara nâ ipâŋga.

³ Miki kambana tando lâ zo ñana nzimona ipâŋga wasaseki wa zo ñana nzimona ipâŋga ñalae wa, ñana itula pwataki tu kumbwa ne zo nde ñga ipâŋga lâ.

⁴ Ñana tu kinda Isrel nenda ñgua tukuŋa ikeno tu kinda ma taveta mine. Ñinde nde Maro Kindeni ne tukuŋa, ina Yakopu ne Maro Kindeni.

⁵ Nanayoni, lâ zo ñinde Maro Kindeni iŋgoloa paraŋa lâ Isip tâno, ande i tukuŋa ñinde ilua kinda Isrel ñgu.

⁶ Lâ zo ñinde, kinda timbunda kinzi siloŋo tamâta tonŋe kawa iporo ñgua, andeta sisama i kilala tia. Iporo mine tu, “Muŋga, lâ zo ñinde miki kamo Isip tâno, ande naŋa akai malia rârâni piti lâ kalamî, aku asâu pami tu ma

mbaumi piti lâ nemi ñgâmo malia tini.

⁷ Malia ñalae tina nde imâ ipâŋga pami lâ, aku lâ zo ñinde miki kasarâwa pa naŋa. Ñinenŋa naŋa akaimi piti lâ kazâŋa ilo, kala kamo ara nâ. Naŋa amo take-take mâmâŋga ñalae tonŋe ilo, aku apaloŋo pa nemi noŋa. Aku muli ñga miki kalâ lee kapâŋga Meriba Lââ bwalika tini, ñinenŋa naŋa akai samâŋga pami.

⁸ Miki nanenŋu tamâta, kala ñine naŋa atu aporo ñgua kaika pami. Miki Isrel ñgu, naŋa ilonŋu ndo tu miki ma kaloŋo nanenŋu ñgua ñine sono.

⁹ Naŋa tiningu pwâka tu kinzi tinikoa ñgu nenzi maro ma simo ñginimi. Miki ma kapare tukumi pa tinikoa ñgu nenzi maro laŋeŋa ndimo.

¹⁰ Naŋani nâ nde miki nemi Maro Yova Kindeni. Naŋani warakâŋgu nâ muŋga ayautemi piti lâ Isip tâno kala akaimi kayâti kamâ. Ambo miki ma kawami nzaŋa, ande naŋa ma kâpwa alami kaka.

¹¹ Andeta tia. Nanenŋu tamâta tininzi pwâka tu siloŋo nanenŋu ñgua. Kinzi taŋanzi kaika nâ kala sipu mulinzi pa naŋa.

¹² Mine kala naŋa asâu panzi tu ma simo siveta taŋa-kaika ne mâsi. Naŋa asâu panzi tu ma siveta vetâŋa ndia kinzi warakanzi ilonzi papa.

¹³ Naŋa ilonŋu ndo tu nanenŋu tamâta ma soka nanenŋu ñgua muli. Naŋa ilonŋu ndo tu kinzi Isrel ñgu ma sipono muli pa naŋa ikura zo rârâni.

¹⁴ Ambo kinzi ma siveta mine, ande naŋa ma walele nâ apunzi nenzi kazâŋa tamâta ndue. Naŋa ma apara kunzi kazâŋa tamâta ñinde ku ma apolenzi ndo.

¹⁵ Ñinenŋa tamâta ea ilonzi saka-mao papa naŋa Yova Kindeni, kinzi ñinde ma siruru pâta ku ma naonzi tundu naŋa kenŋu tini laiti. Aku naŋa ma apare nia panzi ikura zo zo.

¹⁶ Mao nâ, ambo nanenġu tamâta miki ma kaponu muli pa nanenġu ŋgua, ande naņa ma kâpwa ara ndo alami, kala miki ma kaka kâpwa mona-mona ŋinde lee kapwami pupuro.”

82

*Maro Kindeni imo Koipu Njalae
Asap isia wângiņa ŋine*

¹ Maro Kindeni nde isaņona koipu ŋalae ne saņonâņa nia ku ikai poe pa pasauņa ŋalae lâ samba ilo. Ionzi maro laņeņa simandi ŋgua nia, ŋinenġa ipatula tamwata ne ilo-kalo pwataki panzi.

² Iporo mine tu, “Lâ zo ŋana miki kaloņo tamâta nenzi ŋgua lâ ŋgua nia, ande miki kaveta nenzi ŋgua sondu tia ndo. Miki uru kavilanzi tamâta sakamao nâ. Miki ma kaveta mine kilo ndimo!

³ Ara ŋana miki ma kavilanzi tamâta ŋinde nenzi walo tia, sitavanzi lâlu ŋinde tamanzi simâte lâ. Ara ŋana miki ma kaveta kemi ara panzi tamâta ŋinde uru sikai malia kie-kie, sitavanzi kinzi sugorai tamwatanzi.

⁴ Kinzi tamâta ŋinde nde simo sugorai ndo, aku sikura ŋana sipavila warakanzi kâ, ande tia. Ara ŋana miki ma kayautenzi piti lâ kinzi tamâta sakamao mbaunzi ilo.

⁵ Miki ilomi kalomi tia ndo! Miki kapâņa kapa lâ! Miki uru koka kondoma ilo; mine nde miki kaveta vetâņa ara tonġe panzi tamâta tia ndo.

⁶ Nanayoni naņa aporo mine tu, ‘Miki nde maro ŋalaņala. Nia ndoyo naņa apuliami kapâņa lâ. Mine kala miki rârâni kamo katogo naņa Yova Kindeni âta Tamwata natunġu wukale mine.’

⁷ Andeta miki ma muli kamâte itogo tamâta uru simâte mine. Kinzi koipu rârâni simo vianzi lee ŋinenġa simâte, aku miki nemi via kala ma marumbu mine nâ.”

⁸ O Maro Kindeni, kumâ pwai poe panzi tamâta rârâni lâ tâno kulu!

Kinzi tamâta ŋu rârâni ande noko tamwata nâ ne.

83

*Tamâta ino pa Maro Kindeni
tu ma ipolenzi Isrel nenzi kazâņa
tamâta rârâni*

Asap isia wângiņa ŋine

¹ Maro Kindeni, noko ma kawa buu ndimo. Noko ma tini pwâka ku pwai kusaņona nâ ndimo.

² Kumora ŋga, noko ne kazâņa tamâta nde sipagagati ŋana siņġoloa paraņa kâ. Kinzi wisinzi nâna nâ pa noko, kala sirurua kulunzi pano.

³ Kinzi sipavea nâ ku sipa ŋgua tu ma sikai kazâņa panzi noko ne tamâta. Kinzi situ sizavarunzi tamâta ŋinde noko ilo ndo keno panzi.

⁴ Kinzi siporo mine tu, “Ayo, kinda ma talâ tazavarunzi Isrel ŋu ndo lâ. ŋinenġa tamâta tonġe ma muli kalo ŋgere ŋananzi kilo, ande tia.”

⁵ Kinzi nde ilonzi taitu ku sipambwâre tu ma sipavila ŋana sitawa noko ndue.

⁶ Kinzi ŋu ŋine nde simâ taitu ŋana sikai kazâņa pano; kinzi Idom ŋu wa, kinzi Ismael ŋu wa, kinzi Moap ŋu wa, kinzi Hakri ŋu wa,

⁷ kinzi Gebel ŋu wa, kinzi Amon ŋu wa, kinzi Amalek ŋu wa, kinzi ŋu ŋinde simo Filistia tâno wa Tair lawea wa.

⁸ Aku kinzi tamâta kaika lâ Siria ŋu kala silâ taitu kunzi tona, aku simandi ŋana sisukanzi Loto ne vâsa ŋu ŋinde.

⁹ Naņa ano pano tu ma kuveta vetâņa kie taituni panzi, itogo muņga kuveta panzi Midian ŋu mine. Kuveta panzi itogo muņga kuveta pa koipu ŋalae Jabin kuku i ne zugu tamâta nenzi koipu Sisera rua, lâ Kison Lââ pwali.

¹⁰ Lâ zo ŋinde noko kuzavarunzi lâ Endo lawea, aku karaenzi nde sisâmbu nâ sikeno tâno kulu.

¹¹ Naņa ilonġu tu noko ma kuveta vetâņa kie taituni pa nenzi tamâta mbâna-mbâna, itogo muņga kuveta

panzi koipu rua Orep ku Sep rua mine. Kupolenzi nenzi katonâņa lâ vetâņa kie taituni itogo muņa noko kuveta panzi koipu ñalae rua Seba ku Salamuna rua mine.

¹² Lâ zo ñinde kinzi koipu ñinde siporo mine tu, “Ayo, talâ takai Maro Kindeni ne tâno ara ñinde pa warakânda nâ.”

¹³ Nanenğu Maro Kindeni, naņa ilonğu tu noko ma kujaranzi sikâwa pwapwataki silâ, itogo tâno ne gawura ñinde lawea itapala kala ilâ potomule mine.

¹⁴ Naņa ilonğu tu noko ma kuzavarunzi, itogo yââ ikana kâi simandi dugu ilo, aku ilâ ikana leu ñinde imandi nia ndamwa tona.

¹⁵ Naņa ilonğu tu noko ma kuveta vetâņa kie taituni nâ, aku kuo karâzi ñalae imbe ndue ku injaranzi ngu ñinde sikâwa pwapwataki. Kusupwa lawea iyoka kaika ndo ilâ panzi ku iveta ruruņa ñalae panzi.

¹⁶ Yova Kindeni, naņa ilonğu tu noko ma kuveta kinzi mainzi pâta. Ninenğa kinzi ma sisuka noko ña kâki.

¹⁷ Naņa ilonğu tu noko ma kupolenzi ndo, kala kinzi ma simo siruru nâ ikura zo rârâni. Ara ñana kinzi ma mainzi ñalae lee simâte ku naonzi tia lâ.

¹⁸ Ara ñana noko ma kuveta mine panzi, ñana tu ñinde ma itula noko tamwata kilala pwataki panzi tu noko kumo Maro Ñalae. Yova Kindeni âta Tamwata, kutula pwataki panzi tu noko simbo nâ pwai poe pa tâno ndoni.

84

Tamâta ilo ndo keno pa Maro Kindeni ne luma sapâņa

Kinzi Kora ne vâsa ngu sisia wângiņa ñine

¹ Yova Kindeni, noko Walo Tamwata, noko ne luma sapâņa nde ara ku ara ndo!

² Naņa ilonğu ndo tu ma amo noko ne luma ñinde ilo. Naņa andeka awânggi wângiņa paneâņa kâ pa Maro Kindeni Via Tamwata tava karaenğu ndoni wa ilonğu kalonğu ndoni wa.

³ Yova Kindeni, noko Walo Tamwata, nanenğu koipu ñalae noko. Nanenğu Maro Kindeni kala noko. Mao nâ, noko ne luma sapâņa nde ara ndo; mine nde kinzi sii kiri-kiri sindeka ñana siveta palanzi lâ noko ne patarawâņa nia tini laiti, aku sikatonanzi natunzi lâ niani ndaina.

⁴ Tamâta pinde uru simo noko ne luma ilo, aku kinzi ñinde kala simo sindeka mine nâ. Ikura zo rârâni kinzi simo siwângi wângiņa paneâņa kâ pa noko.

⁵ Noko tamwata ne nzâmbe ara ikeno panzi tamâta pinde, aku kinzi ñinde kala sindeka ikura zo zo. Mine nde ilonzi gagatinzi ñana sikâki silâ pa Saion Tuu.

⁶ Kinzi soka silâ, aku lâ zo ñana soka nia bilimu, ande nia mâsa-mâsa ñinde kala indeka ku ipânğa itogo nia ara lââ uru sâko keve ilo mine. Ñinde itogo karâzi imbe ñalae ku iveta tâno ñinde ipânğa ara kilo.

⁷ Kinzi sikâki lee, aku nenzi walo ipânğa ñalae. Mao nâ, kinzi ma simandi lâ kinzi maro rârâni nenzi Maro Kindeni nao lâ Saion Tuu kulu.

⁸ Maro Yova Kindeni Walo Tamwata, kupalono pa nanenğu noņa. Noko Yakopu ne Maro Kindeni, kutambira taņa sondo pa naņa!

⁹ Maro Kindeni, naņa ano pano tu kuveta kie ara pa maka nema koipu ñalae, inani noko tamwata kupatea lâ.

¹⁰ Ambo naņa ma akura tu amo noko ne luma ilo ikura kari taitu mai nâ, ande naņa ma andeka ñalae tina. Ndekâņa ñinde ma ipole nanenğu ndekâņa ñana amo nia arara pinde ikura zo luandondo. Ambo naņa ma akura tu amandi luma sapâņa ne nzâla kawa pa nia yo nâ, ande naņa ma andeka ñalae

ņana ñinde kâ, aku ndekâņa ñinde ma ipole nanenġu ndekâņa ñana amo kinzi mbaliņa warakanzi nenzi luma ilo.

¹¹ Yova Kindeni ikatona kinda itogo maramuņa mine, aku inani uru ikai poe pa kinda, itogo sinâla mine. I uru iveta kie ara ndo pa kinda wa isuka ñânda kâki wa. Tamâta ea kinzi uru sipaveta kuku vetâņa ara, ande Yova Kindeni ma isilikana kelekele ara tonġe ñananzi tamâta ñinde, ande tia ndo.

¹² Yova Kindeni, noko Walo Tamwata, tamâta ea kalonzi tawana noko, ande kinzi ñinde ma sindeka mine ku simo nâ.

85

Tamâta ikai noņa pa Maro Kindeni tu ma ikatonanzi Isrel űġu Kinzi Kora ne vâsa űġu sisia wânggiņa ñine

¹ Yova Kindeni, nanayoni noko kuveta kie ara panzi tamâta simo noko ne tâno. Mao nâ, noko kuvilanzi Isrel űġu kala simo ara kilo.

² Noko kuzavaru kiesaka piti lâ ne tamâta tininzi, aku noko ñandai kupare nia panzi ñana vetâņa soki rârâni muņa siveta ñinde.

³ Muņa, noko wisi nâna ñalae panzi, taitu muli űġa, ande noko kupile ne wisi-nâna ñinde.

⁴ Maro Kindeni, nema Yautâņa Tamwata, kala ñine maka kano pano tu kuveta kie ara taituni ndaina pa maka kilo. Noko uru wisi nâna pa maka ku kumo nâ. Kupile ne wisi-nâna ñinde űġa!

⁵ Tiambo noko ma wisi nâna pa maka ikura zo rârâni, a? Tiambo noko ne wisi-nâna ñinde ma marumbu tia, a?

⁶ Maka kano pano tu kuveta maka kamo ara kilo. Ñinenġa noko ne tamâta maka ma kandekanano kapanea noko űa.

⁷ Yova Kindeni, maka iloma tu noko ma kutula pwataki tu noko ne tini-mwasa ikeno pama ikura zo rârâni. Pwaima piti lâ kazâņa ilo.

⁸ Ara, kala ñine naņa ma atambira taņġu sondo pa Maro Yova Kindeni kawa űġua. I ne űġua pâņa ikeno mine, "Ambo nanenġu tamâta ma sipile mâsi potomule muņa siveta ñinde, ande naņa ma avetanzi simo ara nâ." I ne űġua pâņa kala ñine.

⁹ Mao nâ, i nde iluku lâ ñana ikainzi tamâta piti lâ kazâņa ilo, kinzi ñinde uru simege ñana i kâ. Ñinenġa i tamwata ma imo kuku maka tava ne walo kaika ñalae lâ nema tâno ñine.

¹⁰ Aku lâ zo ñinde Yova Kindeni ne tini-mwasa ma ipakâtu kuku tamâta nenzi mâsi ñana soka i ne űġua pâņa muli. Aku kinzi nenzi vetâņa sondo kuku i ne wisi-pisi rua ma sipatâņo.

¹¹ Mao nâ, kinzi tamâta nenzi mâsi ñana sipono muli pa Yova Kindeni lâ tâno kulu ma ipakâtu kuku Yova Kindeni ne mâsi ñana iveta vetâņa sondo panzi tâno tamâta.

¹² Yova Kindeni ma iveta maka kamo ara nâ, aku kâpwa ma ipâņġa maria lâ nema tâno ilo.

¹³ Yova Kindeni ne mâsi ñana iveta vetâņa sondo kâ ma imuņa papa i ilâ, aku ma iveta nzâla sondo papa i tamwata tu ma imâ kâ.

86

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ivila i Daviti isia wânggiņa ñine

¹ Yova Kindeni, nanenġu kaika keno tia, aku akura tu apasuka warakâņġu kâ, ande tia. Mine kala ano pano tu kupaloņo pa nanenġu noņa.

² Naņa uru apono muli sondo pa noko nâ. Mine kala ano pano tu kutiņġi mateņa piti inġenġe ñanana. Naņa amo noko ne wurâta tamâta, aku kaloņġu tawana noko nâ. Mine nde kumâ kuvilana.

³ Nanenġu Maro Kindeni, naņa ano pano tu kalo sukâņa ñanana,

ņana tu naņa uru akai noņa pa noko ikura kari wa mbo wa.

⁴ Maro Ņalae, kuveta ne wurâta tamâta naņa ilonġu ndeka, űana tu naņa uru akai noņa pa noko simbo nâ.

⁵ Maro Ņalae, noko nde ara tamwata, aku kuzavaru nanenġu kiesaka piti lâ tiningu. Ikura zo zo, noko tini mwasa ndo panzi tamâta rârâni űinde uru sino pa noko.

⁶ Yova Kindeni, kutambira taņa pa nanenġu noņa. Naņa asarâwa pano tu kuvilana. Kupaloņo pa nanenġu sarawâņa!

⁷ Noko uru kupaloņo pa nanenġu noņa. Mine kala lâ zo ndia malia isânda kulunġu, ande nanenġu sarawâņa imâ pano.

⁸ Maro Ņalae, naņa asama tu maro tonġe nde irerege kuku noko, ande tia ndo. Noko kupolenzi maro rârâni marumbu lâ. Maro tonġe ikura tu iveta vetâņa itogo noko uru kuveta mine, ande tia ndo.

⁹ Nia ndoyo noko kupulianzi tamâta űgu ndoni sipânġa lâ, aku muli űga kinzi tinikoa űgu rârâni ma simâ sipare tukunzi pano, ku ma sipanea noko űa sisuka kâki.

¹⁰ űana tu noko ne walo kaika nde űalae, aku noko uru kuveta vetâņa arara kie-kie. Noko simbo nâ nde Maro mao.

¹¹ Yova Kindeni, ambo noko ma kupananana űana vetâņa ndia noko ilo tu naņa ma aveta, ande naņa ma apono muli pa pateâņa űinde ikura zo rârâni. Kupananana sondo, űana naņa ma ao ilonġu ndo ilâ pa noko wa amege űanano wa.

¹² Maro Ņalae, nanenġu Maro Kindeni noko, naņa apane noko tava ilonġu kalonġu ndoni. Naņa ma awawano asuka noko űa kâki ikura zo zo.

¹³ Opopo, noko ne tini-mwasa pa naņa nde űalae űinde, aku kumo mine ku kumo nâ. Muņġa, ande mateņa itu ikai naņa, andeta noko kuvilana kala űandai amâte űa.

¹⁴ Kinzi taņa-kaika tamwatanzi nde simâ sipânġa lâ, kala situ sikai

kazâņa pa naņa. Kinzi uru siveta kenzi sakamao nâ panzi tamâta pinde, aku kala űine situ sipu naņa pâta amâte. Kinzi ilonzi tu Maro Kindeni nde maro kaa nâ.

¹⁵ Andeta Maro Ņalae, noko nde kalo-sukâņa warika wa wisi-wisi warika wa, aku noko uru wisi nâna walele, ande tia. Noko ne tini-mwasa űalae űinde uru ikeno mine ku imo nâ, aku noko uru kuveta ikura tamwata ne űgua pânġa rârâni.

¹⁶ Kupalele nao pana ku kalo sukâņa űanana! Kuo ne walo kaika imâ pa ne wurâta tamâta naņa ku kuvilana, űana tu naņa uru apono muli pa noko nâ.

¹⁷ Yova Kindeni, naņa ilonġu tu noko ma kuveta mâsi tonġe űana kutula pwataki pa naņa tu noko nde ara tamwata. Ambo noko ma kuveta mine, ande kinzi kazâņa tamâta ma sisama tu nokoni kuvila naņa ku kupu tini kaika pana. űinenġa kinzi ma mainzi űana nenzi vetâņa soki kâ.

87

Kinzi sindeka űana Jerusalem lawea kâ, i űa tonġe tu Saion lawea

Kinzi Kora ne vâsa űgu sisia wângiņa űine

¹ Muņġani, Yova Kindeni iveta tamwata ne lawea űalae imandi ne tuu sapânġa kulu.

² Lawea rârâ nde keno Isrel nenda tâno. Andeta Yova Kindeni ilo ndo ikeno pa Saion lawea, aku i ne morâņa tu lawea űinde ipole lawea pinde rârâni.

³ Mine kala miki tamâta űine kamo Maro Kindeni ne lawea, miki kalonġo űga! Maro Kindeni uru iporo űgua arara nâ űana miki kâ.

⁴ Iporo mine tu, "Kinzi tinikoa űgu rârâni ma muli sipaveta kuku nanenġu űgua. Naņa aporo űananzi tinikoa űgu űinde simo Isip tâno wa Babilon lawea wa Filistia lawea wa Tanis lawea wa Itopia tâno wa. Kinzi űinde ma sipânġa sitogo Saion lawea warakanzi mine, űana tu kinzi ma siwânġi pa naņa."

⁵ Mao nâ, lâ zo ñinde Maro Kindeni ma itula Saion lawea kilala pwataki mine tu, “Ñine nde tamâta rârâni nenzi lawea tina mao.” Yova Kindeni âta Tamwata, i tamwata ma iveta Saion lawea ipângga kaika ndo, ku ma ikai maro panzi tamâta rârâni.

⁶ Yova Kindeni ma ingere kinzi tamâta pa ngu ndoni ñanzi lâ pepa tini, aku ma isenġe ñanzi ñinde ilâ taitu kuku Saion lawea laluna ñanzi.

⁷ Aku kinzi tamâta ñinde ma siwânġi ku sindeka nâ. Kinzi ma siporo mine tu, “O Saion, maka nema lawea tina mao kala nokoni.”

88

Tamâta isarâwa pa Maro Kindeni tu ma ivila i

Heman isia wângiņa ñine

¹ Yova Kindeni, nanenġu Maro Kindeni Pavilâņa Tamwata noko. Ikura kari kari naņa asarâwa pano tu kuvilana, aku nanenġu tiņa imâ pano ikura mbo mbo.

² Kupaloņo pa nanenġu noņa nga! Naņa asarâwa pano tu kuvilana; kutambira taņa pa naņa!

³ Malia kie-kie rârâ ñinde nde imâ ipângga pa naņa lâ, kala laiti ñana amâte kâ.

⁴ Naņa amo atogonzi tamâta ñinde mateņa ne zo nga imâ ipângga panzi lâ. Nanenġu walo ndoni nde ikâwa ilâ lâ.

⁵ Naņa atogo zugu tamâta tonġe kinzi sipu pâta imâte lâ, kala sio i karae ilâ ikeno kuru ilo. Ñinde itogo kinzi sitambira karaenġu ikeno mateņa tamâta ngininzi. Naņa amo atogonzi tamâta ñinde noko kalo kapa ndo ñananzi, kinzi ñinde noko pwai ne pavilâņa piti ndo ñananzi lâ.

⁶ Oyae, noko kutambira karaenġu andue alâ mbââ ñalae ñinde ilo, aku amo lâmbu ndo lâ nia kondoma.

⁷ Noko ne wisi-nâna itawa naņa ndue lâ, itogo tâi ñalae ne kâla-lawea ilaņa ipolenzi tamâta mine.

⁸ Noko kusowe niņgu-nambwe ilonzi kalonzi, kala sipu mulinzi pa

naņa marumbu lâ. Noko kuveta naņa amo sakamao ndo; mine kala kinzi tininzi pwâka ndo tu ma simo kuna. Malia ñine ipa naņa kaika lâ. Ñinde itogo noko kuo naņa amo luma sakamao ilo, kala akura tu ayâti ku akâwa alâ, ande tia.

⁹ Naņa ilonġu malia ndo, kala matânġu sakamao lâ. Mine nde naņa akura tu amora nia sondo, ande tia.

Ikura zo zo naņa asuka mbaunġu kâki akai noņa pa noko tu ma kuvilana. Ambo noko ma kuvilana tia, ande naņa ma amâte, kala ma akura tu apanea noko ña, ande tia.

¹⁰ Mana mana, a? Tiambo noko uru kuveta mâsi ñalaņala pinde ñana kuvilanzi mateņa tamâta, a? Tiambo kinzi sikura tu simo vianzi kilo ku sipanea noko ña sisuka kâki, a? Tia ndo!

¹¹ Tiambo kinzi tamâta sikeno kuru nia ñinde nde sikura tu siporo situla pwataki tu noko ilo ndo keno panzi, a? Tiambo kinzi tamâta simo zavaruņa ne lawea ñinde nde sikura ñana siporo tu noko uru pwatonanzi sondo, a? Tia ndo!

¹² Tiambo kinzi tamâta simo nia kondoma ñinde nde sikura tu simora noko ne mâsi ñalaņala, a? Tiambo kinzi tamâta muņa simâte ñinde nde sikura tu simora noko ne vetâņa ara pinde, a? Tia ndo!

¹³ Mine nde Yova Kindeni, naņa asarâwa pa noko tu kuvilana. Naņa uru ano pano ikura mboyo mboyo.

¹⁴ Yova Kindeni, ñana sâ kâ nga noko kupu muli pa naņa, a? Ñana sâ kâ nga noko kupavea ñanana, a?

¹⁵ Oyae, nia ndoyo, lâ zo ñinde naņa amo limoa yo, aku amo lee apângga lâ zo ñine, ande naņa amo akai nâna nâ. Ikura zo zo naņa amo mateņa ne nzâla tini laiti. Noko kuveta kie ara tia pa naņa, kala ilonġu kurana tia ndo.

¹⁶ Noko ne wisi-nâna itawa naņa ndue ndo lâ. Noko pwai kazâņa ñalae tina pa naņa, ku kuyaula naņa ndo lâ.

17 Ikura kari wa mbo wa, noko ne wisi-nâna ñinde ñnge naņa mbwaliu lâ, itogo lââ ipondi ñalae ku ilâ itura nia mine, aku naņa ambwatuke lâ.

18 Noko kuvetanzi niŋgu-nambwe rârâni sipile naņa silâ lâ. Mine kala kondoma simbo nâ ipânga itogo nanenŋu mete mwasina.

89

Wângiņa tonje kinzi Isrel ŋgu siwâŋgi lâ zo ñana malia ipânga panzi

Etan isia wângiņa ñine

1 Yova Kindeni, noko ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nâ, aku naņa ma awâŋgi wângiņa atula ñinde pwataki ikura zo zo. Naņa ma amo nâ aporo atula pwataki tu noko uru kuveta ikura tamwata ne ŋgua pâņa rârâni.

2 Naņa asama tu noko ne tini-mwasa ñinde ma marumbu tia ndo. Noko ne mâsi ñana pwoka ne ŋgua pâņa rârâni muli ñinde nde ikeno kaika ndo, itogo samba mine.

3 Muŋgani noko kuporo mine tu, "Naņa apatea tamâta tonje, aku apambwâre kaika kuku i lâ. Naņa apa ŋgua kaika kuku nanenŋu wurâta tamâta Daviti.

4 Naņa apai Daviti mine tu, 'Ikura zo muli rârâni, ande noko ne vâsa pinde ma sikai noko nia ku ma simo koipu ñalajala. Zo ñananoko ne vâsa tonje ma imo koipu ñalae kâ ma marumbu, ande tia ndo.' "

5 Yova Kindeni, kinzi ñinde rârâni simo samba ilo nde siwâŋgi sipaneano ñana vetâņa arara noko uru kuveta ñinde. Mao nâ, kinzi ŋgu sapâņa ñinde siwâŋgi situla pwataki tu noko uru kuveta ikura noko tamwata kawa ŋgua rârâni.

6 Yova Kindeni, ea imo samba ilo nde irerege kuku noko, a? Tia ndo. Mao nâ, maro tonje ipakura kuku noko, ande tia.

7 Kinzi maro ñinde rârâni nde siruru ñana noko kâ. Kinzi sipare tukunzi ndue lâ noko nao, aku simege ndo ñanano.

8 Yova Kindeni, noko Maro Kindeni Walo Tamwata, tonje ne walo irerege kuku noko ne walo kaika ñinde, ande tia. Noko kuveta ikura ne ŋgua pâņa rârâni mine ku kumo nâ.

9 Noko uru pwai poe pa tâi ndoni. Lâ zo ñana tâi ne kâla ñalae kâki, ande noko kutawa i ne walo ñinde ndue kala pâti kii lâ.

10 Aku noko kuzavaru Rahap * ne walo kaika ñinde marumbu lâ, ina mwâta saka ñinde uru imo tâi ilo, aku kuyaula i ndo lâ. Noko ne walo nde kaika ñinde; mine kala kupolenzi ne kazâņa tamâta sikâwa pwapwataki silâ.

11 Samba tava tâno nde noko simbo nâ ne. Nia ndoyo noko kupulia tâno tava kelekele rârâni ikeno tâno kulu sipânga lâ.

12 Noko kuveta tâno papa mbwera kâ tava tâno papa wâra kâ. Aku Tabor Tuu aŋga Hermon Tuu nde sindekanano siwâŋgi pano.

13 Noko ne walo nde ñalae tina, ikeno kaika mine ku imo nâ.

14 Noko kumo koipu ñalae, aku uru pwai poe sondo ndo panzi tamâta. Aku noko ne pateâņa rârâni lâ ŋgua nia nde sondo nâ. Noko nde tini-mwasa warika, aku noko uru kuveta ikura noko tamwata ne ŋgua pâņa rârâni.

15 Tamâta ea kinzi uru siwâŋgi wângiņa paneâņa kâ pa noko, kinzi ñinde ma sindeka nâ. Noko tamwata uru pwai poe panzi, itogo sinâla ñana isinala nzalanzi mine.

16 Kinzi kalonzi ñgere ñana vetâņa arara noko uru kuveta ñinde, kala sindeka sipanea noko ña sisuka kâki ikura kari wa mbo wa.

17 Nokoni uru walo kaika ara ñinde kulua maka. Noko kuo ne

* 89:10 10 Lâ Juda nenzi usi, Rahap nde mwâta saka ñalae. Kinzi uru sisia ŋgua ñana kiesaka kâ lâ i tini.

wisi-wisi imâ pama, kala kapole paraņa.

¹⁸ Yova Kindeni, muņgani noko tamwata kupatea nema katonâņa tamâta. Maka Isrel ŋgu nema Maro Kindeni, noko Sapâņa Tamwata, noko tamwata kupatea koipu ŋalae pa maka.

Maro Kindeni ipa ŋgua kuku Daviti

¹⁹ Yova Kindeni, nanayoni noko kutula mâsi tonġe itogo mbupuleņa mine panzi ne ŋgua-tulâņa tamâta, kinzi ŋinde sipono muli sondo pano. Noko kupainzi tu, "Naņa ao nanenġu pavilâņa ilâ pa tamâta kaika tonġe lâ. Naņa apatea i lâ tamâta ŋgininzi ku ao ipâņa imo koipu ŋalae.

²⁰ Naņa apatea nanenġu wurâta tamâta Daviti, aku aliņi samimi sapâņa lâ i kulu ŋana atula pwataki tu i imo miki nemi koipu ŋalae.

²¹ Mine kala nanenġu walo ŋinde ma imo kuku i mine ku imo nâ. Nanenġu walo ŋinde ma iveta i ipâņa tamâta kaika ndo.

²² I ne kazâņa tamâta kinzi ma sikura tu sipole i, ande tia. Kinzi tamâta sakamao ma sikura tu sipu i ndue, ande tia ndo.

²³ Naņa warakâņgu ma azavarunzi i ne kazâņa tamâta ndo lâ i nao. Tamâta ea ilonzi sakamao pa i, ande naņa ma apunzi tamâta ŋinde pâta simâte.

²⁴ Naņa ma aveta ikura nanenġu ŋgua pâņa rârâni, aku ma tiningu mwasa ndo papa i ikura zo rârâni. Naņa warakâņgu ma avila i ŋana ipolenzi ne kazâņa tamâta ndoni.

²⁵ Mine kala i ma ikai koipu pa tâno ndoni.

²⁶ Aku Daviti ma iporo pa naņa mine tu, 'Mama, nanenġu Maro Kindeni noko. Noko kumo kutogo mira ŋalae naņa uru amuna tini mwasina. Nanenġu Pavilâņa Tamwata kala noko.'

²⁷ Mao nâ, naņa Yova Kindeni ma ŋoa ŋalae alua i, itogo tamâta iveta pa natu tamâne nzâla-kulu mine.

Mine kala i ma imo mbâna-mbâna panzi koipu ŋalaņala rârâni simo tâno kulu.

²⁸ Nanenġu tini-mwasa ma ikeno ndo papa i ikura zo rârâni. Nanenġu ŋgua pâņa ma imo kuku i, aku ŋgua pâņa ŋinde ma keno kaika mine ku imo nâ.

²⁹ Ikura zo rârâni, tamâta tonġe lâ i ne vâsa ŋgu ma imo koipu ŋalae. Samba uru ikeno âta ku imo nâ, aku mine nâ, koipu ŋalae tonġe lâ i ne vâsa ŋgu ma ikatonanzi Isrel ŋgu ikura zo zo.

³⁰ Taitu miki kalonġo ŋga; ambo i timbu wukale kinzi ma taņanzi kaika ŋana nanenġu ŋgua tukuņa kâ, ku ma sipu mulinzi pa nanenġu vetâņa,

³¹ ambo kinzi ma tininzi pwâka tu silonġo nanenġu ŋgua, ku silaņa sipole nanenġu ŋgua tukuņa,

³² ande naņa ma apare nia panzi ŋana nenzi kiesaka ŋinde kâ. Naņa ma kalonġu ŋgere ŋana nenzi vetâņa soki ŋinde kâ, aku ma mbilâo nâ apalilinzi.

³³ Andeta naņa ma apile nenġu mâsi ŋana tiningu mwasa ndo pa Daviti kâ, ande ma tia. Aku naņa ma kalonġu kapa ŋana ŋgua pâņa ŋinde naņa muņga aveta kuku i, ande tia.

³⁴ Naņa ma atoto nanenġu ŋgua pâņa ŋinde utu, ande tia. Aku naņa ma alele nanenġu ŋgua ipâņa kie tonġe kilo, ande tia ndo.

³⁵ Mine nde naņani ao warakâņgu ŋâņgu Yova Kindeni Sapâņa Tamwata ikeno kaika lâ ŋgua pâņa ŋine tini: naņa ma aporo ŋgua laņeņa tonġe pa Daviti tia ndo.

³⁶ Ikura zo rârâni, tamâta tonġe lâ i ne vâsa ŋgu ma imo koipu ŋalae. I ma ikai koipu mine ku imo lee ikura zo rârâni kari ma isinala nia imo ŋai yo.

³⁷ I ma ikai koipu mine ku imo nâ, itogo nzimona uru imo samba tini ku isinala nia ikura zo zo. Naņa Yova Kindeni nenġu ŋgua pâņa kala ŋine."

Kinzi kazâņa tamâta sipole koipu ñalae lâ, kala Isrel ñgu simo sipataiņa nâ

³⁸ Andeta Yova Kindeni, kala ñine noko wisi nâna pa koipu ñalae, inani noko kupatea lâ. Noko kupu muli papa, kala kupile i lâ.

³⁹ Noko kutoto ñgua pâņa ñinde muņa kuveta kuku ne wurâta tamâta. Noko kutambira koipu ñalae ne loki-loki imbe indue tâno kulu, kala kuveta ipânga muso ndo.

⁴⁰ Noko kuzavaru i ne lawea ñinde ne ñgumbi kaika rârâni kala bururu ndue lâ. Aku i ne luma kaika ñalañala rârâni nde noko kuzavaru ndo lâ mine nâ.

⁴¹ Mine kala tamâta ñinde soka nzâla silâ, ande kinzi ñinde rârâni sipanawe koipu ñalae ne kelekele. Aku kinzi ñgu kala simo i ne lawea tini laiti ñinde, ande kinzi siporo ñgua pavaligiņa papa i.

⁴² Noko kusâu panzi kazâņa tamâta tu sipole i lâ paraņa ilo, aku kuveta ilonzi ndeka ndo.

⁴³ Noko kuzavaru i ne tembasilâwa rârâni, aku lâ zo ñana ipara kunzi kazâņa tamâta, ande noko ñandai kuvila i ñga.

⁴⁴ Noko kutawa i ndue ndo; mine kala ikura ñana imo koipu ñalae kilo, ande tia.

⁴⁵ Noko pwai i ne walo saņe, kala ipânga koņa ndo walele nâ. Noko kuveta i ipânga tamâta kaa nâ, kala ikai maņeti ñalae ndo.

Kinzi sikai noņa pa Maro Kindeni tu ma ivilanzi

⁴⁶ Ayo, Yova Kindeni, noko ma kupavea tamwata mine ikura zo ñapia kilo, a? Tiambo noko ma kupavea ikura zo rârâni, a? Noko ne wisi-nâna ipânga ñalae ndo, itogo yââ ne mela-mela mine. Noko ma wisi nâna mine ikura zo ñapia kilo, a?

⁴⁷ Yova Kindeni, naņa ano pano tu kalo ñgere ñanana. Maka tamâta uru kamo viama ikura zo mbwana-mbwana nâ. Noko muņa kupuliam kapânga, andeta noko ne

pateâņa ikeno tu maka rârâni ma kamâte.

⁴⁸ Ea ikura tu itingi mateņa piti lâ ku imo via nâ, a? Ea imo tava ne walo kaika, kala ikura tu iņgengeana ñana mateņa nianzi kâ, a? Tia ndo!

⁴⁹ Maro Ñalae, noko uru kuveta ikura ne ñgua pâņa rârâni, aku nanayoni noko kupambwâre kuku Daviti tu noko ne tini-mwasa ma ikeno kuku i ku imo nâ. Aņa mana mana, a? Ñgua ñinde kanaņo nde keno ndia, a?

⁵⁰ Maro Ñalae, kalo ñgere ñana noko ne wurâta tamâta ñinde kâ. Kinzi tamâta siporo ñgua pavaligiņa papa i, aku naņa ilonģu malia ndo ñana kinzi tinikoa nenzi ñgua sakamao ñinde kâ.

⁵¹ Yova Kindeni, noko muņgani kupatea koipu ñalae ñinde, andeta noko ne kazâņa tamâta uru siveta “a” papa i. Kinzi soka i muli ku sivaligi i mine nâ ikura nia ndoni.

⁵² Andeta kinda ma tapanea Yova Kindeni ña tasuka kâki ikura zo rârâni. Mao ku mao nâ.

90

Ñgua ñana Maro Kindeni ne kaika, aņa kinda tamâta nenda via Mose, ina Maro Kindeni ne tamâta, isia wângiņa ñine

¹ Maro Ñalae, ikura zo rârâni noko kumo kutogo maka nema luma kaika mine.

² Nia ndoyo, aku ilâ lee ipânga lâ zo muli ndo, ande noko Maro Kindeni kumo ikura zo rârâni ku kumo nâ. Nanayoni, lâ zo ñinde kinzi tuu sipânga tia yo yo, aku noko ñandai kupulia tâno ne kelekele rârâni sipânga ñga, ande noko kumo muņgani lâ ku kumo nâ.

³ Andeta noko ne pateâņa ikeno tu tamâta rârâni ma simâte ku sipânga sitogo tâno kilo. Noko kupainzi tamâta rârâni mine tu, “Miki tâno tamâta, miki ma kamâte ku ma kapalele kapânga tâno kilo.”

⁴ Maro Kindeni, noko ne morâņa nde mine; mbwera tamâta-tamâta

(1000) nde itogo kari taitu mai nâ, aku zo ñinde ilâ walele nâ, itogo nola nâ mine. Mao nâ, ñinde nde zo mbwana-mbwana nâ.

⁵ Noko uru kutoto tamâta nenzi via kala simâte. Kinzi simo zo mbwana-mbwana nâ, itogo mbupuleņa mwasina. Kinzi sitogo unza ipâņga wasaseki lâ mboyo nâ,

⁶ aku ipâņga ñalae ku ne mâle ipâņga. Andeta lala nâ, ñineņa unza ñinde ñgâla-ñgâla lâ.

⁷ Maro Kindeni, noko wisi nâna pa maka, aku ñana duvi ñinde kâ noko kuzavaruma kala naoma tia lâ. Noko ne wisi-nâna ñalae ñinde iveta maka karuru ndo.

⁸ Noko kusama nema vetâņa potomule rârâni. Aku kiesaka ndia maka kapavea ku kaveta, ande ñinde noko uru kutula pwataki ipâņga nia yo lâ noko nao.

⁹ Noko ne wisi-nâna uru ikeno pa maka ikura zo kiri-mwata ñine maka kamo viama lâ tâno kulu. Mao nâ, maka nema zo nde marumbu walele nâ, itogo tamâta iveta kusu mbwani taitu nâ.

¹⁰ Maka kamo viama ikura mbwera tamâta ñato kanaņo sanjo nâ. Ambo nema kaika ikeno yo, ande maka pinde ma kamo viama ikura mbwera tamâta ñapa. Andeta maka uru kakai nâna wa kasânda malia rârâ kulu ikura nema mbwera rârâni. Maka nema via ñine nde marumbu walele nâ, ñineņa naoma tia lâ.

¹¹ Maro Kindeni, noko ñandai kupaliņi ne wisi-nâna ndoni imâ pa maka ñga. Ambo noko ma kuveta mine, ande tamâta tonje ma ikura tu imo via, ande tia. Mao nâ, lâ zo ñana maka kaloma ñgere ñana noko ne wisi-nâna kâ, ande ara ñana maka ma karuru pâta ñanano.

¹² Mine nde maka kano pano tu kupananama, ñana maka ma kasama sondo mine tu maka kakura tu kamo zo mbwana-mbwana nâ lâ tâno kulu. Ambo noko ma kupananama mine, ande maka ma kakai noko ne ilo-kalo ara ñinde.

¹³ Yova Kindeni, noko ne wisi-nâna ma imâ mine pa maka ikura

zo ñapia kilo, a? Maka kano pano tu kupile ne wisi-nâna ñinde, aku kalo sukâņa ñana ne wurâta tamâta maka.

¹⁴ Noko ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nâ. Maka iloma tu noko ma kuo ne tini-mwasa ñinde imâ ñalae pa maka ikura mboyo mboyo. Ambo noko ma kuveta mine, ande maka ma kandeka wa kawâņgi wa, ikura zo rârâni maka ma kamo viama.

¹⁵ Muņgani, ande noko malia kulu maka, kala kamo sakamao ikura mbwera rârâ lee imâ ipâņga lâ zo ñine. Taitu kala ñine maka kano pano tu kuveta maka kandeka nâ ikura mbwera rârâ, kambwanenzi irerege kuku mbwera sakamao ñinde kambwanenzi.

¹⁶ Maka kano pano tu kutula ne mâsi kaika pa ne wurâta tamâta maka. Aku kano pano tu kutula ne walo kaika ara ñinde panzi maka nema vâsa muli-muli tona mine nâ.

¹⁷ Maro Ñalae, maka nema Maro Kindeni noko, maka iloma tu noko ma kuo ne wisi-wisi imâ pama, ku kuveta kie ara pama. Maka iloma tu noko ma kuveta nema vetâņa wa wurâta rârâni ipâņga ara nâ.

91

Maro Kindeni uru ikea ñana kindi kâ, kala tamo ara nâ

¹ Tamâta ea kinzi Yova Kindeni âta Tamwata uru ikea ñananzi, ande kinzi ñinde uru simo Maro Kindeni Walo Tamwata tini laiti.

² Kinzi tamâta ñinde rârâni ma siporo pa Yova Kindeni mine tu, “Noko kumo kutogo nanenğu ñgumbi kaika mwasina, aku noko uru pwatonana sondo nâ. Nanenğu Maro Kindeni noko; naņa kalonğu tawana noko nâ.”

³ Mao kanaņo, Maro Kindeni ma ikea sondo ñanano; mine kala nimbu paveâņa tonje ma ikura tu izavaru noko, ande tia. Aku mine nâ, pukonja sakamao tonje ma ikura tu ikaino, ande tia.

⁴ I ma ikea sondo nâ ñanano, itogo tatareko tina igogoranzi natu simo

mbani kalo mine. Noko ma kupavea sondo nâ lâ Maro Kindeni mbani kalo, kala ma kumo ara nâ. I uru iveta ikura ne ŋgua pâņa rârâni. Mine kala i ma imo itogo noko ne maramuņa mwasina, ku ma ikea ŋanano.

⁵ Lâ mbo, ande noko ma kururu ŋana vetâņa sakamao tonje tia. Aku lâ kari, ande noko ma kururu ŋana vetâņa tonje tu ipânga walele nâ ku iyaulano, ande ma tia.

⁶ Aku noko ma kururu ŋana pukonja ŋalaŋala uru ipânga lâ mbo wa vetâņa sakamao uru ipânga lâ kari ŋana siyaulanzi tamâta kâ, ande ma tia, ŋana tu Yova Kindeni ma ikea ŋanano.

⁷ Mao nâ, ambo tamâta kamb-waŋenzi ŋalae ŋinde ma sipamate-teu noko waŋgira lâ paraņa ilo, ande Yova Kindeni ma ikea ŋanano, kala ma kumo ara nâ.

⁸ Aku noko tamwata ma kumora Yova Kindeni ipare nia panzi tamâta sakamao ŋana vetâņa kiesaka muņa siveta ŋinde.

⁹ ŋinde nde duvi mine; noko uru kulâ pa Yova Kindeni ku kupavea ŋana kazâņa kie-kie kâ, aku Yova Kindeni âta Tamwata ikatonano.

¹⁰ Mine nde sâ tonje ma ikura tu izavaru noko, ande tia. Aku zavaruņa ne mâsi tonje ma ikura tu imo noko ne luma tini laiti, ande ma tia.

¹¹ ŋana tu Yova Kindeni ma ionzi ne aŋelo tu ma sikatonano ikura nia ndoni.

¹² Kinzi ma mbaunzi nâ sisuka noko kâki, kala mira tonje ma ikura tu isowe noko kie, ande ma tia.

¹³ Noko ma kie nâ kupalenzi mbwâmbwa saka "leve" wa mwâta saka kie-kie wa.

¹⁴ Mao nâ, Yova Kindeni iporo mine tu, "Tamâta ea ilonzi ndo keno pa naņa, ande naņa ma akainzi ŋinde rârâni piti lâ kazâņa ilo. Naņa ma akea sondo ŋananzi tamâta ea sisama naņa kilalângu sondo.

¹⁵ Lâ zo ndia kinzi sisarâwa pana, ande naņa ma apaloŋo pa nenzi noņa. Aŋga zo ndia malia itu

ipânga panzi, ande naņa ma amo kunzi. Naņa ma akainzi piti lâ kazâņa ilo, aku ma aveta ŋanzi ipânga ŋalae.

¹⁶ Naņa ma asenje nenzi mbwera luandondo, kala kinzi ma ilonzi ara nâ. Naņa ma atula pwataki panzi tu naņa nde nenzi Pavilâņa Tamâta."

92

Wângiņa ŋana tapanea Maro Kindeni ŋa tasuka kâki

Kinda ma tawângi wângiņa ŋine lâ pwareâņa ne zo sapâņa

¹ Yova Kindeni, noko âta Tamwata, naņa andeka ŋana aporo ndaŋge pa noko wa awângi wângiņa paneâņa kâ asuka noko ŋa kâki.

² Ikura mboyo mboyo, naņa andeka ŋana aporo atula pwataki tu noko ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nâ. Aku ikura mbo mbo, naņa andeka ŋana aporo atula pwataki tu noko uru kuveta ikura ne ŋgua pâņa rârâni.

³ Mao nâ, naņa ma ara wângu awângi wângiņa kaņa ara nâ apanea noko ŋa asuka kâki.

⁴ Yova Kindeni, naņa kalongu ŋgere ŋana noko ne mâsi kaika kâ, aku ilongu ara ndo. Noko ne vetâņa arara ŋinde igagati ilongu kalongu ŋana awângi wângiņa tava ndekâņa ŋalae.

⁵ Yova Kindeni, noko uru kuveta mâsi ŋalaŋala kaika ndo. Noko ne ilo-kalo nde ŋalae tina, kala ipole maka tamâta nema ilo-kalo.

⁶ Tamâta pinde sizizâla ndo ŋana Yova Kindeni kilala kâ, kala sipânga sitogonzi tamâta nenzi ilo-kalo tia mine. Kinzi ŋinde sizizâla ŋana ŋine kâ:

⁷ Mao nâ, lâ zo ŋine kinzi tamâta sakamao sipânga walele sitogo unza mine, aku kinzi kiesaka tamwatanzi uru sigona mbaliņa rârâ kie-kie kala simo ara ndo. Andeta muli ŋga, Yova Kindeni ma izavarunzi ndo lâ.

⁸ Aŋga Yova Kindeni, noko tamwata nâ pwai koipu ŋalae pa

kelekele ndoni, ma kumo mine ku kumo nâ.

⁹ Maka kasama tu noko ne kazâņa tamâta rârâni ma simâte, aku noko ma kupolenzi kiesaka tamwatanzi rârâni ku kutawanzi ndue ndo.

¹⁰ Muņa noko walo kaika kulua naņa, kala nanenġu walo ipânġa ŋalae lâ, itogo bulmakao ŋgoi ŋalae ne walo mine. Noko kuveta kie ara pa naņa, kala amo andeka nâ.

¹¹ Naņa warakânġu matânġu amora Maro Kindeni izavarunzi nanenġu kazâņa tamâta. Naņa aloņo kinzi tamâta sakamao nenzi tiņa, kala andeka pâta.

¹² Aņa kinzi tamâta ara ma simo ara ndo, sitogo kâi ipânġa ŋalae kala ipula kanaņo ara mine. Kinzi ma sipânġa kaika ndo, sitogo kâi matapuru imandi Lebanon tâno mine.

¹³ Kinzi sitogo kâi tamâta pinde muņa sipau lâ Yova Kindeni ne luma tini laiti. Kâi ŋinde uru sipânġa ara ndo lâ nenda Maro Kindeni ne luma sapâņa ŋinde ne ŋgumbi ilo.

¹⁴ Kâi ŋinde ma simandi ikura mbwera rârâ ŋinde, aku ma simo sipula kanaņonzi. Kinzi ma simandi kaika, ku ma ŋgâla-ŋgâla tia. Kâi ŋinde launzi ma kenza-kenza mine ikura zo rârâni.

¹⁵ Mao nâ, Yova Kindeni ma ivi-lanzi tamâta ara kala ma simo mine, aku i ne pavilâņa ŋinde ma it-ula pwataki panzi tamâta tu Yova Kindeni nde vetâņa sondo warika. I uru ikea ŋana naņa kâ, aku i ne vetâņa rârâni nde ara ndo.

93

Maro Kindeni imo Koipu Ŋalae

¹ Yova Kindeni imo Koipu Ŋalae. I ŋa ŋalae tava ne walo kaika ŋinde nde situra i, itogo koipu ŋalaŋala nenzi pasawaņa arara mwasina. Nia ndoyo, inani ipulia tâno ŋine ku iveta ikeno kaika lâ, aku sâ tonġe ikura tu ilele Yova Kindeni ne vetâņa ŋinde, ande tia.

² Yova Kindeni, nia ndoyo, lâ zo ŋinde kelekele tonġe ipânġa tia yo yo, ande noko kumo muņgani lâ. Nanayoni noko kumo koipu ŋalae, aku ma kumo mine ku kumo nâ.

³ Yova Kindeni, tâi geza-geza ipu nduņenani ŋalae. Tâi ipu kaika ndo ku isuņa kawa kâki ŋalae.

⁴ Yova Kindeni, noko ne walo nde kaika ŋinde, aku kumo samba ilo pwai koipu ŋalae pa nia ndoni. Tâi ne nduņenani ŋinde nde kelekele mota mwata nâ, aņa noko ne kaika ŋinde nde ŋalae tina. Tâi ipu nduņenani lâ sâwaneka, andeta tâi ne kaika irerege kuku noko ne kaika ŋinde, ande tia, ŋana tu kelekele rârâni imo noko kalo.

⁵ Mao nâ, sâ tonġe ma ikura tu ilele noko ne ŋgua tukuņa ipânġa kie tonġe, ande tia. Aku mine nâ, noko ne luma nde sapâņa ndo, ma ikeno mine ku imo nâ.

94

Maro Kindeni ipare nia panzi tamâta rârâni ŋana nenzi vetâņa kâ

¹ Yova Kindeni, noko nde Maro Kindeni Pareņa-nia Tamwata. Kala ŋine naņa ano pano tu kutula ne wisi-nâna pwataki pa kinzi tamâta sakamao.

² Noko uru kupare nia panzi tamâta rârâni ŋana nenzi vetâņa kâ. Kala ŋine naņa ano pano tu kumandi ku kupare nia panzi tamâta ŋinde uru sipasuka warakanzi tin-inzi. Kutu ŋananzi ikura nenzi vetâņa potomule mine.

³ Yova Kindeni, kinzi tamâta sakamao ma sindeka mine ŋana nenzi vetâņa potomule kâ ikura zo ŋapia kilo, a? Kinzi nenzi zo ŋapia keno mo ŋai.

⁴ Kinzi kiesaka tamwatanzi ma sipandekâna ku ma sipasuka warakanzi tininzi ikura zo ŋapia kilo, a?

⁵ Yova Kindeni, kinzi tamâta sakamao uru sitawanzi noko ne tamâta ndue ndo. Mao nâ, kinzi siveta kenzi sakamao ndo pa noko tamwata ne ŋgu.

⁶ Kinzi uru sipunzi taine mwala-mwala sitavanzi lâlu mundoro simâte, aku sipunzi tamâta simo lombo lâ maka nema tâno ñine simâte tona.

⁷ Kinzi siporo mine tu, “Yova Kindeni ikura tu imora maka, ande tia. Isrel nenzi Maro Kindeni nde izizâla ndo ñana nema vetâŋa kâ.”

⁸ Ayo, miki tamâta kapa-kapa ñai, ñana sâ kâ ñga miki kaveta vetâŋa potomule mine, a? Miki tamâta sakamao, miki nemi ilo-kalo ma ipâŋga lâ zo ndia, a?

⁹ Mana mana, a? Tiambo Yova Kindeni ikura tu ilonjo nemi ñgua tia tâ, a? Opopo, i tamwata iveta tarânda, kala ilonjomi lâ. Tiambo ikura tu imora nemi vetâŋa ñinde tia tâ, a? Opopo, i tamwata iveta matânda, kala imorami lâ!

¹⁰ Tiambo i ikura tu ipare nia pa miki tamâta sakamao tia tâ, a? Opopo, i tamwata uru imbitanzi tinikoa ñgu, kala ma ipare nia pami! Tiambo i ne ilo-kalo tia tâ, a? Opopo, i tamwata imo tamâta rârâni nenzi pananâŋa, kala i ne ilo-kalo nde ñalae ndo!

¹¹ Miki kalonjo ñga; Yova Kindeni isama tamâta rârâni nenzi ilo-kalo marumbu lâ, aku isama tu nenzi ilo-kalo ñinde ma ilâ kaa nâ.

¹² Andeta Yova Kindeni, noko ne nzâmbe ara ikeno panzi tamâta ea noko uru kupanananzi ñana ne tukuŋa kâ.

¹³ Noko uru pwareâŋa ara kulanzi tamâta sonde mine; mine nde malia kie-kie ikura ñana isânda kulunzi kâ, ande tia. Kinzi ma sipwarea mine lee, ikura zo muli ñinde noko ma kupare nia panzi tamâta sakamao.

¹⁴ Ñana tu Yova Kindeni ma ipilenzi ne tamâta, ande tia. Mao nâ, i ma ipu muli panzi i tamwata ne ñgu ñinde, ande tia ndo.

¹⁵ Aku muli ñga, kinzi tamâta uru sikai poe pa ñgua nia ñinde ma siveta nenzi wurâta sonde kilo. Ñineŋga kinzi tamâta sonde ma ilonzi ara ñana ñinde kâ.

¹⁶ Muŋga, lâ zo ñinde kinzi tamâta sakamao sikai kazâŋa pa naŋa, ande tamâta tonje ivila naŋa, ande tia. Tamâta tonje imandi kuku naŋa ñana ipara kunzi kiesaka tamwatanzi, ande tia.

¹⁷ Lâ zo ñinde, ambo Yova Kindeni ivila naŋa tia, ande nanayoni naŋa ma akeno lâ materja nianzi. Andeta tia.

¹⁸ Lâ zo ñinde, naŋa ilonju patea tu, “Naŋa kenju apale nia zuli-zuli, kala ma patana ndue.” Andeta tia. Yova Kindeni, noko ne tini-mwasa ikeno pa naŋa ku imo nâ, aku noko kusaŋa naŋa kaika lâ.

¹⁹ Lâ zo ndia naŋa kalonju loko wa ilonju rârâ wa, ande noko uru kupu tini kaika pa ilonju kalonju ku kuveta naŋa andeka.

²⁰ Noko kumo piti ndo ñananzi koipu sakamao, kinzi tamâta ñinde uru silaŋa sipole ñgua tukuŋa ku siveta kenzi sakamao panzi tamâta.

²¹ Kinzi uru silâ taitu ku siroto nzâla ñana siyaulanzi tamâta arara kâ. Aku kinzi sionzi tamâta pinde silâ pa ñgua nia, ñineŋga sipa ñgua tu ma sipunzi pâta simâte, andeta tamâta ñinde ñandai siveta vetâŋa soki ñga.

²² Andeta Yova Kindeni ikeka ñanana. Nanenju Maro Kindeni imo itogo mira kaika naŋa uru amuna tini mwasina.

²³ I ma ipare nia panzi tamâta sakamao ñinde ñana nenzi vetâŋa sakamao kie-kie kâ. Kinda nenda Maro Yova Kindeni ma kalo ñgere ñana nenzi kiesaka ñinde kâ, ku ma izavarunzi ndo lâ.

95

Wângiŋa ñana tapanea Maro Kindeni ña tasuka kâki

¹ Miki kamâ ñga, ma tawâŋgi tapanea Yova Kindeni ña tasuka kâki! Kinda ma kalonda ñgere ñana Yova Kindeni Kaika Tamwata, ina nenda Yautâŋa Tamwata, aku ma tawâŋgi wângiŋa papa ku tandeka ñana i kâ.

² Kinda ma talâ tamandi i nao, aku kawânda ndaņge papa. Kinda ma tawâņgi wângiņa ndekâņa kâ ku tapanea i ña tasuka kâki.

³ Nana tu Maro Yova Kindeni i ne walo nde ñalae ndo. Ina imo koipu ñalae tava ne walo kaika ñinde, aku imo kinzi maro rârâni kulunzi.

⁴ Ina uru ikai poe pa tâno ndoni. Ikai poe pa nia rârâni ikeno tâno ilo lâmbu ñinde, aku inani kala ikai poe pa tuu ñalañala ikâki pa âta ñinde tona.

⁵ Nia ndoyo ina tamwata ipulia tâno wa tâi wa sipâņa lâ. Mine kala inani uru ikai poe pa tâno ndoni wa tâi ndoni wa.

⁶ Mine nde miki kamâ luma ilo, ma naonda tundu tapanea Yova Kindeni. Nia ndoyo i tamwata ipulia kinda tapâņa lâ. Mine nde ara ñana kinda ma talâ tamo i nao, aku tapare tukunda papa.

⁷ Ina tamwata nde kinda nenda Maro Kindeni. Ina tamwata kala uru ikatona i ne tamâta kinda rârâni, itogo lama nenzi katonâņa tamâta ikatonanzi lama mine. Mine nde kala ñine miki ma kapaveta kuku i kawa ñgua!

⁸ Yova Kindeni iporo tu, “Miki ma kapasakana ilomi kalomi kaika, itogo timbumi muņa siveta lâ Meriba tâno wa Masa nia bilimu wa, mine ndimo.

⁹ Lâ zo ñinde kinzi simo nia bilimu ñinde, ande kinzi simo sipulo naņa ñana aveta mâsi pinde panzi. Andeta muņgani yo kinzi simora nanenĝu mâsi ñalañala pinde pwataki lâ.

¹⁰ Ikura mbwera tamâta rua lâ, ande naņa tiningu pwâka ndo ñananzi tamâta ñgu ñinde. Mine nde naņa aporo tu, ‘Kinzi ilonzi kalonzi ñandai ikeno sondo pa naņa ñga. Ikura zo rârâni kinzi sipu mulinzi pa nanenĝu ñgua tukuņa.’

¹¹ Mine nde naņa wisinĝu nâna aporo mine tu, ‘Mao kanaņo, kinzi tamâta ñine ma sikura tu silâ pa nanenĝu pwareâņa nia tia ku tia ndo!’ ”

96

Maro Kindeni ina Koipu Njalae ku ikatonanzi tamâta rârâni

¹ Miki tamâta ñai, miki kawâņgi wângiņa wasaseki pa Yova Kindeni! Miki tamâta rârâni kamo tâno kulu, ara ñana miki ma kawâņgi papa Yova Kindeni.

² Kawâņgi pa Yova Kindeni kapanea i ña kasuka kâki! Ikura zo zo, ande ara ñana miki ma kaporo katula pwataki mine tu ina imo kinda nenda Yautâņa Tamwata.

³ Miki ma kaporo katula panzi tamâta ñgu rârâni tu i ña nde ñalae ndo. Katapâri panzi tamâta simo nia ndoni ñana vetâņa ñalañala arara i muņa iveta ñinde.

⁴ Nana tu Yova Kindeni ña nde ñalae ndo. Mine nde ara ñana kinda ma tapanea i ña tasuka kâki ndo. Kinda ma tamege ñananzi maro pinde ndimo. Kinda ma tamege ñana Maro Kindeni simbo nâ.

⁵ Nana tu kinzi tinikoa ñgu nenzi maro rârâni nde kelekele lanenja nâ, kala sikura tu siveta mâsi ñalae tonĝe tia. Taitu nia ndoyo Yova Kindeni ipulia samba tava kelekele rârâni simo âta ñinde.

⁶ Yova Kindeni kilala ipâņa nia yo tu i ña nde ñalae, aku imo Koipu Njalae ara ndo. Kelekele rârâni keno i ne luma ilo ñinde nde situla i kilala pwataki tu i ne walo nde kaika, aku i nde ara ku ara ndo.

⁷ Miki tamâta ñgu rârâni kamo tâno ndoni, miki kapanea Yova Kindeni ña. Kaporo katula pwataki tu i nde ara tamwata, aku i ne walo nde kaika ndo.

⁸ Kapanea Yova Kindeni katula pwataki tu i ña nde ñalae ndo. Kakai patarawâņa tonĝe ku kamâ i ne luma sapâņa ilo.

⁹ Miki ma kawâņgi kawawa i, ñana tu i nde sapâņa ku zuzuli tamwata. Miki tamâta rârâni kamo tâno kulu, miki kapatawa warakami tinimi lâ i nao.

¹⁰ Miki ma kaporo katula ñgua panzi tamâta ñgu rârâni mine tu,

“Yova Kindeni imo Koipu Njalae!” Nia ndoyo ina iveta tâno ikeno kaika lâ, kala sâ tonḡe ikura tu iveta tâno ilâ wa imâ wa, ande tia. Aku muli ṅga, lâ zo ṅinde i ma ionzi tamâta rârâni simandi ṅgua nia, ande i ma iveta panzi ikura nenzi vetâṅa mine.

¹¹ Ayo, miki samba wa tâno wa, naṅa apaimi tu miki kandeka ṅga! Anḡa tâi tava kelekele rârâni kamo tâi ilo, miki kala kaveta nduṅeṅa kasuka kawami kâki!

¹²⁻¹³ Anḡa tâno tava kelekele rârâni ikeno tâno ilo, miki kala kandeka pâta ṅga! Muli ṅga, lâ zo ṅinde Yova Kindeni ma imâ ṅana ikai poe panzi tamâta rârâni, ande kelekele rârâni ikeno tâno kulu ma sindeka pâta. Mao nâ, kâi rârâni simandi dugu ilo ṅinde ma siwâṅgi wângiṅa ndekâṅa kâ. ṅana tu ina ma ikai poe sonḡo ndo panzi tamâta rârâni tava vetâṅa mao nâ.

97

Maro Kindeni i nde Koipu Njalae

¹ Yova Kindeni imo Koipu Njalae! Mine kala miki tamâta rârâni kamo tâno kulu, ande miki kandeka. Anḡa miki tamâta kamo sia sia, ande miki kala ilomi ara mine nâ.

² Take-take mâmâṅga tava konḡoma ṅalae nde uru situra i, aku i ne mâsi ṅana ikai koipu panzi tamâta nde ara ku sonḡo ndo.

³ Yova Kindeni isupwa yââ imuṅga papa, aku yââ ṅinde ne mela-mela ikananzi ne kazâṅa tamâta ṅinde muṅga sinḡe i mbwaliu lâ.

⁴ I ne loloa nde salaga-salaga ku isinala tâno ndoni. Tâno nde imora ṅinde, kala imo ririṅo nâ.

⁵ Yova Kindeni ikai Maro Njalae pa tâno ndoni. Lâ zo ndia i imâ ipâṅga laiti, ande tuu siruru ku sipâṅga sitogo lââ mine.

⁶ Samba uru itula pwataki tu Yova Kindeni nde ara tamwata, aku tamâta ṅgu rârâni simora pwataki tu i ṅa nde ṅalae ndo.

⁷ Anḡa tamâta pinde uru siwâṅgi sipaneanzi maro laṅeṅa, aku sinḡekananzi nenzi maro kaa kaa ṅinde. Andeta kinzi tamâta ṅinde rârâni ma sikai maṅeti ṅalae ndo.

⁸ Kinzi tamâta simo Saion Tuu kulu ṅinde, sitavanzi tamâta simo Juda nenzi lawea ṅalaṅala, kinzi ṅinde siloṅo pâri tu noko kupare nia panzi ne kazâṅa tamâta lâ, kala ilonzi ara ku simo sindeka nâ.

⁹ Yova Kindeni, Maro Walo Tamwata noko, noko pwai poe pa tâno ndoni. Noko ṅa nde ṅalae ndo, aku noko ṅa ṅinde ipole kinzi maro rârâni ṅanzi marumbu lâ.

¹⁰ Yova Kindeni uru tini mwasa ndo panzi tamâta ea sipu mulinzi pa vetâṅa sakamao. Ina uru ikatonanzi i tamwata ne tamâta, aku ikainzi piti lâ tamâta sakamao mbaunzi ilo.

¹¹ Yova Kindeni ne sinâla isinalanzi tamâta ea uru sipaveta kuku vetâṅa ara. I io ndekâṅa ilâ panzi tamâta sonḡo.

¹² Mine nde miki tamâta ṅine uru kapaveta kuku vetâṅa ara, miki kandeka ṅana Yova Kindeni ne vetâṅa kâ! Kalomi ṅgere ṅana ṅinde kâ, ku kawami ndaṅge kapanea Yova Kindeni ṅa sapâṅa ṅinde kasuka kâki!

98

Maro Kindeni ikai koipu ṅalae panzi tamâta ndoni

¹ Miki tamâta ṅai, miki kawâṅgi wângiṅa wasaseki pa Yova Kindeni, ṅana tu ina iveta vetâṅa ṅalaṅala arara nâ. I ne walo kaika nde ṅalae; mine kala i tamwata ipole paraṅa lâ.

² Yova Kindeni itula pwataki tu inani ipole paraṅa lâ. Itula pwataki panzi tamâta ṅgu ndoni tu inani ikai kinda piti lâ kazâṅa ilo.

³ I iyoka tamwata ne ṅgua pâṅa muṅgâṅa muli, kala ikura zo zo i uru tini mwasa ndo panzi Isrel ṅgu. I ṅandai ipilenzi ṅga. Mine kala tamâta rârâni simo tâno ndoni nde simora tu kinda nenda Maro Kindeni ipole paraṅa marumbu lâ.

⁴ Miki tamâta rârâni kamo tâno kulu, miki kandeka ku kawângi wângiña paneâña kâ kandekana Yova Kindeni! Kawângi kawami kâki ku kandeka kapanea i ña kasuka kâki!

⁵ Kara wângu ku kawângi wângiña paneâña kâ pa Yova Kindeni. Kawângi wângiña kaña ara nâ papa.

⁶ Kambana tando kie-kie ku kasarâwa kandekana Yova Kindeni, inani kinda nenda Koipu Njalae.

⁷ Anğa tâi tava kelekele rârâni kamo tâi ilo, miki kala kaveta nduñeña kasuña kawami kâki. Anğa tâno tavanzi tamâta rârâni kamo tâno kulu, miki kala kawângi wângiña mine nâ.

⁸ Miki lââ ñalañala kaponza mbaumi, anğa miki tuu ñalañala kala kagogo kawami kawângi wângiña ndekâña kâ lâ Yova Kindeni nao.

⁹ Nana tu muli nğa, i ma imâ ñana ikai poe panzi tamâta rârâni. I ma ikai poe sondo panzi tamâta rârâni tava vetâña sondo nâ.

99

Maro Kindeni i nde Koipu Njalae

¹ Yova Kindeni imo Koipu Njalae, kala kinzi tamâta tininzi ruru. I imo koipu ñalae ne sañonâña nia ñinde ikeno kinzi anelo nğininzi, kala tâno ririño yâti taulo.

² Mao nâ, Yova Kindeni imo Saion Tuu kulu tava ne walo kaika ñalae ndo, aku tamâta nğu rârâni nde simo i kalo.

³ Kinzi tamâta rârâni ma wisinzi motutu kala ma sipanea i sisuka i ña ñalae ñinde kâki. Ina Yova Kindeni Sapâña Tamwata!

⁴ Koipu Njalae, noko Kaika Tamwata, noko uru tini mwasa ndo ñana vetâña sondo nâ. Munğani noko kutu nğua tukuña sondo ndo pa maka Isrel tamâta ñana kaponu muli papa, aku noko uru pwaï poe sondo ndo pama.

⁵ Ayo, miki tamâta ñai, miki kapanea kinda nenda Maro Yova

Kindeni ña kasuka kâki! Kalâ kapare tukumi ndue lâ i ne sañonâña nia ñinde nao, aku kawawa i. Ina Yova Kindeni Sapâña Tamwata!

⁶ Nanayoni Mose ku Aron rua simo Yova Kindeni ne patarawâña tamâta, aku Samyuel kala uru ino papa i tona. Kinzi sisarâwa pa Yova Kindeni, aku ipaloño pa nenzi noña.

⁷ Lâ zo munğâña ñinde, Yova Kindeni imo take-take ñalae ilo ku iporo nğua panzi. Aku kinzi sipono muli sondo pa nğua tukuña rârâni itula panzi.

⁸ Yova Kindeni, maka nema Maro Njalae, lâ zo ñinde noko kupaloño pa nenzi noña. Noko kupatula tamwata kilala pwataki panzi mine tu noko uru kuzavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi. Andeta mao nâ, noko munğa kupare nia sondo panzi ñana nenzi vetâña soki kâ.

⁹ Mine nde kinda ma tapanea nenda Maro Yova Kindeni ña, tatula pwataki tu i nde Walo Tamwata! Talâ pa i ne tuu sapâña, aku tawângi papa i nâ! Nana tu kinda nenda Maro Yova Kindeni nde Sapâña Tamwata.

100

Wângiña ñana tapanea Maro Kindeni ña tasuka kâki

¹ Miki tamâta rârâni kamo tâno kulu, miki kasuka kawami kâki kawângi wângiña pa Yova Kindeni!

² Miki ilomi ndeka nâ kapanea Yova Kindeni ña kasuka kâki! Kalâ kamandi i nao ku kawângi wângiña ndekâña kâ papa i!

³ Ara ñana miki ma kasama ku kaporo pwataki tu Yova Kindeni imo Maro Njalae. Nana tu munğani i simbo nâ iveta kinda Isrel tapâña i ne nğu, aku ipatea kinda pa i tamwata. Kinda tamo i ne tamâta, tatogonzi lama nğu i uru ikatonanzi mine.

⁴ Miki kawami ndançe nâ kamâ luma sapâña ilo kapanea i. Kaporo ndançe papa, ku kasuka i ña kâki ñalae.

⁵ Nana tu Yova Kindeni nde Ara Tamwata. Ikura zo zo i tini mwasa ndo panzi ne tamâta. I uru iyoka ne ngua pâņa rârâni muli, ma iveta mine ku imo nâ.

101

Koipu Njalae ne ngua pâņa

¹ Yova Kindeni, naņa ma awângi wângiņa atula pwataki tu noko uru kuveta ikura tamwata ne ngua rârâni, aku noko uru kuveta vetâņa sondo nâ panzi tamâta rârâni. Yova Kindeni, naņa ma awângi wângiņa ñine imâ pano.

² Aku naņa ma apakatonu warakângu sondo ndo ñana nanenğu vetâņa rârâni kâ. Anņa Yova Kindeni, ande noko ma kumâ pa naņa lâ zo ndia, a?

Naņa koipu ñalae ma apaveta kuku vetâņa sondo nâ lâ nanenğu luma ara ñine ilo.

³ Naņa ma asâu pa mâsi sakamao tonje tu ma imo naonğu, ande tia ndo. Tamâta pinde sipu mulinzi pa Yova Kindeni, andeta naņa tiningu pwâka ndo ñana nenzi vetâņa ñinde kâ. Naņa ma tiningu piti ndo ñananzi.

⁴ Ilo-kalo soki-soki ma ikeno malawae ndo ñana naņa kâ, aku naņa ma apu mulingu pa mâsi sakamao rârâni.

⁵ Naņa koipu ñalae ma azavarunzi tamâta rârâni uru simo nia nganęnganę siporo ngua tale ñananzi tamâta pinde. Mao nâ, tamâta ea kinzi uru sipandekâna wa sipasuka warakanzi tininzi wa, ande naņa ma anjaranzi kinzi ñinde rârâni piti lâ naonğu.

⁶ Taitu naņa ma ilonğu ara ndo ñananzi tamâta ñinde uru sipono muli pa Yova Kindeni. Naņa ma asâu panzi tu ma simo nanenğu luma ara ñine ilo kuku naņa. Mao nâ, tamâta ea sipaveta kuku vetâņa ara, ande naņa ma asâu panzi ñinde tu ma siveta wurâta pa naņa.

⁷ Andeta naņa ma asâu pa lanęņa tamâta tonje tu ma imo nanenğu

luma ilo, ande tia ndo. Ambo tamâta tonje ma iporo ngua lanęņa, ande i ma ikura tu imandi naonğu kilo, ande ma tia.

⁸ Ikura zo zo, naņa ma akai wurâta ñana azavarunzi tamâta sakamao rârâni simo tâno ñine. Naņa ma anjaranzi kinzi kiesaka tamwatanzi rârâni sikâwa silâ, aku kinzi ma sikura tu sitaulo simâ simo Yova Kindeni ne lawea ilo kilo, ande ma tia.

102

Tamâta ikai malia kala ino pa Maro Kindeni

¹ Yova Kindeni, kupalonę pa nanenğu noņa! Naņa asarâwa pano tu kuvilana. Kutambira taņa pa nanenğu tiņa!

² Lâ zo ñana malia itu imâ ipânęa pa naņa, ande noko ma kupavea ñanana ndimo. Lâ zo ndia naņa asarâwa pano, ande naņa ilonğu tu noko ma kulonę nanenğu sarawânęa ku kuvilana walele nâ.

³ Nanenğu via ñine nde ilâ walele, itogo yââ ne mundo uru ikeno zo mbwana-mbwana nâ, ñinenęa nao tia lâ. Anņa karaenğu nde nâna ndo, itogo yââ ñalae ikana mine.

⁴ Kinzi sitawa naņa ndue ndo, itogo tamâta kie nâ ipale leu ngâla-ngâla mine, aku naņa tiningu pwâka ñana aka kâpwa kâ.

⁵ Naņa asama nâna ñalae kala amo asarâwa nâ. Mine nde naņa tiningu râki-râki ndo.

⁶ Naņa amo ara tia ndo. Naņa amo atogo malabogi imo nia bilimu, aku amo atogo sii tonje uru imo kaa nâ lâ lawea tonje munęa sizavaru kala tamâta simo tia.

⁷ Naņa akeno kenonęa nia, andeta matânęu parenęe nâ. Opopo, naņa simbonęu nâ amo, atogo sii tonje isanęona luma kulu âta mine.

⁸ Nanenğu kazânęa tamâta nde siporo ngua potomule pa naņa ikura kari wa mbo wa. Kinzi siporo ngua pavaliginę pana, aku kinzini uru sipatu naņa ñânęu ñinenęa situ nzâmbe sakamao tona.

9-10 O, Yova Kindeni, noko nde wisi nâna ñalae tina pa naņa. Mine nde ikura zo zo naņa aliņi kââ kâki kulunġu, ñana itula pwataki tu naņa ilonġu malia ndo. Mao nâ, matânġu sulu indu ndue ikura kari wa mbo wa. Noko pwai naņa kâki ku kutambirana alâ nia ñgaņe, atogo kina mine.

11 Naņa ma amo viânġu ikura zo mbwana-mbwana nâ, itogo kari indue ku pararai lâ. Nanenġu walo nde marumbu lâ, itogo unza ñgâla-ñgâla lâ mine.

12 Andeta Yova Kindeni, noko kumo koipu ñalae ku kumo nâ. Ikura zo muli rârâni, ande kinzi tamâta ma situla noko parina pwataki.

13 Muli ñga noko ma kumandi ku ma kalo sukâņa ñana Saion lawea kâ. Muņga noko kupatea zo tonġe ñana ma kuveta kie ara pa lawea ñinde. Kala ñine zo ñinde nde imâ ipânġa lâ.

14 Kinzi sizavaru Saion lawea marumbu lâ, andeta noko ne wurâta tamâta nde ilonzi ndo keno yo papa lawea ñinde. Mao nâ, lawea ñinde nde zavaruņa ndo lâ, kala noko ne tamâta kalonzi sukâņa ñana.

15 Andeta muli ñga tamâta ñgu ndoni ma simege ñana Yova Kindeni kâ, aku kinzi koipu ñalaņala rârâni simo tâno kulu ma siruru ñana i ne kaika kâ.

16 Lâ zo ñana Yova Kindeni ma ipa Saion lawea kâki kilo, ande lâ zoni ndaina i ma itula ne walo kaika pwataki panzi tamâta.

17 Aku kinzi ma simora tu i ipalonġo panzi ne tamâta nenzi noņa lâ, kinzi ñinde muņga ipilenzi kala simo sugorai nâ. Mao nâ, i ma tini pwâka kilo ñana nenzi noņa kâ, ande ma tia.

18 Naņa ilonġu tu kinzi tamâta sipânġa muli-muli ñinde ma sipanea Yova Kindeni ña sisuka kâki mine nâ. Mine nde ara ñana kinda ma tangere ñgua ñana Yova

Kindeni ne mâsi ñalaņala ñinde lâ pepa tini ilâ panzi mine tu,

19 “Yova Kindeni imo tamwata ne lawea sapâņa ikeno âta ñinde, aku mata indue imâ. Ina imo samba ilo, aku mata indue imâ ilea pa tâno.

20 I ilonġo kinzi tamâta simo luma sakamao ilo ñinde nenzi tiņa. Muņga kinzi kazâņa tamâta sipa ñgua tu ma sipunzi tamâta ñinde pâta simâte. Andeta Yova Kindeni iyautenzi piti kala siyâti silâ.”

21-22 Mine kala muli ñga, lâ zo ñana kinzi tinikoa ñgu rârâni ma sipile nenzi lawea lawea ku silâ sipasau lâ Jerusalem lawea tu siwânġi sipanea Yova Kindeni, ande kinzi ma sisuka i ña kâki lâ Saion tuu kulu, aku paneâņa ma ikâki pa i lâ Jerusalem lawea ilo.

23 Oyae, naņa amo limoa yo, andeta Yova Kindeni iyaula nanenġu kaika marumbu lâ. Mine nde naņa akura tu amo viânġu zo ñalae tia.

24 Naņa ñandai koņa ñga, naņa tamâta limoa yo. Mine nde noko ma pwai naņa piti lâ tâno kulu ndimo. Andeta nanenġu Maro Kindeni, naņa asama tu noko kumo mine ku kumo nâ.

25 Nia ndoyo, noko kupulia tâno ñine kala ikeno kaika lâ, aku noko tamwata mbau nâ kupulia samba tava kelekele rârâni simo âta ñinde tona.

26 Samba tava tâno ñinde ma muli naonzi tia lâ, aņga noko Yova Kindeni ma kumo nâ. Mao nâ, samba tava tâno ma muli sakamao lâ, sitogo lalava siņa râge-râge mine. Aku noko ma pwainzi piti, itogo tamâta ipasea ne pasawaņa mine, aku ma naonzi tia lâ.

27 Aņga noko nde kumo mine ku kumo nâ. Noko ñandai ku-palele ñga, aku noko ne mbwera ma marumbu, ande tia.

28 Maka nde noko ne wurâta tamâta, aku kasama tu maka natuma ma simo ara nâ. Aku noko ma pwatonanzi natuma nenzi vâsa muli-muli mine nâ, aku kinzi kala ma simo ara lâ noko nao.

103

Maro Kindeni tini mwasa ndo pa kinda

Daviti isia wângiņa njine

¹ Naņa apanea Yova Kindeni ña asuka kâki. Naņa ilonĝu kalonĝu ndoni apanea Yova Kindeni ña sapâņa njinde asuka kâki.

² Naņa apanea Yova Kindeni ña asuka kâki. I nde ara tamwata, aku naņa ma kalonĝu kapa ñana njinde kâ, ande ma tia.

³ Ina kala uru izavaru nanenĝu kiesaka rârâni piti lâ tiningu. Aku lâ zo ndia pukonĝa itu ikai naņa, ande inani uru isoki pukonĝa njinde rârâni piti lâ ku iveta tiningu ara kilo.

⁴ Yova Kindeni uru itingĝi mateņa piti kala inĝenĝe ñana naņa kâ, aku inani uru iveta kie ara ndo pa naņa mine: i ne tini-mwasa ikeno pa naņa ikura zo zo, aku i uru kalo sukâņa ñalae tina ñanana tona.

⁵ Yova Kindeni uru kelekele arara nâ ilua naņa ikura zo rârâni naņa amo viânĝu lâ tâno kulu. Mao nâ, njinde itogo naņa amo limoa nâ ikura mbwera mbwera, aku nanenĝu walo ikeno pana ikura zo zo, itogo sii kananâwe ne walo mine.

⁶ Aku Yova Kindeni uru ivilanzi tamâta pinde lâ vetâņa kie taituni. Kinzi nenzi walo nde ñalae tia, kala tamâta pinde siveta kenzi sakamao panzi. Taitu Yova Kindeni ivetanzi simo sondo.

⁷ Munĝani, Yova Kindeni itula ne pateâņa pwataki pa Mose, aku isâu panzi Isrel tamâta tu ma simora i ne mâsi ñalanĝala pinde.

⁸ Mao nâ, Yova Kindeni itula pwataki tu i nde kalo-sukâņa warika wa wisi-wisi warika wa. I uru wisi nâna walele ande tia, aku i ne tini-mwasa ñalae njinde uru imo mine ku imo nâ.

⁹ I ma ileleanzi ne tamâta ikura zo pinde nâ, aku ne wisi-nâna ma ikeno zo luandongo nde tia.

¹⁰ Kinda uru taveta kiesaka tava vetâņa potomule kie-kie, aku Yova Kindeni ikura tu ipare nia sondo pa kinda ku nâna ñalae tina ilua kinda.

Andeta i uru nâna tini mwata nâ ilua kinda.

¹¹ I ne vetâņa njinde nde duvi mine: i tini mwasa ñalae ndo panzi tamâta ea simege ñana i kâ. Samba ikeno âta ndo ñana tâno kâ, aku i ne tini-mwasa nde ñalae tina mine nâ.

¹² Yova Kindeni uru ikai nenda kiesaka piti ku ionzi simo malawae ndo ñana kinda kâ, itogo tâno pa mbwera kâ ikeno malawae ndo ñana tâno pa wâra kâ.

¹³ Aku mine nâ, Yova Kindeni kala tini mwasa ndo panzi tamâta ea simege ñana i kâ, itogo tamâta tini mwasa ndo panzi natu mine.

¹⁴ Nana tu nia ndoyo i tamwata ikai tâno ku ipulia kinda tapânĝa lâ. Isama kinda tamâta kilalânda tu nenda walo nde ñalae tia. Mao nâ, kinda tatogo tâno ne gawura mine.

¹⁵ Kinda tamâta nenda via nde mbwana-mbwana nâ, itogo unza mine. Kinda tatumbu lee ku tamo zo kiri-mwata nâ, itogo unza ne mâle ipânĝa dugu ilo mwasina.

¹⁶ Ninenĝa lawea iyoka ku iveta mâle njinde ngâla-ngâla lâ, kala iyauru ndue ku nao tia lâ walele nâ.

¹⁷ Andeta Yova Kindeni ne tini-mwasa ikeno panzi tamâta ea simege ñana i kâ, ma ikeno mine ku imo nâ. Aku i uru iveta vetâņa arara nâ panzi tamâta sondo njinde nenzi vâsa muli-muli tona mine nâ.

¹⁸ I iveta mine panzi tamâta ea sipono muli pa i ne ngua pâņa wa sipaveta kuku i ne tukuņa wa.

¹⁹ Yova Kindeni imo koipu ñalae lâ samba ilo, aku inani uru ikai poe pa kelekele rârâni.

²⁰ Miki Yova Kindeni ne anĝelo kaika rârâni, miki ma kapanea Yova Kindeni ña kasuka kâki, aku kapono muli sondo pa i ne tukuņa wa kapalonĝo sondo nâ pa i kawa ngua wa, ikura uru kaveta mine.

²¹ Aku miki Yova Kindeni ne zugu tamâta kaika, miki njinde kamo samba ilo ku kaveta ikura i ne pateâņa mine, miki kala kapanea i ña kasuka kâki!

22 Mao nâ, miki kelekele rârâni ñine Yova Kindeni nanayoni ipuliami kapâŋga lâ, kala kamo kakura nia ndoni i tamwata uru ikai poe papa, miki ñinde kapanea Yova Kindeni ña kasuka kâki! Naŋa kala mine nâ apanea Yova Kindeni ña asuka kâki!

104

Paneâŋa ilâ pa Yova Kindeni, inani nia ndoyo ipulia kelekele rârâni sipâŋga lâ

1 Naŋa apanea Yova Kindeni ña asuka kâki. Nanenŋu Maro Yova Kindeni, noko ña nde ñalae ndo. Noko kilala nde ipâŋga nia yo tu noko ne walo nde kaika, aku noko nde ara ku ara ndo.

2 Yova Kindeni, noko kulita sinâla lâ tini itogo tamâta ilita lalava mine. Aku nia ndoyo noko kuo nia maa ikeno âta ñinde, itogo tamâta ipa luma ne mende kâki mine.

3 Aku noko kuveta tamwata ne luma imandi lââ âta ñinde kulu. Take-take nde sitogo noko ne kareta mine, aŋga lawea uru ikaino kulâ wa kumâ wa.

4 Noko kuporo kusupwa lawea, aku lawea ikai kuleŋa pano kala ikai noko kawa ŋgua ilâ. Aŋga mbamba ne loloa nde ipâŋga itogo noko ne wurâta tamâta mine.

5 Noko muŋgani kuo tâno ñine imandi kaika, aku tâno nde ñana iparuse ilâ wa imâ wa, ande tia ndo.

6 Aku lâ zo ñinde noko kuo tâi itura tâno itogo lalava itura tamâta mine. Mao nâ, lâ zo ñinde lââ ituranzi tuu ndoni.

7 Andeta muli ñga noko kuporo kaika pa tâi, aku ikâwa ilâ. Tâi nde ilonŋo noko kusarâwa kaika, aku ikâwa ilâ lâ.

8 Tâi ipilenzi tuu ndoni ku irere indue ilâ nia kawa kawa. Noko kupatea tu tâi ma imo nia ŋgaŋe ñinde.

9 Aku noko kuo kerî lâ, aku kundi kaika tu tâi ma ipu kerî ñinde utu ndimo. Mine kala tâi ma ikura tu itura tâno ndoni kilo, ande ma tia.

10 Noko kuveta lââ ipâŋga tâno ne keve ilo lâ tuu ŋgininzi, aku kuo lââ irere indue ilâ nia papata ikura nia ndoni.

11 Aku kinzi simbi ŋgoi rârâni uru sinu lââ ñinde. Mao nâ, kinzi sinu lee ikuranzi lâ.

12 Kâi pinde simandi lââ ñinde ŋgaŋe-ŋgaŋe, aku kinzi sii uru siveta palanzi lâ kâi ñinde lakanzi kulu. Kinzi sisaŋona kâi lakanzi kulu ku sita sindeka nâ.

13 Noko kusupwa karâzi iyoka pa âta ndo imbe indue imâ tuu kulunzi. Noko kuveta kie ara mine pa tâno, kala tâno indeka nâ.

14 Aku noko kala kuveta unza ipâŋga panzi bulmakao tu ma sika kâ. Aŋga kelekele kie-kie ñinde maka tamâta uru kapau, ande ñinde tona noko kuvetanzi sipâŋga, kala kaka.

15 Mao nâ, noko kuveta kâi waini ipâŋga, kala maka kapale kanaŋo ku kanu waini, aku kandeka nâ. Aku noko kuveta kâi “oliv” ipâŋga tona, kala maka kakai ne samimi ku kayoli lâ naoma ñana naoma zuli-zuli kâ. Aku noko kuveta kâpwa ipâŋga tona, kala maka kaka tu isuka karaema.

16 Nanayoni Yova Kindeni tamwata ipau kâi matapuru sipâŋga Lebanon tâno, aku i uru io karâzi ñalae imâ ñana isukanzi kâi ñinde.

17 Kinzi sii uru siveta palanzi lâ kâi matapuru ñinde lakanzi kulu. Aŋga sii pararâo nde uru siveta palanzi lâ kâi gâru lakanzi kulu.

18 Kinzi meme ŋgoi nde simo tuu ñalaŋala kulunzi, aŋga kinzi gewo nde simuna simo nia mira.

19 Maro Kindeni, nia ndoyo noko kupulia nzimona ipâŋga, aku kupatea tu ñinde ma itula zo pwataki ikura nzimona rârâni lâ mbwera mbwera. Aku kari nde uru indue lâ zo sondo ñinde noko tamwata kupatea papa.

20 Noko kuveta kondoma ipâŋga lâ mbo, aku ikura mbo mbo kinzi simbi ŋgoi nde siyâti simâ.

21 Kinzi mbwâmbwa saka “leve” natunzi nde sisuŋa kawanzi ku silâ

wa simâ wa, siroto kanzi simbi ndia noko tamwata kupatea panzi ñinde.

²² Kinzi siroto lee mbwale pwataki, ñinenğa sitaulo silâ pa nenzi ngânza ngânza, aku sikeno.

²³ Ñinenğa mboyo, ande kinzi tamâta simandi sânda ku silâ siveta nenzi wurâta. Siveta wurâta lee kari indue ku lala pararai lâ, ñinenğa sipwarea.

²⁴ O Yova Kindeni, noko kuveta kelekele kie-kie rârâ! Noko ne ilo-kalo nde ñalae kala kuvetanzi kelekele ñinde rârâni sipânğa. Kelekele vianzi kâ kie-kie muņa kupulianzi sipânğa ñinde nde sipipi ndo sikura nia ndoni.

²⁵ Tâi nde ñalae ndo, aku ña tava kelekele pinde kie-kie nde simo tâi ilo, kelekele ñalañala wa kiri-kiri wa. Maka kakura ñana kasowe kelekele ñinde kambwanenzi kâ, ande tia.

²⁶ Wângiņa ñalañala uru sikâwa tâi kulu silâ wa simâ wa, anğa ña ñalae ñinde noko muņa kupulia ipânğa, ande ñinde kala imo tâi ilo ku imo ipapatiki indeka nâ.

²⁷ Kinzi kelekele ñinde rârâni nde uru sio tininzi ñana noko nâ tu ma kâpwa kusuanzi lâ zo ndia putole ipunzi.

²⁸ Noko tamwata uru kâpwa kusuanzi sika. Noko nâ kurombonzi kala kapwanzi pupuro.

²⁹ Lâ zo ndia noko kupu muli panzi, ande kinzi siruru. Anğa zo ñana noko pwai koroani sanenzi, ande kinzi simâte ku sipânğa sitogo tâno gawura kilo.

³⁰ Andeta noko kumbana koroani kilo kala natunzi simo vianzi. Mine nde noko uru kupulianzi kelekele pinde simo vianzi, aku sikai kelekele muņa simâte ñinde nianzi.

³¹ Naņa kalonğu tawana tu Yova Kindeni ne walo kaika ñinde ma keno mine ku imo nâ. Naņa kalonğu tawana tu i ma indeka nâ ñana kelekele rârâni ipulianzi sipânğa ñinde.

³² Lâ zo ndia i mata ilea pa tâno, ande tâno ririño nâ. Anğa lâ zo ndia

isuņa mbalau itaño tuu tini, ande mundo ipânğa tuu ilo ku iyâti imâ.

³³ Naņa ma awânği wângiņa pa Maro Kindeni ikura zo rârâni naņa amo viânğu. Naņa ma awânği wângiņa paneâņa kâ pa nanenğu Yova Kindeni lee ikura lâ zo ndia naņa ma amâte.

³⁴ Inani uru io ndekâņa lâ ilonğu kalonğu, kala awânği wângiņa paneâņa kâ papa i. Naņa ilonğu tu i ma ilo ara nâ ñana nanenğu wângiņa ñine.

³⁵ Yova Kindeni, naņa ilonğu tu noko ma kuzavarunzi kinzi kiesaka tamwatanzi rârâni. Naņa ilonğu tu kinzi tamâta sakamao ma naonzi tia lâ. Naņa apanea Yova Kindeni ña asuka kâki. Miki rârâni kala kapanea Yova Kindeni!

105

Maro Kindeni ikatonanzi ne tamâta

¹ Miki tamâta ñai, miki ma kawami ndanđe pa Yova Kindeni, aku katula i kilala pwataki tu i ña nde ñalae. Miki katapâri panzi tinikoa ngu rârâni ñana i ne vetânğa ñalañala kâ.

² Miki kawânği wângiņa paneâņa kâ papa i, aku katula vetânğa arara rârâni i muņa iveta ñinde pwataki.

³ Miki kandekana Yova Kindeni Sapânğa Tamwata. Miki tamâta ea uru kaponu muli pa i, ande ara ñana miki ñinde ma ilomi ndeka nâ.

⁴ Miki kalâ pa Yova Kindeni i Walo Tamwata, ku kamandi i nao ikura zo rârâni.

⁵⁻⁶ Miki Yova Kindeni ne wurâta tamâta ñine lâ Abraham ne vâsa ngu, miki kalonğu nga. Mao nâ, miki Yova Kindeni ne pateânğa tamâta ñinde lâ Yakopu ne vâsa ngu, miki kalomi ngere kilo ñana Yova Kindeni ne mâsi ñalañala, aku kalomi ngere kilo ñana i ne mâsi ñana ipare nia panzi tamâta sakamao kâ tona.

⁷ Yova Kindeni imo kinda nenda Maro Ñalae. Ina uru ikai poe panzi tamâta rârâni simo tâno kulu.

8 I ne mbutukunâņa munğâņa nğinde ma ikeno mine ikura zo zo. I ma iveta ikura ne ngua pâņa mine ku imo nâ.

9 Nanayoni ipambwâre kuku Abraham, aku ngua pâņa nğinde ikeno pa Abraham natu Isaka tona.

10 Yova Kindeni ipa ngua kuku Isaka natu Yakopu, aku ngua pâņa nğinde ma ikeno mine nâ ikura zo rârâni. Iveta ngua pâņa kunzi Isrel ngu, aku nğinde ma marumbu tia.

11 Yova Kindeni ne ngua pâņa kala nğine: “Naņa ma Kenan tâno alua miki. Naņa apatea tâno nğinde tu ma ikeno pa miki tavanzi nemi vâsa ngu.”

12 Mao nâ, nia ndoyo Yova Kindeni ne ngu nğinde kambwanenzi nde kiri-mwata, aku simo tâno nğinde sitogo lombo mine.

13 Lâ zo nğinde kinzi simo sondo tia. Kinzi uru soka silâ pa tâno pinde, aku muli nga silâ pa tâno pinde. Kinzi simo koipu nğalae tonje ne tâno ikura zo mbwana-mbwana nâ, nğineņa sipile tâno nğinde ku silâ pa koipu nğalae tonje ne tâno.

14 Andeta Yova Kindeni nğandai isâu panzi tinikoa ngu tu ma sizavarunzi nga. I itu kaika panzi koipu nğalanala tu ma siveta soki pa i ne ngu ndimo.

15 Ipainzi tu, “Naņa apateanzi tamâta nğine tu ma sikai wurâta pa naņa. Miki ma kaveta kemi sakamao tonje panzi ndimo. Miki ma kakai kazâņa panzi nanenğu nguatulâņa tamâta ndimo.”

16 Yova Kindeni iveta putole nğalae ipânğa Kenan tâno, tâno nğine i ne ngu simo, aku izavaru kanzi kâpwa rârâni marumbu lâ.

17 Andeta i ilo tu ma ivilanzi ne tamâta. Mine kala munğani lâ isupwa Yosepe ilâ pa Isip tâno imunğa panzi. Vetâņa nğinde nde ipânğa mine; tamâta pinde siko Yosepe saņenzi tua, aku sikai silâ Isip tâno ku iveta wurâta koa tia nâ panzi.

18 Kinzi wâlo kaika nâ sipa i kie, kala kie nâna. Aku simwali wâlo kaika ku silita lâ i nğandola tona.

19 I imo mine lee, nğineņa vetâņa pinde ipânğa, aku vetâņa nğinde nde kie taituni itogo Yosepe munğa iporo tu ma ipânğa mine. Mine kala ngua nğinde Yova Kindeni itula pa Yosepe nde ipânğa kanaņo.

20 Nğineņa Isip nenzi koipu nğalae ipalele ilo kalo ku isupwa tamâta tonje ilâ iyaule wâlo kaika piti lâ Yosepe tini. Mao nâ, koipu nğalae nğinde ikai Yosepe piti lâ luma sakamao ilo ku iyâti imâ.

21 Aku koipu nğalae nğinde io Yosepe ipânğa tamâta nğalae. Mine kala Yosepe imo koipu mbâna-mbâna lâ Isip tâno.

22 I ne wurâta nde nğana ikai poe panzi koipu nğalae ne dumui wa ipanananzi tamâta nğinde uru situla ilo-kalo pa koipu nğalae wa.

23 Aku muli, nğineņa Yosepe tama Yakopu kala ilâ imo Isip tâno tona.

24 Kinzi simo Isip tâno lee, ku Yova Kindeni ivilanzi tamwata ne ngu, kala sipulianzi nenzi vâsa rârâ sipânğa. Iveta nenzi walo ipânğa nğalae, ipole nenzi kazâņa tamâta nğinde nenzi walo.

25 Mine nde ilele kinzi Isip tamâta ilonzi kalonzi kala sikai kazâņa panzi i tamwata ne ngu. Nğineņa kinzi Isip siroto nzâla nğana siveta soki panzi Yova Kindeni ne wurâta tamâta.

26 Nğineņa Yova Kindeni ipateanzi ne wurâta tamâta rua, Mose ku Aron rua, aku isupwanzi nğana sivilanzi i ne ngu.

27 Mine kala kinzi rua situla Yova Kindeni ne mâsi nğalanala kie-kie ipânğa Isip tâno.

28 Mao nâ, lâ zo nğinde Yova Kindeni iveta kondoma nğalae ipânğa itura Isip tâno ndoni, andeta kinzi taņanzi kaika nâ pa i kawa ngua.

29 Aku iveta lâ ipalele ipânğa see tona, kala Isip kanzi iņa rârâni sipamateteu marumbu lâ.

30 Aku ivetanzi piri-piri sipânga kambwanjenzi walô tona, kala sipipi lâ sikura tâno ninde ndoni. Kinzi silâ lee sipipi lâ koipu nalaie tamwata ne luma îlo tona.

31 Aku Yova Kindeni iporo ngua, ninenğa lâņo wa nipa-nipa rârâ ninde nde simâ sipânga tava, ku silâ sikura tâno ninde ndoni.

32 Aku i nandai io karâzi nâ indue pa nenzi tâno nğa. I io karâzi "ais" tava loloa indue imâ nana iyaula nenzi tâno.

33 I iyaula nenzi kâi waini wa kâi "fik" wa, aku imbware nenzi kâi pinde rârâni nuki-nuki tona.

34 Aku i kawa iporo ngua, ninenğa ndemu-ndemu rârâ ninde simâ sipânga tona. Tamâta tonġe ikura tu isowe kambwanjenzi, ande tia ndo.

35 Kinzi ndemu-ndemu sika kelekele rârâni launzi keno, aku sika kâpwa ndoni Isip tamâta munġa sipau kala ipânġa tâno îlo ninde tona.

36 Ninenġa Yova Kindeni ipunzi Isip nġu natunzi tamâne nzâla-kulu rârâni sipamateteu.

37 Aku muli, ninenġa Yova Kindeni ikainzi Isrel nġu sipile Isip ku siyâti silâ. I iveta mine; igagati kinzi Isip ilonzi kalonzi, kala sikai nenzi sinġâra arara "silva" wa "gol" rârâni ku silanzi Isrel nġu, kala sikai silâ. Kinzi Isrel tamâta rârâni soka ara nâ silâ, aku Yova Kindeni ne tamâta tonġe ipayaula ande tia.

38 Nana tu kinzi Isip nġu siruru pâta njananzi Isrel nġu. Mine kala lâ zo nana kinzi simora tu Isrel ma sipilenzi silâ, ande ilonzi ndeka nâ.

39 Kinzi Isrel nġu nde soka silâ, aku Yova Kindeni io take-take tonġe imâ ituranzi ne tamâta. Anġa lâ mbo, ande isupwa yâa nalaie ipânġa isinalanzi itogo sinâla mine.

40 Kinzi sino papa nana simbi pinde, aku ionzi sii pinde simâ, kala i ne nġu sika. I samba ne kâpwa ilanzi sika, kala kapwanzi pupuro ndo.

41 Aku kinzi sirakonġa nana lââ tava. Mine nde iveta mira nalaie tonġe tu ipwa, kala lââ imalinġi irere indue îlâ pa nia bilimu, itogo lââ irere dugu îlo mine.

42 Mao nâ, i kalo nġere kilo nana ngua pânġa sapânġa ninde munġa iveta kuku ne wurâta tamâta Abraham.

43 Mine kala ikainzi i tamwata ne pateânġa tamâta siyâti silâ. Kinzi sisunġa kawanzi nalaie, aku siwânġi ku sindeka nâ silâ.

44 Aku muli nġa ikai tinikoa nġu nenzi tâno ku ikisi keri panzi i ne nġu ninde kala simo ndaina, aku isâu panzi tu ma sika kâpwa kinzi nġu ninde munġa sipau ipânġa tâno îlo.

45 Iveta mine nana duvi nġine kâ: i îlo tu kinzi Isrel nġu ma sipono muli pa i ne ngua tukuġa rârâni wa i kawa ngua ndoni wa. Tapanea Yova Kindeni nâ tasuka kâki!

106

Maro Kindeni uru iveta kie ara panzi ne tamâta

1 Tapanea Yova Kindeni nâ tasuka kâki! Kawânda ndanġe pa i, nana tu i nde ara tamwata, aku i uru tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

2 Tamâta tonġe ikura nana itula mâsi nalanala rârâni Yova Kindeni munġa iveta ninde duvi pwataki, ande tia. Aku tamâta tonġe ne paneânġa ma irerege kuku i ne vetânġa ninde, ande tia.

3 Kinda tasama tu Yova Kindeni ne nzâmbe ara ikeno panzi tamâta ea soka i ne tukuġa muli ku sipaveta kuku vetânġa ara ikura zo rârâni.

4 Mine nde Yova Kindeni, lâ zo nana noko ma kuvilanzi ne tamâta, ande naġa ano pano tu kalo nġere nana naġa kâ tava. Mao nâ, lâ zo nana noko ma pwainzi piti lâ kazânġa îlo, ande naġa ilonġu tu noko ma pwai naġa piti tona mine nâ.

5 Naġa ilonġu tu amora noko ne tamâta simo ara wa sikai kelekele

arara wa, aku naŋa atu andeka kunzi noko tamwata ne ŋgu. Noko kupatea maka pa tamwata, aku naŋa atu andekanano kunzi.

⁶ Yova Kindeni, maka kaveta kiesaka, itogo timbuma muŋga siveta mine. Maka kaveta vetâŋa potomule wa mâsi sakamao kie-kie.

⁷ Nanayoni, lâ zo ŋinde maka timbuma simo Isip tâno, ande kinzi ŋandai kalonzi ŋgere sondo ŋana mâsi ŋalaŋala ŋinde noko kuveta panzi ŋga. Noko kutula pwataki panzi mbwani râra tu noko tini mwasa ndo panzi. Andeta kinzi kalonzi kapa ŋana ŋinde kâ, aku lâ zo ŋinde kinzi silâ sipâŋga Tâi Njŋi pwali, ande kinzi taŋanzi kaika papa Yova Kindeni Walo Tamwata.

⁸ Andeta Yova Kindeni ilo pateu tu ma itula ne walo kaika ŋalae ŋinde pwataki panzi. Mine kala ikea ŋananzi, itogo muŋga ipa ŋgua tu ma iveta mine, kala ŋandai si-payaula ŋga.

⁹ I iveta mine; i itu ŋgua kaika papa Tâi Njŋi, kala tâi mâsa-mâsa lâ. Mine nde ikainzi ne tamâta soka mâsa-mâsa nâ lâ tâi ilo simbwaliu silâ, itogo tamâta iyoka tâno kaika mine.

¹⁰ Mao nâ, iyautenzi piti lâ tamâta pinde mbaunzi ilo, kinzi ŋinde uru wisinzi nâna panzi. Ivilanzi kala nenzi kazâŋa tamâta sikura tu sizavarunzi, ande tia.

¹¹ Andeta tâi ipatukunzi nenzi kazâŋa tamâta marumbu lâ, kala kinzi râraŋi naonzi tia lâ.

¹² Njŋeŋga Yova Kindeni ne tamâta kalonzi tawana i ne ŋgua pâŋa, aku siwâŋgi wâŋgiŋa paneâŋa kâ papa i.

¹³ Andeta kinzi walele nâ kalonzi kapa ŋana Yova Kindeni ne vetâŋa ŋinde kâ. Aku kinzi ŋandai sio tininzi pa Maro Kindeni tu ma itula ne pateâŋa pwataki panzi ŋga. Kinzi sikai siveta ikura warakanzi nâ nenzi ilo-kalo.

¹⁴ Kinzi simo nia bilimu, aku ilonzi ŋalae koŋa ŋana sika kâpwa ara

pinde kâ. Mine kala siveta soki ku siporo ŋgua kaika pa Maro Kindeni.

¹⁵ Njŋeŋga Maro Kindeni isâu panzi, aku kelekele ŋinde kinzi sita ŋana, ande ŋinde ilanzi lâ. Andeta iveta pukonja ŋalae ipâŋga panzi tona.

¹⁶ Kinzi sipa nenzi pâla kâki simo nia bilimu, andeta tamâta pinde ilonzi ŋuru-ŋuru ŋana Mose kâ. Aku mine nâ, kinzi sipadâda ŋana Yova Kindeni tamwata ne wurâta tamâta Aron tona.

¹⁷ Mine nde tâno ipwa kawa maa, aku Datan tavanzi Abiram ne ŋgu ndoni nde patanzi sindue silâ mbââ ilo. Njŋeŋga tâno kawa kapu ku itataunzi lâ.

¹⁸ Njŋeŋga yââ iyoka pa samba indue imâ kananzi tamâta sakamao ŋinde muŋga sipono muli panzi Datan ku Abiram rua, kala sipa-mateteu lâ.

¹⁹ Njŋeŋga silâ sipâŋga Orep Tuu, ande sikai mira “gol” ku siveta bulmakao tai tonje, aku sipare tukunzi papa maro laŋeŋa ŋinde.

²⁰ Kinzi sipile nenzi mâsi ŋana sipare tukunzi pa Yova Kindeni, inani ŋa ŋalae ndo, aku sipare tukunzi pa bulmakao tamâne kaa uru ika leu nâ ŋinde tai.

²¹ Kinzi kalonzi kapa ŋana nenzi Yautâŋa Tamwata Maro Kindeni, inani kala muŋga iveta mâsi ŋalaŋala lâ Isip tâno.

²² Mao nâ, ina iveta mâsi ŋalaŋala kie-kie lâ Isip. Kinzi tamâta simora mâsi ŋalaŋala ŋinde iveta lâ Tâi Njŋi, kala wisinzi motutu lâ. Andeta kinzi walele nâ kalonzi kapa ŋana.

²³ Mine kala Maro Kindeni ilo pateu tu ma izavarunzi ne ŋgu. Andeta i ne pateâŋa tamâta Mose nde imandi nao ku ino papa tu ma ipile ne wisi-nâna ku ma kalo sukâŋa ŋananzi. Aku Yova Kindeni isâu papa, kala izavarunzi tia.

²⁴ Andeta muli ŋga, ande kinzi Isrel ŋgu tininzi pwâka tu sikai tâno ara ŋinde, ŋana tu kinzi ŋandai kalonzi tawana Yova Kindeni ne ŋgua pâŋa ŋga.

25 Kinzi sisaŋona nâ simo nenzi pâla ilo, aku siporo ŋgua ilonzi ŋuru-ŋuru. Kinzi ŋandai sipono muli pa Yova Kindeni kawa ŋgua ŋga.

26 Mine nde Yova Kindeni itu ŋgua kaika panzi, aku iporo tu ma ipunzi pâta simâte lâ nia bilimu.

27 Aku ipa ŋgua tu ma isoki nenzi vâsa sikâwa pwapwataki silâ simo tinikoa ŋgu ŋgininzi lee, ma sipamateteu lâ tinikoa nenzi tâno.

28 Ninenŋa kinzi silâ sipânŋa Peor Tuu, aku sipono muli pa kinzi tinikoa nenzi maro laŋeŋa, i ŋa tu Bal. Kinzi sika simbi muŋga sipatarâwa papa maro laŋeŋa ŋinde, andeta maro laŋeŋa ŋinde ŋandai imo via ŋga.

29 Nenzi vetâŋa ŋinde igagati Yova Kindeni ilo kalo, kala i wisi nâna ŋalae ŋinde panzi. Mine kala isupwa pukonŋa sakamao ilâ ipânŋa panzi.

30 Andeta Finias imandi ku ipare nia panzi tamâta siveta vetâŋa soki ŋinde, kala pukonŋa ŋalae ŋinde marumbu lâ.

31 Kala ŋine kindi uru kalonda ŋgere ŋana Finias ne vetâŋa sondo ŋinde kâ. Aku muli ŋga, ikura zo rârâni, ande kinzi tamâta ma kalonzi ŋgere mine nâ ŋana i ne vetâŋa ŋinde kâ.

32 Aku zo tonŋe kinzi Isrel ŋgu simo Meriba lââ bwalika, andeta siveta Yova Kindeni wisi nâna panzi. Aku ŋana nenzi vetâŋa soki ŋinde kâ, ande malia ipânŋa pa Mose.

33 Kinzi siveta Mose wisi nâna ndo. Mine kala i ŋandai kalo ŋgere sondo ŋinenŋa iporo ŋga; ikai iporo nâ.

34 Muŋga Yova Kindeni iporo itu kaika panzi tu ma sipunzi tinikoa ŋgu rârâni pâta sipamateteu. Andeta kinzi ŋandai siveta ikura Yova Kindeni kawa ŋgua ŋga.

35 Tia ku Isrel tamâta sipakâe kunzi tinikoa ŋgu tamâta, aku sipono muli pa nenzi vetâŋa sakamao tona.

36 Kinzi sipare tukunzi panzi maro laŋeŋa, aku ŋinde iveta Yova Kindeni wisi nâna, kala izavarunzi lâ.

37 Opopo, kinzi sipunzi warakanzi natunzi simâte, itogo patarawâŋa siveta panzi maro laŋeŋa mine.

38 Mao nâ, kinzi sipunzi warakanzi natunzi taine wa tamâne wa simâte. Natunzi ŋinde ŋandai siveta vetâŋa soki tonŋe ŋga, taitu kinzi sipunzi pâta ku sio karaenzi ilâ pa Kenan tâno nenzi maro laŋeŋa, itogo patarawâŋa mwasina. Aku nenzi vetâŋa sakamao ŋinde iveta tâno ipânŋa muso lâ Yova Kindeni nao.

39 Nenzi vetâŋa ŋinde iveta kinzi warakanzi sipânŋa ilonzi muso ndo lâ Yova Kindeni nao. Kinzi sipu mulinzi pa nenzi Maro Kindeni, aku silâ sipasipa kunzi maro pinde. Mine kala kinzi sipânŋa sitogonzi nzâla taine mine.

40 Mine nde Yova Kindeni wisi nâna ndo panzi ne tamâta. I tini pwâka ndo ŋananzi ne ŋgu.

41 Ipu muli panzi lâ, ku ionzi silâ tinikoa ŋgu mbaunzi ilo. Mine kala kinzi simo nenzi kazâŋa tamâta kalonzi.

42 Nenzi kazâŋa tamâta ŋinde nde siveta kenzi sakamao ndo panzi. Kinzi kazâŋa tamâta nenzi walo nde kaika, kala sitawanzi Yova Kindeni ne tamâta ndue ndo.

43 Muŋga Yova Kindeni ivilanzi ne tamâta mbwani rârâ, taitu kinzi warakanzi ilonzi patea tu ma sipu mulinzi papa i. Aku nenzi kiesaka ŋinde itawanzi ndue ndo lâ.

44 Taitu muli ŋga kinzi sisarâwa pa Yova Kindeni tu ivilanzi, aku ipaloŋo pa nenzi nonŋa. I kalo sukâŋa ŋananzi, ŋana tu kinzi simo sakamao.

45 I kalo sukâŋa ndo ŋananzi, aku kalo ŋgere kilo ŋana ne ŋgua pâŋa muŋgâŋa kâ. I ilo ndo keno panzi, kala ipalele ilo kalo ku ilele nao panzi kilo.

46 Kinzi kazâŋa tamâta muŋga siveta kenzi sakamao nâ panzi Is-

rel. Andeta Yova Kindeni ñinenga ilulunzi ilonzi kalonzi kala kalonzi sukâŋa ñananzi Isrel ŋgu.

⁴⁷ Mine nde maka nema Maro Yova Kindeni, kala ñine maka kano pano tu kuvilama lâ vetâŋa kie taituni, aku pwaima piti lâ kinzi tinikoa ŋgu mbaunzi ilo. Pwaima kataulo kalâ pa nema tâno kilo. Ambo noko ma kuveta mine, ande maka ma kawama ndaŋge ñalae pano, ku ma kandekanano kapanea noko ña sapâŋa ñinde kasuka kâki.

⁴⁸ Tapanea Yova Kindeni, ina kinda Isrel nenda Yova Kindeni! Tapanea i ña tasuka kâki ikura zo zo! Miki tamâta rârâni kawami tu, “Mao nâ”. Tapanea Yova Kindeni ña tasuka kâki!

107

Kinda tandeka ñana Maro Kindeni ne vetâŋa ara kâ

¹ “Kinda kawânda ndaŋge pa Yova Kindeni, ñana tu i nde ara tamwata, aku i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.”

² Miki tamâta ñine Yova Kindeni muŋga ikaimi piti lâ kazâŋa ilo, miki rârâni kagogo kawami aku kapororo ŋgua ndaina.

³ Ñana tu miki muŋga kamo tinikoa ŋgu nenzi tâno ikeno pa mbwera kâ wa wâra kâ wa nia ndoni wa, andeta iyautemi piti lâ ku ikaimi taulo mâ.

⁴ Kinzi pinde muŋga simo nia bilimu ku soka silâ wa simâ wa, siroto nzâla ñana ma silâ pa lawea toŋge tu ma simo ara kâ. Andeta sisânda nzâla toŋge kulu tia.

⁵ Kinzi putole ipunzi pâta lâ, aku sirakoŋa ñana lââ kâ, kala ilonzi malia ndo.

⁶ Malia ikainzi mine lee, ñinenga sisarâwa pa Yova Kindeni tu ivi-lanzi, aku ikai malia ñinde piti panzi.

⁷ Ionzi lâ nzâla ara ku ikai poe panzi. Ikainzi soka silâ lee sipâŋga lawea ara toŋge, aku simo ñinde.

⁸ Mine nde ara ñana kinzi ñinde ma kawanzi ndaŋge ñalae pa Yova

Kindeni, ñana tu i ne tini-mwasa ikeno panzi ikura zo rârâni, aku i uru iveta mâsi ñalanjala arara panzi tamâta.

⁹ I uru lââ ilanzi tamâta ea sirakoŋa ñana lââ kâ. Kinzi sinu, aku ilonzi ara ndo. Anŋa tamâta ea kinzi putole ipunzi, ande i uru kâpwa ñalae ilanzi kala sika lee kapwanzi pupuro ndo lâ.

¹⁰ Anŋa kinzi pinde nde simo luma sakamao ilo. Kinzi simo nia ñana ndo. Kinzi nenzi kazâŋa tamâta muŋga sipa wâlo kaika lâ tininzi, aku nâna silanzi.

¹¹ Ñana tu kinzi taŋanzi kaika pa Maro Kindeni kawa ŋgua. Kinzi sipu Yova Kindeni Walo Tamwata ne ŋgua tukuŋa ututu.

¹² Yova Kindeni iveta malia panzi kala simakâsa sikai wurâta ñalae ndo, aku ilonzi kura tia ndo. Kinzi patanzi sindue tâno kulu, andeta tamâta toŋge imo ñana isukanzi kâ, ande tia.

¹³ Malia ikainzi mine lee, ñinenga sisarâwa pa Yova Kindeni tu ivi-lanzi, aku ikai malia ñinde piti panzi.

¹⁴ Yova Kindeni iyautenzi piti lâ nia kondoma ñinde ilo, aku ipu wâlo kaika muŋga ikeno tininzi ñinde ututu.

¹⁵ Mine nde ara ñana kinzi ñinde ma kawanzi ndaŋge ñalae pa Yova Kindeni, ñana tu i ne tini-mwasa ikeno panzi ikura zo rârâni, aku i uru iveta mâsi ñalanjala arara panzi tamâta.

¹⁶ Ñana tu imbware kinzi kazâŋa tamâta nenzi lawea ŋgumbi nzâla “aini” ñinde ututu, aku imbware “aini” ipono luma sakamao ne nzâla kawa ñinde ututu tona.

¹⁷ Anŋa kinzi pinde nde sipile ilo-kalo ara, kala sikai malia ñana kiesaka kie-kie kinzi siveta ñinde. Kinzi sipaveta kuku vetâŋa saka-mao, kala sisânda nâna kulu.

¹⁸ Mine kala kinzi tininzi pwâka ñana sika kâpwa kâ, ande kala laiti ñana simâte kâ.

¹⁹ Malia ikainzi mine lee, ñinenŋa sisarâwa pa Yova Kindeni tu ivilanzi, aku ikai malia ñinde piti panzi.

²⁰ I tamwata iporo ŋgua, aku ŋgua ñinde iveta tininzi ara kilo. Iyautenzi piti lâ nâna ilo.

²¹ Mine nde ara ñana kinzi ñinde ma kawanzi ndanŋe ñalae pa Yova Kindeni, ñana tu i ne tini-mwasa ikeno panzi ikura zo rârâni, aku i uru iveta mâsi ñalaŋala arara panzi tamâta.

²² Aku ara ñana kinzi ma siveta patarawâŋa, ñana itula pwataki tu nenzi ndanŋe ñalae ikeno papa i. Aku ara ñana kinzi ma sindeka ku siwâŋgi wângiŋa situla i ne vetâŋa rârâni pwataki panzi tamâta tona.

²³ Anŋa kinzi pinde nde sikai wurâta lâ wânŋa ñalaŋala kulu, kala sikâwa tâi geza-geza silâ sikura lawea lawea sikai wurâta ñana mbaliŋa kâ.

²⁴ Kinzi tamâta ñinde simora Yova Kindeni ne mâsi kilala. Kinzi simora mâsi ñalaŋala iveta lâ tâi geza-geza tini.

²⁵ Mao nâ, kinzi simora Yova Kindeni itu pa lawea, ñinenŋa lawea ñalae imandi ku iveta kâla ikâki ñalae.

²⁶ Tâi nde isukanzi wânŋa ñalaŋala kâki wa itawanzi ndue wa. Mine nde kinzi tamâta simo wânŋa kulu ñinde nde siruru tu ma sipayaula, aku kalonzi loko nâ.

²⁷ Kinzi sikâwa sitanŋenge silâ wa simâ wa, sitogo tamâta inu lââ kaika kala idauda mine. Kinzi sisama pâta ñana sikai poe pa wânŋa kâ, andeta sikura tu siveta vetâŋa tonŋe ñana sivila wânŋa kâ, ande tia.

²⁸ Malia ikainzi mine lee, ñinenŋa sisarâwa pa Yova Kindeni tu ivilanzi, aku ikai malia ñinde piti panzi.

²⁹ Ipono lawea ñalae kala tâi pâti kii lâ, aku kâla imâte lâ.

³⁰ Kinzi simora tu tâi pâti kii lâ, kala sindeka ndo. Aku Yova Kindeni ikainzi silâ sipânŋa lawea ne mâta

ñinde kinzi ilonzi tu ma sipâti simo ñinde.

³¹ Mine nde ara ñana kinzi ñinde ma kawanzi ndanŋe ñalae pa Yova Kindeni, ñana tu i ne tini-mwasa ikeno panzi ikura zo rârâni, aku i uru iveta mâsi ñalaŋala arara panzi tamâta.

³² Lâ zo ñana Yova Kindeni ne tamâta ma sipasau tu siwâŋgi, ande ara ñana kinzi tamâta ñinde ma siporo situla i kilala pwataki tu i ña nde ñalae ndo. Aku ara ñana kinzi ma simandi tamâta mbâna-mbâna naonzi lâ nenzi pasauŋa tona, ku sipanea i ña sisuka kâki.

³³ Ñana tu Yova Kindeni ivetanzi lââ ñalaŋala sipânŋa mâsa-mâsa ndo lâ, aku itu kaika papa lââ tu ma isâko ipânŋa tâno kulu tia kâ.

³⁴ Kinzi tamâta simo tâno ñinde nde uru siveta vetâŋa sakamao nâ. Mine nde Yova Kindeni ikai nenzi tâno ara ñinde ne siŋi piti, ku iveta ipânŋa tâno ara tia.

³⁵ Andeta Yova Kindeni itu ivilanzi ne tamâta. Mine kala iveta lââ bwalika ipânŋa nia bilimu, aku iveta lââ isâko ipânŋa nia mâsa-mâsa ku irere indue tava.

³⁶ Isâu panzi tamâta ñinde putole ipunzi tu ma sikai tâno ñinde, kala siveta nenzi lawea ku simo.

³⁷ Kinzi sipau kâpwa tava kâi waini lâ tânoni ndaina, aku kanaŋo ipânŋa maria.

³⁸ Yova Kindeni iveta kie ara ndo panzi ne tamâta. Mine kala sipulianzi nenzi vâsa kambwanŋenzi rârâ sipânŋa, aku iveta nenzi bulmakao sipânŋa kambwanŋenzi walo tona.

³⁹ Andeta muli, ñinenŋa kinzi kazâŋa tamâta sipolenzi Yova Kindeni ne tamâta lâ paraŋa ilo ku siveta maŋeti panzi. Kinzi siveta kenzi sakamao panzi wa nâna silanzi wa.

⁴⁰ Andeta Yova Kindeni itawanzi nenzi kazâŋa tamâta ndue ndo, ku inaranzi silâ wa simâ wa lâ nia bilimu pinde nzâla keno tia.

⁴¹ Andeta ivilanzi kinzi sugorai tamwatanzi, kinzi ñinde muņga simo sakamao, aku iveta nenzi vâsa sipâņga kambwanenzi walo.

⁴² Kinzi tamâta arara nde simora Yova Kindeni ne vetâņa mine ku wisinzi ara nâ. Anņa kinzi tamâta sakamao nde siporo tia, kawanzi buu nâ.

⁴³ Ayo, miki tamâta ea kamo tava nemi ilo-kalo ara, ande ara ñana miki ma kalomi ñgere sondo ñana kelekele rârâni ñinde kâ. Miki kalomi ñgere sondo ñana Yova Kindeni ne tini-mwasa ñinde uru ikeno pa kinda ikura zo rârâni.

108

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ivilanzi ne tamâta

¹ Maro Kindeni, nanenğu kalo-tawana nde ikeno kaika pa noko nâ. Mao nâ, naņa kalonğu tawanano sondo ndo, aku naņa ma awânği apanea noko ña asuka kâki.

² Lâ mbone-mbone nâ, naņa ma apagagati warakânğu amandi sânda lâ kenonņa nia, aku ma ara nenğu wânğu. Naņa ma awânği wânğiņa mine lee mbwale pwataki.

³ Yova Kindeni, naņa ma amandi kinzi tinikoa ñgu naonzi, ku ma kawânğu ndanęe pa noko. Naņa ma awânği wânğiņa paneâņa kâ pano lâ tamâta ñgu rârâni ñgininzi.

⁴ Ñana tu noko ne tini-mwasa nde kiri-mwata tia ndo. Ñinde ikeno mine ku imo nâ, aku ne keru nde ilâ ikura lâ nia maa ikeno âta ñinde. Ikura zo zo noko kuveta ikura ne ñgua pânņa rârâni, aku mâsi ñinde nde ñalae ndo, ipole take-take ikeno samba tini ñinde.

⁵ Maro Kindeni, naņa ilonğu tu noko ma kuveta mâsi tonęe ipânņa samba tini, ñana itula noko kilala pwataki tu noko tamwata nde Maro Ñalae. Naņa ilonğu tu noko ma kuveta ne walo kaika ipânņa nia yo panzi tamâta ndoni simo tâno kulu.

⁶ Noko ilo ndo keno pa maka, aku ne walo nde ñalae tina. Mine

nde maka kano pano tu kupalono pa nema nonņa, aku pwaima piti lâ kazâņa ilo, ñana ma kamo ara kâ.

⁷ Maro Kindeni imo i tamwata ne luma sapânņa ilo, aku iporo tu, “Naņa ma apole paraņa, ñinenņa ma andeka ñana akisi keru lâ Sekem lawea tava Sekot ñgu nenzi nia kawa ñinde panzi nanenğu tamâta.

⁸ Kinzi Ruben ñgu anņa kinzi Gat ñgu nde naņa warakânğu nenğu tamâta, aku kinzi Manase ñgu kala simo nanenğu tamâta mine nâ. Kinzi Efraim ñgu nde sitogo nanenğu sambara kaika ñana paraņa kâ, anņa kinzi Juda ñgu nde sitogo koipu ñalae ne tukâla uru ikeno naņa mbaunğu ilo.

⁹ Taitu nanenğu morânņa ikeno mine ñananzi nanenğu kazâņa tamâta; kinzi Moap ñgu nde ñgu kaa nâ, itogo kondo naņa uru apua mbaunğu lâ ilo mwasina. Aku kinzi Idom ñgu kala simo ñgu kaa nâ, kala naņa uru kenğu nâ apalenzi. Naņa apolenzi kinzi Filistia ñgu lâ paraņa ilo, kala andeka nâ akai lolove.”

¹⁰ Maro Kindeni, tiambo noko tini pwâka tu pwai naņa alâ apara kunzi ñgu ñinde simo lawea ñalae ilo, laweani ndaina ne ñgumbi kaika inęe mbwaliu lâ, tiya? Tiambo noko tini pwâka tu pwai naņa alâ apara lâ Idom nenzi tâno, tiya?

¹¹ Tiambo noko tamwata kupu muli pa maka marumbu lâ, tiya? Tiambo noko tini pwâka tu kuvilanzi nema zugu tamâta sipole paraņa, tiya?

¹² Maka kasama tu kinzi tamâta nenzi pavilânņa nde kelekele kaa nâ. Mine kala maka kano pa noko tu kuvilama ñana kapolenzi nema kazâņa tamâta kâ.

¹³ Mao nâ, ambo Maro Kindeni ma ivila maka, ande maka ma kapole paraņa. I tamwata ma izavarunzi nema kazâņa tamâta ñinde.

109

Tamâta ilo malia kala isarâwa pa

*Maro Kindeni**Daviti isia wângiŋa ŋine*

¹ Maro Kindeni, nanenŋu paneâŋa imâ pa noko simbo nâ. Naŋa ano pano tu kupaloŋo pa nanenŋu noŋa.

² Naŋa tu kinzi laŋeŋa tamwatanzi sakamao nde sikai kazâŋa pa naŋa ku situ lakinâŋgu.

³ Naŋa ŋandai aveta vetâŋa soki panzi ŋga, andeta kinzi sikai kazâŋa pana ku sisowe ŋgua sakamao lâ tiningu.

⁴ Naŋa uru tiningu mwasa nâ panzi ku ano pano tu kusukanzi, andeta kinzini sitalea naŋa.

⁵ Naŋa uru aveta kenŋu ara nâ panzi, andeta kinzi sikatu kenzi sakamao imâ pa naŋa. Naŋa ilonŋu ndo ikeno panzi, andeta kinzi wisinzi nâna nâ pa naŋa.

⁶ Maro Nalae, kinzi nawalanzi tonŋe iveta malia ŋalae tina pa naŋa. Naŋa ilonŋu tu noko ma kupatea tamâta sakamao tonŋe tu ma imandi ŋgua nia ku isowe ŋgua lâ nanenŋu kazâŋa tamâta ŋinde tini.

⁷ Naŋa ilonŋu tu noko ma kusânda nanenŋu kazâŋa tamâta ŋinde ne vetâŋa soki kulu, aku kupa ŋgua ŋana kupare nia papa i kâ. Aku naŋa ilonŋu tu noko ma kumora i ne noŋa itogo kelekele sakamao tona.

⁸ Naŋa ilonŋu tu i ma imâte walele nâ, ŋinenŋa tamâta tonŋe ma ikai i nia.

⁹ Naŋa ilonŋu tu i ma imâte, aku i natu kinzi ma sipânŋa simo mundoro. Ara ŋana i kaiwa ma imo mwala!

¹⁰ Naŋa ilonŋu tu i natu kinzi ma simo sugorai, nenzi luma tia. Ara ŋana tamâta pinde ma siŋaranzi ŋana nenzi luma siŋa!

¹¹ Ambo tamâta pinde nenzi mbuku ikeno pa nanenŋu kazâŋa tamâta ŋinde, ande naŋa ilonŋu tu kinzi ma simâ sikai i ne tâno tava ne kelekele rârâni. Naŋa ilonŋu tu kinzi ma sikai mbaliŋa rârâni i muŋga imakâsa ŋalae ŋana ikai ŋinde.

¹² Naŋa tiningu pwâka tu tamâta tonŋe ma io ne wisi-wisi ilâ pa tamâta ŋinde, aku tiningu pwâka tu tamâta tonŋe ma kalo sukâŋa ŋananzi i natu simo mundoro ŋinde.

¹³ Naŋa ilonŋu tu i ne vâsa rârâni ma sipamateteu, aku kinzi tamâta sipânŋa muli-muli ŋinde ma kalonzi kapa ndo ŋana tamâta ŋinde ŋa.

¹⁴ Naŋa tiningu pwâka tu Yova Kindeni ma izavaru nanenŋu kazâŋa tamâta ŋinde timbu muŋgâŋa nenzi kiesaka piti lâ tininzi! Aku naŋa ilonŋu mine nâ ŋana i tina tona!

¹⁵ Mao nâ, naŋa ilonŋu tu Yova Kindeni ma kalo ŋgere ŋana nenzi kiesaka kâ ikura zo rârâni. Ara ŋana i ma ivetanzi tamâta rârâni kalonzi kapa ndo ŋana kinzi ŋgu ŋinde seenzi kâ,

¹⁶ ŋana tu nanenŋu kazâŋa tamâta ŋinde ŋandai io ne wisi-wisi ilâ pa tamâta tonŋe ŋga. I uru iveta kie sakamao panzi sugorai tamâta wa, kinzi tamâta nenzi kelekele tia wa, kinzi tamâta simo tava kalonzi loko wa. I ilinzi lee ipunzi pâta simâte.

¹⁷ I muŋga indeka ŋana ino pa Yova Kindeni tu ma iveta kie sakamao panzi tamâta pinde. Mine nde ara ŋana tamâta pinde ma sino pa Yova Kindeni tu iveta kie sakamao mine nâ pa i tamwata! I tini pwâka tu Yova Kindeni ma iveta vetâŋa ara panzi tamâta pinde. Mine nde ara ŋana Yova Kindeni ne vetâŋa ara ma ikeno malawae ndo ŋana i tamwata mine nâ!

¹⁸ I uru iporo ŋgua sakamao mine ikura zo rârâni, itogo tamâta ipasawa pasawaŋa lâ tini mine. Ara ŋana i ne ŋgua sakamao ŋinde ma ipalele ku izavaru i tamwata!

¹⁹ Naŋa ilonŋu tu i ne ŋgua sakamao ŋinde ma ipânŋa itogo i ne lalava mine. Ara ŋana ŋgua ŋinde ma ilita i kaika ikura zo zo, itogo tamâta ilita wâlo lâ kambwaŋe mine.

20 Mao nâ, naņa ilonĝu tu Yova Kindeni ma ipare nia mine panzi nanenĝu kazâņa tamâta, kinzi nĝinde uru siporo nĝua soki ndo pa naņa.

21 Taitu Koipu Njalae Yova Kindeni, naņa ano pano tu kuvilana, ikura noko ne nĝua pâņa munĝâņa mine. Noko ne tini-mwasa ara nĝinde ikeno pa naņa ikura zo zo. Mine nde ano pano tu pwaina piti lâ kazâņa ilo.

22 Naņa amo sugorai ndo, aku akura tu apavila warakânĝu nde tia. Naņa ilonĝu malia ndo.

23 Tini nâ nde ma naņa naonĝu tia lâ, itogo kari indue ku lala pararai lâ. Naņa amo atogo ndemu-ndemu lawea itapala kala ilâ lâ.

24 Naņa andi kaika nana kâpwa kâ ikura zo luandondo, kala tukunĝu rua nenzi walo tia ndo. Naņa tiningu râki-râki ndo.

25 Nanenĝu kazâņa tamâta nde simora naņa ku siporo nĝua pavaligiņa nâ pana. Kinzi sirurua kulunzi pana wa siņeleana wa.

26 Nanenĝu Maro Yova Kindeni, kuvilana nĝa! Noko tini mwasa pa naņa ikura zo rârâni. Mine kala pwaina piti lâ kazâņa ilo!

27 Yova Kindeni, kutula pwataki panzi nanenĝu kazâņa tamâta tu noko tamwata simbo nâ kumo nanenĝu Pavilâņa Tamâta.

28 Ambo kinzi ma sino pano tu kuzavaru naņa, ande ara. Taitu naņa kalonĝu tawana tu noko ma kuveta kie ara nâ pana. Naņa ilonĝu tu noko ma kutawanzi tamâta nĝinde siveta kenzi sakamao pa naņa. Ninenĝa noko ne wurâta tamâta naņa ma ilonĝu ara nâ.

29 Naņa ilonĝu tu nanenĝu kazâņa tamâta ma mainzi njalae. Ara nana maņeti ma ituranzi ndo lâ, itogo pasawana mwasina.

30 Andeta naņa ma aporo kawânĝu ndanĝe njalae pa Yova Kindeni. Lâ zo nana i ne tamâta ma sipasau nana siwawa i kâ, ande naņa ma amandi kunzi apanea i nâ.

31 Nana tu i uru isukanzi kinzi sugorai tamwatanzi ku ikainzi piti lâ nenzi kazâņa tamâta mbaunzi ilo, kinzi nĝinde situ sipunzi pâta simâte.

110

Yova Kindeni ipa nĝua kuku koipu njalae i munĝa ipatea nĝinde Daviti isia wângiņa nĝine

1 Maro Yova Kindeni itu nĝua pa nanenĝu Maro Njalae mine tu, "Noko kusanĝona nĝai pa mbaunĝu wia kâ lee, ikura lâ zo nĝinde naņa ma aonzi noko ne kazâņa tamâta simo noko kalo."

2 Maro Yova Kindeni imo Saion lawea, aku io noko tu pwai koipu pa lawea ndoni. Ara, pwai poe kaika panzi ne kazâņa tamâta.

3 Mao nâ, lâ zo nana noko ku-para kunzi ne kazâņa tamâta, ande noko ne tamâta ma ilonzi ara tu simâ pano lâ tuu sapâņa kulu nana sivilano. Noko ma pwai walo kaika ikura zo rârâni, itogo mbo mbo mwâka uru ipânĝa unza tini, kala unza ikai walo wasaseki mine.

4 Maro Yova Kindeni ipambwâre lâ ku iporo mine tu, "Noko koipu njalae ma kumo patarawâņa tamâta mine ku kumo nâ. Noko kumo patarawâņa tamâta njalae, kutogo Melikisede mine." Yova Kindeni kawa nĝua rârâni nde mao kanaņo, aku i ma ilele ne nĝua ipânĝa kie tonĝe tia ndo.

5 Maro Yova Kindeni uru imandi noko tini laiti nana ivilano. Mine kala muli, lâ zo nana i ne wisi-nâna ma ipânĝa nia yo, ande i ma ipara kunzi koipu nalanala, ku ma ipolenzi itawanzi ndue ndo lâ.

6 Mao nâ, i ma ipare nia panzi tamâta nĝu rârâni, ku ma ipunzi tamâta rârâ sipamateteu. I ma itawanzi koipu nalanala simo tâno ndoni.

7 Koipu Njalae ma ilâ pa lââ nĝinde irere nzâla nĝanĝe, aku ma inu. Mine kala i ma ikai walo, ku ma ipole paraņa.

111

Tapanea Maro Kindeni tasuka i ña kâki

¹ Tapanea Yova Kindeni tasuka i ña kâki! Naņa ilonĝu kalonĝu ndoni aporo ndaņge ñalae papa i. Lâ zo ñana i ne tamâta sipasau tu siwawa i, ande naņa ma amo kunzi ku ma kawânĝu ndaņge mine nâ.

² Nana tu Yova Kindeni uru iveta vetâņa arara nâ. Tamâta ea ilonzi ara nâ ñana Yova Kindeni ne vetâņa kie-kie kâ, ande kinzi ñinde rârâni uru kalonzi ñgere sondo ñana i ne vetâņa ñinde kilala kâ.

³ I ne vetâņa rârâni situla i kilala pwataki tu i ña nde ñalae, aku i ne walo nde kaika ndo. I uru iveta kie ara ndo panzi ne tamâta, ma iveta mine ku imo nâ.

⁴ Yova Kindeni uru igagatinzi ne tamâta ilonzi kalonzi tu ma kalonzi ñgere ñana i ne vetâņa arara ñinde kâ. I itu kinzi ma sisama tu inani nde wisi-wisi warika wa kalosukâņa warika wa.

⁵ I uru kâpwa isuanzi tamâta ea simege ñana i kâ. Aku i ma kalo kapa ñana ñgua pâņa ñinde i muņga iveta kunzi ne tamâta, ande ma tia.

⁶ Muņga ikai tinikoa ñgu nenzi tâno ku ikisi keri panzi tamwata ne tamâta, aku ne vetâņa ñinde itula i ne kaika kilala pwataki panzi.

⁷ Mao nâ, Yova Kindeni ne vetâņa rârâni nde mao kanaņo ku sondo ndo. Mine kala kinda takura tu taponu muli pa i ne tukuņa rârâni.

⁸ Nanayoni, lâ zo ñinde Yova Kindeni itula ne ñgua tukuņa panzi ne tamâta, ande i ne vetâņa ñinde ipânĝa mao kanaņo ku sondo nâ. Aku i ne ñgua tukuņa ñinde ma ikeno mine ku imo nâ.

⁹ Ina kala iyautenzi ne tamâta piti lâ kazâņa ilo, ku iveta ñgua pâņa kunzi. Aku ñgua pâņa ñinde ma ikeno mine ku imo nâ. Mao nâ, Yova Kindeni ña imo sapâņa ndo; mine nde ara ñana tamâta rârâni ma siruru ñana i kâ.

¹⁰ Ambo tamâta tonĝe ilo tu ipânĝa ilo-kalo tamâta, ande i ma imege ñana Yova Kindeni muņga lâ ñga. Ina uru itula ilo-kalo arara panzi tamâta ea sipaloņo pa i kawa ñgua. Paneâņa ilâ pa i ikura zo rârâni!

112

Kinzi tamâta arara nenzi ndekâņa

¹ Tapanea Yova Kindeni tasuka i ña kâki! I ne nzâmbe ara ikeno pa tamâta ea uru imege ñana i wa ilo ara nâ ñana ipono muli pa i ne tukuņa wa.

² Tamâta ara ñinde natu wukale, kinzi ma simo tamâta ñalaņala lâ ñgu naonzi. Aku Yova Kindeni ne nzâmbe ara ma ikeno panzi tamâta ara ñinde timbunzi wukale mine nâ.

³ Tamâta ara ñinde see taitu kinzi ma simo mbaliņa warakanzi, aku i tamwata ne vetâņa arara ma ikeno ikura zo zo.

⁴ Ikura zo zo, tamâta ara uru kalo sukâņa ñananzi tini pinde ku io ne wisi-wisi ilâ panzi, aku i ne vetâņa rârâni nde sondo nâ. Mine kala i nde itogo sinâla ñana isinalanzi tamâta arara simo nia ñana ilo.

⁵ Tamâta ea uru ivilanzi tini pinde ñana mbumbu kâ ku iveta vetâņa sondo nâ ñana ikai mbaliņa kâ, ande tamâta ñinde ma imo ara nâ.

⁶ Mao nâ, ambo tamâta tonĝe ipono muli sondo pa Yova Kindeni, ande tamâta ñinde ma imo ara nâ. Aku kinzi tamâta sipânĝa muli-muli ñinde ma siloņo i parina.

⁷ Ambo tamâta ara mine ma iloņo pâri tu malia pinde ma imâ ipânĝa, ande i ma iruru tia, ñana tu i ne kalo-tawana ikeno kaika pa Yova Kindeni.

⁸ I ma iruru ku kalo loko ñana vetâņa tonĝe tia. Isama tu Yova Kindeni ma ipolenzi ne kazâņa tamâta.

⁹ I uru kelekele rârâ ilanzi sugorai tamwatanzi, aku ne vetâņa arara ñinde ma ikeno ikura zo zo. I ma

imo tamâta ñalae, aku kinzi tamâta ma sisuka i ña kâki.

¹⁰ Kinzi tamâta sakamao simora tu tamâta ara uru imo ara mine, kala simo sipadâda nâ. Kinzi wisinzi nâna lee sipayaula ku naonzi tia lâ. Aku kelekele ara ndia kinzi tamâta sakamao situ ma sikai pa warakanzi, ande ñinde ma sikai tia.

113

Kinzi tamâta sindeka, ñana tu Maro Kindeni iveta kie ara panzi

¹ Tapanea Yova Kindeni tasuka i ña kâki! Miki Yova Kindeni ne wurâta tamâta, miki kasuka i ña kâki!

² Ara ñana paneâņa mine nâ ma ilâ pa Yova Kindeni lâ zo ñine wa zo muli-muli wa.

³ Mine nde miki tamâta kala kamo pa mbwera kâ, anğa miki ñinde kamo pa wâra kâ, miki rârâni kapanea Yova Kindeni kasuka i ña kâki!

⁴ Nana tu Yova Kindeni imo ikai Maro panzi tamâta ngu ndoni. I ña nde ñalae ndo, kala ipolenzi kelekele rârâni simo samba ilo.

⁵ Mao nâ, tamâta tonje irerege kuku kinda nenda Maro Yova Kindeni, ande tia. Ina imo âta ndo,

⁶ kala nao tundu ñana imora nia maa wa tâno wa.

⁷ I nao tundu ñana ivilanzi kinzi sugorai tamwatanzi, aku ikainzi piti lâ nia sakamao ilo. Tamâta ea simo sakamao ku sikura tu sipavila warakanzi tia, ande i uru isuka kinzi ñinde kâki,

⁸ aku ionzi simo rege-rege kunzi i ne ngu nenzi tamâta mbâna-mbâna.

⁹ Aku i uru iveta kie ara ndo panzi taine ñinğa tava. Ivilanzi kala sipaguguanzi natunzi, ande kala taine ñinde sindeka pâta kanaņo. Mine kala tapanea Yova Kindeni tasuka i ña kâki!

114

Wângiņa ñana zo ñinde Maro Kindeni iyautenzi Isrel ngu piti lâ Isip tâno

¹ Munğani, lâ zo ñinde kinzi Isrel ngu sipile Isip tâno, lâ zo ñinde Yakopu ne vâsa ngu sipile tinikoa ngu nenzi lawea,

² ande lâ zoni ndaina kinzi Juda ngu sipânğa Maro Kindeni ne ngu sapâņa. Mao nâ, kinzi Isrel ngu sipânğa i tamwata ne tamâta.

³ Maro Kindeni ina ipânğa Tâi Niji pwali, aku tâi nde ikâwa ilâ imandi pa pinde, ilâ imandi pa pinde. Ninenğa i ilâ lee ipânğa Jodan Lââ pwali, aku lââ imandi nâ.

⁴ Kinzi tuu ñalaņala siruru kala sipapatiki sitogonzi meme mine. Aku kinzi tuu kiri-kiri kala sisonğa pwapwataki sitogonzi lama natu mine.

⁵ Noko tâi ndai, ande vetâņa ndia ipânğa pano kala noko pwâwa mine, a? Anğa noko Jodan Lââ, mana mana ñga kurere tia, a?

⁶ Anğa miki tuu ñalaņala, ande vetâņa ndia ipânğa pami kala kapapatiki katogonzi meme mine, a? Anğa miki tuu kiri-kiri, mana mana ñga kasonğa pwapwataki katogonzi lama natu mine, a?

⁷ Mao nâ, miki kamege ñana Maro Kindeni kâ kala kaveta mine. Noko tâno ñai, kala ñine Maro ñalae imâ ipânğa laiti lâ. Mine kala kuririņo ñga! Yakopu ne Maro Kindeni nde imâ ipânğa lâ; mine nde ara ñana noko ma kumo kuririņo nâ.

⁸ Nana tu ina iveta lââ ipânğa mira ilo ku iyâti imâ, aku inani iveta lââ isâko mira kaika ñalaņala ilo ku irere ndue.

115

Maro Kindeni i simbo nâ nde Maro mao

¹ Yova Kindeni, noko ne tini-mwasa ikeno pa maka ikura zo zo, aku noko uru kuveta ikura tamwata kawa ñgua rârâni. Mine nde maka ma kasuka noko simbo nâ ña

kâki. Maka ma kapasuka warakama ñama kâki, ande tia.

² Nana sâ kâ nga kinzi tinikoa ngu uru sivaligi maka ku sikasonama mine tu, “Miki nemi Maro Kindeni ande imo ndia”, a?

³ Kinzi sizizâla tu kinda nenda Maro Kindeni imo samba ilo, aku i uru iveta ikura tamwata nâ ne pateâņa.

⁴ Anğa kinzi tinikoa ngu nenzi maro nde kelekele kaa nâ. Kinzi tamâta nâ sipare maro ñinde tainzi lâ mira “gol” wa “silva” tini.

⁵ Kinzi maro laņeņa ñinde kawanzi keno, andeta sikura tu siporo ngua kâ, nde tia. Kinzi matanzi keno, andeta sikura tu simora kelekele kâ, nde tia.

⁶ Kinzi taņanzi keno, andeta sikura tu siloņo ngua kâ, nde tia. Kinzi vigunzi keno, andeta sikura tu siņo kelekele kuwae kâ, nde tia.

⁷ Kinzi mbaunzi keno, andeta sikura tu sitaņo kelekele kâ, nde tia. Aku kinzi kenzi keno, andeta sikura tu soka kâ, nde tia. Kinzi sikura tu sisarâwa wa siveta nduņeņa tonje tia.

⁸ Mine nde naņa aporo tu kinzi tamâta kala uru sipare maro laņeņa kaa kaa ñinde tainzi, ande kinzi ñinde nde sirerege kunzi maro laņeņa ñinde. Aku tamâta ea uru kalonzi tawana maro laņeņa ñinde, ande kinzi kala sipâņa kaa nâ, sitogonzi kinzi mine.

⁹ Anğa miki Isrel ngu tamâta, miki ma kalomi tawana Yova Kindeni, ina uru ivilami wa ikatonami wa.

¹⁰ Aku miki Yova Kindeni ne patarawâņa tamâta lâ Aron ne vâsa ngu, miki ma kalomi tawana Yova Kindeni, ina uru ivilami wa ikatonami wa.

¹¹ Miki tamâta ñine uru kamege ñana Yova Kindeni kâ, miki ma kalomi tawana i nâ, ina uru ivilami wa ikatonami wa.

¹² Nana tu Yova Kindeni uru kalo ngere ñana kinda kâ, aku i ma iveta kie ara nâ pa kinda. I ma iveta kie ara mine nâ panzi Isrel ngu

tamâta, sitavanzi Yova Kindeni ne patarawâņa tamâta lâ Aron ne vâsa ngu.

¹³ Mao nâ, Yova Kindeni ma iveta kie ara panzi tamâta ea simege ñana i kâ, kinzi tamâta ñalaņala wa sugorai tamwatanzi wa.

¹⁴ Naņa ilonğu tu Yova Kindeni ma iveta natumi sipâņa kambwanenzi walo, aku ilonğu tu i ma iveta mine nâ panzi timbumi wukale tona.

¹⁵ Mao nâ, naņa ilonğu tu Yova Kindeni tamwata ma iveta kie ara ndo pa miki. Ina nia ndoyo ipulianzi samba wa tâno wa.

¹⁶ Samba nde Yova Kindeni simbo nâ ne ninia, anğa tâno nde ilua kinda tamâta lâ.

¹⁷ Kinzi mateņa tamâta silâ pa warakanzi nenzi lawea, aku sikura tu sipanea Yova Kindeni sisuka i ña kâki, ande tia.

¹⁸ Anğa kinda nde tamo viânda yo, aku ma kawânda ndanđe pa Yova Kindeni lâ zo ñine wa zo muli-muli tona. Tapanea Yova Kindeni tasuka i ña kâki!

116

Tamâta kawa ndanđe pa Maro Kindeni, ñana tu iveta i tini ara kilo

¹ Yova Kindeni uru ipaloņo pa nanenğu sarawâņa. Mine nde naņa tiningu mwasa ndo papa i. Mao kanaņo, i uru ipaloņo pa nanenğu noņa.

² Ina itambira taņa pa nanenğu sarawâņa rârâni. Mine nde naņa ma amo akai noņa pa i nâ ikura zo rârâni naņa ma amo viângu.

³ Muņa, mateņa ne nimbu nde ikai naņa kaika lâ. Mine kala naņa kalonğu ngere ñana mateņa nianzi, aku ñinde iveta naņa aruru pâta kanaņo. Naņa kalonğu loko ku ilonğu malia ndo.

⁴ Ninenğa asarâwa pa Yova Kindeni ku apai tu, “Yova Kindeni, naņa ano kaika pano tu kuvilana! Tia ma amâte!”

⁵ Naņa asama tu Yova Kindeni nde wisi-wisi warika wa vetâņa sondo warika wa. Mao nâ, kinda

nenda Maro Kindeni nde kalo-sukâņa warika.

⁶ I uru ikea ñananzi tamâta ea sikura ñana sipavila warakanzi tia. Mine nde lâ zo ñana kalo-lokoni iveta ilonġu malia ndo, ande ina ivilana.

⁷ Kala ñine naņa wisinġu puu ndue kilo, ñana tu Yova Kindeni iveta kie ara ndo pa naņa.

⁸ Yova Kindeni itinġi mateņa piti kala inġenġe ñanana lâ. Ipamasi matânġu sulu mâsa-mâsa lâ, aku ikea ñanana. Mine nde malia ñandai itawa naņa ndue ñga.

⁹ Mine kala naņa ma ayoka kuku Yova Kindeni ikura zo rârâni naņa ma amo viânġu lâ tâno kulu.

¹⁰ Naņa kalonġu tawana Yova Kindeni. Mine kala munġa naņa aporo lâ warakânġu ilonġu mine tu, "Malia ñalae tina itawa naņa ndue ndo lâ." Taitu lâ zo ñinde, naņa ñandai apile nanenġu kalo-tawana ñga.

¹¹ Lâ zo ñinde naņa ilonġu rârâ kala aporo lâ warakânġu ilonġu mine tu, "Tamâta rârâni nenzi ñgua pânġa rârâni nde lanenġa nâ." Andeta nanenġu kalo-tawana ñandai imbe ñga.

¹² Opopo, Yova Kindeni iveta kie ara ndo pa naņa. Andeta naņa ma akatu i ne vetânġa ñinde mâsi mana.

¹³ Ayo, naņa ma awuwu waini lâ kâmba ilo, ku akai amâ alua Yova Kindeni itogo patarawânġa mine. Vetânġa ñinde ma itula pwataki tu naņa kawânġu ndanġe ñalae papa i ñana ne pavilânġa ara ñinde kâ.

¹⁴ Aku lâ zo ñana Yova Kindeni ne tamâta rârâni ma sipasau ñana siwânġi pa i kâ, ande naņa ma amo kunzi ku ma aveta ikura nanenġu ñgua pânġa munġânġa mine.

¹⁵ Mao nâ, Yova Kindeni ilo ndo keno panzi ne tamâta. Mine kala ambo tonġe ma imâte, ande i kalo sukâņa ñalae ñinde.

¹⁶ Yova Kindeni, naņa amo noko ne wurâta tamâta. Naņa uru aveta wurâta pano, itogo nana munġa

iveta mine. Noko kutingi mateņa piti kala inġenġe ñanana, kala ñine naņa amo ara nâ.

¹⁷ Mine nde naņa ma aveta patarawânġa pano ñana itula pwataki tu naņa kawânġu ndanġe ñalae pano. Aku naņa ma ano pa noko tona.

¹⁸ Aku lâ zo ñana Yova Kindeni ne tamâta rârâni ma sipasau ñana siwânġi pa i kâ, ande naņa ma amo kunzi ku ma aveta ikura nanenġu ñgua pânġa munġânġa mine.

¹⁹ Yova Kindeni, naņa ma aveta mine lâ Jerusalem lawea ilo, lâ noko ne luma sapânġa ne ñgumbi ilo. Tapanea Yova Kindeni tasuka i ña kâki!

117

Paneâņa ilâ pa Maro Kindeni

¹ Miki tamâta lâ tinikoa ñgu ndoni, miki rârâni kapanea Yova Kindeni kasuka i ña kâki! Miki tamâta kamo tâno ndoni, miki kawawa i!

² Ñana tu i ne tini-mwasa ikeno kaika pa kinda ku imo nâ. Ikura zo zo, ande iveta ikura i kawa ñgua rârâni. Mine kala tapanea Yova Kindeni tasuka i ña kâki!

118

Kinzi kawanzi ndanġe pa Yova Kindeni ñana i ne pavilânġa kâ

¹ Kinda ma kawânda ndanġe ilâ pa Yova Kindeni, ñana tu i nde ara tamwata. I ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nâ.

² Mine nde miki Isrel ñgu tamâta, ara ñana miki ma kaporo mine tu, "I ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nâ."

³ Anġa miki Yova Kindeni ne patarawânġa tamâta lâ Aron ne vâsa ñgu, miki kala ma kaporo mine tu, "I ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nâ."

⁴ Anġa miki tamâta ñine uru kamege ñana Yova Kindeni kâ, miki rârâni kala mine nâ ma kaporo tu, "I ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nâ."

⁵ Nana tu muņga, ande malia ŋalae itawa naņa ndue lâ. Ninenņa naņa ano pa Yova Kindeni, aku ipaloņo pa nanenņu noņa kala izavaru malia ŋinde piti lâ.

⁶ Naņa asama tu Yova Kindeni uru imo kuku naņa. Mine kala naņa ma aruru tia ndo, ŋana tu kinzi tamâta sikura ŋana siveta vetâņa soki tonĝe pa naņa, ande tia.

⁷ Mao nâ, Yova Kindeni tamwata uru imo kuku naņa ŋana ivilana. Mine kala naņa ma amora i itawanzi nanenņu kazâņa tamâta ndue ku izavarunzi ndo lâ.

⁸ Ambo kinda kalonda tawana tu kinzi tamâta ma sivila kinda, ande ŋinde nde ara koņa tia. Andeta kaloņo ŋa; ambo kinda talâ pa Yova Kindeni tu ikea ŋana kinda kâ, ande ŋinde nde ara ndo.

⁹ Ambo kinda kalonda tawana tu kinzi tamâta ŋalaŋala ma sivila kinda, ande ŋinde nde ara koņa tia. Ambo kinda talâ pa Yova Kindeni tu ikea ŋana kinda kâ, ande ŋinde nde ara ndo.

¹⁰ Nanenņu kazâņa tamâta rârâ nde sinĝe naņa mbwaliu lâ, andeta Yova Kindeni walo kaika ilua naņa, kala azavarunzi lâ.

¹¹ Kinzi sinĝe naņa lâ, kala simo pa naonĝu wa mulinĝu wa tiningu pa wia kâ wa tiningu pa ŋâsi kâ. Andeta Yova Kindeni walo kaika ilua naņa, kala azavarunzi lâ.

¹² Kinzi sinĝe naņa mbwaliu lâ, itogo wuli-wuli siveta mine. Andeta Yova Kindeni walo kaika ilana, kala azavarunzi lâ. Mao nâ, kinzi sipa-mateteu walele nâ, itogo yââ kana leu walele nâ ninenņa imâte pusii lâ mine.

¹³ Kinzi kazâņa tamâta ŋinde sipara kaika ndo kuku naņa, aku laiti ŋana sipole naņa kâ. Andeta Yova Kindeni ivilana.

¹⁴ Mine kala naņa apaimi tu Yova Kindeni tamwata uru walo kaika ilua naņa. Ina tamwata imo nanenņu Pavilâņa Tamâta.

¹⁵ Miki kaloņo ŋa! Yova Kindeni ne tamâta nde simo nenzi luma ilo ku sindeka wa sikai lolove wa. Kinzi

sisarâwa mine tu, “Yova Kindeni Walo Tamwata ivila kinda kala tapole paraņa lâ!

¹⁶ Mao nâ, Yova Kindeni ne walo kaika nde ŋalae ndo! Yova Kindeni Walo Tamwata ivila kinda kala tapole paraņa lâ.”

¹⁷ Aku naņa kala ŋandai amâte lâ paraņa ilo ŋa. Naņa ma amo viânĝu, ku ma atu pâri ŋana Yova Kindeni ne vetâņa ŋalaŋala ŋinde kâ.

¹⁸ Yova Kindeni ipu naņa pâta lâ, andeta i ŋandai isâu pa mateņa tu ikai naņa ŋa.

¹⁹ Mine nde naņa amandi Yova Kindeni ne luma sapâņa nao amo ŋai. Miki kakai nzâla piti pana, ŋana naņa ma ayoka alâ luma ilo ku ma kawânĝu ndanĝe asuka i ŋa kâki.

²⁰ Yova Kindeni ne ŋgumbi nzâla kala ŋine. Tamâta ea simo ilonzi mbâra-mbâra lâ i nao, kinzi ŋinde nâ ma sikura tu silâ luma sapâņa ilo.

²¹ Yova Kindeni, noko kupaloņo pa nanenņu noņa lâ, kala kumo nanenņu Pavilâņa Tamwata. Mine nde naņa apanea noko ŋa asuka kâki.

²² Mira ŋine kinzi tamâta ŋana sipa luma kâ situ nde sakamao kala sitambira lâ, ande mirani ndaina ipânĝa mira ara ŋana isuka luma ŋganĝe kaika kâ.

²³ Yova Kindeni tamwata iveta vetâņa ŋinde ipânĝa lâ, kala kinda tamora ŋinde tu ara pâta kanaņo.

²⁴ Kala kari ŋine kinda kalonda ŋgere ŋana Yova Kindeni ne vetâņa ŋinde. Kinda ma tandeka ku ilonda ara nâ papa i.

²⁵ Yova Kindeni, nema pavilâņa tamwata noko, maka kano pano tu kuvilama! Kusukama ŋana nema vetâņa rârâni ma ipânĝa kanaņo.

²⁶ Kala ŋine tamâta kala ikai Yova Kindeni ndamwa ŋinde nde ilâ luma sapâņa ilo, aku Yova Kindeni itu nzâmbe pa koipu ŋalae ŋine ikai i ndamwa kala imâ. Maka kamo Yova Kindeni ne luma sapâņa ilo ku kano pa i tu ma iveta kie ara pa miki.

²⁷ Mao nâ, Yova Kindeni nde Maro Njalae, aku uru ikatona kinda sondo ndo. Mine nde miki kalâ kakai kâi launzi lâ mbaumi ilo, aku kao lae ku koka kalâ kakarerea patarawâņa nia ku kapanea i.

²⁸ O Maro Kindeni, noko simbo nâ kumo nanenĝu Yova Kindeni, aku kawânĝu ndanĝe imâ pano. Mao nâ, nanenĝu Maro Kindeni noko, aku naņa ma aporo atula pwataki tu noko ņa imo ņalae ndo.

²⁹ Miki ma kawami ndanĝe ilâ pa Yova Kindeni, ņana tu i nde ara tamwata. I ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nâ.

119

Maro Kindeni ne ņgua tukuņa nde ara ndo

¹ Tamâta ea kinzi uru sipaveta kuku vetâņa sondo nâ ku soka Yova Kindeni ne ņgua tukuņa muli, ande i ne nzâmbe ara ikeno panzi.

² Nana tu kinzi ilonzi ndo tu sipono muli sondo pa Yova Kindeni kawa ņgua.

³ Mao kanaņo, kinzi tamâta ņinde sipu mulinzi pa vetâņa sakamao rârâni. Kinzi uru siveta ikura Yova Kindeni nâ ne pateâņa mine.

⁴ Yova Kindeni, nanayoni noko kutula ņgua tukuņa rârâni pama, aku kutu ņgua kaika pama tu maka ma kapakatona sondo ņana kapono muli sondo nâ pa ņgua tukuņa rârâni.

⁵ Mine nde naņa ilonĝu tu aveta ikura noko ne pateâņa mine ikura zo rârâni!

⁶ Naņa asama tu ambo naņa ma kalonĝu ņgere sondo ņana noko ne tukuņa rârâni, ande naņa ma mainĝu lâ tamâta naonzi tia ndo.

⁷ Naņa ma apanâna ņana noko ne pateâņa sondo rârâni. Ninenĝa naņa ma apanea noko ņa asuka kâki tava ilonĝu mbâra-mbâra ndo.

⁸ Naņa ma apono muli pa noko ne ņgua tukuņa rârâni. Mine kala noko ma kupu muli ndo pa naņa ndimo!

Tamâta iyoka Maro Kindeni ne tukuņa muli kala indeka nâ

⁹ Ambo tamâta limoa itu ipakatona tamwata ne vetâņa ņana imo mbâra-mbâra lâ noko nao, ande i ma ipaveta kuku noko ne ņgua.

¹⁰ Yova Kindeni, naņa ņandai ilonĝu rua-rua ņga. Naņa ilonĝu ndo tu apono muli pa noko. Mine nde ano pano tu pwai poe sondo pana, aku kupono nzalânĝu ņana naņa ma akura tu apu mulinĝu pa noko ne tukuņa tia kâ.

¹¹ Naņa tiningu pwâka tu ma aveta kiesaka tonĝe pa noko. Mine kala naņa ao noko kawa ņgua ikeno kaika lâ ilonĝu kalonĝu marumbu lâ.

¹² Yova Kindeni, naņa apanea noko ņa asuka kâki. Naņa ano pano tu kupananana ņana noko ne pateâņa kâ.

¹³ Ambo noko ma kupananana, ande naņa ma aporo atula tukuņa rârâni muņa kulama ņinde pwataki.

¹⁴ Mao nâ, naņa ilonĝu ndeka ndo ņana apono muli pa noko kawa ņgua, aku ņinde ipole nanenĝu ndekâņa ņana nanenĝu mbaliņa rârâni.

¹⁵ Naņa uru kalonĝu ņgere ņana vetâņa rârâni noko ilo tu naņa ma aveta ņinde, aku matânĝu alea sondo pa noko ne ņgua rârâni.

¹⁶ Naņa tiningu mwasa ndo pa noko ne pateâņa. Naņa ma kalonĝu kapa ņana noko ne ņgua ņinde kâ, ande ma tia.

Tamâta ilo ndeka ņana Maro Kindeni ne ņgua tukuņa

¹⁷ Yova Kindeni, naņa ano pano tu kuveta kie ara pa ne wurâta tamâta naņa. Ambo noko ma kuveta mine, ande naņa ma amo viânĝu nâ ku ma apono muli pa noko ne ņgua.

¹⁸ Pwai ilonĝu kalonĝu ne nzâla piti, ņana naņa ma asama sondo ņana ņgua arara rârâni ikeno noko ne ņgua tukuņa tini.

¹⁹ Naņa nde tamâta nâ, kala akura tu amo zo luandondo lâ tâno ņine

kulu, ande tia. Mine nde noko ma kuvea ne ŋgua tukuņa ŋanana ndimo.

²⁰ Ikura kari wa mbo wa, ande naņa ilonġu ndo tu apono muli pa noko ne pateâņa, aku ŋinde ipânġa itogo yââ mela-mela mine lâ ilonġu kalonġu.

²¹ Naņa asama tu noko uru pwai kazâņa panzi tamâta ea sipasuka warakanzi tininzi, aku noko ma kuzavarunzi tamâta ea silaņa sipole noko ne ŋgua tukuņa.

²² Anġa naņa apono muli pa noko kawa ŋgua, aku ŋana duvi ŋinde kâ kinzi kazâņa tamâta siporo ŋgua pavaligiņa pana wa sijeleana wa. Naņa ano pano tu kupono nzalanzi, ŋana ma sikura tu siveta mine kilo tia.

²³ Aku kinzi tamâta ŋalanjala sipasau ku siporo sipa ŋgua ŋana siyaula naņa kâ. Andeta kalo loko, naņa nde noko ne wurâta tamâta, aku ma kalonġu ŋgere sondo ŋana noko ne ŋgua tukuņa kâ.

²⁴ Naņa tu naņa ilonġu ndeka nâ ŋana noko kawa ŋgua kâ. Noko ne ŋgua ŋinde uru ipananana ku ikai poe pana.

Tamâta ilo patea tu ma ipono muli pa Maro Kindeni ne ŋgua tukuņa

²⁵ Yova Kindeni, nanenġu kazâņa tamâta situ sitawa naņa ndue ndo lâ, kala laiti ŋana amâte kâ. Naņa ano pano tu kuvilana ku kupu tini kaika pana, itogo muņa noko kupambwâre tu ma kuveta mine.

²⁶ Muņgani, lâ zo ŋinde naņa apatula nanenġu vetâņa rârâni pwataki pano, ande noko kuporo ŋgua taulo imâ pa naņa lâ. Kala ŋine ano pano tu kupananana ŋana noko ne pateâņa kâ.

²⁷ Ambo noko ma kupananana ŋana noko kawa ŋgua duvi kâ, ande naņa ma kalonġu ŋgere sondo ŋana noko ne vetâņa arara rârâni kâ.

²⁸ Naņa kalonġu sukâņa ŋalae tina, kala ilonġu malia ndo. Mine nde ano pano tu kupu tini kaika

pana, itogo muņa kuporo tu ma kuveta mine.

²⁹ Ambo noko ma pwai poe sondo pa naņa, ande naņa ma akura tu anġenġe ŋana noko ne nzâla ara ŋinde kâ, ande tia. Mine nde kuveta kie ara pana, ku kupananana ŋana ne ŋgua tukuņa kâ.

³⁰ Naņa ilonġu patea tu ma apono muli sondo pa noko. Naņa uru kalonġu ŋgere ŋana noko ne tukuņa kâ ikura zo zo.

³¹ Yova Kindeni, naņa uru apaveta sondo ndo kuku noko kawa ŋgua. Mine kala noko ma kupilena ku kusâu panzi nanenġu kazâņa tamâta tu siveta maġeti pana, mine ndimo.

³² Naņa asama tu noko ma ilo-kalo ŋalae kulua naņa. Mine nde naņa ma andeka nâ ŋana ayoka noko ne ŋgua tukuņa muli.

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma itula ilo-kalo ara papa

³³ Yova Kindeni, ambo noko ma kupanana naņa sondo ŋana ne ŋgua tukuņa duvi kâ, ande naņa ma apono muli papa ikura zo rârâni.

³⁴ Kutula ne ŋgua tukuņa kie ipânġa nia yo pa naņa, ŋana naņa ma apaveta sondo kuku. Ninenġa naņa ma ilonġu ara ndo ŋana apono muli pa noko ne ŋgua tukuņa ndoni.

³⁵ Naņa ilonġu ndeka ndo ŋana noko ne tukuņa kâ. Mine nde ano pano tu pwai poe sondo pana, ŋana naņa ma apono muli sondo pa noko ne tukuņa rârâni.

³⁶ Kupaņo naņa ilonġu kalonġu, ŋana naņa ma tiningu mwasa nâ ŋana apaveta kuku noko kawa ŋgua. Tia ma wisinġu kâki ŋana agona tâno ŋine ne mbaliņa nâ.

³⁷ Yova Kindeni, kusukana ŋana apu mulingu pa kelekele kaa kaa rârâni kâ. Naņa ano pano tu kuveta kie ara pana, itogo muņa kupambwâre tu ma kuveta mine.

³⁸ Noko uru kuveta ŋgua pânġa kunzi tamâta ea simege ŋanano. Mine kala naņa ano pano tu kupono

muli pa ne ŋgua pâņa ŋinde, aku kuvila ne wurâta tamâta naņa.

³⁹ Naņa aruru ŋana ŋgua saka-mao ŋinde nanenġu kazâņa tamâta uru siporo pa naņa. Mine nde kuvilana! Noko ne tukuņa rârâni nde arara nâ,

⁴⁰ aku naņa atu apono muli sondo papa. Noko nde vetâņa sondo warika. Mine nde ano pano tu via wasaseki kulana.

Tamâta kalo tawana Maro Kindeni ne ŋgua tukuņa

⁴¹ Yova Kindeni, naņa ano pano tu pwai naņa piti lâ kazâņa ilo, ikura muņa kupa ŋgua tu ma kuveta mine. Ambo noko ma kuveta mine, ande ŋinde ma itula pwataki tu noko tini mwasa ndo pa naņa ikura zo rârâni.

⁴² Ambo noko ma kuvila naņa mine, ande naņa ma akura tu aporo ŋgua taulo kilo panzi tamâta ŋinde uru siporo ŋgua sakamao pana, ŋana tu naņa kalonġu tawana noko ne ŋgua pâņa.

⁴³ Mao nâ, naņa kalonġu tawana noko ne ŋgua rârâni. Mine kala ano pano tu kupu tini kaika pana, ŋana naņa ma akura tu atula noko ne ŋgua mao pwataki ikura zo rârâni.

⁴⁴ Ikura zo zo, naņa ma apaveta sondo kuku noko ne tukuņa rârâni, ma aveta mine ku amo nâ.

⁴⁵ Naņa uru apatogo ŋana ayoka noko kawa ŋgua rârâni muli. Mine nde nanenġu kazâņa tamâta ma sikura tu sipole naņa, ande tia.

⁴⁶ Naņa ma atula noko kawa ŋgua pwataki panzi koipu ŋalanala, aku naņa ma akai maŋeti ŋana aveta mine kâ, ande tia.

⁴⁷ Yova Kindeni, naņa ilonġu ndo ikeno pa noko ne ŋgua tukuņa. Mine nde ilonġu ndeka nâ ŋana apono muli papa.

⁴⁸ Naņa amege ŋana noko ne ŋgua tukuņa kâ, aku tiningu mwasa ndo papa. Naņa ma kalonġu ŋgere sondo nâ ŋana noko ne pateâņa kâ.

Tamâta kalo tawana tu Maro Kindeni ne ŋgua tukuņa nde ara ndo

⁴⁹ Yova Kindeni, naņa ano pano tu kalo ŋgere kilo ŋana ŋgua pâņa ŋinde noko muņa kuveta kuku ne wurâta tamâta naņa. Naņa ao tiningu pano tu ma kuveta ŋgua pâņa ŋinde ipâņa kanaņo.

⁵⁰ Lâ zo ŋana naņa asânda malia kulu, ande naņa wisinġu pisi nâ, ŋana tu noko ne ŋgua pâņa ivilana ŋana amo viânġu kâ.

⁵¹ Noko kusama tu tamâta pinde uru sipasuka warakanzi tininzi, aku kinzi ŋinde siporo ŋgua pavaligiņa pa naņa. Andeta naņa ŋandai apu mulingu pa noko ne tukuņa ŋga.

⁵² Yova Kindeni, lâ zo ndia naņa kalonġu ŋgere ŋana noko ne ŋgua tukuņa siņa ŋinde, ande ŋgua ŋinde uru ipu tini kaika pa ilonġu kalonġu.

⁵³ Anġa lâ zo ndia amoranzi tamâta sakamao sipu noko ne ŋgua tukuņa ŋinde ututu, ande naņa wisinġu nâna ndo.

⁵⁴ Naņa asama tu naņa ma amo viânġu lâ tâno ŋine kulu ikura zo luandondo tia. Andeta naņa ma asia wânġiņa kaņa-kaņa ŋana noko ne ŋgua tukuņa kâ, ikura zo rârâni naņa ma amo viânġu.

⁵⁵ Yova Kindeni, ikura mbo mbo naņa kalonġu ŋgere ŋanano, aku uru kalonġu ŋgere ŋana noko ne tukuņa tona.

⁵⁶ Naņa uru apaveta kuku noko kawa ŋgua rârâni, aku ŋinde iveta naņa wisinġu ara nâ.

Tamâta ilo ndo keno pa Maro Kindeni ne ŋgua tukuņa

⁵⁷ Yova Kindeni, naņa ilonġu pa sâ tonġe tia. Naņa ilonġu pa noko simbo nâ, kala ŋine apambwâre tu ma apono muli pa noko kawa ŋgua rârâni.

⁵⁸ Mine nde naņa ano kaika pano tu kuo ne wisi-wisi imâ pana, itogo muņa noko kupa ŋgua tu ma kuveta mine.

⁵⁹ Naņa kalonġu ŋgere ŋana nanenġu vetâņa kâ, kala ŋine naņa

apalele ilonĝu kalonĝu ku apa ŋgua tu ma ayoka noko ne ŋgua muli kilo.

⁶⁰ Naņa ma amo soņĝo, ande tia. Naņa ma walele nâ apono muli pa noko ne ŋgua tukuņa.

⁶¹ Kinzi tamâta sakamao sio nimbu ŋana sikai naņa kaika kâ, andeta naņa kalonĝu kapa ŋana noko ne tukuņa kâ tia ndo.

⁶² Lâ mbo ŋgini-ŋgini tamwata, ande naņa uru amandi sânda ku apaneano, ŋana tu noko ne pateâņa rârâni nde sondo ndo.

⁶³ Aku tamâta ea kinzi uru simege ŋanano wa sipono muli pa noko ne ŋgua tukuņa wa, ande naņa amo kinzi tamâta ŋinde rârâni ninzi-nambwe.

⁶⁴ Yova Kindeni, ikura zo zo noko tini mwasa ndo panzi tamâta rârâni simo tâno ndoni. Mine kala naņa ano pano tu kupananana ŋana noko ne pateâņa kâ.

Maro Kindeni ne ŋgua tukuņa nde ara ŋana ivila kinda kâ

⁶⁵ Yova Kindeni, muņa noko kuveta kie ara ndo pa ne wurâta tamâta naņa, ikura noko ne ŋgua pâņa muņĝaņa mine.

⁶⁶ Aku naņa kalonĝu tawana noko ne tukuņa rârâni. Mine nde ano pano tu ilo-kalo ara kulana, ŋana naņa ma akura tu apatea kelekele sondo kâ.

⁶⁷ Nanayoni naņa apaveta kuku vetâņa soki-soki nâ. Andeta muli ŋga noko kupare nia sondo pa naņa, kala ŋine naņa uru apono muli pa noko ne ŋgua.

⁶⁸ Noko nde wisi-wisi warika ku ara tamwata. Mine nde ano pano tu kupananana ŋana noko ne pateâņa kâ.

⁶⁹ Kinzi taņa-kaika tamwatanzi situ naņa luginâņĝu. Andeta naņa ilonĝu rua-rua tia ndo; naņa ilonĝu ndo tu apaveta kuku noko kawa ŋgua rârâni.

⁷⁰ Kinzi tamâta ŋinde nenzi ilo-kalo tia ndo, aņa naņa nde ilonĝu ndeka nâ ŋana noko ne ŋgua tukuņa.

⁷¹ Noko kupare nia pa naņa lâ, aku ŋinde nde ara ndo, ŋana tu ŋinde ipanana naņa sondo ŋana noko ne pateâņa kâ.

⁷² Nanenĝu morâņa nde mine; tâno ŋine ne mbaliņa rârâni nde kelekele ara koņa tia, aņa noko tamwata ne tukuņa nde kelekele ara ku ara ndo.

Maro Kindeni ne ŋgua tukuņa nde sondo ndo

⁷³ Yova Kindeni, nanayoni noko tamwata kupulia naņa apâņĝa lâ, aku nokoni uru pwea ŋanana. Naņa ano pano tu kutula ilo-kalo ara pana, ŋana naņa ma apanâna sondo ŋana noko ne ŋgua tukuņa kâ.

⁷⁴ Naņa kalonĝu tawana noko ne ŋgua pâņa. Mine kala lâ zo ŋana kinzi tamâta uru simege ŋanano ŋinde ma simora naņa, ande kinzi ma sindeka.

⁷⁵ Yova Kindeni, naņa asama tu noko ne pateâņa rârâni nde sondo ndo. Noko uru kuveta ikura ne ŋgua pâņa rârâni, aku ŋana duvi ŋinde kâ noko kupare nia pa naņa lâ.

⁷⁶ Taitu kala ŋine ano pano tu kuo ne tini-mwasa ara ŋinde imâ pa ne wurâta tamâta naņa ŋana ipu tini kaika pana, ikura muņa noko kupambwâre tu ma kuveta mine.

⁷⁷ Naņa ilonĝu ndeka nâ ŋana noko ne tukuņa kâ. Mine nde kalo sukâņa ŋanana, aku kusâu pana tu ma amo viâņĝu.

⁷⁸ Kinzi taņa-kaika tamwatanzi sisowe ŋgua laņeņa rârâ lâ tiniņĝu. Naņa ilonĝu tu noko ma kuveta maņeti panzi ŋana nenzi vetâņa ŋinde kâ. Aņa naņa nde ma kalonĝu ŋgere sondo ndo ŋana noko kawa ŋgua kâ.

⁷⁹ Tamâta ea kinzi uru simege ŋanano ku sisama noko ne ŋgua tukuņa, ande naņa ilonĝu tu kinzi ŋinde ma simâ pa naņa.

⁸⁰ Ambo noko ma kusukana ŋana apono muli sondo nâ pa noko ne tukuņa rârâni, ande naņa ma akai

manjeti lâ nanenġu kazâņa tamâta naonzi, ande tia.

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ivila i

⁸¹ Yova Kindeni, naņa ao tiningu pano tu ma pwaina piti lâ kazâņa ilo lee, kala ilonġu malia ndo, aku nanenġu walo nde marumbu lâ. Taitu naņa kalonġu tawana noko ne ngua pâņa.

⁸² Naņa amo ao matânġu tu ma amora noko kuveta ikura ne ngua pâņa muņġaņa mine. Ao matânġu mine lee, matânġu sakamao lâ. Aku naņa akasonġano tu, "Noko ma kuveta ilonġu kalonġu pisi kilo lâ zo ndia."

⁸³ Kumora nġa, naņa apânġa atogo kelekele kaa nâ mine. Naņa amo atogo lââ patu sinġa muņġa kinzi siwuwu lââ lâ ilo, andeta lulu iyaula kala sitambira lâ. Andeta naņa nandai kalonġu kapa nana noko ne ngua tukuņa nġa.

⁸⁴ Mine kala naņa atu asama nġine; naņa ma ao tiningu mine ikura zo nâpia kilo, a? Kinzi tamâta nġinde siveta kenzi sakamao pa naņa. Anġa noko ma kupare nia panzi lâ zo ndia, a?

⁸⁵ Kinzi uru sipasuka warakanzi tininzi, aku sipu mulinzi pa noko ne tukuņa. Kinzi sisale tâno wewe ku situ naņa ma patana andue ilo, ku ma sikaina kaika.

⁸⁶ Noko ne tukuņa rârâni nde mao kanaņo, ma ikeno mine ku imo nâ. Anġa nanenġu kazâņa tamâta nġinde kawanzi laņeņa nâ, siveta kenzi sakamao pa naņa. Mine nde naņa ano pano tu kuvilana!

⁸⁷ Laiti nana sipu naņa pâta amâte kâ. Taitu naņa nandai kalonġu kapa nana noko ne ngua tukuņa nġa.

⁸⁸ Yova Kindeni, noko ne tini-mwasa ikeno pa naņa ku imo nâ. Mine kala ano pano tu pwaina piti lâ kazâņa ilo. Ambo noko ma kuveta mine, ande naņa ma akura tu apono muli pa noko kawa ngua rârâni.

Tamâta kalo tawana Maro Kindeni ne ngua tukuņa

⁸⁹ Yova Kindeni, noko kawa ngua ma imo mine ku imo nâ. Nġinde ikeno kaika lâ samba ilo.

⁹⁰⁻⁹¹ Mao nâ, noko kupono muli pa tamwata kawa ngua ikura zo zo, ma kuveta mine ku kumo nâ. Noko kawa ngua nġinde ipulia tâno ipânġa lâ, aku kuo ikeno kaika lâ ne nia sondo lee ikura lâ zo nġine. Nana tu kelekele rârâni uru sipono muli pa noko kawa ngua.

⁹² Aku naņa kala aveta mine nâ. Ambo naņa ilonġu ndeka nana noko ne ngua tukuņa tia, ande nanayoni, nâna noko kulana nġine ma ipu naņa pâta amâte lâ. Andeta tia.

⁹³ Noko kawa ngua uru ivila naņa kala amo viânġu nâ. Mine kala naņa ma tiningu pwâka nana apalonġo pa noko kawa ngua nġinde, ande tia ndo.

⁹⁴ Yova Kindeni, naņa nde noko tamwata simbo nâ ne tamâta. Mine nde kuvilana nġa! Noko kusama tu naņa apatogo nana apono muli sondo nâ pa noko ne ngua ikura zo zo.

⁹⁵ Kinzi tamâta sakamao sipavea lâ ku sio nânana tu ma sizavaru naņa kâ. Taitu naņa ma kalonġu nġere nana noko ne tukuņa rârâni.

⁹⁶ Naņa asama tu noko kuo keru panzi kelekele rârâni, kala ma muli naonzi tia lâ. Andeta sâ tonġe ikura tu ipono noko ne ngua tukuņa nao, ande tia.

Tamâta tini mwasa ndo papa Maro Kindeni ne ngua tukuņa

⁹⁷ Opopo, naņa ilonġu ndo ikeno pa noko ne ngua tukuņa! Yova Kindeni, ikura kari wa mbo wa, ande naņa uru kalonġu nġere nana tukuņa nġinde kâ.

⁹⁸ Noko ne ngua tukuņa nde imo ku naņa ku ipananana ikura zo zo. Mine kala nanenġu ilo-kalo ipânġa nâlae lâ, aku ipole nanenġu kazâņa tamâta nenzi ilo-kalo ndo lâ.

⁹⁹ Ikura zo zo naņa uru kalonġu nġere sondo nana noko kawa ngua kâ. Mine kala naņa asama kelekele

kie-kie duvi, aku nanenŋu ilo-kalo ara ñine ipole nanenŋu pananâŋa tamâta nenzi ilo-kalo.

¹⁰⁰ Kinzi tamâta kokoŋa nenzi ilo-kalo nde ñalae, andeta nanenŋu ilo-kalo nde ipolenzi, ñana tu naŋa uru apaveta kuku noko kawa ñgua.

¹⁰¹ Mao nâ, naŋa ilonŋu tu ayoka noko ne ñgua muli nâ. Mine nde naŋa uru apu muliŋgu pa vetâŋa potomule rârâni.

¹⁰² Aku Yova Kindeni, noko tamwata uru kupanana naŋa ñana ne pateâŋa kâ. Mine kala naŋa ñandai kalonŋu kapa ñana ne ñgua tukuŋa ñga.

¹⁰³ Sipa siŋi nde kaŋa mona-mona nâ, andeta noko kawa ñgua nde mona-mona ndo, ipole sipa siŋi kaŋa.

¹⁰⁴ Noko ne tukuŋa ñinde uru ilo-kalo ara nâ ilua naŋa. Mine nde naŋa tiniŋgu pwâka ndo ñana mâsi sakamao ndoni.

Maro Kindeni ne ñgua tukuŋa nde itogo kinda nenda sinâla

¹⁰⁵ Yova Kindeni, noko kawa ñgua nde itogo sinâla mine ñana ikai poe pa nanenŋu yokâŋa kâ. Sinâla ñinde uru isinala nanenŋu nzâla rârâni.

¹⁰⁶ Mine nde naŋa apa ñgua kaika lâ tu naŋa ma apono muli mao pa noko ne tukuŋa sondo ñinde rârâni, aku ma aveta ikura nanenŋu ñgua pâŋa mine.

¹⁰⁷ Andeta Yova Kindeni, kumora ñga! Nanenŋu kazâŋa tamâta siveta kenzi sakamao ndo pa naŋa. Ambo noko ma pwea ñanana, ikura muŋga noko kupa ñgua tu ma kuveta mine, ande naŋa ma amo viâŋgu.

¹⁰⁸ Yova Kindeni, naŋa kawânŋu ndanŋe imâ pano itogo nanenŋu patarawâŋa mwasina. Noko ma kupu muli pa nanenŋu ñgua ñine ndimo. Kupanana sondo ñana noko ne tukuŋa kâ.

¹⁰⁹ Kumora ñga; ikura zo rârâni matera imâ ipânŋa naŋa tiniŋgu laiti, andeta naŋa ñandai kalonŋu

kapa ñana noko ne ñgua tukuŋa ñga.

¹¹⁰ Mao nâ, kinzi tamâta sakamao sio nenzi nimbu ñana silita naŋa kaika kâ, andeta naŋa ñandai apu muliŋgu pa noko kawa ñgua ñga.

¹¹¹ Noko kawa ñgua nde itogo wisi-ara noko kulua naŋa mine, aku ñinde ma ikeno kuku naŋa ikura zo zo. Ñgua ñinde uru iveta ilonŋu kalonŋu ndeka ndo.

¹¹² Mine kala naŋa ilonŋu patea tu naŋa ma ayoka noko ne tukuŋa rârâni muli nâ, ikura zo rârâni naŋa ma amo viâŋgu.

Maro Kindeni ne ñgua tukuŋa iveta kinda tamo ara nâ

¹¹³ Yova Kindeni, tamâta pinde kawanzi nâ siporo tu kinzi uru sipono muli pa noko, andeta nenzi ñgua ñinde nde lanŋe nâ. Naŋa tiniŋgu pwâka ndo ñananzi tamâta ñinde, andeta tiniŋgu mwasa ndo pa noko ne ñgua tukuŋa.

¹¹⁴ Noko tamwata nâ kumo kutogo nanenŋu munâŋa nia wa nanenŋu maramuŋa wa. Naŋa kalonŋu tawana noko ne ñgua pâŋa.

¹¹⁵ Miki kiesaka tamwatami, miki kapile naŋa ku kakâwa kalâ! Naŋa atu apono muli pa nanenŋu Maro Kindeni ne tukuŋa.

¹¹⁶ Yova Kindeni, noko kupambwâre tu ma walo kaika kulua naŋa, aku naŋa kalonŋu tawana ne ñgua pâŋa ñinde. Kala ñine naŋa ano pano tu kaika ñinde kulana, ñana naŋa ma amo viâŋgu kâ. Tia ma nanenŋu kalo-tawana ñine ilâ kaa nâ, ne kanaŋo tia.

¹¹⁷ Andeta naŋa asama tu ambo noko ma kusaŋa mbaunŋu kaika, ande naŋa ma amo ara nâ, ku ma apaveta kuku noko kawa ñgua ikura zo rârâni.

¹¹⁸ Noko uru kupu muli panzi tamâta ea silaŋa sipole noko ne ñgua tukuŋa. Nenzi ilo-kalo lanŋe ñinde ma kanaŋo tia ndo.

¹¹⁹ Mao nâ, kinzi tamâta sakamao rârâni nde simo sitogo kina mine lâ

noko nao. Mine kala naña tiningu mwasa ndo pa noko ne ngua.

¹²⁰ Yova Kindeni, naña aruru pâta ñanano. Naña kalonngu ñgere ñana noko ne ngua tukuña, kala tiningu ruru nâ.

Tamâta ipaveta kuku Maro Kindeni ne ngua tukuña

¹²¹ Yova Kindeni, naña uru apaveta kuku vetâña ara ku vetâña sondo nâ. Mine nde noko ma kusâu panzi nanenngu kazâña tamâta tu siveta soki pa naña, mine ndimo.

¹²² Naña ilonngu tu noko ma ku-pambwâre ñana kuvila ne wurâta tamâta naña. Noko ma kusâu panzi tamâta uru sipasuka warakanzi tininzi ñinde tu siveta kenzi sakamao pa naña, mine ndimo.

¹²³ Naña ao matângu tu ma amora noko kumâ ñana pwaina piti lâ kinzi tamâta sakamao mbaunzi ilo, ikura muñga noko kupa ngua tu ma kuveta mine. Naña ao matângu mine lee, matângu sakamao lâ.

¹²⁴ Yova Kindeni, noko ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nâ. Kala ñine ano pano tu kuo ne tini-mwasa ñinde imâ pa ne wurâta tamâta naña mine nâ. Aku naña kala ano pano tu kupananana sondo ñana noko ne pateâña kâ tona.

¹²⁵ Mao nâ, naña amo noko ne wurâta tamâta. Mine nde ano pano tu kutula ilo-kalo ara pana, ñana naña ma asama noko kawa ngua ne duvi kâ.

¹²⁶ Yova Kindeni, kinzi tamâta silaña sipole noko ne ngua tukuña. Mine kala ñine nâ kumandi ku kuveta nâna panzi!

¹²⁷ Nana tu naña ilonngu ñalae koña pa mira “gol” nde tia, taitu naña ilonngu ndo keno pa noko ne ngua tukuña.

¹²⁸ Mine kala naña uru ayoka noko kawa ngua rârâni muli. Aku naña tiningu pwâka ndo ñana mâsi sakamao rârâni.

Tamâta ilo tu Maro Kindeni ne ngua tukuña ma ikai poe papa i

¹²⁹ Yova Kindeni, noko ne ngua nde ara pâta kanaño. Mine kala naña uru apaveta sondo kuku.

¹³⁰ Lâ zo ñana noko kutula ne ngua duvi pwataki panzi tamâta, ande ngua ñinde imo itogo sinâla mine panzi. Mao nâ, noko kawa ngua uru itula ilo-kalo ara panzi tamâta ñinde nenzi ilo-kalo ñalae koña tia.

¹³¹ Opopo, naña tiningu mwasa ndo pa noko ne tukuña, aku ilonngu gagatina ndo ñana apono muli papa!

¹³² Mine kala naña ano pano tu kuwara nao pana ku kalo sukâña ñanana, itogo uru kuveta panzi tamâta rârâni ñine tininzi mwasa nâ pano.

¹³³ Pwai poe sondo nâ pana, ikura muñga noko kupa ngua tu ma kuveta mine. Noko ma kusâu panzi kiesaka tamwatanzi tu ma sipole naña, mine ndimo.

¹³⁴ Pwaina piti lâ kinzi tamâta uru siveta kenzi sakamao pa naña ñinde mbaunzi ilo, ñana naña ma akura tu apono muli pa noko kawa ngua.

¹³⁵ O Yova Kindeni, kuveta kie ara pa ne wurâta tamâta naña, aku kumo kuna kupananana ñana noko ne pateâña rârâni kâ.

¹³⁶ Noko ne ngua tukuña nde ara ndo, taitu tamâta rârâ tininzi pwâka ñana. Mine kala naña ata pâta, kala matângu sulu irere ndue itogo lââ mine.

Maro Kindeni ne ngua tukuña nde sondo ndo

¹³⁷ Yova Kindeni, noko nde vetâña sondo warika, aku ne pateâña rârâni nde ara ku sondo nâ.

¹³⁸ Ngua tukuña rârâni kala kupatea pama ñinde nde sondo ndo, ma ikeno mine ku imo nâ.

¹³⁹ Andeta nanenngu kazâña tamâta tininzi pwâka ñana noko ne tukuña kâ. Mine nde naña wisinngu nâna ndo, itogo yââ mwasina.

¹⁴⁰ Nana tu noko ne ngua pânja kilala ipânja nia yo tu ñinde nde ngua mao kanaño, aku noko ne

wurâta tamâta naña tiningu mwasa ndo papa.

¹⁴¹ Naña nde tamâta kaa nâ, aku kinzi tamâta uru siporo situ naña lagingu. Taitu naña ñandai kalonju kapa ñana noko ne ñgua ñga.

¹⁴² Ñana tu noko ne vetâña rârâni nde ara nâ, ma ikeno mine ku imo nâ, aku ne tukuña rârâni nde mao kanajo.

¹⁴³ Kalo-lokoni tava malia kie-kie nde uru ipânga pa naña, andeta ilonju ndeka nâ ñana noko ne ñgua tukuña kâ.

¹⁴⁴ Yova Kindeni, noko kawa ñgua nde sondo ndo, ma ikeno mine ku imo nâ. Ambo noko ma kutula ilokalo ara pa naña, ande naña ma apono muli papa ku ma akura tu amo viângu.

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ikai i piti lâ kazâña ilo

¹⁴⁵ Yova Kindeni, naña ilonju kalonju ndoni asarâwa kaika pa noko. Kupalojo pa nanenju noña, aku naña ma aveta ikura noko ne pateâña mine.

¹⁴⁶ Kala ñine naña asarâwa pano. Kuvila naña, aku naña ma apono muli pa noko ne tukuña rârâni.

¹⁴⁷⁻¹⁴⁸ Ikura mbo mbo, naña ñandai akeno ñga. Naña matângu parenge nâ ku kalonju ñgere ñana noko ne ñgua pambwareña kâ. Mbwale pwataki tia yo, ande naña amandi sânda ku ano pano tu kusukana. Naña kalonju tawana noko ne ñgua pâña.

¹⁴⁹ Yova Kindeni, noko ne tini-mwasa ikeno pa naña mine ku imo nâ. Mine kala kupalojo pa nanenju noña! Noko nde vetâña sondo warika. Mine nde pwea ñanana lâ nanenju kazâña tamâta naonzi, ñana ma amo viângu kâ.

¹⁵⁰ Ñana tu kinzi tamâta sakamao situ siyaula naña, aku kinzi ñinde simâ sipânga laiti lâ. Kinzi tininzi pwâka ndo ñana noko ne tukuña.

¹⁵¹ Andeta Yova Kindeni, nokoni uru kumo naña tiningu laiti, aku

asama tu noko ne tukuña rârâni nde mao kanajo.

¹⁵² Sinjani naña apanâna ñana noko kawa ñgua kâ, aku asama mine; noko kupatea tu ñgua ñinde ma ikeno kaika mine ku imo nâ.

Tamâta isarâwa pa Maro Kindeni tu ma ivila i

¹⁵³ Yova Kindeni, kumora ñga; nanenju kazâña tamâta siveta kenzi sakamao ndo pa naña. Naña ano pano tu pwaina piti lâ kazâña ilo, ñana tu naña ñandai kalonju kapa ñana noko ne tukuña ñga.

¹⁵⁴ Kusuka nanenju ñgua lâ ñgua nia, aku kuyaute naña piti! Pwea ñanana, ikura muña noko kupa ñgua tu ma kuveta mine.

¹⁵⁵ Kinzi tamâta sakamao tininzi pwâka tu soka noko ne tukuña muli. Mine kala noko ma kuvilanzi ku pwainzi piti lâ kazâña ilo, ande ma tia.

¹⁵⁶ Yova Kindeni, noko ne kalosukâña nde ñalae tina, aku noko nde vetâña sondo warika. Mine nde pwea ñanana lâ nanenju kazâña tamâta naonzi, ñana ma amo viângu kâ.

¹⁵⁷ Tamâta rârâ sikai kazâña pa naña kala situ siveta kenzi sakamao pana. Andeta naña apu mulingu pa noko ne ñgua mao ñinde tia ndo.

¹⁵⁸ Lâ zo ndia naña amoranzi tamâta ñinde kala muña sipu mulinzi pa noko, ande naña wisingu nâna ndo ñananzi, ñana tu kinzi silâña sipole noko ne tukuña.

¹⁵⁹ Yova Kindeni, kumora ñga! Naña ilonju ndo ikeno pa noko ne ñgua. Noko ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nâ; mine nde pwea ñanana, aku naña ma amo viângu.

¹⁶⁰ Noko kawa ñgua kilala ipânga nia yo tu ñinde nde mao kanajo. Aku noko ne ñgua tukuña rârâni nde sondo ndo, ma ikeno mine ku imo nâ.

Tamâta ilo ndo keno pa Maro Kindeni ne ñgua tukuña

¹⁶¹ Yova Kindeni, kinzi tamâta ñalanala nde siveta kenzi sakamao

koa tia nâ pa naņa. Taitu naņa amege ndo naņa noko kawa ngua nâ.

¹⁶² Naņa ilonĝu ndeka pâta kanaņo naņa noko ne ngua pâņa kâ, itogo tamâta indeka naņa ikai mbaliņa arara kie-kie mine.

¹⁶³ Naņa tiniņĝu pwâka ndo naņa vetâņa laņeņa rârâni kâ. Anĝa noko ne ngua tukuņa, ande naņa tiniņĝu mwasa ndo papa.

¹⁶⁴ Ikura kari kari, ande naņa uru kawânĝu ndanĝe pano mbwaninĝu rârâ, naņa tu noko ne pateâņa rârâni nde sondo ndo.

¹⁶⁵ Mao nâ, tamâta ea ilonzi ndo keno pa noko ne tukuņa, ande kinzi nĝinde rârâni uru simo ara ndo, aku malia tonĝe ikura naņa itawanzi ndue kâ, ande tia.

¹⁶⁶ Mine nde Yova Kindeni, naņa ao tiniņĝu nâ naņano tu ma pwaina piti lâ kazâņa ilo, aku naņa uru aveta ikura noko ne pateâņa mine.

¹⁶⁷ Naņa uru ayoka noko kawa ngua rârâni muli. Naņa tiniņĝu mwasa ndo papa ngua nĝinde.

¹⁶⁸ Nanenĝu vetâņa rârâni nde ikeno nia yo lâ noko nao. Mine kala noko kusama tu naņa apono muli pa noko ne ngua wa tukuņa rârâni.

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma isuka i

¹⁶⁹ Yova Kindeni, naņa asarâwa pano tu kuvilana. Kutambira taņa pa naņa, aku kutula ilo-kalo ara pana, itogo muņĝa noko kupa ngua tu ma kuveta mine.

¹⁷⁰ Kupaloņo pa nanenĝu noņa ku pwaina piti lâ kazâņa ilo, ikura ne ngua pambwareņa muņĝâņa nĝinde.

¹⁷¹ Noko uru kupanana naņa sondo naņa ne pateâņa rârâni kâ. Mine nde naņa ma apanea noko na asuka kâki ikura zo zo.

¹⁷² Mao nâ, naņa ma awânĝi wânĝiņa naņa noko kawa ngua nĝinde kâ, naņa tu noko ne tukuņa rârâni nde ara ku sondo ndo.

¹⁷³ Naņa ilonĝu pateu tu ma apono muli pa noko kawa ngua. Mine

kala ano pano tu kuluku naņa kuvila naņa ikura zo rârâni.

¹⁷⁴ Yova Kindeni, naņa ilonĝu ndo tu noko ma kuvilana ku pwaina piti lâ kazâņa ilo. Aku ilonĝu ndeka nâ naņa noko ne ngua tukuņa kâ.

¹⁷⁵ Ambo noko ma pwatona nanenĝu via, ande naņa ma apanea noko na asuka kâki. Naņa ilonĝu tu noko ne ngua ma ikai poe sondo pa naņa.

¹⁷⁶ Naņa anĝenĝe naņa nzâla ara kâ, itogo lama isapiri kala izizâla naņa nia kâ. Naņa ano pano tu kumâ kuroto naņa ne wurâta tamâta naņa, naņa tu naņa naņdai kalonĝu kapa naņa noko ne ngua tukuņa naņa.

120

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma isuka i

¹ Lâ zo ndia malia itu imâ ipânĝa pa naņa, ande naņa asarâwa pa Yova Kindeni, aku ipaloņo pa nanenĝu noņa.

² Naņa akai noņa mine tu, “Yova Kindeni, kinzi laņeņa tamwatanzi situ sizavaru naņa. Kuvilana naņa!”

³ Anĝa miki laņeņa tamwatami, miki kalonĝo naņa; Yova Kindeni ma iveta mâsi kaika pami, ku ma ipare nia sondo ndo pami.

⁴ I ma silâwa nâ ipanemi, aku ma ilinĝi yâ lâ tinimi.

⁵ Opopo, naņa amo miki tamâta sakamao nĝinimi kala amo sakamao ndo. Nĝinde nde kie taituni itogo naņa amo kunzi tamâta nĝoi simo Mesek tâno wa Kedar tâno wa.

⁶ Oyae, naņa amo zo luandondo koņa kunzi tamâta nĝine uru ilonzi pa paraņa nâ.

⁷ Lâ zo ndia naņa aporo ngua panzi naņa kamo tava iloma pisi, ande kinzi situ sipara nâ.

121

Maro Kindeni i nde kindu nenda Pavilâņa Tamwata

¹ Naņa matânĝu kâki alea pa nia tuu, aroto naņa nanenĝu pavilâņa

tamâta. Aku apakasona warakânğu tu, “Nanenğu pavilâņa tamâta nde ma iyoka pa sinia imâ.”

² Nînenğa nanenğu ilo-kalo ipânğa tu Yova Kindeni nanayoni ipulia samba wa tâno wa, aku ina simbo nâ imo nanenğu Pavilâņa Tamwata.

³ I ma mbau piti lâ noko tini kala patano kundue, ande ma tia. Noko ne katonâņa tamâta nînde ma ikeno mata tia ndo.

⁴ Kulonjo sondo nğa; ina uru ikea njananzi Isrel nğu, aku i nana mata tutu ku ikeno utu kâ, ande tia ndo kanojo.

⁵ Mao nâ, Yova Kindeni nde imo noko ne katonâņa tamâta mao. Ina kala uru imandi noko tini laiti ku ikea njanano.

⁶ Mine nde kari ma ikura tu ikana noko tini, ande tia, anğa nzimona kala ma ikura tu iyaula noko lâ mbo, ande ma tia.

⁷ Yova Kindeni ma ikea sondo ndo njanano. Mine kala vetâņa sakamao tonđe ma ikura tu izavaruno, ande tia. Ina ma ikatonâ noko sondo ndo.

⁸ Yova Kindeni ma ikea njanano ikura nia ndia rârâni noko kumo nînde, ma iveta mine ku imo nâ.

aku isanona nğua nia nana itu tamâta nenzi nğua sondo kâ.

⁶ Miki nanenğu nğu, ara nana miki ma kano pa Yova Kindeni tu ma ivetanzi tamâta simo lawea nîne tu simo ara nâ. Miki ma kakai nona mine, “Kinzi tamâta ea tininzi mwasa pa Jerusalem lawea, ande naņa ilonğu tu kinzi nînde ma simo ara nâ.

⁷ Nana tu naņa ilonğu tu kinzi tamâta ma sisanona sondo ndo lâ Jerusalem lawea ne nğumbi ilo, nana kazâņa tonđe ma ikura tu isânda kulunzi tia. Aku naņa ilonğu tu koipu nalaе tavanzi tamâta mbâna-mbâna rârâni kala ma sisanona sondo mine nâ.”

⁸ Aku naņa ilonğu njananzi ninğunambwe wukale wa nenğu mete kinzi simo Jerusalem lawea tona. Mine nde naņa ma aporo panzi tamâta nînde simo Jerusalem lawea mine tu, “Naņa ilonğu tu miki ma kamo ilomi kalomi taitu nâ.”

⁹ Naņa ilonğu tu nenda Maro Yova Kindeni ne luma sapâņa ma ikeno ara nâ. Mine kala naņa ma ano pa i tu ma iveta kie ara nâ pa Jerusalem lawea.

122

Wângiņa nana sindekana Jerusalem lawea

Daviti isia wângiņa nîne

¹ Kinzi sipai naņa mine tu, “Ayo, toka talâ pa Yova Kindeni ne luma sapâņa.” Kinzi siporo mine, kala ilonğu ndeka ndo.

² O Jerusalem lawea, kala nîne maka kamâ kapânğa lâ, aku kamanđi noko ne nğumbi ilo.

³ Mao nâ, kinzi siveta Jerusalem ipânğa lawea kaika ku ara ndo.

⁴ Yova Kindeni ne tamâta rârâni uru silâ pa lawea nîne nana siporo kawanzi ndanđe ilâ pa i, ikura munğa itu tukuņa panzi Isrel nğu tu ma siveta mine.

⁵ Ikura mbwera mbwera, Isrel ne koipu nalaе uru imo lawea nîne,

123

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma kalo sukâņa nana i kâ

¹ Yova Kindeni, noko kumo koipu nalaе lâ samba ilo, kala matânğu kâki akai nona pano.

² Maka nema Maro Yova Kindeni, maka ma kao tinima pano lee ikura lâ zo ndia noko ma kuo ne wisi-wisi imâ pama. Mao nâ, maka ma kao tinima pano, itogo wurâta tamâta uru io tini pa ne tamâta nalaе tu ma iveta kie ara papa, aku itogo kuleņa taine kala uru io tini mine nâ pa ne taine nalaе.

³ Yova Kindeni, kalo sukâņa njanama! Tamâta rârâ situ maka nde sugorai tamwatama, kala simo siveta kenzi sakamao nâ pama. Mine nde kalo sukâņa njanama!

⁴ Mao nâ, muņgani yo, aku imâ lee ipânga lâ zo ñine, ande kinzi mbaliņa warakanzi simo nâ siveta “a” pama. Kinzi sipasuka warakanzi tininzi ku sitawa maka ndue ndo.

124

Maro Kindeni uru ivilanzi ne tamâta

¹ Muņga, ambo Yova Kindeni ivila kinda tia, ande kinda ma tamo viânda, tiya? Kala ñine miki Isrel tamâta kaporo katula űgua pwataki űana ñinde kâ mine tu,

²⁻³ “Muņga, lâ zo ñinde nenda kazâņa tamâta sipara kuku kinda, ambo Yova Kindeni ivila kinda tia, ande kinzi kazâņa tamâta ma wisinzi nâna űalae tina ku ma sizavaru kinda marumbu lâ.

⁴ Kinda ma naonda tia lâ, itogo uņara ikai tamâta ilâ pa tâi geza-geza mwasina, aku itogo lââ pondi kâki ku ipatuku tamâta mine.

⁵ Kinzi kazâņa tamâta ma sizavaru kinda ndo lâ, itogo tamâta imbwatuke lâ lâ űalae ilo ku imâte mine. Andeta tia.”

⁶ Mine kala kawânda ndaņge ilâ pa Yova Kindeni, űana tu i űandai isâu panzi nenda kazâņa tamâta tu sizavaru kinda űga.

⁷ Kinda takâwa űananzi, itogo sii ipatâpa piti lâ kambâru siņi ku ilou ilâ. Kambâru siņi ñinde nde kaika tia, kala takâwa talâ marumbu lâ.

⁸ Nia ndoyo Yova Kindeni ipulia samba wa tâno wa, aku inani simbo nâ imo nenda Pavilâņa Tamwata.

125

Maro Kindeni ikea űananzi ne tamâta

¹ Tamâta ea kinzi uru kalonzi tawana Yova Kindeni, kinzi ñinde nde sitogo Saion Tuu mine. Sâ tonje ikura tu iririņo tuu ñinde yâti taulo ande tia, ma ikeno kaika mine ku imo nâ.

² Tuu űalaņala pinde simandi siņge Jerusalem lawea, aku lâ zo ñine wa zo muli-muli wa, ande Yova Kindeni kala ma ipânga itogo

ņgumbi mine panzi ne tamâta, ku ma ikea űananzi mine nâ.

³ Nanayoni ina ikisi tâno ne keru panzi ne tamâta, taitu kala zo ñine kinzi tamâta sakamao sikai maro pa tâno ñinde. Andeta kinzi ma sikura tu siveta mine ikura zo rârâni, ande tia. Ambo kinzi ma sikura tu siveta mine, tiambo Yova Kindeni ne tamâta kala ma sipaveta kuku mâsi sakamao mine tâ.

⁴ Yova Kindeni, maka tinima pwâka tu kinzi ma siveta mine. Mine kala kano pano tu kuveta kie ara panzi tamâta arara, kinzi ñine uru sipono muli pa noko kawa űgua.

⁵ Andeta lâ zo űana noko ma kupare nia panzi tamâta sakamao, ande maka iloma tu noko ma kupare nia mine nâ panzi tamâta pinde tona, kinzi ñinde sipu mulinzi pano ku siveta ikura warakanzi nâ nenzi ilo-kalo potomule mine. Aku maka kano pano tu kuvetanzi Isrel tamâta simo ara nâ.

126

Kinzi Isrel tamâta sino pa Maro Kindeni tu ma ivilanzi

¹ Muņga, lâ zo ñinde Yova Kindeni ikai maka piti lâ tinikoa nenzi luma sakamao nia, aku ikai maka kataulo kamâ pa Jerusalem lawea kilo, ande maka iloma pateu tu ñinde nde mbupuleņa nâ. Andeta tia.

² Mine nde maka kaņele ku kandeka űalae, aku kawama kâki kawâņgi wângiņa ndekâņa kâ. Nineņga kinzi tinikoa űgu tamâta nde simora ku siporo pa warakanzi mine tu, “Opopo, Yova Kindeni iveta mâsi űalaņala kie-kie űana ivilanzi i tamwata ne űgu!”

³ Mao kanaņo, Yova Kindeni iveta mâsi űalaņala kie-kie űana ivila maka, kala iloma ara ndo.

⁴ Yova Kindeni, maka kano pano tu pwaima piti lâ kazâņa ilo kilo, itogo muņga kuveta mine. Noko uru kusupwa karâzi imbe ndue lââ kawa-kawa mâsa-mâsa ilo, kala lââ isâko ipipi lâ kawa-kawa ilo, aku

maka iloma tu noko ma kuveta vetâŋa kie taituni pa maka.

⁵ Muŋga, lâ zo ŋinde kinzi tamâta sikai kaniŋa vâsa silâ nenzi tâno ilo ŋana sipau kâ, ande kinzi kalonzi sukâŋa kala simo sipataiŋa nâ. Anŋa lâ zo ŋana kinzi ma sigona kâpwa kanaŋo, ande kinzi ma sindeka ŋalae. Aku maka kala kaloma sukâŋa mine nâ, andeta iloma tu ma kandeka kilo.

⁶ Mao nâ, maka katogonzi tamâta ŋinde muŋga silâ pa nenzi tâno ŋana sipau kaniŋa vâsa kâ, andeta ilonzi tiŋa nâ. Andeta muli ŋga kâpwa ma ipâŋga, kala kinzi ma kawanzi kâki siwâŋgi wângiŋa ndekâŋa kâ, aku ma sikai kâpwa ŋalae ŋinde sitaulo simâ.

127

Maro Kindeni nde Ara Tamwata Solomon isia wângiŋa ŋine

¹ Lâ zo ŋana kinzi tamâta sipa luma kâki kâ, ambo kinzi ŋandai sino pa Yova Kindeni tu ivilanzi, ande kinzi siveta nenzi wurâta koa tia nâ. Aku mine nâ, ambo ŋgu tonŋe ŋandai sino pa Yova Kindeni tu ikatona nenzi lawea, ande kinzi yoŋa tamâta sio ŋana lawea ŋinde koa tia nâ.

² Aku mine nâ, tamâta pinde kalonzi kapa ŋana Yova Kindeni kâ, kala simakâsa ŋana sikai mbaliŋa wa kâpwa wa. Ikura zo zo, kinzi sipile kenonŋa nia lâ mboyo ŋaŋa yo, aku sinâna siveta wurâta ŋalae lee mbo. Andeta kinzi siveta mine koa tia nâ. Taitu Yova Kindeni ilo ndo keno panzi ne tamâta, kala lâ zo ŋana sikeno kenonŋa nia yo, ande i uru irombonzi.

³ Tamâta tonŋe natu nde sitogo wisi-ara Yova Kindeni ilua i mine. Mao nâ, kinda natunda sitogo kulu ara i tamwata ipatea pa kinda.

⁴ Ambo tamâta lâlu ipulianzi natu, ande kinzi ŋinde ma muli sikatona i sondo, itogo zugu tamâta ne silâwa uru ikatona i mine.

⁵ Mao nâ, ambo tamâta tonŋe natu râra simo, ande i ma indeka

nâ, ŋana tu lâ zo ŋana ne kazâŋa tamâta ma sio i lâ ŋgua nia, ande i natu ŋinde ma sivila i ŋana ipolenzi kâ.

128

Maro Kindeni iveta kie ara panzi tamâta ea uru sipono muli pa i ne ŋgua

¹ Noko tamâta ea uru kumege ŋana Yova Kindeni wa kupono muli pa i ne ŋgua wa, ande i ne nzâmbe ara ikeno pano.

² Aku mbaliŋa ndia noko pwai ŋana ne wurâta kulu, ande ŋinde ma ikurano. Mao nâ, noko ma kumo ara nâ, aku ma ilo ndeka nâ.

³ Noko kaiwa taine ma imo noko ne luma ilo itogo kâi waini ara ipula kanaŋo râra mwasina. Mao nâ, i ma ipaguguanzi noko natu râra, aku kinzi ma sinŋe noko ne kâro-kâro mbwaliu lâ, itogo kâi mbimu irumba wasaseki mine.

⁴ Mao kanaŋo, Yova Kindeni ma iveta kie ara mine panzi tamâta rârani uru sipono muli pa i kawa ŋgua.

⁵ Ningunambwe, Yova Kindeni imo Saion lawea, aku naŋa ilonŋu tu i ma iveta kie ara mine pa noko. Naŋa ilonŋu tu noko ma kusanŋona ara nâ lâ Jerusalem lawea, ikura zo rârani noko ma kumo via lâ tâno kulu.

⁶ Naŋa ilonŋu tu noko ma kumo zo luandongo lee, kumoranzi timbu sipâŋga. Aku naŋa ano pa Yova Kindeni tu ma ivetanzi Isrel tamâta simo ara nâ.

129

Kinzi Isrel sino pa Maro Kindeni tu ma izavarunzi nenzi kazâŋa tamâta

¹ Miki Isrel ŋgu, kala ŋine miki ma katapâri ŋana vetâŋa sakamao ŋinde nemi kazâŋa tamâta siveta pami, lâ nia ndoyo lee imâ ipâŋga lâ zo ŋine.

² “Mao nâ, nia ndoyo, aku imâ lee ipâŋga lâ zo ŋine, ande kinzi kazâŋa tamâta simo siveta vetâŋa

sakamao ndo pa maka. Andeta kinzi nğandai sipole maka nğa.

³ Kinzi uru sipalili maka saka-mao ndo, aku mbilâo ive kumbuma karae pwapwataki. Mine nde mb-watakâe luandondo rârâ sipânğa kumbuma, itogo lââ kawa-kawa ikeno tâno ilo mwasina.

⁴ Andeta Yova Kindeni, ina Vetâņa Sondo Warika, ande ivila maka ku ipalalana tamâta sakamao nenzi wâlo kaika piti lâ tinima, kala kamo tinima vesa nâ."

⁵ Mine kala naņa ilonğu tu kinzi tamâta rârâni uru ilonzi sakamao pa Saion lawea nğinde ma mainzi, ku ma sikâwa pwapwataki silâ.

⁶ Ara ndo nana kinzi ma simo sitogo unza ipânğa nia mira mwasina. Unza nğinde ma ipânğa wasaseki, andeta nğâla-nğâla walele nâ.

⁷ Unza nğinde nde kekelele kaa nâ. Mine kala tamâta uru silamo nğineņa sipa wâra ku sikale silâ, ande tia.

⁸ Lâ kaniņa gonâņa ne zo, ambo tamâta pinde soka nzâla silâ, ande kinzi uru sisarâwa panzi wurâta tamâta tu, "Yova Kindeni iveta kie ara pano!". Aku kinzi wurâta tamâta kala siporo nğua kaņa taituni taulo panzi. Andeta maka tinima pwâka tu tamâta tonje ma iporo nğua kaņa mine panzi Saion lawea ne kazâņa tamâta.

130

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma isuka i

¹ Yova Kindeni, naņa ilonğu malia ndo kala asarâwa pano.

² Maro Nalae, kupaloņo pa nanenğu tiņa. Naņa asarâwa pano tu kalo sukâņa nanana. Mine nde kutambira taņa pa nanenğu sarawâņa!

³ Ambo noko ma kalo nğere nana maka nema kiesaka rârâni taitu-taitu ikura zo zo, ande ea ma ikura tu inenđe nana noko ne parenja-nia, a? Tia ndo!

⁴ Andeta noko kuzavaru nema kiesaka piti lâ tinima, nana tu noko ilo tu maka ma kamege nanano.

⁵ Mine nde naņa ao tiningu pa Yova Kindeni. Mao nâ, naņa amo ao tiningu papa i nâ tu ma ivilana, ikura ne nğua pânğa mine, aku naņa kalonğu tawana i ne nğua.

⁶ Naņa uru ao tiningu pa Maro Nalae nâ tu ma ivilana, itogo kinzi yoņa tamâta uru mbo mbo sio tin-inzi pa mbwale pwataki mine. Kinzi ilonzi nalae tu mbwale pwataki ma imâ walele nâ, nana ma simo ara.

⁷ Anğa miki Isrel tamâta, miki kala ma kao tinimi pa Yova Kindeni nâ, nana tu i ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nâ. Ikura zo rârâni i ilo ara nâ nana ikainzi ne tamâta piti lâ kazâņa ilo.

⁸ Mao nâ, inani ma izavaru i ne tamâta nenzi kiesaka rârâni piti lâ tininzi.

131

Tamâta kalo tawana Maro Kindeni

Daviti isia wângiņa nîne

¹ Yova Kindeni, naņa apile mâsi nana apandekâna warakânğu kâ marumbu lâ, aku nğandai uru apa-suka warakânğu tiningu nğa. Ilo-kalo pinde nde kaika ndo kala ipole nanenğu ilo-kalo, andeta naņa kalonğu loko nana ilo-kalo nğinde kâ, ande tia.

² Mao nâ, naņa wisinğu puu ndue lâ, kala amo tava wisinğu pisi nâ, itogo lâlu puro-puro wisi pisi nana imo tina tini laiti.

³ Miki Isrel tamâta, miki ma kao tinimi pa Yova Kindeni nâ, lâ zo nîne wa zo muli-muli wa.

132

Kinzi sindeka nana Maro Kindeni ne luma sapâņa kâ

¹ Yova Kindeni, maka kano pano tu kalo nğere kilo nana Daviti tava malia kie-kie munğa ipânğa pa i nğinde.

² Noko nde Yakopu ne vâsa ngu nenzi Maro Kindeni Walo Tamwata, aku maka kano pano tu kalo ngere kilo nana ngua pânja kaika njinde Daviti iveta kuku noko, aku kuvila i.

³ Daviti ipambwâre mine tu, “Nana ma atu kaika nana alâ nanenğu luma ilo wa akeno nanenğu kenonja nia wa.

⁴ Nana ma apwarea ku akeno matânğu tia ndo.

⁵ Nana ma aka mâsa mine lee, ikura lâ zo ndia nana ma apa luma tonje kâki pa Yova Kindeni, inani Yakopu ne vâsa ngu nenzi Maro Kindeni Walo Tamwata, nana i ma imo ilo kâ.”

⁶ Munğa, lâ zo njinde maka kamo Betlehem lawea, ande maka kaloņo ngua tu Yova Kindeni ne ngua pânja ne sopi sapânja nde ikeno nia tonje. Maka karoto lee kasânda kulu lâ Jar lawea tini laiti.

⁷ Ninenğa maka kaporo tu, “Ayo, toka talâ pa Yova Kindeni ne luma sapânja! Talâ pa i ne sanonânja nia ara njinde nao, aku tapare tukunda tawânği papa i!”

⁸ Yova Kindeni, sopi sapânja njinde itula noko kilala pwataki tu noko nde Walo Tamwata. Maka kano pano tu pwai sopi njinde kulâ ne luma sapânja ilo, aku kumo njinde ikura zo rârâni.

⁹ Aku maka iloma tu noko ne patarawânja tamâta ma sipaveta kuku vetânja sondo lâ noko ne luma ilo ikura zo zo. Aku maka iloma tu noko ne tamâta ma sisarâwa tava ndekânja nâ.

¹⁰ Yova Kindeni, maka kano pano tu kalo ngere nana ne wurâta tamâta Daviti kâ. Noko ma kupu muli pa tamâta njine noko tamwata munğa kupatea tu ma imo koipu njalae, mine ndimo.

¹¹ Yova Kindeni, noko kuveta ngua pânja kaika kuku Daviti lâ, aku noko nana kulele ne ngua ipânğa kie tonje kilo, ande tia. Noko ne ngua pambwareņa ikeno mine; “Muli mbo noko ne zo marumbu lâ

nga, njinenğa nana ma ao noko natu tamâne tonje ikai noko nia nana imo koipu njalae.

¹² Ambo noko ne vâsa kinzi ma siveta ikura nanenğu ngua pânja mine, aku ma sipono muli pa ngua tukunja rârâni nana ma alanzi njinde tona, ande noko timbu wukale kala ma muli sikai noko nia mine nâ, ku ma simo koipu njalanjala ikura zo rârâni.”

¹³ Mao nâ, Yova Kindeni ipatea Saion lawea lâ. I ilo tu ma imo ne lawea njinde ku imo nâ.

¹⁴ Iporo tu, “Nana ma amo lawea njine ikura zo rârâni. Nana ilonğu pa lawea njine, kala ma amo koipu njalae lâ lawea njainani nâ.

¹⁵ Nana ma amo naji ku ma arombonzi tamâta njinde simo Saion lawea, kala kinzi ma siroto nana kekelele tonje tia. Mao nâ, nana ma kâpwa alanzi sugorai tamâta simo njine, kala ma kapwanzi pupuro ndo.

¹⁶ Nana ma wurâta alanzi Saion ne patarawânja tamâta, kala kinzi ma situla pwataki tu nana uru akainzi tamâta piti lâ kazânja ilo. Mine kala nanenğu tamâta simo Saion lawea njine nde ma siwânği ku ma sisarâwa tava ndekânja nâ.

¹⁷ Nana ma akai tamâta tonje lâ Daviti ne vâsa ngu, aku ma ao i imo koipu njalae lâ lawea njine. Nana apatea i tu ma ikai koipu ikura zo zo, itogo sinâla mine.

¹⁸ Daviti ne walo kaika ma ivilanzi tamâta rârâni i uru ikai poe panzi njinde, kala ma simo ara nâ. Andeta nana ma aveta manjeti njalae panzi i ne kazânja tamâta.” Yova Kindeni kawa ngua kala njine.

133

Ara nana kindi ma tamo ilonda taitu nâ

Daviti isia wângiņa njine

¹ Ambo Yova Kindeni ne tamâta ma simo ilonzi taitu nâ, ande njinde ma ara ku ara ndo.

² Mâsi mine nde ara ndo, itogo samimi ara njinde kinzi munğa

sipaliņi lâ patarawâņa tamâta Aron kulu. Samimi ñinde irere indue ipânga ndanġeni pwau, aku indue ilâ ikura ne pasawaņa luandondo nġaņe. Kinzi tamâta simora ñinde ku ilonzi ndeka.

³ Mao nâ, mâsi ñana tamo taitu tava ilonda taitu nâ, ande ara ndo, itogo mwâka ñinde uru mbo mbo imbe ndue Hermon Tuu kulu wa Saion lawea ne tuu kulunzi wa. Ñana tu Yova Kindeni iveta kie ara ndo panzi tamâta simo Saion lawea, kala ma simo ara mine ku simo nâ.

134

Kinda tapanea Maro Kindeni tasuka i ña kâki

¹ Miki Yova Kindeni ne wurâta tamâta ñine uru mbo mbo kaveta wurâta lâ i ne luma sapâņa ilo, miki rârâni kamâ kapanea i kasuka ña kâki!

² Miki naomi pa Nia Sapâņa Ndo ñinde, aku mbaumi kâki kano pa Yova Kindeni wa kasuka i ña kâki wa.

³ Naņa ilonġu tu Yova Kindeni, ina imo Saion lawea, ma iveta kie ara ndo pa miki. Inani nia ndoyo ipulia samba wa tâno wa.

135

Paneâņa ilâ pa Maro Kindeni

¹⁻² Tapanea Yova Kindeni tasuka i ña kâki! Miki Yova Kindeni ne wurâta tamâta ñine uru kamandi i ne luma ilo, kinda nenda Maro Kindeni ne luma sapâņa ñinde, ande miki kapanea i ña kasuka kâki!

³ Tapanea i ña tasuka kâki, ñana tu i nde ara tamwata. Kinda ma tawâņgi wângiņa paneâņa kâ papa i, ñana tu ñinde ma iveta ilonda ndeka.

⁴ Yova Kindeni ipatea kinda Yakopu ne vâsa nġu pa i tamwata. Mine kala kinda Isrel tamâta tamo i tamwata ne nġu sondo.

⁵ Mao nâ, naņa asama tu nenda Maro Ñalae ne walo kaika nde ñalae ndo, aku ina ipolenzi maro laņeņa rârâni.

⁶ Vetâņa ndia Yova Kindeni ilo tu ma iveta lâ samba ilo wa tâno kulu wa tâi ilo wa tâi duvi lâmbu wa, ande i ma iveta vetâņani ndaina ikura i tamwata nâ ne pateâņa mine.

⁷ Aku ina kala igonanzi karâzi ne take-take ñalaņala sipânga lâ nia nġaņe, aku ina isupwa loloa iyoka tava karâzi indue imâ. Ina tamwata uru isupwa lawea ipile ne luma ku iyâti ilâ wa imâ wa.

⁸ Aku nanayoni, inani kala ipunzi Isip tamâta natunzi tamâne nzâla-kulu rârâni sipamateteu, aku ipunzi nenzi nġoa-mbwâmbwa natunzi nzâla-kulu sipamateteu mine nâ.

⁹ Aku iveta mâsi kaika kie-kie pinde lâ Isip tâno ñinde tona, ñana ipare nia pa nenzi koipu ñalae tavanzi i ne sukâņa tamâta.

¹⁰ Aku muli nġa Yova Kindeni izavarunzi tamâta nġu rârâ ñinde. Kinzi nġu ñinde nenzi koipu ñalaņala simo tava walo kaika ndo, andeta ipunzi pâta simâte.

¹¹ Mao nâ, Yova Kindeni ipu Amor nġu nenzi koipu ñalae Sihon pâta imâte lâ, aku ipu Basan nġu nenzi koipu ñalae Ok pâta imâte tona. Aku ipunzi nġu rârâni simo Kenan tâno ñinde nenzi koipu ñalaņala simâte tona.

¹² Ñineņga ikai koipu ñalaņala ñinde nenzi tâno ku ikisi keru panzi ne nġu Isrel.

¹³ Mine nde Yova Kindeni, ikura zo zo kinzi tamâta ma sisama noko kilala pwataki tu noko nde Maro Ñalae mao. Mao nâ, kinzi tamâta ma situla noko parina pwataki ikura zo muli-muli.

¹⁴ Ñana tu Yova Kindeni ma iveta vetâņa sondo nâ panzi ne tamâta lâ nġua nia. I ma kalo sukâņa ñana ne wurâta tamâta kinda.

¹⁵ Kinda tasama tu kinzi tinikoa nġu rârâni nenzi maro nde kelekele kaa nâ. Kinzi tamâta nâ sipare tainzi lâ mira "silva" tini wa mira "gol" tini wa.

¹⁶ Kinzi maro laņeņa ñinde kawanzi keno, andeta sikura tu siporo nġua kâ, ande tia. Kinzi

matanzi keno, andeta sikura tu simora kelekele kâ, ande tia.

¹⁷ Kinzi taŋanzi keno, andeta sikura tu siloŋo ŋgua, ande tia. Aku kinzi sikura tu simbana korananzi, ande tia ndo.

¹⁸ Ara ŋana kinzi tamâta uru si-pare maro laŋeŋa kaa kaa tainzi ŋinde ma sipâŋga simo rege-rege kunzi maro laŋeŋa ŋinde. Naŋa iloŋgu tu tamâta ea uru kalonzi tawana maro laŋeŋa ŋinde, ande kinzi kala ma sipâŋga kaa nâ, sitoŋonzi kinzi mine.

¹⁹ Anŋa miki Isrel tamâta, miki kapanea Yova Kindeni kasuka i ŋa kâki! Anŋa miki Yova Kindeni ne patarawâŋa tamâta lâ Aron ne vâsa ŋgu, miki kala kapanea i ŋa kasuka kâki!

²⁰ Anŋa miki tamâta lâ Livai ne vâsa ŋgu, miki kala kapanea Yova Kindeni ŋa kasuka kâki! Miki tamâta ea uru kamege ŋana Yova Kindeni kâ, miki rârâni kapanea i ŋa kasuka kâki!

²¹ Mao nâ, miki tamâta kamo Saion Tuu kulu lâ Yova Kindeni ne lawea Jerusalem ilo, miki ŋinde kapanea i ŋa kasuka kâki! Tapanea Yova Kindeni ŋa tasuka kâki!

136

Kawânda ndaŋge ilâ pa Maro Kindeni

¹ Kinda kawânda ndaŋge ilâ pa Yova Kindeni, ŋana tu i nde ara tamwata.

‘Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

² Kinda taporo ndaŋge ilâ pa Maro Kindeni, ina ipolenzi maro rârâni.

‘Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

³ Kinda taporo ndaŋge ilâ pa Maro Ŋalae, ina kala ipolenzi tamâta ŋalaŋala rârâni simo tâno kulu.

‘Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

⁴ Ina simbo nâ uru iveta mâsi ŋalaŋala.

‘Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

⁵ I ne ilo-kalo nde ŋalae ndo; mine kala ipulia samba ipâŋga lâ.

‘Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

⁶ Ina io tâno imandi lââ kulu.

‘Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

⁷ Ina ionzi sinâla ŋalaŋala sipâŋga samba tini.

‘Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

⁸ Aku ina io kari tu ikatona mbwale.

‘Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

⁹ Ina io nzimona tavanzi pitu tu sikatona mbo.

‘Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

¹⁰ Ina nanayoni ivilanzi timbunda, kala ipunzi Isip tamâta natunzi tamâne nzâla-kulu pâta sipamate-teu.

‘Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

¹¹ Ŋineŋga ina ikainzi Isrel ŋgu sipile Isip tâno siyâti simâ.

‘Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

¹² I tamwata ne walo nde kaika ndo, kala iveta mine.

‘Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

¹³ Aku muli ŋa ina ipu Tâi Ŋiŋi kala ipwa pwataki mo rua.

‘Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

¹⁴ Ŋineŋga ina ikainzi ne tamâta soka mâsa-mâsa nâ lâ tâi ŋgini simbwaliu silâ.

‘Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

¹⁵ Andeta ipatuku Isip nenzi koipu ŋalae tavanzi ne zugu tamâta sinu lââ kala sipamateteu lâ.

‘Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

¹⁶ Aku ina imuŋga panzi ne tamâta soka nia bilimu silâ.

‘Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

¹⁷ Ŋineŋga ina ipunzi koipu kaika ŋalaŋala pâta simâte.

‘Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

18 Kinzi koipu ñalañala ñinde nawalanzi pinde nde ñanzi ñalae, andeta ipunzi pâta simâte.

‘Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

19 Ina ipu Amor ñgu nenzi koipu ñalae Sihon pâta imâte.

‘Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

20 Aku ina kala ipu Basan ñgu nenzi koipu ñalae Ok pâta imâte tona.

‘Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

21 Ñinenğa ikai kinzi koipu ñalañala ñinde nenzi tâno, aku ikisi keri panzi ne tamâta.

‘Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

22 Ñinenğa tâno ñinde ilanzi ne wurâta tamâta Isrel.

‘Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

23 Kinzi simo lee aku muli, ñinenğa nenda kazâņa tamâta sipole kinda lâ, andeta i ñandai kalo kapa ñana kinda ñga.

“Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

24 I kalo ñgere kilo ñana kinda kâ, kala ikai kinda piti lâ nenda kazâņa tamâta mbaunzi ilo.

“Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

25 Ina uru kâpwa ilanzi kelekele rârâni simo vianzi.

“Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

26 Mine nde kawânda ndanđe ilâ pa Maro Kindeni, inani imo samba ilo.

“Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

137

Kinzi Isrel simo tâno tonđe ku sipataiņa ñana nenzi lawea kâ

1 Maka kasaņona Babilon ñgu nenzi lââ ñgaņe-ñgaņe, aku kaloma ñgere ñana nema lawea Saion kâ. Mine nde maka kaloma sukâņa kala kamo kapataiņa nâ.

2 Maka kasonanzi nema wâņgu sitâra lâ kâi simandi waņgirama ñinde lakanzi kulu, aku kapile keno.

3 Maka kaveta mine ñana duvi ñine kâ: kinzi kazâņa tamâta muņga sikai maka kaika sioma lâ nenzi tâno ñinde, aku kinzi ñinde sipai maka tu, “Kala ñine miki ma kawâņgi wâņgiņa tonđe ñana iveta maka iloma ara kâ. Kawâņgi Saion ne wâņgiņa tonđe!”

4 Opopo, maka kamo kinzi tinikoa nenzi lawea ma! Mine nde maka kakura ñana kandeka ku kawâņgi Yova Kindeni ne wâņgiņa mâsi mana, a? Tia ndo!

5 O Jerusalem lawea, ambo naņa ma kalonđu kapa ñanano, ande ara ñana Yova Kindeni ma iyaula mbaunđu, ñana naņa ma akura tu ara neņđu wâņđu kilo tia.

6 O Jerusalem lawea, ambo naņa ma kalonđu kapa ñanano, ambo naņa ma apile nanenđu mâsi ñana andekanano ñalae tina kâ, ande ara ñana Yova Kindeni ma iveta ñandolâņđu sakamao, ñana naņa ma akura tu awâņgi wâņgiņa kilo tia.

7 O Yova Kindeni, maka kano pano tu kalo ñgere kilo ñana vetâņa saka-mao ñinde kinzi Idom ñgu siveta, lâ zo ñinde nema kazâņa tamâta sipara kuma ku sipole Jerusalem lawea. Kalo ñgere kilo ñana ñgua ñinde kinzi simo siporo mine tu, “Kazavaru Jerusalem lawea ndoni! Kazavaru ne luma wa kelekele rârâni marumbuni lâ!”

8 Anđa miki Babilon ñgu, kalonđu ñga; Yova Kindeni ne pateâņa ikeno tu i ma izavaru miki ndo lâ. Tamâta ea ipare nia pami ñana vetâņa saka-mao miki muņga kaveta pa maka ñinde, ande i ma iveta mâsi ara ndo.

9 I ma indeka ñana ikainzi nemi lâlu puro-puro ku itambiranzi sin-due mira kulu sipamateteu.

138

Tamâta kawa ndanđe pa Maro Kindeni

Daviti isia wâņgiņa ñine

1 Yova Kindeni, naņa ilonđu kalonđu ndoni aporo ndanđe imâ

pa noko. Naņa amandi kinzi maro rârâni naonzi ku awângi wângiņa paneâņa kâ pa noko.

² Noko tini mwasa pa naņa ikura zo rârâni, aku noko uru kuveta ikura ne ngua rârâni. Aku noko kusuka tamwata ña tava ne ngua pãña ñinde kâki ndo, kala ipole kelekele pinde rârâni. Mine nde naņa naongu pa noko ne luma sapãña, ku apare tukunngu apaneano asuka noko ña kâki.

³ Naņa asarãwa pa noko lâ, aku noko kupaloño pa nanenngu noña kala kuo tamwata ne walo ñalae imã pana ku ipu tini kaika pa ilonngu kalonngu.

⁴ Aku koipu ñalãjala rârâni simo tâno ndoni kala siloño pãri ñana noko ne ngua tukuña kâ. Mine kala kinzi ma sipanea noko ña sisuka kâki.

⁵ Kinzi ma siwângi wângiņa situla noko ne vetãña ñalãjala pwataki, aku ma situla noko kilala pwataki tona tu noko ña imo ñalae ndo.

⁶ O Yova Kindeni, noko kumo âta ndo, andeta noko kalo ngere ñananzi tamãta ñine uru sipatawa warakanzi tininzi. Añga tamãta ea uru sipasuka warakanzi tininzi, ande kinzi ñinde sikura tu sipavea ñanano, ande tia.

⁷ Mao nã, lâ zo ñana malia kiekie ipãnga pa naņa, ande noko uru pwea ñanana kala amo ara nã. Nanenngu kazãña tamãta wisinzi nãna ñalae pa naņa, andeta noko uru kumandi kupara kunzi. Noko ne walo nde kaika ndo; mine nde noko pwai naņa piti lâ kazãña ilo.

⁸ Yova Kindeni ma iveta vetãña rârâni ñinde i muñga ipa ngua tu ma iveta pa naņa. Ñana tu Yova Kindeni, noko ne tini-mwasa uru ikeno mine ku imo nã. Mine nde noko ma kupile noko mwasi maka Isrel ngu ndimo.

139

Maro Kindeni ne ilo-kalo nde

ñalae ndo

Daviti isia wângiņa ñine

¹ Yova Kindeni, noko mata kulea sondo pa ilonngu kalonngu, kala kusama naņa kilalãngu marumbu lâ.

² Ambo naņa asaõona tâku amandi tâku, ande noko kumora ku kusama nanenngu vetãña rârâni. Noko kumo malawae ñinde, andeta kusama nanenngu ilo-kalo rârâni.

³ Ambo naņa aveta wurãta tâku apwarea tâku, ande noko kumora ku kusama. Nanenngu vetãña rârâni nde ikeno nia yo lâ noko nao.

⁴ Yova Kindeni, ambo naņa ilonngu tu aporo ngua, andeta aporo pwataki tia yo yo, ande nanayoni noko kusama nanenngu ngua ñinde marumbu lâ.

⁵ Mao nã, noko kunge naņa mbwaliu lâ kutogo ngumbi mwasina, aku noko tamwata uru pwea ñanana.

⁶ Naņa ilonngu ikai wurãta ñalae ñana asama noko ne vetãña ñinde duvi kâ. Opopo, noko ne ilo-kalo nde kelekele ñalae tina, kala akura tu asama duvi tia ndo!

⁷ Mine kala ambo naņa atu apavea ñanano, ande naņa ma alã pa sinia, a? Naņa ma akãwa alã pa nia ndia ñana noko ma kumorana tia, a? Tia ndo!

⁸ Ambo naņa ma akãki pa samba lawea âta ñinde, ande noko kumo niani ndaina. Ambo naņa ma alã pa mateña nianzi, ande noko kala kumo nia ñinde tona.

⁹ Ambo naņa ma alou alã lee apãnga nia malawae ndo pa mbwera kã, tâku alã amo nia malawae ndo pa wãra kã tâku,

¹⁰ ande noko ma kumo niani ndaina tona, aku noko ma pwai poe sondo pa naņa wa kusaña mbaunngu kuvilana wa.

¹¹ Mao nã, ambo naņa ma ano pa kondoma tu imã ivea naņa, ambo naņa ma ano pa kari tu ipalele ipãnga ñaņa, ande naņa ma akura tu apavea ñana noko kã, ande tia.

12 Nana tu kondoma ikura tu ipono noko mata, ande tia ndo. Kondoma wa mbwale pwataki wa nde kelekele kie taituni lâ noko nao. Mine nde noko uru kumora nia lâ kari wa mbo wa.

13 Yova Kindeni, nanayoni noko tamwata kuveta karaenġu ne pindepinde ndoni. Noko kuo naŋa apânġa nana kapwa ilo, aku kusenġe tukânġu ndoni ilâ taitu.

14 Noko ne mâsi ŋana kupulia naŋa kâ nde ŋalae tina ku ara ndo. Mine kala naŋa amege ŋanano wa apaneano wa. Naŋa asama tu noko ne vetânġa rârâni nde ara ku ara ndo!

15 Nia ndoyo, lâ zo ŋinde naŋa atumbu mwasa-mwasa amo paveânġa nâ lâ nana kapwa ilo, aku tukânġu sipasenġe lâ, ande noko kumora ku kusama lâ.

16 Naŋa nana ipagugua naŋa tia yo, andeta noko mata kumora naŋa lâ. Naŋa apânġa amo tâno kulu tia yo yo, andeta nanayoni noko kupatea nanenġu zo ŋana ma amo viânġu kâ marumbu lâ, kala kuŋgere zo ŋinde kambwanġe lâ pepa tini ikeno lâ.

17 Opopo, Maro Kindeni, naŋa akura tu asama noko ne ilo-kalo rârâni ŋinde tia ndo! Noko ne ilo-kalo nde ŋalae tina.

18 Ambo naŋa ma asowe kelekele rârâni noko uru kalo ŋgere ŋana ŋinde kambwanġenzi, ande kambwanġenzi ŋinde ma ipole paulo rârâni ikeno sâwa ndoni. Lâ zo ŋana naŋa amandi sânda lâ kenonġa nia, ande naŋa amo kuku noko yo.

19 Ayo, Maro Kindeni, naŋa ilonġu tu noko ma kupunzi tamâta sakamao pâta simâte. Naŋa ilonġu tu kinzi tamâta kala ilonzi pa paraŋa nâ ŋinde nde ma sipile naŋa ku silâ.

20 Kinzi kazâŋa tamâta ŋinde uru siporo ŋgua pavaligiŋa sakamao pa noko. Mao nâ, kinzi siveta ŋgua potomule kaŋa-kaŋa ŋana siyaula noko ŋa.

21 Yova Kindeni, naŋa wisinġu nâna ndo panzi tamâta ea wisinzi

nâna pa noko. Naŋa tiningu pwâka ndo ŋananzi tamâta ea uru sikai kazâŋa pa noko.

22 Mao nâ, naŋa ilonġu panzi tamâta ŋinde tia ku tia ndo! Naŋa amora kinzi sitogo warakânġu nenġu kazâŋa tamâta mine.

23 Mine nde Maro Kindeni, naŋa ilonġu tu noko ma kulea sondo pa naŋa, aku kumora ilo-kalo rârâni ŋine ikeno ilonġu kalonġu. Pwai samânġa pana, aku kutula nanenġu ilo-kalo rârâni pwataki.

24 Ambo naŋa ayoka lâ nzâla ara tia tâ, ande naŋa ilonġu tu noko ma kutula ŋinde pwataki pana. Pwai poe sondo nâ pana, aku kuona alâ pa via ne nzâla, ŋana ma amo ara mine ku amo nâ.

140

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ikea ŋana i kâ

Daviti isia wângiŋa ŋine

1 Yova Kindeni, pwai naŋa piti lâ kinzi tamâta sakamao mbaunzi ilo. Kinzi tamâta ŋinde ilonzi tu sipunzi tamâta. Mine kala ano pano tu pwea ŋanana.

2 Ikura zo rârâni kinzi kalonzi ŋgere ŋana mâsi sakamao nâ. Aku kinzi siveta wisi-nâna tava kazâŋa ipânġa ŋgininzi ikura zo zo.

3 Kinzi nenzi ŋgua nde mata-mata, itogo mwâta niŋo ruru ndo mwasina. Mao nâ, kinzi kawanzi ŋgua uru iyaulanzi tamâta, itogo mwâta saka ikanzi tamâta kala simâte mine.

4 Mine nde Yova Kindeni, pwatona naŋa, ŋana kinzi tamâta sakamao ŋinde nenzi walo ma ikura tu ipole naŋa tia. Kinzi ilonzi tu sipunzi tamâta, aku sipa ŋgua lâ tu ma sizavaru naŋa tona. Mine kala ano pano tu pwea ŋanana.

5 Kinzi taŋa-kaika tamwatanzi ŋinde nde sipavea ku sio nimbu ŋana sikai naŋa kaika kâ. Kinzi sikalolo kaimbo ku siveta nimbu sio lâ nzâla tu ma sikai naŋa, itogo uru sikai simbi mine.

⁶ Mine nde naŋa asarâwa pa Yova Kindeni mine tu, “Nanenggu Maro Kindeni kala nokoni.” Yova Kindeni, kutambira taŋa pa nanenggu noŋa, aku kumâ kuvilana!

⁷ O Koipu Njalae Yova Kindeni, noko kumo nanenggu Yautâŋa Tamwata kaika. Muŋga, lâ zo ŋinde maka kamo paraŋa ilo, ande noko pwatona naŋa sondu nâ, kutogo nanenggu maramuŋa mwasina.

⁸ Mine nde Yova Kindeni, noko ma kusâu panzi tamâta sakamao tu ma siveta vetâŋa ndia ilonzi tu siveta, mine ndimo. Kinzi sipa ŋgua ŋana siveta vetâŋa sakamao kâ. Naŋa ano pano tu kupono nzalanzi.

⁹ Noko ma kusâu panzi nanenggu kazâŋa tamâta tu sizavaru naŋa ndimo. Vetâŋa ndia kinzi siporo tu ma siveta pa naŋa, ande naŋa ilonŋu tu noko ma kulele vetâŋa ŋinde itaulo pa warakanzi nâ.

¹⁰ Naŋa ilonŋu tu noko ma kuzavarunzi. Mao nâ, kusupwa yââ imbe ndue kulunzi! Kutambiranzi sindue silâ mbââ ŋalae ilo ku kusae nzâla, ŋana ma sikura tu siyâti simâ kilo tia.

¹¹ Kinzi tamâta mine uru sisowe ŋgua laŋeŋa nâ lâ tamâta pinde tininzi. Noko ma kusâu panzi tamâta ŋinde tu ma simo ara, mine ndimo. Naŋa ilonŋu tu vetâŋa sakamao ma ipâŋga walele nâ panzi tamâta ŋinde uru ilonzi tu sipunzi tamâta, ku ma izavarunzi ndo lâ.

¹² Yova Kindeni, naŋa asama tu noko uru kuvilanzi sugorai tamwatanzi. Anŋa tamâta ea nenzi kaika ŋalae koŋa tia kala sikura tu sipavila warakanzi tia, ande noko uru kuveta vetâŋa sondu ndo panzi.

¹³ Mao nâ, kinzi tamâta arara ma sipaneano sisuka noko ŋa kâki. Kinzi ŋinde ma simo kuku noko.

141

Tamâta tonŋe ino pa Maro Kindeni

Daviti isia wângiŋa ŋine

¹ Yova Kindeni, kala ŋine naŋa ano pano. Naŋa asarâwa pano tu

kupalonŋo pa nanenggu noŋa. Kumâ walele nâ kuvilana.

² Naŋa ilonŋu tu nanenggu noŋa ŋine ma ikâki pano itogo mundo ne kuwae ara mwasina. Kari indue lala lâ, kala asuka mbaunŋu kâki akai noŋa pano itogo nanenggu patarawâŋa mine.

³ Yova Kindeni, naŋa ano pano tu pwatona naŋa kawâŋgu sondu. Pwai poe pa nanenggu ŋgua rârâni.

⁴ Pwai poe sondu nâ pa ilonŋu kalonŋu tona. Tia ma ilonŋu igagatina ŋana aveta mâsi sakamao wa apakaka kunzi tamâta sakamao aveta kiesaka kunzi wa. Ambo naŋa ilonŋu pateo tu ma asaŋona aka kunzi lâ nenzi kâŋa-nuŋa ŋalaŋala, ande naŋa ano pano tu kupono nzalânŋu.

⁵ Ambo tamâta ara tonŋe kalo sukâŋa ŋanana kala ipu naŋa wa itu naŋa sondu wa, ande ŋinde ma ara. Andeta ikura zo rârâni naŋa ano pa Yova Kindeni tu ma itoto kinzi tamâta sakamao nenzi vetâŋa potomule. Naŋa tininŋu pwâka ndo tu kinzi tamâta sakamao ma sisuka naŋa ŋânŋu kâki.

⁶ Ara ŋana tamâta pinde ma sikainzi tamâta sakamao ŋinde nenzi koipu ŋalaŋala silâ pa nia ndamwa ku ma sitambiranzi sindue. Ninenŋa lâ zoni ndaina kinzi ma sisama tu Yova Kindeni kawa ŋgua nde mao kanaŋo.

⁷ Ara ŋana kinzi ma sitambira tukanzi simbe sindue mateŋa nianzi nzâla kawa, itogo tamâta itale kâi ilâ pinde-pinde ku itambira pwapwataki mine.

⁸ Andeta Koipu Njalae Yova Kindeni, naŋa kalonŋu tawana noko nâ. Naŋa amâ pano tu ma amuna noko tini laiti. Noko ma kusâu panzi kazâŋa tamâta tu sipu naŋa pâta amâte, mine ndimo.

⁹ Kinzi kiesaka tamwatanzi sio nimbu ŋana sikai naŋa kaika kâ. Naŋa ano pano tu pwea ŋanana, ŋana naŋa ma anŋenŋe ŋana nenzi nimbu ŋinde kâ.

10 Naņa ilonġu tu kinzi tamâta sakamao nenzi nimbu nġinde ma ikai kinzi warakanzi kaika, anġa naņa warakânġu ma anġenġe nana nimbu nġinde kâ, ku ayoka alâ.

142

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ivila i

Daviti isia wângiņa nġine, lâ zo nġinde imuna imo nġânza ilo.

¹ Naņa asarâwa kaika pa Yova Kindeni. Naņa kawânġu kâki ano papa i tu ma ivilana.

² Naņa ilonġu makisa kala aporo papa i, atula nġua pwataki nana malia kie-kie rârâni kala ipânġa pa naņa nġine.

³ Yova Kindeni, lâ zo nana ilonġu malia nġalae tina, ande noko uru pwatonana. Nanenġu kazâņa tamâta sivea nimbu tonġe lâ nzâla naņa uru ayoka nġinde. Kinzi situ ma sikale naņa kaika kâ.

⁴ Opopo, naņa matânġu ilâ wa imâ wa, andeta amora tu tamâta tonġe imo tiningu laiti nana ivila naņa kâ, ande tia. Tamâta tonġe imo nana ikeâ nġanana, ande tia. Tamâta tonġe kalo sukâņa nana naņa kâ, ande tia.

⁵ Mine nde Yova Kindeni, naņa asarâwa pano tu kumâ kuvilana. Naņa aporo tu, "Noko tamwata nâ nde nanenġu katonâņa tamâta. Lâ zo nġine naņa amo viânġu, ande naņa ilonġu pa kelekele taitu nġine nâ; naņa ilonġu tu noko ma kumo kuku naņa."

⁶ Naņa asarâwa pano tu kuvilana. Kutambira taņa pa nanenġu noņa, nana tu ilonġu kalonġu nde malia ndo. Nanenġu kazâņa tamâta kinzi nde tamâta kaika ndo, aku naņa akura tu apolenzi tia. Mine kala ano pano tu pwaina piti lâ mbaunzi ilo.

⁷ Malia nġine ikale naņa kaika lâ, itogo wâlo kaika ikeno tiningu mwasina. Naņa ano pano tu kupalalana wâlo nġine piti lâ tiningu, nana naņa ma amo ara kilo kâ. Nġinenġa naņa ma apaneano asuka

noko nġa kâki. Aku noko ne tamâta ma simora tu noko kuveta kie ara pa naņa, aku kinzi kala ma simandi kuku naņa nana sipaneano.

143

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ivila i

Daviti isia wângiņa nġine

¹ Yova Kindeni, kupaloņo pa nanenġu noņa! Kutambira taņa pa nanenġu tiņa. Noko ne vetâņa rârâni nde sondo ndo, aku noko uru kuveta ikura tamwata ne nġua rârâni. Mine kala ano pano tu kupaloņo pa naņa!

² Naņa asama tu tamâta tonġe imo tava ilo mbâra-mbâra ndo lâ noko nao, ande tia ndo. Mine nde noko ma kuo ne wurâta tamâta naņa amandi noko ne nġua nia ndimo.

³ Kumora nġa; nanenġu kazâņa tamâta itanġula naņa lee ipolena ku itawa naņa ndue ndo lâ. Ipa naņa kaika lâ, aku io naņa amo nia kondoma, atogonzi tamâta nġinde simâte munġani lâ.

⁴ Mine kala naņa ilonġu kurana tia, aku ilonġu kalonġu nde malia ndo.

⁵ Kala nġine naņa kalonġu nġere kilo nana zo munġâņa. Naņa kalonġu nġere nana noko ne vetâņa rârâni, vetâņa nġalanala munġa kuveta nġinde.

⁶ Mine nde naņa asuka mbaunġu kâki ku ano pano, nana tu naņa ilonġu ndo tu noko ma kumo kuna, itogo tâno mâsa-mâsa ilo ndo tu karâzi ma imbe indue.

⁷ Yova Kindeni, kumâ kuvila naņa walele nâ, nana tu ilonġu kurana tia ndo. Noko ma kupavea nġanana ndimo. Ambo noko ma kupavea nġanana, ande naņa ma amâte ku ma alâ amo mateņa nianzi.

⁸ Naņa ao nenġu kalo-tawana ilâ pa noko simbo nâ. Mine nde ano pano tu kuveta nanenġu kalo-nġere ipânġa ikura mboyo mboyo nana noko ne tini-mwasa nġinde uru ikeno

mine ku imo nâ. Nanenğu noņa imâ pa noko nâ. Mine kala kutula nzâla pana, aku naņa ma ayoka noko muli.

⁹ Yova Kindeni, naņa apalilu akâwa amâ pa noko tu ma pwea ñanana. Pwai naņa piti lâ nanenğu kazâņa tamâta mbaunzi ilo!

¹⁰ Nanenğu Maro Kindeni kala noko. Mine nde naņa ilonğu tu noko ma kupananana sondu ñana apaveta kuku noko ne pateâņa nâ. Kuveta kie ara pa naņa, aku pwai poe pana ñana ayoka nzâla ara nâ.

¹¹ Yova Kindeni, naņa ano pano kilo tu pwaina piti lâ kazâņa ilo, ñana noko kilala ma ipânga nia yo. Noko nde vetâņa sondu warika. Mine nde kutiņgi malia rârâni ñine piti lâ tiningu.

¹² Noko ne tini-mwasa ikeno pa naņa ikura zo rârâni. Mine kala ano pano tu kupunzi nanenğu kazâņa tamâta rârâni pâta simâte. Kuzavarunzi tamâta rârâni ñinde uru siveta kenzi sakamao pa naņa, ñana tu naņa amo noko ne wurâta tamâta.

144

Koipu ñalae kawa ndange pa Maro Kindeni, ñana tu ivila i kala ipole paraņa lâ

Daviti isia wângiņa ñine

¹ Naņa apanea Yova Kindeni asuka i ña kâki, ñana tu ina kaika tamwata ñana ikatona naņa kâ, itogo mira ñalae mwasina. Aku ina kala uru ipanana naņa sondu nâ ñana paraņa ne mâsi kâ.

² I nde nanenğu Maro Kindeni tini-mwasa warika, aku ina uru ikatona naņa itogo ñgumbi kaika mwasina. I imo itogo nanenğu maramuņa mine, aku nanenğu Yautâņa Tamwata kala i. Aku naņa kalonğu tawana tu i ma ikea ñanana, ñana tu ina kala uru ipolenzi tinikoa ñgu ku ionzi simo naņa kalonğu.

³ Andeta Yova Kindeni, nanenğu morâņa tu maka tamâta nde

kelekele kaa nâ. Mine nde mana mana ñga noko uru kalo ñgere ñanama, a? Maka katogo kelekele sugorai kaa nâ mine. Mine nde ñana sâ kâ ñga noko ilo ñanama, a?

⁴ Maka nde katogo tamâta imbana koroani tini mwata nâ mbwani taitu nâ lâ kawa. Maka kamo zo mbwana-mbwana nâ, katogo kâi uņa mine.

⁵ Mine nde Yova Kindeni, pwai samba ne nzâla piti, aku kundue kumâ ku kuvilama! Kusuņa mbau ndue ku kutanonzi tuu, aku kuveta mundo ñalae ipânga tuu tininzi.

⁶ Kusupwa loloa salaga-salaga indue imâ injaranzi kazâņa tamâta sikâwa pwapwataki silâ. Noko ne silâwa nâ kupanenzi, aku kusokinzi sikâwa silâ.

⁷ Yova Kindeni, naņa asakoko amo tâi geza-geza ilo. Kusuņa mbau indue imâ ku kutapa naņa akâki amâ. Kuvilana, ku pwaina piti lâ kinzi tinikoa tamâta kaika mbaunzi ilo.

⁸ Kinzi tamâta ñinde kawanzi laņeņa nâ. Lâ zo ñana kinzi mbaunzi kâki siporo tu “Maro isama tu nanenğu ñgua nde mao nâ”, ande kinzi silâņe nâ.

⁹ Andeta Maro Kindeni, kala ñine naņa ma awâņgi wângiņa wasaseki tonęe pa noko. Naņa ma ara wâņgu ñalae ku awâņgi pano.

¹⁰ Ñana tu nokoni uru kusuka maka Isrel nema koipu ñalanjala ñana sipole paraņa kâ, aku nokoni kala uru pwai ne wurâta tamâta naņa Daviti piti lâ kazâņa ilo.

¹¹ Mine kala ñine nâ kumâ kuvilana, ñana kinzi kazâņa tamâta ma sikura tu siveta kenzi sakamao pa naņa tia. Pwaina piti lâ tinikoa tamâta kaika mbaunzi ilo, kinzi laņeņa tamwatanzi ñinde. Lâ zo ñana kinzi mbaunzi kâki siporo tu “Maro isama tu nanenğu ñgua nde mao nâ”, ande kinzi silâņe nâ.

¹² Maka kano pano tu kuvilama, ñana tu maka iloma tu natuma tamâne limoa kinzi ma situmbu tava walo kaika, sitogonzi kâi ñalanjala mine. Aku maka iloma

tu natuma taine kinzi ma sipânga ara ndo, sitogo sâmbwe arara njinde kinzi sisinğarana ku sinğunu njana koipu njalae ne luma ma imandi kulu kâ.

¹³ Aku maka iloma tu kâpwa kieke ma ipânga maria lâ nema tâno ilo tona, njana kâpwa ne luma ma pipi ndo. Aku maka iloma tu nema lama malakupi ma sipaguguanzi natunzi kambwanjenzi walo.

¹⁴ Maka iloma tu nema bulmakao kala ma sipaguguanzi natunzi râra njinde tona. Andeta maka tinima pwâka tu kinzi kazâņa tamâta ma sipu nema lawea ne ngumbi mira pwataki ku sikaima kaika kalâ kamo nenzi lawea. Maka tinima pwâka tu kinzi tamâta ma simandi nema lawea ne nzâla nğane ku sitarâra njana kazâņa nao panzi kâ.

¹⁵ Ambo Yova Kindeni ne nzâmbe ma ikeno mine pa nğu tonje, ande kinzi ma sindeka njalae. Mao nâ, tamâta ea kinzi uru kalonzi tawana nenzi Maro Yova Kindeni, kinzi njinde ma sindeka mine nâ.

145

Paneâņa ilâ pa Maro Kindeni Daviti isia wângiņa njine

¹ Maro Kindeni, nanenğu koipu njalae, naņa ma atula noko kilala pwataki tu noko njana nde njalae ndo. Naņa ma aporo kawânğu ndanđe imâ pano mine ikura zo rârani.

² Ikura zo zo naņa ma kawânğu ndanđe imâ pano. Naņa ma apaneano asuka noko njana kâki mine ku amo nâ.

³ Yova Kindeni i njana nde njalae ndo, aku ara njana kinda ma tapanea i njana tasuka kâki ndo. Ina âta tamwata, aku tamâta tonje ikura tu isama i kilala sondo, ande tia.

⁴ O Yova Kindeni, kinzi tamâta kala simo lâ zo njine nde ma sitapâri panzi natunzi njana noko ne vetâņa arara kâ, aku muli nğane nenzi vâsa njinde kala ma sitapâri mine nâ pa warakanzi natunzi. Ikura zo rârani, kinzi tamâta ma sipaneano mine nâ njana noko ne vetâņa njalanjala kâ.

⁵ Kinzi ma situla noko kilala pwataki tu noko ne walo nde kaika ndo, aku kumo pwai koipu njalae pa kekelele rârani wa nia ndoni wa. Aku naņa warakânğu kala ma kalonğu nğere mine nâ njana noko ne vetâņa arara kâ.

⁶ Mao nâ, kinzi tamâta ma sitapâri njana mâsi kaika njalanjala noko munğa kuveta njinde, aku naņa kala ma aporo atula noko kilala pwataki tu noko njana nde njalae ndo.

⁷ Kinzi ma siporo situla pwataki tu noko nde ara tamwata, aku ma siwânği wângiņa njana noko ne wisi-wisi kâ mine tu,

⁸ “Yova Kindeni i nde kalo-sukâņa warika wa wisi-wisi warika wa. I uru wisi nâna walele tia, aku ne tini-mwasa njalae njinde ikeno mine ku imo nâ.

⁹ Ina kala uru iveta kie ara nâ panzi tamâta rârani, aku i uru io ne wisi-wisi ilâ pa kekelele rârani munğa ivetanzi sipânga njinde.”

¹⁰ Mao nâ, Yova Kindeni, kekelele vianzi kâ rârani noko munğa kupulianzi njinde nde ma sipanea noko njana sisuka kâki. Aku noko ne tamâta rârani kala ma kawanzi ndanđe pano.

¹¹ Kinzi ma situla pwataki tu noko kumo koipu njalae kaika ndo pa samba wa tâno wa, aku ma sitapâri njana noko ne walo kaika njinde tona.

¹² Mine kala tamâta rârani ma sisama njana vetâņa njalanjala kieke noko munğa kuveta njinde. Aku kinzi ma sisama tu noko kumo koipu njalae kaika tamwata, aku noko njana nde njalae ndo.

¹³ Mao nâ, noko ma kumo pwai maro mine ikura zo rârani. Noko kumo koipu njalae, ma kumo mine ku kumo nâ.

Yova Kindeni uru iveta ikura tamwata ne nğua pânja rârani, aku i ne vetâņa rârani itula pwataki tu i nde wisi-wisi warika.

¹⁴ Tamâta ea sisânda malia kulu, ande i uru ivilanzi tamâta njinde rârani. Aku ina uru ipu tini kaika

panzi tamâta ea nenzi walo ñalae koņa tia.

¹⁵ Kinzi kelekele rârâni simo vianzi kâ ñinde nde sio tininzi ñana noko nâ tu ma kâpwa kusuanzi, aku noko uru kusuanzi lâ zo ndia putole ipunzi.

¹⁶ Nokoni uru kâpwa kulanzi kinzi rârâni taitu-taitu, kala sika lee kapwanzi pupuro lâ.

¹⁷ Mao nâ, Yova Kindeni ne vetâņa rârâni nde sondo ndo, aku i ne vetâņa rârâni itula pwataki tu i nde wişi-wişi warika.

¹⁸ Tamâta ea kinzi uru kalonzi tawana Yova Kindeni mao ku sisarâwa pa i tu ivilanzi, ande ipaloņo pa nenzi noņa rârâni.

¹⁹ Tamâta ea simege ñana i kâ, ande i uru kelekele ndia ilonzi papa ñinde ilanzi. I ipaloņo pa nenzi noņa, ku ikainzi piti lâ kazâņa ilo.

²⁰ Ina kala uru ikatonanzi tamâta rârâni ñine ilonzi ndo ikeno pa i. Anņa kinzi tamâta sakamao, ande i ma izavarunzi ndo lâ.

²¹ Mine nde naņa ma apanea Yova Kindeni asuka i ña kâki ikura zo rârâni. Anņa miki kelekele rârâni ñine i muņa ipuliami kala kapâņa kamo viami, ande miki kala kapanea i kasuka i ña sapâņa kâki mine ku kamo nâ.

146

Tapanea Maro Kindeni Pavilâņa Tamwata tasuka i ña kâki

¹ Tapanea Yova Kindeni tasuka i ña kâki! Naņa warakâņgu ma apanea i ña asuka kâki.

² Naņa ma apanea i ña asuka kâki ikura zo rârâni naņa ma amo viâņgu lâ tâno kulu. Naņa ma awâņgi wângiņa paneâņa kâ papa nanenģu Maro Kindeni lee alâ apâņa lâ keru.

³ Nanenģu tamâta, miki kalonģo ñga; kinzi koipu ñalanala sitavanzi tâno tamâta ma sikura ñana sivila miki kâ, ande tia. Mine kala miki ma kalomi tawananzi ndimo.

⁴ Lâ zo ñana kinzi ma simâte, ande karaenzi ma ipalele ipâņa

itogo tâno kilo. Aku lâ zoni ndaina, vetâņa ndia kinzi muņa siporo tu ma siveta, ande ma sikura tu siveta tia.

⁵ Anņa tamâta ea kalo tawana tu Yakopu ne Maro Kindeni ma ivila i, ande i ma indeka nâ, ñana tu ipasipa kuku ne Maro Yova Kindeni.

⁶ Yova Kindeni ina nia ndoyo ipuliamamba wa tâno wa tâi wa, tavanzi kelekele rârâni simo vianzi lâ nia ndoni. Aku inani kala uru iveta ikura tamwata ne ñgua pâņa rârâni ikura zo zo.

⁷ Tamâta pinde nenzi walo nde ñalae koņa tia, kala tamâta pinde siveta kenzi sakamao panzi. Taitu Yova Kindeni uru ivilanzi tamâta ñinde ku ivetanzi simo sondo. Aku ina uru kâpwa isuanzi tamâta ea putole ipunzi, ku iyautenzi tamâta simo kazâņa tamâta nenzi luma sakamao ilo ñinde piti tona.

⁸ Ina uru ivetanzi tamâta matanzi leva-leva simora kilo. Aku ina kala uru ipu tini kaika panzi tamâta ea nenzi walo ñalae koņa tia. Mao nâ, Yova Kindeni ilo ndo keno panzi ne tamâta, kinzi ñine uru sipono muli papa i nâ.

⁹ Inani kala uru ikea ñananzi tamâta lombo mine nâ, kinzi ñinde soka pa lawea pinde simâ kala simo nenda tâno. Aku ina kala uru ivilanzi taine mwala-mwala wa kinzi lâlu mundoro wa. Anņa kinzi tamâta sakamao, ande inani uru izavaru vetâņa ndia kinzi situ siveta.

¹⁰ Kinda tasama tu Yova Kindeni ma imo koipu ñalae mine ku imo nâ. Miki tamâta ñine kamo Saion lawea, miki nemi Maro Kindeni ma ikai Maro mine ikura zo rârâni. Tapanea Yova Kindeni tasuka i ña kâki!

147

Tapanea Maro Kindeni Walo Tamwata tasuka i ña kâki

¹ Tapanea Yova Kindeni tasuka i ña kâki! Ara ñana kinda ma tawâņgi wângiņa paneâņa kâ pa nenda Maro Kindeni, ñana tu ñinde nde mâsi ara ku sondo ndo.

2 Nana tu Yova Kindeni iŋgunu Jerusalem lawea imandi kilo, aku kinzi tamâta nŋinde muŋga nenzi kazâŋa tamâta sikainzi silâ pa tâno tonŋe, ande Yova Kindeni ikainzi sitaulo simâ kilo.

3 Mao nâ, ikainzi sitaulo simâ kilo ku inzuku nenzi mbwatakâe. Anŋa tamâta pinde, ande malia iyaula nenzi ilo-kalo kala simo ara tia ndo. Andeta Yova Kindeni ivetanzi tamâta nŋinde simo ara kilo.

4 Ina ipateanzi pitu kambwanenzi marumbu lâ, aku ipatu kinzi pitu taitu-taitu nŋanzi.

5 Mao nâ, nenda Maro Njalae nŋa nde njalae ndo, aku imo tava walo kaika. I ne ilo-kalo ipole kinda tamâta nenda ilo-kalo marumbu lâ.

6 Ina kala uru walo ilanzi tamâta ea sipatawa warakanzi tininzi. Anŋa kinzi tamâta sakamao, ande i uru itawanzi ndue ku ipolenzi ndo.

7 Mine nde miki kawâŋgi wângiŋa paneâŋa kâ pa Yova Kindeni! Kara wâŋgu ku kawâŋgi wângiŋa ilâ pa nenda Maro Kindeni!

8 Nana tu ina uru ivetanzi take-take sipânŋa lâ samba tini, aku isupwa karâzi imbe indue nŋana iveta unza ipânŋa isala nia ndamwa ndamwa.

9 Aku ina kala uru kâpwa isuanzi simbi rârâni, aku lâ zo ndia kinzi sii natunzi sisarâwa nŋana kapwanzi, ande inani uru kâpwa isuanzi.

10 Yova Kindeni nandai ilo ndeka nŋana kinzi zugu tamâta nŋinde uru sipandekâna nŋana warakanzi nâ nenzi kaika wa nenzi "hosi" nŋalanjala nenzi kaika wa.

11 Andeta i indeka ndo nŋananzi tamâta ea uru simege nŋana i kâ, kinzi nŋine kalonzi tawana tu i ne tini-mwasa ikeno panzi ikura zo rârâni.

12 Mine nde miki tamâta nŋine kamo Jerusalem lawea, miki kapanea Yova Kindeni kasuka i nŋa kâki! Mao nâ, miki nŋine kamo Saion tuu kulu, miki kapanea nemi Maro Kindeni nŋa kasuka kâki!

13 Nana tu ina iveta Jerusalem lawea ne nŋumbi nzâla sipânŋa kaika ndo, aku inani uru iveta kie ara nâ panzi tamâta simo nŋinde.

14 Ina kala isokinzi lawea pinde nenzi zugu tamâta simo malawae ndo nŋana miki nemi tâno kâ, aku iveta kâpwa ara ndo ipânŋa maria lâ nemi tâno ilo, kala miki kaka lee kapwami pupuro lâ.

15 Andeta nŋinde nâ tia; i itu nŋua kaika ilâ walele nâ pa tâno, aku tâno ipaloŋo nâ pa i kawa nŋua nŋinde.

16 Aku ina uru io wââ indue imâ itura tâno lâ. Aku io mwâka ipânŋa unza tini tona.

17 Ina uru io karâzi tava mira "ais" kiri-kiri imbe indue. Lâ zo nŋana iveta nia pisi njalae ndo, ande tamâta tonŋe ikura tu imo ara, ande tia.

18 Andeta muli nŋa ina iporo itu nŋua kaika, aku "ais" ipânŋa itogo lââ mine. Mao nâ, i kawa nŋua iveta "ais" ipânŋa lââ ku irere ilâ.

19 Aku mine nâ, Yova Kindeni iporo itula nŋua pwataki pa Yakopu ne vâsa nŋu tona. Itula ne nŋua tukuŋa kie-kie panzi Isrel nŋu.

20 Andeta i nandai iveta kie mine panzi tinikoa nŋu. Kinzi sizizâla nŋana i ne nŋua tukuŋa. Mine nde tapanea Yova Kindeni tasuka i nŋa kâki!

148

Kelekele rârâni ikeno samba ilo wa tâno kulu wa sipanea Maro Kindeni sisuka i nŋa kâki

1 Tapanea Yova Kindeni nŋa tasuka kâki! Miki rârâni kamo samba ilo, mikini kala kamo âta nŋinde, ande miki kapanea Yova Kindeni nŋa kasuka kâki!

2 Miki aŋelo rârâni, miki kapanea i nŋa kasuka kâki! Mao nâ, miki aŋelo kaika rârâni, miki kapanea i nŋa kasuka kâki mine nâ!

3 Kari wa nzimona wa, miki kapanea i nŋa kasuka kâki! Anŋa miki pitu rârâni uru kasinala nia, miki kala kapanea i nŋa kasuka kâki mine nâ!

⁴ Noko samba kumo âta ndo, noko kupanea i ña kusuka kâki! Anğa miki lââ kamo âta ñinde, ande miki kala kapanea i ña kasuka kâki mine nâ!

⁵ Ara ñana kelekele rârâni ñinde ma sipanea Yova Kindeni sisuka i ña kâki, ñana tu nia ndoyo i tamwata iporo itu ñgua kaika, aku kinzi sipânğa kala simo.

⁶ Ina iporo ñgua, kala kinzi silâ simo nianzi nianzi, ma simo mine ku simo nâ. Io kerî panzi lâ, aku sâ tonđe ikura tu itoto i ne ñgua tukuņa ñinde ututu, ande tia ndo.

⁷ Anğa miki kelekele rârâni kamo tâno kulu, miki kala kapanea Yova Kindeni ña kasuka kâki! Miki ña ñalañala wa kelekele kamo tâi geza-geza wa,

⁸ miki karâzi ne loloa wa mira "ais" wa, miki wââ wa mwâka wa, miki mbilu-lawea kaika kala uru kaponu muli pa Yova Kindeni kawa ñgua, ande miki rârâni kapanea i ña kasuka kâki!

⁹ Miki tuu ñalañala wa tuu kiri-kiri wa, miki kâi bânğa wa kâi kamanđi dugu ilo wa,

¹⁰ miki simbi bânğa wa simbi ñgoi wa, miki mwâta wa sii wa, ande miki kala kapanea Yova Kindeni ña kasuka kâki!

¹¹ Anğa miki koipu ñalañala wa miki tamâta ñgu ndoni wa, miki tamâta mbâna-mbâna wa miki katonânğa rârâni wa,

¹² miki tamâta limoa wa miki taine taipa wa, miki tamâta kokoņa wa miki lâlu kiri-kiri wa, ande miki rârâni kala kapanea Yova Kindeni ña kasuka kâki!

¹³ Mao kano, miki rârâni kapanea Yova Kindeni ña kasuka kâki, ñana tu i simbo nâ ña nde ñalae, ipolenzi ñoa ñalañala pinde rârâni. I ne walo nde kaika ndo, aku kelekele rârâni simo samba ilo wa tâno kulu wa, ande kelekele rârâni ñinde simo i kalo nâ.

¹⁴ Aku i tini mwasa ndo panzi Isrel tamâta, kala ivetanzi sipânğa ñgu kaika lâ. Kinzi simo i tamwata ne tamâta. Mine kala kinzi uru sipanea

i ña sisuka kâki. Tapanea Yova Kindeni ña tasuka kâki!

149

Wângiņa ñana tandekana Maro Kindeni

¹ Tapanea Yova Kindeni tasuka i ña kâki! Lâ zo ñana miki Yova Kindeni ne tamâta kapasau ñana kawânği pa i kâ, ande ara ñana miki ma kawânği wânğiņa wasaseki papa.

² Mao nâ, miki Isrel tamâta, miki kalomi ñgere tava ndekânğa ñana Yova Kindeni, inani nanayoni ive-tami kapânğa i ne ñgu. Miki ñine kamo Saion lawea, miki kandekana nemi koipu ñalae!

³ Miki kawânği wânğiņa, aku kaki kapanea i ña kasuka kâki! Kara nemi wânğu kie-kie, ku kandekana i.

⁴ Ñana tu Yova Kindeni uru ilo ara nâ ñananzi ne tamâta. Aku tamâta ea sipatawa warakanzi tininzi ku simarerea i, ande i ivilanzi tamâta ñinde ñana sipole paraņa kâ.

⁵ Ara ñana Yova Kindeni ne tamâta ma sindeka pâta, ñana tu kinzi sipole paraņa lâ. Ikura kari wa mbo wa, ande ara ñana kinzi ma sindeka ku siwânği wânğiņa papa i.

⁶ Ara ñana kinzi ma sisuņa kawanzi kâki sipanea Maro Kindeni, ñineņa sikai nenzi pila ñana kazânğa kâ mata ruru ndo ku silâ

⁷ sipare nia panzi tinikoa ñgu. Kinzi ma situ ñana ñgu ñinde nenzi vetânğa soki-soki, ku ma sizavarunzi wa sitawanzi ndue ndo lâ.

⁸ Kinzi ma sipa wâlo kaika lâ ñgu ñinde nenzi koipu ñalañala tininzi wa nenzi katonânğa tininzi wa.

⁹ Ñineņa kinzi ma sizavarunzi ñgu ñinde ndo, ikura Maro Kindeni ne pateânğa mine. Kinzi Maro Kindeni ne tamâta rârâni ma sipolenzi kazânğa tamâta mine nâ. Mine nde tapanea Yova Kindeni tasuka i ña kâki!

150

Tapanea Maro Kindeni tasuka i ŋa kâki

¹ Tapanea Yova Kindeni tasuka i ŋa kâki! Miki ŋine kala kamo Yova Kindeni ne luma sapâŋa ilo, miki kapanea i! Mao nâ, kapanea i kala uru imo samba lawea kaika ŋinde ilo!

² Ina uru iveta vetâŋa ŋalaŋala kie-kie, aku i ŋa tava ne walo kaika nde ŋalae ndo, ipole kelekele rârâni marumbu lâ. Mine nde miki kapanea i ŋa kasuka kâki!

³ Kambana nemi tando wa kara nemi wâŋgu kie-kie, ku kapanea i ŋa kasuka kâki!

⁴ Kara nemi wâŋgu, aku kaki kapanea i ŋa kasuka kâki! Kara nemi wâŋgu ŋalaŋala wa kambana kauro wa, ku kapanea i ŋa kasuka kâki!

⁵ Kara nemi kondo “aini” kiri-kiri wa ŋalaŋala wa, aku kaveta ne nduŋeŋani ipâŋga ŋalae ilâ ŋana kapanea Maro Kindeni ŋa kasuka kâki!

⁶ Miki kelekele rârâni kamo viami, miki kapanea Yova Kindeni ŋa kasuka kâki! Tapanea Yova Kindeni ŋa tasuka kâki!

MATAI **Pâri ara nana Yesu** **Kirisi kâ Matai ingere**

Nine nde pâri ara nana Yesu Kirisi kâ Matai ingere. Matai nde tonje lâ kinzi pâri tamâta saŋao kanaŋonzi rua, aku i ŋa tonje nde Livai. I muŋga iveta wurâta nana mbumbu kaiŋa kâ panzi Rom, andeta Yesu isarawa i tu ipono muli papa (10:3). Matai ingere ngua nîne panzi i nuwala Juda tamâta. Kinzi uru sio tininzi nana Yautâŋa Tamâta ninde Maro Kindeni nanayoni ipa ngua tu ma isupwa imâ panzi (i ŋa tu Kirisi), aku Matai itu itula pwataki panzi tu Yesu tamwata nde Kirisi, ina Juda nenzi Koipu Njalae. Mine kala ingere ngua rârâ nana kinzi nguatulâŋa tamâta muŋgâŋa nenzi ngua, ku itula pwataki tu Yesu iveta nenzi ngua ninde ipâŋga kanaŋo.

Yesu Kirisi timbu wukale nanzu

¹ Kinzi tamâta nîne nde Yesu Kirisi timbu wukale: Yesu nde Koipu Njalae Daviti ne vâsa, anŋa Daviti nde Abraham ne vâsa.

² Abraham nde Isaka tama, anŋa Isaka nde Yakopu tama, anŋa Yakopu nde Juda wa tai-tua wa tamanzi.

³ Juda nde Peres ku Sera rua tamanzi. Kinzi rua tinanzi nde Tamar. Anŋa Peres nde Hesron tama. Anŋa Hesron nde Ram tama.

⁴ Ram nde Aminadap tama, anŋa Aminadap nde Nason tama. Anŋa Nason nde Salmon tama.

⁵ Anŋa Salmon nde Boas tama; Boas tina nde Rahap. Anŋa Boas nde Obet tama, anŋa Obet tina nde Rutu. Anŋa Obet nde Jesi tama.

⁶ Anŋa Jesi nde Koipu Njalae Daviti tama, anŋa Daviti nde Solomon tama. Solomon tina nde muŋga imo Uria kaiwa.

⁷ Anŋa Solomon nde Rehoboam tama, anŋa Rehoboam nde Abiya tama. Anŋa Abiya nde Asa tama.

⁸ Anŋa Asa nde Jehosafat tama, anŋa Jehosafat nde Jehoram tama. Anŋa Jehoram nde Usia tama.

⁹ Anŋa Usia nde Jotam tama, anŋa Jotam nde Ahas tama. Anŋa Ahas nde Hesekia tama.

¹⁰ Anŋa Hesekia nde Manase tama, anŋa Manase nde Emon tama. Anŋa Emon nde Josaia tama.

¹¹ Anŋa Josaia nde Jehoiakin wa tai-tua wa tamanzi. Lâ zo ninde kinzi Babilon ngu sikainzi Isrel ngu sionzi simo Babilon lawea, aku nâna silanzi.

¹² Kinzi Isrel ngu silâ sipâŋga Babilon lawea lâ, ninenŋa Jehoiakin ipulia Sealtiel. Anŋa Sealtiel nde Serubabel tama.

¹³ Anŋa Serubabel nde Abiut tama, anŋa Abiut nde Eliakim tama, anŋa Eliakim nde Asor tama.

¹⁴ Anŋa Asor nde Sadok tama, anŋa Sadok nde Akim tama. Anŋa Akim nde Eliut tama.

¹⁵ Anŋa Eliut nde Eleasar tama, anŋa Eleasar nde Matan tama. Anŋa Matan nde Yakopu tama.

¹⁶ Anŋa Yakopu nde Yosepe tama, anŋa Yosepe nde Maria kaiwa. Aku Maria ipagugua Yesu, ina Kirisi, tamâta ninde Maro Kindeni ipatea tu ivilanzi ne ngu.

¹⁷ Mine kala Abraham see rârâni imâ ipâŋga lâ Daviti ne zo, ande kinzi ninde kambwaŋenzi ikura saŋao kanaŋonzi napa. Aku Daviti see rârâni imâ ipâŋga lâ zo ninde Isrel ngu silâ simo nâna nia lâ Babilon lawea, ande kinzi ninde kambwaŋenzi kala ikura saŋao kanaŋonzi napa mine nâ. Aku lâ zo ninde simo Babilon lawea, aku ilâ lee ikura lâ zo ninde Kirisi ipâŋga, ande kinzi ninde kambwaŋenzi kala ikura saŋao kanaŋonzi napa mine nâ.

Maria ipagugua Yesu Kirisi

¹⁸ Pâri nana Yesu Kirisi tu ipâŋga tâno kulu mâsi mana, ande mine: i tina Maria, muŋga sipatea i tu ma ikai kaiwa Yosepe. Andeta kinzi rua sipakâe tia yo, ninenŋa Koroani

Sapânga iveta mâsi ñalae tonje papa Maria, kala Maria kapwa lâ.

¹⁹ Anğa Yosepe, ina tamâne ñinde kinzi muŋga sipatea tu ma ikai kaiwa Maria, ande i tamâta ara, kala tini pwâka tu iveta mañeti papa Maria. Mine kala itu ipile Maria mwasa nâ.

²⁰ Yosepe nde ilo keno mine yo, ñinenğa lâ mbupuleña Maro Ñalae ne aņelo tonje imâ papa. Aku aņelo nde ipai tu, “Yosepe, Daviti ne vâsa noko, noko ma kururu ñana pwai kaiwa taine Maria imâ imo kuno ndimo. Kuloņo; muŋga, Koroani Sapânga io lâlu ñinde ilâ ikeno Maria kapwa ilo.

²¹ Aku Maria ma ipagugua natu tamâne tonje ipânğa. Noko ma kupatu i ña tu Yesu, ñana tu i ma izavaru kiesaka piti lâ ne tamâta tin-inzi, aku ma ivilanzi tu simo vianzi ku simo nâ.”

²² Mine kala vetâņa rârâni ipânğa ikura ñgua tonje Maro Ñalae muŋga io lâ ñgua-tulâņa tamâta tonje kawa mine tu,

²³ “Taine taipa tonje, i muŋga ikeno kuku tamâne tonje tia, ande i ma kapwa, aku ma ipagugua lâlu tamâne. Kinzi ma sipatu lâlu ñinde ña tu ‘Emanyuel’. Noa ñine nde duvi mine tu, ‘Maro Kindeni imo kuku kinda’.”

²⁴ Yosepe nde imbipole marumbu lâ, ñinenğa imandi sânda ku iveta ikura Maro Ñalae ne aņelo kawa ñgua mine. Yosepe ikai kaiwa taine Maria imâ imo kuku, ku rua sipakâe.

²⁵ Andeta Yosepe ikeno kuku Maria tia. Kinzi simo mine lee, ñinenğa Maria ipagugua lâlu tamâne ipânğa. Aku Yosepe ipatu lâlu ñinde ña tu “Yesu”.

2

Kinzi ilo-kalo tamâta soka pa mbwera warika kâ simâ simora Yesu

¹ Maria ipagugua Yesu lâ Betlehem lawea lâ Judia tâno. Pa zo ñinde Herot imo koipu lâ Judia. Aku

lâ zoni ndaina, kinzi tamâta pinde soka papa tâno tonje ikeno pa mbwera warika kâ simâ pa Jerusalem lawea. Tamâta ñinde nde sikai ilokalo ñananzi pitu kie-kie.

² Kinzi simâ sipânğa Jerusalem lâ, ñinenğa sikasoņa tu, “Lâlu wasaseki tonje ipânğa lâ, i ma muli ikai koipu panzi Juda ñgu, ande imo ndia. Maka kamora i ne pitu pa mbwera kâ, kala kamâ tu ma kapanea i.”

³ Koipu Herot nde ilonjo ñgua ñinde, ñinenğa i ilo rârâ. Aku kinzi tamâta rârâni lâ Jerusalem lawea kala ilonzi rârâ mine nâ.

⁴ Ñinenğa Herot ipasupwa ilâ panzi Juda nenzi patarawâņa tamâta ñalaņala rârâni sitavanzi nenzi pananâņa tamâta ñana ñgua tukuņa kâ tu simâ. Simâ sipasau lâ, ñinenğa Herot ikasonanzi tu, “Tamâta ñinde sisarawa i ña tu Kirisi, ande i ma ipânğa lâ lawea ndia.”

⁵ Kinzi nde sipai tu, “I ma ipânğa lâ Betlehem lawea, lâ Judia tâno. Ñgua-tulâņa tamâta tonje muŋga inğere ñgua lâ pepa tini mine tu,

⁶ ‘Noko Betlehem lawea lâ Juda nenzi tâno, noko kumo togo lawea kaa nâ lâ kinzi Juda tamâta ñalaņala naonzi, ande tia ndo. Noko ne koipu tonje ma ipânğa, aku ma ikai katonâņa panzi nanenğu ñgu Isrel.’ ”

⁷ Herot ilonjo nenzi ñgua lâ, ñinenğa ipasupwa paveâņa nâ panzi tamâta papa mbwera warika kâ ñinde tu simbonzi nâ simâ kuku. Simâ lâ, ñinenğa ikasonanzi tu, “Pitu ñinde nde ipânğa lâ zo ndia.” Aku situla pitu ne zo pwataki papa.

⁸ Ñinenğa Herot isupwanzi silâ pa Betlehem lawea, aku iporo laņeņa panzi tu, “Miki kalâ ku karoto sondo ñana lâlu ñinde kâ. Mambo kasânda lâlu kulu, ñinenğa kakai pâri kataulo kamâ pa naņa, aku naņa kala ma alâ apaneia i.”

9 Kinzi ilo-kalo tamâta n̄inde siloŋo koipu ne ŋgua lâ, n̄inenŋa siyâti silâ. Aku pituni ndaina munŋa simora pa mbwera kâ n̄inde nde imunŋa panzi. Pitu iyoka imunŋa panzi ilâ lee, n̄inenŋa ipâti itâra âta lâ luma lâlu imo n̄inde kulu.

10 Kinzi nde simora pitu, ku sindeka pâta kanaŋo.

11 Aku silâ luma ilo, ande simora lâlu ku tina Maria rua. N̄inenŋa sipare tukunzi papa aku sipanea lâlu n̄inde. Aku sikai nenzi tâŋa kawa piti, aku nenzi wisi-ara kulu ŋalae tina silua; mira ara “gol” wa kâu kuwae ara wa samimi kuwae ara wa silua.

12 Aku lâ nenzi mbupuleŋa, Maro Kindeni itu kaika panzi tu, “Miki ma kataulo kalâ pa Herot kilo ndimo.” Tia ku kinzi soka nzâla tonŋe sitaulo silâ pa nenzi lawea kilo.

Yosepe ikainzi lâlu ku tina Maria rua sikâwa silâ pa Isip tâno

13 Kinzi ilo-kalo tamâta nde silâ lâ, n̄inenŋa Maro Ŋalae ne aŋelo tonŋe ipatua pa Yosepe lâ mbupuleŋa. Aŋelo ipai tu, “Noko kumandi, aku pwainzi lâlu ku tina rua kakâwa kalâ pa Isip tâno. Aku kamo ndaina lee ikura lâ zo ndia naŋa warakâŋgu ma amâ aporo pano kilo ŋga. Herot ma isupwanzi ne tamâta tu siroto ŋana lâlu tu sipu pâta imâte kâ.”

14 N̄inenŋa Yosepe imandi sânda, aku ndainani nâ, lâ mbo ŋgini-ŋgini, ikainzi lâlu ku tina Maria rua, aku sikâwa silâ papa Isip tâno.

15 Aku Yosepe imo Isip lee ikura lâ zo muli Herot imâte lâ ŋga. Mine kala ŋgua tonŋe munŋa Maro Ŋalae io lâ ŋgua-tulâŋa tamâta tonŋe kawa nde ipâŋga kanaŋo lâ. Ŋgua-tulâŋa tamâta munŋâŋa n̄inde ikai Maro Kindeni kawa ku inŋere ŋgua lâ pepa tini tu, ‘Naŋa asarâwa pa natunŋu tamâne, aku iyoka Isip imâ.’

Herot isupwanzi zugu tamâta tu ma sipunzi lâlu rârâ simâte

16 Kinzi ilo-kalo tamâta nde sitaulo silâ pa nenzi lawea lâ, n̄inenŋa Koipu Herot isama tu kinzi munŋa silaŋe i tu ma sitaulo simâ papa. Mine kala Herot wisi nâna ŋalae tina. Aku i kalo ŋgere ŋana ŋgua kinzi munŋa siporo n̄inde, ŋana pitu ne zo ŋana ipâŋga kâ. Mine kala isupwanzi zugu tamâta pinde silâ pa Betlehem lawea, aku sikura lawea laiti laiti n̄inde tava. Aku lâ lawea n̄inde sikainzi lâlu tamâne rârâni nenzi mbwera rua tia yo, aku sipunzi pâta sipamateteu.

17 Vetâŋa n̄inde nde iyoke ŋgua tonŋe munŋa Maro Kindeni io lâ ŋgua-tulâŋa tamâta Jeremaia kawa mine tu,

18 “Kinzi siloŋo sarawâŋa tonŋe tava tiŋa wa kalo-kalo iveta nduŋeŋa ŋalae lâ Rama lawea. Rasele ne vâsa nde sitata ŋananzi natunzi, kala kinzi tamâta silâ kunzi tu siveta ilonzi ara kâ. Andeta sikura tia, ŋana tu natunzi rârâni nde sipamateteu lâ.”

Yosepe ikainzi lâlu ku Maria rua ku sitaulo simâ kilo

19 Aku muli, n̄inenŋa Koipu Herot imâte lâ. N̄inenŋa Maro Ŋalae ne aŋelo ipatua kilo pa Yosepe lâ Isip tâno, lâ i ne mbupuleŋa.

20 Aku aŋelo ipai Yosepe tu, “Kumandi sânda, ku pwainzi lâlu ku tina rua kataulo kalâ pa Isrel tâno kilo. Kinzi tamâta munŋa situ sipu lâlu pâta imâte n̄inde, ande simâte lâ.”

21 N̄inenŋa Yosepe imandi, aku ikainzi lâlu ku tina rua ku soka silâ pa Isrel tâno.

22 Andeta Yosepe iloŋo ŋgua tu Arkelaus ikai tama Herot nia, kala imo koipu panzi tamâta lâ Judia tâno. Aku Yosepe iruru ŋana itaulo pa nia n̄inde. N̄inenŋa lâ Yosepe ne mbupuleŋa tonŋe, Maro Ŋalae itu kaika tu Yosepe ma inŋenge ŋana nia n̄inde kâ. Mine kala Yosepe ilâ papa Galilaya tâno.

²³ Ipânnga Galilaya lâ, aku imo lawea tonje, i na tu Nasarete. Mine kala ngua-tulâna tamâta munğâna nenzi ngua nana Kirisi kâ nde ipânnga kanao. Nenzi ngua nîne nde mine, “Kinzi ma siporo tu, ‘I nde Nasarete lawea warika’.”

3

Yoane Lââ-Liliņa Tamwata itula ngua

¹ Mbwera pinde ilâ lâ, ninenğa Yoane Lââ-Liliņa Tamwata ipânnga nia bilimu tonje lâ Judia tâno. I uru itula ngua panzi tamâta mine tu,

² “Maro Kindeni ne zo nana ikai maro panzi tamâta kâ nde imâ ipânnga laiti lâ. Mine nde miki kapalele ilomi kalomi.”

³ Yoane nde tamâta ninde Maro Kindeni munğa iporo nana lâ ngua-tulâna tamâta Aisaia kawa mine tu, “Lâ nia bilimu, sarawâna tonje iyoka lâ tamâta tonje kawa imâ mine tu, ‘Kaveta nzâla sondo nana Maro Nalae ma imâ kâ’.”

⁴ Yoane nde uru isawa pasawaņa munğa sisuta lâ ngoa “kamel” karae, ku ipu ngoa karae lâ kambwane. Aku i uru ika ndemu-ndemu tava sipa sinji togo kâ kaniņa mwasina.

⁵ Lâ zo ninde, kinzi Jerusalem tamâta ngu nalae sitavanzi Judia tamâta râra anğa tamâta lâ lawea lawea ikeno Jodan Lââ tini laiti, ande kinzi ninde rârani nde simâ pa Yoane.

⁶ Kinzi sipatula nenzi kiesaka papa, aku ililinsi lâ Jodan Lââ.

⁷ Yoane mata ilâ imoranzi tamâta râra lâ kinzi Parisai ngu wa Sadyusi ngu simâ nana sikai lââ-liliņa kâ. Aku Yoane ipainzi tamâta ninde tu, “Miki nde mwâta sakamao natunzi! Miki ea ipaimi tu kakâwa nana Maro Kindeni ne wisi-nâna, a?”

⁸ Miki nandai kaveta vetâna arara nğa. Ambo miki ma kaveta vetâna ara, ande ninde nâ ma itula ilomi pwataki tu miki kapalele ilomi kalomi lâ.

⁹ Miki uru kaporo kaa nâ lâ warakami nginimi tu, ‘Abraham nde maka timbuma’, aku lâ ngua nîne miki katu Maro Kindeni ne pareņa-nia nana nemi kiesaka kâ ma ingenge nanami. Opopo, miki kapalâne ndo! Nana aporo mao nâ pami; Maro Kindeni ikura tu ikainzi mira nai ku ivetanzi sipânnga Abraham ne vâsa, sitogo miki mine!

¹⁰ Kavasi nde ikeno lâ kâi duvi tini. Kâi ndia uru ipula kanao ara tia, ninde ma Maro Kindeni iso irumbia lâ yâa kana lâ.

¹¹ Nana uru alilimi lâ lââ nâ, aku vetâna nîne itula ilomi pwataki tu miki kapalele ilomi kalomi lâ. Anğa tamâta tonje iyoka nana mulingu mwanga imâ, aku i ne walo nde ipole nanenğu walo. I nde tamâta nalae; mine kala nana amo i kalo, atogo tamâta kaa nâ mine. Nanenğu ara keno nana akai i ne kie kâmba atogo i ne wurâta tamâta sugorai mine, ande tia. I ma ililimi lâ Koroani Sapâna wa yâa wa.

¹² I ne kâro-kâro keno i mbalau ilo, aku ma ikaro ‘wit’ ne kina itambira lâ. I ma igona ‘wit’ kanao ku io lâ kâpwa ne luma ilo. Anğa kina nde ma irumbia lâ yâa ninde uru mela-mela mine ku imo nâ.”

Yoane ilili Yesu

Malaka 1:9-11, Luka 3:21-22

¹³ Lâ zo ninde Yesu ipile Galilaya tâno, aku indue imâ pa Jodan Lââ. Imâ pa Yoane Lââ-Liliņa Tamwata tu ma ikai lââ-liliņa lâ Yoane mbau.

¹⁴ Andeta Yoane ilelea i, aku ipai tu, “Ara nana noko ma kulili nana. Mine nde mana mana anğa noko kumâ pa nana nana alilino.”

¹⁵ Andeta Yesu itu lâ kawa tu, “Kupile nğa. Kinda rua ma taveta nîne, ikura Maro Kindeni ne pateâna mine.” Ninenğa Yoane isâu papa Yesu ne ngua ninde.

¹⁶ Yoane ilili Yesu lâ, aku walele nâ Yesu ipile lââ ku ikâki ilâ pa pânğa pwali. Aku ndainani nâ samba ipwa pwataki, aku Yesu imora Maro

Kindeni ne Koroani Sapâna itogo bâlu mine indue imâ papa.

¹⁷ Aku sarawâna tonje iyoka pa samba indue imâ mine tu, “Naña natunju kala njine. Naña ilonju ndo keno papa wa ilonju indeka papa wa.”

4

Sadana ikai samâna pa Yesu

Malaka 1:12-13, Luka 4:1-13

¹ Yesu ikai lâ-liliņa lâ, njinnga Koroani Sapâna ikai Yesu io lâ nia bilimu tonje, nana koroani saka nenzi koipu ma ikai samâna papa.

² Aku pa zo njinde Yesu indi kaika pa tamwata tu ma ika kâpwa tia, kala imo mine lee ikura kari tamâta rua (40) lâ, kala putole ipu pâta.

³ Njinnga koroani saka nenzi koipu imâ pa Yesu, aku ipai tu, “Noko kutu Maro Kindeni natu, ande ara, kuporo panzi mira nai tu ma sipalele sipânnga sitogo puroņa mine.”

⁴ Andeta Yesu iporo taulo tu, “Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, ‘Kâpwa nâ ikura tu isukanzi tamâta nana simo vianzi kâ, ande tia; ngua rârâni ipânnga lâ Maro Kindeni kawa njinde tona ma isukanzi tamâta’.”

⁵ Yesu iporo ngua mine lâ, njinnga koroani saka nenzi koipu ikai Yesu ilâ Jerusalem lawea, aku io i kâki imandî Maro Kindeni ne luma sapâna mende kulu.

⁶ Aku ipai Yesu tu, “Noko kutu Maro Kindeni natu, ande ara, kusonnga kundue pa tâno kulu. Nana tu Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

‘I ma ionzi ne anjelo tu sikatono. Kinzi ma mbaunzi nâ sisuka noko kâki, kala mira tonje ma ikura tu isowe noko kie, ande ma tia’.”

⁷ Andeta Yesu ipai tu, “Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, ‘Noko ma kuveta samâna tonje pa noko ne Maro Nalae Kindeni ndimo’.”

⁸ Njinnga koroani saka nenzi koipu ikai Yesu ikâki tuu njalae tonje kulu, aku itula nia wa lawea ndoni tava nenzi singâra arara papa.

⁹ Aku ipai Yesu tu, “Ambo noko ma kupare tuku ku kutundu kupanea naña, ande naña ma kelekele rârâni njine alano.”

¹⁰ Andeta Yesu itu lâ kawa tu, “Sadana, noko pwâwa kulâ! Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, ‘Noko ma kutundu kupanea noko ne Maro Nalae Kindeni, aku kuveta wurâta papa i simbo nâ’.”

¹¹ Njinnga koroani saka nenzi koipu nde ipile Yesu ilâ, aku kinzi anjelo simâ ku sikatona Yesu.

Yesu iveta ne wurâta munğa lâ Galilaya tâno

Malaka 1:14, Luka 4:14-15

¹² Pa zo njinde, Yesu ilonjo ngua tu kinzi sio Yoane Lâ-liliņa Tamwata imo luma sakamao ilo. Mine kala itaulo ilâ pa Galilaya tâno kilo.

¹³ Ipile Nasarete lawea ku ilâ ipânnga Kaperneam lawea, aku imo lawea ndaina. Kaperneam lawea ikeno Galilaya Lâ bwalika pwali. Nia njinde nde kinzi Sebulun ngu anğa kinzi Naptali ngu nenzi tâno.

¹⁴ Mine kala Yesu iveta ikura ngua tonje munğa ngua-tulâna tamâta Aisaia iporo lâ. Aisaia munğa ikai Maro Kindeni kawa ku iporo tu,

¹⁵ “Miki tamâta lâ Sebulun ngu anğa lâ Naptali ngu, miki njinde kamo papa Galilaya Lâ bwalika, pa Jodan Lâ tini pinde, aku kamo Galilaya tâno kunzi tinikoa ngu, miki kalonjo;

¹⁶ Kinzi tamâta uru simo kondoma ilo, ande kinzi ma simora sinâla njalae tonje. Mao nâ, kinzi simo nia kondoma, itogo materņa nianzi mine. Andeta sinâla njinde ma isinalanzi.”

Yesu isarawanzi tamâta napa tu sipono muli papa

Malaka 1:16-20, Luka 5:1-11, Yoane 1:35-42

¹⁷ Lâ zo ñinde, Yesu imandi ñana iveta ne wurâta ñana itula ñgua kâ. I uru itula ñgua mine tu, “Miki kapalele ilomi kalomi, ñana tu Maro Kindeni ne zo ñana ikai maro panzi tamâta kâ nde imâ ipânga laiti lâ”.

¹⁸ Zo tonje Yesu iyoka Galilaya Lââ bwalika pwali ilâ, aku mata ilâ imoranzi tai-tua rua, Saimon, i ña tonje Petero, kuku i tai Andaria rua. Kinzi rua simo sitambira viâña lâ lââ bwalika ilo, ñana tu rua uru sikai iña ñana nenzi mbaliña kâ.

¹⁹ Aku Yesu ipainzi rua tu, “Miki rua kamâ kaponu muli pa ña, aku ma apananami ñana kakainzi tamâta kâ”.

²⁰ Aku walele nâ kinzi rua sipile nenzi viâña ku soka i muli silâ.

²¹ Aku Yesu iyoka ilâ, ñinennga imoranzi tamâta rua, tai-tua rua; Yamesi, i Sebedi natu, anga i tai Yoane. Kinzi rua kala sisañona wânga kulu kuku tamanzi Sebedi, aku siveta nenzi viâña sondu. Aku Yesu isarawanzi rua,

²² aku walele nâ kinzi rua sipile tamanzi imo wânga kulu ku soka Yesu muli silâ.

Yesu itula ñgua ku ivetanzi tamâta tininzi ara tava

²³ Ñinennga Yesu iyoka ilâ ikura nia ndoni lâ Galilaya tâno. I uru ipanananzi tamâta lâ nenzi luma ñana pasauña kâ ilo. Aku itula pâri ara ñana Maro Kindeni ne mâsi ñana ikai maro panzi tamâta kâ tava, aku ivetanzi pukonja tamâta rârâni tininzi ara, kinzi ñinde muñga simo tava pukonja kie-kie.

²⁴ Aku Yesu parina nde ilâ isala nia ndoni papa Siria tâno kâ. Mine kala sikainzi tamâta rârâni ñinde pukonja wa nâna kie-kie ikainzi lâ, ku simâ pa Yesu. Aku sikainzi tamâta ñinde koroani saka sipakâe kunzi ñinde tona, sitavanzi tamâta ñinde uru patanzi wa tininzi ruru ñalae wa tukanzi pâsââ wa; kinzi sikainzi tamâta ñinde rârâni simâ

pa Yesu. Aku Yesu ivetanzi tamâta ñinde rârâni tininzi ara kilo.

²⁵ Mine kala tamâta ñgu ñalae tina lâ Galilaya tâno, anga lâ Lawea Sañao, anga lâ Jerusalem lawea, anga lâ Judia tâno, anga lâ Jodan Lââ tini pinde, kinzi ñinde soka Yesu muli silâ.

5

Yesu itula ñgua lâ tuu tonje kulu Luka 6:20-49

¹ Yesu nde imoranzi tamâta ñgu ñalae ñinde simâ papa, ñinennga ilâ ikâki tuu tonje kulu isañona. Aku kinzi kalo-tawana tamâta nde simâ papa.

Yesu itula ñgua ñananzi tamâta ma sindeka kâ

² Ñinennga Yesu ipanananzi mine tu,

³ “Tamâta ea kinzi sipasama tu kinzi sikura ñana sipavila warakanzi tia, kala sino pa Maro Kindeni simbo nâ tu ma ivilanzi, ande kinzi ñinde ma sindeka, ñana tu kinzi simo Maro Kindeni ne ñgumbi ilo marumbu lâ.

⁴ Anga tamâta ea kinzi sipamorai tu nenzi kiesaka rârâ ikeno tininzi, aku ilonzi malia ñana ñinde kâ, kinzi ñinde ma sindeka, ñana tu Maro Kindeni ma iveta ilonzi ara kilo.

⁵ Anga tamâta ea kinzi uru sipatawa warakanzi tininzi, kinzi ñinde ma sindeka, ñana tu muli Maro Kindeni ma tâno ndoni ilanzi.

⁶ Anga tamâta ea kinzi ilonzi ndo tu sipânga ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, kinzi ñinde ma sindeka, ñana tu Maro Kindeni ma ivetanzi sipânga mbâra-mbâra mine nâ.

⁷ Anga tamâta ea kinzi uru kalonzi sukâña ñananzi tamâta kala sisukanzi, kinzi ñinde ma sindeka, ñana tu Maro Kindeni ma kalo sukâña ñana kinzi warakanzi mine nâ.

⁸ Anga tamâta ea kinzi ilonzi ndo tu sipono muli pa Maro Kindeni, aku ilonzi rua-rua tia, kinzi ñinde ma

sindeka, nana tu muli kinzi matanzi ma simora i nao.

⁹ Anğa tamâta ea kinzi uru silulu tininzi pinde nenzi wisi-nâna wa paraņa wa, kinzi nğinde ma sindeka, nana tu Maro Kindeni ma ikatonanzi sitogo i natu wukale mine.

¹⁰ Anğa tamâta ea kinzi sikai nâna nana sipaveta kuku Maro Kindeni ne pateâņa, kinzi nğinde ma sindeka, nana tu kelekele nğinde Maro Kindeni uru ilanzi tamâta ikai maro panzi nğinde, ande ma ilanzi kinzi tona.

¹¹ Kinzi tamâta pinde ma sisama tu miki uru kaponu muli pa naņa, aku nana duvi nğinde kâ ma siporo nğua sakamao pami wa siveta malia pami wa sisowe nğua lanęņa kie-kie lâ tinimi wa. Ambo mine, ande ara, miki ma kandeka.

¹² Miki ma ilomi ara nana nğinde kâ, aku kandeka pâta kanaņo, nana tu Maro Kindeni io kulu nğalae ikenu indamwami lâ samba ilo. Mao nâ, kinzi muņa siveta malia mine nâ panzi nğua-tulâņa tamâta simo muņaņa nğinde.”

Kinzi kalo-tawana tamâta sitogo tâi wa sinâla wa

Malaka 4:21-23, Luka 8:16-18

¹³ “Miki nde katogo tâi panzi tamâta rârâni. Ambo tâi ne makisa marumbu, ande vetâņa tonęe ikenu nana tamâta ma siveta ne makisa ipâņa kilo, ande tia. Ambo tâi ne makisa tia, ande ipâņa itogo kina mine, kala tamâta uru sitambira lâ tâno kulu, aku kenzi nâ sipale.

¹⁴ Miki nde katogo sinâla panzi tamâta rârâni. Ambo lawea tonęe ikenu tuu kulu, ande ikura tu ipavea tia.

¹⁵ Kinzi tamâta uru sisulu sinâla nęineņa sio lâ kondo tonęe kalo, ande tia. Kinzi uru sio sinâla kâki lâ peke kulu, nana ma isinalanzi tamâta rârâni simo luma nğinde ilo.

¹⁶ Aku miki kala mine nâ, miki ma kao nemi sinâla yâti nana isinalanzi tamâta rârâni. Ambo miki ma kaveta mine, ande kinzi ma simora vetâņa arara kala kaveta

nğinde, aku ma sipanea miki tamami Maro Kindeni, ina imo samba ilo.”

Maro Kindeni ne nğua tukuņa

¹⁷ “Ambo miki ilomi patea tu naņa amâ tâno kulu nana azavaru Mose ne nğua tukuņa wa kinzi nğua-tulâņa tamâta nenzi nğua wa, ande miki ma ilomi mine ndimo. Nana tu naņa amâ nana aveta nğua nğinde rârâni ipâņa kanaņo.

¹⁸ Naņa aporo mao nâ pami; nğua tukuņa ne nęereņa kirmwata tonęe ma zavaruņa tia ndo lee samba wa tâno ne zo marumbu. Nana tu vetâņa rârâni ma ipâņa muņa lâ nęa, ikura nğua tukuņa iporo tu ma ipâņa mine.

¹⁹ Ambo tamâta tonęe ipu muli pa nğua tukuņa kirmwata tonęe, aku ipanananzi tamâta tu ma sipu mulinzi pa nğua tukuņa mine, ande tamâta nğinde ma imo kaa nâ lâ nęu Maro Kindeni ikai maro papa nğinde naonzi. Anğa tamâta ea iyoka nğua tukuņa rârâni muli ku ipanananzi tamâta tu ma soka nğua tukuņa muli mine, ande i ma imo tamâta nğalae lâ nęu Maro Kindeni ikai maro papa nğinde naonzi.

²⁰ Kinzi pananâņa tamâta nana nğua tukuņa kâ sitavanzi kinzi tamâta lâ Parisai nęu, ande kinzi uru simakâsa nana soka nğua tukuņa muli. Andeta naņa apaimi tu ambo miki nemi vetâņa arara nğandai ipole kinzi nenzi vetâņa arara, ande miki ma kakura tu kamo Maro Kindeni ne nğumbi ilo, ande tia ndo.”

Yesu itula nğua nana wisi-nâna kâ

²¹ “Kinzi pananâņa tamâta nana nğua tukuņa kâ uru sipanananzi tamâta mine, ‘Kinda timbunda muņa sikai nğua tukuņa nęine: “Noko ma kupu tamâta pâta imâte ndimo. Ambo tamâta tonęe ipu tamâta tonęe pâta imâte, ande kinzi ma sikai i ilâ imandi nğua nia”.’ Nęine miki kasama lâ.

²² Ambo taitu njine nana apaimi tu ambo tamata tonje wisi nana pa ninambwe tonje, ande Maro Kindeni ne parena-nia ikeno papa i. Ambo tamata tonje iporo ngua sakamao papa ninambwe tonje, ande kinzi tamata njalanala ma situ i sondo. Andeta kalonjo nga; ambo tamata tonje ipai ninambwe tonje tu, 'Noko kapa!', ande i ipanga yaa njalae ne mbaa tini laiti.

²³ Mine kala la zo ndia noko pwai ne patarawana kulâ pa patarawana nia, ambo noko kalo ngere njana munja kuveta soki pa ninambwe tonje kala i wisi nana pano,

²⁴ ande kuo ne patarawana ndue keno patarawana nia nao, aku kulâ kuveta ngua sondo kuku ninambwe munja la nga. Kuveta sondo la, njingana kutaulo kilo, aku kuo ne patarawana ilâ pa Maro Kindeni.

²⁵ Ambo tamata tonje isowe ngua la noko tini, kala miki rua koka nzala kalâ pa ngua nia, ande walele na noko ma kuveta ngua sondo kuku i. Tia ma tamata njinde io noko la ngua-samana tamata mbau ilo, njingana i ma iono la sambara mbaunzi ilo, njingana kinzi ma siono la luma sakamao ilo.

²⁶ Nana aporo mao na; noko ma kumo luma sakamao ilo lee ikura la zo ndia noko ma kupare ne mbumbu kulu kinzi sipatea pano njinde marumbu la."

Yesu itula ngua njana pakana yaulana ka

Matai 19:3-11, Malaka 10:2-12, 1 Korin 7:1-16

²⁷ "Kinzi panana tamata njana ngua tujana ka uru sipananza tamata mine, 'Ngua tujana keno mine: "Noko ma kuveta sakamao kuku tamata tonje kaiwa ndimo".'

²⁸ Ambo taitu njine nana apaimi tu, ambo tamata tonje mata ilea pa taine tonje ku ilo yosi njana, ande la i tamwata ilo tamata njinde iveta sakamao kuku i marumbu la.

²⁹ Ambo noko mata ilajeno kala kuveta kiesaka, ande ara njana noko

ma kupasiki mata njinde piti ku kutambira ilâ. Ambo noko mata taitu na, ande njine nde ara kona tia. Taitu kulonjo nga; ambo noko tini ndoni ku Maro Kindeni itambirano kulâ yaa njalae ne mbaa ilo, ande njinde nde ara tia ndo.

³⁰ Ambo noko mbau tonje ilajeno kala kuveta kiesaka, ande ara njana noko ma kutoto mbau njinde piti ku kutambira ilâ. Ambo noko mbau taitu na, ande njine nde ara kona tia. Taitu kulonjo nga; ambo noko tini ndoni kulâ yaa njalae ne mbaa ilo, ande njinde nde ara tia ndo."

Yesu itula ngua njana pakana totora ka

³¹ "Kinzi panana tamata njana ngua tujana ka uru sipanami tu, 'Ambo tamata tonje itu ipile kaiwa taine, ande i ma ingere ngua la pepa tonje tini ku ilua kaiwa taine, njana itoto pakana ka'.

³² Ambo taitu njine nana apaimi tu ambo tamane tonje ipile kaiwa taine, andeta taine njinde munja iveta sakamao kuku tamata tonje tia, ande tamane njinde iveta kaiwa taine njinde ipanga togo taine njana itambira tini potomule ka. Ambo muli tamata tonje ikai taine njinde, ande kaiwa tamane wasaseki njinde iveta sakamao kuku tamata tonje kaiwa."

Yesu itula ngua njana ngua pana ka

³³ "Kinzi panana tamata njana ngua tujana ka uru sipananza tamata mine, 'Kinda timbunda munja sikai ngua tujana mine: "Ambo noko kupa ngua kuku Maro Kindeni njana ma kuveta vetana tonje, ande noko ma muli kumbware ngua pana njinde ndimo".'

³⁴ Ambo taitu njine nana apaimi tu ambo noko kuveta ngua pana tonje, ande noko ma kusarawa pa sa tonje tu iveta ngua njinde kaika ndimo. Noko ma kusarawa pa

samba ndimo, nana tu samba nde Maro Kindeni ne sajonâna nia.

³⁵ Aku noko ma kusarâwa pa tâno ndimo, nana tu tâno nde Maro Kindeni ne nia nana io kie lâ kulu kâ. Aku noko ma kusarâwa pa Jerusalem lawea ndimo, nana tu Jerusalem nde Koipu Nalae Maro Kindeni ne lawea.

³⁶ Aku noko ma kusarâwa pa tamwata kulu kâmba tu iveta ngua tonje kaika ndimo, nana tu noko pwura nana kuveta kulu pwau ninde ipânnga pâne tâku mâmânnga, ande tia.

³⁷ Ambo noko ilo tu kuveta ngua pânga tonje, ande noko ma kuporo tu, 'Nana ma aveta mine', tâku, 'Nana ma aveta mine tia'. Ninde ikura lâ. Ngua ndia noko kusenje ilâ tava ne ngua pânga, ande ngua ninde iyoka pa koroani saka nenzi koipu nâ kawa imâ, ina sakamao tamwata."

Yesu itula ngua nana vetâna soki pareja kâ

³⁸ "Kinzi pananâna tamâta nana ngua tukuja kâ uru sipanananzi tamâta tu, 'Ngua tukuja keno mine: "Ambo tamâta tonje iyaula noko mata, ande ara, noko kala kuyaula i mata. Ambo tamâta tonje imbware noko niyo, ande ara, noko kala kumbware i niyo".'

³⁹ Ambo taitu nina nana apaimi tu noko ma kupare nia pa tamâta iveta soki pano ninde ndimo. Ambo tamâta tonje iponza noko gawula pinde, ande ara, kupulia gawula pinde kala ilâ papa tu iponza tona.

⁴⁰ Ambo tamâta tonje ikaino ilâ pa ngua nia tu ikai noko ne pasawana sajeno, ande ara, noko ne pasawana kulua, aku ne pasawana luandondo kulua tava.

⁴¹ Ambo Rom nenzi zugu tamâta tonje ikaika pano tu pwale i ne kelekele ku pwoka kuku ikura nia mbuku taitu, ande ara, pwoka kuku ikura nia mbuku rua.

⁴² Ambo tamâta tonje ino pano tu kelekele kulua, ande ara, ninde

kulua. Ambo tamâta tonje itu ikai kelekele tonje sajeno, aku ipaino tu muli i ma itu nana, ande ara, noko ma kupu muli papa i ndimo."

Yesu itula ngua nana tininda mwasa panzi kazâna tamâta

Luka 6:27-36

⁴³ "Kinzi pananâna tamâta nana ngua tukuja kâ uru sipanananzi tamâta tu, 'Ngua tukuja keno mine: "Noko ma tini mwasa panzi noko ne ngu, aku wisi nana panzi ne kazâna tamâta".'

⁴⁴ Ambo taitu nina nana apaimi tu noko ma tini mwasa panzi ne kazâna tamâta, aku kuno pa Maro Kindeni tu ma ivilanzi tamâta ea siveta mâsi sakamao pano ninde.

⁴⁵ Ambo noko ma kuveta mine, ande ninde ma itula pwataki tu noko nde Tamami Maro Kindeni imo samba ilo ninde natu. Nana tu i uru iveta ne kari ikâki imâ âta nana isinalanzi kinzi tamâta saka wa ara wa. Aku i uru iveta karâzi indue imâ panzi tamâta uru soka i ne ngua tukuja muli wa kinzi tamâta uru sipu mulinzi pa i ne ngua tukuja tona.

⁴⁶ Ambo noko ma tini mwasa panzi tamâta uru tininzi mwasa pa noko, andeta noko nandai tini mwasa panzi tamâta pinde, ande Maro Kindeni ma kulu ara ndia ilano, a? Opopo, kinzi mbumbukainja tamâta sakamao kala uru siveta mine wa!

⁴⁷ Aku mine nâ, ambo noko uru kuporo 'Kari ara' panzi ninambwe nâ, ande noko ne vetâna ara imo ndia, a? Opopo, kinzi tinikoa tamâta uru siveta mine wa!

⁴⁸ Noko ma kuveta kie ara nâ panzi ninambwe wa ne kazâna tamâta wa, itogo noko tama Maro Kindeni imo samba ilo uru iveta mine."

6

Yesu itula ngua nana pavilâna kâ

¹ Ninenga Yesu iporo ngua panzi kilo mine tu, "Noko kupakatona sondo nga. Noko ma kuveta ne vetâna ara lâ tamâta naonzi, nana

ma simora wa sisuka noko ŋa kâki wa, mine ndimo. Ambo noko kuveta mine, ande noko tama Maro Kindeni imo samba ilo ma kulu tonje ilano, ande tia.

² Ambo noko kutu kelekele tonje kulanzi sugorai tamwatanzi, ande noko ma kuveta ikura tamâta pinde uru siveta, mine ndimo. Kinzi kawanzi siporo ŋgua kie tonje, anġa ilonzi nde keno piti. Kinzi uru sisupwa tamâta tonje imbana tando imunġa panzi. Siveta mine lâ luma ŋana pasauġa kâ ilo wa lâ nzâla wa. Kinzi situ tamâta ma sisuka warakanzi ŋanzi kâki ŋana nenzi vetâġa kâ. Naġa aporo mao nâ pami; kinzi ŋinde ma sikai kulu tonje lâ Maro Kindeni mbau, ande tia ndo, ŋana tu kinzi ŋgu nenzi paneâġa ŋinde nâ ma ipânġa itogo nenzi kulu mwasina.

³ Anġa noko, ambo noko kutu kuvilanzi sugorai tamwatanzi, ande ara ŋana noko mbau ŋâsi kâ ma izizâla ŋana vetâġa ndia noko mbau wia kâ iveta.

⁴ Mine nde noko ne vetâġa ara ma imo paveâġa nâ. Noko tama Maro Kindeni isama ŋana vetâġa paveâġa kâ, ande kala i ma kulu ilano.”

*Yesu itula ŋgua ŋana noġa kâ
Luka 11:1-4*

⁵ “Aku lâ zo ndia miki kakai noġa, ande miki ma kaveta itogo tamâta pinde uru siveta, mine ndimo. Kinzi kawanzi siporo ŋgua kie tonje, anġa ilonzi nde keno piti. Kinzi ilonzi ndo tu simandi sikai noġa lâ luma ŋana pasauġa kâ ilo wa lâ nzâla pasiġâni wa, ŋana ma tamâta simoranzi kâ. Naġa aporo mao nâ pami; kinzi ma sikai kulu tonje lâ Maro Kindeni mbau, ande tia ndo, ŋana tu kinzi ŋgu nenzi paneâġa ŋinde nâ ma ipânġa itogo nenzi kulu mwasina.

⁶ Anġa noko, ambo noko kutu pwai noġa, ande ara ŋana ma kulâ ne luma kisiġa pwataki tonje ilo

ku kusae nzâla, ŋinenġa simbo nâ pwai noġa pa tama Maro Kindeni. I uru imo nia paveâġa, aku imora vetâġa ndia ikeno paveâġa. Ambo noko ma kuveta mine, ande i ma kulu ilano.

⁷ Aku lâ zo ndia noko pwai noġa, ande noko ma kuveta ŋgua kapa-kapa luandondo itogo kinzi tinikoa uru siveta, mine ndimo. Kinzi ilonzi tu mambo siveta ŋgua luandondo, ande nenzi maro ma sipaloġo pa nenzi ŋgua tâ.

⁸ Anġa noko ma pwai noġa ikura nenzi mâsi ŋinde ndimo. Ŋana tu lâ zo ndia noko kuno pa Tama Maro Kindeni tia yo, ande isama lâ ŋana kelekele ndia rârâni ikeno pano tia ŋinde.

⁹ Mine nde miki ma kakai noġa mine; ‘Maka tamama uru kumo samba ilo, noko ŋa imo sapâġa.

¹⁰ Kumo pwai maro ikura nia nia. Noko ne aġelo simo samba ilo nde uru soka noko ne ŋgua muli; maka iloma tu tamâta rârâni simo tâno kulu ma siveta mine nâ.

¹¹ Kama kaniġa kulama ŋine kari.

¹² Maka nema kiesaka ikeno tinima, andeta kano pano tu kuzavaru ŋinde piti, ŋana tu maka munġa kaveta mine nâ panzi tinima pinde.

¹³ Pwai samâġa kaika tonje imâ pa maka ndimo; pwaima piti lâ koroani saka nenzi koipu mbau ilo. [Noko maro; noko tini walo; noko zuzuli tamwata; noko kumo mine ku kumo nâ. Mao.]’ ” *

¹⁴ Yesu iporo ŋgua ŋine lâ, ŋinenġa ipainzi tu, “Miki kaloġo ŋga; ambo tamâta tonje iveta mâsi sakamao pano, andeta noko kuzavaru ne soki ŋinde piti lâ i tini, ande noko tama Maro Kindeni imo samba ilo kala ma izavaru noko ne kiesaka piti lâ noko tini mine nâ.

¹⁵ Taitu kulonoġo ŋga; ambo noko kuzavaru soki ŋinde piti lâ tamâta ŋinde tini tia, ande noko tama Maro

* **6:13** 13 Nia ndoyo, ŋgua ŋine kala ikeno ŋgumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonje ipânġa lâ muli nde isenġe ŋgua ŋine ilâ kuku ŋgua ikeno munġa.

Kindeni ma izavaru noko ne kiesaka piti lâ noko tini, ande tia.”

Yesu itula ngua nana tuja kaika nana kâpwa kâ

¹⁶ “Lâ zo ndia miki katu kaika nana kâpwa kâ, nana ma kakai noja kâ, ande miki ma kaveta naomi matami sakamao itogo tamâta pinde uru siveta, mine ndimo. Kinzi kawanzi siporo ngua kie tonje, anja ilonzi nde keno piti. Kinzi uru siveta naonzi matanzi sakamao, nana kinzi tamâta ma sisama tu kinzi situ kaika nana kâpwa kâ. Naja aporo mao nâ pami, kinzi ma sikai kulu tonje lâ Maro Kindeni mbau, ande tia ndo, nana tu kinzi ngu nenzi paneâja ninde nâ ma ipânga itogo nenzi kulu mwasina.

¹⁷ Anja noko, ambo noko kutu kaika nana kâpwa kâ, ande noko ma kuveta kulu pwau sonde wa kupua nao wa.

¹⁸ Ambo noko ma kuveta mine, ande kinzi tamâta ma sizizâla nana noko ne vetâja nana kutu kaika nana kâpwa kâ. Anja noko tama Maro Kindeni imo paveâja ninde, ande i simbo nâ ma isama. I uru imora vetâja ndia ikeno paveâja, ande kala i ma kulu ilano.”

Yesu itula ngua nana mbaliya gonâja kâ

¹⁹ “Miki ma kagona mbaliya arara lâ tâno njine kulu ndimo. Lâ tâno njine, ande nzirika wa take kana uru iyaula kekekele, aku kinzi panawe tamwatanzi uru sipu ngumbi pwapwataki ku sipanâwe.

²⁰ Anja miki, ambo miki ma kaveta ikura nanengu ngua mine, ande Maro Kindeni ma iveta vetâja ara ndo pami lâ samba ilo. Lâ samba ilo, ande nzirika wa take kana ikura tu iyaula kekekele, ande tia; aku kinzi panawe tamwatanzi sikura tu sipu ngumbi pwapwataki ku sipanâwe, ande tia.

²¹ Lâ nia ndia miki nemi mbaliya arara ikeno, ande miki ma ilomi keno ndo pa nia ninde nâ.”

Kinda matânda nde itogo sinâla pa kinda

²² “Kinda matânda nde itogo sinâla pa kinda. Ambo noko mata ara, ande sinâla ma ipane noko ilo ndoni.

²³ Ambo noko mata naja, ande noko ilo ndoni ma imo naja ndo. Mao nâ, ambo sinâla ikeno noko ilo njinde nde ipânga itogo kondoma mine, ande kondoma njinde ma naja ndo.”

Tamâta tonje ikura tu ikai wurâta panzi koipu rua, ande tia

²⁴ “Tamâta tonje ikura tu ikai wurâta panzi koipu rua ande tia, nana tu i ma wisi nâna pa tonje, anja ma tini mwasa pa tonje. Aku i ma ipono muli pa koipu tonje, anja ma ipu muli pa tonje. Miki kakura tu kao ilomi ilâ pa Maro Kindeni, aku kao ilomi ilâ pa mbaliya tona, ande tia.”

Yesu itula ngua nana kalonda loko wa ilonda pangereja wa

²⁵ “Mine nde naja apaimi tu miki ma ilomi pangereja nana nemi via ku kaporo tu ‘Maka ma kaka kâpwa ndia wa kanu lââ ndia’, mine ndimo. Aku miki ma ilomi pangereja nana tinimi kala kaporo tu, ‘Maka ma kasawa pasawaja ndia’, mine ndimo. Nana tu nemi via ninde nde kekekele njalae tina kala ipole kâpwa, anja warakami tinimi kala ipole pasawaja mine nâ.

²⁶ Ayo, miki kalomi ngere sonde njananzi sii kâ. Kinzi sii uru sipau kanija vâsa, ande tia, aku uru sigona kâpwa kanao sio lâ luma nana kâpwa kâ ilo, ande tia. Taitu miki tamami Maro Kindeni, ina imo samba ilo, ande uru kâpwa ilanzi sii ikura zo zo. Andeta Maro Kindeni ne romboja pa miki tamâta nde njalae tina, ipole i ne romboja panzi sii.

²⁷ Anja noko ea pwura tu kusenje zo kiri-mwata tonje pa zo njine kumo via lâ tâno kulu, a? Tia ndo kanao.

28 Aku mana mana nga miki ilomi njalae njana pasawaŋa kâ, a? Kalomi ngere sonde njana mâle uru sipâŋga tâno ilo. Mâle njinde nde sipâŋga ku sio matanzi mâsi mana, a? Mâle uru siveta wurâta njana sisuta warakanzi nenzi pasawaŋa kâ, ande tia ndo.

29 Ambo taitu naŋa apaimi tu mâle ne singâra nde ara ndo, ipole Koipu Njalae Solomon ne singâra arara râranî.

30 Unza njinde ipâŋga tâno ilo lâ njine kari, andeta wurita kinzi tamâta ma silamo ku sirumbia lâ yââ ilo kana. Opopo, Maro Kindeni io singâra ara ndo lâ unza kaa kaa njinde tini; mine nde i ma ikatona miki njana pasawaŋa tona. Miki nemi kalo-tawana nde mota mwata nâ!

31 Mine kala naŋa apaimi kilo tu miki ma ilomi râra ku kaporo tu, 'Maka ma kaka kâpwa ndia, wa kanu lââ ndia, wa kasawa pasawaŋa ndia', mine ndimo.

32 Kinzi tinikoa tamâta uru kalonzi loko njana kelekele njinde kâ, kala simo siroto njana. Andeta miki tamami Maro Kindeni, ina imo samba ilo, ande isama tu miki kandolo njana kelekele kie-kie njinde râranî.

33 Mine nde miki ma kao ilomi ndo ilâ pa Maro Kindeni tu ikai maro pami, aku kapaveta kuku vetâŋa arara ndia itula pami njinde. Ambo miki ma kaveta mine, ande Maro Kindeni ma kelekele ndia ikeno pami tia njinde ilami tona.

34 Mine kala miki ma kalomi loko njana wurita kâ ndimo. Miki ma kakale wurita ne malia tava kari njine ne malia ndimo, njana tu malia pinde kie-kie ma ipâŋga ikura zo zo."

7

Yesu itula njua njana talea pa tininda pinde nenzi vetâŋa

Luka 6:37-42

1 "Noko ma kulea pa tamâta tonge ne vetâŋa ndimo. Tia ma Maro

Kindeni ilea kaika pa noko tamwata ne vetâŋa mine nâ.

2 Mao nâ, Maro Kindeni ma ilea pa noko ne vetâŋa lâ mâsi kie taituni itogo noko kala kuveta panzi tini pinde mine.

3 Mana mana nga noko kalo ngere njana kâi nzileŋa mwata ikeno noko ninambwe mata ilo, aŋga kuzizâla njana kâi mbuku ikeno noko tamwata mata ilo, a?

4 Nana sâ kâ nga noko uru kupai ninambwe tu, 'Naŋa atu akai kâi nzileŋa mwata njinde piti lâ noko mata ilo', andeta kâi mbuku ikeno noko tamwata mata ilo, a?

5 Noko kawa kuporo njua kie tonge, aŋga ilo nde keno piti! Pwai kâi mbuku ikeno noko tamwata mata ilo njinde piti muŋga lâ, njineŋga noko ma pwura tu pwai kâi nzileŋa mwata piti lâ ninambwe mata ilo."

6 Yesu iporo njua njine lâ, njineŋga isia njua mine tu, "Kelekele sapâŋa, ande miki ma kalanzi mbwâmbwa ndimo. Tia ma sipupulia ku sikami warakami. Aŋga miki ma katambira nemi mbote-mbote arara ilâ panzi njoga ndimo. Tia ma sipale lâ kenzi."

Yesu itula njua pinde kilo njana noŋa kâ

7 "Ambo miki kano pa Maro Kindeni, ande i ma ipaloŋo pa nemi noŋa. Ambo karoto njana i ne vetâŋa ara, ande ma kasânda kulu. Ambo kapitikina i ne nzâla, ande i ma ikai nzâla piti pami.

8 Nana tu tamâta ea ino pa Maro Kindeni, ande i ma ipaloŋo pa ne noŋa; tamâta ea iroto njana i kâ, ande ma isânda kulu; aŋga tamâta ea ipitikina nzâla, ande Maro Kindeni ma ikai nzâla piti papa.

9 Ambo noko nату tonge ino pano tu kâpwa kulua, ande noko ma mira tonge kulua, tiya? Tia ndo!

10 Ambo ino pano tu iŋa kulua, ande noko ma mwâta saka kulua, tiya? Tia ndo!

11 Opopo, miki nde kiesaka tamwatami, ambo taitu miki uru kelekele ara nâ kalanzi natumi. Mine nde kalomi ngere sondo nga; miki tamami Maro Kindeni imo samba ilo, aku indeka nana kelekele ara ndo ilanzi tamâta ea sino papa i.

12 Mose ne ngua tukuña tava kinzi ngua-tulâña tamâta mungâña nenzi ngua rârâni nde ipânga kanao lâ ngua ñine tini: 'Vetâña ndia miki ilomi tu kinzi tamâta ma siveta pa miki, ande miki ma kaveta vetâñani ndaina pa kinzi.' "

Yesu itambira ngua nana nzâla rua kâ

13-14 "Nzâla tonje ilâ pa zavaruña nia, aku nzâla ñinde nde ñalae tina. Mine nde kinzi tamâta ngu ñalae ñinde nde uru soka nzâla ñinde. Anğa nzâla tonje ilâ pa via nia, aku nzâla ñinde nde mota mwata nâ. Mine nde kinzi tamâta ngu kiri-mwata nâ sikura tu sisânda nzâla ñinde kulu. Ayo, miki ma koka nzâla mota kala ilâ pa via nia ñinde nâ kalâ."

Yesu itula ngua nananzi ngua-tulâña tamâta lanjeña kâ

Luka 6:43-45

15 "Miki kapakatona sondo nananzi ngua-tulâña tamâta lanjeña kâ. Kinzi uru sitogonzi 'lama' kala naonzi mwasa nâ simâ pami. Ambo taitu kinzi kilalanzi mao nde mine: kinzi sitogonzi mbwâmbwa saka.

16 Ambo miki ma kalomi ngere sondo nana tamâta ñinde nenzi vetâña kâ, ande ma kakura tu kasama ilonzi pwataki. Nana tu kâi wâka-wâka uru ipula kâi waini kanao, ande tia, anğa wâlo mata-mata uru ipula mbimu kanao, ande tia ndo.

17 Aku mine nâ, kâi ara rârâni nde uru sipula kanaonzi ara nâ, anğa kâi sakamao nde uru sipula kanaonzi sakamao nâ.

18 Kâi ara ikura tu ipula kanao sakamao ande tia, anğa kâi sakamao ikura tu ipula kanao ara, ande tia.

19 Kâi ndia uru ipula kanao ara tia, ñinde ma kinzi sitoto ku sitambira lâ yââ ilo ikana lâ.

20 Kinzi ngua-tulâña tamâta nde sitogo kâi. Mine kala, ambo miki ma kalomi ngere sondo nana nenzi vetâña kâ, ande miki ma kakura tu kasama ilonzi pwataki.

21 Kinzi tamâta rârâ sisarâwa pa nana tu, 'Maro, Maro'. Taitu lâ zo muli, kinzi pinde ma simo Maro Kindeni ne ngumbi ilo, ande tia. Anğa tamâta ea kinzi uru siveta ikura nana Mama imo samba ilo ne pateâña mine, kinzi ñinde nâ ma simo i ne ngumbi ilo.

22 Mao nâ, muli, lâ zo ñinde nana ma amâ nana apare nia panzi tamâta rârâni, ande kinzi tamâta rârâ ma sisarâwa pa nana tu, 'Maro, Maro, maka munga kakai noko ndamwa ku katula ngua wa kasokinzi koroani saka piti tamâta ilonzi wa kaveta mâsi ñalanala rârâ wa!'

23 Andeta nana ma aporo ngua ipânga nia yo pa kinzi ñinde mine tu, 'Nana asama miki tia ndo. Miki nde sakamao tamwatami! Kakâwa kalâ!'

Yesu isia ngua nana luma pâña kâ

Luka 6:47-49

24 "Mine nde tamâta ea ilonjo nanenğu ngua ñine, aku taña mwasa nâ iyoka muli, ande i itogo ilo-kalo tamâta tonje ipa ne luma kâki imandi tâno kaika kulu.

25 Karâzi imbe ñalae, aku sakuru pondi kâki, kala lawea iyoka kaika ndo itingi luma ñinde yâti taulo. Andeta luma ñinde saputi ndue nde tia, nana tu ne ngunu-ngunu keno tâno kaika ilo.

26 Anğa tamâta ea ilonjo nanenğu ngua ñine, andeta taña kaika ku tini pwâka tu iyoka muli, ande i itogo tamâta kapa tonje ipa ne luma kâki imandi tâno mbariri kulu.

27 Karâzi imbe ñalae, aku sakuru pondi kâki, kala lawea iyoka kaika ndo itingi luma ñinde ilâ wa imâ wa. Ande kala luma ñinde saputi ndue, ku ipayaula ndo lâ."

28 Yesu iporo ngua rârâni ñine panzi marumbu lâ, ande kinzi tamâta rârâni wisinzi motutu ñana i ne mâsi ñana ipanananzi kâ.

29 Ñana tu i ñandai ipanananzi itogo nenzi pananâña tamâta ñana ngua tukuña kâ uru sipanananzi mine; ipanananzi itogo i tamwata ikai Maro Kindeni ndamwa kala iporo.

8

Yesu iveta tamâta tonje tini saga-saga ipânnga mbâra-mbâra kilo

Malaka 1:40-45, Luka 5:12-14

1 Yesu iyoka tuu ñinde kulu indue imâ, aku tamâta rârâ soka kuku silâ.

2 Indue lâ, ñinennga tamâta tonje, i tini saga-saga, nde imâ pa Yesu ipare tuku ku ipai tu, “Maro Ñalae, ambo noko ilo tu kuveta mine, ande noko pwura tu kuveta ñana tiningu ipânnga mbâra-mbâra”.

3 Aku Yesu isuña mbalau ilâ itaño tamâta ñinde tini ku ipai tu, “Ñana ilonngu tu aveta mine; kala ñine nâ noko kupânnga mbâra-mbâra!” Aku ndainani nâ pukonja saga-saga ñinde marumbu lâ tini, aku tamâta ñinde ipânnga tini mbâra-mbâra lâ.

4 Ñinennga Yesu ipai mine tu, “Kuloño sondu nga; noko ma kutapâri pa tamâta tonje ñana vetâña kala ipânnga pano ñine ndimo. Kulâ kupatula tini pa patarawâña tamâta, aku kuveta patarawâña ñana tini mbâra-mbâra kâ, ikura Mose ne ngua tukuña itula mine. Ambo noko ma kuveta mine, ande kinzi tamâta ma sisama tu noko ne pukonja nde marumbu lâ.”

Yesu iveta zugu tamâta nenzi koipu tonje ne wurâta tamâta tonje tini ara

Luka 7:1-10

5 Yesu iyoka ilâ lee ipânnga Kaperneam lawea. Ñinennga Rom zugu tamâta nenzi koipu tonje nde imâ papa ku ino tu,

6 “Tamâta Ñalae, nanenngu wurâta tamâta tonje ikai pukonja, kala ikeno luma. Pukonja ñinde

iveta i tini râki-râki ku tuka pââsââ lâ, aku ikai nâna ñalae tina.”

7 Ñinennga Yesu iporo ngua taulo papa tu, “Ara, ñana ma alâ aveta i tini ara kilo.”

8 Andeta koipu ñinde ipai tu, “Tamâta Ñalae, mine tia. Ñana nde tamâta kaa nâ; mine nde mana mana nga noko kutu kumâ nanenngu luma ilo, a? Ambo noko ma kuporo lâ kawa nâ, ande nanenngu tamâta ñinde ma tini ara kilo.

9 Ñana tu ñana kala mine nâ uru aveta wurâta panzi tamâta ñalanjala pinde. Aku ñana warakângu akai poe panzi zugu tamâta ngu tonje. Ambo ñana apai tonje tu, ‘Kulâ!’, ande ma ilâ. Ambo ñana apai tonje tu, ‘Kumâ!’, ande ma imâ. Ambo ñana aporo pa nanenngu wurâta tamâta tonje tu, ‘Kuveta wurâta ñine!’, ande i ma iveta.”

10 Yesu ilonjo Rom koipu ne ngua ñinde, aku i wisi motu. Aku ipainzi tamâta soka kuku i ñinde mine tu, “Opopo, tamâta ñai nde tinikoa ma, andeta ñana aporo mao nâ pami tu ñana munja amora tamâta tonje lâ Isrel ngu ne kalo-tawana irerege kuku tamâta ñine ne kalo-tawana, ande tia.

11 Mine nde ñana apaimi tu kinzi kalo-tawana tamâta rârâ ma soka pa tâno ndoni simâ, aku ma sisajona sika kunzi timbunda Abraham, Isaka, nga Yakopu, lâ zo ñinde Maro Kindeni ma ikai maro panzi tamâta lâ tâno kulu.

12 Anja kinzi Juda tamâta ñinde munja Maro Kindeni isarawanzi tu simo i ne ngu, ande i ma inaranzi silâ pa nia kondoma. Aku lâ nia ñinde kinzi ma sita ñalae ku niñonzi giri-giri ñana sikai nâna kâ.”

13 Yesu iporo ngua ñinde lâ, ñinennga ipai koipu ñinde mine tu, “Ayo, ñine nâ noko kutaulo kulâ, aku vetâña ñinde ma ipânnga pano, ikura noko ne kalo-tawana mine”. Aku lâ kari tai ndainani nâ, koipu ñinde ne wurâta tamâta ñinde tini ipânnga ara kilo.

Yesu iveta Petero ana taine tini ara kilo

Malaka 1:29-34, Luka 4:38-41

¹⁴ Ninennga Yesu iyoka ilâ Petero ne luma ilo, aku mata ilâ imora Petero ana taine ipoko ikeno ne kenona nia, ikai pukona ndamwa nâna.

¹⁵ Yesu ilâ ikai taine ninde mbau, aku ndainani nâ pukona ipile i ilâ lâ. Ninennga taine imandi ku isu kâpwa pa Yesu.

Yesu ivetanzi tamâta râra tinzi mbalaunzi ara

¹⁶ Kari indue lala lâ, ninennga kinzi tamâta lâ lawea ninde sikainzi tamâta râra ninde koroani saka sipakâe kunzi, aku simâ pa Yesu. Aku Yesu itu kaika panzi koroani saka ku inaranzi, kala sipilenzi tamâta ninde sikâwa silâ. Aku Yesu ivetanzi pukona tamâta rârani tinzi ara kilo tona.

¹⁷ Yesu ne vetâna ninde nde iyoke Maro Kindeni kawa ngua tonje munnga io lâ ngua-tulâna tamâta Aisaia kawa. Aisaia iporo ngua mine tu, "I tamwata izavaru nenda pukona kie-kie piti lâ tininda."

Yesu itula ngua nana nenda mâsi nana taponi muli pa i

Luka 9:57-62

¹⁸ Yesu mata ilâ imora tamâta ngu nalae tina simandi sinje i lâ, kala ipainzi ne pâri-tamâta mine tu, "Kinda ma tambwaliu talâ pa lââ bwalika tini pinde".

¹⁹ Ninennga pananâna tamâta nana ngua tukuna kâ tonje nde imâ pa Yesu ku ipai tu, "Panana, lawea ndia noko kutu kulâ papa, ande nana kala ma ayoka noko muli alâ".

²⁰ Andeta Yesu iporo taulo tu, "Kinzi mbwâmbwa ngoi nenzi ngânza nde keno dugu ilo, anga kinzi sii nde palanzi keno tona. Anga nana Tamâta Natu nde niângu tonje nana akeno apwarea kâ, nde tia."

²¹ Yesu iporo ngua nîne lâ, ninennga kalo-tawana tamâta tonje ipai Yesu tu, "Maro Nalae, mwanga

nga. Nana ma alâ akea nana mama munnga lâ nga."

²² Andeta Yesu ipai tu, "Kalo loko. Kinzi mateña tamâta ma sipakea warakanzi nawalanzi. Anga noko kumâ, kupono muli pa nana."

Yesu iporo itu kaika pa kâlalawea, kala pâti kii lâ

Malaka 4:36-41, Luka 8:22-25

²³ Ninennga Yesu ikâki wânnga tonje kulu kunzi ne pâri-tamâta, aku simbwaliu silâ.

²⁴ Kinzi silâ lee sipânnga lââ bwalika ngini, ninennga walele nâ lawea iyoka more-more nalae aku ne kâlâ kâki ilinji lâ wânnga ilo. Anga Yesu nde ikeno utu lâ.

²⁵ Tia ku kinzi pâri-tamâta silâ sipano Yesu ku sipai tu, "Maro Nalae, kuvilama tâ! Tia ma tambwatuke ku ma naonda tia lâ!"

²⁶ Ninennga Yesu ipainzi tu, "Miki nemi kalo-tawana nde kiri-mwata nâ! Nana sâ kâ nga miki karuru pâta, a?" Yesu iporo ngua nîne lâ, ninennga imandi ku itu ngua kaika pa lawea wa kâlâ wa. Aku walele nâ lawea imâte lâ, aku lââ pâti kii lâ.

²⁷ Kinzi pâri-tamâta simora nîne ku ilonzi râra, aku sipakasona warakanzi tu, "Opopo, tamâta nîne nde tamâta mana kala iporo kaika pa kâlâ-lawea, aku kinzi kala sipalono pa i kawa ngua!"

Yesu isokinzi koroani saka piti lâ tamâta rua ilonzi

Malaka 5:1-21, Luka 8:26-40

²⁸ Yesu ilâ itoa lâ Galilaya Lââ bwalika tini pinde, lâ kinzi Gadara nenzi tâno. Ninennga tamâta rua simâ sipakâtu kuku Yesu. Koroani saka uru simo kinzi tamâta rua ninde ilonzi, ande kala rua uru simo potomule lâ ngânza ilo lâ kuru nia. Kinzi rua nde sipuli ngoi ndo; mine kala kinzi tamâta sikura tu soka nzâla ninde silâ, ande tia.

²⁹ Ninennga walele nâ kinzi rua sisarâwa kaika mine tu, "Maro Kindeni Natu, noko kutu kuveta mana pa maka. Maro Kindeni ne zo nana

ipare nia panzi ne kazânga tamâta nde ipânga tia yo, andeta noko kumâ nana nâna kulua maka, a?"

³⁰ Ande ngoa ngu njalae tonge nde simo nia njinde, sipanunju sika simo malawae mwasa.

³¹ Aku koroani saka njinde sino Yesu mine tu, "Ambo noko kujara maka, ande maka iloma tu noko ma kuoma kalâ pa ngoa njinde ilonzi."

³² Njine nga Yesu isâu panzi ku ipainzi tu, "Kakâwa kalâ!" Aku walele nâ koroani saka sipilenzi tamâta rua njinde, aku silâ ngoa ilonzi. Aku ngoa njinde ndoni wisinzi motutu simanguru sipalilu kaika silâ sindue nia ndamwa tonge. Njine nga sisonga sindue lââ bwalika ilo sinu lââ ku sipamateteu marumbu lâ.

³³ Kinzi katonânga tamâta nana ngoa kâ simora mâsi njinde, aku sipalilu silâ nenzi lawea ilo. Kinzi sitapâri panzi tamâta nana mâsi munnga ipânga panzi njinde. Aku sitapâri panzi tona nana mâsi kala ipânga panzi tamâta rua njinde koroani saka munnga simo ilonzi.

³⁴ Kinzi tamâta ndoni lâ lawea njinde siloŋo pâri lâ, njine nga rârâni simâ pa Yesu. Sipakâtu kuku, njine nga sino kaika papa tu ma ipile nenzi ninia ku ilâ pa nia tonge.

9

Yesu iveta tamâta tonge kie-mbalau sakamao ipânga ara

Malaka 2:1-12, Luka 5:17-26

¹ Njine nga Yesu ikâki wânga kulu ku imbwaliu ilâ pa lââ bwalika tini pinde. Ilâ lee itoa Kaperneam lawea, lawea njinde i uru imo.

² Itoa lâ, njine nga tamâta pinde sikale pukonja tamâta tonge simâ papa. Pukonja tamâta njinde kie-mbalau ndoni nde imâte lâ, kala ikeno rombe-rombe kulu. Yesu isama kinzi tamâta njinde kilalanzi pwataki tu nenzi kalo-tawana ikeno pa i. Mine kala ipai pukonja tamâta njinde tu, "Natunju, noko wisi puu

ndue. Nana azavaru noko ne kiesaka piti lâ tini."

³ Kinzi pananânga tamâta nana ngua tukuja kâ pinde nde siloŋo Yesu ne ngua njinde, kala ilonzi njuru-nuru siporo pa warakanzi tu, "Yoo, tamâta njine nde itu ikai Maro Kindeni nia, kala iporo ngua ara tia ndo lâ Maro Kindeni nao!"

⁴ Yesu isama kinzi ilonzi kalonzi njinde lâ, kala ipainzi mine tu, "Nana sâ kâ nga ilo-kalo sakamao njinde ikeno miki ilomi, a?"

⁵ Mao nâ, nana akura tu apai pukonja tamâta njine mine tu, 'Nana azavaru noko ne kiesaka piti lâ tini'. Aku mine nâ, nana akura apai tu, 'Noko kumandi sânda, ku pwoka kulâ'. Ayo, ngua ndia ma itula nanenju walo pwataki pami, a?"

⁶ Andeta nana ilonju tu miki ma kasama njine: nana Tamâta Natu akai Maro Kindeni ndamwa lâ tâno njine kulu, ikura nana azavaru kiesaka piti lâ tamâta tininzi tona." Yesu iporo ngua njine panzi lâ, njine nga ipai pukonja tamâta njinde tu, "Noko kumandi sânda, pwai ne rombe-rombe aku pwoka kulâ pa tamwata ne luma!"

⁷ Njine nga tamâta njinde imandi ku iyoka ilâ pa ne luma.

⁸ Kinzi tamâta simora mâsi njinde, kala ilonzi rârâ. Mine nde sipanea Maro Kindeni, nana tu i ne walo njalae ikeno pa Yesu.

Yesu isarawa Matai tu ipono muli papa

Malaka 2:14, Luka 5:27-28

⁹ Yesu iyoka ilâ, aku mata imora tamâta tonge, i nâ mine Matai. Matai nde uru iveta wurâta lâ Rom nenzi luma nana mbumbu kainja kâ tonge, kala isanona imo lumani ndaina ilo. Aku Yesu ipai tu, "Noko kumâ, kupono muli pa nana." Njine nga Matai imandi ku iyoka Yesu muli ilâ.

Kinzi Parisai tamâta silelea Yesu
Malaka 2:15-20, Luka 5:29-35

¹⁰ Aku muli, zo tonge, njine nga Yesu ilâ Matai ne luma ilo ku

isaŋona ika kâpwa kuku. Ande kinzi mbumbu-kaiŋa tamwatanzi ŋgu ŋalae sitavanzi kiesaka tamwatanzi pinde, kinzi rârâni simo luma ŋinde ilo sika kunzi Yesu ŋga ne pâri-tamâta.

¹¹ Andeta kinzi tamâta pinde lâ Parisai ŋgu nde simora ŋinde, ande kala sikasonŋanzi Yesu ne pâri-tamâta mine tu, “Wa, ŋana sâ kâ ŋga miki nemi pananâŋa ika kunzi tamâta sakamao ŋana mbumbu kaiŋa kâ wa kinzi kiesaka tamwatanzi wa, a?”

¹² Yesu ilonŋo nenzi ŋgua ŋinde, ŋinenŋa ipainzi tu, “Kinzi tamâta tininzi ara uru silâ pa tamâta ŋana ivetanzi pukonŋa kâ, ande tia. Kinzi pukonŋa tamâta nâ uru silâ pa tamâta ŋana ivetanzi pukonŋa kâ.

¹³ Andeta Maro Kindeni ne ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu, ‘Naŋa tiniŋgu pwâka ŋana simbi ŋinde miki uru kapatarâwa pana. Taitu naŋa ilonŋu ndo tu miki ma kalomi sukâŋa ŋananzi tinimi pinde ku kasukanzi.’ Ara ŋana miki ma karoto ŋana ŋgua ŋinde ne duvi kâ. Naŋa ŋandai amâ tâno kulu ŋana asarawanzi kinzi vetâŋa ara warakanzi ŋga; naŋa amâ ŋana asarawanzi kinzi kiesaka tamwatanzi.”

¹⁴ Ŋinde ilâ lâ, ŋinenŋa Yoane Lâ-Liliŋa Tamwata ne pâri-tamâta pinde simâ pa Yesu, aku sipai tu, “Maka uru katu kaika ŋana kâpwa kâ, ŋana ma kakai noŋa kâ, aku kinzi tamâta lâ Parisai ŋgu kala uru siveta mine tona. Mine nde mana mana ŋga noko ne pâri-tamâta uru siveta mâsi ŋine tia, a?”

¹⁵ Ŋinenŋa Yesu itu lâ kawanzi aku isia ŋgua lâ tamwata tini mine tu, “Ambo tamâta tonŋe itu ikâe kâ, ande i ninambwe kinzi ma ilonzi malia lâ zo ŋinde i imo kunzi yo, ande ma tia. Taitu muli, lâ zo ŋinde kinzi ma sikai pakâeŋa tamâta ŋinde piti lâ ninambwe ŋgininzi silâ, ŋinenŋa lâ zoni ndaina kinzi

ma kalonzi sukâŋa ŋalae, aku ma situ kaika ŋana kâpwa kâ.”

Yesu isia ŋgua ŋana i ne mâsi wasaseki anŋa nenzi mâsi siŋga

Malaka 2:21-22, Luka 5:36-39

¹⁶ Ŋinenŋa Yesu iporo tu, “Kinzi tamâta uru sisaraka lalava wasaseki katine ku sisuta ipono pasawaŋa siŋga râge-râge, ande tia. Ambo siveta mine, ande lalava ŋana ipono pasawaŋa râge-râge ŋinde ma ipaŋgu ku isaraka pasawaŋa kilo, kala ma râge-râge ipwa ŋalae tina kilo.

¹⁷ Anŋa kinzi tamâta uru siwuwu waini waseki lâ ŋgoa karae patu siŋga ilo, ande tia. Ambo siveta mine, ande waini ma ipondi kâki ku ma iveta ŋgoa karae patu siŋga ipwa pwataki. Ŋinenŋa waini ma imaliŋi kaa nâ indue lâ tâno kulu, aku ŋgoa karae patu kala ma ipânŋa sakamao tona. Kinzi tamâta uru siwuwu waini waseki lâ ŋgoa karae patu wasaseki nâ ilo, ande kala ruani ma keno sondo.”

Yesu ipaŋo katonâŋa tonŋe natu taine imandi imo via kilo, aku iveta taine tonŋe tini ara tava

Malaka 5:21-43, Luka 8:40-56

¹⁸ Yesu iporo ŋgua ŋine panzi tamâta marumbu tia yo, ande luma ŋana pasauŋa kâ ne katonâŋa tamâta tonŋe iyoka imâ laiti. Ipare tuku papa Yesu ku ipai tu, “Naŋa natunŋu taine ŋineni ŋga imâte lâ. Taitu naŋa asama tu ambo noko ma kumâ kuo mbau lâ i kulu, ande i ma imo via kilo.”

¹⁹ Ŋinenŋa Yesu imandi aku iyoka kuku katonâŋa ŋinde ilâ, aku Yesu ne pâri-tamâta nde soka kunzi silâ tonâ.

²⁰ Andeta taine tonŋe imo ndaina, i uru tini mâta ikai see ikura zo zo lee mbwera saŋao kanaŋo rua lâ. Aku ndainani nâ taine ŋinde iyoka pa Yesu muli imâ laiti, aku mbau ilâ itaŋo Yesu ne pasawaŋa luandondo ŋgaŋe.

²¹ I ne vetâŋa ŋinde nde duvi mine; munŋa i taine ilo pate

tu, “Ambo naŋa mbaungu ataŋo i ne pasawaŋa ŋgaŋe nâ, ande ma tiniŋgu ara kilo”.

²² Mine kala mbau ilâ itaŋo Yesu ne pasawaŋa ŋgaŋe. Njineŋga Yesu itale ku mata ilâ imora taine ŋinde, aku ipai tu, “Natungu, noko wisi puu ndue; noko ne kalo-tawana ŋinde iveta noko tini ara lâ.” Aku ndainani nâ, taine ŋinde tini ara kilo.

²³ Njineŋga Yesu iyoka ilâ katonâŋa ŋinde ne luma ilo, aku mata ilâ imoranzi tamâta pinde simbana kauro ŋana mateŋa kê, aku imoranzi ŋgu ŋalae sita wa siveta nia nduŋeŋa ŋalae tina.

²⁴ Andeta Yesu ipainzi tu, “Kaveta mine ndimo! Lâlu taine ŋine imâte tia; ikeno mata nâ.” Andeta kinzi sinelea i pâta kanaŋo.

²⁵ Mine kala Yesu ionzi siyâti silâ pa nia yo marumbu lâ, njineŋga ilâ luma ilo kisiŋa pwataki ŋinde ilo. Aku ikai taine taipa mbau, njineŋga taine imandi sânda imo via kilo.

²⁶ Aku pâri ŋinde nde ilâ ikura nia ŋinde ndoni.

Tamâta rua matanzi leva-leva aŋga tamâta tonje kawa pasâe nde simâ pa Yesu, aku ivetanzi tininzi ara lâ

²⁷ Yesu ipile luma ŋinde aku iyoka ilâ. Andeta tamâta rua matanzi leva-leva nde sitawa i simâ, aku kawanzi ŋalae sisasarâwa papa mine tu, “Noko Daviti ne vâsa, kalo sukâŋa ŋanama!”

²⁸ Yesu iyoka ilâ ne luma ilo, njineŋga tamâta rua ŋinde simâ papa. Aku Yesu ikasonanzi tu, “Mana mana; miki rua kalomi tawana tu naŋa akura ŋana aveta matami ara kilo, tiya?” Kinzi rua nde siporo taulo tu, “Tamâta ŋalae, maka kaloma tawana mine”.

²⁹ Njineŋga Yesu io mbau lâ kinzi rua matanzi ku ipainzi tu, “Miki nemi kalo-tawana ikeno pa naŋa; mine kala vetâŋa miki ilomi papa ŋine, ande ma ipâŋga pami mine nâ”.

³⁰ Aku ndainani nâ kinzi rua matanzi pareŋge simora kilo. Njineŋga Yesu iporo itu kaika panzi rua mine tu, “Miki rua ma katapâri pa tamâta tonje ŋana vetâŋa ŋine ndimo.”

³¹ Andeta muli, kinzi rua siyâti silâ, njineŋga situla Yesu parina panzi tamâta ikura nia ndoni.

³² Kinzi rua simandi ŋana sipile Yesu siyâti silâ, njineŋga tamâta pinde sikai tamâta tonje imâ pa Yesu. Koroani saka tonje muŋga ipakâe kuku tamâta ŋinde, kala iveta i kawa pasâe lâ.

³³ Njineŋga Yesu isoki koroani saka ŋinde ikâwa ilâ lâ, aku tamâta ŋinde muŋga kawa pasâe nde iporo ŋgua kilo. Kinzi tamâta simora mâsi ŋinde kala wisinzi motutu lâ, aku siporo mine tu, “Opopo, vetâŋa tonje kie mine muŋga ipâŋga lâ kinda Isrel ŋgininda, ande tia ndo!”

³⁴ Andeta kinzi tamâta pinde lâ Parisai ŋgu nde siporo ŋgua pavaligiŋa mine tu, “Yoo, ikai koroani saka nenzi koipu ne walo, kala isokinzi koroani saka piti lâ tamâta ilonzi”.

Yesu kalo sukâŋa ŋananzi tamâta

³⁵ Yesu iyoka ilâ ikura lawea ndoni ikeno Galilaya tâno. I uru ipanananzi tamâta lâ nenzi luma ŋana pasauŋa kê ilo, ku itula pâri ara panzi ŋana Maro Kindeni ne mâsi ŋana ikai maro panzi tamâta kê. Aku kinzi pukonja tamâta rârâni, kinzi ŋinde simo tava pukonja kie-kie, ande ivetanzi tininzi ara kilo.

³⁶ Yesu mata ilâ imoranzi tamâta ŋgu ŋalae simo nia ŋinde, aku i kalo sukâŋa ŋananzi, ŋana tu kinzi walonzi tia ku sikura tu sipavila warakanzi, ande tia. Kinzi simo sitogonzi “lama” ŋgu, nenzi katonâŋa tamâta tia.

³⁷ Mine kala Yesu itambira ŋgua panzi ne pâri-tamâta mine tu, “Kâpwa maria ndo keno tâno ilo, andeta wurâta tamâta ŋana sikai

kâpwa kâ nde kambwanenzi mota mwata.

³⁸ Mine nde miki ma kakai noŋa kano pa Maro Kindeni, ina tâno ŋine warika, ŋana ma ionzi wurâta tamâta pinde silâ sisukami ŋana kagona i ne kâpwa ŋinde.”

10

Kinzi pâri-tamâta saŋao kanaŋonzi rua ŋanzi

¹ Yesu isarawanzi ne pâri-tamâta saŋao kanaŋonzi rua simâ, ŋinenga i walo kaika ilanzi ŋana sisokinzi koroani saka wa siveta tamâta nenzi pukonŋa kie-kie rârâni tininzi ara kilo.

² Kinzi pâri-tamâta saŋao kanaŋonzi rua ŋinde ŋanzi ande mine: Saimon, i ŋa tonŋe Petero, tava i tai Andaria; anŋa Yamesi, i Sebedi natu, tava i tai Yoane;

³ anŋa Pilip ku Bartolomyu rua; anŋa Tomas, anŋa Matai, i muŋga uru iveta wurâta ŋana mbumbu kainŋa kâ; anŋa Yamesi, i Alfius natu, anŋa Tadius;

⁴ anŋa Saimon Selot, anŋa Judas Iskariot, i muli ikai kulu-pânŋa ŋana Yesu kâ, ku io i lâ kinzi kazâŋa tamâta mbaunzi ilo.

Yesu iwae wurâta panzi ne pâri-tamâta saŋao kanaŋonzi rua

Malaka 6:7-13, Luka 9:1-6

⁵ ŋinenga Yesu ionzi ne pâri-tamâta saŋao kanaŋonzi rua silâ. Aku ipainzi tu, “Miki ma kalâ pa kinzi tinikoa ŋgu nenzi ninia ndimo, aku kalâ kinzi Samaria ŋgu nenzi lawea ilo ndimo.

⁶ Miki ma koka sondo kalâ panzi tamâta lâ Isrel ŋgu nâ. Kinzi ŋgu ŋinde nde sitogo ‘lama’ ŋgu, sisapiri kala soka potomule siroroto ŋana nzâla kâ.

⁷ Miki kalâ katula ŋgua panzi mine tu, ‘Maro Kindeni ne zo ŋana ikai maro panzi tamâta kâ, ande imâ ipânŋa laiti lâ.’

⁸ Miki kalâ kavetanzi pukonŋa tamâta tininzi ara kilo; aku kapaŋonzi mateŋa tamâta wa

kavetanzi tamâta tininzi saga-saga ipânŋa mbâra-mbâra wa kasokinzi koroani saka piti lâ tamâta ilonzi wa. Naŋa muŋga walo kaika alami ŋana kaveta mâsi kie-kie ŋinde, aku miki ŋandai mbumbu tonŋe kalua naŋa ŋana kakai walo ŋinde ŋga. Mine kala lâ zo ŋana miki ma kaveta mâsi ŋinde panzi tamâta, ande miki ma kakai mbumbu ŋana ndimo.

⁹ Aku miki ma kazeze mbumbu pinde lâ nemi tâŋa ilo ndimo.

¹⁰ Mao nâ, lâ zo ŋana miki koka kâ, ande miki ma kakai keta wa pasawaŋa rua wa kemi kâmba wa tukâla ŋana yokâŋa kâ ndimo. Ara ŋana kinzi tamâta ma kelekele ŋinde silua tamâta ea iveta wurâta panzi.

¹¹ Ambo miki koka kalâ lawea tonŋe ilo, ande miki ma kalâ karoto ŋana tamâta ea lâ lawea ŋinde ma ilo ara pami. Ambo kasânda tamâta kulu, ande miki ma kamo ndaina kuku tamâta ŋinde lee, ikura lâ zo ŋana miki kapile lawea ŋinde kalâ.

¹² Ambo miki kalâ luma tonŋe ilo, ande kaporo wisi-ara ne ŋgua panzi tamâta simo luma ŋinde.

¹³ Ambo kinzi tamâta simo luma ŋinde ma ilonzi ara nâ pami, ande kano pa Maro Kindeni tu ma itu nzâmbe panzi. Taitu kalonŋo ŋga; ambo kinzi ilonzi ara pami tia, ande kakai noŋa kilo tu Maro Kindeni ne nzâmbe ma piti lâ tininzi.

¹⁴ Ambo kinzi tamâta rârâni lâ luma tonŋe tâku lawea tonŋe nde tininzi pwâka tu sikaimi kamo kunzi, aku tininzi pwâka tu silonŋo nemi ŋgua, ande miki ma kapilenzi, ŋinenga kapamasi kemi tâno gawura piti, ŋana itula nenzi vetâŋa soki ŋinde pwataki.

¹⁵ Naŋa aporo mao nâ pami; lâ zo muli, Maro Kindeni ma ionzi tamâta rârâni lâ i ne ŋgua nia. Aku pa zo ŋinde, kinzi tamâta lâ lawea ŋinde ma sikai nâna ŋalae tina, ipole nâna ndia kinzi tamâta sakamao muŋga simo Sodom lawea ŋga Gomora lawea ŋinde ma sikai.”

Malia kie-kie ma ipângga

¹⁶ Yesu iporo ngua njine panzi ne pâri-tamâta lâ, njineŋga ipainzi tu, “Miki kaloŋo nga; naŋa aomi kalâ katogonzi ‘lama’ kamo mbwâmbwa saka ngininzi. Mine nde miki ma kanŋenge ŋana kazâŋa kâ, itogo mwâta uru iveta mine; aku kamo naomi mwasa nâ, itogo sii bâlu uru imo mine.

¹⁷ Miki kapakatona sondu ŋga, ŋana tu kinzi tamâta pinde ma sikaimi kaika ku siomi lâ ngua nia, aku ma sipalilimi pâta lâ nenzi luma ŋana pasauŋa kâ ilo.

¹⁸ Kinzi ma ilonzi tu sitawa naŋa ŋânŋu ndue, ande kala ma sikaimi kalâ panzi tamâta mbâna-mbâna wa koipu ŋalaŋala wa. Lâ zo njinde, miki ma katula pâri ara ŋana naŋa kâ pwataki panzi Juda tamâta wa kinzi tinikoa wa.

¹⁹ Ambo siomi kalâ pa ngua nia, ande miki ma karuru ku kalomi loko tu, ‘Maka ma kaporo ngua mana’, mine ndimo. Ŋana tu lâ zoni ndaina, Maro Kindeni ma itula ngua pami tu katula kâ.

²⁰ Aku ngua miki ma katula panzi njinde nde warakami nemi ngua, ande tia. Miki tamami Maro Kindeni ne Koroani Sapâŋa tamwata ma io ngua njinde lâ kawami.

²¹ Lâ zo njinde, kinzi tamâta ma sio ninzi-nambwe lâ ngua nia, aku ma sipunzi pâta simâte. Aku tamâta ma siveta mine nâ pa warakanzi natunzi tona. Anŋa kinzi lâlu ma sikai kazâŋa kie taituni panzi tinanzi-tamanzi tava, kala ma sionzi lâ kazâŋa tamâta mbaunzi ilo tu ma sipunzi pâta simâte.

²² Kinzi tamâta ndoni ma wisinzi nâna ndo pa miki, ŋana tu miki kalomi tawana naŋa. Andeta tamâta ea kalo tawana naŋa kaika lee ilâ ipângga lâ keri, ande Maro Kindeni ma via mao ilua i.

²³ Ambo kinzi tamâta lâ lawea tonŋe ma siveta malia pami, ande kakâwa kalâ pa lawea tonŋe. Naŋa aporo mao nâ pami; miki ma kaveta wurâta njine kakura Isrel

nenzi lawea rârâni marumbu tia yo, njineŋga naŋa Tamâta Natu ma amâ.”

Yesu ne pâri-tamâta ma sikai nâna, sitogo i mine

²⁴ Njineŋga Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Kinzi pepa tamâta nenzi ilo-kalo ŋandai ipole nenzi pananâŋa tamâta ne ilo-kalo nga; aku mine nâ, kinzi wurâta tamâta ŋandai simo nenzi tamâta ŋalae kulu nga.

²⁵ Mine nde vetâŋa ndia kinzi siveta pa pananâŋa tamâta, ande ma siveta mine nâ panzi i ne pepa tamâta tona; anŋa vetâŋa ndia siveta pa tamâta ŋalae, ande ma siveta mine nâ panzi i ne wurâta tamâta. Ambo kinzi tamâta pinde uru sipatu tamâta ŋalae tonŋe ŋa tu Belsebul (i ŋa tonŋe Sadana), ande kinzi ma siporo ngua sakamao ndo ŋananzi tamâta uru sipono muli papa i njinde.

Kinda ma tamege ŋana Maro Kindeni simbo nâ

²⁶ “Mine nde miki ma karuru ŋananzi nemi kazâŋa tamâta ndimo. Ngua ndia rârâni ikeno paveâŋa, njinde miki ma katula pwataki ipângga nia yo, ŋana kinzi tamâta ma sisama ngua rârâni ne duvi.

²⁷ Mao nâ, ngua ndia rârâni naŋa aporo pami lâ nia nganŋe, njinde miki ma katula ipângga nia yo. Aku ngua ndia rârâni muŋga taporo imo nginininda nâ, njinde miki ma kamandi lâ luma kulu âta aku kawami ŋalae katula pwataki.

²⁸ Miki ma karuru ŋananzi kazâŋa tamâta ndimo, ŋana tu kinzi sikura tu sipu karaemi nâ pâta imâte, taitu sikura tu sipu koranami pâta imâte, ande tia. Ambo taitu miki ma karuru ŋana Maro Kindeni, ŋana tu i simbo nâ ikura tu izavaru karaemi wa koranami lâ yââ ŋalae ne mbââ ilo.

²⁹ Miki kasama tu kinzi tamâta uru sikonzi sii kiri-kiri rua lâ mbumbu taitu nâ. Mine nde kasama tu sii nde itogo kelekele kaa nâ.

Andeta miki tamami Maro Kindeni uru ikai katonâña sondo panzi sii nñinde. Mao nâ, ambo i ma isâu tia, ande sii tonje ma ikura tu imbe ndue ipu tâno, ande tia.

³⁰ Aku mine nâ, Maro Kindeni isama lâ ñana miki nemi moña wa vetâña wa. Opopo, kulu pwau ñapia keno kulumi, ande isama ñine wa!

³¹ Mine nde miki ma karuru ndimo, ñana tu lâ Maro Kindeni nao, ande miki nde kelekele ara ndo, kapolenzi sii ndoni marumbu lâ.”

Mâsi ñana tatula nenda kalo-tawana pwataki kâ

³² “Tamâta ea itula ne ilo-kalo pwataki lâ nia yo tu i kalo tawana naña, ande muli naña kala ma atula ñgua pwataki papa naña Mama lâ samba lawea mine tu, ‘Tamâta ñine nde nanenju tamâta’.

³³ Anja tamâta ea itula ne ilo-kalo pwataki lâ nia yo tu i kalo tawana naña tia, ande muli naña kala ma atula ñgua pwataki papa naña Mama lâ samba lawea mine tu, ‘Tamâta ñine nde nanenju tamâta tia’.”

Yesu imâ ñana iveta kazâña ipânga

³⁴ “Miki ma ilomi tu naña amâ ñana apupu paraña rârâni lâ tâno kulu, mine ndimo. Naña ñandai amâ ñana apupu paraña ñga.

³⁵ Naña amâ ñana aveta kazâña ne mâsi ipânga. Mao nâ,

‘Natu tamâne ma ikai kazâña pa tama, anja natu taine ma ikai kazâña pa tina, anja lawa ma ikai kazâña pa ana.

³⁶ Tamâta see kinzini ma sipânga simo i ne kazâña tamâta.’

³⁷ Ambo tamâta tonje ne tini-mwasa panzi tina-tama ipole ne tini-mwasa pa naña, ande i ma ikura tu imo nanenju tamâta, ande tia. Aku mine nâ, ambo tamâta tonje ne tini-mwasa panzi natu ipole ne tini-mwasa pa naña, ande i ma ikura tu imo nanenju tamâta, ande tia.

³⁸ Aku mine nâ, ambo tamâta tonje tini pwâka tu ikale i ne

kâi popole ku iyoka naña mulingu, ande i ma ikura tu imo nanenju tamâta, ande tia.

³⁹ Tamâta ea ilo ñalae ñana tamwata ne via lâ tâno kulu, ande i ma ikura tu ikai via mao, ande tia. Anja tamâta ea kalo tawana naña kala ipatawa tini ku imora tamwata ne via tu kelekele kaa nâ, ande i ma isânda ne via mao kulu.”

Tamâta ikai ne kulu ara

⁴⁰ “Tamâta ea iveta kie ara pa miki, ande iveta kie ara pa naña tona. Aku tamâta ea iveta kie ara pa naña, ande iveta kie ara pa Maro Kindeni tona, ina muña isupwa naña kala amâ.

⁴¹ Ambo tamâta tonje ilo ara panzi Maro Kindeni ne ñgua-tulâña tamâta, kala iveta kie ara pa tonje, ande tamâta ñinde ma ikai ne kulu, itogo kulu ñinde kinzi ñgua-tulâña tamâta uru sikai mine. Aku mine nâ, ambo tamâta tonje ilo ara panzi tamâta ñinde uru sipono muli pa Maro Kindeni, ande kala iveta kie ara pa tonje, ande i ma ikai ne kulu, itogo kulu kinzi tamâta uru sipono muli pa Maro Kindeni ñinde uru sikai mine.

⁴² Naña aporo mao nâ pami; ambo tamâta tonje ilo ara panzi kalo-tawana tamâta, kala iliñi lâ vâra-vâra lâ kâmba ilo ku ilua nanenju tamâta tonje tu inu kâ, ande Maro Kindeni ma kulu ilua tamâta ñinde.”

11

Yoane Lâ-Liliña Tamwata isupwanzu ne pâri-tamâta simâ pa Yesu Luka 7:18-35

¹ Yesu iporo ñgua ñine panzi ne pâri-tamâta saño kananjonzi rua marumbu lâ, ñinenja ipile lawea ñinde ku ilâ pa lawea pinde ikeno Galilaya tâno, ku ipanananzi tamâta ku itula Maro Kindeni kawa ñgua panzi.

² Anja Yoane Lâ-Liliña Tamwata nde imo luma sakamao ilo, ande ilojo Yesu Kirisi parina tu iveta mâsi kie-kie ñinde. Mine kala Yoane

ionzi ne pâri-tamâta pinde silâ pa Yesu,

³ ɳana ma sikasona i mine tu, “Tiambo nokoni kala tamâta ɳinde Maro Kindeni muɳga ipa ɳgua tu ma isupwa imâ, tiya?, ma kao tinima ɳana tamâta tonje.”

⁴ ɳinenɳa Yesu itu ɳgua taulo panzi tu, “Miki kataulo kalâ katapâri pa Yoane ɳana vetâɳa wa mâsi kiekie miki kalonjo ku kamora ɳine:

⁵ Kinzi tamâta muɳga matanzi leva-leva ande simora nia, aɳga kinzi tamâta muɳga kenzi saka-mao nde soka nzâla silâ. Kinzi tamâta muɳga tininzi saga-saga nde sipâɳga tininzi mbâra-mbâra lâ, aɳga kinzi tamâta muɳga taɳanzi pasâe nde silonjo ɳgua. Kinzi mateɳa tamâta nde simandi simo vianzi kilo, aɳga kinzi sugorai tamwatanzi nde silonjo pâri ara.

⁶ Tamâta ea ikai nâna ɳana ne kalo-tawana kâ, ambo i ma imandi kaika ku ipono muli sondo pa naɳa, ande Maro Kindeni ne nzâmbe ma ikeno papa i.”

⁷ Yoane Lââ-Liliɳa Tamwata ne pâri-tamâta ɳinde nde silâ lâ, ɳinenɳa Yesu iporo ɳgua panzi tamâta ɳgu simo kuku i ɳinde. Ipainzi tu, “Miki muɳga kalâ pa nia bilimu ɳana kalonjo Yoane Lââ-Liliɳa Tamwata ne ɳgua, aku lâ zo ɳinde miki kalâ tu kamora sâ. Tiambo miki kalâ tu kamora kuli tonje, lawea itili ilâ wa imâ wa, tiya? Mine tia.

⁸ Mine nde miki kalâ tu kamora sâ. Tiambo miki kalâ tu kamora tamâta tonje uru isinɳa pasawaɳa arara, tiya? Mine tia. Kinzi tamâta uru sisinɳa pasawaɳa arara ɳinde nde simo koipu ɳalanjala nenzi luma nâ ilo.

⁹ Mine kala miki kalâ tu kamora sâ. Tiambo miki kalâ tu kamora ɳgua-tulâɳa tamâta tonje, tiya? Mao nâ, miki kalâ tu kamora ɳgua-tulâɳa tamâta tonje. Andeta miki ɳandai kamora ɳgua-tulâɳa tamâta kaa nâ ɳga.

¹⁰ Mao nâ, kinzi ɳgua-tulâɳa tamâta muɳgâɳa nde sikai Maro Kindeni kawa ɳgua, ɳinenɳa singere ɳgua ɳana Yoane lâ pepa tini mine tu,

‘Kulonjo ɳga; naɳa ma ao nanenɳu ɳgua-tulâɳa tamâta tonje ilâ imuɳga pano. I ma iveta nzâla sondo pa noko.’

¹¹ Naɳa aporo mao nâ pami; ikura zo muɳgâɳa rârâni, ande tamâta tonje imo tamâta ɳalae kala ipole Yoane Lââ-Liliɳa Tamwata, ande tia ndo. Ambo taitu miki kalonjo ɳga; lâ ɳgu ɳine Maro Kindeni ikai maro papa, tamâta ea imo kinzi tamâta rârâni kalonzi, ande i imo tamâta ɳalae, kala ipole Yoane.

¹² Muɳga, lâ zo ɳinde Yoane Lââ-Liliɳa Tamwata imandi ɳana iveta ne wurâta, aku imâ lee ipâɳga lâ zo ɳine kala tamo ɳine, ande kinzi kazâɳa tamâta nde sipara kaika ku sitogo tu sipono nzâla ɳana Maro Kindeni ma ikai maro panzi tamâta kâ.

¹³ Mao nâ, singani, aku imâ lee ipâɳga lâ Yoane Lââ-Liliɳa Tamwata ne zo, ande Mose ne ɳgua tukuɳa aɳga kinzi ɳgua-tulâɳa tamâta rârâni nde situla ɳgua ɳana Maro Kindeni ne zo ɳana ikai maro panzi tamâta kâ.

¹⁴ Aku miki ea ilomi tu kalomi tawana nenzi ɳgua ɳinde, ande miki kalonjo ɳga; Yoane nde ikai Iliã nia, ina ɳgua-tulâɳa tamâta muɳgâɳa ɳinde kinzi siporo tu ma itaulo imâ kilo.

¹⁵ Ambo miki taɳami keno, ande kalonjo ɳgua ɳine sondo.

¹⁶ Ayo, naɳa ma aporo asia ɳgua mana ɳana vetâɳa kinzi tamâta uru siveta lâ zo ɳine. Kinzi nde sitogonzi lâlu kiri-kiri, ilonzi kalonzi soki-soki sisaɳona ao ɳgini ku sisarâwa pa nawalanzi tu,

¹⁷ ‘Opopo, maka kambana kauro ɳana miki ma kakina kiniɳa, andeta miki tinimi pwâka tu kaki. Aɳga maka kawâɳgi wâɳgiɳa kalo-kalo kâ, andeta miki tinimi pwâka tu

kata.' "

¹⁸ Njineŋga Yesu iporo ŋgua siâŋa ŋine ne duvi pwataki panzi tu, "Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata uru indi kaika pa tamwata ŋana kâpwa wa waini wa, andeta kinzi sivaligi i mine tu, 'Koroani saka imo kuku i!'

¹⁹ Anŋa naŋa Tamâta Natu uru aka wa anu wa, andeta kinzi sivaligi naŋa mine tu, 'Kamora ŋga, i tamâta ŋana ika kâpwa wa inu waini ŋalae tina. Aku iveta mete kunzi tamâta sakamao ŋana mbumbu kaiŋa kâ wa kinzi kiesaka tamwatanzi wa!' Andeta Maro Kindeni uru iwae wurâta sondu ndo panzi ne tamâta, kala miki kamora kanaŋo pwataki lâ."

Yesu iporo ŋgua kaika ŋananzi tamâta ŋinde sipalele ilonzi kalonzi tia

²⁰ Yesu muŋga iveta mâsi ŋalaŋala râra ŋinde lâ lawea pinde, andeta kinzi tamâta lâ lawea ŋinde ŋandai sipalele ilonzi kalonzi ŋga. Mine kala Yesu iporo ŋgua kaika ŋananzi tamâta ŋinde mine tu,

²¹ "Oyae, miki tamâta lâ Korasin lawea! Oyae, miki tamâta lâ Bet-saida lawea! Malia ŋalae tina ma imâ pami! Ambo naŋa muŋga aveta mâsi ŋalaŋala panzi kiesaka tamwatanzi simo Tair lawea ŋga Saidon lawea, itogo naŋa muŋga aveta lâ miki nemi lawea mine, ande nanayoni kinzi tamâta ŋinde ma sipasawa pasawaŋa ŋinga wa sio kââ lâ kulunzi wa, ŋana itula ilonzi pwataki tu kinzi sipalele ilonzi kalonzi ilâ pa naŋa marumbu lâ.

²² Andeta naŋa aporo mao nâ pami; lâ zo ŋana Maro Kindeni ma ionzi tamâta silâ pa i ne ŋgua nia, ande kinzi tamâta lâ Tair wa Saidon nde ma sikai nâna, anŋa miki ma kakai nâna ŋalae tina!

²³ Anŋa miki tamâta lâ Kaperneam lawea, miki katu kapasuka warakami tinimi ku kakâki kalâ pa samba lawea, a? Tia ndo! Maro Kindeni ma itambirami kalâ kandue yââ ŋalae ne mbââ ilo!

Ambo lâ nia ndoyo naŋa aveta mâsi ŋalaŋala panzi kiesaka tamwatanzi lâ Sodom lawea, itogo naŋa muŋga aveta lâ miki nemi lawea mine, ande Sodom lawea ma keno mo ŋai yo, ma zavaruŋa tia.

²⁴ Andeta naŋa aporo mao nâ pami; lâ zo ŋana Maro Kindeni ma ionzi tamâta silâ pa i ne ŋgua nia, ande kinzi tamâta lâ Sodom ma sikai nâna, anŋa miki ma kakai nâna ŋalae tina!"

Kinda ma talâ pa Yesu ŋana takai pwareâŋa kâ

²⁵ Yesu iporo ŋgua ŋine lâ, njineŋga ikai noŋa pa Maro Kindeni mine tu, "O, Mama, noko uru pwai maro pa samba wa tâno wa. Naŋa kawâŋgu ndaŋge pano, ŋana tu noko kuvea ilo-kalo ŋinde ŋananzi ilo-kalo tamwatanzi, andeta kutula pwataki panzi tamâta ŋinde nenzi ilo-kalo ŋalae koŋa tia.

²⁶ Mao nâ, Mama, noko ilo pateva tu ma kuveta mine, kala kuveta lâ."

²⁷ Yesu ikai noŋa ŋine lâ, njineŋga iporo panzi tamâta ŋgu mine tu, "Naŋa akai Mama ndamwa marumbu lâ. Tamâta tonŋe isama Maro Kindeni Natu kilala sondu, ande tia; Mama simbo nâ isama. Aku naŋa Maro Kindeni Natu simbonŋu nâ kala asama Mama kilala sondu, tavanzi tamâta ndia naŋa apateanzi tu ma atula i kilala pwataki panzi.

²⁸ Mine nde noko tamâta ea kumakâsa ŋalae tina kala tini pââsââ lâ, ande noko kumâ pa naŋa, aku naŋa ma pwareâŋa alano.

²⁹ Kumâ pwai wurâta ŋine naŋa atu alano, aku naŋa ma apananano ŋana kumo nanenŋu tamâta. Naŋa uru akai poe mwasa nâ panzi tamâta, aku uru apatawa warakâŋgu tiningu. Mine nde kumâ pa naŋa, aku noko ilo ma isânda pwareâŋa kulu.

³⁰ Naŋa tu wurâta ŋine naŋa atu alano, ande wurâta ŋalae koŋa tia. Aku mine nâ, kekekele ndia naŋa

alano tu pwale, ande ñinde ne malia nde ñalae koña tia.”

12

Ngua tunja kaika ñana wurâta kaiña lâ pwareâña ne zo sapâña

Malaka 2:23-28, Luka 6:1-5

¹ Zo tonje, lâ Juda nenzi pwareâña ne zo sapâña tonje, Yesu tavanzi ne pâri-tamâta soka silâ sipânga kâpwa “wit” ne tâno ñgini. I ne pâri-tamâta nde putole ipunzi, kala sisiki kanaño pinde ku sika.

² Andeta tamâta pinde lâ Parisai ñgu nde matanzi ilâ simoranzi siveta mine, aku sipai Yesu tu, “Wa! Ngua tukuña ikeno tu kinda ma taveta wurâta lâ zo sapâña ndimo. Mine nde noko ne pâri-tamâta silaña sipole ñgua tukuña ñinde!”

³ Andeta Yesu iporo ñgua taulo panzi tu, “Tiambo miki ñandai kaponu ñgua ñana vetâña ñinde timbunda Daviti muña iveta, lâ zo ñinde putole ipu i tavanzi ne ñgu, a?”

⁴ Mao nâ, Daviti ilâ luma sapâña ilo, aku mbau ilâ ikai puroña ñinde kinzi patarawâña tamâta muña sipatarâwa pa Maro Kindeni. Patarawâña tamâta ñalae puroña ñinde ilua Daviti, ñinennga Daviti ika kunzi ne tamâta. Andeta ñgua tukuña ikeno tu kinzi patarawâña tamâta simbonzi nâ ma sika puroña ñinde.

⁵ Aku tiambo miki kazizâla tava ñana ñgua tukuña Mose ñgere ñananzi patarawâña tamâta, tiya? Kinzi uru siveta wurâta lâ Maro Kindeni ne luma sapâña ilo ikura pwareâña ne zo sapâña rârâni. Mine nde silaña sipole tukuña ñana zo sapâña kâ. Andeta kinzi siveta soki ñana ñinde kâ, ande tia.

⁶ Naña aporo mao nâ pami; tamâta tonje imo ñai, ande i tamâta ñalae, ipole Maro Kindeni ne luma sapâña.

⁷ Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu, ‘Naña tiningu

pwâka ñana simbi ñinde miki uru kapatarâwa pa naña. Taitu naña ilonngu ndo tu miki ma kalomi sukâña ñananzi tinimi pinde ku kasukanzi.’ Ambo miki ma kalomi ñgere sondu ñana ñgua ñinde ne duvi, ande miki ma kasowe ñgua mine lâ tamâta ñine tininzi, ande ma tia. Kinzi ñandai siveta kiesaka ñana ñinde kâ.

⁸ Ñana tu naña Tamâta Natu akai maro pa pwareâña ne zo sapâña.”

Yesu iveta tamâta tonje mbalau sakamao ipânga ara lâ pwareâña ne zo sapâña

Malaka 3:1-6, Luka 6:6-11

⁹ Yesu ipile nia ñinde, ñinennga iyoka ilâ Juda nenzi luma ñana pasauña kâ ilo.

¹⁰ Aku tamâta tonje imo niani ndaina, i mbalau tonje panzukuma lâ. Anña kinzi Parisai tamâta pinde simo ndaina, aku situ sio Yesu lâ ñgua nia. Mine kala sikasona Yesu tu, “Mose ne ñgua tukuña isâu ñana taveta pukona tamâta tini ara lâ pwareâña ne zo sapâña, tiya?”

¹¹ Ande Yesu itu lâ kawanzi tu, “Ambo miki nawalami tamâta tonje ne ‘lama’ taitu nâ imo, andeta lama ñinde pata indue mbââ tonje ilo lâ pwareâña ne zo sapâña, ande tamâta ñinde ma isaña ne lama ñinde ku itapa kâki imâ, tiya? Mao nâ, i ma isaña itapa kâki imâ.

¹² Ambo taitu lama nde lama nâ, anña lâ Maro Kindeni nao kinzi tamâta nde sipolenzi lama ndo lâ. Mine kala ñgua tukuña isâu ñana taveta vetâña ara lâ pwareâña ne zo sapâña.”

¹³ Yesu iporo ñgua ñine lâ, ñinennga iporo pa tamâta mbalau sakamao ñinde tu, “Kusowe mbalau.” Tamâta ñinde isowe mbalau lâ, aku ndainani nâ mbalau sakamao ñinde ipânga ara lâ, itogo i mbalau tonje mine.

¹⁴ Anña kinzi Parisai tamâta nde simandi silâ, ñinennga sipasau ku sipa ñgua tu ma sipu Yesu pâta imâte.

Yesu nde Maro Kindeni ne wurâta tamâta mao

Malaka 3:7-12

15 Andeta Yesu isama lâ nana nenzi ngua ninde. Mine kala ipile nia ninde ku iyoka ilâ. Aku tamâta rârâ soka i muli silâ, ande ivetanzi pukonja tamâta rârâni tininzi ara lâ.

16 Andeta Yesu indi kaika panzi tamâta ninde tu ma situ i parina ilâ panzi tamâta pinde silonjo ndimo.

17 Yesu iveta mine, ande kala Maro Kindeni kawa ngua munja itula papa ngua-tulâna tamâta Aisaia ninde, ande ipânja kanajo. Ngua ninde nde mine;

18 “Naja munja apatea tamâta nine tu imo nanenju wurâta tamâta. Naja tiningu mwasa ndo papa, aku ilonju ndeka nana. Naja ma ao koranângu ilâ papa i, kala i ma itula ngua panzi tinikoa ngu nana vetâna sondu naja uru aveta lâ ngua nia.

19 I nana iporo ipambita kunzi tamâta wa iporo ngua kawa pakâe njalae panzi, ande ma tia. Kinzi ma silonjo i isarâwa lâ nzâla kawa, ande tia.

20 Ambo taumbwa tonje kambwane sasa mwata, ande ninde i ma imbware nuki ndo, ande tia. Ambo sinâla ne ‘wiki’ tonje yââ kana lâ kala mundo nâ ikâki, ande ninde i ma ipupu imâte puusii kâ, ande ma tia. I ma iveta wurâta mine lee, ikura lâ zo ninde itunzi tamâta rârâni sondu marumbu lâ.

21 Aku kinzi tamâta papa ngu rârâni ma sio nenzi kalo-tawana ilâ papa i, ku ma sio tininzi nana i ne pavilâna ninde kâ.”

Kinzi siporo tu Yesu ikai wurâta kuku koroani saka nenzi koipu njalae

Malaka 3:22-27, Luka 11:14-23

22 Njine ilâ lâ, njinnga tamâta pinde sikai tamâta tonje simâ pa Yesu. Tamâta ninde nde koroani saka ipagagara, aku iveta i mata leva-leva wa kawa pasâe wa. Andeta Yesu iveta tamâta ninde tini

ara kilo, kala iporo ngua pwataki ku mata imora nia kilo.

23 Kinzi tamâta ngu njalae simo ndaina, ande matanzi simora Yesu ne mâsi ninde. Kinzi wisinzi motutu lâ, aku sipakasonja tu, “Opopo, tiambo tamâta njine nde timbunda Daviti ne vâsa ninde kala kinda uru tao tininda nana, tiya?”

24 Andeta kinzi Parisai ngu tamâta pinde silonjo ngua njine, aku sipainzi tu, “Tamâta njine ikai koroani saka nenzi koipu njalae Belsebul ne walo (i nja tonje Sadana), kala waloni ndaina isuka i nana isokinzi koroani saka piti lâ tamâta ilonzi.”

25 Yesu nde isama kinzi ilonzi pwataki lâ, ande kala ipainzi tu, “Ambo kinzi tamâta nenzi lawea taitu ma sipwa pwataki simo ngu rua ku sipara, ande lawea ninde ikura tu imo kaika, ande tia. Ambo tamâta tonje natu-timbu ma sipwa pwataki simo ngu rua ku sikai kazâna pa warakanzi, ande kinzi ngu ninde ma sipayaula ndo.

26 Aku mine nâ, ambo Sadana ne ngu ma sipwa pwataki simo ngu rua ku sikai kazâna pa warakanzi, ande i ne ngu ninde ma sipayaula ndo.

27 Ayo, miki kaporo tu koroani saka nenzi koipu njalae isuka naja kala asokinzi koroani saka. Andeta miki kalomi ngere sondu nja; miki Parisai nemi tamâta uru sisokinzi koroani saka piti mine nâ! Mine nde ea uru isuka kinzi, a? Miki nemi tamâta nenzi vetâna ninde itula nemi ngua ninde kilala pwataki tu soki ndo.

28 Andeta Maro Kindeni ne Koroani Sapâna uru imo kuku naja, aku walo ilana nana asokinzi koroani saka. Mine nde miki kasama tu Maro Kindeni ne zo nana ikai maro panzi tamâta kâ nde imâ ipânja pami marumbu lâ!

29 Tamâta tonje ikura tu iyoka kaa nâ ilâ tamâta kaika tonje ne luma ilo ku ipanawe i ne kekelele, ande tia. I ma ipa tamâta ninde kaika munja lâ nja. Iveta mine, njinnga ikura tu ikai ne kekelele

rârâni keno i ne luma ilo njinde marumbu lâ.

³⁰ Tamâta ea iporo muli pa naŋa tia, ande i ikai kazâŋa pa naŋa. Anŋa tamâta ea tini pwâka tu isarawanzi tamâta tu simâ pa naŋa, ande i iveta wurâta ŋana inŋaranzi tamâta sikâwa pwapwataki silâ.

³¹ Mine kala naŋa aporo mao nâ pami; Maro Kindeni ikura tu izavaru kiesaka rârâni tava ŋgua pavaligiŋa rârâni kinzi tamâta siporo papa i njinde piti lâ tininzi. Taitu kalonŋo ŋga; ambo tamâta tonŋe iporo ŋgua pavaligiŋa pa Maro Kindeni ne Koroani Sapâŋa, itogo kala ŋnine miki kaporo mine, ande Maro Kindeni ma izavaru tamâta njinde ne kiesaka njinde piti tia.

³² Mao nâ, tamâta ea iporo ŋgua potomule pa Tamâta Natu, ande Maro Kindeni ikura tu izavaru kiesaka njinde piti. Anŋa tamâta ea iporo ŋgua potomule pa Koroani Sapâŋa, ande lâ zo ŋnine wa zo muli wa, Maro Kindeni ma izavaru tamâta njinde ne kiesaka njinde piti, ande ma tia.”

Kâi sakamao uru ipula kanaŋo sakamao nâ

³³ Yesu iporo ŋgua ŋnine panzi Parisai tamâta lâ, nŋinenŋa ipainzi tu, “Kâi ara ne kanaŋo nde ara, anŋa kâi sakamao ne kanaŋo nde sakamao. Ambo kinzi tamâta ma simora kâi kanaŋo, ande ma sisama tu kâi njinde nde ara, tiya?, sakamao.

³⁴ Miki nde sakamao tamwatami, katogonzi mwâta saka mine! Miki kakura tu kaporo ŋgua ara tonŋe tia ndo! Tamâta kawa ŋgua nde itula ilo-kalo ndia ipipi lâ keno i ilo.

³⁵ Mao nâ, tamâta ara ne ilo-kalo ara rârâ nde ipipi lâ keno i ilo, kala i uru iveta vetâŋa arara. Anŋa tamâta sakamao ne ilo-kalo sakamao rârâ nde ipipi lâ keno i ilo, kala i uru iveta vetâŋa sakamao.

³⁶ Kinzi tamâta rârâni zo pinde siporo ŋgua kapa-kapa pinde. Kala ŋnine apaimi tu lâ zo muli Maro Kindeni ma ionzi tamâta rârâni

simandi i ne ŋgua nia, aku lâ zo njinde i ma italeanzi ŋana nenzi ŋgua njinde ndoni.

³⁷ Lâ zo njinde, Maro Kindeni ma iporo panzi tamâta pinde mine tu, ‘Noko tamwata kawa ŋgua itula pwataki pa naŋa tu noko ne soki tonŋe keno tia.’ Anŋa ma iporo ŋgua panzi tamâta pinde mine tu, ‘Noko tamwata kawa ŋgua itula pwataki pa naŋa tu noko ne soki keno’.”

Tamâta pinde sino Yesu tu ma iveta mâsi kaika tonŋe simora

Luka 11:29-32

³⁸ Yesu iporo ŋgua ŋnine lâ, nŋinenŋa kinzi pananâŋa tamâta ŋana ŋgua tukuŋa kâ pinde, sitavanzi tamâta pinde lâ kinzi Parisai ŋgu, ande simâ pa Yesu. Aku sipai tu, “Pananâŋa, maka iloma tu noko ma kuveta mâsi kaika tonŋe lâ naoma, ŋana ma kamora ku kasama tu Maro Kindeni ne walo ikeno pano.”

³⁹ Andeta Yesu itu lâ kawanzi ku ipainzi tu, “Opopo, kinzi kiesaka tamwatanzi nŋandai sio ilonzi kalonzi ilâ mao papa Maro Kindeni ŋga. Miki kakasonŋa naŋa ŋana kamora Maro Kindeni ne mâsi kaika tonŋe, a? Naŋa ma atula mâsi kaika tonŋe pa miki tia ndo. Maro Kindeni ma itula mâsi kaika taitu nâ pami, itogo muŋga itula pa ŋgua-tulâŋa tamâta Yona mine.

⁴⁰ Muŋga, Yona imo inŋa ŋalae tonŋe kapwa ilo ikura kari ŋato lâ; aku naŋa Tamâta Natu kala ma amo mateŋa ne kuru ilo ikura kari ŋato mine nâ.

⁴¹ Lâ zo ŋana Maro Kindeni ma ionzi tamâta rârâni lâ i ne ŋgua nia, ande kinzi tamâta muŋga simo Ninive lawea njinde ma simandi ŋgua nia ku ma situla miki nemi vetâŋa soki pwataki, ŋana tu kinzi Ninive tamâta muŋga silonŋo Yona itula ŋgua panzi, nŋinenŋa sipalele ilonzi kalonzi ndoni ilâ pa Maro Kindeni nâ. Andeta tamâta tonŋe

imo ñai, aku i nde ipole ñgua-tulâña tamâta Yona.

⁴² Aku mine nâ, lâ zo ñana Maro Kindeni ma ionzi tamâta rârâni lâ i ne ñgua nia, ande koipu taine ñalae kala nanayoni ikai poe panzi lâ Siba tâno ñinde, ande ma imandi lâ ñgua nia ku ma itula nemi vetâña soki pwataki, ñana tu koipu taine ñinde muñga iyoka pa nia malawae imâ tu ilonjo timbunda Koipu Ñalae Solomon itula i ne ilo-kalo ara papa. Andeta tamâta tonje imo ñai, aku i ne ilo-kalo nde ipole Solomon ne ilo-kalo.”

Kinda warakânda nâ takura tu tapu mulinda pa kiesaka, ande tia

Luka 11:24-26

⁴³ Ñineña Yesu itambira ñgua mine tu, “Ambo koroani saka tonje ipile tamâta tonje ilâ, ande i ma ilâ wa imâ wa lâ nia bilimu, iroroto nia tonje ñana ipwarea kâ. Ambo isânda nia ara tonje tia,

⁴⁴ ande i ma ilo pateo mine tu, ‘Ayo, ñana ma ataulo alâ kilo pa luma siñga ñinde muñga ñana amo’. I ma iyoka ilâ, ñineña ma isânda lumani ndaina, kinzi sitaka wa sisangarana lâ, aku ikeno ilo kaa nâ.

⁴⁵ Ñineña koroani saka ñinde ma ilâ ikainzi nuwala koroani lima kanaanzi rua simâ kuku i. Kinzi ñinde uru siveta mâsi sakamao ndo, sipole i ne mâsi sakamao ñinde. Aku kinzi rârâni ma silâ luma ñinde ilo. Muñga tamâta ñinde imo ara koña tia, andeta zo ñinde i ma imo sakamao ndo ikura zo zo. Aku mâsi kie taituni ma ipânnga panzi tamâta sakamao kala simo lâ zo ñine.”

Ea kinzi nde Yesu tina wa tai wa Malaka 3:31-35, Luka 8:19-21

⁴⁶ Yesu iporo ñgua ñine panzi tamâta marumbu tia yo, ñineña i tina wa tai nde simâ sipânnga simandi nia yo. Kinzi simâ tu ma siporo ñgua pa Yesu.

⁴⁷ Mine kala tamâta tonje imâ ipai Yesu tu, “Kulonjo, noko tina wa tai nde simâ sipânnga lâ, kala

simandi nia yo. Kinzi ilonzi ñgua tu siporo pano.”

⁴⁸ Andeta Yesu itu lâ tamâta ñinde kawa, ku iporo tu, “Ñana nana mao nde ea. Annga ñana taiñgu mao nde ea kinzi.”

⁴⁹ Ñineña Yesu mbau sili isowe iyokenzi ne pâri-tamâta, aku iporo tu, “Ñana nana wa taiñgu mao kala simo ñai.

⁵⁰ Tamâta ea kinzi uru siveta ikura ñana Mama Maro Kindeni imo samba ilo ñinde ne pateâña, aku soka i muli, kinzi ñinde nde sitogo ñana nana wa mwanenggu wa taiñgu wa.”

13

Ñgua tambirâña ñana tamâta ilinji kaniña vâsa lâ tâno ilo

Malaka 4:1-20, Luka 8:4-15

¹ Yesu iporo ñgua ñine marumbu lâ, ñineña ipile luma ñinde ku iyoka ilâ isañona Galilaya Lââ bwalika pwali, ñana ma ipanananzi tamâta.

² Andeta tamâta ñgu ñalae tina nde simâ sipasau pasâe ndo lâ i tini. Mine kala Yesu ikâki wânnga tonje kulu isañona. Annga kinzi tamâta ñgu ñalae nde simandi sâwa.

³ Ñineña Yesu isia ñgua tambirâña rârâ panzi ñana Maro Kindeni ne mâsi ñana ikai maro panzi tamâta kâ. Ipainzi tu, “Miki kalonjo ñga; tamâta tonje iyoka ilâ ilinji kaniña vâsa lâ tâno ilo.

⁴ Ilinji ilâ, ande kaniña vâsa pinde nde imbe indue nzâla-kawa, aku sii simâ sika marumbu lâ.

⁵ Annga kaniña vâsa pinde nde imbe indue tâno mira-mira. Tâno ñinde nde matatola koña tia, kala mata ipânnga walele.

⁶ Andeta kari ikâki imâ ikana. Aku kâpwa ñinde ne mburu-mburu kaika tia, kala ngâla-ngâla ndo lâ, kala imâte.

⁷ Annga kaniña vâsa pinde nde imbe indue wâlo mata-mata ñgininzi. Aku wâlo mata-mata ñinde ipânnga ñalae ku ilita, kala kanaanjo ipânnga tia.

⁸ Anḡa kaniḡa vâsa pinde nde imbe indue tâno ara kulu, aku ipânḡa ḡalae ku ipula kanaḡo. Pinde ipula kanaḡo tamâta ḡalae taitu (100), anḡa pinde nde ipula kanaḡo tamâta ḡato (60), anḡa pinde nde ipula kanaḡo tamâta taitu kanaḡo saḡao (30).

⁹ Ambo miki taḡami keno, ande kaloḡo ḡgua ḡine sonde.”

Yesu ne mâsi ḡana iporo ḡgua tambirâḡa nâ, ne duvi

¹⁰ Yesu iporo ḡgua ḡine marumbu lâ, ḡineḡa ne pâri-tamâta simâ papa ku sikasoḡa tu, “Mana mana ḡga noko uru kuporo ḡgua tambirâḡa nâ panzi tamâta.”

¹¹ Yesu nde iporo taulo tu, “Maro Kindeni itula ḡgua paveâḡa ne duvi pwataki pa miki ḡana i ne mâsi ḡana ikai maro panzi tamâta kâ. Andeta iveta mine panzi tamâta pinde, nde tia.

¹² Tamâta ea ikai ne ilo-kalo ḡana Maro Kindeni ne vetâḡa paveâḡa, ande Maro Kindeni ma ilo-kalo ḡalae ilua i, ma ipipi lâ i ilo. Anḡa tamâta ea tini pwâka tu ikai ilo-kalo ḡinde, ande Maro Kindeni ma ikai tamâta ḡinde ne ilo-kalo tini mwata ḡinde saḡe i.

¹³ Naḡa uru aporo ḡgua tambirâḡa nâ panzi, ḡana tu kinzi matanzi silea, andeta sikura tu simora kekekele tonḡe tia. Kinzi sitambira taḡanzi, andeta siloḡo ḡgua ku sisama ne duvi, nde tia.

¹⁴ ḡgua-tulâḡa tamâta Aisaia muḡa ikai Maro Kindeni kawa ku iḡgere ḡgua lâ pepa tini ḡana kinzi tamâtani ḡaina nenzi mâsi ḡana siloḡo nanenḡu ḡgua kâ. Iḡgere ḡgua mine tu,

“Tamâta ḡgu ḡine ma sitambira taḡanzi, andeta ma sisama ḡgua duvi kilala tia. Aku kinzi ma matanzi pareḡe, andeta ma simora kekekele tonḡe tia,

¹⁵ ḡana tu tamâta ḡgu ḡine ilonzi nde pasâe lâ, aku taḡanzi ikai pwapwaka nâ ḡana siloḡo ḡgua kâ, aku

sipono matanzi marumbu lâ. Ambo siveta mine tia, ande ma matanzi simora kekekele, aku taḡanzi ma siloḡo ḡgua, aku ilonzi ma sisama ḡgua duvi, ku ma sipalele ilonzi kalonzi simâ pa naḡa, aku naḡa ma aveta tininzi ara kilo’.”

¹⁶ Yesu iporo ḡgua ḡine lâ, ḡineḡa ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Anḡa miki nde ma kandeka nâ, ḡana tu Maro Kindeni iveta miki matami ikura tu kamora kekekele, aku iveta taḡami ikura tu kaloḡo ḡgua.

¹⁷ Naḡa aporo mao nâ pami; lâ zo muḡâḡa, kinzi ḡgua-tulâḡa tamâta râra sitavanzi kinzi tamâta râra uru soka Maro Kindeni ne ḡgua muli, kinzi ḡinde ilonzi ndo tu simora vetâḡa kala zo ḡine miki kamora ḡine, andeta simora tia. Aku ilonzi ndo tu siloḡo ḡgua kala ḡine miki kaloḡo ḡine, andeta siloḡo tia.”

ḡgua tambirâḡa ḡana vâsa liniḡa kâ, ne duvi

¹⁸ ḡineḡa Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Kala ḡine miki kaloḡo, ma natula ḡgua tambirâḡa ḡana tamâta iliḡi kaniḡa vâsa lâ tâno ilo ḡinde ne duvi pwataki pami.

¹⁹ Tamâta ea iloḡo ḡgua ḡana Maro Kindeni ne mâsi ḡana ikai maro panzi tamâta kâ, andeta izizâla ḡana ḡgua ḡinde ne duvi kilala, ande tamâta ḡinde itogo kaniḡa vâsa ḡinde imbe indue nzâla-kawa. Sadana imâ walele nâ ku ikawea ḡgua ḡinde Maro Kindeni muḡa ipau lâ tamâta ḡinde ilo, aku ikai ikâwa ilâ.

²⁰ Anḡa tamâta ea iloḡo nanenḡu ḡgua ḡine aku ikai walele nâ ku indeka, ande tamâta ḡinde itogo kaniḡa vâsa ḡinde imbe indue tâno mira-mira.

²¹ Tamâta ḡinde ikai ḡgua ḡinde kaika tia. Mine kala i imo tini nâ, anḡa muli ḡga tamâta pinde simâ, situ malia silua wa siveta kenzi saka-mao papa ḡana i ne kalo-tawana kâ. Mine kala tamâta ḡinde ne kalo-tawana nde imbe walele nâ.

22 Anḡa tamâta ea iloḡo nanenḡu ḡgua ḡine, andeta ilo ḡalae ḡana tâno ne kelekele, ande tamâta ḡinde itogo kaniḡa vâsa ḡinde imbe indue wâlo mata-mata ḡgininzi. I ne ilo-kalo ḡinde iveta kalo-lokoni papa i ḡana igona ne mbaliḡa rârà, kala i uru iveta vetâḡa ara pinde, ande tia.

23 Anḡa tamâta ea iloḡo Maro Kindeni ne ḡgua ku isama ḡgua ḡine ne duvi kilala sonde, ande tamâta ḡinde itogo kaniḡa vâsa ḡinde imbe indue tâno ara kulu. Kinzi tamâta ḡinde uru siveta vetâḡa ara rârà, itogo kanaḡonzi mine. Pinde siveta vetâḡa tamâta ḡalae taitu (100), anḡa pinde siveta vetâḡa tamâta ḡato (60), anḡa pinde siveta vetâḡa tamâta taitu kanaḡo saḡao (30)."

ḡgua tambirâḡa ḡana unza sakamao ipânḡa tâno ilo

24 Yesu itambira ḡgua tonḡe kilo panzi tamâta mine tu, "Maro Kindeni ne mâsi ḡana ikai maro panzi tamâta kâ, ande itogo tamâta tonḡe iliḡi kaniḡa vâsa ara lâ ne tâno ilo.

25 Iliḡi lâ, ḡinenḡa mbo tonḡe, kinzi tamâta sikeno utu lâ, andeta tâno warika ḡinde ne kazâḡa tamâta nde imâ, aku iliḡi unza sakamao vâsa ilâ kaniḡa ḡgininzi. Iliḡi lee marumbu lâ, ḡinenḡa ikâwa ilâ.

26 Aku muli, ḡinenḡa kaniḡa ḡinde ipânḡa kundu ramu aku kanaḡo, andeta kinzi wurâta tamâta matanzi ilâ simora unza sakamao ipagema kuku.

27 Aku kinzi wurâta tamâta silâ papa tâno warika ku sipai tu, 'Ayo, tamâta ḡalae, maka iloma pateo tu noko muḡa kuliḡi kaniḡa vâsa ara tâ ilâ noko ne tâno ilo. Andeta mana mana ḡa unza sakamao ḡinde ipânḡa ipagema kuku.'

28 Aku tâno warika ipainzi tu, 'Nanenḡu kazâḡa tamâta tonḡe iveta ḡinde'. ḡinenḡa i ne wurâta tamâta sikasonḡa tu, 'Ayo, noko ilo tu maka ma kalâ kamburu unza

sakamao ḡinde piti ku kasau ilâ taitu, tiya?'

29 Andeta tâno warika ileleanzi ku ipainzi tu, 'Kaveta mine ndimo. Ambo miki ma kakai wurâta ḡana kamburu unza sakamao, ande ma kamburu kâpwa ara tona.

30 Mine nde miki ma kapile ruani sipânḡa simandi taitu lee, mambo zo ḡana kâpwa gonâḡa kâ. ḡinenḡa lâ zo ḡinde, ande naḡa ma apainzi nanenḡu wurâta tamâta ḡana kâpwa gonâḡa kâ tu, "Miki kalâ kasau unza sakamao ndoni ilâ taitu muḡa lâ ḡa, ḡinenḡa walele nâ kapa wâra-wâra ku karumbia kana lâ. Kaveta mine lâ, ḡinenḡa kagona kâpwa kanaḡo ilâ taitu, ku kao ilâ nanenḡu luma ḡana kâpwa kâ ilo".'

ḡgua tambirâḡa ḡana kaniḡa "mastet" vâsa kâ

Malaka 4:30-32

31 Yesu iporo ḡgua tambirâḡa tonḡe kilo panzi tamâta mine tu, "Maro Kindeni ne mâsi ḡana ikai maro panzi tamâta kâ nde itogo kaniḡa vâsa tonḡe, i ḡa tu 'mastet'. Tamâta tonḡe ikai mastet vâsa tonḡe, aku ilâ ipau lâ ne tâno ilo.

32 Mastet vâsa ḡandai iregege kuku kâi pinde nenzi kapula ḡa; ḡinde nde mota mwata. Andeta muli, ḡinenḡa kâi ḡinde ipânḡa ḡalae, aku i ne luandondo nde ipolenzi kaniḡa kie-kie ndoni uru sipau lâ tâno ilo. Ipânḡa kâi, kala kinzi sii kie-kie uru sipagona simâ sisaḡona ne laka kulu."

ḡgua tambirâḡa ḡana "yisi" kâ

Luka 13:20-21

33 Yesu iporo ḡgua tambirâḡa tonḡe kilo panzi tamâta mine tu, "Maro Kindeni ne mâsi ḡana ikai maro panzi tamâta kâ ande itogo 'yisi'. Taine tonḡe ikai yisi ḡinde ku igema tona puroḡa kulo ḡalae tonḡe. Igema lee, ḡinenḡa puroḡa ḡinde ndoni ipondi kâki."

Yesu iporo ḡgua tambirâḡa nâ panzi tamâta ḡu ḡu

³⁴ Yesu iporo ngua njinde ndoni panzi tamâta lâ ngua tambirâna nâ. Itula ngua tonje duvi pwataki panzi, ande tia; iporo ngua tambirâna nâ.

³⁵ Aku Yesu ne vetâna njinde nde iyoke ngua tonje munga nguatulâna tamâta tonje itula. Nguatulâna tamâta njinde ikai Maro Kindeni kawa ngua ku iporo mine tu,

‘Nana ma aporo ngua tambirâna nâ pami. Mao nâ, nana ma atula ngua pinde duvi pwataki, ngua njinde ikeno paveâna lâ zo njinde nana apulia samba wa tâno wa, aku ikeno paveâna mine lee ikura lâ zo njine.’

Ngua tambirâna nana unza sakamao kâ, ne duvi

³⁶ Njinega Yesu ipilenzi tamâta ngu njinde, aku ilâ luma ilo. Njinega i ne pâri-tamâta simâ papa ku sipai tu, “Kupanana maka nana ngua tambirâna nana unza sakamao ipânga tâno ilo kâ njinde ne duvi.”

³⁷ Yesu nde itu lâ kawanzi tu, “Tamâta njinde iliŋi kaniŋa vâsa ara, ande itogo Tamâta Natu.

³⁸ Anŋa i ne tâno njinde nde itogo tâno ndoni. Anŋa kaniŋa vâsa ara nde itogonzi tamâta njinde Maro Kindeni uru ikai maro panzi. Anŋa unza sakamao nde itogonzi tamâta njinde Sadana uru ikai maro panzi.

³⁹ Kazâna tamâta njinde kala iliŋi unza vâsa sakamao, ande itogo Sadana tamwata. Anŋa zo nana sigona kâpwa kâ nde itogo tâno njine ne zo marumbu. Anŋa kinzi wurâta tamâta nana sigona kâpwa kâ nde sitogonzi Maro Kindeni ne anelo.

⁴⁰ Kinzi wurâta tamâta nde sigona unza sakamao sirumbia lâ; aku lâ zo muli nana tâno ne zo marumbu kâ, ande kinzi anelo kala ma siveta mine nâ.

⁴¹ Lâ zo njinde, nana Tamâta Natu ma aonzi nanenŋu anelo silâ, aku ma sigonanzi kinzi tamâta rârâni

uru siveta kiesaka, sitavanzi tamâta rârâni uru siveta tamâta pinde simbe nana kiesaka kâ.

⁴² Njinega kinzi anelo ma sikainzi kiesaka tamwatanzi njinde rârâni, ku ma sitambiranzi silâ pa yâa nala ne mbâa ilo. Lâ nia njinde, kinzi tamâta njinde ma sita pâta kanaŋo, aku ma niŋonzi giri-giri nana sikai nâna kâ.

⁴³ Anŋa kinzi tamâta uru soka Maro Kindeni ne ngua muli njinde, ande kinzi ma tininzi sinala nia itogo kari mine, lâ tâno wasaseki tamanzi Maro Kindeni ma muli ipulia njinde. Ambo miki taŋami keno, ande kaloŋo ngua njine sondo.”

Yesu itambira ngua rua, ne duvi mine: ambo Maro Kindeni ikai maro pa kinda, ande njinde nde ara ndo

⁴⁴ Yesu itambira ngua mine tu, “Maro Kindeni ne mâsi nana ikai maro panzi tamâta kâ, nde itogo njine: zo tonje, tamâta pinde sikai mbumbu rârâ ku sikea lâ tâno tonje ilo. Mbumbu njinde ikeno lee, njinega zo tonje, tamâta tonje isânda kulu lâ. Aku walele nâ tamâta njinde ilâ ku ivea kilo lâ tânoni ndaina ilo. I nde indeka pâta lâ, aku ilâ imbalana ne kelekele rârâni ku ikai mbumbu nana. Njinega ilâ ku iko tâno njinde.”

⁴⁵ Aku Yesu itambira ngua kilo mine tu, “Aku Maro Kindeni ne mâsi nana ikai maro panzi tamâta kâ, nde itogo mine: tamâta tonje uru iroto nana mbote-mbote ara pâta tu iko kâ.

⁴⁶ Imo lee, ku zo tonje, i mata imora mbote-mbote tonje ara matea nâ. Aku ilâ imbalana ne kelekele ndoni ku ikai mbumbu nana. Njinega ilâ ku iko mbote-mbote ara njinde.”

Ngua tambirâna nana viâna kâ

⁴⁷ Yesu itambira ngua mine tu, “Aku Maro Kindeni ne mâsi nana ikai maro panzi tamâta kâ, nde itogo viâna tonje kinzi tamâta

pinde sitambira ndue lââ bwalika ilo ku ingenzi inja kie-kie.

⁴⁸ Viâña pipi lâ, ninenga sitapa imâ itoa sâwaneka. Ninenga lambunzi ndue sisaona ku sipateanzi inja ara sigona lâ kondo tonje ilo. Anja inja sakamao nde sikai siliŋi lâ.

⁴⁹ Aku lâ zo muli nana tâno ne zo marumbu kê, ande ma vetâna mine nâ ipânnga. Maro Kindeni ne anelo ma silâ sipateanzi kinzi kiesaka tamwatanzi ninde munja simo tamâta ara ngininzi, ku ma sikainzi piti,

⁵⁰ ninenga ma sitambiranzu silâ pa yâa njae ne mbâa ilo. Lâ nia ninde kinzi tamâta ma sita pâta kanao, aku ma ninonzi giri-giri nana sikai nâna kê.”

⁵¹ Ninenga Yesu ikasonanzi ne pâri-tamâta tu, “Miki kasama ngua rârâni nje ne duvi, tiya?” Ande kinzi sisâu papa tu, “Maka kasama lâ.”

⁵² Aku Yesu isia ngua panzi mine tu, “Mine kala kinzi pananâna tamâta nana ngua tukuŋa kê ninde ilonzi tu Maro Kindeni ma ikai maro panzi, ande kinzi rârâni sitogo luma tonje warika. I uru ilâ ne luma ilo ku ikai kelekele wasaseki tava kelekele sinja yâti ipânnga nia yo.”

Kinzi tamâta lâ Nasarete lawea sipu mulinzi pa Yesu

Malaka 6:1-6, Luka 4:16-32

⁵³ Yesu iporo ngua tambirâna ninde lâ, ninenga ipile lawea ninde,

⁵⁴ aku itaulo ilâ pa i tamwata ne lawea tina Nasarete kilo. Ipânnga Nasarete lâ, ninenga iveta wurâta nana ipanananzi tamâta lâ nenzi luma nana pasauŋa kê ilo. Kinzi nde silonjo Yesu iporo ngua panzi, aku wisinzi motutu lâ. Kinzi siveta “a” papa ku siporo warakanzi nenzi mine tu, “Opopo! Ilo-kalo wa mâsi kaika ndoni ninde, ande tamâta nje ikai lâ nia ndia, a?”

⁵⁵ Tiambo tamâta nje tama nde nawalânda tamâta ninde uru ipa luma, tiya? Tiambo Maria nde i tina, tiya? Tiambo Yamesi, anja Yosepe,

anja Saimon, anja Judas nde i tai kinzi, tiya?

⁵⁶ Tiambo i mwane rârâni nde simo nja kuku kindi, tiya? Mine nde ikai ilo-kalo wa kaika ninde lâ nia ndia, a?”

⁵⁷ Kinzi siporo ngua mine rârâ, aku sipu mulinzi pa Yesu. Anja Yesu nde ipainzi tu, “Kinzi tamâta simo lawea ndoni nde ilonzi ara pa nguatulâna tamâta; taitu kinzi tamâta lâ i tamwata ne lawea tina wa i see wukale wa, kinzi ninde ilonzi ara papa i, ande tia.”

⁵⁸ Kinzi tamâta lâ Nasarete lawea sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Yesu, ande tia. Mine kala iveta mâsi kaika rârâ pinde lâ lawea ninde, ande tia.

14

Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata imâte lâ

Malaka 6:14-29, Luka 9:7-9

¹ Pa zo ninde, Koipu Njae Herot ikai koipu panzi tamâta simo tâno ninde. Aku Herot ilonjo Yesu parina.

² Mine kala ipainzi ne wurâta tamâta tu, “Opopo, Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata imandi sânda lâ mateŋa nianzi imo via kilo tâ, kala ikai walo ikura nana iveta mâsi kaika ninde.”

³⁻⁴ Herot ne ngua nje nde duvi mine: munja, i tai Pilip ikai taine tonje, i nja tu Herodias, andeta muli nja Herot ikai taine ninde saŋe Pilip, aku rua sipakâe. Mine kala Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata uru ilelea Herot mine tu, “Nana sâ kê nja noko pwai taine ninde, a? Mâsi mine nde ara tia ndo!” Herot wisi nâna nana Yoane ne ngua nje, kala isupwanzi ne zugu tamâta sikai Yoane kaika ku sipa lâ wâlo kaika sio lâ luma sakamao ilo.

⁵ Herot nde ilo tu ma ipu Yoane pâta imâte, andeta iruru nananzi Juda tamâta, nana tu kinzi kalonzi tawana tu Yoane nde ngua-tulâna tamâta.

⁶ Simo lee ku zo tonje, ninenga tamâta pinde silâ kuku Herot nana sindeka ku sika kâna-nuŋa njae nana i ne zo munja tina ipagugua

i kâ. Aku lâ zo ñinde, i kaiwa Herodias natu taine ikina kiniña panzi tamâta ñinde. Aku Herot ilo yosi pa taine taipa ñinde.

⁷ Mine kala Herot iveta ne ñgua pâña kaika papa taine ñinde mine tu, “Naña aporo mao pa âta, sâ kelekele tonje noko ilo papa ku kuno naña, ande ma alano.”

⁸ Andeta taine taipa ñinde tina io ñgua pinde lâ natu kawa, kala taine taipa ipai Herot tu, “Noko ma kuo Yoane Lââ-Liliña Tamwata kulu kâmba lâ kondo tonje ilo, aku ñine nâ kutula pa naña.”

⁹ Taine iporo ñgua ñine lâ, aku Herot ilo malia ndo. Andeta i ilo ñana ne ñgua pâña munja iveta lâ tamâta sisañona sika kâpwa kuku i ñinde naonzi. Mine kala isupwanzi ne sambara tu siveta ikura taine ne ñgua ñinde.

¹⁰ Kinzi sambara ñinde silâ luma sakamao ilo, aku sitoto Yoane ñandola utu lâ.

¹¹ Ñineña sikai Yoane kulu kâmba sio lâ kondo tonje ilo, aku sikai silâ situla pa taine taipa ñinde. Ñineña taine ikai ilâ itula pa tina.

¹² Yoane ne pâri-tamâta siloño ñgua tu Yoane nga imâte lâ, ñineña simâ sikai i karae silâ sikea. Sikea lâ, ñineña sikai pâri silâ siporo pa Yesu.

*Yesu kâpwa ilanzi tamâne 5,000
Malaka 6:30-44, Luka 9:10-17,
Yoane 6:1-14*

¹³ Yesu ilonjo ñgua tu Yoane Lââ-Liliña Tamwata nde imâte lâ, ñineña ikainzi ne pâri-tamâta ku sipile lawea ñinde. Aku soka paveâña nâ sikai wânga silâ ku sitoa lâ nia bilimu tonje. Andeta kinzi tamâta ngu ñalae siloño pâri tu Yesu ikai wânga ilâ pa nia ñinde. Tia ku sipile nenzi lawea lawea ku soka nzâla silâ pa nia kala Yesu ilâ papa ñinde.

¹⁴ Anja Yesu ilâ lee itoa tina tini lâ, ñineña mata ilâ imoranzi tamâta ngu ñalae simunja simâ kala simo ñinde. Aku i kalo sukâña

ñalae ñananzi, kala ivetanzi nenzi pukonja tamâta tininzi ara kilo.

¹⁵ Simo lee, ku kari indue lala lâ, ñineña Yesu ne pâri-tamâta simâ kuku ku sipai tu, “Wa, kari nga indue lala lâ, aku nia ngane ñine tamâta simo tia. Mine nde kuonzi tamâta silâ, aku ma siroto ñana nia wa lawea ñana sipako kapwanzi sika.”

¹⁶ Andeta Yesu itu lâ kawanzi aku ipainzi tu, “Kinzi ma simo ñaina nâ; miki warakami nâ kasuanzi.”

¹⁷ Ande kinzi siporo taulo tu, “Opopo, maka kapwama puroña lima nga iña rua nâ kala keno pama!”

¹⁸ Andeta Yesu ipainzi tu, “Kakai kâpwa ñinde kamâ ñai kalana.”

¹⁹ Sikai simâ silua Yesu, ñineña Yesu ipainzi tamâta tu lambunzi ndue sisañona unza kulu. Sisañona lâ, ñineña Yesu ikai puroña lima tava iña rua ñinde kâki. Aku Yesu mata kâki pa samba ku kawa ndange pa Maro Kindeni, ñineña ipwataki puroña ilanzi ne pâri-tamâta, aku siwae panzi tamâta. Aku iña rua kala siwae panzi tona.

²⁰ Aku kinzi tamâta rârâni sika lee kapwanzi pupuro lâ. Ñineña kinzi pâri-tamâta sigona kâpwa pinde keno mo ñai yo, kinzi tamâta kapwanzi pupuro kala sika tia, aku ikura ngâmo sañao kanaanjo rua ilonzi pipi lâ.

²¹ Kinzi tamâne kala sika kâpwa ñinde kambwanenzi nde ikura 5,000 mine. Aku nenzi taine wa lâlu nde sika kunzi tona.

*Yesu iyoka lââ bwalika kulu
Malaka 6:45-52, Yoane 6:15-21*

²² Sika marumbu lâ, ñineña walele nâ Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu ma sikâki wânga kulu ku simunja simbwaliu silâ papa lââ bwalika tini pinde. Anja i tamwata nde itu ionzi tamâta mbo silâ nga.

²³ Yesu ionzi tamâta rârâni silâ lâ, ñineña i simbo nâ ikâki tuu tonje kulu ñana ikai nonja kâ. Lala

pararai lâ, aku Yesu simbo nâ imo tuu kulu.

²⁴ Anġa wânġa nde ilâ lee ipânġa lââ bwalika nġini, nġineġa lawea nġalae imandi aku kâla itinġi wânġa kaika. Mine kala kinzi pâri-tamâta simakâsa nġalae nana sipoe sikundua lawea kâ.

²⁵ Simakâsa sipoe lee, ku mbwalembwale kâ, nġineġa Yesu iyoka lââ bwalika kulu ilâ panzi.

²⁶ Kinzi matanzi ilâ simora Yesu iyoka lââ bwalika kulu imâ panzi, kala tininzi ruru. Siruru pâta ku siporo tu, "Nġine nde barâwe ma!", aku sitara pâta kanaġo.

²⁷ Andeta walele nâ Yesu ipainzi tu, "Wa, miki tinimi kaika, karuru ndimo! Nġine nde nanani warakânġu!"

²⁸ Ande Petero itu lâ kawa ku ipai tu, "Maro Nġalae, ambo nġine nde nokoni, ande kupai nana tu ayoka lââ kulu amâ pano."

²⁹ Aku Yesu ipai tu, "Kumâ!" Nġineġa Petero ipile wânġa ku iyoka lââ bwalika kulu imâ pa Yesu.

³⁰ Petero imâ lee, nġineġa mata indue imora kâla kâki nġalae, aku iruru. Nġineġa imbwatuke tini mwata lâ lââ ilo. Iruru pâta kala isunġa kawa ino Yesu tu, "Maro Nġalae, kuvilana!"

³¹ Aku walele nâ Yesu io mbau ilâ isanġa Petero, aku ipai tu, "Opopo, noko ne kalo-tawana nde mota mwata. Mana mana nġa noko ilo rua-rua, a?"

³² Kinzi rua sisonġa sikâki wânġa kulu, aku ndainani nâ lawea kautu lâ.

³³ Kinzi pâri-tamâta simo wânġa kulu nġinde nde matanzi simora mâsi nġalae nġinde, aku sipanea Yesu sipai tu, "Mao nâ, Maro Kindeni Natu kala nokoni!"

Yesu ivetanzi pukonġa tamâta tininzi ara lâ Genesaret lawea Malaka 6:53-56

³⁴ Nġineġa Yesu tavanzi ne pâri-tamâta simbwaliu silâ sitoa Genesaret lawea.

³⁵ Kinzi tamâta papa nia nġinde sisama Yesu kilala lâ. Mine kala sipasupwa ilâ panzi lawea rârâni ikeno laiti, aku kinzi tamâta lâ lawea nġinde sikainzi nenzi pukonġa tamâta rârâni simâ pa Yesu.

³⁶ Kinzi sino Yesu tu, "Noko ma kusâu panzi pukonġa tamâta nġine tu sio mbaunzi nâ ilâ sitaġo noko ne pasawaġa nġaġe." Isâu lâ, aku kinzi pukonġa tamâta ea sitaġo Yesu ne pasawaġa nġaġe nġinde, ande kinzi nġinde rârâni tininzi ara kilo.

15

Maro Kindeni ne nġua tukunġa ipole timbunda nenzi vetânġa sinġa

Malaka 7:1-13

¹ Lâ zo nġinde, kinzi tamâta pinde lâ Parisai nġu wa kinzi pananânġa tamâta nana nġua tukunġa kâ pinde sipile Jerusalem, aku sindue simâ pa Yesu. Sisânda Yesu kulu lâ, nġineġa sikasonġa tu,

² "Mana mana nġa noko ne pâri-tamâta silanġa sipole timbunda nenzi vetânġa munġânġa, a? Lâ zo nana sika kâpwa, ande noko ne pâri-tamâta nandai sipua mbal-aunzi lâ nġa sika."

³ Andeta Yesu itu lâ kawanzi ku ipainzi tu, "Mana mana nġa miki uru koka timbumi nenzi vetânġa nâ muli, aku kalanġa kapole Maro Kindeni ne nġua tukunġa, a?"

⁴ Yesu iporo nġua nġine lâ, nġineġa itula nenzi vetânġa soki tonġe pwataki mine tu, "Maro Kindeni munġa iporo tu, 'Noko ma kupaloġo pa tina-tama kawanzi nġua. Ambo tamâta tonġe iporo soki panzi tina-tama, ande kinzi katonânġa ma sipu i pâta imâte.'

⁵ Anġa miki uru kapanananzi tamâta nġua kie tonġe. Miki uru kaporo tu, 'Ambo tamâta tonġe ne mbaliġa keno nana isukanzi tina-tama, andeta tamâta nġinde ilo pate tu mbaliġa nġinde ma io ilâ pa Maro Kindeni,

⁶ ande ara nana ipu muli panzi tina-tama'. Opopo, miki uru kasâu

ņana m̄asi soki ŋinde, ande kala miki katoto Maro Kindeni ne ŋgua tukuņa utu, aku kasuka warakami nemi vet̄aņa k̄aki.

⁷ Miki kawami kaporo ŋgua kie tonģe, aņga ilomi nde keno piti! Ŋgua-tul̄aņa tam̄ata Aisaia muņga ikai Maro Kindeni kawa ku itula miki kilalami pwataki sondo mine tu,

⁸ 'Kinzi ŋgu ŋine uru sipanea naņa koa tia n̄a l̄a kawanzi, aņga ilonzi nde keno pa naņa tia ndo.

⁹ Kinzi uru situla tam̄ata n̄a nenzi ŋgua tukuņa, aku siporo tu, "Maro Kindeni kawa ŋgua kala ŋine". Mine kala sipanea naņa koa tia n̄a.' "

Kelekele ndia iveta tam̄ata ilo muso

Malaka 7:14-23

¹⁰ Ŋineņga Yesu isar̄awa panzi tam̄ata tu sim̄a kuku, aku ipainzi tu, "Miki kalonģo nanenģu ŋgua, aku kalomi ŋgere sondo ŋga.

¹¹ Kelekele ndia iyoka tam̄ata kawa indue pa kapwa ilo, ande ŋinde ikura tu iveta muso papa i l̄a Maro Kindeni nao, ande tia. Aņga ilo-kalo wa ŋgua ndia ikeno tam̄ata ilo ŋga iȳati pa nia yo, ande ŋinde n̄a ikura tu iveta muso papa i l̄a Maro Kindeni nao."

¹² Yesu iporo ŋgua ŋine l̄a, ŋineņga i ne p̄ari-tam̄ata sim̄a papa ku sipai tu, "Wa, kinzi Parisai tam̄ata silonģo noko ne ŋgua ŋinde, aku ilonzi makisa ŋana. Tiambo noko kusama ŋine tia, a?"

¹³ Andeta Yesu itu l̄a kawanzi ku isia ŋgua ŋananzi Parisai tam̄ata mine tu, "Naņa mama imo samba ilo, aku i ne t̄ano kala ŋine. Mine nde kelekele ndia kinzi tam̄ata sipau l̄a i ne t̄ano ŋine, ande muli i tamwata ma imburu ŋinde ndoni.

¹⁴ Mine nde miki kapilenzi Parisai tam̄ata ŋinde simo. Kinzi matanzi leva-leva, andeta situ situla nz̄ala panzi tam̄ata pinde matanzi leva-leva mine n̄a. Ambo tam̄ata leva-leva tonģe itogo tu itula nz̄ala papa

tam̄ata leva-leva tonģe, ande kinzi ruani ma patanzi sindue mb̄a ilo."

¹⁵ Ŋineņga Petero ipai Yesu tu, "Ŋgua tambir̄aņa kala noko kutula panzi Parisai ŋinde, ande kutula ŋinde ne duvi pwataki pa maka kalonģo."

¹⁶ Andeta Yesu ipai tu, "Opopo, miki warakami kala ilomi kalomi ip̄anģa tia yo, a?"

¹⁷ Tiambo miki kasama ŋine tia t̄a; kelekele r̄ar̄ani tam̄ata sika l̄a kawanzi, ande ŋinde indue pa kapwanzi ilo, ku mbusalinzi simbariņa l̄a.

¹⁸ Aņga ilo-kalo wa ŋgua ndia kinzi tam̄ata siporo l̄a kawanzi, ande ŋinde iyoka tam̄ata ilonzi ŋga iȳati pa nia yo. Kelekele ŋinde n̄a ikura tu iveta muso papa tam̄ata l̄a Maro Kindeni nao.

¹⁹ Mao n̄a, kinzi tam̄ata nenzi ilo-kalo sakamao uru igagatinzi ŋana sipunzi tam̄ata p̄ata sim̄ate wa, sipanawe tam̄ata kaiwanzi wa, sipalulua tininzi potomule wa, sipan̄awe wa, siporo ŋgua lanęa wa, situ tam̄ata laganinzi wa.

²⁰ Vet̄aņa sakamao kie-kie ŋinde r̄ar̄ani nde iveta muso papa tam̄ata l̄a Maro Kindeni nao. Taitu miki kalonģo ŋga; ambo tam̄ata ipua mbalua tia ŋineņga ika, ande ŋine iveta muso papa i l̄a Maro Kindeni nao, ande tia."

Tinikoa ŋgu taine tonģe kalo tawana Yesu (Kinzi Juda uru siporo tu ŋgu ŋinde nde sitogonzi mbw̄ambwa)

Malaka 7:24-30

²¹ Yesu ipile Genesaret lawea, ŋineņga iyoka il̄a pa t̄ano ŋinde Tair lawea ŋga Saidon lawea keno ŋinde.

²² Ip̄anģa nia ŋinde l̄a, ŋineņga Kenan ŋgu taine tonģe, i uru imo nia ŋinde, ande im̄a pa Yesu ku isar̄awa tu, "Tam̄ata Ŋalae, noko Daviti ne v̄asa, kalo suk̄aņa ŋanana! Koroani saka tonģe ipagagara naņa natunģu taine l̄a, kala iveta malia wa n̄ana ŋalae tina papa."

23 Andeta Yesu iporo ngua tonge lâ taine njinde kawa, ande tia. Mine kala Yesu ne pâri-tamâta simâ papa ku sipai tu, “Wa, taine njine imo isasarâwa nâ itawa kinda imâ. Kujara ilâ tâ!”

24 Ande Yesu iporo mine tu, “Maro Kindeni isupwa naña amâ njananzi Isrel ngu simbonzi nâ. Kinzi njinde sitogonzi ‘lama’ sisapiri kala soka potomule siroroto nana nzâla kâ.”

25 Njineŋga taine njinde imâ Yesu tini laiti aku ipare tuku papa, aku ino papa kilo tu, “Tamâta Njalae, kuvilana!”

26 Njineŋga Yesu isia ngua papa tu, “Ambo sikai lâlu kapwanzi ku siliŋi ilâ panzi mbwâmbwa, ande njine nde ara tia.”

27 Andeta taine ipai Yesu tu, “Tamâta Njalae, noko kuporo mao nâ; ambo taitu kinzi mbwâmbwa uru sika kâpwa punu-punu njinde lâlu sika ambo iyauru indue tamanzi nenzi peke kalo.”

28 Njineŋga Yesu ipai taine njinde tu, “Taine, noko ne kalo-tawana nde njalae njinde! Vetâña njine noko ilo tu aveta pano, ande ma aveta.” Aku lâ zoni ndaina, koroani saka ipile taine njinde natu taine ikâwa ilâ, aku natu tini ara kilo.

Yesu ivetanzi pukonja tamâta râra tininzi ara kilo

Malaka 7:31-37

29 Yesu ipile lawea njinde ku iyoka ilâ pa Galilaya Lââ bwalika pwali. Njineŋga iyoka ilâ ikâki tuu tonge kulu isanona.

30 Aku kinzi tamâta ngu njalae simâ papa, aku sikai nenzi pukonja tamâta tava simâ kunzi. Sikainzi tamâta pinde kenzi sakamao, anga tamâta pinde matanzi leva-leva, anga tamâta pinde kenzi tuka simwanji, anga tamâta pinde kawanzi siporo ngua tia, anga tamâta pinde nenzi pukonja kie-kie râra tona; sikainzi tamâta rârani njinde simâ sionzi ndue simo Yesu tini laiti. Aku Yesu ivetanzi tamâta njinde rârani tininzi ara kilo.

31 Kinzi tamâta ngu njalae simora Yesu ne mâsi njinde. Simora tu ivetanzi tamâta njinde kawanzi munja siporo ngua tia, ande siporo ngua kilo; anga ivetanzi tamâta njinde tukanzi munja simwanji, ande tukanzi sondo kilo; anga ivetanzi tamâta njinde kenzi munja sakamao, ande soka kilo; anga ivetanzi tamâta njinde matanzi munja leva-leva, ande simora nia kilo. Mine kala kinzi ngu njalae wisinzi motutu, aku sipanea Isrel nenzi Maro Kindeni.

Yesu kâpwa ilanzi tamâne 4,000 Malaka 8:1-10

32 Njineŋga Yesu isarâwa panzi ne pâri-tamâta tu simâ kuku, aku ipainzi tu, “Naña kalonju sukâña njananzi tamâta ngu njalae njine, nana tu kinzi simo kuku naña ikura kari njato lâ, aku kapwanzi nana sika kâ ande sika marumbu lâ. Naña tiningu pwâka tu aonzi soka sitaulo silâ pa nenzi lawea lawea. Tia ma putole ipunzi pata, aku ma patanzi lâ nzâla.”

33 Andeta i ne pâri-tamâta siporo taulo tu, “Opopo, nia naji nde nia bilimu ma! Mine kala ma takai kâpwa lâ ndia nga ikura tasuanzi tamâta ngu njalae njine, a?”

34 Ande Yesu ikasonanzi, “Anja miki nde puroña njapia keno pami.” Kinzi siporo taulo tu, “Puroña lima kanao rua tava inja kiri-kiri pinde nâ kala keno pama.”

35 Njineŋga Yesu ipainzi tamâta tu lambunzi ndue sisanao tâno kulu.

36 Njineŋga ikai puroña nga inja njinde kâki, kawa ndanje papa Maro Kindeni, ku ipwataki lâ, njineŋga ilanzi ne pâri-tamâta tu siwae panzi ngu. Aku sikai siwae panzi.

37 Kinzi tamâta ngu njinde nde sika kuranzi lâ, njineŋga Yesu ne pâri-tamâta sigona puroña wa inja katiŋe keno njinde lâ ngâmo njalae lima kanao rua ilonzi pipi lâ.

38 Kinzi tamâne kala sika kâpwa njinde kambwanjenzi ikura 4,000.

Aku nenzi taine wa lâlu sika kunzi tona.

³⁹ Ninenga Yesu ionzi ngu njinde silâ. Silâ lâ, ninenga ikâki wânga kulu ilâ papa Magadan lawea kâ.

16

Kinzi Juda tamâta sino Yesu tu ma iveta mâsi kaika tonje panzi simora Malaka 8:11-13

¹ Aku muli, zo tonje, ninenga kinzi Juda tamâta pinde lâ Parisai ngu wa Sadyusi ngu nde simâ pa Yesu tu sikai samânga papa. Kinzi sino tu ma ikai Maro Kindeni ne walo njalae ku iveta mâsi kaika tonje panzi simora.

² Andeta Yesu itu lâ kawanzi mine tu, "Ikura lala lala, ambo miki kamora samba tini kilala tu puro-puro, ande miki uru kaporo tu, 'Wurita ma karâzi tia'.

³ Anja ikura mboyo mboyo, ambo miki kamora samba tini kilala tu puro-puro aku take-take mâmânnga keno samba tini tava, ande miki uru kaporo tu, 'Lâ kari njine ma karâzi imbe'. Mao nâ, miki uru kamora nia maa ikeno âta njinde kilala mine, aku kapatea sondo. Andeta kala njine miki kamora vetânga rârâ pinde, aku vetânga njinde itula vetânga nana ipânnga muli njinde kilala pwataki; andeta miki kazizâla nana.

⁴ Opopo, kinzi kiesaka tamwatanzi njandai sio ilonzi kalonzi ilâ mao papa Maro Kindeni nga! Miki kano nana tu kamora Maro Kindeni ne mâsi kaika tonje, a? Nana ma atula mâsi kaika tonje pami, ande tia ndo. Andeta Maro Kindeni ma itula mâsi kaika taitu nâ pami, itogo munja itula pa ngua-tulânja tamâta Yona mine." Yesu iporo ngua njine lâ, ninenga ipilenzi ilâ.

Ngua tambirânga nana kinzi Parisai wa Sadyusi nenzi ngua soki-soki Malaka 8:14-21

⁵ Yesu ne pâri-tamâta nde silâ sipânnga lââ bwalika tini pinde. Andeta kinzi kalonzi kapa nana sikai kanzi puronga nana sika kâ.

⁶ Ande Yesu ipainzi tu, "Miki kapakatona sondo nga. Kapakatona warakami nana kinzi Parisai wa Sadyusi tamâta nenzi 'yisi'."

⁷ Ninenga kinzi pâri-tamâta warakanzi siporo imâ naonzi nâ mine tu, "O, kinda njandai takai puronga pinde tamâ nga, kala Yesu iporo ngua mine."

⁸ Andeta Yesu isama lâ nana nenzi ilo-kalo soki-soki njinde. Mine kala ipainzi tu, "Opopo, miki nemi kalotawana nde mota mwata nâ! Nana sâ kâ nga miki warakami kaporo mine tu, 'Kinda takai puronga tia', a?

⁹ Tiambo miki ilomi kalomi tia tâ! Tiambo miki njandai kalomi ngere nana puronga lima njinde nana munja alanzi tamâne 5,000 sika, a? Lâ zo njinde, ande miki kazeze ngâmo njapia ilonzi ipipi lâ, a?

¹⁰ Aku tiambo miki kala njandai kalomi ngere nana puronga lima kanao rua njinde nana munja alanzi tamâne 4,000 sika, a? Lâ zo njinde, miki kazeze ngâmo njapia ilonzi ipipi lâ, a?

¹¹ Nana munja nâ apaimi tu kapakatona sondo nana kinzi Parisai wa Sadyusi nenzi 'yisi'. Andeta nana njandai aporo ngua pami nana puronga nga. Mana mana nga miki kasama ngua njine ne duvi sondo tia yo, a?"

¹² Kinzi silonjo Yesu ne ngua njine lâ, ninenga kulunzi kâmba ipwa ku sisama tu Yesu njandai ipainzi tu ma sipakatona nana puronga ne "yisi" nga. Ipainzi tu ma sipakatona nana kinzi Parisai wa Sadyusi tamâta nenzi ngua soki-soki uru sipanananzi tamâta njinde.

Petero itula Yesu kilala pwataki tu i nde Maro Kindeni Natu Malaka 8:27-30, Luka 9:18-21

¹³ Yesu iyoka ilâ pa nia pinde ikeno Sisaria Pilipai lawea tini laiti. Ipânnga nia njinde lâ, ninenga ikasonjanzi ne pâri-tamâta mine tu, "Kinzi tamâta uru siporo situ nana Tamâta Natu nde ea."

¹⁴ Ninennga kinzi siporo taulo tu, “Kinzi tamâta pinde situ noko nde Yoane Lââ-Liliņa Tamwata; anġa pinde nde situ noko nde ngua-tulâņa tamâta Ili; anġa pinde nde situ noko nde ngua-tulâņa tamâta Jeremaia tâku ngua-tulâņa tamâta munġaņa tonġe.”

¹⁵ Ninennga Yesu ikasonġanzi kilo tu, “Anġa miki warakami nde katu naņa nde ea.”

¹⁶ Saimon Petero itu lâ i kawa mine tu, “Noko nde Kirisi. Maro Kindeni Via Tamwata Natu kala noko.”

¹⁷ Ninennga Yesu ipai Petero tu, “Saimon, Yoane natu, Maro Kindeni ne nzâmbe ikeno pano. Nana tu tamâta tonġe munġa itula ngua nġine pa noko, ande tia. Naņa Mama imo samba ilo, ande i simbo nâ itula nġine pano.

¹⁸ Mine kala naņa apaino tu, ‘Petero, noko ne kalo-tawana ipânġa itogo mira mwasina, aku naņa ma agonanzi nanenġu ngu aonzi simandi mira nġinde kulu. Anġa mateņa ne kaika ma ikura tu izavaru ngu nġinde, ande ma tia.

¹⁹ Noko ma pwai poe panzi tamâta nġinde Maro Kindeni uru ikai maro panzi. Aku vetâņa ndia rârâni noko kundi nana lâ tâno nġine kulu, ande Maro Kindeni ma indi nana mine nâ lâ samba ilo. Anġa vetâņa ndia rârâni noko kusâu nana lâ tâno nġine kulu, ande Maro Kindeni ma isâu nana mine nâ lâ samba ilo.’ ”

²⁰ Yesu iporo ngua nġine lâ, ninennga indi kaika panzi pâri-tamâta tu ma sitapâri pa tamâta tonġe tu i nde Kirisi, mine ndimo.

Yesu itula ngua nana ne mateņa wa ne mandija wa

Malaka 8:31-33, Luka 9:22

²¹ Lâ zoni ndaina, Yesu itula ngua pwataki panzi ne pâri-tamâta mine tu, “Maro Kindeni ne pateâņa ikeno tu naņa ma alâ Jerusalem. Ninennga kinzi katonâņa wa patarawâņa tamâta nalanala wa kinzi pananâņa tamâta nana ngua tukuņa kâ

wa, kinzi nġinde ma siveta kenzi sakamao ndo pa naņa. Aku i ne pateâņa ikeno tu kinzi ma sipu naņa pâta amâte. Andeta kari nġato lâ, ninennga i ma ipaņo naņa amandi amo viânġu kilo.” Aku muli, Yesu iporo nguani ndaina panzi kilo mbwani pinde.

²² Petero nde ilonġo ngua nġine, ninennga ikai Yesu siyâti silâ pa nia nġane, aku ilelea Yesu pâta nana i ne ngua nġinde kâ. Ipai Yesu tu, “Maro Nalae, mine tia ndo! Maro Kindeni nandai ilo tu vetâņa mine ma ipânġa pano nġa!”

²³ Andeta Yesu ipupulia lâ aku imbita Petero, ipai tu, “Sadana, noko pwâwa kulâ malawae! Noko kutu kupono naņa nzalânġu. Noko pwoka tamâta nâ nenzi ilo-kalo muli, kala noko nandai kuporo ngua ikura Maro Kindeni ne ilo-kalo nġa.”

Kinda ma tapatawa tininda ku toka Yesu muli

Malaka 8:34-9:1, Luka 9:23-27

²⁴ Ninennga Yesu ipainzi ne pâri-tamâta mine tu, “Ambo tamâta tonġe ilo tu ipono muli pa naņa, ande i ma ipatawa tamwata tini ku ikale ne kâi popole iyoka naņa mulingu.

²⁵ Nana tu tamâta ea ilo nalae nana tamwata ne via, ande i ma ikai via mao, nde tia. Anġa tamâta ea kalo tawana naņa kala imora tamwata ne via tu kelekele kaa nâ, ande tamâta nġinde ma imo via ku imo nâ.

²⁶ Miki kalomi nġere sonġo nġa; ambo tamâta tonġe igona tâno ne kelekele rârâni ninennga imâte, ande i ne via mao ikeno ndia, a? Aku i ma ikura tu iko tamwata ne via kilo lâ mbumbu nġapia, a? Tia ndo!

²⁷ Miki kalonġo nġa; zo mbwana-mbwana nâ, ninennga naņa Tamâta Natu ma akai Mama ne walo nalae, aku ma ayoka pa samba amâ kunzi Mama ne anġelo. Aku lâ zoni ndaina naņa ma apare nia panzi tamâta

rârâni, ipakura kuku vetâna ndia muŋga siveta ninde.

²⁸ Naŋa aporo mao nâ pami; miki pinde kala kamo ŋai ma kamâte tia yo yo, ninenŋa miki ma kamora naŋa Tamâta Natu apatua lâ nia yo ku akai maro panzi tamâta lâ tâno kulu.”

17

Yesu tini pasinala ipânŋa kie tonŋe

¹ Kari lima kanaŋo taitu ilâ lâ, ninenŋa Yesu ikainzi Petero, anŋa Yamesi kuku tai Yoane rua, aku sikâki silâ tuu ŋalae tonŋe kulu. Aku kinzi ŋapa simbonzi nâ simo ndaina.

² Ninenŋa kinzi pâri-tamâta ŋato ninde nde simora Yesu tini pasinala, aku ipânŋa kie tonŋe. I nao nde isinala nia itogo kari mine, anŋa ne pasawaŋa nde ipânŋa togo sinâla mwasina, ku pâne ndo.

³ Ninenŋa Mose ku Ilia rua simâ sipânŋa, aku kinzi pâri-tamâta matanzi ilâ simoranzi ŋgua-tulâŋa tamâta muŋgâŋa rua ninde simandi siporo kuku Yesu.

⁴ Petero imora mâsi ninde ku ipai Yesu tu, “Maro ŋalae, kinda tamo ŋaina, aku ŋine nde ara ndo. Ambo noko ilo mine, ande naŋa ma apa pâla ŋato: noko ne tonŋe, anŋa Mose ne tonŋe, anŋa Ilia ne tonŋe.”

⁵ Petero iporo ŋgua ŋine marumbu tia yo, ninenŋa take-take pâne tonŋe ipânŋa ku itura kinzi rârâni lâ. Aku kawa tonŋe ne sarawâŋa iyoka pa take-take ilo imâ mine tu, “Naŋa natuŋgu ara kala ŋine. Naŋa tiningu mwasa papa wa ilonŋu ndeka papa wa. Miki ma katambira taŋami pa i kawa ŋgua!”

⁶ Kinzi pâri-tamâta siloŋo ŋgua ŋine lâ, ninenŋa sipare tukunzi naonzi tundu pa tâno, aku siruru pâta kanaŋo.

⁷ Ninenŋa Yesu imâ tininzi laiti aku mbau ilâ itaŋonzi, ku ipainzi tu, “Kamandi sânda ŋga. Miki karuru ndimo.”

⁸ Ninenŋa naonzi kâki matanzi simora, andeta simora Yesu simbo mai nâ; take-take nde ilâ lâ, aku tamâta tonŋe imo kuku Yesu, ande tia.

⁹ Kinzi sipile tuu ninde, aku soka sindue yo, ninenŋa Yesu indi kaika panzi tu, “Miki ma katapâri pa tamâta tonŋe ŋana mâsi miki kamora ninde ndimo. Andeta muli ŋga, lâ zo ninde Maro Kindeni ma ipaŋo naŋa Tamâta Natu amandi lâ mateŋa nianzi amo viânŋu kilo, ninenŋa katapâri panzi tamâta ŋana mâsi ninde kâ.”

¹⁰ Ninenŋa kinzi pâri-tamâta sika-sonŋa Yesu tu, “Kinzi pananâŋa tamâta ŋana ŋgua tukuŋa kâ uru siporo ŋgua ŋana Ilia mine tu i ma imâ muŋga lâ ŋga, ninenŋa Kirisi ma imâ. Ninde nde duvi mana.”

¹¹ Ande Yesu itu lâ kawanzi tu, “Ŋgua ninde nde mao nâ. Ilia imâ muŋga ŋana iveta kelekele rârâni sondo.

¹² Taitu kala ŋine naŋa apaimi tu Ilia nde imâ lâ, andeta kinzi Juda tamâta sisama i kilala sondo, nde tia. Aku mâsi sakamao rârâni kinzi situ ma siveta papa, ande siveta lâ. Aku kinzi ma siveta mâsi sakamao kie taituni pa Tamâta Natu.”

¹³ Yesu iporo ŋgua ŋine lâ, ninenŋa kinzi pâri-tamâta sisama tu Yesu isia ŋgua ŋana Yoane Lâ-Liliŋa Tamwata kâ lâ Ilia tini.

Yesu isoki koroani saka piti lâ tamâta limoa tonŋe ilo

Malaka 9:14-29, Luka 9:37-43

¹⁴ Yesu tavanzi ne pâri-tamâta ŋato ninde sindue silâ lee sipânŋa kunzi tamâta ŋgu ŋalae. Sipânŋa lâ, ninenŋa tamâta tonŋe imâ pa Yesu aku ipare tuku papa.

¹⁵ Aku ipai Yesu tu, “Tamâta ŋalae, naŋa ano pano tu kalo sukâŋa ŋana natuŋgu tamâne. Zo pinde ipânŋa kapa lâ, aku imo saka-mao ndo, ŋana tu i uru pata ndue yââ kulu wa lââ ilo wa.

¹⁶ Naŋa muŋga akai i amâ panzi noko ne pâri-tamâta, andeta kinzi

sikura tu siveta ipânġa ara kilo, ande tia.”

¹⁷ Nġenġa Yesu iporo taulo tu, “Opopo, miki tamâta nġandai kalomi tawana Maro Kindeni nġa. Miki ilomi kalomi wa nemi mâsi nde soki ndo! Ayo, naġa ma amo kuku miki ikura zo nġapia kilo, a? Anġa nemi ilo-kalo soki-soki ma iveta naġa ilonġu malia ikura zo nġapia kilo, a? Kakai lâlu nġinde kamâ pa naġa!”

¹⁸ Sikai lâlu simâ lâ, nġenġa Yesu iporo kaika imbita koroani saka imo lâlu ilo nġinde, aku koroani saka ipile lâlu ku ikâwa ilâ. Aku ndainani nâ, lâlu nġinde ne pukonġa marumbu lâ.

¹⁹ Aku muli, nġenġa Yesu ne pâri-tamâta simbonzi nâ simâ pa Yesu ku sikasonġa tu, “Munġa makâ katogo tu kasoki koroani saka nġinde, andeta kakura tia. Nġinde nde duvi mana.”

²⁰ Aku Yesu ipainzi tu, “Miki nemi kalo-tawana nde mota mwata nâ, kala miki kakura tia. Naġa aporo mao nâ pami; ambo miki nemi kalo-tawana ma itumbu tini mwata, itogo ‘mastet’ vâsa mine, ande miki ma kakura tu kasupwa tuu ndai mine tu, ‘Noko kumandi ku kulâ pa nia pinde!’, aku tuu ma iyoka ilâ. Ambo miki kalomi tawana Maro Kindeni, ande miki ma kakura tu kaveta vetâġa kie-kie rârâni. [

²¹ Ambo miki ma katu kaika nġana kâpwa kâ ku kakai noġa kaika nâ, ande ma kakura tu kasokinzi koroani saka sitogo koroani saka nġinde. Nzâla tonġe keno, ande tia.”]
*

Yesu iporo kilo nġana ne materġa wa ne mandġa wa

Malaka 9:30-32, Luka 9:43-45

²² Zo pinde ilâ lâ, nġenġa Yesu ikainzi ne pâri-tamâta rârâni simâ taitu lâ Galilaya tâno. Nġenġa ipainzi tu, “Kinzi ma sio naġa Tamâta Natu lâ tamâta pinde mbaunzi ilo,

²³ aku ma sipu naġa pâta amâte. Andeta kari nġato lâ, nġenġa Maro

Kindeni ma ipaġo naġa amandi amo viânġu kilo.” Kinzi pâri-tamâta silonġo Yesu ne nġua nġine, kala ilonzi putuka ndo.

Yesu iporo nġua nġana luma sapâġa ne mbumbu kainġa kâ

²⁴ Zo pinde ilâ lâ, nġenġa Yesu ikainzi ne pâri-tamâta ku soka silâ sipânġa Kaperneam lawea. Nġenġa tamâta pinde, kinzi nġinde uru siveta wurâta nġana sikai mbumbu nġana Maro Kindeni ne luma sapâġa kâ, ande simâ pa Petero. Aku sikasonġa tu, “Wa, noko ne pananâġa uru io mbumbu nġana luma sapâġa kâ, tiya?”

²⁵ Aku Petero isâu panzi tu, “Mao nâ, i uru iveta mine.”

Nġenġa Petero iyoka ilâ luma Yesu imo nġinde ilo. Petero iporo nġua tonġe tia yo, andeta Yesu ikasonġa mine tu, “Saimon, noko ilo mana. Ea kinzi uru sio mbumbu ilâ panzi koipu nġalanġa lâ tâno kulu. Tiambo kinzi koipu warakanzi seenzi wa natunzi wa uru sio mbumbu ilâ panzi, tiya?, kinzi tamâta pinde uru siveta mine.”

²⁶ Petero iporo taulo tu, “Kinzi tamâta pinde uru sio mbumbu ilâ panzi.” Nġenġa Yesu ipai tu, “Mine nde koipu see kinzi ma mbumbu silua tia.

²⁷ Taitu kulonġo nġa; ambo kinda ma tao luma sapâġa ne mbumbu ilâ panzi wurâta tamâta nġinde tia, ande ma wisinzi nâna pa kinda. Mine nde kulâ kuo gigi lâ lââ bwalika ilo. Kuveta mine lee, ku gigi ma ikai iġa tonġe. Kutapa iġa nġinde kâki ku kunzaġa i kawa, aku ma kusânda mbumbu tonġe ikeno iġa kawa ilo. Pwai mbumbu nġinde kulâ, aku kulanzi kinzi tamâta nġana luma sapâġa mbumbu kainġa kâ. Nġinde ma ikai nenzi mbuku piti lâ kinda rua tininda.”

* **17:21** 21 Nia ndoyo, nġua nġine kala ikeno nġumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonġe ipânġa lâ muli nde isenġe nġua nġine ilâ kuku nġua ikeno munġa.

18

*Ea imo mbâna-mbâna
Malaka 9:33-42, Luka 9:46-50*

¹ Lâ zo ñinde kinzi pâri-tamâta simâ pa Yesu, aku sikasonja tu, “Ea imo mbâna-mbâna panzi tamâta ñinde Maro Kindeni ikai maro panzi.”

² Ñineŋga Yesu isarâwa pa lâlu kiri-mwata tonje tu imâ, aku iŋgunu imandi pâri-tamâta naonzi.

³ Ñineŋga Yesu ipainzi tu, “Naŋa aporo mao nâ pami; Maro Kindeni ikai maro panzi tamâta ea sitogonzi lâlu kiri-kiri mine. Mine nde miki kaloŋo ŋga; ambo miki ma kapalele ilomi kalomi tia, ande miki ma kakura tu kamo Maro Kindeni ne ŋgumbi ilo, ande tia.

⁴ Ambo tamâta tonje ipatawa tamwata tini, itogo lâlu kiri-mwata ñine uru iveta mine, ande tamâta ñinde ma imo mbâna-mbâna panzi tamâta Maro Kindeni ikai maro panzi ñinde.

⁵ Ambo tamâta tonje kalo tawana naŋa kala iveta kie ara pa lâlu mota tonje itogo lâlu ŋai, ande i iveta kie ara pa naŋa tona.”

*Kinda ma tayaula tininda pinde
nenzi kalo-tawana ndimo*

⁶ Ñineŋga Yesu iporo tu, “Ambo tamâta tonje ma iyaula i tini pinde ne kalo-tawana, kala ipu muli pa naŋa, ande ñinde nde mâsi sakamao ndo. Ara ŋana kinzi nia ndoyo ma sipa mira ŋalae tonje lâ tamâta ñinde ŋandola tâ ku sitambira indue tâi geza-geza ilo mbo inu tâi mbo imâte tâ. Naŋa tu ambo kinzi muŋga siveta mine papa, ande i ma ikura tu iyaula tini pinde ñinde ne kalo-tawana, ande ma tia.

⁷ Vetâŋa sakamao ma ipâŋga panzi tamâta ñinde uru siveta tamâta pinde sipile nenzi kalo-tawana. Mao nâ, vetâŋa pinde ma ipâŋga panzi tamâta ku isowe ilonzi kalonzi ŋana siveta kiesaka

kâ. Andeta vetâŋa sakamao ndo ma ipâŋga pa tamâta ea iveta vetâŋa ñinde ipâŋga.

⁸ Ambo noko mbalau tâku kie ilaneno kala kuveta kiesaka, ande ara ŋana noko ma kutoto ñinde piti ku kutambira ilâ. Ambo noko mbalau taitu nâ, tâku kie taitu nâ, ande ñinde nde ara koŋa tia; andeta muli ŋga, noko ma kumo via ku kumo nâ. Taitu kulonjo ŋga; ambo noko kie-mbalau rua, andeta muli Maro Kindeni ma itambirano kulâ yââ ŋalae ne mbââ ilo, ande ñinde nde ara tia ndo kanaŋo.

⁹ Aku mine nâ, ambo noko mata tonje ilaneno kala kuveta kiesaka, ande ara ŋana kupasiki mata ñinde piti ku kutambira ilâ. Ambo noko mata taitu nâ, ande ñinde nde ara koŋa tia; andeta muli, noko ma kumo via ku kumo nâ. Taitu kulonjo ŋga; ambo noko mata rua, andeta muli Maro Kindeni ma itambirano kulâ yââ ŋalae ne mbââ ilo, ande ñinde nde ara tia ndo kanaŋo.

¹⁰ Miki kapakatona sonde ŋga! Tia ma miki kamoranzi tamâta pinde, nenzi kalo-tawana itogo lâlu nenzi kalo-tawana mine, aku ma ilomi tu, ‘Kinzi nde tamâta kaa nâ’. Naŋa apaimi tu lâ samba ilo, kinzi kalo-tawana tamâta ñinde nenzi aŋelo nde uru simandi naŋa Mama nao ikura zo zo.” [

¹¹ “Naŋa Tamâta Natu amâ ŋana akainzi tamâta muŋga sisapiri kala soka potomule ñinde piti lâ kondoma ilo.”] *

Ŋgua tambirâŋa ŋana “lama” isapiri

Malaka 9:43-50, Luka 15:3-7

¹² Ñineŋga Yesu itambira ŋgua panzi ne pâri-tamâta mine tu, “Miki ilomi mana. Ambo tamâta tonje ne ‘lama’ kambwanenzi tamâta ŋalae taitu (100) simo, andeta lama tonje isapiri ku nao tia lâ, ande i ma iveta mana. Naŋa apaimi tu i ma ipilenzi lama ŋgu ŋalae simo tuu kulu, aku

* **18:11** 11 Nia ndoyo, ŋgua ñine kala ikeno ŋgumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonje ipâŋga lâ muli nde isenje ŋgua ñine ilâ kuku ŋgua ikeno muŋga.

ma ilâ mbo iroroto nana lama taitu ninde nga.

¹³ Naŋa aporo mao nâ pami, ambo iroto nana lee isânda kulu lâ, ande i ma indeka pâta ku wisi puu ndue. I ma indeka nalaie koŋa tia nananzi lama 99 ninde nandai sisapiri nga; ambo taitu i ma indeka nalaie tina nana lama ninde muŋga isapiri ninenŋa isânda kulu lâ.

¹⁴ Aku mine nâ, miki Tamami imo samba ilo ninde nde tini pwâka tu kalo-tawana tamâta tonŋe ma ipile ne kalo-tawana ku imo niaka.”

Vetâŋa ara nana tatu ninda-nambwe sondo nana muŋga iveta soki

Luka 17:3-4

¹⁵ Ninenŋa Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Ambo kalo-tawana tamâta tonŋe iveta soki pano, ande kulâ papa aku simbomi rua nâ kaporo nŋua nana kaveta ninde sondo kâ. Ambo i kalo sukâŋa ku iporo tu, ‘Mao nâ, aveta soki pano’, ande ara, miki rua ma kamo nambwe-nambwe kilo.

¹⁶ Taitu kaloŋo nga; ambo iporo tu, ‘Naŋa nandai aveta soki tonŋe nga’, ande ara, noko ma pwainzi kalo-tawana tamâta taitu tâku rua, ikura Mose ne nŋua tukuŋa mine, aku kalâ kaporo pa tamâta ninde kilo. Nana tu Mose ne nŋua tukuŋa ikeno mine tu, ‘Ara nana kinzi tamâta rua tâku nato ma sisuka nŋua noko kusowe lâ tamâta tonŋe tini’.

¹⁷ Ambo noko ma kuveta mine, andeta tamâta ninde ipatiâmo ku iporo kilo tu, ‘Naŋa nandai aveta soki tonŋe nga’, ande ara, kulâ kumandi nŋu naonzi ku kuporo nŋua nine pwataki panzi siloŋo. Ambo i tini pwâka tu iloŋo nŋu nenzi nŋua, ande noko ma tini piti ndo nana i kâ, itogo uru tini piti nananzi tinikoa wa kinzi tamâta sakamao nana mbumbu kaiŋa kâ.

¹⁸ Naŋa aporo mao nâ pami; vetâŋa ndia rârâni miki kandi nana lâ tâno kulu, ande Maro Kindeni ma indi nana mine nâ lâ samba

ilo. Anŋa vetâŋa ndia rârâni miki kasâu nana lâ tâno kulu, ninde Maro Kindeni ma isâu nana mine nâ lâ samba ilo.

¹⁹ Naŋa apaimi kilo tu ambo kinzi kalo-tawana tamâta rua nâ ilonzi taitu ku sikai noŋa pa naŋa Mama imo samba ilo ninde tu ma iveta vetâŋa tonŋe panzi, ande i ma iveta ikura kinzi rua nenzi noŋa mine.

²⁰ Nana tu lâ zo ndia kinzi kalo-tawana tamâta nato tâku rua simâ taitu sipasau nana siwâŋgi pa naŋa, ande naŋa warakâŋgu ma amâ amo kunzi.”

Nŋua tambirâŋa nana wurâta tamâta tonŋe i kalo sukâŋa nana nuwala tia

²¹ Lâ zo ninde, Petero imâ pa Yesu ku ikasoŋa tu, “Maro Nalaie, ambo kalo-tawana tamâta tonŋe uru iveta soki pa naŋa, ande naŋa ma apile i ne vetâŋa soki ninde mbwaningŋu nŋapia. Ambo naŋa ma aveta mine mbwaningŋu lima kanaŋo rua, ande ninde ma ikura, tiya?”

²² Andeta Yesu itu lâ Petero kawa tu, “Naŋa apaino tu noko ma kuveta mine mbwani lima kanaŋo rua nâ nde tia; noko ma kuveta mine ikura mbwani tamâta nalaie lima (500).

²³ Noko kuloŋo nga; Maro Kindeni ne mâsi nana ikai maro panzi tamâta kâ, ande itogo koipu nalaie tonŋe. Koipu ninde ilo tu i ne wurâta tamâta rârâni ma sikatu mbuku papa i taulo imâ.

²⁴ Kinzi simâ nana sikatu mbuku kâ, ninenŋa sikai tamâta tonŋe simâ, i muŋga ikai mbumbu 10,000 saŋe koipu ninde.

²⁵ Tamâta ninde ikura tu ikatu mbuku ninde tia ndo. Mine kala koipu nalaie ipainzi ne tamâta pinde tu sikai wurâta tamâta ninde tavanzi kaiwa-natu, aku sionzi silâ pa tamâta nalaie tonŋe tu ma ikainzi nana siveta wurâta koa tia nâ papa. Aku ipainzi tu ma sio tamâta ninde ne luma tava ne kelekele ndoni ilâ panzi tamâta tu siko tona, nana ma

sikai mbaliŋa ŋana sikatu mbuku kâ.

²⁶ Andeta wurâta tamâta ŋinde ilonjo ŋgua ŋinde, aku ipare tuku lâ koipu ŋalae kie tini laiti, aku ino mine tu, 'Kalo sukâŋa ŋanana, aku kundamwana ŋga. Muli ŋga naŋa ma atu ŋana mbumbu ndoni muŋga akai saŋeno ŋinde.'

²⁷ Ŋinenŋa koipu ŋalae kalo sukâŋa ŋana ku ipai tu, 'Akai nanenŋu mbuku piti lâ noko tini; kuyâti kulâ.'

²⁸ Ayo, ŋinenŋa wurâta tamâta ndainani nâ iyâti ilâ pa nia yo, andeta isânda nuwala tonŋe kulu, i ne mbuku peko mwata nâ ikeno papa. Aku mbau ilâ ikai nuwala ŋandola kaika, ku ipai tu, 'Noko ma kutu ŋana mbumbu rârâni ŋinde muŋga mbo noko pwai saŋe naŋa!'

²⁹ I nuwala ŋinde nde ilonjo ŋgua ŋinde, ku ipare tuku ipai wurâta tamâta ŋinde mine tu, 'Kalo sukâŋa ŋanana, aku kundamwana ŋga. Muli ŋga naŋa ma atu ŋana mbumbu ndoni muŋga akai saŋeno ŋinde.'

³⁰ Andeta wurâta tamâta ŋinde wisi nâna ku io nuwala ilâ luma sakamao ilo lee, mambo ikatu mbuku ikura lâ.

³¹ Kinzi rua nawalanzi pinde simora tamâta ŋinde iveta mâsi mine, aku ilonzi kura tia. Mine nde silâ siporo ŋgua ŋinde rârâni papa nenzi koipu ŋalae.

³² Aku marumbu; koipu ŋinde isarâwa pa wurâta tamâta ŋinde imâ, aku ipai tu, 'Noko wurâta tamâta sakamao! Noko muŋga kuno naŋa, aku akai nenŋu mbuku rârâni piti lâ noko tini.'

³³ Mao nâ, naŋa muŋga kalonŋu sukâŋa ŋalae tina ŋanano. Mine nde ŋana sâ kâ ŋga noko ŋandai kalo sukâŋa ŋana noko nuwala kâ, a?'

³⁴ Ŋinenŋa koipu ŋalae wisi nâna, aku io wurâta tamâta ŋinde ilâ luma sakamao ilo. Aku ipainzi luma ŋinde ne wurâta tamâta tu ma nâna

silua lee, ikura lâ zo ndia ikatu mbuku rârâni."

³⁵ Yesu iporo ŋgua ŋine lâ, ŋinenŋa ipainzi ne pâri-tamâta mine tu, "Aku mine nâ, ambo kalotawana tamâta tonŋe iveta soki pano, aku noko tini mwasa papa tia kala kupile i ne vetâŋa soki ŋinde tia, ande Maro Kindeni ma iveta mâsi kie taituni pano, ikura koipu ŋalae ŋinde iveta papa ne wurâta tamâta mine."

19

Yesu iporo ŋgua ŋana pakâenŋa totonŋa kâ

Matai 5:31-32, Malaka 10:1-12, Luka 16:18, Rom 7:1-3, 1 Korin 7:10-16

¹ Yesu iporo ŋgua ŋine lâ, ŋinenŋa ipile Galilaya tâno ku iyoka ilâ pa Judia tâno ikeno pa Jodan Lââ tini pinde.

² Anŋa kinzi tamâta ŋgu ŋalae nde soka i muli silâ. Aku lâ nia ŋinde Yesu ivetanzi pukonŋa tamâta tininzi ara kilo.

³ Anŋa tamâta pinde lâ Parisai ŋgu nde simâ pa Yesu tu sikai samâŋa papa. Sipai mine tu, "Kinda nenda ŋgua tukuŋa keno ŋana tamâne tu ambo i tini pwâka ŋana kaiwa taine kala itu isoki ŋana duvi ndia, ande ikura. Ayo, ŋgua tukuŋa ŋine nde ara, tiya?"

⁴ Yesu nde iporo taulo tu, "Opopo, tiambo miki ŋandai kapono Maro Kindeni ne ŋgua ŋinde ikeno lâ pepa tini, tiya? Ŋgua ŋinde nde mine, 'Nia ndoyo, Maro Kindeni Puliâŋa Tamwata nde ipulianzi tamâta, ku ionzi taine wa tamâne wa.'

⁵ Aku Maro Kindeni iporo tu, 'Mine kala tamâne ma ipilenzi tinatama ku ma ipasipa kuku kaiwa taine nâ, aku kinzi rua ma simo tininzi lâ taitu.'

⁶ Mine nde kinzi ŋandai simo piti piti ŋga; kinzi rua ma simo togo ilonzi wa karaenzi taitu nâ. Mao nâ, Maro Kindeni ipanzi rua lâ taitu lâ;

mine nde tamâta tonje ma itikianzi piti ndimo.”

⁷ Ninennga kinzi Parisai tamâta nde sipai Yesu mine tu, “Ayo, mine nde nana sâ kâ nga Mose ne tukuņa isâu pa tamâne tu ambo ingere ngua lâ pepa tini nana itoto pakâenja kâ, ku pepa ilua kaiwa taine, ande nenzi pakâenja nde toņa lâ, a?”

⁸ Ande Yesu iporo taulo tu, “Miki nde taņa-kaika tamwatami. Mine kala Mose isâu pami tu kasokinzi kaiwami taine. Ambo taitu muņgani, lâ nia ndoyo, ande mâsi mine ikeno tia ndo.

⁹ Naņa apaimi tu, ambo tamâne tonje isoki kaiwa taine, andeta taine ninde nandai iveta sakamao kuku tamâta tonje nga, ambo tamâne ninde ikai taine wasaseki, ande iveta sakamao kuku taine wasaseki ninde, kala ilaņa ipole ngua tukuņa.”

¹⁰ Kinzi pâri-tamâta siloņo Yesu ne ngua kaika ninde, ninennga sipai tu, “Ambo tamâne nga taine nenzi pakâenja ikeno mine, ande ara nana tamâne ma imo simbo mai nâ, ikai taine tonje tia.”

¹¹ Andeta Yesu ipainzi tu, “Kinzi tamâta pinde nâ sikura tu sipaveta kuku ngua nîne. Mao nâ, Maro Kindeni muņa kaika ilanzi tamâta pinde nâ nana sipaveta kuku ngua nîne.

¹² Kinzi tamâta pinde sikâe tia. Kinzi pinde nde tininzi sakamao lâ zo ninde tinanzi sipaguguanzi, kala sikura tu sipulianzi natunzi tia. Anņa pinde nde muņa tamâta pinde sitoto tininzi piti, kala sikura tu sipulianzi natunzi tia. Anņa pinde nde ilonzi ndo nana siveta wurâta pa Maro Kindeni, kala situ kaika pa warakanzi tu ma sikâe tia. Miki tamâta ea kakura tu kapaveta kuku ngua nîne, ande kapaveta kuku.”

*Yesu itu nzâmbe panzi lâlu kiri-kiri
Malaka 10:13-16, Luka 18:15-17*

¹³ Lâ zo ninde kinzi tamâta pinde sikainzi lâlu kiri-kiri simâ pa Yesu. Kinzi ilonzi tu i ma io mbau kâki kulunzi ku ino pa Maro Kindeni njananzi tâ. Andeta kinzi pâri-tamâta nde sileleanzi tamâta ninde.

¹⁴ Anņa Yesu nde ipainzi pâri-tamâta tu, “Miki ma kasâu panzi lâlu kiri-kiri tu simâ pa naņa; kaponozâla njananzi ndimo. Nana tu Maro Kindeni uru ikai maro panzi tamâta ea nenzi kalo-tawana iregere kuku lâlu kiri-kiri nîne nenzi kalo-tawana.”

¹⁵ Ninennga Yesu io mbau kâki kinzi lâlu kiri-kiri taitu-taitu kulunzi, ku itu nzâmbe panzi. Iveta mine lâ, ninennga ipile nia ninde ku ilâ.

*Tamâta tonje ne mbaliņa rârâ
Malaka 10:17-27, Luka 18:18-27*

¹⁶ Zo tonje, tamâta tonje imâ pa Yesu ku ikasonja tu, “Pananâņa, naņa ma aveta vetâņa ara ndia nga ikura tu amo viânģu ku amo nâ.”

¹⁷ Yesu nde itu lâ kawa mine tu, “Nana sâ kâ nga noko pwasonja naņa nana vetâņa ara kâ, a? Maro Kindeni simbo nâ nde Ara Tamwata. Ambo noko ilo tu kumo via ku kumo nâ, ande noko ma kupaveta kuku Maro Kindeni ne ngua tukuņa.”

¹⁸ Ninennga tamâta ninde ikasonja Yesu kilo tu, “Noko kuporo nana tukuņa ndia.” Ande Yesu ipai tu, “Naņa aporo nana tukuņa nîne: ‘Noko ma kupu tamâta pâta ndimo; noko ma kuveta sakamao kuku tamâta tonje kaiwa ndimo; noko ma kupanâwe ndimo; noko ma kusowe ngua laņeņa lâ tamâta tonje tini lâ ngua nia ndimo;

¹⁹ noko ma kumege njananzi tinatama ku taņa mwasa nâ panzi; aku noko ma tini mwasa panzi tini pinde itogo noko tini mwasa pa tamwata mine.’ ”

²⁰ Aku tamâta ninde nde ipai Yesu tu, “Naņa uru apaveta kuku ngua tukuņa ninde rârâni. Anņa vetâņa ndia nde naņa aveta tia yo, a?”

21 Aku Yesu ipai tu, “Ambo noko ilo tu kumo tamâta sonde ndo lâ Maro Kindeni nao, ande kulâ kuo ne kelekele rârâni ilâ panzi tamâta tu siko kâ. Ninennga mbumbu njinde ndoni kulanzi sugorai tamwatanzi. Ambo noko ma kuveta mine, ande noko ma kumo ara ndo lâ samba lawea. Aku kumâ, kuono muli pa naŋa.”

22 Tamâta njinde iloŋo Yesu ne ngua njinde, aku ilo malia ndo, ŋana tu i nde mbaliŋa warika. Tia ku ipile Yesu ku ilâ.

23 Ilâ lâ, njinennga Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Naŋa aporo mao nâ pami; kinzi mbaliŋa warakanzi ande wurâta ŋalae panzi ŋana simo Maro Kindeni ne ngumbi ilo.

24 Naŋa aporo kilo pami tu, ambo ngoa ŋalae ‘kamel’ itu itambwa ilâ mbiri kiri-mwata ne maa ilo, ande i ma ikura tu iveta mine tia ndo. Aku mine nâ, ambo mbaliŋa warika itu imo Maro Kindeni ne ngumbi ilo, ande njinde nde wurâta ŋalae tina!”

25 Kinzi pâri-tamâta nde siloŋo ngua njinde, ku wisinzi motutu kala sikasoŋa tu, “Ayo, ambo mine, ande ea ikura tu ikai via mao ŋana imo mine ku imo nâ.”

26 Aku Yesu mata ilea ilâ panzi ku ipainzi tu, “Kinzi tamâta warakanzi nâ ma sikura tia; anŋa Maro Kindeni tamwata nde ikura tu iveta vetâŋa rârâni.”

27 Yesu iporo ngua njine lâ, njinennga Petero itu lâ kawa mine tu, “Opopo! Maka muŋga kapile kelekele ndoni ŋana kapono muli pa noko! Mine nde maka ma kakai kulu ndia.”

28 Aku Yesu ipainzi tu, “Naŋa aporo mao nâ pami; muli, lâ zo njinde Maro Kindeni ma ipulia samba wa tâno ipâŋga wasaseki ndo, ande naŋa Tamâta Natu ma amo Koipu ŋalae tava nanenŋu walo wa sinâla ŋalae. Aku lâ zo njinde miki pâri-tamâta saŋao kanaŋomi rua nde ma kakai poe panzi Isrel ngu kambwanenzi saŋao

kanaŋonzi rua, aku ma kamo katonâŋa panzi.

29 Aku tamâta ea kalo tawana naŋa kala ipile ne luma wa tai-tua wa mwane wa tina-tama wa natu wa ne tâno wa; ande Maro Kindeni ma itu pa kinzi njinde rârâni ŋana njinde kâ mbwani tamâta ŋalae taitu (100). Aku muli, i ma via mao ilanzi, ma simo vianzi mine ku simo nâ.

30 Andeta kinzi tamâta rârâ muŋga simo tamâta ŋalala lâ tâno kulu, ande kinzi njinde ma muli simo tamâta kaa nâ. Anŋa kinzi tamâta rârâ muŋga simo tamâta kaa nâ lâ tâno kulu, ande kinzi njinde ma muli simo tamâta ŋalala.”

20

Ngua tambirâŋa ŋananzi tamâta pinde siveta wurâta pa tamâta ŋalae tonŋe

1 Yesu iporo ngua njine lâ, njinennga itambira ngua mine tu, “Maro Kindeni ne mâsi ŋana ikai maro panzi tamâta kâ nde itogo tâno tonŋe warika. Zo tonŋe, mbwale pwataki lâ, njinennga tâno warika njinde ilâ lawea ilo iroto ŋananzi wurâta tamâta pinde tu ma sikai wurâta lâ i ne tâno waini ilo.

2 Isânda wurâta tamâta pinde kulunzi lâ, aku ipa ngua kunzi ŋana sikai mbumbu saŋao saŋao ŋana nenzi wurâta lâ kari njinde. Sisâu lâ, njinennga tamâta ŋalae njinde ionzi silâ siveta wurâta lâ ne tâno waini ilo.

3 Ayo, kari tai ŋato ilâ lâ, njinennga tamâta ŋalae njinde ilâ ku mata imoranzi tamâta pinde simandi nenzi lâ ao ngini, nenzi wurâta tonŋe tia.

4 Aku ipainzi tu, ‘Wa! Miki kalâ kaveta wurâta lâ nanenŋu tâno waini ilo, aku ma kulu alami ikura nanenŋu pateâŋa mine.’

5 Aku silâ. Simo lee, ku kari imâ ngini, njinennga tamâta ŋalae ilâ lawea ilo kilo ku iveta mâsi ndaina nâ kilo. Lee, ku kari tai ŋato kilo

ilâ lâ, ñinennga iveta mâsini ndaina kilo.

6 Lee ku lala, kari indue lâ, ñinennga tamâta ñinde ilâ ku mata imoranzi tamâta pinde simandinenzi nâ simo lawea ilo. Aku ikasonjanzi tu, “Wa, mana mana nga miki kamandi nemi koa tia nâ lee, kari nga indue lâ, a?”

7 Kinzi nde siporo taulo tu, “Ñandai tamâta tonje wurâta ilua maka nga.” Ñinennga tamâta ñalae ipainzi tu, “Ara, miki kalâ kaveta wurâta lâ nanenngu tâno waini ilo.” Aku silâ.

8 Aku lala pararai lâ, ñinennga tâno warika iporo pa wurâta tamâta nenzi katonânga tu, “Kusarâwa panzi wurâta tamâta tu simâ ñana sikai nenzi kulu kâ. Kuwae mbumbu muŋga panzi wurâta tamâta ñinde sipânnga muli ndo. Kuveta mine nâ kuwae panzi kulâ lee ku marumbu lâ wurâta tamâta sipânnga muŋgânga ñinde.”

9 Ñinennga kinzi tamâta kala siveta wurâta ikura kari tai taitu nâ ñinde nde simuŋga simâ, aku sikai mbumbu saŋao saŋao.

10 Mine kala kinzi tamâta ñinde siveta wurâta ikura mboyoye wa lala wa ande ilonzi tu ma sikai mbumbu ñalae. Andeta tia; kinzi kala sikai mbumbu saŋao saŋao mine nâ.

11 Kinzi simora nenzi mbumbu ñinde, aku wisinzi nâna papa tâno warika.

12 Aku sipai tâno warika tu, “Wa! Kinzi tamâta ñinde sipânnga muli ndo! Kinzi siveta wurâta ikura kari tai taitu mai nâ! Anŋa maka nde kaveta wurâta ñalae lâ mboyoye lee imâ ipânnga lâ ñine, aku kari kanama pâta lâ! Andeta kinzi ñinde nenzi mbumbu nde rege-rege kuku maka nema mbumbu ma!”

13 Tâno warika nde ilonzi nenzi ngua ñinde, ñinennga iporo pa nenzi tamâta tonje mine tu, “Ñingunambwe, naŋa ñandai aveta soki tonje pa noko nga, ñana tu muŋga mboyoye noko tamwata kupa ngua tu

ma pwai mbumbu saŋao ñana noko ne wurâta.

14 Ara, pwai ne mbumbu, aku kulâ. Naŋa ilonzi tu mbumbu saŋao alua tamâta kala imâ muli ndo ñinde tona.

15 Ñine nde keno pa naŋa simbongu nâ. Naŋa akura tu awae nanenngu mbaliŋa ikura naŋa warakânŋu nâ nenngu pateânga mine. Kala ñine naŋa atu aveta kenŋu ara panzi tamâta ñinde; mine nde ñana sâ kâ nga noko kupadâda, a?”

16 Yesu iporo ngua tambirânga ñine marumbu lâ, ñinennga iporo tu, “Aku mine nâ, kinzi tamâta muŋga simo tamâta kaa nâ lâ tâno kulu, ande muli ma simo tamâta ñalaŋala. Anŋa kinzi tamâta muŋga simo tamâta ñalaŋala lâ tâno kulu, ande muli ma simo tamâta kaa nâ.”

Yesu iporo kilo ñana ne mateŋa wa ne mandinŋa wa

Malaka 10:32-34, Luka 18:31-34

17 Yesu nde ikainzi ne pâri-tamâta saŋao kananonzi rua, aku sikâki silâ pa Jerusalem lawea kâ. Soka nzâla yo, ñinennga Yesu iporo ngua ilâ pa kinzi nâ mine tu,

18 “Ayo, ñine kinda takâki talâ pa Jerusalem. Ma tapânnga lâ, ñinennga tamâta tonje ma io naŋa Tamâta Natu lâ kinzi patarawânga tamâta ñalaŋala wa pananânga tamâta ñana ngua tukuŋa kâ mbaunzi ilo. Kinzi ma sio naŋa lâ ngua nia, aku ma sipa ngua tu sipu naŋa pâta amâte.

19 Ñinennga kinzi kala ma sio naŋa alâ tinikoa mbaunzi ilo, aku kinzi ñinde ma siporo ngua pavaliginŋa pa naŋa wa sipalili naŋa wa. Marumbu, ñinennga ma sipu naŋa lâ kâi popole tini amâte. Andeta kari nato lâ, ñinennga Maro Kindeni ma ipaŋo naŋa amandi amo viânŋu kilo.”

Yesu ne pâri-tamâta rua situ sipânnga tamâta ñalaŋala

Malaka 10:35-45

20 Yesu iporo mine lâ, ñinennga Sebedi kaiwa taine ikainzi natunzi

rua simâ pa Yesu. Taine n̄inde nde ipare tuku pa Yesu ku ino Yesu tu ma iveta vetâna tonje.

²¹ Aku Yesu ikasona tu, “Noko ilo tu naŋa ma aveta mana.” Aku taine n̄inde nde ipai Yesu tu, “Naŋa ilon̄gu mine: lâ zo ŋana noko ma pwai Koipu Ŋalae, ande noko ma kupatea natun̄gu tonje ŋana isan̄ona noko tini laiti pa wia kâ, an̄ga tonje ŋana isan̄ona noko tini laiti pa n̄asi kâ.”

²² N̄inen̄ga Yesu isia ŋgua panzi pâri-tamâta rua n̄inde mine tu, “Miki rua kazizâla ŋana vetâna n̄ine kala kakasona naŋa ŋana. Naŋa ma muli anu lââ makisa ikeno kâmba tonje ilo. Tiambo miki rua kala kakura tu kanu lââ n̄inde, tiya?” Aku kinzi rua sipai tu, “Maka rua kurama.”

²³ N̄inen̄ga Yesu ipainzi tu, “Mao nâ, miki rua ma kanu lââ makisa kala naŋa ma anu n̄inde. Ambo taitu pateâna ŋana tamâta ea ma isan̄ona tiningu laiti pa wia kâ ŋa pa n̄asi kâ, ande n̄inde ikeno pa naŋa tia. Naŋa mama i simbo nâ ma iwae san̄onâna nia panzi tamâta ea mun̄ga ipateanzi n̄inde.”

²⁴ Kinzi nawalanzi pâri-tamâta san̄ao nde silon̄o kinzi tai-tua rua parinanzi mine, aku wisinzi nâna panzi.

²⁵ Andeta Yesu isarawanzi tu simâ kuku, aku ipainzi tu, “Miki kasama tu kinzi tamâta pinde uru sikai koipu panzi tinikoa ŋgu, aku kinzi tamâta ŋalan̄ala n̄inde uru siveta malia kie-kie panzi ŋgu n̄inde.

²⁶ Andeta mâsi mine ma ikeno miki n̄ginimi ndimo. Ambo tamâta itu imo tamâta ŋalae lâ n̄ginimi, ande nzâla keno mine: i ma imo nemi kuleŋa tamâta.

²⁷ Aku tamâta ea itu imo mbâna-mbâna pami, ande nzâla keno mine: i ma imo nemi wurâta tamâta kaa nâ.

²⁸ Ŋana tu naŋa Tamâta Natu ŋandai amâ ŋana kinzi tamâta ma sikai kuleŋa pa naŋa ŋga. Naŋa amâ ŋana akai kuleŋa panzi tamâta,

aku ma amâte ŋana akainzi tamâta rârâ piti lâ kondoma ilo.”

Yesu ivetanzi tamâta rua mun̄ga matanzi leva-leva simora kilo

Malaka 10:46-52, Luka 18:35-43

²⁹ Yesu ikainzi ne pâri-tamâta ku soka ŋana sipile Jeriko lawea silâ kâ, ande tamâta ŋgu ŋalae nde soka mulinzi silâ.

³⁰ An̄ga tamâta rua nde isan̄ona nzâla n̄gane, kinzi rua matanzi leva-leva lâ. Kinzi rua silon̄o ŋgua tu Yesu ŋga iyoka imâ, n̄inen̄ga sisarâwa kaika tu, “Maro Ŋalae, Daviti ne vâsani noko, kalo sukâna ŋanama!”

³¹ Kinzi tamâta nde silon̄onzi rua sisarâwa mine ku simbitanzi tu kawanzi buu nâ. Andeta kinzi rua sisarâwa kawanzi kâki ŋalae mine tu, “Maro Ŋalae, Daviti ne vâsani noko, kalo sukâna ŋanama!”

³² N̄inen̄ga Yesu imandi ku ikasonanzi tu, “An̄ga miki rua katu naŋa ma aveta mana pami.”

³³ Ande kinzi rua situ lâ kawa mine tu, “Maro Ŋalae, maka iloma tu ma matama kamora nia.”

³⁴ Aku Yesu kalo sukâna ŋananzi, kala io mbau lâ kinzi rua matanzi. Aku walele nâ kinzi rua matanzi ara, aku simora nia. N̄inen̄ga simandi ku soka Yesu muli silâ.

21

Yesu ilâ Jerusalem lawea itogo koipu ŋalae

Malaka 11:1-10, Luka 19:29-38, Yoane 12:12-19

¹ Yesu ikainzi ne pâri-tamâta ku soka lee sipân̄ga Jerusalem lawea tini laiti, aku sipân̄ga lawea tonje ikeno Oliv Tuu wan̄gira, i ŋa mine Betfasi lawea. Ande Yesu isupwanzi ne pâri-tamâta rua,

² aku ipainzi tu, “Miki rua kalâ pa lawea ndai, ikeno naomi n̄inde. Kalâ lawea n̄inde ilo, aku walele nâ ma kamora ‘donki’ malakupi tonje kinzi sisine lâ imandi tava natu. Kayaute wâlo piti aku kakainzi rua kamâ pa naŋa.

³ Ambo tamâta tonge ikasonami tu, 'Nana sâ kê nga miki rua kaveta mine', ande miki rua ma kapai tu, 'Maro Nalae ne wurâta ikeno panzi rua. Aku mwanğa ma ionzi rua sitaulo simâ kilo walele nâ.' "

⁴ Vetâņa ninde iveta ngua tonge Maro Kindeni munğa io lâ nguatulâņa tamâta tonge kawa tu ipânğa kanaņo. Ngua ninde nde mine,

⁵ "Kupainzi tamâta simo Saion tuu kulu tu, 'Kamora nga! Miki nemi koipu ņalae kala imâ pami. Ipatawa tamwata tini ku isaņona donki tonge kumbu. Mao nâ, isaņona donki natu tonge kumbu kala imâ.' "

⁶ Ninenğa pâri-tamâta rua ninde silâ lawea ninde ilo, aku siveta ikura Yesu munğa iporo panzi mine.

⁷ Kinzi rua sikai donki tina nga natu tona simâ, ninenğa siliņi nenzi pasawaņa luandondo kêki donki rua kumbunzi. Aku Yesu ikâki isaņona.

⁸ Ninenğa tamâta ngu ņalae sisawa nenzi pasawaņa luandondo piti, ku silalaga lâ nzâla ņana Yesu ma iyoka kulu kê. Anğa pinde nde sitoto tumba lau ku sikai simâ silalaga lâ nzâla tava.

⁹ Kinzi tamâta pinde soka simunğa pa Yesu, anğa pinde nde soka muli, aku rârâni sindeka ku sisuņa kawanzi mine tu, "Paneâņa ilâ pa Daviti ne vâsa! Maro Kindeni itu nzâmbe pa koipu ņalae ņine ikai i ndamwa kala imâ. Tapanea Maro Kindeni pa âta!"

¹⁰ Yesu iyoka mine lee ilâ Jerusalem lawea ilo, ande tamâta rârâni simo lawea ņalae ninde nde sipakasona warakanzi mine tu, "Tamâta ņine nde ea."

¹¹ Aku kinzi tamâta soka simâ kuku Yesu ninde nde sipainzi tu, "Nine nde Yesu, ina ngua-tulâņa tamâta ninde kinzi munğa siporo tu ma iyoka pa Nasarete lawea lâ Galilaya tâno imâ."

Yesu iņaranzi mbaliņa warakanzi lâ Maro Kindeni ne luma sapâņa

Malaka 11:15-18, Luka 19:45-47

¹² Ninenğa Yesu ilâ Maro Kindeni ne luma sapâņa ne ngumbi ilo, aku iņaranzi mbaliņa warakanzi simo sipako kelekele lâ nia ninde. Itili peke lâ kinzi tamâta ņana sipalulua mbumbu kê, aku itili paņgi lâ kinzi tamâta siveta wurâta ņana sipako sii ņana patarawâņa kê tava.

¹³ Aku ipainzi tu, "Maro Kindeni kawa ngua ikeno mine tu, 'Nanenğu luma nde ma kinzi sipatu ņa tu "Luma ņana noņa kê" '; anğa miki nde kaveta ņine ipânğa itogo kinzi nzanzare tamâta nenzi munâņa nia mine!"

¹⁴ Yesu imo niani ndaina, ninenğa kinzi tamâta matanzi leva-leva wa kenzi pâsâsâ nde simâ papa, aku ivetanzi tininzi ara.

¹⁵ Andeta kinzi patarawâņa tamâta ņalaņala wa kinzi pananâņa tamâta ņana ngua tukuņa kê nde simora mâsi ņalaņala pinde Yesu iveta ninde. Aku siloņonzi lâlu kiri-kiri sisarâwa lâ luma sapâņa ne ngumbi ilo mine tu, "Paneâņa ilâ pa Daviti ne vâsa!" Mine nde kinzi tamâta ņalaņala ninde wisinzi nâna pa Yesu,

¹⁶ kala sikasona i mine tu, "Wa, noko kuloņo ngua ņine kinzi lâlu siporo, tiya?" Aku Yesu itu lâ kawanzi mine tu, "Naņa aloņo lâ. Andeta mana mana nga miki ņandai kaponono ngua-tulâņa tamâta ninde ne ngua ikeno lâ pepa tini, a? Ngua ikeno mine tu, 'Aku kinzi lâlu kiri-kiri kala uru sipanea noko ņa mine nâ.'"

¹⁷ Yesu iporo ngua ņine lâ, ninenğa ipilenzi simo, aku iyâti ilâ pa nia yo. Ninenğa ilâ imo Betani lawea lâ mbo ninde.

Yesu iporo itu kaika pa kêi tonge, kala ngâla-ngâla lâ

Malaka 11:12-14, 20-26

¹⁸ Aku mbwale kilo, mboyo nâ, ninenğa Yesu iyoka itaulo ilâ pa

Jerusalem lawea kilo, andeta putole ipu.

¹⁹ Yesu mata ilâ imora kâi “fik” tonje imandi nzâla njanje, aku iyoka ilâ laiti. Andeta imora tu kanojo tonje keno nde tia; lau nâ keno. Aku Yesu iporo papa kâi njinde mine tu, “Noko ma kupula kanojo kilo tia ndo!” Aku ndainani nâ, kâi njinde ngâla-ngâla lâ.

²⁰ Kinzi pâri-tamâta simora njinde, aku wisinzi motutu lâ. Aku siporo tu, “Mana mana nga kâi njine ngâla-ngâla walele nâ.”

²¹ Andeta Yesu ipainzi tu, “Naja aporo mao nâ pami; ambo miki ma kao nemi kalo-tawana ilâ mao pa Maro Kindeni, aku ilomi rua-rua tia, ande miki ma kakura tu kaveta mâsi mineni, itogo kala njine aveta pa kâi ‘fik’ mine. Andeta njinde nâ tia; ambo miki ma kaporo pa tuu naj mine tu, ‘Noko kumandi kupatiki kundue tâi ilo’, ande Maro Kindeni ma iveta vetâja njinde ipânga, itogo miki kaporo mine.

²² Ambo miki kalomi tawana Maro Kindeni kala kakai noja papa, ande i ma iveta ikura nemi noja mine.”

Kinzi sikasoja Yesu tu ikai ea ndamwa

Malaka 11:27-33, Luka 20:1-8

²³ Njine ilâ lâ, njinnga Yesu ilâ Maro Kindeni ne luma sapâja ne ngumbi ilo, aku ipanananzi tamâta simo njinde. Andeta kinzi patarawâja tamâta njalanjala sitavanzi Isrel ngu nenzi katonâja nde simâ papa, aku sikasoja tu, “Wa, noko pwai ea ndamwa kumâ kala kuveta mâsi kie-kie njine, a? Anja ea wurâta njine ilano, a?”

²⁴ Ande Yesu itu lâ kawanzi ku iporo tu, “Ara, naja kala atu akasonjami kasonâja tonje. Ambo miki ma kaporo ngua sondo itaulo imâ pa naja, ande naja kala ma aporo ngua pwataki pami nana akai ea ndamwa nga aveta vetâja njine.

²⁵ Nanengu kasonâja nde mine; munja, lâ zo njinde Yoane Lââ-Lilija Tamwata iveta wurâta nana

ililinsi tamâta, ande ea wurâta njinde ilua i. Miki ilomi tu Maro Kindeni wurâta njinde ilua, tiya?, i tamwata nâ ilo patea tu iveta.”

Njinnga kinzi warakanzi siporo lâ ngininzi mine tu, “Ambo kinda ma taporo taulo tu, ‘Maro Kindeni isupwa Yoane tu iveta wurâta njinde’, ande i ma iporo pa kinda mine tu, ‘Mine kala nana sâ kâ nga miki njandai kalomi tawana Yoane ne ngua, a?’

²⁶ Ambo kinda ma taporo taulo mine tu, ‘Yoane tamwata nâ ilo patea tu iveta wurâta njinde’, ande kinzi tamâta ma wisinzi nana njalae tina pa kinda. Kinda taruru njananzi, nana tu kinzi rârâni kalonzi tawana tu Yoane nde Maro Kindeni ne ngua-tulâja tamâta tonje.”

²⁷ Tia ku kinzi siporo ngua taulo pa Yesu mine tu, “Maka kasama tia.” Njinnga Yesu ipainzi tu, “Ara, naja kala ma aporo ngua tonje pami tia nana akai ea ndamwa amâ kala aveta vetâja njine.”

Ngua tambirâja nana tamâta tonje natu tamâne rua

²⁸ Njinnga Yesu itambira ngua panzi tamâta njalanjala mine tu, “Ayo, miki ilomi mana. Tamâta tonje imo kunzi natu tamâne rua. Tamâta njinde ilâ pa natu nzâla-kulu kâ, aku ipai tu, ‘Natungu, ma njine noko kulâ kuveta wurâta pa naja lâ tâno waini ilo.’

²⁹ Aku natu ipai tu, ‘Naja tiningu pwâka, ma alâ aveta wurâta pa noko nde tia.’ Andeta mwanga, natu njinde ipalele ilo, aku ilâ iveta wurâta.

³⁰ Njinnga tamanzi kala ilâ pa natu tonje, aku iporo ngua mineni papa. Aku natu njinde iporo tu, ‘Ara, mama; naja ma alâ aveta wurâta pano.’ Andeta i njandai ilâ iveta ne wurâta nga.

³¹ Mine nde ea lâ tamâta rua njinde ande iveta ikura tamanzi ne pateâja.” Aku kinzi tamâta

nalajala sipai Yesu tu, “Natu nzâla-kulu iveta ikura tama ne pateânga mine”.

Ninennga Yesu ipainzi tu, “Naja aporo mao nâ pami; kinzi tamâta sakamao nana sikai mbumbu pa Rom kâ wa kinzi nzâla taine wa, ande kinzi ninde simunga pami nana sikai Maro Kindeni ne nzâmbe ara.

³² Nana tu Yoane Lââ-Liliņa Tamwata munga imâ pa miki Isrel ngu nana itula mâsi sondo Maro Kindeni ilo tu miki ma kaveta ninde, andeta miki nandai kalomi tawana Yoane ne ngua nga. Annga kinzi tamâta sakamao nana sikai mbumbu pa Rom kâ wa kinzi nzâla taine wa, ande kinzi ninde siloņo Yoane ne ngua, aku sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Maro Kindeni, kala sipile nenzi vetâņa sakamao. Annga miki kamora kinzi kiesaka tamwatanzi ninde nenzi kalo-tawana ninde, andeta miki kapalele ilomi kalomi ku kalomi tawana Yoane ne ngua, ande tia.”

Ngua tambirâņa nana kinzi tamâta sakamao sikatona tâno waini

Malaka 12:1-12, Luka 20:9-19

³³ Ninennga Yesu ipainzi tamâta nalajala mine tu, “Miki kaloņo ngua tambirâņa tonge. Tamâta tonge ipâu tâno waini tonge aku ipa ngumbi nana. Aku iveta wewe lâ tâno ilo, itogo kondo nana sipale waini kapula tu punu-punu kâ, aku ipa pâla nana tamâta ma simo ilo sio nana tâno kâ. Ninennga io tâno ninde lâ tamâta pinde mbaunzi ilo nana sikatona ku sikai wurâta nana mbumbu lâ tini. Ninennga tâno warika iyoka ilâ pa nia malawae tonge.

³⁴ Imo lee, aku zo laiti nana kâi waini ma ipula kanaņo kâ. Ninennga tâno warika isupwanzi wurâta tamâta pinde silâ pa tâno waini ninde nana sikai waini kanaņo pinde, ikura munga sipa ngua tu ma silua i.

³⁵ Andeta kinzi tamâta uru sikai wurâta lâ tâno ninde nde sikainzi tâno warika ne wurâta tamâta kaika, aku sipu tonge. Annga tonge nde sipu pâta imâte, annga mira nâ sisia tonge.

³⁶ Njine ilâ lâ, ninennga tâno warika isupwanzi wurâta tamâta pinde kilo silâ panzi. Kinzi kambwanenzi nde ipole tamâta munga isupwanzi ninde kambwanenzi. Andeta kinzi tamâta uru sikai wurâta lâ tâno ninde nde siveta mâsi mine nâ panzi wurâta tamâta ninde.

³⁷ Simo lee ku muli, ninennga tâno warika isupwa i tamwata natu tamâne ilâ panzi. I itu mine, ‘Kinzi ma simege nana natungu’.

³⁸ Andeta kinzi tamâta uru sikai wurâta lâ tâno ninde nde simora tâno warika natu imâ panzi, aku siporo lâ warakanzi nģininzi mine tu, ‘Wa, tamâta ndai ma muli ikai tama ne mbaliņa ndoni. Ayo, njine ma tapu pâta imâte, aku ma warakânda takai i ne tâno njine.’

³⁹ Siporo ngua njine lâ, aku marumbu; mbaunzi ilâ sikai tâno warika natu kaika ku siņara lâ tâno ilo iyâti ilâ pa nia yo, ninennga sipu pâta imâte lâ.”

⁴⁰ Yesu itambira ngua njine panzi lâ, ninennga ikasonjanzi tu, “Ayo, mwanņa tâno waini warika ma imâ, ninennga ma iveta kie mana panzi tamâta ninde munga sikai wurâta lâ tâno ninde.”

⁴¹ Aku kinzi tamâta nalajala siporo taulo tu, “I ma iyaulanzi tamâta sakamao ninde, ku ma izavarunzi sakamao ndo. Annga ne tâno waini ninde ma ilanzi tamâta pinde nana sikatona kâ. Aku lâ zo nana sikai kanaņo kâ, ande ma sigona kanaņo pinde silua i.”

⁴² Ninennga Yesu ipainzi tu, “Tiambo miki nandai kaponno Maro Kindeni ne ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

‘Mira njine kinzi tamâta nana sipa luma kâ situ nde sakamao

kala sitambira lâ, ande mirani ndaina ipânnga mira ara nana isuka luma ngame kaika kâ. Maro Kindeni tamwata iveta vetânga ninde ipânnga lâ, kala kinda tamora ninde tu ara pâta kanao.'

⁴³ Mine kala nana apaimi tu Maro Kindeni ma ipono nzâla nana miki Isrel tamâta nana kamo i ne ngumbi ilo, aku ma ikai maro pa tamâta ngu pinde, kinzi ninde uru siveta mâsi ara ikura Maro Kindeni ne pateânga mine. [

⁴⁴ Ambo tamâta tonje pata ndue ku mira nîne ipu, ande mira nîne ma ipu tamâta ninde karae pwapwataki. Ambo mira nîne imbe ndue ipu tamâta tonje kulu, ande mira nîne ma izavaru i ndo lâ imâte.]” *

⁴⁵ Kinzi patarawânga tamâta nalanala anga kinzi tamâta lâ Parisai ngu nde siloŋo Yesu itambira ngua mine panzi, aku ilonzi pateu tu ngua nîne nde iyoke kinzi warakanzi.

⁴⁶ Mine kala ilonzi tu ma sikale Yesu kaika sio lâ luma sakamao ilo. Andeta siruru nananzi ngu, nana tu kinzi tamâta ilonzi tu Yesu nde Maro Kindeni ne ngua-tulânga tamâta tonje.

22

Ngua tambirânga nana waiŋa pakâeŋa kâ

Luka 14:16-24

¹ Ninennga Yesu iporo ngua tambirânga kilo ilâ panzi Isrel nenzi tamâta nalanala mine tu,

² “Maro Kindeni ne mâsi nana ikai maro panzi tamâta kâ, nde itogo koipu nalaie tonje iveta waiŋa nalaie papa natu tamâne nana ne pakâeŋa kâ.

³ Koipu ninde isupwanzi ne wurâta tamâta silâ panzi tamâta pinde i ilo tu ma simâ sika kâpwa lâ waiŋa pakâeŋa ninde. Silâ panzi,

ku siveta nana sigonanzi tamâta ninde simâ. Andeta tininzi pwâka tu simâ.

⁴ Ninennga isupwanzi ne wurâta tamâta pinde kilo, aku ipainzi tu, ‘Miki kalâ panzi tamâta ninde nana munnga asarâwa panzi, aku kapainzi tu, “Kaloŋo nga! Koipu nalaie iveta ne kânga-nuŋa marumbu lâ. I ne bulmakao tamâne pinde anga simbi pinde arara situmbu kambwanzi nalanala, ande maka nga kapunzi lâ. Aku kelekele rârâni vetânga lâ kala ikeno. Mine nde miki kamâ kaka kâpwa lâ waiŋa nana pakâeŋa kâ.’”

⁵ Kinzi wurâta tamâta nde silâ siporo ngua mine panzi tamâta ninde, andeta kinzi tananzi kaika ku sikâwa pwapwataki silâ. Tonje nde ilâ ne tâno ilo, anga tonje nde ilâ iveta ne wurâta nana mbaliŋa kâ.

⁶ Anga kinzi pinde nde sikalenzi wurâta tamâta ninde kaika ku sikai kazânga panzi sipunzi pâta simâte lâ.

⁷ Siveta mine lâ, ande kala koipu nalaie nde wisi nâna ndo. Aku ionzi ne zugu tamâta silâ sizavarunzi tamâta ninde munnga sipunzi ne wurâta tamâta pâta simâte. Aku sirumbia nenzi lawea kana lâ.

⁸ Ninennga koipu nalaie isarawanzi ne wurâta tamâta simâ papa, aku ipainzi tu, ‘Waiŋa pakâeŋa ne kânga-nuŋa nde vetânga lâ kala keno, andeta kinzi tamâta ninde nana munnga asarawanzi tu simâ, ande kinzi ninde nde tamâta ara ikura nana simâ kâ, ande tia.

⁹ Mine nde miki kalâ kakura nzâla nzâla, aku kanonzi tamâta rârâni simo ninde tu ma simâ nana waiŋa pakâeŋa ne kânga-nuŋa kâ.’

¹⁰ Iporo mine lâ, ninennga kinzi wurâta tamâta nde silâ sikura nzâla nzâla sigonanzi tamâta rârâni simo ninde, kinzi tamâta saka wa ara wa. Aku kinzi ninde rârâni simâ luma ilo pipi lâ nana sika kânga-nuŋa kâ.

* **21:44** 44 Nia ndoyo, ngua nîne kala ikeno ngumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonje ipânnga lâ muli nde isenje ngua nîne ilâ kuku ngua ikeno munnga.

11 Kinzi tamâta simâ sisaŋona lâ, ñineŋga koipu ñalae nde imâ luma ilo tu imoranzi. Andeta mata ilâ imora tamâta tonje ñandai ipasawa pasawaŋa ara ñana waiŋa pakâeŋa ñga.

12 Tia ku koipu nde ilâ papa ku ikasoŋa tu, 'Ñingu-nambwe, ñana sâ kâ ñga noko kumâ nanenġu luma ilo, andeta noko ñandai kupasawa pasawaŋa ara ñana waiŋa pakâeŋa kâ, a?' Andeta tamâta ñinde nde kawa buu nâ, iporo ñgua tonje tia.

13 Ñineŋga koipu ipainzi ne wurâta tamâta mine tu, 'Kakai wâlo ku kapa tamâta ñine kie-mbalau kaika lâ, ñineŋga katambira yâti lâ nia ñgaŋe, ñana imo kondoma ilo.' "

Yesu iporo ñgua tambirâŋa ñine lâ, ñineŋga ipainzi Juda tamâta ñalanala tu, "Lâ nia kondoma ñinde kinzi ma sita ñalae wa niŋonzi giri-giri ñana sikai nâna kâ.

14 Miki kalonġo ñga; Maro Kindeni ne sarawâŋa ilâ panzi tamâta rârà, andeta ipateanzi kinzi pinde nâ, kinzi ñinde kalonzi tawana i mao."

Kinzi sikasoŋa Yesu ñana mbumbu uru silua koipu ñalae Kaisara

Malaka 12:13-17, Luka 20:20-26

15 Ñine ilâ lâ, ñineŋga tamâta pinde lâ Parisai ŋu nde sipasau ku sipa ñgua ñana ma sikai samâŋa pa Yesu kâ. Kinzi ilonzi pateo tu ambo Yesu ma iporo ñgua pinde ñgâsi tâ, ande ma sio ilâ pa ñgua nia.

16 Kinzi Parisai tamâta ñinde nde sionzi nenzi pâri-tamâta pinde sitavanzi Herot ne tamâta pinde, aku simâ kuku Yesu. Simâ kuku, ñineŋga siporo ñgua mâru-mâru papa mine tu, "Pananâŋa, maka kasama tu noko nde tamâta ñana kuporo ñgua mao kâ. Noko ñgua mao nâ uru kupanananzi tamâta ñana Maro Kindeni ne vetâŋa kâ. Noko uru kuporo ñgua kaŋa taituni nâ panzi tamâta ñalanala wa kinzi sugorai tamwatanzi wa.

17 Mine nde maka iloma tu noko ma kuporo ñgua taulo pama. Noko ilo mana; nenda koipu ñalae Kaisara uru iporo kaika tu kindo ma mbumbu talua. Anġa Mose ne ñgua tukuŋa isâu tu kindo ma mbumbu ñinde talua Kaisara, tiya?"

18 Andeta Yesu isama kinzi ilonzi kalonzi pwataki tu sakamao ndo. Mine kala ipainzi tu, "Miki kawami kaporo ñgua kie tonje, anġa ilomi nde keno piti. Ñana sâ kâ ñga miki kakai samâŋa pa naŋa, a?"

19 Kakai mbumbu tonje uru kao ilâ pa koipu, aku kamâ katula pa naŋa." Kinzi nde sikai mbumbu tonje simâ pa Yesu,

20 ñineŋga ikasoŋanzi tu, "Tai wa ŋoa ñine kala ikeno mbumbu tini, ande ea ne."

21 Ande siporo taulo tu, "Kaisara ne." Ñineŋga Yesu ipainzi tu, "Mine kala Kaisara ne kekekele, ande miki kalua Kaisara; anġa Maro Kindeni ne kekekele, ande kalua Maro Kindeni."

22 Kinzi silonġo Yesu ne ñgua ñine, aku wisinzi motutu. Mine kala sipile Yesu ku silâ.

Kinzi sikasoŋa Yesu ñananzi tamâta simâte lâ ñineŋga simandi simo vianzi kilo

Malaka 12:18-27, Luka 20:27-40

23 Lâ zo ndainani nâ kinzi tamâta pinde lâ Sadyusi ŋu nde simâ pa Yesu. Kinzi ŋu ñinde uru kalonzi tawana tu kinzi mateŋa tamâta ma muli simandi simo vianzi kilo tia. Kinzi sipai tu,

24 "Pananâŋa, Mose muŋga inġere ñgua tukuŋa tonje imâ pa kindo mine tu, 'Ambo tamâta tonje i natu tia ku imâte, ambo i kaiwa taine imo ñai yo, ande tamâta ñinde tai ma ikai tua kaiwa, aku kinzi rua ma sipulia lâlu itogo tua kilala mine.' "

25 Siporo ñgua ñine lâ, ñineŋga sisia ñgua pa Yesu tu, "Ayo, tamâne nzâla-kulu tonje i tai lima kanaŋo taitu simo. Nzâla-kulu ñinde ikai kaiwa taine tonje, andeta mwanġa tamâne imâte lâ, aku i natu tia.

Mine kala i tai iyoka tua muli ku ikai taine ninde itogo i kaiwa mine.

²⁶ Andeta i kala natu tia aku imâte lâ. Ninennga kinzi rua tainzi kala iveta mine nâ, ikai taine ninde ninennga imâte, aku natu tia. Siveta mine lee, aku kinzi tai rârâni sikai taine taituni ninde, aku kinzi kala natunzi tia, ku simâte lâ.

²⁷ Kinzi rârâni simâte marumbu lâ, aku muli nga taine kala imâte.

²⁸ Ayo, lâ zo muli, ambo kinzi mateja tamâta ma simandi simo vianzi kilo, ande taine ninde ma imo itogo ea kaiwa lâ kinzi tai-tua lima kanozonzi rua ninde. Noko kusama tu kinzi rârâni munnga sikai kaiwanzi taine taitu ninde.”

²⁹ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, “Opopo, miki kasama Maro Kindeni ne ngua ikeno lâ pepa tini, ande tia. Aku miki kazizâla nana i ne walo kaika mine nâ. Mine kala miki kaveta ngua palaneja rârâ.

³⁰ Lâ zo nana kinzi mateja tamâta ma simandi simo vianzi kilo, ande kinzi tamâta ma simo sitogonzi ajelo lâ samba ilo mine, kala ma sipakâe tia.

³¹ Andeta naja atu aporo ngua tonje pami nana kinzi mateja tamâta nenzi mandija kâ. Tiambo miki nandai kaponu ngua ninde Maro Kindeni munnga itula pami ikeno lâ pepa tini, a? Iporo ngua nananzi timbumi, kinzi ninde simâte munngani lâ, aku iporo tu,

³² ‘Naja Maro Kindeni nde Abraham nga Isaka anga Yakopu nenzi Maro Nalae.’ Ayo, miki kalonjo nga; Maro Kindeni i nandai kinzi mateja tamâta nenzi Maro Nalae nga. I nde tamâta simo vianzi ninde nâ nenzi Maro Nalae.”

³³ Kinzi tamâta silonjo Yesu ne ngua nîne, aku wisinzi motu nana i ne mâsi nana ipanananzi kâ.

Maro Kindeni ne ngua tukuja ndia ipolenzi tukuja rârâni

Malaka 12:28-34

³⁴ Lâ zo ninde kinzi tamâta pinde lâ Parisai ngu silonjo pâri tu Yesu

iporo ngua kanojo nâ, aku isae ngua ne nzâla nananzi Sadyusi ngu. Mine kala silâ taitu, ku simâ pa Yesu.

³⁵ Aku nenzi tamâta tonje nde imâ kunzi tona, i munnga ikai ilokalo nalae nana ngua tukuja kâ. I ilo tu ikai samâja pa Yesu kâ, kala ikasonja tu,

³⁶ “Pananâja, ngua tukuja ndia nde ipolenzi ngua tukuja rârâni Mose munnga itula pa kinda.”

³⁷ Yesu nde iporo taulo tu, “ ‘Noko ma tini mwasa ndo papa noko ne Maro Nalae Kindeni, aku kuo noko ilo ndoni wa koroani ndoni wa ilokalo ndoni ilâ pa i simbo nâ.’

³⁸ Ngua tukuja nîne imunnga ku ipolenzi ngua tukuja rârâni.

³⁹ Anja ngua tukuja iyoka ninde muli nde kaja taituni nâ; ‘Noko ma tini mwasa panzi tini pinde, itogo noko tini mwasa pa tamwata mine.’

⁴⁰ Tukuja rua nîne nde sitogo ngunu-ngunu tina pa Mose ne tukuja rârâni wa kinzi ngua-tulâja tamâta nenzi tukuja rârâni wa.”

Yesu ikasonanzi Parisai tamâta nana Kirisi kâ

Malaka 12:35-37, Luka 20:41-44

⁴¹ Kinzi Parisai tamâta nde sipasau simo kuku Yesu yo, aku Yesu ikasonanzi tu,

⁴² “Ayo, miki ilomi mana; tamâta nîne Maro Kindeni ipatea tu ivilanzi ne ngu, sipatu i na tu Kirisi, ande i nde ea ne vâsa.” Kinzi nde siporo taulo mine tu, “Kirisi nde timbunda Daviti ne vâsa.”

⁴³ Aku Yesu itu lâ kawanzi tu, “Ara mbo, mine nde mana mana nga Koroani Sapâja itula ilokalo pa Daviti kala Daviti ipatu Kirisi na tu, ‘Maro Nalae’, a? Nana tu Daviti ne ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

⁴⁴ ‘Maro Nalae Kindeni itu ngua pa nanengu Maro Nalae mine tu, “Noko kusanona nai pa mbaungu wia kâ lee, ikura lâ zo ninde naja ma aonzi noko ne kazâja tamâta simo noko kalo.’ ”

⁴⁵ Miki kamora nga. Daviti tamwata nde ipatu Kirisi nga tu 'Maro Njalae'. Mine nde mana mana nga Kirisi nde Daviti ne vâsa nâ, a?"

⁴⁶ Tamâta tonje lâ ngu njinde ikura nana iporo ngua tonje taulo pa Yesu kâ, ande tia. Aku lâ zoni ndaina, kinzi tamâta rârâni ilonzi patepa tu ma sikai samânga mine papa Yesu kilo, ande tia.

23

Kinzi Parisai tamâta wa ngua tukuja tamâta nenzi vetânga potomule

Malaka 12:38-40, Luka 20:45-47

¹ Aku muli, njine nga Yesu itula ngua panzi tamâta sitavanzi ne pâri-tamâta.

² Ipainzi mine tu, "Kinzi pananânga tamâta nana ngua tukuja kâ sitavanzi tamâta lâ Parisai ngu, kinzi njinde simbonzi nâ uru situla ngua tukuja ne duvi pwataki, itogo Mose munja iveta mine.

³ Mine nde ngua rârâni situla wa sipananami njinde, ande miki ma kalonjo ku kapaveta kuku. Ambo taitu mâsi wa vetânga ndia kinzi uru siveta, ande njinde miki ma kapaveta kuku ndimo. Nana tu kinzi uru siporo ngua rârâ njinde, andeta kinzi warakanzi nandai sipaveta kuku ngua njinde nga.

⁴ Njinde itogo kinzi sinzuku bwali malia ndo, ku sio lâ tamâta kalanzi, kala kinzi tamâta simakâsa njalae tina nana sikale kâ. Anja kinzi warakanzi nandai sio mbalaunzi ilâ nana sivilanzi tamâta tu sikale malia njinde nga.

⁵ Vetânga rârâni kinzi uru siveta, ande siveta nana ma tamâta simoranzi kâ. Kinzi uru sipa kariga njalanala nana nonja kâ lâ tininzi, ku sipa warenga luandondo lâ nenzi pasawana njalanala ngane tona, nana sipasuka warakanzi tininzi kâ. Nana nenzi mâsi njinde kâ, ande kinzi silânga tu ilonzi keno pa Maro Kindeni.

⁶ Kinzi ilonzi tu ma sikai sanonânga nia arara lâ tamâta naonzi lâ kânganuja njalanala nia, aku ilonzi tu sisaonona mine nâ lâ luma nana pasauja kâ ilo.

⁷ Kinzi ilonzi njalae tina tu tamâta ma simege njananzi ku siporo 'Kari ara' panzi lâ ao ngini, aku ilonzi tu tamâta ma sisarawanzi tu, 'O, Pananânga'.

⁸ Andeta miki kalonjo nga; ambo kinzi tamâta sipatu noko nga tu 'Pananânga', ande njinde nde ara tia ndo, nana tu tamâta taitu nâ nde miki nemi Pananânga, aku miki rârâni nde kamo togo nambwe-nambwe.

⁹ Mine nde lâ tâno njine kulu, miki ma kaporo pa tamâta tonje tu, 'Noko nde tamâta njalae kutogo tamama mine', mine ndimo. Nana tu miki Tamami taitu nâ imo, ande kala imo samba ilo.

¹⁰ Aku mine nâ, ambo kinzi ma sipatu noko nga tu 'koipu', ande njinde nde ara tia ndo, nana tu miki nemi koipu taitu nâ imo, aku i nde Maro Kindeni ne Pateanga Tamâta Kirisi.

¹¹ Tamâta ea imo mbâna-mbâna pami, ande ara nana i ma imo itogo nemi kuleja tamâta mine.

¹² Nana tu tamâta ea uru ipasuka tamwata nga kâki, ande Maro Kindeni ma itawa tamâta njinde nga indue lâ. Anja tamâta ea uru ipatawa tamwata nga, ande Maro Kindeni ma isuka tamâta njinde nga ipânga njalae."

Yesu itu ngua kaika panzi tamâta uru sikai poe panzi ngu

Malaka 12:38-40, Luka 20:47

¹³⁻¹⁴ Yesu nde iporo kilo mine, "Oyae, mâsi sakamao ndo ma ipânga pa miki pananânga tamâta nana ngua tukuja kâ wa miki Parisai tamâta wa. Miki kawami kaporo ngua kie tonje, anja ilomi nde keno piti! Mine nde miki uru kaponu nzâla njananzi tamâta situ simo Maro Kindeni ne ngumbi ilo. Miki kaponu warakami nemi nzâla

ņana Maro Kindeni ma ikai maro pami, aku kapono nzāla ņananzi tamāta ņinde tona.

¹⁵ Oyae, māsi sakamao ndo ma ipānga pa miki pananāņa tamāta ņana ņgua tukuņa kâ wa miki Parisai tamāta wa. Miki kawami kaporo ņgua kie tonģe, aņa ilomi nde keno piti! Miki uru kalā kakura nia nia lâ tâi kulu wa tâno tâno wa, ņana kasowe tamāta taitu nâ ilo-kalo ņana kalo tawana nemi ņgua. Aņa lâ zo ņana tamāta tonģe kalo tawanami, ande miki kaveta i ipānga tamāta ņana ilâ pa yââ ņalae ne mbââ ilo, itogo miki warakami mine. Miki kaveta tamāta ņinde ipole miki ndo ņana iveta kiesaka kâ.

¹⁶ Oyae, māsi sakamao ndo ma ipānga pami. Miki matami leva-leva, andeta katogo tu katula nzāla panzi tamāta. Miki uru kapanananzi tamāta mine: ‘Ambo tamāta itu iveta ņgua pāņa tonģe, aku isarāwa pa Maro Kindeni ne luma sapāņa ņana isuka ne ņgua pāņa ņinde kâ, ande ņgua pāņa ņinde nde mao tia. Mine kala ambo muli i ma imbware ņgua pāņa ņinde, ande i ne soki tia. Taitu mambo isarāwa pa mira “gol” uru ikeno Maro Kindeni ne luma sapāņa ilo, ande ņgua pāņa ņine nde mao, kala i ma imbware ndimo.’

¹⁷ Opopo, miki nde kapa ndo, aku matami leva-leva nâ! Kelekele ndia ipānga ņalae tina lâ Maro Kindeni nao, a? Maro Kindeni ne luma sapāņa nde kelekele ara ndo, ipole mira “gol” uru ikeno ilo ņinde, ņana tu luma sapāņa iveta “gol” ipānga sapāņa. Tiambo miki kazizāla ņana ņine kâ, a?

¹⁸ Aku mine nâ, miki uru kapanananzi tamāta tu, ‘Ambo tamāta tonģe iveta ņgua pāņa tonģe, aku isarāwa pa patarawāņa nia ņana isuka ne ņgua pāņa ņinde kâ, ande i ne ņgua pāņa ņinde nde mao tia. Mine kala ambo muli i ma imbware ņgua pāņa ņinde, ande i ne soki tia. Taitu mambo isarāwa pa kelekele

ikeno patarawāņa nia kulu ņinde, ande ņgua pāņa ņinde nde mao, kala i ma imbware ndimo.’

¹⁹ Opopo, miki matami leva-leva ndo! Kelekele ndia ipānga ņalae tina lâ Maro Kindeni nao, a? Patarawāņa nia nde kelekele ara ndo, ipole kelekele uru ikeno kulu ņinde, ņana tu patarawāņa nia iveta kelekele ņinde ipānga sapāņa. Tiambo miki kazizāla ņana ņine kâ, a?

²⁰ Mine kala tamāta ea isarāwa pa patarawāņa nia tu isuka ne ņgua pāņa kâ, ande isarāwa pa patarawāņa nia tava kelekele ndia ikeno kulu tona.

²¹ Aņa tamāta ea isarāwa pa Maro Kindeni ne luma sapāņa tu isuka ne ņgua pāņa kâ, ande isarāwa pa luma sapāņa tava Maro Kindeni tona, ina uru imo luma sapāņa ņinde ilo.

²² Aņa tamāta ea isarāwa pa samba tu isuka ne ņgua pāņa kâ, ande isarāwa pa Maro Kindeni ne saņonāņa nia wa Maro Kindeni tona, ņana tu ina uru isaņona nia ņinde.”

²³ Yesu iporo ņgua ņine lâ, ņinenģa iporo kilo tu, “Oyae, māsi sakamao ndo ma ipānga pa miki pananāņa tamāta ņana ņgua tukuņa kâ wa miki Parisai tamāta wa! Miki kawami kaporo ņgua kie tonģe, aņa ilomi nde keno piti! Miki uru kagona kâi lau kiekie ņana iveta kâpwa mona-mona kâ, ku kao lâ wâra saņao-saņao, ņinenģa wâra taitu-taitu uru kalua Maro Kindeni itogo patarawāņa mine, aku ņine nde ara. Ambo taitu miki kalaņa kapole ņgua tukuņa ņalae tina ņana kaveta kemi ara nâ panzi tamāta wa tinimi mwasa panzi wa kamandi kaika ņana nemi kalo-tawana wa. Ara ņana miki ma koka ņgua tukuņa ņalaņala ņinde muli, aku koka tukuņa kiri-kiri muli tona.

²⁴ Opopo, miki matami leva-leva, andeta katogo tu katula nzāla panzi tamāta! Miki kapono muli pa

ngua tukuŋa kiri-kiri, aŋga kalomi kapa ŋana ŋgua tukuŋa ŋalaŋala. Mine kala miki katogo tamâta tonje isânda lâŋo mota mwata lâ kâ lââ ilo ku ikai piti itambira lâ. Andeta i ŋandai imora ŋgoa ŋalae “kamel” ikeno lââ ilo ŋga; mine nde inu ipaŋando ndoni indue lâ kapwa ilo.

²⁵ Oyae, mâsi sakamao ndo ma ipâŋga pa miki pananâŋa tamâta ŋana ŋgua tukuŋa kâ wa miki Parisai tamâta wa! Miki kawami kaporo ŋgua kie tonje, aŋga ilomi nde keno piti! Miki uru kaveta nemi kâmba wa kondo kumbu tu sipâŋga mbâra-mbâra ndo. Aŋga kâpwa wa lââ miki uru kao lâ ilo, ande ŋinde miki muŋga kakai lâ nemi vetâŋa potomule wa ilo-kalo sakamao wa.

²⁶ Miki Parisai tamâta nde matami leva-leva ndo! Kaveta ilomi mbâra-mbâra muŋga lâ, ŋineŋga kapua kondo kumbu tona, ŋana ruani ma ipâŋga mbâra-mbâra.

²⁷ Oyae, mâsi sakamao ndo ma ipâŋga pa miki pananâŋa tamâta ŋana ŋgua tukuŋa kâ wa miki Parisai tamâta wa! Miki kawami kaporo ŋgua kie tonje, aŋga ilomi nde keno piti! Miki katogo kuru tonje; kuru kulu pa nia yo kâ nde pâne ndo, aku ara pâta ŋana tamâta simora kâ. Andeta mateŋa tamâta tukanzi wa kelekele rârâni sâmbu ndo nde sipipi lâ ikeno kuru ilo.

²⁸ Aku miki kala kamo mine nâ. Kinzi tamâta simora karaemi nâ, ku situ miki nde tamâta ŋana koka Maro Kindeni ne ŋgua muli kâ. Andeta mâsi laŋeŋa tava mâsi sakamao nde ipipi lâ ikeno ilomi kalomi.”

²⁹ Yesu iporo ŋgua ŋine lâ, ŋineŋga iporo ŋgua pinde panzi kilo tu, “Oyae, mâsi sakamao ndo ma ipâŋga pa miki pananâŋa tamâta ŋana ŋgua tukuŋa kâ wa miki Parisai tamâta wa! Miki kawami kaporo ŋgua kie tonje, aŋga ilomi nde keno piti! Miki uru kaveta kuru nia ara ndo panzi ŋgua-tulâŋa tamâta muŋgâŋa, aku kaveta siŋgâra arara nâ kasiŋgara

kinzi tamâta ara nenzi kuru tona, kinzi ŋinde muŋga sipono muli pa Maro Kindeni.

³⁰ Aku miki uru kaporo tu, ‘Ambo tu maka kamo muŋgani, lâ timbuma nenzi zo, ande maka ma kasukanzi ŋana kakai kazâŋa panzi ŋgua-tulâŋa tamâta ku kapunzi pâta simâte, ande tia ndo!’

³¹ Andeta miki nemi ŋgua ndainani itula warakami kilalami pwataki tu mikini nde kinzi tamâta ŋinde nenzi vâsa, kinzi ŋinde muŋga sipunzi ŋgua-tulâŋa tamâta pâta simâte.

³² Ara mbo, mine kala ŋine miki kalâ, aku vetâŋa potomule ndia muŋga timbumi siveta marumbu tia yo, ande ŋinde miki kalâ kaveta marumbu lâ.

³³ Miki nde mwâta sakamao natunzi! Maro Kindeni ma iomi kalâ pa ne ŋgua nia, ŋineŋga ma itambirami kalâ pa yââ ŋalae ne mbââ ilo. Miki kakura tu kaŋgeŋgeana ŋana i ne pareŋa-nia ŋinde kâ, ande tia ndo!

³⁴ Mine kala miki kaloŋo sonde ŋga. Naŋa ma asupwanzi kinzi ŋgua-tulâŋa tamâta wa ilo-kalo tamwatanzi wa pananâŋa simâ pami. Andeta miki ma kasonanzi pinde sitâra lâ kâi popole tini simâte. Aŋga pinde nde ma kapalilinsi lâ nemi luma ŋana pasauŋa kâ ilo, ŋineŋga ma kalinzi sikâwa pwapwataki silâ pa lawea pinde.

³⁵ Mine kala Maro Kindeni ma ipare nia pa miki nâ ŋana kinzi tamâta rârâni simo muŋga-muŋga ŋinde nenzi kiesaka kâ, kinzi ŋinde muŋga sikainzi tamâta arara ku sipunzi pâta simâte. Maro Kindeni ma nâna ŋalae ilua mikini ŋana Adam natu Abel ne mateŋa lâ nia ndoyo, aku imâ lee ipâŋga lâ zo ŋinde miki Juda tamâta kapu Berekaia natu Sakaria imâte, lâ patarawâŋa nia ŋga Maro Kindeni ne luma sapâŋa ŋgininzi.

³⁶ Naŋa aporo mao nâ pami; kulu sakamao ŋana vetâŋa poto-

mule munḡaḡa ḡinde rârâni nde ma imâ ipâḡḡa pa miki tamâta ḡgu ḡine kala kamo lâ zo ḡine.”

Yesu kalo sukâḡa ḡananzi tamâta simo Jerusalem

Luka 13:34-35

³⁷ Yesu iporo ḡgua ḡine lâ, ḡineḡḡa iporo kilo mine tu, “O, Jerusalem, Jerusalem, miki uru kakai kazâḡa panzi ḡgua-tulâḡa tamâta kala kapunzi pâta simâte. Mao nâ, miki kakainzi tamâta ḡinde Maro Kindeni isupwanzi simâ pami, aku mira nâ kasianzi pâta ku kapunzi simâte. Ikura zo zo naḡa atu agogorami, itogo tatareko tina igogoranzi natu silâ taitu ku isupinanzi lâ mbani kalo mine. Andeta miki tinimi pwâka.

³⁸ Mine kala kaloḡo ḡḡa; Maro Kindeni nde ipile nemi luma sapâḡa ku ilâ lâ, kala luma sapâḡa ikeno ilo kaa nâ.

³⁹ Naḡa apaimi tu miki ma kamora naḡa kilo tia lee, ikura lâ zo muli ḡinde miki ma kaporo tu, ‘Maro Kindeni itu nzâmbe pa koipu ḡalae ḡine ikai i ndamwa kala imâ.’ ”

24

Yesu itula ḡgua tu Maro Kindeni ne luma sapâḡa ma zavaruḡa pwawataki

Malaka 13:1-2, Luka 21:5-6

¹ Yesu ipile Maro Kindeni ne luma sapâḡa aku iyoka ilâ, ḡineḡḡa ne pâri-tamâta nde simâ kuku. Kinzi situ situla luma arara ikeno nia sapâḡa ḡinde papa.

² Andeta Yesu ipainzi tu, “Miki kamora luma arara ḡine, a? Naḡa aporo mao nâ pami; kinzi ma sipile luma ḡine ne mira tonḡe ikeno mira tonḡe kulu tia ndo. Kinzi ma sisapira rârâni iyauru bururu ndue lâ.”

Yesu iporo ḡana malia kie-kie ma muli ipâḡḡa

Malaka 13:3-13, Luka 21:7-11

³ Yesu ikâki isaḡona Oliv Tuu kulu, ḡineḡḡa ne pâri-tamâta simbonzi

nâ nde simâ papa ku sikasonḡa tu, “Maka katu kasama ḡine; mâsi ḡinde ma ipâḡḡa lâ zo ndia. Aku mâsi ndia ma ipâḡḡa ḡana itula pwataki tu noko ne zo ḡana kutaulo kumâ kilo nde imâ laiti lâ, kala tâno ḡine ne zo nde laiti ḡana marumbu kâ.”

⁴ Ande Yesu itula ḡgua pwataki panzi mine tu, “Miki kapakatona sondo ḡḡa. Tia ma tamâta tonḡe ilaḡemi.

⁵ ḡana tu kinzi tamâta rârâ ma simâ sipatu naḡa ḡaḡḡu ku ma siporo tu, ‘Naḡani tamwatâḡḡu kala Kirisi’, ku ma sikai laḡeḡa mine panzi tamâta rârâ.

⁶ Aku miki ma kaloḡo paraḡa ḡalaḡala ne nduḡeḡani imâ laiti, aku ma kaloḡo ḡgua ḡana paraḡa ḡalaḡala pinde ipâḡḡa nia malawae tona. Andeta miki ma tinimi ruru ndimo, ḡana tu ḡinde ma imâ ipâḡḡa, aḡḡa zo ḡalae ḡana tâno ḡine ne zo marumbu kâ nde ma ipâḡḡa tia yo.

⁷ Kinzi tamâta lâ lawea pinde ma simandi sikai kazâḡa panzi tamâta lâ lawea pinde, aḡḡa ḡgu pinde ma simandi sikai kazâḡa panzi ḡgu pinde. Putole ḡalae ma ipâḡḡa lâ tâno pinde, aku ogigi ma iririḡo tâno pinde yâti taulo.

⁸ Mâsi ḡine rârâni ma ipâḡḡa munḡa, itogo nâna uru ipâḡḡa panzi taine kâpwa-kâpwa ku itula tu paguguḡa ne zoni nde imâ ipâḡḡa laiti lâ.

⁹ Lâ zo ḡinde kinzi ma sikai miki kaika ku siomi lâ ḡgua nia ḡana nâna wa malia silami, aku ma sipumi pâta kamâte. Kinzi tamâta rârâni ma ilonzi sakamao ndo ḡanami, ḡana tu miki kalomi tawana naḡa.

¹⁰ Lâ zo ḡinde, kinzi kalo-tawana tamâta rârâ ma sipile nenzi kalo-tawana, aku ma simandi sikai kazâḡa wa wisi-nâna ḡalae tina pa nawalanzi, ku ma sionzi silâ kazâḡa tamâta mbaunzi ilo.

¹¹ Aku ḡgua-tulâḡa tamâta laḡeḡa rârâ ma simandi ku ma sikai

lanjeja panzi tamâta rârâ.

¹² Vetâja potomule ma ipângga more-more ñalae tina. Mine kala tamâta rârâ ma sipile mâsi ñana tininzi mwasa panzi tininzi pinde kâ.

¹³ Anja tamâta ea ne kalo-tawana ikeno mao pa naña, kala ipile ne kalo-tawana tia, ande Maro Kindeni ma via mao ilua i, kala ma imo via mine ku imo nâ.

¹⁴ Aku kinzi tamâta pinde ma silâ situla pâri ara ñana Maro Kindeni ne mâsi ñana ikai maro panzi tamâta kâ sikura tâno ndoni, kala tamâta rârâni ma siloño lâ. Ñineña zo ñalae ñana tâno ñine ne zo marumbu kâ ma imâ ipângga.”

Vetâja sakamao ñalae tina ma ipângga

Malaka 13:14-23, Luka 21:20-24

¹⁵ Yesu iporo ñgua ñine lâ, ñineña ipainzi ne pâri-tamâta kilo mine tu, “Miki ma kamora vetâja sakamao ndo ipângga iveta muso ñalae lâ Maro Kindeni ne luma sapâña ilo. Ñgua-tulâña tamâta muñgâña Taneli itula ñgua pwataki ñana vetâja ñinde.” (Noko tamâta ea kupono ñgua ñine, ande kalo ñgere sondo ñana kusama duvi.)

¹⁶ “Pa zo ñinde, ara ñana kinzi tamâta simo Judia tâno ma sikâwa silâ pa nia tuu.

¹⁷ Ambo tonje imo ne luma mende kulu, ande ara ñana i ma indue ku ikâwa nâ ilâ; i ma ilâ luma ilo ñana ikai ne kelekele tonje ndimo.

¹⁸ Ambo tonje imo ne tâno ilo, ande i ma itaulo ilâ luma ilo ñana ikai ne pasawaña luandondo ndimo.

¹⁹ Opopo, lâ zo ñinde kalo-sukâña ñalae ma ilâ panzi taine kâpwa-kâpwa wa kinzi taine ñinde natunzi simo suu tini yo.

²⁰ Ara ñana miki ma kano kaika tu mâsi ñinde ma ipângga lâ mão ne zo tia. Aku mine nâ, ara ñana miki ma kano tu mâsi ñinde ma ipângga lâ pwareâña ne zo sapâña tia.

²¹ Ñana tu lâ zo ñinde, malia ñalae tina ma ipângga. Nia ndoyo, lâ zo ñinde Maro Kindeni ipulia samba wa tâno wa kelekele rârâni sipângga lâ, aku imâ lee ipângga lâ zo ñine, ande malia kie-kie mine muñga ipângga tia ndo. Aku muli kala malia kie-kie mine ma ipângga kilo, ande tia.

²² Ambo Maro Kindeni ma io zo luandondo ñana malia kie-kie ñine, ande kinzi tamâta rârâni ma sipamateteu marumbu lâ. Andeta Maro Kindeni ilo ndo keno panzi tamâta muñga ipateanzi ñinde, kala ma io zo ñinde mbuku taitu nâ.

²³ Pa zo ñinde, ambo tamâta tonje ipaimi tu, ‘Kamora ñga, Kirisi imo ñai!’, tâku ‘Imo ndai!’, ande miki ma kalomi tawana ñgua ñinde ndimo.

²⁴ Ñana tu lâ zo ñinde, kinzi ‘Kirisi’ lanjeja rârâ anja ñgua-tulâña tamâta lanjeja rârâ ma simâ sipângga, ku ma siveta mâsi kie-kie pinde sitogo tu silanenzi tamâta Maro Kindeni muñga ipateanzi ñinde. Andeta kinzi ma sikura tia.

²⁵ Miki kaloño ñga! Naña aporo atula vetâja ñine pwataki pami lâ, aku mao kanaño, vetâja ñine ma muli ipângga.

²⁶ Mine kala lâ zo ñinde, ambo kinzi sipaimi tu, ‘Kamora ñga, Kirisi imo nia bilimu ndai!’, ande miki ma kalâ pa nia ñinde ndimo. Ambo siporo tu, ‘Kamora, Kirisi ipavea imo luma ñinde ilo’, ande miki ma kalomi tawana nenzi ñgua ndimo.

²⁷ Ñana tu miki kasama tu zo ñana loloa salaga, ande sinâla ñinde uru ipângga muñga pa wâra kâ, ku ipane nia ilâ walele nâ pa mbwera kâ. Aku naña Tamâta Natu kala ma ayoka pa samba ilo andue amâ mine nâ. Mine nde kinzi tamâta rârâni ma simora ku sisama.

²⁸ Lâ nia ndia ngoa imâte ku karae sâmbu nâ ikeno, ande kinzi sii malabogi uru sipagona lâ niani ndaina.”

Mâsi rârâni ñinde ma marumbu lâ, ñinennga Yesu ma imâ ipângga

Malaka 13:24-27, Luka 21:29-33

²⁹ Yesu iporo ñgua ñine lâ, ñinennga iporo kilo tu, “Mâsi wa malia ñalae tina ñinde rârâni ma ipângga lâ nga, ñinennga walele nâ ‘kari mata ma ipângga ñaņa, aņa nzimona ma mata ipane nia kilo tia, aņa pitu ma simbe piti lâ samba tini, aņa samba ne singâra kaika rârâni ma silâ wa simâ wa.’

³⁰ Aku lâ zo ñinde, mâsi tonje ma ipângga lâ samba tini ñana itula zo pwataki tu Tamâta Natu nga imâ. Aku kinzi tamâta rârâni lâ tâno kulu ma sipataiņa nâ. Kinzi rârâni ma simora ñaņa Tamâta Natu ayoka samba ne take-take kulu amâ apângga tava walo ñalae. Kinzi ma simora nanenngu sinâla ñalae, ande kala ma sisama ñaņa kilalângu pwataki tu ñaņa nde Maro Ñalae.

³¹ Aku aņelo tonje ma imbana tando ñalae ilâ nduņeņa ñalae tina, ñinennga ñaņa ma aonzi nanenngu aņelo simâ sigonanzi nanenngu tamâta rârâni muņa apateanzi ñinde. Mao nâ, kinzi aņelo ma silâ sikura nia ndoni lâ tâno kulu ñana sikainzi nanenngu tamâta rârâni.

Ñgua tambirâņa ñana kâi pâla-pâla itula zo

Malaka 13:28-31, Luka 21:29-33

³² Miki kalomi ñgere ñana kâi pâla-pâla kâ, ñana tu ñinde ma isukami ñana kasama nanenngu ñgua ñine ne duvi. Lâ zo ñana kâi pâla-pâla irumba ku lau wasaseki ipângga, ande ñinde miki kasama tu kari ne zo nga imâ ipângga laiti lâ.

³³ Aku mine nâ, ambo miki kamora mâsi ñinde rârâni ipângga marumbu lâ, ñinennga miki ma kasama tu tâno ñine ne zo nga laiti ñana marumbu kâ.

³⁴ Naņa aporo mao nâ pami; kinzi tamâta lâ zo ñine ma simâte tia yo, ñinennga mâsi rârâni ñinde ma imâ ipângga.

³⁵ Mao nâ, samba wa tâno wa ma marumbu lâ, aņa ñaņa kawângu ñgua nde ma marumbu tia ndo, ma ikeno mine ku imo nâ.”

Maro Kindeni simbo nâ isama Yesu ne zo ñalae ñana itaulo imâ kilo
Malaka 13:32-37, Luka 21:34-36

³⁶ Yesu iporo ñgua ñine lâ, ñinennga iporo kilo mine tu, “Tamâta tonje isama zo ndia wa kari tai ñapia ñaņa ma ataulo amâ kilo, ande tia. Kinzi aņelo lâ samba ilo sisama ñine tia, aku ñaņa Maro Kindeni Natu tamwatângu kala asama tia. Mama simbo nâ isama.

³⁷ Nia ndoyo, lâ Noa ne zo, kinzi tamâta sizizâla ñana pondi ñalae laiti ñana ipângga kâ, aku simo nenzi. Aku mine nâ, kinzi tamâta ma sizizâla ñana nanenngu zo ñana ataulo amâ apângga kâ.

³⁸ Mao nâ, lâ zo muņgâņa ñinde, pondi ñalae ipângga tia yo, ku kinzi tamâta nde simo nenzi, sika wa sinu wa sipakâe wa. Siveta mine ku simo lee, ñinennga Maro Kindeni ipai Noa tu ikâki ilâ wângga ñalae muņa isape ñinde ilo.

³⁹ Kinzi tamâta ñinde nde sizizâla ñana mâsi ma ipângga panzi ñinde, ku simo mine lee, ñinennga pondi ñalae ipângga ku izavarunzi tamâta rârâni marumbu lâ. Ande kala vetâņa kie taituni nâ ma ipângga lâ ñaņa Tamâta Natu nenngu zo ñana amâ apângga kâ.

⁴⁰ Kinzi tamâta rua ma simo nenzi tâno ilo, aku Maro Kindeni ma ikai tonje imâ imo kuku, aņa ma ipile tonje imo.

⁴¹ Kinzi taine rua ma simo simomo kanzi puroņa, aku Maro Kindeni ma ikai tonje imâ imo kuku, aņa ma ipile tonje imo.

⁴² Mine nde miki ma kaka mâsa ku kamo nâ, ñana tu miki kazizâla ñana zo ndia nemi Maro Ñalae ma imâ.

⁴³ Miki kalomi ñgere sonde nga. Ambo luma warika isama muņa lâ ñana kari tai ñapia lâ mbo panawe tamâta ma imâ, ande i ma ika mâsa, kala panawe tamâta ma ikura tu

imâ ipu luma pwataki ku imâ ilo, ande tia.

⁴⁴ Mine nde miki kala kao tinimi ku kamo nâ, ʒana tu naʒa Tamâta Natu kala ma ataulo amâ lâ zo tonʒe miki ilomi patea tu ma amâ tia.”

Ngua tambirâʒa ʒananzi wurâta tamâta rua, tonʒe ara ʒga tonʒe sakamao

⁴⁵ Ninenʒa Yesu itambira ʒgua panzi ne pâri-tamâta mine tu, “Ambo koipu tonʒe imora ne wurâta tamâta tonʒe tu i tamâta ara, ʒana tu i uru iveta ikura koipu iporo mine, aku ne ilo-kalo nde sondo; ande koipu ma ipatea tamâta ʒinde tu ipâʒga mbâna-mbâna ku ikatonanzi ne wurâta tamâta pinde wa kâpwa ilanzi wa.

⁴⁶ Ambo koipu ʒinde ilâ pa nia malawae tonʒe, ʒinenʒa itaulo imâ ku imora wurâta tamâta ʒinde iveta ne wurâta ara mine nâ, ande wurâta tamâta ʒinde ikura ʒana indeka kâ.

⁴⁷ Naʒa aporo mao nâ pami; koipu ma ipatea wurâta tamâta ʒinde tu ikai poe pa i ne kelekele rârâni.

⁴⁸ Taitu kaloʒo ʒga; ambo wurâta tamâta mbâna-mbâna ʒinde nde tamâta ara tia, ande i ma iporo lâ ilo tu, ‘Nanʒgu koipu ma imo sonʒo, ma itaulo imâ walele tia.’

⁴⁹ Ninenʒa i ma imandi ʒana ipunzi wurâta tamâta, aku ma ika wa inu kunzi tamâta pinde uru sinu rârâ ku sidauda ʒinde.

⁵⁰ Ambo mine, ambo koipu itaulo imâ lâ zo tonʒe wurâta tamâta ʒinde ʒandai isama ku io tini ʒana ʒga,

⁵¹ ande koipu ma izavaru wurâta tamâta ʒinde ndo, ku ma io imo kunzi tamâta ʒinde uru kawanzi nâ sipanea Maro Kindeni, andeta ilonzi keno papa tia. Lâ nia ʒinde, kinzi ma sita pâta lâ ku niʒonzi giri-giri ʒana sikai nâna kâ.”

25

¹ Ninenʒa Yesu itambira ʒgua panzi ne pâri-tamâta mine tu,

“Maro Kindeni ne zo ʒana imâ ikai maro panzi tamâta kâ, ande itogo ʒine: Tamâne tonʒe itu ikai taine tonʒe itogo kaiwa mine. Aku rua nenzi zo ʒana sipakâe kâ nde ipâʒga lâ, kala taine taipa saʒao sikai nenzi lamu ku silâ pa nawalanzi taine ʒinde ne luma. Sipâʒga lâ, ʒinenʒa sisaʒona ku sio tininzi pa pakâeʒa tamwata ʒinde, ʒana tu i ma muli imâ ikai taine, ku rua ma silâ pa tamâne ne luma. Kinzi taine saʒao ʒinde ilonzi tu ma silâ kunzi ku sika kâʒa-nuʒa ʒana nenzi pakâeʒa kâ.

Yesu itambira ʒgua ʒananzi taine taipa saʒao

²⁻⁴ Kinzi taine lima nde ilonzi kalonzi ara koʒa tia, ʒana tu sikai nenzi lamu kaa nâ simâ, aku ʒandai sikai lââ tona ʒga. Aʒga kinzi taine lima nde simo tava ilonzi kalonzi ara nâ, ʒana tu muʒga siwuwu nenzi lââ lâ belo ilo ku sikai tava lamu simâ.

⁵ Andeta pakâeʒa tamwata nde imâ walele tia, aku kinzi taine taipa saʒao nde sio tininzi lee matanzi matutu, kala sikeno lâ.

⁶ Sikeno lee, ku mbo ʒgini-ʒgini, ʒinenʒa siloʒo sarawâʒa tonʒe ipâʒga mine tu, ‘Ayo, pakâeʒa tamwata kala imâ lâ, kala miki kamâ kamora ku takai talâ!’

⁷ Ninenʒa kinzi taine taipa saʒao nde simandi sânda ku siveta nenzi lamu sondo lâ.

⁸ Kinzi taine taipa lima nenzi lââ tia ʒinde nde sino nawalanzi taine ʒinde tu, ‘Wa, miki lââ nuʒa mwata kalua maka ʒga, ʒana tu maka nema lââ tia, aku laiti ʒana yââ imâte kâ.’

⁹ Andeta kinzi ilo-kalo taine lima ʒinde nde siporo taulo panzi nawalanzi tu, ‘Tia ma! Lââ ʒine nde ikura maka nâ, ma ikura miki tona, nde tia. Ara ʒana miki ma kalâ panzi tamâta ʒana sipako lââ kâ, aku kako ikura warakami nemi nâ.’

¹⁰ Ninenʒa kinzi taine lima ʒinde nde silâ ʒana siko nenzi lââ kâ. Silâ

lâ, ñinennga pakâeña tamwata imâ ipângga. Kinzi taine lima muñga sikai nenzi lââ ñinde nde silâ kuku, aku silâ luma ilo ñana sika waiña pakâeña ne kâña-nuña kâ. Silâ luma ilo lâ, ñinennga kinzi wurâta tamâta sisae nzâla kaika giri lâ.

¹¹ Aku muli, ñinennga kinzi taine lima ñinde sitaulo simâ, aku sita sisarâwa ku sipai tu, 'Wa, tamâta ñalae! Tamâta ñalae! Kumâ pwai nzâla piti pama nga!'

¹² Andeta pakâeña tamwata iporo taulo tu, 'Naña aporo mao tu naña asama miki tia.' "

¹³ Yesu iporo ñgua tambirâña ñine lâ, ñinennga ipainzi ne pâri-tamâta tu, "Mine nde miki ma kaka mâsa ku kamo nâ, ñana tu miki kazizâla ñana zo wa kari tai ñapia naña ma ataulo amâ kilo."

Ñgua tambirâña ñananzi wurâta tamâta ñato sikatona mbaliña

¹⁴ Ñinennga Yesu itambira ñgua tonje panzi ne pâri-tamâta kilo tu, "Maro Kindeni ne mâsi ñana ikai maro panzi tamâta kâ, nde itogo ñine: mbaliña warika tonje itu iyoka ilâ pa nia malawae kâ. Mine kala isarawanzi ne wurâta tamâta simâ, ku iwae ne mbaliña panzi ñana sikatona kâ.

¹⁵ I kalo ñgere ñana ne wurâta tamâta taitu-taitu nenzi ilo-kalo wa vetâña wa, ñinennga iwae mbaliña panzi. Tamâta tonje nde mbumbu 5,000 ilua, anga tonje nde mbumbu 2,000 ilua, anga tonje nde mbumbu 1,000 ilua. Iveta mine nâ ilanzi lâ, ñinennga ilâ.

¹⁶ Ilâ lâ, ñinennga wurâta tamâta ñinde muñga ikai mbumbu 5,000 ñinde, nde iveta wurâta lâ tini, aku mbumbu pagugu ñalae. Aku ikai mbumbu ñinde ne kalulu wasaseki pinde ipângga lâ 5,000 kilo.

¹⁷ Anga wurâta tamâta muñga ikai mbumbu 2,000 ñinde, ande i kala iveta wurâta lâ tini mine nâ. Aku ikai mbumbu ñinde ne kalulu wasaseki pinde ipângga lâ 2,000 kilo.

¹⁸ Anga wurâta tamâta muñga ikai mbumbu 1,000 ñinde, ande ilâ iveta wewe ñalae lâ tâno ilo, aku ikea tamâta ñalae ne mbumbu ñinde lâ wewe ilo ikeno.

¹⁹ Zo luandondo lâ, ñinennga kinzi wurâta tamâta ñato ñinde nenzi tamâta ñalae nde itaulo imâ. Imâ lâ, ñinennga iveta ñgua sondo kunzi ñana mbumbu kala muñga ilanzi ñinde.

²⁰ Ñinennga wurâta tamâta muñga ikai mbumbu 5,000 ñinde nde imâ ku iporo itula mine, 'Tamâta ñalae, noko muñga mbumbu 5,000 kulua naña. Ayo, kumora nga, naña aveta wurâta lâ tini, kala akai mbumbu kalulu 5,000 kilo tona.'

²¹ Ñinennga ne tamâta ñalae nde ipai mine tu, 'Noko nde wurâta tamâta ara ndo. Noko uru kuveta wurâta ara nâ ku pwatona ne wurâta sondo nâ. Noko muñga pwatona nanengu mbaliña mota mwata ñinde sondo; mine kala naña ma wurâta alano tu pwatona mbaliña ñalae tina. Naña ilongu ndeka nâ! Kumâ kundeka kuku naña!'

²² Ñinennga wurâta tamâta muñga ikai mbumbu 2,000 ñinde, ande i kala imâ, ku iporo itula mine, 'Tamâta ñalae, noko muñga mbumbu 2,000 kulua naña. Ayo, kumora nga, naña aveta wurâta lâ tini, kala akai mbumbu kalulu 2,000 kilo tona.'

²³ Ñinennga ne tamâta ñalae nde ipai mine tu, 'Noko nde wurâta tamâta ara ndo. Noko uru kuveta wurâta ara nâ ku pwatona ne wurâta sondo nâ. Noko muñga pwatona nanengu mbaliña mota mwata ñinde sondo; mine kala naña ma wurâta alano tu pwatona mbaliña ñalae tina. Naña ilongu ndeka nâ! Kumâ kundeka kuku naña!'

²⁴ Ñinennga wurâta tamâta muñga ikai mbumbu 1,000 ñinde, ande i kala imâ, ku iporo itula mine tu, 'Tamâta ñalae, naña asama tu noko uru kalo sukâña ñananzi tamâta

tia ndo. Noko uru kugona kâpwa lâ tamâta pinde nenzi tâno, andeta noko muŋga kuliŋi kaniŋa vâsa lâ tâno ŋinde ilo, ande tia.

²⁵ Asama ŋine lâ, ande kala naŋa aruru, kala akai noko ne mbumbu 1,000 ŋinde alâ aveva lâ tâno ilo. Ande kala ŋai, pwai noko ne mbumbu 1,000 ŋine.'

²⁶ Ŋinenŋa ne tamâta ŋalae nde ipai mine tu, 'Noko nde wurâta tamâta sakamao. Noko wulitia tamwata! Noko kusama tu naŋa uru agona kâpwa lâ tamâta pinde nenzi tâno, andeta naŋa muŋga aliŋi kaniŋa vâsa lâ tâno ŋinde ilo tia, a?

²⁷ Mine nde ŋana sâ kâ ŋa noko ŋandai kuo nanenŋu mbumbu lâ pinze ilo, a? Ambo noko muŋga kuveta mine, ŋinenŋa ataulo amâ, ande naŋa ma akai nanenŋu mbumbu 1,000 aŋga kalulu wasaseki pinde tona. Andeta tia.

²⁸ Mine kala miki kakai mbumbu 1,000 ŋine saŋe wurâta tamâta ŋine, ku kalua tamâta ŋine muŋga ikai mbumbu 10,000.

²⁹ Ŋana tu tamâta ea uru iveta wurâta ara pa naŋa, ande naŋa ma wurâta ŋalae alua i tu ma iveta, kala i ma imo itogo tamâta ŋalae mine. Aŋga tamâta ea uru iveta wurâta ara tia pa naŋa, ande naŋa ma akai wurâta ŋine saŋe, kala i ma imo itogo tamâta kaa nâ mine.

³⁰ Ayo, miki kakai wurâta tamâta sakamao ŋinde ku katambira ilâ pa nia kondoma. Lâ nia ŋgaŋe ŋinde kinzi ma sita pâta ku niŋonzi giri-giri ŋana sikai nâna kâ.' "

Tamâta Natu ma itaulo imâ tu ipare nia panzi tamâta rârâni

³¹ Ŋinenŋa Yesu ipainzi ne pâri-tamâta kilo mine tu, "Lâ zo muli, naŋa Tamâta Natu ma akainzi nanenŋu aŋelo rârâni ataulo amâ atogo koipu ŋalae mine, ŋinenŋa naŋa tamwatânŋu ma asaŋona koipu ŋalae ne saŋonâŋa nia ŋana apare nia panzi tamâta kâ.

³² Naŋa ma agonanzi tamâta rârâni muŋga simo lâ nia ndoni lâ tâno kulu, aku ma simâ simandi naonŋu. Aku ma apateanzi ku awaenzi pwapwataki lâ ŋgu rua, itogo 'lama' nenzi katonâŋa ipateanzi lama piti simo lâ ŋgu tonŋe, aŋga 'meme' simo piti lâ ŋgu tonŋe.

³³ Naŋa ma aonzi tamâta ŋinde muŋga sipono muli pa Maro Kindeni silâ simo pa tiniŋgu pa wia kâ. Aŋga kinzi tamâta muŋga sipu mulinzi pa Maro Kindeni, kinzi ŋinde ma silâ simo pa tiniŋgu pa ŋâsi kâ.

³⁴ Ŋinenŋa naŋa Koipu Ŋalae ma apainzi tamâta simo pa tiniŋgu pa wia kâ tu, 'Miki kamâ. Naŋa Mama ne nzâmbe imo kumi, aku i tamwata ma ikai maro sondo pami. Kamâ kakai nzâmbe ŋine Mama nia ndoyo ipatea pami, lâ zo ŋinde ipulia samba wa tâno wa.

³⁵ Nzâmbe ŋine imâ pami, ŋana tu muŋga naŋa putole ipuna, ande miki kâpwa kalana aka. Naŋa arakoŋa ŋana lââ kâ, ande miki lââ kalana anu. Naŋa ayoka lombo amâ pami, ande miki kao naŋa lâ nemi luma ilo.

³⁶ Nanenŋu lalava tonŋe tia, ande miki lalava kalana apita. Naŋa akai pukonŋa, ande miki kakatona naŋa. Naŋa amo luma sakamao ilo, ande miki kamâ kakalele naŋa.'

³⁷ Kinzi tamâta ŋinde muŋga sipono muli pa Maro Kindeni, ande ma sikasonŋa naŋa tu, 'Maro Ŋalae, lâ zo ndia noko putole ipuno kala maka kâpwa kalano. Aku lâ zo ndia noko kurakoŋa ŋana lââ kâ, kala lââ kalano.

³⁸ Aŋga lâ zo ndia maka kamora noko pwoka lombo kumâ pama, kala kaono lâ nema luma ilo. Aŋga lâ zo ndia noko ne lalava tonŋe tia, kala maka lalava kalano.

³⁹ Aŋga lâ zo ndia maka kamora noko kupoko kala kakatonano, wa kumo luma sakamao ilo kala kamâ kakalele noko.'

⁴⁰ Ŋinenŋa naŋa ma aporo taulo

panzi mine tu, 'Naņa aporo mao nâ pami: kinzi sugorai tamwatanzi njine nde simo niŋgu-nambwe wukale. Mine nde vetâņa rârâni miki muŋga kaveta pa kinzi, ande njinde itogo miki kaveta pa naņa tava.'

⁴¹ Njineŋga naņa ma apainzi tamâta simo pa tiningu pa nâsi kâ njinde mine tu, 'Miki nde tamâta nana kakai Maro Kindeni ne pareņa-nia kâ! Miki kakâwa kalâ pa yââ nala ne mbââ ilo! Maro Kindeni muŋgani io yââ nia njinde panzi Sadana tavanzi ne aņelo, aku yââ njinde ma imâte tia, ma ikana mine ku imo nâ.

⁴² Nâna njine imâ pami nana tu muŋga, naņa putole ipuna, andeta miki nandai kâpwa kalana nņa. Naņa arakoņa nana lââ kâ, andeta miki nandai lââ kalana nņa.

⁴³ Naņa ayoka lombo amâ pami, andeta miki nandai kao naņa lâ nemi luma ilo nņa. Nanenġu lalava tonġe tia, andeta miki nandai lalava kalana nņa. Naņa akai pukonja wa amo luma sakamao ilo wa, andeta miki nandai kamâ kakalele naņa nņa.'

⁴⁴ Njineŋga kinzi kala ma sika-sonja naņa mine tu, 'Maro Nalae, lâ zo ndia maka kamora noko putole ipuno wa, kurakoņa nana lââ kâ wa, pwoka lombo kumâ pama wa, kumo kaa nâ ne lalava tia wa, pukonja ikaino wa, kumo luma sakamao ilo wa, andeta kakatonano tia, a?'

⁴⁵ Njineŋga naņa ma aporo taulo tu, 'Naņa aporo mao nâ pami; vetâņa arara ndia miki tinimi pwâka tu kaveta panzi sugorai tamwatanzi njine, ande njinde itogo miki kaveta pa naņa tia mine nâ.'

⁴⁶ Njineŋga naņa ma aonzi tamâta njinde silâ nana sikai nenzi pareņa-nia, kala ma sikai nâna ku simo nâ. Anġa kinzi tamâta njinde muŋga sipono muli pa Maro Kindeni, ande kinzi ma sikai via mao, ma simo ara mine ku simo nâ."

26

Kinzi tamâta nalaņala sipa nġua tu ma sipu Yesu pâta imâte

Malaka 14:1-2, Luka 22:1-2

¹ Yesu nde itula nġua njine rârâni pwataki marumbu lâ, njineŋga ipainzi ne pâri-tamâta tu,

² "Miki kasama tu zo rua nâ keno mo nâi yo, njineŋga kumbwa nala Pasova ma ipânġa. Njineŋga kinzi ma sio naņa Tamâta Natu lâ kazânġa tamâta mbaunzi ilo, aku ma sisona naņa atâra lâ kâi popole tini."

³ Anġa kinzi patarawânġa tamâta nalaņala nde sipasau silâ taitu kunzi Isrel nenzi katonânġa lâ patarawânġa tamâta kulu-kâmba Kaiafas ne luma.

⁴ Kinzi siporo siroto nzâla nana sikai Yesu kaika lâ nia nġaņe tonġe, nana ma sipu pâta imâte kâ.

⁵ Andeta kinzi siporo tu, "Kinda ma taveta njine lâ zo sapânġa tia. Tia ma kinzi tamâta wisinzi nâna ku singoloa paraņa, ku ma sipara potomule."

Taine tonġe ipalinġi samimi lâ Yesu kulu

Malaka 14:3-9, Yoane 12:1-8

⁶ Njineŋga Yesu ilâ pa Betani lawea, aku imo Saimon ne luma. Saimon nde tamâta tonġe muŋga ikai pukonja saga-saga, njineŋga tini mbâra-mbâra kilo.

⁷ Yesu nde isaņona peke tini nana ika kâ, andeta taine tonġe ikai ne mira belo ara tonġe, samimi kuwae ara pâta keno ilo, ku ikai imâ pa Yesu. Samimi njinde nde kulu nala tina. Aku taine ipalinġi samimi njinde lâ Yesu kulu.

⁸ Yesu ne pâri-tamâta nde simora njine ku ilonzi kura tia ndo. Kinzi siporo tu, "Opopo, nana sâ kâ nġa ipalinġi samimi njine iyaula kaa nâ, a?"

⁹ Ambo kinda muŋga takai samimi njinde talanzi tamâta tu siko tâ, ande kinda ma takura tu takai kulu nala njinde, aku mbumbu njinde ma talanzi sugorai tamwatanzi. Andeta tia."

¹⁰ Andeta Yesu isama tu nenzi ilo-kalo mine ikeno panzi, kala ipainzi tu, “Nana sâ kê anga miki kaveta malia pa taine njine, a? Iveta mâsi ara pâta pa naña.

¹¹ Kinzi sugorai tamâta ma simo kumi ikura zo zo, anga naña nde ma amo sonjo kumi, ande tia.

¹² Taine ipalini samimi njine nana iveta karaenjo sondo nana alâ pa kuru nia kê.

¹³ Naña aporo mao nâ pami; lâ tâno ndia muli mbo kinzi ma silâ situla pâri ara nana naña kê, ande kinzi ma situla vetâna taine njine iveta njinde tona, nana kinzi tamâta ma kalonzi njere nana i wa.”

Judas ipa ngua tu ma io Yesu lâ kinzi patarawâna tamâta mbaunzi ilo

Malaka 14:10-11, Luka 22:3-6

¹⁴ Njine ilâ lâ, njinega kinzi pâri-tamâta saño kananonzi rua nawalanzi tonje, i na tu Judas Iskariot, ande ilâ panzi patarawâna tamâta njalanala.

¹⁵ Aku ikasonanzi tu, “Ambo naña ma ao Yesu lâ miki mbaumi ilo, ande miki ma sâ kalua naña.” Njinega mbumbu tamâta taitu kanao saño (30) silua.

¹⁶ Njinega Judas nde ilâ ku iroto zo nana ma io Yesu lâ kinzi kazâna tamâta mbaunzi ilo.

Yesu ika kêna-nuña kunzi ne pâri-tamâta

Malaka 14:12-21, Luka 22:7-18

¹⁷ Njinega zo sapâna nana sika puroña ne yisi tia kê nga ipânnga lâ. Aku kinzi pâri-tamâta nde simâ pa Yesu ku sikasona tu, “Noko ilo tu maka ma kaveta kelekele sondo lâ nia ndia, nana ma taka kumbwa Pasova ne kêna-nuña.”

¹⁸ Yesu nde ipainzi tu, “Miki kalâ lawea njalae ilo, ku kalâ pa tamâta tonje imo ndai. Kapai tamâta njinde tu, ‘Nema pananâna isupwama nana kaporo ngua pano tu i ne zo nga imâ ipânnga lâ. I ma ika kumbwa njine ne kêna-nuña lâ noko

ne luma ilo, tava maka, i ne pâri-tamâta.’ ”

¹⁹ Kinzi pâri-tamâta nde siveta ikura Yesu iporo panzi mine, aku siveta kêna-nuña sondo.

²⁰ Kari indue lala pararai lâ, njinega Yesu isanona kunzi ne pâri-tamâta saño kananonzi rua lâ kêna-nuña nia.

²¹ Kinzi isanona sika yo, ande Yesu ipainzi tu, “Naña aporo mao nâ pami; tamâta tonje lâ miki njinimi ma io naña lâ kinzi kazâna tamâta mbaunzi ilo.”

²² Kinzi pâri-tamâta nde silono ngua njine ku ilonzi malia ndo, ku kinzi taitu-taitu sikasona Yesu tu, “Maro Njalae, tiambo noko kuporo nana naña kê, tiya?”

²³ Yesu nde iporo taulo panzi tu, “Tamâta njinde nde io mbau lâ kondo ilo kuku naña, kala maka rua kaka lâ. Ina ma io naña lâ kinzi kazâna tamâta mbaunzi ilo.

²⁴ Mao nâ, naña Tamâta Natu ma amâte, ikura Maro Kindeni kawa ngua kinzi ngua-tulâna tamâta munğâna singere lâ pepa tini ikeno mine. Andeta vetâna sakamao ndo ma ipânnga pa tamâta njinde kala io Tamâta Natu lâ kinzi kazâna tamâta mbaunzi ilo. Ambo nia ndoyo tamâta njinde tina ipagugua i tia tâ, ande njinde ma ara.”

²⁵ Njinega Judas, ina muli ma io Yesu ilâ kazâna tamâta mbaunzi ilo, ande i tamwata ikasona Yesu tu, “Pananâna, tiambo noko kuporo nana naña kê, tiya?” Yesu nde itu lâ kawa tu, “Kala nokoni.”

Yesu waiña ilanzi ne pâri-tamâta
Malaka 14:22-25, Luka 22:19-20, 1 Korin 11:23-34, Yoane 13:12-30

²⁶ Kinzi isanona sika yo, njinega Yesu ikai puroña, kawa ndanje pa Maro Kindeni, aku ipwataki ilanzi ne pâri-tamâta. Aku iporo tu, “Miki kakai kaka. Naña kananonjo kala njine.”

²⁷ Njinega ikai kêmba waini kala mine nâ, kawa ndanje pa Maro Kindeni, ku ilanzi. Aku ipainzi

tu, “Miki rârâni kanu waini ikeno kâmba ñine ilo.

²⁸ Naña seenngu kala ñine. Ñine nde Maro Kindeni ne ñgua pâña ne kanaño. Naña apaliñi ñananzi tamâta rârâ, ñana izavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi.

²⁹ Naña aporo mao nâ pami; naña ma anu waini kanaño kilo tia lee, ikura lâ zo ñinde Maro Kindeni ma ikai maro panzi tamâta lâ tâno kulu. Ñineña ma anu waini waseki kuku miki.”

³⁰ Yesu iporo ñgua ñine lâ, ñineña siwâñgi wâñgiña tonje, aku simandi sipile lawea ñalae ku siyâti silâ pa Oliv Tuu.

Yesu iporo tu Petero ma ipatimoi

Malaka 14:26-31, Luka 22:31-34, Yoane 13:31-38

³¹ Ñineña Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Miki ma kamora mâsi ñalae tonje ipânga pa naña lâ ñine mbo, ande kala miki rârâni nemi kalo-tawana ma imbe. Vetâña ñine iyoke Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

‘Naña ma apu lama nenzi katonâña tamâta, ande kala kinzi lama ma sikâwa pwapwataki silâ.’

³² Andeta muli nga Maro Kindeni ma ipaño naña amandi amo viângu kilo, ñineña ma ayoka amungga pami alâ Galilaya tâno.”

³³ Yesu iporo mine, andeta Petero itu lâ kawa tu, “Ambo kinzi ñine rârâni simora mâsi ñalae ipânga pano, kala nenzi kalo-tawana imbe lâ, ande nanenngu kalo-tawana ma imbe mine tia ku tia ndo!”

³⁴ Ñineña Yesu ipai Petero mine, “Naña aporo mao nâ pano; ma ñine mbo nâ, tatareko ma ita isunja kawa tia yo, ande noko ma kuporo kupatimoi naña mbwani ñato tu noko kusama naña tia.”

³⁵ Andeta Petero iporo kilo pa Yesu tu, “Ambo kinzi situ sipu naña pâta amâte kuku noko, ande naña ma aporo apatimoi noko mine tia ku

tia ndo kanaño!” Aku kinzi pâri-tamâta rârâni kala siporo ñgua kana taituni mine.

Yesu ikai noña lâ Getsemani tâno ilo

Malaka 14:32-42, Luka 22:39-46, Yoane 18:1

³⁶ Ñineña Yesu ikainzi ne pâri-tamâta silâ sipânga tâno tonje, i ña tu Getsemani, aku ipainzi tu, “Miki kasañona kamo ñai, mbo naña alâ ndai akai noña nga.”

³⁷ Ñineña Yesu ikainzi Petero nga Sebedi natu rua, aku kinzi ñato silâ kuku. Ñineña Yesu kalo sukâña ñalae tina ku isama ilo malia ndo.

³⁸ Aku ipainzi ne pâri-tamâta ñato mine tu, “Naña kalongu sukâña ñalae tina, aku laiti ñana iyaula naña ndo. Mine nde ara ñana miki ma kamo ñaina ku kaka mâsa kuku naña.”

³⁹ Ñineña ilâ tini ku ikeno nao tundu lâ tâno kulu, ku ino mine, “O Mama, ambo noko ilo tu kuveta mine, ande naña ilongu tu noko ma pwai kâmba ñana nâna kâ ñine sañe naña. Ambo taitu noko ma kuveta ikura nanenngu pateâña mine ndimo. Noko ma kuveta ikura noko tamwata nâ ne pateâña.”

⁴⁰ Ñineña Yesu itaulo ilâ panzi ne pâri-tamâta ñato kilo, andeta sikeno. Aku ipañonzi ku ikasaña Petero tu, “Mana mana nga miki kakura tia ñana kaka mâsa kuku naña ikura kari tai taitu nâ, a?”

⁴¹ Ara ñana miki ma kao tinimi, ku kano pa Maro Kindeni tu ma isukami ñana kamandi kaika lâ zo ndia samâña imâ ipânga pami. Mao nâ, miki ilomi tu kaveta vetâña ara, anga karaemi nde iveta malia pami.”

⁴² Ñineña Yesu ipilenzi ku itaulo kilo, ku ino mine; “O Mama, ambo kâmba ñana nâna kâ ñine ikura tu injeñge ñanana tia, aku noko ilo tu ma anu, ande ara, kuveta ikura noko ne pateâña mine.”

⁴³ Ikai noŋa ŋine lâ, ŋinenŋa itaulo ilâ panzi ne pâri-tamâta kilo. Andeta imoranzi sikeno nâ simo, ŋana tu matanzi matutu pâta.

⁴⁴ Mine kala Yesu ipilenzi ku itaulo kilo, aku ikai noŋa kilo. I ne noŋa ŋinde nde rege-rege kuku noŋa ikai muŋga ŋinde.

⁴⁵ Ino lâ, ŋinenŋa itaulo ilâ panzi ne pâri-tamâta, ku ipainzi tu, "Opopo, miki kakeno kamo ŋai yo kapwarea, a? Kaloŋo ŋga! Zo ŋga ipânŋa lâ, kala ŋine kinzi simâ ŋana sio naŋa Tamâta Natu lâ kinzi kiesaka tamwatanzi mbaunzi ilo.

⁴⁶ Ayo, kamandi, ku toka talâ panzi. Kamora ŋga, tamâta ŋana ikai kulu-pânŋa ŋana naŋa kâ, ande kala imâ ipânŋa laiti lâ."

Judas Iskariot itula Yesu panzi kazâŋa tamâta

Malaka 14:43-52, Luka 22:47-53, Yoane 18:2-11

⁴⁷ Yesu iporo ŋgua ŋine yo, ŋinenŋa Judas, i nde tonŋe lâ Yesu ne pâri-tamâta saŋao kanaŋonzi rua ŋinde, ande imâ ipânŋa lâ. Aku tamâta ŋgu ŋalae tina nde sikai pila ŋana kazâŋa kâ wa kâi mbuku wa soka kuku simâ. Kinzi patarawâŋa tamâta ŋalajala wa ŋgu nenzi katonâŋa muŋga sisupwanzi simâ.

⁴⁸ Ande kulu-pânŋa tamâta ŋinde muŋga ipainzi tu ma iveta mâsi tonŋe pa Yesu. Ipainzi tu, "Naŋa ma anzumwa tamâta tonŋe nao, aku tamâta ŋinde nde Yesuni. Miki kakai i kaika."

⁴⁹ ŋinenŋa walele nâ Judas iyoka imâ pa Yesu ku iporo tu, "Pananâŋa, mbo ara." Aku inzumwa Yesu nao.

⁵⁰ Yesu nde ipai Judas mine tu, "Ninŋu-nambwe, vetâŋa ndia kala noko kumâ tu kuveta, ande kuveta walele nâ." ŋinenŋa kazâŋa tamâta pinde simâ, aku mbaunzi ilâ sikai Yesu kaika lâ.

⁵¹ Andeta Yesu ne pâri-tamâta tonŋe mbau nâ ipasu ne pila yâti, ku ipu patarawâŋa tamâta ŋalae ne wurâta tamâta tonŋe, aku pila isalu taŋa motu piti imbe ndue tâno kulu.

⁵² Andeta Yesu ipai ne pâri-tamâta ŋinde tu, "Noko kulumbwa ne pila taulo kilo tâ! Naŋa tu tamâta ea kinzi uru sikai pila ŋana kazâŋa kâ, ande pila ma isowe kinzi warakanzi kapwanzi simâte.

⁵³ Opopo, noko kalo ŋgere sondo ŋga! Ambo naŋa ma asarâwa pa Mama, ande ikura tu isupwanzi aŋelo ŋgu ŋalae saŋao kanaŋonzi rua simâ ŋana sivila naŋa kâ. Tiambo noko kusama ŋine tia, a?

⁵⁴ Taitu kuloŋo ŋga; ambo naŋa ma aveta mine, ande Maro Kindeni ne ŋgua kinzi ŋgua-tulâŋa tamâta muŋgâŋa singere lâ pepa tini ŋinde ma ipânŋa kanaŋo tia. Maro Kindeni ne pateâŋa ikeno tu vetâŋa rârâni ŋine ma ipânŋa pa naŋa."

⁵⁵ ŋinenŋa Yesu iporo panzi tamâta ŋgu ŋinde tu, "Naŋa sâ kâ ŋga miki kakai pila ŋalajala tava kâi mbuku kamâ ŋana kakai naŋa kâ, a? Tiambo miki katu naŋa nde panawe tamwatânŋu, a? Ikura zo zo naŋa uru asaŋona Maro Kindeni ne luma sapâŋa ilo ku apanananzi tamâta, andeta miki ŋandai kakai naŋa kaika lâ zo ŋinde ŋga.

⁵⁶ Andeta vetâŋa rârâni ŋine ipânŋa lâ ŋana iveta ŋgua-tulâŋa tamâta muŋgâŋa nenzi ŋgua ipânŋa kanaŋo."

Yesu iporo ŋgua ŋine lâ, ŋinenŋa kinzi pâri-tamâta rârâni nde sipile Yesu ku sikâwa silâ.

Kinzi sio Yesu ilâ pa ŋgua nia

Malaka 14:53-65, Luka 22:54,63-71, Yoane 18:12-14,19-24

⁵⁷ Kinzi tamâta ŋinde sikai Yesu kaika lâ, ŋinenŋa sikai silâ pa patarawâŋa tamâta ŋalae Kaiafas ne luma. Kinzi pananâŋa tamâta ŋana ŋgua tukuŋa kâ aŋga kinzi katonâŋa nde muŋga sipasau lâ kala simo ŋinde.

⁵⁸ Aŋga Petero nde iyoka Yesu muli ilâ, aku imo malawae mwasa. Iyoka ilâ patarawâŋa tamâta ŋalae ne luma ŋinde ne ŋgumbi ilo, aku isaŋona kunzi sambara tamâta. I

ilo tu ma imora vetâŋa mana ma ipâŋga pa Yesu.

⁵⁹ Kinzi patarawâŋa tamâta ŋalaŋala aŋga kinzi tamâta mbâna-mbâna rârâni nde sisarawanzi tamâta pinde simâ tu ma situla nenzi ŋgua laŋeŋa ŋana Yesu ne vetâŋa kâ. Kinzi ilonzi tu ma sisânda vetâŋa soki ndia muŋga Yesu iveta tâ, ŋana sikura tu sipu i pâta imâte kâ.

⁶⁰ Mine kala kinzi tamâta rârâ nde simâ ku siporo sisowe ŋgua laŋeŋa lâ Yesu tini. Andeta kinzi ŋandai situla i ne vetâŋa soki tonŋe pwataki ŋga. Siveta, siveta lee, ŋinenŋa tamâta rua simâ,

⁶¹ aku siporo mine tu, “Tamâta ŋine muŋga iporo tu, ‘Naŋa akura tu asapira Maro Kindeni ne luma sapâŋa piti, ŋinenŋa aŋgunu kâki kilo lâ kari ŋato nâ.’ ”

⁶² ŋinenŋa patarawâŋa tamâta ŋalae imandi ku ipai Yesu tu, “Wa, noko tini pwâka tu kuporo ŋgua tonŋe lâ kinzi kawanzi, a? Mana mana ŋana ŋgua ŋine kala kinzi sisowe lâ noko tini, a?”

⁶³ Aŋga Yesu nde iporo ŋgua tonŋe tia, kawa buu nâ imandi. ŋinenŋa patarawâŋa tamâta ŋalae ipai tu, “Lâ Maro Kindeni Via Tamwata ŋa, naŋa aporo kaika tu noko ma kuporo ŋgua mao nâ. Tiambo noko nde Kirisi, tiya? Tiambo noko nde Maro Kindeni Natu, tiya?”

⁶⁴ ŋinenŋa Yesu itu lâ kawa tu, “Ŋguani kala noko tamwata kuporo lâ, ande mao nâ. Aku naŋa apaimi tu lâ zo muli, miki ma kamora naŋa Tamâta Natu asaŋona Maro Kindeni Walo Tamwata mbau pa wia kâ, aku ma kamora naŋa ayoka samba ne take-take kulu andue amâ.”

⁶⁵ Patarawâŋa tamâta ŋalae nde ilonŋo Yesu ne ŋgua ŋine, aku marumbu; i wisi nâna ŋalae kala isaraka tamwata ne pasawaŋa lâ tini, ku iporo mine tu, “Oyae, tamâta ŋine itu ikai Maro Kindeni nia, aku ŋgua kala iporo ŋinde nde sakamao

ndo lâ Maro Kindeni nao! Kinda ma tasarawanzi tamâta pinde kilo ŋana sisowe ŋgua lâ tamâta ŋine tini, ande tia. Kala ŋine nâ iporo ŋgua pavaligiŋa pa Maro Kindeni, aku miki kalonŋo lâ.

⁶⁶ Miki ilomi tu kinda ma taveta mana pa tamâta ŋine.” Kinzi nde situ lâ kawa mine, “Iveta soki ŋalae, ande kala ara ŋana ma sipu pâta imâte.”

⁶⁷ ŋinenŋa kinzi sisupwara Yesu nao, ku sinŋu mbalaunzi sikatu. Aŋga pinde nde siponza,

⁶⁸ ku siporo tu, “Wa, noko nde Kirisi, a? Mine nde kuporo ŋgua-tulâŋa tamâta ne ŋgua, ku kutula pwataki tu ea ipuno! Kupatu tamâta ŋine ŋa tâ!”

Petero ipatimoa Yesu

Malaka 14:66-72, Luka 22:55-62, Yoane 18:15-18,25-27

⁶⁹ Aŋga Petero nde isaŋona nia yo lâ luma ŋinde ne ŋgumbi ilo. Imo lee, ŋinenŋa wurâta taine tonŋe iyoka imâ papa ku ipai tu, “O, noko wa, noko kala muŋga kumo kuku Yesu Galilaya tamwata.”

⁷⁰ Andeta Petero iporo ipatiâmo lâ kinzi rârâni naonzi, ku iporo tu, “Naŋa asama ŋgua kala noko kuporo ŋinde duvi, ande tia.”

⁷¹ ŋinenŋa Petero imandi ilâ pa luma ne nzâla kawa ikeno ŋgumbi tini. Aku wurâta taine tonŋe kala imora i, ku ipainzi tamâta simandi laiti tu, “Tamâta ŋine nde muŋga imo kuku Yesu Nasarete Tamwata.”

⁷² Andeta Petero ipatiâmo kilo ku iporo mine tu, “Mao pa âta, naŋa asama tamâta ŋinde tia ndo.”

⁷³ Simo tini nâ, ŋinenŋa tamâta pinde nde simâ ku sipai Petero tu, “Mao kanaŋo, noko nde tonŋe lâ kinzi nawalanzi. Noko kawa kaŋa itula noko kilala pwataki lâ.”

⁷⁴ ŋinenŋa Petero iporo kaika tu, “Ambo naŋa alâŋe, ande naŋa ano pa Maro Kindeni tu ma izavaru naŋa; naŋa asama tamâta ŋinde tia ku tia ndo!” Aku walele nâ tatareko tonŋe isuŋa kawa.

⁷⁵ Ninennga Petero ne kalo-ngere ipânnga nana ngua Yesu munnga iporo tu, “Tatareko ma ita isunja kawa tia yo, ande noko ma kuporo kupatimoa nana mbwani nato mine tu noko kusama nana tia.” Ninennga Petero iyâti ilâ pa nia yo, aku ita pâta kanao.

27

Sikai Yesu silâ pa Pilata
Malaka 15:1, Luka 23:1, Yoane 18:28

¹ Mbwale pwataki lâ, ninennga kinzi patarawâna tamâta nalanala anga Isrel ngu nenzi katonâna nde siporo sipa ngua tu ma sio Yesu lâ Rom koipu mbaunzi ilo, tu ma sipu pâta imâte kê.

² Mine kala sipa Yesu lâ wâlo kaika, ku sikai silâ sio i lâ Pilata mbau ilo, i tamâta nana ikai Rom ndamwanzi ku ikatonanzi tamâta rârâni simo nia ninde.

Judas imâte lâ

³ Judas, ina munnga itula Yesu panzi kazâna tamâta, ande ilonjo pâri tu kinzi tamâta nalanala sipa ngua lâ nana ma sio Yesu ilâ panzi Rom koipu tu ma sipu pâta imâte kê. Ninennga Judas ilo ipânnga malia ndo, ku ikai mbumbu tamâta taitu kanao sanao (30) ninde imâ, ku ilanji patarawâna tamâta nalanala sitavanzi katonâna taulo kilo.

⁴ Aku ipainzi tu, “Nana aveta kiesaka, nana tu tamâta kala atula pami ninde, ande i nandai iveta soki tonje nga. Andeta miki kapa ngua tu ma sipu i pâta imâte.” Ninennga kinzi situ lâ i kawa tu, “Nine nde maka nema malia nde tia. Malia nde keno noko tamwata nâ tini.”

⁵ Ninennga Judas isia mbumbu ninde ilâ Maro Kindeni ne luma sapâna ilo, aku ilâ ipa wâlo kaika lâ tamwata nandola, ku isonga indue ipayaula tamwata karae kala imâte lâ.

⁶ Anga kinzi patarawâna tamâta nalanala nde sikai mbumbu ninde ku siporo imâ warakanzi ngininzi

tu, “Mbumbu nine nde koa nana tamâta puja kâ. Mine kala ngua tukuja indi kaika tu kinda ma tao mbumbu nine ilâ itogo luma sapâna ne mbalija mine ndimo.”

⁷ Tia ku sipa ngua tu ma sikai mbumbu ninde ku siko tâno tonje, i na tu “Kulo-Puja Tamâta Nenzi Tâno”, aku tâno ninde ma ipânnga itogo kuru nia mine panzi tamâta lombo munnga soka lawea malawae malawae simo Isrel tâno.

⁸ Mine kala sipatu tâno ninde na wasaseki tu “Tâno See”, aku noa nine nde keno mineni lâ zo nine.

⁹ Mine kala ngua tonje Maro Kindeni singani io lâ ngua-tulâna tamâta Jeremaia kawa, ande ipânnga kanao. Ngua nine nde mine:

“Kinzi Isrel ngu sipatea tu tamâta ma iko i lâ mbumbu tamâta taitu kanao sanao (30). Mine nde sikai mbumbu ndainani nâ,

¹⁰ aku siko Kulo-Puja Tamâta Nenzi Tâno, ikura tukuja Maro Kindeni munnga itula pa nana mine.”

Yesu imandi Pilata nao
Malaka 15:2-5, Luka 23:2-3, Yoane 18:29-38

¹¹ Yesu nde imandi Rom nenzi koipu Pilata nao, aku Pilata ikasona tu, “Noko nde Juda nenzi Koipu Nalae, tiya?” Ande Yesu itu lâ kawa tu, “Noko tamwata kuporo nguani ndaina.”

¹² Ninennga kinzi patarawâna tamâta nalanala sitavanzi kinzi katonâna nde sisowe ngua kie-kie lâ Yesu tini. Andeta iporo ngua tonje taulo panzi, ande tia.

¹³ Mine kala Pilata ikasona Yesu tu, “Tiambo ngua kala sisowe lâ noko tini ninde, ande kulonjo tia tâ, a?”

¹⁴ Andeta Yesu iporo ngua tonje tia. Mine kala Pilata ilo rârâ.

Pilata io Yesu tu ma sipu lâ kâi popole tini imâte

Malaka 15:6-15, Luka 23:13-25, Yoane 18:38-19:15

¹⁵ Aku Rom nenzi mâsi tonje nde mine: ikura mbwera mbwera, lâ

Juda nenzi kumbwa ninde, ande Pilata uru iyaute tamâta tonje munja imo luma sakamao ilo iyâti ilâ, ikura kinzi Juda tamâta warakanzi nenzi pateâna mine.

¹⁶ Aku lâ zoni ndaina, ande nanzare tamâta tonje imo luma sakamao ilo, i na mine Barabas.

¹⁷ Mine kala kinzi tamâta ngu nalae nde simâ sipasau lâ Pilata ne luma, ninenga Pilata ikasonanzi tu, "Miki ilomi tu naña ma ayaute tamâta ea imâ pami. Naña ma ayaute Barabas, tiya?, ayaute Yesu, tamâta nîne siporo tu i nde Kirisi."

¹⁸ Pilata nde isama tu kinzi tamâta nalajala sipadâda nâ nana Yesu kâ, aku nana duvi ninde kâ sikai i simâ papa.

¹⁹ Andeta Pilata isajona ngua nia iporo ngua yo, ninenga i kaiwa nde ipasupwa imâ papa mine tu, "Noko ma kuveta vetâna tonje pa tamâta sondo ninde ndimo. Munja mbo, naña amora i nao lâ nanengu mbupuleña tini, aku nîne iveta naña ilongu malia ndo."

²⁰ Ambo taitu kinzi patarawâna tamâta nalajala anga kinzi katonâna nde sisowe kinzi tamâta ilonzi, kala sisarâwa kaika pa Pilata tu ma iyaute Barabas imâ panzi, ku ma io Yesu tu ma sipu pâta imâte.

²¹ Ninenga Pilata ikasonanzi kilo mine tu, "Miki ilomi tu naña ma ayaute ea lâ kinzi rua nîne imâ pami." Aku kinzi tamâta sisarâwa mine tu, "Kuyaute Barabas imâ!"

²² Ande Pilata ikasonanzi tu, "Mine nga ma naña aveta mana papa Yesu, tamâta nîne siporo tu i nde Kirisi." Ninenga kinzi rârâni sisarâwa kaika tu, "Kupu lâ kâi popole tini imâte!"

²³ Andeta Pilata ikasonanzi tu, "Nana sâ kâ, a? Iveta vetâna soki ndia." Andeta sisarâwa kaika ndo tu, "Kupu lâ kâi popole tini imâte!"

²⁴ Pilata isama tu i ikura nana itoto nenzi ngua, nde tia, aku kazâna nalae nde laiti nana ipângga kâ. Mine kala iveta mâsi tonje lâ

kinzi tamâta naonzi. Ikai lâ ku ipua tamwata mbau, ninenga iporo tu, "Ambo tamâta nîne imâte, ande ninde ma nanengu soki tia. Ninde ma miki warakami nâ nemi soki."

²⁵ Ninenga kinzi tamâta siporo taulo papa tu, "Ara, soki ndia nana i ne mateña kâ nde ma ikeno pa maka warakama, aku ma ikeno panzi nema vâsa mine nâ!"

²⁶ Siporo ngua nîne lâ, ninenga Pilata iyaute Barabas imâ panzi. Aku io Yesu lâ zugu tamâta mbaunzi ilo tu ma sipalili pâta munja lâ, ninenga ma sikai silâ sipu lâ kâi popole tini.

Kinzi zugu tamâta sisawa koipu nalae ne pasawana lâ Yesu tini, ku siporo ngua pavaligiña papa

Malaka 15:16-20, Luka 23:26-32, Yoane 19:16-17

²⁷ Ninenga Pilata ne zugu tamâta nde sikai Yesu silâ Rom nenzi luma nana pasauña kâ ilo. Ninenga sisarâwa panzi nawalanzi zugu tamâta rârâni tu ma simâ sinje Yesu.

²⁸ Simâ lâ, ninenga mbaunzi ilâ sikai Yesu ne pasawana piti lâ tini, aku sisawa pasawana nîni tonje lâ tini, itogo kinzi koipu nalajala uru sipasawa lâ tininzi mine.

²⁹ Ninenga simwali wâka-wâka tonje ku sisawa lâ Yesu kulu, aku sio taumbwa tuka tonje ilâ pa mbau wia kâ. Siveta mine lâ, ninenga sipare tukunzi papa, aku siporo ngua pavaligiña papa mine tu, "Oe, Juda nenzi koipu nalae!"

³⁰ Ninenga sisupwara Yesu tini, aku sikai taumbwa tuka munja sio lâ i mbau ilo ninde, aku sipu i kulu mbwaninzi rârâ.

³¹ Kinzi zugu tamâta siveta vetâna ninde ndoni sivaligi Yesu lee, ninenga sisawa pasawana nîni ninde piti lâ tini, aku sisawa tamwata ne pasawana lâ tini kilo. Ninenga sikai silâ nana sipu lâ kâi popole tini imâte.

Kinzi sipu Yesu lâ kâi popole tini
Malaka 15:21-32, Luka 23:33-43, Yoane 19:17-24

³² Kinzi sipile Jerusalem lawea ku soka silâ, ñinennga sipakâtu kuku Sairini lawea warika tonje, i ña mine Saimon. Aku kinzi zugu tamâta siveta kaika papa i tu ma ikale Yesu ne kâi popole ilâ kunzi.

³³ Aku silâ lee sipânnga nia ndamwa tonje, i ña mine Golgata. Ñoa ñine nde duvi mine tu, “Kulu Kâmba Nia.”

³⁴ Ñinennga kinzi zugu tamâta sigema waini tava lââ makisa pinde, aku silua Yesu tu inu kâ. Aku Yesu itogo nuña mwata nâ, andeta tini pwâka, kala inu tia.

³⁵ Ñinennga kinzi zugu tamâta sipu Yesu lâ kâi popole tini. Aku sipagui mira itogo satu mine ñana sisama tu ea ma ikai Yesu ne pasawaña. Siveta lâ, ñinennga siwae i ne pasawaña.

³⁶ Ñinennga sisanona niani ndaina, aku sio tininzi ñana Yesu tu ma imâte.

³⁷ Aku lâ Yesu kulu âta, ande singere ñgua ñinde munnga sio i ilâ pa ñgua nia ñana. Singere ñgua mine tu, “Tamâta ñine nde Yesu, ina Juda nenzi koipu ñalae.”

³⁸ Annga lâ Yesu wangira, ande sisonanzi nzanzare tamwatanzi rua tona. Tonje sipu lâ kâi popole tonje tini papa Yesu tini pa wia kâ, annga tonje nde sipu lâ kâi popole tonje tini papa i tini pa ñâsi kâ.

³⁹ Aku tamâta pinde soka nia ñinde silâ wa simâ wa, sirurua kakalinzi papa ku siporo ñgua pavaligiña mine tu,

⁴⁰ “Oe, noko tamâta ñana kusapira Maro Kindeni ne luma sapâña ku kungunu kâki kilo lâ kari ñato nâ, a? Mine nde kupavila tamwata tâ! Noko kutu Maro Kindeni Natu, ande ara, ñine nâ kupile kâi popole ku kundue kumâ!”

⁴¹ Aku kinzi patarawâña tamâta ñalanjala annga kinzi pananâña tamâta ñana ñgua tukunja kâ annga Isrel nenzi katonâña, kinzi ñinde rârâni kala siporo ñgua pavaligiña mine nâ papa.

⁴² Siporo tu, “Opopo, i munnga

ivilanzi tamâta pinde, andeta ikura ñana ipavila tamwata kâ, ande tia. I nde Isrel nenzi koipu ñalae, a? Mine nde mambo ñine nâ ipile kâi popole ku indue imâ, ande kinda ma kalonda tawana i.

⁴³ Mao nâ, i kalo tawana Maro Kindeni, kala uru iporo tu, ‘Naña nde Maro Kindeni Natu.’ Ara mbo, ambo Maro Kindeni ilo papa i, ande ara ñana ñaina nâ i tamwata ma imâ ivila i.”

⁴⁴ Aku kinzi nzanzare tamwatanzi rua kala sitâra lâ kâi popole simo Yesu wangira ñinde, ande kinzi kala siporo ñgua pavaligiña kaña taituni nâ pa Yesu.

*Yesu imâte lâ
Malaka 15:33-41, Luka 23:44-49,
Yoane 19:30-37*

⁴⁵ Kari ikâki imâ ñgini lâ, ñinennga kondoma ñalae itura tâno ndoni. Ikeno mine lee lala lâ, ikura kari tai ñato.

⁴⁶ Aku kari tai ñato lâ, ñinennga Yesu isunja kawa ñalae kâki isarâwa mine tu, “Eli, Eli, lema sabatani!” Ñgua ñinde nde duvi mine, “Nenngu Maro, nenngu Maro, ñana sâ kâ nga kupu muli pa naña!”

⁴⁷ Aku tamâta pinde simandi tini laiti nde siloño Yesu ne ñgua ñinde, andeta siloño soki, ku siporo tu, “Ayo, isarâwa papa Ilia!”

⁴⁸ Aku walele nâ nenzi tonje ipalilu ilâ ikai nzomo tonje, ku ipatuku lâ waini makisa ilo. Ñinennga isenje lâ lumbi-lumbi tonje tini ku isunja kâki ilâ papa Yesu kawa tu ma indomo kâ.

⁴⁹ Ñinennga tamâta pinde siporo tu, “Ara, mambo tamora nga. Tiambo Ilia ma imâ ivila i, tiya?”

⁵⁰ Andeta Yesu nde isarâwa kawa ñalae kilo, ñinennga imâte lâ.

⁵¹ Aku ndainani nâ lalava mata-tola ñalae kala uru itâra Maro Kindeni ne luma sapâña ilo ñinde nde ipwa pwataki pa âta ku indue papa lâmbu mo rua lâ. Annga ogigi ririño kala mira ñalanjala sipakâtu warakanzi.

⁵² Aku kuru rârâ kawanzi parenge lâ, aku Maro Kindeni ipañonzi ne pateâña tamâta rârâ, kinzi ñinde munğa simâte ku karaenzi ikeno kuru ilo, ande kala simandi sânda simo vianzi kilo,

⁵³ aku sipile kuru siyâti simâ. Aku muli, lâ zo ñinde Yesu imandi imo via kilo, ñinenğa kinzi tamâta ñinde nde silâ Jerusalem lawea ilo, aku tamâta rârâ simo lawea ñinde nde simoranzi.

⁵⁴ Aku kinzi zugu tamâta sitavanzi nenzi koipu, kinzi ñinde munğa sio tininzi pa Yesu tu imâte kâ, ande simora mâsi ñinde rârâni. Simora ogigi ririño ku simora mâsi kiekie ñinde ipânga lâ, kala siruru pâta. Aku siporo mine tu, “Mao kano, tamâta ñine nde Maro Kindeni Natu!”

⁵⁵ Aku taine rârâ kala simo nia ñinde tona, kinzini munğa sipile Galilaya tâno ku soka kuku Yesu sikai kuleña papa. Kinzi taine ñinde nde simandi malawae mwasa ku simora mâsi ñinde rârâni.

⁵⁶ Aku taine ñato nde simo kunzi taine ngu ñinde: tonje nde Maria, i Makdala lawea taine; anğa tonje nde i nuwaka Maria, ina Yamesi ku Yosepe rua tinanzi; anğa tonje nde Sebedi natu rua tinanzi.

*Kinzi sio Yesu karae lâ kuru ilo
Malaka 15:42-47, Luka 23:50-56,
Yoane 19:38-42*

⁵⁷ Kari indue lala lâ, ñinenğa mbaliña warika tonje lâ Arimatea lawea, i ña mine Yosepe, ande imâ ipânga Pilata ne luma. I munğa ipono muli pa Yesu.

⁵⁸ Imâ ipânga lâ, ñinenğa ino Pilata tu ma ikai Yesu karae, ñana ma ilâ ikeka kâ. Pilata nde isâu papa ku ipainzi ne zugu tamâta tu Yesu karae ma silua Yosepe.

⁵⁹ Ñinenğa Yosepe ikai lalava pâne tonje ku ilita lâ Yesu karae.

⁶⁰ Ilita lâ, ñinenğa ikai Yesu karae ilâ ku io lâ i tamwata ne kuru wasaseki ilo. Kinzi munğa siveta kuru ñinde lâ nia mira. Ñinenğa Yosepe itambumbua mira ñalae

tonje ilâ ipono kuru ñinde kawa. Iveta mine lâ, aku ilâ.

⁶¹ Anğa Maria, i Makdala taine ñinde, kuku nuwaka Maria rua nde sisañona kuru ñinde nao kala simo.

Kinzi zugu tamâta sio lâ kuru kawa tini

⁶² Yesu nde imâte lâ wurâta lima, lâ zo ñinde kinzi Juda tamâta uru siveta kelekele sondo ñana pwareâña ne zo sapâña kâ lâ wurita. Aku mbwale kilo, ñinenğa kinzi patarawâña tamâta ñalanala sitavanzi tamâta pinde lâ Parisai ngu nde silâ ñana siporo ngua pa Pilata kâ.

⁶³ Sipasau kuku Pilata lâ, ñinenğa sipai mine tu, “Tamâta Ñalae, maka iloma ikai ngua tonje munğa lañeña tamwata ñinde imo via yo mbo iporo ñine. Iporo mine tu, ‘Kari ñato lâ, ñinenğa naña ma amandi amo viângu kilo.’

⁶⁴ Mine nde maka kano pano tu kuonzi ne zugu tamâta tu sika mâsa ku simandi lâ kuru ñinde kawa tini laiti ikura kari ñato marumbu lâ. Tia ma ne pâri-tamâta simâ sipanawe i karae silâ tâ, aku ma sipainzi tamâta mine tu, ‘Imandi lâ mateña nianzi imo via kilo!’ Ambo siveta mine, ande ngua lañeña wasaseki ñinde nde ma ipole ngua lañeña munğa iporo ñinde.”

⁶⁵ Ñinenğa Pilata ipainzi tu, “Ara, miki kakainzi zugu tamâta pinde ku kalâ kaveta kuru sondo, ñana tamâta tonje ma ikura tu ipanawe i karae, ande tia.”

⁶⁶ Ñinenğa kinzi silâ ku siveta mâsi tonje lâ kuru ne kawa mira tini, ñana itula tu tunja kaika keno ñana kuru ñinde kâ. Aku sionzi zugu tamâta tu simandi lâ kuru ñinde kawa tini laiti tona.

28

*Yesu imandi sânda imo via kilo
Malaka 16:1-14, Luka 24:1-49,
Yoane 20:1-23*

¹ Juda nenzi pwareâna ne zo sapâna marumbu lâ nga. Aku wurita kilo, lâ sânda, mbwale pwataki lâ, ninennga Maria, i Makdala taine, nde ikai nuwaka Maria, aku rua silâ nana simora Yesu ne kuru kâ.

² Andeta walele nâ ogigi ririño njae tina, nana tu Maro Njae ne ajele tonje iyoka pa samba indue imâ pa kuru ninde, ku itambumbua mira piti lâ kuru kawa. Itambumbua piti lâ, ninennga isajona mira ninde kulu.

³ Ajele ninde tini nde sinala nia itogo loloa salaga mine, anga ne pasawana nde pâne ndo.

⁴ Aku kinzi zugu tamâta kala sikatona kuru ninde nde simora ajele ninde, ku siruru pâta kanao. Tininzi ruru, aku patanzi sindue sikeno tâno kulu, sitogonzi mateja tamâta mine.

⁵ Ninennga ajele nde ipainzi taine rua tu, “Miki rua karuru ndimo. Nana asama tu miki kamâ tu kamora Yesu, ina munja itâra lâ kâi popole tini ku imâte lâ.

⁶ Taitu i nde imo nai tia; imandi sânda lâ kala imo via kilo, ikura ngua munja iporo ninde. Miki rua kamâ kamora nia kala munja sio karae ndue ikeno njine.

⁷ Ayo, miki walele nâ kalâ kapainzi ne pâri-tamâta mine tu, ‘Imandi lâ mateja nianzi imo via kilo, kala imunja pami ilâ Galilaya tâno. Miki kalâ ma kasânda i kulu lâ niani ndaina.’ Nana amâ nana atula ngua njine pami, kala atula pami lâ.”

⁸ Ajele iporo ngua njine panzi taine rua marumbu lâ, ninennga walele nâ kinzi rua sipile kuru nia ku sipalilu silâ tu siporo ngua ninde panzi Yesu ne pâri-tamâta. Tininzi ruru, andeta ilonzi ndeka pâta lâ.

⁹ Soka nzâla sipalilu silâ yo, ninennga walele nâ Yesu tamwata ipakâtu kunzi ku iporo tu, “Maro Kindeni ne nzâmbe imâ pami.” Ninennga kinzi rua sipare tukunzi papa aku mbaunzi ilâ sikale Yesu kie kaika, aku sipanea i.

¹⁰ Ninennga Yesu ipainzi tu, “Miki karuru ndimo. Kalâ kaporo panzi ninngu-nambwe tu mambo silâ Galilaya tâno, ande ma simora nana lâ nia ninde.”

Kinzi zugu tamâta nenzi ngua lanjeja

¹¹ Taine rua ninde nde silâ yo, ninennga kinzi zugu tamâta pinde munja simandi Yesu ne kuru kawa laiti ninde, ande silâ Jerusalem lawea ilo ku sitapâri panzi patarawâna tamâta njalanala nana vetâna rârâni munja ipânga panzi ninde.

¹² Ninennga kinzi patarawâna tamâta njalanala sipasau kunzi Isrel ngu nenzi katonâna, aku sipa ngua tu ma mbumbu njae tina silanzi zugu tamâta ninde.

¹³ Mbumbu silanzi lâ, ninennga sipainzi tu, “Miki ma kaporo ngua mine: ‘Lâ mbo, maka kakeno utu lâ, ninennga Yesu ne pâri-tamâta sipavea nâ simâ ku sikawea i karae silâ lâ.’

¹⁴ Ambo Rom nemi koipu njae ilonjo ngua njine, ande maka ma kaveta ngua sondu kuku i, ande kala miki ma kasânda malia tonje kulu, ande tia.”

¹⁵ Mine kala kinzi zugu tamâta sikai mbumbu ninde aku silâ siveta ikura Juda tamâta njalanala nenzi ngua mine. Aku tapârija lanjeja njine nde ilâ isala nia lâ, kala lâ zo njine kinzi Juda tamâta pinde uru sitapâri tapârija ndainani nâ.

Yesu ionzi ne pâri-tamâta tu ma silâ situla pâri ara

Malaka 16:15-18, Luka 24:46-48, Yoane 17:18, 20:21

¹⁶ Aku muli, ninennga Yesu ne pâri-tamâta saŋao kanao taitu nde soka silâ pa Galilaya tâno. Soka lee sipânga tuu ninde Yesu munja ipainzi tu ma silâ papa ninde.

¹⁷ Aku matanzi ilâ simora Yesu, ninennga sipare tukunzi papa ku sipanea i. Anga kinzi pinde nde ilonzi rua-rua.

¹⁸ Njengega Yesu imâ tininzi laiti, aku ipainzi tu, “Maro Kindeni walo ndoni ilua naŋa lâ, kala naŋa akai Maro pa kelekele rârâni lâ samba ilo wa tâno kulu wa.

¹⁹ Mine kala miki kalâ kakura nia nia, aku katu pâri ara panzi tamâta simo tâno ndoni, ŋana kinzi ma kalonzi tawana naŋa kâ. Kalilinzi lâ Tama ŋa, aŋga Natu ŋa, aŋga Koroani Sapâŋa ŋa.

²⁰ Aku kapanananzi ŋana sipaveta kuku ŋgua rârâni naŋa muŋga at-ula pami ŋinde. Mao kanaŋo, naŋa ma amo kumi ikura zo rârâni lee, tâno ŋine ne zo marumbu lâ.”

MALAKA **Pâri ara ñana Yesu** **Kirisi kâ Malaka ñgere**

Nine nde pâri ara ñana Yesu Kirisi kâ Malaka ñgere, i ña tonje tu Yoane Malaka (Pâri Tamâta 12:12). Malaka ñandai Yesu ne pâri tamâta ñga, andeta ilo-kalo tamâta pinde situ i imo taitu kuku Petero lâ Jerusalem lawea ku ilonjo ñgua rârâ ñana Yesu ne vetâña wa mâsi wa (1 Petero 5:13). Aku zo pinde Malaka iyoka kuku Paulo ku Banabas rua itula pâri ara panzi tamâta lâ nia pinde (Pâri Tamâta 13:13, 15:38-40). Malaka itula pwataki tu Maro Kindeni isupwa Yesu imâ ñana iveta wurâta papa i, aku ñgere ñgua rârâ ñana mâsi kaika Yesu munja iveta lâ tâno kulu.

Yoane Lâ-Liliña Tamwata itula ñgua

Matai 3:1-12, Luka 3:1-20, Yoane 1:6-8,15-37

¹ Nine nde pâri ara ñana Maro Kindeni natu Yesu Kirisi kâ.

² Munjani, ñgua-tulâña tamâta Aisaia ikai ñgua munja Maro Kindeni iporo pa Kirisi, ku ñgere lâ pepa tini mine tu,

“Kulonjo ñga; ña ma asupwa nanenju kuleña tamâta tonje ikai ña kawânju ñgua imunja pano. I ma iveta noko nzalani sondo.”

³ “Lâ nia bilimu, sarawâña tonje iyoka lâ tamâta tonje kawa imâ mine tu, ‘Kaveta nzâla sondo ñana Maro Ñalae ma imâ kâ’.”

⁴ Mine kala Yoane Lâ-Liliña Tamwata ipânja nia bilimu, aku itula ñgua panzi tamâta tu ma sipalele ilonzi kalonzi ku silili pâri ara ne lâ, aku Maro Kindeni ma izavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi.

⁵ Aku kinzi tamâta ñgu ñalae nde soka pa Judia tâno wa Jerusalem lawea wa simâ pa Yoane. Kinzi

sipatula nenzi kiesaka papa, kala Yoane ililinzi lâ Jodan Lâ.

⁶ Yoane nde uru isawa pasawâña munja sisuta lâ ñgoa “kamel” karae, ku ipu ñgoa karae lâ kamb-wa. Aku i uru ika ndemu-ndemu tava sipa sinji itogo kâ kaniña mwasina.

⁷ Aku i uru itula ñgua mine tu, “Tamâta tonje iyoka ña mulingu mwanja imâ, aku i ne walo nde ipole nanenju walo. Ña nde tamâta kaa nâ; mine kala ña akura tu atundu lâ i kie tini ku ayaute i kie kâmba ne wâlo piti, ande tia.

⁸ Ña alili miki lâ lâ nâ, anja i nde ma ililimi lâ Koroani Sapâña.”

Yoane ilili Yesu

Matai 3:13-17, Luka 3:21-22

⁹ Pa zo ñinde, Yesu ipile Nasarete lawea lâ Galilaya tâno ku iyoka imâ pa Yoane, aku Yoane ilili i lâ Jodan Lâ.

¹⁰ Yesu ipile lâ ku ikâki imâ pa pânja pwali, ñinenja mata kâki imora samba ipwa pwataki ku Koroani Sapâña itogo bâlu mine indue imâ papa.

¹¹ Aku sarawâña tonje iyoka pa samba imâ mine tu, “Ña natunju ara kala noko. Ña ilonju ndo keno pano wa ilonju ndeka pano wa.”

Sadana ikai samâña pa Yesu

Matai 4:1-11, Luka 4:1-13

¹² Aku lâ zoni ndaina Koroani Sapâña ikai Yesu io i lâ nia bilimu tonje.

¹³ Aku imo nia bilimu ñinde ikura kari tamâta rua lâ, aku pa zo ñinde Sadana imâ tu ikai samâña papa. Yesu nde imo nia ñinde kunzi ñgoa ngoi, ku kinzi anjelo sikatona i.

Yesu iveta ne wurâta munja lâ Galilaya tâno

Matai 4:12-17, Luka 4:14

¹⁴ Kinzi kazâña tamâta sio Yoane Lâ-Liliña Tamwata imo luma saka-mao ilo lâ, aku pa zoni ndaina Yesu iyoka ilâ pa Galilaya tâno, ku itula Maro Kindeni ne pâri ara panzi.

15 Aku iporo tu, “Zo nga ipângga lâ. Maro Kindeni ne zo nana ikai maro panzi tamâta kâ nga imâ ipângga laiti lâ. Mine nde miki kapalele ilomi kalomi ku kalomi tawana pâri ara.”

Yesu isarawanzi tamâta njapa tu sipono muli papa i

Matai 4:18-22, Luka 5:1-11

16 Yesu imo tâno njinde ku iyoka Galilaya lââ bwalika pwali, ande mata ilâ imoranzi Saimon ku tai Andaria rua. Kinzi rua sitambira viânga lâ lââ bwalika ilo, nana tu rua uru sikai nja nana nenzi mbaliya kâ.

17 Aku Yesu ipainzi rua mine tu, “Miki rua kamâ kaponi muli pa nana, aku ma apananami nana kakainzi tamâta kâ.”

18 Aku walele nâ kinzi rua sipile nenzi viânga ku soka i muli silâ.

19 Aku Yesu iyoka ilâ, njingga imora Yamesi, i Sebedi natu, tava tai Yoane. Kinzi rua kala sisaŋona wânga kulu siveta nenzi viânga sondo.

20 Aku Yesu walele nâ isarawanzi rua, kala sipile tamanzi Sebedi imo wânga kulu tavanzi ne wurâta tamâta, aku kinzi rua soka Yesu muli silâ.

Yesu isoki koroani saka piti lâ tamâta tonje ilo

Luka 4:31-37

21 Yesu ikainzi ne pâri-tamâta ku soka silâ sipânga Kaperneam lawea, njingga Juda nenzi pwareŋa ne zo sapânga ipângga lâ. Mine kala Yesu ilâ ipanananzi tamâta lâ luma nana pasauŋa kâ ilo.

22 Kinzi siloŋo i ne ngua ku wisinzi motutu lâ, nana tu i nandai ipanananzi itogo kinzi pananânga tamâta nana ngua tukuŋa kâ uru siveta mine nga; ipanananzi itogo i tamwata ikai Maro Kindeni ndamwa kala iporo.

23 Lâ zoni ndaina tamâta tonje imo luma nana pasauŋa kâ ilo kunzi, i muŋga koroani saka ipagagara lâ. Aku isarâwa mine tu,

24 “Yesu Nasarete tamwata, noko kumâ njine tu kuveta mana pa maka, a? Tiambo noko kumâ njine tu kuzavaruma, tiya? Nana asama noko kilala tu noko nde Maro Kindeni ne Tamâta Sapânga.”

25 Andeta Yesu imbita ku ipai tu, “Noko kawa buu nâ, ku kupile tamâta njine pwâwa kulâ!”

26 Njingga koroani saka irurua tamâta njinde tini, aku itara kawa kâki njalae tina njinde, ku ipile i ilâ.

27 Aku kinzi tamâta rârâni nde wisinzi motutu, ku sipakasoŋa warakanzi tu, “Njine nde vetânga mana. Njine nde ngua wasaseki ndo! Opopo, tamâta njine nde tamâta kaika, kala imbitanzi koroani saka ku sipono muli pa i kawa ngua!”

28 Mine kala Yesu parina ilâ walele nâ isala Galilaya tâno ndoni.

Yesu iveta Petero ana taine tini ara kilo

Matai 8:14-15, Luka 4:38-39

29 Kinzi sipile luma nana pasauŋa kâ ku siyâti silâ pa nia yo, aku silâ Saimon ku tai Andaria rua nenzi luma ilo. Anja Yamesi ku Yoane rua kala soka kunzi silâ.

30 Andeta Saimon ana taine ikeno ne kenoŋa nia, ikai pukoŋa ndamwa nâna. Aku walele nâ kinzi sitapâri papa Yesu nana i kâ.

31 Njingga Yesu ilâ pa taine njinde, ikai i mbau ku igagati imandi sânda. Aku pukoŋa ipile taine njinde, kala i tini ara kilo, kala ilâ isu kâpwa panzi.

Yesu ivetanzi pukoŋa tamâta rârâ tininzi mbalaunzi ara kilo

Matai 8:16-17, Luka 4:40-44

32 Simo lee ku lala, kari indue kudu lâ, njingga kinzi tamâta sikainzi pukoŋa tamâta simâ pa Yesu, sitavanzi tamâta pinde koroani saka sipagagaranzi lâ.

33 Aku tamâta rârâni simo lawea njinde nde sipasau lâ luma njinde ne nzâla kawa tini marumbu lâ.

34 Kinzi tamâta njinde nde sikai pukoŋa kie-kie, andeta Yesu ivetanzi

tininzi mbalaunzi ara kilo, ku isokinzi koroani saka rârâ piti lâ ilonzi wa. Andeta kinzi koroani saka sisama i kilala, kala itu kaika panzi tu ma kawanzi buu nâ.

Yesu iyoka Galilaya tâno itula ngua panzi

³⁵ Lâ mboyo nâna yo, ande Yesu imandi iyâti pa nia yo ku ilâ nia nge nge tonje, aku ino pa Maro Kindeni imo ninde.

³⁶ Anja Saimon tavanzi nimbawe nde siroto nana i simâ.

³⁷ Kinzi siroto lee sisânda kulu lâ, ninenga sipai tu, "Wa, kinzi tamâta rârâni nde siroto nanano."

³⁸ Andeta Yesu iporo tauo panzi tu, "Kinda ma tamo lawea nîne nâ tia. Ayo, toka talâ pa lawea pinde keno laiti nai, nana tu nana atu atula Maro Kindeni kawa ngua pa kinzi wa. Nana amâ nana aveta mine kâ."

³⁹ Aku iyoka ikura Galilaya tâno ndoni itula ngua panzi lâ nenzi luma nana pasauja kâ ndoni ilo, ku isokinzi koroani saka piti lâ tamâta ilonzi tava.

Yesu iveta tamâta tonje tini saga-saga ipânga mbâra-mbâra kilo

Matai 8:2-4, Luka 5:12-14

⁴⁰ Aku tamâta tonje tini saga-saga nde imâ pa Yesu ku ita papa. Tamâta ninde ipare tuku itundu lâ Yesu kie tini ku iporo tu, "Ambo noko ilo tu kuveta mine, ande noko pwura nana kuveta nana tiningu ipânga mbâra-mbâra."

⁴¹ Aku Yesu kalo sukâna nana kala isuna mbau ilâ itano tamâta ninde tini ku ipai tu, "Nana ilonju tu aveta mine; kala nîne nâ noko kupânga mbâra-mbâra!"

⁴² Aku ndainani nâ pukona saga-saga ninde marumbu lâ, kala ipânga tini mbâra-mbâra lâ.

⁴³ Ninenga Yesu itu ngua kaika papa, ku walele nâ io i ilâ.

⁴⁴ Aku Yesu ipai tu, "Noko kulonjo sonde nga; noko ma kutapâri pa tamâta tonje nana vetâna kala

ipânga pano nîne ndimo. Kulâ kupatula tini pa patarawâna tamâta, aku kuveta patarawâna nana tini mbâra-mbâra kâ, ikura Mose ne ngua tukuja itula mine. Ambo noko ma kuveta mine, ande kinzi tamâta ma sisama tu noko ne pukona nde marumbu lâ."

⁴⁵ Andeta tamâta ninde ilâ ku itula vetâna rârâni ninde pwataki, kala tapârija ninde nde ilâ ikura nia pinde lâ. Mine kala Yesu ikura tu ilâ ipânga tamâta naonzi lâ lawea tonje ilo, ande tia. I imo nia nge nâ, andeta kinzi tamâta sipile nenzi lawea rârâni ku simâ papa i.

2

Yesu iveta tamâta tonje kie-mbalau sakamao ipânga ara kilo

Matai 9:1-8, Luka 5:17-26

¹ Zo pinde ilâ lâ, ninenga Yesu ilâ pa Kaperneam lawea kilo. Aku kinzi tamâta silonjo ngua tu i imo luma ilo.

² Mine kala tamâta rârâ sipasau lâ luma ninde, kala nia maa tonje ikeno lâ nzâla kawa, ande tia. Aku Yesu imo itula Maro Kindeni ne ngua panzi.

³ Ninenga tamâta pinde sikai pukona tamâta tonje simâ papa. Tamâta ninde kie-mbalau ndoni imâte lâ. Aku tamâta napa sindawe pukona tamâta ninde sikai simâ.

⁴ Andeta kinzi tamâta nde sipasâe ndo lâ, kala sikura tu sikai pukona tamâta ninde simâ Yesu tini laiti, ande tia. Tia ku sikai sikâki luma Yesu imo ninde kulu, ku sitikia luma ne mende tonje piti. Sitikia mende tonje piti lâ, ninenga siti pukona tamâta ikeno rombe-rombe kulu ninde indue Yesu nao.

⁵ Aku Yesu isama kinzi tamâta ninde kilalanzi pwataki tu nenzi kalo-tawana ikeno pa i. Mine kala ipai pukona tamâta ninde tu, "Natungu, nana azavaru noko ne kiesaka piti lâ tini."

⁶ Anja kinzi pananâna tamâta nana ngua tukuja kâ pinde nde

simo njinde, ku ilonzi kalonzi iporo mine tu,

⁷ “Wa, nana sâ kâ nga tamâta njine iporo mine, a? Itu ikai Maro Kindeni nia kala iporo ngua ara tia ndo lâ Maro Kindeni nao! Noko tamâta tongge pwura nana kuzavaru kiesaka piti lâ tamâta tininzi tia ndo! Maro Kindeni simbo nâ ikura tu iveta mine.”

⁸ Yesu ipasama lâ tamwata ilo kalo tu nenzi ilo-kalo mine nde keno panzi. Mine kala walele nâ ipainzi tu, “Nana sâ kâ nga miki nemi ilo-kalo mine keno pami, a?”

⁹ Mao nâ, nana akura tu apai pukonja tamâta njine mine tu, ‘Nana azavaru noko ne kiesaka piti lâ tini’. Aku mine nâ, nana akura apai tu, ‘Noko kumandi sânda, ku pwai ne rombe-rombe pwoka kulâ’. Ayo, ngua ndia ma itula nanenngu walo pwataki pami, a?”

¹⁰ Andeta nana ilonngu tu miki ma kasama njine: nana Tamâta Natu akai Maro Kindeni ndamwa lâ tâno njine kulu, ikura nana azavaru kiesaka piti lâ tamâta tininzi.” Yesu iporo ngua njine panzi lâ, njinennga ipai pukonja tamâta njinde tu,

¹¹ “Nana apaino tu kumandi sânda, pwai ne rombe-rombe, ku pwoka kulâ pa tamwata ne luma!”

¹² Aku ndainani nâ tamâta njinde imandi ku walele nâ ikai ne rombe-rombe kâki ku iyoka tamâta naonzi ilâ. Mine kala kinzi tamâta rârâni wisinzi motutu lâ, aku sipanea Maro Kindeni na siporo tu, “Munnga kinda tamora mâsi tongge irerege kuku mâsi njinde, ande tia ndo!”

Yesu isarawa Livai (i na tongge Matai) tu ipono muli papa

Matai 9:9-15, Luka 5:27-35

¹³ Njinennga Yesu ipile nia njinde ku ilâ, aku ilâ pa sâwa lâ lâ bwalika pwali. Aku tamâta ngu nalae nde simâ papa, ku itula Maro Kindeni kawa ngua panzi ipanananzi.

¹⁴ Aku iyoka ilâ, ande mata ilâ imora Livai, i Alfius natu, iveta wurâta lâ Rom nenzi luma nana

mbumbu kainja kâ isanona njinde. Aku Yesu ipai tu, “Noko kumâ, kupono muli pa nana.” Aku imandi iyoka i muli ilâ.

¹⁵ Aku muli, zo tongge, njinennga Yesu ilâ Livai ne luma ilo ku isanona ika kâpwa kuku. Aku kinzi mbumbu-kainja tamwatanzi ngu nalae, sitavanzi kiesaka tamwatanzi pinde, nde isanona sika kunzi Yesu nga ne pâri-tamâta, nana tu kinzi tamâta mine rârâ uru soka kuku Yesu.

¹⁶ Anja kinzi pananâna tamâta nana ngua tukunja kâ pinde, kinzi lâ Parisai ngu, ande simora tu Yesu ika kunzi kiesaka tamwatanzi wa kinzi mbumbu-kainja tamâta sakamao wa. Mine kala sipainzi Yesu ne pâri-tamâta tu, “Wa, nana sâ kâ nga i ika kunzi tamâta sakamao nana mbumbu kainja kâ wa kinzi kiesaka tamwatanzi wa, a?”

¹⁷ Andeta Yesu ilonjo ngua njine, ku ipainzi tu, “Kinzi tamâta tininzi ara uru silâ pa tamâta nana ivetanzi pukonja kâ, ande tia. Kinzi pukonja tamâta nâ uru silâ pa tamâta nana ivetanzi pukonja kâ. Nana nandai amâ tâno kulu nana asarwanzi kinzi vetâna ara warakanzi nga. Nana amâ nana asarwanzi kinzi kiesaka tamwatanzi.”

Situ kaika nana kâpwa kâ

Matai 9:10-15, Luka 5:27-35

¹⁸ Yoane Lâ-Liliņa Tamwata ne pâri-tamâta anja kinzi Parisai tamâta nde zo pinde uru situ kaika nana kâpwa kâ, nana ma sikai noja kâ. Mine nde kinzi tamâta pinde simâ sikasonja Yesu tu, “Yoane Lâ-Liliņa Tamwata ne pâri-tamâta anja kinzi Parisai nenzi pâri-tamâta uru situ kaika nana kâpwa kâ. Mine nde nana sâ kâ nga noko ne pâri-tamâta nandai siveta mine nga, a?”

¹⁹ Aku Yesu isia ngua lâ tamwata tini ku ipainzi tu, “Ambo tamâta tongge itu ikâe, ande i ninambwe kinzi ma situ kaika nana kâpwa kâ lâ zo njinde i imo kunzi, ande ma

tia. Nana tu pakâeña tamwata imo kunzi yo, kala kinzi ma situ kaika nana kâpwa kâ, ande tia.

²⁰ Taitu muli, lâ zo ninde kinzi tamâta pinde ma sikai pakâeña tamâta ninde piti lâ ninambwe ngininzi, ninenga lâ zoni ndaina kinzi ma kalonzi sukâña ku ma situ kaika nana kâpwa kâ.”

Yesu isia ngua nana i ne mâsi wasaseki, anga kinzi nenzi mâsi sinja

Matai 9:16-17, Luka 5:36-39

²¹ Ninenga Yesu iporo tu, “Kinzi tamâta uru sisaraka lalava wasaseki katije ku sisuta ipono pasawaña sinja râge-râge, ande tia. Ambo siveta mine, ande lalava nana ipono pasawaña râge-râge ninde ma ipasangu ku ma isaraka pasawaña kilo, kala ma râge-râge ipwa njalae kilo.

²² Anja kinzi tamâta uru siwuwu waini waseki lâ ngoa karae patu sinja ilo, ande tia. Ambo siveta mine, ande waini ma ipondi kâki ku iveta ngoa karae patu sinja ipwa pwataki. Ninenga waini ma imalini kaa nâ lâ tâno kulu, aku ngoa karae patu kala ma ipânja sakamao tava. Mine kala kinzi tamâta uru siwuwu waini waseki lâ ngoa karae patu wasaseki nâ ilo.”

Tuja kaika nana wurâta kaija lâ pwareâña ne zo sapâña

Matai 12:1-8, Luka 6:1-5

²³ Zo tonje, lâ Juda nenzi pwareâña ne zo sapâña tonje, Yesu tavanzi ne pâri-tamâta nde soka silâ sipânja kâpwa ‘wit’ ne tâno ngini. Aku ne pâri-tamâta sisiki ‘wit’ kano pinde sika.

²⁴ Andeta kinzi Parisai tamâta sipai Yesu tu, “Wa! Ngua tukuña ikeno tu kinda ma taveta wurâta tonje lâ zo sapâña ndimo. Mine nde nana sâ kâ nga kinzi sipu ngua tukuña utu, a?”

²⁵ Andeta Yesu iporo ngua taulo panzi tu, “Tiambo miki nandai kapono ngua nana vetâña ninde

timbunda Daviti iveta, lâ zo ninde putole ipu i tavanzi ne tamâta, a?

²⁶ Lâ zo ninde Abaiata imo patarawâña tamâta nenzi tamâta njalae, aku Daviti ilâ Maro Kindeni ne luma ilo ku mbau ilâ ikai puroña ninde kinzi patarawâña tamâta muña sipatarâwa pa Maro Kindeni. Patarawâña tamâta njalae puroña ninde ilua Daviti, ninenga Daviti ika kinzi ne tamâta. Andeta ngua tukuña ikeno tu kinzi patarawâña tamâta simbonzi nâ ma sika puroña ninde.”

²⁷ Ninenga Yesu ipainzi tu, “Maro Kindeni nandai ionzi tamâta nana sisuka pwareâña ne zo sapâña nga. Io pwareâña ne zo sapâña nana ma isukanzi tamâta.

²⁸ Mine nde nana Tamâta Natu akai maro pa pwareâña ne zo sapâña tava.”

3

Yesu iveta tamâta tonje mbalau sakamao ipânja ara kilo lâ pwareâña ne zo sapâña

Matai 12:9-14, Luka 6:6-11

¹ Zo tonje Yesu ilâ luma nana pasauña kâ ilo. Aku tamâta tonje imo ndaina, i mbalau tonje panzukuma lâ.

² Anja kinzi tamâta pinde sio nana Yesu kâ. Kinzi situ sisama mine; tiambo i ma iveta tamâta ninde tini ara kilo lâ pwareâña ne zo sapâña, tiya? Kinzi situ ma sio Yesu lâ ngua nia nana ninde kâ.

³ Aku Yesu ipai tamâta mbalau sakamao ninde tu, “Noko kumâ kumandi nai.”

⁴ Ninenga ikasonanzi tu, “Mose ne ngua tukuña isâu pa kinda tu ma taveta vetâña ara lâ pwareâña ne zo sapâña, tiya?, taveta vetâña sakamao. Aku ngua tukuña isâu pa kinda tu ma tavilanzi tamâta lâ zo sapâña tu simo ara, tiya?, tayaulanzi.” Taitu kinzi siporo tia, kawanzi buu nâ.

⁵ Aku i mata kikimbwaki ilea panzi ku wisi nâna. Imora tu

kinzi tananzi kaika ndo, kala i ilo malia nana ninde kâ. Ninennga ipai tamâta ninde tu, “Kusowea mbalau.” Isowea mbalau lâ, aku mbalau ipânnga ara kilo.

⁶ Aku ndainani nâ kinzi Parisai tamâta simandi silâ, aku sipasau kunzi Herot ne tamâta. Kinzi silâ taitu sipa ngua tu ma siroto nzâla nana sipu Yesu pâta imâte.

Kinzi ngu njae sipasau lâ lââ bwalika tini laiti

Matai 12:15-16, Luka 6:17-19

⁷ Ninennga Yesu ikainzi ne pâri-tamâta ku sipile lawea ninde silâ pa lââ bwalika. Aku tamâta ngu njae nde soka kuku i. Kinzi ninde nde papa Galilaya tâno,

⁸ anga Judia tâno, anga Jerusalem lawea, anga Idumea tâno, anga Jordan lââ tini pinde, anga Tair lawea wa Saidon lawea wa. Kinzi ngu njae tina nde silojo pâri nana mâsi kie-kie Yesu iveta ninde, kala simâ papa.

⁹⁻¹⁰ Yesu muŋga ivetanzi pukonja tamâta râra tinzi mbalaunzi ara kilo. Mine kala kinzi pukonja tamâta râra simâ sinje i lâ. Kinzi situ ma sio mbalaunzi ilâ sitaŋo i. Mine kala Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Tamâta ngu njae simo ŋai kala sipono naongu. Mine nde kao wânnga tonje yâti tu ma nakâki kulu.”

¹¹ Anga kinzi koroani saka simora i kilala pwataki, kala situndu lâ Yesu nao sisarâwa mine tu, “Noko nde Maro Kindeni Natu!”

¹² Andeta iporo kaika indi panzi tu ma situla i parina mine ndimo.

Yesu ipateanzi pâri-tamâta sanjo kanonzi rua

Matai 10:1-4, Luka 6:12-16

¹³ Ninennga Yesu ikâki tuu kulu, ku isarawanzi tamâta pinde i ilo panzi ninde tu ma simâ papa.

¹⁴ Simâ lâ, ninennga ipateanzi tamâta sanjo kanonzi rua tu ma simo kuku i. Ipateanzi tu ma muli isupwanzi silâ situla Maro Kindeni kawa ngua,

¹⁵ aku i walo ilanzi sikai i ndamwa nana sisokinzi koroani saka piti tona.

¹⁶ I ipatea Saimon ku io njoa Petero lâ tini,

¹⁷ aku ipatea Yamesi, i Sebedi natu, tava tai Yoane, ku ipatu kinzi rua nanzi tonje tu, “Boanesis”. (Njoa ninde nde duvi mine tu, “Tamâta Sitogo Mbamba Ipu”.)

¹⁸ Aku ipateanzi Andaria, nga Pilip, nga Bartolomyu, nga Matai, nga Tomas, nga Yamesi i Alfius natu, nga Tadius, nga Saimon Selot,

¹⁹ anga Judas Iskariot, ina ma muli ikai kulu-pânnga nana Yesu kâ ku io ilâ kinzi kazâna tamâta mbaunzi ilo.

Kinzi tamâta pinde siporo tu Yesu ikai wurâta kuku Belsebul, ina koroani saka nenzi koipu njae

Matai 12:31-32, Luka 11:14-22

²⁰ Yesu ipateanzi tamâta ninde lâ, ninennga ilâ pa luma kilo. Andeta kinzi tamâta ngu njae nde sipasau kuku kilo ku sipono nao, kala Yesu tavanzi ne pâri-tamâta sikura tu sisajona sika, ande tia.

²¹ Aku Yesu see kinzi silojo pâri nana ninde kâ, kala simâ tu sikale i kaika kâ. Kinzi siporo tu, “Opopo, ipânnga kapa lâ.”

²² Anga kinzi pananâna tamâta nana ngua tukuŋa kâ pinde nde sipile Jerusalem lawea sindue simâ, ku sivaligi Yesu tu, “Belsebul, i ŋa tonje Sadana, ande ipagagara i lâ. Mine kala ikai koroani saka nenzi koipu njae ninde ne walo ku isokinzi koroani saka piti.”

²³ Mine kala Yesu isarawanzi tu simâ kuku, ku isia ngua panzi mine tu, “Mana mana nga Sadana ma ikura tu isoki i tamwata ne ngu, a?”

²⁴ Miki kalomi ngere sonde nga; ambo kinzi tamâta nenzi lawea taitu ma sipwa pwataki simo ngu rua ku sikai kazâna pa warakanzi, ande lawea ninde ma sipayaula ndo.

²⁵ Ambo tamâta tonje natu-timbu ma sipwa pwataki simo ngu rua ku sikai kazâna pa warakanzi, ande ngu ninde ma sipayaula ndo.

²⁶ Aku mine nâ, ambo Sadana ikai kazâna pa tamwata kala ne ngu sipwa pwataki, ande i ma ikura tu imo tia, nana tu i ne walo ma marumbu lâ.

²⁷ Mao nâ, tamâta tonje ikura tu iyoka kaa nâ ilâ tamâta kaika tonje ne luma ilo ku ikai i ne kelekele, ande tia. I ma wâlo nâ ipa tamâta kaika ninde munja lâ nga. Ambo iveta mine lâ, ninenga i ma ikai tamâta ninde ne kelekele rârâni keno ne luma ilo ninde marumbu lâ.

²⁸ Naña aporo mao nâ pami; tamâta nenzi kiesaka kie-kie wa ngua sakamao ninde wa, ande Maro Kindeni ikura tu izavaru kiesaka ninde rârâni piti lâ tininzi.

²⁹ Ambo taitu tamâta ea iporo ngua pavaligiña pa Maro Kindeni ne Koroani Sapâna, ande Maro Kindeni ma izavaru kiesaka ninde piti lâ tini, ande tia. Tamâta ninde ne kiesaka ninde ma keno papa mine ku imo nâ.”

³⁰ Yesu iporo mine nana duvi nîne kâ; kinzi munja siporo tu, “Koroani saka ipagagara i.”

Ea kinzi nde Yesu tina wa tai wa Matai 12:46-50, Luka 8:19-21

³¹ Lâ zoni ndaina Yesu tina wa tai kinzi nde simâ sipânnga kala simandinia yo, ku sipasupwa imâ papa. Kinzi situ i ma imâ imoranzini.

³² Anja tamâta ngu njalae nde sisanona sinje i lâ, aku kinzi pinde sipai Yesu tu, “Kulonjo, noko tina wa tai kinzi nde simâ simandinia yo kala sisarâwa pano.”

³³ Andeta iporo taulo panzi tu, “Naña nana wa taiingu wa nde ea kinzi.”

³⁴ Ninenga i mata ilea panzi tamâta ninde kala sisanona sinje i lâ, ku iporo tu, “Naña nana wa taiingu wa kala simo nai!”

³⁵ Nana tu tamâta ea kinzi uru siveta ikura Maro Kindeni ne pateâna mine, ande kinzi ninde sitogo nana taiingu wa mwanengu wa nana wa.”

4

Ngua tambirâna nana tamâta ilinji kaniña vâsa lâ tâno ilo

Matai 13:1-17, Luka 8:4-10

¹ Zo tonje Yesu imandi kilo nana ipanananzi tamâta lâ Galilaya lâ bwalika pwali. Aku ngu kambwanenzi njalae ninde nde simâ sipasau pasâe ndo lâ i tini. Mine kala ikâki wânnga tonje kulu isanona. Anja kinzi tamâta nde simandi sâwa.

² Ninenga Yesu iporo ngua siâna rârâ ninde ipanananzi tu,

³ “Miki kalonjo nga. Tamâta tonje iyoka ilâ ilinji kaniña vâsa lâ tâno ilo.

⁴ Ilinji ilâ, ande vâsa pinde nde imbe indue nzâla-kawa, aku sii simâ sika marumbu lâ.

⁵ Anja vâsa pinde nde imbe indue tâno mira-mira. Tâno ninde nde matatola konja tia, kala mata ipânnga walele.

⁶ Andeta kari ikâki imâ ikana. Aku kâpwa ninde ne mburu-mburu kaika tia, kala ngâla-ngâla ndo lâ, kala imâte.

⁷ Anja vâsa pinde nde imbe indue wâlo mata-mata ngininzi. Aku wâlo ninde ipânnga njalae ku ilita, kala kanojo ipânnga tia.

⁸ Anja vâsa pinde nde imbe indue tâno ara kulu, aku ipânnga njalae ku ipula kanojo. Pinde ipula kanojo tamâta taitu kanojo sanjo (30), anja pinde nde ipula kanojo tamâta nato (60), anja pinde nde ipula kanojo tamâta njalae taitu (100).”

⁹ Aku Yesu ipainzi tu, “Ambo miki tanjani keno, ande kalonjo ngua nîne sondo.”

Yesu ne mâsi nana iporo ngua tambirâna nâ, ne duvi

¹⁰ Muli nga, ngu njalae ninde nde silâ lâ, ninenga kinzi pâritamâta sanjo kanojonzi rua sitavanzi tamâta pinde uru simo kunzi ninde, ande sikasona Yesu nana ngua tambirâna ninde duvi kâ.

¹¹ Aku Yesu ipainzi tu, “Maro Kindeni itula ngua paveâna ne duvi

pwataki pami nana i ne mâsi nana ikai maro panzi tamâta kâ. Anḡa kinzi tamâta simo niaka ande siloḡo ḡgua tambirâḡa nâ.

¹² Nana tu muḡḡa ḡgua-tulâḡa tamâta Aisaia ḡḡere ḡgua lâ pepa tini mine tu,

‘Kinzi matanzi ma pareḡḡe, andeta ma simora kekekele tonḡe tia. Aku ma sitambira taḡanzi, andeta ma sisama ḡgua duvi kilala tia. Ambo kinzi simo mine tia, ande ma sipalele ilonzi kalonzi, kala Maro Kindeni ma izavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi. Andeta tia.’ ”

ḡgua tambirâḡa nana vâsa liḡiḡa kâ, ne duvi

Matai 13:18-23, Luka 8:11-15

¹³ Aku Yesu ipainzi tu, “Ambo miki kazizâla nana ḡgua tambirâḡa ḡḡe duvi, ande miki ma kakura tu kasama ḡgua tambirâḡa rârâni ne duvi mâsi mana, a?”

¹⁴ Kaniḡa vâsa kala tamâta iliḡi ḡḡde, ande itogo Maro Kindeni ne ḡgua.

¹⁵ Kinzi tamâta pinde sitogo vâsa ḡḡde imbe indue nzâla-kawa, nana tu kinzi siloḡo Maro Kindeni ne ḡgua lâ taḡanzi, andeta lâ zoni ndaina Sadana imâ ku ikaweḡa ḡguani ndaina piti lâ ilonzi.

¹⁶ Anḡa tamâta pinde nde sitogo vâsa ḡḡde imbe indue tâno miramira. Kinzi siloḡo ḡgua ku sikai walele nâ, aku sindeka nana.

¹⁷ Andeta kinzi sikai ḡgua ḡḡde kaika tia. Mine kala simo zo mbwana-mbwana nâ, aku muli ḡḡa tamâta pinde simâ situ siveta malia panzi ku siveta kenzi sakamao panzi nana nenzi kalo-tawana kâ. Mine kala kinzi nenzi kalo-tawana imbe walele nâ.

¹⁸ Anḡa kinzi tamâta pinde nde sitogo vâsa ḡḡde imbe indue wâlo mata-mata ḡḡininzi. Kinzi siloḡo ḡgua,

¹⁹ andeta ilonzi ḡḡalae nana tâno ne kekekele, aku ilonzi ḡḡalae nana sigona mbaliḡa rârâ, kala ilonzi yosi

nana tonḡe-tonḡe rârâ. Aku ilo-kalo ḡḡde iveta kalo-lokoni panzi, kala siveta vetâḡa ara pinde tia.

²⁰ Anḡa kinzi tamâta pinde nde sitogo vâsa ḡḡde imbe indue tâno ara kulu. Kinzi siloḡo ḡgua ku sikai sipaveta kuku, kala siveta vetâḡa ara rârâ, itogo kanaḡonzi mine; pinde siveta vetâḡa ara tamâta taitu kanaḡo saḡao (30), anḡa pinde siveta vetâḡa tamâta ḡḡato (60), anḡa pinde nde siveta vetâḡa tamâta ḡḡalae taitu (100).”

Kinda uru tao sinâla lâ peke kulu Matai 5:15-16, Luka 8:16-18, 11:33-36

²¹ ḡḡenḡa Yesu ipainzi tu, “Kinda uru takai sinâla ku tao lâ kondo kalo wa peke kalo, ande tia. Kinda uru tao sinâla ikeno peke kulu.

²² Aku mine nâ, ḡgua ndia rârâni ikeno paveâḡa, ḡḡde miki ma katula pwataki ipâḡḡa nia yo, nana kinzi tamâta ma sikura tu sisama ḡgua rârâni duvi.

²³ Ambo miki taḡami keno, ande kaloḡo ḡgua ḡḡe sonde.”

²⁴ ḡḡenḡa Yesu ipainzi tu, “ḡgua ndia miki kaloḡo, ande ḡḡde miki ma ilomi ipatea sonde. Nana tu tamâta ea itambira taḡa sonde pa Maro Kindeni kawa ḡgua, ande Maro Kindeni ma itula ḡgua ḡḡde ne duvi pwataki papa i, aku ma itula ḡgua pinde kilo papa tava.

²⁵ Mao nâ, tamâta ea ikai ilo-kalo nana Maro Kindeni ne vetâḡa paveâḡa kâ, ande Maro Kindeni ma ilo-kalo ḡḡalae ilua i. Anḡa tamâta ea tini pwâka tu ikai ilo-kalo ḡḡde, ande ilo-kalo tini-mwata i muḡḡa ikai, ande ḡḡde Maro Kindeni ma ikai saḡe.”

ḡgua tambirâḡa nana kaniḡa kanaḡo ipâḡḡa

²⁶ Aku Yesu iporo mine tu, “Maro Kindeni ne mâsi nana ikai maro panzi tamâta kâ, ande itogo tamâta iliḡi kaniḡa vâsa lâ tâno ilo.

²⁷ Ikura mbo mbo tamâta ḡḡde ikeno, anḡa kari kari imandi ku

iyoka. Andeta vâsa ñinde ipânga ilâ ñalae mâsi mana; ande tamâta ñinde isama ñine tia.

²⁸ Ñana tu tâno tamwata nâ iveta wurâta papa vâsa ku iveta kâpwa ipânga. Mata ipânga muŋga, ñineŋga io lau, aku mwanga nga kanaŋo ipânga ñalae itumbua mata.

²⁹ Aku muli nga kanaŋo ñinde ipânga ñalae lâ, kala tâno warika ñinde isupwanzi ne wurâta tamâta tu sikai nenzi pila silâ ñana sitoto kâ. Ñana tu kâpwa gonâŋa ne zo nde imâ ipânga lâ.”

Ngua tambirâŋa ñana kaniŋa vâsa mota mwata

Matai 13:31-32, Luka 13:18-19

³⁰ Ñineŋga Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Kinda ma taporo ngua mana ñana tatula Maro Kindeni ne mâsi ñana ikai maro panzi tamâta kâ ipânga nia yo. Kinda ma tasia ngua mana ñana tatula ñinde pwataki.

³¹ Maro Kindeni ne mâsi ñinde nde itogo kaniŋa ‘mastet’ vâsa. Mastet vâsa ñandai irerege kuku vâsa rârâ kinzi tamâta uru sipau lâ tâno ilo nga. I nde mota mwata, itogo paulo mine.

³² Tamâta ipau vâsa ñinde lâ, ñineŋga kâi mastet ñinde ipânga aku ilâ ñalae tina lâ, aku i ne luandondo ipolenzi kaniŋa kie-kie rârâni uru sipau lâ tâno ilo. I laka ñalae ñinde, kala kinzi sii kie-kie uru sipagona simâ sisanona ne laka kulu.”

Yesu iporo ngua tambirâŋa nâ

³³ Yesu iporo ngua panzi tamâta, ande iporo ngua tambirâŋa rârâ mine, ipakura kuku nenzi ilo-kalo ñinde.

³⁴ I ñandai iporo ngua rârâ ipânga nia yo panzi nga. Iporo ngua tambirâŋa rârâ panzi. Andeta i uru ikainzi ne pâri-tamâta silâ pa nia ngaŋe, ñineŋga itula ngua ñinde rârâni duvi pwataki panzi.

Yesu itu ngua kaika pa kâlalawea, kala pâti kii lâ

Matai 8:23-27, Luka 8:22-25

³⁵ Aku lâ zoni ndaina, kari indue lala lâ, ñineŋga Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Ayo, kinda ma tamb-waliu talâ pa lââ bwalika tini pinde.”

³⁶ Aku sipilenzi tamâta ngu ñalae ñinde, ku sikâki wânga muŋga Yesu isanona ñinde kulu. Aku sikai Yesu tava silâ. Anŋa wânga pinde nde silâ kunzi tava.

³⁷ Andeta lawea iyoka more-more ñalae ku ne kâla kâki ilinji lâ wânga ilo, aku lââ pipi lâ.

³⁸ Anŋa Yesu nde ikulanda kulânda tonje ku ikeno wânga ilo pa muli kâ. Mine kala kinzi sipaŋo Yesu ku sipai tu, “Pananâŋa! Laiti ñana kinda tambwatuke kâ, andeta noko kalo sukâŋa tia tâ!”

³⁹ Aku Yesu imandi itu ngua kaika pa lawea ku ipai tu, “Kura lâ! Pâti kii lâ!” Aku ndainani nâ lawea pâti kii lâ, aku kâla imâte lâ.

⁴⁰ Ñineŋga ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Ñana sâ kâ nga miki karuru pâta, a? Miki nemi kalo tawana nde kiri-mwata nâ!”

⁴¹ Andeta kinzi siruru pâta kanaŋo ku siporo nenzi mine tu, “Opopo, tamâta ñine nde tamâta mana kala iporo kaika pa kâlalawea, aku kinzi kala sipalongo pa i kawa ngua!”

5

Yesu isokinzi koroani saka piti lâ tamâta kapa tonje ilo

Matai 8:28-34, Luka 8:26-39

¹ Kinzi silâ lee sitoa lââ bwalika tini pinde, lâ kinzi Gerasa nenzi tâno.

² Yesu ipile wânga itoa lâ, ñineŋga walele nâ tamâta tonje ipakâtu kuku, i koroani saka ipagagara lâ. Tamâta ñinde imo potomule lâ kuru nia, kala iyoka pa ñinde imâ.

³ Tamâta ñinde uru ikeno ngânza ilo lâ kuru nia ñinde. Muŋga, kinzi tamâta pinde sipa wâlo kaika lâ

i tini, andeta kala ñine sikura tu siveta mine kilo, ande tia.

⁴ Muᅅga, ikura zo rârâ kinzi sipa i kie-mbalau lâ wâlo kaika. Andeta i uru itaki wâlo kaika ñinde utu. I nde tamâta kaika ndo, kala tamâta tonᅅge ikura tu ikai i kaika, ande tia.

⁵ Ikura kari wa mbo wa, tamâta ñinde imo kuru nia wa tuu kulu wa, aku uru kawa pakâe ipaive tamwata karae lâ mira tu ma ipayaula pâta imâte.

⁶ Tamâta kapa ñinde imandi imo malawae, andeta mata ilâ imora Yesu kala ipalilu imâ ku ipare tuku papa.

⁷⁻⁸ Aku Yesu ipai tu, “Noko koroani saka ñai, noko kupile tamâta ñine ku pwâwa kulâ!” Andeta koroani saka isarâwa kaika ndo ku iporo tu, “Yesu, Maro Kindeni âta Tamwata Natu, noko kutu kuveta mana pa naᅅa, a? Naᅅa ano pano lâ Maro Kindeni ña tu noko ma nâna kulua naᅅa ndimo!”

⁹ Aku Yesu ikasoᅅa koroani saka mine tu, “Anᅅa noko nde ña mana.” Ande iporo taulo tu, “Naᅅa ñanᅅgu ‘Zugu Tamwatama’, ñana tu maka ᅅgu kambwanᅅema ᅅalae ndo.”

¹⁰ Aku ino kaika ñinde pa Yesu tu, “Noko ma kuᅅarama lâ tâno ñine ndimo!”

¹¹ Aku ᅅgoa ᅅgu ᅅalae nde simo nia ñinde, sipanᅅuᅅu sika simo nia ndamwa.

¹² Aku kinzi koroani saka sino kaika pa Yesu tu, “Kuo maka kalâ kinzi ᅅgoa ñinde ilonzi.”

¹³ Aku Yesu isâu panzi tu silâ. Aku marumbu; kinzi koroani saka sipile tamâta ñinde ku silâ ᅅgoa ilonzi. Ñineᅅga ᅅgoa ñinde nde wisinzi motutu simanᅅguru sipalilu kaika silâ sindue nia ndamwa ñinde. ᅅgoa ᅅgu ñinde kambwanᅅenzi ipânᅅga ikura 2000 mine, aku kinzi rârâni sisonᅅga sindue lââ bwalika ilo sinu lââ ku sipamateteu marumbu lâ.

¹⁴ Ñineᅅga kinzi ᅅgoa nenzi katonâᅅa tamâta nde sikâwa silâ, ku sikai pâri silâ pa lawea ilo wa nia

ñinde ndoni wa. Mine kala kinzi tamâta simâ tu simora mâsi kala muᅅga ipânᅅga ñinde.

¹⁵ Kinzi simâ sipânᅅga pa Yesu, aku simora tamâta ñinde, muᅅga koroani saka rârâ sipagagara, andeta ñineᅅga ipita lalava ku ne ilo-kalo ipânᅅga sonᅅo lâ, kala isanᅅona imo. Kinzi tamâta simora ñine ku wisinzi motutu.

¹⁶ Ñineᅅga kinzi tamâta kala muᅅga simora mâsi ñinde nde sitapâri panzi ᅅana mâsi ñinde ipânᅅga pa tamâta ñinde, ina muᅅga koroani saka sipagagara. Aku sitapâri panzi ᅅananzi ᅅgoa tona.

¹⁷ Ñineᅅga kinzi tamâta sino kaika pa Yesu tu ma ipile nenzi lawea ku ilâ pa nia tonᅅge.

¹⁸ Mine kala Yesu ikâki wânᅅga kulu. Andeta tamâta ñinde muᅅga koroani saka sipagagara, ande ino Yesu mine tu, “Naᅅa ilonᅅu tu ma amo kuku noko.”

¹⁹ Andeta Yesu ipai tu, “Tia. Noko kutaulo kulâ panzi noko see, aku kutapâri panzi ᅅana vetâᅅa rârâni Maro ᅅalae iveta pano ñine. Aku kutula pwataki panzi tu i kalo sukânᅅa ᅅanano.”

²⁰ Ñineᅅga tamâta ñinde ilâ, aku iveta wurâta ᅅana itu pâri ñinde panzi tamâta simo lawea pinde sipatu ᅅa tu Dekapolis (nenda ᅅgua tu “Lawea Saᅅao”). Itapâri panzi ᅅana vetâᅅa ñinde Yesu muᅅga iveta papa. Mine kala kinzi tamâta rârâni nde ilonzi rârâ.

Yesu ipaᅅo katonâᅅa tonᅅge natu taine imo via kilo, ku iveta taine tonᅅge tini ara kilo tava

Matai 9:18-26, Luka 8:40-56

²¹ Yesu ikainzi ne pâri-tamâta sikâki wânᅅga kulu ku simbwaliu kilo. Sitoa lâ, ñineᅅga tamâta ᅅgu ᅅalae ñinde nde simâ sipasau lâ Yesu tini lâ lââ bwalika pwali.

²² Ñineᅅga tamâta tonᅅge, i ᅅa tu Jairus, ande imâ ipânᅅga. I nde luma ᅅana pasauᅅa kâ ne katonâᅅa tamâta tonᅅge. I mata ilâ imora Yesu, ku imâ ipare tuku lâ i kie tini laiti.

²³ Aku ino kaika pa Yesu tu, “Naŋa natuŋgu taine taipa nde laiti ŋana imâte kâ. Mine nde kumâ kutano i, aku ma tini ara kilo ku ma imo via.”

²⁴ Aku Yesu iyoka kuku silâ.

Andeta tamâta ngu ŋalae ŋinde soka i muli, ku sipatingi nâ.

²⁵ Aku taine tonge kala imo ndaina, i uru imora nzimona zo rârâni. I imo mine ikura mbwera saŋao kanaŋo rua lâ,

²⁶ aku kinzi tamâta ŋana sivetanzi pukona kâ rârâ nâna kie-kie silua i ŋana ne pukona ŋinde kâ. Taine ŋinde nde ipile ne mbumbu rârâ panzi, andeta ne pukona marumbu tia, ikeno kaika lâ tini ku imo nâ.

²⁷⁻²⁸ Taine ŋinde ilono Yesu parina lâ, kala i ilo patea tu, “Ambo naŋa mbaungu sili atano i ne pasawaŋa ŋgaŋe nâ, ande ma tiniŋgu ara kilo.” Mine kala imâ imo tamâta ngu ŋalae ŋinde ŋgininzi. Imege ku iyoka pa Yesu muli imâ, ku mbau ilâ itano i ne pasawaŋa ŋgaŋe.

²⁹ Ninenŋa walele nâ i see mâsa-mâsa, ku ipasama tini tu pukona ŋine nde marumbu lâ.

³⁰ Andeta Yesu ipasama tu i ne walo pinde nde ilâ lâ. Mine kala ipupulia ku ikasonanzi ngu tu, “Ea itano nanenŋu pasawaŋa ŋgaŋe.”

³¹ Andeta i ne pâri-tamâta sipai tu, “Opopo, kinzi tamâta ngu ŋalae nde sitingi noko. Mine nde mana mana ŋga noko pwasonanzi tu, ‘Ea itano naŋa’, a?”

³² Andeta Yesu mata imora ilâ wa imâ wa tu isama tamâta ea itano i.

³³ Aku taine ŋinde ipasama lâ ŋana vetâŋa ŋinde kala ipânŋa papa, aku i kalo loko ku tini ruru. Tia ku imâ pa Yesu ku ipare tuku papa, ku iporo pwataki ŋana vetâŋa ŋinde rârâni.

³⁴ Ninenŋa Yesu ipai tu, “Natungu, noko ne kalo-tawana ŋinde ivetano tini ara kilo. Noko kulâ, aku wisi puu ndue, ŋana tu noko ne pukona nde marumbu lâ.”

³⁵ Yesu iporo ŋgua ŋine yo, ninenŋa tamâta pinde munŋa soka

pa katonâŋa Jairus ne luma kâ nde simâ sipânŋa lâ. Aku sipai tu, “Noko natu nde imâte lâ. Mine nde noko ma kuveta kalo-lokoni papa pananâŋa kilo ndimo.”

³⁶ Andeta Yesu ipalono pa kinzi nenzi ŋgua ŋinde, ande tia. Iporo pa Jairus mine tu, “Noko kururu ndimo. Kalo tawana naŋa nâ.”

³⁷ Aku itu kaika panzi tamâta tu ma soka kuku i simâ ndimo. Ikainzi Petero, ŋga Yamesi, ŋga Yamesi tai Yoane, aku kinzi ŋato nâ soka kuku i silâ.

³⁸ Kinzi silâ lee sipânŋa katonâŋa Jairus ne luma, ande Yesu imoranzi tamâta siveta ndunenŋa ŋalae wa sita pâta lâ.

³⁹ Aku ilâ luma ilo ku ipainzi tu, “Ayo, ŋana sâ kâ ŋga miki kata wa kaveta ndunenŋa ŋalae koŋa, a? Lâlu ŋine ŋandai imâte ŋga; ikeno mata nâ.”

⁴⁰ Andeta kinzi siŋelea i pâta kanaŋo.

Tia ku ionzi tamâta rârâni siyâti pa nia yo. Ninenŋa ikainzi lâlu tina ku tama rua, sitavanzi ne pâri-tamâta ŋato, aku kinzi ŋinde nâ soka silâ luma ilo kisiŋa pwataki lâlu ikeno ŋinde.

⁴¹ Ninenŋa isaŋa taine taipa ŋinde mbau ku ipai tu, “Talita kumi!” Ŋgua ŋinde nde duvi mine tu, “Taine taipa, naŋa apaino tu kumandi sânda!”

⁴² Aku walele nâ taine taipa imandi ku iyoka. I ne mbwera ipânŋa ikura saŋao kanaŋo rua mine. Aku kinzi simora mâsi ŋinde ku wisinzi motutu lâ.

⁴³ Andeta Yesu indi kaika panzi mine tu, “Miki ma katapâri pa tamâta tonge ŋana mâsi ŋine ndimo.” Aku ipainzi tu, “Kâpwa pinde kalua taine taipa ŋine ika.”

6

Kinzi tamâta lâ Nasarete lawea sipu mulinzi pa Yesu Matai 13:54-58

¹ Yesu ipile lawea njinde aku ilâ pa tamwata ne lawea. Aku i ne pâri-tamâta nde soka kuku silâ.

² Aku lâ pwareâña ne zo sapâña, Yesu ilâ luma nana pasauña kâ ilo ku itula Maro Kindeni kawa ngua pwataki panzi tamâta. Kinzi silojo i ne ngua, aku kinzi rârâni wisinzi motu pâta. Kinzi sipakasona tu, “Opopo, tamâta njine nde ikai ngua njine lâ nia ndia, a? Anja ilo-kalo njine kala ikeno papa i, ande ilo-kalo mana, a? Mana mana nga iveta mâsi kaika mine, a?”

³ Tiambo tamâta njine uru iveta wurâta nana ipa luma kâ, tiya? Tiambo i nde Maria natu, anja i nde Yamesi wa Josis wa Juda wa Simeon tuanzi, tiya? Tiambo i mwane wukale kala simo naji kuku kindi, tiya?” Kinzi siporo ngua mine rârâ, ku sipu mulinzi pa Yesu.

⁴ Andeta Yesu ipainzi tu, “Kinzi tamâta simo lawea ndoni nde ilonzi ara pa ngua-tulâña tamâta. Taitu kinzi tamâta lâ i tamwata ne lawea tina wa i see wukale wa, kinzi njinde ilonzi ara papa i, ande tia.”

⁵ Kinzi nenzi kalo-tawana ikeno pa Yesu tia ndo. Mine kala ikura tu iveta mâsi kaika tonje lâ lawea njinde, ande tia. Andeta io mbau lâ kinzi pukonja tamâta pinde nâ tininzi, ku ivetanzi tininzi ara kilo.

⁶ Aku Yesu ilo malia nana kinzi tamâta njinde nenzi kalo-tawana soki-soki njinde. Njine nja iyoka ilâ pa lawea pinde, ku ipanananzi tamâta nana Maro Kindeni kawa ngua.

Yesu iwae wurâta panzi ne pâri-tamâta sanja kanjonzi rua

Matai 10:1-42, Luka 9:1-6

⁷ Yesu isarawanzi ne pâri-tamâta sanja kanjonzi rua tu simâ kuku, njine nja ionzi rua rua tu ma silâ situla pâri ara. Aku i tamwata ne walo kaika ilanzi nana sisokinzi koroani saka piti lâ tamâta ilonzi.

⁸ Njine nja ipainzi tu, “Miki ma kakai nemi tukâla nana yokâña kâ njine nâ koka. Miki ma kakai sâ

tonje iyoka tona ndimo. Miki ma kakai kâpwa wa tâña wa mbumbu wa ndimo.

⁹ Miki ma kasawa kâmba lâ kemi, ambo taitu ma kasawa pasawanja rua ndimo.

¹⁰ Ambo miki kalâ kapânga lawea tonje ku kalâ luma tonje ilo, ande miki ma kakeno luma taituni njinde nâ ilo.

¹¹ Ambo kinzi tamâta lâ lawea pinde tininzi pwâka nanami ku tananzi kaika nana nemi ngua, ande ara, kapile lawea njinde, aku kapamasi kemi tâno gawura piti, nana itula nenzi vetâña soki njinde pwataki.”

¹² Yesu iporo ngua njine panzi lâ, njine nja silâ ku situla ngua mine tu, “Miki kapalele ilomi kalomi.”

¹³ Aku sisokinzi koroani saka rârâ piti lâ tamâta ilonzi tava. Anja kinzi pukonja tamâta rârâ, ande pâri-tamâta sivala samimi lâ tininzi, kala Maro Kindeni ivetanzi tininzi ara kilo.

Yoane Lâ-Liliña Tamwata imâte lâ

Matai 14:1-14, Luka 9:7-9

¹⁴ Pa zo njinde, Herot ikai koipu panzi tamâta rârâni simo tâno njinde. Anja Yesu parina nde ilâ isala nia ndoni. Mine kala Herot ilonjo ngua nana Yesu ne pâri-tamâta nenzi vetâña njinde. Kinzi tamâta pinde simora Yesu ne mâsi kaika ku siporo tu, “Yoane Lâ-Liliña Tamwata imandi sânda lâ mateña nianzi imo via kilo, kala walo kaika nalae nde ipânga lâ i mbalau!”

¹⁵ Anja kinzi pinde nde siporo tu, “I nde Ilia.” Anja pinde nde siporo tu, “I nde ngua-tulâña tamâta, itogo kinzi ngua-tulâña tamâta munjâña njinde.”

¹⁶ Andeta Herot ilonjo ngua njine, aku iporo tu, “Opopo, munja nana atoto Yoane Lâ-Liliña Tamwata nandola utu lâ. Andeta njine imandi sânda imo via kilo tâ!”

¹⁷⁻¹⁸ Herot ne ngua njinde nde duvi mine; munja Herot tai Pilip ikai

taine tonje, i na mine Herodias, andeta muli, njinnga Herot ikai taine njinde sanje Pilip, aku rua sipakâe. Andeta Yoane Lââ-Liliņa Tamwata iporo ngua kaika mbwani rârâ pa Herot ilelea mine tu, “Nana sâ kâ nga noko pwai tai kaiwa, a? Mâsi mine nde ara tia ndo!”

¹⁹⁻²⁰ Herodias ilonjo ngua njine, aku i wisi nâna pa Yoane Lââ-Liliņa Tamwata, kala itu ipu Yoane pâta imâte. Andeta Herot nde imege nana Yoane, aku isama tu Yoane nde tamâta sapâna kala iveta vetâna sondo ndo. Mine kala Herot isupwanzi tamâta pinde silâ sikale Yoane Lââ-Liliņa Tamwata kaika ku sipa lâ wâlo kaika, njinnga sikai silâ sio lâ luma sakamao ilo. Aku Herot ikatona Yoane sondo, aku i tini mwasa nâ nana ilonjo Yoane iporo ngua. Andeta lâ zo nana ilonjo Yoane iporo ngua, ande i uru ilo rua-rua wa ilo malia tona.

²¹ Andeta muli, njinnga Herodias isânda nzâla nana Yoane ma imâte kâ. Njinde ipânga lâ zo njinde Herot iveta kâna-nuņa njalae nana ne zo tina ipagugua i kâ. Iveta kâpwa njinde panzi tamâta njalanala uru sisuka i nana wurâta kâ, sitavanzi kinzi zugu tamâta nenzi koipu wa kinzi mbaliņa warakanzi simo Galilaya tâno.

²² Lâ zoni ndaina, Herodias natu taine imâ luma ilo ku ikina kiniņa panzi. Aku kinzi tamâta kala sika kuku Herot njinde nde ilonzi yosi papa taine njinde. Mine kala Herot ipai taine taipa tu, “Sâ kelekele tonje noko ilo papa kala kuno naņa, ande ma naņa alano.”

²³ Njinnga Herot iporo ngua kaika tu, “Naņa aporo mao pa âta, ambo noko kuno pana nana kelekele tonje, ande njinde ma nalano. Ambo noko kupai naņa tu, ‘Noko kupu ne mbaliņa ndoni pwataki lâ ngini ku pinde kulana’, ande ara, naņa akura.”

²⁴ Mine kala taine taipa iyâti ilâ ku ikasona tina tu, “Naņa ma

asarâwa sâ papa.” Aku tina nde iporo tu, “Noko kupai tu, ‘Naņa atu akai Yoane Lââ-Liliņa Tamwata kulu kâmba’.”

²⁵ Taine taipa itaulo imâ walele nâ papa Herot, aku ipai tu, “Naina nâ, naņa atu noko ma kuo Yoane Lââ-Liliņa Tamwata kulu kâmba lâ kondo ilo, ku pwai kumâ kutula pa naņa.”

²⁶ Taine iporo mine lâ, aku Herot ilo malia njalae njinde. Andeta i ilo nana ne ngua pâna munğa iveta lâ kinzi tamâta sisajona kuku i njinde naonzi. Mine kala i tini pwâka tu itoto taine taipa njinde kawa ngua.

²⁷ Tia ku Herot walele nâ isupwa ne sambara tonje ilâ tu ikai Yoane kulu kâmba imâ. Aku sambara njinde ilâ pa luma sakamao nia, ku itoto Yoane njandola utu,

²⁸ ku io kulu kâmba lâ kondo tonje ilo, ku ikai imâ itula pa taine taipa. Aku taine taipa kala itula pa tina.

²⁹ Yoane ne pâri-tamâta silonjo ngua tu Yoane nga imâte lâ, kala simâ sikai i karae ku silâ sikea.

*Yesu kâpwa ilanzi tamâne 5,000
Matai 14:13-21, Luka 9:10-17,
Yoane 6:5-13*

³⁰ Kinzi pâri-tamâta saņa kanaanzi rua nde sitaulo simâ sipasau kuku Yesu kilo, aku sitapâri papa nana vetâna siveta wa ngua sipanananzi tamâta njinde wa.

³¹ Andeta kinzi tamâta rârâ nde silâ wa simâ wa, kala Yesu ne zo nana ipwarea ika kunzi ne pâri-tamâta, ande tia. Mine kala Yesu ipainzi tu, “Ayo, kinda nâ ma talâ papa nia ngane tonje tamâta simo tia, mambo miki kapwarea nga.”

³² Njinnga kinzi sikai wânğa silâ pa nia tonje tamâta simo tia.

³³ Andeta tamâta ngu njalae njinde simoranzi ku sisama tu kinzini kala silâ. Tia ku sipile nenzi lawea rârâni ku sipalilu simunğa silâ sikai nia njinde lâ. Aku muli, njinnga Yesu tavanzi ne pâri-tamâta nde simâ sipânğa.

³⁴ Yesu itoa tina tini, aku mata ilâ imoranzi tamâta ngu njalae, aku i kalo sukânga njananzi, njana tu kinzi sitogo lama ngu nenzi katonânga tia mwasina. Mine kala iveta wurâta njana ipanananzi ngua rârâ.

³⁵ Ipanananzi lee kari indue lala lâ, njineŋga ne pâri-tamâta simâ papa ku sipai tu, “Wa, kari nga indue lala lâ, aku nia njanje njine tamâta simo tia.

³⁶ Mine nde kuonzi tamâta tu silâ, aku ma siroto njana nia wa lawea njana sipako kapwanzi sika kâ.”

³⁷ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, “Miki warakami nâ kasuanzi.” Ande kinzi sipai tu, “Opopo, tiambo noko kutu maka ma kalâ kako puroŋa lâ mbumbu tamâta-tamâta aku kasuanzi, a?”

³⁸ Njineŋga Yesu ikasonanzi tu, “Miki kalâ kamora, puroŋa njapia keno pami.” Kinzi sisama lâ aku siporo tu, “Puroŋa lima njanje njana nia kala keno pama.”

³⁹ Ande Yesu ipainzi tu, “Kaonzi tamâta sisanjona ngu ngu sipasenje lâ unza kulu.”

⁴⁰ Kinzi lambunzi ndue sisanjona ngu ngu, kambwanjenzi ikura 100 wa 50 wa.

⁴¹ Njineŋga Yesu ikai puroŋa lima tava njana njande kâki, aku mata kâki pa samba ku kawa ndanje pa Maro Kindeni. Njineŋga ipwataki puroŋa ilanzi ne pâri-tamâta tu siwae panzi tamâta. Aku ipwataki njana njana kala ku iveta mine nâ, iwae panzi rârâni sika.

⁴² Kinzi tamâta rârâni sika lee kapwanzi pupuro lâ.

⁴³ Sika lâ, aku puroŋa wa njana katije keno mo njai yo. Njineŋga Yesu ne pâri-tamâta sigona kâpwa njande ikura ngâmo njalae sanjo kano njana njana kala ku iveta mine nâ, iwae panzi rârâni sika.

⁴⁴ Kinzi tamâne kala sika kâpwa njande kambwanjenzi nde ipânja ikura 5,000 mine.

*Yesu iyoka lââ bwalika kulu
Matai 14:22-32, Yoane 6:15-21*

⁴⁵ Yesu ipasuanzi ne pâri-tamâta tu sikai wânja ku walele

nâ simunja simbwaliu silâ papa lââ bwalika tini pinde lâ Betsaida lawea. Njanje i itu ma ionzi tamâta mbo silâ njanje.

⁴⁶ Yesu ionzi tamâta silâ lâ, njineŋga ikâki tuu tonje kulu njana ikai noja kâ.

⁴⁷ Ikai noja lee lala pararai lâ, aku wânja nde ilâ ipânja lââ bwalika njini. Njanje Yesu nde simbo nâ imandi sâwa.

⁴⁸ Aku i mata ilâ imoranzi ne pâri-tamâta simakâsa njalae njana sipoe kâ, njana tu sikundua lawea njalae. Aku mbwale mbwale kâ, njineŋga Yesu iyoka lââ kulu ilâ panzi. Iveta njana ipolenzi kâ,

⁴⁹ andeta ne pâri-tamâta matanzi kâki simora i iyoka lââ kulu, aku situ i nde barawe, kala sitara pâta.

⁵⁰ Kinzi rârâni simora i aku siruru pâta kano. Andeta walele nâ Yesu ipainzi tu, “Wa, miki tinimi kaika, karuru ndimo! Njine nde nanani warakânja!”

⁵¹ Aku ikâki ilâ wânja ilo kunzi, njineŋga lawea kautu lâ. Aku kinzi wisinzi motu pâta ku ilonzi rârâ.

⁵² Njana tu ilonzi kalonzi njandai ipânja njana puroŋa njande munja Yesu ilanzi tamâta njanje. Kinzi kalonzi tawana soki-soki yo.

Yesu ivetanzi pukonja tamâta tininzi ara lâ Genesaret lawea

Matai 14:34-36

⁵³ Yesu ikainzi ne pâri-tamâta ku simbwaliu silâ sitoa, njineŋga sisine wânja papa lââ bwalika tini pinde lâ Genesaret lawea.

⁵⁴ Kinzi sipile wânja sitoa tina tini, andeta walele nâ kinzi tamâta lâ lawea njande simora Yesu kilala pwataki lâ.

⁵⁵ Mine kala kinzi sipalilu sikura nia nia silâ, aku sitapâri tu Yesu njanje imâ ipânja lâ. Njineŋga sionzi nenzi pukonja tamâta lâ romberombe kulu, aku sikalenzi simâ pa Yesu.

⁵⁶ Aku ikura nia nia wa lawea ndia Yesu ilâ ipânja, ande kinzi uru sionzi nenzi pukonja tamâta lâ ao njini. Aku kawanzi kâki sisarâwa

sino kaika pa Yesu tu ma isâu pa nenzi pukonja tamâta tu sitaño i ne pasawaña ngame. Aku kinzi njinde sitaño i ne pasawaña ngame, ande kinzi rârâni tininzi ara kilo.

7

Maro Kindeni ne tukuña ipole timbunda nenzi vetâña sinja

Matai 15:1-9

¹ Kinzi Parisai ngu sitavanzi kinzi pananâña tamâta nana ngua tukuña kâ pinde nde soka Jerusalem simâ nana sipasau kuku Yesu.

² Andeta matanzi ilâ simora tu Yesu ne pâri-tamâta pinde nandai sipua mbalaunzi muŋga lâ njineŋga sika.

³ (Njine nde duvi mine; kinzi Parisai anja kinzi Juda tamâta rârâni uru sipaveta kuku timbunzi muŋgâña nenzi vetâña rârâni. Mine kala ambo kinzi ma sipua mbalaunzi sondo tia, ande ma sika tia.

⁴ Aku mine nâ, ambo kinzi ma silâ pa nâ nia, njineŋga sitaulo simâ kilo, ambo sipua tinikoa nenzi muso piti lâ mbaunzi wa kâpwa tia, ande ma sika tia. Mao nâ, kinzi sipaveta kuku vetâña rârâ siloŋo wa sikai lâ timbunzi njinde, kala uru sipua kulo-kâmba wa moe-sambure wa.)

⁵ Mine kala kinzi Parisai tamâta sitavanzi kinzi pananâña tamâta nana ngua tukuña kâ nde sikasonja Yesu tu, “Nana sâ kâ nga noko ne pâri-tamâta nandai sipaveta kuku timbunda nenzi vetâña, a? Ayo, tinikoa nenzi muso ikeno mbalaunzi yo, andeta sika!”

⁶ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, “Opopo, nanayoni ngua-tulâña tamâta Aisaia itula miki kilalami pwataki tu miki kawami kaporo ngua kie tonje, anja ilomi nde keno piti. Mao nâ, Aisaia ikai Maro Kindeni kawa ku ingere ngua lâ pepa tini mine tu,

‘Kinzi ngu njine uru sipanea naja koa tia nâ lâ kawanzi, anja ilonzi nde keno pa naja tia ndo.

⁷ Kinzi uru situla tamâta nâ nenzi ngua tukuña ku siporo tu, “Maro Kindeni kawa ngua kala njine”. Mine kala sipanea naja koa tia nâ.’

⁸ Miki kapile Maro Kindeni ne ngua tukuña marumbu lâ, aku ilomi ipaipa kuku tamâta nâ nenzi mâsi.”

⁹ Njineŋga Yesu ipainzi kilo tu, “Mao nâ, miki uru kapu mulimi papa Maro Kindeni ne ngua tukuña, nana kaponi muli pa warakami nemi vetâña nâ.

¹⁰ Nana tu Mose muŋga iporo tu, ‘Noko ma kaponi muli pa tina-tama kawanzi ngua. Ambo tamâta tonje iporo ngua soki panzi tina-tama, ande kinzi katonâña ma sipu i pâta imâte’.

¹¹ Andeta miki uru kapanananzi tamâta ngua kie tonje. Miki uru kaporo tu, ‘Ambo tamâta tonje ne mbaliña keno nana isukanzi tina-tama, andeta ipainzi tu, “Mbalija njine ande ilonju pateo tu ma ao ilâ papa Maro Kindeni, kala ma avilami tia”, ande tamâta njinde iveta soki tia.’

¹² Opopo, miki kaporo ngua soki mine nâ, kala kaponi nzâla nana i ma ivetanzi tina-tama sondo.

¹³ Mine nde miki kalaña kapole Maro Kindeni ne ngua tukuña, aku koka timbumi nenzi vetâña muli nâ. Aku miki uru kapanananzi tamâta nana sipaveta kuku vetâña soki-soki rârâ mine nâ.”

Kelekele ndia iveta tamâta ilo muso

Matai 15:10-20

¹⁴ Yesu isarawanzi tamâta tu simâ kuku kilo, njineŋga ipainzi tu, “Miki rârâni kalonjo nanenju ngua, aku ilomi pateo sondo nga.

¹⁵ Kelekele ndia ikeno pa nia yo njineŋga ilâ pa tamâta ilo, ande njinde ikura tu iveta i ilo muso lâ Maro Kindeni nao, ande tia ndo. Anja ilo-kalo wa vetâña ndia ikeno tamâta ilo njineŋga iyâti imâ pa nia yo, ande njinde nâ iveta i ilo muso lâ Maro Kindeni nao. [

16 Ambo miki tanjami keno, ande kalonjo ngua njine sonde.”] *

17 Yesu iporo ngua njine lâ, njinenga ipilenzi ku ilâ luma ilo. Njinenga i ne pâri-tamâta sikasonja i njana ngua tambirânga njinde ne duvi.

18 Andeta Yesu ipainzi tu, “Opopo, miki warakami kala ilomi kalomi ipângga tia yo, a? Tiambo miki kasama njine tia tâ: kelekele ndia ikeno pa nia yo njinenga ilâ pa tamâta ilo, ande njinde ikura tu iveta i ilo muso lâ Maro Kindeni nao, ande tia ndo.

19 Njana tu kelekele mine njandai ilâ tamâta ilo nga. Njinde ma ilâ kapwa ilo nâ, aku muli ma imbariņa lâ.” (Yesu ne ngua njinde itula pwataki tu kâpwa rârâni nde ara njana taka kâ.)

20 Njinenga Yesu iporo kilo tu, “Ilo-kalo wa vetânga ndia ikeno tamâta ilo njinenga iyâti imâ pa nia yo, ande njinde nâ iveta tamâta ilo muso lâ Maro Kindeni nao.

21 Njana tu vetânga sakamao kie-kie iyoka pa tamâta ilo ku iyâti imâ pa nia yo. Mao nâ, kinzi tamâta nenzi ilo-kalo sakamao uru igagat-inzi njana sipalulua tininzi potomule wa, sipanâwe wa, sipunzi tamâta pâta simâte wa, sipanawe tamâta kaiwanzi wa,

22 ilonzi yosi njana tamâta nenzi kelekele wa, siveta mâsi potomule kie-kie wa, siporo ngua lanjeņa tava ngua sakamao wa, sipadâda wa, situ tamâta laginganzi wa, siveta vetânga kapa-kapa wa.

23 Mao nâ, vetânga sakamao kie-kie njinde rârâni ipângga tamâta ilo ku iyâti imâ pa nia yo, aku vetânga mine nde iveta i ilo muso lâ Maro Kindeni nao.”

Tinikoa ngu taine tonje kalo tawana Yesu (Kinzi Juda ngu uru

siporo tu ngu njinde nde sitogonzi mbwâmbwa)

Matai 15:21-28

24 Yesu imandi ipile lawea njinde, aku iyoka ilâ pa Tair lawea, lâ tinikoa ngu tonje nenzi tâno. Iyoka paveânga nâ ilâ luma tonje ilo, njana tu i ilo tu ma imo simbo nâ ikura zo pinde. Andeta i parina nde isala nia ndoni lâ, kala ikura njana ipavea kâ, ande tia.

25 Aku taine tonje imo nia njinde, i natu taine nde koroani saka ipagagara lâ. Taine njinde ilonjo pâri tu Yesu imâ lâ, aku walele nâ imâ papa ku ipare tuku lâ Yesu kie tini laiti.

26 Andeta taine njinde njandai Juda taine nga; i nde Grik taine, aku ipângga lâ Fonisia lawea ikeno pa Siria tâno kâ. Taine njinde ino kaika pa Yesu tu ma isoki koroani saka piti lâ i natu taine ilo.

27 Andeta Yesu isia ngua papa tu, “Kinzi uru lâlu kapwanzi silanzi lâlu munja lâ nga. Ambo sikai lâlu kapwanzi ku siliņi ilâ panzi mbwâmbwa, ande njine nde ara tia.”

28 Andeta taine itu lâ Yesu kawa mine tu, “Tamâta njalae, noko kuporo mao nâ; ambo taitu kinzi mbwâmbwa uru sika kâpwa punu-punu njinde lâlu sika mbo iyauru indue ngili kulu njinde.”

29 Njinenga Yesu ipai taine tu, “Noko kawa ngua njinde nde ara ndo. Mine nde kutaulo kulâ. Koroani saka nde ipile noko natu ku ilâ lâ.”

30 Aku taine nde itaulo ilâ luma kilo, aku mata ilâ imora natu ikeno moe kulu, ande koroani saka ipile i ku ilâ lâ.

Yesu iveta tamâta kapa tonje iporo ngua kilo

Matai 15:29-31

31 Njinde ilâ lâ, njinenga Yesu imandi ipile Tair lawea, aku ikatona nzâla ilâ pa Saidon lawea ilo. Ipângga njinde, njinenga indue ilâ pa

* 7:16 16 Nia ndoyo, ngua njine kala ikeno ngumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonje ipângga lâ muli nde isenje ngua njine ilâ kuku ngua ikeno munja.

Galilaya lââ bwalika ngame, aku ilâ ipânnga Dekapolis tâno.

³² Ilâ ipânnga lâ, ninennga kinzi sikai tamâta tonje taña pasâe wa mela-mela duvi kaika lâ, ku sikai simâ pa Yesu. Aku sino papa tu ma itaño tamâta ninde nana iveta i tini ara kilo.

³³ Mine kala Yesu ikai tamâta ninde simbo nâ sipilenzi ngu njae ku kinzi rua siyâti silâ. Ninennga Yesu io mbau sili ilâ tamâta ninde taña ilo, aku isupwara veli-veli lâ mbau sili tini, ninennga itaño tamâta mela-mela tona.

³⁴ Ninennga Yesu mata kâki pa samba ku iveta kusu lâ, ninennga iporo tu, “Epata” (ngua ninde nde duvi mine, “Noko kupwa”).

³⁵ Aku ndainani nâ tamâta ninde taña ipwa aku mela-mela duvi pao, kala iporo ngua pwataki.

³⁶ Yesu indi kaika panzi tamâta tu ma sitapâri pa tamâta tonje nana mâsi ninde kâ ndimo. Andeta tia; kinzi situ pâri nîne aku isala nia ilâ.

³⁷ Kinzi pinde siloño aku wisinzi motutu, kala siporo tu, “Opopo, i ne vetâña rârâni nde ipânnga ara nâ. Mao nâ, ivetanzi tamâta tananzi pasâe tu siloño ngua, anga ivetanzi tamâta kapa tu siporo ngua pwataki.”

8

Yesu kâpwa ilanzi tamâne 4,000 Matai 15:32-39

¹ Pa zo ninde tamâta ngu njae nde sipasau kilo, andeta kapwanzi nana sika kâ ikeno panzi tia. Mine kala Yesu isarawanzi ne pâri-tamâta tu simâ kuku, aku ipainzi tu,

² “Naña kalongu sukâña njae nananzi tamâta ngu njae nîne, nana tu kinzi simo kuku naña ikura kari nato lâ, aku kapwanzi nana sika kâ ande sika marumbu lâ.

³ Ambo ma sika tia ku aonzi silâ pa nenzi lawea lawea, ande ma putole ipunzi ku ma patanzi lâ nzâla, nana tu kinzi pinde nde soka papa nia malawae simâ.”

⁴ Andeta i ne pâri-tamâta siporo taulo tu, “Anga kinda ma takai puroña lâ nia ndia nana tasuanzi tamâta ngu njae nîne, a? Opopo, nîne nde nia bilimu ma!”

⁵ Andeta Yesu ikasonanzi tu, “Anga miki nde puroña nopia ikeno pami.” Ande kinzi siporo taulo tu, “Puroña lima kanoña rua nâ kala keno pama”.

⁶ Ninennga Yesu ipainzi tamâta tu lambunzi ndue sisanona tâno kulu. Ninennga ikai puroña kâki, kawa ndange pa Maro Kindeni, ku ipwataki lâ, ninennga ilanzi ne tamâta tu siwae panzi ngu. Aku kinzi sikai siwae panzi.

⁷ Anga kanzi iña kiri-kiri pinde kala keno tona. Mine nde Yesu ikai iña kala, kawa ndange pa Maro Kindeni, ninennga ilanzi ne pâri-tamâta tu siwae panzi tamâta tona.

⁸ Kinzi rârâni sika lee ikuranzi lâ, ninennga Yesu ne pâri-tamâta sigona puroña wa iña katije keno ninde lâ ngâmo njae lima kanoña rua ilonzi pipi lâ.

⁹ Kinzi tamâne ninde nâ kambwanenzi nde ipânnga lâ 4,000. Ninennga Yesu ionzi silâ.

¹⁰ Aku walele nâ ikâki wânnga kulu kunzi ne pâri-tamâta, aku simbwalu silâ papa Dalmanuta tâno kâ.

Kinzi Parisai pinde sino Yesu tu ma iveta mâsi kaika tonje simora

Matai 16:1-4

¹¹ Kinzi Parisai tamâta pinde simâ sipânnga lâ, aku siporo sipalelea ngua kuku Yesu. Kinzi situ sikai samâña papa, kala sino tu ma ikai Maro Kindeni ne walo njae ku iveta mâsi kaika tonje simora.

¹² Yesu ipasama tu ilo malia, kala iveta kusu lâ. Ninennga iporo tu, “Naña sâ kâ nga kinzi tamâta lâ zo nîne sino tu ma simora mâsi kaika tonje, a? Naña aporo mao nâ pami, naña ma aveta mâsi tonje pami tia ndo.”

¹³ Ninennga ipilenzi ku ikâki wânnga kulu kilo imbwalu papa lââ bwalika tini pinde.

Ngua tambirânga nana kinzi Parisai wa Herot nenzi ngua soki-soki

Matai 16:5-12

¹⁴ Yesu ne pâri-tamâta kalonzi kapa nana sikai kanzi puroŋa simâ, kala puroŋa taitu nâ ikeno panzi lâ wânga kulu.

¹⁵ Ande Yesu iporo ngua kaika panzi tu, “Miki kapakatona sonde nga. Kapakatona warakami nana kinzi Parisai wa Herot nenzi ‘yisi’.”

¹⁶ Ninennga kinzi warakanzi siporo imâ naonzi nâ tu, “O, kinda nandai takai puroŋa nga, kala Yesu iporo ngua mine pa kinda.”

¹⁷ Andeta Yesu isama lâ nana nenzi ilo-kalo soki ninde. Mine kala ipainzi tu, “Nana sâ kê anga miki warakami kaporo mine tu, ‘Kinda takai puroŋa tia’, a? Tiambo miki ilomi kalomi tia tâ. Tiambo miki tanjani kaika tâ.”

¹⁸ Miki matami keno, andeta kamora ninde pwataki tia, a? Anja tanjani keno, andeta kalonjo ngua tia, a? Miki kalomi kapa lâ, a?

¹⁹ Munja, lâ zo ninde nana apwataki puroŋa lima awae panzi tamâne 5,000, ande kâpwa katije sika tia ninde nde miki kagona lâ ngâmo njalae njapia ilonzi pipi.” Kinzi situ lâ kawa tu, “Ngâmo njalae sanjo kanoŋo rua.”

²⁰ Ninennga Yesu ikasonanzi kilo tu, “Anja lâ zo ninde nana apwataki puroŋa lima kanoŋo rua awae panzi tamâne 4,000, ande kâpwa katije sika tia ninde nde miki kagona lâ ngâmo njalae njapia ilonzi pipi.” Kinzi siporo kilo tu, “Ngâmo njalae lima kanoŋo rua.”

²¹ Ninennga Yesu ipainzi kilo tu, “Andeta miki kasama sonde tia yo, a?”

Yesu iveta tamâta tonge mata lewa-lewa imora kilo

²² Kinzi soka silâ lee sipanga Bet-saida lawea, ninennga tamâta pinde sikai nenzi tamâta tonge mata lewa-lewa simâ pa Yesu, aku sino papa tu ma itano i nana iveta mata ipanga ara kilo.

²³ Mine kala Yesu ikai tamâta mata lewa-lewa ninde mbalau, ku kinzi rua sipile lawea siyâti silâ pa nia yo. Ninennga Yesu isupwara veli-veli lâ tamâta ninde mata, aku io mbau kâki lâ i kulu tava. Ninennga ikasonja tu, “Noko kumora sâ tâ, tiya?”

²⁴ Tamâta ninde nde mata parenge ku ipai Yesu tu, “Namoranzi tamâta pinde sitogo kâi mine, soka silâ wa simâ wa.”

²⁵ Ninennga Yesu io mbau lâ i mata kilo, aku tamâta ninde mata ara lâ, kala imora pwataki. Ninennga imora kelekele rârâni ipanga nia yo.

²⁶ Aku Yesu isupwa i ilâ pa ne luma, aku ipai tu, “Noko ma kutaulo kulâ lawea ilo ndimo.”

Petero itula Yesu kilala pwataki tu i nde Kirisi

Matai 16:13-16, Luka 9:18-21

²⁷ Ninennga Yesu ikainzi ne pâri-tamâta simandi silâ pa lawea pinde ikeno Sisaria Pilipai lawea tini laiti. Soka nzâla yo, ande ikasonanzi tu, “Kinzi tamâta uru siporo situ nana nde ea.”

²⁸ Ande sipai tu, “Pinde situ noko nde Yoane Lâ-Liliŋa Tamwata, anja pinde nde situ noko nde Ilija, anja pinde nde situ noko nde nguatulânga tamâta munjanga tonge.”

²⁹ Ninennga Yesu ikasonanzi kilo tu, “Anja miki warakami katu nana nde ea.” Aku Petero ipai tu, “Noko nde Kirisi, Maro Kindeni ne Pateanga Tamâta.”

³⁰ Ninennga Yesu indi kaika panzi tu ma siporo situla i parina pwataki panzi tamâta pinde ndimo.

Yesu itula ngua nana ne mateja wa ne mandija wa

Matai 16:21-23, Luka 9:22

³¹ Ninennga Yesu ipanananzi ne pâri-tamâta tu, “Maro Kindeni ne pateanga ikeno tu nana Tamâta Natu ma akai nana njalae. Aku kinzi katonanga wa patarawanga tamâta njalanala wa panananga tamâta nana ngua tukuŋa kê wa, ande ma sipu mulinzi pa nana, ku ma sipu nana pata amate. Andeta kari njato lâ,

ninennga Maro Kindeni ma ipaŋo naŋa amandi amo viânggu kilo.”

³² Yesu itula ngua njine pwataki ipânga nia yo panzi. Andeta Petero ikai Yesu siyâti silâ pa nia ngane, aku ilelea Yesu nana i ne ngua njinde kâ.

³³ Andeta Yesu ipupulia lâ ku mata ilea panzi ne pâri-tamâta, ninenga imbita Petero, ipai tu, “Sadana, noko pwâwa kulâ malawae! Noko nandai kuporo ngua ikura Maro Kindeni ne ilo-kalo nga; noko pwoka kinzi tamâta nâ nenzi ilo-kalo muli.”

Kinda ma tapatawa tininda ku toka Yesu muli

Matai 16:24-28, Luka 9:23-27

³⁴ Ninenga Yesu isarawanzi kinzi tamâta tu ma simâ papa i tavanzi ne pâri-tamâta, aku ipainzi tu, “Ambo tamâta tonge ilo tu ipono muli pa naŋa, ande i ma ipatawa tamwata tini ku ikale ne kâi popole iyoka naŋa mulingu.

³⁵ Nana tu tamâta ea ilo njae nana tamwata ne via, ande i ma ikai via mao, ande tia. Anŋa tamâta ea kalo tawana naŋa tava kawânggu ngua njine, kala imora tamwata ne via tu kelekele kaa nâ, ande tamâta njinde ma imo via ku imo nâ.

³⁶ Miki kalomi ngere sondo nga; ambo tamâta tonge igona tâno ne kelekele rârâni, ninenga imâte, ande i ne via mao ikeno ndia, a?

³⁷ Aku i ma ikura tu iko tamwata ne via kilo lâ mbumbu nopia, a? Tia ndo!

³⁸ Mao nâ, kinzi tamâta uru siveta mâsi potomule wa kiesaka kie-kie. Andeta tamâta ea mai nana naŋa tava kawânggu ngua, ande muli naŋa Tamâta Natu kala ma maingu nana i mine nâ, lâ zo njinde naŋa ma ayoka tava Mama ne walo njae amâ kunzi anelo sapâna.”

9

Yesu tini pasinala ipânga kie tonge

Matai 17:1-13, Luka 9:28-36

¹ Ninenga Yesu ipainzi tu, “Nana aporo mao nâ pami. Miki pinde kala kamo nai ma kamâte tia yo yo, ande ma kamora Maro Kindeni ikai maro panzi tamâta lâ tâno kulu tava walo njae.”

² Kari lima kanaŋo taitu ilâ lâ, ninenga Yesu ikainzi Petero, nga Yamesi, nga Yoane, aku sikâki silâ tuu njae tonge kulu. Aku kinzi napa simbonzi nâ simo ndaina. Ninenga kinzi simora Yesu tini pasinala, aku ipânga kie tonge.

³ Aku i ne pasawaŋa tini sinala nia, aku pâne ndo. Tamâta tonge lâ tâno kulu ikura tu iveta pasawaŋa pâne mine tia.

⁴ Ninenga Iliia ku Mose rua simâ sipânga, aku kinzi pâri-tamâta matanzi ilâ simoranzi ngua-tulâna tamâta mungâna rua njinde siporo kuku Yesu.

⁵ Petero imora mâsi njinde, ku ipai Yesu tu, “Pananâna, kinda tamo naina, aku njine nde ara ndo. Maka iloma tu ma kapa pâla nato; noko ne tonge, anŋa Mose ne tonge, anŋa Iliia ne tonge.”

⁶ Kinzi pâri-tamâta nde siruru pâta lâ, kala Petero ilo iroto ngua kala ikai iporo nâ.

⁷ Andeta take-take njae tonge ipânga ku ituranzi lâ. Aku sarawaŋa tonge iyoka pa take-take ilo imâ mine tu, “Nana natungu ara kala njine. Naŋa tiningu mwasa papa i. Miki ma katambira tanami pa i ne ngua.”

⁸ Aku walele nâ matanzi ilâ wa imâ wa, andeta simora tamâta tonge tia. Yesu simbo nâ imo kunzi.

⁹ Kinzi sipile tuu, aku soka sindue yo, ninenga Yesu indi kaika panzi tu, “Miki ma katapâri pa tamâta tonge nana mâsi kala munga nâ kamora njinde ndimo. Andeta muli nga, lâ zo njinde naŋa Tamâta Natu ma amandi lâ mateŋa nianzi amo viânggu kilo, ninenga katapâri panzi tamâta.”

¹⁰ Aku kinzi sikai ngua njine kaika. Andeta sipakasona warakanzi tu,

“Nguwa ñine iporo tu ma imandi imo via kilo, ande ñinde nde duvi mana.”

¹¹ Mine kala sikasoña i tu, “Kinzi pananâña tamâta ñana ñgua tukuña kâ uru situla Iliã parina tu i ma imâ muñga lâ, ñineñga Kirisi ma imâ. Ñinde nde duvi mana.”

¹² Ande Yesu ipainzi tu, “Nguwa ñinde nde mao nâ; Iliã imâ muñga ñana iveta kekekele rârâni sonde. Mine nde mana mana ñga kinzi ñgua-tulâña tamâta ñingere ñgua ikeno lâ pepa tini tu naña Tamâta Natu ma akai nâna ñalae, aku tamâta ma siveta kenzi sakamao pana, a?”

¹³ Taitu kala ñine naña apaimi tu Iliã nde imâ ipânnga lâ, aku mâsi sakamao rârâni kinzi situ siveta papa i, ande siveta lâ, ikura ñgua ñinde kinzi ñgua-tulâña tamâta muñgâña ñingere ikeno lâ.”

Yesu isoki koroani saka piti lâ tamâta limoa tonje ilo

Matai 17:14-21, Luka 9:37-42

¹⁴ Yesu ikainzi ne pâri-tamâta ñato ñinde ku sindue silâ lee sipânnga panzi nawalanzi pâri-tamâta, ande simora tu tamâta ñgu ñalae nde sipasau simo kunzi. Aku kinzi pananâña tamâta ñana ñgua tukuña kâ pinde nde simo sipawa ñgua kunzi.

¹⁵ Kinzi tamâta rârâni simora tu Yesu ñga imâ lâ, aku walele nâ ilonzi igagatinzi ku simandi sipalilu simâ papa.

¹⁶ Aku Yesu ikasonanzi tu, “Miki kapawa ñgua mana kunzi.”

¹⁷ Aku tamâta tonje iporo taulo tu, “Pananâña, naña natunngu tamâne tonje koroani saka isae i kawa ku ipagagara lâ, kala naña akai amâ pa noko.

¹⁸ Ikura zo rârâ koroani saka ñinde ikai i kaika, aku itambira indue tâno kulu. Aku kawa maka ipânnga ku niño giri lâ, ku tini kaika nâ. Aku naña ano panzi noko ne pâri-tamâta tu ma sisoki koroani saka piti, andeta sikura tia.”

¹⁹ Yesu ilonjo ñgua ñinde ku iporo tu, “Opopo, miki kalomi tawana tia ndo! Naña ma amo ku miki ikura zo ñapia kilo, a? Annga miki nemi ilokalo soki-soki ma iveta naña ilongu malia ikura zo ñapia kilo, a? Kakai lâlu kamâ pana!”

²⁰ Aku kinzi sikai lâlu ñinde simâ papa. Andeta koroani saka imora Yesu, ku irurua lâlu yâti taulo. Mine kala lâlu pata ndue tâno kulu ku pulia mbwaliu mbwaliu, aku kawa maka ipânnga.

²¹ Ñineñga Yesu ikasoña tama tu, “I imo mine ikura zo ñapia.” Ande iporo tu, “Muñgani, i kiri-mwata yo, ande koroani saka ipagagara i.

²² Aku zo rârâ koroani saka ñinde itambira i lâ yââ kulu wa lââ ilo wa, itu ma ipu pâta imâte. Ambo noko pwura tu kuvilama, ande kalo sukâña ñanama ku kuvilama.”

²³ Andeta Yesu ipai tu, “Ñana sâ kâ ñga noko kuporo tu, ‘Ambo noko pwura’, a? Ambo tamâta tonje kalo tawana naña, ande vetâña ndia i ilo tu Maro Kindeni ma iveta papa, ande Maro Kindeni ikura tu iveta vetâña ñinde rârâni.”

²⁴ Aku walele nâ lâlu ñinde tama isarâwa tu, “Naña kalongu tawana, ambo taitu nanenngu kalo-tawana nde peko mwata nâ. Kuvila naña!”

²⁵ Yesu imoranzi tamâta ñgu ñalae tina sipalilu simâ. Mine kala imbita koroani saka ipai tu, “Noko koroani saka ñana kuveta kawa wa taña pasâsâe, naña aporo kaika pano tu kupile lâlu ñine kulâ, aku kutaulo kumâ papa i kilo ndimo!”

²⁶ Aku koroani saka ñinde itara sakamao ku irurua lâlu yâti taulo, ñineñga ipile i ilâ. Aku lâlu imo itogo mateña mine, kala tamâta rârâ siporo tu, “Opopo, imâte lâ.”

²⁷ Andeta Yesu ikai i mbau ku igagati imandi sânda lâ, ku imandi.

²⁸ Ñineñga Yesu ilâ luma ilo, aku ne pâri-tamâta simbonzi nâ simâ papa ku sikasoña tu, “Muñga maka katogo tu kasoki koroani saka ñinde

piti, andeta kurama tia. Njinde nde duvi mana.”

²⁹ Ande Yesu ipainzi tu, “Noja nâ ma ikura tu isoki koroani saka mine piti. Nzâla tonje ikeno tia.”

Yesu iporo kilo nana ne mateja wa ne mandija wa

Matai 17:22-23, Luka 9:43-45

³⁰ Kinzi sipile lawea njinde ku soka silâ sipanga Galilaya tâno ngini. Aku Yesu tini pwâka tu kinzi tamâta ma sisama tu i imo njinde,

³¹ nana tu iveta wurâta nana ipanananzi ne pâri-tamâta. Aku ipainzi tu, “Kinzi ma sio naja Tamâta Natu lâ tamâta pinde mbaunzi ilo, aku ma sipu naja pâta amâte. Andeta kari njato lâ, njingga Maro Kindeni ma ipaño naja amandi amo viangu kilo.”

³² Andeta kinzi sisama ngua njine duvi kilala tia, aku siruru tu sika-sonja Yesu tu ma itula njine pwataki panzi.

Ea imo mbâna-mbâna

Matai 18:1-5, Luka 9:46-48

³³ Kinzi soka silâ lee sipanga Kaperneam lawea, aku silâ luma ilo. Njingga Yesu ikasonjanzi ne pâri-tamâta mine tu, “Lâ nzâla, ande miki kapawa ngua mana.”

³⁴ Andeta kinzi kawanzi buu nâ, mainzi, nana tu lâ nzâla kinzi sipawa ngua tu ea imo mbâna-mbâna panzi.

³⁵ Mine kala Yesu isanona ku isarawanzi ne pâri-tamâta sanao kananonzi rua tu simâ, aku ipainzi tu, “Ambo tamâta tonje itu imo mbâna-mbâna, ande nzâla ikeno mine; i ma imo tamâta rârâni kalonzi, itogo nenzi kulenja tamâta mine.”

³⁶ Iporo mine lâ, njingga ikai lâlû tonje ku ingunu imandi ngininzi. Njingga ikai lâlû kâki isanona i kie kulu, ku ipainzi tu,

³⁷ “Ambo tamâta tonje kalo tawana naja kala iveta kie ara pa lâlû mota tonje itogo lâlû nai, ande i ma iveta kie ara pa naja tava. Anja tamâta ea iveta kie ara pa naja,

ande iveta kie ara pa naja nâ tia; iveta kie ara pa Maro Kindeni tona, ina isupwa naja kala amâ.”

Tamâta ea ikai kazânga pa kindia tia, ande i nde nenda mete

Luka 9:49-50

³⁸ Njingga Yoane ipai Yesu tu, “Pananânga, maka munja kamora tamâta tonje ikai wurâta nana ipatu noko na ku isokinzi koroani saka piti lâ tamâta ilonzi. Andeta i njandai kindia nawalânda nga. Mine kala maka kandi kaika papa tu ma iveta mine kilo ndimo.”

³⁹ Andeta Yesu ipainzi tu, “Miki ma kandi kaika pa tamâta njinde ndimo. Kalomi ngere sondo nga; ambo tamâta tonje ipatu naja njangu ku iveta mâsi kaika, ande i ma ikura tu iporo isowe ngua sakamao lâ naja tiningu walele, ande tia.

⁴⁰ Nana tu tamâta ea ikai kazânga pa kindia tia, ande tamâta njinde nde kindia nenda mete.

⁴¹ Naja aporo mao nâ pami; ambo tamâta tonje isama tu miki kaponi muli pa naja, kala ilo pateu tu ma iveta kie ara pami kala ilinji lâ lâ kâmba ilo ilami, ande muli Maro Kindeni ma kulu ilua tamâta njinde.”

Kindia ma tayaula tininda pinde nenzi kalo-tawana ndimo

⁴² “Ambo tamâta tonje ma iyaula i tini pinde ne kalo-tawana kala ipu muli pa naja, ande njinde nde mâsi sakamao ndo. Ara nana kinzi nia ndoyo ma sipa mira njalae tonje lâ tamâta njinde njandola tâ ku ma sitambira indue tâi geza-geza ilo mbo inu tâi mbo imâte tâ. Nana tu ambo kinzi munja siveta mine, ande i ma ikura tu iyaula i tini pinde ne kalo-tawana, ande ma tia.

⁴³ Ambo noko mbalau tonje ilaneno kala kuveta kiesaka, ande ara nana noko ma kutoto njinde piti lâ. Ambo noko mbalau taitu nâ, ande njinde nde ara koja tia; andeta muli noko ma kumo via ku kumo nâ. Taitu kulonjo nga; ambo

noko mbalau rua, andeta muli Maro Kindeni ma itambirano kulâ yââ ñalae ne mbââ ilo, ande ñinde nde ara tia ndo kanaŋo. Sâ tonje ikura tu ipupu yââ ñinde ne mela-mela, ande tia. [

⁴⁴ Lâ nia ñinde nde mwâta-mwâta simo tininzi sikanzi, andeta simâte tia. Anŋa yââ ñinde ma marumbu tia ndo.] *

⁴⁵ Aku mine nâ, ambo noko kie ilañeno kala kuveta kiesaka, ande ara ñana noko ma kutoto ñinde piti lâ. Ambo noko kie taitu nâ, ande ñinde nde ara koŋa tia; andeta muli noko ma kumo via ku kumo nâ. Taitu kuloŋo ŋga; ambo noko kie rua, andeta muli Maro Kindeni ma itambirano kulâ yââ ñalae ne mbââ ilo, ande ñinde nde ara tia ndo kanaŋo. [

⁴⁶ Lâ nia ñinde nde mwâta-mwâta simo tininzi sikanzi, andeta simâte tia. Anŋa yââ ñinde ma marumbu tia ndo.] †

⁴⁷ Aku mine nâ, ambo noko mata ilañeno kala kuveta kiesaka, ande ara ñana noko ma kupasiki mata ñinde piti kutambira lâ. Ambo noko mata taitu nâ, ande ñinde nde ara koŋa tia; andeta muli noko ma kumo via ku kumo nâ. Taitu kuloŋo ŋga; ambo noko mata rua, andeta muli Maro Kindeni ma itambirano kulâ yââ ñalae ne mbââ ilo, ande ñinde nde ara tia ndo kanaŋo.

⁴⁸ Lâ nia ñinde nde mwâta-mwâta simo tininzi sikanzi, andeta simâte tia. Anŋa yââ ñinde ma marumbu tia ndo.

⁴⁹ Ñana tu yââ ma ilâ panzi tamâta râranî, itogo tâi kinda uru taliŋi lâ kâpwa kulu mwasina.

⁵⁰ Tâi nde kelekele ara. Andeta kalomi ŋgere sondo ŋga; ambo tâi ne makisa marumbu lâ, ande vetâŋa tonje ikeno ñana tamâta ma siveta ne makisa ipânŋa kilo, ande tia. Ara

ñana tâi ma ikeno ŋginimi, aku ara ñana miki ma kamo ilomi kalomi taitu kunzi nimi-nambwe.”

10

Yesu itula ŋgua ñana pakâeŋa totona kâ

Matai 5:31-32, 19:1-9; Luka 16:18, Rom 7:1-3, 1 Korin 7:10-16

¹ Yesu imandi ipile Kaperneam lawea, ku iyoka ilâ pa Judia tâno ikeno pa Jodan Lââ tini pinde. Aku tamâta râra nde simâ sipasau kuku i kilo. Mine kala ipanananzi Maro Kindeni kawa ŋgua, ikura uru iveta mine.

² Aku kinzi tamâta pinde lâ Parisai ŋgu nde simâ pa Yesu. Kinzi situ sikai samâŋa papa, kala sikasoŋa tu, “Ambo tamâta tonje itu isoki kaiwa taine, ande ŋgua tukuŋa isâu papa tu ma iveta mine, tiya?”

³ Ande Yesu iporo taulo tu, “Anŋa Mose itula ŋgua tukuŋa mana pami.”

⁴ Kinzi sipai tu, “Mose isâu ñana tamâne tu ambo ingere ŋgua lâ pepa tini ñana itoto pakâeŋa kâ, aku pepa ilua kaiwa taine, ande nenzi pakâeŋa nde totona lâ.”

⁵ Aku Yesu iporo tu, “Miki nde taŋa-kaika tamwatami. Mine kala Mose ingere tukuŋa ñinde pami.

⁶ Andeta nia ndoyo, lâ zo ñinde Maro Kindeni ipulia samba wa tâno wa, ande ‘ipulianzi tamâta ku ionzi taine wa tamâne wa’.

⁷ ‘Mine nde tamâne ma ipilenzi tina-tama ku ma ipasipa kuku kaiwa taine,

⁸ aku kinzi rua ma simo tininzi lâ taitu.’ Mine nde kinzi rua ñandai simo piti piti ŋga; kinzi rua ma simo togo ilonzi wa karaenzi taitu nâ.

⁹ Mao nâ, Maro Kindeni ipanzi rua lâ taitu lâ; mine nde tamâta tonje ma itikianzi piti ndimo.”

* **9:44** 44 Nia ndoyo, ŋgua ñine kala ikeno ŋgumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonje ipânŋa lâ muli nde isenŋe ŋgua ñine ilâ kuku ŋgua ikeno muŋga. † **9:46** 46 Nia ndoyo, ŋgua ñine kala ikeno ŋgumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonje ipânŋa lâ muli nde isenŋe ŋgua ñine ilâ kuku ŋgua ikeno muŋga.

¹⁰ Yesu iporo ngua njine lâ, njinenga kinzi sitaulo silâ luma ilo. Ande kinzi pâri-tamâta sikasonja Yesu kilo nana pakâenja kâ.

¹¹ Aku ipainzi tu, “Ambo tamâne tonje isoki kaiwa taine ku ikai taine wasaseki tonje, ande tamâta njinde iveta sakamao kuku kaiwa taine wasaseki njinde, kala ilanja ipole ngua tukuja.”

¹² Aku mine nâ, ambo taine tonje ipile kaiwa tamâne ku ikai tamâne wasaseki tonje, ande taine njinde iveta sakamao kuku kaiwa tamâne wasaseki njinde, kala ilanja ipole ngua tukuja.”

Yesu itu nzâmbe panzi lâlu kiri-kiri

Matai 19:13-15, Luka 18:15-17

¹³ Kinzi tamâta pinde sikainzi lâlu kiri-kiri simâ pa Yesu. Kinzi ilonzi tu ma io mbau kâki kulunzi tu ma itu nzâmbe panzi. Andeta kinzi pâri-tamâta sileleanzi.

¹⁴ Yesu imora njinde, ku ilo kura tia, kala ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Miki ma kasâu panzi lâlu kiri-kiri tu simâ pa nana; kapono nzâla njananzi ndimo. Nana tu Maro Kindeni uru ikai maro panzi tamâta ea nenzi kalo-tawana irerege kuku lâlu kiri-kiri njine nenzi kalo-tawana.

¹⁵ Nana aporo mao nâ pami; kinzi lâlu kiri-kiri njine uru ilonzi ndo keno pa nana. Ambo tamâta tonje ilo keno mine tia, ande i ma ikura tu imo Maro Kindeni ne ngumbi ilo, ande tia ndo.”

¹⁶ Njinenga Yesu ikotinzi lâlu lâ kie kulu, ku isuja mbau itaŋo kinzi taitu-taitu kulunzi, ku itu nzâmbe panzi.

Tamâta tonje ne mbaliŋa râra

Matai 19:16-30, Luka 18:18-30

¹⁷ Yesu imandi ku iyoka ilâ, andeta tamâta tonje ipalilu imâ, ipare tuku papa ku ikasonja tu, “Pananâŋa ara, nana ma aveta mana nga ikura tu amo viâŋgu ku amo nâ.”

¹⁸ Yesu ipai tu, “Nana sâ kâ nga noko kusarawa nana tu ‘ara’, a?

Maro Kindeni simbo nâ nde Ara Tamwata.

¹⁹ Noko kusama ngua tukuja rârani: ‘Noko ma kupu tamâta pata ndimo; noko ma kuveta sakamao kuku tamâta tonje kaiwa ndimo; noko ma kupanawe ndimo; noko ma kusowe ngua laŋeŋa lâ tamâta tininzi lâ ngua nia ndimo; noko ma pwai laŋeŋa ku pwai tamâta nenzi kelekele saŋenzi ndimo; aku noko ma kumege njananzi tina-tama ku taŋa mwasa nâ panzi’.”

²⁰ Aku tamâta njinde ipai Yesu tu, “Pananâŋa, lâ zo njinde nana lâlu kiri-mwata yo, aku amo lee ikura lâ zo njine, ande nana uru apaveta kuku ngua tukuja njine rârani.”

²¹ Yesu mata ilea pa tamâta njinde ku tini mwasa papa, kala ipai tu, “Vetâŋa taitu nâ nde noko kuveta tia yo. Noko kulâ, aku kuo ne kelekele rârani ilâ panzi tamâta tu siko. Njinenga pwai mbumbu njinde aku kulanzi kinzi sugorai tamwatanzi. Ambo noko ma kuveta mine, ande noko ma kumo ara ndo lâ samba lawea. Aku kumâ, kupono muli pa nana.”

²² Andeta tamâta njinde ilonjo ngua njine, ku nao mata ipânŋa sakamao, ku iyoka tava ilo malia nâ ilâ, nana tu i nde mbaliŋa warika.

²³ Njinenga Yesu mata ileanzi ne pâri-tamâta ku ipainzi tu, “Ambo kinzi mbaliŋa warakanzi situ simo Maro Kindeni ne ngumbi ilo, ande njine nde wurâta ŋalae panzi.”

²⁴ Aku kinzi pâri-tamâta wisinzi motutu nana i ne ngua njine. Andeta Yesu itu ngua kilo ku ipainzi tu, “Miki lâlu kiri-kiri, ambo tamâta itu imo Maro Kindeni ne ngumbi ilo, ande njine nde wurâta ŋalae tina!

²⁵ Mao nâ, ambo ngoa ŋalae ‘kamel’ itu itambwa ilâ mbiri kiri-mwata ne maa ilo, ande i ma ikura tu iveta mine tia. Aku mine nâ, ambo mbaliŋa warika itu imo Maro Kindeni ne ngumbi ilo, ande njine nde wurâta ŋalae tina.”

²⁶ Kinzi pâri-tamâta nde wisinzi motu pata, kala sipakasonja

warakanzi tu, “Opopo, ambo mine, ande ea ikura tu ikai via mao nana imo ara mine ku imo nâ.”

²⁷ Aku Yesu mata ilea kaika panzi, ku iporo tu, “Kinzi tamâta warakanzi nâ ma sikura tia; anga Maro Kindeni nde ikura lâ. Mao nâ, Maro Kindeni ikura tu iveta vetânga rârâni.”

²⁸ Njeninga Petero ipai Yesu tu, “Ayo, maka muŋga kapile nema kelekele ndoni nana kaponu muli pa noko!”

²⁹ Ande Yesu iporo tu, “Nana aporo mao nâ pami; tamâta ea kinzi ilonzi pa nana kala silâ situla pâri ara, ambo sipile nenzi luma wa mota-ŋala wa mwanenzi wa tinanzi wa tamanzi wa natunzi wa nenzi tâno wa,

³⁰ ande Maro Kindeni ma itu kilo panzi nana njinde kâ mbwani rârâ njinde. Mao nâ, lâ zo nana kinzi simo tâno kulu yo, ande kinzi ma sikai luma rârâ wa mota-ŋala rârâ wa mwanenzi rârâ wa tinanzi rârâ wa natunzi rârâ wa tâno ŋalae wa. Andeta njinde nâ tia; kinzi tamâta pinde ma siveta kenzi sakamao ndo panzi tava. Aku lâ zo muli, njeninga kinzi ma sikai via mao, ma simo ara mine ku simo nâ.

³¹ Ande kinzi tamâta rârâ muŋga simo tamâta ŋalaŋala lâ tâno kulu, ande kinzi njinde ma muli simo tamâta kaa nâ. Anga kinzi tamâta rârâ muŋga simo tamâta kaa nâ lâ tâno kulu, ande kinzi njinde ma muli simo tamâta ŋalaŋala.”

Yesu iporo kilo nana ne mateŋa wa ne mandija wa

Matai 20:17-19, Luka 18:31-33

³² Yesu ikainzi ne pâri-tamâta ku soka nzâla sikâki silâ pa Jerusalem lawea. Yesu nde imbâmba iyoka imuŋga panzi. Mine kala kinzi pâri-tamâta ilonzi rârâ, anga kinzi tamâta soka mulinzi njinde nde siruru. Njeninga Yesu ikainzi ne pâri-tamâta saŋao kanaŋonzi rua silâ pa nia ŋgaŋe kilo, ku iporo panzi nana vetânga rârâ nao laiti nana ipânga papa i kâ.

³³ Ipainzi tu, “Ayo, kala njine kindi takâki talâ pa Jerusalem. Aku tamâta tonje ma io nana Tamâta Natu lâ kinzi patarawânga tamâta ŋalaŋala wa pananânga tamâta nana ŋgua tukuŋa kâ wa mbaunzi ilo. Aku kinzi ma sio nana lâ ŋgua nia, ku ma sipa ŋgua nana sipu nana pâta amâte. Aku muli, njeninga ma sio nana alâ kinzi tinikoa mbaunzi ilo.

³⁴ Aku kinzi tinikoa ma siporo ŋgua pavaligiŋa pa nana wa sisupwara tiningu wa sipalili nana lâ, njeninga ma sipu nana pâta amâte. Andeta kari ŋato lâ, njeninga ma amandi amo viâŋgu kilo.”

Yamesi ku Yoane rua situ sipânga tamâta ŋalaŋala

Matai 20:20-28

³⁵ Yesu iporo mine lâ, njeninga Sebedi natu rua Yamesi ku Yoane rua nde simâ papa ku sipai tu, “Pananânga, maka rua katu kakaŋano nana vetânga tonje, aku iloma tu noko ma kuveta mine pama.”

³⁶ Ande Yesu ikasonpanzi tu, “Miki rua ilomi tu nana ma aveta sâ tâ pami.”

³⁷ Aku kinzi rua sipai tu, “Mwanŋa, lâ zo njinde noko ma kupânga pwai koipu ŋalae, njeninga maka rua iloma tu ma kasaŋona noko tini laiti, tonje pa mbau wia kâ, anga tonje pa mbau ŋâsi kâ.”

³⁸ Andeta Yesu isia ŋgua ku ipainzi tu, “Miki rua kazizâla nana vetânga njine kala kakasaŋa nana nana. Nana ma muli anu lââ makisa ikeno kâmba tonje ilo. Tiambo miki rua kala kakura tu kanu lââ njinde, tiya? Aku miki kakura tu kakai lââ-liliŋa njinde nana ma muli akai, tiya?”

³⁹ Aku kinzi rua sipai tu, “Maka rua kurama.” Njeninga Yesu ipainzi tu, “Mao nâ, lââ makisa nana ma anu njinde, ande miki rua kala ma kanu tona. Aku nanenŋu lââ-liliŋa

ņinde, ande miki rua kala ma kakai mine nâ.

⁴⁰ Ambo taitu pateâņa nana tamâta ea ma isaņona tiningu laiti pa mbaunġu wia kâ nġa pa mbaunġu nâsi kâ, ande nġinde ikeno pa naņa tia. Maro Kindeni tamwata simbo nâ ma iwae saņonâņa nia panzi tamâta ea muņġa ipateanzi nġinde.”

⁴¹ Kinzi nawalanzi pâri-tamâta saņao nde siloņo nġine, kala wisinzi nâna panzi Yamesi ku Yoane rua.

⁴² Andeta Yesu isarawanzi tu simâ, ku ipainzi tu, “Miki kasama tu kinzi tamâta pinde uru sikai koipu panzi tinikoa nġu, aku kinzi tamâta nġalaņala nġinde uru siveta malia kiekie panzi nġu nġinde.

⁴³ Andeta mâsi mine ma ikeno miki nġinimi ndimo. Ambo tamâta tonġe itu imo tamâta nġalae lâ nġinimi, ande nzâla ikeno mine; i ma imo nemi kuleņa tamâta.

⁴⁴ Aku tamâta ea itu imo mbâna-mbâna pami, ande nzâla ikeno mine; i ma imo wurâta tamâta kaa nâ panzi tamâta rârâni.

⁴⁵ Nana tu naņa Tamâta Natu nġandai amâ nana kinzi tamâta ma sikai kuleņa pa naņa nġa. Naņa amâ nana akai kuleņa panzi tamâta, aku ma amâte nana akainzi tamâta rârâ piti lâ kondoma ilo.”

Yesu iveta tamâta tonġe mata leva-leva imora nia

Matai 20:29-34, Luka 18:35-43

⁴⁶ Nġineņa kinzi silâ sipâņa Jeriko lawea. Soka lee, aku laiti nana sipile Jeriko kâ, aku kinzi pâri-tamâta sitavanzi tamâta nġu nġalae nde soka kuku Yesu silâ. Andeta tamâta tonġe, i nâ mine Bartimeus, nde isaņona nzâla nġaņe. I mata leva-leva, kala uru isarâwa mbumbu wa kelekele panzi tamâta.

⁴⁷ Tamâta nġinde iloņo nġua tu Yesu Nasarete tamwata nġa iyoka imâ, kala isarâwa kaika tu, “Yesu, Daviti ne vâsa noko, kalo sukâņa nġanana!”

⁴⁸ Andeta kinzi tamâta rârâ simbita sipai tu, “Wa, noko kawa buu!” Andeta isarâwa kawa kâki nġalae tu, “Daviti ne vâsa, kalo sukâņa nġanana!”

⁴⁹ Aku Yesu imandi ku iporo tu, “Kasarâwa pa tamâta nġinde tu imâ.” Aku kinzi sisarâwa pa tamâta mata leva-leva nġinde ku sipai tu, “Wa, ilo kaika kumandi sânda nġa! Isarâwa pano.”

⁵⁰ Nġineņa tamâta nġinde ikai ne pasawaņa luandondo piti, ku walele nâ imandi imâ pa Yesu.

⁵¹ Aku Yesu ikasoņa tu, “Noko ilo tu naņa ma aveta mana pano.” Aku tamâta mata leva-leva ipai tu, “Pananâņa, naņa iloņġu tu matâņġu amora nia.”

⁵² Aku Yesu ipai tu, “Noko kulâ. Noko ne kalo-tawana ivetano ara lâ.” Aku walele nâ i mata ara lâ, ku imora nia. Aku iyoka Yesu muli lâ nzâla ilâ.

11

Yesu ilâ Jerusalem lawea itogo koipu nġalae

Matai 21:1-9, Luka 19:28-38, Yoane 12:12-18

¹ Kinzi silâ sipâņa Jerusalem lawea tini laiti, aku sipâņa Betfasi lawea wa Betani lawea wa, lâ Oliv Tuu wanġira. Aku Yesu isupwanzi ne pâri-tamâta rua,

² ku ipainzi tu, “Miki rua kalâ pa lawea ndai ikeno naomi nġinde, aku kalâ lawea nġinde ilo. Aku walele nâ miki ma kamora ‘donki’ natu tonġe kinzi sisine lâ imandi. Tamâta tonġe muņġa isaņona donki nġinde kumbu, ande tia. Kayaute wâlo piti, ku kakai kamâ.

³ Ambo tamâta tonġe ma ikasoņami tu, ‘Nana sâ kâ nġa miki rua kaveta mine, a?’, ande miki ma kapai tu, ‘Maro Nġalae ne wurâta nde ikeno papa, aku mwanġa i ma walele nâ io taulo imâ kilo.’”

⁴ Nġineņa kinzi rua silâ, aku simora donki natu kinzi muņġa sisine imandi nia yo lâ luma tonġe

ne nzâla tini. Aku kinzi rua siyaute wâlo piti lâ donki tini.

⁵ Andeta tamâta pinde simandi laiti, aku sikasonanzi tu, “Ayo, miki rua kaveta mana nga kayaute donki natu njinde, a?”

⁶ Aku kinzi siporo ngua taulo panzi ikura Yesu muŋga itula panzi mine, aku kinzi tamâta njinde sisâu panzi rua tu sikai donki silâ.

⁷ Njineŋga kinzi sikai donki natu njinde simâ pa Yesu. Aku siliŋi nenzi pasawaŋa luandondo kâki donki kumbu, ku Yesu isarona kulu.

⁸ Anŋa kinzi tamâta râra nde siŋga nenzi pasawaŋa luandondo lâ nzâla. Anŋa pinde nde silâ tâno ilo ku sitoto tumba lau ku sikai simâ silalaga lâ nzâla tava, ŋana Yesu ma iyoka kulu kâ.

⁹ Aku kinzi tamâta pinde nde silâ simuŋga panzi, anŋa pinde nde soka i muli, ande râraŋi sindeka sisarâwa tu, “Panaŋa pa âta! Maro Kindeni itu nzâmbe pa koipu ŋalae njine ikai i ndamwa kala imâ!

¹⁰ Mao nâ, Maro Kindeni itu nzâmbe pa tamâta njine kala imâ ikai koipu itogo timbunda Daviti mine! Tapanea Maro Kindeni i âta Tamwata!”

¹¹ Kinzi soka mine lee sipânŋa Jerusalem lawea, aku Yesu ilâ Maro Kindeni ne luma sapâŋa ilo ku mata imora ilâ wa imâ wa, ku imora kekelele râraŋi keno luma sapâŋa ilo. Andeta kari nga indue pararai lâ. Mine kala Yesu itaulo ilâ pa Betani lawea kunzi ne pâri-tamâta sanŋao kanaŋonzi rua.

Yesu iporo itu kaika papa kâi tonŋe, kala ngâla-ngâla lâ

Matai 21:18-21

¹² Aku mbwale kilo, njineŋga kinzi simandi sipile Betani lawea ku soka sitaulo silâ pa Jerusalem kilo, andeta Yesu nde putole ipu.

¹³ I mata ilâ imora kâi ‘fik’ tonŋe imandi malawae mwasa, aku lau ŋani-ŋani ŋalae njinde, kala ilâ laiti tu iroto kanaŋo. Aku ilâ papa kâi, andeta imora tu kanaŋo tonŋe keno

tia; lau nâ ikeno, ŋana tu zo ŋana ‘fik’ tu ipula kanaŋo kâ nde ipânŋa tia yo.

¹⁴ Tia ku Yesu iporo pa kâi njinde mine tu, “Noko ma kupula kanaŋo kilo tia ndo!” Aku kinzi pâri-tamâta siloŋo ne ngua njinde.

Yesu iŋaranzi mbaliŋa warakanzi lâ Maro Kindeni ne luma sapâŋa

Matai 21:12-17, Luka 19:45-48

¹⁵ Kinzi silâ lee sipânŋa Jerusalem lawea. Aku Yesu ilâ pa Maro Kindeni ne luma sapâŋa ku iŋaranzi mbaliŋa warakanzi simo sipako kekelele lâ nia njinde. Itili peke lâ kinzi tamâta ŋana sipalulua mbumbu kâ, anŋa itili paŋgi lâ kinzi tamâta siveta wurâta ŋana sipako sii ŋana patarawâŋa kâ tava.

¹⁶ Njineŋga indi kaika panzi tu ma sikai kekelele kie-kie simâ luma sapâŋa ne ngumbi ilo ndimo.

¹⁷ Aku ipainzi tu, “Maro Kindeni kawa ngua ikeno mine tu, “ ‘Nanŋgu luma nde ma kinzi sipatu ŋa tu, “Kinzi ngu ndoni nenzi luma ŋana noŋa kâ’ ”, anŋa miki nde kaveta njine ipânŋa itogo kinzi nzanzare tamâta nenzi munâŋa nia mine!”

¹⁸ Aku kinzi patarawâŋa tamâta ŋalanala nga kinzi pananâŋa tamâta ŋana ngua tukuŋa kâ nde siloŋo ngua njinde, kala siroto nzâla ŋana ma sipu i pâta imâte kâ. Andeta kinzi siruru ŋana i kâ, ŋana tu kinzi tamâta râraŋi nde wisinzi motutu ŋana i kawa ngua.

¹⁹ Aku kari indue lala lâ, njineŋga Yesu ikainzi ne pâri-tamâta sipile Jerusalem lawea ku siyâti silâ.

Ambo tamâta tonŋe kalo tawana mao ku ikai noŋa, ande Maro Kindeni ma ipaloŋo papa i

²⁰ Aku wurita mboyo, njineŋga kinzi soka silâ, aku simora kâi ‘fik’ njinde tu lau tava mburu-mburu ndoni nde ngâla-ngâla marumbu lâ.

²¹ Njineŋga Petero kalo ngere ku iporo tu, “Pananâŋa, kumora nga!

Nola noko kutu ŋgua kaika pa kâi ŋine, kala ŋgâla-ŋgâla lâ!”

²² Aku Yesu iporo taulo panzi tu, “Miki kao nemi kalo-tawana ilâ pa Maro Kindeni nâ.

²³ Naŋa aporo mao nâ pami, ambo tamâta tonje kalo tawana sondu, ku isupwa tuu ŋai mine tu, ‘Noko kumandi kupatiki kundue tâi ilo’, ambo tamâta ŋinde ilo rua-rua tia, i kalo tawana nâ kala iporo, ande Maro Kindeni ma iveta mâsi ŋinde ipânnga, ikura tamâta ŋinde iporo mine.

²⁴ Ambo miki kano pa Maro Kindeni, aku kalomi tawana ku kaporo lâ ilomi tu, ‘Mao nâ, i ma iveta ikura nanenngu noŋa mine’, ande mao nâ, i ma iveta mine.

²⁵ Andeta miki kalonjo ŋga; lâ zo ŋana miki kano pa Maro Kindeni, ambo miki kalomi ŋgere ŋana vetâŋa soki tonje tamâta tonje muŋga iveta pami, ambo miki ma kazavaru tamâta ŋinde ne soki piti lâ tini, ande miki Tamami imo samba ilo kala ma iveta mine nâ pa miki. [

²⁶ Taitu mambo miki kazavaru tamâta ŋinde ne soki piti lâ tini tia, ande Tamami imo samba ilo kala ma izavaru nemi kiesaka piti lâ tinimi tia mine nâ.”*]

Kinzi sikasonja Yesu tu ikai ea ndamwa

Matai 21:23-27, Luka 20:1-8

²⁷ Kinzi soka silâ sipânnga Jerusalem lawea kilo, aku Yesu ilâ Maro Kindeni ne luma sapâŋa ne ŋgumbi ilo. Ninennga kinzi patarawâŋa tamâta ŋalaŋala wa kinzi pananâŋa tamâta ŋana ŋgua tukuŋa kâ wa kinzi katonâŋa, ande simâ papa i.

²⁸ Aku sikasonja tu, “Wa, noko pwai ea ndamwa kala kuveta mâsi kie-kie mine, a? Anŋa ea wurâta ŋine ilano, a?”

²⁹ Andeta Yesu ipainzi tu, “Ara, naŋa kala atu akasonjami kasonâŋa tonje. Ambo miki ma kaporo ŋgua sondu itaulo imâ, ande naŋa ma aporo pwataki pami ŋana akai ea ndamwa ŋga aveta vetâŋa ŋine.”

³⁰ Ninennga ikasonjanzi tu, “Muŋga, lâ zo ŋinde Yoane Lâ-Liliŋa Tamwata iveta wurâta ŋana ililinzi tamâta, ande ea wurâta ŋinde ilua i. Miki ilomi tu Maro Kindeni wurâta ŋinde ilua i, tiya?, i tamwata nâ ilo patea tu ma iveta. Miki kaporo imâ pa naŋa ŋga!”

³¹ Andeta kinzi siporo ŋgua lâ warakanzi ŋgininzi tu, “Ambo kinda ma taporo taulo tu, ‘Maro Kindeni isupwa Yoane tu iveta wurâta ŋinde’, ande i ma iporo pa kinda tu, ‘Mine kala ŋana sâ kâ ŋga miki ŋandai kalomi tawana Yoane ne ŋgua, a?’

³² Ambo kinda ma taporo taulo tu, ‘Yoane tamwata nâ ilo patea tu ma iveta wurâta ŋinde’, ande kinzi tamâta ma wisinzi nâna ŋalae pa kinda.” (Kinzi siruru ŋananzi tamâta, ŋana tu kinzi rârâni situ Yoane nde Maro Kindeni ne ŋgua-tulâŋa tamâta mao.)

³³ Tia ku kinzi siporo ŋgua taulo pa Yesu tu, “Maka kasama tia.” Ninennga Yesu ipainzi tu, “Ara, naŋa kala ma aporo ŋgua tonje pami tia ŋana akai ea ndamwa amâ kala aveta vetâŋa ŋine.”

12

Ŋgua tambirâŋa ŋana kinzi tamâta sakamao sikatona tâno waini

Matai 21:33-46, Luka 20:9-19

¹ Aku Yesu iporo ŋgua tambirâŋa panzi mine tu, “Tamâta tonje ipâu tâno waini tonje, aku ipa ŋgumbi ŋana. Aku iveta wewe lâ tâno ilo itogo kondo ŋana sipale waini kanaŋo tu punu-punu kâ, aku ipa pâla tonje ŋana tamâta ma simo

* **11:26** 26 Nia ndoyo, ŋgua ŋine kala ikeno ŋgumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonje ipânnga lâ muli nde isenje ŋgua ŋine ilâ kuku ŋgua ikeno muŋga.

ilo sio nana tâno kê. Aku tâno nde io lâ tamâta pinde mbaunzi ilo nana sikatona ku sikai wurâta nana mbumbu kê lâ tini. Ninennga tâno warika ninde ilâ pa nia malawae tonge.

² Imo lee, aku zo laiti nana waini ma ipula kanao kê. Ninennga isupwa ne wurâta tamâta tonge ilâ pa tâno waini ninde nana ikai waini kanao pinde, ikura munnga sipa ngua tu ma silua i.

³ Andeta kinzi sikai tâno warika ne wurâta tamâta ninde kaika ku sipu pâta lâ, aku sio iyoka mbau kaa nâ itaulo ilâ.

⁴ Ninennga tâno warika isupwa wurâta tamâta tonge kilo ilâ panzi. Andeta kinzi sipu i kulu pwataki ku siveta kenzi sakamao papa.

⁵ Ninennga tâno warika isupwa wurâta tamâta tonge kilo, andeta sipu tamâta ninde pâta imâte. Aku isupwanzi wurâta tamâta râra kilo mine nâ, andeta kinzi sipunzi rârani, anga pinde nde sipunzi pâta simâte lâ.

⁶ Isupwanzi ne wurâta tamâta rârani marumbu lâ. Ninennga tâno warika kalo ngere nana tamâta taitu nâ i nandai isupwa ilâ panzi nga. Ninde nde i natu taituni nâ, aku i ilo ndo keno papa. Mine kala isupwa natu ninde ilâ panzi tamâta uru siveta wurâta lâ tâno waini ilo. I itu mine, 'Kinzi ma simege nana natungu.'

⁷ Andeta kinzi tamâta uru siveta wurâta lâ tâno ninde nde siporo lâ warakanzi ngininzi tu, 'Wa, tamâta ndai ma muli ikai tama ne mbaliņa ndoni. Ayo, nîne ma tapu pâta imâte, ande kinda warakânda ma takai i ne tâno nîne.'

⁸ Siporo ngua nîne lâ, aku marumbu; mbaunzi ilâ sikai natu ninde ku sipu pâta imâte. Anga i karae nde sisia yâti tâno nganje."

⁹ Yesu itambira ngua mine panzi lâ, ninennga ikasonanzi tu, "Ayo, tâno waini warika ma iveta mana. I ma imâ ku ma izavarunzi tamâta munnga siveta wurâta lâ tâno ninde,

ku ma tâno ninde ilanzi tamâta pinde nana sikatona kê."

¹⁰ Ninennga Yesu ipainzi tamâta nalanala ninde tu, "Tiambo miki nandai kaponi Maro Kindeni ne ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, 'Mira nîne kinzi tamâta nana sipa luma kê situ nde sakamao kala sitambira lâ, ande mirani ndaina ipânnga mira ara nana isuka luma nganje kaika kê.

¹¹ Maro Kindeni tamwata iveta vetâna ninde ipânnga lâ, kala kinda tamora ninde tu ara pâta kanao'."

¹² Yesu iporo ngua nîne lâ, aku lâ zoni ndaina kinzi tamâta nalanala situ ma sikale Yesu kaika ku sio lâ luma sakamao ilo, nana tu sisama tu Yesu itambira ngua ninde iyoke kinzi warakanzi nâ. Andeta siruru njananzi tamâta, kala nandai siveta mine nga.

Kinzi sikasoņa Yesu nana mbumbu uru silua Koipu Nalae Kaisara

Matai 22:15-22, Luka 20:19-26

¹³ Aku muli, ninennga kinzi tamâta nalanala sisupwanzi Parisai tamâta pinde sitavanzi Herot ne tamâta pinde simâ pa Yesu. Kinzi ilonzi patepa tu ambo i ma iporo ngua pinde ngâsi tâ, ande ma sio i ilâ pa ngua nia.

¹⁴ Kinzi simâ pa Yesu ku sipai tu, "Pananâna, maka kasama tu noko nde tamâta nana kuporo ngua mao kê. Noko uru kuporo ngua taituni panzi tamâta nalanala wa kinzi sugorai tamwatanzi wa. Noko ngua mao nâ uru kupanananzi tamâta nana Maro Kindeni ne vetâna kê. Mine kala maka katu kakasonano mine: 'Noko ilo mana; nenda Koipu Nalae Kaisara uru iporo kaika tu kinda ma mbumbu talua. Ayo, Mose ne ngua tukuņa isâu tu kinda ma mbumbu talua Kaisara, tiya? Ma tako, tiya?'"

¹⁵ Andeta Yesu isama kinzi kilalanzi pwataki tu kinzi nde lanjeņa tamwatanzi. Mine kala ipainzi tu,

“Nana sâ kê nga miki kakai samâna pa nana, a? Kakai mbumbu tonge kamâ ku katula pana.”

¹⁶ Aku kinzi sikai mbumbu tonge simâ. Ninennga Yesu ikasonanzi tu, “Tai wa njoa nje kala ikeno mbumbu tini, ande ea ne.” Aku siporo tu, “Kaisara ne.”

¹⁷ Ande Yesu ipainzi tu, “Mine kala Kaisara ne kelekele, ande miki kalua Kaisara. Annga Maro Kindeni ne kelekele, ande kalua Maro Kindeni.” Aku kinzi wisinzi motutu nana Yesu ne ngua nje kâ.

Kinzi sikasona Yesu nananzi tamâta simâte lâ ninennga simandi simo vianzi kilo

Matai 22:23-33, Luka 20:27-40

¹⁸ Ninennga kinzi tamâta pinde lâ Sadyusi ngu nde simâ pa Yesu. Kinzi ngu nje uru kalonzi tawana tu kinzi mateja tamâta ma muli simandi simo vianzi kilo, ande tia. Kinzi situ siveta kapa-kapa pa Yesu kala sipai tu,

¹⁹ “Pananâna, Mose munga ingere ngua tukuna tonge imâ pa kindi mine tu, ‘Ambo tamâta tonge i natu tia ku imâte, ambo i kaiwa taine imo nai yo, ande tamâta nje tai ma ikai tua kaiwa, aku kinzi rua ma sipulia lâlû itogo tua kilala mine’.”

²⁰ Siporo ngua nje lâ, ninennga sisia ngua pa Yesu mine tu, “Ayo, tamâne nzâla-kulu tonge i tai lima kanao taitu simo. Nzâla-kulu nje ikai kaiwa taine tonge, ande mwanga i tamwata imâte lâ, aku i natu tonge tia.

²¹ Mine kala i tai iyoka tua muli ku ikai taine nje itogo kaiwa mine. Ande i kala natu tia, ku imâte. Ninennga i tai kala iveta mine nâ.

²² Siveta mine lee, aku kinzi tai rârâni sikai taine taituni nje, ku kinzi kala natunzi tia, ku simâte lâ. Aku muli nga taine kala imâte.

²³ Ayo, lâ zo muli, ambo kinzi mateja tamâta ma simandi simo vianzi kilo, ande taine nje ma imo ea kaiwa lâ kinzi tai-tua lima

kanaonzi rua nje. Noko kusama tu kinzi rârâni munga sikai kaiwanzi taitu nje.”

²⁴ Ande Yesu ipainzi tu, “Opopo, miki kasama Maro Kindeni ne ngua ikeno lâ pepa tini, ande tia. Aku miki kazizâla nana i ne walo kaika mine nâ. Mine kala miki kaveta ngua palaneja rârâ.

²⁵ Lâ zo nana kinzi mateja tamâta ma simandi simo vianzi kilo, ande kinzi ma simo sitogonzi anelo lâ samba ilo mine, kala ma sipakâe tia.

²⁶ Ande nana atu aporo ngua tonge pami nana kinzi mateja tamâta nenzi mandina kâ. Mose munga ingere ngua tapârina nana kâi kiri-mwata yâa kana, ande miki nandai kapono ngua nje nga, a? Lâ tapârina nje Maro Kindeni ipai Mose tu, ‘Nana nde Abraham nga Isaka nga Yakopu nenzi Maro Nalae’.

²⁷ Ayo, ngua nje itula pa kindi tu Maro Kindeni nandai kinzi mateja tamâta nenzi Maro Nalae nga. I imo Maro Nalae panzi tamâta simo vianzi nje, nana tu lâ i nao kinzi tamâta rârâni simo vianzi nâ. Opopo, miki nemi ilo-kalo nde soki ndo.”

Maro Kindeni ne ngua tukuna ndia ipolenzi tukuna rârâni

Matai 22:34-40, Luka 10:25-37

²⁸ Ninennga pananâna tamâta nana ngua tukuna kâ tonge nde kala imâ, aku ilononzi sipawa ngua. Ilojo Yesu iporo ngua kanao nâ taulo panzi, kala ikasona Yesu tu, “Ngua tukuna ndia nde ipolenzi tukuna rârâni.”

²⁹ Ande Yesu iporo taulo tu, “Ngua tukuna taitu nde kala nje: ‘Miki Isrel ngu kalono! Maro Kindeni nde nenda Maro, aku i simbo nâ nde Maro Nalae.

³⁰ Noko ma tini mwasa ndo pa noko ne Maro Kindeni, aku kuo noko ilo ndoni wa koroani ndoni wa ilo kalo ndoni wa ne walo ndoni ilâ pa i simbo nâ.’

³¹ Anḡa ḡgua tukuḡa iyoka ḡinde muli, ande mine: ‘Noko ma tini mwasa panzi tini pinde, itogo noko tini mwasa pa tamwata mine.’ Ngua tukuḡa tonḡe nde ḡalae ku ipolenzi rua ḡine, ande tia.”

³² Aku pananāḡa tamāta ḡinde ipai Yesu tu, “Pananāḡa, noko kuporo ḡgua mao. Mao nā, Maro Kindeni simbo nā nde Maro ḡalae, aku tonḡe iregege kuku i, nde tia.”

³³ Aku kinda ma tininda mwasa ndo papa i lâ ilonda wa nenda ilo-kalo wa nenda walo ndoni wa. Aku kinda ma tininda mwasa panzi tininda pinde itogo tininda mwasa pa warakānda mine. Ambo kinda ma toka tukuḡa rua ḡine muli, ande māsi ḡine nde ma ara ndo lâ Maro Kindeni nao, ipole patarawāḡa ndoni kinzi uru simomo lâ yāâ, tava patarawāḡa kie-kie rārāni.”

³⁴ Yesu ilonḡo tamāta ḡinde iporo ḡgua ara, itogo kinzi ilo-kalo tamāta uru siporo mine. Mine kala ipai tu, “Laiti ḡana noko ne kalo-tawana ipāḡḡa sondo kâ.” Aku kinzi tamāta rārāni simege ḡana Yesu, ku ilonzi patea tu ma sikai samāḡa mine papa i kilo, ande ma tia.

*Yesu ikasonḡanzi ḡana Kirisi kâ
Matai 22:41-46, Luka 20:41-44*

³⁵ Yesu imo Maro Kindeni ne luma sapāḡa ne ḡgumbi ilo ku ipanananzi tamāta. Aku ipainzi tu, “Kinzi pananāḡa tamāta ḡana ḡgua tukuḡa kâ uru siporo tu, ‘Kirisi nde timbunda Daviti natu’. Andeta ḡgua ḡinde nde duvi mana, a?”

³⁶ ḡana tu nanayoni Koroani Sapāḡa itula ilo-kalo pa Daviti, kala Daviti tamwata iporo tu, ‘Maro Kindeni itu ḡgua pa nanenḡu Maro ḡalae mine tu, “Noko kusaḡona ḡai pa mbaunḡu wia kâ lee, ikura lâ zo ḡinde naḡa ma aonzi noko ne kazāḡa tamāta simo noko kalo”.’

³⁷ Ayo, Daviti tamwata ipatu Kirisi ḡa tu Maro ḡalae. Mine nde mana mana ḡga kinzi siporo tu Kirisi nde

Daviti ne vāsa nā, a?” Aku kinzi tamāta ḡgu ḡalae nde sindeka ḡana silonḡo Yesu ne ḡgua.

*Kinzi tamāta ḡalaḡala nenzi
vetāḡa potomule*

Matai 23:1-36, Luka 20:45-47

³⁸ Aku Yesu ipanananzi mine tu, “Miki kapakatona sondo ḡana kinzi pananāḡa tamāta ḡana ḡgua tukuḡa kâ nenzi vetāḡa. Kinzi ilonzi tu sisawa pasawaḡa luan-dondo ḡana sipasuka warakanzi tininzi kâ, ku soka silâ. Aku ilonzi tu kinzi tamāta ma simege ḡananzi ku ma siporo panzi lâ ao ḡgini tu, ‘O, tamāta ḡalae, kari ara!’

³⁹ Aku kinzi ilonzi tu sisaḡona lâ tamāta naonzi lâ luma ḡana pasauḡa kâ ilo, aku ilonzi pa saḡonāḡa nia arara lâ kâḡa-nuḡa ḡalaḡala nia tava.

⁴⁰ Kinzi uru sikai laḡeḡa panzi taine mwala, aku sipanawe nenzi luma. Aku kinzi uru sipasuka warakanzi tininzi ku sikai noḡa luandondo ḡana kinzi tamāta ma simoranzi. Andeta muli, lâ zo ḡinde Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamāta, ande kinzi ma sikai nāna ḡalae tina.”

*Sugorai taine tonḡe io ne
patarawāḡa ilâ pa Maro Kindeni
Luka 21:1-4*

⁴¹ Yesu isaḡona patarawāḡa nia tini laiti lâ luma sapāḡa ilo, aku mata ilâ imoranzi tamāta sio mbumbu lâ pinze ilo. Aku kinzi mbaliḡa warakanzi rārâ nde sio mbumbu rārâ.

⁴² Andeta ḡinenḡa sugorai taine mwala tonḡe imâ ku io mbumbu kiri-kiri rua nā indue pinze ilo.

⁴³ ḡinenḡa Yesu isarawanzi ne pâri-tamāta tu simâ, aku ipainzi tu, “Naḡa aporo mao nā pami; sugorai taine mwala ḡine io mbumbu ḡalae tina, ipole mbumbu kinzi tamāta rārāni munḡa sio lâ pinze ilo.

⁴⁴ ḡana tu kinzi rārāni nenzi mbumbu rārâ keno panzi, aku sio pinde nā ilâ pinze ilo. Anḡa taine

ɲine nde imo sugorai ndo, an-deta io ne mbumbu ndoni, kala i ne mbumbu tonje ikeno ɲana iko kapwa kâ, ande tia.”

13

Yesu itula ɲgua ɲana Maro Kindeni ne luma sapâɲa ma zavaruɲa pwapwataki

Matai 24:3, Luka 21:7

¹ Yesu ipile Maro Kindeni ne luma sapâɲa ku iyâti ilâ, ɲinenɲa i ne pâri-tamâta tonje ipai tu, “Pananâɲa, kumora mira ɲalaɲala wa luma arara ɲai!”

² Andeta Yesu iporo taulo tu, “O, noko kumoranzi luma ɲalaɲala ɲine, a? Naɲa apaino tu kinzi kazâɲa tamâta ma sipile luma ɲine ne mira tonje ikeno mira tonje kulu tia ndo. Kinzi ma sisapira rârâni iyauru bururu ndue lâ.”

Yesu iporo ɲana malia kie-kie ma muli ipâɲga

Matai 24:4-14, Luka 21:8-11

³ Yesu ikâki isaɲona Oliv Tuu kulu. Anɲa Maro Kindeni ne luma sapâɲa ikeno pa nao. ɲinenɲa Petero, ɲga Yamesi, ɲga Yoane, ɲga Andaria nde simâ papa ku sikasona tu,

⁴ “Maka katu kasama ɲine; mâsi ɲinde ma ipâɲga lâ zo ndia. Anɲa mâsi ndia ma ipâɲga muɲga ɲana itula pwataki tu mâsi ɲalaɲala ɲinde ɲga nao laiti ɲana ipâɲga kâ.”

⁵ ɲinenɲa Yesu itula ɲgua pwataki panzi tu, “Miki kapakatona sondo ɲga. Tia ma tamâta tonje ilanemi.

⁶ ɲana tu kinzi tamâta rârâ ma simâ ku sipatu naɲa ɲâɲgu, ku ma siporo tu, ‘Naɲani tamwatâɲgu kala i’, aku ma sikai lanjeɲa panzi tamâta rârâ.

⁷ Aku miki ma kalonjo paraɲa ɲalaɲala ne nduɲenani imâ laiti, aku ma kalonjo ɲgua ɲana paraɲa ɲalaɲala pinde ipâɲga nia malawae toɲa. Andeta miki ma tinimi ruru ndimo. ɲinde ma imâ ipâɲga, anɲa

zo ɲalae ɲana tâno ɲine ne zo marumbu kâ nde ipâɲga tia yo.

⁸ Kinzi tamâta lâ lawea pinde ma simandi sikai kazâɲa panzi tamâta lâ lawea pinde, anɲa ɲgu pinde ma sikai kazâɲa panzi ɲgu pinde. Ogigi ma iririɲo tâno pinde yâti taulo, aku putole ɲalae ma ipâɲga lâ tâno pinde. Mâsi ɲine rârâni ma ipâɲga muɲga, itogo nâna uru ipâɲga panzi taine kâpwa kâpwa ku itula pwataki tu pagugunja ne zoni nde imâ ipâɲga laiti lâ.

⁹ Andeta miki kapakatona warakami sondo ɲga. ɲana tu kinzi ma sikaimi kaika ku siomi lâ ɲgua nia, ku ma sipalilimi lâ luma ɲana pasauɲa kâ ilo. Aku ma siɲgunumi kamandi lâ kinzi koipu ɲalaɲala wa tamâta mbâna-mbâna wa naonzi, ɲana tu miki nemi kalotawana ikeno pa naɲa. Andeta vetâɲa ɲinde nde itogo nemi nzâla ɲana kaporo katula pâri ara panzi tamâta ɲalaɲala ɲinde.

¹⁰ Andeta Maro Kindeni ne pateâɲa ikeno tu kinzi tamâta pinde ma silâ situla pâri ara panzi tamâta simo tâno ndoni muɲga lâ ɲga, kala kinzi tamâta rârâni ma silonjo.

¹¹ Aku lâ zo ɲana kinzi ma sipa miki kaika ɲana siomi kalâ pa ɲgua nia, ande miki ma karuru ndimo, aku kalomi loko ɲana ɲgua ndia miki ma kaporo taulo panzi, mine ndimo. ɲana tu Maro Kindeni ma itula ɲgua pami lâ zo ndainani nâ ɲana kaporo yâti. Mine nde ɲandai miki warakami nâ ma kaporo ɲga; Koroani Sapâɲa ma itula ɲgua pwataki lâ kawami.

¹² Pa zo ɲinde kinzi tamâta ma sionzi ninzi-nambwe silâ kazâɲa tamâta mbaunzi ilo, ɲana ma sipunzi pâta simâte kâ. Aku kinzi tamâne kala ma siveta mine nâ panzi natunzi. Aku kinzi lâlu kala ma sikai kazâɲa panzi tinanzi tamanzi mine nâ, ku ma sionzi silâ kazâɲa tamâta mbaunzi ilo ɲana sipunzi pâta simâte kâ.

¹³ Mao nâ, kinzi tamâta rârâni ma

wisinzi nâna ñalae tina pami, ñana tu nemi kalo-tawana ikeno pa naña. Anña tamâta ea imandi kaika lee zo sakamao ñinde marumbu lâ, ande Maro Kindeni ma via mao ilua i, ma imo via mine ku imo nâ.”

Vetâña sakamao ñalae tina ma ipâñga

Matai 24:15-28

¹⁴ Aku Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Miki ma kamora vetâña sakamao ndo ipâñga iveta muso ñalae lâ nia ñinde tunja kaika ikeno ñana.” (Noko tamâta ea kupono ñgua ñine, ande kalo ñgere sondu ñana kusama duvi kâ.) “Pa zo ñinde, ara ñana kinzi tamâta simo Judia tâno ñinde ma sikâwa silâ pa nia tuu.

¹⁵ Ambo tonje imo ne luma mende kulu, ande ara ñana i ma indue ku ikâwa nâ ilâ; i ma ilâ luma ilo ñana ikai ne kelekele tonje ndimo.

¹⁶ Ambo tonje imo ne tâno ilo, ande i ma itaulo ilâ luma ilo ñana ikai ne pasawaña luandondo ndimo.

¹⁷ Opopo, lâ zo ñinde kalo-sukâña ñalae tina ma ilâ panzi taine kâpwa kâpwa wa kinzi taine ñinde natunzi simo suu tini yo.

¹⁸ Ara ñana miki ma kano kaika tu mâsi ñinde ma ipâñga lâ mâo ne zo tia.

¹⁹ Lâ zo ñinde, malia ñalae tina ma ipâñga. Nia ndoyo, lâ zo ñinde Maro Kindeni ipulia samba wa tâno wa kelekele rârâni sipâñga lâ, aku imâ lee ipâñga lâ zo ñine, ande malia kie-kie mine muña ipâñga tia ndo. Aku muli kala malia kie-kie mine ma ipâñga kilo, nde tia.

²⁰ Ambo Maro Kindeni ma io zo luandondo ñana malia kie-kie ñinde, ande kinzi tamâta rârâni ma sipamateteu marumbu lâ. Andeta i ilo ndo keno panzi tamâta muña ipateanzi ñinde, kala ma io zo ñinde mbuku taitu nâ.

²¹ Pa zo ñinde, ambo tamâta tonje ipaimi tu, ‘Kamora ñga, Kirisi imo ñai’, tâku ‘Imo ndai’, ande

miki ma kalomi tawana ñgua ñinde ndimo.

²² Ñana tu lâ zo ñinde, kinzi ‘Kirisi’ lañeña rârâ anña ñgua-tulâña tamâta lañeña rârâ ma sipâñga, ku ma siveta mâsi kie-kie pinde sitogo tu silañenzi ku siyaulanzi tamâta ñinde Maro Kindeni muña ipateanzi ñinde. Andeta kinzi ma sikura tia.

²³ Naña aporo atula vetâña ñine pwataki pami lâ, aku mao kanaño, vetâña mine ma muli ipâñga. Mine nde miki kapakatona sondu ñga.”

Mâsi rârâni ñinde ma marumbu lâ, ñineña Yesu ma imâ ipâñga

Matai 24:29-31, Luka 21:25-28

²⁴ Ñineña Yesu iporo kilo tu, “Mâsi wa malia ñalae tina ñinde ma ipâñga marumbu lâ, ñineña ‘kari mata ma ipâñga ñana, anña nzimona ma ipane nia kilo tia.

²⁵ Anña pitu ma simbe piti lâ samba tini, anña samba ne siñgâra kaika rârâni ma silâ wa simâ wa.’

²⁶ Ñineña kinzi tamâta ma simora naña Tamâta Natu amo take-take tonje ñgini amâ tava walo ñalae, aku ma simora naña kilalângu pwataki tu naña nde Maro Ñalae.

²⁷ Lâ zo ñinde naña ma aonzi nanenngu anjelo silâ sigonanzi nanenngu tamâta rârâni muña apateanzi ñinde. Mao nâ, kinzi anjelo ma silâ sikura nia ndoni lâ tâno kulu ñana sigonanzi nanenngu tamâta ñinde.

Ñgua tambirâña ñana kâi pâla-pâla itula zo

Matai 24:32-33, Luka 21:29-31

²⁸ “Miki kalomi ñgere ñana kâi pâla-pâla kâ, ñana tu ñinde ma isukami ñana kasama nanenngu ñgua ñine duvi. Lâ zo ñana kâi pâla-pâla irumba ku lau wasaseki ipâñga, ande miki kasama tu kari ne zo ñga imâ ipâñga laiti lâ.

²⁹ Aku mine nâ, ambo miki ma kamora mâsi ñinde rârâni ipâñga lâ, ñineña ma kasama tu tâno ñine ne zo ñga laiti ñana marumbu kâ.

³⁰ Naŋa aporo mao nâ pami; kinzi tamâta simo lâ zo ñine ma simâte tia yo, ñineŋga mâsi ñinde rârâni ma imâ ipânnga lâ.

³¹ Mao nâ, samba wa tâno wa ma marumbu lâ, anŋa naŋa kawânngu ñgua nde ma marumbu tia ndo, ma ikeno mine ku imo nâ.”

Maro Kindeni simbo nâ isama Yesu ne zo ñana itaulo imâ kilo kâ

Matai 24:36-51

³² Ñineŋga Yesu iporo tu, “Tamâta tonŋe isama zo ndia wa kari tai ñapia naŋa ma ataulo amâ kilo, ande tia. Kinzi aŋelo lâ samba ilo sisama ñine tia, aku naŋa Maro Kindeni Natu tamwatânngu kala asama ñine tia. Mama simbo nâ isama.

³³ Mine nde kapakatona sondo ñga, ñana tu miki kasama nanenngu zo ñana ataulo amâ kilo kâ, ande tia.

³⁴ Ñinde itogo tamâta ñalae tonŋe ipile ne luma ku iyoka ilâ pa nia tonŋe. Aku ipainzi ne wurâta tamâta tu ma sikatona i ne kekelele sondo, ñineŋga iwae wurâta panzi taitu-taitu. Aku ipai tamâta uru ikatona luma ne nzâla ñinde tu ma io tini sondo ndo.

³⁵ Mine nde miki kala kao tinimi sondo ndo, ñana tu miki kasama ñana zo ndia luma warika ma itaulo imâ kilo, ande tia. Tiambo i ma itaulo imâ lâ lala tâku mbo ñgini-ñgini tâku mbwale mbwale kâ tâku mbwale pwataki tâ; ande miki kasama tia.

³⁶ Mine nde kao tinimi sondo ku kamo nâ. Tia ma i imâ walele nâ, aku ma imora tu miki kakeno.

³⁷ Ñgua ñine naŋa aporo pa miki, ande kala aporo panzi tamâta rârâni mine nâ tu, ‘Miki ma kao tinimi sondo ku kamo nâ’.”

14

Kinzi tamâta ñalajala sipa ñgua tu ma sipu Yesu pâta imâte

Matai 26:2-5, Luka 22:1-2

¹ Ma wurita lâ mbwale mauru, ñineŋga Juda nenzi zo sapâña ñana sika puroña ne yisi tia ma

ipânnga. Kinzi sipatu kumbwa ñinde ña tu Pasova. Aku kinzi patarawâña tamâta ñalajala ñga kinzi pananâña tamâta ñana ñgua tukuña kâ nde siporo tu, “Kinda ma taveta mana ñga ma talane Yesu ku takai kaika tapu pâta imâte.”

² Andeta kinzi siporo tu, “Kinda ma taveta ñinde lâ zo sapâña tia. Tia ma kinzi tamâta wisinzi nâna ku singoloa paraña, ku ma sipara potomule.”

Taine tonŋe ipaliñi samimi lâ Yesu kulu

Matai 26:6-13, Yoane 12:1-8

³ Yesu imandi ilâ pa Betani lawea, aku imo Saimon ne luma ilo. Saimon nde tamâta tonŋe muŋga ikai pukonja tini saga-saga, andeta ñineŋga tini mbâra-mbâra kilo. Yesu isañona peke tini tu ma ika kâ, andeta taine tonŋe ikai ne mira belo ara tonŋe, samimi kuwae ara pâta ikeno ilo, ku ikai imâ pa Yesu. Samimi ñinde nde kulu ñalae tina. Aku taine ipu belo samimi ñinde kawa pwataki, ku ipaliñi samimi lâ Yesu kulu.

⁴ Taitu kinzi tamâta pinde simora ñinde ku ilonzi kura tia ndo. Kinzi siporo pa warakanzi tu, “Opopo, ñana sâ kâ ñga ipaliñi samimi ñine iyaula kaa nâ, a?”

⁵ Ambo kinda muŋga takai samimi ñinde talanzi tamâta tu siko tâ, ande kinda ma takura tu takai kulu ñalae ñinde, aku mbumbu ñinde ma talanzi sugorai tamwatanzi. Andeta tia.” Aku simbita taine ñinde pâta.

⁶ Andeta Yesu ipainzi tu, “Ñana sâ kâ ñga miki kaveta malia pa taine ñine, a? Iveta mâsi ara ndo pa naŋa.

⁷ Ñana tu kinzi sugorai tamâta ma simo kumi ikura zo zo. Mine kala lâ zo ndia miki katu kasukanzi, ande kasukanzi. Anŋa naŋa ma amo soŋgo kuku miki, ande tia.

⁸ Vetâña kala taine ikura tu iveta, ande iveta lâ. Ipaliñi samimi lâ naŋa karaenngu ñana iveta sondo ñana alâ pa kuru nia kâ.

⁹ Naŋa aporo mao nâ pami; lâ tâno ndia muli mbo kinzi ma situla pâri ara ŋana naŋa kâ, ande kinzi ma situla vetâŋa taine ŋine iveta ŋinde tona, ŋana kinzi tamâta ma kalonzi ŋgere ŋana i wa.”

Judas ipa ŋgua tu ma io Yesu lâ kinzi patarawâŋa tamâta mbaunzi ilo

Matai 26:14-16, Luka 22:3-6

¹⁰ Ŋineŋga kinzi pâri-tamâta saŋao kanaŋonzi rua nawalanzi tonje, i ŋa tu Judas Iskariot, ande ilâ panzi patarawâŋa tamâta ŋalaŋala. I itu ma ikai kulu-pâŋga ŋana Yesu kâ panzi.

¹¹ Kinzi siloŋo ŋgua ŋine ku sindeka pâta, ŋineŋga sipa ŋgua kaika ŋana mbumbu pinde ma silua i. Ŋineŋga Judas ilâ ku iroto nzâla tonje ŋana ma io Yesu lâ mbaunzi ilo.

Yesu ika kâŋa-nuŋa kunzi ne pâri-tamâta

Matai 26:17-24, Luka 22:7-14,21-23, Yoane 13:18-19

¹² Ŋineŋga zo sapâŋa ŋana sika puroŋa ne yisi tia kâ nde imâ ipâŋga lâ. Lâ zo ŋalae ŋinde, kinzi Juda tamâta uru sipunzi lama natunzi pâta simâte, ŋineŋga sika. Ŋine nde ŋana iveta kinzi kalonzi ŋgere ŋana kumbwa Pasova ne duvi kâ. Aku Yesu ne pâri-tamâta sikasonja i tu, “Noko ilo tu maka ma kalâ kaveta kâŋa-nuŋa lâ nia ndia ŋana ma taka.”

¹³ Aku Yesu isupwanzi ne pâri-tamâta rua tu silâ, ku ipainzi tu, “Miki rua kalâ lawea ŋalae ilo, aku ma kapakâtu kuku tamâta tonje lâ nzâla, ikale lââ lâ kulo ŋalae tonje. Miki rua koka i muli.

¹⁴ I ma ilâ luma tonje ilo. Ŋineŋga miki ma kaporo pa luma ŋinde warika tu, ‘Pananâŋa ne kasonjaŋa nde ikeno mine; “Luma ilo kisiŋa pwataki tonje nde keno ndia ŋana ma aka kumbwa ŋine ne kâŋa-nuŋa kunzi nanenju pâri-tamâta ŋai.’ ”

¹⁵ Ŋineŋga i ma itula luma ilo kisiŋa pwataki tonje ikeno âta pami, peke tava kelekele ŋana kâŋa-nuŋa kâ nde ikeno ŋinde. Miki rua kalâ kaveta kâpwa pa kinda lâ niani ndaina.”

¹⁶ Aku kinzi rua silâ lawea ŋalae ilo, aku simora kelekele rârâni ikeno itogo muŋga Yesu iporo panzi mine. Mine kala siveta kâŋa-nuŋa lâ ŋinde.

¹⁷ Kari indue lala pararai lâ, ŋineŋga Yesu ikainzi ne pâri-tamâta saŋao kanaŋonzi rua ku silâ sipâŋga luma ŋinde.

¹⁸ Kinzi nde sisaŋona sika yo, ande Yesu ipainzi tu, “Naŋa aporo mao nâ pami; tamâta tonje lâ miki ŋginimi ma io naŋa lâ kinzi kazâŋa tamâta mbaunzi ilo. Ande kala tamâta ŋine ika kuku naŋa.”

¹⁹ Kinzi pâri-tamâta nde siloŋo ŋgua ŋine ku ilonzi malia ndo, ku kinzi taitu-taitu sikasonja Yesu tu, “Tiambo noko kuporo ŋana naŋa kâ, tiya?”

²⁰ Ande Yesu ipainzi tu, “I nde tonje lâ miki saŋao kanaŋomi rua. Ande kala tamâta ŋine io mbau lâ kondo ilo kuku naŋa, kala maka rua kaka.

²¹ Mao nâ, naŋa Tamâta Natu ma amâte, ikura Maro Kindeni kawa ŋgua kinzi ŋgua-tulâŋa tamâta muŋga singere lâ pepa tini mine. Andeta vetâŋa sakamao ndo ma ipâŋga pa tamâta ŋine io Tamâta Natu lâ kinzi kazâŋa tamâta mbaunzi ilo. Ambo nia ndoyo tamâta ŋine tina ipagugua i tia tâ, ande ŋinde ma ara.”

Yesu waiŋa ilanzi ne pâri-tamâta
Matai 26:26-29, Luka 22:17-20,
Yoane 13:12-30, 1 Korin 11:23-26

²² Kinzi sisaŋona sika yo, ŋineŋga Yesu ikai puroŋa, kawa ndanje pa Maro Kindeni, aku ipwataki ilanzi ne pâri-tamâta. Aku iporo tu, “Miki kakai kaka. Naŋa kanaŋonju kala ŋine.”

²³ Ŋineŋga ikai kâmba waini kala mine nâ, kawa ndanje pa Maro

Kindeni, ku ilanzi, aku rârâni sinu waini lâ kâmba ñinde.

²⁴ Aku ipainzi tu, “Naña seenngu kala ñine. Ñine nde Maro Kindeni ne ñgua pâña ne kanaño. Naña apaliñi ñananzi tamâta rârâ.

²⁵ Naña aporo mao nâ pami; naña ma anu waini kanaño kilo tia lee, ikura lâ zo ñinde Maro Kindeni ma ikai Maro panzi tamâta lâ tâno kulu. Ñine nga ma anu waini waseki.”

²⁶ Yesu iporo ñgua ñine lâ, ñine nga siwâñgi wâñgiña tonje, aku simandi sipile lawea ñinde ku silâ pa Oliv Tuu.

Yesu iporo tu Petero ma ipatimoo

i
Matai 26:30-35, Luka 22:31-34, Yoane 13:36-38

²⁷ Ñine nga Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Miki rârâni nemi kalo-tawana ma imbe, ikura Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

‘Naña ma apu lama nenzi katonâña, ande kala kinzi lama ma sikâwa pwapwataki silâ.’

²⁸ Andeta muli, Maro Kindeni ma ipaño naña amandi amo viâñgu kilo, ñine nga ma ayoka amunnga pami alâ Galilaya tâno.”

²⁹ Andeta Petero ipai tu, “Ambo kinzi tamâta ñine rârâni nenzi kalo-tawana ma imbe, ande nanenngu kalo-tawana ma imbe tia ndo!”

³⁰ Andeta Yesu ipai Petero tu, “Naña aporo mao nâ pano; ma ñine mbo nâ, tatareko ma isuña kawa mbwani rua tia yo, ande noko tamwata ma kuporo kupatimoo naña mbwani ñato tu noko kusama naña tia.”

³¹ Andeta Petero iporo kaika kilo tu, “Ambo kinzi situ sipu naña pâta amâte kuku noko, ande naña ma aporo apatimoo noko mine tia ku tia ndo!” Aku kinzi pâri-tamâta rârâni kala siporo ñgua kaña taituni mine nâ.

Yesu ikai noña lâ Getsemani tâno

ilo
Matai 26:36-46, Luka 22:39-46, Yoane 18:1

³² Ñine nga kinzi silâ sipâñga tâno tonje, i ña mine Getsemani. Aku Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Miki kasanona kamo ñai, mbo naña alâ akai noña nga”.

³³ Aku ikainzi Petero, nga Yamesi, nga Yoane, aku kinzi ñato silâ kuku i. Ñine nga Yesu ilo putuka wa ilo malia ndo.

³⁴ Aku ipainzi tu, “Naña kalongu sukâña ñalae tina, aku laiti ñana iyaula naña ndo. Mine nde miki kamo ñine ku kaka mâsa.”

³⁵ Ñine nga ilâ tini, aku ikeno nao tundu lâ tâno kulu, ku ino pa Maro Kindeni ñana nâna ñalae ñinde laiti ñana ipâñga papa i kâ, tu ma ingenge ñana i kâ.

³⁶ Yesu ikai noña mine tu, “O, Mama! Noko pwura ñana kuveta vetâña rârâni. Mine kala naña atu noko ma pwai kâmba ñana nâna kâ ñine sañe naña. Ambo taitu noko ma kuveta ikura nanenngu pateña mine ndimo. Kuveta ikura noko tamwata nâ ne pateña.”

³⁷ Ñine nga Yesu itaulo ilâ panzi ne pâri-tamâta kilo, andeta sikeno. Aku ipañonzi ku ipai Petero tu, “Saimon, noko pweno, a? Mana mana nga noko pwura tia ñana kuka mâsa ikura kari tai taitu nâ, a?”

³⁸ Ara ñana miki ma kao tinimi, ku kano pa Maro Kindeni tu ma isukami ñana kamandi kaika lâ zo ndia samâña imâ ipâñga pami. Mao nâ, miki ilomi tu kaveta vetâña ara, anga karaemi nde iveta malia pami.”

³⁹ Ñine nga Yesu ipilenzi ku itaulo ilâ ikai noña kilo. Aku lâ i ne noña ñinde, ande iporo ñgua rege-rege kuku ne noña mungâña ñinde.

⁴⁰ Iikai noña lâ, ñine nga itaulo ilâ panzi ne pâri-tamâta kilo, andeta imoranzi sikeno nâ simo, ñana tu matanzi matutu pâta. Kinzi simandi

sânda, andeta mainzi, kala siporo ngua tonje pa Yesu tia.

⁴¹ Tia ku Yesu itaulo ilâ ikai noja kilo, ninenga itaulo imâ panzi ne pâri-tamâta ku ipainzi tu, “Opopo, miki kakeno kamo nai yo kapwarea, a? Kura lâ! Zo nga ipânga lâ. Kamora nga; kala njine kinzi simâ nana sio nana Tamâta Natu lâ kinzi kiesaka tamwatanzi mbaunzi ilo.

⁴² Ayo, kamandi sânda, ku toka talâ panzi! Kamora nga, tamâta nana ikai kulu-pânga nana nana kâ, ande kala imâ ipânga laiti lâ.”

Judas Iskariot io Yesu lâ kinzi kazânga tamâta mbaunzi ilo

Matai 26:47-56, Luka 22:47-53, Yoane 18:2-11

⁴³ Yesu iporo ngua njine yo, aku walele nâ Judas, ina tonje lâ Yesu ne pâri-tamâta sanao kanaanzi rua, ande imâ ipânga lâ. Aku tamâta ngu njalae tina nde sikai pila nana kazânga kâ wa kâi mbuku wa soka kuku simâ. Kinzi patarawânga tamâta njalanjala, anga kinzi pananânga tamâta nana ngua tukuja kâ, anga kinzi ngu nenzi katonânga, ande kinzi njinde munja sisupwanzi kala simâ.

⁴⁴ Ande kulu-pânga tamâta njinde munja ipainzi tu i ma iveta mâsi tonje pa Yesu. Ipainzi tu, “Nana ma anzumwa tamâta tonje nao, aku tamâta njinde nde Yesuni. Miki ma kakai i kaika ku kakatona sondo nâ kakai kalâ.”

⁴⁵ Mine kala Judas iyoka imâ pa Yesu ku walele nâ iporo tu, “Pananânga!”, ku inzumwa i nao.

⁴⁶ Ninenga kinzi kazânga tamâta pinde mbaunzi ilâ sikai Yesu kaika lâ.

⁴⁷ Andeta Yesu ne pâri-tamâta tonje nde imandi laiti, ku mbau nâ ipasu ne pila yâti ku ipu patarawânga tamâta njalae ne wurâta tamâta tonje. Aku pila isalu tana motu piti imbe ndue tâno kulu.

⁴⁸ Aku Yesu ipainzi tu, “Nana sâ kâ nga miki kakai pila njalanjala tava kâi mbuku kamâ pa nana, a?

Tiambo miki katu nana nde panawe tamwatângu, a?

⁴⁹ Ikura zo zo nana uru asanona kumi lâ Maro Kindeni ne luma sapânga ilo, ku amo apananami, andeta miki njandai kakai nana kaika lâ zo njinde nga. Andeta ara, ngua njinde kinzi ngua-tulânga tamâta munjânga singere lâ pepa tini, kala njine ipânga kanaanjo lâ.”

⁵⁰ Yesu iporo ngua mine lâ, ninenga i ne pâri-tamâta rârâni sipile i ku sikâwa silâ.

Tamâta limoa tonje ikâwa

⁵¹ Pa zo njinde tamâta limoa tonje imo kuku Yesu, ande i ipita lalava pâne tonje lâ kambwane. Andeta kinzi kazânga tamâta sikai i kaika,

⁵² andeta iyaute lalava pâne njinde piti lâ kambwane, ku ikâwa wulo-wulo nâ ilâ.

Kinzi sio Yesu ilâ pa ngua nia

Matai 26:57-68, Yoane 18:12-14,19-24

⁵³ Ninenga kinzi kazânga tamâta sikai Yesu silâ pa patarawânga tamâta nenzi tamâta njalae. Aku kinzi patarawânga tamâta njalanjala rârâni wa kinzi ngu nenzi katonânga wa kinzi pananânga tamâta nana ngua tukuja kâ wa, kinzi njinde rârâni nde sipasau lâ simo taitu.

⁵⁴ Anja Petero nde iyoka mulinzi ilâ, ku imo malawae mwasa. Iyoka ilâ patarawânga tamâta njalae ne ngumbi ilo, ku isanona kunzi sambara tamâta imwai yââ.

⁵⁵ Aku kinzi patarawânga tamâta njalanjala sitavanzi kinzi tamâta mbâna-mbâna rârâni nde sisarawanzi tamâta pinde simâ tu ma situla ngua nana Yesu ne vetânga kâ. Kinzi ilonzi tu ma sisânda vetânga soki ndia Yesu munja iveta tâ, nana ikura tu ma sipu i pata imâte. Andeta kinzi njandai sisânda i ne vetânga soki tonje nga.

⁵⁶ Nana tu kinzi tamâta rârâni sisowe ngua lanjeja kie-kie lâ Yesu tini, andeta nenzi ngua ndoni njandai kaja taitu nga.

⁵⁷ Njineŋga tamâta pinde simandi ku sisowe ŋgua lanjeŋa pinde lâ Yesu tini tu,

⁵⁸ “Maka muŋga kaloŋo i iporo mine tu, ‘Naŋa warakâŋgu ma asapira Maro Kindeni ne luma sapâŋa njine muŋga kinzi tamâta sipa lâ mbaunzi. Anŋa lâ kari ŋato nâ ma anŋunu luma wasaseki tonŋe kâki kilo. Andeta luma wasaseki njinde ŋandai kelekele kinzi tamâta sipa lâ mbaunzi ŋga.’”

⁵⁹ Andeta ŋgua kinzi sio yâti njinde ipânŋa kaŋa taitu tia, ipânŋa potomule nâ.

⁶⁰ Njineŋga patarawâŋa tamâta nenzi tamâta ŋalae imandi ŋgininzi ku ikasoŋa Yesu mine tu, “Wa, noko tini pwâka tu kuporo ŋgua tonŋe taulo panzi, a? Mana mana ŋana ŋgua njine kala sisowe lâ noko tini, a?”

⁶¹ Andeta Yesu nde kawa buu nâ, iporo ŋgua tonŋe tia. Tia ku patarawâŋa tamâta ŋalae ikasoŋa kilo tu, “Tiambo noko nde Kirisi, Maro Kindeni Sapâŋa Tamwata Natu noko, tiya?”

⁶² Njineŋga Yesu iporo tu, “Naŋani warakâŋgu kala i. Aku naŋa apaimi tu lâ zo muli, miki ma kamora naŋa Tamâta Natu asaŋona Maro Kindeni Walo Tamwata mbau pa wia kâ, aku ma kamora naŋa ayoka samba ne take-take kulu andue amâ.”

⁶³ Iporo mine lâ, njineŋga patarawâŋa tamâta ŋalae imandi isaraka tamwata ne pasawaŋa lâ tini ku iporo tu, “Kinda ma tasarawanzi tamâta pinde kilo ŋana sisowe ŋgua lâ tamâta njine tini, ande ma tia!”

⁶⁴ Miki kaloŋo ŋgua lâ. Kala njine nâ iporo ŋgua pavaligiŋa pa Maro Kindeni! Miki ilomi mana.” Aku kinzi rârâni sipa ŋgua tu, “Iveta soki ŋalae, kala ara ŋana ma sipu pâta imâte.”

⁶⁵ Njineŋga kinzi tamâta pinde sisupwara i, anŋa pinde sikau i mata lâ lalava ku mbaunzi nâ sikatu, ku

siporo tu, “Wa! Noko nde ŋgua-tulâŋa tamâta, a? Ayo, mine nde kuporo pwataki tâ; ea ipuno.” Siveta mine lee, njineŋga kinzi sambara sipoponza i kaika, ku sikai silâ.

Petero ipatimoa Yesu

Matai 26:69-75, Luka 22:56-62, Yoane 18:16-18,25-27

⁶⁶ Anŋa Petero nde imo lâmbu lâ ŋgumbi ilo. Njineŋga patarawâŋa tamâta ŋalae ne wurâta taine tonŋe iyoka imâ.

⁶⁷ Taine njinde mata ilâ imora Petero imwai yââ isaŋona, aku ilea kaika papa ku iporo tu, “Wa, noko kala muŋga kumo kuku Yesu Nasarete tamwata!”

⁶⁸ Taitu Petero ipatiâmo ku iporo mine tu, “Naŋa asama ŋgua kala noko kuporo njinde duvi tia. Naŋa azizâla ŋana.” Njineŋga Petero iyâti ilâ imandi luma ne nzâla kawa. [Ande tatareko isuŋa kawa.] *

⁶⁹ Njineŋga wurâta taine njinde imora i imandi lâ nzâla kawa, ku iporo kilo panzi tamâta simandi laiti tu, “Tamâta njine nde tamâta tonŋe lâ kinzi nawalanzi.”

⁷⁰ Taitu Petero iporo ipatiâmo kilo tu, “Mine tia!” Aku simo tini nâ, njineŋga kinzi tamâta simandi laiti njinde nde siporo pa Petero kilo tu, “Mao nâ, noko nde tamâta tonŋe lâ kinzi nawalanzi, ŋana tu noko nde Galilaya tamwata.”

⁷¹ Njineŋga Petero iporo ŋgua kaika mine tu, “Ambo naŋa alâŋe, ande naŋa ano pa Maro Kindeni tu ma iyaula naŋa; naŋa asama tamâta kala miki kaporo ŋana njinde tia ku tia ndo!”

⁷² Njineŋga walele nâ tatareko isuŋa kawa [kilo]. Aku Petero ne ilo-kalo ipânŋa ŋana ŋgua Yesu muŋga iporo tu, “Tatareko ma isuŋa kawa mbwani rua tia yo, ande noko tamwata ma kuporo kupati-moa naŋa mbwani ŋato tu noko

* **14:68** 68,72 Nia ndoyo, ŋgua njine kala ikeno ŋgumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonŋe ipânŋa lâ muli nde isenŋe ŋgua njine ilâ kuku ŋgua ikeno muŋga.

kusama nana tia.” Aku Petero ita pata kanao.

15

Sikai Yesu sila pa Pilata

Matai 27:1-2,11-15; Luka 23:1-7,13-18; Yoane 18:28-40, 19:1-16

¹ Simo lee, ku mbwale pwataki la, ninenga kinzi patarawana tamata nalajala wa kinzi ngu nenzi katonana wa kinzi panana tamata nana ngua tukuna ka wa kinzi tamata mbana-mbana rarani nde sipasau la, kala ilonzi taitu nana ma sipa Yesu la walo kaika ku sikai sila pa Rom nenzi koipu tonge, i na mine Pilata. Aku siveta ikura nenzi ngua mine.

² Ninenga Pilata ikasona Yesu tu, “Noko nde Juda nenzi koipu nalae, tiya?” Ande Yesu itu la kawa mine tu, “Noko tamwata kuporo nguani ndaina.”

³ Ninenga kinzi patarawana tamata nalajala sisowe ngua rana la Yesu tini.

⁴ Aku Pilata ipai Yesu kilo tu, “Opopo, tiambo noko ma kuporo ngua tonge taulo tia, a? Kulojo nga; kinzi sisowe ngua rana la noko tini.”

⁵ Andeta Yesu iporo ngua tonge tia, kala Pilata ilo rana.

Pilata io Yesu tu ma sipu la kai popole tini imate

Matai 27:16-26, Luka 23:16-25, Yoane 18:38-19:15

⁶ Aku Rom nenzi masi tonge nde mine; ikura mbwera mbwera, la Juda nenzi kumbwa nde, ande Pilata uru iyaute tamata tonge munga imo luma sakamao ilo, ikura kinzi Juda tamata warakanzi nenzi pateana mine.

⁷ Aku la zoni ndaina, tamata tonge imo luma sakamao ilo, i na mine Barabas. Munga i nuwala kinzi simandi sipara kunzi Rom nenzi koipu, aku sipunzi tamata pinde pata simate.

⁸ Mine kala kinzi Juda tamata sima pa Pilata ku sino papa tu ma

iveta itogo munga uru iveta panzi mine.

⁹ Ande Pilata ikasonanzi mine tu, “Tiambo miki ilomi tu nana ma ayaute Yesu, ina Juda nenzi koipu nalae, ima pami, tiya?”

¹⁰ Pilata nde isama tu kinzi patarawana tamata nalajala sipadada na nana Yesu, aku nana duvi nde ka kinzi sikai sima pa Pilata.

¹¹ Andeta kinzi patarawana tamata nalajala nde sisowe kinzi tamata ilonzi kalonzi tu ma sisarawa kaika pa Pilata tu iyaute Barabas ima panzi.

¹² Mine kala Pilata ikasonanzi tu, “Mine nde nana ma aveta mana papa tamata nine miki kapatu i na tu ‘Juda nenzi koipu nalae’, a?”

¹³ Ande kinzi sisarawa kaika tu, “Kupu la kai popole tini imate!”

¹⁴ Andeta Pilata ikasonanzi tu, “Nana sa ka, a? Iveta vetana soki ndia.” Andeta kinzi kawanzi nalae sisarawa kaika kilo tu, “Kupu la kai popole tini imate!”

¹⁵ Pilata itu iveta kie ara panzi tamata, kala iyaute Barabas ila panzi. Ninenga ikai Yesu ku io la kinzi zugu tamata mbaunzi ilo. Aku kinzi sipalili i pata la, ninenga siluku nana ma sipu la kai popole tini.

Kinzi zugu tamata siporo ngua pavaligina pa Yesu

Matai 27:27-31, Luka 23:26-32

¹⁶ Ninenga kinzi zugu tamata sikai Yesu sila Rom nenzi luma nana pasauka ka ilo, aku sisarawa panzi nawalanzi zugu tamata rana tu sima.

¹⁷ Aku siveta “a” papa Yesu ku sisawa pasawana nini tonge la tini, ninenga simwali waka-waka tonge ku sisawa la kulu tava.

¹⁸ Ninenga mbaunzi kiki siveta ngua kapa-kapa papa mine tu, “Oe, Juda nenzi koipu nalae!”

¹⁹ Ninenga sikai taumbwa tuka pinde, ku sipu i kulu mbwaninzi rana nde wa sisupwara i tini wa.

Aku sipare tukunzi papa ku sipanea i lanjeņa tona.

²⁰ Kinzi siporo ngua pavaligiņa pa Yesu mine lee, njineņa sikai pasawaņa njini piti lâ tini, ku sisawa tamwata ne pasawaņa lâ tini kilo, aku sikai silâ tu ma sipu lâ kâi popole tini.

*Kinzi sipu Yesu lâ kâi popole tini
Matai 27:33-56, Luka 23:33-49,
Yoane 19:17-37*

²¹ Kinzi soka nzâla silâ, ande sipakâtu kuku tamâta tonje, i ŋa mine Saimon, iyoka imâ ŋana ilâ papa lawea ilo kâ. Aku kinzi zugu tamâta siveta kaika papa i tu ma ikale Yesu ne kâi popole kâ. Saimon nde papa Sairini tâno kâ, aku i nde Arisande ku Rufus rua tamanzi.

²² Kinzi sikai Yesu silâ lee sipânge nia ndamwa tonje, sipatu ŋa tu Golgata. Ŋoa njine nde duvi mine tu, “Kulu Kâmba Nia”.

²³ Njineņa sikai waini pinde sigema tona lââ makisa ŋana isama nâna tia kâ, aku silua Yesu tu inu. Andeta inu tia.

²⁴ Njineņa kinzi sipu Yesu lâ kâi popole tini, aku siwae i ne pasawaņa sikai nenzi nenzi. Kinzi sipagui mira itogo satu mine, ŋana sisama tu ea ma ikai Yesu ne pasawaņa.

²⁵ Aku lâ mboyoy, kari tai lima kanaņo ŋapa, ande kinzi sipu Yesu lâ kâi popole tini.

²⁶ Aku lâ Yesu kulu âta, ande singere ngua njinde muņa sio i ilâ pa ngua nia ŋana. Singere ngua mine tu, “Juda nenzi koipu ŋalae”.

²⁷ Anņa lâ Yesu wangira, ande sisonanzi nzanzare tamwatanzi rua tona. Tonje nde sipu lâ kâi popole tonje tini papa Yesu tini pa wia kâ, anņa tonje nde sipu lâ kâi popole tonje tini papa i tini pa nâsi kâ. [

²⁸ Mine nde kinzi ngua-tulânge tamâta muņgânge nenzi ngua nde ipânge kanaņo. Ngua njinde nde mine, “Kinzi nenzi morânge tu i

imo kinzi nzanzare tamwatanzi nawalanzi.”] *

²⁹ Aku kinzi tamâta pinde soka nia njinde silâ wa simâ wa, sirurua kakalinzi ku siporo ngua pavaligiņa papa mine tu, “Oe, noko tamâta ŋana kusapira Maro Kindeni ne luma sapânge ku kuņgunu kâki kilo lâ kari ŋato nâ, a?”

³⁰ Mine nde kupavila tamwata tâ! Njine nâ kupile kâi popole aku kundue kumâ tâ!”

³¹ Aku kinzi patarawânge tamâta ŋalanala sitavanzi pananânge tamâta ŋana ngua tukuņa kâ ande kala siporo ngua pavaligiņa mine nâ. Kinzi siporo imâ naonzi nâ tu, “Opopo, i muņa ivilanzi tamâta pinde, andeta ikura ŋana ipavila tamwata kâ, ande tia!”

³² I nde Kirisi, Isrel nenzi koipu ŋalae, a? Mine nde mambo njine nâ i ma ipile kâi popole ku indue imâ, ande ma kalonda tawana i.” Aku kinzi tamâta rua muņa sipunzi lâ kâi popole simo Yesu wangira, ande kinzi rua kala siporo ngua pavaligiņa kaņa taituni nâ pa Yesu.

Yesu imâte lâ

³³ Kari ikâki imâ ŋgini lâ, njineņa kondoma ŋalae itura tâno ndoni. Ikeno mine lee lala lâ, ikura kari tai ŋato mine.

³⁴ Kari tai ŋato lâ, njineņa Yesu isuņa kawa ŋalae kâki isarâwa mine tu, “Eli, Eli, lama sabatani!” Ngua njine ne duvi nde mine, “Neņgu Maro, neņgu Maro, ŋana sâ kâ ŋa kupu muli pa naņa!”

³⁵ Aku tamâta pinde simandi laiti njinde nde siloņo Yesu ne ngua njine, andeta siloņo soki-soki kala siporo tu, “Kaloņo ŋa, isarâwa papa İlia!”

³⁶ Aku nenzi tamâta tonje ipalilu ilâ ikai nzomo, ku ipatuku lâ waini makisa ilo. Njineņa isenje lâ lumbi-lumbi tonje tini ku isuņa kâki ilâ papa Yesu kawa tu indomo kâ. Aku tamâta njinde iporo tu,

* **15:28** 28 Nia ndoyo, ngua njine kala ikeno ngumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonje imo muli nde isenje ngua njine ilâ kuku ngua ikeno muņa.

“Ara, mambo tamora nga. Tiambo Iliia ma imâ ikai i piti lâ kâi popole tini indue imâ, tâku tia tâku.”

³⁷ Andeta Yesu nde isarâwa kawa ñalae, ñinennga imâte lâ.

³⁸ Aku ndainani nâ lalava mata-tola ñalae uru itâra Maro Kindeni ne luma sapâña ilo ñinde nde ipwa pwataki pa âta ku indue papa lâmbu mo rua lâ.

³⁹ Aku kinzi zugu tamâta nenzi koipu imandi kâi popole tini laiti ñinde nde imora Yesu imâte mine, kala iporo tu, “Mao kanaño, tamâta ñine nde Maro Kindeni Natu.”

⁴⁰ Aku kinzi taine pinde kala simandi malawae mwasa ku simora mâsi ñinde tona. Maria i Makdala lawea taine imo kunzi, tava i nuwaka Maria, ina Yamesi nuwaka ku Josis rua tinanzi, anga Salomi.

⁴¹ Kinzi taine ñato ñinde muñga soka kuku Yesu sikai kuleña papa lâ Galilaya tâno. Aku kinzi taine pinde râra kala simo kunzi tona, kinzi ñinde muñga soka Yesu muli silâ Jerusalem lawea.

Kinzi sio Yesu karae lâ kuru ilo
Matai 27:57-61, Luka 23:50-56,
Yoane 19:38-42

⁴²⁻⁴³ Kari indue lala lâ, ñinennga Yosepe Arimatea lawea warika nde imâ. I nde tamâta ñalae, aku kinzi tamâta mbâna-mbâna uru siporo tu i nde tamâta ara nâ. I kala uru io tini ñana Maro Kindeni ne zo ñana ma imâ ikai maro panzi tamâta lâ tâno kulu kâ. Aku ñinde nde zo ñana siveta kekeleke sondo ñana pwareâña ne zo sapâña kâ lâ wurita. Mine kala Yosepe ilâ imandi Pilata nao. Iruru tia, ipukâe tu ino Pilata ñana ikai Yesu karae ku ilâ ikea.

⁴⁴ Andeta Pilata nde ilo rua-rua, aku iporo tu, “O, i ñine nga imâte lâ, tiya?” Aku isarâwa papa zugu tamâta nenzi koipu tu imâ, aku ikasona tu, “Yesu imâte lâ, tiya?”

⁴⁵ Pilata ilonjo ñgua lâ koipu kawa tu Yesu imâte lâ, ñinennga isâu pa Yosepe tu ma ikai Yesu karae ilâ ikea.

⁴⁶ Ñinennga Yosepe iko lalava pâne tonge ku ikai imâ, aku ikai Yesu karae piti lâ kâi popole tini. Ñinennga ilita lâ lalava pâne, ku ikai ilâ io lâ kuru ilo. Kuru ñinde muñga siveta lâ nia mira. Aku Yosepe itambumbua mira ñalae tonge ilâ ipono kuru ñinde kawa.

⁴⁷ Aku Maria i Makdala lawea taine tava i nuwaka Maria, i Josis tina, ande kinzi rua simo ndaina ku simora Yesu ne kuru nia tona.

16

Yesu imandi imo via kilo
Matai 28:1-15, Luka 24:1-49,
Yoane 20:1-23

¹ Juda nenzi pwareâña ne zo sapâña nde nga marumbu lâ. Aku wurita kilo, ñinennga kinzi taine ñato, Maria i Makdala taine, tava i nuwaka Maria, i Yamesi tina, anga Salomi, kinzi ñato siko samimi wa kekeleke kuwae ara wa ñana silâ sivala lâ Yesu karae.

² Lâ sânda, mbwale pwataki lâ, ande kinzi soka silâ pa kuru nia.

³ Soka nzâla silâ, ande sipakasona warakanzi tu, “Ea ma ivila kindi itambumbua mira piti kuru kawa.”

⁴ Kinzi soka lee sipânnga kuru nia, aku matanzi ilâ pa kuru kawa, andeta simora mira ikeno kawa tia, kala wisinzi motutu, ñana tu mira ñinde nde ñalae tina.

⁵ Ñinennga kinzi silâ kuru ilo, andeta simora tamâta limoa tonge isawa pasawaña pâne indue itura lâ. Tamâta ñinde isañona papa wia kâ. Aku kinzi taine siruru pâta lâ.

⁶ Andeta ipainzi tu, “Miki karuru ndimo! Naña asama tu miki kamâ ñana kamora Yesu Nasarete tamwata, ina muñga kinzi sipu lâ kâi popole tini. I imandi sânda lâ, kala imo ñai tia! Miki kamâ kamora nia kala muñga sio i karae ndue ikeno.

⁷ Ayo, ñine nâ miki kalâ ku kapororo panzi i ne pâri-tamâta, tava Petero, mine tu, ‘Yesu imuñga pami ilâ Galilaya tâno lâ. Miki kalâ, ma kasânda i kulu lâ niani

ndaina, ikura ngua munğa itula pami ninde’.”

⁸ Kinzi taine siloņo ngua nıne lâ, nıneņa sipile kuru sıyâti silâ pa nıa yo, aku sipalılı sikâwa silâ. Kinzi siruru pâta ku wisinzi kâki lâ, kala sitapâri pa tamâta tonęe tia.

Maria i Makdala lawea taine imora Yesu

[
⁹ Lâ sânda mboyoni Yesu imandi lâ mateņa nianzi imo via kilo. Aku lâ zoni ndaina ipatua papa Maria, i Makdala lawea taine. Taine nınde nde munğa Yesu isokinzi koroani saka lima kanaņonzi rua piti lâ i ilo.

¹⁰ Nıneņa Maria ilâ ku itapâri panzi tamâta munğa simo kuku Yesu nınde. Kinzi nde ilonzi malia, kala simo sita nâ.

¹¹ Andeta Maria ipainzi tu, “Yesu imandi lâ, kala imo via kilo! Naņa amora i lâ!” Kinzi siloņo ngua nınde, andeta nandai kalonzi tawana nęa.

Pâri-tamâta rua simora Yesu lâ nzâla

¹² Nınde ilâ lâ, nıneņa kalo-tawana tamâta rua sipile Jerusalem ku soka nzâla silâ. Andeta Yesu ipalele ipânęa itogo tamâta kaa nâ, ku ilâ ipatua panzi rua.

¹³ Kinzi rua sisama i kilala pwataki lâ, nıneņa sitaulo simâ siporo nıne pwataki panzi i ne tamâta rârani siloņo. Andeta kinzi kalonzi tawana kinzi rua nenzi ngua nınde, ande tia.

Yesu ionzi ne pâri-tamâta tu ma silâ situla pâri ara

Matai 28:16-20, Luka 24:46-48, Yoane 17:18, 20:21

¹⁴ Aku muli nęa, zo tonęe, Yesu ne pâri-tamâta saņao kanaņo taitu sisaņona sika, nıneņa Yesu imâ ipatua panzi. Andeta imbitanzi nana nenzi kalo-tawana soki-soki kâ, nana tu kinzi tamâta pinde munğa sitapâri panzi tu kinzi

simora Yesu imo via kilo, andeta tininzi pwâka tu kalonzi tawana ngua nınde.

¹⁵ Aku Yesu ipainzi tu, “Miki kalâ kakura nıa ndoni lâ tâno kulu, aku katu pâri ara panzi tamâta rârani.

¹⁶ Tamâta ea kinzi kalonzi tawana kala silılı pâri ara ne lââ, ande Maro Kindeni ma ikai kinzi nınde rârani piti lâ kondoma ilo ku ma via mao ilanzi. Anęa tamâta ea kinzi kalonzi tawana tia, ande Maro Kindeni ne pareņa-nıa ma ikeno panzi.

¹⁷ Kinzi nınde kalonzi tawana, ande Maro Kindeni ne walo ma ikeno panzi nana sıveta mâsi kaika pinde kâ. Kinzi ma sipatu naņa nânęu ku ma sisokinzi koroani saka piti lâ tamâta ilonzi, ku ma siporo ngua kaņa wasaseki kie-kie.

¹⁸ Kinzi ma sikai mwâta saka lâ mbaunzi ilo, aku ma sinu lââ sakamao nana iyaulanzi tamâta kâ, andeta kekeke nınde ma iyaulanzi tia. Aku kinzi ma sio mbalaunzi lâ pukonęa tamâta tininzi, aku kinzi pukonęa tamâta nınde ma tininzi ara kilo.”

Yesu ikâki samba ilo

Luka 24:49-53, Pâri Tamâta 1:6-

¹¹ ¹⁹ Maro Yesu iporo ngua nıne pwataki panzi lâ, nıneņa Maro Kindeni ikai i kâki samba ilo. Aku isaņona Maro Kindeni tini laiti pa mbau wia kâ.

²⁰ Nıneņa Yesu ne pâri-tamâta soka silâ sikura nıa nıa, situ pâri ara panzi tamâta. Aku Maro Nalae imo kunzi, ku isukanzi nana sıveta mâsi kaika pinde tona. Mine kala i kawa ngua kilala ipânęa nıa yo tu ngua mao kanaņo.] *

* **16:20** 9-20 Nıa ndoyo, ngua nıne kala ikeno nęumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonęe ipânęa lâ muli nde iseņęe ngua nıne ilâ kuku ngua ikeno munğa.

LUKA

Pâri ara ñana Yesu Kirisî kâ Luka ñgere

Nine nde pâri ara ñana Yesu Kirisî kâ Luka ñgere. Luka nde Juda tamâta tia; i nde Grik tamâta, ku ñgere ñgua ñine ilâ panzi tamâta lâ ñgu pinde, kinzi Juda tia, ñana igagati ilonzi kalonzi tu ma kalonzi tawana Yesu. Luka iveta wurâta ñana ivetanzi pukonja kâ, aku iyoka kuku Paulo itula pâri ara panzi tamâta lâ tinikoa ñgu (Pâri Tamâta 16:11-24). Luka ñgere pâri ara ñine, aku muli ñgere pepa ñalae tonje kilo ñana Yesu ne pâri-tamâta nenzi wurâta (kumora Pâri Tamâta). Luka ñgere ñgua rârâ ñana Yesu ne kalosukâña tava ne mâsi kaika, aku itula pwataki tu Yesu imâ tâno kulu ñana iyaute kindâ tamâta lâ ñgu rârâni piti lâ kondoma ilo.

Luka ñgere ñgua ñine ilâ pa tamâta ñalae tonje, i ña tu Tiopilas

¹ O Tiopilas, lâ zo ñine kinzi tamâta rârâ sipatogo nenzi ilo-kalo ñana ñingere pâri ara lâ pepa tini kâ. Pâri ara ñinde nde ñana vetâña rârâni Maro Ñalae Kindeni iveta ipânja ñgininda lâ.

² Kinzi ñingere ñgua ikura Yesu ne pâri-tamâta munja situla pa kindâ mine. Kinzi pâri-tamâta ñinde warakanzi matanzi simora vetâña ñinde pwataki lâ.

³ Aku naña kala akasonja wa apanâna sondo lâ ñana vetâña rârâni ñinde duvi kâ. Mine kala naña ilonju pateâ tu ma angere ñgua ñine sondo nâ pa noko, tamâta ñalae, ikura munja ipânja mine.

⁴ Naña aveta mine pano ñana duvi ñine kâ; naña ilonju tu noko ma kusama tu ñgua rârâni munja sipananano ñinde, ande ñgua mao nâ.

Anjelo Gabriel itula ñgua pa Sakaria tu Yoane Lââ-Liliña Tamwata ma ipânja

⁵ Munja, lâ zo ñinde Herot ipânja ikai koipu panzi tamâta simo Judia tâno, ande patarawâña tamâta tonje imo nia ñinde, i ña mine Sakaria. Sakaria ipânja lâ patarawâña tamâta Abaisa ne ñgu. I kaiwa nde Elisabete, aku kinzi rua nde simo lâ patarawâña tamâta munjâña Aron ne vâsa ñgu.

⁶ Kinzi rua simo sondo ndo lâ Maro Kindeni nao, ñana tu kinzi uru sipono muli pa Maro Ñalae ne ñgua tukuña rârâni. Kinzi ñana silanja sipole ñgua tukuña tonje kâ, ande tia.

⁷ Andeta kinzi rua nenzi vâsa tonje tia, ñana tu Elisabete i ñinja, aku kinzi rua ñga konja lâ.

⁸ Simo lee ku zo tonje, Abaisa ne ñgu nenzi zo ipânja tu ma siveta wurâta tonje lâ Maro Kindeni ne luma sapâña ilo.

⁹ Aku ñgu ñinde soka nenzi vetâña munjâña muli, aku siveta mâsi tonje ñana itula Maro Kindeni ne pateâña pwataki panzi tu tamâta ea lâ kinzi ñgininzi ma iveta wurâta ñinde. Aku Sakaria ña ipânja lâ ñana i ma ilâ luma sapâña ilo, ku ma isulu yââ iveta mundo kuwae ara ikâki ñana patarawâña kâ.

¹⁰ Ñinenga kari tai ñana sisulu yââ mundo kuwae ara ikâki kâ ñga ipânja lâ, ande kala Sakaria imo luma sapâña ilo. Anja kinzi tamâta ñgu ñalae nde sipasau simo nia yo ñana sikai nonja kâ.

¹¹ Ñinenga Maro Ñalae ne anjelo tonje ipânja ipatua pa Sakaria. Anjelo nde imandi patarawâña nia ñinde tini pa wia kâ.

¹² Sakaria nde mata ilâ imora anjelo ñinde, aku wisi motu lâ, ku iruru pâta kanajo.

¹³ Andeta anjelo ipai tu, "Sakaria, noko kururu ndimo. Maro Kindeni ipalono pa noko ne nonja lâ. Kulono ñga; noko kaiwa Elisabete ma

ipagugua noko natu tamâne ipângga, aku noko ma kupatu i ŋa tu Yoane.

¹⁴ Noko ma ilo ara ku kundeka nâ ŋana natu ŋinde kâ. Aku kinzi tamâta rârâ kala ma sindeka ŋana i ne paguguna kâ,

¹⁵ ŋana tu i ma ipângga tamâta ŋalae lâ Maro Kindeni nao. I ma inu waini wa lââ kaika ndimo. Aku lâ zo ŋana tina ipagugua i, ande Koroani Sapâŋa ma ipanando i ndo lâ.

¹⁶ Ŋana i ne wurâta kâ, ande kinzi tamâta rârâ lâ Isrel ŋgu ma sipalele ilonzi kalonzi itaulo imâ pa nenzi Maro Ŋalae Kindeni kilo.

¹⁷ I ma ikai Koroani ŋinde muŋga ŋgua-tulâŋa tamâta Ilia ikai, aku ma iveta wurâta imuŋga pa Maro Ŋalae. I ma iveta tamâta ilonzi pa natunzi kilo, aku ma iveta kinzi potomule tamwatanzi sipalele ilonzi kalonzi tu ma sipângga sitogonzi tamâta ŋinde uru sipono muli pa Maro Kindeni. Aku i ma ivetanzi Maro Kindeni ne pateâŋa tamâta tu simo sondo, kala Maro Ŋalae ma imâ ipângga ŋgininzi.”

¹⁸ Andeta Sakaria nde iporo taulo pa aŋelo tu, “Ambo tu ŋgua ŋine nde mao, ande naŋa ma asama ŋine kilala mâsi mana. Naŋa ŋga koŋa lâ, aŋga kaiwâŋgu kala koŋa lâ mine nâ.”

¹⁹ Andeta aŋelo itu lâ kawa tu, “Naŋa ŋâŋgu Gabriel. Naŋa uru amandi Maro Kindeni nao, kala i tamwata isupwana tu aporo pâri ara ŋine pano.

²⁰ Nanenŋu ŋgua ŋine ma ipângga kanaŋo mao nâ, lâ zo ŋinde Maro Kindeni muŋga ipatea lâ. Andeta noko ŋandai kalo tawana nanenŋu ŋgua ŋga. Mine kala kulonjo; noko kawa ma pasâe, aku noko ma kuporo ŋgua tia lee, ikura zo ŋana vetâŋa ŋine ma ipângga kanaŋo.”

²¹ Kinzi tamâta ŋgu ŋalae nde simo sio tininzi ŋana Sakaria tu ma iyâti imâ panzi kilo. Andeta zo luandondo ilâ lâ, kala ilonzi rua rua sipakasona tu, “Mana mana ŋga imo songo lâ luma sapâŋa ilo.”

²² Kinzi sio tininzi lee, ŋinenŋa Sakaria iyâti imâ pa nia yo, andeta ikura ŋana iporo ŋgua pwataki panzi, nde tia. Mine kala kinzi nenzi ilo-kalo ipângga tu i muŋga imora mâsi tonŋe lâ luma sapâŋa ilo, ŋana tu itogo lâ mbalau nâ panzi, andeta kawa nde pasâe lâ.

²³ Sakaria ne zo ŋana iveta wurâta ŋana patarawâŋa kâ ŋga marumbu lâ, ŋinenŋa itaulo ilâ pa tamwata ne lawea kilo.

²⁴ Zo pinde ilâ lâ, ŋinenŋa Sakaria kaiwa Elisabete kapwa lâ. Elisabete nde isapana tini ŋana imo luma ilo nâ, ikura nzimona lima.

²⁵ Aku Elisabete iporo tu, “Maro Ŋalae kalo sukâŋa ŋanana, ande kala ŋine iveta mine pa naŋa ŋana ikai nanenŋu maneti piti lâ ŋgu naonzi kâ.”

Aŋelo itula ŋgua pa Maria ŋana Yesu ma ipângga kâ

²⁶ Elisabete kapwa lâ, aku nzimona lima ilâ lâ, ŋinenŋa Maro Kindeni isupwa aŋelo Gabriel ilâ lawea tonŋe lâ Galilaya tâno, i ŋa mine Nasarete lawea.

²⁷ Aku Gabriel ilâ pa taine taipa tonŋe lâ lawea ŋinde, i ŋa mine Maria. Kinzi muŋga sipatea Maria pa tamâne tonŋe, i ŋa mine Yosepe, ŋana ikai kaiwa kâ. Yosepe nde imo lâ koipu ŋalae muŋgâŋa Daviti ne vâsa ŋgu.

²⁸ Gabriel nde ilâ pa Maria ku ipai tu, “Ŋgua pisi imo kuno. Maro Ŋalae itu nzâmbe ara pano wa imo kuno wa.”

²⁹ Maria ilonjo aŋelo ne ŋgua ŋine, aku ilo rârâ, ku iporo ŋgua imo ilo nâ tu, “Ŋgua ŋine nde kie mana.”

³⁰ Andeta aŋelo ipai tu, “Maria, noko kururu ndimo. Maro Kindeni ilo ara pano.

³¹ Kulonjo ŋga; noko ma kapwa, aku ma kupagugua lâlu tamâne nzâla-kulu ipângga. Noko ma kupatu i ŋa tu Yesu.

³² I ma ipângga tamâta ŋalae ndo, aku kinzi ma sipatu i ŋa tu ‘Maro Kindeni âta Tamwata Natu’. Maro

Kindeni ipatea lâ tu i ma imo koipu ñalae, itogo i timbu Daviti mine.

³³ I ma ikai koipu ñalae panzi Isrel ngu ku imo nâ. I ma ikai maro panzi tamâta ku imo mine ku imo nâ; i ne zo ma marumbu tia ndo.”

³⁴ Andeta Maria nde itu lâ anjelo kawa tu, “Ñine ma ipânnga mana. Naña tiningu ndo, aku akai tamâne tonje itogo naña kaiwânngu, ande tia.”

³⁵ Aku anjelo iporo taulo papa mine tu, “Koroani Sapâña ma imâ pano, aku Maro Kindeni âta Tamwata ne walo ñalae ma ipañando noko ndo lâ. Mine kala lâlu sapâña noko ma kupagugua ñinde, ande ma sipatu i ña tu Maro Kindeni Natu.

³⁶ Kuloño nga; noko see Elisabete nde koña lâ, andeta i natu tamâne nde ipânnga lâ, kala ikeno i kapwa ilo. Muñga kinzi siporo tu Elisabete nde ñinga, kala ñine i kapwa ikura nzimona lima lâ.

³⁷ Nana tu Maro Kindeni ikura tu iveta vetâña rârâni.”

³⁸ Maria nde iporo taulo tu, “Naña nde Maro Ñalae ne kuleña taine kaa nâ. Ara ñana i ma iveta pa naña ikura noko kuporo mine.” Ñineñga anjelo ipile Maria, aku ilâ lâ.

Maria ilâ kuku Elisabete

³⁹ Anjelo ilâ lâ, ñineñga walele nâ Maria imandi ku imbâmba ilâ pa Judia nenzi lawea tonje ikeno nia tuu.

⁴⁰ Ñineñga Maria ilâ Sakaria ne luma ilo, ku kawa “Kari ara” pa Elisabete.

⁴¹ Elisabete ilonjo Maria kawa kari ara papa, aku ndainani nâ lâlu isonnga lâ Elisabete kapwa ilo. Aku Koroani Sapâña ipañando Elisabete ndo lâ.

⁴² Ñineñga Elisabete iporo kawa ñalae mine tu, “Maro Kindeni itu nzâmbe ñalae tina pa noko, ipole nzâmbe i uru itu panzi taine pinde rârâni. Aku itu nzâmbe mine nâ papa lâlu ñine kala ikeno noko kapwa ilo tona.

⁴³ Opopo, naña nde taine kaa nâ, anga noko nde nanengu Maro Ñalae tina. Mine nde mana mana nga noko kumâ pwalele naña, a?

⁴⁴ Kuloño nga; naña tanânngu alonjo noko kawa kari ara lâ, aku ndainani nâ lâlu ikeno kapwânngu ilo ñine nde indeka ku isonnga kâki.

⁴⁵ Noko taine kalo tawana tu Maro Ñalae ma iveta pano ikura i muñga iporo mine. Mine kala Maro Kindeni ne nzâmbe ikeno pano.” Elisabete iporo ñgua ñine.

Maria ne wânngiña paneâña kâ

⁴⁶ Ñineñga Maria iporo mine tu, “Naña ilonngu apanea Maro Ñalae!

⁴⁷ Mao nâ, naña ilonngu ndoni nde indeka nâ pa Maro Kindeni, ina nanengu Yautâña Tamwata,

⁴⁸ ñana tu i ilo ara pa ne kuleña taine naña, sugorai tainengu. Pa zo ñine wa zo muli-muli wa, kinzi tamâta rârâni ma siporo tu, ‘Maro Kindeni ne nzâmbe imâ pa taine ñinde.’

⁴⁹ Kinzi ma siporo mine, ñana tu Maro Kindeni, i Kaika Warika, iveta ne mâsi ñalae tina pa naña. I ña imo sapâña.

⁵⁰ I ne kalo-sukâña imo kunzi tamâta ea uru simege ñana i kâ, pa zo ñine wa zo muli-muli wa.

⁵¹ I mbau iveta mâsi kaika ñalañala pinde lâ, aku tamâta ea kinzi uru sipasuka warakanzi tininzi, ande injaranzi sikâwa pwapwataki silâ lâ.

⁵² Maro Kindeni ikai koipu ñalañala nenzi walo sanenzi, aku itawanzi ndue lâ. Anga kinzi sugorai tamwatanzi, ande isuka kinzi kâki lâ.

⁵³ Iveta vetâña ara rârâ panzi tamâta ñinde ilonzi tu sipono muli papa i. Mine kala kinzi simo ara nâ. Anga kinzi tamâta ñinde uru sipamorai tu kinzi nde mbaliña warakanzi, ande izavarunzi pwapwataki, kala mbaunzi kaa nâ silâ.

⁵⁴⁻⁵⁵ Maro Kindeni iveta ikura ne ñgua pânña ñinde muñga iveta kunzi timbunda wukale, ande kala

isukanzi Isrel ngu, i ne wurâta tamâta kinzi. I ñandai kalo kapa nga; mine kala i ne kalo-sukâña imo kuku Abraham, aku ma imo mine kunzi Abraham ne vâsa rârâni ku imo nâ.” Maria iporo ñgua ñine.

⁵⁶ Maria imo ndaina kuku Elisabete lee, nzimona ñato ilâ lâ, ñinennga itaulo ilâ pa taine ne lawea kilo.

Elisabete ipagugua Yoane Lââ-Lilîña Tamwata ipânnga

⁵⁷ Pagugunja ne zoni nga ipânnga lâ, ñinennga Elisabete ipagugua natu tamâne nzâla-kulu ipânnga.

⁵⁸ Kinzi lawea ñinde warakanzi, sitavanzi Elisabete ninambwe wukale kinzi nde siloño pârî tu Maro Ñalae kalo sukâña ñalae ñana Elisabete, kala Elisabete ipagugua natu ipânnga lâ. Mine kala kinzi simâ ku sindeka kuku.

⁵⁹ Lâlu ipânnga lâ, aku imo kari lima kano rua lâ, ñinennga wurita kilo kinzi sive i karae, ikura Juda nenzi tukuña mine. Aku lâlu ñinde tina-tama seenzi ilonzi tu ma sio ñoa Sakaria lâ lâlu tini, itogo tama Sakaria ña mine.

⁶⁰ Andeta lâlu tina iporo tu, “Mine tia! Kinda ma tapatu i ña tu Yoane.”

⁶¹ Andeta kinzi siporo taulo tu, “Mana mana, a? Ñoa ñinde muñga ikeno noko see tonje tini, ande tia.”

⁶² Ñinennga kinzi sitogo lâ mbal-aunzi pa tama, aku sikasoña i tu i ilo patea ñoa ndia pa lâlu.

⁶³ Sakaria itogo panzi tu kekele ñana ñgua ñgerenja kâ silua, ñinennga ñngere ñgua mine tu, “I ña tu Yoane”. Aku kinzi wisinzi motutu lâ.

⁶⁴ Sakaria ñngere ñgua ñine lâ, aku ndainani nâ i kawa ipwa pwataki ku iporo ñgua kilo, aku ipanea Maro Kindeni.

⁶⁵ Kinzi tamâta lâ lawea ñinde nde wisinzi motu pâta, aku pârî ñana vetâña ñinde rârâni kâ nde ilâ isala lawea rârâni ikeno nia tuu lâ Judia tâno.

⁶⁶ Kinzi tamâta rârâ siloño pârî ñinde, aku ilonzi rârâ siporo tu,

“Ayo, mine kala muli nga lâlu ñine ma ipânnga tamâta mana.” Kinzi sisama tu Maro Ñalae ne kaika imo kuku lâlu ñinde.

Sakaria ne wânngiña paneâña kâ

⁶⁷ Ñinennga Koroani Sapâña ipanando Yoane tama Sakaria ndo lâ, kala itula ñgua pwataki mine tu,

⁶⁸ “Ayo, tapanea Maro Ñalae, ina Isrel nenzi Maro Kindeni, ñana tu i imâ ipânnga ñgininda ñana itapa ne ngu kinda piti lâ kinzi kazâña tamâta mbaunzi ilo!

⁶⁹ Mao nâ, Maro Kindeni ikai i ne wurâta tamâta Daviti ne vâsa tonje, aku ñngunu imo kinda nenda Yautâña Tamwata. Aku Daviti ne vâsa ñinde ne walo nde ñalae tina.

⁷⁰ Nanayoni, Maro Kindeni io ñgua lâ ne ñgua-tulâña tamâta sapâña kawanzi, kala situla ñgua tu i ma iveta vetâña mine nâ.

⁷¹ Aku Maro Kindeni io i imâ ñana ikea ñana kinda kâ, aku ñana iyaute kinda piti lâ nenda kazâña tamâta mbaunzi ilo.

⁷² Maro Kindeni muñga ipa ñgua tu ma ivilanzi kinda timbunda, aku ma kalo sukâña ñananzi. Aku iporo tu i ma iveta ikura ne ñgua pânja sapâña ñinde muñga iveta kunzi.

⁷³ I muñga iporo ñgua kaika ku ipa ñgua kuku timbunda Abraham mine tu,

⁷⁴ ‘Naña ma akainzi noko ne vâsa piti lâ nenzi kazâña tamâta mbaunzi ilo, aku ma apu tini kaika panzi tu ma siruru tia ñana siveta wurâta pa naña kâ.

⁷⁵ Mine kala kinzi tamâta ñinde ma sikura tu siveta wurâta pa naña, ku ma simo sapâña ku sondo ndo lâ naña naonngu, ikura zo rârâni simo vianzi lâ tâno kulu.’ ”

⁷⁶ Sakaria iporo ñgua ñine lâ, ñinennga iporo pa natu tu, “Anja noko, naña natungu, muli kinzi ma sipatu noko ña tu ‘Maro Kindeni âta Tamwata ne Ngua-Tulâña Tamâta’, ñana tu noko ma kumuñga pa Maro Ñalae ku kuveta i ne nzâla sondo papa.

⁷⁷ Mao nâ, noko ma kupanananzi i ne tamâta mine tu i ma izavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi, aku i ne vetânga njinde ma ikainzi piti lâ kondoma ilo.

⁷⁸ Kinda nenda Maro Kindeni ma iveta mine, nana tu i nde kalosukânga warika. Mine kala i ma io Yautânga Tamwata indue imâ pa kinda itogo samba ne sinâla mine,

⁷⁹ nana ipanenzi tamâta njinde simo kondoma ilo kala siruru pâta nana mateŋa kâ. Aku i ma itula nzâla pa kinda nana tamo ara kuku i kâ." Sakaria iporo ngua njine pa natu Yoane.

⁸⁰ Aku simo lee ku muli nga, lâlu njinde itumbu njae lâ, aku Koroani Sapânga ilo-kalo ara ilua. Aku i uru imo nia bilimu nâ lee, njinnga i ne zo nana ipatua lâ kinzi Isrel ngu naonzi kâ nde ipânga lâ.

2

Maria ipagugua Yesu Matai 1:18-25

¹ Pa zo njinde, Rom nenzi koipu njalae Kaisara Ogastus itu ngua tukuŋa panzi ne wurâta tamâta tu ma silâ pa tâno ndoni Rom uru ikatona njinde, nana singere tamâta rârâni njanzi kâ.

² Kinzi Rom muŋga nandai siveta wurâta mine nana singere tamâta njanzi kâ. Aku wurâta njine ipânga lâ zo njinde Sairinias ikai Rom ndamwa ku imo koipu lâ Siria tâno.

³ Mine kala kinzi tamâta rârâni simo lombo lâ lawea pinde nde sitaulo silâ pa warakanzi timbunzi nenzi lawea lawea tu ma singere njanzi kâ.

⁴ Aku Yosepe nde see papa Daviti ne vâsa ngu kâ. Mine kala ipile Nasarete lawea lâ Galilaya tâno, aku ilâ pa Daviti ne lawea, i na tu Betlehem lawea, lâ Judia tâno.

⁵ Yosepe ikai kaiwa Maria, aku rua silâ Betlehem nana singere njanzi kâ. Kinzi rua nandai sikeno taitu nga. Maria tini ndo yo, andeta i kapwa nana natu nzâla-kulu kâ.

⁶ Kinzi rua simo Betlehem yo, njinnga paguguŋa ne zo nga ipânga lâ.

⁷ Aku Maria ipagugua natu tamâne nzâla-kulu ipânga, aku itura lâ lalava ilo, ku innga ndue ikeno bulmakao nenzi kondo nana kânga kâ ilo. Kinzi simo bulmakao nenzi pâla tonje ilo, nana tu lombo nenzi luma nde tamâta sipipi lâ.

Kinzi anjelo silâ panzi "lama" nenzi katonânga

⁸ Kinzi "lama" nenzi katonânga tamâta pinde nde simo tâno ilo papa nia njinde njanje-njanje, sikai wurâta nana sikatonanzi lama pa mbo kâ.

⁹ Njinnga walele nâ Maro Njalae ne anjelo tonje imâ ipatua panzi, aku Maro Njalae ne sinâla nde isinalanzi pâta lâ. Mine kala siruru pâta kanaŋo.

¹⁰ Andeta anjelo ipainzi tu, "Miki karuru ndimo. Kaloŋo nga; nana akai pâri ara kala amâ pami, aku pâri ara njine nde nana iveta kinzi tamâta rârâni sindeka nâ.

¹¹ Nana tu njine kari, lâ Daviti ne lawea, ande taine tonje ipagugua miki nemi Yautânga Tamwata, kala ipânga lâ. I nde Kirisi, Maro Kindeni ne Pateânga Tamâta, aku i nde Maro Njalae.

¹² Miki ma kamora nanengu ngua njine kanaŋo kilala mine; miki ma kamora lâlu puro-puro tonje silita lâ lalava lâ, aku ikeno bulmakao nenzi kondo ilo."

¹³ Anjelo itula ngua mine lâ, njinnga walele nâ samba ne anjelo ngu njalae tina nde simâ sipânga kuku, aku sipanea Maro Kindeni mine tu,

¹⁴ "Paneânga ilâ pa Maro Kindeni imo âta kâ! Wisi-pisi imâ panzi tamâta simo tâno kulu, kinzi njinde Maro Kindeni ilo ara panzi!"

Lama nenzi katonânga silâ tu simora Yesu kâ

¹⁵ Kinzi anjelo nde siporo ngua njine panzi lama nenzi katonânga marumbu lâ, njinnga sipilenzi ku

sikâki sitaulo silâ pa samba ilo kilo. Silâ lâ, ñinennga kinzi lama nenzi katonâña nde siporo lâ warakanzi ñgininzi mine tu, “Ayo, toka talâ Betlehem, tamora mâsi ñine Maro Ñalae itula pa kinda!”

¹⁶ Kinzi silâ walele nâ, aku sisânda Maria ku Yosepe rua kulunzi, aku simora lâlu ikeno bulmakao nenzi kondo ilo.

¹⁷ Kinzi simora lâlu lâ, ñinennga silâ ku siporo situla ñgua rârâni kinzi aņelo muņa situla panzi ñana lâluni ñinde kâ.

¹⁸ Kinzi tamâta siloņo ñgua kinzi lama nenzi katonâña siporo panzi ñinde, aku kinzi rârâni nde ilonzi rârâ.

¹⁹ Aņa Maria nde ipa ñgua ñinde ndoni kaika lâ ikeno i ilo kalo.

²⁰ Ñinennga kinzi lama nenzi katonâña nde sitaulo silâ, aku siwâņgi sipanea Maro Kindeni ñana mâsi ñalae kinzi simora ku siloņo ñinde, ikura kinzi aņelo muņa situla panzi mine.

Noa silua Yesu

²¹ Kari lima kanaņo rua ilâ lâ, aku wurita kilo, ñinennga kinzi siveta ikura Juda nenzi mâsi mine, aku sive lâlu karae. Aku sipatu i ña tu Yesu, ñoa ñine aņelo muņa itula pwataki, lâ zo ñinde lâlu ñandai ipâņa imo tina kapwa ilo ñga.

Simeon kuku Ana rua simora Yesu lâ Maro Kindeni ne luma sapâņa

²² Simo lee ku kari tamâta rua (40) ilâ lâ, ñinennga Maria ku Yosepe rua nenzi zo ipâņa ñana siveta patarawâña ñana tini mbâra-mbâra kâ, ikura Mose ne ñgua tukuņa mine. Mine kala kinzi rua sikai lâlu ku sikâki silâ pa Jerusalem lawea ñana siveta patarawâña kâ. Aku kinzi ilonzi tu lâlu ma ikai nzâmbe ñana muli iveta wurâta pa Maro Kindeni kâ tona.

²³ (Nenzi vetâña ñine nde iyoke Maro Ñalae ne ñgua tukuņa tonje ikeno mine tu, “Kinzi lâlu tamâne nzâla-kulu rârâni, ande ma sikai

nzâmbe ñana muli siveta wurâta pa Maro Ñalae kâ”.)

²⁴ Aku rua nenzi patarawâña ñinde kala iyoke Maro Ñalae ne ñgua tukuņa tonje kilo ikeno mine tu, “Noko ma kuonzi sii gugu rua tâku sii bâlu rua, itogo patarawâña mine.”

²⁵ Lâ zo ñinde, tamâta tonje imo Jerusalem, i ña mine Simeon. I nde tamâta sondo, aku uru imege ñana Maro Kindeni wa ipono muli pa i ne ñgua tukuņa wa. Aku i uru io tini ñana Maro Kindeni ne Pateâña Tamâta tu ma imâ ñana ivilanzi Isrel ñgu kâ. Koroani Sapâña nde uru imo kuku Simeon.

²⁶ Nanayoni Koroani Sapâña itula ñgua pwataki pa Simeon tu i ma imâte tia yo, ande i mata ma imora Kirisi, Maro Ñalae ne Pateâña Tamâta.

²⁷ Aku lâ zoni ndaina, Koroani Sapâña igagati Simeon ilo tu ma ilâ pa Maro Kindeni ne luma sapâña. Simeon nde imo nia ñinde yo, ñinennga lâlu tina-tama nde sikai Yesu simâ pa luma sapâña ñana siveta vetâña ikura Mose ne ñgua tukuņa mine.

²⁸ Aku Simeon nde ilâ panzi, aku mbau ilâ ikoti lâlu ku ipanea Maro Kindeni mine tu,

²⁹ “Maro Ñalae, muņa noko kupa ñgua kuku ne wurâta tamâta naņa, kala ñine ñga ipâņa kanaņo lâ. Mine kala naņa wisinggu pisi nâ, aku aluku lâ ñana amâ pano.

³⁰ Ñana tu naņa matâņgu amora tamâta ñine noko kupatea lâ ñana imo maka nema Yautâña Tamwata,

³¹ aku noko kuņgunu i imandi lâ kinzi tamâta rârâni naonzi lâ.

³² Ina itogo sinâla tonje ñana itula noko kilala pwataki panzi tinikoa ñgu. Aku kinzi tamâta rârâni ma sisuka noko ne ñgu maka Isrel ñama kâki.”

³³ Yesu tina-tama nde ilonzi rârâ ñana ñgua ñine Simeon iporo ñana lâlu kâ.

³⁴ Ñinennga Simeon itu nzâmbe panzi, aku iporo pa lâlu tina

Maria mine tu, “Kuloŋo ŋga; Maro Kindeni ipatea lâlu ŋine ŋana ive-tanzi tamâta rârâ lâ Isrel ŋgu patanzi sindue, aŋga ŋana ivetanzi rârâ simo vianzi. I ma imo itogo Maro Kindeni kilala mine, kala kinzi tamâta rârâ ma sipu mulinzi papa.

³⁵ Mine kala kinzi tamâta rârâ nenzi ilo-kalo ma ipâŋga nia yo. Andeta kalo-sukâŋa ŋalae tina ma isowe noko taine ilo pwataki tona, itogo pila mata uru isowenzi tamâta mine.”

³⁶ Aku ŋgua-tulâŋa taine koŋa tonje kala imo Jerusalem lawea tona, i ŋa mine Ana. I tama nde Panyuel, aku i nde imo lâ Asa ne vâsa ŋgu. Taine ŋinde nde koŋa lâ. Nia ndoyo i taine taipa yo, aku ikâe kaiwa tamâne ku imo kuku ikura mbwera lima kanaŋo rua.

³⁷ Ŋineŋga i kaiwa ŋinde imâte lâ, aku taine simbo nâ imo lee ikura i ne mbwera tamâta ŋapa kanaŋo ŋapa (84). Taine mwala ŋinde nde uru ipile Maro Kindeni ne luma sapâŋa, ande tia; ikura kari wa mbo wa i uru itu kaika ŋana kâpwa kâ ku imo ikai noŋa nâ.

³⁸ Aku lâ zo ndainani nâ, taine ŋinde kala imâ ipâŋga panzi Yesu tina-tama. I kawa ndaŋge pa Maro Kindeni, aku iporo itula ŋgua pwataki ŋana lâlu ŋinde kâ panzi tamâta pinde, kinzi ŋinde uru sio tininzi ŋana Maro Kindeni tu ma iyautenzi tamâta simo Jerusalem lawea ŋinde piti lâ kazâŋa ilo.

Yosepe ku Maria rua sitaulo pa Nasarete lawea

³⁹ Yosepe ku Maria rua siveta vetâŋa rârâni marumbu lâ, ikura Maro Ŋalae ne ŋgua tukunja mine, ŋineŋga sitaulo silâ pa warakanzi nenzi lawea Nasarete kilo, lâ Galilaya tâno.

⁴⁰ Aŋga lâlu nde itumbu ŋalae, aku i tini kaika lâ. Aku Maro Kindeni ne wisi-wisi imo kuku i, kala itumbu tava ilo-kalo sondo nâ.

Yesu ilâ pa Maro Kindeni ne luma sapâŋa

⁴¹ Ikura mbwera mbwera, Yesu tina-tama nde uru sikâki silâ pa Jerusalem lawea ŋana simora kumbwa Pasova kâ.

⁴² Aku simo lee, ku Yesu ne mbwera saŋao kanaŋo rua lâ. Aku lâ mbwera ŋinde kinzi siveta ikura kumbwa nzalani mine, aku silâ Jerusalem. Aku sikai Yesu iyoka kunzi silâ.

⁴³ Simo lee, ku kumbwa ne zo marumbu lâ, ŋineŋga Maria ku Yosepe rua sitaulo silâ pa nenzi lawea kilo. Aŋga Yesu nde ilâ kunzi tia, imo Jerusalem ni. Andeta i tina-tama nde sizizâla ŋana ŋine kâ.

⁴⁴ Kinzi rua ilonzi pateo tu Yesu iyoka kunzi tamâta pinde tâ. Tia ku soka lee lala lâ, ŋineŋga siroto ŋana Yesu kâ lâ ninzi-nambwe wa seenzi wa ŋgininzi.

⁴⁵ Siroto siroto lee, andeta sisânda Yesu kulu tia. Mine kala wurita kilo kinzi rua sitaulo silâ pa Jerusalem kilo tu ma siroto ŋana.

⁴⁶ Kinzi rua sipâŋga Jerusalem lâ, ŋineŋga siroto ŋana Yesu kâ. Andeta tia. Aku wurita kilo, ŋineŋga sisânda i kulu lâ Maro Kindeni ne luma sapâŋa ilo. I nde isanona kinzi pananâŋa tamâta ŋgininzi, itambira taŋa pa nenzi ŋgua wa ikasonanzi ŋgua pinde tona.

⁴⁷ Kinzi pananâŋa tamâta siloŋo Yesu ne ŋgua ŋinde, ande kinzi rârâni wisinzi motutu ŋana i ne ilo-kalo wa ŋgua kanaŋo iporo taulo panzi ŋinde wa.

⁴⁸ Tina ku tama rua nde simora Yesu ku wisinzi motutu lâ. Aku tina ipai tu, “Natunŋu, ŋana sâ kâ ŋga noko kuveta mine pa maka rua, a? Maka rua tama rua iloma malia ndo, kala kamo kaveta rotoŋa ŋalae ŋanano.”

⁴⁹ Andeta Yesu nde itu lâ kawa tu, “Mana mana ŋga miki rua kaveta rotoŋa ŋana naŋa kâ, a? Tiambo miki rua kazizâla tu nanenŋu wurâta keno ŋana amo naŋa Mama ne luma ilo, tiya?”

⁵⁰ Andeta kinzi rua sizizâla ŋana ŋgua Yesu iporo panzi ŋinde ne

duvi.

⁵¹ Ninennga Yesu iyâti kunzi, aku sitaulo silâ sindue pa Nasarete lawea kilo. Aku ikura zo zo, Yesu taŋa mwasa nâ ipono muli pa kinzi rua nenzi ŋgua. Aku i tina nde kalo ŋgere ŋana ŋgua ŋinde rârâni kâ, aku ipa kaika lâ keno i ilo kalo.

⁵² Aku Yesu nde itumbu ŋalae tava ilo-kalo ara nâ, aku Maro Kindeni wa kinzi tamâta wa nde tininzi mwasa nâ papa i.

3

Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata itula ŋgua

Matai 3:1-11, Malaka 1:1-8, Yoane 1:6-8,15-37

¹ Koipu Ŋalae Kaisara Taiberias ikai poe ikura mbwera saŋao kanaŋo lima lâ. Aku lâ zo ŋinde, Pontius Pilata imo tamâta mbâna-mbâna lâ Judia tâno, aŋga Herot nde ikai koipu lâ Galilaya tâno, aŋga i tai Pilip nde ikai koipu lâ Ituria tâno wa Trakonitis tâno wa, aŋga Lisaniyas nde ikai koipu lâ Abilene tâno.

² Aŋga Anas ku Kaiafas rua nde simo mbâna-mbâna panzi patarawâŋa tamâta rârâni. Aku lâ zoni ndaina, Maro Kindeni kawa ŋgua imâ pa Sakaria natu Yoane, lâ nia bilimu.

³ Ninennga Yoane iyoka ilâ ikura nia rârâni ikeno Jodan Lââ tini laiti. Aku itula ŋgua panzi tamâta tu ambo sipalele ilonzi kalonzi, ande Maro Kindeni ma izavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi. Ninennga Yoane ililinzi lâ lââ.

⁴ Yoane ne wurâta ŋine iyoke ŋgua-tulâŋa tamâta Aisaia ne ŋgua tonŋe muŋga ŋgere lâ pepa tini. Ŋgua ŋinde nde ikeno mine tu,

“Lâ nia bilimu, sarawâŋa tonŋe iyoka lâ tamâta tonŋe kawa imâ mine tu, ‘Kaveta nzâla sondo ŋana Maro Ŋalae ma imâ kâ.

⁵ Katatau nia kawa kawa, aku kaso tuu wa nia ndamwa ndamwa tu ma sipâŋga nia papata ndo. Aŋga nzâla mwaŋgi mwaŋgi wa nzâla pakakâe

wa, ande ŋinde miki ma kaveta sondo ndo.

⁶ Aku kinzi tamâta rârâni simo tâno kulu ma simora Maro Kindeni ne vetâŋa ŋana iyautenzi tamâta piti lâ kondoma ilo.’ ”

⁷ Kinzi tamâta rârâ nde simâ pa Yoane tu ma ililinzi, andeta ipainzi tu, “Miki nde mwâta saka-mao natunzi! Miki ea ipaimi tu kakâwa ŋana Maro Kindeni ne wisi-nâna kâ, a?

⁸ Miki ŋandai kaveta vetâŋa arara ŋga. Ambo miki ma kaveta vetâŋa ara pinde, ande ŋinde ma itula ilomi kalomi pwataki tu miki kapalele ilomi kalomi lâ. Miki uru kaporo kaa nâ lâ warakami ŋginimi tu, ‘Abraham nde maka timbuma’, aku lâ ŋgua ŋine miki katu Maro Kindeni ne pareŋa-nia ŋana nemi kiesaka kâ ma ŋgenŋe ŋanami. Opopo, miki kapalâŋe ndo! Naŋa aporo mao nâ pami; Maro Kindeni ikura tu ikainzi mira ŋai ku ivetanzi sipâŋga Abraham ne vâsa, sitogo miki mine!

⁹ Kavasi nde ikeno lâ kâi duvi tini. Kâi ndia uru ipula kanaŋo ara tia, ŋinde Maro Kindeni ma iso piti irumbia lâ yââ ikana lâ.”

¹⁰ Kinzi tamâta siloŋo Yoane iporo ŋgua mine, ŋinennga sikasoŋa tu, “Ambo mine, ande maka ma kaveta mana.”

¹¹ Aku Yoane itu lâ kawanzi tu, “Ambo tamâta tonŋe ne pasawaŋa rua keno papa, ande ara ŋana pasawaŋa taitu ma ilua tamâta ne pasawaŋa tonŋe tia ŋinde. Ambo tamâta tonŋe kâ kâpwa keno papa, ande ara ŋana i kala ma iveta mine nâ.”

¹² Aŋga kinzi tamâta pinde uru siveta wurâta pa Rom ŋana mbumbu kainja kâ, ande kala simâ pa Yoane ŋana ililinzi kâ. Aku kinzi kala sikasoŋa Yoane tu, “Pananâŋa, aŋga maka nde ma kaveta mana.”

¹³ Ande Yoane ipainzi tu, “Miki ma kakai mbumbu sondo nâ, ikura nemi koipu nenzi ŋgua mine. Kakai mbumbu pinde kaa nâ saŋenzi tamâta ndimo.”

¹⁴ Anġa kinzi zugu tamâta pinde kala sikasonġa Yoane tu, “Anġa maka nde ma kaveta mana.” Aku Yoane itu lâ kawanzi tu, “Miki ma kaveta rurunġa panzi tamâta wa kaveta nġua laġeġa panzi nġana kakai mbumbu saġenzi ndimo. Miki ma kakai warakami nâ nemi kulu, aku ilomi yosi nġana tamâta pinde nenzi mbumbu ndimo.”

¹⁵ Kinzi tamâta ilonzi igagatinzi, kala sio tininzi nġana mâsi kaika tonġe tu ma imâ ipânġa naonzi tâ. Ilonzi iroto, aku siporo imâ warakanzi nâ nġininzi tu, “Tiambo Yoane nde Kirisi, tiya?”

¹⁶ Andeta Yoane itu lâ kawanzi ku iporo pa kinzi râranî tu, “Naġa alilimi lâ lââ nâ; anġa tamâta tonġe iyoka naġa mulinġu mwanġa imâ, aku i ne walo nde ipole nanenġu walo. I nde tamâta nġalae, ande kala naġa amo i kalo, atogo tamâta kaa nâ mine. Nanenġu ara ikeno pana nġana ayaute wâlo piti lâ i ne kie kâmba, itogo i ne wurâta tamâta sugorai ma iveta mine, ande tia. I ma ililimi lâ Koroani Sapânġa wa yââ wa.

¹⁷ I ne kâro-kâro keno i mbalau ilo, aku ma ikaro ‘wit’ ne kina itambira lâ. I ma igona ‘wit’ kanaanġo ku io lâ kâpwa ne luma ilo; anġa kina nde ma irumbia lâ yââ nġinde uru mela-mela mine ku imo nâ.”

¹⁸ Aku Yoane itula nġua rârà pinde panzi tamâta tona, nġana igagati ilonzi kalonzi kâ. Aku itula pâri ara panzi tona.

Herot io Yoane lâ luma sakamao ilo

¹⁹ Andeta Yoane uru imbita ku ilelea Koipu Herot, nġana tu Herot ipanawe taine tonġe, i nġa tu Herodias. Taine nġinde nde Herot tai Pilip kaiwa. Aku Yoane uru ilelea Herot nġana vetânġa potomule kie-kie pinde munġa iveta tona.

²⁰ Nġinenġa Herot iveta soki nġalae tina tonġe kilo, nġana tu isupwanzi ne tamâta silâ, aku sikai Yoane kaika ku sio lâ luma sakamao ilo.

Yoane ilili Yesu Matai 3:13-17, Malaka 1:9-11, Yoane 1:31-34

²¹ Munġa, lâ zo nġinde kinzi tamâta rârà simâ pa Yoane nġana ililinzi kâ, ande Yesu kala imâ papa tu ikai lââ-liliġa. Aku Yoane ilili i lâ, nġinenġa Yesu ino pa Maro Kindeni. Imo ikai noġa yo, nġinenġa samba ipwa pwataki,

²² aku Koroani Sapânġa itogo bâlu mine indue imâ pa Yesu. Nġinenġa sarawânġa tonġe iyoka pa samba indue imâ mine tu, “Naġa natunġu kala noko. Naġa ilonġu ndo keno pano wa ilonġu ndeka pano wa.”

Yesu timbu wukale Matai 1:1-16

²³ Yesu ne mbwera ipânġa itogo tamâta taitu kanaanġo saġao (30) wanġai, nġinenġa pa zo nġinde imandi nġana iveta ne wurâta kâ. Kinzi tamâta ilonzi patea tu Yesu nde Yosepe natu. Anġa Yosepe timbu nde Heli,

²⁴ anġa Heli nde Matat natu, anġa Matat nde Livai natu, anġa Livai nde Melki natu, anġa Melki nde Janai natu, anġa Janai nde Yosepe natu.

²⁵ Yosepe nde Matatias natu, anġa Matatias nde Amos natu, anġa Amos nde Nahum natu, anġa Nahum nde Esli natu, anġa Esli nde Nagai natu.

²⁶ Nagai nde Mat natu, anġa Mat nde Matatias natu, anġa Matatias nde Semen natu, anġa Semen nde Josek natu, anġa Josek nde Joda natu.

²⁷ Joda nde Joanan natu, anġa Joanan nde Resa natu, anġa Resa nde Serubabel natu, anġa Serubabel nde Sealtiel natu, anġa Sealtiel nde Neri natu.

²⁸ Neri nde Melki natu, anġa Melki nde Adi natu, anġa Adi nde Kosam natu, anġa Kosam nde Elmadam natu, anġa Elmadam nde Er natu.

²⁹ Er nde Yosua natu, anġa Yosua nde Elieser natu, anġa Elieser nde Jorim natu, anġa Jorim nde Matat natu, anġa Matat nde Livai natu.

³⁰ Livai nde Simeon natu, anɔa Simeon nde Juda natu, anɔa Juda nde Yosepe natu, anɔa Yosepe nde Jonam natu, anɔa Jonam nde Eliakim natu.

³¹ Eliakim nde Melea natu, anɔa Melea nde Mena natu, anɔa Mena nde Matata natu, anɔa Matata nde Natani natu, anɔa Natani nde Daviti natu.

³² Daviti nde Jesi natu, anɔa Jesi nde Obet natu, anɔa Obet nde Boas natu, anɔa Boas nde Salmon natu, anɔa Salmon nde Nason natu.

³³ Nason nde Aminadap natu, anɔa Aminadap nde Atmin natu, anɔa Atmin nde Arni natu, anɔa Arni nde Hesron natu, anɔa Hesron nde Peres natu, anɔa Peres nde Juda natu.

³⁴ Juda nde Yakopu natu, anɔa Yakopu nde Isaka natu, anɔa Isaka nde Abraham natu, anɔa Abraham nde Tera natu, anɔa Tera nde Nahor natu.

³⁵ Nahor nde Seruk natu, anɔa Seruk nde Reu natu, anɔa Reu nde Pelek natu, anɔa Pelek nde Eber natu, anɔa Eber nde Sela natu.

³⁶ Sela nde Kainan natu, anɔa Kainan nde Arpaksat natu, anɔa Arpaksat nde Siem natu, anɔa Siem nde Noa natu, anɔa Noa nde Lamek natu.

³⁷ Lamek nde Metusela natu, anɔa Metusela nde Enoko natu, anɔa Enoko nde Jaret natu, anɔa Jaret nde Malalel natu, anɔa Malalel nde Kenan natu.

³⁸ Kenan nde Enos natu, anɔa Enos nde Set natu, anɔa Set nde Adam natu, anɔa Adam nde Maro Kindeni natu.

4

Sadana ikai samâna pa Yesu Matai 4:1-11, Malaka 1:12-13

¹ Koroani Sapâna ipanando Yesu lâ, ninenɔa Yesu ipile Jodan Lâa ku itaulo ilâ pa Galilaya tâno. Ninenɔa Koroani Sapâna ikai Yesu io lâ nia bilimu tonɔe.

² Yesu imo nia bilimu ninde ikura kari tamâta rua (40) lâ, aku Sadana imo ikai samâna papa. Ikura zo ninde rârâni Yesu ika kâpwa tonɔe tia, kala putole ipu pâta lâ.

³ Ninenɔa Sadana ipai Yesu tu, “Noko kutu Maro Kindeni natu, ande ara, kuporo pa mira nɔe tu ma ipalele ipâna togo purona mine.”

⁴ Andeta Yesu itu lâ kawa tu, “Maro Kindeni kawa nɔa ikeno lâ pepa tini mine tu, ‘Kâpwa nâ ikura tu isukanzi tamâta nana simo vianzi kâ, ande tia.’”

⁵ Aku Sadana ikai Yesu ikâki ilâ nia tonɔe ikeno âta, aku walele nâ itula nia wa lawea ndoni papa.

⁶ Aku ipai Yesu tu, “Ayo, koipu nalanala rârâni nenzi walo wa siɔgâra arara nɔe, ande ma alua noko. Kelekele rârâni nɔe nde munɔa Maro Kindeni ilua nana lâ, kala akura tu alua tamâta ea nana ilonɔu papa ninde.

⁷ Mine kala, ambo noko ma kupare tuku pa nana ku kupaneana, ande kelekele rârâni nɔe ma nalano.”

⁸ Andeta Yesu itu lâ kawa tu, “Maro Kindeni kawa nɔa ikeno lâ pepa tini mine tu, ‘Noko ma kuttundu kupanea noko ne Maro Nalae Kindeni, aku kuveta wurâta papa i simbo nâ.’”

⁹ Aku Sadana ikai Yesu ilâ Jerusalem lawea, aku io i kâki imandi Maro Kindeni ne luma sapâna mende kulu. Ninenɔa ipai Yesu tu, “Noko kutu Maro Kindeni natu, ande ara, kusonɔa kundue pa tâno kulu.

¹⁰ Nana tu Maro Kindeni kawa nɔa ikeno lâ pepa tini mine tu, ‘I ma ionzi ne anelo tu sikatona noko sonɔo ndo.

¹¹ Kinzi ma mbaunzi nâ sisuka noko kâki, kala mira tonɔe ma ikura tu isowe noko kie, ande ma tia.’”

¹² Andeta Yesu itu lâ kawa tu, “Maro Kindeni kawa nɔa ikeno mine: ‘Noko ma pwai samâna tonɔe pa noko ne Maro Nalae Kindeni ndimo.’”

¹³ Sadana iveta ne samâña rârâni marumbu lâ, ñinennga ipile Yesu ku ilâ. Andeta Sadana io tini ñana zo pinde muli mbo ma imâ iveta samâña pinde papa kilo.

Yesu iveta ne wurâta munğa lâ Galilaya tâno

Matai 4:12-17, Malaka 1:14-15

¹⁴ Ñinennga Yesu itaulo ilâ pa Galilaya tâno, aku Koroani Sapâña ne walo imo kuku. Aku i parina nde isala nia ikura nia nia ilâ.

¹⁵ Aku Yesu ilâ ikura lawea lawea ku itu pâri ara ipanananzi tamâta lâ nenzi luma ñana pasauņa kâ ilo. Aku kinzi tamâta rârâni sisuka i ña kâki.

Kinzi tamâta lâ Nasarete lawea sipu mulinzi pa Yesu

Matai 13:53-58, Malaka 6:1-6

¹⁶ Aku Yesu itaulo ilâ pa Nasarete lawea kilo. I munğa imo ku itumbu ñalae lâ lawea ñinde. Aku lâ pwareâña ne zo sapâña, ande Yesu ilâ luma ñana pasauņa kâ ilo, itogo uru iveta mine. Aku imandi lâ kinzi tamâta naonzi ñana ipono Maro Kindeni ne ñgua ñgerenğa pinde ikeno lâ pepa tini panzi.

¹⁷ Kinzi tamâta pinde sikai pepa ñinde munğa ñgua-tulâña tamâta Aisaia ñgere, aku sikai simâ silua Yesu. Ñinennga Yesu imazara pepa ku isânda ñgerenğa ñgua tonje ikeno mine tu,

¹⁸ “Maro Nalae ne Koroani ipañando naña lâ, ñana tu i ipatea naña tu ma atula pâri ara panzi sugorai tamwatanzi. Isupwa naña amâ ñana atula ñgua mine; ‘Miki tamâta kamo luma sakamao ilo, ande miki ma kayâti kamâ pa nia yo; anğa miki tamâta matami leva-leva, ande ma kamora kilo.’ Aku isupwa naña amâ ñana ayautenzi tamâta uru simo ara tia ñinde,

¹⁹ aku isupwana ñana atula ñgua tu Maro Nalae ne zo ñana iveta kie ara

panzi tamâta kâ, ande imâ ipânğa lâ.”

²⁰ Yesu ipono ñgua ñine pwataki panzi siloño lâ, ñinennga iviviki pepa kilo ku ilua wurâta tamâta taulo. Ñinennga lambu ndue isañona ñana ipanananzi kâ. Kinzi tamâta rârâni simo luma ñana pasauņa kâ ilo nde matanzi silea kaika pa Yesu nâ.

²¹ Ñinennga Yesu ipainzi tu, “Maro Kindeni kawa ñgua ñine kala miki kalonjo lâ, ande ñine kari ipânğa kanaño mao lâ.”

²² Kinzi tamâta rârâni nde wisinzi motu ñana ñgua ara ñinde Yesu itula yâti panzi, aku sisuka i ña kâki. Andeta sipakasonğa warakanzi mine tu, “Mana mana, a? Tiambo tamâta ñine nde Yosepe natu, tiya?”

²³ Mine kala Yesu ipainzi tu, “Mao nâ, miki ilomi tu kaporo ñgua siâña itaulo imâ pa naña mine tu, ‘Ayo, noko tamâta ñana kuvetanzi pukonğa kâ, noko kupaveta tamwata karae sondo lâ nga. Vetâña rârâni kinzi sitapâri tu noko munğa kuveta lâ Kaperneam lawea, ande kuveta mine nâ lâ noko tamwata ne lawea tona’.”

²⁴ Ñinennga Yesu ipainzi tu, “Naña aporo mao nâ pami; kinzi tamâta simo lâ ñgua-tulâña tamâta tonje ne lawea tina, ande kinzi ñinde uru ilonzi ara papa ñgua-tulâña tamâta ñinde, ande tia ndo.

²⁵ Miki kalonjo nga, naña aporo ñgua mao nâ pami; munğa, lâ ñgua-tulâña tamâta Ilia ne zo, ande kinzi taine rârâ lâ Isrel ngu kaiwanzi simâte lâ kala simo mwala nâ. Pa zo ñinde, karâzi imbe tia ikura mbwera ñato nga nzimona lima kanaño taitu. Mine kala putole ñalae ipânğa ikura nia nia ilâ.

²⁶ Andeta Maro Kindeni isupwa ñgua-tulâña tamâta Ilia ilâ pa taine mwala tonje lâ Isrel ngu ñana isuka i kâ, ande tia. I isupwa Ilia ilâ pa tinikoa taine mwala tonje lâ Sarepat lawea, lâ Saidon tâno.

²⁷ Aku mine nâ, lâ ñgua-tulâña tamâta Elisa ne zo, ande kinzi Isrel tamâta rârâ sikai pukonğa tin-

inzi saga-saga. Andeta tini saga-saga tamâta tonje lâ Isrel ngininzi ipânnga tini mbâra-mbâra kilo, ande tia. Neman, ina Siria tinikoa ngu tamwata, i simbo nâ tini ipânnga mbâra-mbâra kilo." Yesu iporo ngua mine.

²⁸ Kinzi tamâta kala simo luma nana pasauja kâ ninde ilo nde silojo Yesu ne ngua njine, aku wisinzi nâna njalae tina.

²⁹ Aku marumbu; kinzi simandi ku sinjara Yesu iyâti ilâ pa lawea ngane. Njinega sikai sikâki silâ pa nia ndamwa tonje, lâ tuu ninde nenzi lawea ikeno kulu. Kinzi ilonzi tu ma sitili Yesu ndue nana imâte kâ.

³⁰ Andeta tia; Yesu iyoka ngininzi, aku iyâti ilâ.

Yesu isoki koroani saka piti lâ tamâta tonje ilo

Malaka 1:21-28

³¹ Njinega Yesu indue ilâ pa lawea njalae tonje ikeno Galilaya tâno, i na tu Kaperneam lawea. Aku lâ pwareâna ne zo sapâna, ande ipanananzi tamâta simo lawea ninde.

³² Kinzi nde wisinzi motutu nana i ne ngua ninde, nana tu ipanananzi itogo i tamwata ikai Maro Kindeni ndamwa kala iporo.

³³ Aku tamâta tonje imo luma nana pasauja kâ ninde ilo tona, koroani saka ipagagara i lâ. Tamâta ninde isuja kawa njalae kâki tu,

³⁴ "Aaa! Yesu, Nasarete tamwata, noko kumâ njine tu kuveta mana pa maka, a? Tiambo noko kumâ njine tu kuzavaruma, tiya? Naja asama noko kilala pwataki tu noko nde Maro Kindeni ne Tamâta Sapâna!"

³⁵ Andeta Yesu imbita ku ipai tu, "Noko kawa buu nâ, ku kupile tamâta njine pwâwa kulâ!" Njinega koroani saka itambira tamâta ninde pata ndue lâ kinzi ngininzi, aku iyâti ilâ. Andeta tamâta ninde ikai nâna tonje tia.

³⁶ Kinzi tamâta rârâni nde wisinzi motutu, aku sipakasonja warakanzi

tu, "Njine nde ngua mana. Opopo, i itu ngua kaika panzi koroani saka, itogo i tamwata imo tava ne walo kaika mine, kala kinzi sipalongo pa i kawa ku sipilenzi tamâta siyâti silâ!"

³⁷ Mine kala Yesu parina ilâ ikura nia nia lâ tâno njinde ndoni.

Yesu iveta Petero ana taine tini ara kilo

Matai 8:14-16, Malaka 1:29-31

³⁸ Njinega Yesu ipile luma nana pasauja kâ ninde, aku ilâ Saimon ne luma ilo. Andeta Saimon ana taine nde ikai pukonja njalae tonje, kala i ndamwa nâna. Mine kala kinzi sino Yesu tu ma ivila i.

³⁹ Yesu nde ilâ imandi taine ninde tini laiti ku imbita pukonja ninde, kala pukonja ninde piti lâ tini. Njinega walele nâ taine imandi sânda ku isu kâpwa panzi.

Yesu ivetanzi tamâta rârâ tininzi ara kilo

Matai 8:17, Malaka 1:32-34

⁴⁰ Kari indue lala lâ, kala pwareâna ne zo sapâna marumbu lâ. Njinega kinzi tamâta lâ lawea ninde sikainzi ninzi-nambwe pinde, pukonja kie-kie keno tininzi, aku simâ pa Yesu. Aku Yesu io mbalau lâ kinzi pukonja tamâta ninde rârâni taitu-taitu tininzi, aku ivetanzi tininzi mbalaunzi ara kilo.

⁴¹ Aku kinzi koroani saka kala sipilenzi tamâta rârâ ku sikâwa siyâti silâ. Koroani saka ninde sisuja kawanzi njalae ku siporo tu, "Noko nde Maro Kindeni Natu!" Andeta Yesu imbitanzi ku itu kaika panzi tu ma kawanzi buu nâ, nana tu kinzi sisama i kilala pwataki tu i nde Kirisi, Maro Kindeni ne Pateâna Tamâta.

Yesu itula pâri ara lâ lawea pinde

⁴² Lâ wurita kilo, mbwale pwataki lâ, njinega Yesu ipile lawea ninde ku ilâ pa nia ngane tonje tamâta simo tia ninde. Andeta kinzi tamâta nde siroroto nana Yesu kâ. Sisânda i kulu lâ, njinega sino papa tu ma imo ndaina kunzi.

⁴³ Andeta Yesu ipainzi tu, “Maro Kindeni ipatea tu naŋa ma alâ pa lawea pinde tona ŋana atula pâri ara ŋana i ne mâsi ŋana ikai maro panzi tamâta kâ. Mao nâ, i isupwa naŋa amâ tu aveta wurâta mine.”

⁴⁴ Aku Yesu ilâ itula pâri ara lâ luma ŋana pasauŋa kâ ilo ikura lawea lawea lâ Judia tâno.

5

Petero ikainzi iŋa rârâ, ikura Yesu kawa mine

Matai 4:18-22, Malaka 1:16-20

¹ Zo tonŋe Yesu imandi Genesaret lââ bwalika pwali, aku kinzi tamâta rârâ simâ papa ŋana siloŋo Maro Kindeni kawa ŋgua kâ. Ngu ŋalae tina nde sipatiŋgi nâ simâ.

² Aku Yesu mata ilâ imora wâŋga rua sikeno lââ pwali. Wâŋga warakanzi muŋga silae toa lââ bwalika pwali, aku sipile wâŋga ŋana sipua nenzi viâŋa kâ.

³ Mine nde Yesu ilâ ikâki imandi wâŋga tonŋe kulu. Wâŋga ŋinde nde Saimon ne. Aku Yesu ino Saimon tu ma izuwara wâŋga ndue ilâ ipâti lââ kulu lâ sâwa tini laiti. Ninenŋa Yesu isaŋona wâŋga kulu, aku iporo ipanananzi tamâta.

⁴ Yesu ipanananzi marumbu lâ, ninenŋa ipai Saimon tu, “Miki kakai wâŋga talâ lââ ŋgini, aku katambira nemi viâŋa ndue ŋana kakainzi iŋa kâ.”

⁵ Andeta Saimon nde itu lâ kawa tu, “Tamâta ŋalae, mbo ŋalae maka kaveta lee andeta kakai iŋa tonŋe tia ndo! Andeta noko kuporo mine, ande kala naŋa ma atambira viâŋa ndue.”

⁶ Kinzi siveta ikura Yesu kawa mine, ninenŋa sikainzi iŋa rârâ ŋinde. Mine kala nenzi viâŋa laiti ŋana motu kâ.

⁷ Tia ku kinzi sitâla panzi nawalanzi lâ wâŋga tonŋe kulu tu ma simâ sivilanzi. Kinzi simâ sipâŋga lâ, aku sikainzi iŋa lâ wâŋga rua ilonzi pipi pâŋga lâ. Mine kala wâŋga ruani ŋinde nde laiti ŋana simbwatuke kâ.

⁸⁻¹⁰ Saimon Petero tavanzi i nuwala simo kuku ŋinde, ande simora iŋa rârâ keno wâŋga ruani ilonzi, aku wisinzi motu pâta kanaŋo. Aku Saimon ninambwe rua, Sebedi natu Yamesi ku Yoane rua, kinzi rua kala wisinzi motu mine nâ. Ninenŋa Saimon Petero ipare tuku lâ Yesu kie tini ku ipai tu, “Maro Nalae, naŋa nde kiesaka tamwatâŋgu. Mine nde kupile naŋa kulâ!” Andeta Yesu ipai Saimon tu, “Noko kururu ndimo; kala zo ŋine wa zo muli-muli wa, noko ma kuveta wurâta ŋana pwainzi tamâta kâ.”

¹¹ Kinzi silae wâŋga rua toa lâ, ninenŋa sipile nenzi kelekele rârâni keno, aku sipono muli pa Yesu.

Yesu iveta tamâta tonŋe tini saga-saga ipâŋga tini mbâra-mbâra kilo

Matai 8:2-4, Malaka 1:40-45

¹² Aku zo tonŋe, Yesu imo lawea tonŋe ilo, ninenŋa tamâta tonŋe nde imâ papa. Pukoŋa saga-saga nde ikura tamâta ŋinde tini ndoni. Tamâta ŋinde mata ilâ imora Yesu, ninenŋa ipare tuku, nao tundu pa tâno, aku ino papa tu, “Maro Nalae, ambo noko ilo tu kuveta mine, ande noko pwura tu kuveta naŋa tiningu ipâŋga mbâra-mbâra.”

¹³ Aku Yesu nde isuŋa mbalau ilâ itaŋo tamâta ŋinde tini, aku ipai tu, “Naŋa ilonŋu tu aveta mine. Kala ŋine nâ noko kupâŋga mbâra-mbâra!” Aku ndainani nâ pukoŋa saga-saga marumbu lâ i tini.

¹⁴ Ninenŋa Yesu iporo indi kaika papa tu, “Noko ma kulâ kutapâri pa tamâta tonŋe ŋana vetâŋa kala ipâŋga pano ŋine ndimo. Kulâ kupatula tini pa patarawâŋa tamâta, aku kuveta patarawâŋa ŋana tini mbâra-mbâra kâ, ikura Mose ne ŋgua tukuŋa mine. Ambo noko ma kuveta mine, ande kinzi tamâta ma sisama tu noko ne pukoŋa nde marumbu lâ.”

¹⁵ Andeta Yesu parina ŋine nde ilâ ikura nia nia ilâ. Mine kala kinzi tamâta rârâ ŋinde simâ ŋana siloŋo

Yesu ne ngua kâ. Aku simâ nana Yesu ma izavaru nenzi pukonja piti lâ tininzi tona.

¹⁶ Andeta Yesu uru ilâ mbwani rârâ pa nia njanje pinde tamâta simo tia njanje, nana ikai nonja pa Maro Kindeni kâ.

Yesu iveta tamâta tonje kie-mbalau sakamao ipânja ara

Matai 9:1-8, Malaka 2:1-12

¹⁷ Zo tonje Yesu imo ipanananzi tamâta, aku kinzi tamâta pinde lâ Parisai ngu sitavanzi pananâja tamâta pinde nana ngua tukunja kâ, ande sisaona kunzi. Kinzi tamâta njanje munja soka pa lawea rârâni lâ Galilaya tâno, aku soka pa Judia tâno wa Jerusalem lawea wa simâ. Aku Maro Nalae ne walo ipaipa kuku Yesu nana ikura tu ivetanzi pukonja tamâta tininzi ara kilo.

¹⁸ Njanje tamâta pinde sikale tamâta tonje lâ rombe-rombe kulu simâ. Tamâta njanje kie-mbalau ndoni imâte lâ. Kinzi situ sikai simâ luma ilo ku sio lâ Yesu nao, nana Yesu ma iveta i tini ara kâ.

¹⁹ Andeta kinzi tamâta rârâ sipono nia lâ, aku nia tonje maa keno panzi nana sikale pukonja tamâta simâ pa Yesu kâ, nde tia. Mine kala sikale sikâki pa luma kulu, aku sikai luma ne mende tonje piti. Sikai piti lâ, njanje sitiu tamâta ikeno rombe-rombe kulu njanje indue Yesu nao lâ kinzi tamâta njaninzi.

²⁰ Yesu isama tamâta njanje kilalanzi tu nenzi kalo-tawana ikeno pa i. Mine kala iporo pa pukonja tamâta njanje tu, “Ningu-nambwe, nana azavaru noko ne kiesaka piti lâ noko tini.”

²¹ Andeta kinzi pananâja tamâta nana ngua tukunja kâ anja kinzi Parisai tamâta nde siporo ngua rârâ imo naonzi nâ tu, “Wa, tamâta njanje nde ea nja itu ikai Maro Kindeni nia, a? Noko tamâta tonje pwura nana pwai kiesaka piti lâ tamâta tininzi, ande tia ndo! Maro Kindeni simbo nâ ikura nana iveta mine.”

²² Yesu nde isama kinzi ilonzi kalonzi pwataki lâ, kala ipainzi tu, “Nana sâ kâ nja miki nemi ilo-kalo soki-soki mine keno ilomi, a?”

²³ Mao nâ, nana akura tu apai pukonja tamâta njanje mine tu, ‘Nana azavaru noko ne kiesaka piti lâ noko tini’. Aku mine nâ, nana akura apai tu, ‘Noko kumandi sânda, aku pwoka kulâ.’ Ayo, ngua ndia ma itula nanengu walo pwataki pami, a?”

²⁴ Andeta nana ilonju tu miki ma kasama njanje: nana Tamâta Natu akai Maro Kindeni ndamwa lâ tâno njanje kulu, ikura nana azavaru kiesaka piti lâ tamâta tininzi tona.” Yesu iporo ngua njanje panzi lâ, njanje ipai pukonja tamâta njanje tu, “Noko kumandi sânda, pwai ne rombe-rombe aku pwoka kulâ pa tamwata ne luma!”

²⁵ Aku walele nâ tamâta njanje imandi, ku ikai ne rombe-rombe munja ikeno kulu njanje kâki. Aku i kawa ipanea Maro Kindeni nâ ku iyoka kinzi rârâni naonzi ilâ pa ne luma.

²⁶ Kinzi tamâta rârâni nde wisinzi motu pata kanao, aku sipanea Maro Kindeni nja sisuka kâki lâ âta. Kinzi ilonzi rârâ, aku siporo tu, “Kala njanje kari kindi tamora mâsi njalanjala pinde!”

Yesu isarawa Matai tu ipono muli papa

Matai 9:9, Malaka 2:13-14

²⁷ Njanje ilâ lâ, njanje Yesu iyoka ilâ, aku mata imora tamâta tonje, i nja tu Livai (anja i nja tonje Matai). I uru iveta wurâta lâ Rom nenzi luma nana mbumbu kainja kâ tonje, kala imo lumani ndaina isaona. Aku Yesu ipai tu, “Noko kumâ, kupono muli pa nana.”

²⁸ Njanje Livai imandi ku ipile ne kekeleke rârâni keno, aku iyoka Yesu muli silâ.

²⁹ Njanje Livai iveta kâpwa njalae pa Yesu lâ i tamwata ne luma. Aku kinzi mbumbu kainja

tamwatanzi ngu njalae njinde, sitavanzi tamâta pinde nde sisanjona ku sika kuku kinzi rua.

³⁰ Aku kinzi Parisai tamâta pinde nga nenzi pananânga tamâta njana njua tukuja kâ pinde nde simora Yesu isanjona ika kunzi tamâta njinde. Aku siporo njua ilonzi njuru-njuru sileleanzi Yesu ne pâri-tamâta mine tu, “Wa, njana sâ kâ nga miki kaka kunzi tamâta sakamao njana mbumbu kainja kâ wa kinzi kiesaka tamwatanzi wa, a?”

³¹ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, “Kinzi tamâta tininzi ara uru silâ pa tamâta njana ivetanzi pukoja kâ, ande tia. Kinzi pukoja tamâta nâ uru silâ pa tamâta njana ivetanzi pukoja kâ.

³² Naja njandai amâ tâno kulu njana asarawanzi kinzi vetânga ara warakanzi nga. Naja amâ njana asarawanzi kinzi kiesaka tamwatanzi tu ma sipalele ilonzi kalonzi.”

Kinzi situ kaika njana kâpwa kâ

Matai 9:10-15, Malaka 2:15-20

³³ Kinzi tamâta pinde sipai Yesu mine tu, “Wa, Yoane Lâ-Lilija Tamwata ne pâri-tamâta uru situ kaika njana kâpwa kâ njana ma sikai noja nâ. Aku kinzi Parisai nenzi pâri-tamâta kala uru siveta mine nâ. Anja noko ne pâri-tamâta uru siveta mine tia; ikura zo rârâni kinzi uru sika wa sinu wa.”

³⁴ Ande Yesu iporo itambira njua lâ tamwata tini tu, “Ambo tamâta tonje itu ikâe kâ, ande miki kakura njana kavetanzi i ninambwe kinzi situ kaika njana kâpwa kâ lâ zo njinde imo kunzi yo, ande tia.

³⁵ Taitu muli, lâ zo njinde kinzi tamâta pinde ma sitikia pakâenja tamâta piti lâ ninambwe njininzi silâ, njinenja lâ zoni ndaina kinzi ma kalonzi sukânga njalae, aku ma situ kaika njana kâpwa kâ.”

Yesu itambira njua njana i ne mâsi wasaseki anja kinzi nenzi mâsi sinja

Matai 9:16-17, Malaka 2:21-22

³⁶ Njinenja Yesu itambira njua panzi mine tu, “Kinzi tamâta uru sisaraka lalava wasaseki katiye ku sikai sisuta ipono lalava sinja râgerâge, ande tia. Ambo siveta mine, ande ma siyaula lalava wasaseki, aku lalava wasaseki katiye njinde ma irerege kuku lalava sinja, ande tia.

³⁷ Anja kinzi tamâta uru siwuwu waini waseki lâ njogo karae patu sinja ilo nde tia. Ambo siveta mine, ande waini ma ipondi kâki ku ma iveta njogo karae patu sinja ipwa pwataki. Njinenja waini ma imalini kaa nâ indue lâ tâno kulu, aku njogo karae patu sinja kala ma ipânga sakamao tona.

³⁸ Kinzi tamâta uru siwuwu waini waseki lâ njogo karae patu wasaseki nâ ilo.

³⁹ Aku mine nâ, ambo tamâta tonje uru inu waini sinja nâ, ande i ma ilo pa waini waseki, nde tia. I ma iporo tu, ‘Waini sinja nde kaja ara, aku ipole waini waseki kaja’.”

6

Njua tunja kaika njana wurâta kainja lâ pwareânga ne zo sapânga

Matai 12:1-8, Malaka 2:23-28

¹ Lâ Juda nenzi pwareânga ne zo sapânga tonje, Yesu tavanzi ne pâri-tamâta nde soka silâ sipânga kâpwa “wit” ne tâno tonje ngini. Aku kinzi pâri-tamâta siriki “wit” kanojo pinde ku mbalaunzi nâ sisiki karae piti, aku sika.

² Andeta kinzi tamâta pinde lâ Parisai ngu nde sipainzi tu, “Wa! Njua tukuja keno tu kinda ma taveta wurâta lâ zo sapânga ndimo. Mine nde njana sâ kâ nga miki kapu njua tukuja utu, a?”

³ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, “Tiambo miki njandai kaponu njua tapârija njana vetânga njinde timbunda Daviti munja iveta, lâ zo njinde putole ipu i tavanzi ne tamâta, a?”

⁴ Mao nâ, Daviti iyoka ilâ luma sapânga ilo, aku mbau ilâ ikai

puroŋa ninde kinzi patarawâŋa tamâta muŋga sipatarâwa pa Maro Kindeni. Patarawâŋa tamâta ŋalae ikai puroŋa ninde ku ilua Daviti ika, ninenŋa Daviti ilanzi ne tamâta kala sika. Andeta ŋgua tukuŋa keno tu kinzi patarawâŋa tamâta simbonzi nâ ma sika puroŋa ninde.”

⁵ Ninenŋa Yesu ipainzi tu, “Naŋa Tamâta Natu akai maro pa pwareâŋa ne zo sapâŋa.”

Yesu iveta tamâta tonŋe mbalau sakamao ipâŋga ara kilo lâ pwareâŋa ne zo sapâŋa

Matai 12:9-14, Malaka 3:1-6

⁶ Lâ pwareâŋa ne zo sapâŋa tonŋe, Yesu ilâ luma ŋana pasauŋa kâ ilo aku ipanananzi tamâta. Aku tamâta tonŋe imo ndaina tona, i mbalau pa wia kâ panzukuma lâ.

⁷ Aku kinzi Parisai tamâta ŋga kinzi pananâŋa tamâta ŋana ŋgua tukuŋa kâ nde simo ndaina kunzi. Kinzi sio ŋana Yesu tu i ma iveta pukonŋa tamâta ninde tini ara lâ zo sapâŋa, tiya? Ambo Yesu ma iveta mine, ande kinzi ma sio i ilâ pa ŋgua nia.

⁸ Andeta Yesu tamwata nde isama kinzi ilonzi kalonzi pwataki lâ. Mine kala ipai tamâta mbau sakamao ninde mine tu, “Noko kumandi sânda, aku kumâ kumandi naoma”. Aku imandi sânda ku imandi lâ.

⁹ Ninenŋa Yesu ipainzi tu, “Naŋa atu akasonŋami ŋana Mose ne ŋgua tukuŋa kâ. Ŋgua tukuŋa isâu pa kinda tu ma taveta vetâŋa ara lâ zo sapâŋa, tiya?, taveta vetâŋa sakamao. Aku ŋgua tukuŋa isâu pa kinda tu ma tavilanzi tamâta ŋana simo ara lâ zo sapâŋa, tiya?, tayaulanzi.”

¹⁰ Aku Yesu mata ilea ilâ wa imâ wa panzi tamâta rârâni, ninenŋa iporo pa tamâta mbau sakamao ninde tu, “Kusowea mbalau”. Tamâta ninde nde iveta ikura Yesu iporo mine, aku mbalau ipâŋga ara kilo.

¹¹ Andeta kinzi tamâta ŋalanjala nde wisinzi nâna ŋalae tina, aku

sipakasonŋa warakanzi tu, “Ayo, kinda ma taveta mana pa Yesu.”

Yesu ipateanzi pâri-tamâta saŋao kananŋonzi rua

Matai 10:2-4, Malaka 3:13-19

¹² Lâ zo tonŋe, Yesu ikâki ilâ tuu tonŋe kulu ŋana ikai noŋa pa Maro Kindeni kâ. Imo ikai noŋa lâ tuu ninde kulu lâ mbo lee mbwale pwataki.

¹³ Kari ikâki lâ, ninenŋa Yesu isarâwa panzi tamâta muŋga kalonzi tawana i ninde tu simâ kuku. Ninenŋa ipateanzi tamâta saŋao kananŋonzi rua lâ ŋgininzi, aku io noa lâ tininzi tu i ne pâri-tamâta.

¹⁴ Kinzi tamâta ninde ŋanzi mine: tonŋe ŋa Saimon, ande Yesu io noa Petero lâ i tini; anŋa Andaria, i Saimon tai; anŋa Yamesi, ŋga Yoane, ŋga Pilip, ŋga Bartolomyu,

¹⁵ ŋga Matai, ŋga Tomas, ŋga Alfius natu Yamesi, ŋga Saimon Selot,

¹⁶ ŋga Yamesi nuwaka natu Judas, anŋa Judas Iskariot, inani ma muli io Yesu lâ kinzi kazâŋa tamâta mbaunzi ilo.

Yesu ivetanzi tamâta rârâ tininzi ara kilo

¹⁷ Yesu nde ipile tuu kulu ku indue imâ nia papata tonŋe kunzi kalotawana tamâta rârâ. Aku kinzi tamâta ŋgu ŋalae tina nde simâ simo kunzi tona, kinzi ninde muŋga soka pa Judia tâno, anŋa Jerusalem lawea, anŋa lawea rua keno sâwa, Tair lawea ŋga Saidon lawea.

¹⁸ Kinzi ninde nde simâ ŋana silonŋo Yesu ne ŋgua kâ, aku simâ ŋana i ma izavaru pukonŋa piti lâ tininzi tona. Anŋa kinzi tamâta pinde simo kunzi, koroani saka muŋga sipagagaranzi, aku Yesu isokinzi koroani saka ninde piti lâ ilonzi tona.

¹⁹ Kinzi tamâta ninde rârâni simâ Yesu tini laiti ŋana sitaŋo i kâ, ŋana tu walo ŋalae uru iyoka pa Yesu iyâti imâ, aku walo ninde ivetanzi pukonŋa tamâta rârâni tininzi ara kilo.

Yesu iporo ngua njananzi tamâta pinde tu ma sindeka, anga pinde ma kalonzi sukânga

Matai 5:3-12

²⁰ Ninennga Yesu mata ilea panzi ne pâri-tamâta, aku ipainzi tu, "Miki tamâta ea kapamorai tu kamo kaa nâ lâ Maro Kindeni nao, miki nîne kandeka, nana tu miki kamo Maro Kindeni ne ngumbi ilo marumbu lâ.

²¹ Aku miki tamâta ea ilomi ndo tu ma kapânga ilomi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, ande miki nîne kandeka, nana tu Maro Kindeni ma ivetami kapânga mbâra-mbâra mine nâ. Aku miki tamâta ea kapamorai tu nemi kiesaka rârâ keno tinimi, kala ilomi malia nana, ande miki nîne kandeka, nana tu Maro Kindeni ma ndekânga ilami.

²² Muli nga, kinzi tamâta ma sisama tu miki nemi kalo-tawana keno kaika pa nana Tamâta Natu, ande kala ma ilonzi ikai kazânga pami. Mao nâ, kinzi ma sisokimi kamo piti, aku ma siporo ngua pavaligina pami wa sio noa sakamao lâ tinimi wa. Andeta nana apaimi tu lâ zo ninde miki ma kandeka nâ!

²³ Ambo kinzi ma siveta mine pami, ande miki kandeka ku ilomi ara ndo, nana tu muŋga kinzi tamâta ninde timbunzi siveta mine nâ panzi ngua-tulânga tamâta. Kalonjo nga; miki nemi kulu njalae tina nde ikeno samba ilo.

²⁴ Anga miki mbalina warakami nîne uru kapasuka warakami tinimi, opopo, miki kakai nemi kulu marumbu lâ.

²⁵ Aku miki ea tâno nîne ne ilokalo ipipi lâ ilomi, oyae, lâ zo muli miki ma karoto koa tia nâ nana ilokalo ara kâ. Aku miki ea kandeka nâ nana kakai tâno ne kekekele, oyae, muli miki ma kalomi sukânga njalae tina.

²⁶ Ambo tu kinzi tamâta rârâni ma sindekanami, opopo, kinzi tamâta ninde timbunzi muŋga sindekananzi kinzi ngua-tulânga tamâta lajeŋa mine nâ."

Mâsi nana tininda mwasa panzi kazânga tamâta kâ

²⁷ Yesu nde iporo ngua kilo tu, "Anga miki tamâta ea katu katambira tajami pa nanengu ngua, ande kalonjo ngua nîne: Miki ma tinimi mwasa panzi nemi kazânga tamâta, aku kaveta kemi ara nâ panzi tamâta ninde uru wisinzi nâna pami.

²⁸ Ambo kinzi tamâta pinde ma sisarâwa pa Maro Kindeni tu izavaru noko, ande ara nana noko ma kusarâwa pa Maro Kindeni tu iveta kie ara nâ panzi. Aku ara nana noko ma pwai noŋa tu Maro Kindeni ne wisi-wisi tava ne kie ara ma imo kunzi tamâta ninde tona.

²⁹ Ambo tamâta tonje iponza noko gawula pinde, ande ara, kupulia gawula pinde kala ilâ papa tu iponza tona. Ambo tamâta tonje itapa noko ne pasawaŋa luandondo saŋeno, ande ara nana noko ma kusâu papa tu ikai noko ne pasawaŋa mbwana-mbwana tona mine nâ.

³⁰ Ambo tamâta tonje ino pano tu kekekele pinde kulua, ande ara, ninde noko ma kulua i. Ambo tamâta tonje ikai noko ne kekekele saŋeno, ande noko ma kuporo kaika papa tu ma itu nana ninde kâ, mine ndimo.

³¹ Aku vetânga ndia rârâni noko ilo tu kinzi tamâta ma siveta pa noko, ande noko ma kuveta vetânga ndainani nâ pa kinzi.

³² Ambo noko ma tini mwasa panzi tamâta uru tininzi mwasa pa noko, andeta noko njandai tini mwasa panzi tamâta pinde, ande Maro Kindeni ma kulu ara ndia ilano, a? Opopo, kinzi kiesaka tamwatanzi kala uru siveta mine wa!

³³ Aku mine nâ, ambo noko kuveta kie ara panzi tamâta ninde uru siveta kenzi ara pa noko, andeta noko njandai kuveta kie ara panzi tamâta pinde, ande Maro Kindeni ma kulu ara ndia ilano, a? Opopo,

kinzi kiesaka tamwatanzi kala uru siveta mine wa!

³⁴ Aku mine nâ, ambo noko kelekele kulanzi tamâta ninde uru situ nana kilo, andeta noko nandai kuveta mine panzi tamâta pinde, ande Maro Kindeni ma kulu ara ndia ilano, a? Opopo, kinzi kiesaka tamwatanzi kala uru siveta mine nâ panzi nawalanzi!

³⁵ Taitu noko ma kuveta mine: noko ma tini mwasa ndo panzi ne kazâna tamâta, aku kuveta kie ara nâ panzi. Noko ma kelekele kulanzi, aku ma ilo tu kinzi ma situ nana kilo, mine ndimo. Ambo noko ma kuveta mine, ande Maro Kindeni ma kulu nala ilano, aku ma kumo Maro Kindeni âta Tamwata natu. Nana tu i kala uru tini mwasa panzi tamâta ninde nandai kawanzi ndanġe papa i nġa, aku i uru tini mwasa panzi sakamao tamwatanzi mine nâ.

³⁶ Noko ma kalo sukâna nananzi tini pinde, itogo tama Maro Kindeni uru kalo sukâna nananzi tamâta mine.”

Kinda ma talea pa tamâta nenzi vetâna ndimo

³⁷ Yesu iporo kilo mine tu, “Noko ma kulea pa tamâta nenzi vetâna ndimo. Ambo noko kuveta mine, ande Maro Kindeni kala ma ilea pa noko ne vetâna mine nâ. Aku noko ma kupare nia panzi tamâta nana nenzi vetâna soki muġa siveta pano, mine ndimo. Ambo noko kuveta mine, ande Maro Kindeni kala ma ipare nia pa noko mine nâ. Ambo noko kupile ne mbuku nana vetâna soki tamâta pinde muġa siveta pano, ande Maro Kindeni kala ma iveta mine nâ pa noko.

³⁸ Ambo noko kelekele kusukanzi noko tini pinde, ande Maro Kindeni ma iveta kie ara pa noko mine nâ. Mao nâ, i ma iveta vetâna ara râra ninde pano. Nana tu vetâna ndia noko kuveta panzi tini pinde, ande Maro Kindeni ma iveta vetâna mine nâ pa noko.”

³⁹ Yesu iporo nġua nġine lâ, nġinenġa iporo nġua tambirâna panzi mine tu, “Tiambo tamâta mata leva-leva ikura tu itula nzâla pa tamâta mata leva-leva tonġe, tiya? I ma ikura tu iveta mine tia, nana tu kinzi rua ma sizizâla nana nzâla kâ, aku ma patanzi sindue mbââ ilo.

⁴⁰ Ambo tamâta tonġe uru ipanâna nana ilo-kalo kâ, ande i ma imo ne pananâna tamâta kalo nâ. Ambo ipanâna lee marumbu lâ, ande i ma ikai ilo-kalo irerege kuku ne pananâna tamâta ne ilo-kalo.

⁴¹ Mana mana nġa noko kalo nġere nana kâi nzilenġa mwata ikeno noko ninambwe mata ilo, anġa kuzizâla nana kâi mbuku ikeno noko tamwata mata ilo, a?

⁴² Nana sâ kâ nġa noko uru kupai ninambwe tu, ‘Nana atu akai kâi nzilenġa mwata ninde piti noko mata ilo’, andeta kâi mbuku ikeno noko tamwata mata ilo, a? Noko kawa kuporo nġua kie tonġe, anġa ilo nde keno piti! Pwai kâi mbuku ikeno noko tamwata mata ilo ninde piti muġa lâ nġa, nġinenġa noko ma pwura tu pwai kâi nzilenġa mwata piti lâ ninambwe mata ilo.”

Tamâta ne vetâna uru itula i ne ilo-kalo kilala pwataki

⁴³ Yesu iporo kilo tu, “Kâi ara ikura tu ipula kanaġo sakamao, ande tia. Aku mine nâ, kâi sakamao ikura tu ipula kanaġo ara, ande tia.

⁴⁴ Ambo kinzi tamâta simora kâi kanaġo muġa, ande ma sisama tu kâi ninde nde ara, tiya?, sakamao. Kinzi tamâta uru silâ pa kâi wâka-wâka tu siriki kâi mbimu kanaġo, ande tia. Aku mine nâ, kinzi uru silâ pa wâlo mata-mata tu sikai kâi ‘waini’ kanaġo, ande tia.

⁴⁵ Tamâta ara ne ilo-kalo ara râra nde ipipi lâ keno i ilo kalo. Mine kala i uru iveta vetâna arara. Anġa tamâta sakamao ne ilo-kalo sakamao râra ipipi lâ keno i ilo kalo. Mine kala i uru iveta vetâna sakamao. Nġua ndia kinzi tamâta uru

siporo, ande ngua njinde iyoka pa kinzi ilonzi kalonzi nâ iyâti imâ.”

Yesu iporo ngua tambirâna njana luma pâna kâ

Matai 7:24-27

⁴⁶ Yesu iporo kilo tu, “Njana sâ kâ nga miki uru kapatu nana njangu tu ‘Maro Njalae, Maro Njalae’, andeta miki njandai kapaveta kuku nana kawangu ngua, a?”

⁴⁷ Tamâta ea imâ pa nana, aku ilonjo nana kawangu ngua ku ipaveta kuku, ande tamâta njinde ne vetâna kilala ikeno mine;

⁴⁸ tamâta njinde nde itogo tamâta tonje itu iveta ne luma kâ. Iveta wewe njana sâmbwe nia marumbu lâ, njinnga ingunu sâmbwe indue wewe ilo. Njinnga ikai mira tava tâno kaika ilinji indue ilâ tâno ilo lâ sâmbwe lambu, njana ikai kaika kâ. Iveta mine lâ, aku muli, njinnga sakuru pondi kâki njalae, aku lââ itinji luma yâti taulo. Andeta luma njinde saputi tia, njana tu luma imandi kaika ndo.

⁴⁹ Anja tamâta ea ilonjo nana kawangu ngua, andeta ipaveta kuku tia, ande i itogo tamâta tonje iveta ne luma iponda nâ lâ tâno kulu. I njandai ilinji mira wa tâno kaika indue ilâ tâno ilo lâ sâmbwe lambu nga. Aku muli, njinnga lââ itinji luma, aku walele nâ luma njinde saputi ndue ku ipayaula ndo lâ.”

7

Yesu iveta zugu tamâta nenzi koipu ne wurâta tamâta tonje tini ara kilo

Matai 8:5-13

¹ Yesu ipanananzi tamâta lâ, njinnga ilâ Kaperneam lawea ilo.

² Aku tamâta tonje imo lawea njinde, i uru ikai koipu pa Rom nenzi zugu tamâta ngu tonje. I ne wurâta tamâta tonje uru imo kuku, aku koipu nde ilo ndo keno pa ne tamâta njinde. Andeta wurâta tamâta njinde ikai pukonja, aku laiti njana imâte kâ.

³ Koipu nde ilonjo pâri tu Yesu imâ lâ, ande kala isupwanzi Isrel ngu nenzi katonâna pinde tu silâ pa Yesu. I ilo njalae ndo tu kinzi ma sino Yesu tu imâ iveta ne wurâta tamâta njinde tini ara kilo.

⁴ Kinzi katonâna nde simâ pa Yesu, aku sino kaika tu, “Koipu njinde nde tamâta ara ndo. Mine nde ara njana noko ma kuvila i.

⁵ I uru tini mwasa pa kinda Juda tamâta, aku i tamwata munga isukama njana kapa nema luma njana pasauja kâ.”

⁶ Njinnga Yesu iyoka kunzi silâ.

Silâ sipanga luma tini laiti, njinnga koipu isupwanzi ninambwe pinde tu sikai kuleja simâ pa Yesu. Aku sikai koipu kawa sipai Yesu tu, “Tamâta Njalae, noko ma kumakâsa njalae ndimo, njana tu nana nde tamâta kaa nâ, ikura njana noko ma kumâ nanengu luma ilo, ande tia.

⁷ Njana duvi njinde kâ, nana ilonjo patea tu nanengu ara tonje njana nana warakangu ma amâ aporo pa noko, nde tia. Taitu nana kalonjo tawana tu ambo noko ma kuporo ngua nâ, ande nanengu tamâta njinde ma tini ara kilo.

⁸ Njana tu nana uru aveta wurâta panzi tamâta njalanala pinde, aku nana warakangu kala akai poe panzi zugu tamâta ngu tonje. Ambo nana apai tonje tu, ‘Kulâ!’, ande ma ilâ. Ambo nana apai tonje tu, ‘Kumâ!’, ande ma imâ. Ambo nana aporo pa nanengu wurâta tamâta tonje tu, ‘Kuveta wurâta njine!’, ande i ma iveta.”

⁹ Yesu ilonjo koipu ne ngua njine, aku i wisi motu. Njinnga itale ku iporo ngua panzi tamâta ngu njalae soka kuku i njinde mine tu, “Opopo, tamâta njine nde tinikoa ma! Taitu nana aporo mao nâ pami tu nana munga amora tamâta tonje lâ Isrel ngu ne kalo-tawana irerege kuku tamâta njine ne kalo-tawana, ande tia ndo.”

10 Yesu iporo ngua njine lâ, njineŋga koipu ninambwe wukale njinde nde sipile Yesu ku sitaulo silâ pa luma kilo. Silâ sipânŋga lâ, ande simora koipu ne wurâta tamâta njinde nde tini ara kilo lâ.

Yesu ipaŋo taine mwala natu tamâne limoa imo via kilo

11 Zo pinde ilâ lâ, njineŋga Yesu ilâ pa lawea tonŋe, i ŋa tu Nen lawea. Aku Yesu ne pâri-tamâta sitavanzi tamâta ŋgu ŋalae nde soka kuku silâ.

12 Yesu nde iyoka ilâ ipânŋga lawea njinde ne ŋgumbi tini laiti lâ. Njineŋga ipakâtu kunzi tamâta pinde sikale tamâta limoa tonŋe karae siyâti simâ. Tamâta limoa njinde tina nde taine mwala, aku i natu taituni njine ŋga imâte lâ. Aku lawea njinde ne tamâta ŋgu ŋalae nde soka kuku taine mwala njinde simâ.

13 Maro Ŋalae nde imora taine mwala njinde, aku kalo sukâŋa ndo ŋana. Mine kala ipai tu, “Noko kuta ndimo”.

14 Njineŋga Yesu iyoka ilâ tini laiti, aku io mbau kâki lâ rombe-rombe kulu. Iveta mine lâ, njineŋga kinzi tamâta kala sikale mateŋa njinde nde simandi. Njineŋga Yesu iporo tu, “Tamâta limoa, naŋa apaino tu kumandi sânda!”

15 Aku ndainani nâ tamâta limoa muŋga imâte njinde nde imo via kilo, kala imandi sânda isanona, aku kawa iporo ngua. Njineŋga Yesu io i taulo pa tina kilo.

16 Kinzi tamâta ŋgu ŋalae nde simora Maro Kindeni ne kaika njinde, aku kinzi rârâni wisinzi motutu. Aku sipanea Maro Kindeni sisuka i ŋa kâki lâ âta, ku siporo tu, “Opopo, ngua-tulâŋa tamâta ŋalae tonŋe ipânŋga lâ kala imo ŋgininda! Maro Kindeni nde imâ ipânŋga ŋana ivilanzi ne tamâta kâ marumbu lâ!”

17 Njineŋga kinzi tamâta njinde nde nzarananzi ku silâ pa Judia tâno wa nia pinde wa, aku situ Yesu parina njinde isala nia ilâ.

Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata isupwanzi ne pâri-tamâta rua simâ pa Yesu

Matai 11:2-19

18 Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata ne pâri-tamâta nde silâ sitapâri papa ŋana vetâŋa rârâni Yesu iveta njinde.

19 Njineŋga Yoane isarawanzi ne pâri-tamâta rua, aku isupwanzi silâ pa Maro Ŋalae ŋana sikasonŋa mine; “Tiambo nokoni kala tamâta njinde Maro Kindeni muŋga ipa ngua tu ma isupwa imâ, tiya?, ma kao tinima ŋana tamâta tonŋe.”

20 Yoane ne pâri-tamâta rua njinde simâ sipânŋga kuku Yesu lâ. Njineŋga sipai Yesu tu, “Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata isupwa maka rua kamâ pa noko ŋana kakasonŋano mine; tiambo nokoni kala tamâta njinde Maro Kindeni muŋga ipa ngua tu ma isupwa imâ, tiya?, ma kao tinima ŋana tamâta tonŋe.”

21 Lâ zoni ndaina, Yesu nde iveta wurâta ŋana izavaru pukonŋa kie-kie piti lâ kinzi tamâta rârâ tininzi, aku iveta wurâta ŋana isokinzi koroani saka piti lâ tamâta rârâ ilonzi tona. Aku ivetanzi tamâta rârâ muŋga matanzi leva-leva nde simora nia.

22 Mine kala Yesu itu lâ Yoane ne pâri-tamâta rua njinde kawanzi mine tu, “Miki kalâ katapâri pa Yoane ŋana vetâŋa wa mâsi rârâni miki kamora ku kalonŋo njine: kinzi tamâta muŋga matanzi leva-leva nde simora nia, anŋa kinzi tamâta muŋga kenzi sakamao nde soka nzâla silâ. Kinzi tamâta muŋga tininzi saga-saga nde sipânŋga tininzi mbâra-mbâra lâ, anŋa kinzi tamâta muŋga taŋanzi pasâe nde silonŋo ngua. Kinzi mateŋa tamâta nde simandi simo vianzi kilo, anŋa kinzi sugorai tamwatanzi nde silonŋo pâri ara lâ.

23 Ambo tamâta tonŋe ikai nâna ŋana ne kalo-tawana kâ, ambo i ma imandi kaika ku ipono muli sondo pa naŋa, ande Maro Kindeni ne nzâmbe ara ikeno pa tamâta njinde.”

²⁴ Yoane Lââ-Liliņa Tamwata ne pâri-tamâta nġinde nde silâ lâ, nġineņa Yesu iporo nġua panzi tamâta nġu simo kuku i nġinde. Ipainzi tu, "Miki muņa kalâ pa nia bilimu nana kalonjo Yoane Lââ-Liliņa Tamwata ne nġua kâ, aku lâ zo nġinde miki katu kamora sâ. Tiambo miki kalâ tu kamora kuli tonġe, lawea itili ilâ wa imâ wa, tiya? Mine tia.

²⁵ Mine nde miki kalâ tu kamora sâ. Tiambo miki kalâ tu kamora tamâta tonġe uru isinġa pasawaņa arara, tiya? Mine tia. Kinzi tamâta uru sitambira nenzi mbumbu nana sinġa pasawaņa wa sinġara arara lâ tininzi, ande kinzi tamâta mine uru simo koipu nalanala nenzi luma ilo nâ.

²⁶ Mine nde miki kalâ tu kamora sâ. Tiambo miki kalâ tu kamora nġua-tulâņa tamâta tonġe, tiya? Mao nâ, miki kalâ tu kamora nġua-tulâņa tamâta tonġe. Andeta miki nandai kamora nġua-tulâņa tamâta kaa nâ nġa.

²⁷ Kinzi nġua-tulâņa tamâta muņġaņa nde silonjo Maro Kindeni kawa nġua, nġineņa sinġere nġua nana Yoane lâ pepa tini mine tu, 'Kulonjo nġa; nana ma ao nanenġu nġua-tulâņa tamâta tonġe ilâ imuņa pano. I ma iveta nzâla sondo pa noko.'

²⁸ Nana aporo mao nâ pami; ikura zo muņġaņa rârâni, ande tamâta tonġe imo tamâta nġalae kala i nġa ipole Yoane nġa, ande tia ndo. Ambo taitu miki kalonjo nġa; lâ nġu nġine Maro Kindeni ikai maro papa, ande tamâta ea imo kinzi tamâta rârâni kalonzi, ande i nġa nġalae ndo, ipole Yoane nġa."

²⁹ (Kinzi tamâta rârâ silonjo nġua nġine nana Yoane kâ, ku sindeka siporo tu, "Maro Kindeni ne vetâņa nde sondo ndo!" Aku kinzi tamâta pinde uru siveta wurâta pa Rom nana mbumbu kainja kâ kala siporo nġua kaņa taituni. Kinzi nenzi nġua nġinde nde duvi mine; kinzi muņa sikai lââ-liliņa lâ Yoane mbau.

³⁰ Anġa kinzi tamâta lâ Parisai nġu wa kinzi pananâņa tamâta nana nġua tukuņa kâ, ande kinzi nġinde muņa tininzi pwâka tu Yoane ma ililinzi, aku sipu mulinzi pa Maro Kindeni ne nzâla ara nġinde Yoane muņa itula pwataki panzi.)

³¹ Aku Yesu iporo kilo tu, "Ayo, nana ma asia nġua mana nana vetâņa kinzi tamâta uru siveta lâ zo nġine. Kinzi nde tamâta mana.

³² Kinzi nde sitogonzi lâlu kiri-kiri ilonzi kalonzi soki-soki sisaņona ao nġini ku sisarâwa pa nawalanzi tu, 'Opopo, maka kambana kouro nana miki ma kakina kiniņa, andeta miki tinimi pwâka tu kaki. Anġa maka kawâņġi wâņġiņa kalo-kalo kâ, andeta miki tinimi pwâka tu kata.' "

³³ Nġineņa Yesu itula nġua siâņa nġine ne duvi pwataki panzi tu, "Yoane Lââ-Liliņa Tamwata indi kaika pa tamwata nana ika puroņa wa inu waini wa. Anġa miki nde kavaligi i mine tu, 'Koroani saka imo kuku i!'

³⁴ Anġa nana Tamâta Natu uru aka wa anu wa, andeta miki kavaligi nana tu, 'Kamora nġa, i tamâta nana ika kâpwa wa inu waini nġalae tina! Aku iveta mete kunzi tamâta sakamao nana mbumbu kainja kâ wa kinzi kiesaka tamwatanzi wa!'

³⁵ Andeta Maro Kindeni uru iwae wurâta sondo panzi ne tamâta rârâni, kala miki kamora kanaņo pwataki lâ."

Kiesaka taine tonġe iyoli Yesu kie lâ samimi

³⁶ Tamâta tonġe lâ Parisai nġu nde ino Yesu tu ma imâ ika kuku i lâ ne luma ilo. Mine kala Yesu ilâ isaņona tamâta nġinde ne luma ilo nana ika kâpwa kâ.

³⁷ Andeta taine tonġe imo lawea nġinde tona, i muņa iveta mâsi sakamao kie-kie. Taine nġinde ilonjo nġua tu Yesu ika lâ Parisai tamâta nġinde ne luma ilo, kala ikai ne samimi, kulu nġalae wa kuwae ara wa, aku imâ pa Yesu.

³⁸ Taine njinde imâ imandi Yesu kie tini pa muli kâ, aku imo ita nâ. Aku i mata sulu indu ndue Yesu kie tini. Njineŋga taine njinde ikai taine kulu pwau ku ipu i mata sulu njinde piti lâ Yesu kie tini. Aku inzumwa Yesu kie kumbu, nana itula taine ilo pwataki tu imege nana i kâ. Njineŋga ikai samimi kuwae ara njinde ku iyoli lâ Yesu kie.

³⁹ Anŋa Parisai tamâta njinde, ina munŋa ino Yesu tu ma imâ ika kuku, ande imora taine iveta mâsi mine lâ Yesu tini, aku i ilo patea mine tu, “Ambo tamâta njine nde nguatulâŋa tamâta mao, ande i ma isama taine njine kilala pwataki tu i nde kiesaka taine; andeta isama njine tia.”

⁴⁰ Andeta Yesu isama tamâta njinde ne ilo-kalo pwataki lâ. Mine kala ipai tu, “Saimon, nana ilonŋu ngua tini pa noko”. Aku Saimon nde iporo taulo tu, “Pananâŋa, noko kutula ne ngua njinde pwataki alonŋo.”

⁴¹ Njineŋga Yesu iporo itambira ngua tu, “Tamâta tonŋe ne mbuku keno pa kinzi tamâta rua. I ne mbuku kala ikeno pa tamâta tonŋe nde ipânŋa lâ mbumbu tamâta nŋalae taitu (100); anŋa i ne mbuku kala ikeno pa tamâta tonŋe nde ipânŋa lâ mbumbu sanŋao nâ.

⁴² Kinzi rua sikura tu situ nana tamâta nŋalae ne mbuku njinde kâ, nde tia. Mine kala tamâta njinde ipile ne mbuku njinde. Ayo, noko ilo patea tu tamâta ndia lâ kinzi rua ma ilo ndo keno pa tamâta njinde.”

⁴³ Aku Saimon nde itu lâ kawa mine tu, “Nana ilonŋu patea tu tamâta kala ipile ne mbuku nŋalae tina njinde ma ilo ndo keno papa”. Aku Yesu ipai tu, “Noko ne pateâŋa njine nde ara”.

⁴⁴ Njineŋga Yesu itale ku mata ilâ imora taine njinde, aku ipai Saimon tu, “Noko kumora taine nŋai. Nana amâ noko ne luma ilo, andeta noko nŋandai lââ kulua nana nana apua kenŋu, ikura kindâ Juda nenda mâsi mine. Anŋa taine njine nde ipua

kenŋu lâ taine mata sulu, aku ikai taine kulu pwau ku ipu mata sulu njinde piti lâ kenŋu.

⁴⁵ Aku noko nŋandai kunzumwa nana gawulânŋu itogo ne mete mine nŋa; anŋa nana nanayoni amâ noko ne luma ilo lee imâ ipânŋa lâ njine, aku taine njine nde itula ne ilo pwataki tu imege nana nana kâ, kala imo inzumwa nana kenŋu kumbu.

⁴⁶ Aku noko nŋandai pwai samimi ku kuyoli nana kulunŋu, ikura kindâ Juda nenda mâsi mine. Anŋa taine njine nde ikai samimi kulu nŋalae wa kuwae ara wa, aku imo iyoli lâ kenŋu.

⁴⁷ Mine kala nana aporo ngua pa noko mine: kindâ tamora taine njine tu i tini mwasa ndo pa nana. Mine kala kindâ tasama tu Maro Kindeni izavaru taine njine ne kiesaka rârâni piti lâ tini marumbu lâ. Ambo tamâta tonŋe ipamorai tu i ne kiesaka mota mwata nâ keno lâ tini, njineŋga Maro Kindeni izavaru kiesaka njinde piti, ande tamâta njinde ma tini mwasa nŋalae koŋa pa Maro Kindeni, nde tia.”

⁴⁸ Njineŋga Yesu iporo pa taine njinde mine tu, “Maro Kindeni izavaru noko ne kiesaka rârâni piti lâ tini”.

⁴⁹ Kinzi tamâta rârâni kala sisanoŋa sika kuku Yesu njinde nde silonŋo ngua njine lâ, aku wisinzi motu sipakasonŋa warakanzi tu, “Ayo, tamâta njine nde ea nŋa izavaru kiesaka piti lâ tamâta tininzi, a?”

⁵⁰ Njineŋga Yesu ipai taine tu, “Noko ne kalo-tawana ikeno pa nana; mine kala Maro Kindeni ikai noko piti lâ kondoma ilo lâ. Noko pwoka tava wisi pisi nâ kulâ.”

8

Kinzi taine pinde uru soka Yesu muli

¹ Aku muli, njineŋga Yesu iyoka ilâ lawea lawea ikura nia ndoni, aku itula pâri ara nana Maro Kindeni ne

mâsi nana ikai maro panzi tamâta kâ. Aku kinzi pâri-tamâta saŋao kanaŋonzi rua nde soka kuku i silâ tona.

² Aku kinzi taine pinde, kinzi ninde Yesu muŋga isokinzi koroani saka wa pukonja wa piti lâ tininzi, ande kinzi kala soka kuku i silâ. Tonje nde Maria, i ŋa tonje tu “Maria i Makdala Lawea Taine”. Yesu muŋga isokinzi koroani saka lima kanaŋonzi rua piti lâ i ilo.

³ Anja Joana nja Susana nja kinzi taine rârâ pinde, kinzi kala soka kuku Yesu silâ. Joana nde Kusa kaiwa, ina uru iveta wurâta nana ikatona Koipu Herot ne luma kâ. Kinzi taine ninde uru sikai warakanzi nenzi mbaliŋa ku sisukanzi Yesu nja i ne pâri-tamâta nana kelekele pinde kâ.

Ŋgua tambirâŋa nana tamâta iliŋi kaniŋa vâsa lâ tâno ilo

Matai 13:1-17, Malaka 4:1-12

⁴ Kinzi tamâta nju ŋalae tina nde soka pa lawea rârâni simâ pa Yesu kala simo kuku. Ninenja Yesu iporo nju tambirâŋa panzi mine tu,

⁵ “Tamâta tonje iyoka ilâ iliŋi kaniŋa vâsa lâ tâno ilo. Iliŋi ilâ, aku kaniŋa vâsa pinde nde imbe indue nzâla-kawa; aku tamâta sipale lâ kenzi, aku sii simâ sika marumbu lâ.

⁶ Anja kaniŋa vâsa pinde nde imbe indue tâno mira-mira. Aku muli, mata ipânja lâ, andeta tâno ninde mâsa-mâsa, kala mata nġala-nġala ndo lâ, kala imâte.

⁷ Anja kaniŋa vâsa pinde nde imbe indue wâlo mata-mata nġininzi. Aku wâlo mata-mata ipânja tona ku ilita, kala kanaŋo ipânja tia.

⁸ Anja kaniŋa vâsa pinde nde imbe indue tâno ara kulu, kala ipânja ŋalae ku ipula kanaŋo rârâ ninde. Ninde itogo kaniŋa vâsa taitu ipula kanaŋo tamâta ŋalae taitu (100) mine.”

Yesu iporo nju tambirâŋa nana ikai maro panzi tamâta kâ. Aku kinzi pâri-tamâta saŋao kanaŋonzi rua nde soka kuku i silâ tona.

miki tanjami keno, ande kalonjo nju tambirâŋa nana ikai maro panzi tamâta kâ. Anja kinzi tamâta simo niaka nde silonjo nju tambirâŋa nâ. Mine kala

Yesu ne mâsi nana iporo itula nju tambirâŋa nâ ne duvi

⁹ Yesu ne pâri-tamâta nde sika-sonja i nana nju tambirâŋa ninde ne duvi kâ.

¹⁰ Ninenja Yesu ipainzi mine tu, “Maro Kindeni uru itula nju tambirâŋa ne duvi pwataki pa miki, nana i ne mâsi nana ikai maro panzi tamâta kâ. Anja kinzi tamâta simo niaka nde silonjo nju tambirâŋa nâ. Mine kala

‘Kinzi matanzi silea, andeta sikura tu simora kelekele tonje tia. Kinzi sitambira tanjanzi, andeta sisama nju tambirâŋa ne duvi, nde tia.’ ”

Ŋgua tambirâŋa nana vâsa liŋiŋa kâ ne duvi

Matai 13:18-23, Malaka 4:13-20

¹¹ Ninenja Yesu ipainzi tu, “Ŋgua tambirâŋa ninde nde duvi mine: Kaniŋa vâsa ninde nde itogo Maro Kindeni kawa nju tambirâŋa.

¹² Kaniŋa vâsa ninde imbe indue nzâla-kawa, ande itogonzi tamâta ninde silonjo Maro Kindeni kawa nju tambirâŋa, andeta muli nja Sadana imâ ku ikai nju tambirâŋa ndaina piti lâ ilonzi kalonzi. Sadana ilo tu, ‘Tia ma muli nenzi kalo-tawana ma keno pa Yesu, kala Maro Kindeni ma ikainzi piti lâ kondoma ilo ku ma via mao ilanzi’.

¹³ Anja kaniŋa vâsa ninde imbe indue tâno mira-mira, ande itogonzi tamâta ninde silonjo Maro Kindeni kawa nju tambirâŋa, aku sikai ku ilonzi ndeka nana. Andeta kaniŋa vâsa ninde mbumburunzi nde ikeno tâno kulu nâ; aku kinzi tamâta ninde nenzi kalo-tawana kala kaika tia, kala ikeno zo mbwana-mbwana nâ. Aku muli, ambo samâŋa kie-kie tâku malia ndia ipânja panzi, ande ma sipile nenzi kalo-tawana.

¹⁴ Anja kaniŋa vâsa ninde imbe indue wâlo mata-mata nġininzi, ande itogonzi tamâta ninde silonjo Maro Kindeni kawa nju tambirâŋa, andeta kalonzi loko nana warakanzi

karaenzi kâ. Kinzi ilonzi ñalae ñana sigona mbaliña rârâ, kala simo siroto ñana tonje-tonje pinde tu sindeka ñana. Aku nenzi ilo-kalo ñinde nde inzuku nenzi kalo-tawana, kala siveta vetâña ara pinde itogo kanaanzi mine, ande tia.

¹⁵ Anja kaniña vâsa ñinde imbe indue tâno ara kulu, ande itogonzi tamâta ñinde siloño Maro Kindeni kawa ñgua, ku sikai kaika sipaveta kuku. Kinzi ñinde nde tamâta ara sonde, aku sisenge nenzi kalo-tawana ipânnga ñalae. Kinzi simandi kaika lee, ñinennga siveta vetâña ara rârâ, itogo kanaanzi mine."

Kinzi tamâta uru sio sinâla lâ peke kulu

Matai 5:15-16, Malaka 4:21-23, Luka 11:33-36

¹⁶ Yesu iporo ñgua kilo mine tu, "Kinzi tamâta uru sisulu sinâla ñinennga sio lâ kulo ilo wa peke kalo, ande tia. Kinzi uru sio sinâla lâ peke kulu, ñana tamâta simo luma ñinde ilo ma sikura tu simora sinâla ñinde.

¹⁷ Aku mine nâ, ñgua ndia rârâni ikeno paveâña, ñinde miki ma katula pwataki ipânnga nia yo; ñinennga kinzi tamâta ma sisama ñgua rârâni ne duvi.

¹⁸ Mine kala ara ñana miki ma kalomi ñgere sonde ñana nemi mâsi ñana kaloño nanengu ñgua kâ. Tamâta ea ikai ilo-kalo ñana Maro Kindeni ne vetâña paveâña kâ, ande Maro Kindeni ma ilo-kalo ñalae ilua i. Anja tamâta ea tini pwâka tu ikai ilo-kalo ñinde, ande ilo-kalo tini mwata ndia i ipalâne tu muña ikai lâ, ande ñinde Maro Kindeni ma ikai saje i."

Ea kinzi nde Yesu tina wa tai wa Matai 12:46-50, Malaka 3:31-35

¹⁹ Zo tonje, Yesu tina wa tai wa nde simâ ñana siporo ñgua papa. Andeta kinzi tamâta rârâ ñinde nde sipasau simo kuku Yesu. Mine kala i see ñinde sikura tu simâ Yesu tini laiti, nde tia.

²⁰ Tia ku kinzi tamâta pinde sipai Yesu tu, "Kuloño, noko tina wa tai kinzi nde simâ simandi nia yo, situ siporo ñgua pano."

²¹ Andeta Yesu itu lâ kawanzi ku ipainzi tu, "Tamâta ea kinzi uru siloño Maro Kindeni kawa ñgua ku sipaveta kuku, ande kinzi ñinde nde naña nana wa taingu wa."

Yesu itu ñgua kaika pa kâla-lawea ñalae, kala pâti kii lâ

Matai 8:23-27, Malaka 4:35-41

²² Zo tonje, Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, "Ayo, kinda tambwalii pa lââ bwalika tini pinde". Mine kala kinzi sikâki wânnga tonje kulu, aku silâ.

²³ Wânnga ikâwa ilâ, anja Yesu nde mata tutu kala ikeno. Andeta kâla-lawea ñalae ipânnga lâ lââ bwalika, kala lââ ipalâni lâ wânnga ilo, aku laiti ñana simbwatuke kâ.

²⁴ Tia ku kinzi pâri-tamâta simâ pa Yesu tu sipaño, aku sipai tu, "Tamâta Ñalae, Tamâta Ñalae, kinda ma tambwatuke!" Yesu nde imandi ku iporo itu ñgua kaika pa kâla-lawea ñinde. Ñinennga kâla-lawea nde imâte lâ, kala pâti kii lâ.

²⁵ Ñinennga Yesu ikasonanzi ne pâri-tamâta tu, "Mana mana, a? Miki nemi kalo-tawana nde keno ndia." Kinzi simora mâsi kaika ñinde, aku siruru, ku ilonzi rârâ. Aku siporo lâ warakanzi nâ ñgininzi mine tu, "Opopo, tamâta ñine nde tamâta mana kala iporo kaika pa kâla-lawea, aku kinzi kala sipaloño pa i kawa ñgua!"

Yesu isokinzi koroani saka piti lâ tamâta tonje ilo

Matai 8:28-34, Malaka 5:1-20

²⁶ Ñinennga Yesu tavanzi ne pâri-tamâta silâ sitoa lâ kinzi Gerasa ñgu nenzi tâno. Nia ñinde nde ikeno pa Galilaya Lââ bwalika tini pinde.

²⁷ Yesu ipile wânnga ku itoa tina tini, ñinennga tamâta tonje lâ lawea ñinde nde imâ papa. Nanayoni kinzi koroani saka pinde sipagagara tamâta ñinde. Mine kala ikura zo luandongo ñinde i ipita lalava tia,

anġa uru imo luma tonġe ilo, ande tia. I uru imo potomule lâ kuru nia.

²⁸⁻²⁹ Ikura zo rârâ, koroani saka nġinde sikai i kaika ndo. Kinzi tamâta pinde uru sio nana i kâ, aku uru sipa i lâ wâlo kaika. Andeta itaki wâlo nġinde utu, nġinġa koroani saka siveta i ikâwa ilâ pa nia pinde tamâta simo tia nġinde. Tamâta nġinde imora Yesu, aku isarâwa ku nao tundu ndue lâ Yesu kie tini. Nġinġa Yesu iporo nġua kaika panzi koroani saka tu sipile tamâta nġinde ku sikâwa silâ. Andeta tamâta nġinde isarâwa kawa nġalae ndo mine tu, “Yesu, Maro Kindeni âta Tamwata Natu, noko kutu kuveta mana pa naġa, a? Naġa ano pano tu nâna kulua naġa ndimo!”

³⁰ Nġinġa Yesu ikasonġa tu, “Noko nġa mana.” Aku itu lâ Yesu kawa tu, “Naġa nġanġu mine tu ‘Zugu Tamwatama’, nana tu maka kambwanġema rârâ kamo tamâta nġine ilo”.

³¹ Nġinġa kinzi koroani saka sino kaika pa Yesu tu, “Noko ma kusoki maka kalâ pa yââ nġalae ne mbââ ilo ndimo!”

³² Aku nġgoa nġu nġalae tonġe nde simo nia nġinde, sipanġu sika simo nia ndamwa tonġe. Aku kinzi koroani saka nde sino Yesu tu, “Kuoma kalâ pa nġgoa nġinde ilonzi.” Nġinġa Yesu isâu panzi.

³³ Aku walele nâ kinzi koroani saka nde sipile tamâta nġinde, aku silâ nġgoa ilonzi. Aku nġgoa nġu nġinde ndoni nde wisinzi motutu ku simanġuru sipalilu kaika silâ sindue nia ndamwa nġinde. Aku sisonġa sindue lââ bwalika ilo sinu lââ ku sipamateteu marumbu lâ.

³⁴ Kinzi nġgoa nenzi katonâġa tamâta nde simora mâsi nġinde ipânġa, nġinġa sikâwa silâ, aku sikai pâri silâ pa lawea wa nia nġinde ndoni.

³⁵ Nġinġa kinzi tamâta simâ nana simora mâsi ndia muġa ipânġa nġinde. Simâ pa Yesu, aku

simora tamâta nġinde, muġa koroani saka sipile i ku silâ lâ. I nde ipita lalava lâ, aku ne ilo-kalo ipânġa sondo lâ, ku isanġona imo Yesu kie tini laiti. Kinzi simora nġinde, aku siruru pâta.

³⁶ Nġinġa kinzi tamâta kala muġa simora mâsi nġinde nde sitapâri panzi nana mâsi Yesu muġa iveta pa tamâta nġinde, inani kala muġa koroani saka sipagagara, ande kala nġine ipânġa ara kilo.

³⁷ Aku kinzi tamâta rârâni lâ Gerasa tâno nde siruru pâta kanaanġo. Mine kala sino kaika pa Yesu tu ma ipilenzi ku ilâ pa nia tonġe. Mine nde Yesu isonġa kâki wânġa kulu, aku iveta nana ipilenzi ilâ kâ.

³⁸ Andeta tamâta nġinde muġa koroani saka simo ilo, ande ino kaika pa Yesu tu, “Naġa ilonġu tu ma amo ku noko”. Andeta Yesu io i itaulo ilâ, aku ipai tu,

³⁹ “Noko kutaulo kulâ pa tamwata ne lawea, aku kutula vetâġa ndoni Maro Kindeni muġa iveta pano nana ivilano kâ”. Mine kala tamâta nġinde ilâ, aku itula nġua panzi tamâta rârâni lâ lawea nġinde, nana vetâġa rârâni Yesu muġa iveta nana ivila i kâ.

Yesu ipanġo katonâġa tonġe natu taine imandi imo via kilo, aku iveta taine tonġe tini ara kilo tava

Matai 9:18-26, Malaka 5:21-43

⁴⁰ Nġinġa Yesu itaulo ilâ pa lââ bwalika tini pinde kilo. Aku kinzi tamâta lâ nia nġinde nde sindeka nâ, nana tu kinzi muġa simo nâ sio tininzi nana i kâ.

⁴¹ Nġinġa tamâta tonġe, i nġa tu Jairus, nde imâ ipânġa. I nde luma nana pasanġa kâ ne katonâġa tamâta tonġe. Imâ ipare tuku lâ Yesu kie tini laiti, aku ino kaika papa tu ma imâ ne luma,

⁴² nana tu i natu taituni imo nġinde, andeta pukonġa ikai kala laiti nana imâte kâ. I nde taine taipa, ne mbwera ikura sanġo kanaanġo rua lâ.

Mine kala Yesu iyoka kuku katonânga njinde ilâ. Andeta kinzi tamâta ngu njalae nde soka kinzi silâ, aku sipasese ndo kuku Yesu.

⁴³ Aku taine tonge kala imo ndaina, i uru imora nzimona zo rârâni. I imo mine ikura mbwera saŋao kanaŋo rua lâ, aku tamâta tonge ikura tu iveta pukonja njinde marumbu kâ, ande tia.

⁴⁴ Taine njinde iyoka pa Yesu muli imâ laiti, aku mbau ilâ itaŋo Yesu ne pasawaŋa luandondo nŋaŋe. Iveta mine lâ, aku walele nâ i see mâsa-mâsa, aku ne pukonja njinde marumbu lâ.

⁴⁵ Njineŋga Yesu imandi ku ikaŋo tu, “Ea itaŋo naŋa.” Ande kinzi rârâni taitu-taitu sipasikia nŋua mine tu, “Naŋa tia”. Njineŋga Petero ipai Yesu tu, “Opopo, Tamâta Njalae, tamâta ngu njalae nde sinje noko lâ, aku simandi sipasese ndo lâ noko tini!”

⁴⁶ Andeta Yesu itu lâ kawa tu, “Tamâta tonge muŋga nâ itaŋo naŋa lâ. Naŋa apasama tu nanenŋu walo pinde ilâ njana ivila tamâta tonge kâ.”

⁴⁷ Njineŋga taine njinde isama tu ikura njana ipavea kâ, nde tia. Tia ku i tini ruru, aku imâ ipare tuku nao tundu lâ Yesu tini laiti. Aku lâ tamâta rârâni naonzi ipatula i parina pwataki tu i muŋga itaŋo Yesu ne pasawaŋa nŋaŋe njana i taine tini ma ipânŋa ara kilo kâ. Aku iporo tu, “Nanenŋu pukonja nde ipilena walele nâ, kala marumbu lâ.”

⁴⁸ Njineŋga Yesu ipai tu, “Natunŋu, noko ne kalo-tawana iveta noko kupânŋa ara kilo lâ. Noko kulâ, aku wisi puu ndue.”

⁴⁹ Yesu imo iporo nŋua njine yo, njineŋga tamâta tonge iyoka pa katonânga Jairus ne luma imâ, aku ipai katonânga mine tu, “Noko natu nde imâte lâ. Mine nde noko ma kuveta kalo-lokoni papa pananânga kilo ndimo.”

⁵⁰ Andeta Yesu ilonjo nŋua njine lâ, njineŋga ipai katonânga mine tu,

“Noko kururu ndimo. Ambo noko ma kalo tawana naŋa, ande noko natu ma tini ara kilo.”

⁵¹ Njineŋga Yesu ilâ pa katonânga ne luma, aku indi kaika njananzi tamâta tu ma simo luma ilo kisiŋa pwataki kuku i ndimo. Aku ikainzi Petero, nŋa Yoane, nŋa Yamesi, sitavanzi lâlu tina-tama, aku kinzi nâ soka kuku i silâ.

⁵² Anŋa kinzi tamâta rârâni kala simo luma njinde ilo nde siveta kalosukânga njana lâlu njinde kâ, aku simo sipataiŋa nâ. Andeta Yesu ipainzi tu, “Miki kata ndimo. I imâte tia, ikeno mata nâ.”

⁵³ Andeta kinzi sinjelea i pâta kanaŋo, njana tu kinzi sisama tu lâlu njinde nde imâte mao lâ.

⁵⁴ Andeta Yesu isaŋa taine taipa njinde mbau, aku isarâwa mine tu, “Natunŋu, noko kumandi!”

⁵⁵ Njineŋga lâlu ne koroani nde itaulo imâ papa i kilo, aku walele nâ imandi sânda. Njineŋga Yesu ipainzi tu kâpwa silua lâlu ika.

⁵⁶ Aku lâlu tina-tama nde wisinzi motutu ndo. Andeta Yesu itu kaika panzi mine tu, “Miki rua ma katapâri pa tamâta tonge njana vetânja njine kâ ndimo.”

9

Yesu iwae wurâta panzi ne pâri-tamâta saŋao kanaŋonzi rua

Matai 10:1-15, Malaka 6:7-13

¹ Zo tonge Yesu isarâwa panzi ne pâri-tamâta saŋao kanaŋonzi rua tu simâ, aku i tamwata ne walo kaika ilanzi sikai i ndamwa njana sisokinzi koroani saka tava pukonja kie-kie piti lâ tamâta tininzi, njana ma simo ara kilo kâ.

² Njineŋga isupwanzi silâ njana situla pâri ara njana Maro Kindeni ne mâsi njana ikai maro panzi tamâta kâ. Aku isupwanzi njana sivetanzi pukonja tamâta tininzi ara kilo tona.

³ Aku ipainzi tu, “Miki ma kakai kelekele tonge ndimo. Kakai tukâla njana kandukela wa keta wa puroŋa wa mbumbu wa pasawaŋa rua rua wa ndimo.

⁴ Ambo miki kalâ kapânga lawea tonje, aku kalâ luma tonje ilo, ande miki ma kamo lumani ndaina nâ. Miki ma kalâ luma tonje ilo tia lee, ikura lâ zo ndia miki ma kapile lawea ninde ku kalâ pa lawea pinde.

⁵ Ambo kinzi tamâta lâ lawea tonje ma tininzi pwâka tu sikaimi kalâ nenzi luma ilo, ande miki ma kapile lawea ninde. Aku lâ zo nana kapilenzi kalâ, ande miki ma kapamasi kemi tâno gawura piti, nana ma sisama tu siveta vetâna soki ndo pami.”

⁶ Yesu iporo ngua nîne lâ, ninenga kinzi pâri-tamâta soka silâ sikura nia ndoni, aku situla pâri ara wa sivetanzi pukonja tamâta tininzi ara kilo wa.

Koipu Herot itu isama Yesu kilala pwataki

⁷ Rom nenzi koipu lâ nia ninde, i na tu Herot, nde ilonjo pâri nana vetâna rârâni Yesu uru iveta ninde. Mine kala i ilo rârâ, nana tu kinzi tamâta pinde siporo tu, “Yoane Lââ-Liliņa Tamwata nde imandi lâ mateņa nianzi imo via kilo”.

⁸ Anja kinzi pinde nde siporo tu, “Ngua-tulâna tamâta Ilia nde imâ ipânga lâ, kala ipatua lâ nia yo”. Anja pinde nde siporo tu, “Ngua-tulâna tamâta muņgâna tonje nde imandi lâ mateņa nianzi imo via kilo”.

⁹ Andeta Herot iporo tu, “Tamâta ninde nandai Yoane Lââ-Liliņa Tamwata nana tu nana muņga asupwanzi zugu tamâta pinde ku sitoto i nandola utu lâ. Mine kala tamâta nîne nde ea kala situ parina tu i uru iveta vetâna kie-kie mine.” Aku i ilo tu imora Yesu.

*Yesu kâpwa ilanzi tamâne 5,000
Matai 14:15-21, Malaka 6:32-44,
Yoane 6:5-13*

¹⁰ Kinzi pâri-tamâta nde sitaulo simâ kilo, aku sitapâri pa Yesu nana vetâna rârâni muņga siveta ninde. Ninenga Yesu ikai kinzi simbonzi nâ, aku sipilenzi tamâta rârâni lâ

lawea ninde ku silâ pa lawea tonje, i na tu Betsaida lawea.

¹¹ Andeta kinzi tamâta ngu nalae sisama tu Yesu ipilenzi ku ilâ lâ, kala simandi soka i muli silâ. Kinzi silâ sipânga kuku Yesu lâ, aku Yesu mata imoranzi ku ilo ara nâ panzi. Aku iporo itula ngua panzi nana Maro Kindeni ne mâsi nana ikai maro panzi tamâta kâ, aku ivetanzi pukonja tamâta tininzi ara kilo tona.

¹² Iveta mine lee lala pararai lâ, ninenga kinzi pâri-tamâta sanjo kanaanzi rua nde simâ pa Yesu ku sipai tu, “Ayo, kuonzi tamâta nîne silâ pa lawea pinde, nana ma siroto kâpwa wa nia nana sikeno kâ, nana tu nia kala tamo nîne, ande tamâta simo tia.”

¹³ Andeta Yesu iporo taulo panzi ne pâri-tamâta tu, “Miki warakami nâ kasuanzi”. Ande kinzi sipai tu, “Opopo, maka kapwama rârâ ikeno pama, ande tia. Puroņa lima nana inja rua nâ kala keno pama. Tiambo noko ilo tu maka ma kalâ kako kâpwa panzi tamâta nîne rârâni, a?”

¹⁴ Nana tu kinzi tamâne nâ kambwanenzi ipânga lâ 5,000. Ninenga Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Miki kapainzi tu lambunzi ndue sisajona ku sio ngu ngu”.

¹⁵ Kinzi pâri-tamâta siveta ikura Yesu kawa mine, aku sionzi tamâta sisajona ngu ngu.

¹⁶ Ninenga Yesu ikai puroņa lima tava inja rua ninde kâki, aku mata kâki ilea pa samba, ninenga kawa ndange pa Maro Kindeni. Ninenga ipwataki puroņa tava inja ninde ku ilanzi ne pâri-tamâta tu sikai silâ siwae panzi tamâta.

¹⁷ Kinzi rârâni sika lee kapwanzi pupuro lâ. Ninenga kinzi pâri-tamâta nde sigona kâpwa pinde kinzi tamâta kapwanzi pupuro kala sika tia ninde, aku ninde ikura ngâmo nalae sanjo kanaanjo rua ilonzi pipi lâ.

*Petero isama Yesu kilala pwataki
Matai 16:13-20, Malaka 8:27-30*

¹⁸ Lâ zo tonge, Yesu imo nia ngame ikai nona pa Maro Kindeni, aku i ne pâri-tamâta nde simo kuku. Ninennga Yesu ikasonanzi tu, “Kinzi tamâta uru siporo situ nana nde ea.”

¹⁹ Aku kinzi situ lâ i kawa tu, “Pinde nde siporo tu noko nde Yoane Lââ-Liliya Tamwata, anga pinde nde siporo tu noko nde Iliya, anga pinde nde siporo tu noko nde ngua-tulâna tamâta mungâna tonge kumandi lâ mateya nianzi kumo via kilo.”

²⁰ Ninennga Yesu ikasonanzi tu, “Anga miki ilomi tu nana nde ea.” Petero iporo taulo tu, “Noko nde Kirisi, Maro Kindeni ne pateâna tamâta”.

Yesu itula ngua nana ne mateya wa ne mandija wa

Matai 16:21-27, Malaka 8:31-9:1

²¹ Ninennga Yesu itu ngua kaika panzi ne pâri-tamâta tu ma siporo situla i kilala pwataki pa tamâta tonge ndimo.

²² Aku iporo tu, “Maro Kindeni ne pateâna ikeno tu nana Tamâta Natu ma akai nana nalae, aku kinzi katônâna wa kinzi patarawâna tamâta nalalala wa kinzi pananâna tamâta nana ngua tukuja kâ wa, ande ma sipu mulinzi pa nana, ku ma sipu nana pata amate. Andeta kari nato lâ, ninennga Maro Kindeni ma ipano nana amandi amo viangu kilo.”

²³ Ninennga Yesu ipai kinzi rârâni tu, “Ambo tamâta tonge ilo tu ipono muli pa nana, ande i ma ipatawa tamwata tini ku ikale ne kâi popole ikura zo zo, ku iyoka nana mulingu.

²⁴ Nana tu tamâta ea ilo nalae nana tamwata ne via, ande i ma ikai via mao, nde tia. Anga tamâta ea kalo tawana nana kala imora tamwata ne via tu kekele kaa nâ, ande tamâta ninde ma imo via ku imo nâ.

²⁵ Ambo tamâta tonge igona tâno ne kekele rârâni, ninennga i tamwata ipayaula ku imate, ande i ne via mao ikeno ndia, a?

²⁶ Ambo tamâta tonge mai nana nana wa nanengu ngua wa, ande nana Tamâta Natu kala ma maingu nana i mine nâ, lâ zo muli ninde nana ma ataulo amâ kilo. Lâ zo ninde, kinzi tamâta rârâni ma simora nana kilalangu pwataki tu nana nde Maro Nalae, aku ma simora Mama nga i ne anelo sapâna kilalanzi pwataki tona.

²⁷ Nana aporo mao nâ pami; miki pinde kala kamo nai ma kamate tia yo yo, ninennga miki ma kamora pwataki tu Maro Kindeni ikai maro panzi tamâta marumbu lâ.”

Yesu tini pasinala ipanga kie tonge

Matai 17:1-8, Malaka 9:2-8

²⁸ Yesu iporo ngua nina lâ, aku sânda taitu ilâ lâ. Ninennga Yesu ikainzi Petero, nga Yoane, nga Yamesi, aku sikâki silâ tuu tonge kulu, nana Yesu ma ikai nona pa Maro Kindeni kâ.

²⁹ Yesu ikai nona imo ndai yo, ninennga i nao pasinala lâ, aku ne pasawana nde ipanga pane ndo ku isinala nia itogo loloa salaga mine.

³⁰ Ninennga ngua-tulâna tamâta mungâna rua, Mose ku Iliya rua, ande simâ sipanga.

³¹ Kinzi sipanga tava Maro Kindeni ne sinâla nalae, aku siporo kuku Yesu nana i ne zo nana ipile tâno nina kâ, nana tu i ne zo nana imate lâ Jerusalem lawea kâ nde imâ ipanga laiti lâ.

³² Anga Petero tavanzi pâri-tamâta rua ninde nde matanzi matutu nana sikeno kâ. Andeta simandi, aku matanzi ilâ simora Yesu imandi kunzi tamâta rua ninde, aku i tini pasinala lâ.

³³ Kinzi ngua-tulâna tamâta rua ninde nde siveta nana sipile Yesu silâ, ninennga Petero ipai Yesu tu, “Panana, kinda tamo naina, aku nina nde ara ndo. Ambo noko ilo mine, ande maka ma kapa pala nato; noko ne tonge, anga Mose ne

tonge, anga Ilia ne tonge.” (Andeta Petero nandai ilo pateo sonde neninga iporo nga; ikai iporo na.)

³⁴ Petero iporo ngua nene marumbu tia yo, neninga take-take tonge imâ iturazi lâ, kala kinzi pâri-tamâta nde siruru pata.

³⁵ Neninga sarawana tonge nde iyoka pa take-take nde ilo imâ mine tu, “Nana natungu kala nene; nana apatea i lâ. Mine nde miki katambira tanami pa i kawa ngua!”

³⁶ Ngua poro nene marumbu lâ, neninga kinzi simora Yesu simbo na imo kinzi. Aku lâ zo nana soka pa tuu kulu sindue silâ, ande siporo ngua pwataki pa tamâta tonge nana mâsi nde munga simora ku silojo, ande tia.

Yesu isoki koroani saka piti lâ tamâne limo tonge ilo

Matai 17:14-21, Malaka 9:14-29

³⁷ Mbwale kilo, neninga Yesu tavanzi ne pâri-tamâta nato nde nde sipile tuu kulu ku soka sindue silâ. Neninga kinzi tamâta ngu njalae simâ sipakatu kuku Yesu.

³⁸ Aku nawalanzi tamâta tonge isarawa kâki mine tu, “Panana, nana ano kaika pano tu kalo sukana nana natungu tamâne, nana tu natungu taituni kala i.

³⁹ Ikura zo rârâ koroani saka tonge ipagagara i, neninga walele na i uru itara kana sakamao ndo. Koroani saka nde uru iveta i tini ruru ndo wa kawa maka ipanga wa. I imo ikai kaza mine pa natungu, aku iveta wurata nana izavaru i ndo lâ.

⁴⁰ Mine kala nana anonzi noko ne pâri-tamâta tu ma sisoki koroani saka nde piti lâ natungu ilo, andeta sikura tia.”

⁴¹ Neninga Yesu iporo lâ i kawa tu, “Opopo, kinzi tamâta kala simo lâ zo nene nde kalonzi tawana soki-soki! Miki nemi vetana wa ilomi kalomi wa nde sonde tia ndo! Nana ma amo nene kumi ku ilongu malia nana nemi ilo-kalo potomule ikura zo njapia kilo, a? Pwai natu imâ.”

⁴² Lâlu nde nde iyoka imâ ipanga Yesu tini laiti, neninga koroani saka nde itambira i ndue ikeno, aku iveta tini ruru njalae tina. Andeta Yesu imbita koroani saka, aku isoki piti lâ lâlu ilo, kala lâlu tini ara kilo. Neninga Yesu io lâlu itaulo ilâ pa tama kilo.

⁴³ Aku kinzi tamâta rârâni simora Maro Kindeni ne walo nene, kala wisinzi motutu lâ.

Yesu iporo kilo nana ne mateja kâ Matai 17:22-23, Malaka 9:30-32

Kinzi tamâta nde nde ilonzi rârâ nana mâsi Yesu iveta nde. Andeta Yesu ipainzi ne pâri-tamâta mine tu,

⁴⁴ “Miki katambira tanami sonde nana ngua nene kâ: kinzi ma sio nana Tamâta Natu lâ tamâta pinde mbaunzi ilo”.

⁴⁵ Andeta kinzi pâri-tamâta sisama ngua nene ne duvi, ande tia. Ngua nene ne duvi nde ikeno paveana, kala kinzi nandai sisama kilala nga. Andeta siruru nana sino Yesu tu ma itula nene pwataki panzi.

Ea imo mbana-mbana Matai 18:1-6, Malaka 9:33-37

⁴⁶ Zo tonge, Yesu ne pâri-tamâta nde siporo sipawa ngua tu ea ma ipanga mbana-mbana pa kinzi.

⁴⁷ Andeta Yesu isama kinzi ilonzi kalonzi pwataki lâ. Mine kala ikai lâlu mota tonge imâ ku ingunu imandi i wangira.

⁴⁸ Neninga ipainzi ne pâri-tamâta mine tu, “Ambo tamâta tonge kalo tawana nana, kala iveta kie ara pa lâlu mota tonge itogo lâlu nai, ande tamâta nde iveta kie ara pa nana tona. Aku tamâta ea iveta kie ara pa nana, ande iveta kie ara pa Maro Kindeni tona, ina munga isupwa nana kala amâ. Nana tu tamâta ea ipamorai tu i nde tamâta kaa na kala imo miki rârâni kalomi, ande i imo mbana-mbana pami.”

Tamâta ea ikai kaza pa kinda tia, ande tamâta nde nde nenda mete

Malaka 9:38-40

49 Yoane nde ilonjo Yesu ne ngua njine lâ, njinenga iporo taulo tu, “Tamâta Njalae, maka munnga kamora tamâta tonje ikai wurâta nana ipatu noko nja ku isokinzi koroani saka piti lâ tamâta ilonzi. Andeta i nandai kinda nawalânda nga. Mine kala maka kandi kaika papa tu ma iveta mine kilo ndimo.”

50 Andeta Yesu ipai Yoane mine tu, “Miki ma kandi kaika papa i ndimo. Nana tu tamâta ea ikai kazânga pa miki tia, ande tamâta njinde nde nemi mete.”

Kinzi Samaria ngu tininzi pwâka tu Yesu ma imâ nenzi lawea ilo

51 Zo laiti lâ nana Maro Kindeni ma ikai Yesu ikâki samba ilo kilo. Mine kala Yesu ilo ipa kaika ndo tu ma ikâki ilâ pa Jerusalem lawea kê.

52 Njinenga ionzi tamâta rua simunga papa silâ pa lawea tonje ikeno Samaria tâno, nana ma siveta kelekele sondo panzi nana sikeno lawea njinde kê.

53 Andeta kinzi tamâta lâ lawea njinde nde sisama tu Yesu itu ilâ pa Juda nenzi lawea njalae Jerusalem. Mine kala tininzi pwâka tu Yesu ma imâ nenzi lawea ilo.

54 Kinzi pâri-tamâta rua, Yamesi ku Yoane rua, nde simora kinzi Samaria nenzi taŋa-kaika njine, njinenga simâ pa Yesu ku sika-sonja tu, “Maro Njalae, mana mana, a? Tiambo noko ilo tu maka ma kasarawa yââ lâ samba ilo tu indue imâ ku ikananzi tamâta njinde, tiya?”

55 Andeta Yesu ipupulia lâ ku imbitanzi rua nana nenzi ilo-kalo njinde kê.

56 Tia ku soka silâ pa lawea tonje.

Yesu itula ngua nana nenda mâsi nana taponi muli pa i kê

Matai 8:19-22

57 Yesu tavanzi ne pâri-tamâta nde soka nzâla silâ, njinenga tamâta tonje imâ ipai Yesu tu, “Lawea ndia noko kutu kulâ papa, ande nana kala ma ayoka noko muli alâ”.

58 Andeta Yesu iporo taulo papa mine tu, “Kinzi mbwâmbwa ngoi nenzi ngânza nde keno dugu ilo, anga kinzi sii nde palanzi keno tona. Anga nana Tamâta Natu nde niângu tonje nana akeno apwarea kê, ande tia.”

59 Njinenga Yesu iporo pa tamâta tonje kilo mine tu, “Noko kumâ, kupono muli pa nana”. Andeta tamâta njinde itu lâ kawa tu, “Maro Njalae, mwannga nga. Nana ma alâ akea nana mama munnga lâ nga”.

60 Andeta Yesu nde ipai tu, “Kalo loko; kinzi mateŋa ma sipakea warakanzi nawalanzi. Anga noko kulâ kutula pâri ara nana Maro Kindeni ne mâsi nana ikai maro panzi tamâta kê.”

61 Aku tamâta tonje nde ipai Yesu tu, “Maro Njalae, nana ilonju tu apono muli pa noko. Andeta nana atu alâ aporo wisi-ara ne ngua panzi nana seenju munnga lâ nga.”

62 Andeta Yesu ipai tu, “Ambo tamâta tonje itu iveta wurâta lâ tâno ilo, andeta ikura zo zo i uru mata ilea pa muli, ande tamâta mine ma ikura tu iveta wurâta pa Maro Kindeni kê, ande tia.”

10

Yesu ionzi tamâta 72 silâ nana situla pâri ara kê

1 Aku muli, njinenga Maro Njalae ipateanzi tamâta 72 kilo, aku ionzi rua rua tu ma simunga papa i silâ. Isupwanzi tu silâ sikura lawea wa nia ndoni i ma muli ilâ papa njinde.

2 Aku isia ngua panzi mine tu, “Kâpwa maria ndo ikeno tâno ilo, andeta wurâta tamâta râra nana sigona kâpwa njinde kê, ande tia. Mine kala ara nana miki ma kano pa tâno njine ne Maro Njalae, nana i ma isupwanzi wurâta tamâta pinde kala silâ sisukami nana kagona i ne kâpwa njinde papa.

3 Miki kalâ, andeta kalonjo nga; nana asupwami katogonzi ‘lama’ natu kalâ kinzi mbwâmbwa saka ngininzi.

⁴ Miki ma koka mbaumi kaa nâ kalâ. Miki ma kakai nemi tâŋa kiri-kiri ŋana mbumbu kâ wa keta wa kemi kâmba ndimo. Aku lâ zo ŋana miki ma kapakâtu kunzi tamâta lâ nzâla, ande miki ma kamandi ku kaporo ŋgua kunzi ndimo.

⁵ Ambo miki kalâ luma tonje ilo, ande ara, kaporo ŋgua ilâ panzi tamâta simo luma ŋinde mine tu, 'Maro Kindeni ne wisi-pisi imo kumi'.

⁶ Ambo tamâta tonje lâ luma ŋinde nde ilo ara pami, ande ara, miki nemi ŋgua ŋinde ma keno pa tamâta ŋinde. Ambo tamâta tonje ilo ara pami tia, ande nemi ŋgua ŋinde ma itaulo imâ pa warakami kilo.

⁷ Ninenŋa miki ma kamo lumani taitu ndaina nâ, aku kâpwa ndia kinzi sisuami ŋinde, ande kaka wa kanu wa. Njinde nde itogo miki nemi kulu, ŋana tu tamâta ea ikai wurâta, ande ara ŋana i ma ikai ne kulu ŋana. Andeta miki ma kaka wa kakeno lâ luma pinde tona ndimo.

⁸ Ambo miki kalâ lawea tonje ilo, aku kinzi sikaimi kalâ nenzi luma ilo, ande miki ma kaka kâpwa ndia siwae pami ŋinde.

⁹ Aku miki ma kavetanzi pukonja tamâta rârâni simo lawea ŋinde tin-inzi mbalaunzi ara kilo. Aku kaporo katula ŋgua pwataki panzi mine tu, 'Maro Kindeni ne zo ŋana ikai maro panzi tamâta kâ nde imâ ipânŋa tinimi laiti lâ'.

¹⁰ Andeta kalonjo ŋga; ambo miki ma kalâ lawea tonje ilo, andeta kinzi tininzi pwâka tu sikaimi kalâ nenzi luma ilo, ande miki ma kalâ kamandi lawea ŋinde ne nzâla ku kaporo ŋgua mine tu,

¹¹ 'Lawea ŋine ne tâno gawura ipakâe lâ ikeno maka kema tini, ande maka kapamasi ŋine piti, ŋana itula nemi soki kaveta pa maka ŋine kilala pwataki. Andeta miki kalomi ŋgere sondo ŋana ŋine kâ; Maro Kindeni ne zo ŋana ikai maro panzi tamâta kâ nde imâ ipânŋa laiti lâ.' "

¹² Ninenŋa Yesu ipainzi tu, "Naŋa aporo mao nâ pami; lâ zo muli ŋana Maro Kindeni ma ionzi tamâta silâ pa i ne ŋgua nia, ande kinzi sakamao tamwatanzi munŋa simo lâ Sodom lawea ma sikai nâna; anŋa kinzi tamâta lâ lawea ndia sipu mulinzi pa miki, ande kinzi ŋinde ma sikai nâna ŋalae tina."

Kalo-sukâŋa ndo ŋananzi tamâta sipalele ilonzi kalonzi tia

Matai 11:20-24

¹³ Ninenŋa Yesu iporo tu, "Oyae, miki tamâta lâ Korasin lawea! Oyae, miki tamâta lâ Betsaida lawea! Malia ŋalae tina ma imâ pami! Ambo naŋa munŋa aveta mâsi ŋalaŋala panzi kiesaka tamwatanzi simo Tair lawea ŋga Saidon lawea, itogo naŋa munŋa aveta lâ nemi lawea mine, ande nanayoni kinzi tamâta ŋinde ma sipasawa pasawaŋa sinŋa ku sio kââ lâ kulunzi, ŋana itula ilonzi pwataki tu kinzi sipalele ilonzi kalonzi imâ pa naŋa marumbu lâ.

¹⁴ Andeta naŋa apaimi tu lâ zo muli ŋana Maro Kindeni ma ionzi tamâta silâ pa i ne ŋgua nia, ande kinzi tamâta lâ Tair lawea ŋga Saidon lawea ma sikai nâna; anŋa miki ma kakai nâna ŋalae tina!

¹⁵ Ayo, anŋa miki tamâta lâ Kaperneam lawea, miki katu kapasuka tinimi ku kakâki kalâ pa samba lawea, a? Tia ndo! Maro Kindeni ma itambirami kalâ kandue yââ ŋalae ne mbââ ilo!"

¹⁶ Yesu iporo ŋgua ŋine lâ, njinenŋa ipainzi tamâta 72 ŋinde mine tu, "Ambo tamâta tonje ipaveta kuku miki kawami ŋgua, ande i kala ipaveta kuku naŋa kawânŋu ŋgua mine nâ. Ambo tamâta tonje ipu muli pami, ande i kala ipu muli pa naŋa mine nâ. Aku tamâta ea ipu muli pa naŋa, ande i kala ipu muli pa Maro Kindeni mine nâ, ina isupwa naŋa kala amâ."

Kinzi tamâta 72 sitaulo simâ kilo

¹⁷ Aku muli, njinenŋa kinzi tamâta 72 ŋinde Yesu munŋa isupwanzi

silâ, ande sitaulo simâ kilo. Aku sindeka pâta kanaŋo, ku siporo tu, “Maro Njalae, maka munga kapatu noko ŋa, aku kapainzi koroani saka tu sikâwa piti lâ tamâta ilonzi. Aku kinzi siveta ikura kaporo mine!”

¹⁸ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, “Mao nâ, naŋa munga amora Sadana iyoka pa samba ilo imbe indue itogo take-take ne loloa salaga mine.

¹⁹ Miki kaloŋo ŋa: nanenŋu walo kaika alami lâ, ŋana miki ma kakura tu kapalenzi mwâta saka wa niŋo-niŋo wa. Aku walo kaika alami lâ ŋana kapole nenda kazâŋa tamâta Sadana ne walo kaika rârâni tona. Mine kala kelekele tonŋe ikura tu izavarumi, ande tia.

²⁰ Andeta miki ma kandeka ŋalae koŋa ŋana kakura tu kasokinzi koroani saka piti, mine ndimo. Miki ma ilomi ndeka ŋana ŋine kê: Maro Kindeni, ina imo samba ilo, ande iŋgere miki ŋami ikeno lâ i ne pepa tini marumbu lâ.”

Yesu ipanea tama Maro Kindeni

²¹ Lâ zo ŋinde, Koroani Sapâŋa iveta Yesu ilo ndeka ŋalae, kala Yesu ipanea Maro Kindeni mine tu, “Mama, noko pwai maro pa samba wa tâno wa. Naŋa apaneano, ŋana tu noko kuvea ilo-kalo ŋine ŋananzi ilo-kalo tamâta, aku kutula panzi tamâta simo sitogonzi lâlu kiri-kiri mine. Mao nâ, Mama, noko kupaveta kuku noko tamwata ne pateâŋa, kala kuveta mine.”

²² Ninenŋa Yesu iporo kilo tu, “Naŋa akai Mama ndamwa marumbu lâ. Tamâta tonŋe ikura tu isama Maro Kindeni Natu kilala sondo, ande tia; Mama simbo nâ isama. Aku naŋa Maro Kindeni Natu simboŋgu nâ kala asama Mama kilala sondo, tavanzi tamâta ŋinde apateanzi tu ma atula i kilala pwataki panzi.”

²³ Ninenŋa Yesu itale ku iporo lâ nia ŋaŋe panzi ne pâri-tamâta mine tu, “Tamâta ea kinzi simora vetâŋa ŋine kala miki uru kamora, ande kinzi ma sindeka.

²⁴ Naŋa apaimi tu mungani, kinzi ŋgua-tulâŋa tamâta rârâ anŋa kinzi koipu ŋalaŋala rârâ nde ilonzi tu ma simora vetâŋa kala miki uru kamora ŋine, andeta simora tia. Aku ilonzi tu ma siloŋo ŋgua kala miki uru kaloŋo ŋine, andeta siloŋo tia.”

Yesu itambira ŋgua ŋana Samaria tamâta tonŋe ivila Juda tamâta (Kinzi Juda ŋgu uru sikai nânâo panzi Samaria tamâta)

²⁵ Zo tonŋe, pananâŋa tamâta ŋana ŋgua tukuŋa kê tonŋe imandi ŋana ikai samâŋa pa Yesu kê. Aku ikasoŋa Yesu mine tu, “Pananâŋa, naŋa ma aveta mana ŋga akura ŋana amo viâŋgu ku amo nâ.”

²⁶ Aku Yesu nde ikasoŋa i taulo mine tu, “Mose munga iŋgere ŋgua tukuŋa mana. Lâ zo ŋana noko kupono ŋgua tukuŋa, ande kusama mana.”

²⁷ Ande tamâta ŋinde iporo taulo pa Yesu tu, “Ŋgua ikeno mine: ‘Noko ma tini mwasa mao papa noko ne Maro Njalae Kindeni; aku noko ilo ndoni wa koroani ndoni wa walo ndoni wa ilo-kalo ndoni wa, ande noko ma kuo ŋinde rârâni ilâ pa i simbo nâ’. Aku ŋgua tonŋe ikeno mine tu, ‘Noko ma tini mwasa panzi tini pinde itogo noko tini mwasa pa tamwata mine’.”

²⁸ Aku Yesu ipai tu, “Ŋgua ŋine nde ara, aku noko kuporo sondo ndo. Mine kala, ambo noko ma kulâ kuveta mine, ande noko ma kumo via.”

²⁹ Andeta tamâta ŋinde ilo tu ipasuka tamwata tini. Mine kala ikasoŋa Yesu kilo tu, “Anŋa ŋgua tukuŋa ŋinde ŋananzi ‘tini pinde’ kê, ande iporo ŋana ea kinzi.”

³⁰ Ninenŋa Yesu isia ŋgua taulo papa mine tu, “Zo tonŋe, Juda tamâta tonŋe ipile Jerusalem lawea, aku iyoka indue ilâ pa Jeriko lawea kê. Andeta kinzi nzanzare tamwatanzi pinde nde simuna simo nzâla ŋaŋe. Aku sikai Juda tamâta ŋinde ne pasawaŋa wa kelekele rârâni saŋe, aku sipu pâta. Kinzi

siveta mine lâ, ñinennga sikâwa silâ. Annga tamâta ñinde nde ikeno lâ nzâla, aku laiti ñana imâte kê.

³¹ Aku lâ zo ndainani nâ, patarawâña tamâta tonje kala iyoka nzâlani ndaina indue imâ. Aku mata ilâ imora tamâta ñinde ikeno lâ nzâla. Andeta injeñge ñana, ku iyoka ñgañe nâ ipole ilâ.

³² Tamâta ñinde ilâ lâ, ñinennga Juda tamâta tonje lâ kinzi Livai ngu ande kala iyoka nzâlani ndaina imâ, aku mata ilâ imora tamâta ñinde ikeno lâ nzâla. Andeta i kala mine nâ ipile i ku injeñge ñana, aku iyoka nzâla ñgañe ilâ.

³³ Aku muli, ñinennga tamâta tonje lâ kinzi Samaria ngu ande kala iyoka nzâla ku imâ ipânnga niani tamâta ikeno ñinde. I mata ilâ imora, aku kalo sukâña ñana.

³⁴ Mine kala iyoka ilâ laiti, aku ikai ne samimi tava waini, ku ipaliñi lâ tamâta ñinde ne nzimba nia, aku inzuku. Ñinennga igagati tamâta ñinde kêki ku io i lâ tamwata ne 'donki' kumbu, aku ikai ilâ pa luma ñana lombo kê tonje tu i tamwata ma ikatona kê.

³⁵ Aku wurita kilo, ñinennga i mbumbu râra ilua luma ñana lombo kê ñinde warika. Aku ipai tu, 'Noko pwatona tamâta ñine sonde. Ambo muli noko kutambira tamwata ne mbumbu pinde ñana kuvila i kê, ande ara, lâ zo ñana ñaña ma ataulo amâ kilo, ande ñaña ma atu ñanano kilo.' "

³⁶ Yesu iporo ñgua tambirâña ñine marumbu lâ, ñinennga ika-soña pananâña tamâta ñana ñgua tukuña kê ñinde mine tu, "Noko ilo tu tamâta ea lâ kinzi tamâta ñato ñinde nde tini mwasa pa i tini pinde ñinde kinzi nanzare tamwatanzi muñga siyaula."

³⁷ Aku tamâta ñinde iporo taulo tu, "Tamâta ñinde kala kalo sukâña ñana ku ivila." Ñinennga Yesu ipai tu, "Noko kala kulâ ku kuveta vetâña kie taituni mine."

Yesu imo Marta kuku Maria rua

nenzi luma ilo

³⁸ Yesu tavanzi ne pâri-tamâta nde soka silâ, ñinennga Yesu ilâ lawea tonje ilo. Ñinennga taine tonje lâ lawea ñinde, i ña tu Marta, nde imâ ku ino Yesu tu ma imo ne luma ilo.

³⁹ Aku Marta tai kala imo tona, i ña tu Maria. Maria nde ilâ isañona Yesu kie tini laiti, aku itambira taña ñana ilonjo Yesu ne ñgua kê.

⁴⁰ Annga Marta nde ilo tambira ñana imbwea kâpwa panzi. Mine kala imâ pa Yesu ku ipai tu, "Maro Ñalae, ñaña taiñgu ñine nde ipile ñaña lâ, kala ñaña simbonju nâ aveta wurâta ñalae tina ñana ambwea kâpwa kê. Noko kalo sukâña ñanana, tiya? Ambo mine, ande kupai i tu ma imâ ivila ñaña tâ!"

⁴¹ Andeta Yesu nde itu lâ kawa ku ipai tu, "Marta, Marta, noko ilo panjereña wa kalo loko ñalae tina ñana kelekele râra kê.

⁴² Kulonjo ñga; ara ñana noko ma ilo ñana kelekele taitu nâ. Kelekele ñinde nde Maria ilo papa, kala ikai lâ, aku ñine nde ara ndo. Mine kala kinda ma takai kelekele ara ñine sañe i kilo, ande tia."

11

*Yesu ipanananzi ñana noña kê
Matai 6:9-15*

¹ Zo tonje, Yesu ikai noña pa Maro Kindeni lâ nia ñgañe. Ikai noña lâ, ñinennga i ne pâri-tamâta tonje ipai tu, "Maro Ñalae, maka iloma tu noko ma kupananama ñana kakai noña kê, itogo muñga Yoane Lââ-Liliña Tamwata ipanananzi i ne pâri-tamâta mine."

² Yesu nde iporo panzi ne pâri-tamâta tu, "Lâ zo ñana miki katu kakai noña kê, ande miki ma kapororo ñgua mine: 'Maka tamama, maka iloma tu kinzi tamâta rârani ma sisama tu noko ña imo sapâña. Kumo pwai maro ikura nia nia.

³ Kama kaniña kulama ikura kari kari.

4 Kuzavaru nema kiesaka piti lâ tinima, nana tu mun̄ga kinzi tamâta pinde siveta soki pa maka, andeta maka kazavaru n̄inde piti lâ tininzi. Pwai samâna kaika ton̄ge imâ pa maka ndimo.’ ”

5 Yesu iporo ngua n̄ine lâ, n̄inenga itambira ngua panzi mine tu, “Miki kalomi ngere nana ngua n̄ine kâ: lâ mbo ngini-ngini, tamâta ton̄ge ilâ pa ninambwe ne luma, aku ipai tu, ‘N̄ingu-nambwe, kuvila nana ku purona nato kulana nga.

6 Nana tu nanengu mete ton̄ge iyoka nzâla lee, kala mun̄ga nâ imâ ipân̄ga lâ nanengu luma. Andeta kân̄gu kâpwa nana alua i kâ, ande tia.’

7 Andeta luma warika n̄inde nde iporo taulo tu, ‘Wa, noko kupaona nana ndimo! Nzâla nde saena lâ, aku nana wa natun̄gu wa kakeno lâ. Nana akura tu amandi ku kelekele alano, ande tia.’ ”

8 Yesu iporo ngua n̄ine lâ, n̄inenga ipainzi tu, “Miki kalono nga; luma warika n̄inde ilo tu imandi nana purona ilua ninambwe kâ, ande tia. Ambo taitu ninambwe n̄inde mai tia ndo; imandi ku imo ipulo nâ. Mine kala luma warika ma imandi sânda, aku kelekele rârâni ninambwe ilo papa n̄inde, ande ma ilua.

9 Mine kala nana apaimi tu ambo miki kano pa Maro Kindeni, ande i ma ipalono pa nemi noja. Ambo miki karoto nana i kâ, ande ma kasânda kulu. Ambo miki kapitikina i ne nzâla, ande Maro Kindeni ma ikai nzâla piti pami.

10 Nana tu tamâta ea ino pa Maro Kindeni, ande i ma ipalono pa i ne noja n̄inde; an̄ga tamâta ea iroto nana i kâ, ande ma isânda kulu; an̄ga tamâta ea ipitikina nzâla, ande Maro Kindeni ma ikai nzâla piti papa.

11 Ambo noko natu ton̄ge ino pano tu in̄a kulua, tiambo noko ma mwâta saka kulua, tiya? Tia ndo!

12 Ambo ino pano tu tatareko kapula kulua, tiambo noko ma nin̄onin̄o kulua, tiya? Tia ndo!

13 Mao nâ, kiesaka nde ipipi ndo lâ miki ilomi, andeta miki uru kelekele ara nâ kalanzi natumi. Aku mine nâ, miki Tamami imo samba ilo n̄inde nde ilo indeka nâ nana Koroani Sapâna ilanzi tamâta ea sino papa i tu ma ilanzi.”

Kinzi siporo tu Yesu iveta wurâta kuku koroani saka nenzi koipu njalae Matai 12:24-30, Malaka 3:22-30

14 Zo ton̄ge, koroani saka ton̄ge ipakâe kuku tamâta ton̄ge, aku iveta i kawa pasâe. Andeta Yesu isoki koroani saka n̄inde piti ikâwa ilâ lâ. Mine kala tamâta mun̄ga kawa pasâe n̄inde nde iporo ngua pwataki. Kinzi tamâta simora vetâna n̄ine, aku wisinzi motu ndo.

15 An̄ga tamâta pinde lâ ngininzi nde siporo tu, “Tamâta n̄ine ikai koroani saka nenzi koipu njalae Belsebul ne walo (i na ton̄ge Sadana), kala waloni ndaina uru isuka i nana isokinzi koroani saka piti lâ tamâta ilonzi.”

16 An̄ga kinzi pinde nde ilonzi tu sikai samâna pa Yesu, kala sikasona i tu ma iveta mâsi kaika ton̄ge, nana itula pwataki tu Maro Kindeni ne walo ikeno papa i.

17 Andeta Yesu isama kinzi ilonzi kalonzi pwataki lâ, ku ipainzi tu, “Ambo kinzi tamâta nenzi lawea taitu ma sipwa pwataki simo ngu rua ku sipara, ande lawea n̄inde ikura tu imo kaika, nde tia. Ambo tamâta ton̄ge natu-timbu ma sipwa pwataki simo ngu rua ku sikai kazâna pa warakanzi, ande kinzi ngu n̄inde ma sipayaula ndo.

18 Aku mine nâ, ambo tu Sadana ne ngu sipwa pwataki simo ngu rua aku sikai kazâna taulo pa warakanzi, ande i ne ngu ma imandi kaika tia ndo. Nana aporo ngua mine pami, nana tu mun̄ga miki kaporo tu nana akai koroani saka nenzi koipu njalae Belsebul ne walo,

kala akura tu asokinzi koroani saka piti lâ tamâta ilonzi.

¹⁹ Andeta miki kalomi ngere sondo nga; miki Parisai nemi tamâta uru sisokinzi koroani saka piti mine nâ! Mine kala ea uru isuka kinzi, a? Miki nemi tamâta nenzi vetânga njinde itula nemi ngua njinde kilala pwataki tu soki ndo.

²⁰ Andeta Maro Kindeni tamwata ne walo ilua naŋa nana asokinzi koroani saka piti kâ. Mine kala miki kasama tu Maro Kindeni ne zo nana ikai maro panzi tamâta lâ tâno kulu kâ, ande imâ ipânga pami marumbu lâ!

²¹ Ambo tamâta kaika tonje isaŋa ne tonje-tonje nana kazânga kâ lâ mbalau ilo, aku imandi io nana ne luma kâ, ande i ne kelekele rârâni ma keno ara nâ.

²² Andeta kalonjo nga; ambo tamâta tonje ne walo nde kaika ndo, aku imâ ipara kuku luma warika njinde, ande i ma ipole luma warika, ku ma ikai i ne tonje-tonje nana kazânga kâ uru ikea nana i kâ njinde saŋe. Njineŋga i ma iwae tamâta njinde ne kelekele rârâni ilâ panzi tamâta pinde.

²³ Tamâta ea ipono muli pa naŋa tia, ande i uru ikai kazânga pa naŋa. Aku tamâta ea tini pwâka tu isarawanzi tamâta tu simâ pa naŋa, ande i iveta wurâta nana injaranzi tamâta sikâwa pwapwataki silâ.”

Kinda warakânda nâ takura tu tapu mulinda pa kiesaka kâ, ande tia Matai 12:43-45

²⁴ Njineŋga Yesu itambira ngua mine tu, “Ambo koroani saka tonje ipile tamâta tonje ilâ, ande i ma ilâ wa imâ wa lâ nia bilimu, iroroto nia tonje nana ipwarea kâ. Ambo isânda nia ara tonje tia, ande i ma ilo patea mine tu, ‘Ayo naŋa ma ataulo alâ kilo pa luma siŋga njinde muŋga naŋa amo ilo’.

²⁵ I ma iyoka ilâ, njineŋga ma isânda lumani ndaina, kinzi sitaka wa sisangarana lâ.

²⁶ Njineŋga koroani saka njinde ma ilâ ikainzi nuwala koroani saka lima

kananjonzi rua simâ kuku i. Kinzi njinde uru siveta mâsi sakamao ndo, sipole i ne mâsi sakamao njinde. Aku kinzi rârâni ma soka silâ luma njinde ilo. Muŋga tamâta njinde imo ara koŋa tia; andeta zo njinde i ma imo sakamao ndo ikura zo zo.”

Tamâta ea kinzi ma sindeka

²⁷ Yesu iporo ngua njine yo, njineŋga taine tonje lâ ngu njinde isuŋa kawa ŋalae kâki pa Yesu mine tu, “Taine njinde muŋga ipagugvano wa suu ilano wa, ande i ma indeka nâ!”

²⁸ Andeta Yesu iporo itu lâ kawa tu, “Ara nana kindâ ma taporo ngua mine: ‘Tamâta ea kinzi silonjo Maro Kindeni kawa ngua ku sipaveta kuku, kinzi njinde ma sindeka nâ’.”

Tamâta pinde simâ pa Yesu, sino tu ma iveta mâsi kaika

Matai 12:38-41

²⁹ Kinzi tamâta rârâ njinde nde simâ pa Yesu, aku Yesu ipainzi tu, “Opopo, kinzi tamâta simo lâ zo njine nde kiesaka tamwatanzi. Miki kano naŋa tu ma aveta mâsi kaika tonje, nana itula pwataki tu Maro Kindeni ne walo kaika ikeno pana. Andeta Maro Kindeni ma itula mâsi kaika taitu nâ pami, itogo muŋga itula pa ngua-tulânga tamâta Yona mine.

³⁰ Muŋgani Yona itula Maro Kindeni kilala pwataki panzi tamâta simo Ninive lawea. Aku naŋa Tamâta Natu kala ma atula Maro Kindeni kilala pwataki mine nâ panzi tamâta simo lâ zo njine.

³¹ Lâ zo nana Maro Kindeni ma ionzi tamâta rârâni lâ i ne ngua nia, ande koipu taine ŋalae njinde muŋga ikai poe panzi lâ Siba tâno, ande ma imandi lâ ngua nia ku ma itula miki nemi vetânga soki pwataki. Nana tu koipu taine njinde iyoka pa nia malawae njinde imâ tu ilonjo timbunda Koipu ŋalae Solomon itula i ne ilo-kalo ara papa. Andeta tamâta tonje imo ŋai, aku i ne ilo-kalo nde ipole Solomon ne ilo-kalo.

³² Aku lâ zo nana Maro Kindeni ma ionzi tamâta rârâni lâ i ne ngua nia, ande kinzi tamâta munnga simo Ninive lawea ninde ma simandi lâ ngua nia ku ma situla miki nemi vetâna soki pwataki. Nana tu kinzi Ninive tamâta siloŋo Yona itula ngua panzi, ninenga sipalele ilonzi kalonzi ndoni ilâ pa Maro Kindeni nâ. Andeta tamâta tonje imo nai, aku i nde ipole ngua-tulâna tamâta Yona.”

*Yesu isia ngua nana sinâla kâ
Matai 5:14-16, Malaka 4:21-22,
Luka 8:16*

³³ Yesu nde iporo kilo tu, “Kinzi tamâta uru sikai sinâla sisulu, ninenga sivea lâ nia ngame, ande tia. Aku mine nâ, kinzi uru sikai kondo sipu tundu lâ sinâla ninde kulu nana sivea kâ, ande tia. Kinzi uru sio sinâla lâ peke kulu, nana kinzi tamâta ninde muli simâ luma ilo, ande ma simora sinâla ninde.

³⁴ Kinda matânda nde itogo sinâla pa kinda. Ambo noko mata ara, ande sinâla ma ipane noko ilo ndoni. Ambo noko mata nana, ande noko ilo ndoni ma imo nana ndo.

³⁵ Mine nde kupakatona sondo nga. Tia ma sinâla ninde ikeno noko ilo ma ipânga nana.

³⁶ Ambo sinâla ipane noko ilo ndoni, ande nine nde ara nâ, aku noko ilo pinde ma nana, nde tia. Ninenga noko ma kumo sinâla ilo, itogo lamu ne sinâla uru ipane noko tini ndoni mine.”

*Kinzi Juda tamâta nalanala nenzi
vetâna potomule*

Matai 23:13-35

³⁷ Yesu iporo itula ngua nine lâ, ninenga tamâta tonje lâ kinzi Parisai ngu nde ino Yesu tu ma imâ ika kuku i. Mine kala Yesu ilâ tamâta ninde ne luma ilo ku isanona kânanuna ne peke tini laiti.

³⁸ Andeta Yesu nandai ipaveta kuku Juda nenzi mâsi nana ilili munnga lâ ninenga ika. Aku Parisai tamâta ninde mata imora vetâna nine, aku i wisi motutu.

³⁹ Andeta Maro Nalae Yesu ipai tu, “Opopo, miki Parisai tamâta uru kaveta nemi kâmba wa kondo kumbu tu sipânga mbâra-mbâra ndo. Miki katu vetâna mine ma ivetami kapânga ara ndo lâ Maro Kindeni nao. Anga lâ miki ilomi, ande mâsi sakamao tava ilo-yosiŋa ne mâsi nde ipipi ndo.

⁴⁰ Miki nde kapa ndo! Maro Kindeni iveta kekekele rârâni ikeno nia yo wa kekekele rârâni ikeno ilo tona.

⁴¹ Mine kala miki kalonjo nga; ambo miki ma kavilanzi sugorai tamwatanzi nana kekekele kâ, ande vetâna mine ma itula pwataki tu miki kamo mbâra-mbâra ndo lâ Maro Kindeni nao.

⁴² Oyae, miki Parisai tamâta! Lâ zo ndia miki kagona kâi lau kiri-kiri nana iveta kâpwa mona-mona kâ, ande miki uru kao ninde lâ wâra sanao-sanao, aku wâra taitu-taitu kalua Maro Kindeni itogo patarawâna mine, aku nine nde ara. Andeta miki nandai kaveta kemi ara panzi tamâta nga, aku nandai kao ilomi ndo ilâ pa Maro Kindeni nga. Ara nana miki ma kaveta vetâna ara nalanala ninde wa vetâna ara kiri-kiri pinde tona.

⁴³ Oyae, miki Parisai tamâta! Miki ilomi ndo tu ma kasanona tamâta naonzi lâ luma nana pasauŋa kâ ilo. Aku miki ilomi nalae tina tu kinzi tamâta ma simege nanami ku siporo ‘kari ara’ pami ikura nia nia.

⁴⁴ Oyae! Miki katogo kuru kinzi sipakea lâ tâno ilo ku tamâta sizizâla nana, kala soka kulu, kala iveta muso panzi.”

⁴⁵ Pananâna tamâta tonje nana ngua tukuŋa kâ nde iloŋo Yesu ne ngua nine, aku ipai Yesu tu, “Pananâna, lâ zo nana noko kuporo ngua mine panzi Parisai tamâta, ande noko kusowe ngua sakamao lâ maka tinima tona!”

⁴⁶ Andeta Yesu itu lâ kawa tu, “Opopo, miki pananâna tamâta nana ngua tukuŋa kâ! Miki uru kanzuku mbwali malia ndo ku kao

kâki tamâta kalanzi, aku kinzi simakâsa nâ nana sikale kâ. Annga miki warakami nandai kao mbal-aumi ilâ nana kasukanzi tu kakale malia ninde nga.

⁴⁷ Opopo! Miki timbumi munğâna uru sipunzi ngua-tulâna tamâta pâta simâte lâ, andeta miki kaveta kuru nia sondo panzi ngua-tulâna tamâta munğâna ninde.

⁴⁸ Miki nemi vetâna nîne itula warakami ilomi pwataki tu miki ilomi ara nâ nana vetâna ninde miki timbumi siveta lâ. Kinzi munğa sipunzi ngua-tulâna tamâta pâta simâte, ninenğa miki kaveta kuru panzi tamâtani ndaina!

⁴⁹ Nanayoni, Maro Kindeni isama nemi vetâna nîne marumbu lâ, kala itula ne ilo-kalo ara pwataki ku iporo ngua mine tu, 'Nana ma aonzi nanengu ngua-tulâna tamâta wa pâri-tamâta wa silâ panzi tamâta ninde. Andeta kinzi ma sikai kazâna panzi nanengu tamâta pinde, aku ma sipunzi pinde pâta simâte.'

⁵⁰ Mine kala kaloŋo nga; nia ndoyo, lâ zo ninde Maro Kindeni ipulia tâno ipânğa lâ, aku imâ lee ipânğa lâ zo nîne, ande kinzi tamâta uru sipunzi ngua-tulâna tamâta pâta simâte. Andeta Maro Kindeni ma ipare nia pa miki tamâta kala kamo lâ zo nîne nâ nana kinzi tamâta ninde rârâni nenzi vetâna soki ninde.

⁵¹ Nana aporo nana nia ndoyo, lâ zo ninde Adam natu Abel imâte, aku imâ lee ipânğa lâ Sakaria ne zo, inani ngua-tulâna tamâta ninde miki Juda tamâta kapu pâta imâte lâ patarawâna nia annga Maro Kindeni ne luma sapâna ngininzi. Nana apaimi tu Maro Kindeni ma ipare nia pa miki nâ nana ngua-tulâna tamâta ninde rârâni nenzi mateja kâ.

⁵² Opopo, miki pananâna tamâta nana ngua tukuja kâ! Nzâla nana ilo-kalo ara kâ ne 'ki', ande miki kasilikana kaika. Miki warakami

tinimi pwâka tu kakai nzâla piti, aku miki kaponi nzâla nananzi tamâta sitogo tu sikai nzâla ninde piti kâ tona."

⁵³ Yesu iporo ngua nîne lâ, ninenğa ipile luma ninde ku ilâ. Aku kinzi Parisai tamâta sitavanzi kinzi pananâna tamâta nana ngua tukuja kâ nde wisinzi nâna nalaie tina pa Yesu, aku simandi nana sikasona i kasonâna kie-kie.

⁵⁴ Kinzi situ ma sitogo i nana iporo ngua pinde soki tâ, nana ma sio i lâ ngua nia.

12

Yesu iporo ngua nana kinzi Parisai tamâta nenzi mâsi lajeja kâ
Matai 16:6-12, Malaka 8:14-21

¹ Kinzi tamâta rârâ ninde, kamb-wanenzi tamâta-tamâta, ande simâ sipatingi nâ sio ngu lâ simandi. Ninenğa Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, "Miki kapakatona sondo nana kinzi Parisai tamâta nenzi 'yisi' kâ. Nana aporo nana nenzi ngua wa vetâna lajeja ninde.

² Ngua wa vetâna ndia rârâni ikeno paveâna, ninde Maro Kindeni ma itula pwataki ipânğa nia yo.

³ Mao nâ, ngua rârâni miki munğa kaporo lâ nia ngame, ande kinzi tamâta ma siloŋo ninde pwataki. Annga ngua rârâni miki munğa kaporo mwasa nâ lâ luma ilo, ande miki ma kamandi luma kulu âta ku kaporo katula ninde pwataki panzi tamâta siloŋo."

Kinda ma tamege nana Maro Kindeni simbo nâ

⁴ Yesu iporo kilo panzi ne pâri-tamâta tu, "Ningu-nambwe wukale, nana apaimi tu miki ma karuru nananzi tamâta ndimo, nana tu kinzi sikura tu sipu miki karaemi nâ pâta kamâte. Andeta muli, kinzi ma sikura tu siveta vetâna tonje pami, ande tia ndo.

⁵ Mine nde miki ma kamege nana ea, a? Nîne nana ma atula pami: miki ma kamege nana Maro Kindeni simbo nâ, nana tu i ne walo keno

ņana ipunzi tamâta pâta simâte, aku i ne walo keno ņana itambiranzi silâ yââ ņalae ne mbââ ilo tona. Naņa aporo mao nâ pami; miki ma kamege ņana Maro Kindeni simbo nâ.

⁶ Miki kasama tu kinzi tamâta uru sikai mbumbu kiri-kiri rua nâ ņana sikonzi sii kiri-kiri lima. Andeta Maro Kindeni ilo ņananzi sii kiri-kiri taitu-taitu.

⁷ Mao nâ, i ilo ņananzi sii; andeta i ilo ndo ikeno pa miki! Maro Kindeni isama miki kilalami sondo ndo, aku kulumi pwau ņapia ikeno kulumi, ande isama ņine wa! Mine kala miki ma karuru ndimo.”

Mâsi ņana tatula nenda kalo-tawana pwataki kâ

Matai 10:32

⁸ Yesu iporo kilo panzi ne pârî-tamâta tu, “Naņa apaimi tu tamâta ea itula ne ilo-kalo pwataki lâ nia yo tu i kalo tawana naņa, ande muli naņa Tamâta Natu kala ma atula ņgua pwataki lâ Maro Kindeni ne aņelo naonzi mine tu, ‘Tamâta ņine nde nanenĝu tamâta’.

⁹ Aņa tamâta ea itula ne ilo-kalo pwataki lâ nia yo tu i kalo tawana naņa tia, ande muli naņa kala ma atula ņgua pwataki lâ Maro Kindeni ne aņelo naonzi mine tu, ‘Tamâta ņine nde nanenĝu tamâta tia’.

¹⁰ Tamâta ea iporo ņgua potomule pa Tamâta Natu, ande Maro Kindeni ikura tu izavaru i ne kiesaka ņinde piti. Aņa tamâta ea iporo ņgua pavaligija pa Koroani Sapâņa, ande Maro Kindeni ma izavaru i ne kiesaka ņinde piti, ande tia.

¹¹ Lâ zo ņana kinzi ma sio miki kalâ kamandi lâ tamâta ņalaņala naonzi lâ ņgua nia wa luma ņana pasauņa kâ ilo wa, ande miki ma kalomi loko ku karoto ņana ņgua kâ ndimo.

¹² ņana tu lâ zo ndainani nâ, Koroani Sapâņa ma ipananami, aku ma itula ņgua ndia pami tu ma katula kâ.”

ņgua tambirâņa ņana mbaliņa warika ne ilo-kalo kapa

¹³ Tamâta tonĝe lâ ņgu ņalae ņinde nde iporo pa Yesu mine tu, “Pananâņa, naņa mama nde imâte lâ. Mine nde ano pano tu kupai naņa tata tu ma iwae kelekele rârâni ņinde maka tamama ipile keno, ku pinde ilua naņa.”

¹⁴ Andeta Yesu itu lâ kawa ku ika-sonņa tu, “Mana mana, a? Ea ipatea naņa tu amo miki rua nemi ņgua-samâņa tamâta ņana awae nemi kelekele pami, a?”

¹⁵ ņinenĝa Yesu ipainzi tamâta rârâni lâ ņgu ņinde mine tu, “Miki kapakatona warakami sondo ņga. Tia ma ilomi yosi ņana kakai tâno ne kelekele kie-kie lâ tinimi. Ambo tu miki warakami nemi kelekele rârâ ņinde keno pami, ande ņinde ikura tu ivilami ņana kamo ara kâ, ande tia.”

¹⁶ ņinenĝa Yesu itambira ņgua panzi mine tu, “Mbaliņa warika tonĝe ne tâno ilo nde kâpwa maria ndo.

¹⁷ Mine kala i tamwata ilo pateu tu, ‘Ayo, ma ņine nde naņa ma aveta mana. Nanenĝu luma ara tonĝe ņana agona kâpwa rârâni lâ ilo kâ, ande tia.

¹⁸ Ara, naņa ma asapira nanenĝu luma ņana kâpwa kâ rârâni, aku ma napa luma ņalaņala pinde. ņinenĝa naņa ma agona kâņĝu “wit” wa kaniņa kie-kie rârâni lâ luma ņinde ilonzi.

¹⁹ ņinenĝa ma aporo pa warakâņĝu mine tu, ‘Asole, kala ņine nanenĝu kelekele rârâni ņana mbwera rârâ kâ nde keno nia nia nâ. Kala ņine nde naņa ma apwarea, ku ma aveta kâņa-nuņa ku aka wa anu wa, ma andeka mine ku amo nâ.’

²⁰ Andeta Maro Kindeni ipai tamâta ņinde tu, ‘Noko ne ilo-kalo nde kapa ndo! Kala ma mbo ņine nâ noko ma kumâte. ņinenĝa kelekele rârâni ņinde noko kuo ikeno nia nia lâ, ande ea ma ikai, a?’ ”

21 Yesu iporo ngua njine lâ, njinennga iporo mine tu, “Vetânga mine ma ipângga panzi tamâta ea sigona nenzi kelekele rârâ ikeno pa warakanzi nâ, ku sisilikana nenzi mbaliņa nana Maro Kindeni.”

Yesu itula ngua nana kalonda loko wa ilonda pangereņa wa

Matai 6:25-34

22 Njinennga Yesu iporo kilo panzi ne pâri-tamâta tu, “Mine kala nana apaimi tu miki ma ilomi rârâ nana nemi via kâ ku kaporo tu, ‘Maka ma kaka kâpwa ndia’, mine ndimo. Aku miki ma ilomi rârâ nana karaemi ku kaporo tu, ‘Maka ma kasawa pasawaņa ndia’, mine ndimo.

23 Nana tu nemi via nde ipole kâpwa, anga warakami karaemi nde ipole pasawaņa.

24 Miki kalomi ngere sondo nananzi sii gâgâ kâ. Kinzi sii njinde uru sipau kaniņa vâsa ku sigona kâpwa kanaņa, ande tia. Aku nenzi luma nana kâpwa gonâņa kâ keno, ande tia. Taitu Maro Kindeni uru kâpwa ilanzi sii ikura zo zo. Annga i ne romboņa pa miki tamâta nde njalae tina, ipole ne romboņa panzi sii.

25 Annga noko ea ilo nana ne via kâ, kala pwura tu kusenje zo kiri-mwata tonje pa zo njine noko kumo via lâ tâno kulu, a? Tia ndo kanaņa.

26 Ambo miki kakura tia nana kaveta kelekele kiri-mwata mine, ande nana sâ kâ nga ilomi njalae tina nana kelekele pinde kâ, a?

27 Miki kalomi ngere sondo nananzi mâle uru sipânnga lâ tâno ilo. Kinzi simakâsa koņa nana sipânnga njalanala, ande tia, aku uru sisuta warakanzi nenzi pasawaņa njinde, nde tia. Ambo taitu nana apaimi tu mâle ne singâra nde ara ndo, ipole timbunda Koipu Njalae Solomon ne singâra arara rârâni.

28 Unza njinde ipângga tâno ilo lâ njine kari, ande wurita nâ kinzi tamâta ma silamo ku sirumbia lâ yââ ilo. Opopo, Maro Kindeni io singâra ara ndo lâ unza kaa nâ

njinde tini; mine kala i ma ikatona miki nana pasawaņa tona. Miki nemi kalo-tawana nde mota mwata nâ!

29 Mine nde miki ma ilomi malia ku kalomi loko tu, ‘Maka ma kaka kâpwa ndia wa kanu lââ ndia wa’, mine ndimo.

30 Nana tu kinzi tinikoa uru kalonzi loko ku simo siroto nana kelekele njinde kâ. Ambo taitu miki tamami Maro Kindeni isama tu kelekele kie-kie rârâni njinde nde keno pami tia.

31 Mine kala miki ma kao ilomi ndo ilâ pa Maro Kindeni tu ikai maro pami. Ambo miki ma kaveta mine, ande Maro Kindeni ma irombo miki nana kelekele njinde ikeno pami tia.”

Yesu itula ngua nana mbaliņa gonâņa kâ

32 Yesu iporo panzi ne pâri-tamâta kilo mine tu, “Nanengu ‘lama’ ngu kiri-mwata, miki ma karuru ndimo, nana tu tamami Maro Kindeni ilo pateo tu ma ikai Maro pami.

33 Mine nde ara nana miki ma kao nemi kelekele rârâni ilâ panzi tamâta tu siko, aku mbumbu njinde kalanzi sugorai tamwatanzi. Aku kalomi tawana tu Maro Kindeni igona kelekele ara ndo pami ikeno lâ samba ilo. Kelekele arara rârâni ikeno samba ilo njinde nde nana marumbu ku nao tia kâ, ande tia. Lâ samba ilo, kinzi panawe tamwatanzi sikura tu sipanawe, ande tia, aku nzirika sikura tu siyaula kelekele kâ, ande tia.

34 Miki kalonjo nga; lâ nia ndia nemi mbaliņa arara ikeno, ande miki ma ilomi ndo keno pa nia njinde nâ.”

Yesu itambira ngua nananzi wurâta tamâta ara uru sio tininzi ku simo nâ

Matai 24:37-25:30

35 Yesu iporo kilo ku itambira ngua mine tu, “Ara nana miki ma kapita nemi lalava ku kasulu nemi sinâla, aku kao tinimi ku kamo nâ.

³⁶ Ara ɲana miki ma kamo kato-gonzi wurâta tamâta uru sio tininzi ɲana nenzi tamâta ɲalae kâ. Ambo tamâta ɲalae ɲinde imo waiɲa pakâeɲa ne kâɲa-nuɲa lee, ɲinenɲa itaulo imâ kilo ku ipitikina nzâla, ande ara ɲana kinzi ma sikai nzâla piti walele nâ papa.

³⁷ Ambo tamâta ɲalae itaulo imâ kilo, aku imoranzi ne wurâta tamâta sikeno tia, aku sio tininzi ɲana ku simo nâ, ande kinzi wurâta tamâta ɲinde ma sindeka nâ. Naɲa aporo mao nâ pami; tamâta ɲalae ɲinde tamwata ma ipita lalava ɲana wurâta kâ, ɲinenɲa ma ipainzi ne wurâta tamâta tu simâ sisanɲona kâɲa-nuɲa ne peke tini laiti. ɲinenɲa i tamwata ma isu kâpwa panzi.

³⁸ Mao nâ, ambo tamâta ɲalae itaulo imâ lâ mbo ɲgini-ɲgini tâku mbwale-mbwale tâ, aku imoranzi ne wurâta tamâta sika mâsa simo mine, ande kinzi wurâta tamâta ɲinde ma sindeka nâ.

³⁹ Miki kalomi ɲgere sondo ɲana ɲine kâ: ambo luma warika tonɲe ma isama muɲga lâ tu kari tai ɲapia lâ mbo ma panawe tamâta imâ, ande i ma ika mâsa, ɲana panawe tamâta ma ikura tu ipu luma pwataki ku imâ ilo kâ, ande tia.

⁴⁰ Aku miki kala ma kao tinimi mine ku kamo nâ, ɲana tu muli, lâ zo tonɲe miki ilomi tu naɲa ma amâ tia, ande lâ zoni ndaina nâ naɲa Tamâta Natu ma ataulo amâ kilo.”

Ngua tambirâɲa ɲananzi wurâta tamâta rua, tonɲe ara, ɲga tonɲe sakamao

⁴¹ Petero nde ikasoɲa Yesu mine tu, “Maro ɲalae, tiambo noko kuporo ɲgua tambirâɲa ɲinde iyoke maka nâ, tiya?, noko kuporo ilâ panzi tamâta rârâni.”

⁴² ɲinenɲa Maro ɲalae iporo taulo tu, “Ambo wurâta tamâta tonɲe nde tamâta ara, ɲana tu i uru iveta ikura ne koipu kawa ɲgua mine, aku i ne ilo-kalo nde sondo,

ande i ne koipu ma ipatea tamâta ɲinde tu ipâɲga tamâta mbâna-mbâna ɲana ikatonanzi ne wurâta tamâta pinde wa kâpwa ilanzi wa.

⁴³ Ambo tu koipu ɲinde ma ilâ pa nia malawae tonɲe, ɲinenɲa itaulo imâ kilo ku imora wurâta tamâta ɲinde iveta ne wurâta ara mine nâ, ande wurâta tamâta ɲinde ma indeka nâ.

⁴⁴ Naɲa aporo mao nâ pami; koipu ɲinde ma ipatea wurâta tamâta ɲinde tu ikai poe pa i ne kelekele rârâni.

⁴⁵ Andeta kalonɲo ɲga; ambo wurâta tamâta mbwananâɲa ɲinde iporo lâ ilo tu, ‘Aaa, nanenɲu koipu ma imo songo, ma itaulo imâ walele tia’, ɲinenɲa ikai wurâta ɲana ipunzi wurâta tamâta pinde kâ, aku ika kâpwa ɲalae tina wa inu lâa kaika rârâ ku idauda wa;

⁴⁶ ambo mine, ɲinenɲa koipu ma itaulo imâ lâ zo tonɲe wurâta tamâta ɲinde ɲandai isama ku io tini ɲana ɲga, aku koipu ma izavaru wurâta tamâta ɲinde ndo, ku ma io i ilâ pa nia ɲinde kinzi tinikoa uru simo.

⁴⁷ Ambo wurâta tamâta tonɲe isama ɲana koipu ne ilo-kalo wa ne pateâɲa wa, andeta i ɲandai io tini ɲana ku iveta ikura pateâɲa ɲinde ɲga, ande koipu ma ipu wurâta tamâta ɲinde pâta.

⁴⁸ Andeta kalonɲo ɲga; ambo wurâta tamâta tonɲe isama koipu ne pateâɲa ɲinde tia, kala iveta vetâɲa soki pinde ikura i tamwata nâ ne ilo-kalo, ande koipu ma ipu i mwasa nâ. ɲana tu tamâta ea Maro Kindeni kelekele rârâ ilua, ande tamâta ɲinde kala ma itu ɲana kelekele rârâ mine nâ. Aku tamâta ea Maro Kindeni kelekele rârâ ilua tu ikatona kâ, ande i ma ilea kaika pa tamâta ɲinde ne wurâta.”

Yesu imâ ɲana ionzi tamâta simo pwapwataki

⁴⁹ Yesu iporo panzi ne pâri-tamâta kilo tu, “Naɲa amâ ɲana atambira

yââ lâ tâno kulu, aku ilonngu ndo tu yââ ñinde ma mela-mela walele nâ.

⁵⁰ Naña ma muli akai lââ-liliña mâsi tonje, aku ma ilonngu malia ndo lee ikura lâ zo ñinde naña akai lââ-liliña ñinde marumbu lâ.

⁵¹ Ambo miki ilomi patea tu naña amâ ñana apupu paraña rârâni lâ tâno kulu, ande miki ma ilomi mine ndimo. Naña apaimi tu naña amâ ñana aonzi tamâta simo pwap-wataki.

⁵² Lâ zo ñine wa zo muli-muli wa, ambo tamâta kambwanenzi lima simo lâ seenzi taitu, ande kinzi ma sipwa pwataki simo piti piti. Kinzi ñato ma sikai kazâña panzi rua, aku rua kala ma sikai kazâña panzi ñato.

⁵³ Kinzi ma sipwa pwataki mine; tamâne ma ikai kazâña pa natu tamâne, anga natu tamâne kala ma ikai kazâña pa tama. Aku taine ma ikai kazâña pa natu taine, anga natu taine kala ma ikai kazâña pa tina. Aku tamâta tonje tina ma ikai kazâña pa tamâta ñinde kaiwa taine, anga taine ñinde kala ma ikai kazâña pa lawa taine.”

Kinzi sizizâla ñana vetâña ma muli ipânga

⁵⁴ Yesu iporo ñgua ñine panzi ne pâri-tamâta marumbu lâ, ñinenga ipainzi tamâta ngu ñalae tu, “Ambo miki kamora take-take ipânga pa wâra kâ, ande walele nâ miki uru kaporo tu, ‘Karâzi ñana imâ kâ’. Aku mao nâ, karâzi imâ kala imbe ndue.

⁵⁵ Aku mine nâ, ambo miki kamora mbwera tu iyoka kaika, ande miki uru kaporo tu, ‘Ñine ma kari ne zo’. Aku mao nâ, kari ñalae ipânga.

⁵⁶ Opopo, miki kawami kaporo ñgua kie tonje, anga ilomi nde keno piti ndo! Miki uru kamora tâno wa samba ne mâsi kilala mine, aku kapatea sondo. Mine nde ñana sâ kâ nga miki kazizâla ñana vetâña rârâni kala ipânga lâ zo ñine, a?”

Ngua tambirâña ñana pareña-nia kâ

⁵⁷ Yesu iporo kilo mine tu, “Ara ñana miki warakami ma ilomi ipatea sondo ñana vetâña ara wa vetâña soki wa.

⁵⁸ Ambo tamâta tonje isowe ñgua lâ noko tini, aku miki rua koka nzâla kalâ pa ñgua nia, ande ara ñana noko ma kuveta ñgua rârâni ñinde sondo kuku i walele nâ. Tia ma tamâta ñinde io noko lâ ñgua-samâña tamwata mbau ilo, kala i ma iono lâ kinzi sambara mbaunzi ilo, ñinenga kinzi ma siono lâ luma sakamao ilo.

⁵⁹ Naña apaino tu noko ma kumo luma sakamao ilo lee ikura noko kupare mbuku rârâni kinzi muña sipatea pano ñinde marumbu lâ.”

13

Ambo tamâta ipalele ilo kalo tia, ande i ma imâte

¹ Yesu iporo itula ñgua ñine marumbu lâ, ñinenga kinzi tamâta pinde simâ sitapâri papa ñananzi Galilaya tamâta pinde. Kinzi Galilaya tamâta ñinde muña simo Maro Kindeni ne luma sapâña ilo ñana siveta nenzi patarawâña kâ, andeta Rom nenzi koipu Pilata nde isupwanzi ne zugu tamâta silâ panzi, aku sipunzi pâta simâte lâ. Aku kinzi warakanzi seenzi kala ipagema kuku simbi ñana patarawâña kâ seenzi.

² Andeta Yesu ipainzi tu, “Tiambo miki ilomi patea tu kinzi Galilaya tamâta ñinde nenzi kiesaka nde ñalae tina, ipole kinzi Galilaya tamâta rârâni nenzi kiesaka, aku ñana duvi ñine kâ malia ñinde ipânga panzi, a?”

³ Tia ndo kanaño! Naña aporo mao nâ pami; ambo miki ma kapalele ilomi kalomi tia, ande miki rârâni kala ma kamâte!

⁴ Anga mana mana ñananzi tamâta sañao kanañonzi lima kanaño ñato ñinde simo Siloam lawea, kinzi ñinde muña luma lu-andondo ñalae saputi ndue kulunzi

ku ipunzi pâta sipamateteu. Tiambo miki ilomi pateu tu kinzi ñinde nde nenzi soki ñalae tina, ipole kinzi tamâta rârâni lâ Jerusalem lawea nenzi soki, aku ñana duvi ñine kâ malia ñinde ipânnga panzi, a?

⁵ Tia ndo kanaño! Naña aporo mao nâ pami; ambo miki ma kapalele ilomi kalomi tia, ande miki rârâni kala ma kamâte!”

Ngua tambirâña ñana kâi ipula kanaño tia

⁶ Ñine nga Yesu iporo ñgua tambirâña mine tu, “Tamâta tonje ipau kâi ‘fik’ kapula lâ ne tâno waini kâ ilo, aku muli, ñine nga ilâ pa tâno ñinde ñana ikai ‘fik’ kanaño kâ. Andeta kâi ñinde ipula kanaño tonje tia.

⁷ Mine kala tâno warika ilâ pa ne wurâta tamâta ñinde uru ikatona ne tâno, aku ipai tu, ‘Kuloño nga; ikura mbwera ñato lâ, ande naña uru amâ pa kâi ñine tu akai kanaño, andeta ipula kanaño tonje tia. Mine kala noko ma kuso kâi ñine piti lâ. Ñana sâ kâ nga iyaula tâno lona koa tia nâ, a?’

⁸ Andeta wurâta tamâta nde ipai tu, ‘Tamâta Ñalae, kupile imandi mbwera taitu nâ kilo. Naña ma asau tâno ara tava ngoa take lâ kâi warika tini.

⁹ Ambo tu kâi ñine ma ipula kanaño lâ mbwera muli, ande ara ndo. Ambo tu ipula kanaño tia, ñine nga noko kumâ ku kuso piti lâ.’” Yesu iporo ñgua tambirâña mine.

Yesu iveta taine tonje tini ara kilo lâ pwareâña ne zo sapâña

¹⁰ Lâ Juda nenzi pwareâña ne zo sapâña tonje, Yesu nde imo ipanananzi tamâta lâ luma ñana pasauña kâ ilo.

¹¹ Aku taine tonje imo ndaina tona, koroani saka tonje ipakêe kuku ku iveta pukonja lâ i tini ikura mbwera saña kanaño lima kanaño ñato lâ. Mine kala taine ñinde kumbu tuka nde mwanji ndo lâ,

ikura ñana imandi sondo kâ, ande tia.

¹² Yesu nde mata ilâ imora taine ñinde, ku isarâwa papa tu imâ. Ñine nga ipai tu, “Taine, naña azavaru noko ne pukonja piti lâ tini.”

¹³ Yesu iporo mine lâ, ñine nga io mbau lâ taine ñinde kulu, aku walele nâ taine kumbu tuka ipânnga sondo kilo, aku imandi sondo. Aku imo ipanea Maro Kindeni.

¹⁴ Anja luma ñana pasauña kâ ñinde ne katonâña tamâta nde wisi nâna, ñana tu Yesu iveta taine ñinde tini ara lâ pwareâña ne zo sapâña. Mine kala katonâña nde iporo kawa kâki panzi tamâta mine tu, “Zo lima kanaño taitu nde zo ñana taveta wurâta kâ. Ambo miki ilomi pa tamâta tonje tu ma izavaru nemi pukonja piti lâ tinimi, ande ara ñana miki ma kamâ lâ wurâta ne zo. Andeta miki ma kaveta mine lâ pwareâña ne zo sapâña ndimo!”

¹⁵ Andeta Yesu itu lâ i kawa tu, “Opopo, miki kawami nde kaporo ñgua kie tonje, anja ilomi nde keno piti ndo! Ikura zo sapâña rârâni, miki rârâni uru kalâ pa ngoa ñalajala nenzi luma, ñana kayautenzi nemi ‘bulmakao’ wa nemi ‘donki’ wa, aku kakainzi kalâ ñana sinu lâ kâ.

¹⁶ Anja taine ñine nde timbunda Abraham ne vâsa, andeta Sadana nanayoni ipaipa kuku i lee ikura mbwera saña kanaño lima kanaño ñato lâ. Mine kala ara ñana naña ayaute i piti lâ Sadana mbau ilo lâ pwareâña ne zo sapâña!”

¹⁷ Yesu ne kazâña tamâta nde siloño i ne ñgua ñine, aku mainzi pâta kanaño. Anja kinzi tamâta rârâni nde sindeka pâta ñana mâsi ara rârâni Yesu iveta ñinde.

Ngua tambirâña ñana kaniña “mastet” vâsa kâ

Matai 13:31-32, Malaka 4:30-32

¹⁸ Ñine nga Yesu iporo kilo mine tu, “Maro Kindeni ne mâsi ñana ikai maro panzi tamâta kâ nde itogo sâ. Naña ma aporo ñgua tambirâña mana.

¹⁹ Njinde nde itogo kaniņa ‘mastet’ vâsa tonje. Tamâta tonje ikai ‘mastet’ vâsa tonje ku ilâ ipau lâ ne tâno ilo. Aku muli nga kaniņa njinde ipânnga ñalae itogo kâi mine, aku kinzi sii kie-kie uru sipagona simâ sisanona ne laka kulu.”

Ngua tambirânga ñana “yisi” kâ

²⁰ Yesu iporo ngua kilo mine tu, “Naņa ma aporo ngua tambirânga mana ñana Maro Kindeni ne mâsi ñana ikai maro panzi tamâta kâ.

²¹ Njinde nde itogo ‘yisi’ taine tonje ikai ku igema tona puroņa ne kulo ñalae tonje. Igema lee, ñineņa puroņa njinde ndoni ipondi kâki.”

Ngua tambirânga ñana luma ne nzâla mota kâ

²² Yesu nde iyoka nzâla ñana ikâki ilâ pa Jerusalem kâ. Aku ilâ lawea kiri-kiri ilo wa lawea ñalañala ilo ñana ipanananzi tamâta kâ.

²³ Ande tamâta tonje ikasonja i mine tu, “Tamâta Ñalae, tiambo Maro Kindeni ma ikainzi tamâta pinde nâ piti lâ kondoma ilo ku via mao ilanzi, tiya?” Njineņa Yesu itu lâ kawanzi ku itambira ngua mine tu,

²⁴ “Ara ñana miki ma kamakâsa ñalae ñana kakai nzâla mota piti kalâ luma ilo. Naņa apaimi tu kinzi tamâta rârâ ma situ sikai nzâla mota piti silâ luma ilo, andeta ma sikura tia.

²⁵ Aku lâ zo muli, luma warika ma imandi ku isae luma ne nzâla giri lâ. Njineņa miki pinde ma kamâ kamandi nzâla tini, aku ma kapitikina nzâla ku kasarâwa tu, “Tamâta Ñalae, pwai nzâla piti pama nga!” Andeta i ma iporo taulo pami tu, ‘Naņa azizâla ñanami. Miki nde koka pa sinia kamâ, a?’

²⁶ Njineņa miki ma kapai tu, ‘Wa, maka muņa kaka wa kanu kuku noko ma, aku noko muņa kumandi nginima ku kupananama.’

²⁷ Andeta i ma ipaimi tu, ‘Naņa azizâla ñanami. Miki nde koka pa sinia kamâ, a? Miki nde tamâta

ñana kaveta kiesaka kâ! Miki rârâni kakâwa kalâ!’

²⁸ Lâ zo njinde, miki ma kamoranzi timbunda Abraham nga Isaka nga Yakopu sitavanzi nguatulânga tamâta rârâni, kinzi njinde ma simo Maro Kindeni ne ngumbi ilo. Anğa miki warakami, ande Maro Kindeni ma inarami kamo niaka. Mine kala miki ma kata pâta ku niņomi giri lâ.

²⁹ Nana tu lâ zo ñana Maro Kindeni ma iveta kânga-nuņa ñalae tina panzi tamâta njinde i uru ikai maro panzi, ande kinzi tamâta ma soka pa tâno ndoni simâ sisanona ñana sika kâ.

³⁰ Aku kaloņo nga; kinzi tamâta kala zo njine simo tamâta ñalañala, ande muli ma simo tamâta kaa nâ. Anğa kinzi tamâta kala zo njine simo tamâta kaa nâ, ande muli ma simo tamâta ñalañala.”

Yesu kalo sukânga ñananzi tamâta simo Jerusalem lawea

Matai 23:37-39, Luka 19:41-44

³¹ Lâ zo ndainani nâ, kinzi Parisai tamâta pinde nde simâ pa Yesu ku sipai tu, “Koipu Ñalae Herot itu ma isupwanzi tamâta pinde ñana sipu noko pâta kumâte kâ. Mine nde ara ñana noko ma kupile lawea njine ku kulâ pa nia pinde.”

³² Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, “Tamâta njinde nde itogo mbwâmbwa saka mine! Miki kalâ ku kapai i mine tu, ‘Kuloņo; kari njine wa mbwale wa, ande naņa ma asokinzi koroani saka piti wa avetanzi pukonja tamâta tininzi ara wa. Anğa ma mbwale mauru, njineņa naņa ma apânnga lâ keru, ikura Maro Kindeni ne pateña mine.’

³³ Mao nâ, kari njine wa mbwale wa mbwale mauru wa, ande naņa ma ayoka alâ. Kinzi kazânga tamâta uru sipunzi ngua-tulânga tamâta simâte lâ Jerusalem lawea nâ; kinzi uru siveta mine lâ lawea tonje, ande tia.

³⁴ O, Jerusalem, Jerusalem, miki kakai kazâna panzi ngua-tulâna tamâta kala kapunzi pâta simâte. Mao nâ, miki uru kakainzi tamâta njinde Maro Kindeni isupwanzi simâ pami, aku mira nâ kashianzi pâta simâte. Ikura zo zo naña atu agogorami itogo tatareko tina igogoranzi natu simâ taitu ku isupinanzi lâ mbani kalo mine. Andeta miki tinimi pwâka.

³⁵ Mine kala kalojo nga; Maro Kindeni nde ipile nemi luma sapâna ku ilâ lâ, kala luma sapâna ikeno ilo kaa nâ. Naña apaimi tu miki ma kamora naña kilo tia lee, ikura lâ zo muli njinde miki ma kaporo tu, 'Maro Kindeni itu nzâmbe pa koipu njalae njine ikai i ndamwa kala imâ!' "

14

Yesu iveta tamâta tonje, i munga tini poa, ande ipânga ara kilo

Matai 12:9-13

¹ Lâ Juda nenzi pwareâna ne zo sapâna tonje, Yesu ilâ Parisai tamâta mbwananâna tonje ne luma ilo tu ika kuku. Aku kinzi tamâta pinde simo njinde tona, aku sio kaika nana Yesu tu ma iveta vetâna soki tâ.

² Aku tamâta tonje, i tini poa ndo, ande isajona Yesu nao.

³ Yesu mata ilâ imora tamâta njinde, njinega ikasonanzi Parisai tamâta wa kinzi pananâna tamâta nana ngua tukuja kâ mine tu, "Tiambo Mose ne ngua tukuja isâu pa kinda tu ma taveta pukonja tamâta tini ara kilo lâ pwareâna ne zo sapâna, tiya?"

⁴ Andeta kinzi siporo ngua tonje lâ Yesu kawa nde tia, kawanzi buu nâ. Mine kala Yesu mbau ilâ itaño tamâta njinde tini, aku iveta i tini ara kilo. Iveta mine lâ, njinega io tamâta njinde ilâ pa nia yo.

⁵ Njinega Yesu ikasonanzi tu, "Lâ pwareâna ne zo sapâna, ambo miki nawalami tamâta tonje i natu tâku ne bulmakao ma pata indue ilâ

mbâa tonje ilo, ande tamâta njinde ma walele nâ itapa i kâki imâ, tiya?"

⁶ Andeta nenzi ngua tonje nana situ kilo lâ Yesu kawa kâ, ande tia.

Yesu iporo nana tamâta ipatawa tamwata tini

⁷ Aku Yesu mata ilâ imoranzi tamâta pinde simâ nana sika kâpwa lâ Parisai tamâta njinde ne luma, andeta kinzi simunga simâ sipatingi nana sikai sajonâna nia ara kâ. Mine kala Yesu itambira ngua panzi mine tu,

⁸ "Ambo tamâta tonje isarâwa pano tu kulâ nana kuka lâ i ne waija pakâena kâ, ande noko ma kulâ kusajona sajonâna nia ara njinde ikeno tamâta naonzi ndimo. Tiambo kinzi munga sipatea sajonâna nia njinde pa tamâta njalae tonje tâ.

⁹ Ambo mine, ande luma warika munga isarâwa pa miki rua tu kamâ njinde, ande ma imâ ku ma ipaino tu, 'Noko sajonâna nia ara njine kulua tamâta nai'. Njinega noko ma mai pâta, ku ma kutaulo kulâ kusajona tamâta rârani mulinzi.

¹⁰ Kulojo nga; ambo tamâta tonje isarâwa pano tu kumâ nana kuka lâ i ne waija pakâena kâ, ande ara nana noko ma kulâ kusajona muli mao. Ambo kuveta mine, ande luma warika njinde ma imâ ku ipaino tu, 'Ningu-nambwe, noko kumâ pwai nia ara tonje, aku kusajona tamâta naonzi.' Ambo iveta mine, ande kinzi tamâta rârani kala sika kuno njinde ma simege njanano ku ilonzi ara pano.

¹¹ Nana tu tamâta ea uru ipasuka tamwata na kâki, ande Maro Kindeni ma itawa tamâta njinde na ndue ndo. Anja tamâta ea uru ipatawa tamwata na, ande Maro Kindeni ma isuka tamâta njinde na ipânga njalae."

Ara nana kinda ma taveta kenda ara panzi sugorai tamwatanzi

12 Njineŋga Yesu iporo pa Parisai tamâta njinde, ina kala muŋga isarâwa papa tu imâ ika kuku. Yesu ipai tu, “Ambo noko ilo patea tu ma kuveta waiŋa tonje lâ kari tâku mbo tâ, ande noko ma kusarâwa panzi ne mete wa mota-ŋala wa noko see taitu wa kinzi mbaliŋa warakanzi tu ma kinzi nâ simâ, mine ndimo. Tia ma muli kinzi kala ma siveta waiŋa tonje, aku ma sisarâwa pa noko tu kulâ kuka kâpwa lâ nenzi luma mine nâ. Mine nde kinzi ma sikatu noko ne vetâŋa ara njinde pano, andeta Maro Kindeni ma ikatu njinde pano, ande tia.

13 Noko ma kusarâwa panzi tamâta mine tu ma kinzi nâ simâ, mine ndimo. Ambo noko ilo patea tu ma kuveta waiŋa ŋalae tonje, ande ara ŋana noko ma kusarâwa panzi sugorai tamwatanzi, sitavanzi kinzi tamâta tininzi pââsââ wa kenzi sakamao wa matanzi leva-leva wa, tu ma simâ sika kâpwa njinde.

14 Kinzi tamâta mine nde sikura ŋana sikatu noko ne vetâŋa ara njinde pano, ande tia. Ambo noko kuveta mine, ande kundeka, ŋana tu muli, lâ zo ŋana kinzi tamâta kala simo sondo lâ Maro Kindeni nao njinde ma simandi lâ mateŋa nianzi simo vianzi kilo, ande Maro Kindeni ma ikatu noko ne vetâŋa ara njinde pano.”

Ŋgua tambirâŋa ŋana kâŋa-nuŋa ŋalae kâ

Matai 22:1-14

15 Kinzi tamâta kala sisaŋona sika kuku Yesu njinde nawalanzi tamâta tonje nde iloŋo ŋgua njinde, njineŋga iporo pa Yesu mine tu, “Maro Kindeni ne nzâmbe ikeno panzi tamâta njinde ma sisaŋona sika lâ i ne waiŋa ŋalae, lâ zo muli njinde i ma ikai maro panzi tamâta kâ.”

16 Andeta Yesu itu lâ kawa ku itambira ŋgua mine tu, “Tamâta tonje ilo patea tu ma iveta kâŋa-nuŋa ŋalae, aku isarâwa panzi tamâta râra tu simâ sika.

17 Waiŋa njinde ne zo ŋga ipâŋga lâ, njineŋga tamâta njinde isupwa ne wurâta tamâta tonje tu ilâ imoranzi tamâta muŋga mbo isarâwa panzi tu simâ njinde. Njineŋga wurâta tamâta njinde ilâ ku iporo panzi tamâta njinde taitu-taitu mine tu, ‘Noko kumâ ŋga; kâpwa râraŋi nde vetâŋa marumbu lâ’.

18 Andeta kinzi tamâta njinde râraŋi nde siporo taulo tu ma simâ tia. Tonje nde ipai tu, ‘Naŋa muŋga nâ ako tâno tonje, aku ilonŋu tu alâ amora. O, naŋa akura tu amâ tia.’

19 Anŋa tonje kala iporo tu, ‘Naŋa muŋga nâ akonzi bulmakao saŋao ŋana siveta wurâta kâ, aku ilonŋu tu alâ atogonzi. O, naŋa akura tu amâ tia.’

20 Anŋa tonje kala iporo tu, ‘Naŋa muŋga nâ akâe kaiwâŋgu taine. Mine kala naŋa akura tu amâ tia.’

21 Njineŋga wurâta tamâta njinde ikai nenzi ŋgua ku itaulo imâ itapâri pa ne tamâta ŋalae. Tamâta ŋalae nde iloŋo ŋgua lâ, aku i wisi nâna ŋalae tina. Njineŋga iporo pa ne wurâta tamâta kilo mine tu, ‘Noko walele nâ kulâ pa lawea ŋine ne nzâla ŋalaŋala râraŋi wa nzâla kiri-kiri râraŋi wa, aku pwainzi sugorai tamwatanzi, sitavanzi kinzi tamâta tininzi pââsââ wa matanzi leva-leva wa kenzi sakamao wa, pwainzi tamâta mine tu simâ ŋana sika kâpwa ŋine kâ.’

22 Wurâta tamâta nde iveta mine lâ, njineŋga itaulo ku ipai tu, ‘Tamâta ŋalae, naŋa aveta ikura noko kawa ŋgua mine, andeta luma ilo ŋandai pipi yo.’

23 Ande tamâta ŋalae ipai ne wurâta tamâta mine tu, ‘Noko kupile lawea ŋalae, aku kulâ pa nia ŋgaŋe-ŋgaŋe. Kumandi lâ nzâla wa tâno râraŋi keno njinde, aku kuporo kaika panzi tamâta simo njinde tu ma simâ nanenŋgu luma ilo, ŋana nanenŋgu luma ma ilo pipi ndo.

24 Naŋa apaino tu tamâta râraŋi njinde naŋa muŋga asarâwa panzi tu simâ, ande kinzi njinde ma sikura

tu sika nanenḡu waiḡa ḡalae ḡine ne kâpwa tini mwata nâ, ande ma tia.’ ”

Kinda ma kalonda ḡgere sondu muḡa lâ, ḡinenḡa tapono muli pa Yesu

Matai 10:37-39

²⁵ Kinzi tamâta ḡgu ḡalae nde soka kuku Yesu silâ. ḡinenḡa Yesu imandi ku ipupulia lâ, aku ipainzi tu,

²⁶ “Ambo tamâta tonḡe itu ipono muli pa naḡa, andeta i ilo ḡalae koḡa ḡananzi tina-tama wa kaiwanatu wa tai-tua wa mwane wa i tamwata ne via wa, ande i ma ikura ḡana imo nanenḡu tamâta, ande tia.

²⁷ Aku tamâta ea tini pwâka tu ikale ne kâi popole ku iyoka naḡa mulingu, ande i ma ikura tu imo nanenḡu tamâta, ande tia.

²⁸ Ambo nawalami tamâta tonḡe ilo tu ma ipa luma wasaseki, ande ara ḡana i ma isaḡona muḡa lâ ḡga, ku ma kalo ḡgere sondu tu i ma itambira mbumbu ḡapia ḡana ipa luma ḡinde kâ. Ambo iveta mine, ande ma isama tu i ne mbaliḡa ikura ḡana ipa luma ḡinde marumbu lâ tâku tia tâku.

²⁹ Ambo iveta mine muḡa tia, aku inḡunu luma ne ḡunu-ḡunu nâ, andeta muli ikura ḡana ipa luma ḡinde marumbu tia, ande kinzi tamâta râranî ma simora, ku ma siporo ḡgua pavaligiḡa papa.

³⁰ Kinzi ma siveta ‘a’ papa ku ma siporo tu, ‘Ayo, tamâta ḡai inḡunu sâmbwe lâ, andeta ikura ḡana ipa luma marumbu kâ, ande tia.’

³¹ Aku mine nâ, ambo koipu ḡalae tonḡe ilo tu ilâ ipara kuku koipu ḡalae tonḡe, ande ara ḡana i ma isaḡona muḡa lâ ḡga, aku ma kalo ḡgere sondu ḡana paraḡa ḡinde kâ. ḡinenḡa i ma isama tu i ne zugu tamâta ḡgu saḡao ma sikura tu siḡaranzi koipu ḡalae tonḡe ne zugu tamâta ḡgu kambwanenzi tamâta taitu tâku tia tâku.

³² Ambo i ilo patea tu kinzi sikura tu siḡaranzi tia, ande lâ zo ḡana i ne kazâḡa tamâta simo malawae yo,

and e i ma ionzi tamâta pinde silâ panzi ku ma siporo tu, ‘Maka iloma tu kapara kumi tia. Mine kala maka ma kaveta mana ḡga ma kamo miki nemi mete.’

³³ Aku mine nâ, ambo noko tamâta tonḡe tini pwâka tu kupu muli pa ne kelekele râranî, ande noko pwura ḡana kumo nanenḡu tamâta, ande tia.”

ḡgua tambirâḡa ḡana tâi ne makisa marumbu

Matai 5:13, Malaka 9:50

³⁴ Yesu iporo ḡgua kilo mine tu, “Tâi nde kelekele ara nâ. Andeta kaloḡo ḡga; ambo tâi ne makisa marumbu lâ, ande vetâḡa tonḡe keno ḡana kinzi tamâta ma siveta ne makisa ipânḡa kilo kâ, ande tia.

³⁵ Ambo tâi ne makisa marumbu lâ, ande ikura ḡana ivila kaniḡa tu ipânḡa ara lâ tâno ilo, ande tia. Aku mine nâ, ambo kinda takai tâi ne makisa marumbu lâ ḡinde ku tagema tava ḡgoa take ku tao lâ tâno ilo, ande ḡinde ikura tu ivila kaniḡa ipânḡa ara kâ, ande tia. Kinda uru takai tâi kaḡa mine ku tatambira kaa nâ. Ambo miki taḡami keno, ande kaloḡo ḡgua ḡine sondu.”

15

ḡgua tambirâḡa ḡana “lama” tonḡe nao tia lâ

¹ Kinzi tamâta sakamao pinde uru siveta wurâta pa Rom ḡana mbumbu kaiḡa kâ, sitavanzi kiesaka tamwatanzi pinde, ande simâ simo Yesu tini laiti ḡana siloḡo i ne ḡgua kâ.

² Mine kala kinzi Parisai tamâta ḡga kinzi pananâḡa tamâta ḡana ḡgua tukuḡa kâ nde siporo ḡgua nâna lâ warakanzi nâ ḡgininzi tu, “Opopo, tamâta ḡine iveta mete kunzi kiesaka tamwatanzi, aku ika kâpwa kunzi tona!”

³ Mine kala Yesu iporo ḡgua tambirâḡa panzi mine tu,

⁴ “Ambo nawalami tamâta tonḡe i ne ‘lama’ kambwanenzi tamâta ḡalae taitu (100) simo, andeta lama

tonge isapiri ku nao tia lâ, ande tamâta ñinde ma iveta mana. I ma ipilenzi ne lama (99) simandi lâ nia bilimu ñinde, aku ma ilâ mbo iroroto ñana ne lama ñinde lee, ikura isânda kulu lâ nga.

⁵ Aku lâ zo ñana isânda ne lama ñinde kulu, ande i ma ikai kâki ñana ikale lâ kala, ku ma itaulo ilâ tava ndekâña ñalae tina.

⁶ Aku muli, lâ zo ñana itaulo ilâ pa ne luma kilo, ñinenğa i ma isarâwa panzi ninambwe wa nuwala simo lawea ñinde tu simâ taitu kuku i. Ñinenğa i ma ipainzi tu, 'Miki ilomi ndeka kuku naña! Ñana tu nanenğu lama tonge nao tia lâ, andeta naña asânda kulu lâ, kala akai taulo amâ kilo!'

⁷ Yesu itambira ngua mine lâ, ñinenğa ipainzi tu, "Naña aporo mao nâ pami; ndekâña kie mine nâ uru ipânğa lâ samba lawea lâ zo ñana kiesaka tamâta tonge ipalele ilo kalo ku ipânğa itogo tamâta wasaseki mine. Mao nâ, lâ samba lawea kinzi uru sindeka ñalae koña tia ñananzi tamâta uru siporo tu, 'Naña nde tamâta sondo, ma apalele ilonğu kalonğu tia'; andeta kinzi sindeka pâta kanoño ñana kiesaka tamâta tonge ipalele ilo kalo."

Ngua tambirâña ñana mbumbu tonge nao tia lâ

⁸ Ñinenğa Yesu iporo ngua tambirâña kilo panzi mine tu, "Ambo taine tonge ne mbumbu sanjo ikeno, andeta tonge nao tia lâ, ande taine ñinde ma iveta mana. I ma isulu sinâla ku ma itaka luma ilo sondo. I ma iroto mine lee, ikura isânda kulu lâ nga.

⁹ Aku lâ zo ñana isânda ne mbumbu ñinde kulu, ande i ma isarâwa panzi ninambwe wa nuwala simo lawea ñinde tu simâ taitu kuku i. Ñinenğa i ma ipainzi tu, 'Miki ilomi ndeka kuku naña! Ñana tu nanenğu mbumbu tonge nao tia lâ, andeta naña asânda kulu lâ, kala akai taulo amâ kilo!'

¹⁰ Ñinenğa Yesu ipainzi mine tu, "Naña aporo mao nâ pami; lâ zo ñana kiesaka tamâta tonge ipalele ilo kalo, ande ndekâña kie mine nâ uru ipânğa lâ samba ilo lâ Maro Kindeni ne anjelo ngininzi."

Ngua tambirâña ñana tamâta tonge tavanzi natu rua

¹¹ Ñinenğa Yesu iporo ngua tambirâña kilo panzi mine tu, "Tamâta tonge i natu tamâne rua simo.

¹² Simo lee, ñinenğa zo tonge, natu pwete-pwete ipai tama tu, 'Mama, naña asama tu muli noko ma kuwae ne mbaliña wa kekeleke rârâni pa maka rua tata rua. Andeta naña ilonğu tu ma ñine nâ nanenğu mbaliña wa kekeleke ñinde ma kulu naña nga.' Ñinenğa tamanzi iwae ne mbaliña wa kekeleke ñinde rârâni ilâ panzi rua.

¹³ Zo ñalae tia, ñinenğa natu pwete-pwete nde igona ne mbaliña rârâni ku ilâ pa nia malawae tonge. Imo nia ñinde, ñinenğa iveta vetâña potomule kie-kie, aku itambira ne mbumbu rârâni marumbu lâ.

¹⁴ I ne mbumbu rârâni marumbu ndo lâ, ñinenğa putole ñalae tina nde ipânğa lâ nia ñinde. Andeta i ne mbumbu tonge ñana iko kâpwa kâ, ande tia.

¹⁵ Mine kala i ilâ ku ikai wurâta pa tamâta tonge lâ nia ñinde, ñana ikai mbaliña lâ tini kâ. Aku tamâta ñinde io i ilâ ñana iveta wurâta sakamao ñana ikatona i ne ngoa nenzi ngumbi ñana isuanzi kâ.

¹⁶ Ikai wurâta mine pa tamâta ñinde lee, aku putole ipu pâta lâ. Andeta tamâta tonge kâpwa ara ilua i tu ika kâ, ande tia. Mine kala i mata ilâ imora ngoa kapwanzi sakamao uru sika ñinde, aku ilo papa.

¹⁷ Imo mine lee, ñinenğa ne ilo-kalo ipânğa, aku isama tu imo sakamao ndo. Aku i ilo patepa tu, 'Naña mama ne wurâta tamâta rârâni nde kapwanzi rârâ ñinde keno panzi.

Anḡa naḡa nde amo ḡai, aku putole ipuna pâta kanaḡo.

¹⁸ Kala ḡaina! Naḡa ma ataulo alâ pa Mama kilo, ḡinenḡa ma apai tu, “Mama, naḡa aveta kiesaka lâ Maro Kindeni nao ḡga lâ noko nao tona.

¹⁹ Mine kala naḡa nde tamâta ara tia, akura ḡana amo noko natu kilo, ande tia. Noko wurâta kaa nâ kulua naḡa, aku ma amo atogo noko ne wurâta tamâta tonḡe mine.’ ”

²⁰ I ilo patea mine lâ, ḡinenḡa imandi ku iyoka nzâla itaulo ilâ pa tama kilo. Iyoka mine ilâ lee, aku imo malawae yo. Andeta tama mata ilâ imora natu iyoka imâ, aku i kalo sukâḡa ndo ḡana. Tia ku tama ipalilu ilâ papa, aku iliko wa inzumwa wa.

²¹ Andeta natu ipai tama mine tu, ‘Mama, naḡa aveta kiesaka lâ Maro Kindeni nao ḡga lâ noko nao tona. Mine kala naḡa nde tamâta ara tia, akura ḡana amo noko natu kilo, nde tia.’

²² Andeta tama isarâwa panzi ne wurâta tamâta tu simâ, aku ipainzi tu, ‘Wa, miki walele nâ kakai nanenḡu pasawaḡa luandondo ara ḡinde kamâ, aku kasawa lâ i tini. Aku kasawa mbau sili ne singâra ara tonḡe lâ i mbau sili tona. Aku kao kâmba lâ i kie.

²³ ḡinenḡa kalâ kakai bulmakao natu ḡinde tini tumbu ara kamâ, aku kapu pâta imâte. Kinda ma taka kâpwa ḡalae wa tandeka wa!

²⁴ ḡana tu itogo naḡa natunḡu ḡine imâte lâ, andeta kala ḡine imo via kilo. Aku isapiri nao tia lâ, andeta kala ḡine kinda tasânda i kulu kilo!’ ḡinenḡa kinzi siveta kâḡa-nuḡa ḡalae, aku sika wa sindeka ḡalae.

²⁵ Anḡa tamâta ḡinde natu nzâla-kulu nde imo tâno ilo. Iveta ne wurâta marumbu lâ, ḡinenḡa itaulo imâ pa luma kilo. Iyoka imâ ku ipânḡa luma tini laiti lâ, ḡinenḡa iloḡo kinzi tamâta simbana kauro ku sikina kinija.

²⁶ Aku isarâwa pa wurâta tamâta tonḡe tu imâ, aku ikasoḡa tu, ‘Mana mana tâ.’

²⁷ ḡinenḡa wurâta tamâta ipai tu, ‘Noko tai nde itaulo imâ lâ, kala noko tama ipu bulmakao natu ḡinde tini tumbu ara imâte. Indeka ndo ḡana imora natu itaulo imâ kilo ku imo ara nâ, ande kala iveta mine.’

²⁸ Natu nzâla-kulu nde iloḡo ḡgua ḡine, aku i wisi nâna ndo. I tini pwâka tu ilâ luma ilo kunzi. Andeta i tama iyâti imâ pa nia yo, aku ino papa tu ma imâ indeka kunzi.

²⁹ Andeta natu itu lâ tama kawa mine tu, ‘Vetâḡa mine nde mana, a? Ikura mbwera mbwera, naḡa uru akai wurâta ḡalae tina pano, atogo noko ne wurâta tamâta kaa nâ mine. Naḡa uru apaveta kuku noko kawa ḡgua rârâni. Andeta noko ḡandai “meme” natu kaa tonḡe kulua naḡa ḡana ma andeka kunzi ninḡu-nambwe ḡga!

³⁰ Anḡa noko natu ḡine nde izavaru noko ne kelekele rârâni lâ, itambira kaa nâ panzi nzâla taine. Kala ḡine itaulo imâ kilo, andeta noko kundeka kala kupu bulmakao natu ḡinde tini tumbu ara papa!’

³¹ ḡinenḡa tama itu lâ kawa ku ipai tu, ‘Natunḡu, noko kumo kuku naḡa ikura zo zo, aku nanenḡu kelekele rârâni nde noko ne.

³² Andeta ara ndo ḡana kinda ma tandeka wa ilonda ara wa, ḡana tu itogo noko tai imâte lâ, andeta kala ḡine imo via kilo. Aku isapiri nao tia lâ, andeta kala ḡine kinda tasânda i kulu kilo.’ ”

16

ḡgua tambirâḡa ḡana wurâta tamâta tonḡe ipasusuanzi nuwala tu sikatu mbuku

¹ Yesu iporo itambira ḡgua kilo panzi ne pâri-tamâta mine tu, “Tamâta tonḡe uru iveta wurâta ḡana ikatona mbaliḡa warika tonḡe ne kelekele rârâni. Andeta kinzi tamâta pinde simâ pa mbaliḡa warika ḡinde, aku sitalea wurâta tamâta ḡinde mine tu, ‘Noko ne

wurâta tamâta nde uru izavaru noko ne kelekele ilâ kaa nâ’.

² Mine kala mbaliņa warika isarâwa pa wurâta tamâta ñinde tu imâ, aku ipai tu, ‘Naņa aloņo pâri ñana noko ne vetâņa soki pinde kâ. Mana mana, a? Ayo, noko kulâ, aku kuņgere ñgua lâ pepa tini ñana nanenġu kelekele rârâni kambwanenzi noko uru pwatona ñinde, aku pwai kumâ kulua naņa. Noko ma pwai wurâta kilo ñana pwatona kelekele ñinde kâ, ande tia.’

³ Ñinenġa wurâta tamâta ñinde ilo pateo ñgua mine tu, ‘Opopo, kala ñine naņa ma aveta mana. Tamâta ñalae itu isoki naņa ñana nanenġu wurâta kâ. Andeta nanenġu kaika tonġe keno ikura ñana aveta wurâta lâ tamâta tonġe ne tâno ilo kâ, ande tia. Anġa naņa mainġu tu anonzi tamâta pinde ñana mbumbu silana.

⁴ Ayo, naņa ma aveta vetâņa tonġe, ñinenġa lâ zo ñana tamâta ñalae isoki naņa ñana nanenġu wurâta kâ, ande kinzi tamâta pinde ma ilonzi ara ndo pa naņa, ku ma sikaina amo nenzi luma ilo.’

⁵ Mine kala wurâta tamâta ñinde isarâwa panzi tamâta taitu-taitu muņġa sikai kelekele pinde saņe i ne tamâta ñalae, aku simâ papa. Tamâta tonġe imuņġa imâ, ande wurâta tamâta ñinde ikasonġa tu, ‘Noko muņġa pwai nanenġu tamâta ñalae ne mbaliņa ñapia saņe naņa?’

⁶ Aku ipai tu, ‘Naņa muņġa akai i ne kâi “oliv” siņi lâ kulo tamâta ñalae taitu (100)’. Ñinenġa wurâta tamâta iporo tu, ‘Noko pwai pepa ñine naņa muņġa anġere mbuku ñinde kulu lâ tini, aku kusanġona ku walele nâ kuņgere ne kulu indue ipânġa kulo tamâta rua kanaanġo saņao (50) nâ.’

⁷ Ñinenġa tamâta tonġe kala imâ ipânġa papa, aku wurâta tamâta ñinde ikasonġa tu, ‘Anġa noko muņġa pwai mbaliņa ñapia.’ Aku iporo taulo tu, ‘Naņa muņġa akai i ne “wit” lâ ngâmo tamâta ñalae

taitu (100).’ Ñinenġa wurâta tamâta ipai tu, ‘Noko pwai pepa ñine naņa muņġa anġere mbuku ñinde kulu lâ tini, aku kuņgere ne kulu indue ipânġa ngâmo tamâta ñapa (80) nâ.’

⁸ Iveta mine lee marumbu lâ, aku muli ñga mbaliņa warika isânda vetâņa ñinde i ne wurâta tamâta iveta. Aku mbaliņa warika ilâ indekana ne wurâta tamâta ñinde ñana ne mâsi ñana ipakatona tamwata tini kâ. Ñana tu kinzi tamâta ñinde uru soka tâno ñine ne ilo-kalo muli, ande kinzi ñinde sisama sondo ndo ñana sipakatona warakanzi tininzi lâ nawalanzi ngininzi. Anġa kinzi tamâta ñinde uru soka sinâla ne ilo-kalo muli, ande kinzi ñandai sipakatona warakanzi tininzi sondo lâ tamâta mine ngininzi.”

Yesu itula ñgua ñana tâno ñine ne mbaliņa kâ

⁹ Ñinenġa Yesu iporo tu, “Naņa apaimi tu ara ñana miki ma kakai tâno ñine ne mbaliņa sakamao, aku kaveta mete kunzi tamâta. Ambo miki ma kaveta mine, ande muli, lâ zo ñana mbaliņa ñinde ma marumbu kâ, ñinenġa kinzi tamâta ñinde ma ilonzi ara ñana simora miki lâ samba lawea.

¹⁰ Tamâta ea uru iveta vetâņa sondo ñana ikatona kelekele rua nâ, ande i kala ma iveta vetâņa sondo mine nâ ñana ikatona kelekele rârâ. Anġa tamâta ea uru ipanawe kelekele rua nâ i uru ikatona, ande i kala ma ipanawe kelekele rârâ ndia i uru ikatona mine nâ.

¹¹ Ambo miki kakura tia ñana kakatona tâno ñine ne mbaliņa sakamao, ande ea ma mbaliņa mao ilami ñana kakatona kâ, a?

¹² Ambo miki kakura tia ñana kakatona tamâta tonġe ne kelekele, ande ea ma miki warakami nemi kelekele ilami ñana kakatona kâ, a?

¹³ Wurâta tamâta ikura tu ikai wurâta panzi koipu rua, ande tia, ñana tu i ma wisi nâna pa tonġe, anġa ma tini mwasa pa tonġe. I

ma iyoka koipu tonje ne ngua muli, anga ma ipu muli pa koipu tonje ne ngua. Miki kakura tu kao ilomi ndo ilâ pa Maro Kindeni, aku kao ilomi ndo ilâ pa mbaliņa tona, ande tia.” Yesu iporo ngua njine.

Yesu itula ngua njana tukuņa pinde wa Maro Kindeni ne mâsi njana ikai maro panzi tamâta

¹⁴ Kinzi tamâta lâ Parisai ngu nde ilonzi ndo keno pa mbaliņa nâ. Mine kala lâ zo njana kinzi siloņo Yesu iporo ngua mine panzi, ande naonzi mata sakamao ndo papa.

¹⁵ Andeta Yesu ipainzi mine tu, “Miki uru kalaņenzi tamâta tu miki nde tamâta njana kaveta vetâņa sondo nâ. Andeta Maro Kindeni isama lâ njana ilo-kalo njinde ikeno paveâņa nâ lâ ilomi kalomi. Kelekele ndia kinzi tamâta simora tu ara ndo, njinde Maro Kindeni imora tu sakamao ndo.

¹⁶ Munğa, kinzi tamâta pinde situla Mose ne ngua tukuņa wa kinzi ngua-tulâņa tamâta nenzi ngua wa. Siveta mine lee, ikura lâ Yoane Lââ-Liliņa Tamwata ne zo. Njineņa lâ Yoane Lââ-Liliņa Tamwata ne zo, aku imâ lee ipâņga lâ zo njine, ande pâri ara njana Maro Kindeni ne mâsi njana ikai maro panzi tamâta kâ nde ilâ isala nia ndoni. Aku kinzi tamâta rârâni simakâsa njalae ndo njana simo Maro Kindeni ne ngumbi ilo.

¹⁷ Andeta Maro Kindeni ne ngua tukuņa nde kelekele njalae tina. Mao nâ, samba wa tâno wa ma naonzi tia lâ, anga Maro Kindeni ne ngua tukuņa peko mwata tonje ma ikura tu nao tia lâ, ande tia ndo.

¹⁸ Aku ngua tukuņa tonje nde ikeno mine; ‘Ambo tamâne tonje ipile kaiwa taine ku ilâ ikai taine wasaseki tonje, ande iveta sakamao kuku taine wasaseki njinde. Ambo tamâne tonje ikai taine tonje, andeta taine njinde munğa imo tamâne tonje kaiwa njineņa tamâne njinde isoki i, ande tamâne wasaseki njinde iveta sakamao kuku taine njinde.’ ”

Tapâriņa njana mbaliņa warika ku Lasarus rua

¹⁹ Yesu iporo ngua kilo mine tu, “Munğa, tamâta mbaliņa warika tonje imo, aku ikura zo rârâni i uru isawa pasawaņa kanaaneti wa pasawaņa njini wa, itogo kinzi koipu njalanala uru sisawa mine. Aku i uru iveta kâņa-nuņa njalanala ikura zo. I imo ara mine ku imo nâ.

²⁰⁻²¹ Anğa sugorai tamâta tonje kala imo njinde, i njana tu Lasarus. I uru ikeno mbaliņa warika njinde ne luma nzâla kawa tini laiti. I ilo tu ma ikai kâpwa punu-punu mwata tâ imbe indue mbaliņa warika njinde ne peke kalo, njana ma ika kâ. Anğa i ne mbwatakâe mata njinde uru imo see see wa wembu wa, aku ikura i tini ndoni. Mine kala kinzi mbwâmbwa uru simâ sindamalea i ne mbwatakâe lâ memelanzi.

²² Lasarus imo ara tia mine lee, njineņa imâte lâ. Aku kinzi anjelo sikai silâ sio imo kuku timbunda Abraham lâ samba lawea. Aku mbaliņa warika njinde kala imâte lâ, aku kinzi tamâta sikai silâ sikea lâ.

²³ Mbaliņa warika njinde nde ilâ imo mateņa tamâta nianzi, aku imo ikai nâna njalae tina. Andeta i mata ilea kâki, ande imora Abraham imo malawae njinde, anğa Lasarus nde imo ndaina kuku Abraham.

²⁴ Njineņa mbaliņa warika isuņa kawa isarâwa mine tu, ‘Mama Abraham, kalo sukâņa njanana, aku kusupwa Lasarus tu ipatuku mbau sili lâ lâ ilo ku imâ ituturu lâ naņa memelâņgu, ambo iveta vâra-vâra mwasa pa naņa njga. Naņa amo yââ nia njine, aku akai nâna sakamao ndo!’

²⁵ Andeta Abraham itu lâ kawa tu, ‘Natunġu, noko kalo njgere sondo njana njine kâ: munğa, lâ zo njinde noko kumo via lâ tâno kulu, ande noko pwai ne kelekele arara nâ, anğa Lasarus nde ikai malia wa nâna wa. Andeta lâ zo njine, ande Lasarus indeka ku imo ara ndo, anğa noko nde pwai nâna njalae tina ku kumo nâ.

²⁶ Andeta njinde nâ tia. Nia kawa njalae tonje ikeno maka wa miki wa ngininda, itogo keru njana ipu kindâ utu kâ mine. Mine kala kinzi tamâta simo nia njine sikura njana sipu kawa njalae njine utu simbwaliu silâ pa miki kâ, ande tia ndo. Aku mine nâ, kinzi tamâta simo nia njinde kala sikura tu sipu kawa njine utu simbwaliu simâ pa maka kâ, ande tia.'

²⁷ Njineŋga mbaliŋa warika ipai tu, 'Mama Abraham, mine kala ano pano tu kusupwa Lasarus ilâ pa nana mama ne luma.

²⁸ Nana taiŋgu lima simo njinde. Ara njana Lasarus ma ilâ iporo njua kaika panzi tu ma sipaveta nenzi vetâŋa sondu kâ. Tia ma kinzi kala ma simâ simo nia njine ku ma sikai nâna njalae, itogo nana uru akai mine.'

²⁹ Andeta Abraham ipai tu, 'Mose ne njua tukunja anja kinzi njua-tulâŋa tamâta nenzi njua nde ikeno lâ pepa tini. Ara njana noko tai njinde ma sipono njua njinde ku sipaveta kuku.'

³⁰ Ande mbaliŋa warika ipai tu, 'Mama Abraham, njinde ikura tia. Kuloŋo nja; ambo tamâta tonje imâte lâ, njineŋga imandi imo via kilo ku ilâ iporo njua panzi, ande kinzi ma sipalele ilonzi kalonzi.'

³¹ Njineŋga Abraham itu lâ kawa tu, 'Kinzi tininzi pwâka tu siloŋo Mose wa kinzi njua-tulâŋa tamâta nenzi njua. Mine kala, ambo tamâta tonje ma imâte njineŋga imandi imo via kilo, aku ilâ iporo njua panzi tâ, ande kinzi ma sipalele ilonzi kalonzi, ande tia.' "

17

Kinda ma tayaula tininda pinde nenzi kalo-tawana ndimo

Matai 18:1-7

¹ Yesu iporo njua panzi ne pâri-tamâta mine tu, "Vetâŋa kie-kie ma ipânŋa njana isowe kinzi tamâta ilonzi kalonzi tu ma siveta kiesaka kâ. Andeta vetâŋa sakamao ndo ma

ipânŋa pa tamâta ea iveta vetâŋa kie-kie njinde ipânŋa.

² Ambo tamâta tonje isowe kalotawana tamâta tonje ne ilo-kalo njana iveta kiesaka kâ, ande njinde nde sakamao ndo. Ara njana nia ndoyo kinzi ma sipa mira njalae tonje lâ tamâta njinde njandola tâ, ku sitambira indue tâi geza-geza ilo mbo inu tâi mbo imâte tâ. Njana tu ambo kinzi muŋga siveta mine papa, ande i ma ikura tu itapa ninambwe njinde njana iveta kiesaka kâ, ande ma tia. Mine kala miki warakami kapakatona sondu nja.

Kinda ma tazavaru vetâŋa soki ndia tamâta siveta pa kinda njinde piti lâ tininzi

Matai 18:18-35

³ Ambo tamâta tonje iveta vetâŋa soki pano, ande ara njana noko ma kulâ kuporo njua kaika papa tu ma ipile ne vetâŋa soki njinde. Ambo i kalo sukâŋa ku ipalele ilo, ande ara, kuzavaru vetâŋa soki njinde piti lâ tamâta njinde tini.

⁴ Mao nâ, ambo tu iveta vetâŋa soki pa noko ikura mbwani lima kanaŋo rua lâ kari taitu, njineŋga itaulo imâ pano mbwani lima kanaŋo rua ku ipaino tu, 'Nana aveta soki pano, aku kalonju sukâŋa njana', ande ara, kuzavaru vetâŋa soki njinde piti lâ i tini."

Yesu itula njua njana kalo-tawana kâ

⁵ Maro Njalae iporo njua njine lâ, njineŋga i ne pâri-tamâta nde sipai tu, "Opopo, maka nema kalo-tawana nde kaika tia! Ara njana noko ma kusukama".

⁶ Njineŋga Maro Njalae itu lâ kawanzi tu, "Ambo nemi kalotawana ipânŋa mota mwata, itogo kaniŋa 'mastet' vâsa mine, ande miki ma kakura tu kasupwa kâi nai tu, 'Noko kupamburu mbumburu, aku kundue kulâ kumandi tâi ilo!', aku kâi ma iveta ikura kawami mine."

Yesu itula ngua njana wurâta tamâta ne vetânja kâ

⁷ Yesu iporo ngua kilo mine tu, “Ambo tamâta njalae tonje isupwa ne wurâta tamâta tu ilâ iveta wurâta papa lâ tâno ilo tâku ilâ ikatonanzi ‘lama’ tâ; anja lâ zo njana wurâta tamâta itaulo imâ pa luma kilo, ande i ne tamâta njalae ma iporo mana. Tiambo i ma ipai tu, ‘Ayo, kumâ walele kusanona ambo kuka nga’, tiya?”

⁸ I ma iporo mine tia ndo. Tamâta njalae ma ipai wurâta tamâta mine tu, ‘Noko kulâ kuveta kâpwa pa naja, aku kupita lalava njana wurâta kâ ku pwai kâpwa kumâ kusu pa naja nga. Naja ma aka wa anu munja lâ, njinenja noko ma kuka wa kunu muli.’

⁹ Ambo wurâta tamâta iveta ikura tamâta njalae ne ngua mine, tiambo tamâta njalae ma ipanea i ku kawa ndanje papa, tiya? Tia ndo! I nde wurâta tamâta kaa nâ ma!

¹⁰ Aku miki kala mine nâ; ambo miki kaveta wurâta rârâni naja alami tu kaveta njinde marumbu lâ, ande ara njana miki ma kaporo mine tu, ‘Maka nde wurâta tamâta kaa nâ; maka kaveta nema wurâta nâ.’”

Yesu ivetanzi tamâta sanjao tininzi saga-saga sipânja tininzi mbâra-mbâra kilo

¹¹ Yesu nde iyoka nzâla njinde ilâ pa Jerusalem kâ, aku iyoka ilâ ipânja tâno tonje ikeno Samaria tâno anja Galilaya tâno ngininzi.

¹² Ilâ lee ipânja lawea tonje tini laiti. Anja kinzi tamâta sanjao, tininzi saga-saga, ande soka nzâlani ndaina simâ. Kinzi matanzi kâki simora Yesu, aku simandi malawae.

¹³ Njinenja sisarâwa kawanzi njalae mine tu, “Yesu, Tamâta Njalae, kalo sukâja njanama!”

¹⁴ Yesu mata ilâ imoranzi, njinenja ipainzi tu, “Miki kalâ katula tinimi panzi patarawâja tamâta”. Mine nde kinzi silâ njana siveta mine kâ. Soka silâ yo, ande tininzi ipânja mbâra-mbâra kilo.

¹⁵ Kinzi matanzi ilâ ku simora tu tininzi ipânja mbâra-mbâra lâ. Njinenja tamâta taitu nâ lâ kinzi tamâta sanjao njinde nde itaulo imâ pa Yesu. Isarâwa kawa kâki njalae tina ipanea Maro Kindeni.

¹⁶ Iyoka mine imâ lee ipânja pa Yesu lâ, njinenja ipare tuku nao tundu ndue lâ Yesu kie tini laiti, aku kawa ndanje papa. Andeta tamâta njinde nde lâ kinzi Samaria ngu; i Juda tamâta tia.

¹⁷ Yesu mata imora tamâta njinde, aku iporo tu, “Ayo, naja munja avetanzi tamâta sanjao sipânja tininzi mbâra-mbâra lâ. Anja kinzi lima kanaanzi njapa nde simo ndia.

¹⁸ Mana mana nga tinikoa tamâta njine simbo nâ nde itaulo imâ ku ipanea Maro Kindeni, a?”

¹⁹ Yesu iporo ngua mine, njinenja ipai Samaria tamâta njinde tu, “Noko kumandi, aku kulâ. Noko ne kalo-tawana ivetano kupânja tini ara kilo lâ.”

Yesu itula ngua njana Maro Kindeni ne mâsi njana ikai maro panzi tamâta kâ

²⁰ Zo tonje, kinzi tamâta pinde lâ Parisai ngu nde sikasonja Yesu tu, “Maro Kindeni ma imâ ikai maro panzi tamâta lâ tâno kulu lâ zo ndia.” Njinenja Yesu itu ngua lâ kawanzi ku ipainzi tu, “Maro Kindeni ne mâsi njana ikai maro panzi tamâta kâ njandai kelekele kinzi tamâta sikura tu simora lâ matanzi nga.

²¹ Aku tamâta tonje ikura njana iporo tu, ‘Kamora, ikai Maro kala imo naji’, tâku, ‘Imo ndai’ tâku, ande tia. Miki kalojo nga; Maro Kindeni nde imâ ikai maro panzi tamâta marumbu lâ, kala imo miki nginimi.”

²² Njinenja Yesu ipainzi ne pâritamâta tu, “Muli nga, miki ma ilomi ndo tu naja Tamâta Natu ma ataulo amâ ku amo kumi kilo ikura zo pinde. Andeta tia.

²³ Lâ zo njinde, kinzi tamâta pinde ma sipaimi tu, ‘Kamora, i imo ndai’,

tâku, 'Kamora, imo ñai'. Andeta miki ma kapalilu kalâ koka mulinzi ndimo.

²⁴ Miki kasama tu lâ zo ñana loloa salaga kâ, ande ne sinâla uru ipane nia ilâ ikura nia ndoni lâ samba kalo. Aku mine nâ, lâ naña Tamâta Natu nenğu zo ñana ataulo amâ kilo kâ, ande kinzi tamâta rârâni ma simora pwataki ku sisama.

²⁵ Andeta naña ma akai nâna ñalae muñga lâ nga, aku kinzi tamâta simo lâ zo ñine ma sipu mulinzi pa naña.

²⁶ Aku lâ zo ñana naña Tamâta Natu ma amandî ñana ataulo amâ kilo kâ, ande vetâña kie taituni ma ipâñga, itogo nia ndoyo ipâñga lâ Noa ne zo mine.

²⁷ Muñga, lâ Noa ne zo, pondi ñalae ipâñga tia yo, aku kinzi tamâta nde simo nenzi, sika wa sinu wa sipakâe wa. Kinzi siveta mine ku simo lee, ñinenğa zo ipâñga lâ, kala Noa ikâki ilâ wâñga ñalae ilo. Ñinenğa pondi ñalae ipâñga, aku izavarunzi tamâta ndoni.

²⁸ Aku mine nâ, nanayoni, lâ Loto ne zo, ande kinzi tamâta siveta vetâña kie taituni. Kinzi simo nenzi, sika wa sinu wa sipako wa sipau kâpwa lâ tâno ilo wa sipa nenzi luma wa.

²⁹ Andeta lâ zo ñana Loto ipile Sodom lawea ku ikâwa ilâ, ande lâ zoni ndaina nâ, yââ tava mira ndimoro nde imbe lâ samba tini indue imâ itogo karâzi mine, aku izavarunzi tamâta ndoni.

³⁰ Aku vetâña kie taituni ma ipâñga lâ zo ñinde naña Tamâta Natu ma ataulo amâ ku apatua lâ nia yo.

³¹ Lâ zo muli ñinde, ambo tamâta tonđe imo ne luma mende kulu, ande ara ñana i ma indue ku ikâwa nâ, ma itaulo ilâ luma ilo ñana ikai ne kelekele kâ ndimo. Aku mine nâ, ambo tamâta tonđe imo ne tâno ilo, ande ara ñana i ma ikâwa nâ, ma itaulo ilâ ne luma ilo ñana ikai ne kelekele pinde kâ ndimo.

³² Miki kalomi ñgere sonde ñana vetâña ñinde muñga ipâñga pa Loto kaiwa!

³³ Tamâta ea ilo ñalae ñana tamwata ne via, ande i ma ikai via mao, ande tia. Anğa tamâta ea kalo tawana naña kala imora tamwata ne via tu kelekele kaa nâ, ande tamâta ñinde ma imo via ku imo nâ.

³⁴ Naña apaimi tu lâ zo ñana naña ataulo amâ kilo kâ, ande tamâta rua ma simo sikeno peke taitu kulu. Aku Maro Kindeni ma ikai tonđe imâ imo kuku, anğa ma ipile tonđe imo.

³⁵ Aku mine nâ, taine rua ma simo taitu sikai wurâta ñana siveta puroña kâ. Aku Maro Kindeni ma ikai tonđe imâ imo kuku, anğa ma ipile tonđe imo."

³⁶⁻³⁷ Kinzi pâri-tamâta nde siloño Yesu ne ñgua ñine, aku sikasona mine tu, "Maro Ñalae, vetâña rârâni ñine ma ipâñga nia ndia." Ñinenğa Yesu itu lâ kawanzi ku isia ñgua panzi mine tu, "Lâ nia ndia ñgoa imâte ku karae sâmbu nâ ikeno, ande kinzi sii malabogi uru sipagona lâ niani ndaina."

18

Ñgua tambirâña ñana taine mwala kuku ñgua-samâña tamâta rua

¹ Ñinenğa Yesu iporo ñgua tambirâña panzi ne pâri-tamâta. I ilo tu ma ipanananzi ñana sikai noña pa Maro Kindeni ikura zo zo. I tini pwâka tu kinzi ma sikai wulitia ñana sikai noña kâ.

² Mine kala itambira ñgua panzi mine tu, "Lâ lawea ñalae tonđe, ande ñgua-samâña tamâta tonđe imo. Tamâta ñinde imege ñana Maro Kindeni kâ, ande tia. Mine kala i ñandai kalo sukâña ñananzi tamâta nga.

³ Aku taine tonđe kala imo lawea ñinde tona, i kaiwa imâte lâ, kala imo mwala. Aku ikura zo zo, taine ñinde uru ilâ pa ñgua-samâña tamâta ñinde, aku ino tu, 'Nanenğu kazâña tamâta nde iveta soki ñalae

pa naŋa. Kusukana ku kuveta ŋine sondo pana!’

⁴ Andeta ŋgua-samâŋa tamâta ŋinde nde tini pwâka tu isuka taine ŋinde. Imo mine lee, andeta muli, ŋinenŋa i ilo patea mine tu, ‘Naŋa amege ŋana Maro Kindeni kâ, ande tia, aku ŋandai kalonŋu sukâŋa ŋananzi tamâta ŋga.

⁵ Andeta taine mwala ŋine uru malawa ipulo naŋa ku imo nâ. Mine nde ara, naŋa ma asuka i ku ma aveta ne malia ŋinde sondo papa. Tia ma taine ŋine imâ mine nâ pa naŋa ikura zo rârâni, aku muli naŋa walonŋu ma marumbu lâ.’ ”

⁶ Maro Nalae iporo ŋgua ŋine lâ, ŋinenŋa ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Miki kalomi ŋgere sondo ŋana ŋgua-samâŋa tamâta sakamao ŋinde ne ŋgua kâ.

⁷ Mao nâ, i nde tamâta sakamao, taitu iveta kie ara pa taine mwala ŋinde. Mine nde miki kasama tu Maro Kindeni, i Ara Tamwata, ma iveta kie ara ndo panzi i ne pateâŋa tamâta, kinzi ŋinde uru sino papa i ikura kari wa mbo wa. I ma iveta nenzi malia sondo panzi; i ma isae nzâla ŋananzi tia ndo.

⁸ Naŋa apaimi tu Maro Kindeni ma iveta nenzi malia sondo panzi walele nâ. Andeta lâ zo muli ŋana naŋa Tamâta Natu ma ataulo amâ kilo kâ, tiambo naŋa ma asânda tamâta pinde nenzi kalo-tawana ikeno mao pa naŋa, tiya?”

Ŋgua tambirâŋa ŋana tamâta rua nenzi mâsi ŋana sikai noŋa kâ

⁹ Kinzi tamâta pinde simo nia ŋinde, aku uru sipamorai tu kinzi warakanzi nâ nenzi vetâŋa nde ara lâ Maro Kindeni nao, aŋga tininzi pinde rârâni nenzi vetâŋa nde ara tia. Mine kala Yesu iporo ŋgua tambirâŋa ilâ panzi tamâta ŋinde mine tu,

¹⁰ “Tamâta rua soka silâ pa Maro Kindeni ne luma sapâŋa, ŋana sikai noŋa kâ. Tonŋe nde lâ kinzi Parisai ŋgu, aŋga tonŋe nde tamâta uru

iveta wurâta pa Rom ŋana mbumbu kaiŋa kâ.

¹¹ Parisai tamâta ŋinde nde imandi, aku kawa kâki iporo ŋgua pa tamwata nâ mine tu, ‘O, Maro Kindeni, naŋa kawâŋgu ndaŋge pano, ŋana tu naŋa ŋandai amo atogonzi tamâta pinde ŋga. Kinzi tamâta pinde uru sipanâwe, aŋga pinde nde uru siveta mâsi potomule, aŋga pinde nde uru siveta sakamao kunzi tamâta pinde kaiwanzi. Andeta naŋa nde tamâta mine tia ndo! Mao nâ, naŋa ŋandai amo atogo tamâta sakamao ndai uru iveta wurâta ŋana mbumbu kaiŋa kâ!

¹² Opopo, naŋa atu kaika ŋana kâpwa kâ ŋana akai noŋa nâ, ikura kari rua lâ sânda rârâni. Aku naŋa uru akai nanenŋu mbaliŋa rârâni ku agona ikura lâ saŋao-saŋao, ŋinenŋa taitu-taitu alua noko.’

¹³ Aŋga mbumbu kaiŋa tamâta ŋinde nde imandi malawae, aku i mai tu mata kâki ilea pa samba. Mine nde nao ndue pa tâno, aku iponza tamwata tini mbwani rârâ ku ikai noŋa tu, ‘O, Maro Kindeni, naŋa nde kiesaka tamwatâŋgu. Kalo sukâŋa ŋanana!’ ”

¹⁴ Yesu iporo ŋgua ŋine lâ, ŋinenŋa ipainzi tu, “Kinzi rua sikai noŋa marumbu lâ, ŋinenŋa sitaulo silâ pa nenzi luma luma. Andeta naŋa apaimi tu mbumbu-kaiŋa tamâta ŋinde, ande i simbo nâ ipâŋga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Aŋga Parisai tamâta ŋinde ipâŋga mbâra-mbâra mine, ande tia. Ŋana tu tamâta ea kinzi uru sipasuka warakanzi tininzi, ande Maro Kindeni ma itawanzi ndue. Aŋga tamâta ea kinzi uru sipatawa warakanzi tininzi, ande Maro Kindeni ma isukanzi kâki.”

Yesu itu nzâmbe panzi lâlu kiri-kiri

Matai 19:13-15, Malaka 10:13-16

¹⁵ Kinzi tamâta pinde nde sikai natunzi puro-puro simâ pa Yesu tu ma io mbau lâ tininzi ku itu nzâmbe

panzi. Andeta kinzi pâri-tamâta simora ñine, aku sileleanzi tamâta ñinde.

¹⁶ Ñinennga Yesu isarâwa panzi lâlu kiri-kiri tu simâ papa, aku ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Miki ma kasâu panzi lâlu kiri-kiri tu simâ pa naña; kaponono nzâla ñananzi ndimo. Ñana tu Maro Kindeni uru ikai maro panzi tamâta ea nenzi kalo-tawana itogo lâlu kiri-kiri nenzi kalo-tawana mine.

¹⁷ Naña aporo mao nâ pami; kinzi lâlu kiri-kiri ñine ilonzi ndo keno pa naña. Ambo tamâta tonje ilo ikeno mine tia, ande i ma ikura tu imo Maro Kindeni ne ñgumbi ilo, ande tia ndo.”

Mbaliña warika tonje iporo kuku Yesu

Matai 19:16-30, Malaka 10:17-31

¹⁸ Tamâta koipu tonje nde ika-sonja Yesu tu, “Pananâña ara, naña ma aveta mana ñga ma akura tu amo viângu ku amo nâ.”

¹⁹ Yesu nde ipai tu, “Ñana sâ kâ ñga noko kusarawa naña tu ‘ara’, a? Maro Kindeni simbo nâ nde Ara Tamwata.

²⁰ Noko kusama ñgua tukuña rârâni marumbu lâ: ‘Noko ma kuveta sakamao kuku tamâta tonje kaiwa ndimo; noko ma kupu tamâta pâta imâte ndimo; noko ma kupanâwe ndimo; noko ma kusowe ñgua lajeña lâ tamâta tininzi lâ ñgua nia ndimo; noko ma kumege ñananzi tina-tama, aku taña mwasa nâ panzi’.”

²¹ Ñinennga koipu ñinde ipai Yesu tu, “Ayo, lâ zo ñinde naña lâlu kiri-mwata yo, aku amo lee ikura lâ zo ñine, ande naña uru apaveta kuku ñgua tukuña ñine rârâni.”

²² Yesu ilonjo ñgua ñinde, ñinennga ipai koipu mine tu, “Vetâña taitu nâ nde noko kuveta tia yo. Noko kulâ, aku kuo ne kekeleke rârâni ilâ panzi tamâta tu siko. Ñinennga pwai mbumbu ñana ñinde kâ aku kulanzi kinzi sugorai tamwatanzi. Ambo noko ma kuveta mine, ande noko

ma kumo ara ndo lâ samba lawea. Aku kumâ, kupono muli pa naña.”

²³ Koipu nde ilonjo Yesu ne ñgua ñinde, aku i ilo malia ndo, ñana tu i nde mbaliña warika.

²⁴ Yesu mata ilea pa koipu ñinde, aku iporo tu, “Ambo kinzi mbaliña warakanzi situ simo Maro Kindeni ne ñgumbi ilo, ande ñine nde wurâta ñalae panzi.

²⁵ Mao nâ, ambo ñgoa ñalae ‘kamel’ itu itambwa ilâ mbiri kiri-mwata ne maa ilo, ande i ma ikura tu iveta mine tia. Aku mine nâ, ambo mbaliña warika itu imo Maro Kindeni ne ñgumbi ilo, ande ñinde nde wurâta ñalae tina!”

²⁶ Kinzi tamâta silonjo ñgua ñine, aku sikasonja tu, “Opopo, ambo mine, ande ea ikura tu ikai via mao ñana imo mine ku imo nâ!”

²⁷ Aku Yesu iporo tu, “Vetâña ndia kinzi tamâta sikura tu siveta tia, ande Maro Kindeni ikura tu iveta.”

²⁸ Ñinennga Petero ipai Yesu tu, “Ayo, maka muña kapile nema lawea tava nema kekeleke ndoni ñana kaponono muli pa noko!”

²⁹ Yesu nde ipainzi tu, “Naña aporo mao nâ pami; tamâta ea kinzi siveta wurâta pa naña kala sipile nenzi luma wa kaiwanzi wa mota-ñala wa tinanzi tamanzi wa natunzi wa,

³⁰ ande lâ zo kinzi simo vianzi lâ tâno kulu, ande Maro Kindeni ma itu kilo panzi ñana ñinde kâ mbwani rârâ ñinde. Aku lâ zo ñana tâno ñine ne zo marumbu kâ, ande Maro Kindeni ma via mao ilanzi tona, ma simo vianzi mine ku simo nâ.”

Yesu iporo kilo ñana ne mateña wa ne mandija wa

Matai 20:17-19, Malaka 10:32-34

³¹ Ñinennga Yesu ikainzi ne pâri-tamâta sañao kanañonzi rua silâ pa nia ñgane, ku ipainzi tu, “Ayo, kala ñine kinda takâki talâ pa Jerusalem. Aku ñgua ndoni kinzi ñgua-tulâña tamâta muña singere ñana vetâña rârâni kinzi tamâta pinde ma siveta pa naña Tamâta Natu, ande ñgua

ņinde rārāni ma ipāᅅga kanaņo mao nā.

³² Kinzi tamāta pinde ma sio naņa alā pa tinikoa mbaunzi ilo. Ņineᅅga kinzi ma siporo ᅅgua pavaligiņa pana wa siveta pwapwaka pana wa sisupwara tiningu wa.

³³ Aku ma sipalili naņa pāta ku sipuna pāta amāte. Andeta kari ᅅato lâ, ᅅineᅅga naņa ma amandi amo viāᅅgu kilo.”

³⁴ Andeta kinzi pāri-tamāta sizizāla ndo ᅅana ᅅgua rārāni ᅅine ne duvi kâ. Duvi ᅅinde nde ipavea ᅅananzi, kala sisama ᅅgua ᅅine kilala sondo, nde tia.

Yesu iveta tamāta tonᅅe mata leva-leva ipāᅅga ara

Matai 20:29-34, Malaka 10:46-52

³⁵ Ņineᅅga Yesu ilā lee ipāᅅga Jeriko lawea tini laiti. Aku tamāta tonᅅe, i mata leva-leva, ande imo ndaina isaņona nzāla ᅅaņe. Tamāta ᅅinde uru isarāwa panzi tamāta tu mbumbu wa kelekele silua.

³⁶ Tamāta ᅅinde ilononzi tamāta ᅅgu ᅅalae tina soka nzāla simā, aku ikasoņanzi tamāta pinde mine tu, “Mana mana tâ.”

³⁷ Aku sipai tu, “Yesu, i Nasarete tamwata, ande iyoka imā.”

³⁸ Ņineᅅga tamāta mata leva-leva ᅅinde isarāwa kaika tu, “Yesu, Daviti ne vāsa noko, kalo sukāņa ᅅanana!”

³⁹ Andeta kinzi tamāta kala soka simuᅅga ᅅinde, ande simbita ku sipai tu, “Wa, noko kawa buu!” Andeta isarāwa kawa kâki ᅅalae tu, “Daviti ne vāsa, kalo sukāņa ᅅanana!”

⁴⁰ Aku Yesu imā imandi, ᅅineᅅga iporo panzi tamāta pinde tu sikai tamāta ᅅinde simā. Tamāta mata leva-leva ᅅinde nde imā laiti lâ, ᅅineᅅga Yesu ikasoņa tu,

⁴¹ “Noko ilo tu naņa ma aveta mana pano.” Ande tamāta ᅅinde itu lâ kawa ku ipai tu, “Maro Ņalae, naņa ilonᅅgu tu matāᅅgu amora nia”.

⁴² Aku Yesu ipai tu, “Ara, mata kumora nia. Noko ne kalo-tawana ivetano ara lâ.”

⁴³ Aku walele nā i mata ara lâ, ku imora nia. Aku imandi ku iyoka Yesu muli lâ nzāla ilā, aku imo ipanea Maro Kindeni. Kinzi tamāta simora māsi ᅅinde, ande kinzi rārāni kala sipanea Maro Kindeni mine nā.

19

Yesu ilā Sakai ne luma ilo

¹ Yesu iyoka ilā pa Jeriko lawea ilo, ᅅineᅅga itu ikatona nzāla kilo ipole lawea ku ilā.

² Aku tamāta tonᅅe imo lawea ᅅinde, i ᅅa tu Sakai. I uru ikai poe panzi tamāta ᅅinde siveta wurāta pa Rom ᅅana mbumbu kaiņa kâ. Mine kala i imo itogo mbaliņa warika mine.

³ Tamāta ᅅinde ilo tu ma ilā imora Yesu. Andeta kinzi tamāta rārā nde soka kuku Yesu silā, aᅅga Sakai nde tamāta kie mbwana-mbwana nā. Mine kala ikura tu imora Yesu, ande tia.

⁴ Tia ku Sakai ipalilu imuᅅga panzi ᅅgu ᅅalae ᅅinde ilā, aku ikâki kâi ᅅalae tonᅅe ᅅana imora Yesu kâ. Isama tu Yesu ma iyoka nzālani ndaina imā.

⁵ Yesu nde iyoka imā ku ipāᅅga nia ᅅinde lâ, ᅅineᅅga imandi ku mata kâki itandea kâi ᅅinde, aku ipai Sakai tu, “Sakai, kundue kumā walele nā, ᅅana tu ᅅine kari naņa ma amo kuno lâ noko ne luma ilo.”

⁶ Aku Sakai nde indue imā walele nā, aku ilo indeka ndo. Aku ikai Yesu silā pa i ne luma.

⁷ Andeta kinzi tamāta rārāni simora ᅅine, ᅅineᅅga siporo imā warakanzi nā ᅅgininzi mine tu, “Opopo, i ilā imo kiesaka tamwata ne luma ilo!”

⁸ Aku Yesu ku Sakai rua nde silā luma ilo. Ņineᅅga Sakai imandi, ku ipai Maro Ņalae mine tu, “Maro Ņalae, kulonᅅo ᅅga. Kala ᅅine naņa ma awae nanenᅅgu mbaliņa rārāni apu pwataki mo rua, aku ma tonᅅe alanzi sugorai tamwatanzi. Ambo

naŋa muŋga alaŋe tamâta tonje ku apanawe i ne kelekele tonje, ande naŋa ma akatu kelekele ŋapa ilâ papa kilo.”

⁹ Njineŋga Yesu itu lâ kawa ku ipai tu, “Ayo, tamâta ŋai nde Abraham ne vâsa mao! Aku lâ njine kari, ande Maro Kindeni izavaru kiesaka piti lâ kinzi tamâta uru simo luma njine tininzi marumbu lâ.

¹⁰ Njana tu naŋa Tamâta Natu amâ tu aroto ŋananzi tamâta njinde sisapiri lâ kala sizizâla ŋana nzâla kâ, ŋana akainzi piti lâ kondoma ilo. Aku kinzi ma simo vianzi mine ku simo nâ.”

Ngua tambirâŋa ŋananzi wurâta tamâta saŋao

¹¹ Yesu imo Jerusalem lawea tini laiti, kala iporo ŋgua njine panzi tamâta siloŋo lâ. Ande kinzi tamâta ilonzi patea tu Maro Kindeni ne zo ŋana ikai koipu lâ tâno kulu nde nao laiti ŋana ipâŋga kâ. Mine kala Yesu iporo ŋgua tambirâŋa panzi.

¹² Yesu itambira ŋgua mine tu, “Tamâta ŋalae tonje itu ilâ pa nia malawae tonje, ŋana kinzi tamâta ŋalaŋala ma sipatea i tu ipâŋga koipu ŋalae. Itu kinzi ma siveta mine, njineŋga ma itaulo imâ pa tamwata ne lawea kilo, ŋana ma ikai poe panzi ne ŋgu.

¹³ I ne zo ŋana ilâ kâ nde ipâŋga lâ, njineŋga isarawanzi ne wurâta tamâta saŋao aku iwae mbumbu ‘gol’ panzi, kala sikai nenzi taitu-taitu. Aku ipainzi tu, ‘Miki kakai mbumbu njine, aku kalâ kaveta wurâta lâ tini lee, ikura lâ zo ndia naŋa ma ataulo amâ kilo.’ Iporo mine lâ, njineŋga ipilenzi ku ilâ.

¹⁴ Andeta kinzi tamâta lâ i ne lawea njinde nde uru wisinzi nâna ŋana tamâta ŋalae njinde kâ. Mine kala sisupwanzi tamâta pinde sikai ŋgua silâ pa nia njinde tamâta ŋalae ilâ papa. Nenzi ŋgua nde mine: ‘Maka tinima pwâka tu tamâta njine ma ikai koipu ŋalae pama’.

¹⁵ Andeta tia; kinzi tamâta lâ nia njinde nde sipatea i tu imo koipu

ŋalae. Njineŋga itaulo imâ pa ne lawea kilo. Itaulo imâ ipâŋga lâ, njineŋga ipasupwa ilâ panzi ne wurâta tamâta muŋga iwae ne mbumbu panzi njinde tu simâ, ŋana i ma isama tu kinzi taitu-taitu sikai mbumbu kalulu ŋapia.

¹⁶ Wurâta tamâta tonje nde imuŋga panzi imâ, aku ipai tu, ‘Tamâta Njilae, naŋa aveta wurâta lâ noko ne mbumbu “gol” taitu tini, kala njine naŋa akai noko ne mbumbu “gol” kalulu saŋao pano.’

¹⁷ I ne tamâta ŋalae nde ipai tu, ‘Noko nde wurâta tamâta ara ndo; noko kuveta wurâta ara pâta pa naŋa. Noko muŋga pwatona kelekele mota mwata njine sonde; mine kala naŋa wurâta alano ŋana pwai poe panzi tamâta lâ lawea saŋao.’

¹⁸ Njineŋga wurâta tamâta tonje kala imâ, aku ipai tu, ‘Tamâta Njilae, naŋa aveta wurâta lâ noko ne mbumbu “gol” taitu tini, kala njine naŋa akai noko ne mbumbu “gol” kalulu lima pano.’

¹⁹ Aku i ne tamâta ŋalae ipai tu, ‘Mine kala naŋa wurâta alano ŋana pwai poe panzi tamâta lâ lawea lima’.

²⁰ Njineŋga wurâta tamâta tonje kala imâ, aku ipai tu, ‘Tamâta Njilae, noko ne mbumbu “gol” taitu kala keno ŋai. Naŋa muŋga alita lâ lalava pinde, aku ao ndue ikeno.

²¹ Naŋa aruru ŋanano, ŋana tu noko uru kalo sukâŋa ŋananzi tamâta tia ndo. Ambo kinzi tamâta pinde sio nenzi kelekele ndue keno, ande noko uru pwai kelekele njinde. Ambo tamâta pinde sipau kaniŋa vâsa lâ tâno ilo, ande noko uru kugona kâpwa njinde.’

²² I ne tamâta ŋalae nde ipai tu, ‘Noko nde wurâta tamâta sakamao ndo! Njana noko tamwata ne ŋgua kâ, ande ma naŋa ao noko kulâ pa ŋgua nia. Oe, noko kusama tu naŋa kalongu sukâŋa ŋananzi tamâta tia, a? Anŋa noko kusama tu naŋa uru akai kelekele kinzi tamâta pinde

munğa sio ndue keno lâ, aku uru agona kâpwa kinzi tamâta pinde munğa sipau, a?

²³ Ambo mine, ande nana sâ kâ nğa noko nandai kuo nanengu mbumbu ilâ pinze ilo nğa, a? Ambo noko munğa kuveta mine, ande lâ zo nana naņa ataulo amâ kâ, ande naņa ma akura tu akai ne kalulu tona. Andeta tia.'

²⁴ Ninenğa tamâta nğalae ipainzi tamâta simandi laiti nğinde tu, 'Miki kakai mbumbu nğinde saņe i, aku kalua tamâta nğinde ne mbumbu saņao keno papa.'

²⁵ Andeta kinzi wisinzi motu ku siporo taulo tu, 'Tamâta Nğalae, i ne mbumbu saņao nde keno papa lâ!'

²⁶ Ninenğa tamâta nğalae ipainzi tu, 'Naņa apaimi tu tamâta ea kinzi uru siveta wurâta ara pa naņa, ande naņa ma wurâta nğalae alanzi kilo nana siveta kâ. Anğa tamâta ea kinzi uru siveta wurâta ara tia pa naņa, ande naņa ma akai wurâta nğinde saņenzi.

²⁷ Anğa nanengu kazâņa tamâta nğinde munğa tininzi pwâka tu naņa ma akai koipu panzi, ande nğine nâ kakainzi kamâ nğai, aku kapunzi pâta simâte lâ naņa naonğu.' "

Yesu ilâ Jerusalem lawea itogo koipu nğalae

Matai 21:1-9, Malaka 11:1-10, Yoane 12:12-19

²⁸ Yesu iporo nğua tambirâņa nğine marumbu lâ, nğinenğa iyoka ilâ. Aku ikatona nzâla ikâki ilâ pa Jerusalem kâ.

²⁹ Ilâ lee ipânğa lâ tuu tonđe, i nğa tu Oliv Tuu. Tuu nğinde ikeno lawea rua tininzi laiti, nğanzi tu Betfasi lawea anğa Betani lawea. Ninenğa Yesu isupwanzi pâri-tamâta rua silâ, aku ipainzi tu,

³⁰ "Miki rua kalâ pa lawea ndai ikeno naomi nğinde, aku kalâ lawea nğinde ilo. Ninenğa miki ma kamora 'donki' natu tonđe kinzi sisine lâ imandi. Tamâta tonđe munğa isaņona donki nğinde kumbu, ande

tia. Kayaule wâlo piti, aku kakai kamâ nğai.

³¹ Ambo tamâta tonđe ma ika-soņami tu, 'Nana sâ kâ nğa miki rua kayaule donki natu nğine, a?', ande kaporo taulo papa tu, 'Maro Nğalae ne wurâta nde keno papa'."

³² Yesu isupwanzi rua silâ, nğinenğa simora kelekele rârâni ikeno itogo munğa iporo panzi mine.

³³ Siveta nana siyaule wâlo piti lâ donki tini, andeta donki nğinde ne katonâņa tamâta nde simâ ku sikasonanzi tu, "Ayo, nana sâ kâ nğa miki rua kayaule donki natu nğine, a?"

³⁴ Aku kinzi rua siporo taulo tu, "Maro Nğalae ne wurâta nde keno papa."

³⁵ Ninenğa kinzi rua sikai donki simâ pa Yesu, aku siņa nenzi pasawaņa luandondo lâ donki kumbu. Aku sisuka Yesu kâki isaņona kulu.

³⁶ Soka mine silâ, ande kinzi tamâta nde sikai nenzi pasawaņa luandondo piti ku siņa lâ nzâla, nana Yesu ma iyoka kulu kâ.

³⁷ Iyoka lee ipânğa lâ nia nğinde nzâla ipole Oliv Tuu ku indue, nğinenğa kinzi kalo-tawana tamâta rârâni sindeka ku sisuņa kawanzi nğalae, aku sipanea Maro Kindeni nana mâsi kaika nğalaņala rârâni kinzi munğa simora Yesu iveta.

³⁸ Sisarâwa mine tu, "Maro Kindeni itu nzâmbe pa koipu nğalae nğine ikai Maro Nğalae ndamwa kala imâ! Tapanea Maro Kindeni, i âta Tamwata, nana tu iveta kinda tamâta tamo ilonda kalonda taitu kuku i!"

³⁹ Anğa kinzi tamâta pinde lâ Parisai nğu nde simo lâ nğu nğalae nğinde nğininzi, aku sipai Yesu tu, "Pananâņa, kumbitanzi noko ne tamâta nana nğua kala siporo nğine tâ!"

⁴⁰ Andeta Yesu itu lâ kawanzi ku iporo tu, "Naņa apaimi tu ambo kinzi ma sisae warakanzi kawanzi,

ande kinzi mira ñai ma sikai ni-
anzi ku ma sisarâwa sipanea Maro
Kindeni!”

*Yesu ita ñananzi tamâta simo
Jerusalem lawea*

Matai 23:37-39, Luka 13:34-35

⁴¹ Yesu ilâ lee ipânga Jerusalem
lawea tini laiti, aku mata ilâ imora
lawea ñalae ñinde. Aku ita ñananzi
tamâta simo ñinde.

⁴² Aku iporo tu, “Opopo, miki
tamâta kamo Jerusalem lawea, naña
ilonngu tu miki ma kasama ñana
vetâña ñine kala ikura tu iveta miki
kamo sondo. Andeta vetâña ñinde
nde ikeno paveâña, aku miki kakura
tu kamora, ande tia.

⁴³ Ayo, kaloño nga; muli nga
zo tonje ma imâ ipânga, ñinennga
nemi kazâña tamâta ma simâ sisau
tâno ñalae kâki siveta ñgumbi
ñalae ñana sinje miki kâ. Kinzi ma
sinje miki ndo lâ nemi lawea.

⁴⁴ Ñinennga ma sizavaru nemi
lawea, aku ma sizavaru miki ndo.
Lâ nemi lawea ilo, ande kinzi ma
sipile mira tonje ikeno mira tonje
kulu, ande tia. Aku malia ñinde nde
duvi mine; Maro Kindeni ne zo ñana
imâ ivilami kâ ande imâ ipânga lâ,
andeta miki kazizâla ñana.”

*Yesu ñjaranzi mbaliña warakanzi
lâ Maro Kindeni ne luma sapâña*

*Matai 21:12-13, Malaka 11:15-18,
Yoane 2:13-16*

⁴⁵ Ñinennga Yesu iyoka ilâ Maro
Kindeni ne luma sapâña ne ñgumbi
ilo, aku iveta ñana ñjaranzi tamâta
uru simo nia ñinde sipako kelekele
ñana patarawâña kâ.

⁴⁶ Aku ipainzi mine tu, “Maro
Kindeni kâwa ñgua ikeno mine,
‘Nanenğu luma ma imo luma ñana
noña kâ’. Anğa miki nde kaveta
ñine ipânga itogo kinzi nanzare
tamâta nenzi munâña nia mine!”

⁴⁷ Aku ikura zo zo, Yesu imo
ipanananzi tamâta lâ Maro Kindeni
ne luma sapâña. Andeta kinzi
patarawâña tamâta ñalanala anğa
kinzi pananâña tamâta ñana ñgua
tukuña kâ, sitavanzi Isrel ñgu nenzi

katonâña, ande simo siroto nzâla
ñana sipu Yesu pâta imâte kâ.

⁴⁸ Andeta sisânda nzâla tonje
kulu tia, ñana tu kinzi tamâta rârâni
nde ilonzi ndo tu siloño Yesu ne
ñgua.

20

*Kinzi sikasoña Yesu tu ikai ea
ndamwa*

Matai 21:23-27, Malaka 11:27-33

¹ Zo tonje, Yesu imo Maro Kindeni
ne luma sapâña ne ñgumbi ilo,
aku ipanananzi tamâta ku itula
pâri ara panzi. Andeta kinzi
patarawâña tamâta ñalanala anğa
kinzi pananâña tamâta ñana ñgua
tukuña kâ, sitavanzi kinzi Isrel ñgu
nenzi katonâña, ande simâ pa Yesu.

² Aku sikasoña tu, “Wa, noko pwai
ea ndamwa kumâ kala kuveta mâsi
kie-kie ñine, a? Anğa ea wurâta
ñine ilano.”

³ Ñinennga Yesu itu lâ kawanzi
ku ipainzi tu, “Ara, naña kala atu
akasonami kasonâña tonje. Miki
kaporo ñgua taulo imâ pa naña;

⁴ Muñga, lâ zo ñinde Yoane Lâ-
Liliña Tamwata iveta wurâta ñana
ililinsi tamâta kâ, ande miki ilomi
tu Maro Kindeni wurâta ñinde ilua
i, tiya?, i tamwata nâ ilo patea tu
iveta.”

⁵ Ñinennga kinzi siporo lâ
warakanzi nâ ñgininzi tu, “Ambo
kinda ma taporo taulo tu Maro
Kindeni isupwa Yoane tu iveta
wurâta ñinde, ande i ma iporo pa
kinda tu, ‘Mine kala ñana sâ kâ nga
miki ñandai kalomi tawana Yoane
ne ñgua, a?’

⁶ Ambo kinda ma taporo taulo tu,
‘Yoane tamwata nâ ilo patea tu iveta
wurâta ñinde’, ande kinzi tamâta
rârâni ma sisia kinda lâ mira, ñana
tu kinzi kalonzi tawana tu Yoane
nde Maro Kindeni ne ñgua-tulâña
tamâta tonje.”

⁷ Tia ku kinzi sipai Yesu tu, “Ea
wurâta ñinde ilua Yoane, ande
maka kasama tia.”

⁸ Njineŋga Yesu ipainzi tu, “Ara, naŋa kala ma aporo ŋgua tonje pami tia ŋana akai ea ndamwa amâ kala aveta vetâŋa njine.”

Ŋgua tambirâŋa ŋananzi tamâta sakamao sikatona tâno waini

Matai 21:33-46, Malaka 12:1-9

⁹ Njineŋga Yesu iporo ŋgua tambirâŋa tonje panzi tamâta mine tu, “Tamâta tonje ipau tâno waini tonje, njineŋga io tâno njinde lâ tamâta pinde mbaunzi ilo ŋana sikatona wa sikai wurâta ŋana mbumbu lâ tini wa. Anŋa i tamwata nde ilâ lawea malawae tonje, aku imo ndaina ikura zo luandondo.

¹⁰ Imo lee, njineŋga zo ŋana kâi waini sipula kanaanzi kâ nde ipânŋa lâ. Njineŋga tâno warika isupwa ne wurâta tamâta tonje ilâ panzi tamâta njinde uru siveta wurâta lâ i ne tâno waini ilo. I ilo tu kinzi ma waini kano pinde silua, ikura muŋga sipa ŋgua tu ma siveta mine. Andeta kinzi tamâta uru siveta wurâta lâ tâno njinde nde sipu wurâta tamâta njinde, aku siŋara i iyoka mbau kaa nâ itaulo ilâ.

¹¹ Njineŋga tâno warika isupwa wurâta tamâta tonje kilo tu ilâ panzi. Andeta kinzi kala siveta mâsi mine nâ papa; sipu wa siveta i sakamao ndo wa, njineŋga siŋara iyoka mbau kaa nâ itaulo ilâ.

¹² Njineŋga tâno warika isupwa ne wurâta tamâta tonje kilo tu ilâ panzi, andeta kinzi siyaula i ndo, aku siŋara iyâti ilâ pa nia yo.

¹³ Mine kala tâno warika ilo patewa tu, ‘Njine ma naŋa aveta mana. Ayo, naŋa ma asupwa natunŋu tamâne ilâ panzi. Naŋa ilonŋu ndo keno papa i; tiambo kinzi ma simege ŋana i tâ.’

¹⁴ Andeta kinzi tamâta uru siveta wurâta lâ i ne tâno njinde nde simora tâno warika natu imâ panzi. Aku siporo lâ warakanzi nâ ŋgininzi mine tu, ‘Wa, tamâta ndai ma muli

ikai tama ne mbaliŋa ndoni. Ayo, njine ma tapu i pâta imâte, ande kinda warakânda ma takai i ne tâno njine.’

¹⁵ Siporo ŋgua njine lâ, aku marumbu. Kinzi siŋara i lâ tâno ilo iyâti ilâ pa nia yo, njineŋga sipu pâta imâte lâ.”

Yesu itambira ŋgua njine panzi lâ, njineŋga ikasonŋanzi tamâta ŋalaŋala mine tu, “Ayo, miki ilomi tu tâno warika njinde ma iveta kie mana panzi tamâta njinde muŋga sikai wurâta lâ tâno njinde ilo.

¹⁶ I ma imâ, ku ma ipunzi tamâta njinde pâta simâte. Njineŋga i ma tâno waini njinde ilanzi tamâta pinde ŋana sikatona kâ.”

Kinzi tamâta siloŋo Yesu ne ŋgua njine lâ, njineŋga siporo tu, “Mine tia ndo!” *

¹⁷ Andeta Yesu mata ilea panzi, aku ipainzi tu, “Mine nde ŋana sâ kâ ŋga Maro Kindeni ne ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

‘Mira njine kinzi tamâta ŋana sipa luma kâ situ nde sakamao kala sitambira lâ, ande mirani ndaina ipânŋa mira ara ŋana isuka luma ŋgaŋe kaika kâ.’

¹⁸ Ambo tamâta tonje pata ndue ku mira njine ipu, ande mira njine ma ipu tamâta njinde karae pwapwataki. Ambo mira njine imbe ndue ipu tamâta tonje kulu, ande mira njine ma izavaru i ndo lâ kala imâte.”

¹⁹ Kinzi pananâŋa tamâta ŋana ŋgua tukuŋa kâ wa kinzi patarawâŋa tamâta ŋalaŋala nde sisama tu Yesu itambira ŋgua njinde iyoke kinzi warakanzi nâ. Mine kala lâ zoni ndaina kinzi simandi ku situ sikale Yesu kaika sio lâ luma sakamao ilo. Andeta siruru ŋananzi tamâta, kala ŋandai siveta mine ŋga.

Kinzi sikasonŋa Yesu ŋana mbumbu uru silua Koipu Njalae

* **20:16** 16 Yesu ne ŋgua tambirâŋa njinde itula pwataki tu Maro Kindeni ipu muli panzi Juda ŋgu ku itu nzâmbe panzi tinikoa ŋgu, aku kinzi Juda tamâta siloŋo ku wisinzi nâna.

*Kaisara**Matai 22:15-22, Malaka 12:13-17*

20 Njengega kinzi patarawânga tamâta njalanjala nga kinzi pananânga tamâta njana ngua tukuja kâ nde sio njana Yesu kâ. Aku sisupwanzi tamâta pinde silâ pa Yesu tu ma sipu i tini njana ngua lanjeja kâ. Kinzi tamâta njinde nde silâje tu tininzi mwasa nâ njana silojo Yesu ne ngua kâ. Kinzi situ ambo i ma iporo ngua ndia soki tâ, ande ma sikai sio lâ Rom nenzi koipu njalae mbau ilo, njana i ma io Yesu ilâ pa ngua nia kâ.

21 Kinzi tamâta njinde simâ pa Yesu ku siporo tu, "Pananânga, maka kasama tu noko ne ngua nde sonde, aku noko uru kuporo ngua mao nâ panzi tamâta. Noko uru kuporo ngua kaja taituni nâ panzi tamâta njalanjala wa kinzi sugorai tamwatanzi wa. Aku noko uru kupanananzi njana Maro Kindeni ne vetânga mao kâ.

22 Mine kala noko ilo mana; nenda koipu njalae Kaisara uru iporo kaika tu kinda ma mbumbu talua. Mose ne ngua tukuja isâu tu kinda ma mbumbu njinde talua Kaisara, tiya?"

23 Andeta Yesu isama lâ njana nenzi ngua lanjeja njinde kâ. Mine kala ipainzi tu,

24 "Miki kakai mbumbu tonge kamâ katula pana. Mbumbu tai wa ngo njine kala ikeno lâ mbumbu tini, ande ea ne."

25 Kinzi nde siporo taulo tu, "Kaisara ne". Njengega Yesu iporo lâ kawanzi mine tu, "Mine kala Kaisara ne kekele, ande miki kalua Kaisara. Anja Maro Kindeni ne kekele, ande kalua Maro Kindeni."

26 Yesu iporo ngua njine lâ kinzi tamâta rârâ naonzi, andeta kinzi tamâta njalanjala njinde sikura tu sikai i sio lâ ngua nia njana ne ngua njine kâ, ande tia. Kinzi wisinzi motu njana Yesu ne ngua njinde kâ, kala kawanzi buu nâ.

Kinzi sikasoja Yesu njananzi tamâta simâte lâ, njengega simandi

*simo vianzi kilo**Matai 22:23-33, Malaka 12:18-27*

27 Zo tonge, kinzi tamâta pinde lâ Sadyusi ngu nde simâ pa Yesu. Kinzi ngu njinde uru kalonzi tawana tu kinzi mateja tamâta ma muli simandi simo vianzi kilo, ande tia. Aku sipai Yesu tu,

28 "Pananânga, Mose munga ingere ngua tukuja tonge imâ pa kinda mine tu, 'Ambo tamâta tonge i natu tia ku imâte, ambo i kaiwa taine imo naj yo, ande tamâta njinde tai ma ikai tua kaiwa, aku kinzi rua ma sipulia lâlû itogo tua kilala mine'."

29 Kinzi siporo ngua njine lâ, njengega sisia ngua pa Yesu mine tu, "Ayo, tamâne nzâla-kulu tonge i tai lima kanojo taitu simo. Nzâla-kulu njinde nde ikai kaiwa taine tonge, andeta mwanja tamâne imâte lâ, aku i natu tia.

30 Mine kala i tai iyoka tua muli ku ikai taine njinde itogo i kaiwa mine.

31 Andeta i kala natu tia, aku imâte lâ. Njengega kinzi rua tainzi kala iveta vetânga mine nâ, ikai taine njinde njengega imâte, aku i kala natu tia. Siveta mine lee, aku tai rârâni sikai taine taituni njinde, ku kinzi kala natunzi tia, ku simâte lâ.

32 Kinzi rârâni simâte marumbu lâ, aku muli nga taine kala imâte.

33 Ayo, lâ zo muli, ambo kinzi mateja tamâta ma simandi simo vianzi kilo, ande taine njinde ma imo itogo ea kaiwa lâ kinzi tai-tua lima kanojonzi rua njinde. Noko kusama tu kinzi rârâni munga sikai kaiwanzi taine taitu njinde."

34 Njengega Yesu ipainzi tu, "Lâ zo njine, ande kinzi taine wa tamâne wa nde uru sipakâe.

35 Anja kinzi tamâta njinde Maro Kindeni ipateanzi lâ tu ma simandi vianzi kilo ku simo kuku i lâ zo muli, ande kinzi ngu njinde ma sipakâe, ande tia.

36 Nana tu kinzi ma sikura njana simâte kilo kâ, ande tia. Mao nâ, kinzi ma simo sitogonzi anjelo mine. Maro Kindeni ma ipanonzi lâ

matera nianzi, kala ma simo vianzi nâ. Mine kala kinzi ma simo i natu wukale.

³⁷ Singani Mose kala itula pwataki tu muli nga, kinzi matera tamâta ma simandi simo vianzi kilo. Lâ i ne ngua tapârîna nana kâi kiri-mwata ninde yââ kana, ande Mose ingere ngua mine tu, 'Maro Kindeni nde imo Abraham nga Isaka nga Yakopu nenzi Maro Nalae'.

³⁸ Ayo, ngua ninde itula pa kindi tu Maro Kindeni nandai kinzi matera tamâta nenzi Maro Nalae nga. I imo Maro Nalae panzi tamâta simo vianzi ninde, nana tu lâ i nao kinzi tamâta rârâni simo vianzi nâ."

³⁹ Kinzi pananâna tamâta nana ngua tukuña kâ pinde nde silojo Yesu iporo ngua mine, ninenga siporo tu, "Pananâna, noko ne ngua nde ara ndo!"

⁴⁰ Aku kinzi tamâta ninde rârâni simege nana Yesu kâ, kala ilonzi patea tu ma sikasona i nana ngua tonje kilo, ande ma tia.

Yesu ikasonanzi tamâta nana Kirisi, ina Maro Kindeni ne pateâna tamâta

Matai 22:41-46, Malaka 12:35-37

⁴¹ Ninenga Yesu ikasonanzi tamâta nalanala mine tu, "Mana mana nga kinzi uru siporo mine tu Kirisi nde Daviti ne vâsa, a?"

⁴² Kalonjo nga; Daviti tamwata munja ingere ngua lâ wângîna paneâna kâ ne pepa tini mine tu,

'Maro Kindeni itu ngua pa nanengu Maro Nalae mine tu, "Noko kusanona nai pa nana mbaungu wia kâ lee,

⁴³ ikura lâ zo ninde nana ma aonzi noko ne kazâna tamâta simo noko kalo".'

⁴⁴ Miki kalonjo nga; Daviti tamwata nde ipatu Kirisi na mine tu 'Maro Nalae'. Mine nde mana mana nga Kirisi nde Daviti ne vâsa nâ, a?"

Kinzi pananâna tamâta nana ngua tukuña kâ uru siveta vetâna potomule rârâ

Matai 23:1-36, Malaka 12:38-40

⁴⁵ Ninenga Yesu iporo ngua panzi ne pâri-tamâta lâ kinzi tamâta rârâni naonzi mine tu,

⁴⁶ "Miki kapakatona sondo nananzi pananâna tamâta nana ngua tukuña kâ. Lâ zo nana sipete kâ, ande kinzi ilonzi konja tu sisawa pasawana luandondo lâ tininzi, nana itula pwataki tu kinzi nde tamâta nalanala. Kinzi nde ilonzi nalae tina tu kinzi tamâta ma simege nananzi ku siporo 'Kari ara' panzi lâ ao ngini. Aku ilonzi tu sikai sanonâna nia arara lâ tamâta naonzi lâ luma nana pasauña kâ ilo wa lâ kâna-nuna nalanala nia wa.

⁴⁷ Kinzi uru sikai lanjeña panzi taine mwala, aku sipanawe nenzi luma. Aku uru sipasuka warakanzi tininzi ku sikai nona luandondo, nana kinzi tamâta ma simoranzi. Andeta muli, lâ zo nana Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta kâ, ande kinzi tamâta mine ma sikai nana nalae tina."

21

Sugorai taine tonje io ne patarawâna ilâ pa Maro Kindeni

Malaka 12:41-44

¹ Ninenga Yesu mata kâki imoranzi mbaliña warakanzi pinde sikai mbumbu simâ, aku sio lâ pinze ninde ikeno Maro Kindeni ne luma sapâna ilo, nana siveta nenzi patarawâna kâ.

² Aku Yesu imora sugorai taine mwala tonje kala io mbumbu kiri-kiri rua indue pinze ilo.

³ Ninenga Yesu iporo tu, "Nana aporo mao nâ pami; sugorai taine mwala nîne nde io mbumbu nalae tina, ipole mbumbu ninde kinzi mbaliña warakanzi rârâni munja sio lâ pinze ilo.

⁴ Nana tu kinzi rârâni nenzi mbumbu rârâ keno panzi, aku sio pinde nâ ilâ pinze ilo. Anja taine

ɳine nde imo sugorai ndo, andeta io ne mbumbu ndoni, kala i ne mbumbu tonje ikeno papa ɳana iko kapwa kâ, ande tia.”

Yesu iporo ɳgua ɳana Maro Kindeni ne luma sapâɳa ma zavaruɳa pwapwataki

Matai 24:3, Malaka 13:4

⁵ Kinzi pâri-tamâta matanzi ilâ silea pa Maro Kindeni ne luma sapâɳa, aku siporo mine tu, “Kinzi tamâta muɳga sikai mira arara ku sisangara lâ luma tini itogo siɳgâra mine. Aku sikai nenzi kelekele arara tona silua Maro Kindeni lâ, ɳineɳga sisangarana ɳinde itogo luma ne siɳgâra mine.” Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu,

⁶ “Naɳa atu aporo ɳgua pami ɳana kelekele kala miki kamora ɳine. Zo tonje ma muli ipâɳga, aku lâ zo ɳinde, kinzi ma sipile luma ɳine ne mira tonje ikeno mira tonje kulu, ande ma tia. Kinzi ma sitambiranzi mira râriani ɳine ndue keno.”

Yesu itula ɳgua ɳana malia râriani ma muli ipâɳga

Matai 24:4-13, Malaka 13:5-13

⁷ ɳineɳga kinzi pâri-tamâta sika-soɳa Yesu tu, “Panani, mâsi kanaɳo ɳine ma ipâɳga lâ zo ndia. Aku mâsi ndia ma ipâɳga muɳga ɳana itula pwataki tu zo ɳinde laiti ɳana ipâɳga kâ.”

⁸ ɳineɳga Yesu ipainzi tu, “Miki kapakatonâ sondo ɳga. Tia ma kinzi sikai laɳeɳa pami. ɳana tu tamâta râriani ma simâ ku sipatu naɳa ɳaɳgu, aku ma siporo tu, ‘Naɳa warakâɳgu kala Kiri’’. Aku ma sipaimi tu, ‘Ayo, zo ɳga imâ ipâɳga laiti lâ’. Andeta miki ma kalâ kapono muli panzi ndimo.

⁹ Ambo tu miki ma kalono ɳgua ɳananzi lawea pinde siveta paraɳa ɳalae, ande miki ma karuru ndimo. ɳana tu vetâɳa ɳinde ma ipâɳga muɳga lâ ɳga, andeta zo ɳana tâno ɳine ne zo marumbu kâ ma ipâɳga walele tia.”

¹⁰ Yesu iporo ɳgua ɳine lâ, ɳineɳga ipainzi tu, “Kinzi tamâta lâ lawea pinde ma simandi sikai kazâɳa panzi tamâta lâ lawea pinde. Anɳa kinzi ɳgu pinde ma simandi sikai kazâɳa panzi ɳgu pinde.

¹¹ Ogigi ɳalanala ma siveta tâno ririɳo, aku putole ɳalae tava pukona sakamao ɳalanala ma sipâɳga lâ lawea râriani. Kinzi tamâta ma simora mâsi ɳalanala kie-kie ipâɳga lâ samba tini, aku ɳinde ma ivetanzi siruru ɳalae tina.

¹² Andeta vetâɳa râriani ɳinde ma ipâɳga tia yo, ande kinzi ma sikai miki kaika, ku ma siveta malia pami. Miki uru kalomi tawana naɳa, aku ɳana duvi ɳine kâ kinzi ma siomi lâ ɳgua nia lâ luma ɳana pasauɳa kâ ilo. ɳineɳga ma siomi kalâ luma sakamao ilo, ku ma sikaimi siɳgunumi kamandi lâ kinzi koipu ɳalanala wa tamâta mbâna-mbâna naonzi.

¹³ Andeta vetâɳa ɳinde nde itogo miki nemi nzâla ɳana kaporo katula pâri ara panzi tamâta ɳalanala ɳinde kâ.

¹⁴ Andeta miki ma kalomi loko muɳga ɳana ɳgua ndia miki ma kaporo taulo panzi, mine ndimo.

¹⁵ ɳana tu naɳa warakâɳgu ma ao ɳgua lâ miki kawami ɳana kaporo katula panzi, aku naɳa ma ilo-kalo ara alami. Mine kala nemi kazâɳa tamâta ɳinde ma sikura tu sileleami ku sitawa nemi ɳgua ɳinde ndue, ande tia ndo.

¹⁶ Andeta ɳandai kinzi tamâta ɳinde simbonzi nâ ma sio miki kalâ kazâɳa tamâta mbaunzi ilo ɳga. Miki tinami-tamami wa taimi-tuami wa seemi taitu wa nimi-nambwe wa, kinzi ɳinde kala ma siomi lâ kazâɳa tamâta mbaunzi ilo. ɳineɳga kinzi kazâɳa tamâta ma sipu miki pinde pâta kamâte.

¹⁷ Mao nâ, kinzi tamâta râriani ma wisinzi nâna ɳalae tina ɳanami, ɳana tu nemi kalo-tawana ikeno pa naɳa.

¹⁸ Andeta kinzi ma sikura tu sitapa miki piti lâ Maro Kindeni mbau ilo,

ande tia ndo.

¹⁹ Ambo miki nemi kalo-tawana ma ikeno kaika, ande Maro Kindeni ma via mao ilami, ma kamo viami mine ku kamo nâ.”

Yesu itula ngua tu muli kinzi ma sizavaru Jerusalem lawea

²⁰ Yesu iporo kilo mine tu, “Lâ zo nana miki kamoranzi kazâna tamâta simâ simandi sinje Jerusalem lawea, ninenga ma kasama tu zo laiti nana sizavaru lawea ninde kâ.

²¹ Lâ zo ninde, ande ara nana kinzi tamâta simo lâ Judia tâno ma sikâwa silâ pa nia tuu. Aku ara nana kinzi tamâta simo Jerusalem lawea ilo ninde ma sipile lawea ku siyâti silâ pa nia pinde. Annga tamâta ea simo tâno ilo, ande kinzi ninde ma sitaulo silâ lawea ilo ndimo.

²² Nana tu zo ninde nde zo nana Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta kâ. Mine kala i kawa ngua rârâni ninde munnga singere lâ pepa tini, ande ma ipânga kano.

²³ Aku lâ zo ninde, kalo-sukâna nalaie ma ilâ panzi taine kâpwa-kâpwa wa kinzi taine ninde natunzi simo suu tini yo, nana tu malia nalaie ndo ma ipânga lâ tâno nîne, aku Maro Kindeni ne wisi-nâna nalaie ma ipânga panzi tamâta ngu nîne.

²⁴ Kinzi kazâna tamâta ma sipunzi tamâta pinde pâta simâte. Annga pinde nde ma sikainzi silâ simo sugorai tamâta panzi tinikoa ngu lâ tâno ndoni. Aku kinzi tinikoa ngu ma siveta kenzi sakamao panzi tamâta simo Jerusalem lawea lee, ikura lâ zo ndia Maro Kindeni ma itoto nenzi zo nana siveta mine kâ.”

Mâsi pinde ma imâ ipânga, ninenga Tamâta Natu ma itaulo imâ kilo

Matai 24:27-31, Malaka 13:24-27

²⁵ Yesu iporo ngua kilo tu, “Lâ zo muli, ande mâsi kilala kie-kie ma ipânga lâ kari wa nzimona wa pitu wa tininzi. Kinzi tâno tamâta ma simora tâi ilâ wa imâ wa,

ne ndunenani nalaie tina, aku ma siruru pâta ku ma ilonzi rârâ tona.

²⁶ Kinzi tamâta ma ilonzi putuka nalaie tina tu, ‘Kala nîne mâsi ndia ma ipânga lâ tâno kulu!’ Kinzi ma ilonzi ruruja kala ma naonzi lâma, nana tu samba tini ne singâra ma iyoka marumbuni.

²⁷ Ninenga kinzi tamâta ma simora nana Tamâta Natu amo take-take tonje ngini amâ tava walo nalaie, aku ma simora kilalângu pwataki tu nana nde Maro Nalaie.

²⁸ Mine nde lâ zo nana vetâna ninde ma imâ ipânga kâ, ande miki ma kamandi kaika, nana tu Maro Kindeni ne zo nana iyautemi piti lâ kazâna ninde ilo, ande imâ laiti lâ.”

Ngua tambirâna nana kâi pâla-pâla itula zo

Matai 24:32-35, Malaka 13:28-31

²⁹ Ninenga Yesu iporo ngua tambirâna panzi tu, “Miki kalomi ngere nana kâi pâla-pâla wa kâi rârâni wa.

³⁰ Lâ zo nana kâi rârâni sirumba ku lau wasaseki ipânga, ande miki warakami kakura tu kamora wa kasama tu kari ne zo nga imâ ipânga laiti lâ.

³¹ Aku mine nâ, ambo miki ma kamora vetâna rârâni ninde imâ ipânga lâ, ninenga miki ma kasama tu Maro Kindeni ne zo nana ikai maro panzi tamâta kâ nde imâ ipânga laiti lâ.

³² Nana aporo mao nâ pami; kinzi tamâta lâ zo nîne ma simâte tia yo, ninenga mâsi rârâni ninde ma imâ ipânga.

³³ Mao nâ, samba wa tâno wa ma muli marumbu lâ, annga nana kawângu ngua nde ma marumbu tia ndo, ma ikeno mine ku imo nâ.”

Ngua nana tapakatona sondo kâ

Matai 24:36-51, Malaka 13:32-37

³⁴ Yesu iporo kilo mine tu, “Miki kapakatona sondo nga; tia ma miki kanu lââ kaika potomule ku kadauda, aku ma kalomi loko nana karaemi ne kelekele kâ. Ambo miki ma kaveta mine, ande nanengu

zo nana ataulo amâ kilo kâ ma ipângga walele pami, itogo nimbu uru ikainzi simbi walele mine.

³⁵ Nana tu nanenngu zo ninde ma ipângga panzi tamâta rârâni simo nia ndoni lâ tâno kulu.

³⁶ Mine kala kapakatona sondo ikura zo zo. Aku ara nana miki ma kakai noja pa Maro Kindeni tu ma ipu tini kaika pa nemi kalotawana, nana vetâja rârâni ninde ma muli ipângga pami. Ambo miki ma kamandi kaika nâ, ande muli miki ma kakura tu kamandi lâ naja Tamâta Natu naonngu.”

³⁷ Ikura kari kari, Yesu uru ipanananzi tamâta lâ Maro Kindeni ne luma sapâja. Anja mbo mbo, ande i uru iyâti ilâ ikeno lâ tuu tonje kulu, i nja tu Oliv Tuu.

³⁸ Aku ikura zo rârâni, lâ mbwale pwataki, kinzi tamâta rârâni uru simandi ku silâ pa Maro Kindeni ne luma sapâja nana silonjo i ne ngua kâ.

22

Judas ipa ngua tu ma io Yesu lâ patarawâja tamâta nalanjala mbaunzi ilo

Matai 26:14-16, Malaka 14:10-11

¹ Juda nenzi zo sapâja nana sika puroja ne yisi tia kâ, ande imâ ipângga laiti lâ. Kinzi uru sipatu kumbwa ninde nja tu Pasova.

² Anja kinzi patarawâja tamâta nalanjala wa kinzi pananâja tamâta nana ngua tukuja kâ nde siruru tu kinzi tamâta rârâni ma sipono muli pa Yesu. Mine kala siroto nzâla nana sipu Yesu pâta imâte kâ.

³ Ninenga Sadana ilâ Judas Iskar-iot ilo, inani tamâta tonje lâ kinzi pâri-tamâta saja kanonzi rua.

⁴ Mine kala Judas ilâ panzi patarawâja tamâta nalanjala, sitavanzi kinzi sambara uru sikatona Maro Kindeni ne luma sapâja, nana iporo ngua kunzi. Judas itu iroto nzâla nana io Yesu lâ kinzi mbaunzi ilo.

⁵ Kinzi tamâta ninde nde sindeka nâ nana silonjo Judas ne ngua ninde,

aku sipa ngua tu ma mbumbu pinde silua.

⁶ Aku Judas isâu pa nenzi ngua, ninenga ilâ ku io tini nana zo ndia ma io Yesu lâ kinzi mbaunzi ilo. Indamwa zo tonje mbo kinzi tamâta ma simo kuku Yesu tia, ninenga ma itula Yesu panzi tamâta nalanjala.

Kinzi pâri-tamâta rua siveta kâja-nuja nana zo sapâja kâ

Matai 26:17-19, Malaka 14:12-16

⁷ Ninenga zo sapâja nana sika puroja ne yisi tia kâ nde imâ ipângga lâ. Lâ zo nalae ninde, kinzi Juda tamâta uru sipunzi lama natu pâta simâte, ninenga sika.

⁸ Mine kala Yesu isupwanzi Petero ku Yoane rua silâ, aku ipainzi tu, “Miki rua kalâ kaveta kâja-nuja nia sondo, aku kaveta kumbwa njine ne waija pa kinda nana ma taka kâ.”

⁹ Ande kinzi rua sikasonja Yesu tu, “Noko ilo tu maka ma kalâ kaveta kâja-nuja lâ nia ndia.”

¹⁰ Ninenga Yesu ipainzi tu, “Kalonjo nga; miki kalâ lawea nalae ilo, aku ma kapakâtu kuku tamâta tonje lâ nzâla, ikale lââ lâ kulo nalae tonje. Miki ma koka tamâta ninde muli, aku kalâ pa luma ninde i ilâ papa.

¹¹ Aku miki ma kapai luma ninde warika mine tu, ‘Panânâja ne kasonâja nde keno mine; “Luma ilo kisiña pwataki tonje ikeno ndia, nana naja ma aka kumbwa njine ne kâja-nuja kunzi nanenngu pâri-tamâta.’ ”

¹² Ninenga i ma itula luma ilo kisiña pwataki tonje keno âta pami, peke tava kekeleke nana kâja-nuja kâ nde keno nia ninde. Miki rua kalâ kaveta kâja-nuja lâ niani ndaina.”

¹³ Ninenga kinzi rua silâ, aku simora kekeleke rârâni ikeno itogo muja Yesu iporo panzi mine. Mine kala siveta kâja-nuja ninde.

Yesu ika kâŋa-nuŋa kunzi ne pâri-tamâta

Matai 26:20,26-29; Malaka 14:17,22-25; Yoane 13:1-17; 1 Korin 11:23-26

¹⁴ Kinzi siveta kâŋa-nuŋa marumbu lâ, ñinenŋa kari indue ipâŋga lâ zo sonde ŋana sika kâ, aku Yesu tavanzi ne pâri-tamâta nde sisaŋona peke tini laiti.

¹⁵ Ñinenŋa Yesu iporo tu, “Naŋa ilonŋu ndo tu aka kumbwa ñine ne kâŋa-nuŋa kuku miki. Mambo taka marumbu lâ, ñinenŋa naŋa ma akai nâna.

¹⁶ Naŋa apaimi tu naŋa ma aka kâŋa-nuŋa ñine kilo tia lee, ikura lâ zo muli ñinde Maro Kindeni ma ikai maro panzi tamâta lâ tâno kulu. Lâ zo ñinde, ande kâŋa-nuŋa ñine ne duvi ma ipâŋga kanaŋo.”

¹⁷ Yesu iporo ŋua ñine lâ, ñinenŋa ikai waini ne kâmba, kawa ndaŋge pa Maro Kindeni, ñinenŋa iporo tu, “Miki kakai kâmba ñine ku kapalulua warakami taitu-taitu kanu.

¹⁸ Naŋa apaimi tu naŋa ma anu waini kanaŋo kilo tia lee, ikura lâ zo muli ñinde Maro Kindeni ma ikai maro panzi tamâta lâ tâno kulu.”

¹⁹ Ñinenŋa Yesu ikai puroŋa kala, ku kawa ndaŋge pa Maro Kindeni, ñinenŋa ipwataki ku ilanzi ne pâri-tamâta. Aku iporo tu, “Naŋa kanaŋonŋu kala ñine. Naŋa ma apayaula ŋana miki kâ. Miki kaka ŋana iveta kalo-ŋgere ipâŋga pami ŋana naŋa kâ.”

²⁰ Kinzi sika lâ, ñinenŋa Yesu ikai waini ne kâmba kala iveta mine nâ. Iporo tu, “Naŋa seenŋu ñine nde ŋua pâŋa wasaseki ne kanaŋo. Naŋa apaliŋi ŋana avila miki kâ.

²¹ Andeta miki kaloŋo; tamâta tonŋe itu io naŋa lâ kinzi kazâŋa tamâta mbaunzi ilo, aku tamâtani ndaina kala io mbau imo taitu kuku naŋa mbaunŋu lâ peke ñine kulu.

²² Mao nâ, naŋa Tamâta Natu ma ayoka nzâla ñine muŋgani Maro Kindeni ipatea pana. Andeta vetâŋa sakamao ndo ma ipâŋga pa tamâta

ñine io naŋa lâ kinzi kazâŋa tamâta mbaunzi ilo.”

²³ Kinzi pâri-tamâta silonŋo Yesu ne ŋua ñine, aku simo sipakasonŋa mine tu, “Ayo, tamâta ea ma iveta vetâŋa mine.”

Kinzi pâri-tamâta sipawa ŋua ŋana ea imo mbâna-mbâna

Matai 20:20-28, Malaka 9:33-37, 10:35-45; Yoane 13:1-17

²⁴ Aku lâ zoni ndaina, kinzi pâri-tamâta simandi sipawa ŋua ŋana ea imo tamâta mbâna-mbâna lâ ŋgininzi.

²⁵ Andeta Yesu ipainzi tu, “Kinzi koipu ŋalaŋala lâ tinikoa ŋu uru sitawanzi tamâta ndo lâ. Aku ilonzi tu kinzi tamâta ma sipatu ŋanzi tu, ‘Koipu Ara’.

²⁶ Anŋa miki ma kaveta mine ndimo. Ambo tamâta tonŋe imo mbâna-mbâna lâ miki ŋginimi, ande ara ŋana i ma imo itogo i pwete-pwete mine. Ambo tamâta tonŋe ikai poe pami, ande ara ŋana i ma imo itogo nemi kuleŋa tamâta mine.

²⁷ Miki kalomi ŋgere ŋana ñine kâ: ambo tamâta tonŋe isaŋona ika kâpwa, anŋa tamâta tonŋe isowe kâpwa ku ikai imâ ilua i, ande tamâta ea lâ kinzi rua imo tamâta ŋalae, a? Naŋa apaimi tu tamâta ŋalae nde tamâta ñinde isaŋona ika. Anŋa naŋa nde amo miki ŋginimi atogo nemi kuleŋa tamâta mine.

²⁸ Muŋga, vetâŋa pinde imâ tu ikai samâŋa pa naŋa, ande lâ zo ñinde miki kamandi kaika kuku naŋa. Miki ŋandai kapile naŋa ŋga.

²⁹ Naŋa Mama muŋga io naŋa tu akai koipu panzi i ne tamâta, aku naŋa kala mine nâ ao miki tu kakai koipu panzi tamâta.

³⁰ Mine kala muli, lâ zo ñinde naŋa ma akai koipu ŋalae, ande miki ma kasaŋona lâ nanenŋu peke tini laiti ŋana kaka wa kanu kuku naŋa. Aku miki ma kasaŋona koipu ŋalaŋala nenzi saŋonâŋa nia, ŋana

kakai poe panzi Isrel ngu sanjao kanaanzi rua.”

Yesu itula ngua tu Petero ma ipatimoa i

Matai 26:31-35, Malaka 14:27-31, Yoane 13:36-38

³¹ Ninennga Yesu ipai Petero mine tu, “Saimon, Saimon, kuloŋo nga; Sadana iporo kaika tu i ma ikai samâŋa pa miki, itogo kinzi tamâta sirurua kâpwa ‘wit’ ne karae kina mine. Aku Maro Kindeni isâu papa lâ.

³² Andeta nanayoni naŋa ano pa Maro Kindeni tu ma isukano, ŋana noko ne kalo-tawana ma imbe tia kâ. Aku muli, lâ zo ŋinde noko ma kupalele ku kutaulo kumâ pa naŋa kilo, ŋinennga ara ŋana noko ma kusukanzi noko ninambwe.”

³³ Andeta Petero ipai Yesu tu, “Maro Njalae, naŋa apaveta sondo lâ ŋana alâ luma sakamao ilo kuku noko, aku apaveta sondo lâ ŋana amâte kuno mine nâ.”

³⁴ Andeta Yesu itu lâ Petero kawa tu, “Petero, naŋa aporo mao nâ pano; ma ŋine mbo nâ, tatareko ma ita isuŋa kawa tia yo, ande noko ma kuporo kupatimoa naŋa mbwani ŋato tu noko kusama naŋa tia.”

Yesu iporo panzi ne pâri-tamâta ŋana malia ma ipâŋga kâ

³⁵ Ninennga Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Nia ndoyo, naŋa asupwami mbaumi kaa nâ kalâ kaveta wurâta pa naŋa. Lâ zo ŋinde, ande miki kakai nemi tâŋa mota ŋana mbumbu kâ wa keta wa kemi kâmba wa, ande tia. Aku lâ zo ŋinde, ande miki karoto ŋana kelekele tonge kâ, tiya?” Ande kinzi siporo taulo tu, “Maka karoto ŋana kelekele tonge tia.”

³⁶ Aku Yesu iporo tu, “Andeta ŋainani nâ, ambo noko ne tâŋa mota ŋana mbumbu kâ keno, ande pwai kulâ. Ambo noko ne keta keno, ande pwai kulâ. Ambo noko ne pila ŋalae ŋana paraŋa kâ keno tia, ande kuo ne pasawaŋa luandondo

ilâ panzi tamâta tu siko kâ, aku pwai mbumbu ŋinde ku kuko pila ŋalae tonge.

³⁷ Nana tu Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, ‘Kinzi tamâta situ i nde kiesaka tamwata’. Naŋa apaimi tu kinzi tamâta ma sisona naŋa atâra lâ kâi popole tini, ŋana iveta ngua ŋinde ipâŋga kano. Mao nâ, ngua rârâni ikeno lâ pepa tini ŋana naŋa kâ, ande laiti ŋana ipâŋga kano kâ.”

³⁸ Yesu iporo ngua ŋine lâ, ŋinennga kinzi pâri-tamâta sipai tu, “Maro Njalae, kumora nga. Maka nema pila ŋalae rua nde keno pama.” Andeta Yesu iporo taulo tu, “Kura lâ”.

Yesu ikai noŋa lâ Oliv Tuu

Matai 26:36-46, Malaka 14:32-42

³⁹ Ninennga Yesu ipile Jerusalem lawea, ku iyâti ilâ pa Oliv Tuu, ikura uru iveta mine. Aku ne pâri-tamâta nde soka muli silâ.

⁴⁰ Kinzi silâ lee sipâŋga nia ŋinde lâ, ŋinennga Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Miki kano pa Maro Kindeni tu ma isukami ŋana kamandi kaika lâ zo ndia samâŋa imâ ipâŋga pami.”

⁴¹ Ninennga Yesu ipilenzi ku iyoka ilâ pa nia tonge ikeno laiti, aku ipare tuku ku ikai noŋa mine tu,

⁴² “O Mama, ambo noko ilo tu kuveta mine, ande naŋa ilongu tu noko ma pwai kâmba ŋana nâna kâ ŋine piti sane naŋa. Ambo taitu noko ma kuveta ikura nanenngu pateâŋa mine ndimo; noko ma kuveta ikura noko tamwata nâ ne pateâŋa.”

⁴³ Ninennga samba ne aŋelo tonge nde imâ pa Yesu ku ipu tini kaika papa.

⁴⁴ Yesu nde ilo malia ndo. Mine kala ikai noŋa kaika kilo, aku ilaŋe kuraŋa indu ndue ipu tâno itogo see mine.

⁴⁵ Yesu ikai noŋa lâ, ŋinennga imandi ku itaulo ilâ panzi ne pâri-tamâta. Andeta mata ilâ imoranzi sikeno nâ, ŋana tu kinzi kalonzi sukâŋa ŋalae tina.

⁴⁶ Mine kala ikasonjanzi tu, “Nana sâ kê nga miki kakeno, a? Miki kamandi sânda ku kakai nonja pa Maro Kindeni tu ma isukami nana kamandi kaika lâ zo ndia samâna imâ ipânnga pami.”

Judas io Yesu lâ kinzi kazâna tamâta mbaunzi ilo

Matai 26:47-56, Malaka 14:43-50, Yoane 18:2-11

⁴⁷ Yesu iporo ngua njine yo, ande tamâta ngu njalae simâ sipânnga. Aku tamâta tonje ikai nzâla imunja panzi. I na tu Judas, aku ina kala tamâta tonje lâ kinzi pâri-tamâta sanjo kananonzi rua. Iyoka imâ Yesu tini laiti nana ma inzumwa i nao kê.

⁴⁸ Andeta Yesu ikasonja tu, “Judas, noko ilo tu kunzumwa nana Tamâta Natu naonju tu pwai kulu-pânnga nana nana kê, a?”

⁴⁹ Kinzi pâri-tamâta simo kuku Yesu njinde nde simora tu vetâna njinde itu imâ ipânnga panzi, kala sikasonja Yesu tu, “Maro Njalae, noko ilo tu maka ma pila njalae nâ kasonzi, tiya?”

⁵⁰ Njine nawa nalanzi tamâta tonje mbau ilâ ipasu ne pila njalae yâti ku ipu patarawâna tamâta njalae ne wurâta tamâta tonje, aku pila isalu i tana wia kê motu piti imbe indue tâno kulu.

⁵¹ Andeta Yesu imora njine, kala ipai tu, “Kupile tâ!” Njine nawa mbau itano tamâta njinde tana, aku i tana ipasenge ipânnga ara kilo.

⁵² Kinzi patarawâna tamâta njalanala sitavanzi kinzi sambara nana Maro Kindeni ne luma sapâna kê wa kinzi ngu nenzi katonâna, kinzi njinde nde simâ nana sikai Yesu kaika kê. Andeta Yesu ipainzi tu, “Nana sâ kê nga miki kakai pila njalanala tava kâi mbuku kamâ pa nana, a? Tiambo miki katu nana nde panawe tamwatânju, a?”

⁵³ Ikura zo zo nana uru amo kumi lâ Maro Kindeni ne luma sapâna, andeta miki njandai kakai nana kaika lâ zo njinde nga. Andeta

zo njine nde miki nemi zo, ande kala Sadana ne walo nde ipânnga nia yo lâ.”

Petero ipatimoa Yesu

Matai 26:57-58,69-75; Malaka 14:53-54,66-72; Yoane 18:15-18,25-27

⁵⁴ Yesu iporo ngua njine lâ, aku marumbu; kinzi tamâta njinde sikai i kaika, aku sikai silâ pa patarawâna tamâta njalae ne luma. Anja Petero nde iyoka mulinzi ilâ, andeta imo malawae mwasa.

⁵⁵ Kinzi tamâta pinde nde sisuna yââ, aku sisajona luma njinde ne ngumbi ilo simwai yââ. Aku Petero nde ilâ isajona kunzi.

⁵⁶ Njine nawa wurâta taine tonje imora Petero imwai yââ, aku mata ilea kaika papa ku iporo tu, “Wa, tamâta njine kala munja imo kuku Yesu”.

⁵⁷ Andeta Petero ipatiâmo ku iporo tu, “Taine, nana asama i tia”.

⁵⁸ Simo tini nâ, njine nawa tamâta tonje kala mata imora Petero, aku ipai tu, “O, kinzi nawalanzi tonje kala noko”. Andeta Petero ipatiâmo ku iporo tu, “Tia ndo, nana njandai i ne tamâta nga”.

⁵⁹ Simo lee, kari tai taitu ilâ lâ, njine nawa tamâta tonje kala imora Petero ku ipai tu, “Mao nâ, tamâta njine munja imo kuku i, nana tu tamâta njine nde Galilaya tamwata.”

⁶⁰ Andeta Petero iporo taulo tu, “Wa, nana asama ngua kala noko kuporo njine ne duvi tia ndo!” Petero iporo ngua njine yo, aku walele nâ tatareko isuna kawa.

⁶¹ Njine nawa Maro Njalae itale ku mata ilea pa Petero. Ande Petero kalo ngere kilo nana ngua njinde Maro Njalae munja iporo papa. Maro Njalae munja ipai tu, “Ma njine mbo nâ, tatareko ma ita isuna kawa tia yo, ande noko ma kuporo kupatimoa nana mbwani njato tu noko kusama nana tia.”

⁶² Njine nawa Petero iyoka iyâti ilâ pa nia yo, aku ita pâta kanajo.

Kinzi siveta "a" papa Yesu wa sipu wa

Matai 26:67-68, Malaka 14:65, Yoane 18:22-23

⁶³ Kinzi tamâta kala simandi sinje Yesu ninde, ande siporo ngua pavaligiņa papa wa sipu wa.

⁶⁴ Kinzi sikau Yesu mata kaika lâ lalava pinde, ninenğa siporo kaika papa mine tu, "Wa, noko kuporo ngua-tulâņa tamâta ne ngua tâ! Ea ipuno, a? Kupatu tamâta nîne nja!"

⁶⁵ Aku kinzi siporo ngua soki-soki mine rârâ pa Yesu tona.

Kinzi sinġunu Yesu imandi kinzi tamâta nalanala naonzi

Matai 26:59-68, 27:1; Malaka 14:55-65, 15:1; Yoane 18:19-24

⁶⁶ Mbwale pwataki lâ, ninenğa Isrel ngu nenzi katonâņa nde simâ sipasau, aku kinzi patarawâņa tamâta nalanala anğa kinzi pananâņa tamâta nana ngua tukunğa kâ nde simo kunzi. Ninenğa sikai Yesu silâ sinġunu imandi kinzi tamâta nalanala ninde naonzi. Aku sipai Yesu tu,

⁶⁷ "Noko kuporo pwataki pa maka nğa; noko nde Kirisi, tiya?" Andeta Yesu itu lâ kawanzi ku iporo tu, "Ambo naņa ma aporo nîne ipânğa nia yo, ande miki ma kalomi tawana nanenġu ngua tia.

⁶⁸ Aku mine nâ, ambo naņa atu akasonami kasonâņa tonġe, ande miki kala ma kaporo ngua itaulo imâ pa naņa tia.

⁶⁹ Ambo taitu miki kalonġo nğa; lâ zo nîne, aku ilâ lee ikura zo muli-muli, naņa Tamâta Natu ma asanona Maro Kindeni Walo Tamwata mbau pa wia kâ."

⁷⁰ Ninenğa kinzi tamâta nalanala rârâni nde sikasona Yesu tu, "Ayo, tiambo noko tamwata nde Maro Kindeni Natu, tiya?" Aku Yesu ipainzi tu, "Miki kaporo tu nanani warakânġu kala nîne, aku nġuani nîne nde mao."

⁷¹ Ninenğa siporo tu, "Kinda ma tasarawa tamâta tonġe kilo tu imâ isowe ngua lâ tamâta nîne tini, ande

tia. Nana tu i tamwata kawa iporo ngua soki, kala talonġo lâ."

23

Kinzi sio Yesu ilâ pa Pilata ne ngua nia

Matai 27:2,11-14; Malaka 15:1-5; Yoane 18:28-38

¹ Ninenğa kinzi tamâta nalanala rârâni nde simandi ku sikai Yesu silâ pa Pilata, ina Rom nenzi koipu tonġe.

² Sipasau kuku Pilata, ninenğa simandi nana sisowe ngua lâ Yesu tini. Aku siporo tu, "Tamâta nîne ne soki nde mine; i uru isowe maka Juda tamâta iloma kaloma nana kamandi kakai kazâņa kâ. I uru indi kaika pama tu ma kao mbumbu ilâ pa Koipu Nalae Kaisara ndimo, aku uru iporo ngua nana i tamwata kâ tu i nde Kirisi, i koipu nalae tonġe."

³ Ninenğa Pilata nde ikasona Yesu mine tu, "Noko nde Juda nenzi koipu nalae, tiya?" Aku Yesu itu ngua lâ kawa tu, "Noko tamwata kuporo nġuani ndaina".

⁴ Ninenğa Pilata ipainzi patarawâņa tamâta nalanala tavanzi tamâta ngu ninde mine tu, "Naņa nandai asânda tamâta nîne ne vetâņa soki tonġe nğa".

⁵ Andeta kinzi siporo kaika taulo mine tu, "I uru iyoka ilâ ikura Judia tâno ndoni, aku ikai wurâta nana ipanananzi tamâta nana isowe ilonzi kalonzi kâ. Mao nâ, iveta mine munğa lâ Galilaya tâno, kala iveta mine lee imâ ipânğa lâ lawea nîne."

Pilata io Yesu ilâ pa Herot ne ngua nia

⁶ Pilata ilonġo ngua nîne lâ, ninenğa ikasonanzi mine tu, "O, tamâta nîne nde Galilaya tamwata, a?"

⁷ Pilata ilonġo ngua tu Yesu nde iyoka pa tâno ninde Koipu Nalae Herot uru ikai poe papa. Mine kala io Yesu ilâ pa Herot, nana tu lâ zo ninde Herot tamwata kala imo Jerusalem lawea tona.

⁸ Sikai Yesu silâ pa Herot, aku Herot ilo ndeka ndo, nana tu i munğa iloŋo Yesu parina, aku ikura zo luandondo lâ, ande i ilo tu imora i. Isama lâ nana Yesu ne vetâŋa kâ, aku i ilo ndo tu Yesu ma iveta mâsi kaika tonđe lâ i nao.

⁹ Mine kala Herot ikai kasonġaŋa rârâ ninde pa Yesu, andeta Yesu kawa buu nâ, iporo ngua tonđe taulo, ande tia.

¹⁰ Aku kinzi patarawâŋa tamâta nalanala nġa kinzi pananâŋa tamâta nana ngua tukuŋa kâ nde simâ simandi laiti, aku sisowe ngua kaika lâ Yesu tini.

¹¹ Ninenġa Herot tavanzi ne zugu tamâta nde siporo ngua pavaligiŋa pa Yesu, ku siveta “a” papa. Kinzi sikai pasawaŋa luandondo ara tonđe, itogo koipu nalanala nenzi pasawaŋa mine, aku sisawa lâ i tini. Ninenġa sio i itaulo pa Pilata kilo.

¹² Aku lâ zoni ndaina, Herot kuku Pilata rua nde siveta mete. Munğa, Herot uru ikai nânâo pa Pilata.

Pilata isâu panzi tu ma sisona Yesu itâra lâ kâi popole tini

Matai 27:15-26, Malaka 15:6-15, Yoane 18:39-19:16

¹³ Ninenġa Pilata isarâwa panzi patarawâŋa tamâta nalanala sitavanzi Juda nġu nenzi katonâŋa anġa tamâta nġu ninde, aku kinzi rârâni simâ sipasau.

¹⁴ Sipasau lâ, ninenġa ipainzi tu, “Miki munğa kakai tamâta nġine kamâ pa nana, aku kaporo tu i uru isowe tamâta ilonzi kalonzi nana simandi sikai kazâŋa kâ. Andeta nana akasonġa i sondo ndo lâ miki naomi nana i ne vetâŋa ninde kâ. Ara, miki kalonġo nġa; nana asânda tamâta nġine ne vetâŋa soki tonđe tia. Nana ilonġu patea tu i munğa iveta vetâŋa soki tonđe ikura miki ma kao i ilâ pa ngua nia, ande tia.

¹⁵ Aku Herot kala mine nâ, ande i ne ilo-kalo nde taituni. Kala nġine Herot io tamâta nġine itaulo imâ pa kinda kilo. Miki kamora wa kasama tu tamâta nġine nandai iveta vetâŋa

soki tonđe ikura nana nana ma ao i ilâ nana sipu pâta imâte kâ.

¹⁶ Mine nde nana ma apalili i lâ mbilâo nâ, aku ma ayaute i ilâ.”

¹⁷⁻¹⁸ Andeta kinzi tamâta rârâni nde sisuŋa kawanzi nġalae mine tu, “Kupu tamâta nġine pâta imâte, aku kuyaute Barabas imâ pa maka!”

¹⁹ (Barabas nde tamâta tonđe munğa ikai paraŋa nġalae pa Rom nenzi koipu lâ Jerusalem lawea, aku ipu tamâta tonđe pâta imâte lâ. Mine kala kinzi sio i lâ luma saka-mao ilo.)

²⁰ Andeta Pilata ipainzi kilo tu i ma iyaute Yesu ilâ.

²¹ Andeta kinzi sisasarâwa mine tu, “Kupu lâ kâi popole tini imâte! Kupu lâ kâi popole tini imâte!”

²² Ande Pilata iporo taulo panzi ku ikasonġanzi kilo tu, “Nana sâ kâ, a? Iveta vetâŋa soki ndia. Nana nandai asânda i ne vetâŋa soki tonđe ikura nana ma ao i ilâ nana sipu pâta imâte kâ. Mine kala nana ma apalili i lâ mbilâo nâ, aku ma ayaute i ilâ.”

²³ Andeta kinzi ilonzi kaika ndo, aku sisuŋa kawanzi nġalae ninde pa Pilata tu ma ipu Yesu kâki itâra lâ kâi popole tini. Sisasarâwa mine lee, aku nenzi sarawâŋa ninde nde ipole Pilata ne ngua lâ.

²⁴ Mine kala Pilata ilo patea tu ma iveta ikura nenzi ngua mine, kala ipa ngua tu Yesu ma imâte.

²⁵ Kinzi tamâta munğa sisasarâwa pa Pilata tu ma iyaute tamâta tonđe, ina kinzi Rom munğa sio lâ luma sakamao ilo. Inani kala tamâta ninde munğa ikai paraŋa pa Rom nenzi koipu ku ipu tamâta tonđe imâte. Mine kala Pilata iyaute tamâta ninde ilâ panzi, aku ikai Yesu io lâ kinzi zugu tamâta mbaunzi ilo tu ma siveta ikura nġu nenzi pateâŋa mine.

Kinzi sipu Yesu lâ kâi popole tini
Matai 27:31-44, Malaka 15:20-32, Yoane 19:16-22

²⁶ Kinzi zugu tamâta nde sikai Yesu siyâti silâ, ninenġa sipakâtu kuku Sairini lawea warika tonđe, i

na tu Saimon. Tamâta ñinde nde iyoka pa tâno tonje imâ, aku itu ilâ pa lawea ilo kâ. Andeta kinzi sikai tamâta ñinde kaika, aku sio Yesu ne kâi popole kâki lâ i kala, aku ikale ilâ. Ikale kâi popole ñinde, aku iyoka Yesu muli ilâ.

²⁷ Kinzi tamâta ñgu ñalae ñinde nde soka Yesu muli silâ tona, aku kinzi taine rârâ nde sita wa siveta kalo-sukâna ñana.

²⁸ Andeta Yesu itale ku ipainzi taine ñinde tu, “Miki taine lâ Jerusalem lawea, miki ma kata ñana naña kâ ndimo. Ara ñana miki ma kata ñana warakami wa natumi wa.

²⁹ Miki kaloño nga; mwanga nga zo sakamao tonje ma ipânga, aku pa zo ñinde kinzi tamâta ma siporo tu, ‘Kinzi taine ñinde sikura tu sipagugu tia kala simo ñinga, ande kinzi ñinde ma sindeka.’

³⁰ Mao nâ, lâ zo ñinde kinzi tamâta ma sisarâwa panzi tuu pinde mine tu, ‘Miki kamâ katura maka ku kaveama!’

³¹ Ñana tu naña nde tamâta ara, andeta kala ñine kinzi tamâta siveta vetâna sakamao mine pa naña. Mine kala lâ zo muli, ande kinzi ma siveta vetâna kie mana pa miki, a?”

³² Anja kinzi zugu tamâta nde sikainzi nanzare tamâta rua silâ tona, ñana ma sipunzi rua simâte kuku Yesu.

³³ Silâ lee sipânga nia tonje, sipatu na tu “Kulu Kâmba Nia”, aku lâ niani ndaina kinzi sipu Yesu lâ kâi popole tini. Ñine nga sisonanzi nanzare tamâta rua ñinde sitâra tona. Tamâta tonje itâra lâ kâi popole tonje tini pa Yesu tini pa wia kâ, anja tonje nde itâra lâ kâi popole tonje tini pa Yesu tini pa ñâsi kâ.

³⁴ Ñine nga Yesu ikai noña pa Maro Kindeni mine tu, “Mama, naña ano pano tu kuzavaru kiesaka ñine piti lâ kinzi tamâta ñine tin-inzi, ñana tu kinzi sizizâla ndo ñana vetâna kala siveta ñine kilala.” Anja kinzi zugu tamâta nde sipagui

mira itogo satu mine ñana sisama tu ea ma ikai Yesu ne pasawana.

³⁵ Kinzi Juda tamâta nde simandi ku sio morâna papa vetâna rârâni ñinde. Anja nenzi katonâna nde siporo ñgua pavaligiña papa Yesu mine tu, “Ayo, i munja ivilanzi tamâta pinde. Ambo i nde Kirisi, ande ara ñana i ma ipavila tamwata tona!”

³⁶ Aku kinzi zugu tamâta kala siporo ñgua pavaligiña mine nâ pa Yesu. Kinzi soka simâ Yesu tini laiti, aku sisuña waini makisa pinde papa tu ma inu kâ.

³⁷ Aku sipai tu, “Wa, noko kutu Juda nenzi koipu ñalae, ande ara, kupavila tamwata tâ!”

³⁸ Kinzi munja singere ñgua pinde lâ kâi popole tini ikeno Yesu kulu âta. Ñgua ñinde nde mine: “Tamâta ñine nde Juda nenzi koipu ñalae”.

³⁹ Aku tamâta tonje lâ kinzi nanzare tamâta rua munja sisonanzi sitâra Yesu tini laiti ñinde, ande iporo ñgua pavaligiña pa Yesu tu, “Wa, noko kutu Maro Kindeni ne pateâna tamâta, a? Mine nde kupavila tamwata, aku kuvila maka rua tona!”

⁴⁰ Andeta i nuwala nde iloño ñgua ñine, aku imbita mine tu, “Opopo, noko kala pwai nâna kie taituni, itogo tamâta ñine ikai mine. Andeta noko ñandai kumege ñana Maro Kindeni kâ, a?”

⁴¹ Kala ñine kinzi sipu kinda rua pâta, ande siveta mâsi sondo pa kinda. Kinda takai nâna ikura vetâna sakamao munja taveta ñinde. Anja tamâta ñine ñandai iveta vetâna potomule tonje nga.”

⁴² Iporo mine lâ, ñine nga ino pa Yesu tu, “Yesu, lâ zo ñana noko ma kupânga pwai Koipu Ñalae, ande naña ano pano tu ma kalo ñgere ñanana.”

⁴³ Ñine nga Yesu iporo taulo tu, “Naña aporo mao nâ pano; lâ karini ñaina nâ, ande noko ma kumo kuku naña lâ samba lawea.”

Yesu imâte lâ
Matai 27:45-56, Malaka 15:33-41,
Yoane 19:28-30

⁴⁴⁻⁴⁵ Kari ikâki imâ ngini lâ, ninennga kondoma njalae itura tâno ndoni, njana tu kari mata ipângga njana lâ. Kondoma ikeno mine lee lala, ikura kari tai njato. Ninennga walele nâ, lalava matatola njalae njinde uru itâra Maro Kindeni ne luma sapânga ilo, ande ipwa pwataki mo rua lâ.

⁴⁶ Ninennga Yesu isarâwa kawa njalae njinde mine tu, "Mama, naja ao koranânggu imâ pano tu pwa-tona!" Iporo njua njine lâ, ninennga imâte.

⁴⁷ Aku kinzi zugu tamâta nenzi koipu imandi kâi popole tini laiti, ande imora vetânga njinde rârâni. Aku ipanea Maro Kindeni ku iporo tu, "Mao kanao, tamâta njine nde tamâta sondo ndo, i ne soki tonje tia lâ Maro Kindeni nao."

⁴⁸ Aku kinzi tamâta rârâni munnga simâ njana sio morânga njinde, ande simora vetânga njinde rârâni ipângga lâ. Ninennga siponza kondondonanzi njana situla pwataki tu kinzi kalonzi sukânga njalae tina, aku sitaulo silâ pa nenzi luma luma.

⁴⁹ Anja Yesu ne mete sitavanzi taine pinde munnga soka pa Galilaya tâno simâ kuku i, ande kinzi njinde rârâni simandi malawae mwasa, aku simora vetânga njinde rârâni ipângga pa Yesu.

Kinzi sio Yesu karae lâ kuru ilo
Matai 27:57-61, Malaka 15:42-47,
Yoane 19:38-42

⁵⁰⁻⁵¹ Aku tamâta tonje imo Jerusalem lawea, i nj tu Yosepe. I ne lawea tina nde Arimatea lawea ikeno Judia tâno njinde. I nde tamâta mbâna-mbâna, aku i imo tamâta sondo lâ Maro Kindeni nao wa kinzi tamâta naonzi. I munnga ileleanzi tamâta njalanala njana nenzi ilo-kalo wa vetânga situ siveta pa Yesu njinde. I uru io tini njana Maro Kindeni ne zo njana ikai maro panzi tamâta lâ tâno kulu kâ.

⁵² Tamâta njinde ilâ pa Rom nenzi koipu Pilata, aku ino papa njana ikai Yesu karae ilâ kâ. Aku Pilata isâu papa tu ma ikai ilâ.

⁵³ Ninennga Yosepe ikai Yesu karae piti lâ kâi popole tini, aku ilita lâ lalava pâne tonje. Ninennga ikai ilâ io lâ kuru wasaseki tonje ilo munnga siveta lâ mira njalae tonje.

⁵⁴ Andeta zo njinde nde Juda nenzi zo njana sipaveta sondo njana pwareânga ne zo sapânga kâ lâ wurita. Aku zo sapânga nde laiti njana ipângga kâ.

⁵⁵ Kinzi taine munnga soka pa Galilaya tâno kuku Yesu simâ njinde, ande soka Yosepe muli silâ tu simora Yesu ne kuru nia. Aku simora Yosepe io i karae ndue keno.

⁵⁶ Kinzi taine njinde nde simora vetânga njine lâ, ninennga sitaulo silâ pa nenzi luma, aku sikai samimi tava kelekele kuwae ara, njana ma siyoli Yesu karae. Andeta pwareânga ne zo sapânga nga ipângga lâ. Mine kala kinzi sipwarea, ikura Mose ne njua tukuja mine.

24

Yesu imandi imo via kilo
Matai 28:1-15, Malaka 16:1-11,
Yoane 20:1-18

¹ Lâ sânda, mboyo njana yo, ninennga kinzi taine njinde nde sikai samimi tava kelekele kuwae ara munnga sigona ikeno njinde, aku sikai silâ pa kuru nia tu ma siyoli Yesu karae.

² Kinzi sipângga kuru nia lâ, ninennga matanzi ilâ simora mira njalae kinzi tamâta munnga sitambumbua ilâ ipono kuru kawa njinde. Andeta mira njinde ikeno kuru kawa tia.

³ Tia ku kinzi silâ kuru ilo, andeta simora tu Maro Njalae Yesu karae njandai ikeno kuru ilo nga.

⁴ Kinzi ilonzi rârâ njana vetânga njine ne duvi kâ. Simo mine yo, ninennga walele nâ tamâta rua simâ sipângga sipatua panzi, aku simandi taine njinde tininzi laiti lâ kuru ilo. Kinzi rua nenzi pasawaña nde

isinala nia ndo, itogo loloa salaga mine.

⁵ Kinzi taine matanzi simora kinzi rua, aku siruru pâta kanaŋo kala naonzi tundu silea ndue pa tâno. Andeta tamâta rua ŋinde nde sika-sonŋanzi tu, “Mana mana ŋga miki kamâ tu karoto ŋana via tamwata lâ mateŋa tamâta nianzi, a?”

⁶ I imo ŋai tia! Imandi sânda lâ, kala imo via kilo! Miki kalomi ŋgere kilo ŋana ŋgua ŋinde i muŋga iporo pami, lâ zo ŋinde i imo Galilaya tâno yo.

⁷ Ipaimi tu, ‘Maro Kindeni ne pateâŋa ikeno tu kinzi ma sio naŋa Tamâta Natu alâ kinzi kiesaka tamwatanzi mbaunzi ilo, aku ma sipu naŋa lâ kâi popole tini amâte. Andeta kari ŋato lâ, ŋinenŋa naŋa ma amandi amo viâŋgu kilo.’ ”

⁸ Kinzi siporo ŋgua mine lâ, ŋinenŋa kinzi taine nenzi ilo-kalo ipâŋga ŋana ŋgua ŋinde Yesu muŋga iporo panzi.

⁹ ŋinenŋa kinzi taine ŋinde sipile kuru nia, aku sitaulo silâ ku sitapâri ŋgua ŋine ndoni panzi pâri-tamâta saŋao kanaŋo taitu, sitavanzi kalo-tawana tamâta ndoni.

¹⁰ Kinzi taine ŋinde nde ŋanzi mine: Maria, i Makdala lawea taine, aŋga Joana, aŋga Yamesi tina Maria, aŋga kinzi taine pinde tona. Kinzi taine ŋinde silâ sitapâri panzi pâri-tamâta.

¹¹ Andeta kinzi pâri-tamâta ilonzi pateŋa tu taine ŋinde nenzi ŋgua nde itogo lawea iyoka kaa nâ mine, aku kinzi ŋandai kalonzi tawana ŋgua ŋinde ŋga. [

¹² Aŋga Petero nde imandi, aku ipalilu ilâ pa kuru nia. Ilâ ipâŋga lâ, ŋinenŋa itundu ndue aku ipambara mata lâ kuru ilo, aku imora tu lalava nâ keno. ŋinenŋa itaulo ilâ pa luma kilo, aku i ilo ikai wurâta rârâ ŋana vetâŋa ŋinde kâ.] *

Tamâta rua sipakâtu kuku Yesu lâ

*nzâla ŋinde ilâ pa Emeus lawea kâ
Malaka 16:12-13*

¹³ Aku lâ zoni ndaina, kinzi kalo-tawana tamâta rua nde soka nzâla silâ pa lawea tonŋe, i ŋa tu Emeus. Lawea ŋinde nde ikeno malawae mwasa lâ Jerusalem, itogo nia mbuku saŋao mine.

¹⁴ Kinzi rua soka silâ, aku simo siporo ŋana vetâŋa rârâni kala muŋga ipâŋga ŋinde.

¹⁵ Kinzi siporo ŋgua rârâ, aku sipakasonŋa warakanzi ŋana vetâŋa ŋinde duvi kâ. Kinzi rua siporo yo, ŋinenŋa Yesu tamwata nde iyoka imâ kinzi rua tininzi laiti, aku iyoka kunzi silâ.

¹⁶ Andeta ŋinde itogo kelekele tonŋe ipono kinzi rua matanzi, kala ŋandai sisama Yesu kilala sono ŋga.

¹⁷ ŋinenŋa Yesu ikasonŋanzi tu, “Miki rua koka kalâ, ande kaporo ŋgua mana.” Iporo mine lâ, ŋinenŋa kinzi rua simandi. Kinzi kalonzi sukâŋa ŋalae tina, kala naonzi mata ara tia.

¹⁸ ŋinenŋa tamâta tonŋe lâ kinzi rua, i ŋa tu Kliopas, ande itu lâ Yesu kawa mine tu, “Opopo, lâ zo ŋine kinzi tamâta rârâ lâ lawea pinde nde simo Jerusalem lawea, aku kinzi rârâni sisama ŋine marumbu lâ. Tiambo noko simbo nâ kuzizâla ŋana vetâŋa kala nola nâ ipâŋga lâ Jerusalem, a?”

¹⁹ Iporo mine lâ, ŋinenŋa Yesu ikasonŋanzi tu, “Vetâŋa ndia ipâŋga.” Aku kinzi rua siporo taulo tu, “Maka rua kaporo ŋana vetâŋa ŋinde nola nâ ipâŋga pa Yesu Nasarete Tamwata. I nde ŋgua-tulâŋa tamâta tonŋe, aku uru iveta mâsi kaika ku iporo ŋgua kaika lâ Maro Kindeni nao, aŋga lâ kinzi tamâta naonzi tona.

²⁰ Andeta kinzi patarawâŋa tamâta ŋalajala sitavanzi ŋgu nenzi katonâŋa nde sio i ilâ pa Rom nenzi koipu. Kinzi ilonzi tu i ma ipa

* **24:12** 12 Nia ndoyo, ŋgua ŋine kala ikeno ŋgumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonŋe ipâŋga lâ muli nde isenŋe ŋgua ŋine ilâ kuku ŋgua ikeno muŋga.

ngua tu ma sipu Yesu pâta imâte kê. Aku sisona i kêki itâra kêi popole tini lee imâte lâ.

²¹ Munğa, maka kaloma tawana tu i nde tamâta ñine Maro Kindeni isupwa tu iyautenzi Isrel ngu. Andeta imâte lâ, kala kari ñato ilâ lâ.

²² Ambo taitu maka nawalama taine pinde nde siveta wisi motu pa maka. Lâ ñine kari, mboyo ñaņa yo, ande kinzi silâ pa kuru nia,

²³ andeta simora Yesu karae ikeno kuru ilo, ande tia. Kinzi sitaulo simâ, aku sitapâri pa maka mine tu, 'Maka kamoranzi aņelo pinde, aku sipaima tu Yesu nde imandi imo via kilo'.

²⁴ Ninenğa maka nawalama tamâne pinde kala silâ pa kuru nia, aku simora kekekele ikeno itogo kinzi taine munğa sitapâri pama mine. Andeta kinzi ñandai simora Yesu nao nga."

²⁵ Ninenğa Yesu ipainzi tu, "Opopo, miki ilomi kalomi tia ndo! Miki nemi ilo-kalo ipânğa ñalae koņa tia, kala ñandai kalomi tawana kinzi ngua-tulâņa tamâta nenzi ngua rârâni nga!

²⁶ Mana mana, a? Tiambo miki kazizâla tu Maro Kindeni munğani ipatea tu Kirisi ma ikai nâna munğa lâ, ñinenğa muli i ma ikâki samba ilo, aku ma imo Maro Nalae."

²⁷ Yesu iporo ngua ñine lâ, ñinenğa itula Maro Kindeni kawa ngua rârâni pwataki panzi rua, ngua ñinde Mose aņa kinzi ngua-tulâņa tamâta rârâni munğa singere ikeno lâ. Ipanananzi ñana ngua rârâni ñinde munğa singere ñana i tamwata kê.

²⁸ Kinzi soka mine silâ lee, aku sipânğa lawea tonje tini laiti, lawea ñinde kinzi rua munğa ilonzi pateo tu ma silâ papa. Andeta kinzi rua sisama tu Yesu nde itu iyoka nzâla ilâ nâ.

²⁹ Tia ku kinzi sino i kaika ku sipai tu, "Noko kumâ kumo kuku maka rua. Kari nga indue lâ, aku tini nâ ma mbo." Mine kala Yesu ilâ luma ilo, aku imo kunzi.

³⁰ Kinzi rua sisanona ñana sika kê, aku Yesu isanona kunzi. Ninenğa Yesu ikai puroņa, aku kawa ndanđe pa Maro Kindeni, aku ipwataki ku ilua kinzi rua.

³¹ Iveta mine panzi lâ, ñinenğa itogo kinzi rua matanzi ipwa, aku sisama i kilala pwataki. Andeta walele nâ Yesu nao tia lâ, aku simora i kilo tia.

³² Ninenğa kinzi rua warakanzi nde siporo tu, "Mao nâ, lâ ñine kari kindo toka nzâla talâ, aku iporo ngua pa kindo wa ikai Maro Kindeni kawa ngua keno lâ pepa tini ku itula duvi pwataki pa kindo. Aku kindo wisinda mburu kêki lâ ñana ngua ñinde kê."

³³ Kinzi rua siporo mine lâ, ñinenğa walele nâ simandi ku sitaulo silâ pa Jerusalem kilo. Aku silâ kunzi pâri-tamâta saņao kanaņo taitu sitavanzi nawalanzi tamâta pinde, kinzi ñinde kala sipasau lâ simo taitu.

³⁴ Kinzi pâri-tamâta nde sipainzi rua tu, "Mao nâ, Maro Nalae imandi imo via kilo! Ipatua pa Saimon lâ!"

³⁵ Ninenğa kinzi rua sitapâri panzi ñana vetâņa rârâni munğa ipânğa panzi lâ nzâla. Aku siporo tu, "Lâ zo ñana ipwataki puroņa kê, ande maka rua kamora ku kasama i kilala pwataki lâ."

Kinzi pâri-tamâta simora Yesu

Malaka 16:14, Yoane 20:19-25

³⁶ Kinzi kalo-tawana tamâta siporo ngua ñine yo, ñinenğa Yesu tamwata nde imâ ipânğa imandi ngininzi ku ipatua panzi. Aku ipainzi mine tu, "Wisi-pisi imâ pami".

³⁷ Andeta kinzi simora i ku wisinzi motutu, aku siruru pâta kanaņo. Kinzi ilonzi tu simora uņanzi tonje tâ.

³⁸ Ninenğa Yesu ipainzi tu, "Mana mana nga miki wisimi motu ku karuru, a? Mana mana nga miki ilomi rârâ, a?"

³⁹ Miki kamâ kamora naņa mbalaunđu wa kenđu wa. Naņa

warakângu kala amandi miki naomi! Kamâ katojo tiningu, aku ma kasama. Kinzi uñanzi ñandai mbatunzi wa tukanzi keno, itogo kala ñine miki kamora mine.”

⁴⁰ Yesu iporo mine lâ, ñineŋga itula mbalau wa kie panzi simora.

⁴¹ Kinzi simora ku sindeka ndo, andeta ilonzi kalonzi nde ikai wurâta rârâ. Mine kala kinzi ñandai sisama sondo tu Yesu imo via kilo. Ñineŋga Yesu ikasonjanzi tu, “Miki kapwami tâ keno, tiya?”

⁴² Ñineŋga kinzi kanzi iña pinde silua. Iña ñinde kinzi muŋga simomo lâ ikeno.

⁴³ Yesu ikai iña ku ika, aku kinzi matanzi simora lâ.

Pâri ara ma ilâ panzi tamâta simo tâno ndoni

Matai 28:18-20, Malaka 16:15-18, Yoane 17:18, 20:21; Pâri Tamâta 1:8

⁴⁴ Ñineŋga Yesu ipainzi tu, “Muŋga, lâ zo ñinde naña amo kumi yo, ande naña aporo atula ngua pami. Naña apaimi lâ tu ngua ndoni kinzi muŋga singere ñana naña kê, ande ma ipâŋga kanajo. Ngua ñinde ikeno lâ Mose ne ngua tukuña tini, aŋga lâ kinzi ngua-tulâña tamâta nenzi pepa tini, aŋga lâ wâŋgiña paneâña kê ne pepa tini.”

⁴⁵ Yesu iporo mine lâ, ñineŋga itula Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini ñinde ne duvi pwataki panzi, ñana ma sisama sondo kê.

⁴⁶ Ipainzi tu, “Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, ‘Kirisi ma ikai nâna muŋga lâ nga, andeta kari ñato lâ, ñineŋga i ma imandi lâ mateña nianzi imo via kilo.

⁴⁷ Ñineŋga kinzi tamâta pinde ma sikai i ndamwa, aku ma silâ situla i parina panzi ngu ndoni lâ tâno kulu, ñana ma sipalele ilonzi kalonzi. Ambo kinzi ma sipalele ilonzi kalonzi, ande Maro Kindeni ma izavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi. Wurâta ñine ma imandi muŋga lâ Jerusalem lawea.’

⁴⁸ Aku vetâña rârâni ñinde, ande miki warakami kamora lâ.

⁴⁹ Miki kalonjo nga: muŋga, naña Mama ipa ngua tu ma isupwa Koroani Sapâña imâ pami. Aku tini nâ, ande naña ma asupwa Koroani Sapâña imâ mine nâ. Andeta miki ma kamo Jerusalem lee, ikura lâ zo ñinde Maro Kindeni ne walo ñalae ma iyoka pa samba indue imâ pami.”

Maro Kindeni ikai Yesu ikâki ilâ samba ilo

Malaka 16:19-20, Pâri Tamâta 1:9-11

⁵⁰ Yesu ikainzi ne pâri-tamâta siyâti silâ, aku soka silâ sipâŋga Betani lawea tini laiti. Ñineŋga io mbau rua kêki ku itu nzâmbe panzi.

⁵¹ Imo itu nzâmbe panzi yo, ñineŋga Maro Kindeni ikai i ikâki pa samba ilo, aku ipilenzi ilâ lâ.

⁵² Kinzi pâri-tamâta nde sipare tukunzi ku sipanea i lee, ñineŋga sitaulo silâ pa Jerusalem lawea kilo. Aku kinzi simo sindeka nâ.

⁵³ Aku ikura zo rârâni, kinzi uru silâ pa Maro Kindeni ne luma sapâña, aku simo sipanea i nâ.

YOANE Pâri ara ɲana Yesu Kirisî kâ Yoane ingere

Ñine nde pâri ara ɲana Yesu Kirisî kâ Yoane ingere. Yoane nde tonje lâ kinzi pâri-tamâta saɲao kanaɲonzi rua, aku Yesu ilo ndo keno papa i (13:23, 19:26, 21:7). Yesu imâte lâ ku Yoane imo lee ipânga koɲa lâ, ɲineɲga ingere pâri ara ɲine ɲana kinzi tamâta rârâni ma kalonzi tawana Yesu ku sikai via mao (20:30,31). Yoane ingere pepa pinde tava; 1-3 Yoane, aɲga Zo Muli. Yoane itula pwataki tu Yesu nde Maro Kindeni Natu mao, aku ingere Yesu ne noɲa wa ɲgua rârâ lâ pepa tini. Aku Yoane itula pwataki tu tini-mwasa ne vetâɲa nde kelekele ɲalae tina pa kindâ kalo-tawana tamâta (13-15).

Ngua via ipânga tamâta

¹ Nia ndoyo, lâ zo ɲinde tâno ipânga tia yo, ande tonje imo, i ɲa tu Ngua. I uru imo kuku Maro Kindeni, aku i nde rege-rege kuku Maro Kindeni.

² Ngua imo kuku Maro Kindeni mine lâ zo ɲinde lee, kala imo mine ku imo nâ.

³ Maro Kindeni wurâta ilua i ɲana ipulia wa iveta kelekele rârâni. Mine nde kelekele tonje ipânga lâ nzâla tonje, ande tia.

⁴ Ngua ɲinde nde via mao warika, aku viani ɲinde nde kinzi tamâta rârâni nenzi sinâla.

⁵ Sinâla ɲinde uru isinala kondoma, aku kondoma ikura ɲana ipono i kâ, ande tia.

⁶ Maro Kindeni isupwa tamâta tonje imâ, i ɲa mine Yoane Lââ-Liliɲa Tamwata.

⁷ Tamâta ɲinde imâ ɲana itula ɲgua panzi tamâta ɲana sinâla ɲinde kâ, ɲana kinzi rârâni ma sikura tu siloɲo ɲgua ɲinde ku kalonzi tawana.

⁸ I tamwata nde sinâla ɲinde, ande tia. I imâ ɲana itula ɲgua nâ ɲana sinâla ɲinde kâ.

⁹ Sinâla ɲinde nde sinâla mao, aku indue imâ tâno kulu ɲana isinalanzi tamâta rârâni.

¹⁰ Sinâla ɲinde nde imo tâno kulu. I tamwata muɲga ipulia tâno ipânga lâ, andeta kinzi tamâta simo tâno kulu nde sisama i kilala pwataki, ande tia.

¹¹ I imâ pa tamwata ne tâno, andeta i tamwata ne ɲgu ilonzi papa i, ande tia.

¹² Aɲga kinzi tamâta pinde nde ilonzi papa i, aku kalonzi tawana. Mine kala isâu panzi tamâta ɲinde tu sipânga Maro Kindeni natu wukale.

¹³ Kinzi ɲinde sipânga i natu wukale lâ vetâɲa tonje. Kinzi ɲandai sipânga itogo tamâta uru sipulianzi natunzi mine. Aku ɲandai tamâta nenzi pateâɲa ivetanzi sipânga mine ɲga. Maro Kindeni tamwata ivetanzi sipânga i natu wukale.

¹⁴ Ngua ɲinde nde ipânga tamâta, kala imâ imo maka ɲginima lâ. Maka kamora i kilala ara ɲinde pwataki tu i nde Tama Maro Kindeni natu taituni mao kanaɲo, aku Tama ne wisi-wisi tava ne ɲgua mao nde keno ɲalae ndo papa i.

¹⁵ Yoane Lââ-Liliɲa Tamwata nde itula ɲgua pwataki ɲana i kâ, aku isarâwa mine tu, "Ina kala tamâta ɲaina naɲa muɲga aporo tu, 'I ma iyoka naɲa muliɲgu mwanga imâ. I nde tamâta ɲalae ndo, ipole naɲa ndo lâ, ɲana tu lâ zo ɲinde naɲa apânga tâno kulu tia yo, ande i imo muɲgani lâ ku imo nâ.' "

¹⁶ I ne wisi-wisi nde ɲalae ndo. Mine kala i uru iveta vetâɲa ara rârâ ɲinde pa kindâ rârâni, ma iveta mine ku imo nâ.

¹⁷ Maro Kindeni muɲga itula ɲgua tukuɲa pa Mose, kala ɲgua tukuɲa imâ ipânga pa kindâ lâ. Andeta Yesu Kirisî tamwata ikai Maro Kindeni ne wisi-wisi tava ne ɲgua

mao ikai imâ, kala ñinde imâ ipângga pa kinda lâ.

¹⁸ Tamâta tonje munja imora Maro Kindeni nao, ande tia ndo kanao. Andeta i natu taituni ñinde nde uru imo Tama tini laiti, aku i itula Maro Kindeni kilala pwataki lâ.

Yoane Lââ-Liliña Tamwata itula ñgua

Matai 3:1-17, Malaka 1:1-11, Luka 3:1-22

¹⁹ Kinzi Juda tamâta ñalanjala lâ Jerusalem lawea nde sisupwanzi patarawâña tamâta pinde simâ pa Yoane Lââ-Liliña Tamwata, sitavanzi nenzi sukâña tamâta pinde lâ kinzi Livai ñgu. Kinzi simâ ñana sikasonja i tu, "Noko nde ea".

²⁰ Aku Yoane ñandai ivea ñgua ñga. Ipatula pwataki panzi mine tu, "Naña ñandai Kirisi ñga."

²¹ Ñinenja sikasonja i kilo tu, "Mana mana, a? Tiambo noko nde Iliã, ñgua-tulâña tamâta mungâña ñinde, tiya?" Andeta itu lâ kawanzi tu, "Naña nde Iliã tia." Ñinenja sikasonja kilo tu, "Tiambo noko nde ñgua-tulâña tamâta ñinde maka uru kao tinima ñana, tiya?" Andeta Yoane iporo taulo panzi tu, "Naña nde tamâta ñinde tia."

²² Ñinenja sikasonja kilo tu, "Noko nde tamâta mana. Kupatula ñgua pwataki ñana noko tamwata kâ, ñana maka ma kakura tu kataulo katapâri panzi tamâta ñinde sisupwama kala kamâ."

²³ Ñinenja Yoane ilo pateã ñgua pinde ñgua-tulâña tamâta Aisaia munja iporo, aku itu lâ kawanzi tu, "Naña nde 'kawa ñgua ne sarawâña tonje iyoka pa nia bilimu imâ mine tu, 'Kaveta nzâla sondo ñana Maro Ñalae ma imâ kâ' ". "

²⁴ Aku kinzi Juda tamâta ñalanjala munja sisupwanzi tamâta pinde lâ kinzi Parisai ñgu simâ pa Yoane tona.

²⁵ Aku kinzi Parisai tamâta ñinde nde sikasonja Yoane tu, "Kala ñine noko kuporo tu noko nde Kirisi tia, anja noko nde Iliã tia, anja noko

nde ñgua-tulâña tamâta ñinde tia. Ambo mine, ande ñana sâ kâ ñga noko uru kulilinsi tamâta, a?"

²⁶ Ande Yoane iporo lâ kawanzi tu, "Naña uru alilinsi tamâta lâ lââ nâ. Anja tamâta ñalae tonje imandi kala imo ñginimi, andeta miki kasama i kilala, ande tia.

²⁷ Ina kala tamâtani ndaina iyoka naña mulingu imâ. Naña nde tamâta kaa nâ, kala nanenju ara ikeno ñana atundu lâ i kie tini ayaute i kie kâmba ne wâlo piti, ande tia."

²⁸ Vetâña ñinde rârâni ipângga lâ Betani lawea, ikeno lâ Jodan Lââ tini pinde pa mbwera kâ. Yoane uru ililinsi tamâta lâ niani ndaina.

Yesu nde Maro Kindeni ne lama ñana izavaru kiesaka piti lâ kinzi tamâta tininzi

²⁹ Aku wurita kilo, ñinenja Yoane mata ilâ imora Yesu iyoka imâ papa, aku iporo tu, "Kamora ndai, Maro Kindeni ne lama kala ñine! I indue imâ ñana izavaru kiesaka piti lâ kinzi tamâta tininzi.

³⁰ Ina kala tamâtani ñaina naña munja aporo atula ñgua tu ma iyoka naña mulingu imâ. I nde tamâta ñalae ndo, ipole naña ndo lâ, ñana tu lâ zo ñinde naña apângga tâno kulu tia yo, ande i imo mungani lâ ku imo nâ.

³¹ Naña warakâñgu kala munja asama i kilala sondo tia. Andeta naña amâ ku alilinsi tamâta lâ lââ ñana atula i kilala pwataki panzi Isrel ñgu."

³²⁻³³ Yoane iporo ñgua ñine lâ, ñinenja itula ñgua pwataki panzi tu, "Naña warakâñgu kala akura tu asama i kilala sondo, ande tia. Taitu Maro Kindeni, ina munja isupwa naña amâ ñana alilinsi tamâta lâ lââ kâ, ande i nanayoni ipai naña tu, 'Noko ma kumora Koranâñgu indue imâ ku imo tamâta tonje tini. Inani kala tamâta ñine uru ililinsi tamâta lâ Koroani Sapâña.' Aku muli, ñinenja naña amora Maro Kindeni ne Koroani Sapâña iyoka pa

samba indue imâ itogo sii bâlu mine, aku imo i tini.

³⁴ Naña warakângu amora njinde lâ, kala atula i parina pwataki tu tamâta njine nde Maro Kindeni Natu.”

Kinzi tamâta rua kalonzi tawana Yesu

³⁵ Aku wurita kilo, ande Yoane imandi niani ndaina kunzi ne pâri-tamâta rua.

³⁶ Njineŋga Yoane mata ilâ imora Yesu iyoka nzâla ilâ, aku ipainzi tu, “Kamora nga, Maro Kindeni ne lama kala njine!”

³⁷ Kinzi tamâta rua njinde nde siloŋo Yoane ne ngua lâ, njineŋga sipile i ku soka Yesu muli silâ.

³⁸ Yesu nde itale, aku mata imora kinzi rua soka i muli simâ. Aku ikasonjanzi rua tu, “Miki karoto nana sâ tâ.” Ande kinzi siporo taulo tu, “Rabai, noko uru kumo luma ndia.” (Lâ nenda ngua, “Rabai” nde duvi mine tu, “Pananâŋa”.)

³⁹ Aku Yesu ipainzi tu, “Miki rua kamâ kamora nga.” Kari nga indue lala lâ. Aku kinzi rua simo kuku Yesu ikura karini ndaina.

⁴⁰ Aku Saimon Petero tai, i ŋa tu Andaria, ande i nde tonje lâ kinzi rua njinde muŋga siloŋo Yoane ne ngua, njineŋga sipono muli pa Yesu.

⁴¹ Aku walele nâ, Andaria ilâ isânda tua Saimon kulu, aku ipai tu, “Maka nde kamora Maro Kindeni ne Pateâŋa Tamâta Mesia lâ!” (Mesia nde ŋoa tonje, aŋga i ŋa tonje nde Kirisi.)

⁴² Njineŋga Andaria ikai Saimon, aku kinzi rua simâ pa Yesu. Ande Yesu mata ilâ imora Saimon, aku ipai tu, “Noko nde Yoane natu Saimon. Andeta kala njine kinzi ma sipatu noko ŋa tu Sifas.” (Kinda talele ŋoa Sifas mine tu “Petero”, aku ŋoa rua njinde nde duvi taituni mine tu, “Mira”.)

Yesu isarawanzi Pilip ku Nataniel rua tu sipono muli papa i

⁴³ Aku wurita kilo, njineŋga Yesu ilo patepa tu i ma ilâ pa Galilaya tâno. Aku ilâ pa tamâta tonje, i ŋa tu

Pilip, aku ipai tu, “Kumâ, kupono muli pa naña, aku toka.”

⁴⁴ Pilip nde Betsaida lawea warika, itogonzi Andaria ku Petero rua mine.

⁴⁵ Njineŋga Pilip ilâ pa tamâta tonje, i ŋa tu Nataniel, aku ipai tu, “Maka kasânda tamâta tonje kulu lâ. Ina kala tamâtani ndaina Mose muŋga iŋgere ngua nana lâ ngua tukuŋa ne pepa tini. Aku kinzi ngua-tulâŋa tamâta muŋgâŋa kala singere ngua nana i kê tona. Ina Yesu, i Nasarete tamwata, aku i tama ŋa tu Yosepe.”

⁴⁶ Andeta Nataniel iporo taulo tu, “Yoo, sâ tonje nana isukanzi tamâta kê ikura tu ipâŋga lâ Nasarete lawea tia ndo!” Andeta Pilip nde ipai tu, “Ayo, kumâ kumora nga.”

⁴⁷ Kinzi rua silâ, ande Yesu mata ilâ imora Nataniel iyoka imâ papa. Njineŋga Yesu iporo itula Nataniel parina pwataki tu, “Kamora nga, njine nde Isrel tamwata mao kanoŋo! I uru ikai lanjeŋa panzi tamâta tia ndo.”

⁴⁸ Nataniel iloŋo ngua njine lâ, njineŋga ikasonja Yesu tu, “Mana mana nga noko kusama naña, a?” Ande Yesu iporo lâ kawa mine tu, “Muŋga, lâ zo njinde Pilip isarâwa pa noko tia yo, ande naña amorano kusanona kâi ‘fik’ kalo.”

⁴⁹ Njineŋga Nataniel iporo tu, “Pananâŋa, noko nde Maro Kindeni Natu! Noko nde kinda Isrel ngu nenda Koipu Nalae!”

⁵⁰ Andeta Yesu ipai tu, “O, kala njine naña aporo ngua pano tu naña muŋga amorano kusanona kâi ‘fik’ kalo, aku nana duvi njinde kê noko kalo tawana naña, a? Naña apaino tu muli nga, noko ma kumora mâsi kaika pinde, sipole mâsi njine ndo.”

⁵¹ Njineŋga Yesu iporo tu, “Naña aporo ngua mao nâ pami; miki ma kamora samba ipwa, aku ma kamoranzi Maro Kindeni ne aŋelo sikâki wa sindue wa pa naña Tamâta Natu.”

2

Yesu iveta mâsi kaika tonje lâ Kana lawea, kala lââ ipalele ipângga waini

¹ Kari rua ilâ lâ, ñinennga wainja pakâeña kâ ipângga lâ Kana lawea ikeno Galilaya tâno. Aku Yesu tina imo ndaina kunzi.

² Aku Yesu tavanzi ne pâri-tamâta kala simo kunzi tona, ñana tu muᅅga sarawâña ilâ pa kinzi tona tu ma simâ sika kâpwa lâ wainja ñinde.

³ Sika lee, aku lââ waini marumbu lâ. Ñinennga Yesu tina ipai Yesu tu, “Kanzi waini nde marumbu lâ”.

⁴ Andeta Yesu iporo taulo tu, “Nana, ñana sâ kâ nga kuporo ᅅgua mine pa naña, a? Nanenᅅgu zo nde ipângga tia yo.”

⁵ Ñinennga tina ipainzi wurâta tamâta tu, “Ambo iporo ᅅgua tonje tâ pami, ande kalâ kaveta ikura ᅅgua ñinde.”

⁶ Aku lââ ne kulo mira lima kanaᅅo taitu nde ikeno nia ñinde. Kulo ñinde nde ñana kinzi Juda tamâta ma sipua mbaunzi tava nenzi kekekele, ikura nenzi ᅅgua tukuña mine. Kulo ñinde taitu-taitu ilo ikura lââ patu tamâta ᅅgalae taitu (100) mine.

⁷ Ñinennga Yesu ipainzi wurâta tamâta tu, “Miki kaliᅅi lââ lâ kulo ilonzi lee sipipi lâ”. Aku siveta ikura Yesu ne ᅅgua mine.

⁸ Ñinennga ipainzi tu, “Ara, katai lââ pinde kakai kalâ pa katonâña ñana kâña-nuña kâ.” Aku sikai silâ.

⁹ Kinzi silâ sipânᅅga pa katonâña ñana kâña-nuña kâ, ñinennga i inu lââ ñinde katᅅe. Andeta lââ kaña nde ipalele lâ, kala ipângga waini mao. Andeta katonâña ñinde nde izizâla tu kinzi muᅅga sikai waini ñinde lâ nia ndia. Anᅅga kinzi wurâta tamâta muᅅga sitai lââ ñinde, ande kinzi simbonzi nâ sisama. Ñinennga katonâña ñana kâña-nuña kâ nde isarâwa pa pakâeña tamwata ñinde tu imâ,

¹⁰ aku ipai tu, “Kinzi tamâta uru waini kaña ara silanzi tamâta lombo

muᅅga lâ nga, aku muli, mambo kinzi lombo sidauda lâ, ñinennga kinzi uru sikai waini kaña ara koña tia silanzi tu sinu kâ. Anᅅga noko nde kuveta kie tonje, ñana tu waini kaña ara pâta nde noko kulanzi tamâta lombo muli ndo.”

¹¹ Yesu muᅅga iveta mâsi kaika tonje, ande tia. Iveta ne mâsi kaika muᅅgâña ñine lâ Kana lawea ikeno Galilaya tâno. Aku ñana mâsi ñine kâ, ande ipatula i tamwata kilala pwataki. Mine kala i ne pâri-tamâta nde kalonzi tawana i.

¹² Ñinde ilâ lâ, ñinennga Yesu indue ilâ Kaperneam lawea kunzi i tina wa tai wa, sitavanzi ne pâri-tamâta. Aku kinzi simo ndaina ikura zo pinde.

Yesu inᅅranzi tamâta sipako kekekele lâ Maro Kindeni ne luma sapâña

Matai 21:12-13, Malaka 11:15-17, Luka 19:45-46

¹³ Juda nenzi kumbwa ᅅgalae Pasova nde imâ ipângga laiti lâ. Mine kala Yesu ikâki ilâ Jerusalem lawea.

¹⁴ I ilâ pa Maro Kindeni ne luma sapâña, andeta mata ilâ imoranzi tamâta pinde simo ndaina siveta wurâta ñana sipako bulmakao wa lama wa sii wa. Aku imoranzi tamâta pinde tona, sisaᅅona kâro-kâro tini sikai wurâta ñana sipalulua mbumbu kâ.

¹⁵ Mine kala Yesu ipalaki ravenᅅa tonje ku inᅅranzi tamâta râranᅅi lâ nia ñinde, sitavanzi lama wa bulmakao wa. Aku ipaliᅅi tamâta ñana sipalulua mbumbu kâ ñinde nenzi mbumbu wa ipulia nenzi kâro-kâro wa.

¹⁶ Aku iporo ᅅgua kaika panzi tamâta uru sikai wurâta ñana sipako sii kâ ñinde mine tu, “Kakainzi kekekele ñine kakâwa kalâ! Miki ma kaveta naña Mama ne luma ipângga togo nââ nia mine ndimo!”

¹⁷ Yesu ne pâri-tamâta simora ñinde ku kalonzi ᅅgere ñana ᅅgua pinde ikeno lâ Juda nenzi wânᅅiᅅña paneâña kâ pepa tini mine tu,

“O, Maro Kindeni, naŋa ilonŋu ndo keno pa noko ne luma sapâŋa, aku ilonŋu ŋalae tina tu luma ŋinde ma ikeno ara nâ.”

¹⁸ Andeta kinzi Juda tamâta ŋalaŋala nde simâ ku sikasonŋa Yesu tu, “Wa, tiambo noko kupamorai tu noko pwai Maro Kindeni ndamwa kala kuveta vetâŋa ŋine lâ luma sapâŋa nia, a? Noko ma kutula mâsi kaika ndia pa maka ambo itula pwataki tu noko ne vetâŋa ŋine nde sonde, a?”

¹⁹ Ande Yesu itu lâ kawanzi tu, “Ambo miki ma kasapira luma sapâŋa ŋine, ande kari ŋato nâ naŋa ma apa kâki kilo”.

²⁰ Kinzi siporo taulo tu, “Opopo, kinzi muŋga sikai wurâta ŋalae tina ikura mbwera tamâta rua kanaŋo lima kanaŋo taitu (46), ŋana ŋingunu luma sapâŋa ŋine kâki kâ. Aŋga noko pwura tu kupa kâki kilo lâ kari ŋato nâ, a?”

²¹ Andeta Yesu ŋandai iporo ŋgua ŋinde ŋana Maro Kindeni ne luma sapâŋa ŋga. Isia ŋgua panzi ŋana i tamwata karae kâ.

²² Aku muli, lâ zo ŋinde Maro Kindeni ipaŋo Yesu imandi lâ mateŋa nianzi imo via kilo, ŋinenŋa kinzi pâri-tamâta kalonzi ŋgere ŋana ŋgua ndaina muŋga iporo ŋinde. ŋinenŋa kalonzi tawana Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini ŋinde, aku kalonzi tawana Yesu ne ŋgua tona.

Yesu isama kinzi tamâta rârâni ilonzi kalonzi marumbuni

²³ Yesu imo Jerusalem lawea lee, ikura lâ Juda nenzi kumbwa Pasova. Aku lâ zo ŋinde, kinzi tamâta rârâ simora mâsi kaika pinde iveta lâ ŋinde, kala kalonzi tawana i.

²⁴ Andeta Yesu ipatula ndo panzi tamâta ŋinde, ande tia, ŋana tu isama kinzi tamâta rârâni ilonzi kalonzi marumbuni.

²⁵ I tamwata nde isama lâ ŋana ilo-kalo rârâni ikeno ilonzi. Mine kala iroto ŋana tamâta tonŋe tu

itula ŋine pwataki papa i kâ, ande tia.

3

Yesu iporo ŋgua kuku Nikoteme

¹ Kinzi Juda nenzi tamâta mbâna-mbâna tonŋe imo, i ŋa mine Nikoteme. I nde tonŋe lâ kinzi Parisai ŋgu.

² Lâ mbo tonŋe, Nikoteme imâ pa Yesu aku ipai tu, “Pananâŋa, maka kasama tu Maro Kindeni isupwano kumâ ŋana kupanananzi tamâta kâ. Ambo Maro Kindeni ivila tamâta tonŋe tia, ande tamâta ŋinde ma ikura tu iveta mâsi kaika kie-kie, itogo noko uru kuveta mine, ande tia.”

³ Andeta Yesu itu lâ i kawa ku isia ŋgua papa mine tu, “Naŋa aporo mao nâ pano; ambo tamâta tonŋe ipâŋga wasaseki ndo, itogo lâlu puro-puro mine, ande tamâta ŋinde ma ikura tu imo Maro Kindeni ne ŋgumbi ilo. Ambo ipâŋga wasaseki mine tia, ande i ma ikura tu imo ŋgumbi ŋinde ilo, ande tia.”

⁴ Nikoteme iporo taulo ikasonŋa tu, “Opopo, tamâta koŋa tonŋe ikura tu ipâŋga lâlu puro-puro kilo mâsi mana, a? Tiambo ikura tu itaulo ilâ tina kapwa ilo ŋana tina ma ipagugua kilo kâ, tiya?”

⁵ Andeta Yesu iporo lâ kawa tu, “Naŋa aporo mao nâ pano; ambo lââ tava Koroani Sapâŋa ŋandai sipagugua tamâta tonŋe ipâŋga wasaseki, ande tamâta ŋinde ma ikura tu imo Maro Kindeni ne ŋgumbi ilo, ande tia.

⁶ ŋana tu karaenda uru ipagugua karaenda nâ, aŋga Koroani Sapâŋa ipagugua via wasaseki lâ ilonda.

⁷ ŋana sâ kâ ŋga noko wisi motu ŋana ŋgua ŋine naŋa muŋga aporo pano tu, ‘Miki ma kapâŋga wasaseki ndo, itogo lâlu puro-puro mine’, a?”

⁸ Kalo ŋgere sonde ŋana ŋine kâ; lawea uru iyoka ilâ ikura i tamwata nâ ne pateâŋa. Noko kulonŋo ne nduŋeŋani nâ; andeta lawea iyoka pa sinia imâ, aŋga ilâ

pa sinia, a? Njinde noko kuzizâla njana. Aku Koroani Sapâña ne mâsi njana ipaguguanzi tamâta sipânnga wasaseki kâ, ande ikeno mine nâ.”

⁹ Njineŋga Nikoteme ikasoŋa Yesu tu, “Ngua njine nde duvi mana.”

¹⁰ Ande Yesu itu lâ kawa tu, “Opopo, noko nde Isrel nenzi pananâŋa tamâta njalae ma! Mine kala mana mana nŋa noko kuzizâla njana ngua njine ne duvi kâ, a?”

¹¹ Naŋa aporo mao nâ pano; maka kasama njinde marumbu lâ, ande kala uru kaporo katula ngua njana. Aku maka uru katula ngua njana vetâŋa râŋani maka muŋga kamora njinde. Anŋa miki nde tinimi pwâka tu kalomi tawana nema ngua njine.

¹² Naŋa uru aporo atula ngua pami njana tâno ne vetâŋa kâ, ande miki kalomi tawana nanenŋu ngua, ande tia. Mine kala, ambo naŋa ma aporo atula ngua pami njana samba ne vetâŋa kâ, ande miki ma kalomi tawana ngua njinde mâsi mana, a?”

¹³ Tamâta tonŋe muŋga ikâki ilâ samba ilo njineŋga itaulo imâ kilo, ande tia. Naŋa Tamâta Natu simbonŋu nâ ayoka pa samba kala andue amâ.

¹⁴ Nia ndoyo, Mose ipa mwâta ‘aini’ tonŋe lâ kâi tonŋe tini, njineŋga isuka kâki lâ nia bilimu. Aku mine nâ, kinzi tamâta pinde ma muli sisuka naŋa Tamâta Natu kâki.

¹⁵ Mine nde tamâta ea kalo tawana naŋa ma ikai via mao, ma imo via mine ku imo nâ.

¹⁶ Maro Kindeni ilo ndo keno panzi tamâta râŋani simo tâno kulu. Mine kala isupwa i natu taituni indue imâ. Mine nde tamâta ea kalo tawana Maro Kindeni Natu, ande Maro Kindeni ma muli izavaru tamâta njinde, ande ma tia. Tamâta njinde ma imo via ku imo nâ.

¹⁷ Njana tu Maro Kindeni njandai isupwa i Natu naŋa andue amâ tâno kulu njana apare nia panzi tamâta njana nenzi kiesaka kâ. Isupwana amâ tu ma akainzi piti lâ kondoma ilo ku via mao alanzi.

¹⁸ Ambo tamâta tonŋe kalo tawana Maro Kindeni Natu, ande Maro Kindeni ma ipare nia papa tamâta njinde njana i ne kiesaka kâ, ande tia. Taitu noko kulonŋo nŋa; ambo tamâta tonŋe kalo tawana tia, ande Maro Kindeni ipa ngua marumbu lâ tu ma ipare nia papa njana i ne kiesaka kâ, njana tu tamâta njinde njandai kalo tawana Maro Kindeni Natu taituni nŋa.

¹⁹ Maro Kindeni ne vetâŋa njinde nde duvi mine: sinâla nde ipânnga tâno kulu lâ, kala njine imo njai yo. Andeta kinzi tamâta ilonzi pa sinâla njinde, ande tia. Kinzi ilonzi pa kondoma, njana tu nenzi vetâŋa nde sakamao ndo.

²⁰ Aku tamâta ea uru iveta vetâŋa sakamao, ande tamâta njinde ikai kazâŋa pa sinâla. I ma ilo tu imâ pa sinâla tia, njana tu iruru tu sinâla ma isinala i ne vetâŋa sakamao ipânnga nia yo.

²¹ Anŋa tamâta ea uru iveta vetâŋa ara ndia Maro Kindeni kawa ngua mao itula papa, ande tamâta njinde imâ pa sinâla, njana tu sinâla ma itula i ne vetâŋa kilala pwataki tu i uru iveta ikura Maro Kindeni kawa ngua mine.”

Yoane Lâ-Liliŋa Tamwata itula Yesu kilala pwataki

²² Njinde ilâ lâ, njineŋga Yesu ikainzi ne pâri-tamâta silâ pa Judia tâno. I imo zo pinde kunzi lâ nia njinde, aku iveta wurâta njana ililinzi tamâta kâ.

²³ Aku Yoane Lâ-Liliŋa Tamwata kala iveta wurâta mineni nâ njana ililinzi tamâta kâ. Iveta njine lâ Ainon lawea, ikeno Salim lawea tini laiti, njana tu lââ njalae irere lâ nia njinde. Kinzi tamâta lâ nia njinde uru simâ papa i, kala ililinzi lâ lââ.

²⁴ Pa zo njinde, Koipu Njalae Herot nde io Yoane lâ luma sakamao ilo tia yo.

²⁵ Andeta Yoane ne pâri-tamâta pinde nde simandi sipawa ngua kuku Juda tamâta tonŋe. Kinzi sipawa ngua njana Juda nenzi mâsi

ņana silili ku sipua kelekele ņana siveta warakanzi sipānga mbāra-mbāra lâ Maro Kindeni nao.

²⁶ Ninenņa Yoane ne pāri-tamāta nņinde silā pa Yoane, aku sipai tu, “Pananāņa, tamāta tonņe munņa imo kuku noko lâ Jodan Lāâ tini pinde pa mbwera kâ, aku lâ zo nņinde noko kutula ņgua ņana i kâ. Ayo, kala ņine tamātani ndaina uru iveta wurāta ņana ililinzi tamāta kâ, aku kinzi tamāta ndoni nde sipono muli papa i. Kinda ma taveta mana.”

²⁷ Yoane nde itu lâ kawanzi tu, “Tamāta tonņe ikura tu iveta vetāņa ndia Maro Kindeni ipatea papa i nņinde nā; i ma ikura tu iveta vetāņa pinde tia.

²⁸ Munņani miki warakami kalonņo ņgua nņinde aporo pami. Naņa munņa apaimi tu, ‘Naņa ņandai Kirisi ņga, andeta Maro Kindeni isupwa naņa kala amunņa papa Kirisi amā’.

²⁹ Pakāeņa taine nde imo pakāeņa tamwata nā kaiwa. Anņa pakāeņa tamwata ninambwe uru io tini ņana pakāeņa tamwata nņinde. Ambo i io tini lee, nņinenņa ilonņo pakāeņa tamwata kaņa, ande i ma indeka nā, ku ndekāņa ma ipipi lâ i ilo. Aku mine nā, naņa kala andeka, aku ndekāņa ipipi lâ ilonņgu.

³⁰ Maro Kindeni ne pateāņa ikeno tu Kirisi ņa ma ipānga ņalae, anņa naņa ma apānga amo tamāta kaa nā.

³¹ Mao nā, tamāta kala iyoka pa samba imā nņinde nde tamāta ņalae ndo, ipolenzi tamāta ndoni. Anņa tamāta ea uru imo tâno kulu nā, ande i nde tânoni tamāta, aku i uru itula ņgua ņana tâno ne vetāņa nā. Mao nā, tamāta kala iyoka pa samba imā nņinde nde tamāta ņalae ndo, ipolenzi tamāta ndoni.

³² I uru itula ņgua ņana vetāņa wa ņgua rārāni i munņa imora ku ilonņo nņinde. Andeta kinzi tamāta ņandai kalonzi tawana i ne ņgua ņga.

³³ Andeta tamāta ea kalo tawana ņgua nņinde, ande i ne kalo-tawana

itula pwataki tu Maro Kindeni kawa ņgua nde mao nā.

³⁴ Maro Kindeni munņa isupwa tamātani ndaina imā, aku ina uru itula Maro Kindeni kawa ņgua, ņana tu Maro Kindeni io ne Koroani Sapāņa imā ipanņando i ndo lâ.

³⁵ Tama Maro Kindeni ilo ndo keno pa Natu, aku walo ilua ņana ikai Maro pa kelekele ndoni.

³⁶ Mine nde tamāta ea kalo tawana Maro Kindeni Natu, ande i ikai via mao, ma imo via mine ku imo nā. Anņa tamāta ea ipu muli pa Maro Kindeni Natu, ande i ikai via mao tia. Maro Kindeni ne wisi-nāna ņalae tina nde ikeno pa tamāta nņinde.”

4

Yesu iporo ņgua kuku Samaria taine tonņe

¹ Pa zo nņinde, kinzi tamāta lâ Parisai ņgu nde silonņo pāri tu kinzi tamāta rārā sipono muli pa Yesu kala ililinzi lâ lââ. Aku silonņo pāri tu kinzi tamāta nņinde kambwanņenzi nde ipole ņgu nņinde sipono muli pa Yoane kala ililinzi nņinde.

² Andeta Yesu tamwata ņandai uru ililinzi tamāta ņga. I ne pāri-tamāta nā uru sililinzi tamāta.

³ Yesu isama tu kinzi Parisai tamāta silonņo pāri nņinde marumbu lâ. Mine kala ipile Judia tâno, aku itaulo ilâ pa Galilaya tâno kilo.

⁴ Aku Maro Kindeni ne pateāņa ikeno mine tu Yesu ma iyoka nzāla nņinde ilâ kinzi Samaria ņgu nenzi tâno nņini.

⁵ Mine kala Yesu iyoka mine ilâ lee, ipānga lâ Samaria nenzi lawea tonņe, i ņa mine Sikar. Lawea nņinde ikeno tâno tonņe tini laiti, aku nia ndoyo Juda timbunzi Yakopu tâno nņinde ilua i natu Yosepe.

⁶ Aku lââ ne keve tonņe nde ikeno laweani nņinde nņanņe. Singani Juda timbunzi Yakopu isale keve nņinde. Aku Yesu nde kie pāâsâ lâ, ņana tu iyoka nia malawae imā. Mine kala

isaṅona lââ keve ṅinde waṅgira. Kari nde ikâki lâ, aku imâ ṅgini.

⁷ Yesu isaṅona lee, ṅinenṅa Samaria taine tonṅe imâ ṅana itai lââ kâ. Aku Yesu ipai tu, “Lââ kulana anu ṅga”.

⁸ (Muṅga Yesu ne pâri-tamâta rârâni silâ lawea ilo ṅana sipako kâpwa kâ.)

⁹ Aku Samaria taine ṅinde nde iporo taulo tu, “Noko nde Juda tamwata, aṅga naṅa nde Samaria tainenṅu. Mine nde mana mana ṅga noko kuno naṅa tu lââ alano, a?” (I ne ṅgua ṅinde nde duvi mine; Juda nenzi tukuṅa itu kaika panzi tu ma tininzi piti ndo ṅana kinzi Samaria tamâta tava nenzi kelekele.)

¹⁰ Andeta Yesu itu lâ kawa tu, “Noko kuzizâla ṅana wisi-ara ṅinde Maro Kindeni uru ilanzi tamâta. Aku mine nâ, noko kuzizâla ṅana tamâta ṅine kilala, ina kala ino pano tu lââ kulua inu. Ambo noko kusama ṅine, ande noko ma kuno i, aku i ma lââ ṅana via kâ ilano kunu.”

¹¹ Taine nde ipai tu, “Tamâta ṅalae, noko ne kâmba keno tia, aku lââ keve ṅine nde indue ilâ lâmbu ndo. Mine nde noko ma pwura tu pwai lââ ṅana via kâ ṅinde lâ ndia.

¹² Tiambo noko kutu noko nde tamâta ṅalae ndo, kupole timbunda Yakopu, tiya? I muṅga lââ keve ṅine ilua maka, aku siṅgani, i tamwata tavanzi natu uru sinu lââ ṅine, aku uru ilanzi ne bulmakao wa lama wa sinu tona.”

¹³ Andeta Yesu iporo lâ kawa tu, “Tamâta ea inu lââ ṅine, ande muli ma irakoṅa kilo;

¹⁴ aṅga tamâta ea inu lââ ṅinde kala naṅa ma alua i, ande muli i ma irakoṅa kilo tia ndo. Mao nâ, lââ ṅana via kâ ṅinde ma ipâṅga itogo lââ sâko keve ilo mine. Lââ ṅinde ma imaliṅi mine nâ, aku ma via mao ilua i. Mine kala tamâta ṅinde ma imo via mine ku imo nâ.”

¹⁵ Aku taine nde ipai tu, “Ayo, tamâta ṅalae, lââ ṅinde kulua

naṅa anu ṅga. Aku muli naṅa ma arakoṅa kilo tia, aku nanenṅu wurâta ṅana ataulo pa nia ṅine ṅana atai lââ kâ, ande ma marumbu ndo.”

¹⁶ Andeta Yesu iporo taulo tu, “Kulâ kusarâwa pa kaiwa tamâne, aku pwai kataulo kamâ ṅai.”

¹⁷ Ande taine ipai tu, “Naṅa kaiwâṅgu tamâne tia”. ṅinenṅa Yesu iporo tu, “Noko kuporo tu noko kaiwa tamâne tia, aku ṅgua ṅinde nde mao nâ.

¹⁸ ṅana tu noko kaiwa tamâne muṅṅaṅa nde kambwanenzi lima. Aṅga tamâne kala zo ṅine noko uru kumo kuku, ande i ṅandai noko kaiwa mao ṅga. Mine kala noko ne ṅgua ṅinde nde mao nâ.”

¹⁹ Aku taine ilonṅo Yesu ne ṅgua ṅine ku ipai tu, “Tamâta ṅalae, kala ṅinenṅa naṅa asama tu noko nde Maro Kindeni ne ṅgua-tulâṅa tamâta tonṅe.

²⁰ Nanayoni, maka Samaria ṅu timbuna uru sipasau lâ tuu ṅine kulu ṅana siwâṅgi kâ. Andeta miki Juda tamâta uru kaporo tu, ‘Jerusalem lawea simbo nâ nde nia sondo ṅana tawâṅgi pa Maro Kindeni kâ’.

²¹ Yesu iporo taulo tu, “Taine, ara ṅana noko ma kalo tawana nanenṅu ṅgua ṅine: muli ṅga, zo tonṅe ma imâ ipâṅga, aku lâ zo ṅinde kinzi tamâta ma siwâṅgi pa Tama lâ tuu ṅine kulu, ande tia. Aku mine nâ, kinzi ma siwâṅgi lâ Jerusalem lawea, ande tia.

²² Miki Samaria ṅu uru kawâṅgi pa Maro Kindeni, andeta miki kasama i kilala sondo tia. Aṅga maka Juda ṅu nde kasama i kilala sondo ku kawâṅgi sondo papa, ṅana tu nia ndoyo Maro Kindeni ipatea tu Yautâṅa Tamwata ma ipâṅga lâ maka nema ṅu.

²³ Andeta zo ṅinde ṅga imâ ipâṅga laiti lâ. Mao nâ, zo imâ ipâṅga lâ. Aku lâ zo ṅinde Maro Kindeni ne Koroani Sapâṅa ma walo ilanzi tamâta ṅana sisama i kilala

mao nâ. Mine nde kinzi ma ilonzi ndo papa i, ku ma sikura tu siwâŋgi sondo ndo papa, ikura i ilo papa mine.

²⁴ Nana tu Maro Kindeni nde ko-roani, aku i ne Koroani Sapâŋa nâ uru isukanzi tamâta tu ma sisama i kilala sondo wa siwâŋgi sondo papa i wa.”

²⁵ Yesu iporo ŋgua ŋinde lâ, ŋinenŋa taine ŋinde iporo tu, “Naŋa asama tu Mesia (i ŋa tonŋe Kirisi) ma muli imâ. Aku lâ zo ŋinde, i ma itula ŋgua rârâni duvi pwataki pa kinda.”

²⁶ Yesu nde itu lâ kawa tu, “Naŋani tamwatâŋgu kala Kirisi, kala amo ŋai aporo ŋgua pano”.

²⁷ Yesu iporo mine, ŋinenŋa ndainani nâ kinzi pâri-tamâta nde simâ sipâŋga. Kinzi matanzi ilâ simora Yesu iporo kuku taine ŋinde, aku wisinzi motutu. Andeta kinzi ŋandai sikasoŋa tu, “Noko ilo pa sâ”, tâku “Nana sâ kâ ŋga kuporo kuku taine ŋine.”

²⁸ Ninenŋa taine ŋinde nde io ne kâmba ndue keno, aku itaulo ilâ lawea ilo. Aku itapâri panzi tamâta simo ŋinde mine tu,

²⁹ “Wa, miki kamâ kamora tamâta ndai! Kala ŋine itula ŋgua pwataki ŋana vetâŋa paveâŋa rârâni naŋa muŋga aveta ŋinde. Tiambo i nde Kirisi, tiya?”

³⁰ Mine kala kinzi sipile lawea ku siyâti simâ pa Yesu.

³¹ Kinzi simâ sipâŋga tia yo yo, ŋinenŋa kinzi pâri-tamâta sipai Yesu tu, “Pananâŋa, maka kano pano tu kuka kâpwa pinde ŋga!”

³² Andeta Yesu iporo isia ŋgua panzi tu, “Nakâŋgu kâpwa pinde keno, andeta miki kazizâla ndo ŋana.”

³³ Ninenŋa kinzi pâri-tamâta sipakasoŋa warakanzi tu, “Tiambo tamâta tonŋe muŋga ikai kâpwa imâ ilua i ika tâ, tiya?”

³⁴ Andeta Yesu ipainzi tu, “Kâŋgu kâpwa nde ŋine: naŋa amâ ŋana aveta ikura Maro Kindeni ne pateâŋa mine, ina isupwana kala

amâ. Aku wurâta rârâni i muŋga ilua naŋa tu aveta, ande ma aveta marumbu lâ.

³⁵ Miki uru kaporo tu, ‘Nzimona ŋapa keno mo ŋai yo. Mambo zo ipâŋga ŋga, ŋinenŋa kinda ma takai kaniŋa lâ tâno ilo’. Taitu kala ŋine naŋa apaimi tu matami pareŋge kalea sondo pa tâno ŋga! Zo ŋga ipâŋga lâ, aku kaniŋa nde kanoŋonzi lâ!

³⁶ Kala zo ŋine kinzi wurâta tamâta uru sikai mbumbu ŋana nenzi wurâta kâ, aku uru sigona kaniŋa. Aku kaniŋa ŋinde ma imo via ku imo nâ. Mine kala tamâta muŋga ipau vâsa lâ tâno ilo ŋinde ma indeka kuku tamâta igona kaniŋa.

³⁷ Mine kala ŋgua ŋine nde mao: ‘Tamâta tonŋe ipau vâsa lâ tâno ilo, aŋga tamâta tonŋe nde igona kaniŋa’.

³⁸ Naŋa asupwami ŋana kagona kaniŋa lâ tâno ilo, andeta muŋga miki ŋandai kaveta wurâta lâ tâno ŋinde ilo ŋga. Nanayoni kinzi tamâta pinde siveta wurâta kaika papa tâno ŋinde, aŋga miki kakai kulu ŋana nenzi wurâta ŋinde kâ.” Yesu iporo ŋgua tambirâŋa ŋine panzi ne pâri-tamâta.

³⁹ Samaria taine ŋinde muŋga itapâri panzi tamâta lâ lawea ŋinde mine tu, “Tamâta ndai itula ŋgua pwataki ŋana vetâŋa paveâŋa rârâni naŋa muŋga aveta ŋinde”. Aku ŋana taine ne ŋgua ŋinde kâ, ande kinzi tamâta rârâ kalonzi tawana Yesu.

⁴⁰ Mine nde kinzi Samaria tamâta pinde simâ pa Yesu, aku sino tu ma imo ndaina kunzi. Aku Yesu isâu panzi, kala imo lawea ŋinde kunzi ikura kari rua lâ.

⁴¹ Mine kala kinzi ŋgu ŋalae siloŋo Yesu tamwata kawa ŋgua, aku kalonzi tawana i.

⁴² Kinzi ŋinde sipai taine ŋinde tu, “Maka muŋga kaloŋo noko taine nâ ne ŋgua, aku kaloma tawana. Andeta ŋinenŋa maka warakama kaloŋo i tamwata kawa

ngua. Mine nde maka kasama tu tamâtani ndaina nde imo Yautâŋa Tamwata pa kinda tamâta ndoni lâ tâno kulu.”

Yesu iveta koipu tonje ne wurâta tamâta tonje natu tini ara kilo

⁴³ Kari rua ŋinde ilâ lâ, ŋinenŋa Yesu ipile lawea ŋinde ku ilâ pa Galilaya tâno.

⁴⁴ Yesu tamwata muŋga iporo ŋgua mine: “Ambo ŋgua-tulâŋa tamâta tonje imo i tamwata ne lawea tina, ande kinzi tamâta lâ lawea ŋinde uru ilonzi ara papa i, ande tia”.

⁴⁵ Yesu iyoka ilâ lee, ŋinenŋa ipânŋa Galilaya tâno. Aku kinzi tamâta lâ nia ŋinde sindeka nâ ŋana Yesu imâ imo kunzi, ŋana tu kinzi muŋga simo Jerusalem ŋana simora Juda nenzi kumbwa Pasova, ku simora vetâŋa rârâni Yesu iveta lâ Jerusalem lâ zo ŋinde.

⁴⁶ Zo pinde ilâ lâ, ŋinenŋa Yesu itaulo ilâ pa Kana lawea, lâ Galilaya tâno. I muŋga iveta mâsi kaika lâ laweani ndaina ŋana iveta lââ ipalele ipânŋa waini. Aku koipu tonje ne wurâta tamâta imo lawea tonje ikeno laiti, i ŋa tu Kaperneam lawea, andeta i natu tamâne ikai pukoŋa lâ.

⁴⁷ Tamâta ŋinde ilonjo pâri tu Yesu ŋga ipile Judia tâno ku imâ ipânŋa Galilaya tâno lâ. Mine kala imâ pa Yesu, aku ino tu ma indue ilâ Kaperneam lawea kuku, tu ma iveta i natu tini ara kilo. Ŋana tu natu ŋinde laiti ŋana imâte kê.

⁴⁸ Andeta Yesu nde ipai tu, “Opopo, ambo miki kamora mâsi kaika kie-kie tia, ande miki tinimi pwâka tu kalomi tawana naŋa”.

⁴⁹ Andeta koipu ne wurâta tamâta ŋinde nde iporo taulo tu, “Tamâta Ŋalae, kumâ walele ŋga! Tia ma naŋa natuŋgu imâte.”

⁵⁰ Ŋinenŋa Yesu ipai tu, “Ara, kulâ. Noko natu nde tini ara kilo.”

Aku tamâta ŋinde kalo tawana Yesu ne ŋgua, kala ilâ.

⁵¹ Tamâta ŋinde ilâ lee, aku wu-rita kilo, andeta i ŋandai ipânŋa Kaperneam lawea ilo ŋga. Ŋinenŋa i ne sukâŋa tamâta pinde simâ sipakâtu kuku lâ nzâla, ku sipai tu, “Noko natu tamâne tini ara lâ!”

⁵² Ŋinenŋa ikasonanzi tu, “Anŋa i tini ara kilo lâ kari tai ŋapia.” Kinzi siporo taulo tu, “Nola, lala ikura kari tai taitu, ande nâna ipile i tini marumbu lâ”.

⁵³ Ŋinenŋa tamâta ŋinde kalo ŋgere, aku isama tu lâ kari tai ndainani nâ, ande Yesu muŋga iporo ŋgua tu, “Noko natu nde tini ara kilo”. Mine kala i kalo tawana Yesu, aku i see wukale sitavanzi i ne wurâta tamâta kala kalonzi tawana mine nâ.

⁵⁴ Muŋga Yesu iyoka pa Judia tâno ku ilâ Galilaya tâno, ŋinenŋa iveta mâsi kaika tonje. Kala ŋine iveta mine nâ kilo.

5

Yesu iveta tamâta tonje tini ara kilo lâ Betesda Lââ Bwalika

¹ Ŋinde ilâ lâ, aku muli, ŋinenŋa Yesu ikâki ilâ Jerusalem ŋana imora Juda nenzi kumbwa tonje kê.

² Aku lââ bwalika tonje ikeno Jerusalem lawea ilo, lâ “Lama Nzâla” kawa tini laiti. Anŋa pâpâta lima ikeno lââ bwalika ŋinde ŋgaŋe. Lâ Hibru ŋgua, ande kinzi sipatu lââ ŋinde ŋa tu Betesda.

³ Kinzi pukoŋa tamâta rârâ nde uru simo ndaina, sikeno pâpâta lima ŋinde kulu. Kinzi pinde matanzi leva-leva, anŋa pinde nde kenzi sakamao, anŋa pinde nde tukanzi pââsââ. [

⁴ Kinzi uru sio tininzi pa mâsi tonje tu ipânŋa, ŋana tu zo pinde Maro Ŋalae ne anelo tonje iveta lââ ŋinde isowe, ŋinenŋa pukoŋa tamâta ea imuŋga panzi ŋana indue ilâ lââ ilo, ande i ma tini ara kilo.] *

* **5:4** 4 Nia ndoyo, ŋgua ŋine kala ikeno ŋgumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonje ipânŋa lâ muli nde isenŋe ŋgua ŋine ilâ kuku ŋgua ikeno muŋga.

5 Aku tamâta tonje imo niani ndaina, i munja ikai pukonja tonje, kala ikura tu iyoka tia ikura mbwera tamâta taitu kanojo sanojo kanojo lima kanojo nato (38).

6 Yesu mata ilâ imora tamâta njinde ikeno nâ imo, aku isama tu i ipoko ikura mbwera mbwera lâ. Mine kala ikasonja tamâta njinde tu, "Noko ilo tu ma tini ara kilo, tiya?"

7 Andeta pukonja tamâta itu lâ kawa tu, "Tamâta Nalae, lâ zo nana lââ pazazago, ande tamâta tonje nana ikai nana ndue iona lâ lââ bwalika ilo, ande tia. Nana warakangu atogo tu andue lââ ilo, andeta kinzi tamâta pinde uru simunga pa nana sindue lââ ilo."

8 Njingga Yesu ipai tu, "Kumandi sânda, pwai ne rombe-rombe, aku pwoka kulâ!"

9 Aku ndainani nâ, tamâta njinde tini-mbalau ipanga ara kilo, aku imandi, ku ikai ne rombe-rombe kâki, aku iyoka ilâ.

Andeta vetanja njinde ipanga lâ Juda nenzi pwarenja ne zo sapanja tonje.

10 Mine kala kinzi Juda tamâta njalajala sipai tamâta njinde tu, "Wa, njine nde pwarenja ne zo sapanja ma! Kinda nenda ngua tukuja indi kaika tu noko ma kuveta wurâta mine nana pwale ne rombe-rombe kâ ndimo."

11 Andeta tamâta njinde iporo taulo tu, "Ambo taitu tamâta kala iveta nana tiningu ara kilo njinde nde ipai nana tu, 'Kumandi sânda, pwai ne rombe-rombe, aku pwoka kulâ'."

12 Mine nde kinzi sikasonja tu, "Anja tamâta ea ipaino tu pwai ne rombe-rombe ku pwoka kulâ, a?"

13 Andeta tamâta njinde nde izâla, nana tu kinzi tamâta ngu njalae nde simo nia njinde, anja Yesu nde ipavea ilâ kala nao tia lâ.

14 Aku muli, njingga Yesu ipakâtu kuku tamâta njinde lâ Maro Kindeni ne luma sapanja, aku ipai tu, "Noko kulonjo nja; kala njine noko tini ara

lâ. Kupile ne vetanja kiesaka! Tia ma malia njalae tonje imâ ipanga pano, ipole malia munjanga njinde."

15 Njingga tamâta njinde ilâ ku ipainzi Juda tamâta njalajala tu, "Tamâtani kala iveta nana tiningu ara kilo njinde, ande Yesuni tamwata".

16 Tia ku kinzi Juda tamâta njalajala simandi nana siveta kenzi sakamao pa Yesu, nana tu iveta mâsi kaika njinde lâ pwarenja ne zo sapanja.

17 Andeta Yesu ipainzi tu, "Nana Mama uru iveta ne wurâta ikura zo zo, aku nana kala aveta wurâta mine nâ."

18 Kinzi Juda tamâta njalajala silonjo Yesu ne ngua njinde, aku ilonzi gagatinzi njalae tu ma siroto nzâla nana sipu i pata imate kâ, nana tu kinzi situ imbare nenzi ngua tukuja nana pwarenja ne zo sapanja kâ. Andeta njinde nâ tia; iporo ngua tu, "Maro Kindeni nde nana warakangu Mama", aku nana ngua njinde kâ, ande Yesu isuka i tamwata nâ kâki ipanga njalae, itogo Maro Kindeni nâ mine.

Maro Kindeni Natu ikai Tama ndamwa kala iveta wurâta

19 Njingga Yesu iporo ngua taulo panzi mine tu, "Nana aporo ngua mao nâ pami; Natu simbo nâ ikura tu ipatea vetanja tonje njingga iveta, ande tia. Vetanja ndia Natu imora Tama iveta, ande Natu ikura tu iveta vetanja njinde nâ. Vetanja rârâni Tama uru iveta, ande Natu kala uru iveta vetanani ndaina.

20 Nana tu Tama ilo ndo keno pa Natu, aku itula vetanja rârâni i tamwata uru iveta njinde papa. Aku muli i ma itula vetanja njalajala pinde kilo papa Natu nana iveta tona, ipole vetanja munjanga njinde. Mine kala miki rârâni ma wisimi motutu.

21 Tama uru ipanjonzi matenja tamâta ku via ilanzi kilo, aku Natu kala mine nâ via mao ilanzi tamâta rârâni njinde i ilo pateo tu ma iveta mine panzi.

22 Aku Tama ne wurâta ñandai ñana imo ñgua-samâña tamwata panzi tamâta ñana nenzi vetâña ñga. I ndamwa ilua Natu ñana imo ñgua-samâña tamwata.

23 Mine kala kinzi tamâta rârâni ma simege ñana Natu ku sisuka i ña kâki, itogo uru simege ñana Tama ku sisuka i ña kâki mine nâ. Tama muña isupwa Natu indue imâ. Ambo tamâta tonje imege ñana Natu tia, ande imege ñana Tama tia mine nâ.

24 Naña aporo ñgua mao nâ pami; ambo tamâta tonje ma ipaveta kuku nanenğu ñgua, aku i kalo tawana Maro Kindeni, ina muña isupwa naña kala amâ, ande tamâta ñinde ikai via mao marumbu lâ, ma imo via mine ku imo nâ. Aku Maro Kindeni ma ipare nia pa tamâta ñinde ñana ne kiesaka kâ, ande tia, ñana tu tamâta ñinde ipile mateña nianzi marumbu lâ, aku imbwaliu imo via nia lâ.

25 Naña aporo ñgua mao nâ pami; zo nde imâ ipânğa laiti, ande kala imâ ipânğa lâ, ñana kinzi tamâta ñinde uru simo sitogonzi mateña tamâta mine, ande ma sipaveta kuku Maro Kindeni Natu kawa ñgua. Aku kinzi ea sipaveta kuku ñgua ñinde, ande kinzi ñinde rârâni ma simo vianzi.

26 Ñana tu Tama tamwata nde Via Warika, aku iveta Natu ipânğa Via Warika mine nâ.

27 Aku i ndamwa ilua Natu lâ ñana imo ñgua-samâña tamwata panzi tamâta, ñana tu i nde Tamâta Natu.

28 Miki ma ilomi rârâ ñana ñinde kâ ndimo, ñana tu zo tonje ma imâ ipânğa, aku lâ zo ñinde kinzi tamâta rârâni muña simâte ñinde ma siloño naña Tamâta Natu kawânğu ñgua,

29 ku ma sipile mateña nianzi ku siyâti silâ pa nia yo. Tamâta ea kinzi muña siveta vetâña ara, ande kinzi ñinde ma simandi ku simo vianzi kilo. Anğa ea kinzi muña siveta vetâña sakamao, ande kinzi ñinde

ma simandi ku sikai vetâña ñinde ne pareña-nia.”

Yesu kilala nde ipânğa nia yo

30 “Naña warakânğu akura tu apatea vetâña tonje ñinenğa aveta, ande tia. Mao nâ, naña apateanzi tamâta ñana simo vianzi tâku simo vianzi tia tâku, ikura Mama itula pana mine. Aku nanenğu pateâña ñinde nde sondo ndo, ñana tu naña ñandai aveta ikura warakânğu nenğu pateâña ñga. Naña uru aveta ikura Mama nâ ne pateâña, ina isupwa naña kala amâ.

31 Ambo naña simbonğu nâ ma atula ñgua ñana warakânğu kâ, ande miki ma kalomi tawana nanenğu ñgua tia.

32 Andeta Mama itula ñgua ñana naña kâ tona, aku naña asama tu ñgua rârâni itula ñinde nde mao kanao.

33 Andeta ñinde nâ tia; muña miki kasupwanzi tamâta pinde silâ pa Yoane Lââ-Liliña Tamwata, aku Yoane kala iporo itula ñgua mao kaña taituni pwataki ñana naña kâ tona.

34 Naña ñandai ilonğu tu tamâta tonje ma itula ñgua pwataki ñana naña kâ. Taitu naña ilonğu tu Maro Kindeni ma iyautemi piti lâ kondoma ilo ku via mao ilami, kala aporo pami ñana Yoane ne ñgua kâ.

35 Yoane nde itogo sinâla pa miki, aku miki muña kandeka ñana sinâla ñinde kâ ikura zo mbwana-mbwana nâ.

36 Andeta ñinde nâ tia; vetâña rârâni naña uru aveta ñinde kala itula naña kilalânğu pwataki tona, aku vetâña ñinde ipole ñgua ñinde Yoane itula ñana naña kâ. Nanayoni Mama ipatea wurâta pa naña tu aveta, kala ñine naña amo aveta wurâta ñinde yo. Aku wurâtani ndaina uru itula naña kilalânğu pwataki tu Mama isupwana kala amâ.

37 Mao nâ, Mama isupwana kala amâ, aku i tamwata kala itula ñgua

pwataki nana nana kâ marumbu lâ. Miki nandai kalonjo i kawa ngua, aku nandai kamora i nao nga.

³⁸ Aku miki nandai kapaveta kuku i kawa ngua nga, nana tu inani isupwana kala amâ, andeta miki kalomi tawana nana, ande tia.

³⁹ Andeta njinde nâ tia; miki uru kaveta wurâta njalae nana kaponi Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini, nana tu miki katu ma kasânda via mao kulu lâ ngua njinde tini. Aku nguani ndaina kala itula nana kilalângu pwataki tona.

⁴⁰ Andeta miki tinimi pwâka tu kaponi muli pa nana, nana kakai via mao kâ.

⁴¹ Nana nandai ilongu tu kinzi tamâta ma sindekana nana nga.

⁴² Andeta nana asama miki kilalami marumbu lâ. Nana asama tu miki ilomi keno pa Maro Kindeni, ande tia.

⁴³ Nana akai nana Mama ndamwa amâ, andeta miki kapu mulimi pana. Taitu kalonjo nga; ambo tamâta tonje ma imâ pami ku iporo i tamwata nâ ne ngua, ande miki ma ilomi ara papa i.

⁴⁴ Maro Kindeni simbo nâ nde Maro Njalae, aku ikura tu indekananzi tamâta pinde. Andeta miki tinimi pwâka tu i ma iveta vetâna mao njinde pami. Opopo, miki wa nawalami wa uru kapasuka warakami nâ nâmi kâki. Mine nde miki ma kakura tu kalomi tawana nana mâsi mana, a?

⁴⁵ Ambo miki katu nana ma amandi Maro Kindeni nao ku ataleami nana nemi vetâna soki kâ, ande nemi ilo-kalo njinde nde soki ndo! Opopo, miki ilomi tu Mose ma ivilami lâ ngua nia, andeta ina kala tamâtani nana italea miki kâ!

⁴⁶ Ambo miki munja kalomi tawana Mose ne ngua, ande miki ma kalomi tawana nana mine nâ, nana tu Mose injere ngua nana nana kâ.

⁴⁷ Andeta miki kalomi tawana Mose ne ngua tia. Mine nde miki ma

kakura tu kalomi tawana nanengu ngua mâsi mana, a?" Yesu iporo ngua njine.

6

*Yesu kâpwa ilanzi tamâne 5,000
Matai 14:15-21, Malaka 6:32-44,
Luka 9:12-17*

¹ Zo pinde ilâ lâ, njinenga zo tonje Yesu imbwaliu ilâ pa Galilaya Lââ Bwalika tini pinde. (Kinzi sipatu lââ bwalika njinde na tonje tu Taiberias Lââ Bwalika).

² Aku kinzi tamâta ngu njalae nde soka Yesu muli silâ, nana tu kinzi munja simora Yesu iveta mâsi kaika nana ivetanzi pukonja tamâta tininzi ara kilo kâ.

³ Njinenga Yesu ikâki tuu tonje kulu kunzi ne pâri-tamâta, aku lambunzi ndue sisaŋona.

⁴ Aku Juda nenzi kumbwa njalae Pasova nde imâ ipânga laiti lâ.

⁵ Yesu mata ilâ ilea panzi tamâta ngu njalae njinde simâ papa i, njinenga ikasonja ne pâri-tamâta Pilip tu, "Kinda ma tako puroŋa panzi tamâta njine lâ nia ndia, nana ma sika kâ."

⁶ Yesu iporo ngua mine pa Pilip tu ikai samâna papa kâ. I tamwata munjani ilo patea tu ma iveta mâsi kaika tonje.

⁷ Ande Pilip iporo taulo tu, "Opopo, ambo kinda ma tako puroŋa ikura mbumbu 'silva' tamâta njalae rua (200), ande njinde ma ikuranzi ngu njalae njine, ande tia ndo!"

⁸ Njinenga Yesu ne pâri-tamâta tonje, i na tu Andaria (i nde Saimon Petero tai), ande ipai Yesu tu,

⁹ "Ayo, tamâta lâlu tonje imo naji, aku puroŋa lima anja nja rua nde keno papa. Ambo taitu njinde ma ikuranzi ngu njalae njine tia ndo!"

¹⁰ Andeta Yesu iporo tu, "Miki kapainzi tamâta tu lambunzi ndue sisaŋona". (Unza ara keno nia njinde.) Njinenga kinzi râranzi sisaŋona. Kinzi tamâne nâ kambwanjenzi ipânga ikura 5,000 mine.

11 Kinzi sisaɗona lâ, ɗinenɗa Yesu ikai puroɗa ndaina, kawa ndaɗge pa Maro Kindeni, aku iwae panzi tamâta sisaɗona simo ɗinde. Yesu kâpwa ilanzi ikura ilonzi papa mine. Ninenɗa ikai iɗa kala iveta mine nâ.

12 Kinzi sika lee kapwanzi pupuro lâ, ɗinenɗa Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Miki kalâ kagona kâpwa pinde kinzi sika tia kala ikeno ɗinde. Tia ma pinde sakamao koa tia nâ.”

13 Mine kala kinzi silâ sigona puroɗa ɗinde kinzi tamâta kapwanzi pupuro kala sika tia ɗinde. Muɗga puroɗa lima nâ keno, andeta kinzi sizeze puroɗa katiɗe ɗinde lâ ɗgâmo ɗalae saɗao kanaɗo rua ilonzi pipi lâ.

14 Kinzi tamâta nde simora mâsi kaika ɗine Yesu iveta, ɗinenɗa siporo tu, “Mao nâ, tamâtani ɗaina nde ɗgua-tulâɗa tamâta ɗinde muɗga siporo tu ma imâ imo tâno kulu!”

15 Yesu isama tu kinzi ɗgu ɗinde ilonzi tu sikai i kaika ku sio imo nenzi koipu ɗalae. Mine kala ipilenzi kilo, aku i simbo nâ ilâ pa tuu tonɗe.

Yesu iyoka lââ bwalika kulu

Matai 14:22-32, Malaka 6:45-52

16 Kari indue lala pararai lâ, ɗinenɗa Yesu ne pâri-tamâta nde sindue silâ pa lââ bwalika pwali.

17 Ninenɗa sikâki wâɗga tonɗe kulu, aku sipile nia ɗinde ɗana simbwaliu silâ pa Kaperneam lawea kâ. Silâ lee, aku mbo lâ, andeta Yesu imâ ipâɗga panzi tia yo.

18 Andeta lawea iyoka kaika, aku kâla kâki ɗalae.

19 Kinzi sipoe lee ikura nia mbuku lima kanaɗo taitu lâ, ɗinenɗa matanzi ilâ simora Yesu iyoka lââ bwalika kulu imâ ipâɗga wâɗga tini laiti. Aku siruru pâta kanaɗo.

20 Andeta Yesu ipainzi tu, “Wa, miki karuru ndimo! Nine nde naɗani warakâɗgu!”

21 Ninenɗa ilonzi pateo tu ma sikai Yesu imo wâɗgu kulu kunzi. Aku

walele nâ wâɗga ilâ itoa nia ɗinde kinzi situ silâ papa.

Kinzi tamâta siroto ɗana Yesu kâ

22 Aku wurita kilo, ande kinzi tamâta ɗgu ɗalae simo yo lâ lâ bwalika tini pinde muɗga Yesu imo ɗinde. Ninenɗa kalonzi ɗgere ipâɗga tu wâɗga taitu nâ muɗga ikeno sâwa, aku nola, lâ zo ɗinde Yesu ne pâri-tamâta sikâki wâɗga ɗinde kulu ku silâ, ande Yesu imo kunzi tia. Kinzi pâri-tamâta simbonzi nâ simo wâɗga kulu.

23 Ninenɗa Taiberias lawea nenzi wâɗga pinde nde simâ sitoa. Kinzi sitoa lâ nia ɗinde muɗga Maro ɗalae kawa ndaɗge, ɗinenɗa puroɗa ilanzi tamâta sika.

24 Kinzi tamâta nde sisama tu Yesu tavanzi ne pâri-tamâta nde sipilenzi silâ lâ. Mine kala sikâki wâɗga pinde kulu, aku silâ pa Kaperneam lawea tu siroto ɗana Yesu kâ.

Yesu nde puroɗa ɗana via mao kâ

25 Kinzi tamâta ɗinde silâ lee sitoa lââ bwalika tini pinde. Ninenɗa sisânda Yesu kulu, aku sikasonɗa tu, “Pananâɗa, noko kumâ kupâɗga nia ɗine lâ zo ndia.”

26 Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, “Naɗa aporo ɗgua mao nâ pami; miki ɗandai kasama mâsi kaika muɗga aveta ɗinde kilala kala karoto ɗanana ɗa. Miki nola kaka puroɗa lee kapwami pupuro lâ, aku ɗana duvi ɗinde kâ miki karoto ɗanana.

27 Miki ma kamakâsa ɗana kakai kâpwa ɗinde ma muli sâmbu, mine ndimo. Ara ɗana miki ma kamakâsa ɗana kakai kâpwa ɗinde ikura ɗana ivilami tu kamo viami ku kamo nâ. Naɗa Tamâta Natu ma kâpwa ɗinde alami, ɗana tu naɗa akai Mama Maro Kindeni ndamwa ɗana aveta mine.”

28 Yesu iporo ɗgua ɗine lâ, ɗinenɗa kinzi sikasonɗa tu, “Aɗga maka ma kaveta wurâta ndia ɗana Maro Kindeni ma ilo ara pama mine nâ.”

²⁹ Aku Yesu itu lâ kawanzi tu, “Maro Kindeni ne wurâta nde mine; miki ma kalomi tawana tamâta ñine i muᅅga isupwana kala amâ.”

³⁰ Nñeneᅅga kinzi sikasoᅅa Yesu kilo tu, “Noko ma kuveta mâsi kaika ndia lâ maka naoma ᅅana ma kaloma tawana noko ne ᅅgua, a? Noko ma kuveta mana.

³¹ Kinda timbunda muᅅga sika kâpwa tonᅅe, i ᅅa tu ‘mana’, lâ nia bilimu. ᅅgua ikeno lâ pepa tini mine tu, ‘I samba ne kâpwa ilanzi tamâta tu ma sika’.”

³² Ande Yesu iporo ᅅgua taulo panzi tu, “Naᅅa aporo ᅅgua mao nâ pami; puroᅅa ñinde Mose muᅅga ilami nde samba ne puroᅅa mao tia. Naᅅa Mama nâ uru samba ne puroᅅa mao ilami.

³³ Maro Kindeni ne puroᅅa mao nde tamâtani ñine kala iyoka pa samba indue imâ ᅅana via mao ilanzi tâno tamâta.”

³⁴ Nñeneᅅga kinzi sipai Yesu tu, “Tamâta Njalae, puroᅅa ñinde kulama ikura zo zo.”

³⁵ Aku Yesu iporo tu, “Naᅅani warakâᅅgu nde puroᅅa ᅅana via mao kâ. Tamâta ea imâ pa naᅅa, ande putole ma ipu i kilo, ande tia. Aku tamâta ea kalo tawana naᅅa, ande i ma irakoᅅa ᅅana lââ kâ kilo, ande tia.

³⁶ Andeta naᅅa muᅅga aporo ᅅgua pami mine tu, ‘Miki kamora naᅅa lâ, taitu ᅅandai kalomi tawana naᅅa ᅅga’.

³⁷ Tamâta ea kinzi naᅅa Mama muᅅga ipatea tu ma ilua naᅅa, ande kinzi ñinde rârâni ma sipono muli pana. Aku tamâta ea ipono muli pa naᅅa, ande naᅅa ma apu muliᅅgu papa i tia ndo.

³⁸ Naᅅa ayoka samba andue amâ ᅅana aveta ikura naᅅa warakâᅅgu neᅅgu pateâᅅa, ande tia. Naᅅa amâ ᅅana aveta ikura Maro Kindeni ne pateâᅅa, ina isupwana kala amâ.

³⁹ Mao nâ, Maro Kindeni isupwana kala amâ. Aku i tamâta pinde ilua naᅅa lâ, aku i ne pateâᅅa ikeno mine: naᅅa ma apile tamâta tonᅅe

lâ kinzi ᅅgu ñinde kala ma nao tia lâ, ande tia ndo. Lâ zo muli ᅅana Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta kâ, ande naᅅa ma apaᅅonzi tamâta ñinde rârâni taitu-taitu, kala ma simo vianzi kilo.

⁴⁰ Naᅅa Mama ne pateâᅅa nde mine: tamâta ea kinzi simora Natu kilala ku kalonzi tawana i, ande kinzi ñinde rârâni ma simo vianzi mine ku simo nâ. Aku lâ zo muli ᅅana Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta kâ, ande naᅅa ma apaᅅonzi tamâta ñinde taitu-taitu, kala ma simo vianzi kilo.”

⁴¹ Kinzi Juda tamâta nde wisinzi nâna ᅅana ᅅgua Yesu iporo panzi mine tu, “Naᅅani warakâᅅgu nde puroᅅa ñine kala iyoka pa samba indue imâ”. Mine nde kinzi siporo ᅅgua lâ warakanzi nâ ᅅgininzi.

⁴² Kinzi siporo tu, “Opopo, tamâta ñine nde Yesu, i Yosepe natu nâ! Kinda tasamanzi i tina-tama lâ. Mine nde ᅅana sâ kâ ᅅga iporo ᅅgua tu i muᅅga iyoka pa samba indue imâ, a?”

⁴³ Andeta Yesu ipainzi tu, “Miki ma kaporo ᅅgua nâna mine lâ warakami ᅅginimi ndimo.

⁴⁴ Naᅅa Mama muᅅga isupwana kala amâ. Ambo Mama isowe tamâta tonᅅe ilo kalo tia, ande tamâta ñinde tamwata ikura tu imâ pa naᅅa, ande tia ndo. Aku lâ zo muli ᅅana Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta kâ, ande naᅅa ma apaᅅonzi tamâta rârâni muᅅga simâ pa naᅅa ñinde, aku ma simo vianzi kilo.

⁴⁵ Kinzi ᅅgua-tulâᅅa tamâta muᅅgâᅅa singere ᅅgua lâ pepa tini mine tu, ‘Maro Kindeni ma ipanananzi tamâta rârâni’. Aku tamâta ea itambira taᅅa ku ipanâna sondo ᅅana Maro Kindeni ne ᅅgua kâ, ande tamâta ñinde ma imâ pa naᅅa.

⁴⁶ Andeta naᅅa ᅅandai aporo tu tamâta tonᅅe muᅅga imora Maro Kindeni nao ᅅga. Maro Kindeni isupwa naᅅa kala amâ, aku naᅅa simboᅅgu nâ muᅅga amora i nao.

⁴⁷ Naŋa aporo ŋgua mao nâ pami; tamâta ea kalo tawana naŋa ma imo via ku imo nâ.

⁴⁸ Naŋani warakâŋgu nde puroŋa ŋana via mao kâ.

⁴⁹ Muŋga miki timbumi sika kâpwa tonŋe, i ŋa tu 'mana', lâ nia bilimu. Andeta muli ŋga kinzi rârâni simâte lâ.

⁵⁰ Anŋa puroŋa ŋine kala iyoka pa samba indue imâ, ande puroŋa kie tonŋe, aku tamâta ea ika puroŋa ŋine ma imâte tia.

⁵¹ Naŋani warakâŋgu nde puroŋa ŋana via mao kâ kala iyoka pa samba indue imâ. Tamâta ea kinzi sika puroŋa ŋine, ande ma simo vianzi ku simo nâ. Aku puroŋa ŋine nde naŋa kanaŋonŋu ŋai. Naŋa ao ŋine ilâ panzi tâno tamâta, ŋana ma sikura tu simo vianzi kâ."

⁵² Yesu iporo ŋgua ŋine lâ, ŋinenŋa kinzi Juda tamâta simandi sipawa ŋgua kaika lâ warakanzi ŋgininzi. Kinzi siporo tu, "Mana mana ŋga tamâta ŋine iporo tu i tamwata kanaŋo ma ilua kinda tu taka, a?"

⁵³ ŋinenŋa Yesu ipainzi tu, "Naŋa aporo ŋgua mao nâ pami; ambo miki kaka naŋa Tamâta Natu kanaŋonŋu tia, aku kanu naŋa seenŋu tia, ande via mao ikeno pami, ande tia.

⁵⁴ Anŋa tamâta ea ika naŋa kanaŋonŋu wa inu seenŋu wa, ande tamâta ŋinde ikai via mao, ma imo via mine ku imo nâ. Aku lâ zo muli ŋana Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta kâ, ande naŋa ma apaŋo tamâta ŋinde imo via kilo.

⁵⁵ ŋana tu naŋa kanaŋonŋu nde kâpwa mao, anŋa seenŋu nde nuŋa mao.

⁵⁶ Tamâta ea ika kanaŋonŋu wa inu seenŋu wa, ande tamâta ŋinde ipaipa kuku naŋa, aku naŋa kala apaipa kuku i.

⁵⁷ Mama, ina Via Tamwata, muŋga isupwana kala amâ, aku i via mao ilua naŋa lâ. Aku mine nâ, tamâta ea ika naŋa kanaŋonŋu,

ande naŋa ma via mao ndainani alua i.

⁵⁸ ŋine nde puroŋa ŋinde iyoka pa samba indue imâ. Miki timbumi muŋga sika kâpwa tonŋe, i ŋa tu 'mana', ŋinenŋa simâte lâ. Anŋa tamâta ea ika puroŋa ŋine ma imo via ku imo nâ."

⁵⁹ Yesu iporo ŋgua ŋine ipanananzi tamâta lâ luma ŋana pasauŋa kâ ŋinde ikeno Kaperneam lawea ilo.

Yesu kawa ŋgua nde via mao ilua kinda

⁶⁰ Kinzi tamâta rârâ muŋga sipono muli pa Yesu, kala siloŋo i ne ŋgua ŋine. ŋinenŋa kinzi siporo tu, "Opopo, i ne ŋgua ŋine nde malia ndo. Ea ikura tu kalo tawana ŋgua kaŋa mine, a?"

⁶¹ Yesu isama tu kinzi tamâta ŋinde ilonzi mine ŋana i ne ŋgua kâ. Mine kala ipainzi tu, "O, ŋgua ŋine nde iyaula ilomi kalomi, a?"

⁶² Mine kala, ambo muli miki ma kamora naŋa Tamâta Natu akâki alâ pa nia ŋinde naŋa muŋga amo, ande lâ zo ŋinde miki ilomi ma keno mana, a?"

⁶³ Maro Kindeni ne Koroani uru via mao ilanzi tamâta. Kinzi tamâta warakanzi nâ sikura tu sikai via ŋine tia ndo. Naŋa kawâŋgu ŋgua nde nzâla ŋana Maro Kindeni ne Koroani imâ pami ŋana via ilami kâ.

⁶⁴ Andeta miki pinde ŋandai kalomi tawana ŋga." Nia ndoyo, Yesu isamanzi tamâta ŋinde taitu-taitu ilonzi marumbu lâ. Isama tu kinzi pinde ma kalonzi tawana i tia, aku isama tu i ne tamâta tonŋe ma muli io i lâ kinzi kazâŋa tamâta mbaunzi ilo tona.

⁶⁵ ŋinenŋa Yesu iporo kilo tu, "ŋana duvi ŋinde kâ, ande naŋa muŋga apaimi tu ambo Maro Kindeni isowe tamâta tonŋe ilo kalo tia, ande tamâta ŋinde tamwata ikura tu imâ pa naŋa tia ndo."

⁶⁶ Yesu iporo ŋgua ŋine lâ, ŋinenŋa kinzi tamâta rârâ sipile i ku silâ. Kinzi muŋga sipono muli

pa i, andeta tininzi pwâka tu soka kuku i kilo.

⁶⁷ Tia ku Yesu ikasonjanzi ne pâri-tamâta saŋao kanaanzi rua mine tu, “Mana mana, a? Tiambo miki kala katu kapile naŋa ku kalâ, tiya?”

⁶⁸ Andeta Saimon Petero iporo lâ kawa tu, “Maro Nalae, ambo maka ma kapile noko, ande ma kalâ pa tamâta ea, a? Tia ndo. Noko kawa ŋgua itula nzâla pama ŋana kamo viama nâ.

⁶⁹ Kala ŋine maka kaloma tawana noko. Maka kasama tu noko nde Maro Kindeni ne Tamâta Sapâŋa.”

⁷⁰ Aku Yesu itu lâ kawanzi tu, “Naŋa warakâŋgu apatea miki saŋao kanaanzi rua lâ. Andeta tamâta tonje lâ ŋginimi nde Sadana ne tamâta!”

⁷¹ (Yesu iporo ŋgua ŋine ŋana Judas, i Saimon Iskariot natu. I nde tonje lâ kinzi pâri-tamâta saŋao kanaanzi rua, andeta muli i io Yesu lâ kinzi kazâŋa tamâta mbaunzi ilo.)

7

Yesu ilâ Jerusalem lawea ŋana imora Juda nenzi kumbwa tonje

¹ Ninde ilâ lâ, ŋinenŋa Yesu iyoka ilâ pa lawea pinde lâ Galilaya tâno. I tini pwâka tu iyoka lâ Judia tâno, ŋana tu kinzi Juda tamâta ŋalaŋala simo ŋinde nde ilonzi tu sipu i pâta imâte.

² Yesu iveta mine lee, ŋinenŋa Juda nenzi kumbwa ŋana simo pâla ilo ikura sânda taitu kê, nde imâ ipânŋa laiti lâ.

³ Mine kala Yesu tai kinzi nde simâ papa ku sipai tu, “Ara ŋana noko ma kupile nia ŋine ku pwoka kulâ pa Judia tâno. Ambo noko ma kuveta mine, ande kinzi tamâta muŋga kalonzi tawanano ŋinde ma sikura tu simora noko kuveta mâsi kaika pinde.

⁴ Nana tu ambo tamâta tonje itu ipatula i tamwata kilala pwataki panzi tamâta, ande i ma uru ipavea nâ ku iveta ne wurâta, ande tia. Ayo, noko uru kuveta mâsi kaika pinde; mine nde ara ŋana noko ma

kupatua lâ nia yo, lâ kinzi tamâta rârâni naonzi.”

⁵ Yesu tai kinzi siporo ŋgua mine, ŋana tu kinzi warakanzi kala ŋandai kalonzi tawana i ŋga.

⁶ Mine kala Yesu itu lâ kawanzi tu, “Nanenŋu zo sonde nde ipânŋa tia yo. Anŋa miki warakami nemi zo sonde nde zo rârâni.

⁷ Sâ tonje ikeno ŋana ivetanzi tâno tamâta wisinzi nâna pa miki kê, ande tia. Andeta kinzi wisinzi nâna pa naŋa, ŋana tu naŋa uru atula ŋgua pwataki tu nenzi vetâŋa nde sakamao ndo.

⁸ Miki warakami nâ kakâki kalâ kamora kumbwa ŋalae. Anŋa naŋa nde ma alâ amora kumbwa ŋinde tia, ŋana tu nanenŋu zo sonde nde ipânŋa tia yo.”

⁹ Yesu iporo ŋgua ŋine panzi lâ, aku imo ndaina lâ Galilaya tâno ikura zo pinde.

¹⁰ Yesu tai kinzi nde silâ ŋana simora kumbwa ŋinde marumbu lâ, aku muli, ŋinenŋa Yesu kala ilâ tona. Andeta i ŋandai iyoka nia yo lâ kinzi tamâta naonzi ŋga. Iyoka paveâŋa nâ ilâ.

¹¹ Kinzi Juda tamâta ŋalaŋala nde sikai wurâta siroto ŋana Yesu kê lâ kumbwa ŋinde. Kinzi sikasonjanzi tamâta pinde tu, “Tamâta ŋinde imo ndia.”

¹² Anŋa kinzi tamâta rârâ nde siporo ŋana Yesu kê lâ warakanzi nâ ŋgininzi. Kinzi pinde siporo tu, “I nde tamâta ara”, anŋa pinde nde siporo tu, “I tamâta ara tia. I uru ikai lanjeŋa panzi tamâta.”

¹³ Andeta kinzi rârâni siruru ŋananzi Juda tamâta ŋalaŋala. Mine kala kinzi ŋandai siporo nenzi ŋgua ŋana Yesu kê lâ tamâta ŋinde naonzi ŋga.

¹⁴ Kari pinde ilâ lâ, aku kumbwa ŋalae ŋinde ipânŋa lâ ŋgini. Ninenŋa Yesu ilâ pa Maro Kindeni ne luma sapâŋa, aku imandi ŋana ipanananzi tamâta kê.

¹⁵ Kinzi Juda tamâta ŋalaŋala nde wisinzi motutu, ku siporo tu, “Opopo, tamâta ŋine ŋandai ipono

pepa nana nenda ngua tukuŋa kâ. Mine nde mana mana nga i ne ilo-kalo ipânŋa njae mine, a?”

¹⁶ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, “Ngua kala naŋa uru aporo apananami nŋine, ande naŋa warakânŋu nenŋu ngua, ande tia. Nŋine nde Maro Kindeni kawa ngua, ina isupwana kala amâ.

¹⁷ Ambo tamâta tonŋe ilo patea tu i ma iveta ikura Maro Kindeni ne pateâŋa mine, ande tamâta nŋinde ma isama ngua naŋa uru apananami nŋine kilala sondo. I ma isama sondo tu naŋa warakânŋu nâ nandai apatea ngua nŋine nga. I ma isama tu Maro Kindeni muŋga ipanana naŋa nana ngua nŋine kâ.

¹⁸ Nana tu tamâta ea ikai ngua lâ i tamwata nâ ilo kalo, nŋinenŋa iporo itula pwataki, ande tamâta nŋinde iveta mine nana ipasuka i tamwata nâ. Taitu kalonŋo nga; ambo tamâta tonŋe itu kinzi tamâta ma sipanea tamâta muŋga isupwa i imâ nŋinde nâ, ande tamâta nŋinde nde tamâta nana iporo ngua mao kâ. I ma iporo ngua lanŋe tonŋe tia.

¹⁹ Miki kasama tu sinŋani Mose itula ngua tukuŋa pami. Andeta miki rârâni taitu-taitu uru kalaŋa kapole ngua tukuŋa nŋinde. Mine nde nana sâ kâ nga miki ilomi tu kapu naŋa pâta amâte, a?”

²⁰ Yesu iporo ngua nŋine lâ, nŋinenŋa kinzi tamâta siporo tu, “Opopo, koroani saka tonŋe ipakêe kuku noko! Tamâta ea ilo tu ipu noko pâta kumâte, a?”

²¹ Andeta Yesu iporo ngua lâ kawanzi tu, “Naŋa muŋga aveta mâsi kaika taitu nâ, kala miki rârâni wisimi motutu.

²² Miki uru kavenzi natumi karaenzi lâ pwareâŋa ne zo sapâŋa, ikura Mose ne ngua tukuŋa itula pami mine. (Andeta Mose nandai imuŋga nana iveta vetâŋa nŋinde nga. Sinŋani miki timbumi uru siveta mine.)

²³ Miki kalomi tawana tu Mose ne ngua tukuŋa nana karae-veŋa kâ nde ipole ngua tukuŋa nana

pwareâŋa ne zo sapâŋa kâ. Mine kala miki uru kavenzi natumi tamâne karaenzi lâ pwareâŋa ne zo sapâŋa. Anŋa naŋa nde muŋga aveta tamâta tonŋe tini ndoni sondo lâ pwareâŋa ne zo sapâŋa. Mine kala nana sâ kâ nga miki wisimi nâna pa naŋa, a?”

²⁴ Miki uru kaporo ngua soki walele nâ nana nanenŋu vetâŋa kâ. Andeta naŋa apaimi tu ma kaveta mine ndimo. Ara nana miki ma kalomi nŋere sondo muŋga lâ, nŋinenŋa kaporo ngua sondo nâ nana nanenŋu vetâŋa kâ.”

Kinzi tamâta ilonzi tu sisama Yesu kilala sondo

²⁵ Yesu iporo ngua nŋine lâ, nŋinenŋa kinzi tamâta pinde uru simo Jerusalem lawea nde sipaka-sonŋa warakanzi tu, “Opopo, tiambo ina kala tamâtani nŋine kinzi situ sipu pâta imâte, tiya?”

²⁶ Andeta kamora nga! Imo iporo ngua lâ nia yo, taitu kinzi tamâta nalanala nde siporo ngua tonŋe lâ i kawa tia ndo. Tiambo kinzi ilonzi patea tu i nde Kirisi, tiya?”

²⁷ Andeta kinda kalonda tawana tu lâ zo nana Kirisi ma imâ ipânŋa, ande kinzi tamâta rârâni ma sizizâla nana i ne lawea tina kâ. Anŋa tamâta nŋine ne lawea tina, ande kinda tasama lâ.”

²⁸ Yesu nde imo Maro Kindeni ne luma sapâŋa ne nŋumbi ilo ku ipanananzi tamâta yo, nŋinenŋa isuŋa kawa kâki njae ku iporo tu, “O, miki kasama naŋa kilalânŋu marumbu lâ, a? Anŋa miki kasama nanenŋu lawea tina mine nâ, a? Kalonŋo nga; naŋa nandai akai warakânŋu ndamwânŋu kala amâ amo nŋine. Taitu Maro Kindeni, ina isupwa naŋa kala amâ, ande i Mao Tamwata. Miki kasama i kilala tia.

²⁹ Anŋa naŋa nde asama i kilala sondo, nana tu naŋa muŋga amo kuku i, aku ina isupwana kala amâ.”

³⁰ Yesu iporo ngua nŋine lâ, nŋinenŋa kinzi tamâta pinde siveta nana sikale i kaika kâ. Andeta sikura tia, nana tu i ne zo sondo

ñana vetâña mine ma ipânga papa kâ, ande ipânga tia yo.

³¹ Anğa kinzi tamâta rârâ lâ ngu ninde nde kalonzi tawana Yesu. Kinzi siporo tu, “Njine nde Kirisi tamwata, nana tu tamâta tonje ikura tu iveta mâsi kaika rârâ, kambwanenzi ipole tamâta njine ne mâsi kaika, ande tia ndo.”

³² Kinzi tamâta pinde lâ Parisai ngu nde silononzi tamâta siporo ngua mine nana Yesu kâ. Mine kala kinzi patarawâña tamâta njalanala sitavanzi Parisai tamâta nde sisupwanzi luma sapâña ne sambara pinde tu sikai Yesu kaika kâ.

³³ Njine nğa Yesu iporo tu, “Nana ma amo kumi ikura zo mbuku taitu nâ, njine nğa ma apilemi ku alâ pa i ninde munğa isupwana kala amâ.

³⁴ Miki ma karoto nana nana kâ, andeta ma kasânda kulungu tia. Aku miki kakura tu kalâ nia nana ma amo njinde, ande tia.”

³⁵ Andeta kinzi Juda tamâta njalanala nde siporo lâ warakanzi nâ ngininzi tu, “Ayo, tamâta njine ma ilâ sinia kala kindâ takura tia nana tasânda i kulu kâ, a? Tiambo i ma ilâ kinzi tinikoa ngu nenzi lawea ikeno malawae, kindâ seenda pinde simo njinde, aku ma ipananzi tinikoa, tiya?

³⁶ Iporo tu kindâ ma taroto nana i kâ, andeta ma tasânda kulu tia. Aku iporo tu kindâ takura tu talâ nia i ma imo njinde, ande tia. Ayo, ngua njine nde duvi mana.”

Yesu itula ngua nana via ne lââ

³⁷ Juda nenzi kumbwa njinde nde laiti nana marumbu kâ, aku kari taitu nâ keno mo njai yo. Njine nğa lâ zo njalae njinde, Yesu imandi ku isarâwa kawa njalae mine tu, “Noko tamâta ea kurakoña nana lââ kâ, ande kumâ pa nana, aku ma lââ alano kunu.

³⁸ Nana tu Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Tamâta ea kalo tawana nana, ande via ne lââ ma isâko lâ tamâta njinde ilo, aku ma irere ilâ’.”

³⁹ Yesu ne ngua tambirâña njine duvi nde mine: kinzi tamâta ea kalonzi tawana i, ande muli kinzi njinde sikai Koroani Sapâña. Andeta pa zo njinde, Koroani Sapâña nde ilâ panzi kalo-tawana tamâta tia yo, nana tu Yesu imo kunzi yo, aku njandai itaulo ilâ pa Maro Kindeni nğa.

Kinzi tamâta sipwa pwataki simo ngu rua

⁴⁰ Kinzi tamâta pinde siloño Yesu ne ngua njinde, njine nğa siporo tu, “Mao nâ, tamâtani njaina nde nguatulâña tamâta njinde kindâ uru tao tininda papa!”

⁴¹ Aku pinde nde siporo tu, “I nde Kirisi ma!” Anğa pinde nde siporo tu, “Yoo, tamâta njine nde Galilaya tâno warika, aku Kirisi ma ipânga lâ Galilaya tâno tia ndo!”

⁴² Nana tu Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu Kirisi ma ipânga lâ Koipu Njalae Daviti see, aku ma ipânga lâ Daviti ne lawea tina, Betlehem.”

⁴³ Mine kala kinzi tamâta sipwa pwataki simo ngu rua nana Yesu kâ.

⁴⁴ Kinzi pinde situ ma sikale i kaika. Andeta njandai siveta mine nğa.

Kinzi Juda tamâta njalanala kalonzi tawana Yesu tia

⁴⁵ Tia ku luma sapâña ne sambara njinde nde sitaulo silâ panzi patarawâña tamâta njalanala wa kinzi Parisai tamâta wa. Aku kinzi patarawâña tamâta njalanala njinde nde sikasonanzi tu, “Ayo, nana sâ kâ nğa miki njandai kakai Yesu kamâ, a?”

⁴⁶ Andeta kinzi sambara situ lâ kawanzi tu, “Opopo, tamâta tonje munğa iporo ngua irerege kuku tamâta njinde ne ngua, ande tia ndo!”

⁴⁷ Andeta kinzi Parisai tamâta nde siporo taulo tu, “Wa, tiambo ilane miki wa, tiya?”

⁴⁸ Miki kalomi ngere nana maka tamâta njalanala wa maka Parisai

ngu wa. Maka ea kaloma tawana i, a? Tia ndo!

⁴⁹ Anġa kinzi tamâta ngu njinde ilonzi kalonzi kapa, kala sizizâla ndo njana Mose ne ngua tukuġa kâ. Ara njana Maro Kindeni ma izavarunzi tamâta njinde!”

⁵⁰ Andeta Parisai tamâta tonġe, i ġa tu Nikoteme, nde imo ndaina kunzi tamâta njalaġala njinde. Ina kala tamâtani ndaina muġga ipavea ku ilâ pa Yesu. Aku ipainzi nuwala tu,

⁵¹ “Kaloġo ġga; kinda nenda ngua tukuġa ikeno mine: ambo kinda ilonda tu tapare nia pa tamâta tonġe ġana i ne vetâġa soki kâ, ande kinda ma taloġo ngua lâ i tamwata kawa muġga lâ ġga, ġana ma tasama sondo ġana vetâġa ndia i muġga iveta njinde.”

⁵² Andeta i nuwala tamâta njalaġala nde siporo taulo tu, “O, tiambo noko kala nde Galilaya tâno warika, a? Kulâ kupono Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini njinde sondo ġga. Njineġga noko ma kusama tu Galilaya tâno nde ngua-tulâġa tamâta mao tonġe ne lawea tina, ande tia ndo.”

8

[Kinzi sikai taine tonġe muġga iveta kiesaka simâ pa Yesu

¹ Njineġga kinzi Juda tamâta njinde nde silâ pa warakanzi nenzi luma. Anġa Yesu nde ilâ pa Oliv Tuu.

² Aku wurita kilo, mbwale pwataki lâ, njineġga Yesu itaulo ilâ pa Maro Kindeni ne luma sapâġa kilo. Anġa kinzi tamâta râranî nde simâ lee sipasau sinġe i lâ. Njineġga isaġona njana ipanananzi kâ.

³ Andeta kinzi pananâġa tamâta njana ngua tukuġa kâ pinde, anġa kinzi Parisai tamâta pinde, ande sikai taine tonġe simâ pa Yesu. Taine njinde nde tamâne tonġe

kaiwa, andeta muġga kinzi tamâta pinde simora taine njinde iveta saka-mao kuku tamâne tonġe. Mine kala sikai taine njinde simâ, aku sinġunu imandi lâ kinzi tamâta râranî naonzi.

⁴ Aku sipai Yesu tu, “Pananâġa, taine njine nde tamâne tonġe kaiwa, andeta kinzi simora i iveta sakamao kuku tamâne tonġe.

⁵ Lâ kinda nenda ngua tukuġa, ande Mose itu ngua kaika tu kinda ma mira nâ tasia taine mine imâte. Anġa noko ilo mana.”

⁶ Kinzi situ Yesu ma iporo ngua tonġe soki tâ, ikura njana sikai i kaika ku sio lâ ngua nia. Ambo taitu Yesu nde itundu, aku mbau sili ilâ inġere ngua pinde lâ tâno tini.

⁷ Tia ku kinzi tamâta njinde simo nâ sikasoġa Yesu. Njineġga Yesu nao kâki ku ipainzi tu, “Tamâta ea lâ miki nġinimi muġga iveta kiesaka tonġe tia, ande tamâta njinde ikura tu imuġga pami njana mira nâ isia taine njine.”

⁸ Yesu iporo ngua njine lâ, njineġga itundu kilo ku inġere ngua pinde kilo lâ tâno tini.

⁹ Kinzi tamâta njinde nde siloġo Yesu ne ngua njine, aku kawanzi buu nâ. Njineġga kinzi râranî taitu-taitu nde sipile nia njinde ku silâ. Kinzi tamâta kokoġa silâ muġga, njineġga kinzi tamâta lâlu nde soka mulinzi kala silâ mine nâ. Kinzi siveta mine lee marumbu, aku Yesu simbo nâ imo nia ndaina. Anġa taine nde imandi yo, imo Yesu nao.

¹⁰ Njineġga Yesu nao kâki kilo ku ikasoġa taine njinde tu, “Taine, anġa kinzi simo ndia. Tiambo tamâta tonġe tia njana italea noko, tiya?”

¹¹ Aku taine nde iporo tu, “Tamâta Njale, tamâta tonġe njana iveta mine, ande tia.” Aku Yesu ipai tu, “Naġa kala ma atalea noko, ande tia. Noko kulâ. Taitu njine naġa apaino tu noko ma kuveta kiesaka mine kilo ndimo.”] *

* **8:11** 8:1-11 Nia ndoyo, ngua njine kala ikeno ngumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonġe ipânġa lâ muli nde isenġe ngua njine ilâ kuku ngua ikeno muġga.

Yesu nde tâno ne sinâla

12 Njinde ilâ lâ, aku muli nga Yesu iporo ngua panzi tamâta kilo mine tu, “Naña nde tâno ne sinâla. Tamâta ea ipono muli pa naña, ande i ma imo tava sinâla nana via kâ, aku ma iyoka kondoma ilo kilo tia.”

13 Njineŋga kinzi Parisai tamâta pinde nde siporo tu, “Ayo, kala njine noko pwai noko tamwata nâ ndamwa ku kuporo kutula ngua nana noko tamwata kâ. Mine kala noko ne ngua nde kaa nâ.”

14 Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, “Mao nâ, naña atula ngua nana naña warakâŋgu kâ. Andeta nanenŋu ngua nde mao kanaŋo. Miki kalomi ngere sonde nga; naña asama lâ nana nia njinde munŋa apile kala amâ amo ŋai. Aku mine nâ, naña asama lâ nana nia njinde mwanga nga ma alâ papa. Anŋa miki nde kasama njinde tia.

15 Miki uru kakai tamâta nâ nenzi ilo-kalo, njineŋga kapa ngua nana kapare nia panzi tamâta. Anŋa naña ŋandai aveta mine nga.

16 Miki kaloŋo nga; ambo naña ma apa ngua nana pareŋa-nia kâ pa tamâta tonŋe, ande nanenŋu ngua njinde nde sonde ndo, nana tu ŋandai naña simboŋgu nâ aveta njine. Naña Mama, ina isupwana kala amâ, ande i uru iveta wurâta njinde kuku naña.

17 Miki nemi ngua tukuŋa tonŋe ikeno mine: ‘Ambo tamâta rua situla ngua kaŋa taituni lâ ngua nia, ande nenzi ngua njinde nde mao’.

18 Ayo, naña atula ngua nana naña warakâŋgu kâ, aku Mama, ina isupwana kala amâ, ande i kala itula ngua kie taituni nana naña kâ. Mine kala ngua njinde nde mao nâ.”

19 Yesu iporo ngua njine lâ, njineŋga kinzi sikasoŋa tu, “Anŋa noko tama imo ndia.” Yesu nde itu lâ kawanzi tu, “Miki kasama naña kilalâŋgu tia, aku mine nâ, miki kasama Mama kilala tia. Ambo miki

kasama naña kilalâŋgu, ande ma kasama Mama kilala tona. Andeta tia.”

20 Yesu iporo ngua njine rârâni lâ Maro Kindeni ne luma sapâŋa ne ngumbi ilo. Ipanananzi tamâta lâ patarawâŋa nia njinde kinzi tamâta uru sio nenzi mbumbu ilâ pa Maro Kindeni. Andeta tamâta tonŋe ikura tu ikale i kaika nde tia, nana tu i ne zo sonde nana vetâŋa mine ma ipâŋga papa kâ, ande ipâŋga tia yo.

Yesu iporo tu kinzi sikura tu silâ nia i ma ilâ njinde, ande tia

21 Njineŋga Yesu iporo ngua kilo panzi Juda tamâta mine tu, “Naña ma apilemi alâ, aku miki ma karoto nana naña kâ. Andeta miki ma kamâte, aku nemi kiesaka ma keno tinimi ku imo nâ. Miki kakura tu kalâ nia naña ma alâ njinde, ande tia.”

22 Mine kala kinzi Juda tamâta ŋalaŋala nde siporo imâ warakanzi nâ ŋgininzi tu, “Iporo tu kinda takura tu talâ nia i ma ilâ njinde, ande tia. Tiambo i ma ipayaula tamwata karae ku imâte, tiya?”

23 Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, “Miki niami nde tâno njine kala ikeno lâmbu, anŋa naña niâŋgu nde ikeno âta. Tâno njine nde miki nemi lawea tina, andeta tâno njine nde nanenŋu lawea tina, ande tia.

24 Nana duvi njine kâ naña munŋa apaimi tu miki ma kamâte, aku nemi kiesaka ma keno tinimi ku imo nâ. ‘Naŋani Warakâŋgu Kala Njine’. † Ambo miki kalomi tawana njinde tia, ande mao nâ, miki ma kamâte, aku nemi kiesaka ma keno tinimi ku imo nâ.”

25 Njineŋga kinzi sikasoŋa Yesu tu, “Noko nde ea.” Ande Yesu iporo taulo tu, “Singani, aku imâ lee ipâŋga lâ zo njine, ande naña uru aporo atula kilalâŋgu pwataki kaloŋo lâ.

26 Mine nde naña akura tu aporo ngua rârâ nana miki kâ, aku naña

† 8:24 24 Nia ndoyo Maro Kindeni ipatua pa Mose, aku iporo tu “Naña ŋaŋgu mine; ‘Naŋani Warakâŋgu Kala Njine’.” Mine kala Yesu ne ngua njine itula pwataki tu i nde Maro Nalae (Kisim Bek 3:14).

akura tu apa ngua nana pareña-
nia kâ pami nana nemi vetâña
rârâni kâ. Andeta naña ma aporo
nanengu ngua nâ tia. I ninde
munğa isupwa naña kala amâ, ande
i Mao Tamwata. Aku ngua ndia
rârâni naña aloño iporo ninde, ande
naña uru atula nguani ndaina nâ
pwataki panzi tamâta.”

²⁷ Yesu iporo ngua nîne panzi
nana i Tama kâ, andeta kinzi siz-
izâla nana ngua nîne ne duvi kâ.

²⁸ Mine kala Yesu ipainzi tu, “Muli
nga, ande miki ma kasuka naña
Tamâta Natu kâki. Aku pa zo
ninde, nînega miki ma kasama
tu, ‘Nañani Warakângu Kala Nîne’.
Aku miki ma kasama tu naña
ñandai uru aveta ikura warakângu
nâ nengu pateâña nga. Ngua ndia
rârâni Mama ilua naña tu atula
pwataki, ande naña uru atula ngua
ndainani nâ.

²⁹ I munğa isupwana kala amâ,
aku i uru imo kuna. Ikura zo rârâni
naña uru aveta vetâña rârâni i ilo
papa ninde. Mine kala i ñandai ipile
naña kala amo simbonğu nâ nga.”

³⁰ Yesu iporo ngua nîne marumbu
tia yo, ande kinzi tamâta rârâ siloño
ku sio nenzi kalo-tawana ilâ papa i.

*Ngua mao ikura tu iyautenzi
tamâta piti lâ kiesaka ne nimbu*

³¹ Nînega Yesu iporo panzi
Juda tamâta ninde munğa kalonzi
tawana i, aku ipainzi tu, “Ambo
miki ma kapaveta kuku ngua rârâni
naña munğa apananami ninde,
and ninde ma itula pwataki tu
nemi kalo-tawana nde mao kanaño.

³² Mine nde miki ma kasama ngua
mao marumbu lâ, aku ngua mao
ninde ma iyautemi piti.”

³³ Nînega kinzi siporo taulo tu,
“Ayo, maka nde Abraham ne vâsa
ma! Tamâta tonge munğa ikaima
kaika ku iveta maka kapânga i ne
wurâta tamâta kaa nâ, ande tia
ndo. Mine nde nana sâ kâ nga
noko kuporo tu ngua mao ma iyaute
maka piti, a?”

³⁴ Ande Yesu itu lâ kawanzi tu,
“Naña aporo ngua mao nâ pami;
tamâta ea uru iveta kiesaka, ande
ninde itogo kiesaka iveta tamâta
ninde ipânga i ne wurâta tamâta
kaa nâ, nana tu kiesaka ikale i kaika
ndo lâ.

³⁵ Ambo tamâta tonge imo tamâta
ñalae tonge ne wurâta tamâta kaa
nâ, ande i ma imo rege-rege kunzi
tamâta ñalae ninde see, ande tia.
Andeta tamâta ñalae ninde natu
tamâne nde i see. Mine kala i natu
ninde uru imo kuku tama ikura zo
rârâni.

³⁶ Ambo naña Tamâta Natu ma
ayaute miki piti, ande miki ma kamo
ara ndo.

³⁷ Naña asama tu miki nde Abra-
ham ne vâsa. Andeta miki kapu
mulimi pa nanengu ngua marumbu
lâ, kala ilomi patea tu ma kapu naña
pâta amâte.

³⁸ Naña uru atula ngua nana
vetâña rârâni Mama munğa itula
pa naña ninde. Andeta miki uru
kaveta ikura tamami nâ ne ngua.”

³⁹ Kinzi Juda tamâta ñalanala
siloño Yesu ne ngua nîne, nînega
siporo taulo tu, “Wa, maka tamama
nde Abraham!” Andeta Yesu ipainzi
tu, “Ambo miki nde Abraham ne
vâsa mao, ande miki ma kaveta
ikura i munğa iveta mine. Andeta
tia.

⁴⁰ Maro Kindeni munğa itula ngua
mao pa naña, aku naña uru atula
nguani ndaina. Andeta miki katu
kapu naña pâta amâte. Opopo,
Abraham munğa iveta vetâña kie
mine tia ndo!

⁴¹ Miki kaveta vetâñani ndaina
tamami uru iveta.” Andeta kinzi
Juda tamâta ñalanala nde siporo
taulo tu, “Maka kapânga lâ nia maa
tia ndo! Maro Kindeni tamwata
simbo nâ nde maka tamama!”

⁴² Andeta Yesu ipainzi tu, “Naña
munğa amo kuku Maro Kindeni,
kala nîne amo naina. Ambo tu Maro
Kindeni nde miki tamami mao, ande
miki ilomi ma keno ndo pa naña.
Andeta tia. Naña ñandai amâ nîne

ikura warakânğu nâ nengu pateâņa nga. Maro Kindeni isupwa naņa kala amâ.

⁴³ Nana sâ kâ nga miki kazizâla nana nanengu ngua duvi kâ, a? Njine nde duvi mine: miki tinimi pwâka tu kapaveta kuku naņa kawânğu ngua.

⁴⁴ Miki nde tamami Sadana i natu wukale, aku miki katu kaveta ikura i ne pateâņa mine. Singani njinde i uru ipunzi tamâta pâta simâte, kala njine i uru iveta mine ku imo nâ. I ilo keno pa ngua mao wa vetâņa mao wa, ande tia ndo kanaņo, nana tu i iporo ngua mao tonĝe tia ndo. Lâ zo ndia iporo ngua laņeņa, ande iporo ngua ikura i kilala mine, nana tu i nde ngua laņeņa warika. Ngua laņeņa rârâni tama kala i.

⁴⁵ Anĝa naņa nde aporo ngua mao nâ, aku nana duvi njinde kâ miki kalomi tawana nanengu ngua tia.

⁴⁶ Noko ea pwura nana kutula pwataki tu kiesaka tonĝe ikeno naņa tiningu, a? Tia ndo! Naņa aporo ngua mao nâ; mine nde nana sâ kâ nga miki kalomi tawana nanengu ngua tia, a?

⁴⁷ Maro Kindeni ne tamâta rârâni uru sipono muli pa i kawa ngua. Anĝa miki nde Maro Kindeni ne tamâta tia ndo. Mine kala miki uru kapono muli pa i kawa ngua, ande tia.”

Yesu itula i tamwata kilala pwataki tu i nde Maro Njalae

⁴⁸ Njineņa kinzi Juda tamâta nalanala siporo ngua pavaligiņa pa Yesu tu, “Ayo, maka muņa kaporo ngua mao kanaņo nana noko kâ. Noko nde Juda lawea warika tia ndo. Noko nde Samaria tamwata sakamao, aku koroani saka ipakâe kuno!”

⁴⁹ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, “Koroani saka ipakâe kuku naņa tia ndo. Mao nâ, naņa uru asuka Mama nâ kâki, anĝa miki uru katawa naņa nânğu ndue.

⁵⁰ Naņa nandai ilonĝu tu kinzi tamâta ma sisuka naņa nânğu kâki nga. Andeta tonĝe imo, aku i ilo tu

kinzi tamâta rârâni ma sisuka naņa nânğu kâki. Aku i ne pateâņa nde sondo ndo.

⁵¹ Naņa aporo ngua mao nâ pami; tamâta ea ipono muli pa nanengu ngua, ande i ma imâte tia ku tia ndo.”

⁵² Njineņa kinzi Juda tamâta nalanala sipai tu, “Oe, kala njineņa maka kasama mao tu koroani saka ipakâe kuku noko! Nana tu Abraham imâte lâ, aku kinzi ngua-tulâņa tamâta muņĝâņa kala simâte mine nâ. Anĝa noko kuporo tu tamâta ea ipono muli pa noko ne ngua ma imâte tia!

⁵³ Mao nâ, timbunda Abraham imâte lâ. Tiambo noko kupamorai tu noko nde tamâta njalae, aku kupole Abraham, tiya? Aku kinzi ngua-tulâņa tamâta muņĝâņa kala simâte mine nâ. Ayo, noko kutu noko nde ea, a?”

⁵⁴ Yesu nde itu lâ kawanzi tu, “Ambo naņa ma asuka warakânğu nânğu kâki, ande naņa nânğu ma ikeno kaa nâ. Andeta naņa Mama uru isuka nânğu kâki. Miki uru kapatu naņa Mama nâ tu, ‘Kinda nenda Maro Njalae Kindeni’.

⁵⁵ Miki kasama i kilala tia ndo, anĝa naņa nde asama i kilala sondo. Ambo naņa ma aporo tu naņa azizâla nana i kilala kâ, ande naņa ma amo laņeņa tamwatânğu, atogo miki mine. Andeta tia. Naņa asama i kilala sondo, aku uru apono muli pa i kawa ngua.

⁵⁶ Nia ndoyo miki timbumi Abraham isama tu i ma imora nanengu zo nana amâ kâ, aku indeka pâta nana njinde kâ. Njineņa imora zo njinde marumbu lâ, aku i ilo ara ndo.”

⁵⁷ Andeta kinzi Juda tamâta nalanala nde sipai tu, “Wa, noko ne mbwera tamâta rua kanaņo saņao (50) tia yo! Mine nde mana mana nga noko muņa kumora Abraham, a?”

⁵⁸ Yesu itu lâ kawanzi tu, “Naņa aporo mao nâ pami; lâ zo njinde Abraham tina ipagugua i tia yo,

ande ‘Nanani Warakângu Kala Nine’.”

⁵⁹ Yesu iporo ngua njine, aku marumbu; kinzi Juda tamâta nalanala mbaunzi ilâ sikai mira tu sisia i pâta imâte kê. Andeta Yesu ipavea nâ, aku ipile Maro Kindeni ne luma sapâña, ku ilâ.

9

Tamâta tonje mata leva-leva, i parina

¹ Yesu nde iyoka ilâ, aku mata ilâ imora tamâta tonje, i mata leva-leva. I mata leva-leva mine lâ zo muŋgâña tina ipagugua i, aku imo mine lee imâ ipânga lâ zo njinde.

² Aku Yesu ne pâri-tamâta nde sikasona Yesu tu, “Pananâña, ea iveta kiesaka kala tamâta njine tina ipagugua i imo mata leva-leva mine. Tiambo tamâta njine tamwata ne kiesaka iveta i imo mine, tiya?, i tina-tama nenzi kiesaka iveta i imo mine.”

³ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, “I ne kiesaka wa tina-tama nenzi kiesaka wa iveta tamâta njine imo mata leva-leva mine, ande tia. I imo mine nana duvi njine: Maro Kindeni ipatea tu i tamwata ne walo kaika ma ipânga pwataki lâ tamâta njine tini.

⁴ Kari nde ikâki lâ, aku ipane nia lâ. Mine kala ara nana kinda ma taveta wurâta ikura Maro Kindeni ne pateâña mine. I muŋga isupwana nana aveta wurâta njinde kê. Kondoma nde imâ ipânga laiti lâ. Ambo kondoma ma imâ ipânga lâ, ande kinzi tamâta ma sikura tu siveta wurâta tia.

⁵ Lâ zo njine nana amo tâno kulu yo, ande nana nde tâno njine ne sinâla.”

⁶ Yesu iporo ngua njine lâ, njinnga isupwara tâno ku igema tava veli-veli. Igema lâ, njinnga iponda tâno njinde lâ tamâta njinde mata.

⁷ Njinnga Yesu ipai tu, “Noko kulâ ku kupua nao lâ Siloam Lââ Bwalika.” (Noa “Siloam” njine nde

duvi mine: “Isupwa”.) Mine kala tamâta njinde ilâ, aku ipua nao. Aku i mata ara lâ, kala imora pwataki. Njinnga itaulo ilâ pa tamwata ne luma.

⁸ Itaulo pa ne luma, ande i ne lawea taitu simora i. Aku kinzi tamâta muŋga simora i isanona nzâla ngame isarâwa mbumbu panzi tamâta, ande kinzi njinde kala simora ku sipakasona tu, “Tiambo tamâtani naina muŋga isanona nzâla ngame ku isarâwa panzi tamâta tu mbumbu silua, tiya?”

⁹ Kinzi pinde nde siporo tu, “Mao nâ, tamâtani kala njine”. Anja pinde nde siporo tu, “Mine tia. I nao rege-rege tava tamâtani njinde, andeta i nde tamâta tonje.” Anja i tamwata iporo pwataki tu, “Nanani kala i”.

¹⁰ Njinnga sikasona i tu, “Mana mana nga noko mata ara lâ.”

¹¹ Aku iporo taulo tu, “Tamâta njinde sipatu na tu Yesu, ande ikai tâno ku iveta ipânga mbariri, njinnga iponda lâ matângu. Iveta mine lâ, njinnga ipai nana tu, ‘Kulâ kupua nao lâ Siloam Lââ Bwalika’. Mine kala nana alâ apua naongu, aku ndainani nâ matângu ara lâ, kala amora pwataki.”

¹² Njinnga kinzi sikasona tamâta njinde kilo tu, “Anja tamâta njinde imo ndia.” Ande iporo taulo tu, “Nana asama tia”.

¹³ Tia ku kinzi sikai tamâta njinde muŋga i mata leva-leva, aku silâ panzi Parisai tamâta pinde.

¹⁴ Njinde nde pwareâña ne zo sapâña, andeta Yesu iveta tâno mbariri njinnga iveta tamâta njinde mata ara lâ zoni ndaina.

¹⁵ Njinnga kinzi Parisai tamâta kala sikasona tamâta njinde tu, “Noko mata ipânga ara mâsi mana.” Aku ipainzi tu, “I iponda tâno mbariri lâ matângu, njinnga apua naongu, kala njine nana amora pwataki.”

¹⁶ Andeta kinzi Parisai tamâta pinde siporo tu, “Tamâta kala

iveta vetâŋa ñine nde ilaŋa ipole ŋgua tukuŋa ñana pwareŋa ne zo sapâŋa kâ. Mine kala kinda tasama tu Maro Kindeni ñandai isupwa i imâ ŋga.” Anŋa kinzi pinde nde siporo tu, “Wa, kiesaka tamâta tonŋe ikura tu iveta mâsi kaika mine tia ndo!” Mine kala kinzi Parisai tamâta sipwa pwataki simo ŋgu rua.

¹⁷ Tia ku kinzi sikasoŋa tamâta ñinde mine tu, “Noko muŋga kuporo tu i iveta noko mata ara lâ, kala kumora pwataki. Mine nde noko ilo mana ñana tamâta ñinde kâ.” Aku tamâta ñinde iporo taulo tu, “I nde ŋgua-tulâŋa tamâta tonŋe”.

¹⁸ Andeta kinzi Juda tamâta ñalaŋala ñandai kalonzi tawana tu tamâta ñinde muŋga mata leva-leva, ñineŋga imora pwataki. Mine kala sipasupwa ilâ panzi tamâta ñinde tina-tama tu simâ.

¹⁹ Kinzi rua simâ sipâŋga lâ, ñineŋga kinzi Parisai tamâta sikasoŋanzi tu, “Tamâtani ñaina nde miki natumi, tiya? Ambo mine, ande lâ zo ñinde miki kapagugua i, ande ipâŋga tava mata leva-leva, tiya? Ambo mine, ande mana mana ŋga i mata ara lâ kala imora pwataki, a?”

²⁰ Aku tamâta ñinde tina-tama nde siporo taulo tu, “Maka kasama tu maka natuma kala ñine. Aku kasama tu lâ zo ñinde maka kapagugua i, ande ipâŋga tava mata leva-leva.

²¹ Andeta vetâŋa ndia ipâŋga papa kala i mata ara lâ, ande ñine maka kasama tia. Aku tamâta ea iveta i mata ara kala imora pwataki, ande kasama ñine tia wa. Miki kakasoŋa i tamwata. I ñandai lâlu mota ŋga; ikura tu ipatula tamwata parina pami.”

²² Tina-tama siporo ŋgua mine ñana duvi ñine: kinzi siruru ñananzi Juda tamâta ñalaŋala. Kinzi tamâta ñalaŋala muŋga sipa ŋgua tu ambo tamâta tonŋe iporo ipatula ne kalo-tawana pwataki tu

Yesu nde Kirisi, ande kinzi ma sijara tamâta ñinde imo niaka ñana nenzi ŋgu.

²³ Ñana duvi ñinde kâ, ande tamâta ñinde tina-tama siporo ŋgua tu, “I ñandai lâlu mota ŋga. Miki kakasoŋa i tamwata.”

²⁴ Ñineŋga kinzi Parisai tamâta sisarâwa pa tamâtani ñinde muŋga mata leva-leva tu itaulo imâ kilo kâ. Imâ ipâŋga lâ, ñineŋga sipai tu, “Noko ma kupa ŋgua lâ Maro Kindeni nao tu noko ma kuporo ŋgua mao nâ pa maka! Maka kasama tu tamâtani kala iveta noko mata ara ñinde, ande i nde kiesaka tamwata.”

²⁵ Ande tamâta ñinde iporo taulo tu, “Tiambo i nde kiesaka tamwata tâku tia tâku. Ñine naŋa asama tia. Taitu naŋa asama ñine lâ: muŋga, naŋa matâŋgu leva-leva, kala ñine matâŋgu ara lâ.”

²⁶ Ñineŋga sikasoŋa tu, “Iveta mana pa noko, a? Iveta mâsi ndia kala noko mata ara lâ.”

²⁷ Andeta tamâta ñinde iporo lâ kawanzi tu, “Opopo, naŋa muŋga atula ŋgua ñine pwataki pa miki kaloŋo lâ. Andeta miki tinimi pwâka tu kalomi tawana nanenŋu ŋgua. Mine nde ñana sâ kâ ŋga miki kano naŋa tu apatula parinâŋgu pami kilo, a? Tiambo miki kala katu kaponu muli pa i, a?”

²⁸ Kinzi Parisai tamâta wisinzi nâna ñana i ne ŋgua ñinde kâ. Mine kala siporo ŋgua sakamao papa ku sipai tu, “Nokoni kala kaponu muli pa tamâta ñinde! Anŋa maka nde kaponu muli pa Mose.

²⁹ Maka kasama tu Maro Kindeni muŋga itula ŋgua pa Mose. Anŋa tamâta ñinde, ande iyoka pa sinia imâ, a? Ñine maka kasama tia.”

³⁰ Andeta tamâta ñinde nde ipainzi tu, “Ayo, ñine nde vetâŋa kie tonŋe! Tamâta ñinde iveta naŋa matâŋgu ara lâ, andeta miki kazizâla tu iyoka pa sinia imâ!

³¹ Kinda tasama tu Maro Kindeni uru ipaloŋo pa kiesaka tamwatanzi

nenzi naŋa, ande tia. Taitu kalonjo nga; ambo tamâta tonje uru ipanea Maro Kindeni ku iveta ikura i ne pateâŋa mine, ande Maro Kindeni ma ipalonjo pa tamâta ninde ne naŋa.

³² Nia ndoyo naŋa apâŋga tâno kulu tava matâŋgu leva-leva, ande ninenŋa naŋa amora pwataki. Siŋani, lâ zo muŋgâŋa Maro Kindeni ipulia samba wa tâno wa, aku imâ lee ipâŋga lâ zo nîne, ande vetâŋa kie mine ipâŋga pa tamâta tonje tia ku tia ndo.

³³ Ambo Maro Kindeni isupwa tamâta ninde tia, ande i ma ikura tu iveta vetâŋa mine tia ndo!"

³⁴ Andeta kinzi Parisai tamâta sipai tu, "Yoo, noko sakamao tina ipaguguanano kupâŋga kumo kiesaka tamwata! Noko ea ipaino tu kupanana maka, a?" Kinzi siporo mine lâ, ninenŋa siŋara i ŋana luma ŋana pasauŋa kê, aku ikâwa ilâ.

Ambo tamâta kalo tawana Yesu tia, ande i imo itogo tamâta mata leva-leva mine

³⁵ Yesu nde ilonjo pâri tu kinzi Parisai tamâta siŋara tamâta ninde ikâwa ilâ lâ, ninenŋa ilâ iroto ŋana. Isânda kulu lâ, ninenŋa ikasona tamâtani ninde tu, "Noko kalo tawana Tamâta Natu, tiya?"

³⁶ Andeta tamâta ninde iporo taulo tu, "Tamâta Nalae, aŋga Tamâta Natu nde ea. Kutula nîne pwataki pa naŋa, aku ma kalonju tawana i."

³⁷ Yesu nde itu lâ kawa tu, "Noko kumora i marumbu lâ. Tamâtani kala nîne imandi iporo ŋgua kuku noko."

³⁸ Ninenŋa tamâta ninde ipai tu, "Maro Nalae, naŋa kalonju tawana!" Aku ipare tuku lâ Yesu nao ŋana ipanea i kê.

³⁹ Aku Yesu ipai tu, "Naŋa amâ amo tâno kulu ŋana atula tamâta nenzi kiesaka ipâŋga nia yo. Mine kala kinzi tamâta muŋga matanzi leva-leva ninde ma simora pwataki,

aŋga kinzi tamâta muŋga matanzi ara ma matanzi leva-leva."

⁴⁰ Kinzi Parisai tamâta pinde nde simo Yesu tini laiti ku silonjo i ne ŋgua ninde. Mine kala sipai tu, "Tiambo noko kutu maka wa nde matama leva-leva, a?"

⁴¹ Aku Yesu itu lâ kawanzi tu, "Ambo miki matami leva-leva, ande pareŋa-nia ma imâ pami ŋana nemi kiesaka kê, ande tia. Taitu miki kaporo tu matami ara. Mine kala pareŋa-nia ŋana nemi kiesaka kê nde keno mo ŋai yo."

10

Yesu imo itogo lama nenzi katonâŋa tamâta ara

¹ Yesu iporo kilo mine tu, "Naŋa aporo ŋgua mao nâ pami; nzâla tonje ikeno lama nenzi ngumbi tini. Ambo tamâta tonje ikai ngumbi ne nzâla ninde piti tia, aŋga isonŋa ngumbi ŋgaŋe ŋana ilâ ngumbi ilo kê, ande tamâta ninde nde nanzare tamwata.

² Taitu miki kalonjo nga; ambo tamâta tonje uru ilâ pa nzâla ŋana ilâ ngumbi ilo kê, ande tamâta ninde nde lama nenzi katonâŋa tamâta.

³ Katonâŋa ŋana ngumbi ne nzâla kê uru ikai nzâla piti pa tamâta ninde. Aku kinzi lama uru sipalonjo pa nenzi katonâŋa ninde kawa ŋgua. I uru isarâwa ipatu ne lama taitu-taitu ŋanzi, aku ikainzi siyâti silâ pa nia yo.

⁴ Ikainzi ne lama rârâni siyâti silâ pa nia yo marumbu lâ, ninenŋa i tamwata iyoka imuŋga panzi. Kinzi lama sisama i kaŋa kilala. Mine kala kinzi uru soka i muli silâ.

⁵ Kinzi lama ma soka tamâta pinde mulinzi, ande tia. Ambo tamâta tonje isarâwa panzi, andeta i ŋandai nenzi katonâŋa nga, ande kinzi lama ma sikâwa pwapwataki silâ, ŋana tu kinzi sisama tamâta taitu nâ kaŋa kilala."

⁶ Yesu iporo ŋgua tambirâŋa nîne panzi Parisai tamâta, andeta kinzi sizizâla ŋana ŋgua nîne ne duvi kê.

⁷ Mine kala Yesu iporo kilo panzi mine tu, “Naŋa aporo ŋgua mao nâ pami; naŋa warakâŋgu nde nzâla ikeno lama nenzi ŋgumbi tini.

⁸ Lâ zo ŋinde naŋa amâ apâŋga tia yo, ande kinzi tamâta rârâ simâ panzi lama. Andeta kinzi ŋinde rârâni nde nzanzare tamwatanzi. Mine kala kinzi lama sipaloŋo pa kaŋanzi, ande tia.

⁹ Mao nâ, naŋa warakâŋgu nde nzâla ikeno ŋgumbi tini. Tamâta ea imâ pa naŋa ŋana ilâ ŋgumbi ilo kê, ande Maro Kindeni ma ikai i piti lâ kondoma ilo, ku ma via mao ilua. Njineŋga tamâta ŋinde ma ilâ wa imâ wa, aku ma isânda unza ara ŋana ika kê.

¹⁰ Andeta nzanzare tamwata uru imâ panzi lama ŋana iveta vetâŋa taitu nâ panzi. I imâ ŋana ipanawenzi wa izavarunzi wa ipunzi pâta simâte wa. Aŋga naŋa nde amâ ŋana via mao alanzi lama kê, kala ma simo ara ndo. Mao nâ, kinzi ma siroto ŋana sâ tonje tia.

¹¹ Naŋa warakâŋgu nde lama nenzi katonâŋa ara. Lama nenzi katonâŋa ara uru ipaveta ŋana ipile tamwata ne via ku imâte ŋana ivilanzi lama kê.

¹² Kinzi tamâta pinde uru sikai wurâta ŋana sikatonanzi lama kê, andeta kinzi nde wurâta tamâta nâ. Kinzi ŋandai lama nenzi katonâŋa tamâta mao ŋga. Mine kala, ambo tamâta ŋinde simora mbwâmbwa saka imâ ŋana iyaulanzi lama kê, ande kinzi ma sipilenzi lama ku sikâwa silâ. Njineŋga mbwâmbwa saka ma ikai lama tonje kaika ŋana ika kê, aku kinzi lama pinde ma sikâwa pwapwataki silâ.

¹³ Kinzi tamâta ŋinde ma sikâwa mine, ŋana tu kinzi uru sikai wurâta ŋana mbaliŋa kê. Kinzi ilonzi ndo ikeno panzi lama, ande tia.

¹⁴ Aŋga naŋa warakâŋgu nde lama nenzi katonâŋa ara. Naŋa asama nanenŋgu lama kilalanzi lâ, aku kinzi kala sisama naŋa kilalâŋgu.

¹⁵ Aku mine nâ, Mama isama naŋa kilalâŋgu, aku naŋa kala asama Mama kilala. Aku naŋa ma apile nenŋgu via ku amâte ŋana avilanzi lama kê.

¹⁶ Aku nanenŋgu lama pinde nde simo nia yo ŋana ŋgumbi ŋine kê. Maro Kindeni ipatea tu naŋa ma agonanzi lama ŋinde simâ simo ŋgumbi ŋine ilo tona. Kinzi lama ŋinde kala ma sipaloŋo pa naŋa kawâŋgu ŋgua. Mine kala nanenŋgu lama rârâni ma simo ŋgu taitu, nenzi katonâŋa tamâta taitu nâ.

¹⁷ Mama ilo ndo ikeno pa naŋa, ŋana tu naŋa apaveta lâ ŋana apile nenŋgu via ku amâte, njineŋga ma amo viâŋgu kilo.

¹⁸ Ambo naŋa ma asâu papa tia, ande tamâta tonje ma ikura tu ipu naŋa pâta amâte, ande tia ndo. Naŋa warakâŋgu ilonŋu pateo tu ma asâu panzi tu sipu naŋa pâta amâte. Naŋa akura tu aveta mine, aku akura tu amandi amo viâŋgu kilo. Naŋa Mama muŋga itu ŋgua kaika pa naŋa tu ma aveta mine.”

¹⁹ Kinzi Juda tamâta nde siloŋo Yesu ne ŋgua ŋine lâ, njineŋga sipwa pwataki simo ŋgu rua kilo.

²⁰ Kinzi pinde rârâ siporo tu, “Koroani saka ipakâe kuku i, aku iveta ipâŋga kapa lâ. Mine nde ŋana sâ kê ŋga miki katambira taŋami ŋana i ne ŋgua kê, a?”

²¹ Aŋga pinde nde siporo tu, “Ambo koroani saka ipakâe kuku i, ande i ma ikura tu iporo ŋgua kie mine tia ndo. I muŋga iveta tamâta mata leva-leva imora pwataki, aku koroani saka ikura tu iveta mine tia ndo!”

Kinzi Juda tamâta sikai kazâŋa pa Yesu

²² Njinde ilâ lâ, njineŋga Juda nenzi kumbwa ŋalae tonje nde ipâŋga lâ Jerusalem lawea. Lâ kumbwa ŋinde, kinzi uru siveta kêŋa-nuŋa ku sindeka ŋana zo muŋgâŋa kinzi timbunzi sikai nzâla piti ŋana Maro Kindeni ne luma

sapâña kâ. Kumbwa ñinde uru ipânga lâ pisi ne zoni.

²³ Aku Yesu nde imo Jerusalem, ku ipete ilâ Maro Kindeni ne luma sapâña ne ñgumbi ilo, lâ nia tonge sipatu ña tu Solomon ne Pâpâta.

²⁴ Ñinennga kinzi Juda tamâta pinde simâ simandi sinje Yesu, aku sikasona tu, “Noko ma kuveta iloma pangereña ikura zo ñapia kilo, a? Noko nde ea. Ambo noko nde Kirisi, ande kuporo ñgua mao pwataki pa maka kaloño.”

²⁵ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, “Naña munnga aporo ñine pwataki pami kaloño lâ, andeta miki kalomi tawana tia. Naña akai Mama ndamwa, kala uru aveta mâsi kaika pinde. Aku nanengu vetâña ñinde itula kilalânğu pwataki.

²⁶ Andeta miki nde nanengu lama tia. Mine kala miki ñandai kalomi tawana naña ñga.

²⁷ Nanengu lama uru sipono muli pa kawânğu ñgua. Naña asama kinzi kilalanzi lâ, aku kinzi uru soka mulingu.

²⁸ Naña via mao alanzi, ñana ma simo vianzi ku simo nâ. Aku kinzi ñana naonzi tia kâ, ande tia ndo. Tamâta tonge ikura tu itapanzi piti lâ naña mbaunğu ilo, ande tia ndo kanaño.

²⁹ Ñana tu naña Mama ionzi lama ñinde simâ pa naña lâ, aku i tamwata ikai maro pa kelekele ndoni. Mine kala tamâta tonge ikura tu itapanzi piti lâ Mama mbau ilo, ande tia ndo.

³⁰ Maka rua Mama rua nde taituni.”

³¹ Kinzi Juda tamâta siloño ñgua ñine, ñinennga mbaunzi ilâ sikai mira kilo ñana sisia Yesu pâta imâte kâ.

³² Andeta Yesu ipainzi tu, “Naña munnga aveta vetâña ara râra lâ miki naomi, ikura Mama ipatea pa naña mine. Ayo, miki kalomi ñgere ñana vetâña ara ndia kala kakai mira tu kasia naña, a?”

³³ Andeta kinzi siporo taulo tu, “Maka kaloma ñgere ñana noko ne

vetâña ara tonge tia. Taitu noko munnga nâ kuporo ñgua sakamao ndo lâ Maro Kindeni nao. Noko nde tamâta kaa nâ, andeta kuporo tu noko tamwata nde Maro Kindeni. Ñana ñgua ñine kâ maka kakai mira ñana kasiano.”

³⁴ Ñinennga Yesu ipainzi tu, “Maro Kindeni kawa ñgua ikeno nemi ñgua tukuña ne pepa tini mine tu, ‘Nanayoni naña aporo mine tu miki nde maro ñalanala’.

³⁵ Munnga, Maro Kindeni itula ñgua ñine pwataki panzi tamâta pinde, aku ipainzi tu, ‘Miki nde maro ñalanala’. Aku Maro Kindeni kawa ñgua rârani ikeno lâ pepa tini nde mao kanaño, ma ikeno mine ku imo nâ.

³⁶ Aku nia ndoyo, Mama tamwata ipatea naña ku isupwana amâ amo tâno kulu. Mine kala lâ zo ñana naña aporo tu, ‘Naña nde Maro Kindeni Natu’, ande ñana sâ kâ nga miki kaporo tu, ‘Noko kuporo ñgua sakamao ndo lâ Maro Kindeni nao’, a?”

³⁷ Ambo naña aveta Mama ne wurâta tia, ande ara, miki ma kalomi tawana nanengu ñgua ndimo.

³⁸ Andeta mao nâ, naña uru aveta Mama ne wurâta. Ambo miki tinimi pwâka tu kalomi tawana nanengu ñgua, ande ikeno pami; andeta miki ma tinimi pwâka tu kalomi tawana mâsi kaika naña uru aveta ñinde, mine ndimo. Ambo miki ma kalomi tawana mâsi kaika ñinde, ande ma kasama sondu tu Mama ipaipa kuku naña, aku naña kala apaipa kuku Mama mine nâ.”

³⁹ Yesu iporo ñgua ñine lâ, ñinennga kinzi siveta kilo ñana sikale i kaika kâ. Andeta Yesu ñngengeana ñananzi, aku ilâ lâ.

⁴⁰ Ñinennga Yesu imbwaliiu pa Jordan Lââ tini pinde, aku itaulo ilâ nia ñinde munnga Yoane Lââ-Liliña Tamwata ililinsi tamâta. Aku imo niani ndaina ikura zo pinde.

⁴¹ Ñinennga kinzi tamâta râra nde simâ papa, aku siporo pa warakanzi

tu, “Mao nâ, Yoane Lââ-Liliņa Tamwata muņga iveta mâsi kaika tonje tia. Andeta ŋgua rârâni Yoane itula ŋana tamâta ŋine kâ, ande ŋgua ŋinde nde mao kanaņo.”

⁴² Aku kinzi tamâta rârâ lâ nia ŋinde nde kalonzi tawana Yesu.

11

Lasarus imâte lâ

¹ Tamâta tonje imo Betani lawea, i ŋa mine Lasarus. Andeta pukonja ikai lâ. Lawea ŋinde nde kinzi taine rua, Maria kuku tua Marta rua, nenzi lawea.

² (Maria nde taineni ndaina ipaliņi samimi kuwae ara lâ Yesu kie tini, aku ikai taine kulu pwau ku ipu piti.) Aku Lasarus, pukonja tamâta ŋinde, ande ina Maria ku Marta rua mwanenzi.

³ Mine kala tai-tua rua ŋinde sipasupwa imâ pa Yesu mine tu, “Maro Nalae, tamâta kala noko ilo ndo papa ŋine, ande ipoko.”

⁴ Yesu nde ilonjo ŋgua ŋine lâ, ŋinenja iporo tu, “Pukonja ŋine nde ŋana io i ilâ pa mateņa kâ, ande tia. Ŋine nde ŋana itula Maro Kindeni ne walo panzi tamâta, ŋana ma sipanea i kâ. Aku lâ nzâlani ndaina nâ, ande kinzi ma sipanea Maro Kindeni Natu mine nâ.”

⁵ Yesu nde ilo ndo keno panzi Marta ku tai rua, sitava mwanenzi Lasarus.

⁶ Andeta lâ zo ŋinde ilonjo ŋgua tu Lasarus ipoko, ande Yesu imo niani ŋinde ikura kari rua kilo.

⁷ Kari rua ilâ lâ, ŋinenja Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Ayo, toka tataulo talâ pa Judia tâno kilo”.

⁸ Andeta i ne pâri-tamâta sipai tu, “Pananâņa, nola ŋine nâ, ande kinzi Juda tamâta situ mira nâ sisia noko pâta kumâte. Andeta kala ŋine noko kutu kulâ pa Judia tâno kilo, a?”

⁹ Andeta Yesu itu lâ kawanzi ku itambira ŋgua mine tu, “Tiambo kari tai saņao kanaņo rua lâ kari taitu, tiya? Ambo tamâta iyoka lâ kari, ande i uru pata ndue tia, ŋana

tu imora tâno ŋine ne sinâla ipane nia.

¹⁰ Taitu miki kalonjo ŋga; ambo tamâta ŋinde iyoka lâ mbo, ande i uru pata ndue, ŋana tu i ne sinâla tonje ŋana imora nia kâ, ande tia.”

¹¹ Yesu iporo ŋgua ŋine lâ, ŋinenja ipainzi kilo tu, “Ninda-nambwe Lasarus nde ikeno lâ, ande naņa ma alâ apano i imandi.”

¹² Kinzi pâri-tamâta silonjo ŋgua ŋine, ŋinenja siporo tu, “Maro Nalae, ambo tu ikeno, ande ŋine itula tu i ne pukonja ŋinde nde marumbu lâ, aku ma tini ara kilo.”

¹³ Yesu ne ŋgua muņgâņa ŋinde nde duvi mine tu Lasarus nde imâte lâ. Andeta i ne pâri-tamâta sizizâla ŋana ŋine kâ. Kinzi situ Yesu iporo ŋana Lasarus tu ikeno mata nâ.

¹⁴ Mine kala Yesu iporo pwataki panzi tu, “Lasarus ŋga imâte lâ.

¹⁵ Aku lâ zo ŋinde imâte lâ, ande naņa amo kuku tia. Andeta naņa kalonju ŋgere ŋana miki kâ, kala ilonju ndeka nâ, ŋana tu ŋine ma iveta miki kalomi tawana naņa mao kanaņo. Ayo, toka talâ papa.”

¹⁶ Yesu iporo ŋgua ŋine lâ, ŋinenja Tomas, i ŋa tonje Didimus, nde ipainzi nuwala pâri-tamâta tu, “Ayo, kinda rârâni ma talâ, ŋana tamâte kuku Yesu.”

Yesu iporo tu, “Naņa warakâņgu nde mandiņa lâ mateņa nianzi, aku naņa warakâņgu nde via mao warika”

¹⁷ Yesu tavanzi ne pâri-tamâta nde soka silâ sipâņga Betani lawea tini laiti, ŋinenja Yesu ilonjo pâri tu Lasarus imâte lâ, aku i karae ikeno kuru ilo ikura kari ŋapa lâ.

¹⁸ Betani lawea ikeno Jerusalem lawea tini laiti, ikura nia mbuku ŋato mine.

¹⁹ Mine kala kinzi Juda tamâta rârâ nde simâ simo kunzi Marta kuku Maria rua, situ siveta rua ilonzi kalonzi ara ŋana mwanenzi Lasarus ne mateņa kâ.

²⁰ Marta nde ilonjo pâri tu Yesu iyoka imâ ipâņga laiti lâ, kala ipile

Maria imo luma ilo, ku ilâ tu ipakâtu kuku Yesu lâ nzâla.

²¹ Ipakâtu kuku lâ, ninennga ipai Yesu tu, “Maro Nalae, ambo noko munnga kumo naina, ande naŋa mwanenngu ma ikura tu imâte tia. Andeta tia.

²² Taitu nîne naŋa asama tu ambo noko kuno pa Maro Kindeni tu iveta mâsi tonge, ande i ma iveta ikura noko ne noŋa mine.”

²³ Yesu iporo taulo pa Marta tu, “Noko mwane ma imo via kilo.”

²⁴ Ande Marta ipai tu, “Naŋa asama tu i ma muli imandi, lâ zo ninde tâno ne zo marumbu ku kinzi tamâta rârâni ma simo vianzi kilo.”

²⁵ Andeta Yesu itu lâ kawa tu, “Naŋa warakânngu nde mandina lâ mateŋa nianzi, aku naŋa warakânngu nde via mao warika. Tamâta ea kinzi kalonzi tawana naŋa ninennga simâte, ande nenzi mateŋa ninde nde mao tia, nana tu kinzi ma simo vianzi kilo.

²⁶ Aku tamâta ea kinzi kalonzi tawana naŋa kala sikai via mao, ande kinzi ninde ma simâte tia ndo. Kinzi ma simo vianzi mine ku simo nâ. Noko kalo tawana ngua nîne, tiya?”

²⁷ Marta ipai Yesu tu, “Maro Nalae, naŋa kalonngu tawana tu noko nde Maro Kindeni Natu. Noko tamwata kala Kirisi; Maro Kindeni ipateano tu kundue kumâ tâno kulu nana kuvilanzi i ne ngu.”

Yesu kalo sukâŋa kala ita

²⁸ Marta iporo ngua nîne lâ, ninennga itaulo ilâ ku iporo kawa mwasa pa tai Maria tu, “Pananâŋa nde imâ ipânnga lâ, kala ikasona njanano”.

²⁹ Maria ilonjo ngua nîne, aku walele nâ imandi ku ilâ nana imora Yesu kâ.

³⁰ Anŋa Yesu nde imâ ipânnga lawea ilo tia yo. I imo niani ndaina munnga Marta ipakâtu kuku ninde.

³¹ Kinzi Juda tamâta pinde simo luma ilo kuku Maria, aku siveta kalo-sukâŋa kuku. Kinzi ninde simora Maria imandi walele nâ ku

iyâti ilâ, kala situ i ma ilâ kuru nia nana ita kâ. Mine kala simandi ku soka muli silâ.

³² Maria ilâ ipânnga nia Yesu imo ninde, aku mata ilâ imora Yesu. Ninennga ipare tuku lâ Yesu kie tini, aku ipai tu, “Maro Nalae, ambo noko munnga kumo naina, ande naŋa mwanenngu ma ikura tu imâte tia. Andeta tia.”

³³ Yesu imora Maria ita pâta, aku imoranzi Juda tamâta simo kuku Maria ninde kala sita pâta mine nâ. Mine kala Yesu wisi kâki lâ, aku ilo malia ndo.

³⁴ Ninennga ikasonanzi tu, “Miki kao i karae ikeno nia ndia.” Ande kinzi siporo taulo tu, “Maro Nalae, kumâ kumora nŋa”.

³⁵ Ninennga Yesu mata sulu indue.

³⁶ Kinzi Juda tamâta simora nîne, aku siporo tu, “Kamora nŋa, i nde ilo ndo keno pa tamâta ninde!”

³⁷ Anŋa kinzi pinde nde siporo tu, “I munnga iveta tamâta mata leva-leva ninde imora pwataki. Mine nde nana sâ kâ nŋa ivila tamâta nîne tia kala imâte lâ, a?”

Yesu ipaŋo Lasarus imandi imo via kilo

³⁸ Ninennga Yesu ilo malia ndo kilo, aku iyoka ilâ ipânnga kuru nia. Kuru ninde nde nŋanza tonge munnga siveta lâ tuu tini, aku mira nalae tonge ikeno nana ipono kuru kawa kaika kâ.

³⁹ Aku Yesu ipainzi tu, “Kalâ kakai mira ninde piti”. Andeta Marta, i mateŋa tamâta ninde mwane, ande iporo taulo pa Yesu mine tu, “Maro Nalae, i karae ninde nde ikeno kuru ilo ikura kari napa lâ, aku ne sâmbu nalae, ma kuwae ipânnga.”

⁴⁰ Andeta Yesu itu lâ kawa tu, “Naŋa munnga apaino tu ambo noko kalo tawana, ande noko ma kumora Maro Kindeni ne walo nalae. Noko kalo kapa nana nanenngu ngua ninde, tiya?”

⁴¹ Ninennga kinzi tamâta pinde silâ sikai mira piti lâ kuru kawa. Aku Yesu mata ilea kâki pa samba, aku iporo mine tu, “Mama, naŋa

kawângu ndanje pano, nana tu noko kupaloŋo pa nanenğu noŋa nŋine marumbu lâ.

⁴² Naŋa asama tu ikura zo zo noko uru kupaloŋo pa nanenğu noŋa. Andeta naŋa ilonğu nŋananzi tamâta simandi laiti nŋine. Mine kala naŋa aporo nŋua nŋine lâ, nana kinzi ma kalonzi tawana tu noko kusupwana kala amâ.”

⁴³ Yesu ikai noŋa mine lâ, nŋinenğa isarâwa kawa nŋalae tu, “Lasarus, kuyâti kumâ!”

⁴⁴ Nŋinenğa Lasarus imandi imo via kilo, aku iyâti imâ. Kinzi muŋga silita lalava nana mateŋa kâ lâ i kie wa mbalau wa nao wa. Mine kala Yesu ipainzi tu, “Kapalalana lalava nana mateŋa kâ piti lâ i tini, aku kayaute ilâ”.

Kinzi tamâta nŋalanala sipa nŋua tu ma sipu Yesu pâta imâte

⁴⁵ Kinzi Juda tamâta rârâ muŋga simâ nana siveta kalo-sukâŋa kuku Maria, ande kala simora Yesu iveta mâsi kaika nŋinde. Mine nde kinzi rârâ kalonzi tawana Yesu.

⁴⁶ Andeta kinzi pinde nde silâ panzi Parisai tamâta, aku sitapâri panzi nana mâsi kaika Yesu iveta nŋinde.

⁴⁷ Mine kala kinzi patarawâŋa tamâta nŋalanala sitavanzi Parisai tamâta nŋinde nde sisarâwa panzi Juda tamâta nŋalanala rârâni tu simâ nana pasauŋa kâ. Aku siporo tu, “Kinda ma taveta mana. Tamâta nŋinde uru iveta mâsi kanaŋo nŋalanala rârâ.

⁴⁸ Ambo kinda ma tasâu papa i nana iveta mine kilo, ande kinzi tamâta rârâni ma kalonzi tawana i. Nŋinenğa Rom nenzi koipu ma sizavaru nenda nia sapâŋa, aku ma sizavaru kinda Isrel nŋu tona.”

⁴⁹ Andeta tamâta tonje imo nŋininzi, I nŋa tu Kaiafas. I nde imo kinzi patarawâŋa tamâta rârâni nenzi tamâta nŋalae lâ mbwera nŋinde. Aku Kaiafas ipainzi tu, “Miki ilomi kalomi tia kanaŋo!

⁵⁰ Tiambo miki kazizâla nana nzâla tonje ikura nana ivilami kâ, a? Ara nana tamâta taitu nâ ma ikai kinda Isrel nŋu ndamwânda, ku imâte. Tia ma kinzi sizavarunzi tamâta rârâni lâ nenda nŋu, kala ma naonda tia lâ.”

⁵¹ Kaiafas tamwata nŋandai ilo patea nŋua nŋinde nŋinenğa iporo nŋa. I nde imo kinzi patarawâŋa tamâta rârâni nenzi tamâta nŋalae lâ mbwera nŋinde. Mine kala Maro Kindeni itula nŋua pwataki papa i tu Yesu ma muli imâte nana ivilanzi Juda nŋu.

⁵² Andeta nŋinde nâ tia; Yesu ma imâte nana igonanzi Maro Kindeni ne tamâta rârâni simo nia ndoni, nana kinzi rârâni ma simo nŋu taitu.

⁵³ Mine kala lâ zoni ndaina kinzi Juda tamâta nŋalanala ilonzi taitu simandi tu siroto nzâla nana sipu Yesu pâta imâte kâ.

⁵⁴ Nana duvi nŋinde kâ, Yesu ipile ne mâsi nana iyoka nia yo lâ kinzi Juda tamâta naonzi. Ipile lawea nŋinde, aku ilâ pa lawea tonje, i nŋa tu Efraim, ikeno nia bilimu tonje tini laiti. Aku imo lawea nŋinde kunzi ne pâri-tamâta.

⁵⁵ Kinzi simo lee, nŋinenğa Juda nenzi kumbwa nŋalae Pasova nde imâ ipânğa laiti lâ. Mine kala kinzi tamâta rârâ lâ lawea lawea nde sikâki silâ pa Jerusalem kâ. Kinzi situ sipaveta warakanzi sondo nana ma sipânğa mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Kinzi uru siveta mine muŋga lâ, nŋinenğa ma simora kumbwa nŋalae.

⁵⁶ Kinzi nŋinde siroroto nana Yesu kâ. Kinzi simandi luma sapâŋa ne nŋumbi ilo, aku sipakasona imâ warakanzi nâ naonzi tu, “Miki ilomi mana. Tiambo i tini pwâka tu imâ imora kumbwa nŋalae, tiya?”

⁵⁷ Anğa kinzi patarawâŋa tamâta nŋalanala sitavanzi Parisai tamâta nde muŋga sipainzi tamâta tu ambo tamâta tonje isânda Yesu kulu, ande ara nana tamâta nŋinde ma imâ

iporo ngua panzi, nana kinzi ma sikale Yesu kaika kâ.

12

Maria ipaliŋi samimi kuwae ara lâ Yesu kie tini

Matai 26:6-13, Malaka 14:3-9

¹ Kari lima kanaŋo taitu keno mo ŋai yo nana kumbwa ŋalae ma ipâŋga kâ. Aku lâ zo ŋinde, Yesu ilâ ipâŋga Betani lawea. Lawea ŋinde nde Lasarus ne lawea, ina tamâtani ndaina Yesu muŋga ipaŋo imandi lâ mateŋa nianzi imo via kilo.

² Aku kinzi tamâta pinde lâ lawea ŋinde siveta kâpwa nana sindekana Yesu kâ. Marta nde ikai wurâta nana isu kâpwa panzi tamâta kâ, aŋga Lasarus nde isaŋona kunzi tamâta ŋinde sika kuku Yesu.

³ Nineŋga Maria ikai “belo” mira ŋalae tonŋe, samimi kuwae ara keno ilo, ne kulu ŋalae tina. Ikai samimi imâ ku ipaliŋi lâ Yesu kie tini. Nineŋga ikai taine kulu pwau ku ipu piti lâ. Aku samimi kuwae ara ŋinde nde itura luma ilo ndoni marumbu lâ.

⁴ Andeta Yesu ne pâri-tamâta tonŋe, i ŋa mine Judas Iskariot, ande ilelea Maria. Judas nde tamâtani ŋine ma muli io Yesu lâ kinzi kazâŋa tamâta mbaunzi ilo. Aku iporo tu,

⁵ “Opopo! Ambo kinda muŋga takai samimi kuwae ara ŋine ilâ panzi tamâta tu siko kâ, ande kinzi ma siko lâ mbumbu ‘silva’ 300. Nineŋga kinda ma takura tu mbumbu ŋinde talanzi sugorai tamwatanzi. Andeta tia.”

⁶ Judas ŋandai ilo ŋananzi sugorai tamâta kala iporo ngua kaŋa mine ŋga. I nde panawe tamwata. I ne wurâta nde nana ikatona mbumbu panzi Yesu ne pâri-tamâta, aku i uru ipanawe mbumbu pinde kinzi sio ikeno ŋinde.

⁷ Andeta Yesu iporo tu, “Noko ma kuporo mine pa taine ŋine ndimo. I ikai ne samimi kuwae ara ŋine kaika lee, ikura lâ zo ŋinde nana

ma amâte aku kinzi ma sio nana karaeŋgu lâ kuru ilo.

⁸ Kinzi sugorai tamwatanzi ma simo ku miki ikura zo zo, aŋga nana ma amo soŋgo kumi, ande tia.”

Kinzi patarawâŋa tamâta ŋalaŋala situ sipu Lasarus pâta imâte

⁹ Kinzi Juda tamâta ngu ŋalae nde sisama tu Yesu imo Betani lawea, kala simâ simo lawea ŋinde. Andeta kinzi ŋandai simâ nana simora Yesu simbo nâ. Kinzi sisama tu Yesu muŋga ipaŋo Lasarus imandi lâ mateŋa nianzi imo via kilo, ande kala simâ nana simora Lasarus tona.

¹⁰ Mine kala kinzi patarawâŋa tamâta ŋalaŋala siporo sipa ngua nana sipu Lasarus pâta imâte tona,

¹¹ nana tu kinzi Juda tamâta râra kalonzi ŋgere nana mâsi ŋalae Yesu muŋga iveta pa Lasarus ŋinde. Mine kala kinzi sipu mulinzi panzi patarawâŋa tamâta ŋalaŋala, aku kalonzi tawana Yesu nâ.

Yesu ilâ Jerusalem lawea itogo koipu ŋalae mine

Matai 21:1-9, Malaka 11:1-10, Luka 19:29-38

¹² Ninde ilâ lâ, aku mbwale kilo, nineŋga kinzi tamâta râra siloŋo pâri tu Yesu nao laiti nana imâ ipâŋga Jerusalem lawea kâ. Kinzi tamâta ŋinde muŋga simâ simo Jerusalem nana simora kumbwa ŋalae.

¹³ Mine kala kinzi sikai tumba lau ku silâ nana sipakâtu kuku Yesu lâ nzâla. Aku sisarâwa siporo mine tu, “Paneâŋa ilâ pa Maro Kindeni! Maro Kindeni itu nzâmbe pa koipu ŋalae ŋine ikai i ndamwa kala imâ! Iveta kie ara pa Isrel nenda koipu ŋalae ŋine!”

¹⁴ Yesu nde ikai “donki” natu tonŋe ku ikâki isaŋona kumbu, aku iyoka mine imâ. Aku ne vetâŋa ŋinde iyoke Maro Kindeni kawa ngua pinde muŋga siŋgere lâ pepa tini ikeno mine tu,

¹⁵ “Miki tamâta lâ Jerusalem lawea ikeno Saion Tuu kulu, ande

miki karuru ndimo. Kamora nga, miki nemi Koipu Nalae nde isanona donki natu kumbu imâ.”

¹⁶ Yesu ne pâri-tamâta nde sisama vetâna njine kilala tia. Andeta muli nga, lâ zo njinde Maro Kindeni ipaño Yesu imandi lâ mateña nianzi imo via kilo, njinenga kinzi pâri-tamâta kalonzi ngere nana Maro Kindeni kawa ngua njinde ikeno lâ pepa tini, aku sisama tu ngua njinde nde nana Yesu kâ. Aku nenzi ilo-kalo ipânga nana vetâna pinde rârâni ipânga papa i tona.

¹⁷ Kinzi tamâta pinde muŋga simo kuku Yesu, kala simora isarâwa papa Lasarus njinenga ipaño imandi imo via kilo. Aku kinzi njinde silâ ku sitapâri panzi tamâta rârâ nana mâsi njinde kâ.

¹⁸ Mine kala kinzi ngu nalae nde siloño Yesu parina tu muŋga iveta mâsi nalae njinde. Aku nana duvi njinde kâ, ande kinzi silâ sipakâtu kuku i lâ nzâla.

¹⁹ Anŋa kinzi tamâta lâ Parisai ngu nde simora njine, njinenga siporo imâ warakanzi nâ naonzi mine tu, “Opopo, kinda takura tu taponi tamâta njinde nzala, ande tia ndo! Kamora, kinzi tamâta rârâni nde silâ sipono muli pa i marumbuni lâ!”

Kinzi tamâta pinde lâ tinikoa ngu ilonzi tu simora Yesu

²⁰ Kinzi tamâta ngu nalae nde simo Jerusalem lawea nana simora kumbwa nalae wa sipanea Maro Kindeni wa. Aku kinzi tamâta pinde lâ tinikoa ngu nde simo kunzi.

²¹ Njinenga kinzi tinikoa tamâta njinde nde silâ pa Pilip. Pilip ne lawea tina nde Betsaida lawea lâ Galilaya tâno. Aku kinzi sipai tu, “Tamâta nalae, maka iloma tu kamora Yesu”.

²² Njinenga Pilip ilâ iporo ngua njine pa Andaria, aku kinzi rua silâ siporo pa Yesu.

²³ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, “Zo nga imâ ipânga laiti lâ, nana

Maro Kindeni ma itula naña Tamâta Natu kilalângu pwataki tu naña nde Maro Nalae.”

²⁴ Yesu iporo ngua njine lâ, njinenga itambira ngua panzi mine tu, “Naña aporo ngua mao nâ pami; ambo kaniña vâsa ikeno tâno ilo tia, ande vâsa njinde ikura tu ipula kanaño, nde tia. Taitu miki kalonjo nga; ambo kinzi tamâta sikai vâsa njinde ku sipau lâ tâno ilo, ande muli nga vâsa njinde ma ipagugu kanaño rârâ.”

²⁵ Tamâta ea ilo ndo keno pa tamwata ne via, ande i ne via njinde ma nao tia lâ. Anŋa tamâta ea ilo tu i tamwata ne via lâ tâno kulu nde kekeke kaa nâ, ande i ma ikai via mao, ma imo mine ku imo nâ.

²⁶ Ambo miki ilomi tu kakai kuleña pa naña, ande nzâla ikeno mine: miki ma koka naña muliŋgu. Njinenga ambo naña ma amo nia tonje, ande nanenŋu kuleña tamâta ma simo niani ndaina kuku naña. Aku naña Mama ma ñoa nalae ilanzi tamâta rârâni uru sikai kuleña pa naña.”

Yesu itula ngua nana ne mateña kâ

²⁷ Yesu iporo ngua njine lâ, njinenga iporo kilo mine tu, “Kala njine nde naña ilonju malia. Mine nde naña ma aporo mana. Tiambo naña ma aporo tu ‘Mama, kupono nzâla nana nâna njinde kala io nao imâ pana’, a? Naña ma aporo ngua kana mine tia, nana tu naña amâ amo tâno kulu nana akai nâna ndainani nâ.

²⁸ Mama, kutula noko tamwata kilala pwataki!” Yesu iporo mine lâ, njinenga kawa ngua tonje ne sarawâna nde iyoka pa samba indue imâ mine tu, “Naña muŋga atula kilalângu pwataki, aku ma aveta mine kilo.”

²⁹ Kinzi tamâta simandi Yesu tini laiti njinde nde siloño ngua njinde. Kinzi pinde nde siporo tu, “Ayo, mbamba ipu!”, anŋa pinde nde siporo tu, “Anjelo tonje iporo ngua papa i!”

³⁰ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, “Ngua kala miki kalonjo njinde nandai nana isuka nana nga. Njinde nde nana isuka miki kâ.

³¹ Maro Kindeni ne zo nana ipare nia panzi tamâta rârâni nana nenzi kiesaka kâ, ande imâ ipânga laiti lâ. Aku i ne zo nana isoki tâno njine ne maro, i na mine Sadana, kala imâ ipânga laiti mine nâ.

³² Kinzi ma sisuka nana kâki, aku lâ zo njinde, ande nana ma akainzi tamâta lâ ngu ndoni simâ pa nana.”

³³ Yesu iporo ngua njine nana itula i ne mateja kilala pwataki.

³⁴ Andeta kinzi tamâta nde siporo taulo tu, “Ngua tonje ikeno lâ nenda ngua tukuja ne pepa tini tu Kirisi ma imo via lâ tâno kulu ku imo nâ. Mine nde mana mana nga noko kuporo tu kinzi ma sisuka Tamâta Natu kâki, a? Tamâta Natu nde ea.”

³⁵ Njine nga Yesu itambira ngua panzi mine tu, “Sinâla ma imo yo lâ miki nginimi ikura zo mbwana-mbwana nâ. Kala njine miki kamo tava sinâla, kala kakura nana koka nzâla kalâ. Ambo sinâla ma imo ku miki tia, ande kondoma ma iturami. Ambo tamâta tonje uru iyoka kondoma ilo, ande i izizâla tu ilâ mana.

³⁶ Sinâla nde imo kumi yo. Ambo miki ma kalomi tawana sinâla, ande miki ma kamo katogo sinâla ne tamâta mine.”

Kinzi Juda tamâta rârâ kalonzi tawana Yesu tia

Yesu iporo ngua mine panzi lâ, njine nga ipilenzi ku ilâ ipavea nnanzi.

³⁷ Iveta mine nana duvi njine kâ; kinzi mu nga simora i iveta mâsi kaika kie-kie njinde rârâni, andeta kalonzi tawana i tia.

³⁸ Aku nenzi ta ja-kaika njinde iveta ngua-tulâja tamâta Aisaia ne ngua ipânga kanajo. Aisaia mu nga iporo mine tu,

“Maro Njalae, kinzi kalonzi tawana maka nema ngua, nde tia. Tamâta tonje isama sondo

nana Maro Njalae ne walo kâ, ande tia.”

³⁹ Kinzi sikura tu kalonzi tawana Yesu, ande tia. Aisaia mu nga itula njine ne duvi pwataki mine tu,

⁴⁰ “Maro Kindeni iveta kinzi matanzi leva-leva lâ, aku iveta ta njanzi kaika lâ. Mine nde matanzi ikura tu simora kekekele, ande tia, aku ilonzi kalonzi ikura tu sisama ngua ne duvi, ande tia. Kinzi sikura tu sipalele ilonzi kalonzi itaulo imâ pa nana kilo nana avetanzi sondo kâ, ande tia.”

⁴¹ Aisaia isama tu Yesu ma imâ ipânga muli tava Maro Kindeni ne walo kaika. Mine kala iporo ngua njine nana Yesuni kâ.

⁴² Anja kinzi Juda tamâta nalanala pinde rârâ kalonzi tawana Yesu. Taitu siruru nnanzi Parisai tamâta. Mine kala situla nenzi kalotawana njinde pwataki, ande tia. Kinzi sisama tu ambo nenzi kalotawana ma ipânga nia yo, ande kinzi Parisai tamâta ma sinjanzi simo niaka nana nenzi ngu.

⁴³ Nana tu kinzi Parisai tamâta ilonzi ndo tu kinzi tamâta ma sisuka njanzi kâki. Andeta ilonzi tu Maro Kindeni ma isuka njanzi kâki, ande tia.

Yesu kawa ngua nde nana itula kiesaka pwataki

⁴⁴ Yesu iporo kawa njalae yâti mine tu, “Tamâta ea kalo tawana nana, ande i kalo tawana nana simbongu nâ tia. I kalo tawana Mama tona, ina isupwana kala amâ.

⁴⁵ Anja tamâta ea imora nana, ande imora Mama tona, ina isupwana kala amâ.

⁴⁶ Nana amâ amo tâno kulu atogo sinâla mine. Mine kala tamâta ea kalo tawana nana ma imo kondoma ilo, ande tia.

⁴⁷ Ambo tamâta tonje ilonjo nanengu ngua, andeta ipaveta kuku tia, ande nana ma asowe ngua lâ tamâta njinde tini, ande tia. Nana nandai amâ amo tâno kulu nana asowe ngua lâ tamâta tininzi nga.

Nanja amâ nana akainzi piti lâ kondoma ilo.

⁴⁸ Ambo tamâta tonje ipu muli pa nanja ku ipaveta kuku nanenğu ngua tia, ande nanenğu ngua ma itula i kilala pwataki. Nanja munğa atula ngua pwataki, aku nanenğu nguani ndaina ma muli itula tamâta nenzi kiesaka pwataki, lâ zo njalae njana tâno ne zo marumbu kâ.

⁴⁹ Nana tu nanja njandai akai ngua lâ warakânğu nâ ilonğu njinenğa aporo nga. Mama isupwa nanja kala amâ, aku nanayoni i tamwata io ngua rârâni lâ kawânğu njana aporo atula kâ.

⁵⁰ Nanja asama tu Mama kawa ngua njine nde ikura tu ivetanzi tamâta sikai via mao, ma simo vianzi mine ku simo nâ. Mine kala ngua rârâni nanja aporo njine, ande Mama munğa io lâ kawânğu njana aporo atula pwataki kâ.”

13

Yesu ipua ne pâri-tamâta kenzi

¹ Zo imâ ipânğa laiti njana kinzi Juda tamâta ma sika kâpwa njalae njana kumbwa Pasova kâ. Aku Yesu isama tu i ne zo laiti njana ipile tâno njine ku itaulo ilâ pa Tama kilo. Yesu ilo ndo ikeno panzi tâno tamâta rârâni uru kalonzi tawana i, aku i ilo ikeno panzi mine lee i ne zo marumbu.

² Kari nga indue lala pararai lâ, aku Yesu tavanzi ne pâri-tamâta nde sika kâpwa sisanona. Andeta Sadana munğani isowe Judas ilo kalo tu ma io Yesu lâ kinzi kazâņa tamâta mbaunzi ilo. (Judas nde Saimon Iskariot natu.)

³ Yesu isama tu i Tama walo kaika ilua i lâ, kala imo Maro Njalae. Aku mine nâ, isama tu Maro Kindeni munğa isupwa i imâ, aku zo laiti njana i ma itaulo pa Maro Kindeni kilo.

⁴ Mine kala Yesu ipile kâpwa ikeno peke kulu, aku imandi. Njinenğa

ikai ne pasawanja luandondo piti lâ tini, aku ikai lalava mota tonje ku ipu lâ kambwanje.

⁵ Njinenğa ipalinji lââ lâ kondo tonje ilo, aku ikai wurâta njana ipua kinzi pâri-tamâta taitu-taitu kenzi kâ. Aku ipu lââ piti lâ lalava mota njinde munğa ipu lâ tamwata kambwanje.

⁶ Iveta mine imâ lee, njinenğa imâ ipânğa pa Saimon Petero. Aku Petero nde ikasonja tu, “Maro Njalae, tiambo noko kupânğa wurâta tamâta kaa nâ kala kutu kupua nanja kenğu, a?”

⁷ Ande Yesu itu lâ kawa tu, “Noko kuzizâla njana nanenğu vetâņa njine kilala. Andeta muli nga noko ma kusama kilala pwataki.”

⁸ Andeta Petero ipai tu, “Wa, noko ma kupua kenğu tia ku tia ndo kanaanjo!” Ande Yesu iporo taulo tu, “Ambo nanja ma apua noko kie tia, ande noko ma pwura tu kumo taitu kuku nanja, ande tia.”

⁹ Saimon Petero ilonjo ngua njine, njinenğa ipai Yesu tu, “Maro Njalae, ambo mine, ande noko ma kupua kenğu nâ tia. Noko ma kupua mbaunğu wa kulunğu wa tona.”

¹⁰ Andeta Yesu isia ngua papa tu, “Ambo tamâta tonje ilili lâ, ande muso keno i tini tia. Mine kala, ambo ipua kie nâ, ande i ma imo tini mbâra-mbâra. Anğa miki nde kamo mbâra-mbâra lâ. Ambo taitu tamâta tonje lâ miki nginimi nde imo mbâra-mbâra tia.” *

¹¹ Yesu isama tu Judas ma muli io i lâ kinzi kazâņa tamâta mbaunzi ilo. Mine kala iporo tu, “Tamâta tonje lâ miki nginimi nde imo mbâra-mbâra tia”.

¹² Yesu ipua kenzi marumbu lâ, njinenğa ipasawa tamwata ne pasawanja luandondo lâ tini kilo, aku isanona peke tini laiti kilo. Njinenğa ikasonanzi tu, “Kala njine nanja

* **13:10** 10 Njine nde duvi mine; ambo kinda kalonda tawana Yesu, ande i iveta kinda tapânğa ilonda mbâra-mbâra ndo. Andeta ikura zo zo kinda uru taveta kiesaka, aku Yesu itu kinda ma tapatula kiesaka njinde rârâni pwataki.

aveta mâsi tonje pami lâ. Tiambo miki kasama mâsi ñinde kilala, tiya?

¹³ Miki uru kasarawa naña tu ‘Pananâña’ wa ‘Maro Ñalae’ wa, aku ñinde ara, ñana tu naña amo nemi pananâña wa Maro Ñalae wa.

¹⁴ Mao nâ, naña nde miki nemi Maro Ñalae wa nemi pananâña wa, andeta kala ñine naña apatawa tiningu ku apua kemi lâ. Mine nde ara ñana miki kala ma kaveta vetâña mineni nâ, aku kapatawa tinimi ku kaveta vetâña kie taituni panzi tinimi pinde.

¹⁵ Naña atula vetâña pwataki pami lâ, ñana miki ma kamora ku kalâ kaveta vetâñani ndaina panzi tinimi pinde.

¹⁶ Naña aporo ñgua mao nâ pami; wurâta tamâta ikura tu ipânga mbwananâña pa i ne tamâta ñalae, ande tia. Aku mine nâ, ambo tamâta ñalae tonje isupwa tamâta tonje tu ikai i kawa ku ilâ iporo panzi tamâta pinde, ande kuleña tamâta ñinde ña ñandai ipole tamâta ñalae ñinde ña.

¹⁷ Kala ñine ñga miki kasama mâsi kala naña muña aveta ñinde kilala pwataki lâ. Ambo miki ma kapaveta sondo kuku mâsi ñine, ande miki ma kandeka nâ.

¹⁸ Andeta naña ñandai aporo ñana miki rârâni taitu-taitu ñga. Naña muña apatea miki, aku asama kilalami sondo ndo. Aku naña asama tu ñgua tonje Maro Kindeni muña io lâ timbunda Daviti kawa, ande ma ipânga kanaño. Ñgua ñinde ikeno mine: ‘Aku niñgu-nambwe sondo, inani muña imo ilo taitu kuku naña ku ika kuna, ande i kala ikai kazâña pa naña mine nâ’.

¹⁹ Vetâña ñine ipânga tia yo, andeta kala ñine naña aporo atula pwataki pami kalonjo lâ. Mine nde muli, lâ zo ñana vetâña ñine ma ipânga kâ, ñinenğa miki ma kalomi tawana tu ‘Nanani Warakângu Kala Ñine’.

²⁰ Naña aporo ñgua mao nâ pami;

naña uru asupwanzi tamâta pinde silâ, aku tamâta ea ilo ara panzi tamâta ñinde, ande i ilo ara mine nâ pa naña tona. Aku tamâta ea ilo ara pa naña, ande i ilo ara mine nâ pa Maro Kindeni tona, ina isupwana kala amâ.”

Yesu itula ñgua tu i ne pâri-tamâta tonje ma io i lâ kinzi kazâña tamâta mbaunzi ilo

Matai 26:21-25, Malaka 14:18-21, Luka 22:21-23

²¹ Yesu iporo ñgua ñine marumbu lâ, ñinenğa i ilo malia ndo. Mine kala iporo pwataki mine tu, “Naña aporo ñgua mao nâ pami; miki nawalami tonje ma io naña lâ kinzi kazâña tamâta mbaunzi ilo.”

²² Iporo mine lâ, ñinenğa kinzi pâri-tamâta taitu-taitu matanzi sipalea warakanzi. Kinzi nde sizizâla ndo tu iporo ñana ea.

²³ Anğa pâri-tamâta tonje nde isañona Yesu tini laiti. Ina kala tamâtani ndaina Yesu ilo ndo keno papa.

²⁴ Mine kala Saimon Petero isuka nao papa pâri-tamâta ñinde, aku ipai tu, “Noko pwasona i tu iporo ñana ea.”

²⁵ Ñinenğa pâri-tamâta ñinde iparuse ilâ Yesu tini laiti ku ikasona tu, “Maro Ñalae, noko kuporo ñana ea.”

²⁶ Ande Yesu iporo taulo tu, “Naña ma akai puroña pinde apatuku ndue suu ilo ku alua tamâta tonje ika. Inani nde tamâta ndaina kala aporo ñana.” Ñinenğa ikai puroña katije ipatuku ndue suu ilo aku ilua Judas, i Saimon Iskariot natu.

²⁷ Judas nde ikai puroña lâ, ñinenğa walele nâ Sadana ilâ i ilo. Aku Yesu ipai Judas tu, “Vetâña kala noko kutu kuveta, ande kuveta walele nâ”.

²⁸ Kinzi tamâta rârâni sisanona peke tini ñinde nde silonjo Yesu iporo ñgua mine pa Judas, andeta sisama ñgua ñinde kilala tia.

²⁹ Nana tu Judas uru ikai wurâta nana ikatona mbumbu panzi pâri-tamâta kâ. Mine kala kinzi pâri-tamâta pinde ilonzi tu Yesu isupwa Judas tu ilâ iko kâpwa pinde nana kumbwa njae ne kâna-nuâ tâku ilâ nana kelekele ilanzi sugorai tamâta tâ.

³⁰ Judas nde ikai puroña katiñe nñinde lâ, nñennga walele nâ imandi ku iyâti ilâ. Ande mbo lâ.

Yesu itu ngua tukuña wasaseki panzi ne pâri-tamâta

³¹ Judas iyâti ilâ lâ, nñennga Yesu iporo tu, “Kala nñine zo laiti lâ nana naña Tamâta Natu nñangu ma ipânnga njae. Aku naña kala ma aveta Maro Kindeni ña ipânnga njae mine nâ.

³² Ambo naña aveta Maro Kindeni ña ipânnga njae, ande Maro Kindeni tamwata ma walele nâ iveta naña Tamâta Natu nñangu ipânnga njae mine nâ.

³³ Niñgu-nambwe wukale, miki katogo naña natuñgu mine. Andeta zo mbwana-mbwana nâ, nñennga naña ma amo kumi kilo tia, aku miki ma karoto ñanana. Naña muñga aporo ngua tonje panzi Juda tamâta njanala, kala nñine aporo nguani ndaina kilo pa miki. Miki kakura tu kalâ pa nia naña ma amo nñinde, ande tia.

³⁴ Kala nñine naña atu ngua tukuña wasaseki pa miki mine: Miki taitu-taitu ma tinimi mwasa nâ panzi tinimi pinde. Naña uru tinuñgu mwasa nâ pa miki, aku ilongu tu miki taitu-taitu kala ma kaveta vetâña kie taituni mine nâ, ku ma tinimi mwasa nâ panzi tinimi pinde.

³⁵ Ambo miki taitu-taitu ma tinimi mwasa ndo panzi tinimi pinde, ande vetâña nñinde ma itula pwataki panzi tamâta râranî tu miki nde kapono muli pa naña marumbu lâ.”

Yesu itula ngua tu Petero ma ipatimoa i

Matai 26:30-35, Malaka 14:26-31, Luka 22:31-34

³⁶ Nñennga Saimon Petero ikasona Yesu mine tu, “Maro Njae, noko ma kulâ mana.” Yesu nde itu lâ kawa tu, “Nia kala naña ma alâ nñinde, ande noko pwura tu pwoka mulingu kumâ, ande tia. Mambo muli, nñennga noko ma pwoka mulingu kumâ.”

³⁷ Andeta Petero ikasona kilo tu, “Maro Njae, mana mana nga naña akura tia nana ayoka noko muli alâ nia nñinde, a? Naña apaveta sondo lâ nana apayaula warakângu nenju via ku amâte nana avila noko!”

³⁸ Andeta Yesu ipai tu, “Noko kuporo tu ma kupayaula tamwata ne via ku kumâte nana kuvila naña, a? Naña aporo ngua mao nâ pano; tatareko ma ita isuña kawa tia yo, ande noko ma kuporo kupatimoa naña mbwani ñato mine tu noko kusama naña tia.”

14

Yesu nde nzâla nana talâ pa Maro Kindeni kâ

¹ Yesu ipainzi ne pâri-tamâta mine tu, “Miki ma kalomi loko ku ilomi râra ndimo. Miki kao nemi kalo tawana ilâ pa Maro Kindeni, aku kalomi tawana naña mine nâ.

² Naña Mama ne luma nde ilo kisiña pwapwataki râra keno, aku naña alâ nana aveta nia sondo pami. Ambo kelekele ikeno mine tia, ande naña ma aporo ngua mine pami, ande tia. Andeta mao nâ, kelekele ikeno mine.

³ Naña ma alâ aveta miki niami sondo lâ nga, nñennga ma ataulo amâ kilo ku akaimi kamâ kamo kuku naña. Mine kala nia naña amo nñinde, ande miki kala ma kamo ndaina kuku naña.

⁴ Miki kasama nzâla nñinde kala ilâ pa nia naña alâ papa nñinde.”

⁵ Andeta Tomas iporo tu, “Maro Njae, maka kazizâlâ nana nia noko kulâ papa nñinde. Mine kala maka

ma kakura tu kasama nzâla njinde mâsi mana.”

⁶ Aku Yesu ipai mine tu, “Naña warakângu nde nzâla, aku naña nde ngua mao tamwatângu wa via tamwatângu wa. Kinzi tamâta sikura nana silâ pa Mama lâ nzâla tonge, ande tia ndo.”

⁷ Yesu iporo ngua njine pa Tomas, njinenga ipainzi ne pâri-tamâta mine tu, “Ambo miki ma kasama naña kilalângu sonde, ande miki ma kasama naña Mama kilala mine nâ. Kala njine nga miki kasama i kilala, aku kamora i marumbu lâ.”

⁸ Andeta Pilip ipai Yesu tu, “Maro Nalae, kutula Tama pa maka kamora nga. Maka iloma pa njinde nâ.”

⁹ Aku Yesu iporo taulo tu, “Pilip, naña amo kumi ikura zo luandondo lâ, andeta noko kusama kilalângu tia, a? Tamâta ea imora naña, ande imora Mama tona. Mine nde nana sâ kê nga noko kuporo tu, ‘Kutula Tama pa maka’, a?”

¹⁰ Tiambo noko nandai kalo tawana tu naña apaipa kuku Mama, aku Mama kala ipaipa kuku naña, a? Naña muŋga akai ngua lâ warakângu nâ ilongu njinenga aporo atula pami, ande tia. Andeta Mama ipaipa kuku naña, aku iveta tamwata ne wurâta.

¹¹ Ara nana miki ma kalomi tawana ngua njine: naña apaipa kuku Mama, aku Mama kala ipaipa kuku naña. Ambo miki tinimi pwâka tu kalomi tawana nanengu ngua, ande ara nana miki ma kalomi ngere nana mâsi rârâni naña aveta njinde, nana njinde ma ipaŋo nemi kalo-tawana kê.

¹² Naña aporo ngua mao nâ pami; tamâta ea kalo tawana naña, ande i kala ma iveta mâsi kie-kie, itogo naña aveta mine. Aku i ma iveta mâsi pinde ipole mâsi naña muŋga aveta njinde, nana tu naña ma ataulo alâ pa Mama kilo.

¹³ Miki kapaipa kuku naña lâ. Mine kala vetâna ndia miki kano

pa naña tu aveta, ande ma naveta, nana tu njinde ma iveta Mama nâ ipânga njalae.

¹⁴ Mao nâ, miki kapaipa kuku naña lâ. Mine kala vetâna ndia miki kano pa naña tu aveta, ande ma naveta.”

Yesu iporo ipa ngua tu ma isupwa Koroani Sapâna imâ

¹⁵ Yesu iporo ngua kilo panzi ne pâri-tamâta tu, “Ambo miki ilomi ndo keno pa naña, ande miki ma kapaveta sonde kuku nanengu ngua.

¹⁶ Aku naña ma ano pa Mama, ku Mama ma isupwa Pavilâna Tamwata tonge imâ pami. Aku Pavilâna Tamwata njinde ma imo kumi mine ku imo nâ.

¹⁷ Pavilâna Tamwata njinde nde Koroani Sapâna. I uru itula ngua mao nana Maro Kindeni kê. Kinzi tâno tamâta sikura tu simora i ku sisama i, ande tia. Mine kala i ma imo kinzi nenzi Pavilâna Tamwata, ande tia. Anŋa miki nde kasama i lâ, nana tu i uru imo kumi, aku ma imo ilomi.

¹⁸ Naña ma alâ, andeta naña ma apilemi kamo simbomi nâ, kato-gonzi mundoro mine, ande tia. Naña ma ataulo amâ pami kilo.

¹⁹ Zo laiti lâ nana kinzi tâno tamâta ma simora nana naonŋu kilo tia. Anŋa miki nde ma kamora naonŋu kilo. Naña ma amo viângu kilo, aku nana duvi njine kê miki kala ma kamo viami mine nâ.

²⁰ Lâ zo njinde, ande miki nemi ilokalo ma ipânga, kala ma kasama tu naña apaipa kuku Mama, aku miki kapaipa kuku naña, itogo naña kala apaipa kuku miki mine nâ.

²¹ Tamâta ea ikai nanengu ngua ku ipaveta kuku, ande tamâta njinde ilo ndo keno pa naña. Aku tamâta ea ilo ndo keno pa naña, ande naña Mama kala ma ilo ndo keno pa i mine nâ. Aku naña kala ma ilongu ndo keno pa i, ku ma apatua warakângu papa.”

²² Njinenga Judas, i Judas Iskariot nuwaka, ande ikasona Yesu mine tu,

“Maro Nalae, mana mana nga noko ma kupatua pa maka nâ, andeta ma kupatua panzi tâno tamâta tia.”

²³ Yesu nde itu lâ i kawa tu, “Ambo tamâta tonje ilo ndo keno pa naña, ande i ma ipaveta kuku nanenğu ngua. Aku Mama ma ilo ndo keno pa tamâta ninde, aku maka rua Mama rua ma kamâ kamo kuku i.

²⁴ Ambo tamâta tonje ilo ndo keno pa naña tia, ande i ma ipaveta kuku nanenğu ngua tia. Miki kalonjo naña atula ngua pami, andeta naña nandai akai ngua nîne lâ warakângu nâ ilonğu ninenğa aporo nga. Ninde nde Mama ne ngua, ina isupwana kala amâ.

²⁵ Naña amo kuku miki yo, kala nîne aporo atula ngua nainani pami lâ.

²⁶ Andeta muli nga Mama ma isupwa Pavilâna Tamwata ikai naña ndamwângu imâ pami. I nde Koroani Sapâna. I ma ipananami naña nanenğu ngua rârâni kâ, aku ma ipaño ilomi kalomi tu ma kalomi ngere kilo naña ngua rârâni naña munğa atula pami ninde.

²⁷ Naña ao wisi-pisi imo miki taitu-taitu ilomi kalomi, itogo wisi-pisi uru imo warakângu ilonğu kalonğu mine. Andeta wisi-pisi ninde nandai irerege kuku tâno nîne ne wisi-pisi nga. Mine nde miki ma kalomi loko ku karuru ndimo.

²⁸ Miki munğa kalonjo naña apaimi tu, ‘Naña ma apilemi ku alâ, andeta muli, ninenğa ma ataulo amâ pami kilo’. Ambo miki ilomi ndo keno mao pa naña, ande miki ma kandeka, naña tu naña alâ pa Mama, aku Mama na nde ipole naña nânğu. Andeta miki ilomi nandai ikeno mine nga.

²⁹ Vetâna rârâni ninde nde ipânğa tia yo, kala nîne atula pwataki pami kalonjo lâ. Mine kala muli, lâ zo naña vetâna ninde ma ipânğa, ande miki ma kalomi tawana nanenğu ngua.

³⁰ Naña ma aporo ngua rârâ kilo

pami tia, naña tu tâno nîne ne maro, i na Sadana, ande ma imâ. I ne walo tonje keno naña iveta sâ tonje pa naña, ande tia ndo.

³¹ Taitu naña ilonğu tu kinzi tâno tamâta ma sisama nîne; naña ilonğu ndo keno pa Mama. Naña nîne kâ, naña uru aveta vetâna rârâni ikura Mama itula pana mine. Mine nde ara, miki kamandi, aku toka.”

15

Yesu nde kâi “waini” mao

¹ Yesu iporo ngua kilo panzi ne pâri-tamâta tu, “Naña warakângu nde kâi ‘waini’ mao, anğa naña Mama nde tâno waini warika.

² Nanenğu laka ndia uru sipula kanaonzi tia, ande Mama itotonzi ninde rârâni piti lâ kâi waini tini, aku itambiranzi lâ. Anğa laka ndia uru sipula kanaonzi, ande Mama itotonzi ninde rârâni sipânğa mbwana-mbwana. Ivetanzi sondo mine naña isukanzi tu sipula kanaonzi rârâ.

³ Miki nde kapânğa ilomi mbârambâra marumbu lâ, naña tu miki uru kapaveta kuku naña kawânğu ngua.

⁴ Ambo miki kapaipa kuku naña, ande naña kala ma apaipa kuku miki mine nâ. Kâi waini ne laka tonje simbo nâ ikura naña ipula kanao kâ, ande tia. Taitu miki kalonjo nga; ambo laka ipasipa kuku kâi waini, ande laka ninde ikura naña ipula kanao kâ. Aku mine nâ, ambo miki kapaipa kuku naña tia, ande miki ma kakura tu kaveta vetâna ara pinde itogo kanaonmi mine, ande tia.

⁵ Naña warakângu nde kâi waini, anğa miki nde kâi waini ne laka. Tamâta ea ipaipa kuku naña, aku naña kala apaipa kuku i, ande tamâta ninde ma ipula kanao rârâ. Ambo miki kapaipa kuku naña tia, ande miki ma kakura tu kaveta vetâna ara tonje tia.

⁶ Ambo tamâta tonge tini pwâka tu ipaipa kuku naŋa, ande tamâta ŋinde itogo kâi laka kinzi sikai piti ku sitambira lâ, kala ŋgâla-ŋgâla lâ. Kinzi uru sigona kâi laka ŋgâla-ŋgâla ŋinde ilâ taitu, ŋinenŋa siliŋi lâ yââ ilo kana lâ.

⁷ Ambo miki kapaipa kuku naŋa, aku nanenŋu ŋgua nde ikeno kaika lâ ilomi, ande miki ma kano pa Maro Kindeni ikura warakami nemi ilo papa mine, ŋinenŋa i ma iveta vetâŋa ndainani nâ, itogo miki muŋga kano papa mine.

⁸ Ambo miki ma kaveta vetâŋa ara rârâ, itogo kanaanomi mine, ande nemi vetâŋa ŋinde ma itula pwataki tu miki kaponu muli pa naŋa lâ; aku ŋinde ma igagatinzi tamâta ilonzi tu ma sipanea Mama ŋa.

⁹ Mama tini mwasa ndo pa naŋa, aku naŋa kala tiningu mwasa ndo pa miki mine nâ. Ambo miki ma kapaipa kuku naŋa, ande tini-mwasa ma ipipi lâ ilomi.

¹⁰ Naŋa uru apaveta sondu kuku naŋa Mama kawa ŋgua rârâni. Mine kala i tini mwasa ndo pa naŋa, ma imo mine ku imo nâ. Aku mine nâ, ambo miki kala kapaveta sondu kuku kawâŋgu ŋgua rârâni, ande miki ma kasama tu naŋa tiningu mwasa ndo pami, ma amo mine ku amo nâ.

¹¹ Naŋa ilonŋu tu nanenŋu ndekâŋa ma imo ilomi kalomi, ŋana iveta nemi ndekâŋa ipâŋga ŋalae tina. Mine nde naŋa aporo ŋgua ŋine pami lâ.

¹² Naŋa aporo ŋgua tukuŋa imâ pami mine: Miki taitu-taitu ma tinimi mwasa ndo panzi tinimi pinde, itogo naŋa tiningu mwasa ndo pa miki mine nâ.

¹³ Ambo tamâta tonge ipayaula tamwata ne via ŋana ivilanzi nimbwe kâ, ande i ne vetâŋa ŋinde itula pwataki tu i tini mwasa ndo panzi. Aku tini-mwasa kie mine ipole tini-mwasa kie-kie rârâni.

¹⁴ Ambo miki kapaveta sondu kuku ŋgua rârâni naŋa atula pami

ŋinde, ande miki kamo ningunambwe.

¹⁵ Naŋa ma apatu miki ŋami kilo tu 'nanenŋu wurâta tamâta', ande ma tia. Kala ŋine naŋa aporo tu miki nde ningunambwe, ŋana tu kinzi wurâta tamâta ŋandai sisama vetâŋa rârâni nenzi koipu iveta ŋga. Andeta ŋgua rârâni ŋinde naŋa Mama muŋga itula pa naŋa, ande naŋa atula ŋguani ndaina pa miki marumbu lâ.

¹⁶ Miki ŋandai kapatea naŋa ŋga. Naŋa apatea miki lâ, aku asupwami tu kalâ kaveta vetâŋa ara rârâ, itogo kanaanomi mine. Aku kanaanomi ŋinde ma ikeno mine ku imo nâ. Ambo miki ma kano pa Mama lâ naŋa ŋâŋgu tu ma iveta vetâŋa tonge pami, ande i ma iveta vetâŋani ndaina.

¹⁷ Naŋa aporo ŋgua tukuŋa imâ pami mine: miki taitu-taitu ma tinimi mwasa ndo panzi tinimi pinde."

Kinzi tamâta pinde ma sikai kazâŋa panzi pâri-tamâta

¹⁸ Yesu iporo ŋgua kilo panzi ne pâri-tamâta mine tu, "Ambo kinzi tâno tamâta ma sikai kazâŋa pami, ande kalomi ŋgere sondu ŋana ŋine kâ: kinzi muŋga sikai kazâŋa pa naŋa mine nâ.

¹⁹ Ambo miki kamo katogonzi tâno tamâta, ande kinzi ma tininzi mwasa nâ pami, itogo tininzi mwasa pa warakanzi seenzi mine. Andeta miki ŋandai kamo katogonzi tâno tamâta ŋga. Naŋa apateami tu ma kapile tâno ŋine ne vetâŋa wa ilo-kalo wa. Mine kala kinzi tâno tamâta uru sikai kazâŋa pami.

²⁰ Miki kalomi ŋgere sondu ŋana ŋgua tonge naŋa muŋga aporo atula pami mine: wurâta tamâta ikura tu ipâŋga mbâna-mbâna pa ne koipu, ande tia. Ambo kinzi tamâta pinde muŋga nâna silua naŋa, ande ma nâna silua miki mine nâ. Ambo kinzi tamâta pinde muŋga sipaveta kuku naŋa kawâŋgu ŋgua, ande kinzi ma

sipaveta kuku miki kawami ngua mine nâ.

²¹ Miki kapaipa kuku naŋa lâ. Mine kala kinzi ma siveta kenzi sakamao pami, itogo muŋga siveta pa naŋa mine. Kinzi sisama naŋa Mama kilala tia, ina muŋga isupwana kala amâ. Aku ŋana duvi ŋinde kâ, ande kinzi ma siveta mine pami.

²² Ambo naŋa muŋga amâ atula ngua panzi tia, ande pareŋa-nia ma ilâ panzi ŋana nenzi kiesaka kâ, ande tia. Andeta kinzi siloŋo ku sisama lâ; mine kala pareŋa-nia ŋinde nde ikeno panzi.

²³ Ŋana tu tamâta ea ikai kazâŋa pa naŋa, ande ikai kazâŋa pa naŋa Mama tona mine nâ.

²⁴ Naŋa uru aveta mâsi kaika ŋalaŋala, aku tamâta tonŋe ikura tu iveta mâsi mine, ande tia. Ambo naŋa muŋga aveta mâsi kaika rârà lâ kinzi naonzi tia, ande pareŋa-nia ma ilâ panzi ŋana nenzi kiesaka kâ, ande tia. Andeta kinzi matanzi simora nanenŋu mâsi kaika ŋinde marumbu lâ, aku sikai kazâŋa pa maka rua Mama rua.

²⁵ Nenzi vetâŋa ŋinde ipâŋga ŋana iveta ngua tonŋe ikeno lâ nenzi ngua tukuŋa ne pepa tini ma ipâŋga kanaŋo. Ngua ŋinde ikeno mine: ‘Kinzi tamâta pinde sikai kazâŋa pa naŋa koa tia nâ’.

²⁶ Andeta Pavilâŋa Tamwata nde uru imo kuku Mama, aku naŋa ma asupwa i imâ pami. I nde Koroani ŋana itula ngua mao ŋana Maro Kindeni kâ, aku iyoka pa Mama tini imâ. I ma itula ngua pwataki ŋana naŋa kâ.

²⁷ Aku miki kala mine nâ ma katula ngua ŋana naŋa kâ, ŋana tu nia ndoyo, lâ zo ŋinde amandi ŋana aveta nanenŋu wurâta muŋgâŋa, ande miki kamo ku naŋa, aku kamo kuna mine lee ikura lâ zo ŋine.

16

¹ Naŋa tiniŋgu pwâka tu miki ma kapile nemi kalo-tawana. Ŋana duvi

ŋinde kâ, ande naŋa aporo ngua ŋine râràni pami lâ.

² Muli ŋga, kinzi ma siŋarami kamo niaka ŋana luma ŋana pasauŋa kâ râràni. Andeta ŋinde nâ tia; zo tonŋe ma muli imâ, aku lâ zo ŋinde, ambo tamâta tonŋe ipu miki pâta kamâte, ande i ma ilo tu iveta vetâŋa ara lâ Maro Kindeni nao.

³ Kinzi ŋandai sisama Mama kilala sondo ŋga. Aku mine nâ, kinzi ŋandai sisama naŋa kilalâŋgu sondo. Mine kala kinzi ma siveta vetâŋa sakamao mine pami.

⁴ Andeta kala ŋine naŋa aporo pami lâ ŋana vetâŋa ŋinde ma muli ipâŋga kâ. Mine nde muli, lâ zo ŋinde kinzi tamâta ma siveta vetâŋa ŋinde pami, ande miki ma kalomi ŋgere ŋana ngua ŋine kala aporo pami lâ.”

Yesu itula ngua ŋana Koroani Sapâŋa ne wurâta kâ

“Muŋga, lâ zo ŋinde miki kapâŋga tamâta wasaseki ŋana kaponu muli pa naŋa kâ, ande naŋa warakâŋgu amo kumi. Mine kala lâ zo muŋgâŋa ŋinde naŋa ŋandai aporo ngua pwataki pami ŋana malia ŋinde kâ.

⁵ Andeta kala ŋine naŋa ma alâ pa Mama, i muŋga isupwana kala amâ. Anŋa tamâta tonŋe lâ miki ŋginimi ŋandai ikasonŋa naŋa tu, ‘Noko ma kulâ mana’.

⁶ Kala ŋine aporo atula ngua ŋine pami kaloŋo lâ, aku ngua ŋine iveta ilomi malia ndo.

⁷ Andeta naŋa aporo ngua mao nâ pami; ara ŋana naŋa ma apilemi ku alâ, ŋana tu ŋinde ma ivilami. Ŋana tu ambo naŋa ma apilemi alâ tia, ande Pavilâŋa Tamwata ma imâ ipâŋga pami tia. Andeta naŋa ma alâ, ŋinenŋa ma asupwa i imâ pami.

⁸ I ma imâ ŋana ipaŋo kinzi tamâta ilonzi kalonzi, ŋana ma sisama sondo tu kinzi nde kiesaka tamwatanzi, kala siveta vetâŋa sondo tia. Aku ma sisama tu Maro

Kindeni ma ipare nia panzi nana ninde kâ.

⁹ Kinzi nandai sisama nenzi kiesaka kilala pwataki nga, nana tu kinzi kalonzi tawana nana tia.

¹⁰ Aku kinzi nandai sisama vetâna sondo kilala pwataki nga, nana tu nana ma alâ pa Mama, aku miki ma kamora nana kilo tia.

¹¹ Aku kinzi nandai sisama Maro Kindeni ne mâsi nana ipare nia panzi tamâta kâ, nana tu Maro Kindeni ipa ngua lâ tu ma ipare nia pa tâno nîne ne maro.

¹² Nana atu aporo ngua pinde rârâ kilo pami, andeta miki kakura nana kakai ngua ninde kâ, ande tia.

¹³ Andeta lâ zo nana Koroani Sapâna ma imâ, ina kala uru itula ngua mao nana Maro Kindeni kâ, ande i ma ikai poe pa nemi ilo-kalo, ande kala miki ma kasama Maro Kindeni kawa ngua mao ninde rârâni duvi. Andeta i tamwata nâ ma ipatea ngua ninennga iporo itula pwataki, ande tia. Ngua ndia i muŋga ilonjo, ande i ma itula nguani ndaina nâ pwataki, ku ma itula ngua pami nana vetâna pinde ma muli ipânnga kâ.

¹⁴ Mao nâ, i ma ikai nana kawângu ngua, ku ma itula pwataki pami. Aku i ne vetâna ninde ma itula kilalângu pwataki tu nana nde Maro Nalae.

¹⁵ Nana Mama kawa ngua rârâni ninde nde nana kawângu ngua tona. Mine kala nana apaimi tu Koroani ma ikai nana kawângu ngua, ku ma itula pwataki pami.”

Ndekâna nde ma ikai kalo-lokoni nia

¹⁶ Yesu iporo ngua kilo panzi ne pâri-tamâta tu, “Zo tini mwata nâ, ninennga miki ma kamora nana kilo tia. Anŋa muli, zo tini mwata nâ kilo, ninennga miki ma kamora nana kilo.”

¹⁷ I ne pâri-tamâta pinde nde silonjo ngua nîne lâ, ninennga siporo ngua imâ warakanzi nâ nŋininzi mine tu, “Yesu iporo ngua mine pa

kinda, andeta ngua ninde nde duvi mana. Iporo tu, ‘Zo tini mwata nâ, ninennga miki ma kamora nana kilo tia. Anŋa muli, zo tini mwata nâ kilo, ninennga miki ma kamora nana kilo’. Aku iporo ngua tonje tona mine tu, ‘Nana ma alâ pa Mama’.

¹⁸ Ngua ninde iporo tu ‘Zo tini mwata nâ’, ande ninde nde duvi mana. Kinda tazizâla ndo nana Yesu ne ngua ninde kâ.”

¹⁹ Yesu isama tu kinzi pâri-tamâta situ sikasona i nana ninde kâ. Mine kala ipainzi tu, “Tiambo miki kapakasona warakami nana ngua nana muŋga aporo pami ninde ne duvi, tiya? Nana muŋga aporo tu, ‘Zo tini mwata nâ, ninennga miki ma kamora nana kilo tia. Anŋa muli, zo tini mwata nâ kilo, ninennga miki ma kamora nana kilo’.

²⁰ Nana aporo ngua mao nâ pami; miki ma kata pâta, ku ma kalomi sukâna nalae tina, anŋa kinzi tâno tamâta ma sindeka. Mao nâ, miki ma kalomi loko, andeta muli nŋa kalo-lokoni ninde ma ipalele, aku ma ipânnga ndekâna mao.

²¹ Lâ zo nana taine ipagugu kâ, ande isama tu nâna ne zo nde imâ ipânnga laiti lâ, aku ninde iveta i ilo malia. Taitu mambo ipagugua natu lâ, ande i ma kalo nŋere kilo nana nâna ninde kâ, ande tia. I ma indeka nâ, nana tu natu nde imâ ipânnga tâno kulu.

²² Aku miki kala mine nâ; lâ zo nîne, ande miki kamo tava ilomi malia nâ. Andeta nana ma amorami kilo, aku pa zo ninde, ande miki ma ilomi ndeka ndo. Aku tamâta tonje ma ikura tu izavaru ndekâna ninde piti lâ ilomi, ande tia.

²³ Aku lâ zo ninde, miki ma kasona nana kilo nana ngua pinde ne duvi kâ, ande tia. Nana aporo ngua mao nâ pami: ambo miki ma kano pa Maro Kindeni lâ nana nânngu tu ma iveta vetâna tonje, ande i ma iveta vetâna ndainani nâ pami.

²⁴ Miki kapaipa kuku nana lâ, andeta miki nandai kano pa Maro

Kindeni lâ naŋa n̄ŋgu tu ma iveta vet̄aŋa tonje pami nga. Taitu kala n̄ine, ambo miki ma kakai noŋa mine, ande ma kamora kanaŋo. Mine kala ndek̄aŋa ma ipipi ndo lâ ilomi kalomi.”

Yesu nde ipole tâno n̄ine ne walo marumbu lâ

²⁵ Yesu iporo ngua kilo panzi ne pâri-tamâta tu, “Naŋa muŋga asia ngua rârâ pami, andeta muli nga naŋa ma aveta mine pami kilo, ande tia. Naŋa ma aporo pwataki atula Mama kilala ip̄aŋga n̄ia yo pami.

²⁶ Aku lâ zo n̄inde, ande naŋa ma akai miki kawami ku aporo pa Mama, ande tia. Nana tu naŋa akai nzâla piti pami lâ, kala miki warakami ma kakai noŋa ilâ sondo pa Mama tamwata.

²⁷ Miki ilomi ndo keno pa naŋa, aku uru kalomi tawana tu naŋa muŋga amo kuku Mama, kala amâ n̄ine. Nana duvi n̄inde kâ, ande Mama tamwata ilo ndo keno pa miki.

²⁸ Nia ndoyo naŋa amo kuku Mama, kala apile i ku amâ amo tâno kulu. Kala n̄ine naŋa ma apile tâno ku ataulo alâ pa Mama kilo.”

²⁹ Yesu ne pâri-tamâta nde siloŋo ngua n̄ine lâ, n̄ineŋga sipai Yesu tu, “Ara, kala n̄ine nga noko kuporo ngua pwataki lâ. Noko n̄andai kusia ngua pama nga.

³⁰ Kala n̄ine maka nema ilo-kalo ip̄aŋga tu noko kusama kelekele rârâni marumbu lâ. Kason̄aŋa wa ngua ndia ikeno tamâta ilonzi kalonzi, ande noko kusama marumbuni. Mine nde noko uru kuo tini pa tamâta tonje tu iporo ngua pwataki kâ, ande tia. Kala n̄ine maka kaloma tawana tu noko muŋga kumo kuku Maro Kindeni, n̄ineŋga kumâ kumo n̄ine.”

³¹ Andeta Yesu nde itu lâ kawanzi tu, “Oo, kala n̄ine miki kalomi tawana naŋa mao, a?

³² Miki kalonjo nga; zo nga ip̄aŋga laiti lâ, ande kala zo tini nâ kinzi ma sinjara miki rârâni taitu-taitu

kakâwa kataulo pa nemi luma. Miki ma kapile naŋa, kala naŋa ma amo simbon̄gu nâ. Andeta n̄andai amo simbon̄gu nâ mao nga, nana tu Mama imo ku naŋa ikura zo rârâni.

³³ Naŋa ilon̄gu tu miki ma kapaipa sondo kuku naŋa, aku kamo tava wisimi pisi. Mine kala naŋa aporo ngua n̄ine pami lâ. Lâ zo nana miki kamo tâno n̄ine kulu, ande malia wa nâna ma imâ ip̄aŋga pami. Taitu ilomi kaika nga; naŋa apole tâno n̄ine ne walo marumbu lâ!”

17

Yesu ikai noŋa pa Maro Kindeni tu ma ivilanzi ne pâri-tamâta

¹ Yesu iporo ngua mine panzi ne pâri-tamâta marumbu lâ, n̄ineŋga mata kâki ilea pa samba, aku ikai noŋa mine tu, “Mama, zo nga ip̄aŋga lâ. Naŋa ilon̄gu tu ma n̄ine noko ma kutula noko natu naŋa kilal̄aŋgu pwataki, aku naŋa kala ma atula noko kilala pwataki mine nâ.

² Nana tu nia ndoyo noko kupateana nana akai Maro N̄alae panzi tamâta ndoni. Mine kala naŋa via mao alanzi tamâta n̄inde noko muŋga kupateanzi tu ma sipono muli pana. Via n̄inde nde nana simo vianzi mine ku simo nâ.

³ Aku via mao n̄inde nde duvi mine; tamâta ea kinzi sisama noko Maro Kindeni kilala tu noko simbo nâ nde Maro mao, aku kalonzi tawana tu noko muŋga kusupwa naŋa Yesu Kiriŋi amâ, kinzi n̄inde ma sikai via mao, ma simo vianzi mine ku simo nâ.

⁴ Wurâta rârâni noko muŋga kupatea pana, ande naŋa aveta n̄inde marumbu lâ. Aku nanen̄gu vet̄aŋa n̄inde itula noko kilala pwataki panzi tâno tamâta.

⁵ Mama, sinjani, lâ zo n̄inde tâno ip̄aŋga tia yo, ande naŋa amo kuno, aku naŋa n̄ŋgu n̄alae. Kala n̄ine naŋa ilon̄gu tu noko ma n̄oa n̄alae ndainani nâ kulua naŋa kilo lâ noko tamwata nao.

⁶ Naŋa atula noko kilala pwataki panzi tamâta lâ, kinzi ŋinde noko kupatea lâ tu ma pwainzi piti lâ kinzi tâno tamâta ŋgininzi ku kulua naŋa. Muŋga kinzi simo noko ne tamâta, aku kinzini nde kulua naŋa lâ. Aku kinzi uru sipaveta kuku noko kawa ŋgua.

⁷ Kala ŋine kinzi sisama tu kelekele ndoni noko muŋga kulua naŋa, ande kelekele ŋinde iyoka noko mbau ilo imâ pana.

⁸ Naŋa tu ŋgua rârâni noko muŋga kutula pana, ande naŋa kala atula ŋgua ndainani nâ pa kinzi. Aku sikai sipaveta kuku, kala sisama sondu tu nia ndoyo naŋa amo kuku noko. Kinzi nenzi kalotawana ikeno mine tu noko muŋga kusupwana kala amâ.

⁹ Taitu naŋa ŋandai ano pano tu kuvilanzi tâno tamâta nga. Ano pano tu kuvilanzi tamâtani ŋaina noko muŋga kulua naŋa, ŋana tu kinzini nde simo noko ne tamâta.

¹⁰ Nanenŋu tamâta rârâni nde noko ne tona. Aku mine nâ, noko ne tamâta rârâni nde nanenŋu tona. Aku kinzi ŋinde uru situla naŋa kilalânŋu pwataki tu naŋa nde Maro Naŋae.

¹¹ Kala ŋine naŋa ma amâ pano, aku ma amo tâno ŋine kulu kilo tia. Andeta kinzi ma simo tâno kulu yo. Mine kala Mama, noko Sapâna Tamwata, naŋa ano pano tu pwea ŋananzi lâ noko tamwata ŋa kaika ŋinde, ŋana kinzi ma simo ilonzi kalonzi taitu, itogo kinda rua tamo mine. Nia ndoyo noko ŋoa kaika ŋinde kulana lâ.

¹² Muŋga, lâ zo ŋinde amo kunzi yo, ande naŋa akai ŋoa ndainani muŋga kulana ŋinde, aku akea ŋananzi. Naŋa akatonanzi sondu nâ. Mine kala ŋgu ŋinde ne tamâta tonŋe ŋandai isapiri ku nao tia lâ nga. Andeta tamâta taitu mai nâ, inani tamâta ŋana ilâ pa yââ ŋalae ne mbââ ilo, i simbo nâ isapiri lâ. Mine kala noko kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini ŋinde nde ipânŋa kanaŋo

lâ.

¹³ Kala ŋine naŋa ma amâ pano. Andeta naŋa ilonŋu tu nanenŋu ndekâna ma ipânŋa ŋalae lâ nanenŋu tamâta ilonzi; mine kala aporo ŋgua rârâni ŋine lâ zo ŋine naŋa amo tâno kulu yo.

¹⁴ Naŋa atula noko kawa ŋgua pwataki panzi silonŋo lâ. Andeta kinzi tâno tamâta nde sikai kazâna panzi, ŋana tu tâno ŋine nde nanenŋu tamâta nianzi mao, ande tia. Aku mine nâ, tâno ŋine nde naŋa niânŋu mao, ande tia.

¹⁵ Naŋa ŋandai ano pano tu pwainzi piti lâ tâno ŋine kulu nga. Naŋa ano pano tu pwea ŋananzi, ŋana Sakamao Tamwata ma ikura ŋana izavarunzi tia.

¹⁶ Tâno ŋine nde naŋa warakânŋu niânŋu mao, ande tia. Aku mine nâ, tâno ŋine nde kinzi nianzi mao, ande tia.

¹⁷ Noko kawa ŋgua ndoni nde mao kanaŋo. Mine kala naŋa ilonŋu tu noko ma kuo ne ŋgua mao ŋinde ipaipa lâ ilonzi kalonzi, ŋana ma sipânŋa noko ne ŋgu sondu.

¹⁸ Noko muŋga kusupwana kala amâ amo kunzi tâno tamâta. Aku mine nâ, naŋa kala asupwanzi tamâta ŋinde silâ simo kunzi tâno tamâta.

¹⁹ Naŋa ao warakânŋu nenŋu via ndoni imâ pano, ŋana avilanzi tu sipânŋa noko ne ŋgu sondu.

²⁰ Taitu naŋa ŋandai ano pano tu kuvilanzi nanenŋu tamâta ŋine simbonzi nâ, ande tia. Naŋa ano pano tu kuvilanzi tamâta pinde tona, kinzi ŋinde ma muli silonŋo nanenŋu pâri-tamâta nenzi ŋgua, ku ma sio nenzi kalotawana imâ pa naŋa.

²¹ Mama, naŋa ilonŋu tu kinzi tamâta ŋinde rârâni ma simo ilonzi kalonzi taitu, itogo kinda rua tamo mine. Ambo kinzi ma simo ilonzi kalonzi taitu mine, ande kinzi tâno tamâta ma kalonzi tawana tu noko muŋga kusupwana kala amâ.

²² Nanayoni noko walo kaika kulana, aku naŋa kala walo kaika

ndainani nâ alua kinzi lâ, nana kinzi ma sikura tu simo ilonzi kalonzi taitu, itogo kinda rua tamo mine.

²³ Naña apaipa kuku kinzi, aku noko kala kupaipa kuku naña mine nâ. Naña ilongu tu kinzi ma simo ilonzi taitu mao. Ambo kinzi ma simo mine, ande kinzi tâno tamâta ma sisama tu noko munğa kusupwana kala amâ. Aku ma sisama tu noko tini mwasa ndo panzi nanenğu tamâta nğinde, itogo uru tini mwasa pa naña mine.

²⁴ Mama, naña ilongu tu kinzi tamâta noko munğa kulana nğinde ma simo kuku naña. Naña ilongu tu kinzi ma simora kilalangu pwataki tu naña nde Maro Njalae. Mao nâ, nia ndoyo, lâ zo nğinde tâno ipanga tia yo, ande noko tini mwasa ndo pa naña kala kupateana tu ma akai Maro Njalae mine nâ.

²⁵ Mama, noko nde Vetanga Sondo Tamwata. Kinzi tâno tamâta nğandai sisama noko kilala sondo nga, anğa naña nde asama noko kilala sondo. Aku nanenğu tamâta nde sisama tu noko munğa kusupwana kala amâ.

²⁶ Naña atula noko kilala pwataki panzi lâ, aku ma amo aveta mine nâ, nana tu nğinde ma ivilanzi tu tininzi mwasa panzi tininzi pinde, itogo noko tini mwasa pa naña mine. Aku nğinde ma ivilanzi tu sipaipa kuku naña warakangu tona." Yesu ikai noña mine.

18

Judas io Yesu lâ kinzi kazanga tamâta mbaunzi ilo

Matai 26:36-46, Malaka 14:32-42, Luka 22:39-46

¹ Yesu ikai noña nğinde marumbu lâ, ninenğa ikainzi ne pâri-tamâta ku sipile nia nğinde silâ simbwaliu Kidron Lââ. Tâno tonđe ikeno pa nia nğinde, kâi oliv pinde imandi nğinde. Aku Yesu tavanzi ne pâri-tamâta silâ tâno nğinde ilo.

² Anğa Judas, ina tamâta nana io Yesu lâ kinzi kazanga tamâta

mbaunzi ilo, ande isama tâno nğinde lâ, nana tu zo rârâ Yesu uru ipasau kunzi ne pâri-tamâta lâ niani ndaina.

³ Mine kala Judas ikainzi Rom nenzi zugu tamâta ngu tonđe, sitavanzi luma sapanga ne sambara pinde munğa kinzi patarawanga tamâta nalanala nga kinzi Parisai tamâta sisupwanzi, aku ikainzi silâ pa nia nğinde. Kinzi sisaña sinâla tava tâmba lâ mbalaunzi, aku sikai paraña ne kelekele tona simâ.

⁴ Yesu nde isama lâ nana vetanga rârâni nao laiti nana ipanga papa i kâ. Mine kala iyoka nao sondo ilâ pa ngu nğinde, aku ikasonanzi tu, "Miki nde kamâ karoto nana tamâta ea."

⁵ Ande kinzi siporo taulo tu, "Maka kamâ tu karoto nana Yesu, i Nasarete tamwata."

Ninenğa Yesu ipainzi tu, "Nanani Warakangu Kala Njine." (Aku Judas, i tamâta nana ikai kulu-panga nana Yesu kâ, ande imo ndaina imandi kunzi.)

⁶ Kinzi silonjo Yesu iporo tu, "Nanani Warakangu Kala Njine", ninenğa siruru ku siparoko sitaulo, aku patanzi sindue tâno kulu. *

⁷ Ninenğa Yesu ikasonanzi kilo tu, "Miki nde kamâ karoto nana tamâta ea." Aku sipai tu, "Maka kamâ tu karoto nana Yesu, i Nasarete tamwata."

⁸ Ninenğa Yesu itu ngua lâ kawanzi tu, "Naña apaimi tu Nanani Warakangu Kala Njine. Ambo miki karoto nana naña kâ, ande ara, kapilenzi tamâta njine silâ."

⁹ Yesu iporo ngua njine nana iveta ne ngua munğanga tonđe ipanga kanaño kâ. I munğa iporo pa Maro Kindeni tu, "Noko tamâta pinde kulu naña lâ, aku naña apile tamâta tonđe lâ ngu nğinde kala i nao tia lâ, ande tia ndo."

¹⁰ Aku pila nana kazanga kâ tonđe ikeno pa Saimon Petero. Mine kala i mbau ilâ ipasu pila nğinde yâti ku ipu patarawanga tamâta njalae

* 18:6 6 Kumora ngua ikeno lâ Yoane 8:24.

ne wurâta tamâta tonje, i ña tu Malkus. Aku pila isalu tamâta ñinde taña pa wia kâ motu piti imbe ndue tâno kulu.

¹¹ Njeninga Yesu ipai Petero tu, “Wa, kulumbwa pila itaulo ilâ pa ne karae ilo ñga! Mana mana, a? Tiambo noko kutu naña ma anjenge ñana kâmba ñine Mama ipatea pa naña tu ma anu, a?”

Kinzi sikai Yesu silâ pa patarawâña tamâta ñalae

Matai 26:57-68, Malaka 14:53-65, Luka 22:63-71

¹² Njeninga Rom nenzi zugu tamâta ñinde, sitavanzi nenzi koipu wa kinzi Juda tamâta nenzi sambara wa, nde sikai Yesu kaika ku sipa i mbalau lâ wâlo kaika.

¹³ Njeninga sikai silâ pa tamâta tonje, i ña tu Anas. Anas nde Kaiafas ana, anja Kaiafas nde imo kinzi patarawâña tamâta ndoni nenzi tamâta ñalae lâ mbwera ñinde.

¹⁴ Kaiafas nde tamâtani ndaina muña ipainzi Juda tamâta ñalanala mine tu, “Ara ñana tamâta taitu nâ ma ikai kinda Isrel ngu ndamwânda, ku imâte.”

Petero ipatimoo Yesu

Matai 26:69-75, Malaka 14:66-72, Luka 22:54-62

¹⁵ Aku Saimon Petero kuku pâri-tamâta tonje nde soka Yesu muli silâ. Patarawâña tamâta nenzi tamâta ñalae muña iveta mete kuku pâri-tamâta ñinde. Mine kala pâri-tamâta ñinde iyoka Yesu muli ilâ patarawâña tamâta nenzi tamâta ñalae ne ngumbi ilo.

¹⁶ Anja Petero nde imandi nia yo, imo nzâla kawa tini laiti. Njeninga pâri-tamâta ñinde ilâ iporo ñgua pa wurâta taine tonje imandi io ñana nzâla kâ, aku taine ñinde isâu pa pâri-tamâta ñinde tu ikai Petero imâ ngumbi ilo.

¹⁷ Aku wurâta taine ñinde nde ikasonja Petero mine tu, “Tiambo nokoni kala tamâta ndai ne pâri-tamâta tonje, tiya?” Andeta Petero

iporo taulo tu, “Mine tia. Naña ñandai i ne pâri-tamâta ñga.”

¹⁸ Aku kinzi wurâta tamâta wa kinzi sambara muña sisuña yââ. Nia pisi, kala simandi simwai yââ. Mine kala Petero ilâ imandi kinzi imwai yââ.

Patarawâña tamâta nenzi tamâta ñalae io Yesu ilâ pa ñgua nia

¹⁹ Kinzi patarawâña tamâta nenzi tamâta ñalae Anas nde imo ikasonja Yesu ñananzi i ne pâri-tamâta kâ, aku ikasonja ñana ñgua Yesu muña ipanananzi tamâta ñinde tona.

²⁰ Aku Yesu nde itu ñgua taulo mine tu, “Naña muña atula ñgua panzi tamâta rârâni lâ nia yo. Ikura zo zo naña apanananzi lâ nenzi luma ñana pasauña kâ ilo, aku apanananzi lâ Maro Kindeni ne luma sapâña tona. Mao nâ, naña apanananzi lâ nia ndoni kinzi Juda tamâta uru sipasau ñinde. Naña ñandai aporo ñgua tonje lâ nia paveâña ñga.

²¹ Mine nde ñana sâ kâ ñga noko pwasonja naña, a? Kulâ pwasonjanzi tamâta ñinde muña siloño nanenju ñgua. Kinzi sisama lâ ñana ñgua rârâni muña aporo atula panzi ñinde.”

²² Yesu iporo ñgua mine lâ, njeninga sambara tonje, ina imandi imo Yesu tini laiti, ande iponza Yesu nao ku ipai tu, “Wa, noko ea ipaino tu kuvaligi patarawâña tamâta nenzi tamâta ñalae mine, a?”

²³ Andeta Yesu itu lâ kawa tu, “Ambo naña aporo ñgua tonje soki tâ, ande ara, kutula ñinde pwataki. Taitu kulonjo ñga; ambo naña aporo ñgua mao, ande ñana sâ kâ ñga noko kuponza naña, a?”

²⁴ Njeninga Anas io Yesu ilâ pa patarawâña tamâta nenzi tamâta ñalae tonje, i ña tu Kaiafas. Andeta kinzi ñandai siyaule wâlo muña sipa lâ i mbalau ñinde piti ñga.

Petero iporo ipatimoo Yesu kilo tu isama i tia

25 Saimon Petero nde imandi imwai yââ, ñinennga kinzi tamâta pinde sikasona i tu, “Tiambo nokoni kala i ne pâri-tamâta tonje, tiya?” Andeta Petero ipatiâmo ku ipainzi tu, “Mine tia. Naña ñandai i ne pâri-tamâta nga.”

26 Ñinennga patarawâña tamâta nenzi tamâta ñalae ne wurâta tamâta tonje kala imâ iporo kuku Petero. Wurâta tamâta ñinde ni-nambwe tonje nde tamâta ñinde muñga Petero isalu i taña piti. Aku ikasona Petero tu, “Tiambo naña muñga amorano kumo kuku Yesu lâ tâno ñinde, tiya?”

27 Ñinennga Petero iporo ipatiâmo kilo mine tu, “Tia ndo kanaño!” Aku lâ zoni ndaina, ande tatareko isuña kawa.

Kinzi sikai Yesu silâ pa Pilata

Matai 27:2,11-14; Malaka 15:1-5; Luka 23:1-7,13-15

28 Ñinennga kinzi Juda tamâta ñalañala sipile Kaiafas ne luma, aku sikai Yesu silâ pa Rom nenzi koipu ñalae ne luma. Zo nga imâ ñana mbwale-mbwale kâ, aku kinzi Juda tamâta tininzi pwâka tu silâ luma ñinde ilo. Kinzi kalonzi tawana tu ambo ma silâ tinikoa tamâta ne luma ilo, ande ñinde ma iveta muso panzi lâ Maro Kindeni nao, kala ma sikura tu sika kâpwa lâ kumbwa ñinde ne kâña-nuña, ande tia. Mine kala kinzi ñandai silâ Rom nenzi koipu ñalae ne luma ilo nga; simandi nia yo sindamwa.

29 Mine kala Pilata iyâti imâ panzi ku ikasonanzi tu, “Miki katu kao tamâta ñinde ilâ pa ñgua nia ñana i ne vetâña soki ndia, a?”

30 Andeta kinzi siporo taulo tu, “Ambo i muñga iveta vetâña soki tonje tia, ande maka ma kakai i kamâ pano, ande tia.”

31 Ñinennga Pilata ipainzi tu, “Ayo, kakai kalâ, aku kaveta papa ikura warakami nemi ñgua tukuña.” Andeta kinzi Juda tamâta siporo taulo tu, “Ambo taitu miki Rom nemi ñgua tukuña indi kaika pa maka

Juda tamâta tu ma kapu tamâta tonje pâta imâte ñana i ne vetâña soki kâ ndimo.”

32 Vetâña mine ipânga ñana iveta Yesu ne ñgua tonje ipânga kanaño. Muñga Yesu iporo itula i ne matenja kilala pwataki.

33 Ñinennga Pilata itaulo ilâ koipu ñalae ne luma ilo, aku ipainzi ne zugu tamâta tu sikai Yesu simâ. Yesu imâ ipânga lâ, ñinennga Pilata ikasona tu, “Noko nde Juda nenzi koipu ñalae, tiya?”

34 Andeta Yesu ikasona Pilata tu, “Tiambo noko tamwata ilo pate a ñgua ñinde aña kuporo, tiya?, kinzi tamâta pinde muñga siporo situla naña parinângu pano.”

35 Ande Pilata iporo taulo tu, “Yoo, naña ñandai Juda tamwatângu nga! Noko tamwata ne ñgu wa kinzi patarawâña tamâta ñalañala nde sikaino kumâ pana. Noko muñga kuveta vetâña soki ndia, a?”

36 Yesu nde itu lâ kawa mine tu, “Naña ñandai tâno ñine ne koipu ñalae tonje nga. Ambo naña nde tâno ñine ne koipu ñalae tonje, ande nanengu tamâta ma simandi ñana paraña kâ, aku tamâta tonje ma ikura tu io naña lâ kinzi Juda tamâta ñalañala mbaunzi ilo, ande tia. Taitu naña amo koipu ñalae lâ nia tonje.”

37 Ñinennga Pilata ikasona kilo tu, “Mine nde mao nâ, noko nde koipu ñalae tonje, tiya?” Yesu iporo taulo tu, “Noko tamwata kuporo tu naña nde koipu ñalae tonje. Naña nana ipaguguana amâ apânga tâno ñine kulu ñana aporo atula ñgua mao kâ, aku tamâta ea kinzi ilonzi pa ñgua mao, ande kinzi ñinde uru silonjo nanengu ñgua.”

38 Ñinennga Pilata ikasona Yesu tu, “Ñgua ndia nde ñgua mao, a?”

Pilata ipa ñgua tu ma sipu Yesu pâta imâte

Matai 27:15-21, Malaka 15:6-11, Luka 23:18-19

Pilata iporo ñgua ñine marumbu lâ, ñinennga iyâti ilâ pa nia yo kilo

ku ipainzi Juda tamâta tu, “Naña ñandai asânda i ne vetâña soki tonje nga. Mine nde naña akura tu ao i lâ ngua nia, ande tia.

³⁹ Andeta miki kasama vetâña tonje naña uru aveta. Ikura mbwera mbwera, lâ miki Juda nemi kumbwa ñine, ande naña uru ayaute tamâta tonje ipile luma sakamao iyâti ilâ. Miki ilomi tu naña ma ayaute miki Juda ngu nemi koipu ñalae Yesu, tiya?”

⁴⁰ Andeta kinzi sisarâwa kaika mine tu, “Kuyaute i ndimo! Kuyaute Barabas imâ pama!” Barabas nde nanzare tamwata tonje.

19

¹ Ninennga Pilata iporo panzi zugu tamâta, aku sikai Yesu silâ ku sipalili pâta.

² Ninennga kinzi zugu tamâta simwali wâka-wâka tonje ku sisawa lâ Yesu kulu, itogo koipu ñalanala nenzi loki-loki mine. Aku sisawa pasawana ñinji luandondo tonje lâ i tini tona.

³ Kinzi siveta mine lâ, ñinennga simâ i tini laiti mbwaninzi râra ñana siveta “a” papa. Kinzi sipai tu, “Oe, Juda nenzi koipu ñalae!” Aku siponza Yesu nao tona.

⁴ Kinzi siveta mine lee, ñinennga Pilata iyâti imâ pa nia yo kilo, aku ipainzi Juda tamâta mine tu, “Miki kalonjo nga; naña ma akai tamâta ñinde iyâti imâ imandi naomi. Ninennga miki ma kasama tu naña ñandai asânda i ne vetâña soki tonje nga.”

⁵ Ninennga Yesu iyâti imâ. Aku loki-loki ñinde kinzi munja simwali lâ wâka-wâka nde ikeno mine nâ lâ Yesu kulu, anja pasawana ñinji ñinde ikeno i tini tona. Ninennga Pilata ipainzi tu, “Miki kamora nga, tamâtani kala ñai.”

⁶ Andeta kinzi patarawâña tamâta ñalanala wa kinzi luma sapâña ne sambara matanzi ilâ simora Yesu, aku ndainani nâ sisarâwa kawanzi ñalae mine tu, “Kupu lâ kâi popole

tini imâte! Kupu lâ kâi popole tini imâte!” Andeta Pilata iporo taulo panzi tu, “Miki warakami kakai ku kapu lâ kâi popole tini. Naña warakângu ñandai asânda i ne vetâña soki tonje nga!”

⁷ Andeta kinzi Juda tamâta situ ngua lâ Pilata kawa tu, “Tamâta ñine munja iporo tu, ‘Naña nde Maro Kindeni Natu’, aku maka nema ngua tukunja ikeno mine tu ambo tamâta tonje iporo ngua kaña mine, ande ma sipu pâta imâte.”

⁸ Pilata ilonjo ngua ñinde, aku iruru pâta kanaanjo.

⁹ Ninennga itaulo ilâ koipu ñalae ne luma ilo kilo, aku ikasonja Yesu mine tu, “Noko pwoka sinia kumâ.” Andeta Yesu iporo ngua tonje taulo pa Pilata, ande tia.

¹⁰ Tia ku Pilata ipai tu, “Mana mana, a? Noko tini pwâka tu kuporo ngua taulo pa naña, a? Naña akura tu ayaute noko kulâ, aku akura tu apuno lâ kâi popole tini kumâte. Tiambo noko kuzizâla ñana nanenju walo ñine, a?”

¹¹ Andeta Yesu itu lâ kawa tu, “Maro Kindeni ipatea tu walo mine ma keno pa noko. Ambo i munja ipatea mine tia, ande noko ma pwura tu kuveta vetâña tonje pa naña tia ndo. Mine nde tamâta ñinde kala munja io naña lâ noko mbau ilo, ande i ne kiesaka nde ñalae ndo, ipole noko ne kiesaka ñine.”

¹² Pilata ilonjo Yesu ne ngua ñine, ñinennga ikai wurâta kaika iroto nzâla ñana iyaute Yesu ilâ kâ. Andeta kinzi Juda tamâta simo sisarâwa kaika mine tu, “Ambo noko kuyaute tamâta ñine ilâ, ande vetâña ñinde ma itula pwataki tu noko ñandai Koipu Ñalae Kaisara ne mete nga! Tamâta ea itu tamwata parina tu i imo koipu ñalae, ande tamâta ñinde imo Kaisara ne kazâña tamâta.”

¹³ Pilata ilonjo ngua ñine lâ, ñinennga ikai Yesu iyâti ilâ pa nia yo.

Aku i tamwata ilâ isañona lâ nguasamâña tamwata ne sañonâña nia, lâ nia tonje sipatu ña tu “Mira Pâpâta”. (Lâ Hibru ngua sipatu nia ñinde ña tu “Gabata”).

¹⁴ Ñinde nde Juda nenzi zo ñana siveta kelekele sondo ñana nenzi kumbwa ñalae Pasova ma ipângga lâ wurita, aku kari nde ikâki lâ. Ñinennga Pilata ipainzi Juda tamâta tu, “Kamora, miki nemi koipu ñalae kala ñine!”

¹⁵ Andeta kinzi sisarâwa kawanzi ñalae mine tu, “Kakai ilâ! Kakai ilâ! Kapu lâ kâi popole tini imâte!” Annga Pilata nde ipainzi tu, “Ayo, miki ilomi tu naña ma apu nemi koipu ñalae lâ kâi popole tini imâte, a?” Andeta kinzi patarawâña tamâta ñalañala siporo taulo tu, “Maka nema koipu ñalae tonje tia; Kaisara simbo nâ imo nema koipu ñalae.”

¹⁶ Tia ku Pilata io Yesu lâ kinzi zugu tamâta mbaunzi ilo, ñana ma sipu lâ kâi popole tini imâte kâ.

*Kinzi sipu Yesu lâ kâi popole tini
Matai 27:31-50, Malaka 15:20-37,
Luka 23:26-46*

¹⁷ Ñinennga kinzi zugu tamâta sikai Yesu silâ, aku ikale tamwata ne kâi popole iyoka ilâ. Ipile Jerusalem lawea ku iyoka mine ilâ lee ipângga nia tonje ikeno laiti, i ña mine “Kulu Kâmba Nia”. (Lâ Hibru ngua sipatu nia ñinde ña tu “Golgota”).

¹⁸ Ñinennga lâ niani ndaina kinzi sikai tutui ñalañala ku sipu Yesu mbalau wa kie wa, ñinennga sisona itâra lâ kâi popole tini. Aku sisonanzi tamâta rua tona. Tonje nde itâra lâ kâi popole tonje pa Yesu tini pa wia kâ, annga tonje nde itâra lâ kâi popole tonje pa Yesu tini pa ñâsi kâ. Annga Yesu nde itâra imo kinzi rua ngininzi.

¹⁹ Pilata munga ingere ngua pinde lâ palaña tonje tini, aku kinzi sipu palaña ñinde kâki lâ kâi popole tini. Ngua ñinde ikeno mine; “Yesu, i Nasarete Tamwata; Juda nenzi Koipu Ñalae.”

²⁰ Ingere ngua ñinde lâ Hibru ngua, annga lâ Rom ngua, annga lâ Grik ngua. Mine kala kinzi Juda tamâta rârâ nde simâ simora aku sipono ngua ñinde, ñana tu nia ñinde kala sisona Yesu itâra lâ kâi popole tini, ande ikeno Jerusalem lawea tini laiti.

²¹ Andeta Juda nenzi patarawâña tamâta ñalañala nde sipai Pilata mine tu, “Noko ma kungere ngua tu ‘Juda nenzi Koipu Ñalae’, mine ndimo. Kungere ngua mine tu, ‘Tamâta ñine munga iporo tu “Naña nde Juda nenzi Koipu Ñalae’ ”.”

²² Andeta Pilata iporo taulo tu, “Ngua kala angere ñinde, ande ma ikeno mine nâ. Kala ñaina.”

²³ Kinzi zugu tamâta sisona Yesu itâra lâ kâi popole tini lâ, ñinennga sikai i ne pasawaña rârâni aku siwae ikura mbwali ñapa. Ñinennga kinzi taitu-taitu sikai i ne pasawaña pinde. Aku sikai Yesu ne pasawaña luandondo tona, andeta simora tu pasawaña ñinde nde itogo lalava taitu ndo; ñinde ñandai itogo pasawaña pinde kinzi sisenge lalava pinde rârâ ñinennga sisuta nga.

²⁴ Mine kala kinzi zugu tamâta siporo imâ warakanzi nâ ngininzi tu, “Kinda ma tasaraka pasawaña ñine tia. Kinda ma tapagui mira ñana tapatea tamâta ea ma ikai kâ.” Kinzi nenzi vetâña ñinde nde iyoke Maro Kindeni kawa ngua tonje ikeno lâ pepa tini, kala iveta ngua ñinde ipângga kanaño. Ngua ñinde nde mine;

“Kinzi sipagui paguiña tonje ñana sipatea tu tamâta ea ma ikai nanengu pasawaña. Mine kala siwae nanengu pasawaña, aku sikai nenzi nenzi.”

Mine kala kinzi zugu tamâta siveta vetâñani ndaina.

²⁵ Annga kinzi taine ñapa nde simandi simo Yesu ne kâi popole tini laiti. Tonje nde Yesu tina, annga tonje nde Yesu tina tua, annga tonje nde Klopas kaiwa, i ña tu Maria,

anġa tonġe nde Maria, i Makdala lawea taine.

²⁶ Yesu mata ilâ imora tina imandi ndaina kuku pâri-tamâta nġinde Yesu ilo ndo keno papa. Nġinenġa ipai tina Maria mine tu, “Taine, tamâta ndai nde itogo noko natu mine.”

²⁷ Nġinenġa ipai ne pâri-tamâta nġinde mine tu, “Taine ndai nde itogo noko tina mine.” Aku lâ zoni ndaina, pâri-tamâta nġinde ilo pateu tu ma ikatona Yesu tina lâ i tamwata ne luma ilo.

²⁸ Yesu isama tu i nġa iveta ne wurâta râranî marumbu lâ. Mine kala iporo tu, “Naġa arakoġa nġana lââ kâ”. Aku Yesu ne nġua nġinde iveta Maro Kindeni ne nġua tonġe ipânġa kanaġo, nġua nġinde kinzi muġga singere lâ pepa tini ikeno.

²⁹ Kulo tonġe ikeno laiti, kinzi muġga siuwuwu waini makisa lâ ilo. Mine kala kinzi zugu tamâta sikai nzomo tonġe sipatuku lâ waini makisa nġinde ilo, aku sisenġe lâ lumbi-lumbi tonġe tini. Nġinenġa sisuġa nzomo nġinde kâki pa Yesu kawa tu ma indomo kâ.

³⁰ Yesu indomo waini pinde lâ, nġinenġa iporo tu, “Nanenġu wurâta râranî nġa marumbu lâ.” Nġinenġa i nao tundu, aku imâte.

Zugu tamâta tonġe ikai ua ku isowe Yesu wanġira pwataki

³¹ Zo nġinde nde wurâta lima, aku nġinde nde Juda nenzi zo nġana siveta kelekele sondo nġana pwareânġa ne zo sapânġa ma ipânġa lâ wurita. Aku pwareânġa ne zo sapânġa nġinde nde nenzi kumbwa nġalae tonġe tona. Mine kala kinzi Juda tamâta nġalanġala tininzi pwâka tu mateġa tamâta karaenzi ma itâra lâ kâi popole tini lâ kumbwa nġinde. Nġana duvi nġinde kâ, kinzi silâ pa Pilata ku sipai tu, “Maka kano pano tu kusupwanzi ne zugu tamâta silâ simbware tamâta kala sitâra lâ kâi popole tini nġinde kenzi, nġana ma simâte walele kâ. Aku kupainzi tu ma sikai tamâta nġinde karaenzi piti tona.”

³² Mine kala kinzi zugu tamâta silâ ku simbware tamâta rua kala sitâra kuku Yesu nġinde kenzi.

³³ Kinzi siveta mine lâ, nġinenġa silâ pa Yesu nġana siveta vetânġani ndaina papa. Andeta matanzi kâki simora tu Yesu imâte lâ. Mine kala simbware i kie, ande tia.

³⁴ Andeta zugu tamâta tonġe mbau ilâ ikai ua, aku isowe Yesu wanġira pwataki. Aku walele nâ see tava lââ irere ndue lâ Yesu tini.

³⁵ Tamâta tonġe mata imora vetânġa nġinde, ande kala nġine inani iporo itula nġua pwataki nġana vetânġa i tamwata imora nġinde. Iveta mine nġana miki kala ma kalomi tawana. I ne nġua nġine nde mao kanaġo, aku i tamwata isama tu iporo nġua mao nâ.

³⁶ Vetânġa nġinde ipânġa nġana iveta Maro Kindeni kawa nġua tonġe ipânġa kanaġo, nġua nġinde kinzi muġga singere lâ pepa tini. Nġua nġinde nde mine;

“I tuka tonġe ma mbwaranuki tia ndo.”

³⁷ Anġa Maro Kindeni kawa nġua tonġe kala ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Kinzi ma silea pa tamâta nġinde muġga ua nâ sisowe.”

Kinzi sio Yesu karae lâ kuru ilo Matai 27:57-66, Malaka 15:42-47, Luka 23:50-56

³⁸ Vetânġa nġinde marumbu lâ, aku muli, nġinenġa Yosepe, i Arimatea lawea warika, ande ilâ pa Pilata. Yosepe uru ipono muli pa Yesu, andeta iruru nġananzi Juda tamâta nġalanġala, kala uru ivea ne kalotawana. Andeta ilâ pa Pilata ku ipai tu, “Ano pano tu kusâu pana nġana akai Yesu karae alâ”. Aku Pilata nde isâu papa, nġinenġa Yosepe ikai Yesu karae ilâ.

³⁹ Aku tamâta tonġe kala iyoka kuku Yosepe ilâ, i nġa tu Nikoteme. Inani tamâta ndaina muġga ilâ pa Yesu lâ mbo nġana iporo nġua kuku. Nikoteme ikai kelekele pinde itogo samimi mine, kuwae ara ndo, nġinde kinzi muġga sigema lâ ikeno.

Kelekele kuwae ara n̄inde ne malia nde ip̄anga ikura malia tam̄ata taitu kanaŋo saŋao (30) mine.

⁴⁰ Yosepe kuku Nikoteme rua sikai Yesu karae, n̄inenga silita lalava ara pinde lâ karae tava kelekele kuwae ara n̄inde, itogo kinzi Juda tam̄ata uru siveta panzi materja tam̄ata mine.

⁴¹ Aku tâno tonje ikeno lâ nia n̄inde Yesu it̄ara lâ k̄ai popole tini. Aku kuru wasaseki tonje ikeno tâno n̄inde ilo. Kinzi muŋga sio tam̄ata tonje karae lâ kuru n̄inde ilo, ande tia.

⁴² Wurita nde Juda nenzi pwareâŋa ne zo sap̄aŋa, aku kuru n̄inde nde ikeno laiti. Mine kala kinzi rua sikale Yesu karae silâ ku sio ndue lâ kuru n̄inde ilo.

20

Yesu imandi imo via kilo
Matai 28:1-15, Malaka 16:1-14,
Luka 24:1-32

¹ Pwareâŋa ne zo sap̄aŋa marumbu lâ, aku wurita kilo, lâ s̄anda mboyo ŋaŋa yo, n̄inenga Maria i Makdala lawea taine iyoka ilâ pa kuru n̄inde. Andeta mata ilâ imora tu mira ŋalae kinzi muŋga sitambumbua ŋana ipono kuru kawa k̄a, ande ikeno piti lâ.

² Mine kala Maria ipalilu ilâ panzi Saimon Petero kuku p̄ari-tam̄ata n̄inde Yesu ilo ndo keno papa n̄inde. Aku ipainzi tu, “Kinzi sikai Maro Ŋalae karae piti lâ kuru ilo, kala maka kaziz̄ala tu sikai silâ sio ndue lâ nia ndia!”

³ N̄inenga Petero kuku p̄ari-tam̄ata n̄inde rua simandi ku silâ pa kuru nia.

⁴ Kinzi rua sipalilu n̄a silâ, andeta p̄ari-tam̄ata n̄inde ipalilu walele n̄a kala imuŋga ilâ ipole Petero, aku ip̄anga muŋga lâ kuru tini.

⁵ N̄inenga itundu ku ipambara mata lâ kuru ilo, aku mata ilâ imora lalava kinzi muŋga silita lâ Yesu karae n̄inde. Andeta i ŋandai ilâ kuru ilo ŋga.

⁶ An̄ga Saimon Petero nde iyoka muli im̄a, n̄inenga walele n̄a iyoka ilâ kuru ilo. Aku mata ilâ imora lalava n̄inde ikeno kuru ilo.

⁷ Aku imora lalava tonje tona, n̄inde kinzi muŋga silita lâ Yesu kulu. N̄inde itogo tam̄ata tonje muŋga ilupu lalava n̄inde ku io ndue ikeno piti lâ lalava pinde.

⁸ N̄inenga p̄ari-tam̄ata n̄inde, ina kala muŋga ipalilu im̄a imandi lâ kuru tini laiti, ande i kala ilâ kuru ilo tona. I mata imora kelekele n̄inde lâ, aku i kalo tawana.

⁹ Pa zo n̄inde, kinzi nenzi ilo-kalo ŋandai ip̄anga ŋana Maro Kindeni kawa ŋgua tonje ikeno lâ pepa tini mine tu Yesu ma imandi lâ materja nianzi ku ma imo via kilo.

¹⁰ N̄inenga kinzi p̄ari-tam̄ata rua n̄inde sitaulo silâ pa nenzi luma kilo.

Maria, i Makdala lawea taine,
imora Yesu

¹¹ An̄ga Maria nde itaulo im̄a lâ, kala imandi nia yo lâ kuru tini laiti, aku imo ita n̄a. Imo ita mine lee, n̄inenga itundu ku ipambara mata lâ kuru ilo.

¹² Aku mata ilâ imoranzi aŋelo rua, nenzi pasawaŋa p̄ane ndo. Kinzi rua sisaŋona simo niani ndaina muŋga Yesu karae ikeno n̄inde. Aŋelo tonje nde isaŋona lâ nia n̄inde muŋga Yesu kulu ikeno, an̄ga tonje nde isaŋona lâ nia n̄inde muŋga Yesu kie ikeno.

¹³ N̄inenga kinzi aŋelo rua n̄inde sikasoŋa Maria mine tu, “Taine, noko kuta ŋana s̄a k̄a.” Maria nde itu lâ kawanzi ku ipainzi tu, “Kinzi sikai nanen̄gu Maro Ŋalae karae piti lâ kuru ilo, kala naŋa aziz̄ala tu sikai silâ sio ndue lâ nia ndia.”

¹⁴ Maria iporo ŋgua ŋine lâ, n̄inenga ipulia aku mata ilâ imora Yesu imandi laiti n̄a. Andeta Maria isama Yesu kilala tia, aku itu ŋine nde tam̄ata tonje.

¹⁵ N̄inenga Yesu ikasoŋa mine tu, “Taine, noko kuta ŋana s̄a k̄a. Noko kuroto ŋana ea.” Maria ilo patepa tu tam̄ata n̄inde nde wur̄ata

tamâta nana ikatona tâno ninde kâ. Mine kala ipai tu, “Tamâta nlae, ambo noko munnga pwai i karae kulâ ku kuo ndue lâ nia tonje, ande naña ano pano tu kutula nia ninde pwataki pana, aku ma alâ akai.”

¹⁶ Ninennga Yesu ipai tu, “Maria”. Aku Maria ipulia lâ aku iporo papa lâ Hibru ngua mine tu, “Rabonai!” (Ngua ninde nde duvi mine tu, “Pananâña”).

¹⁷ Andeta Yesu ipai tu, “Noko ma kusaña naña tiniŋgu ndimo, nana tu naña nandai ataulo alâ pa Mama nga. Andeta kulâ panzi niŋgu-nambwe wukale, aku kupainzi tu naña ma akâki ataulo pa Mama, inani kinzi tamanzi tona. Naña ma ataulo pa nanenngu Maro Kindeni, inani kinzi nenzi Maro Kindeni tona.”

¹⁸ Ninennga Maria, i Makdala lawea taine, ande ilâ ku ipainzi pâri-tamâta mine tu, “Naña amora Maro Nlae lâ!” Ninennga itapâri panzi nana ngua ninde Yesu iporo papa lâ.

*Kinzi pâri-tamâta simora Yesu
Malaka 16:14, Luka 24:33-49*

¹⁹ Aku lâ karini ndaina, kinzi pâri-tamâta simo taitu lâ luma tonje ilo. Kinzi munnga sisae luma ninde ne nzâla kawa giri lâ, nana tu siruru nananzi Juda tamâta nalanala. Kari indue lâ, ninennga Yesu imâ imandi ngininzi, aku ipainzi tu, “Maro Kindeni ne nzâmbe imâ pami”.

²⁰ Yesu iporo ngua nîne lâ, ninennga itula nzimba nia ikeno i mbau wa wanjira ninde panzi. Kinzi pâri-tamâta simora lâ, aku ilonzi kalonzi ipânnga tu Maro Nlae tamwata imo kunzi, kala ilonzi ndeka ndo.

²¹ Ninennga Yesu ipainzi kilo tu, “Maro Kindeni ne nzâmbe imâ pami. Mama munnga isupwa naña amâ, anga nîne naña kala asupwa miki kalâ mine nâ.”

²² Yesu iporo ngua nîne lâ, ninennga imbana ne koroani ilâ panzi ne pâri-tamâta, aku ipainzi

tu, “Miki kakai Koroani Sapâña imâ pami.

²³ Ambo miki kapile tamâta tonje ne kiesaka, ande i ne kiesaka ninde ma piti lâ tini. Ambo miki kapile tamâta tonje ne kiesaka tia, ande i ne kiesaka ninde ma keno papa yo.”

Tomas imora Yesu

²⁴ Lâ zo ninde Yesu ipânnga ipatua panzi ne pâri-tamâta, ande tamâta tonje lâ kinzi saña kanonzi rua ninde nde imo kunzi tia. Pâri-tamâta ninde nana tu Tomas, anga sipatu i nana tonje tu Didimus.

²⁵ Mine kala i nuwala pâri-tamâta sitapâri papa ku sipai tu, “Maka kamora Maro Nlae lâ”. Andeta Tomas ipainzi tu, “Ambo naña warakânngu ma amora tutui ne nzimba nia lâ i mbalau tini, ande naña ma kalongu tawana miki nemi ngua. Ambo ma alumbwa mbaunngu sili ilâ i wanjira nzimba nia ilo, ande naña ma kalongu tawana. Ambo tia, ande ma kalongu tawana tia.”

²⁶ Kinzi simo lee aku kari lima kanao rua ilâ lâ, ninennga Yesu ne pâri-tamâta simâ taitu simo luma ninde ilo kilo, aku Tomas nde imo kunzi. Kinzi munnga sisae luma ne nzâla rârâni kawa giri lâ, andeta Yesu imâ ipânnga ku imandi ngininzi, aku ipainzi tu, “Maro Kindeni ne nzâmbe imâ pami”.

²⁷ Ninennga Yesu ipai Tomas tu, “Kumâ kuo mbau sili imâ nai, aku kumora mbaunngu. Aku kumâ kulumbwa mbau sili ilâ wanjirânngu nzimba nia ilo. Opopo, noko ilo rua rua nâ. Kupile ninde, aku kalo tawana naña!”

²⁸ Aku Tomas iporo taulo tu, “Nanenngu Maro Nlae noko! Nanenngu Maro Kindeni kala noko!”

²⁹ Ninennga Yesu ipai tu, “O, kala nîne noko mata kumora naña naonngu lâ, ande kala noko kalo tawana. Anga tamâta ea imora naña naonngu tia, andeta i kalo tawana nâ, ande tamâta ninde ma indeka pâta.”

Pepa njine ne duvi mao

³⁰ Yesu itula mâsi kaika pinde rârâ lâ ne pâri-tamâta naonzi simora lâ, andeta ngua njana mâsi wa vetâna njinde rârâni taitu-taitu njandai ikeno lâ pepa njine tini nga.

³¹ Taitu ngua njana mâsi kaika pinde ikeno lâ pepa njine tini, aku njinde nde duvi mine: njinde nde njana ipaño ilomi kalomi, njana miki ma kalomi tawana Yesu tu ina kala Kirisi, Maro Kindeni Natu. Ambo nemi kalo-tawana ma ikeno pa i, ande miki ma kakai via mao.

21

Kinzi pâri-tamâta pinde simora Yesu kilo

¹ Zo pinde ilâ lâ, aku muli nga Yesu ipânnga ipatua kilo panzi ne pâri-tamâta lâ Galilaya Lââ Bwalika tini pinde. (Kinzi sipatu lââ bwalika njinde na tonje tu “Taiberias Lââ Bwalika”.) Njinde ne tapârîna nde mine;

² Saimon Petero, anga Tomas (i nga tonje Didimus), anga Nataniel (i nde Kana lawea ikeno lâ Galilaya tâno njinde warika), anga Sebedi natu rua, anga kinzi pâri-tamâta rua tona, kinzi tamâta njinde rârâni simo nia njinde.

³ Aku Saimon Petero ipainzi nuwala tu, “Nanja alâ mbo aroto ija nga”. Njine nga siporo taulo tu, “Maka kala ma kamâ kuno”. Njine nga sikâki wânnga tonje kulu, aku sikâwa silâ. Mbo lâ, aku kinzi sitambira nenzi viânnga ku siroto ija lee, andeta sikai ija tonje tia.

⁴ Siroto lee mbwale pwataki lâ, ande Yesu imâ imandi sâwaneka. Kinzi matanzi ilâ simora Yesu imandi ndaina, andeta sisama i kilala tia.

⁵ Njine nga Yesu isarâwa panzi ku ikasonanzi tu, “Njingu-nambwe, anga miki kakainzi ija pinde, tiya?” Kinzi nde sisarâwa siporo taulo tu, “Tia ndo.”

⁶ Njine nga Yesu ipainzi tu, “Ambo miki ma katambira viânnga indue lââ ilo pa wânnga tini pa wia kê, ande

ma kasânda ija kulu.” Kinzi siveta ikura Yesu ne ngua mine, aku viânnga ikainzi ija rârâ njinde. Mine kala kinzi sikura tu sitapa viânnga kêki imâ pa wânnga ilo, ande tia.

⁷ Njine nga pâri-tamâta tonje, inani Yesu ilo ndo keno papa, ande ipai Petero tu, “Ayo, Maro Njalae imo ndai!” Saimon Petero ilonjo pâri-tamâta njinde ne ngua tu njinde nde Maro Njalae, aku walele nâ i ipita lalava lâ tini, ku isonnga indue lââ ilo ku irea ilâ tu itoa tina tini kê. (I munnga ikai ne lalava piti njana iveta wurâta kê.)

⁸ Anga kinzi pâri-tamâta pinde nde sikai wânnga soka Petero muli silâ njana sitoa tina tini kê. Aku silae viânnga njinde ija pipi lâ ilo sikai silâ. Kinzi njandai simo malawae njana tina tini nga. Kinzi simo laiti nâ, ikura nia mbuku taitu mine.

⁹ Kinzi sitoa sâwaneka lâ, njine nga matanzi ilâ simora yââ ikeno. Aku ija pinde ikeno yââ kulu, anga puroña pinde ikeno tava.

¹⁰ Njine nga Yesu ipainzi tu, “Ija kala miki kakai lâ, ande kakai pinde kamâ.”

¹¹ Saimon Petero nde ikâki wânnga kulu ku itapa viânnga itoa. Aku ija njalanala rârâ njinde, kambwanenzi ikura 153 mine, ande pipi lâ viânnga ilo. Andeta viânnga njandai ipwa pwataki nga.

¹² Njine nga Yesu ipainzi tu, “Kamâ kaka nga”. Kinzi pâri-tamâta nde simege nâ, aku tonje ikasona Yesu tu, “Noko nde ea”, ande tia. Kinzi sisama tu njine nde Maro Njalae tamwata.

¹³ Yesu ilâ yââ tini laiti aku ikai puroña njinde piti ilanzi. Njine nga ikai ija kala piti aku ilanzi mine nâ.

¹⁴ Maro Kindeni munnga ipaño Yesu imandi lâ mateja nianzi imo via kilo, njine nga Yesu ipatua mbwani rua panzi ne pâri-tamâta. Aku zo njinde ipatua panzi kilo.

Yesu ipai Petero tu, “Kusuanzi nanengu lama ngu”

15 Kinzi sika lâ, ñinennga Yesu ikasonja Saimon Petero tu, “Saimon, Yoane natu, tiambo noko ne tini-mwasa pa naña nde mao nâ, aku ipole kinzi tamâta ñine nenzi tini-mwasa pa naña, tiya?” Aku Petero isâu papa tu, “Maro Ñalae, noko kusama tu naña tiningu mwasa ndo pa noko”. Ñinennga Yesu ipai Petero mine tu, “Kusuanzi nanenngu lama ngu”.

16 Ñinennga Yesu ikasonja Petero kilo tu, “Saimon, Yoane natu, tiambo noko tini mwasa ndo pa naña, tiya?” Aku Petero isâu papa kilo tu, “Maro Ñalae, noko kusama tu naña tiningu mwasa ndo pano”. Aku Yesu ipai kilo tu, “Pwatonanzi nanenngu lama ngu”.

17 Ñinennga Yesu ikasonja Petero kilo mine tu, “Saimon, Yoane natu, tiambo noko tini mwasa pa naña, tiya?” Petero nde ilo malia, ñana tu Yesu ikasonja i mbwani ñato tu, “Tiambo noko tini mwasa pa naña, tiya?”. Aku Petero itu lâ Yesu kawa tu, “Maro Ñalae, noko kusama kelekele rârâni marumbu lâ. Noko kusama tu naña tiningu mwasa pano.” Aku Yesu iporo taulo tu, “Kusuanzi nanenngu lama ngu”.

18 Naña aporo ñgua mao nâ pano; nanayoni, lâ zo ñinde noko tini limoa yo, ande noko uru kugona tamwata ne kelekele aku pwoka kulâ pa nia ndia noko ilo tu kulâ papa. Andeta muli, noko ma koja lâ, ñinennga noko ma kusuka mbau kâki, aku tamâta tonje ma ipa wâlo kaika lâ noko tini ku ma ikaino kulâ pa nia tonje noko tini pwâka tu kulâ papa.”

19 Yesu iporo ñgua kaña mine ñana itula Petero ne mateja kilala pwataki. Isama tu Maro Kindeni ña ma ipânga ñalae ñana Petero ne mateja ñinde kâ. Yesu iporo ñgua ñine lâ, ñinennga ipai Petero tu, “Kumâ, kupono muli pa naña”.

Ñgua pinde ñana pâri-tamâta ñinde Yesu ilo ndo keno papa

20 Petero itale lâ, aku mata ilâ imora pâri-tamâta ñinde Yesu ilo ndo keno papa, iyoka kinzi rua mulinzi imâ. Ina kala tamâtani ndaina muᅅga iparuse ilâ Yesu tini laiti lâ kâᅅa-nuᅅa nia ku ikasonja Yesu tu, “Maro Ñalae, ea ma io noko lâ kinzi kazâᅅa tamâta mbaunzi ilo”.

21 Petero mata imora pâri-tamâta ñinde, ñinennga ikasonja Yesu tu, “Maro Ñalae, aᅅga mana mana ñana tamâta ñinde kâ.”

22 Andeta Yesu itu lâ Petero kawa tu, “Ambo nanenngu pateâᅅa ikeno tu i ma imo via lee ikura lâ nanenngu zo ñana ataulo amâ kilo kâ, ande ñine nde noko ne kelekele tia. Kupono muli pa naña.”

23 Ñana Yesu ne ñgua ñinde kâ, ande kinzi kalo-tawana tamâta sipaturu ñgua ilâ warakanzi ᅅgininzi tu pâri-tamâta ñinde ma imâte tia. Andeta Yesu ñandai iporo tu tamâta ñinde ma imâte tia. Iporo mine tu, “Ambo nanenngu pateâᅅa ikeno tu i ma imo via lee ikura lâ nanenngu zo ñana ataulo amâ kilo kâ, ande ñine nde noko ne kelekele tia.”

24 Pâri-tamâta ñinde itula ñgua ñana vetâᅅa ñinde rârâni, aku inani kala ᅅgere ñgua ñine lâ pepa ñine tini. Aku maka kasama tu i ne ñgua ñine nde mao nâ.

25 Yesu muᅅga iveta vetâᅅa kiekie rârâ ñinde tona. Ambo kinzi tamâta situ ᅅgere ñgua ñana i ne vetâᅅa rârâni taitu-taitu kâ lâ pepa tini, ande nanenngu morâᅅa ikeno mine; pepa lalau ñinde ma ipâᅅga kambwanenzi ñalae tina, aku pepa ñinde ma ipole nia ndoni ikeno lâ tâno kulu.

PÂRI TAMÂTA Kinzi pâri-tamâta nenzi wurâta

Luka ñgere pâri ara ñana Yesu Kirisi kâ, ñinennga muli ñgere pepa ñine ñana itula wurâta ñinde Yesu ne pâri-tamâta siveta lâ zo ñinde Yesu itaulo ilâ samba lawea kilo. Yesu muñga ionzi tu ma silâ sikura tâno ndoni situla pâri ara (Luka 24:45-49). Luka itapâri ñana Petero ne wurâta (1-12) annga Paulo ne wurâta (13-28), aku itapâri ñana malia wa nâna kie-kie kinzi sikai ikura mbwera tamâta taitu kanajo sanjo ñana situla pâri ara panzi tamâta simo tâno rârâ. Itula pwataki tu Maro Kindeni ne Koroani Sapâña ivilanzi pâri-tamâta, kala sipile nenzi rurunja ku sikai walo ñalae simandi kaika ñana situla pâri ara kâ.

Yesu ipa ñgua tu ma io Koroani Sapâña imâ

¹ O, Tiopilas, naña muñga angere ñgua lâ pepa tonje tini, aku lâ pepa muñgâña ñinde angere ñgua ñana vetâña rârâni Yesu iveta ku ipanananzi tamâta ñinde.

² Mao nâ, nanjere ñgua ñana vetâña rârâni Yesu iveta lâ nia ndoyo, aku imâ lee ipânnga lâ zo ñinde Maro Kindeni ikai i kâki ilâ samba ilo. Lâ zoni ndaina Yesu iwae wurâta panzi ne pâri-tamâta ñinde muñga ikai Koroani Sapâña ne walo ku ipateanzi. Itu ñgua panzi lâ, ñinennga ikâki samba ilo.

³ Muñga, Yesu ikai nâna lee imâte lâ, ñinennga imandi imo via kilo ku ipatua panzi ne pâri-tamâta. Aku iveta vetâña pinde rârâ panzi tona, ñana ma sisama i kilala tu imo via nâ. Kinzi pâri-tamâta simora Yesu mbwaninzi pinde lee kari tamâta rua ilâ lâ, aku itula ñgua panzi ñana Maro Kindeni ne mâsi ñana ikai Maro panzi tamâta lâ tâno kulu.

⁴ Zo tonje Yesu imo ndaina kunzi, aku ipainzi tu, “Miki ma kapile Jerusalem ndimo. Kao tinimi ñana kekekele ñinde Mama ipa ñgua tu ma ilami, ikura muñga aporo atula pami mine.

⁵ Ñana tu Yoane ililinzi tamâta lâ lââ nâ, andeta tini nâ, ñinennga Maro Kindeni ma ililimi lâ Koroani Sapâña.”

⁶ Mine kala muli, kinzi pâri-tamâta sipasau simâ taitu, aku sika-sonja Yesu tu, “Maro Ñalae, tiambo lâ zoni ñaina noko ma kuveta kinda Isrel ngu takai poe panzi ngu pinde kilo, tiya?”

⁷ Andeta Yesu iporo taulo tu, “Ñine nde miki nemi kekekele tia. Maro Kindeni tamwata ipatea zo pinde lâ, andeta miki ma kakura tu kasama ñinde, ande tia.

⁸ Andeta muli nga Koroani Sapâña ma imâ pami, aku lâ zoni ndaina miki ma kakai walo ñalae ñinde, aku ma katula naña parinânngu lâ Jerusalem lawea, annga lâ Judia tâno, annga lâ Samaria tâno, annga ilâ lee ikura tâno ndoni.”

Yesu ikâki samba ilo

Malaka 16:19-20, Luka 24:50-53

⁹ Yesu iporo ñgua ñine lâ, ñinennga Maro Kindeni ikai i kâki pa samba ilo lâ kinzi pâri-tamâta naonzi. Ikâki lee take-take tonje itura i lâ, aku simora i kilo tia.

¹⁰ Yesu ikâki ilâ, ande kinzi simo matanzi silea kâki pa nia maa. Aku ndainani nâ tamâta rua simâ sipânnga ku simandi kunzi, nenzi pasawaña pâne.

¹¹ Kinzi rua nde sipainzi pâri-tamâta tu, “Miki Galilaya tamâta, ñana sâ kâ nga kamandi ku matami kalea kâki pa nia maa, a? Kala ñine Maro Kindeni itikia Yesu piti sanjemi, ku ikai i kâki ilâ samba ilo. Andeta mwannga nga Yesuni tamwata ma itaulo imâ kilo mine nâ, itogo kala ñine miki kamora ikâki samba ilo mine.”

Kinzi pâri-tamâta sipatea tamâta tonje ñana ikai Judas nia

¹² Njineŋga kinzi pâri-tamâta sip-ile tuu njinde, i ŋa tu Oliv Tuu, aku sitaulo silâ pa Jerusalem lawea kilo. Oliv Tuu njinde nde ikeno Jerusalem lawea tini laiti (itogo nia mbuku taitu mine).

¹³ Silâ sipâŋga lâ, njineŋga silâ luma tonje ilo ku sikâki silâ luma ilo kisiŋa pwataki tonje ikeno âta. Kinzi uru simo niani ndaina. Kinzi pâri-tamâta njinde ŋanzi nde mine: Petero, aŋga Yoane, ŋga Yamesi, ŋga Andaria, ŋga Pilip, ŋga Tomas, ŋga Bartolomyu, ŋga Matai, ŋga Yamesi i Alfius natu, ŋga Saimon Selot, ŋga Judas i Yamesi nuwaka natu.

¹⁴ Kinzi pâri-tamâta njinde sio ilonzi ilâ taitu, aku ikura zo zo kinzi rârâni sikai noŋa simo luma njinde. Aku taine pinde wa Yesu tina Maria uru simo kunzi tona, sitavanzi Yesu tai kinzi.

¹⁵ Aku zo tonje, kinzi kalo-tawana tamâta rârâni sipasau lâ nia njinde, kambwanjenzi ikura tamâta ŋalae taitu kanaŋo tamâta taitu (120). Njineŋga Petero imandi naonzi ku iporo tu,

¹⁶ “Njingu-nambwe wukale, napororo ŋgua tini pami ŋana Judas Iskariot kâ, ina muŋga itula nzâla panzi kazâŋa tamâta kala mbaunzi ilâ sikai Yesu kaika. Nanayoni, Koroani Sapâŋa itula ŋgua ipâŋga lâ timbunda Daviti kawa, kala Daviti iŋgere ŋgua lâ pepa tini ŋana njine kâ. Kala njine Maro Kindeni kawa ŋgua njinde nde ipâŋga kanaŋo lâ.

¹⁷ Tamâta njinde muŋga imo ŋgininda ku iveta wurâta kuku kindâ.”

¹⁸ (Judas ikai ne vetâŋa soki ne kulu, njineŋga iko tâno tonje. Iko lâ ŋga, njineŋga i pata ndue tânoni ndaina, ku kapwa ipwa pwataki, kala kapwa ilo ndoni imaliŋi indue tâno kulu.

¹⁹ Aku muli ŋga tamâta ndoni simo Jerusalem lawea nde ilonzi kalonzi ipâŋga ŋana vetâŋa njinde kâ. Mine kala sipatu nia njinde ŋa lâ nenzi ŋgua tu ‘Akeldama’. Noa njine

nde duvi mine tu ‘Tâno See’.)

²⁰ Njineŋga Petero iporo tu, “Kinzi muŋga siŋgere ŋgua lâ wâŋgiŋa paneâŋa kâ ne pepa tini mine tu, ‘Naŋa ilonju tu i ne luma ma ikeno kaa nâ, tamâta tonje tia.’

Aku siŋgere ŋgua tonje kilo tu,

‘Naŋa ilonju tu tamâta tonje ma ikai i nia.’

²¹ Mine nde kindâ ma tapatea nawalânda tamâta tonje muŋga imo kuku kindâ ikura zo rârâni Maro ŋalae Yesu iyoka ku kindâ talâ wa tamâ wa.

²² Ara ŋana tamâta njinde muŋga imo ku kindâ lâ zo njinde Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata iveta wurâta ŋana ililinzi tamâta, aku imo lee ipâŋga lâ zo njinde Maro Kindeni itikia Yesu piti saŋe kindâ ku ikai i kâki samba ilo. Ambo tamâta tonje imora vetâŋa njinde ndoni, ande kindâ ma takura tu tapatea i ŋana iveta wurâta kuku kindâ ŋana tatula ŋgua pwataki tu Yesu imandi sânda imo via nâ.”

²³ Petero iporo mine lâ, njineŋga sipateanzi tamâta rua. Tamâta tonje nde Yosepe, i ŋa tonje Basabas, aŋga ŋa tonje nde Jastus. Aŋga tamâta tonje nde Mataias.

²⁴ Njineŋga sikai noŋa tu, “Maro ŋalae, noko kusama tamâta ndoni ilonzi. Mine kala kutula pama tu noko muŋga kupatea tamâta ea lâ tamâta rua njine,

²⁵ ŋana ikai pâri-tamâta ne wurâta, wurâta njinde muŋga Judas ipile ku ilâ pa mateŋa nianzi, i tamwata ne nia sondo njinde.”

²⁶ Sikai noŋa mine lâ, njineŋga sitambira mira ŋana tamâta pateâŋa kâ, aku Mataias ne mira ipâŋga muŋga lâ. Mine kala sio Mataias ilâ kunzi pâri-tamâta saŋao kanaŋo taitu.

2

*Koroani Sapâŋa indue imâ
Yoane 7:37-39*

¹ Juda nenzi kumbwa ñalae Pentikos nde imâ ipângga lâ, aku kalo-tawana tamâta rârâni nde sipasau simo luma tonje ilo.

² Sisañona simo luma ñinde ilo, ñineñga walele nâ nduñeña ñalae itogo lawea kaika mine nde iyoka pa samba indue imâ isala luma ñinde ilo ndoni.

³ Ñineñga simora kekekele tonje itogo yââ ne mela-mela mine ipângga ku ipwa pwapwataki imâ ikeno kinzi rârâni taitu-taitu kulunzi.

⁴ Aku Koroani Sapâña ipipi lâ kinzi kalo-tawana tamâta rârâni ilonzi ku iveta kalo-ñgere panzi, kala simandi siporo lawea pinde nenzi ñgua kaña piti piti.

⁵ Lâ zo ñinde, Juda ñgu tamâta rârâ nde soka lombo simâ kala simo Jerusalem lawea. Kinzi soka pa lawea lawea lâ tâno ndoni simâ ñana siwawa Maro Kindeni kâ.

⁶ Tamâta ñgu ñinde nde siloño nduñeña ñinde, kala kinzi rârâ ñinde simâ sipasau lâ niani ndaina. Ñineñga kinzi taitu-taitu siloñonzi kalo-tawana tamâta siporo kinzi tamâta lombo warakanzi nenzi ñgua sonde, aku wisinzi motu.

⁷ Wisinzi motutu lâ, aku siporo tu, “Opopo, kinzi tamâta kala siporo ñgua ñine, ande Galilaya tâno lawea warakanzi nâ!

⁸ Mine nde mana mana nga kinda taloñonzi siporo warakânda nenda ñgua, a?

⁹ Kinda tamâta kala tamo ñine nde papa tâno piti piti; kinda tamo pa Patia wa Midia wa Ilam wa Mesopotemia wa Judia wa Kapa-dosia wa Pontus wa Esia wa

¹⁰ Frigia wa Pamfilia wa Isip wa lawea kiri-kiri pinde lâ Libia tâno ikeno Sairini lawea tini laiti wa Rom lawea wa.

¹¹ Mao nâ, kinda pinde nde Juda see, anga pinde nde papa ñgu katine, andeta taponu muli pa Juda nenzi mâsi. Anga kinda pinde nde papa Krit sia wa Arebia tâno wa; andeta kinda rârâni taloñonzi siporo warakânda nenda ñgua kala situla

mâsi ñalanala Maro Kindeni iveta ñinde!”

¹² Kinzi rârâni wisinzi motu pâta lâ, aku ilonzi rârâ. Aku sipakasona warakanzi tu, “Opopo, mâsi ñine nde mana.”

¹³ Andeta pinde siporo ñgua pavaligiña mine tu, “Yoo, tamâta ñine sinu waini waseki, kala sidauda!”

Petero itula ñgua pwataki

¹⁴ Ñineñga Petero imandi kunzi pâri-tamâta sañao kanojo taitu, ku isarâwa kawa ñalae kâki iporo panzi ñgu ñalae ñinde tu, “Ayo, miki nawalânggu Juda tamâta wa miki tamâta rârâni ñine kamo Jerusalem lawea, miki katambira tañami, ma naporo pami ñana mâsi ñine ne duvi kâ.

¹⁵ Miki ilomi pateu tu maka kadauda. Andeta tia, ñine nde mboyu, kari tai lima kanojo ñapa, aku kâña-nuña ne zo nde ipângga tia yo.

¹⁶ Taitu nanayoni ñgua-tulâña tamâta Yole ñgere ñgua ñana mâsi ñine kâ lâ pepa tini mine tu,

¹⁷ ‘Maro Kindeni iporo tu, “Lâ zo muli naña ma apaliñi Koranânggu indue imâ panzi tamâta rârâni. Ñineñga miki natumi taine wa tamâne wa ma situla ñgua itogo ñgua-tulâña tamâta uru situla mine. Mao nâ, naña ma atula mâsi kie-kie panzi natumi tamâne limoa, anga nemi tamâta konoña nde ma simbipole kie-kie rârâ.

¹⁸ Aku pa zo ñinde naña ma apaliñi Koranânggu indue imâ panzi nanenngu wurâta tamâta, kinzi taine wa tamâne wa, ñana situla naña kawânggu ñgua.

¹⁹ Naña ma aveta mâsi kie-kie ipângga nia maa pa âta wa tâno kulu wa. Mao nâ, see wa yââ tava mundo ñalae ma ipângga.

²⁰ Naña ma aveta kari ipângga mata naña, anga nzimona mata ma ipângga see. Ñineñga Maro Ñalae ne

zo ma ipânnga, aku i ma imâ tava ne walo kaika wa sinâla ñalae.

²¹ Aku tamâta ea kinzi sisarâwa pa Maro Ñalae tu ivilanzi, ande i ma ikai kinzi ñinde rârâni taitu-taitu piti lâ kondoma ilo ku ma via mao ilanzi.” ’
Ñgua-tulâña tamâta Yole kala ingere ñgua ñine.”

²² Ñineŋga Petero iporo tu, “Miki Isrel ñgu, kaloŋo ñga; Maro Kindeni iveta vetâña ñalañala wa itula mâsi kie-kie ipânnga lâ Yesu Nasarete tamwata mbalau. Miki warakami kasama tu Maro Kindeni iveta mâsi ñalañala ñinde ipânnga ñginimi. Iveta mine ñana miki ma kasama tu Yesu ikai Maro Kindeni ndamwa kala imâ.

²³ Nia ndoyo Maro Kindeni isama lâ ku ipatea tu miki katavanzi tinikoa tamâta pinde ma kapu Yesu lâ kâi popole tini imâte.

²⁴ Andeta ñineŋga Maro Kindeni ipaño i lâ mateña nianzi imandi sânda imo via kilo. Mao nâ, Maro Kindeni itikia mateña ne nâna ndoni piti lâ Yesu tini, ñana tu mateña ne walo ikura ñana iliko Yesu kaika kâ, ande tia ndo.

²⁵ Kinda timbunda Daviti muŋga ingere ñgua ñana Yesu kâ lâ pepa tini mine tu,

‘Ikura zo rârâni naña apasama tu Maro Kindeni imo tiningu laiti. Mine nde sâ tonje ikura tu iveta ruruña pa naña, nde tia.

²⁶ Mine kala naña ilonŋu ndeka ndo, aku kawânŋu ndaŋge papa i. I uru ikatona naña sondo ndo, kala amo ara nâ.

²⁷ Ñana tu noko ma kusâu pa mateña tu ikai naña kaika kâ, ande ma tia. Naña uru apono muli sondo pa noko, aku noko ma kupile karaeŋgu isâmbu lâ kuru ilo, ande tia.

²⁸ Noko tamwata kutula nzâla pa naña ñana akai via mao kâ. Noko kumo kuna, kala ndekâña nde ipipi ndo lâ ilonŋu.’

Daviti ingere ñgua mine.

²⁹ Ningu-nambwe wukale, naña asama kala aporo pwataki pami tu timbunda Daviti imâte sikea lâ, aku ne kuru nia ikeno ñaina lee imâ ikura lâ zo ñine.

³⁰ Daviti nde ñgua-tulâña tamâta, aku muŋga Maro Kindeni ipa ñgua kaika kuku i. Daviti isama tu Maro Kindeni ipatu tamwata ña ku ipambwâre tu muli ñga i ma io Daviti ne vâsa tonje ikai i nia ku ipânnga Koipu Ñalae, itogo Daviti tamwata mine.

³¹ Daviti isama lâ ñana vetâña Maro Kindeni ma iveta muli, kala itula ñgua ñana Kirisi tu i ma imandi sânda imo via kilo. Iporo tu Maro Kindeni ma ipile Kirisi imo mateña nianzi nde tia, aku iporo tu Kirisi karae ma isâmbu tia.

³² Mine nde Maro Kindeni ipaño Yesuni imo via kilo. Maka rârâni kamora mâsi ñalae ñinde, ande kala kaporo ñana.

³³ Yesu ikâki samba ilo ku isañona tama Maro Kindeni mbau pa wia kâ. Aku Yesu ikai Koroani Sapâña, ikura Maro Kindeni ne ñgua pâña mine, kala ipaliñi Koroani indue imâ lâ, ikura kala ñine miki kamora wa kaloŋo wa.

³⁴ Ñana tu Daviti ñandai ikai karae ilâ samba ilo itogo Yesu mine. Andeta i tamwata iporo mine tu,

‘Maro Ñalae Kindeni itu ñgua pa nanenŋu Maro Ñalae mine tu, “Noko kusañona ñai pa mbaunŋu wia kâ lee,

³⁵ ikura lâ zo ñinde naña ma aonzi noko ne kazâña tamâta simo noko kalo.’ ”

³⁶ Mine nde miki Isrel ñgu, naña ilonŋu tu miki ma kasama tu ñgua ñine nde mao kanaño; Yesu, ina tamâta ñine miki muŋga kapu lâ kâi popole tini, ande Maro Kindeni io ikai Maro Ñalae, aku i tamwata nde Kirisi.” Petero iporo ñgua mine.

Kinzi tamâta rârâ sipalele ilonzi kalonzi ku sikai lâ-liliña

³⁷ Kinzi tamâta siloŋo Petero ne ñgua ñine, aku ñgua ñinde isowe

ilonzi marumbu lâ. Mine kala sikasonja Petero tavanzi pâri-tamâta pinde mine tu, “Nima-nambwe, anja ma njine maka ma kaveta mana.”

³⁸ Njinega Petero ipainzi tu, “Miki rârâni taitu-taitu ma kapalele ilomi kalomi ku kalili pâri ara ne lââ lâ Yesu Kirisi ja, aku Maro Kindeni ma izavaru nemi kiesaka piti lâ tinimi. Ambo miki ma kaveta mine, ande Maro Kindeni ma Koroani Sapâna ilami itogo wisi-ara mine.

³⁹ Nana tu munja nenda Maro Njalae Kindeni ipa njua tu ma Koroani Sapâna ilua miki wa nemi vâsa wa kinzi tamâta simo pa nia mala-malawae wa. Mao nâ, i ma Koroani Sapâna ilanzi tamâta rârâni isarawanzi njinde.”

⁴⁰ Aku Petero itula njua rârâ katije panzi tona. Ino kaika panzi mine tu, “Kinzi tamâta kala simo lâ zo njine uru siveta mâsi potomule nâ. Mine kala miki kapakatona sonde nga! Tia ma kapayaula.”

⁴¹ Kinzi tamâta pinde kalonzi tawana Petero ne njua njinde, kala sikai lââ-lilija. Aku lâ karini ndaina Maro Kindeni isengenzi tamâta kambwanjenzi 3000 silâ taitu kunzi kalo-tawana tamâta ngu.

Kinzi kalo-tawana tamâta wasaseki siveta mâsi ara ndo

⁴² Kinzi tamâta njinde nde tananzi mwasa nâ, kala sipalojo nâ pa pâri-tamâta nenzi njua. Aku ikura zo zo kinzi sipasau simâ taitu jana sika kâpwa lâ waija sapâna ku sikai noja.

⁴³ Aku Maro Kindeni io mâsi kaika kie-kie rârâ ipânga lâ kinzi pâri-tamâta mbaunzi. Mine kala tamâta rârâni simege jana i kâ.

⁴⁴ Kinzi rârâni sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Yesu, kala simo ilonzi kalonzi taitu nâ. Aku kinzi taitu-taitu ilonzi patea tu nenzi mbalija rârâni nde ninzi-nambwe kalo-tawana tamâta rârâni nenzi kelekele tona.

⁴⁵ Mine kala sio nenzi kelekele ilâ panzi tamâta pinde tu siko, njinega

siwae mbumbu njinde ilâ panzi kalo-tawana tamâta njinde simo sugorai.

⁴⁶ Ikura kari kari kinzi kalo-tawana tamâta rârâni sio ilonzi lâ taitu, aku sipasau lâ Maro Kindeni ne luma sapâna ne njumbi ilo. Kinzi uru sika kâpwa kunzi ninzi-nambwe lâ nenzi luma luma. Ilonzi kalonzi taitu nâ, kala uru sika kâpwa tava ndekâna nâ.

⁴⁷ Ikura zo rârâni kinzi sipanea Maro Kindeni sisuka i ja kâki, aku kinzi tamâta simo niaka njinde nde ilonzi ara nâ panzi. Aku Maro Njalae iveta wurâta ikura zo zo jana ikainzi tamâta pinde piti lâ kondoma ilo, kala isengenzi kambwanjenzi ilâ taitu kunzi kalo-tawana tamâta ngu.

3

Tamâta tonje kie sakamao ipânga ara

¹ Zo tonje, lâ lala, kari tai jato, ande Petero ku Yoane rua sikâki silâ pa Maro Kindeni ne luma sapâna. Kinzi Juda tamâta uru sikai noja lâ kari tai ndainani.

² Aku tamâta tonje uru imo ni-ani ndaina, i kie sakamao. I tina munja ipagugua ipânga mine. Ikura zo rârâni tamâta njinde ni-nambwe pinde uru sikai silâ ku sio isajona luma sapâna nzâla tonje kawa tini laiti. Nzâla njinde ja tu “Ara Pâta.” Aku tamâta kie sakamao njinde uru isarâwa mbumbu panzi tamâta njinde soka silâ pa luma sapâna.

³ Tamâta kie sakamao njinde mata imoranzi Petero ku Yoane rua simâ jana silâ luma sapâna ilo, kala ikasonjanzi rua tu mbumbu tâ silua.

⁴ Andeta Petero ku Yoane rua matanzi silea papa kaika, ku Petero ipai tu, “Noko mata kumora maka rua sonde.”

⁵ Njinega tamâta njinde nao kâki panzi rua. Ilo patea tu kinzi rua ma mbumbu tâ silua.

⁶ Andeta Petero ipai tu, “Nanengu mbumbu tonje keno pana tu ma alano kâ, ande tia. Andeta kelekele

tonge ikeno pana, kala ñinde atu alano. Lâ Yesu Kirisi Nasarete tamwata ña, naña apaino tu kumandi sânda ku pwoka!”

⁷ Ñineŋga Petero isaña tamâta ñinde mbalau pa wia kâ ku igagati imandi sânda. Aku ndainani nâ tamâta ñinde kie ipânnga ara lâ.

⁸ Ñineŋga tamâta ñinde imandi isonnga ku iyoka kunzi rua silâ pa luma sapânga. Imo ipatiki nâ ku ipanea Maro Kindeni.

⁹ Kinzi tamâta ndoni matanzi silea pa tamâta ñinde iyoka ilâ ipanea Maro Kindeni pâta kanaŋo.

¹⁰ Ñineŋga simora i kilala pwataki tu ñinde nde tamâtani ndaina uru isaŋona luma sapânga ne nzâla tonge kawa tini laiti, nzâla ñinde ña tu “Ara Pâta,” aku uru isarâwa ñana mbumbu kâ. Aku matanzi simora tu i kie ara lâ, aku wisinzi motutu wa ilonzi rârâ wa.

Petero itula ñgua lâ luma sapânga ñalae ilo

¹¹ Tamâta muŋga kie sakamao ñinde nde ilikonzi Petero ku Yoane rua kaika, ande tamâta rârâni wisinzi motutu kala sipalilu simâ panzi lâ pâpâta ñinde sipatu ña tu “Solomon ne Pâpâta.”

¹² Petero imora tu kinzi wisinzi motu, ande kala ipainzi tu, “Miki Isrel tamâta ñai, ñana sâ kâ nga ilomi rârâ ñana vetânga ñine, a? Ñana sâ kâ nga matami kalea kaika imâ pa maka rua, a? Tiambo ilomi patepa tu maka rua nema walo wa vetânga sondo tâ iveta tamâta ñine iyoka, a? Tia ndo!

¹³ Kinda timbunda Abraham, Isaka nga Yakopu nenzi Maro Kindeni, ina isuka ne wurâta tamâta Yesu ña kâki lâ. Yesu nde tamâtani ndaina miki muŋga kao ilâ kazânga tamâta mbaunzi ilo ñana ma sipu pâta imâte kâ. Pilata nde itu iyaute Yesu ilâ, aŋga miki nde kapu mulimi papa Yesu lâ Pilata nao.

¹⁴ Mao nâ, miki kapu mulimi pa Yesu, ina Sapânga Tamwata wa Vetânga Sondo Warika wa, aku

kasarâwa pa Pilata tu ma iyaute tamâta tonge imâ pami, ina muŋga ipu tamâta pâta imâte.

¹⁵ Opopo, Yesu nde Via Warika, taitu miki kapu pâta imâte! Andeta Maro Kindeni ipaŋo i lâ matepa nianzi imandi sânda imo via kilo. Maka rua kamora ñine lâ, ande kala ñine kamo i ne pâri-tamâta.

¹⁶ Ambo tamâta tonge kalo tawana Yesu ña, ande Maro Kindeni uru ipaloŋo pa tamâta ñinde ne noŋa. Aku ñana duvi ñinde kâ, ande tamâta ñai ipânnga ara. Miki kamora wa kasama tu kala ñine nga iyoka, kala maka kapaimi tu Yesu ña tava kalo-tawana kie mine nde ivila tamâta ñine, kala ipânnga ara lâ naomi.

¹⁷ Ayo, niŋgu-nambwe wukale, naña asama tu miki kazizâla ñana Yesu kilala kâ, kala kapu pâta imâte. Aku nemi poe tamâta kala sizizâla mine nâ.

¹⁸ Andeta nanayoni Maro Kindeni itula ñgua pwataki lâ ñgua-tulânga tamâta kawanzi. Itula ñgua ñana ne pateânga tamâta Kirisi tu i ma ikai nâna. Mine nde mâsi kala muŋga miki kaveta pa Yesu ñinde nde iveta Maro Kindeni kawa ñgua ñinde ipânnga kanaŋo.

¹⁹⁻²⁰ Mine nde naña ano miki tu kapile nemi ilo-kalo sakamao ku kapalele ilomi kalomi ilâ pa Maro Kindeni, ñana i ma izavaru nemi kiesaka piti lâ tinimi ku ivetami kapânnga ilomi mbâra-mbâra. Ambo miki ma kaveta mine, ande Maro Ñalae ma pwareânga ara ilami, ku ma io Kirisi imâ pami. Kirisi nde tamâta ñinde nia ndoyo Maro Kindeni ipatepa tu ma io imâ pami, aku inani kala Yesu tamwata.

²¹ Kala ñine Yesu imo samba ilo ikura Maro Kindeni ne pateânga mine, kala io tini ñana zo ñinde Maro Kindeni ma ivetanzi Isrel ngu simo ara kilo, ikura i tamwata ne ñgua pânga muŋga itula panzi ne ñgua-tulânga tamâta sapânga.

²² Ñana tu timbunda Mose muŋga

ingere ngua nana ninde kâ lâ pepa tini mine tu,

‘Miki nemi Maro Nalae Kindeni ma muli io warakami nawalami tonje ipânga imo ngua-tulâna tamâta, itogo nana mine. Miki ma katambira tanjani pa ngua rârâni i ma iporo pami ninde.

²³ Ambo tamâta tonje tini pwâka tu iyoka ngua-tulâna tamâta ninde ne ngua muli, ande

‘Maro Kindeni ma ikai tamâta ninde piti lâ nginimi ku ma ipu pâta imâte.’

²⁴ Mao nâ, nanayoni, lâ Samyuel ne zo, aku imâ lee ipânga lâ zo nîne, ande kinzi ngua-tulâna tamâta rârâni situla ngua nana zo kala tamo nîne.

²⁵ Aku mikini nde tamâta nana kakai kekekele ninde Maro Kindeni itula lâ ngua-tulâna tamâta kawanzi. Aku mikini nde tamâta nana kamora vetâna ninde i munja ipambwâre kunzi timbuni tu ma iveta tona. Nia ndoyo, Maro Kindeni ipai Abraham tu, ‘Nanengu nzâmbe ara ma muli ilâ panzi tamâta ngu ndoni simo tâno kulu lâ noko ne vâsa mbalau.’

²⁶ Aku Maro Kindeni isupwa ne kuleja tamâta Yesu Kirisi imâ pa miki munja lâ. I ilo tu iveta kie ara pami nana ilele miki taitu-taitu ilomi kalomi tu ma kapile nemi vetâna sakamao.” Petero iporo ngua nîne.

4

Kinzi sio Petero ku Yoane rua lâ luma sakamao ilo

¹ Petero ku Yoane rua siporo ngua panzi tamâta yo, ninenga kinzi patarawâna tamâta simâ sipânga panzi, sitavanzi luma sapâna ne sambara nenzi koipu wa kinzi Sadyusi ngu tamâta pinde wa.

² Kinzi wisinzi nâna, nana tu Petero ku Yoane rua situ Yesu parina panzi tamâta tu imandi sânda lâ mateja nianzi imo via kilo, aku ne mandija ninde ikai nzâla piti panzi

mateja tamâta tu ma muli simandi simo vianzi kilo.

³ Ninenga tamâta nalajala ninde sikai kinzi rua ku sipanzi kaika sionzi lâ luma sakamao ilo. Kari nga indue lala lâ, aku kinzi situ rua ma simo luma ninde ilo lâ mbo.

⁴ Andeta tamâta rârâ silojo Petero ne ngua ninde, aku kalonzi tawana. Mine kala kinzi kalotawana tamâta kambwanjenzi nde ipânga ikura 5,000 mine.

Petero itula ngua lâ kinzi tamâta nalajala naonzi

⁵ Mbwale kilo, ninenga kinzi tamâta nalajala sitavanzi ngu nenzi katonâna wa kinzi pananâna tamâta nana ngua tukuna kâ, kinzi rârâni sipasau lâ Jerusalem lawea.

⁶ Aku patarawâna tamâta nenzi tamâta nalae, i na tu Anas, ande imo kunzi, tavanzi Kaiafas, anja Yoane nuwaka, anja Arisande, anja patarawâna tamâta nalae ne ngu ndoni.

⁷ Sionzi Petero ku Yoane rua simandi lâ tamâta nalajala ninde naonzi, ninenga sikasonanzi tu, “Ayo, miki kakai walo kaika ndia wa kapanea noa ndia kala kaveta vetâna nîne.”

⁸ Ninenga Koroani Sapâna ipanando Petero, aku Petero iporo taulo panzi tu, “Miki Isrel ngu nenda tamâta mbâna-mbâna wa nenda katonâna tamâta wa,

⁹ ambo miki katu kakasona maka rua nana nola kavila tamâta tonje kie sakamao ku kaveta ipânga ara mâsi mana, ande ara.

¹⁰ Miki tamâta nalajala wa miki Isrel ngu ndoni nai, kalojo ku kasama. Nana Yesu Kirisi Nasarete tamwata na kâ, ande tamâta nîne kie ara lâ, kala nîne imandi naomi. Miki munja kapu Yesu lâ kâi popole tini imâte, andeta ninenga Maro Kindeni ipano imandi lâ mateja nianzi imo via kilo.

¹¹ Yesu nde ‘Mira nîne miki tamâta nana kapa luma kâ katu nde sakamao

kala katambira lâ, ande mirani ndaina ipânga mira ara nana isuka luma ngame kaika kâ.'

¹² Tamâta tonje ma ikura tu ikai kinda piti lâ kondoma ilo ku via mao ilua kinda, ande tia. Maro Kindeni ipatea Yesu simbo mai nâ nana ivila kinda mine, kala takai via mao lâ i simbo nâ nâ." Petero iporo ngua mine.

¹³ Kinzi tamâta nalanala simoranzi Petero ku Yoane rua siruru tia ku simandi situla ngua pwataki, aku sisama tu kinzi rua munja nandai sipono pepa nga, kala simo tamâta kaa nâ. Mine kala kinzi tamâta nalanala ilonzi rârâ. Taitu sisama tu kinzi rua munja simo kuku Yesu.

¹⁴ Aku simora tamâta munja kie sakamao ninde imandi kunzi rua, ku i kie ara kilo. Mine kala sikura tu sileleanzi rua nana nenzi vetâja kâ, ande tia.

¹⁵ Tia ku sikainzi rua ku sionzi lâ nia ngame tonje. Ninenja tamâta nalanala sipasau ku siporo ngua lâ warakanzi ngininzi tu,

¹⁶ "Ayo, kinda ma taveta mana panzi tamâta rua nîne. Kinzi rua siveta mâsi kaika tonje, aku tamâta rârâni simo Jerusalem nde simora ku sisama lâ. Mine nde kinda ma takura nana taporo tu, 'Siveta mâsi ninde tia', ande ma tia.

¹⁷ Opopo, ambo ngua nana mâsi kaika ninde ma ilâ isala nia pinde, ande ninde ma ara tia. Mine kala kinda ma tatu kaika panzi rua tu ma sipanea Yesu nâ ku situla ngua panzi tamâta kilo ndimo."

¹⁸ Ninenja sisarâwa panzi rua tu simâ, aku situ kaika panzi tu, "Miki ma kapanea Yesu nâ ku kapananzi tamâta kilo ndimo."

¹⁹ Andeta Petero ku Yoane rua situ ngua lâ kawanzi mine tu, "Ayo, miki warakami kalomi ngere sondo nga. Ambo maka ma kapu mulima pa Maro Kindeni ne ngua ku koka miki nemi ngua muli, ande ninde ma soki ndo lâ Maro Kindeni nao.

²⁰ Mine kala maka rua kakura nana kawama buu, ande tia. Maka ma katula ngua pwataki nana vetâja rârâni maka kamora wa kalonjo ninde."

²¹ Siporo mine lâ, ninenja tamâta nalanala siporo ngua pasuleja panzi rua lee, ku siyautenzi rua siyâti silâ. Kinzi nandai sisânda nzâla tonje kulu nana nâna silanzi rua kâ, nana tu tamâta rârâni sipanea Maro Kindeni nâ nana mâsi kaika ninde.

²² Mao nâ, mâsi ninde nde mâsi nalae, nana tu tamâta ninde imo tava kie sakamao ikura zo luan-dondo, ipole mbwera tamâta rua (40) lâ.

Kinzi kalo-tawana tamâta sino pa Maro Nalae tu kaika ilanzi nana situla ngua kâ

²³ Kinzi tamâta nalanala siyautenzi Petero ku Yoane rua silâ lâ, ninenja kinzi rua sitaulo silâ kunzi nenzi ngu. Aku sitapâri panzi nana ngua rârâni kinzi patarawâja tamâta nalanala wa katonâja siporo panzi ninde.

²⁴ Kinzi kalo-tawana tamâta silonjo ngua nîne lâ, ninenja rârâni ilonzi ilâ taitu, aku kawanzi kâki sikai nonja pa Maro Kindeni mine tu, "Maro Nalae, koipu nalae kaika kala noko, nia ndoyo nokoni kuveta samba wa tâno wa tâi wa lââ wa, tavanzi kelekele rârâni simo nia ninde ndoni.

²⁵ Munja Koroani Sapâja io ngua lâ timbuma Daviti kawa, ina noko ne kuleja tamâta, kala Daviti iporo tu, 'Mana mana nana kinzi tinikoa ngu, a? Nana sâ kâ nga sipa ngua nana siveta paraña kâ, a? Nana sâ kâ nga siveta ngua pâja kaa kaa mine, a?'

²⁶ Kinzi ngu ninde nenzi koipu nalanala siluku nana paraña kâ. Kinzi nenzi tamâta mbâna-mbâna 'sipasau tu siroto nzâla nana singoloa paraña kuku Maro Kindeni tava Koipu Nalae ninde i munja ipatea.'

27 Mao kanaŋo, Maro Njalae, muŋga koipu ŋalae Herot kuku Pontius Pilata rua sipasau lâ lawea ŋine kunzi tinikoa tamâta wa kinzi Isrel tamâta wa, aku sipa ŋgua tu ma sipu noko ne wurâta tamâta sapâŋa Yesu, ina nanayoni noko tamwata kupatea lâ.

28 Aku siveta vetâŋa ŋinde rârâni, ikura muŋga noko ne kaika wa ne ilo-kalo kupatea tu ma ipâŋga mine.

29 Mine nde Maro Njalae, kala ŋine noko ne wurâta tamâta maka kano pano tu ma kalo ŋgere ŋana ŋgua rârâni kinzi tamâta ŋalaŋala siporo ŋinde, aku kuvilama ŋana karuru tia, kamandi kaika ku katula noko kawa ŋgua pwataki.

30 Aku kano pano tu kusuŋa mbau ilâ panzi pukonja tamâta ŋana kuveta tininzi mbalaunzi ara kilo, aku kuveta mâsi kaika pinde lâ noko ne wurâta tamâta sapâŋa Yesu ŋa." Kinzi kalo-tawana tamâta sikai noŋa mine.

31 Sikai noŋa marumbu lâ, ŋineŋga luma kala sipasau simo ilo ŋinde nde iririŋo. Aku Koroani Sapâŋa ipipi lâ kinzi taitu-taitu ilonzi, kala kinzi rârâni situla Maro Kindeni ne ŋgua pwataki. Aku siruru ŋananzi tamâta ŋalaŋala, ande tia.

Kinzi kalo-tawana tamâta ndoni ilonzi ilâ taitu

32 Kinzi kalo-tawana tamâta ndoni ilonzi ilâ taitu nâ. Mine nde tamâta tonje imora tamwata ne kelekele tonje ku iporo tu, "Ŋine nde nanenju kelekele nâ", ande siporo mine tia. Kinzi rârâni sipavilâ ku sipalulua nenzi kelekele rârâni lâ warakanzi ŋgininzi.

33 Aku walo ŋalae ikeno panzi pâri-tamâta, kala simo situla Maro Yesu parina pwataki tu imâte lâ, ŋineŋga imandi sânda imo via kilo. Mao nâ, Maro Kindeni ne wisi-wisi imâ ŋalae panzi kalo-tawana tamâta rârâni.

34 Mine kala nawalanzi tamâta tonje imo sugorai nâ, ande tia. Ŋana tu zo pinde, kalo-tawana

tamâta pinde sio nenzi tâno wa luma panzi tamâta tu ma siko kâ, ku sikai mbumbu ŋana. Ŋineŋga sikai mbumbu ŋinde simâ,

35 aku silanzi pâri-tamâta tu ma siwae panzi kalo-tawana tamâta ŋinde nenzi kelekele tia.

36 Aku tamâta tonje imo kunzi, i ŋa tu Yosepe. I nde Saiprus sia tamwata, lâ Livai ne vâsa ŋgu, aku kinzi pâri-tamâta sipatu i ŋa tonje tu "Banabas". Ŋoa ŋinde nde duvi mine, "Tamâta ŋana ipu tini kaika panzi tini pinde."

37 I nde io ne tâno pinde pa tamâta tonje tu iko, ŋineŋga ikai mbumbu imâ ilanzi pâri-tamâta ŋana siwae kâ.

5

Aninia ku Sapila rua parinanzi

1 Aku tamâta tonje kala imo kunzi tona, i ŋa mine Aninia, aku imo kuku kaiwa taine Sapila. Aku Aninia ne tâno pinde ilua tamâta tonje iko.

2 Andeta tâno ne mbumbu pinde nde i tamwata ikai ivea, aku i kaiwa kala isama lâ ŋana ŋinde kâ. Ŋineŋga Aninia ikai mbumbu pinde nâ imâ ku io lâ pâri-tamâta mbaunzi ilo, ku ipainzi tu, "Mbumbu ndoni kala ŋine".

3 Ŋineŋga Petero ipai Aninia tu, "Mana mana ŋga Sadana ipipi lâ noko ilo, a? Mine kala kulaje Koroani Sapâŋa, kala noko tamwata kusilikana tâno ŋinde ne mbumbu pinde pa tamwata.

4 Muŋga, tâno ŋinde nde noko tamwata ne tâno, andeta nokoni kupatea tu ma kuo panzi tamâta tu siko. Ŋineŋga siko lâ, aku mbumbu ŋinde kala noko tamwata ne kelekele ŋana pwatona kâ. Mine nde ŋana sâ kâ ŋga noko ilo pateu tu ma kuveta soki mine, a? Noko kulaje maka tamâta nâ, ande tia. Noko kulaje Maro Kindeni tava."

5 Aninia ilonjo ŋgua ŋinde lâ, ŋineŋga pata ndue ku imâte lâ ikeno. Aku ŋgua ŋana mâsi ŋinde

kâ nde isala nia ilâ, kala tamâta râra siloŋo ku siruru pâta kanaŋo.

⁶ Ninenŋa tamâta limoa pinde simâ ku silita lalava lâ Aninia karae, ku sikale silâ sikea.

⁷ Simo lee, ku kari tai ŋato ilâ lâ, ŋinenŋa Aninia kaiwa Sapila kala imâ. I nde izizâla ŋana mâsi ŋinde ipâŋga pa kaiwa.

⁸ Mine nde Petero itula mbumbu papa taine ku ikasoŋa tu, “Mana mana, a? Miki rua kakai mbumbu ŋine nâ ŋana tâno ŋinde, tiya?” Aku taine isâu tu, “Mao, maka rua kakai mbumbu ŋinde nâ.”

⁹ Ninenŋa Petero ipai taine tu, “Ŋana sâ kâ ŋga miki rua kapa ŋgua ŋana kakai samâŋa pa Maro Ŋalae ne Koroani, a? Kuloŋo ŋga; kinzi tamâta muŋga sikea noko kaiwa ŋinde nde simâ lâ kala simandi nzâla kawa, aku tini nâ ma sikale noko kala silâ.”

¹⁰ Aku ndainani nâ Sapila pata ndue Petero kie tini laiti, ku imâte lâ. Ninenŋa tamâta limoa ŋinde simâ luma ilo, ku simora Sapila imâte lâ ikeno. Aku sikale silâ sikea lâ kaiwa tamâne ne kuru wanŋira.

¹¹ Aku kalo-tawana tamâta ndoni siloŋo ŋgua ŋana mâsi ŋinde kâ, kala siruru pâta lâ. Aku tamâta pinde simo niaka ŋinde kala siloŋo ku siruru mine nâ.

Mâsi ŋalaŋala kie-kie ipâŋga lâ Jerusalem lawea

¹² Kinzi pâri-tamâta sikai Maro Kindeni ne walo ku siveta mâsi ŋalaŋala kie-kie râra lâ tamâta naonzi. Aku kinzi kalo-tawana tamâta râraŋi ilonzi taitu ku uru silâ sipasau lâ pâpâta tonŋe, i ŋa tu “Solomon ne Pâpâta”.

¹³ Aku tamâta simo niaka ŋinde nde siporo ŋgua ara nâ ŋananzi kalo-tawana tamâta. Ambo taitu kinzi pinde sipasau kunzi tia, ŋana tu siruru pâta.

¹⁴ Anŋa tamâta pinde nde kalonzi tawana Maro Ŋalae, kinzi taine wa tamâne wa, kala simâ simo kunzi i ne ŋgu.

¹⁵ Mine kala tamâta pinde uru sikalenzi pukonŋa tamâta siyâti simâ pa nia yo ku sionzi lâ nzâla, sinŋanzi ndue sikeno nenzi romberombe wa kenoŋa nia kulu. Ilonzi patepa tu mambo Petero iyoka imâ, mbo ma kari sinala Petero tai ilâ panzi tâ, ande ma tininzi ara kilo.

¹⁶ Aku tamâta ŋgu ŋalae sipile lawea pinde keno Jerusalem tini laiti ku simâ panzi pâri-tamâta tona. Kinzi ŋinde kala sikainzi pukonŋa tamâta wa tamâta pinde koroani saka sipagagaranzi wa simâ. Aku Maro Kindeni ivetanzi tamâta ŋinde râraŋi sipâŋga ara kilo.

Anŋelo ikainzi pâri-tamâta piti lâ luma sakamao ilo

¹⁷ Mine kala Juda nenzi patarawâŋa tamâta ŋalae tavanzi ne tamâta ŋinde lâ Sadyusi ŋgu, ande sipadâda pâta ŋananzi pâri-tamâta.

¹⁸ Mine nde simandi ku sikainzi pâri-tamâta kaika sionzi lâ luma sakamao ilo.

¹⁹ Andeta mbo ŋgini-ŋgini, ŋinenŋa Maro Ŋalae ne anŋelo tonŋe imâ ku ikai luma ŋinde ne nzâla piti, ku ikainzi pâri-tamâta siyâti silâ pa nia yo. Aku anŋelo ipainzi tu,

²⁰ “Miki kalâ kamandi Maro Kindeni ne luma sapâŋa ne ŋgumbi ilo, aku katula ŋgua ndoni ŋana via wasaseki ŋine kâ panzi tamâta.”

²¹ Aku mbwale pwataki lâ, ŋinenŋa kinzi pâri-tamâta silâ pa Maro Kindeni ne luma sapâŋa, aku simandi sipananzi tamâta, ikura anŋelo ne ŋgua mine.

Anŋa patarawâŋa tamâta ŋalae nde imâ ipâŋga pasaŋa nia tavanzi ne tamâta. Ninenŋa sisarawanzi tamâta ŋalaŋala sitavanzi Isrel nenzi katonâŋa râraŋi tu simâ sipasau. Sipasau lâ, ŋinenŋa sipasupwa ilâ pa luma sakamao nia tu sambara ma sikainzi pâri-tamâta simâ.

²² Aku sambara silâ luma sakamao ilo, andeta pâri-tamâta nde naonzi tia lâ. Tia ku sitaulo simâ kilo ku situla ŋgua mine tu,

23 “Maka kamora luma sakamao ne nzâla, ande sisae giri lâ, aku zugu tamâta pinde simandi nzâla rârâni kawanzi. Ambo taitu maka kakai nzâla piti, ande kamora tamâta tonje imo ilo, ande tia.”

24 Siporo mine lâ, ñinennga luma sapâña ne sambara nenzi koipu wa kinzi patarawâña tamâta ñalañala nde ilonzi rârâ, ku siporo tu, “Ñine ma sâ vetâña ipânga.”

25 Ñinennga tamâta tonje imâ ku ipainzi tu, “Kaloño nga! Kinzi tamâta ñinde muñga miki kaonzi lâ luma sakamao ilo, ande kinzini simandi sipanananzi tamâta lâ luma sapâña ne ngumbi ilo!”

26 Mine kala sambara nenzi koipu ikainzi ne tamâta ku silâ tu sikainzi pâri-tamâta kaika. Andeta sikainzi kaika tia, siporo ngua mwasa nâ panzi. Kinzi siruru ku siporo tu, “Ambo ma takainzi kaika, ande tamâta ma sisia kindâ lâ mira ñana sipu kindâ pâta kâ.”

Kinzi pâri-tamâta sikaika ñana situla ngua panzi tamâta ñalañala

27 Kinzi sambara sikainzi pâri-tamâta simâ ku sionzi lâ tamâta ñalañala naonzi. Ñinennga patarawâña tamâta ñalae ipainzi pâri-tamâta mine tu,

28 “Ayo, maka muñga kandi kaika tu miki ma katula ngua panzi tamâta ñana ñoa ñinde kâ ndimo. Andeta nemi ngua nde ilâ isala nia ndoni lâ Jerusalem lawea ilo. Aku ilomi tu kasowe ngua lâ kuluma tu maka muñga kapu tamâta ñinde pâta imâte.”

29 Andeta Petero ikai pâri-tamâta rârâni kawanzi ku iporo taulo papa mine tu, “Maka ma kaveta ikura Maro Kindeni ne ngua nâ; ma kaveta ikura tamâta nenzi ngua tia.

30 Miki muñga kasona Yesu itâra lâ kâi popole tini ku kapu pâta imâte lâ, andeta ñinennga timbunda nenzi Maro Kindeni ipaño Yesu imandi imo via kilo.

31 Aku Maro Kindeni ikai Yesu ikâki âta ku io isañona pa mbau pa

wia kâ, kala Yesu imo Koipu Ñalae wa Yautâña Tamwata wa. Mine kala Yesu iveta nzâla pa kindâ Isrel ngu, ñana ma tapalele ilonda kalonda ku talâ pa i ñana ma izavaru nenda kiesaka piti lâ tininda.

32 Maka warakama nde kamora vetâña ñinde lâ, aku Koroani Sapâña kala imora mine nâ. Aku Maro Kindeni uru Koroani Sapâña ndainani nâ ilanzi tamâta ea sipono muli pa i kawa ngua.”

Gamaliel ipainzi tamâta ñalañala tu ma naonzi mwasa nâ panzi pâri-tamâta

33 Kinzi tamâta ñalañala siloño Petero ne ngua ñinde, ku wisinzi nâna ndo. Ilonzi tu ma sipunzi pâri-tamâta pâta simâte.

34 Andeta Parisai ngu nenzi tamâta tonje imandi, i ña mine Gamaliel. I nde pananâña tamâta ñana ngua tukuña kâ, aku kinzi tamâta rârâni simege ñana i kâ. Gamaliel imandi ku ipainzi tamâta ñalañala tu ma sionzi pâri-tamâta siyâti silâ pa nia yo.

35 Siyâti silâ simandi nia yo lâ, ñinennga Gamaliel ipainzi tamâta ñalañala mine tu, “Miki Isrel tamâta, kapakatona sondo nga. Ambo ilomi tu kaveta mâsi tonje panzi tamâta ñinde, ande ilomi tambira sondo muñga lâ nga.

36 Miki kasama tu muñga, tamâta tonje, i ña mine Tiudas, ande ipânga ku iporo tu, ‘Naña nde tamâta ñalae’. Mine kala tamâta ngu kambwanenzi tamâta ñalae ñapa (400) nde silâ sipono muli papa. Andeta Rom nenzi zugu tamâta sipu pâta imâte lâ, ñinennga i ne ngu ñinde nde sikâwa pwap-wataki silâ, aku marumbu.

37 Aku muli, lâ zo ñinde Rom siveta wurâta ñana singere tamâta ñanzi lâ pepa tini kâ, ande Galilaya tamâta tonje imandi, i ña mine Judas. Aku tamâta ñinde isowe tamâta pinde ilonzi, kala silâ taitu ñana sipara kuku Rom nenzi koipu.

Andeta sipu i pâta imâte lâ, ninennga ne tamâta rârâni sikâwa pwap-wataki silâ mine nâ.

³⁸ Kala nîne naŋa apaimi tu miki ma kamege njananzi pâri-tamâta ninde, aku kapilenzi simo. Ambo siveta tamâta nâ nenzi wurâta, ande wurâta ninde ma imbe.

³⁹ Taitu kaloŋo nŋa; ambo siveta Maro Kindeni ne wurâta, ande miki kakura nana kapono nzalanzi tia ndo, aku ma kakai kazâŋa pa Maro Kindeni tamwata." Gamaliel iporo nŋua mine.

Kinzi pâri-tamâta sindeka, nana tu sikai maŋeti nana Yesu nâ kâ

⁴⁰ Mine kala kinzi sipa nŋua tu ma soka Gamaliel ne nŋua muli. Ninennga sipasupwa ilâ panzi sambara tu sikainzi pâri-tamâta sitaulo simâ. Sitaulo simâ lâ, ninennga sambara mbilâo nâ sipalilinzi pâta. Sipalilinzi lâ, ninennga situ kaika panzi tu ma siporo nŋua kilo lâ Yesu nâ ndimo, aku siyautenzi pâri-tamâta siyâti silâ.

⁴¹ Kinzi pâri-tamâta nde sipile nia ninde, ku ilonzi ndeka nâ, nana tu Maro Kindeni imoranzi tu sikura nana sikai maŋeti nana Yesu nâ kâ.

⁴² Aku ikura zo zo, kinzi pâri-tamâta soka silâ pa luma sapâŋa wa tamâta nenzi luma wa, aku simo sipanananzi ku situla pâri ara nana Yesu tu i tamwata nde Kirisi.

6

Kinzi sipateanzi tamâta lima kanaŋonzi rua nana sisukanzi pâri-tamâta

¹ Pa zo ninde kinzi kalo-tawana tamâta sipâŋa kambwanenzi rârâ ninde. Andeta kinzi kalo-tawana tamâta uru siporo Grik nŋua ninde nde wisinzi nâna panzi kalo-tawana tamâta uru siporo Hibru nŋua. Kinzi siporo tu, "Ikura zo zo miki uru kâpwa nala kalanzi nemi taine mwala mwala nana kavilanzi kâ, andeta miki uru kâpwa nala koŋa tia kalanzi nema taine mwala mwala."

² Mine kala kinzi pâri-tamâta saŋao kanaŋonzi rua nde sis-arawanzi kalo-tawana tamâta rârâni simâ, aku sipainzi tu, "Ambo maka ma kapile nema wurâta nana katula Maro Kindeni kawa nŋua, aku ma kamo kaveta wurâta nana kâpwa waiŋa kâ, ande ninde ma ara tia.

³ Mine nde nima-nambwe wukale, ara nana miki ma kapateanzi nawalami tamâta lima kanaŋonzi rua. Kapateanzi tamâta pinde Koroani Sapâŋa ipipi lâ ilonzi, kala simo tava ilo-kalo sondo ndo. Ninennga ma taonzi tamâta ninde nana sikatona wurâta ninde.

⁴ Anŋa maka warakama nde ma kakai wurâta nana kano pa Maro Nalae ikura zo zo, aku nana katula Maro Kindeni kawa nŋua pwataki."

⁵ Kinzi kalo-tawana tamâta ndoni nde ilonzi pa nŋua nîne. Mine kala sipatea Setepana, nana tu i ne kalo-tawana nde kaika ninde, aku Koroani Sapâŋa ipipi lâ ilo. Aku sipateanzi Pilip, nŋa Prokorus, nŋa Nikanor, nŋa Timon, nŋa Parmenas, nŋa Nikolas tona. Nikolas nde Antiok lawea warika, i muŋga ipile tinikoa ne mâsi ku ipono muli pa Juda nenzi mâsi.

⁶ Kinzi sionzi tamâta ninde simandi pâri-tamâta naonzi, ninennga kinzi pâri-tamâta sio mbaunzi kâki kulunzi ku sikai noŋa wa situ nzâmbe panzi wa.

⁷ Ninennga Maro Kindeni kawa nŋua isala nia ilâ. Aku tamâta rârâ ninde lâ Jerusalem lawea nde sipâŋa kalo-tawana tamâta. Aku kinzi patarawâŋa tamâta kambwanenzi rârâ nde kalonzi tawana Yesu tona.

Kinzi Juda tamâta sio Setepana lâ nŋua nia

⁸ Maro Kindeni io ne wisi-wisi tava ne walo kaika ilâ nala pa Setepana, kala Setepana iveta mâsi nalanala kie-kie lâ tamâta naonzi.

⁹ Andeta Juda tamâta pinde lâ Libatini nŋu nde simandi ku sipawa

ngua kuku Setepana. Ngu njinde nde ipângga njalae lâ Sairini lawea, nga Aleksandria lawea, nga Silisia tâno, nga Esia tâno.

¹⁰ Andeta Koroani Sapâña ilo-kalo ara ndo ilua Setepana, kala tamâta njinde sikura tu siporo ngua sondo taulo pa Setepana, ande tia.

¹¹ Tia ku sikai ngua lajeña ku sisowe tamâta pinde ilonzi, kala tamâta njinde siporo tu, “Maka munnga kalonjo Setepana iporo ngua pavaligina pa Mose wa Maro Kindeni wa.”

¹² Kinzi sipaturu ngua lajeña njinde aku imburu tamâta râra ilonzi, sitavanzi kinzi katonâña wa pananâña tamâta njana ngua tukuña kâ wa. Mine kala sikale Setepana kaika ku sikai silâ panzi tamâta njalanala.

¹³ Njine nga sisowe tamâta pinde ilonzi tu ma siporo ngua lajeña njana Setepana kâ. Kinzi tamâta njinde simandi ku siporo mine tu, “Ikura zo zo tamâta njine iporo ngua sakamao njana luma sapâña njine wa Mose ne ngua tukuña wa.

¹⁴ Maka munnga kalonjo iporo mine tu, ‘Yesu Nasarete tamwata ina ma muli izavaru luma sapâña njine, ku ma ilele vetâña rârani Mose munnga ilua kindi njinde.’”

¹⁵ Tamâta râra nde sisanona njana siveta ngua njinde sondo, aku kinzi rârani matanzi silea kaika ilâ pa Setepana, ku simora i nao ipalele ku ipângga itogo anjelo naonzi mine.

7

Setepana iporo ngua panzi tamâta njalanala

¹ Njine nga patarawâña tamâta njalae ikasona Setepana tu, “Ngua njine nde mao, tiya?, lajeña.”

² Aku Setepana iporo taulo panzi mine tu, “Njingu-nambwe wa mama wukale, kalonjo nga. Nia ndoyo, lâ zo njinde timbunda Abraham ilâ pa Haran tâno tia yo kala imo Mesopotemia tâno yo, ande pa zoni

ndaina samba ne Maro Kindeni nde ipatua papa.

³ Aku ipai Abraham tu, ‘Noko kupile tamwata ne tâno wa see wa, aku kulâ pa tâno tonje mwanga nga ma natula pano njinde.’

⁴ Mine kala Abraham ipile Kaldia tâno, aku ilâ imo Haran lawea. Imo lee, njine nga i tama imâte lâ. Njine nga Maro Kindeni isupwa imâ pa tâno njana kala tamo njine.

⁵ Andeta Maro Kindeni njandai tâno pinde ilua Abraham lâ nia njine njana ikai ku ikatona kâ, ande tia. Mao nâ, i tâno kiri-mwata tonje ilua tia ndo. Andeta Maro Kindeni ipa ngua tu muli nga Abraham tavanzi ne vâsa ngu ma sikai tâno njine. Andeta lâ zo njinde, Abraham natu tonje imo, nde tia.

⁶ Maro Kindeni ipai Abraham tu, ‘Noko ne vâsa kinzi ma simo sitogo lombo mine lâ ngu pinde nenzi tâno, aku ma simo sakamao lâ ngu njinde kalonzi. Aku ngu njinde ma siveta malia panzi lee, ikura mbwera tamâta njalae njapa (400) lâ.

⁷ Andeta muli, njine nga naja ma apare nia panzi ngu njinde munnga noko ne vâsa siveta wurâta koa tia nâ panzi. Njine nga noko ne vâsa ma sipile tâno njinde, aku ma simâ siwânggi pa naja lâ nia njine.’

⁸ Njine nga Maro Kindeni itula karae-veña ne mâsi pa Abraham, itogo ngua pâña njinde ne kilala mwasina. Aku simo lee ku muli, njine nga Abraham ipulia natu Isaka. Aku Isaka imo kari lima kanajo njato lâ nga, njine nga Abraham ive i karae. Aku simo lee ku muli, njine nga Isaka ipulia natu Yakopu, anja Yakopu ipulianzi kindi timbunda sanjo kananonzi rua njinde.

⁹ Andeta timbunda njinde nde sipadâda njana tainzi Yosepe kâ. Mine kala sio i lâ tamâta pinde mbaunzi ilo, aku tamâta njinde siko kala ipângga imo Isip ngu nenzi sugorai wurâta tamâta kaa nâ. Andeta Maro Kindeni imo kuku Yosepe,

¹⁰ kala ikai piti lâ ne kazâña rârani

ilo. Aku Maro Kindeni ilo-kalo ara ndo ilua Yosepe, aku iveta Isip nenzi koipu njalae ilo ara papa i. Mine kala koipu njalae wurâta ilua Yosepe njana ikatona Isip nenzi tâno ndoni, aku Yosepe ikatona koipu ne luma tava ne kelekele tona.

11 Imo lee, ku muli, njinenga putole njalae ipânnga lâ Isip tâno wa Kenan tâno wa. Malia wa nâna njalae tina ikainzi lâ, kala timbunda siroto njana kâpwa lee tia ndo.

12 Njinenga Yakopu nde ilonjo njua tu kâpwa pinde keno Isip tâno. Mine kala isupwanzi timbunda silâ Isip.

13 Kinzi silâ ku sitaulo kilo, aku simo lee, njinenga silâ pa Isip kilo. Aku pa zo njinde Yosepe ipatua panzi tua, aku Isip nenzi koipu njalae nde isama lâ njananzi Yosepe see kâ.

14 Aku muli, njinenga Yosepe ipasupwa ilâ pa tama Yakopu tavanzi i see kinzi rârâni, kambwanenzi ipânnga tamâta njato kanajo sanjo kanajo lima (75).

15 Mine kala Yakopu ikainzi rârâni sindue silâ pa Isip tâno. Simo lee, ku muli, njinenga Yakopu imâte lâ, aku timbunda kala simâte mine nâ.

16 Simâte lâ, njinenga tamâta pinde sikai karaenzi simâ Seken tâno, ku sionzi lâ kuru tonje ilo. Munja Abraham tamwata mbumbu pinde ilanzi Hemo natu njana iko kuru njinde.

17 Aku simo lee, ku zo laiti njana Maro Kindeni ma iveta ne njua pânja kuku Abraham njinde ipânnga kanajo kâ. Aku pa zo njinde nenda njgu simo Isip tâno njinde nde kambwanenzi ipânnga njalae njinde.

18 Andeta tamâta tonje ipânnga ikai koipu panzi Isip njgu, aku izizâla njana Yosepe parina.

19 Koipu njinde nde ilanenzi nenda njgu, aku malia njalae tina ilanzi timbunda njinde. Opopo, iporo kaika tu ma sitambiranzi nenzi lâlu puro puro lâ tâno kulu simâte.

20 Andeta lâ zo ndainani nâ, Mose tina ipagugua i. Mose nde lâlu ara

ndo lâ Maro Kindeni nao, aku i tinatama nde sikatona lâ nenzi luma ilo ikura nzimona njato lâ.

21 Njinenga sikai iyâti pa nia yo, aku Isip nenzi koipu njalae natu taine nde ikai lâlu njinde ku ikatona itogo i natu mine.

22 Mose nde ipono pepa ku ikai Isip nenzi ilo-kalo ndoni marumbu lâ. Mine kala i ne njua tava ne vetânja rârâni nde ipânnga kaika lâ.

23 Imo lee, ku ne mbwera tamâta rua (40) lâ. Njinenga zo tonje itu ikalelenzi Isrel njgu, i tamwata ne njgu kinzi.

24 Andeta mata ilâ imora Isip tamâta tonje ipu Isrel tamâta tonje. Mine kala isuka Isrel tamâta njinde ku ipare nia papa Isip tamâta njinde, ku ipu pâta imâte lâ.

25 Mose nde ilo pateo tu ne njgu Isrel ma sisama i kilala tu Maro Kindeni isupwa i tu ivilanzi. Andeta tia.

26 Aku wurita kilo, njinenga Mose ipakâtu kunzi Isrel tamâta rua. Kinzi rua nde simo sipara nâ. Mose ilo tu ilulu rua nenzi paranja, kala ipainzi tu, 'Wa! Miki rua nde nambwe-nambwe ma! Mine nde njana sâ kâ njga katu kapayaula warakami, a?'

27 Andeta tamâta tonje, i munja iveta malia pa ninambwe njinde, ande itingi Mose taulo ku ipai tu, "Yoo, noko ea ipateano tu kumo maka nema koipu wa nema njuasamâja tamâta, a?'

28 Noko nola kupu Isip tamâta njinde pâta imâte, kala njine noko ilo tu kupu naja mine nâ, a?'

29 Mose nde ilonjo njua njine, kala ikâwa ilâ pa Midian tâno. Aku imo tâno njinde itogo lombo mine, ku ikâe ku ipulianzi natu tamâne rua sipânnga.

30 Imo lee, ku mbwera tamâta rua (40) ilâ lâ. Njinenga anelo tonje ipatua pa Mose lâ nia bilimu tonje keno Sinai tuu tini laiti. Kâi mota tonje imandi nia njinde, tini mata mata, aku yââ kana. Andeta Mose

imora aŋelo tonje imo yââ ne melamela ilo.

³¹ Mose imora mâsi nŋine, kala wisi motu lâ. Iyoka ilâ laiti nana isama mâsi nŋinde ne duvi kâ, ande ilonjo Maro Nalae kawa ngua imâ papa mine tu,

³² 'Nanani nde noko timbu Abraham, Isaka, nga Yakopu nenzi Maro Kindeni.' Anŋa Mose tini ruru pâta kala mata ndue ilea pa tâno nâ.

³³ Nŋinenga Maro Nalae ipai tu, 'Pwai ne kie kâmba piti lâ kie tini, nana tu nia kala kumandi nŋine nde tâno sapâna.

³⁴ Mao nâ, naŋa amora wa asama lâ nana malia nalae nŋinde ikai nanengu ngu lâ Isip tâno. Naŋa alonjo nenzi sarawâna lâ, kala andue amâ nana akainzi piti lâ kazâna ilo. Ayo, kumandi; naŋa ma asupwano kutaulo kulâ Isip kilo.'

³⁵ Andeta Mose nde tamâtani ndaina muŋga sivaligi ku sipai tu, 'Noko ea ipateano tu kumo koipu wa ngua-samâna tamâta, a?' Mao nâ, lâ zo nana aŋelo ipatua pa Mose lâ kâi mota tini, ande Maro Kindeni tamwata isupwa Mose nana ikai koipu panzi timbunda wa imo nenzi yautâna tamâta wa.

³⁶ Nŋinenga Mose ikainzi Isrel ngu sipile Isip siyâti simâ. Iveta mâsi nalajala wa vetâna kie-kie lâ Isip, anŋa lâ Tâi Nŋi, anŋa lâ nia bilimu, ikura mbwera tamâta rua (40) lâ.

³⁷ Aku Mose ina tamâtani ndaina muŋga ipainzi Isrel ngu tu, 'Maro Kindeni ma muli isupwa miki warakami nawalami tonje imâ pami. I ma imo ngua-tulâna tamâta, itogo naŋa mine.'

³⁸ Mose ipasau kunzi timbunda lâ nia bilimu, aku aŋelo kala muŋga iporo papa lâ Sinai Tuu kulu nŋinde nde imo kunzi tona. Aku Maro Kindeni itula ngua via kâ pa Mose nana ma iporo pa i ne vâsa kinda.

³⁹ Andeta kinda timbunda nde tininzi pwâka tu soka Mose ne ngua muli. Sipu mulinzi papa, aku ilonzi tu ma sitaulo silâ pa Isip kilo.

⁴⁰ Aku sipai Mose tua Aron tu, 'Kuveta maro pinde nana sikai poe simuŋga pa kinda kâ. Anŋa Mose, ina tamâta nŋinde muŋga ikai kinda tapile Isip tamâ, ande imo ndia. Kinda tazizâla nana!'

⁴¹ Lâ zo ndainani nâ kinzi siveta maro laŋeŋa tonje tai itogo bulmakao natu, kilala mine. Sikai nenzi patarawâna simâ, ku sikina kiniŋa nana sipanea kelekele kaa nŋinde warakanzi mbaunzi siveta.

⁴² Andeta Maro Kindeni ipu muli panzi, aku ipilenzi nana siwâŋgi pa nia maa ne siŋgâra kâ. Aku vetâna nŋinde iyoke ngua-tulâna tamâta muŋgâna nenzi ngua, nana tu kinzi sikai Maro Kindeni kawa ku siŋgere ngua lâ pepa tini mine tu,

'Miki Isrel ngu, miki muŋga kamo nia bilimu ikura mbwera tamâta rua lâ, aku lâ zo nŋinde miki uru kakai simbi kamâ kapatarâwa pa naŋa tia ndo!'

⁴³ Opopo, miki kakale maro laŋeŋa 'Molok ne pâla kalâ, aku kakale nemi maro laŋeŋa Refan ne pitu kalâ tona. Miki kaveta maro laŋeŋa rua nŋinde kelekele nŋinde nana kapanea kâ. Mine kala naŋa ma aŋarami kalâ kamo nia tonje, ikeno pa Babilon lawea tini pinde.'

⁴⁴ Lâ zo nŋinde kinda timbunda simo nia bilimu, ande nenzi pâla nana siwawa Maro Kindeni kâ ikeno tona, aku pâla nŋinde itula pwataki tu Maro Kindeni imo nenzi Maro Nalae. Kinzi sipa pâla nŋinde ikura muŋga Maro Kindeni itula pa Mose mine.

⁴⁵ Sipa pâla nŋinde lâ, aku simo lee, nŋinenga Yosua ikai poe panzi timbunda kala simâ sikai tâno nŋine. Maro Kindeni imuŋga panzi ku iŋaranzi ngu nŋinde muŋga simo tâno nŋine. Aku pâla nŋinde ikeno lee, ku muli, nŋinenga timbunda Daviti ne zo ipâŋga lâ.

⁴⁶ Maro Kindeni ilo ara ndo pa Daviti. Mine kala Daviti ino papa tu

i tamwata ma ipa luma mao tonje papa Yakopu ne Maro Kindeni.

⁴⁷ Andeta tia. Aku muli, ñinennga Daviti natu Solomon ipa luma ñinde kâki lâ.

⁴⁸ Ambo taitu Maro Kindeni âta Tamwata ñandai uru imo luma tonje tamâta muŋga sipa nga. Ñinde iyoke ngua-tulâŋa tamâta muŋgâŋa tonje ne ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

⁴⁹ ‘Maro Ñalae iporo tu, “Naña nde Maro. Mine kala samba nde nanengu saŋonâŋa nia, aku tâno nde nia ñana ao kenju lâ kulu. Miki ma kapa luma kie mana pa naña, a? Aku naña ma asaŋona ap-warea lâ nia ndia, a? Tia ndo!

⁵⁰ Ñana tu naña warakâŋgu mbaunju aveta kelekele ñinde rârâni.” ’ ’ ”

⁵¹ Setepana iporo ngua ñine lâ, ñinennga ipainzi tamâta ñalaŋala mine tu, “Miki nde taña-kaika tamwatami! Miki ilomi kalomi nde itogo tinikoa ilonzi kalonzi mine! Miki katogonzi timbumi, kala kakai kazâŋa pa Koroani Sapâŋa ikura zo zo.

⁵² Miki timbumi muŋga siveta kenzi sakamao panzi ngua-tulâŋa tamâta rârâni taitu-taitu. Mao nâ, timbumi sikainzi ngua-tulâŋa tamâta ñinde muŋga siporo tu, ‘Tamâta tonje ma muli imâ, ina Vetâŋa Sondo Warika’, aku sipunzi pâta simâte. Aku kala ñine miki kao Tamâtani ndaina lâ kazâŋa tamâta mbaunzi ilo, ku sipu pâta imâte lâ.

⁵³ Opopo, Maro Kindeni muŋga itula ne tukuŋa pwataki pami lâ kinzi aŋelo kawanzi, andeta miki koka ngua tukuŋa ñinde muli tia ndo!” Setepana iporo ngua ñine.

Kinzi sisia Setepana lâ mira imâte

⁵⁴ Kinzi tamâta ñalaŋala siloŋo Setepana ne ngua ñine, kala wisinzi nâna ñalae ñinde, ku niŋonzi giri-giri papa.

⁵⁵ Andeta Koroani Sapâŋa nde ipipi lâ Setepana ilo, kala i mata kâki

ilea kaika pa samba, ku imora Maro Kindeni ne sinâla ñalae. Aku imora Yesu imandi Maro Kindeni mbau pa wia kâ.

⁵⁶ Aku Setepana ipainzi tu, “Kamora nga! Naña amora samba tu ipwa, aku amora Tamâta Natu imandi Maro Kindeni mbau pa wia kâ!”

⁵⁷ Iporo mine lâ, aku marumbu; kinzi tamâta ñalaŋala siporo taŋanzi tu ma siloŋo ngua ñinde tia kâ, aku sitara kaika sipalilu silâ sikale Setepana kaika.

⁵⁸ Aku silae sipile lawea silâ pa nia yo, ñinennga sisia i lâ mira ñana ma imâte kâ. Aku tamâta ñinde muŋga sisowe ngua laŋeŋa lâ Setepana tini ñinde, ande sio nenzi pasawaŋa luandondo ndue lâ tamâta tonje kie tini laiti. Tamâta ñinde ña tu Saulo.

⁵⁹ Kinzi sisia Setepana lâ mira yo, ñinennga ikai noña mine tu, “Maro Yesu, pwai koranâŋgu imâ pano.”

⁶⁰ Ñinennga ipare tuku ku isuŋa kawa mine tu, “Maro Ñalae, noko ma kupare nia panzi ñana nenzi kiesaka ñine kâ ndimo!” Iporo mine lâ, ñinennga imâte.

8

Saulo iveta wurâta ñana izavarunzi kalo-tawana tamâta Galesia 1:13-14

¹ Aku Saulo ilo ara nâ ñana sipu Setepana pâta imâte.

Lâ kari ndainani nâ, kinzi Juda tamâta ñalaŋala simandi ñana nâna ñalae silanzi kalo-tawana tamâta simo Jerusalem lawea. Mine kala kinzi kalo-tawana tamâta rârâni sikâwa pwapwataki silâ pa nia pinde lâ Judia tâno wa Samaria tâno wa. Aŋga kinzi pâri-tamâta nde simo Jerusalem ni.

² Aŋga tamâta pinde nde sikai Setepana karae ku sikai silâ sikea, ku sita wa sikai kalo-kalo ñalae tina ñana. Tamâta ñinde nenzi kalo-tawana nde ikeno mao pa Maro Kindeni nâ.

3 Anḡa Saulo nde ikai wurâta ḡana izavarunzi tamâta ḡinde kalonzi tawana Yesu. Iyoka ilâ nenzi luma ilo ku ikainzi taine wa tamâne wa, aku ilaenzi silâ ionzi lâ luma sakamao ilo.

Kinzi situla pâri ara lâ Samaria tâno

4 Anḡa kalo-tawana tamâta ḡinde kala sikâwa pwapwataki silâ, ande silâ sikura nia nia situla pâri ara panzi tamâta.

5 Aku Pilip nde indue ilâ lawea ḡalae tonḡe ikeno Samaria tâno, ku itula Yesu parina panzi tu i tamwata nde Kirisi.

6 Tamâta ḡu ḡalae ḡinde simora Pilip iveta mâsi kaika pinde, kala taḡanzi mwasa nâ sipalonḡo pa Pilip ne ḡua.

7 Aku lâ ḡu ḡinde, ande koroani saka sipakâe kunzi tamâta rârà. Andeta Maro ḡalae ne walo isokinzi koroani saka ḡinde piti, kala sisuḡa kawanzi sitara sakamao ndo ku sipilenzi silâ. Anḡa tamâta rârà tukanzi pâsâsâ wa kenzi sakamao wa, ande Maro ḡalae ne waloni ndaina ivetanzi sipânḡa ara kilo.

8 Mine nde tamâta simo lawea ḡinde nde ilonzi ndeka pâta kanaḡo.

9 Aku tamâta tonḡe imo lawea ḡinde, i ḡa mine Saimon. I tamâta ḡana iveta nzâmbe sakamao, aku uru iveta Samaria tamâta râràni ilonzi rârà. I uru ipandekâna tamwata tu, "Naḡa nde tamâta ḡalae."

10 Aku tamâta râràni simo lawea ḡinde, kinzi mbaliḡa warakanzi wa sugorai tamwatanzi wa, kinzi râràni sindeka ḡana silonḡo Saimon ne ḡua. Kinzi uru siporo mine tu, "Tamâta ḡine nde ikai Maro Kindeni ne kaika ku ipânḡa Maro ḡalae!"

11 Aku sipono muli papa, ḡana tu ikura zo luandondo iveta mâsi ḡalaḡala kie-kie, aku simora ḡinde itogo mâsi kanaḡo, kala ilonzi rârà.

12 Andeta muli, ḡineḡa Pilip imâ ipânḡa ku itula pâri ara panzi ḡana Maro Kindeni ne mâsi ḡana ikai

maro panzi tamâta kâ, aku itula Yesu Kirisi parina pwataki panzi tona. Aku lâ zo ndaina kinzi taine wa tamâne wa kalonzi tawana Pilip ne ḡua, kala silili pâri ara ne lââ.

13 Aku Saimon tamwata kala ipânḡa kalo-tawana tamâta mine nâ, ku ilili pâri ara ne lââ. ḡineḡa Saimon iyoka Pilip muli ikura nia wa zo wa, aku mata imora mâsi ḡalaḡala kie-kie ipânḡa, kala i ilo rârà.

14 Anḡa kinzi pâri-tamâta simo Jerusalem lawea ḡinde nde silonḡo ḡua tu Samaria tamâta sipaveta kuku Maro Kindeni ne ḡua lâ. Mine kala sisupwanzi Petero ku Yoane rua silâ panzi.

15 Kinzi rua sipânḡa Samaria lâ, ḡineḡa sikai nonḡa pa Maro ḡalae tu ma io Koroani Sapânḡa indue panzi kalo-tawana tamâta lâ lawea ḡinde,

16 ḡana tu tamâta ḡinde muḡa sikai lââ-liliḡa lâ Yesu ḡa, ambo taitu Koroani Sapânḡa ḡandai indue imâ panzi ḡa.

17 Mine kala Petero ku Yoane rua sio mbaunzi kâki lâ kinzi kalo-tawana tamâta ḡinde kulunzi, aku Koroani Sapânḡa indue panzi lâ.

18 Saimon nde imoranzi pâri-tamâta rua sio mbaunzi lâ tamâta kulunzi ḡana sikai Koroani Sapânḡa kâ, kala ikai mbumbu imâ panzi rua, aku ipainzi tu,

19 "Miki rua kaika ḡinde kalua naḡa tona. Naḡa ilonḡu tu ma ao mbaunḡu kâki lâ tamâta kulunzi ḡana sikai Koroani Sapânḡa kâ."

20 Andeta Petero imbita ku ipai tu, "Opopo, noko ilo tu kuko Maro Kindeni ne walo ḡine lâ mbumbu, a? Ara ḡana noko ma kulâ kupayaula tava ne mbumbu!"

21 Noko pwura ḡana kuveta Maro Kindeni ne wurâta kutogo maka mine, ande tia ndo, ḡana tu lâ i nao noko ne ilo-kalo nde soki ndo!

22 Mine nde kupalele ilo kalo aku kupu muli papa ne vetânḡa potomule ḡine. Aku kuno pa Maro ḡalae tu ma izavaru noko ne kiesaka piti lâ

tini nana ilo-kalo mine ikeno pano. Tiambo i ma iveta mine tâ.

²³ Nana tu nanengu morâna tu noko ilo makisa ndo, aku kiesaka nde ipaipa kuno kala ikai poe pano.”

²⁴ Ninennga Saimon itu lâ kawanzi tu, “Miki rua kano pa Maro Nalae tu ma ivilana! Nana tiningu pwâka tu vetâna kala miki rua kaporo nana ninde ma imâ ipânnga pana.”

²⁵ Aku muli, ninennga Petero ku Yoane rua situla Maro Nalae kawa ngua panzi tamâta lâ lawea ninde. Situla lâ, ninennga rua sitaulo silâ pa Jerusalem lawea kilo. Aku situla pâri ara panzi tamâta simo lawea râra ikeno Samaria tâno. Soka mine lee silâ sipânnga Jerusalem.

Pilip itula pâri ara pa Itiopia tamâta tonje

²⁶ Ninde ilâ lâ, ninennga zo tonje Maro Nalae ne anelo tonje ipai Pilip tu, “Kumandi ku kundue kulâ pa nzâla ninde ipile Jerusalem lawea indue ilâ pa Gasa lawea.” Nzâla ninde ilâ nia bilimu tonje ngini.

²⁷ Mine kala Pilip imandi ku iyoka nzâla ilâ. Iyoka ilâ, ande mata ilâ imora Itiopia tamâta tonje. I nde tamâta koipu, aku uru ikai wurâta nana ikatona mbumbu wa kekelele papa Kandesî, ina Itiopia ngu nenzi koipu taine nalae. Tamâta ninde munnga imo Jerusalem nana ipanea Maro Kindeni kâ,

²⁸ aku nîne itaulo ilâ kilo. Isaona ne kareta kulu, ande ipono ngua ninde munnga ngua-tulâna tamâta Aisaia ingere lâ pepa tini.

²⁹ Aku Koroani Sapâna ipai Pilip tu, “Kulâ pa kareta nîne, aku pwoka kareta tini laiti.”

³⁰ Ninennga Pilip ipalilu ilâ laiti, aku ilonjo tamâta ninde ipono ngua-tulâna tamâta Aisaia ne pepa ninde pwataki lâ kawa. Aku Pilip ikasona tu, “Ayo, anga noko kusama ngua kala kuponon ninde ne duvi, tiya?”

³¹ Andeta tamâta ninde itu lâ kawa ku iporo tu, “Ambo tamâta tonje ma itula duvi pwataki pa nana tia, ande ma akura tu asama duvi mâsi mana, a?” Mine kala ipai Pilip tu, “Pwâki kumâ ku kusanona kuku nana talâ.”

³² Maro Kindeni ne ngua ngereña kala tamâta ninde ipono, ande mine:

“Kinzi sikai i ilâ itogo lama situ sipu pâta imâte. Lâ zo nana wurâta tamâta sigiru lama natu pwau, ande lama uru ita tia. Aku tamâta ninde kala kawa buu mine nâ.

³³ Kinzi sitawa i ndue ndo ku siveta maneti papa, aku siveta ngua tonje sondo papa lâ ngua nia, ande tia. Ea ma ikura tu itapâri nana tamâta ninde ne vâsa kâ, a? Tia ndo, nana tu sitikia ne via piti lâ tâno kulu.”

³⁴ Aku koipu ninde ipai Pilip tu, “Nana ano pano tu kuporo ngua itaulo imâ pana. Ngua-tulâna tamâta iporo nana ea kâ anga ingere ngua nîne. Iporo nana i tamwata kâ, tiya?, iporo nana tamâta tonje.”

³⁵ Ninennga Pilip ikai Maro Kindeni ne ngua ngereña katiñe ndainani nâ, aku itula pâri ara nana Yesu kâ pa tamâta ninde.

³⁶ Kinzi rua soka nzâla silâ yo, aku sipânnga lââ tonje tini. Ninennga koipu ninde iporo tu, “Kumora nga, lââ ikeno. Nana atu alili pâri ara ne lââ. Anga sâ ndia isae nzâla nanana.” [

³⁷ Aku Pilip itu lâ kawa tu, “Ambo noko kalo tawana mao tava noko ilo ndo, ande ma ikura tu pwai lââ-liliña.” Ande koipu iporo taulo tu, “Nana kalongu tawana tu Yesu Kirisi nde Maro Kindeni Natu.”] *

³⁸ Ninennga koipu iporo pa ne wurâta tamâta tu ma itapa kareta ravena simandi. Simandi lâ,

* **8:37** 37 Nia ndoyo, ngua nîne kala ikeno ngumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonje ipânnga lâ muli nde isenje ngua nîne ilâ kuku ngua ikeno munnga.

ninennga Pilip ikai koipu ninde sindue lââ ilo, aku Pilip ilili i.

³⁹ Ilili lâ, ninennga rua sipile lââ ku sikâki simâ pa pângga pwali, aku walele nâ Maro Njalae ne Koroani ikai Pilip ilâ, kala koipu imora Pilip nao kilo nde tia. Andeta koipu nde ilo ndeka nâ, aku iyoka ne nzâlani ndaina ilâ.

⁴⁰ Annga Pilip nde ilâ ipângga Asdot lawea. Ninennga iyoka ilâ ikura lawea ndoni lâ nia ninde, aku itula pâri ara panzi tamâta. Iyoka mine ilâ lee ipângga Sisaria lawea.

9

Saulo ipalele ilo kalo ku ipângga kalo-tawana tamâta

Pâri Tamâta 22:1-16, 26:9-18

¹ Annga Saulo nde iporo ngua kaika tu ma izavarunzi tamâta ninde kalonzi tawana Maro Njalae, ku ma ipunzi pâta simâte. Mine kala ilâ pa patarawânga tamâta njalae,

² aku ino tu ma ingere ngua lâ pepa tini ilâ panzi tamâta uru sika-tona Juda nenzi luma njana pasauja kâ ndoni lâ Damaskus lawea. Aku lâ pepa ninde ngua ikeno mine tu Saulo ikai patarawânga tamâta njalae ndamwa, kala ma iroto njananzi taine wa tamâne ninde uru sipono muli pa Yesu ne Nzâla. Ambo tu isânda kulunzi, ande ma ipanzi kaika ku ma ikainzi silâ pa luma sakamao ikeno Jerusalem lawea ilo.

³ Mine kala Saulo iyoka ilâ ipângga Damaskus lawea tini laiti, andeta walele nâ samba ne sinâla indue imâ ku isinala i kaika ninde.

⁴ Mine nde Saulo pata ndue ikeno tâno kulu. Ninennga ilonjo sarawânga tonje imâ mine tu, "Saulo, Saulo, njana sâ kâ nga noko kuveta wurâta njana kuyaula naña, a?"

⁵ Aku Saulo ipai tu, "Maro, noko nde ea." Ninennga Maro Njalae ipai tu, "Naña nde Yesuni. Naña nde tamâtani njine noko kuveta wurâta njana kuyaulana kâ.

⁶ Ayo, njine nâ kumandi, aku kulâ lawea ilo. Mwannga nga tamâta tonje ma iporo pano njana vetânga pinde apatea pano tu ma kuveta ninde."

⁷ Kinzi tamâta kala soka kuku Saulo ninde nde simandi simo, kawanzi buu nâ, njana tu silonjo ndunjeña, andeta simora tamâta tonje tia.

⁸ Ninennga Saulo imandi sânda, ku mata parenge, andeta i mata njana lâ. Mine kala sisaña i mbalau aku sikai silâ Damaskus lawea ilo.

⁹ Saulo imo ndaina ikura kari njato lâ, andeta mata imora njana nâ. Aku pa zo ninde ika kâpwa wa inu lââ wa, ande tia.

¹⁰ Aku kalo-tawana tamâta tonje nde imo Damaskus lawea, i njana mine Aninia. I nde imbipole ku ilonjo Maro Njalae iporo tu, "Aninia!" Aku iporo taulo tu, "Maro Njalae, naña amo najai mbo."

¹¹ Aku Maro Njalae ipai tu, "Kumandi kulâ pa Judas ne luma ninde ikeno nzâla tonje, i njana tu 'Sondo Ndo.' Aku lâ luma ninde noko ma kusânda Tarsus lawea warika tonje kulu, i njana mine Saulo. Munnga nâ ipalele ilo kalo, kala ikai nonja nâ imo ndaina.

¹² Aku lâ mbupuleña Saulo munnga imora tamâta tonje njana mine Aninia imâ luma ilo ku io mbau kâki i kulu, njana iveta i mata ara tu ma imora kilo."

¹³ Andeta Aninia iporo itu lâ kawa mine, "Maro Njalae, naña alononzi tamâta râra situ tamâta ninde parina, kala sitapâri njana ne vetânga sakamao kie-kie iveta panzi noko ne tamâta lâ Jerusalem lawea.

¹⁴ Kala ninennga tamâta ninde ikai patarawânga tamâta njalanala ndamwanzi ku imâ lawea njine njana ionzi tamâta rârani uru sipanea noko njana ninde lâ luma sakamao ilo."

¹⁵ Andeta Maro Njalae ipai tu, "Ayo, kumandi kulâ! Nanenngu pateânga ikeno pa tamâta ninde tu ma itula naña parinânggu panzi

tinikoa ngu sitavanzi nenzi koipu njalanjala, anga nana itula panzi Isrel tamâta tona.

¹⁶ Naña warakângu ma atula pwataki papa i tu i ma ikai nâna njalae tava malia kie-kie nana itula naña parinângu kâ.”

¹⁷ Maro Njalae iporo mine lâ, ninenga Aninia iyoka ilâ luma njinde ilo, ku io mbau kâki Saulo kulu ipai tu, “Ningungu-nambwe Saulo, Maro Yesu muŋga ipatua pano lâ nzâla, aku muŋga nâ i tamwata isupwa naña kala amâ nana avilano tu ma kumora kilo, aku nana Ko-roani Sapâna ma ipipi lâ noko ilo.”

¹⁸ Iporo mine lâ, aku walele nâ kelekele tonge itogo semba mine nde pââsââ piti lâ Saulo mata, ku yauru ndue. Aku Saulo mata pareŋge ku imora kilo. Ninenga imandi ku ikai lâ-liliŋa.

¹⁹ Ninenga Saulo ika wa inu wa, kala ikai walo kilo.

Saulo itula pâri ara lâ Damaskus lawea

Aku Saulo imo ndaina ikura kari pinde kunzi kalo-tawana tamâta lâ Damaskus lawea.

²⁰ Kari pinde ilâ lâ, ninenga walele nâ Saulo imandi ku iyoka ikura Juda nenzi luma nana pasauŋa kâ rârâni, aku itula ngua mine tu Yesu nde Maro Kindeni Natu.

²¹ Kinzi tamâta siloŋo Saulo ne ngua njinde, ande kinzi rârâni wisinzi motutu lâ, kala siporo lâ warakanzi nginginzi tu, “Opopo, ina tamâtani nâna muŋga izavarunzi tamâta njinde uru sipanea Yesu ŋa. Iveta mine muŋga lâ Jerusalem lawea, kala njine imâ njine nana ma ikalenzi tamâta ikainzi silâ panzi patarawâŋa tamâta njalanjala.”

²² Andeta Saulo ne walo nana itula Yesu parina kâ nde ipânŋa njalae ndo, aku Juda tamâta simo Damaskus lawea njinde nde wisinzi motutu ku ilonzi rârâ. Nana tu Saulo itula ngua kaika pwataki

panzi mine tu Yesu tamwata nde Kirisi.

Kinzi Juda tamâta sikai kazâŋa pa Saulo kala ikâwa

²³ Zo rârâ ilâ lâ, ninenga Juda tamâta sipasau ku sipa ngua tu ma sipu Saulo pâta imâte.

²⁴ Andeta Saulo iloŋo pâri nana nenzi ngua pâŋa njinde kâ. Aku ikura kari wa mbo wa kinzi Juda tamâta pinde sika mâsa sio nana Saulo lâ lawea ne nzâla kawa rârâni, nana ma sipu pâta imâte.

²⁵ Andeta mbo tonge, Saulo ne tamâta pinde nde sikai sikâki silâ pa lawea ne ngumbi njalae kulu. Ninenga Saulo ipazeze lâ ngâmo njalae tonge ilo, aku sitiue indue tava ngâmo ilâ pa nia yo, ninenga ikâwa ilâ.

Saulo imo Jerusalem lawea

²⁶ Aku muli, ninenga Saulo ilâ ipânŋa Jerusalem lawea, aku itu imo kunzi kalo-tawana tamâta simo njinde. Andeta kinzi rârâni nde siruru nana, aku ilonzi pateu tu i nde kalo-tawana tamâta lanjeŋa nâ.

²⁷ Andeta Banabas isuka Saulo, aku ikai ku ilâ panzi pâri-tamâta. Banabas itapâri panzi nana Saulo muŋga imora Maro Njalae lâ nzâla, aku Maro Njalae iporo ngua papa lâ. Aku itapâri panzi nana Saulo iruru tia ku imandi itu pâri ara ku ipanea Yesu ŋa lâ Damaskus lawea.

²⁸ Kinzi siloŋo ngua njinde, aku ilonzi ara nâ. Mine kala Saulo imo kunzi lâ Jerusalem lawea, aku iyoka ikura lawea njalae njinde lâ. Aku iruru tia; uru imandi ikai Yesu kawa ku iporo itula ngua pwataki.

²⁹ Aku Saulo iporo ipawa ngua kunzi Juda tamâta pinde uru siporo Grik ngua. Andeta situ sipu i pâta imâte.

³⁰ Kinzi kalo-tawana tamâta sisama lâ nana nenzi wisi-nâna njinde kâ, kala sikai Saulo silâ sindue pa Sisaria lawea, ninenga sio ilâ pa Tarsus, i tamwata ne lawea tina.

³¹ Mine kala lâ nia ndoni pa Judia tâno wa Galilaya tâno wa

Samaria tâno wa, ande kinzi kalo-tawana tamâta simo ara nâ, nenzi kazâna tonje tia. Aku pâri ara nde ipânnga kaika lâ. Kinzi simege nana Maro Nalae kâ, ku Koroani Sapânge ipu tini kaika pa ilonzi kalonzi. Aku tamâta râra nde sipalele ilonzi kalonzi ku kalonzi tawana Yesu.

Petero iveta Inias ipânnga ara kilo

³² Ange Petero nde iyoka ilâ ikura nia pinde. Iyoka lee indue pa Lida lawea, nana ma imo kunzi kalo-tawana tamâta simo lawea ninde.

³³ Ilâ ipânnga lâ, ninenga isânda tamâta tonje kulu, i na mine Inias. Tamâta ninde kie ndoni imâte lâ, aku ikura nana iyoka kâ, ande tia. Imo mine ikeno nâ ikura mbwera lima kanaanjo nato lâ.

³⁴ Andeta Petero ipai tu, "Inias, kala nîne Yesu Kirisi iveta noko kie ara kilo. Kumandi sânda, aku kuveta ne kenoja nia sondo." Aku walele nâ Inias imandi sânda ku imandi.

³⁵ Kinzi tamâta rârani lâ Lida lawea wa Saron tâno nde simora tu tamâta ninde kie ara lâ, ande kala sipalele ilonzi kalonzi ku kalonzi tawana Maro Nalae.

Petero ipanjo Tapita imo via kilo

³⁶ Aku kalo-tawana taine tonje imo Jopa lawea, i na mine Tapita (lâ Grik ngua sipatu i na tu "Dokas"). I uru malawa iveta vetâna ara nâ nana isukanzi sugorai tamâta.

³⁷ Andeta lâ zo ninde pukonja tonje ikai Dokas, kala imâte lâ. Mine ku i see ninde nde sipua taine karae ku singa ndue lâ luma ilo kisiņa pwataki tonje ikeno âta.

³⁸ Lida lawea nde ikeno Jopa lawea tini laiti. Mine kala kinzi kalo-tawana tamâta lâ Jopa silonjo pâri tu Petero nga imo Lida lawea. Ninenga sisupwanzi tamâta rua simâ papa aku sino tu, "Maka iloma tu noko ma nîne nâ kumâ kuma!"

³⁹ Aku Petero iyoka kunzi rua silâ. Silâ sipânnga lâ, ninenga sikai Petero silâ pa luma ilo kisiņa pwataki ikeno âta ninde. Aku taine mwala

mwala rârani nde simâ sinje Petero mbwaliu lâ. Kinzi simo sita nâ, aku situla pasawana kie-kie Dokas munga isuta panzi, lâ zo ninde imo via yo.

⁴⁰ Andeta Petero isokinzi tamâta rârani siyâti silâ pa nia yo lâ, ninenga ipare tuku ku ikai nonja. Ikai nonja lâ, ninenga nao ilâ pa taine karae ku iporo tu, "Tapita, kumandi sânda!" Ninenga taine mata parenge imora Petero, ku ipagagati isanona.

⁴¹ Aku Petero isanja taine mbau ku igagati kâki, ku imandi. Aku Tapita nde imo via kilo. Ninenga Petero isarawanzi kalo-tawana tamâta sitavanzi taine mwala mwala ninde, aku io Tapita ilâ panzi.

⁴² Ngua nana mâsi ninde kâ nde isala nia ilâ ikura nia ndoni lâ Jopa lawea. Mine kala tamâta râra sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Maro Nalae nâ.

⁴³ Aku Petero imo Jopa lawea ikura zo râra. Imo kuku tamâta tonje uru iveta wurâta nana ngoa karae kâ, i na mine Saimon.

10

Anjelo tonje iporo ngua pa Konilias

¹ Aku Rom lawea warika tonje imo Sisaria lawea, i na mine Konilias. I uru ikai koipu panzi Rom nenzi zugu tamâta ngu tonje.

² Tamâta ninde tavanzi ne ngu simo i ne luma ninde nde simege nana Maro Kindeni kâ. I uru iveta pavilâna ara panzi Juda tamâta simo sugorai ninde. Aku ikura zo zo, i uru ikai nonja pa Maro Kindeni.

³ Aku zo tonje, lala lâ kari tai nato, ande Konilias imora mâsi tonje itogo mbupuleja mine. I mata parenge imora Maro Kindeni ne anjelo tonje imâ luma ilo. Anjelo nde imâ papa ku isarâwa tu, "Konilias!"

⁴ Ange Konilias mata ilea papa ku iruru pâta kanaanjo, aku iporo pa anjelo tu, "Maro Nalae, mana

mana tâ.” Njineŋga aŋelo iporo taulo tu, “Maro Kindeni ipaloŋo pa noko ne noŋa lâ, aku i ilo ara ŋana noko ne pavilâŋa uru kuveta panzi tamâta simo sugorai ŋinde. Mao nâ, Maro Kindeni imora noko ne vetâŋa ŋinde itogo patarawâŋa ara ndo mwasina.

⁵ Ayo, ŋine nâ kusupwanzi tamâta pinde silâ Jopa lawea, aku ma sisânda tamâta tonŋe kulu, i ŋa mine Saimon, aŋga i ŋa tonŋe nde Petero. Kinzi ma sino Saimon tu ma imâ kunzi sitaulo simâ.

⁶ Tamâta ŋinde nde imo nuwaka Saimon ne luma, ina uru iveta wurâta ŋana ŋgoa karae kâ. I ne luma ŋinde nde imandi tâi pwali.”

⁷ Aŋelo iporo mine pa Konilias lâ, aku ilâ. Njineŋga Konilias isarâwa panzi ne wurâta tamâta rua, sitava zugu tamâta tonŋe. Zugu tamâta ŋinde nde uru ipanea Maro Kindeni, aku imo kuku Konilias ikai kuleŋa papa ikura zo.

⁸ Njineŋga Konilias itapâri panzi tamâta ŋato ŋinde ŋana ŋgua rârâni aŋelo iporo papa ŋinde. Njineŋga ionzi silâ pa Jopa lawea.

Petero imora mâsi itogo imbipole mine

⁹ Kinzi tamâta ŋato ŋinde nde soka silâ. Aku mbo, ku sikeno. Aku wurita kilo, njineŋga soka silâ lee kari imâ ŋgini, njineŋga sipâŋga Jopa lawea tini laiti. Aku pa zo ndainani nâ Petero ikâki ilâ luma mende kulu papata ŋana ikai noŋa kâ.

¹⁰ Petero ikai noŋa lee ku putole ipu pâta. Mine kala indaŋenzi tamâta ŋana siveta kâpwa kâ. Andeta mâsi tonŋe itogo mbupuleŋa mine nde ipâŋga papa.

¹¹ Petero mata imora samba ipwa, njineŋga kelekele tonŋe itogo lalava ŋalae mine nde indue imâ papa. Aku kelekele tonŋe tâ isaŋa ne ŋgaŋe ŋapa ku itiu indue imâ pa tâno kulu.

¹² Aŋga kelekele kie-kie simo lalava ŋinde ilo, simbi kie-kie ŋga mwâta kie-kie ŋga sii kie-kie.

¹³ Njineŋga kawa ŋgua tonŋe ne sarawâŋa imâ pa Petero mine tu, “Petero, kumandi kupunzi simbi ŋai ku kuka.”

¹⁴ Andeta Petero iporo lâ kawa tu, “Maro Ŋalae, naŋa akura tu aka kelekele ŋine tia ndo! Naŋa apono muli sondo pa Juda nenzi tukuŋa, aku ŋandai aka kelekele mine kinzi sindi ŋana ŋga.”

¹⁵ Andeta ŋgua ŋinde imâ pa Petero kilo mine tu, “Kelekele Maro Kindeni muŋga iveta mbâra-mbâra, ande ŋinde noko ma kuporo tu ‘muso’ ndimo.”

¹⁶ Mâsi ŋinde ipâŋga mbwani ŋato lâ, njineŋga walele nâ sitapa lalava ŋinde ikâki ilâ pa samba kilo.

¹⁷ Njineŋga Petero ilo ikai wurâta rârâ aku itu, “Mâsi ŋine naŋa amora lâ, ŋine nde duvi mana.” I ilo ikai wurâta yo, njineŋga tamâta muŋga Konilias isupwanzi ŋinde nde simâ sipâŋga. Kinzi muŋga sikasonŋanzi tamâta pinde ŋana Saimon ne luma tu ikeno ndia, ande kala ŋine simâ simandi luma ne nzâla tini laiti.

¹⁸ Aku sisarâwa mine tu, “Ayo, Saimon, i ŋa tonŋe Petero, ande imo ŋai, tiya?”

¹⁹ Aŋga Petero nde ilo ipatea mâsi ŋinde yo, ande Koroani Sapâŋa ipai mine tu, “Kuloŋo, tamâta ŋato simâ siroto ŋanano.

²⁰ Mine nde kumandi ku kundue kulâ kunzi. Noko ma ilo rârâ ndimo, ŋana tu naŋa warakâŋgu asupwanzi kala simâ.”

²¹ Njineŋga Petero indue ilâ kunzi tamâta ŋinde, aku iporo tu, “Nanani kala tamâta ŋine miki karoto ŋanana. Mana mana tâ ŋga miki kamâ.”

²² Njineŋga sipai Petero tu, “Konilias, i Rom lawea warika tonŋe uru ikai koipu panzi zugu tamâta, ande isupwama kala kamâ. I nde tamâta sondo, aku uru imege ŋana Maro Kindeni kâ. Kinzi Juda ŋgu uru situ i parina tu i nde tamâta ara. Aku aŋelo sapâŋa tonŋe ipai tu ma ipasupwa ŋanano tu ma kumâ i ne

luma kuporo ngua pinde papa tu ilonjo kâ.”

²³ Ninennga Petero ino panzi tu simâ luma ilo. Aku ikatonanzi lâ mboni ndaina. Aku wurita kilo, ninennga Petero imandi ku iyoka kunzi silâ. Aku kalo-tawana tamâta pinde lâ Jopa lawea kala soka kunzi silâ tona.

Petero ilâ Konilias ne luma

²⁴ Soka silâ lee ku mbo, ninennga sikeno. Aku wurita kilo, ninennga soka silâ sipânnga Sisaria lawea. Annga Konilias nde io tini nanzani imo ne luma. I munnga isarawanzi ne ngu sitavanzi ninambwe tu simâ, ande kala kinzi rârâni sipasau lâ simo ndaina.

²⁵ Petero iyoka ilâ ipânnga luma, ninennga Konilias imâ itundu lâ Petero kie tini laiti nana ipanea i kâ.

²⁶ Andeta Petero igagati i imandi, aku ipai tu, “Kupile tâ! Nana nde tamâta nâ, atogo noko mine!”

²⁷ Ninennga kinzi rua siporo nenzi ngua ku soka silâ luma ilo, aku Petero mata kâki imoranzi tamâta rârâ munnga sipasau kala simo ninde.

²⁸ Aku Petero ipainzi tu, “Miki warakami kasama tu ngua tukuja kaika ndo keno nana maka Juda tamâta tu ma kamo kunzi tinikoa ngu ndimo. Annga ngua tukuja kaika tonje kala ikeno tu ma kalâ nenzi luma ilo ndimo. Ambo taitu Maro Kindeni munnga itula mâsi pa nana ku iporo tu nana ma amora tamâta tonje tu ‘muso’, mine tia.

²⁹ Aku nana ma avaligi ngua ninde tia ndo. Mine nde apono muli pa nemi sarawânga kala amâ. Andeta kala nine atu akasonami tu mana mana annga kapasupwa imâ pana.”

³⁰ Ninennga Konilias iporo taulo tu, “Mâsi tonje munnga ipânnga pa nana, kala nine kari napa ilâ lâ. Mâsi ninde nde mine; nana amo nanengu luma, aku akai nona lâ kari tai nato, ikura kari tai mineni togo nine. Nana amo akai nona nâ, andeta ndainani nâ tamâta

tonje imâ ipânnga imandi naonngu, ne lalava wa ne kekekele nde salaga ninde.

³¹ Aku ipai nana tu, ‘Konilias, Maro Kindeni ipalonjo pa noko ne nona lâ, aku isama lâ nana pavilânga noko uru kuveta panzi sugorai tamâta.

³² Ayo, nine nâ kusupwanzi tamâta pinde soka silâ Jopa lawea, aku ma siroto nana Saimon, i na tonje Petero. Tamâta ninde nde imo nuwaka Saimon ne luma, ina uru iveta wurâta nana ngoa karae kâ, aku imo tâi pwali.’

³³ Mine kala walele nâ nana asupwanzi tamâta pinde simâ pano. Kala nine noko kuveta mâsi ara kala kumâ. Ayo, nine maka rârâni kamâ kamo nine lâ Maro Kindeni nao nana kalonjo ngua rârâni Maro Nalae munnga itula pano nana kuporo pa maka nine.”

Petero itula ngua lâ Konilias ne luma

³⁴ Konilias iporo ngua mine pa Petero lâ, ninennga Petero iporo mine tu, “Mao nâ, kala nine nana asama tu Maro Kindeni ilo nalae konja nana tamâta nenzi ngu wa nanzi wa, ande tia.

³⁵ Andeta i ilo ara nâ panzi tamâta lâ ngu ndoni, kinzi nine mbo simege nana i wa siveta vetânga ara wa.

³⁶ Miki kasama pâri ara ninde munnga Maro Kindeni io imâ pa maka Isrel ngu. Pâri ara nde mine; Yesu Kiriisi nde kinda tamâta rârâni nenda Maro Nalae, aku i ne mateja itoto Maro Kindeni ne wisi-nâna ku ikai nzâla piti pa kinda tu ma tamo ilonda taitu kuku i.

³⁷ Miki warakami kalonjo pâri nana vetânga ninde ipânnga lâ Judia tâno. Munnga, Yoane Lââ-Liliña Tamwata ipânnga Galilaya tâno ku itula ngua pwataki nana lââ-liliña kâ.

³⁸ Aku pa zo ninde Maro Kindeni itu nzâmbe pa Yesu Nasarete tamwata, kala Koroani Sapânga tava walo nalae ilua. Ninennga Yesu

iyoka ilâ ikura lawea lawea ku iveta vetâña arara nâ. Maro Kindeni imo kuku; mine kala ivetanzi tamâta rârâni ñinde muñga Sadana ikainzi simo i ne kaika kalo, ande sipâñga ara kilo.

³⁹ Maka warakama kamora vetâña rârâni Yesu muñga iveta ikura nia ndoni lâ Judia tâno, anga lâ Jerusalem lawea mine nâ. Mao nâ, kinzi sisona Yesu itâra lâ kâi popole tini imâte lâ,

⁴⁰ andeta kari ñato lâ, ñinennga Maro Kindeni ipaño i lâ mateña nianzi imandi imo via kilo, aku itula i ipâñga nia yo.

⁴¹ Taitu Maro Kindeni ñandai itula Yesu pwataki panzi Judia tamâta rârâni nga. Itula pa maka tamâta pinde nâ, maka ñine nanayoni ipateama ñana katula i parina wa ne ñgua wa. Yesu imandi sânda imo via kilo, ñinennga maka kasañona kuku, kaka wa kanu wa.

⁴² Aku iporo itu ñgua kaika pama tu ma katu pâri ara wa katula ñgua pwataki panzi tamâta tu Yesu nde tamâtani ndaina Maro Kindeni muñga ipatea tu ma imo ñgua-samâña tamwata panzi tamâta rârâni, kinzi vianzi wa mateña wa.

⁴³ Aku kinzi ñgua-tulâña tamâta rârâni kala uru situla ñgua mine ñana Yesu kâ: tamâta ea kinzi sio nenzi kalo-tawana ilâ papa i, ande ñana Yesu Kirisi ña kâ Maro Kindeni izavaru kinzi ñinde rârâni nenzi kiesaka piti lâ tininzi." Petero iporo ñgua mine.

Koroani Sapâña indue imâ panzi tinikoa ngu tamâta

⁴⁴ Petero iporo ñgua ñine marumbu tia yo, ande Koroani Sapâña indue imâ panzi tamâta rârâni kala sitambira tañanzi papa Petero ñinde.

⁴⁵ Kinzi Judia kalo-tawana tamâta muñga soka kuku Petero simâ ñinde, ande wisinzi motutu lâ, ñana tu Maro Kindeni ipaliñi ne Koroani Sapâña ilâ panzi tinikoa, itogo muñga iveta panzi Isrel ngu mine.

⁴⁶ Nana tu Judia tamâta ñinde nde siloñonzi tinikoa tamâta siporo lawea pinde nenzi ñgua, muñga sisama tia ñinde, aku sipanea Maro Kindeni. Mine kala wisinzi motutu lâ. Ninennga Petero ipainzi nuwala Judia tamâta ñinde mine tu,

⁴⁷ "Ayo, kala ñine tamâta ñai sikai Koroani Sapâña lâ vetâña kie taituni itogo kinda muñga takai mine. Mine nde ambo kinda ma talilinzi lâ pâri ara ne lââ, ande ea ma ikura ñana ilelea kinda, a? Tia ndo."

⁴⁸ Mine kala Petero ipainzi Konilias tavanzi ne tamâta tu, "Miki ma kakai lââ-liliña lâ Yesu Kirisi ña". Sikai lââ-liliña marumbu lâ, ñinennga sipai Petero tu, "Maka iloma tu noko ma kumo ñaina kuma ikura zo pinde."

11

Petero itula parina panzi lâ Jerusalem lawea

¹ Kinzi pâri-tamâta sitavanzi kalotawana tamâta simo Judia tâno ñinde nde siloño pâri tu tinikoa tamâta pinde nde sipaipa kuku Maro Kindeni kawa ñgua.

² Mine kala lâ zo ñinde Petero ikâki itaulo ilâ Jerusalem lawea kilo, ande kalo-tawana tamâta pinde sillelea i. Kinzi ñinde muñga sikai karae-veña ne mâsi kilala lâ tininzi, ikura Judia nenzi ñgua tukuña mine.

³ Kinzi sipai Petero tu, "Opopo, noko kulaña kupole nenda tukuña kala kulâ tamâta ñine mbo sive karaenzi tia ñinde nenzi luma ilo, aku kuka kunzi tona!"

⁴ Andeta Petero itula parina panzi ñana mâsi rârâni muñga ipâñga papa ñinde. Iporo tu,

⁵ "Naña muñga amo Jopa lawea, aku zo tonje amo akai noña nâ. Andeta ñinennga ilonngu kalonngu ipupulia ipâñga togo dadaña mine, aku amora mâsi tonje itogo mbupuleña mine. Amora kekeleke tonje itogo lalava ñalae tina mine indue imâ, aku kekeleke tonje tâ isaña ne

nganje napa aku itiu iyoka pa samba indue imâ pana.

⁶ Ninennga matângu alea pa lalava ninde ilo, ande amora simbi kie-kie uru simo tâno kulu, kinzi simbi wa mwâta wa sii wa.

⁷ Ninennga aloŋo kawa ngua tonje ne sarawâŋa imâ pana mine tu, 'Petero, kumandi kupunzi simbi ŋai ku kuka.'

⁸ Andeta naŋa atu lâ kawa tu, 'Maro Nalae, naŋa akura tu aka kelekele ŋine tia ndo! Naŋa apono muli sondo pa Juda nenzi tukuŋa, ku kelekele tonje kinzi sindi ŋana ninde ŋandai ilâ naŋa kawâŋgu ilo ŋa.'

⁹ Andeta kawa ngua ninde iyoka pa samba indue imâ pa naŋa kilo mine tu, 'Kelekele Maro Kindeni muŋga iveta mbâra-mbâra, ande ninde noko ma kuporo tu "muso" ndimo.'

¹⁰ Ngua ninde nde ipâŋga pa naŋa mbwani ŋato lâ, ninennga sitapa lalava ninde ikâki pa samba kilo.

¹¹ Aku ndainani nâ tamâta ŋato simâ sipâŋga luma kala amo ninde. Sisaria lawea warika tonje muŋga isupwanzi kala simâ pana.

¹² Ninennga Koroani Sapâŋa ipai naŋa tu, 'Noko ma ilo râra ndimo. Kulâ kunzi.' Aku kinzi kalo-tawana tamâta lima kanoŋo taitu ŋai nde soka kuna tona, ku koka kalâ tamâta ninde ne luma ilo.

¹³ Ninennga tamâta ninde itapâri pama ŋana muŋga imora aŋelo imandi ne luma ilo, aku aŋelo ipai tu, 'Kusupwanzi tamâta pinde silâ Jopa lawea, aku ma sisânda tamâta tonje kulu, i ŋa mine Saimon, aŋga ŋa tonje nde Petero.

¹⁴ I ma iporo ngua pinde pano, aku ngua ninde ma itula nzâla pa noko kutavanzi tamâta râraŋi simo noko ne luma ilo ninde, ŋana Maro Kindeni ma ikaimi piti lâ kondoma ilo ku via mao ilami.'

¹⁵ Ayo, ninennga amandi aporo ngua panzi, andeta Koroani Sapâŋa indue imâ panzi ŋgu ninde, itogo muŋga imâ pa kinda mine.

¹⁶ Ninennga naŋa kalonju ngere ŋana Maro Nalae ne ngua ninde muŋga iporo mine tu, 'Yoane nde ililinsi tamâta lâ lâ nâ, aŋga Maro Kindeni ma ililimi lâ Koroani Sapâŋa'.

¹⁷ Muŋga kinda tao nenda kalotawana ilâ pa Maro Yesu Kirisi, ande kala Maro Kindeni ne Koroani Sapâŋa ilua kinda itogo wisiara mine. Aŋga lâ zo ŋine, ande Maro Kindeni wisiara ndainani nâ ilanzi tinikoa mine nâ. Opopo, naŋa ea ŋga ma akura tu apono Maro Kindeni ne nzâla mine, a?" Petero iporo ngua mine.

¹⁸ Kinzi silonjo Petero ne ngua ŋine, aku wisinzi puu ndue lâ, kala sipanea Maro Kindeni ŋa siporo tu, "Opopo, mine nde Maro Kindeni isâu panzi tinikoa ŋgu tona, kala sikura tu sipalele ilonzi kalonzi ŋana ma sikai via mao."

Kinzi tamâta simo Antiok lawea nde sipalele ilonzi kalonzi

¹⁹ Muŋga kinzi Juda tamâta ŋalaŋala sipu Setepana pata imate, aku pa zo ninde siveta malia ŋalae tina ipâŋga panzi kalo-tawana tamâta. Mine nde kalo-tawana tamâta pinde sikawa potomule sikura nia nia silâ pa Fonisia tâno, ŋga pa Saiprus sia, ŋga pa Antiok lawea. Andeta kinzi ŋandai situla pâri ara panzi tinikoa tamâta ŋga. Situla pâri ara panzi Juda tamâta nâ simo nia ninde.

²⁰ Andeta nawalanzi pinde, kinzi tamâta pa Saiprus sia wa Sairini lawea wa, ande silâ pa Antiok lawea ku situla pâri ara ŋana Maro Nalae Yesu kâ panzi tinikoa tamâta tona.

²¹ Aku Maro Nalae ne walo kaika imo kunzi. Mine kala tamâta râraŋi ninde nde sipalele ilonzi kalonzi ku sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Maro Nalae.

²² Kinzi kalo-tawana tamâta simo Jerusalem lawea nde silonjo ngua ŋana ninde kâ, kala sisupwa Banabas ilâ pa Antiok lawea.

²³ Banabas iyoka ilâ lee ipânnga Antiok lawea, aku mata imora tu Maro Njalae ne wisi-wisi ikeno panzi ngu ninde. Mine kala Banabas ilo ndeka nâ. Aku igagatinzi tamâta ninde rârâni ilonzi kalonzi nana ma sipono muli sondu pa Maro Njalae ikura zo zo.

²⁴ Banabas nde tamâta ara ndo. Koroani Sapâna ipipi lâ ilo, aku i ne kalo-tawana nde kaika ndo. Mine kala tamâta rârâ ninde nde simâ pa Maro Njalae.

²⁵ Njeninga Banabas ilâ Tarsus lawea tu ma iroto nana Saulo kâ.

²⁶ Isânda Saulo kulu lâ, njeninga ikai itaulo imâ pa Antiok. Aku kinzi rua simo Antiok lawea ikura mbwera taitu, aku uru sipasau kunzi kalo-tawana tamâta ku sipanananzi ngu njalae nana Maro Njalae ne ngua kâ. Kinzi tamâta lâ Antiok lawea nde simungga panzi lawea ndoni nana sisipa noa "Kristen" lâ kalo-tawana tamâta tininzi. (Noa njine nde duvi mine tu, "Tamâta sitogo Kirisi".)

²⁷ Pa zo ninde Maro Kindeni ne ngua-tulânga tamâta pinde sipile Jerusalem ku sindue simâ pa Antiok.

²⁸ Annga nawalanzi tonje, i na mine Agabus, ande Koroani Sapâna io ngua lâ kawa kala itula ngua pwataki tu putole njalae tina ma muli ipânnga ikura lawea lawea pa tâno ndoni. (Aku mao nâ, putole njalae ninde ipânnga muli, lâ zo ninde Klodius ikai koipu).

²⁹ Mine nde kinzi kalo-tawana tamâta lâ Antiok lawea sipa ngua tu ma sio mbumbu ilâ pa ninzimbwe kalo-tawana tamâta simo Judia tâno, nana isukanzi kâ. Kinzi rârâni taitu-taitu sio nenzi mbumbu pinde ilâ nana wurâta njine kâ, ikura nenzi mbaliŋa mine.

³⁰ Siveta mine lâ, njeninga sionzi Banabas ku Saulo rua sikai mbumbu silâ panzi Jerusalem ngu nenzi katônânga.

sio Petero lâ luma sakamao ilo

¹ Pa zo ninde Koipu Njalae Herot ikainzi kalo-tawana tamâta pinde kaika nana ma iveta kie sakamao panzi.

² Mine nde isupwanzi ne zugu tamâta silâ sikai Yamesi, i pâritamâta Yoane tua, aku pila nâ sipu pâta imâte lâ.

³ Aku imora tu kinzi Juda tamâta ilonzi ara nana ne vetânga ninde kâ. Mine kala ionzi ne tamâta silâ sikale Petero kaika tona. Iveta njine lâ Juda nenzi kumbwa nana sika puroŋa ne yisi tia.

⁴ Kinzi wâlo nâ sipa Petero kaika lâ, njeninga sio lâ luma sakamao ilo. Aku sio ilâ zugu tamâta ngu njapa mbaunzi ilo nana silea papa. Aku zugu tamâta ngu njapa ninde nde sio nenzi temba tamâta njapa njapa lâ ngu taitu-taitu. Herot ilo tu muli mbo kumbwa marumbu lâ nga, njeninga ma ikai Petero imâ ipânnga lâ tamâta naonzi lâ ngua nia, njeninga ma sipu pâta imâte.

⁵ Mine kala Petero imo luma sakamao ilo, aku matanzi silea kaika papa. Andeta ikura kari wa mbo wa, kinzi kalo-tawana tamâta sikai noŋa kaika pa Maro Kindeni tu ma ivila Petero.

Anjelo ikai Petero piti lâ luma sakamao ilo

⁶ Kumbwa ninde nde marumbu lâ, aku wurita, njeninga Herot itu ma wurita kilo i ma ikai Petero io lâ ngua nia. Aku mbo nde Petero ikeno zugu tamâta rua ngininzi. Kinzi mungga sipa Petero lâ wâlo kaika rua. Annga zugu tamâta rua nde simandi lâ luma ne nzâla kawa.

⁷ Andeta mbwale pwataki tia yo, njeninga walele nâ Maro Njalae ne anjelo tonje imâ ipânnga, aku sinâla tonje ipânnga isinala luma sakamao ninde ilo. Aku anjelo mbau ilâ isowe Petero wangira ku ipaŋo imandi sânda. Aku anjelo ipai tu, "Kumandi walele!" Njeninga wâlo rua ipayaule piti lâ Petero mbau, aku imbe ndue tâno kulu.

12

Kinzi sipu Yamesi pâta imâte, aku

8 Nînennga aŋelo ipai Petero tu, “Kusawa pasawaŋa lâ kambwaŋe, aku kusawa kâmba lâ kie.” Aku Petero iveta ikura aŋelo kawa mine. Nînennga aŋelo ipai Petero tu, “Kusawa ne pasawaŋa luandondo, aku pwoka naŋa muliŋgu tayâti talâ.”

9 Nînennga Petero ipile luma ilo kisiŋa pwataki ŋinde ku iyoka aŋelo muli silâ. Andeta Petero isama vetâŋa aŋelo iveta papa ŋinde kilala sondo tia. Ilo patea tu imbipole nâ.

10 Kinzi zugu tamâta pinde simandi nzâla tonje kawa laiti, andeta aŋelo ku Petero rua nde soka tamâta ŋinde naonzi silâ. Nînennga sipânnga nzâla kaika ikeno luma sakamao ŋgaŋe. Aku nzâla kaika ŋinde tamwata nâ iveta kawa pââsââ piti panzi rua, kala soka siyâti pa nia yo, ku soka silâ. Silâ tini nâ, nînennga walele nâ aŋelo ipile Petero ku ilâ lâ.

11 Nînennga Petero ne ilo-kalo ipânnga, aku iporo lâ ilo tu, “Mao nâ, nînennga naŋa asama tu Maro Nalae io ne aŋelo imâ pana, aku ikaina piti lâ Herot mbau ilo. Mine kala vetâŋa ndoni kinzi Juda ŋgu situ ma siveta pana, ande ma siveta tia.”

12 Petero ilo ikai ŋgua ŋine lâ, nînennga ilâ pa Yoane Malaka tina Maria ne luma. Kinzi tamâta râra nde sikai noŋa simo luma ŋinde ilo.

13 Petero nde imandi nia yo ipitikina luma ŋinde ne nzâla kawa, aku wurâta taine tonje, i ŋa mine Roda, ande imâ ŋana ikai nzâla piti kâ.

14 Andeta taine ŋinde itambira taŋa ilonjo Petero kaŋa kilala. Mine kala ilo ndeka ndo, aku kalo kapa ŋana ikai nzâla kawa piti kâ. Ipalilu ilâ luma ilo ku ipainzi tu, “Petero imandi nzâla!”

15 Andeta situ lâ kawa tu, “Yoo, noko nde kapa!” Andeta iporo kaika panzi tu, “Aporo mao nâ pami, ŋinde nde Petero tamwata!” Nînennga siporo tu, “Tiambo ŋine nde Petero ne aŋelo tâ!”

16 Anŋa Petero nde imo ipitikina nzâla. Nînennga sikai nzâla piti

ku matanzi ilâ simora Petero, kala wisinzi motutu lâ.

17 Aku Petero itambira mbalau itogo panzi tu kawanzi buu nâ. Nînennga itapâri panzi ŋana Maro Nalae ikai i iyâti imâ pa nia yo ku ipile luma sakamao. Aku ipainzi tu, “Miki kalâ katapâri pa Yesu tai Yamesi wa ninda-nambwe kinzi ŋana mâsi ŋine kâ.” Nînennga ipilenzi ku iyoka ilâ pa nia tonje.

18 Aku mwanŋa ŋga, kari kâki lâ, ku zugu tamâta sisama tu Petero ŋga nao tia lâ, kala wisinzi motutu sipakasona tu, “Wa! Tamâta ŋinde nde ilâ mana.”

19 Aku Herot ipainzi tu ma siroto ŋana Petero kâ. Aku siroto lee, andeta sisânda kulu tia. Tia ku Herot ionzi zugu tamâta ŋinde silâ pa ŋgua nia, aku ipa ŋgua tu ma sipunzi pâta simâte.

Koipu Nalae Herot imâte lâ

Nînennga Koipu Nalae Herot ipile Judia tâno aku indue ilâ imo Sisaria lawea.

20 Nana tu Herot muŋga wisi nâna nalae tina panzi tamâta simo Tair lawea ŋga Saidon lawea. Mine kala tamâta ŋinde silâ taitu ku ilonzi tu sisaŋona kuku Herot siporo ŋgua mwasa nâ papa. Kinzi situ siveta Herot wisi puu ndue, ŋana tu kinzi tamâta pa tâno ŋinde uru sipako kanja lâ Herot ne tâno. Mine kala siporo ŋgua mona-mona pa Herot ne wurâta tamâta tonje, i ŋa tu Blastas, kala Blastas ikai kawanzi ilâ iporo pa Herot.

21 Mine kala Herot ipatea zo tonje ŋana iporo ŋgua kunzi, aku lâ kari ndaina isiŋga koipu ne siŋgâra, aku ilâ isaŋona koipu ne saŋonâŋa nia, nînennga iporo ŋgua panzi tamâta ŋinde.

22 Iporo ne ŋgua lâ, nînennga tamâta ŋinde sitara mine tu, “Njine ŋandai tamâta tonje kawa ŋgua ŋga; ŋine nde maro tonje kawa ŋgua!”

23 Herot ilonjo nenzi ŋgua ŋinde, andeta ŋandai ipanea Maro Kindeni

ņa nga. Mine kala ndainani nâ Maro Kindeni ne anelo ipu Herot pâta, aku mwâta-mwâta kiri-kiri sika i karae, kala imâte lâ.

²⁴ Anğa Maro Kindeni kawa ngua nde ipânğa kaika ku ilâ isala nia ndoni.

²⁵ Aku Banabas ku Saulo rua siveta nenzi wurâta ņana mbumbu silanzi ngu lâ Jerusalem marumbu lâ, ņineņa sitaulo silâ pa Antiok lawea kilo. Aku sikai Yoane Malaka iyoka kunzi silâ.

13

Kinzi sionzi Banabas ku Saulo rua tu ma situla pâri ara

¹ Kinzi kalo-tawana tamâta lâ Antiok lawea nenzi ngua-tulâņa tamâta wa pananâņa wa simo, kinzi ņanzi mine: Banabas; anğa Simeon, i ņa tonđe Naisa (ņoa ņine nde duvi mine tu “Tini Mâmânğa”); anğa Lusius, i Sairini tamwata; anğa Maneyen, i muņa imo kuku koipu ņalae Herot nuwala; anğa Saulo.

² Aku zo tonđe, kinzi Antiok ngu situ kaika ņana kâpwa kâ, kala simo siwânği wa sikai noņa pa Maro Țalae. Țineņa Koroani Sapâņa iveta kalo-ņgere panzi ku ipainzi mine tu, “Naņa apateanzi Banabas ku Saulo rua tu ma siveta wurâta tonđe. Miki ma kaonzi yâti ņana siveta wurâta ņinde.”

³ Mine kala sika tia, ku simo sikai noņa lee marumbu lâ, ņineņa sio mbaunzi kâki lâ kinzi rua kulunzi ku situ nzâmbe panzi, aku sionzi rua silâ.

Kinzi rua situla Yesu ne pâri ara lâ Saiprus sia

⁴ Koroani Sapâņa isupwanzi rua silâ, aku sindue silâ pa Selusia lawea kâ. Sipânğa Selusia lâ, ņineņa sikâki wânğa tonđe kulu aku wânğa ikainzi silâ pa Saiprus sia kâ.

⁵ Kinzi silâ lee sitoa Salamis lawea, ņineņa situla Maro Kindeni kawa ngua panzi tamâta ikura Juda nenzi luma ņana pasauņa kâ rârâni ikeno sia ņinde. Aku Yoane Malaka nde

imo kunzi isukanzi rua ņana nenzi wurâta kâ.

⁶ Aku soka mine lee sikura nia ndoni pa Saiprus sia lâ, ņineņa silâ sipânğa Pafos lawea. Aku lâ lawea ņinde sisânda Juda tamâta tonđe kulu, i ņa mine Ba-Jisas, anğa lâ Grik ngua i ņa tonđe tu Elimas. I tamâta ņana iveta nzâmbe sakamao kâ, aku uru itula ngua lanęņa nâ panzi Juda tamâta.

⁷ I uru ikai wurâta pa koipu tonđe, i ņa mine Sesias Polas. Koipu ņinde ne ilo-kalo nde ara nâ; mine kala ipasupwa ilâ panzi Banabas ku Saulo rua tu ma simâ, ņana tu i ilo tu ilonjo Maro Kindeni kawa ngua.

⁸ Andeta Elimas, ina tamâta tini kikie ņinde, ande ikai wurâta ņana itoto rua nenzi ngua. Itu ma ilele koipu ilo kalo, ņana ma ipile ne kalo-tawana kâ.

⁹ Andeta Koroani Sapâņa nde ipipi lâ Saulo ilo (sipatu i ņa wasaseki tu Paulo). Mine kala Paulo mata ilea kaika papa Elimas ku ipai tu,

¹⁰ “Noko Sadana natu! Noko kumo pwai kazânğa pa vetânğa arara rârâni! Mâsi lanęņa wa mâsi potomule ndoni nde ipipi lâ noko ilo! Noko uru kuyaula Maro Țalae ne nzâla sondo rârâni! Tiambo noko tini pwâka tu kupile mâsi ņine, a?”

¹¹ Ayo, ņineņa kulonjo! Kala ņine Maro Țalae ma mbalau nâ ipuno, aku noko mata ma ņaņa lâ. Kala ņine noko ma pwura tu kumora kari tia, aku ma kumo mine ikura zo pinde.”

Paulo iporo mine lâ, ņineņa ndainani nâ Elimas mata ņaņa lâ. Ținde itogo take-take mâmânğa ndo imâ ku ipono mata. Aku izizâla ņana nia, kala iyoka potomule itâtânjo ņananzi tamâta tu ma sikai mbalau situla nzâla papa ņana ilâ kâ.

¹² Anğa koipu ņinde nde imora mâsi kaika ņine, kala i kalo tawana Maro Kindeni. I wisi motu ņana Maro Țalae ne ngua kinzi situla papa ņinde.

Kinzi rua situla pâri ara lâ Antiok lawea ikeno Pisidia tâno

¹³ Paulo ikainzi ne tamâta ku sipile Pafos lawea soka silâ, ñinennga sikai wânga tonje simbwaliu silâ pa Perga lawea kê, lâ Pamfilia tâno. Sitoa lâ ñinde, ñinennga Yoane Malaka ipilenzi ku itaulo ilâ pa Jerusalem kilo.

¹⁴ Ñinennga sipile Perga, ku soka nzâla silâ sipânga Antiok lawea ikeno Pisidia tâno. Aku lâ Juda nenzi pwareânga ne zo sapânga, ande soka silâ Juda nenzi luma ñana pasauņa kê ilo, ku lambunzi ndue sisanona.

¹⁵ Ñinennga katonânga tamâta ñana pasauņa ne luma kê nde sipono Mose ne tukunja tava ñgua-tulânga tamâta nenzi ñgua panzi ñgu. Sipono marumbu lâ, ñinennga sipasupwa imâ panzi Paulo tavanzi tamâta uru simo kuku ñinde tu simandi. Aku sipainzi tu, “Nimanambwe, ambo nemi ñgua tâ keno ñana kapu tini kaika panzi tamâta kê, ande ara, ñine nâ katula pama.”

¹⁶ Ñinennga Paulo imandi, mbau kâki, ku iporo tu, “Miki Isrel tamâta annga miki tamâta lâ ñgu pinde uru kawânggi pa Maro Kindeni, kalonjo nga.

¹⁷ Munğani Isrel nenzi Maro Kindeni ipateanzi timbunda pa i tamwata. Aku lâ zo ñinde kinzi simo lombo nâ lâ Isip tâno, ande ivetanzi sipânga kambwanenzi walo. Aku simo lee ku muli, ñinennga Maro Kindeni imandi tava tamwata ne kaika ñalae ku ikainzi sipile Isip ku siyâti silâ.

¹⁸ Kinzi simo nia bilimu ikura mbwera tamâta rua lâ, aku Maro Kindeni ikatonanzi ikura mbwera ñinde ndoni.

¹⁹ Ñinennga sipânga Kenan tâno, ande Maro Kindeni izavarunzi tamâta ñgu lima kanao rua, aku ikai nenzi tâno sajenzi ku ilanzi Isrel, itogo tamâta uru kelekele ilanzi natu mine.

²⁰ Vetânga ñinde rârâni ande ikura mbwera tamâta ñalae ñapa kanao

tamâta rua kanao saŋao (450) mine. Aku muli, ñinennga Maro Kindeni ipateanzi tamâta pinde tu ma sikai katonânga panzi Isrel ñgu. Aku simo mine lee ikura ñgua-tulânga tamâta Samyuel ne zo.

²¹ Ñinennga Isrel ñgu ilonzi tu tamâta tonje ma ipânga imo koipu ñalae panzi. Mine kala Maro Kindeni isâu pa Saulo tu ma ikai poe panzi kê. Saulo nde Kis natu, lâ Benjamin ne vâsa ñgu. Aku Saulo ikai koipu ikura mbwera tamâta rua lâ.

²² Saulo ne zo marumbu lâ, ñinennga Maro Kindeni isoki Saulo aku io Daviti ikai koipu panzi. Maro Kindeni iporo ñgua ñana Daviti kê mine tu,

‘Naņa asama Jesi natu Daviti kilala tu i ilo ndo keno pa naņa. I ma iveta ikura nanenğu pateânga ndoni.’

²³ Aku Maro Kindeni munğa ipa ñgua tu ma io Isrel nenzi Yautânga Tamwata Yesu imâ ipânga lâ Daviti ne vâsa ñgu, kala ipânga ikura ñgua pânga mine.

²⁴ Yesu imâ ipânga lâ, andeta ipatua lâ tamâta naonzi tia yo. Ande lâ zo ñinde Yoane Lââ-Liliņa Tamwata itula ñgua panzi Isrel ñgu tu ma sipalele ilonzi kalonzi ku sikai lââ-liliņa.

²⁵ Aku zo imâ ipânga laiti lâ ñana Yoane Lââ-Liliņa Tamwata ne wurâta ma marumbu kê. Mine nde ikasonanzi Isrel ñgu tu, ‘Miki katu naņa nde ea, a? Naņa ñandai tamâta miki uru kao tinimi papa ñinde nga. Andeta kalonjo nga! Tamâtani ndaina iyoka naņa mulingu mwanğa imâ. Naņa nde tamâta kaa nâ, aku nanenğu ara ikeno ñana ayaute i kie kâmba ne wâlo piti, ande tia.’

²⁶ Ningunambwe wukale, miki tamâta lâ Abraham ne vâsa ñgu wa miki tamâta pa ñgu pinde uru kamege ñana Maro Kindeni kê wa, miki kalonjo nga. Maro Kindeni itula ñgua pwataki pa kinda lâ ñana

i ne mâsi nana ikainzi tamâta piti lâ kondoma ilo.

²⁷ Kinzi tamâta simo Jerusalem sitavanzi nenzi katonâna nandai sisama Yesu kilala sondu nga, kala sio i lâ ngua nia. Andeta nenzi vetâna ndainani iveta ngua-tulâna tamâta nenzi ngua ipânga kanao, nguani ninde kinda uru taponu ikura pwareâna ne zo sapâna ndoni.

²⁸ Kinzi nandai sisânda Yesu ne vetâna soki tonje ikura nana sipu pâta imâte nga, andeta sino Pilata tu ma ipu Yesu pâta imâte.

²⁹ Mao nâ, siveta vetâna rârâni pa Yesu ikura munja kinzi ngua-tulâna tamâta singere ngua tu ma siveta mine. Ninenja sikai Yesu karae piti lâ kâi popole tini, ku sio lâ kuru tonje ilo.

³⁰ Andeta ninenja Maro Kindeni ipaño i lâ mateja nianzi imandi imo via kilo,

³¹ aku ikura zo rârâ ipatua panzi tamâta ninde munja sipile Galilaya tâno ku sikâki silâ pa Jerusalem lawea kuku i. Kala nîne kinzi tamâtani ndaina kala sikai i parina situla panzi nenda Juda ngu.

³² Nîne maka katula pâri ara pami mine; vetâna ninde munja Maro Kindeni ipa ngua kunzi timbunda tu ma iveta,

³³ ande kala nîne iveta vetâni ndaina pa nenzi vâsa kinda lâ. Mao nâ, ipaño Yesu imandi imo via kilo, kala ngua pâna ninde ipânga kanao lâ. Ninde iyoke ngua pinde ikeno wângiña paneâna kâ ne keru rua mine tu,

“ ‘Noko nde nana natungu. Kala nîne nana amo noko tama.’ ”

³⁴ Maro Kindeni ipaño Yesu lâ mateja nianzi imo via kilo, aku i ma ikura tu imâte itaulo kilo pa mateja nianzi ku isâmbu, ande tia ndo. Ninde ipânga nia yo lâ Maro Kindeni kawa ngua pinde ngua-tulâna tamâta munjâna singere lâ pepa tini mine tu,

“ ‘Nana munja apa ngua kuku Daviti tu ma aveta vetâna

sapâna arara pinde papa, ande kala nîne aporo kaika tu nana ma aveta vetâni ndaina pa mikini. Mao nâ, nana ma aveta ikura nanengu ngua mine.’ ”

³⁵ Aku mine nâ, Daviti kala ingere ngua lâ pepa tini nana Kirisi kâ mine tu,

‘Nana uru aponu muli sondu pa noko, aku noko ma kupile karaengu isâmbu lâ kuru ilo, ande tia.’

³⁶ Kinda tasama tu Daviti nde ipaveta kuku Maro Kindeni ne pateâna lâ i tamwata ne zo ninde. Imo mine lee ku muli, ninenja Daviti imâte lâ kala sikea i karae ilâ kunzi i timbu wukale, aku isâmbu lâ mateja nianzi.

³⁷ Anja Yesu, ina tamâta ninde Maro Kindeni ipaño lâ mateja nianzi imandi imo via kilo, ande isâmbu tia.

³⁸ Ningu-nambwe wukale, mine nde nana ilongu tu miki ma kalono ku kasama nîne sondu: Yesu ikura nana izavaru nemi kiesaka piti lâ tinimi.

³⁹ Mao nâ, tamâta ea kinzi sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Yesu, ande i ma izavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi ku ivetanzi sipânga mbârambâra ndo lâ Maro Kindeni nao. Andeta Mose ne ngua tukuña ikura tu iveta mine, ande tia.

⁴⁰ Mine nde kapakatona sondu nga! Tia ma mâsi tonje imâ pami, ikura Maro Kindeni ne ngua kinzi ngua-tulâna tamâta munja singere lâ pepa tini mine tu,

⁴¹ ‘Miki tamâta nana kaporo ngua pavaligiña kâ, nana apaimi tu matami kalea pa mâsi naveta nîne, ku ilomi ikai wurâta rârâ nana, ninenja kamâte! Nana tu nana ma aveta mâsi kaika tonje lâ naomi. Ambo tamâta tonje ma itapâri pami nana mâsi ninde kâ, ande miki ma kalomi tawana i ne ngua tia ndo.’ ”

42 Paulo iporo ngua njine marumbu lâ, njineŋga ikai Banabas ku kinzi rua siyâti silâ pa nia yo. Ande kinzi tamâta sino panzi tu lâ pwareâŋa ne zo sapâŋa muli, ande ma sitaulo simâ kilo ku ma situla ngua pinde kilo panzi.

43 Njineŋga ngu njinde sipile luma jana pasauŋa kê aku siyâti, anŋa Juda tamâta pinde sitavanzi tamâta lâ ngu pinde nde soka Paulo ku Banabas rua mulinzi. Aku kinzi rua sipainzi tu, “Maro Kindeni ne wisi-wisi nde ikeno pami. Mine nde ara jana miki ma kapaveta kuku i ne vetâŋa sonde rârâni ikura zo zo.”

44 Aku sânda taitu ilâ lâ, njineŋga pwareâŋa ne zo sapâŋa ipâŋga kilo. Aku tamâta ngu njalae tina lâ lawea njinde nde simâ sipasau lâ, simo taitu jana siloŋo Maro Njalae ne ngua kê.

45 Andeta kinzi Juda tamâta simoranzi ngu njalae silâ taitu, kala sipadâda jananzi Paulo ku Banabas rua. Mine kala sikai wurâta jana sitawa Paulo ne ngua ndue. Aku siporo ngua pavaligiŋa papa tona.

46 Mine nde Paulo ku Banabas rua siporo ngua kaika taulo panzi mine tu, “Mao nâ, Maro Kindeni ne pateâŋa ikeno tu maka rua ma katula i kawa ngua pa miki Juda ngu tu kaloŋo muŋga lâ ŋga. Andeta miki kapu mulimi pa ngua njinde lâ, aku njine itula kilalami pwataki tu miki warakami tinimi pwâka jana kamo viami ku kamo nâ. Mine nde kaloŋo ŋga; kala njine maka rua ma kapilemi ku ma kalâ panzi tinikoa ngu.

47 Nana tu nanayoni Maro Njalae Kindeni iporo ngua pa Kirisi, aku ngua njinde imâ pa maka rua tona. Ngua njinde nde mine;

‘Naja avetano kupâŋga kutogo sinâla mine panzi tinikoa ngu, jana kuvilanzi tamâta simo lawea ndoni lâ tâno kulu. Noko ma kutula nzâla panzi jana akainzi piti lâ kondoma ilo ku via mao alanzi.’”

48 Kinzi tamâta lâ tinikoa ngu nde siloŋo Paulo ne ngua njine, aku ilonzi ara ndo. Ilonzi ndeka nâ jana siloŋo Maro Njalae ne ngua. Aku tamâta njinde muŋga Maro Kindeni ipateanzi tu ma sikai via mao jana simo vianzi ku simo nâ, ande kinzi njinde rârâni kalonzi tawana Yesu.

49 Aku Maro Njalae kawa ngua ilâ isala nia njinde ndoni.

50 Andeta kinzi Juda tamâta siporo sisowe taine mbaliŋa warakanzi pinde ilonzi, kinzi njinde uru simege jana Maro Kindeni kê. Aku sisowe lawea njinde ne tamâta njalanjala ilonzi tona. Mine kala tamâta njinde simandi jana siyaulanzi Paulo ku Banabas rua, aku sinjaranzi rua jana nenzi lawea kê.

51 Mine kala kinzi rua sipamasi kenzi tâno gawura piti, jana itula tamâta njinde nenzi vetâŋa njinde kilala pwataki tu sakamao. Siveta mâsi njine lâ, njineŋga soka silâ pa Aikoniam lawea.

52 Aku kinzi kalo-tawana tamâta lâ Antiok lawea sindeka pâta kanaŋo, aku Koroani Sapâŋa ipipi lâ ilonzi.

14

Paulo ku Banabas rua situla pâri ara lâ Aikoniam lawea

1 Paulo ku Banabas rua silâ sipâŋga Aikoniam lawea, njineŋga silâ Juda nenzi luma jana pasauŋa kê ilo, aku situla ngua panzi tamâta, itogo uru siveta lâ lawea pinde mine. Situla ngua ara pâta kanaŋo. Mine kala tamâta rârâ kalonzi tawana Yesu, kinzi Juda tamâta wa kinzi tamâta lâ tinikoa ngu wa.

2 Anŋa Juda tamâta pinde tininzi pwâka tu kalonzi tawana, aku kinzi njinde nde siporo sisowe tinikoa tamâta ilonzi kala wisinzi nâna panzi kalo-tawana tamâta.

3 Mine kala kinzi rua simo Aikoniam lawea ikura zo luandondo, aku simandi kaika jana situla Maro Njalae ne ngua. Aku Maro Njalae io walo njalae imâ panzi, kala siveta mâsi njalanjala kie-kie. Maro Njalae

iveta mine nana kinzi tamâta ma sisama tu ngua ninde rua situla nana i ne wisi-wisi kâ, ande ngua mao kanaŋo.

⁴ Andeta tamâta simo lawea ninde nde sipwa pwataki mo ngu rua. Pinde nde sio ilonzi ilâ taitu kunzi Juda tamâta, anŋa pinde nde sio ilonzi ilâ taitu kunzi pâri-tamâta.

⁵ Mine kala kinzi tinikoa tamâta pinde wa Juda tamâta pinde nde simandi kunzi nenzi katonâŋa, ku sipa ngua tu ma sizavarunzi Paulo ku Banabas rua. Situ ma sisianzi lâ mira nana sipunzi rua pâta simâte.

⁶ Andeta kinzi rua siloŋo ngua nine, kala sikâwa silâ pa lawea rua ikeno pa Likonia tâno, nanzu tu Listra lawea nŋa Derbe lawea. Ninenŋa silâ pa lawea pinde ikeno lawea rua ninde tininzi laiti.

⁷ Aku siveta wurâta nana situla pâri ara panzi tamâta simo nia ninde.

Paulo ku Banabas rua situla pâri ara lâ Listra lawea

⁸ Aku tamâta tonŋe imo Listra lawea, i kie kaika tia, mbariri lâ. Nia ndoyo, lâ zo ninde tina ipagugua, ande i kie sakamao mine. Mine kala isama nana yokâŋa kâ, ande tia.

⁹ Tamâta ninde isanŋona itambira taŋa sondo pa ngua Paulo itula ninde. Ninenŋa Paulo mata ilea kaika papa, aku isama tu tamâta ninde ne kalo-tawana ipânŋa lâ, kala ikura tu ma kie ara.

¹⁰ Mine kala Paulo isarâwa kaika tu, “Nine nâ kupagagati ku kumandi sânda nŋa!” Aku ndainani nâ tamâta ninde ipatiki imandi sânda ku iyoka.

¹¹ Kinzi tamâta rârâ matanzi simora Paulo iveta mâsi ninde, ande kala siporo Likonia lawea nenzi ngua kawanzi nŋalae mine tu, “Opopo, kinzi maro sipupulia sipânŋa sitogo tamâta mine, kala sindue simâ pa kinda lâ!”

¹² Ninenŋa sipatu Banabas nŋa tonŋe tu Sus (ina Grik ngu nenzi maro nŋalae). Anŋa Paulo nde

tamâta nana iporo ngua kâ, kala sipatu i nŋa tu Hermes (ina Grik ngu nenzi maro nana itula ngua kâ).

¹³ Sus ne luma sapânŋa imandi lawea ndainani nŋanŋe, aku i ne patarawânŋa tamâta tavanzi tamâta pinde situ siveta patarawânŋa panzi Paulo ku Banabas rua. Mine kala sikai simbi tava kâi lau singâra nituŋa pinde, aku simâ pa lawea ninde ne ngumbi nzâla kawa.

¹⁴ Andeta Maro Nŋalae ne pâri-tamâta Banabas ku Paulo rua nde siloŋo ngua nana vetânŋa nine kâ, aku sisaraka warakanzi nenzi pasawana, nana situla lawea ninde nenzi vetânŋa ninde kilala pwataki tu soki ndo. Ninenŋa sipalilu silâ tamâta nŋininzi, ande kawanzi nŋalae siporo tu,

¹⁵ “Wa, miki tamâta nŋai, nana sâ kâ nŋa kaveta mine, a? Maka rua nde tamâta nâ, katogo mikini mine. Maka katula pâri ara pami ku kapaimi tu ma kapile vetânŋa kaa kaa nine, ku kalomi tawana Maro Kindeni Via Tamwata. Ina nia ndoyo ipulia samba wa tâno wa tâi wa kekekele rârâni simo nia ndoni.

¹⁶ Mao nâ, muŋga Maro Kindeni isâu pa miki tinikoa ngu ndoni tu ma kaveta ikura warakami nâ nemi ilo-kalo mine.

¹⁷ Andeta i nandai ipavea tamwata kilala nŋanami nŋa. I uru iveta kie ara nâ pami mine; io karâzi imbe indue imâ pami, kala iveta kâpwa kie-kie ipânŋa lâ ne zo sondo. Mao nâ, irombomi ara nâ kala io kâpwa ipânŋa maria pami, kala ilomi ndeka.”

¹⁸ Kinzi rua siporo ngua mine panzi nana isowe ilonzi kalonzi tu ma sipile nenzi patarawânŋa ninde. Andeta kinzi pinde ilonzi nŋalae tu ma siveta patarawânŋa panzi rua.

Kinzi mira nâ sisia Paulo

¹⁹ Andeta ninenŋa Juda tamâta pinde pa Antiok lawea wa Aikoniam lawea ande simâ sipânŋa Listra lawea, aku sisowenzi tamâta ilonzi kalonzi pwapwataki. Mine kala ngu

nalae sikai mira sisia Paulo pâta tu ma imâte, ñinennga silae i karae matera nâ silâ pa lawea nge. Kinzi situ Paulo nde imâte lâ.

²⁰ Andeta tia. Kinzi kalo-tawana tamâta simâ simandi sinje Paulo lâ, ñinennga imandi sânda kilo ku iyoka itaulo ilâ lawea ilo. Aku wurita kilo, ñinennga ikai Banabas, ku rua sipile Listra ku silâ pa Derbe lawea.

²¹ Kinzi rua situla pâri ara lâ lawea ñinde, aku tamâta ngu nalae sipalele ilonzi kalonzi ku sipânnga kalo-tawana tamâta. Aku simo lee, ñinennga sitaulo silâ pa Listra lawea, nga Aikoniam lawea, nga Antiok lawea kilo.

²² Aku lâ lawea nato ñinde, kinzi rua sipu tini kaika panzi kalo-tawana tamâta ilonzi kalonzi. Siporo ngua kaika mine tu, "Ara ñana nemi kalo-tawana ma ikeno kaika. Kalonzi nga; ambo ilonda tu talâ Maro Kindeni ne ngumbi ilo, ande malia kie-kie rârâ ma ipânnga pa kinda munnga lâ nga."

²³ Aku ikura lawea ndoni, kinzi rua sipateanzi tamâta pinde ñana sikai katonânga panzi kalo-tawana tamâta ngu ngu. Kinzi uru siveta mâsi mine; situ kaika ñana sika kâpwa kâ, ñana ma sikai noña nâ, ñinennga sionzi katonânga ñinde silâ Maro Nalae mbau ilo, ina kinzi munnga sio nenzi kalo-tawana ilâ papa.

Paulo ku Banabas rua sitaulo silâ pa Antiok lawea lâ Siria tâno

²⁴ Paulo ku Banabas rua soka silâ pa Pisidia tâno ngini, ñinennga silâ sipânnga Pamfilia tâno.

²⁵ Aku lâ nia ñinde kinzi rua situla Maro Nalae kawa ngua panzi tamâta simo Perga lawea. Ñinennga sindue silâ pa Atalia lawea.

²⁶ Sipânnga Atalia lawea lâ, ñinennga sikâki wânnga tonje kulu, aku wânnga ikainzi silâ pa Antiok lawea. Munnga simo lawea ñinde, aku lâ zo munngânga ñinde kinzi kalo-tawana tamâta sionzi rua silâ Maro Kindeni mbau ilo ñana ma ikatonanzi wa io ne wisi-wisi ilâ

panzi ñana siveta nenzi wurâta kâ. Kala kinzi rua siveta wurâta ñinde marumbu lâ, kala ñine sitaulo simâ pa laweani ndaina kilo.

²⁷ Kinzi rua sitoa Antiok lawea lâ, ñinennga sigonanzi kalo-tawana tamâta ndoni simâ taitu. Ñinennga situla ngua ñana vetânga rârâni Maro Kindeni munnga io lâ mbaunzi tu siveta ñinde. Aku sitapâri panzi tu Maro Nalae ikai nzâla piti panzi tinikoa ngu, ñana kinzi kala ma sikura tu kalonzi tawana Yesu.

²⁸ Siporo panzi lâ, ñinennga kinzi rua simo ndaina kunzi kalo-tawana tamâta ikura zo luandondo.

15

Pasaunja nalae ipânnga Jerusalem lawea

¹ Andeta tamâta pinde soka Judia tâno simâ pa Antiok, aku siporo situla ngua panzi kalo-tawana tamâta lâ tinikoa ngu mine tu, "Nia ndoyo Mose itula tukuña pwataki ñana karae-veña ne mâsi kâ. Ambo miki ma kapaive karaemi tia, ande Maro Kindeni ma via mao ilami ñana kamo viami ku kamo nâ, ande tia."

² Andeta Paulo ku Banabas rua ilonzi kura tia ndo ñana nenzi ngua ñinde kâ, kala siporo ngua kaika sipawa kunzi. Mine nde kinzi kalo-tawana tamâta sipateanzi Paulo ku Banabas rua sitavanzi tamâta pinde lâ Antiok lawea tu ma silâ Jerusalem siporo ngua ñine pwataki panzi pâri-tamâta wa katonânga wa.

³ Mine kala sionzi silâ. Soka silâ Fonisia tâno wa Samaria tâno ngini, ande siporo wa situla ngua pwataki panzi kalo-tawana tamâta simo nia ñinde. Sitapâri panzi tu kinzi tamâta papa tinikoa lawea pinde munnga sipalele ilonzi kalonzi ku kalonzi tawana Maro Kindeni. Aku kinzi kalo-tawana tamâta pa nia ñinde silonzi ngua ñinde kala ilonzi ndeka nalae tina.

⁴ Silâ lee sipânnga Jerusalem lâ, ñinennga kinzi kalo-tawana tamâta sitavanzi pâri-tamâta wa kinzi katonânga nde sindeka ku sikainzi

siveta kenzi ara panzi. Ninennga Paulo ku Banabas rua siporo pwataki nana mâsi wa vetânga rârâni Maro Kindeni isukanzi kala siveta njinde.

⁵ Andeta kalo-tawana tamâta pinde lâ Parisai ngu nde simandi ku siporo tu, “Ara nana miki tamâta nalanala ma kaporo kaika panzi kalo-tawana tamâta pa tinikoa nenzi lawea tu ma sipaive karaenzi ku soka Mose ne tukuŋa rârâni muli.”

⁶ Mine kala kinzi pâri-tamâta sipasau kunzi katonânga tu ma siveta ngua njine sonde.

⁷ Siporo nenzi ngua rârâ marumbu lâ, njinennga pâri-tamâta Petero imandi ku ipainzi mine tu, “Ningu-nambwe wukale, miki kasama tu muŋga Maro Kindeni iwae wurâta pa kinda. Aku ipatea naŋa tu ma atula i kawa ngua pwataki panzi tinikoa ngu pinde tu ma siloŋo ku kalonzi tawana i nâ.

⁸ Maro Kindeni, ina isama kinda rârâni ilonda pwataki, ande io Koroani Sapânga ilâ panzi tinikoa ngu, itogo muŋga iveta pa kinda mine. Aku ne vetânga njinde itula i tamwata kilala pwataki tu i ilo ara panzi tinikoa ngu tamâta njinde kalonzi tawana i.

⁹ Maro Kindeni nandai iveta vetânga kie tonje panzi tinikoa ngu aŋga iveta vetânga kie tonje pa kinda nga. Kinzi kalonzi tawana i, aku nana nenzi kalo-tawana njinde nâ iveta ilonzi ipânga mbârambâra.

¹⁰ Mine nde nana sâ kâ nga miki pinde katu kaveta samânga pa Maro Kindeni, a? Opopo, siŋani kinda timbunda sikura tu sipono muli pa Mose ne tukuŋa rârâni tia ndo, aku kinda kala takura tia mine nâ. Mine nde mana mana nga miki katu kasia malia njine kâki lâ kinzi tinikoa kalanzi, a?

¹¹ Andeta maka kaloma tawana tu nenda Maro Nalae Yesu Kirisi ne wisi-wisi iveta nzâla pa Maro

Kindeni nana ikai kinda piti lâ kondoma ilo ku via mao ilua kinda. Aku ivilanzi tinikoa tamâta lâ nzâlani ndaina, ikura iveta pa kinda mine.” Petero iporo ngua njine.

¹² Kinzi tamâta rârâni kala sipasau simo njinde nde kawanzi buu nâ. Sitambira taŋanzi sonde pa Banabas ku Paulo rua nenzi ngua. Aku kinzi rua sitapâri nana mâsi kaika kie-kie rârâni Maro Kindeni muŋga io lâ rua mbaunzi ipânga nia yo lâ tinikoa ngu pinde ngininzi.

¹³ Kinzi rua siporo marumbu lâ, njinennga Yamesi iporo mine tu, “Ningu-nambwe wukale, kaloŋo nanenngu ngua.

¹⁴ Kala njine Saimon Petero itapâri pa kinda tu Maro Kindeni ilo panzi tinikoa tamâta, kala ikainzi tamâta pinde lâ nenzi ngu tu simo i tamwata ne tamâta.

¹⁵ Aku vetânga njinde iyoke Maro Kindeni kawa ngua kinzi nguatulânga tamâta muŋga siŋgere lâ pepa tini mine tu,

¹⁶ ‘Muli nga naŋa ma ataulo amâ kilo, aku Daviti ne luma muŋga saputi indue njinde, ande ma aveta wasaseki, ku ma aŋgunu imandi kilo.

¹⁷⁻¹⁸ Mine nde kinzi Isrel tamâta pinde ma siroto nana Maro Nalae kâ, sitavanzi tinikoa ngu tamâta pinde, kinzi njinde nia ndoyo apateanzi tu ma simo naŋa warakâŋgu nenngu ngu. Naŋa Maro Nalae aveta vetânga njine, ikura nanayoni ilonngu pateata tu ma aveta mine.’ ”

¹⁹ Yamesi iporo ngua njine lâ, njinennga iporo kilo tu, “Mine kala nanenngu pateânga nanzani tinikoa tamâta njinde kala sipalele ilonzi kalonzi ilâ papa Maro Kindeni, ande mine; kinda ma taponu nzalanzi ku ngua tukuŋa rârâ talanzi, ande ma tia.

²⁰ Ambo taitu ara nana ma tangere ngua ilâ panzi, aku tatu ngua tukuŋa njine nâ panzi: kinzi ma sika simbi muŋga tamâta

sipatarâwa panzi maro lajeŋa, mine ndimo; kinzi ma sipile mâsi kie-kie ŋana sipalulua tininzi potomule kâ; kinzi ma sika simbi tamâta sipa ŋandola kala imâte, mine ndimo; aku kinzi ma sinu see ndimo. Kala ŋaina.

²¹ Ŋana tu nia ndoyo, aku imâ lee ipâŋga lâ zo ŋine, ande tamâta pinde uru situla Mose ne ŋgua pwataki ikura lawea ndoni. Aku uru situla ŋguani ndaina lâ pasauŋa ne luma ndoni ilo ikura pwareâŋa ne zo sapâŋa rârâni.”

Kinzi siŋgere ŋgua lâ pepa tini ilâ panzi tinikoa ŋgu pinde

²² Mine kala kinzi pâri-tamâta sitavanzi katonâŋa wa kinzi kalotawana tamâta rârâni nde ilonzi taitu. Aku sipa ŋgua tu ma sipateanzi nenzi tamâta rua ku sionzi silâ pa Antiok lawea kunzi Paulo ku Banabas rua. Aku sipateanzi ŋgu nenzi katonâŋa rua; Judas, i ŋa tonje Basabas, anga Sailas.

²³ Aku sio pepa tonje iyoka kunzi tona. Lâ pepa ŋinde tini, ande siŋgere ŋgua mine tu, “Maka pâri-tamâta wa katonâŋa wa kaŋgere ŋgua lâ pepa ŋine tini imâ pa nimanambwe miki kalo-tawana tamâta lâ tinikoa ŋgu kamo Antiok lawea wa Siria tâno wa Sisilia tâno wa. Kari ara.

²⁴ Maka kalonjo pâri tu nema tamâta pinde muŋga simâ pami ku siveta ilomi malia ŋana nenzi ŋgua kâ. Siveta mine tu ma silele ilomi kalomi. Andeta kinzi ŋandai sikai maka ndamwama kala siveta mine ŋga.

²⁵ Mine nde maka iloma kaloma taitu ŋana kaonzi kuleŋa tamâta pinde soka kunzi nima-nambwe Banabas ku Paulo rua simâ pami.

²⁶ Paulo ku Banabas rua uru situla nenda Maro Ŋalae Yesu Kirisi parina pwataki, kala tamâta pinde

situ sipunzi pâta simâte. Taitu kinzi rua ŋandai siruru ŋana ŋinde kâ.

²⁷ Mine nde maka kaonzi Judas ku Sailas rua soka kunzi simâ pami, ŋana sisuka ŋgua ŋine kala kaŋgere lâ pepa tini.

²⁸ Maka kakai Koroani Sapâŋa ne ilo-kalo, aku iloma patea tu ma kao ŋgua tukuŋa rârâ imâ pami, ande tia. Miki ma kapaveta kuku tukuŋa ŋine nâ;

²⁹ Miki ma kaka simbi muŋga sipatarâwa panzi maro lajeŋa, mine ndimo. Miki ma kanu see ndimo. Simbi ŋinde tamâta sipa ŋandola kaika kala imâte, miki ma kaka ŋinde ndimo. Aku miki ma kapalulua tinimi potomule ndimo. Ambo ma kapakatona sondo ku kapaveta kuku ŋgua ŋine, ande ŋinde ma ara ndo. Kala ŋaina.” Kinzi siŋgere ŋgua mine lâ pepa tini.

³⁰ Ŋinenŋa ŋgu ŋalae nde sionzi tamâta ŋapa ŋinde sindue silâ pa Antiok lawea. Sipâŋga Antiok lâ, ŋinenŋa sigonanzi kalotawana tamâta rârâni, ku pepa ŋinde silanzi.

³¹ Kinzi kalo-tawana tamâta sipono pepa ŋinde aku sindeka pâta, ŋana tu ŋgua ara ŋinde ipu tini kaika pa ilonzi kalonzi.

³² Aku Judas ku Sailas rua nde tamâta ŋana situla ŋgua kâ. Mine kala rua siporo ŋgua ara pinde panzi kalo-tawana tamâta ŋana ipu tini kaika panzi wa isuka nenzi kalotawana wa.

³³ Kinzi rua simo Antiok lawea ikura zo pinde lâ, ŋinenŋa kinzi kalo-tawana tamâta sipainzi tu “Maro ne wisi-pisi imo kumi”, ku sionzi sitaulo kilo panzi tamâta ŋinde muŋga sionzi sindue simâ.

[³⁴ Anga Sailas nde ilo patea tu ma imo kunzi lâ Antiok.] *

³⁵ Aku Paulo ku Banabas rua kala simo Antiok lawea ikura zo pinde,

* **15:34** ³⁴ Nia ndoyo, ŋgua ŋine kala ikeno ŋgumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonje ipâŋga lâ muli nde isenŋe ŋgua ŋine ilâ kuku ŋgua ikeno muŋga.

ku sipanananzi tamâta wa situla pâri ara nana Maro Nalae kâ panzi wa. Aku tamâta pinde rârâ kala siveta wurâtani ndaina kunzi tona.

Paulo ku Banabas rua sipwa pwataki

³⁶ Zo pinde ilâ lâ, ninennga Paulo ipai Banabas tu, “Ayo, kinda rua ma tataulo kilo takalelenzi ninda-nambwe lâ lawea rârâni munnga tamo ku tapanananzi Maro Nalae kawa ngua ninde. Nana atu asama mine; kinzi simo mana.”

³⁷ Banabas isâu pa Paulo ne ngua lâ, aku itu ikai Yoane Malaka iyoka kunzi silâ.

³⁸ Andeta Paulo ilelea Banabas nana ne ngua ninde kâ, nana tu munnga Malaka tini pwâka nana iveta wurâta kunzi, kala ipilenzi rua lâ Pamfilia lawea.

³⁹ Mine kala Paulo ku Banabas rua ilonzi nana sipawa ngua nalae ninde, kala ikura nana rua ma siveta wurâta lâ nia taitu, ande tia. Tia ku Banabas ikai Yoane Malaka iyoka kuku, aku rua sikâki wânnga tonje kulu silâ pa Saiprus sia.

⁴⁰ Annga Paulo nde ikai Sailas, aku rua silâ. Ande kinzi kalo-tawana tamâta situ nzâmbe panzi rua mine tu, “Maro Nalae ne wisi-wisi imo kumi”.

⁴¹ Kinzi rua soka nzâla silâ Siria tâno wa Sisilia tâno ngini, ande siveta wurâta nana sipu tini kaika panzi kalo-tawana tamâta ngu ngu.

16

Timoti iyoka kunzi Paulo ku Sailas rua

¹ Paulo iyoka ilâ ipânnga Derbe lawea, ninennga ilâ ipânnga Listra lawea. Aku kalo-tawana tamâta tonje imo Listra, i na mine Timoti. I tina nde Juda ngu nenzi kalo-tawana taine, annga tama nde Grik lawea warika.

² Kinzi kalo-tawana tamâta simo Listra lawea wa Aikoniam lawea nde uru situla Timoti parina mine tu i nde tamâta ara.

³ Mine nde Paulo ilo pateama tu ma ikai Timoti iyoka kunzi. Andeta i

kalo loko nananzi Juda tamâta simo nia ninde, nana tu kinzi sisama tu Timoti tama nde Juda tamâta tia. Mine kala Paulo ikai Timoti ku ive karae, ikura Juda nenzi ngua tukuja ikeno mine.

⁴ Iveta nîne lâ, ninennga soka silâ lawea lawea situla ngua tukuja ninde munnga kinzi pâri-tamâta wa katonânnga siporo sipa lâ Jerusalem lawea, nana kinzi kalo-tawana tamâta lâ tinikoa ngu ma sipaveta kuku.

⁵ Mine kala ikura zo zo tamâta pinde kalonzi tawana Yesu, ande kala kalo-tawana tamâta sipânnga kambwanenzi rârâ. Aku nenzi kalo-tawana ipânnga kaika lâ.

Paulo imo Troas lawea ku imbipole imora Masedonia tamâta tonje

⁶ Kinzi soka silâ lee sipânnga Frigia tâno wa Galesia tâno wa. Nana tu munnga Koroani Sapânnga indi kaika panzi tu ma siporo situla ngua lâ Esia tâno ndimo.

⁷ Soka silâ sipânnga Misia tâno ngane, ninennga situ ma soka silâ pa Bitinia tâno kâ. Andeta Yesu ne Koroani ipono nzalanzi.

⁸ Tia ku singenge nana Misia tâno ku soka sindue pa Troas lawea.

⁹ Silâ sipânnga lâ, aku mbo, ninennga Paulo imora mâsi tonje itogo mbupulenga mine. Imora Masedonia lawea warika tonje imandi isarâwa papa tu, “Maka kano pano tu kumbwaliu kumâ pa Masedonia nana kuvilama.”

¹⁰ Paulo imora mâsi nîne lâ, ninennga walele nâ maka karoto nzâla nana kalâ pa Masedonia kâ. Nana tu maka kasama tu Maro Kindeni ipateama tu ma katula pâri ara panzi.

Lidia ipânnga kalo-tawana taine

¹¹ Maka kakai wânnga tonje lâ Troas lawea, aku wânnga ikâwa nao sondo ilâ pa Samotres sia kâ. Aku wurita kilo wânnga ikâwa nao ilâ pa Neapolis lawea.

12 Maka katoa Neapolis lâ, ñinennga koka nzâla kalâ kapângga lâ Masedonia nenzi lawea ñalae tonje, i ña tu Pilipai lawea. Munga Rom ikai lawea ñinde kala sikatona. Aku maka kamo lawea ñinde ikura zo pinde.

13 Kamo lee, ku pwareâña ne zo sapâña ipângga lâ. Mine nde kapile lawea ñinde ne ngumbi nzâla, aku kayâti kalâ pa lââ tonje pwali. Maka katu nia ñinde nde Juda nenzi nia ñana silâ taitu sikai noña kâ. Aku kamoranzi taine pinde sipasau sisanona lââ pwali, kala kasanona kaporo ñgua kunzi.

14 Aku Taiataira lawea taine tonje, i ña mine Lidia, ande imo ñinde kala ilonjo nema ñgua. Taine ñinde uru iveta wurâta ñana mbaliña kâ lâ lalava ñiñi, aku uru iwânggi pa Maro Kindeni. Mine kala Maro Kindeni ilele i ilo kalo, kala Lidia kalo tawana Paulo ne ñgua ñinde.

15 Ñinennga i taine ilili pâri ara ne lââ, tavanzi tamâta uru simo ne luma ñinde. Silili lâ, ñinennga Lidia iporo tu, “Ambo miki ilomi tu nanengu kalo-tawana ilâ mao pa Maro Ñalae, ande ara, kamâ kamo nanengu luma.” Iveta kaika pama, kala koka pa i ne ñgua ñinde.

Kinzi sionzi Paulo ku Sailas rua lâ luma sakamao ilo lâ Pilipai lawea

16 Zo tonje maka koka kalâ pa nia ñana noña kâ, andeta taine tonje ipakâtu kuma lâ nzâla. I uru iveta wurâta koa tia nâ panzi tamâta pinde, aku koroani saka ipakâe kuku. Koroani saka ñinde uru itula ñgua paveâña nâ papa, aku i kala uru ikasona koroani saka ñinde ñana ñgua kie-kie, kala iporo itula papa. Mine kala taine ñinde ne tamâta ñalanala uru sikai mbumbu ñalae ñana ñinde kâ.

17 Taine ñinde iyoka Paulo wa maka mulima ku isarâwa mine tu, “Kinzi tamâta ñine nde Maro Kindeni âta Tamwata ne wurâta

tamâta, kala situla i ne nzâla ñana ikai kinda piti lâ kondoma ilo!”

18 Ikura zo zo taine ñinde iveta mine ku imo nâ. Iveta lee, ku Paulo nde ñga tini pwâka lâ. Mine ku zo tonje ipupulia nao lâ, ku ipai koroani saka tu, “Naña aporo kaika pano lâ Yesu Kirisi ña tu ñine nâ kupile taine ñine ku pwâwa kulâ!” Aku walele nâ koroani saka nde ipile taine ku ikâwa ilâ.

19 Taine ñinde ne tamâta ñalanala nde simora tu Paulo ne mâsi ñinde ipono nzalanzi marumbu lâ, kala ma sikura tu sikai mbumbu pinde kilo ñana taine ne wurâta kâ, ande tia. Mine kala sikainzi Paulo ku Sailas rua kaika, ku sionzi silâ pa ao ñgini ñana simandi koipu naonzi.

20 Sikainzi silâ pa ñgua nia, ku sipainzi ñgua-samâña tamâta tu, “Tamâta rua ñine nde Juda tamwatanzi, aku rua siveta wisimotu wa rurunja ñalae panzi tamâta lâ nenda lawea ilo.

21 Ñana tu rua uru situla ñgua ñana vetâña pinde, andeta tukuña indi kaika pa kinda Rom tamâta tu ma ilonda pa vetâña mine ku tapaveta kuku ndimo.”

22 Aku tamâta rârâ kala sisowe ñgua lajeña mine nâ lâ Paulo ku Sailas rua tininzi tona. Mine kala ñgua-samâña tamâta sikai rua nenzi pasawaña piti lâ tininzi, ku sipainzi sambara tu ma mbilâo nâ sipalilinzi.

23 Sipalilinzi pâta lâ, ñinennga sionzi lâ luma sakamao ilo. Aku siporo ñgua kaika pa luma sakamao ne katonâña tamâta tu ma mata ilea kaika panzi.

24 Luma sakamao ne katonâña nde ilonjo ñgua kaika ñine, kala ikainzi rua ionzi silâ luma ilo ñgini tamwata. Ñinennga ipa kenzi kaika lâ kâi tini.

25 Aku lâ mbo ñgini-ñgini, ande Paulo ku Sailas rua sikai noña wa siwânggi wânggiña paneâña kâ pa Maro Kindeni. Aku kinzi tamâta simo luma sakamao ilo kunzi ñinde nde sitambira tañanzi panzi.

²⁶ Andeta walele nâ ogigi ririŋo ŋalae, ku iwawala luma ŋinde yâti taulo. Aku ndainani nâ luma sakamao ŋinde ne nzâla rârâni pââsââ, ku kawa maa lâ. Aku wâlo nimbu rârâni nde pââsââ piti lâ tamâta ŋinde rârâni tininzi tona.

²⁷ Luma sakamao ne katonâŋa tamâta nde imandi sânda, andeta mata ilâ imora nzâla rârâni kawa maa nâ ikeno. I ilo patea tu tamâta rârâni nde sikâwa silâ lâ, ande kala mbau ilâ ipasu ne pila ŋalae yâti tu ma ipasowe tamwata kapwa imâte kê.

²⁸ Andeta Paulo isarâwa kaika tu, “Wa, kupayaula tamwata karae ndimo! Maka rârâni kamo ŋai mbo!”

²⁹ Tia ku katonâŋa tamâta isarâwa ŋana sinâla kê, ŋinenŋa ipalilu ilâ luma ilo. Iruru pâta ku tini ruru, aku ilâ itundu Paulo ku Sailas rua tininzi laiti.

³⁰ Ŋinenŋa imandi ku ikainzi rua siyâti silâ pa nia yo, aku ikasonŋanzi tu, “Miki tamâta ŋalae, naŋa ma aveta mana ŋinenŋa Maro Kindeni ma via mao ilua naŋa.”

³¹ Ande kinzi rua sipai tu, “Ambo noko ma kalo tawana Maro Ŋalae Yesu, ande Maro Kindeni ma via mao ilano, ma kumo via mine ku kumo nâ. Aku i ma ivilanzi noko natu-kaiwa kala mine nâ.”

³² Ŋinenŋa kinzi rua siporo situla Maro Ŋalae kawa ŋgua pa tamâta ŋinde tavanzi tamâta rârâni uru simo ne luma.

³³ Aku lâ zo ndainani, lâ mboni nâ, ande ikainzi rua silâ ku ipua nenzi nzimba, aku i tamwata wa natu-kaiwa nde silili pâri ara ne lââ.

³⁴ Ŋinenŋa ikainzi Paulo ku Sailas rua sikâki silâ i ne luma ilo, aku kâpwa ilanzi sika. I tamwata wa kaiwa-natu nde sindeka pâta kanaŋo, ŋana tu kinzi ŋinenŋa kalonzi tawana Maro Kindeni.

³⁵ Simo lee mbwale pwataki lâ, ŋinenŋa ŋgua-samâŋa tamâta sionzi sambara simâ ku sipai katonâŋa tamâta ŋinde tu, “Kuyautenzi rua piti silâ”.

³⁶ Aku luma sakamao ne katonâŋa tamâta nde ikai ŋgua ŋinde imâ pa Paulo, aku ipai tu, “Kinzi ŋgua-samâŋa tamâta nde sipasupwa imâ tu ma ayautemi piti. Mine nde miki koka tava ilomi kalomi ara nâ kalâ.”

³⁷ Andeta Paulo ipainzi sambara taulo tu, “Opopo, maka rua nde katogo Rom lawea warakama, andeta sipu maka koa tia nâ lâ kinzi ŋgu naonzi, ŋinenŋa sioma lâ luma sakamao ilo. Andeta kinzi muŋga simora nema vetâŋa soki tonŋe ŋinenŋa sio ŋgua ŋanama, ande tia. Kala ŋine sipavea nâ ku situ sio maka kalâ, a? Tia ndo kanaŋo! Kinzi warakanzi nâ ma simâ ŋana sikaima kayâti pa nia yo!”

³⁸ Kinzi sambara tamâta sikai ŋgua ŋinde silâ siporo panzi ŋgua-samâŋa tamâta. Kinzi siloŋo ŋgua tu kinzi rua nde Rom lawea warakanzi, kala wisinzi motutu.

³⁹ Kalonzi sukâŋa ku silâ siporo ŋgua mwasa nâ panzi rua, ŋinenŋa sikainzi siyâti silâ pa nia yo. Ŋinenŋa sino panzi tu ma sipile lawea ŋinde ku silâ pa nia pinde.

⁴⁰ Ŋinenŋa Paulo ku Sailas rua sipile luma sakamao ku silâ pa Lidia ne luma. Sipasau kunzi kalo-tawana tamâta pinde ku siporo ŋgua panzi ŋana ipu tini kaika pa ilonzi kalonzi kê. Siporo lee marumbu lâ, ŋinenŋa kinzi rua sipilenzi ku silâ.

17

Kinzi tamâta lâ Tesalonaika lawea sikai kazâŋa panzi Paulo ku Sailas rua

¹ Paulo ku Sailas rua soka silâ sipâŋga Ampipoli lawea, aku soka lee sipâŋga Apolonia lawea. Ŋinenŋa sipile lawea ŋinde ku soka silâ sipâŋga Tesalonaika lawea. Juda ŋgu nenzi luma ŋana pasauŋa kê tonŋe ikeno lawea ŋinde.

² Aku Paulo iveta ikura muŋga uru iveta mine, ku mbwani ŋato, lâ Juda nenzi pwareâŋa ne zo sapâŋa pinde, ande ilâ luma ŋana pasauŋa

kâ ilo kunzi ku iporo itula Maro Kindeni kawa ngua panzi.

³ Itula Maro Kindeni kawa ngua duvi pwataki ku ipainzi tu, “Maro Kindeni ipatea Kirisi tu ma ikai nâna ku imâte lâ, nînennga imandi imo via kilo.” Aku Paulo iporo tu, “Yesu, ina tamâta kala nîne atula i parina pami, ande inani tamwata nde Kirisi.”

⁴ Kinzi Juda tamâta pinde lâ lawea nînde siloŋo ngua nînde ku kalonzi tawana Yesu, nînennga sipono muli panzi Paulo ku Sailas rua. Aku Grik tamâta pinde uru siwâŋgi sipanea Maro Kindeni, ande kinzi kala kalonzi tawana tona. Kinzi Grik tamâta nînde kambwanzenzi ŋalae. Aku tamâta ŋalaŋala pinde kaiwanzi taine kala kalonzi tawana mine nâ.

⁵ Anŋa Juda tamâta rârâ nde sipadâda ŋana nîne kâ. Mine kala silâ pa ao ŋgini ku sigonanzi tamâta sakamao pinde sikainzi simâ, nînennga sisowe ŋgu ŋalae ilonzi kala siveta nduŋeŋa ŋalae, ku simandi ŋana sizavaru nenzi lawea nînde. Kinzi silâ sinŋe tamâta tonŋe ne luma, i ŋa mine Jeson, ku siroto ŋananzi Paulo ku Sailas rua. Ilonzi tu ma sionzi rua siyâti simandi nia yo lâ ŋgu naonzi.

⁶ Andeta sisânda rua kulunzi tia. Tia ku silae Jeson tavanzi kalo-tawana tamâta pinde, aku sikainzi silâ panzi lawea nînde nenzi tamâta mbâna-mbâna. Aku sisarâwa panzi tu, “Kinzi tamâta ŋai nde siveta mâsi sakamao ipânŋa tâno rârâni, kala nînennga simâ sipânŋa nîne,

⁷ kala Jeson ikatonanzi lâ ne luma ilo. Kinzi tamâta nînde rârâni nde sipu mulinzi pa Koipu ŋalae Kaisara ne tukunja, aku siporo tu, ‘Koipu ŋalae tonŋe nde imâ munŋa lâ, i ŋa mine Yesu.’”

⁸ Lawea nînde ne tamâta mbâna-mbâna nde siloŋo ngua nînde lâ, nînennga kinzi sitavanzi ŋgu ŋalae nînde nde wisinzi nâna ndo.

⁹ Nînennga siveta pa Jeson tavanzi tamâta pinde tu ma sikonzi

ŋana kazâŋa nînde kâ. Sikonzi lâ, nînennga kinzi tamâta mbâna-mbâna siyautenzi silâ.

Paulo ku Sailas rua situla ngua pwataki lâ Beria lawea

¹⁰ Aku lâ mbo ndainani nâ kinzi kalo-tawana tamâta sionzi Paulo ku Sailas rua silâ pa Beria lawea. Silâ lee sipânŋa Beria lâ, nînennga silâ Juda nenzi luma ŋana pasauŋa kâ ilo.

¹¹ Aku tamâta simo Beria lawea nînde nde tamâta ara nâ, sipolenzi Juda tamâta nînde simo Tesalonaika lawea. Ŋana tu ikura zo zo, kinzi taŋanzi mwasa nâ sipono Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini. Kinzi situ sisama mine; tiambo Paulo iporo ngua mao, tiya?

¹² Aku Juda tamâta rârâ nde kalonzi tawana Yesu, aku Grik tamâta ŋalaŋala pinde, kinzi taine wa tamâne wa, ande kala kalonzi tawana mine nâ.

¹³ Andeta muli ŋga, kinzi Juda tamâta lâ Tesalonaika lawea nde siloŋo ngua tu Paulo imo Beria lawea itula Maro Kindeni kawa ngua panzi tamâta simo nînde. Mine kala silâ pa Beria lawea ku sizavaru tamâta nînde ilonzi kalonzi, kala kinzi ilonzi rârâ.

¹⁴ Ŋana nînde kâ kinzi kalo-tawana tamâta sio Paulo indue walele nâ pa sâwa, nînennga kinzi pinde sikai Paulo sikâki wânŋa tonŋe kulu. Anŋa Sailas ku Timoti rua nde simo Beria laweani.

¹⁵ Nînennga kalo-tawana tamâta nînde sikai Paulo silâ lee sipânŋa Atens lawea. Paulo itoa nînde, nînennga ionzi tamâta nînde sitaulo kilo, aku ipasupwa ilâ panzi Sailas ku Timoti rua tu ma simâ walele nâ ŋana ma simo kuku i lâ Atens lawea.

Paulo itula ngua pwataki lâ Atens lawea

¹⁶ Paulo imo Atens lawea io tini ŋananzi Sailas ku Timoti rua, aku mata ilâ imoranzi maro lanŋeŋa rârâ tainzi simandi lâ lawea nînde. Aku Paulo ilo malia ŋana Atens lawea ne mâsi nînde kâ.

17 Mine kala ilâ luma nana pasauņa kâ ilo ku iporo ngua kunzi Juda tamâta wa Grik tamâta wa, kinzi ninde uru siwâŋgi sipanea Maro Kindeni. Aku ikura zo zo i uru ilâ pa lawea ninde ao ngini nana iporo kunzi tamâta simo nia ninde tona.

18 Andeta pananâņa tamâta pinde, kinzi ninde papa Epikurian ngu wa Stoik ngu wa, ande siporo sipawa ngua kuku Paulo. Paulo uru itula pâri ara nana Yesu tava ne mandija lâ mateņa nianzi. Mine kala pananâņa tamâta pinde siporo tu, "Tamâta ndai i tamâta nana iporo ngua kaņa-kaņa kâ. Kala nina iporo ngua duvi mana." Anğa pinde nde siporo tu, "Tiambo iporo itula ngua nananzi lawea pinde nenzi maro tâ."

19 Tia ku sikai Paulo silâ panzi tamâta nalanala ninde uru sipasau simo Areopagus ngu nenzi pasauņa nia. Aku sipai Paulo tu, "Noko uru kutula ngua wasaseki panzi tamâta, aku maka katu kasama ngua ninde kilala.

20 Maka tanjama kalonjo noko kawa ngua, ande kasama tu ngua ninde nde kie piti ndo. Mine kala maka katu kasama ngua ninde kie sondo."

21 (Kinzi tamâta rârâni lâ Atens lawea, sitavanzi tamâta pinde muņa sipile warakanzi nenzi lawea ku simâ simo Atens, kinzi tamâta ninde rârâni nde ilonzi ndo pa ngua nâ. Ikura zo zo uru sisaņona ku sipalonjo siveta ngua wasaseki pinde.)

22 Ninenğa Paulo imandi lâ ilo-kalo tamâta ninde naonzi lâ Areopagus ngu nenzi pasauņa nia, aku iporo tu, "Miki tamâta lâ Atens, nanenğu morâņa tu miki uru kamandi kaika ndo nana kapaveta kuku paneâņa ne mâsi wa wâŋgiņa ne mâsi wa.

23 Nanayoni naņa apete alâ wa amâ wa, aku matâŋgu amora nemi maro tainzi. Naņa alea sondo pa kelekele ninde, aku amora nemi

paneâņa nia tonge tona. Kinzi muņa siŋgere ngua lâ paneâņa nia ninde tini mine tu, 'Nina nde maro tonge ne paneâņa nia, taitu tasama i kilala tia.' Ande kala Maro ninde miki kazizâla nana ku kapanea koa tia nâ, kala nina naņa ma atula i kilala pwataki pami.

24 Maro Kindeni ipulia tâno tava kelekele rârâni ikeno tâno kulu, aku ikai maro pa samba wa tâno wa. Mine kala i uru imo luma sapâņa tonge tamâta mbaunzi sipa, ande tia.

25 I ilo pa kelekele tonge kinda tamâta taveta lâ mbaunda nana isuka i kâ, ande tia ndo. I tamwata nâ uru via wa koroani wa kelekele rârâni ilua kinda tamâta.

26 Nia ndoyo ipulia tamâta taitu nâ, ninenğa lâ tamâta ninde ne vâsa ipulianzi tamâta rârâni sipânğa, ku ionzi sikura nia nia lâ tâno kulu. I tamwata nâ muņa ipatea zo wa tâno ne keru wa lawea wa panzi.

27 Maro Kindeni iveta mine nana kinda tamâta rârâni ma taroto nana i kâ. Ambo tu kinda ma tatâtânjo lee, ande ma tasânda i kulu. Andeta i uru imo malawae nana kinda taitu-taitu kâ, ande tia.

28 'Kinda uru takai via lâ i mbau, aku i uru isuka nenda moņa. Mao nâ, kinda uru tamo i simbo nâ tini laiti.' Ninde iyoke ngua tonge nemi ilo-kalo tamâta muņa siporo tu, 'Kinda kala tamo i ne vâsa'.

29 Mao nâ, kinda tamo Maro Kindeni ne vâsa. Mine kala kinda ma ilonda pateu tu Maro Kindeni kilala nde itogo 'gol' wa 'silva' wa mira ara pinde wa, mine ndimo. Aku ma ilonda pateu tu tamâta tonge ne ilo-kalo wa mbau wa ikura nana iveta Maro Kindeni kilala ipânğa itogo parenņa-mâsi, mine ndimo.

30 Muņani, ande kinzi tamâta nenzi ilo-kalo tia. Mine kala Maro Kindeni nandai wisi nâna nana vetâņa rârâni siveta ninde nğa. Taitu lâ zo nina i itu ngua kaika

panzi tamâta simo nia ndoni mine tu, 'Miki ma kapalele ilomi kalomi'.

³¹ Maro Kindeni ne ngua njinde nde duvi mine; singani ipatea zo tonje nana ma ipare nia sonde panzi tamâta rârâni nana nenzi vetâna kâ. I mungani ipatea tamâta tonje nana ikatona zo nalae njinde kâ. Aku tamâta njinde imâte lâ, njinnga Maro Kindeni via ilua kala imandi lâ mateña nianzi imo via kilo. Aku mâsi njinde itula pwataki tu Maro Kindeni ne zo nalae njinde ma muli ipânnga mao kanao." Paulo iporo ngua mine.

³² Kinzi tamâta nalajala silojo Paulo ne ngua nana tamâta tonje imandi lâ mateña nianzi imo via kilo, njinnga siporo ngua pavaliginja papa. Anja pinde nde siporo tu, "Maka iloma tu zo tonje noko ma kuporo kutula ngua njinde pama kilo".

³³ Njinnga Paulo ipilenzi ku ilâ.

³⁴ Andeta tamâta pinde kalonzi tawana Yesu, aku sipono muli pa Paulo. Areopagus ngu nenzi tamâta nalae tonje, i na mine Dionisius, ande i kalo tawana Yesu. Aku taine tonje, i na mine Damaris, i kala kalo tawana mine nâ. Aku tamâta pinde kala kalonzi tawana tona.

18

Paulo itula ngua pwataki lâ Korin lawea

¹ Njinde ilâ lâ, njinnga Paulo ipile Atens lawea aku ilâ pa Korin lawea.

² Aku lâ lawea njinde, Paulo isânda Juda tamâta tonje kulu, i na mine Akwila. Akwila nde Pontus lawea warika. Munga i kaiwa Prisila rua soka papa Itali tâno kâ simâ, nana tu Rom nenzi koipu nalae Klodius iporo ngua tukuja tu kinzi Juda tamâta ma sipile Rom lawea ku silâ pa lawea pinde. Aku Paulo nde ilâ imoranzi Akwila kuku kaiwa rua.

³ Paulo ilo pateo tu ma imo kunzi rua, nana tu kinzi uru siveta wurâta taituni itogo Paulo iveta mine. Kinzi

uru sisuta meme karae siveta pâla, aku sikai mbaliña nana wurâta njinde kâ. Mine nde Paulo imo ndaina ikai wurâta kunzi.

⁴ Aku ikura zo zo, lâ Juda nenzi pwareâna ne zo sapâna rârâni, ande Paulo ilâ Juda nenzi luma nana pasauja kâ ilo ku iporo ipawa ngua kunzi tamâta simo njinde. Itu ma ikai kinzi Juda tamâta wa Grik tamâta ilonzi kalonzi lâ taitu, nana ma kalonzi tawana Yesu kâ.

⁵ Pa zo njinde Sailas ku Timoti rua sipile Masedonia tâno ku sindue simâ sipânnga Korin lawea lâ. Njinnga Paulo ipile wurâta nana isuta meme karae kâ, ku iveta wurâta taitu nâ nana itula pâri ara ikura zo rârâni. Iporo kaika itula ngua pwataki panzi Juda tamâta tu Yesu tamwata nde Kirisi.

⁶ Andeta kinzi sipalojo papa Paulo, ande tia; siporo ngua pavaliginja nâ papa. Mine kala Paulo iveta mâsi tonje lâ naonzi. I ipu tâno gawura piti lâ ne pasawana tini, aku ipainzi tu, "Ambo miki ma kapayaula, ande njinde warakami nâ nemi soki. Nanengu soki tonje nana njine kâ tia. Kala njine ma apilemi ku alâ panzi tinikoa ngu nâ."

⁷ Njinnga Paulo ipile luma nana pasauja kâ, aku ilâ pa Korin lawea warika tonje ne luma, i na mine Tisias Jastus. Tamâta njinde uru iwângi pa Maro Kindeni, aku ne luma imandi Juda nenzi luma nana pasauja kâ tini laiti. Aku Paulo imo luma njinde.

⁸ Aku tamâta tonje, i na mine Krispus, ande uru ikatona Juda nenzi luma nana pasauja kâ njinde. I tavanzi natu-kaiwa nde kalonzi tawana Maro Nalae. Aku tamâta rârâ lâ Korin lawea kala silojo Paulo ne ngua ku kalonzi tawana mine nâ, kala silili pâri ara ne lââ.

⁹ Simo lee ku mbo tonje, njinnga Paulo imora mâsi tonje lâ ne mbupuleña. Maro Nalae iporo papa mine tu, "Noko ma kururu ndimo.

Kuporo ngua pwataki, aku kusae kawa ndimo.

¹⁰ Nana tu nana ma amo kuno, aku tamâta tonge ma ikura nana imandi ikai kazâna pano wa nâna ilano, ande tia. Nanengu tamâta kambwanenzi rârâ nde simo lawea nîne.”

¹¹ Mine kala Paulo imo Korin laweani ikura mbwera taitu nga nzimona lima kanao taitu, aku imo ipanananzi Maro Kindeni kawa nguani.

¹² Imo lee ku muli, ninenga Galio ipânga ikai koipu njalae lâ Grik tâno. Aku lâ zo nînde kinzi Juda tamâta ilonzi taitu simandi ku sikai kazâna pa Paulo. Sikai Paulo silâ pa ngua nia, aku siporo tu,

¹³ “Tamâta naji uru ipanananzi tamâta nana sipu mulinzi pa ngua tukuja, nana tu i uru ipanananzi vetâna soki-soki nana siwângi sipanea Maro Kindeni.”

¹⁴ Paulo nde itu iporo ngua taulo panzi, andeta koipu njalae Galio ipainzi Juda tamâta nînde tu, “Opopo, miki Juda tamâta! Ambo tu tamâta nîne munnga ilana ipole ngua tukuja tâku iveta vetâna soki tonge tâ, ande ara, nana ma alojo nemi ngua.

¹⁵ Taitu miki kamâ kakasona nana ngua wa noa pinde nana miki warakami nâ nemi ngua tukuja kâ. Mine nde kalo loko, miki warakami nâ ma kaveta nîne sonde. Nana tiningu pwâka tu alojo ngua nana mâsi mine kâ.”

¹⁶ Galio iporo ngua nîne lâ, ninenga injaranzi nana ngua nia kâ.

¹⁷ Tia ku kinzi Juda tamâta sikai Sostenes, ina uru ikatona Juda nenzi luma nana pasauja kâ, aku sipu pâta lâ ngua nia nao. Anja koipu Galio nde ilo rârâ nana nenzi vetâna nînde kâ, ande tia.

Paulo itaulo ilâ pa Antiok lawea kilo

¹⁸ Paulo imo Korin laweani ikura zo pinde lâ, ninenga ilâ pa Senkria lawea ku igiru i tamwata kulu pwau

piti lâ. Iveta mâsi mine nana itula panzi tamâta tu i munnga iveta ngua pâna tonge kuku Maro Kindeni. Iveta mâsi nînde lâ, ninenga ikâki wânga tonge kulu kunzi Prisila ku Akwila rua, aku sipilenzi kalotawana tamâta ku silâ pa Siria tâno.

¹⁹ Kinzi silâ lee sitoa Efesus lawea, ninenga Paulo ipilenzi Prisila ku Akwila rua. Aku i simbo nâ ilâ Juda nenzi luma nana pasauja kâ ilo, aku iporo ngua panzi Juda tamâta simo nînde.

²⁰ Kinzi Juda tamâta sino Paulo tu ma imo ndaina kunzi ikura zo pinde. Andeta Paulo ipainzi tu, “Nana ma amo nîne kuku miki tia.”

²¹ Paulo iveta nana ma ipilenzi ku ilâ, ninenga ipainzi tu, “Ambo Maro Kindeni ma ipatea nzâla pana, ande nana ma ataulo amâ amo kumi kilo”. Iporo ngua mine lâ, ninenga ikai wânga kilo ku ipile Efesus lawea ku ilâ.

²² Wânga ikâwa ilâ lee itoa Sisaria lawea, ninenga Paulo ipile wânga ku ikâki ilâ pa Jerusalem lawea. I ilo tu ma iporo ngua pinde panzi kalotawana tamâta simo nînde. Iporo ngua marumbu lâ, ninenga indue ilâ pa Antiok lawea.

Apolos itula ngua pwataki lâ Efesus lawea

²³ Paulo imo Antiok lawea ikura zo pinde lâ, ninenga ipilenzi ku iyoka ilâ pa lawea pinde ikeno Galesia tâno wa Frigia tâno wa. Ilâ ikura tâno nînde ndoni ku ipu tini kaika panzi kalo-tawana tamâta rârâni simo nînde.

²⁴ Aku pa zo nînde, Juda tamâta tonge, i na mine Apolos, ande ilâ imo Efesus lawea. I tamwata ne lawea tina nde Aleksandria. I nde tamâta nana iporo ngua ara kâ, aku i munnga ipanâna sonde ndo nana Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini.

²⁵ Kinzi tamâta pinde munnga sipanana i nana Maro Njalae ne nzâla kâ, aku i ilo ndo tu ma ipono muli pa Maro Njalae. I uru

iporo itula ngua sondo nâ nana vetâña rârâni Yesu muŋga iveta ninde. Taitu isama Yoane Lââ-Liliña Tamwata nâ ne lââ-liliña.

²⁶ Apolos iruru njananzi tamâta, ande tia. Ilâ Juda nenzi luma nana pasauña kâ ilo ku iporo kaika itula ngua pwataki. Anŋa Prisila ku Akwila rua siloŋo i kawa ngua ninde, ninenŋa sikai Apolos silâ nenzi luma ilo ku situla Maro Kindeni nzalani sondo ndo papa.

²⁷ Apolos ninenŋa ilo pateu tu ma ilâ pa Grik tâno. Mine kala kinzi kalo-tawana tamâta lâ Efesus lawea ilonzi taitu kuku i, aku sipu tini kaika papa tu ma ilâ kâ. Kinzi singere ngua lâ pepa tonŋe tini ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo Grik tâno, aku sipainzi tu ma sikai i. Ninenŋa Apolos ilâ ipânŋa Grik tâno, aku iveta wurâta sondo nana ivilanzi tamâta, kinzi ninde Maro Kindeni muŋga ipaŋo ilonzi kalonzi nana kalonzi tawana i.

²⁸ I uru imandi kaika iporo ngua lâ tamâta naonzi nana ilelea Juda tamâta nenzi ngua palaŋeña. I uru ikai Maro Kindeni kawa ngua, nguani ndaina muŋga singere lâ pepa tini ikeno, aku itula pwataki tu Yesu tamwata nde Kirisi.

19

Paulo itula ngua pwataki lâ Efesus lawea

¹ Apolos imo Korin lawea yo, aku pa zo ninde Paulo iyoka nzâla ikatona tuu tini pinde ilâ ipânŋa Efesus lawea. Ipânŋa lâ, ninenŋa isânda kalo-tawana tamâta pinde kulunzi lâ lawea ninde.

² Aku ikasonanzi tu, “Muŋga, lâ zo ninde miki kao nemi kalo-tawana ilâ mao pa Yesu, ande miki kakai Koroani Sapâña lâ zoni ndaina, tiya?” Andeta kinzi nde siporo tu, “Tia, maka nandai kaloŋo ngua tu Koroani Sapâña tonŋe imo.”

³ Ande Paulo ikasonanzi tu, “Anŋa miki kaloŋo ea ne ngua ninenŋa kakai lââ-liliña.” Kinzi situ lâ kawa

tu, “Maka kaloŋo Yoane Lââ-Liliña Tamwata ne ngua lâ, ninenŋa kakai lââ-liliña.”

⁴ Aku Paulo ipainzi tu, “Muŋga Yoane ililinsi Juda tamâta ku itula Yesu parina mine tu, ‘Ambo miki ma kapalele ilomi kalomi mao nâ, ande miki ma kakai lââ-liliña. Aku kao nemi kalo-tawana ilâ pa tamâta ninde iyoka nana mulingu mwanŋa imâ’.”

⁵ Kinzi siloŋo Paulo ne ngua ninde, ninenŋa silili pâri ara ne lââ lâ Maro Yesu ŋa.

⁶ Paulo nde io mbalau kâki lâ kulunzi lâ, ninenŋa Koroani Sapâña indue imâ panzi. Ninenŋa siporo lawea pinde nenzi ngua wasaseki kaŋa-kaŋa, aku situla ngua itogo ngua-tulâña tamâta uru situla mine.

⁷ Kinzi tamâta ninde kambwanenzi ipânŋa saŋao kanaanzi rua.

⁸ Ninenŋa Paulo ilâ Juda nenzi luma nana pasauña kâ ilo, aku iporo kaika itula Maro Kindeni kawa ngua panzi. Iveta mine nâ imo ndaina ikura nzimona ŋato lâ. Itu igagati ilonzi kalonzi nana ma sisama Maro Kindeni ne mâsi nana ikai maro panzi tamâta kâ.

⁹ Anŋa kinzi pinde nde sipasakana ilonzi kalonzi kaika ku kalonzi tawana tia. Aku lâ ŋu ŋalae naonzi kinzi tamâta ninde siveta kapa-kapa nana Maro ŋalae ne nzâla kâ. Mine kala Paulo ipilenzi tamâta ninde ku ikainzi kalo-tawana tamâta nâ simâ simo kuku. Aku ikura zo zo itula ngua panzi tamâta ninde uru sipasau lâ Tiranus ne pepa luma.

¹⁰ Paulo iveta mine nâ imo ndaina ikura mbwera rua lâ. Iveta mine lee, aku tamâta rârâni simo Esia tâno nde siloŋo Maro ŋalae kawa ngua, kinzi Juda tamâta wa Grik tamâta wa.

Seva natu tamâne sitogo tu sisok-inzi koroani saka piti

¹¹ Maro Kindeni io mâsi kaika kiekie lâ Paulo mbalau tini.

¹² Mine kala kinzi tamâta lâ Efesus lawea uru sikai kelekele pinde

itogo lalava turâna kâ wa lalava naonzi puña kâ muñga ikeno Paulo tini. Kinzi uru sikai kelekele ñinde silâ panzi pukonja tamâta, ñinennga pukonja tamâta ñinde tininzi ara lâ. Aku koroani saka sikâwa piti lâ ilonzi tona.

¹³ Annga Juda tamâta pinde uru silâ wa simâ wa, sikai wurâta ñana sisokinzi koroani saka piti lâ tamâta ilonzi, aku uru sikai mbumbu ñana nenzi wurâta ñinde kâ. Kinzi pinde sipatogo ñana siveta mine lâ Maro Yesu ña, andeta ñandai kalonzi tawana Yesu nga. Kinzi uru siporo ñgua panzi koroani saka mine tu, “Naña aporo kaika pano lâ Maro Yesu ña, ina tamâta ñinde Paulo uru iporo itula ñgua ñana. Noko pwâwa kulâ!”

¹⁴ Aku Juda nenzi patarawâña tamâta ñalae tonje imo ndaina, i ña mine Seva. I natu tamâne lima kanaanzi rua nde uru siveta mâsini ndaina.

¹⁵ Andeta zo tonje koroani saka itu lâ kawanzi mine tu, “Naña asama Yesu kilala lâ, aku aloño Paulo parina lâ. Annga miki nde ea kinzi, a?”

¹⁶ Koroani saka iporo mine lâ, aku marumbu. Tamâta ñinde koroani saka muñga ipakâe kuku nde isonnga kâki panzi Seva natu ipara kunzi ku ipolenzi lâ. Iyaula karaenzi pwapwataki kala seenzi ipânnga, aku isaraka nenzi pasawana tona. Iveta mine lâ, ñinennga Seva natu ñinde nde sipile luma ñinde ku sikâwa wuwulonzi nâ silâ.

¹⁷ Kinzi Juda tamâta wa Grik tamâta simo Efesus lawea ñinde nde silonjo ñgua ñana mâsi ñinde kâ, ñinennga ruruña ñalae tina ipânnga panzi tamâta rârâni. Aku sipanea Maro Yesu sisuka i ña kâki.

¹⁸ Aku pinde rârâ nde kalonzi tawana Yesu, ñinennga simâ ku sipatula vetâña soki rârâni muñga siveta ñinde.

¹⁹ Aku tamâta ñgu ñalae, kinzi

ñinde muñga siveta nzâmbe saka-mao, ande sigona nenzi pepa ñana nzâmbe sakamao kâ ku sirumbia lâ ñgu naonzi. Pepa ñinde rârâni ne kulu nde ipânnga ikura mbumbu 50,000 mine.

²⁰ Nana mâsi ñinde kâ Maro Njalae kawa ñgua ipânnga kaika isala nia ilâ.

Kinzi tamâta lâ Efesus lawea siveta nduñeña ñalae tina

²¹ Ñinde marumbu lâ, ñinennga Paulo ilo patea tu ma iyoka ilâ pa Masedonia tâno wa Grik tâno wa, ñinennga ma ikâki ilâ pa Jerusalem lawea. Aku ilo patea tu, “Naña ma alâ mine, ñinennga ma alâ pa Rom lawea tona.”

²² Ñinennga ionzi ne kuleña tamâta rua, Timoti ku Erastus rua, silâ pa Masedonia tâno. Annga Paulo tamwata nde imo tini lâ Esia tâno.

²³ Pa zo ñinde tamâta pinde sikai kazâña pa Maro Njalae ne nzâla, aku siveta nduñeña ñalae tina ipânnga.

²⁴ Tamâta tonje imo ndaina, i ña mine Demitrius. I uru iveta wurâta ñana ikai mira “silva” ku ipa luma lañeña kiri-kiri itogo Artemis ne luma sapâña mine. Artemis nde Efesus lawea nenzi maro taine ñalae. Demitrius uru iwae wurâta panzi ne tamâta pinde ñana siveta kelekele ñinde kâ, aku sikai mbaliña ñalae ñinde.

²⁵ Pa zo ñinde Demitrius igonanzi ne wurâta tamâta ñinde sitavanzi tamâta pinde uru siveta wurâta taituni ñana siveta pareña-mâsi kâ. Aku ipainzi tu, “Ñingu-nambwe wukale, miki kasama tu mbaliña ñalae nde uru ipânnga lâ nenda wurâta tini.

²⁶ Aku miki kalonjo wa kamora tu tamâta ñinde Paulo uru ilañenzi tamâta rârâ ku izavaru ilonzi kalonzi. Andeta iveta mine lâ Efesus lawea nâ, ande tia. Iveta mineni lâ Esia tâno pinde tona. I uru iporo mine, ‘Maro ndia taveta lâ mbalaunda, ande ñinde nde maro lañeña nâ.’

²⁷ Paulo ne ngua njinde nde njana iyaula nenda wurâta parina. Aku ngua kaŋa mine ikura njana iveta nenda maro taine njalae Artemis ne luma sapâŋa ipâŋga kelekele kaa nâ lâ tamâta ilonzi kalonzi tona. Lâ zo njine tamâta rârâni simo Esia tâno, sitavanzi tamâta rârâni simo tâno ndoni, ande uru siwâŋgi sipanea maro taine njine. Taitu Paulo ne ngua nde njana iyaula maro taine njine ŋa kâ.” Demetrius iporo ngua mine.

²⁸ Kinzi siloŋo ngua njinde lâ, aku wisinzi nâna njalae tina. Mine nde simandi sisarâwa kawanzi njalae mine tu, “Maka Efesus nema maro Artemis i nde maro njalae!”

²⁹ Kinzi tamâta rârâni kawanzi pakâe-pakâe mine sisarâwa ilâ ikura lawea njinde ndoni. Aku ngu njalae ilonzi taitu silâ ku sikainzi Gaius ku Aristarkus rua silaenzi sipalilu silâ pa luma njana pasauŋa kâ. Kinzi tamâta rua njinde nde Masedonia tâno lawea warakanzi uru siveta wurâta kuku Paulo.

³⁰ Paulo tamwata ilo tu ma ilâ iporo ngua panzi tamâta lâ pasauŋa nia, andeta kalo-tawana tamâta siruru ku situ kaika njana.

³¹ Aku Rom nenzi koipu pinde lâ Efesus lawea kala ilonzi mine nâ, kala sipasupwa imâ pa Paulo siporo kaika tu i ma iyâti ilâ pasauŋa nia kunzi ngu njalae njinde ndimo. Koipu njinde muŋga siveta mete kuku Paulo.

³² Aku tamâta ngu njalae njinde ilonzi ipâŋga kapa lâ. Pinde sisarâwa siporo ngua kie tonje, anga pinde nde siporo ngua kaŋa tonje. Aku kinzi rârâni sizizâla tu njana sâ kâ ŋa simâ sipasau lâ pasauŋa nia.

³³ Ninenŋa kinzi Juda tamâta sizuzuŋa tamâta tonje, i ŋa mine Arisande, iyâti ilâ pasauŋa nao. Kinzi ilonzi tu i ma iporo itula mâsi njinde kie pwataki panzi ngu njalae. Arisande nde mbau kâki itogo panzi tu ma iporo njine pwataki panzi.

³⁴ Andeta simora i kilala pwataki tu i nde Juda tamwata. Mine kala

kinzi rârâni ilonzi ilâ taitu ku sisarâwa kilo tu, “Maka Efesus nema maro Artemis i nde maro njalae!” Kawanzi kâki rege sisarâwa siporo ngua ndainani nâ ikura kari tai rua.

³⁵ Kari tai rua ilâ lâ, njinenŋa Efesus nenzi pepa ngerenja tamâta imandi ku itoto nenzi ngua. Iporo tu, “Miki Efesus ngu, kaloŋo ŋga! Kinzi tamâta simo tâno ndoni nde sisama tu Efesus nde lawea njana ikatona Artemis ne luma sapâŋa tava ne mira sapâŋa njinde muŋga imbe iyoka samba ilo indue imâ.

³⁶ Tamâta tonje ikura njana iporo tu ngua njine nde mao tia, ande tia. Mine nde miki kaporo ndimo, kawami buu nâ. Miki ma kapasusu njana kaveta vetâŋa tonje walele ndimo.

³⁷ Miki muŋga kakainzi tamâta rua ŋai kamâ, ambo taitu kinzi rua njandai sipanawe kelekele tonje lâ luma sapâŋa ŋga. Aku njandai siporo ngua pavaliginja pa nenda maro taine ŋga.

³⁸ Ambo Demetrius tavanzi nianambwe nenzi ngua tâ ikeno pa tamâta tonje, ande ara, nenzi zo ikeno njana sipawa ngua kâ. Kinda nenda koipu ma siloŋo nenzi ngua.

³⁹ Ambo nemi ngua pinde ikeno mo ŋai yo, ande ara njana miki warakami ma kaveta njine sondo lâ pasauŋa mao tonje.

⁴⁰ Taitu kala njine kazâŋa nde laiti njana ipâŋga pa kinda kâ, njana tu kinda taveta paraŋa koa tia nâ. Paraŋa njine ne duvi tonje tia ndo. Ambo kinzi koipu ma sikasonja kinda njana pasauŋa soki njine ne duvi kâ, ande ma takura njana taporo tatula njine kie pwataki panzi, ande ma tia.”

⁴¹ Pepa ngerenja tamâta iporo ngua mine lâ, njinenŋa isokinzi sipile pasauŋa nia siyâti silâ.

20

Paulo ne yokâŋa lâ Masedonia tâno wa Grik tâno wa

¹ Ngua ne nduņejani ŋalae ŋinde marumbu lâ, ŋinenġa Paulo ipa-supwa ilâ panzi kalo-tawana tamâta rârâni tu ma simâ taitu kuku i. Simâ lâ, ku iporo ŋgua pinde ŋana ipu tini kaika panzi kâ, ŋinenġa iporo wisi-ara ne ŋgua panzi ku ipilenzi ilâ pa Masedonia tâno.

² Aku iyoka ilâ pa lawea pinde lâ nia ŋinde, iporo ŋgua ŋana ipu tini kaika panzi kalo-tawana tamâta simo ŋinde. Iveta mine lee marumbu lâ, ŋinenġa ilâ ipânġa Grik tâno.

³ Imo Grik tâno ikura nzimona nato lâ, ŋinenġa i ilo patea tu ma ikai wânġa ilâ pa Siria tâno kâ. Andeta pa zo ŋinde kinzi Juda tamâta siporo sipa ŋgua ŋana sipu Paulo pâta imâte kâ. Paulo ilonġo ŋgua ŋinde lâ, aku ilo patea tu ma itaulo ilâ pa Masedonia tâno kilo.

⁴ Aku tamâta pinde soka kuku Paulo silâ. Kinzi tamâta ŋinde ŋanzi nde mine: Pirus natu Soper, i Beria lawea warika; anġa Aristarkus ku Sekundus rua, kinzi Tesalonaika lawea warakanzi; anġa Gaius, i Derbe lawea warika; anġa Timoti; anġa Tikikus ku Trofimus rua, kinzi Esia tâno warakanzi.

⁵ Kinzi tamâta ŋinde soka simunġa silâ sindaņe maka lâ Troas lawea.

⁶ Juda nenzi zo sapâņa ŋana sika puroņa ne “yisi” tia kâ marumbu lâ, ŋinenġa maka kakai wânġa tonġe ku kapile Pilipai lawea kalâ. Kalâ lee katoa Troas lawea. Maka kamo Troas ikura kari lima lâ, ŋinenġa kapakâtu kunzi tamâta ŋinde simunġa sindaņema. Aku maka kamo Troas laweani ikura kari lima kanaņo rua kilo.

Paulo ivila tamâta tonġe lâ Troas lawea, i ŋa mine Yutikus

⁷ Maka kamo Troas lawea yo, aku sânda, ŋinenġa kapasau kunzi kalo-tawana tamâta ŋana kaka waiņa sapâņa kâ. Aku Paulo imandi iporo ŋgua panzi, ŋana tu wurita kilo i ma ipilenzi ku ilâ. Mine kala imandi

iporo ŋgua ŋalae ilâ ilâ lee mbo ŋgini-ņgini.

⁸ Sinâla rârâ nde ipane nia lâ luma ilo kisiņa pwataki ikeno âta maka kapasau ŋinde.

⁹ Aku tamâta limoa tonġe, i ŋa mine Yutikus, ande isaņona nzâmba ne nzâla mota. Paulo nde iporo ŋgua luandondo, aku Yutikus mata tutu ŋana ikeno kâ. ŋinenġa ikeno utu lâ, aku pata iyoka pa âta indue ilâ ipu tâno. Kinzi sipalilu sindue ku sikai kâki, andeta imâte lâ.

¹⁰ Aku Paulo nde iyoka indue, ŋinenġa isonġa ilâ ikeno tamâta limoa kulu ku iliko kaika. ŋinenġa Paulo ipainzi tamâta tu, “Miki wisimi motu ndimo! I via nâ imo ŋai.”

¹¹ Paulo ikâki kilo ku ipwataki puroņa ika lâ, ŋinenġa iporo ŋgua panzi kilo lee mbwale pwataki, aku kari ikâki. ŋinenġa ipilenzi ku ilâ.

¹² Anġa tamâta limoa ŋinde nde imo via nâ. Kinzi tamâta simora mine ku wisinzi ara nâ sikai silâ.

Paulo ipile Troas lawea ku ilâ Miletus lawea

¹³ Maka kakai wânġa kamunġa kalâ katoa Asos lawea. Maka katu kapakâtu kuku Paulo lâ Asos ku kakai i tona lâ wânġa kulu. I tamwata munġani ipatea nzâla mine lâ, ŋana tu i ilo tu ma iyoka nzâla nâ ilâ ipânġa Asos.

¹⁴ Paulo nde imâ isânda kuluma lâ Asos lawea, ŋinenġa kakai lâ wânġa kulu ku kakâwa kalâ pa Mitilini lawea.

¹⁵ Maka kalâ lee katoa Mitilini lawea lâ, aku wurita kilo kapile lawea ŋinde ku kalâ lee kapânġa Kaios sia tini laiti. Aku wurita kilo, ŋinenġa kambwaliu kalâ lee kapânġa Samos sia. Aku mbwale kilo, ŋinenġa wânġa ikaima kilo ku kalâ pa Miletus lawea.

¹⁶ Paulo munġa ilo patea tu ma ipole Efesus lawea ku ilâ. I tini pwâka tu ma imo sonġo lâ Esia tâno. Ipasusu nâ, ŋana tu Juda nenzi kumbwa Pentikos nde imâ ipânġa

laiti lâ, aku i ilo tu ma imora zo sapâña ñinde lâ Jerusalem lawea tâ.

Paulo iporo wisi-ara ne ñgua ilâ panzi Efesus ñgu nenzi katonâña

¹⁷ Maka katoa Miletus lawea lâ, ñinenğa Paulo ipasupwa ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo Efesus lawea. I ilo tu kinzi katonâña ma sindue simâ kuku.

¹⁸ Kinzi katonâña nde simâ sipânga lâ, ñinenğa Paulo ipainzi tu, “Miki warakami kasama lâ ñana vetâña rârâni naña muᅅga aveta, lâ zo muᅅgâña ñinde apânga lâ Esia tâno, aku imâ lee ikura zo rârâni naña amo kumi.

¹⁹ Miki kamora wa kasama tu zo pinde kinzi Juda tamâta sipa ñgua kaika tu ma sizavaru naña, aku uru amo tava ilonᅅgu malia ñana nenzi ñgua pâña ñinde kâ. Taitu naña atawa warakâᅅgu ñaᅅgu ndue, aku aveta wurâta pa Maro Njalae nâ tava matâᅅgu sulu.

²⁰ Miki kasama tu naña aruru ñana ñinde kâ, ande tia. Naña uru apananami wa atula ñgua ñana avilami kâ. Naña aveta mine lâ tamâta naonzi lâ pasauña nia, aku aveta mine nâ lâ warakami nemi luma luma tava.

²¹ Ikura zo zo, naña uru aporo kaika atula ñgua pwataki panzi Juda tamâta wa Grik tamâta wa. Naña uru atula Maro Njalae ne nzâla panzi tu ma sipalele ilonzi kalonzi ilâ pa Maro Kindeni, aku ma kalonzi tawana nenda Maro Njalae Yesu.

²² Miki kalonᅅ ñga. Kala ñine Koroani Sapâña isowe ilonᅅgu kalonᅅgu kaika lâ ñana naña ma alâ pa Jerusalem lawea kâ. Mâsi mana ma ipânga pana lâ Jerusalem, ande ñine azizâla ñana.

²³ Kelekele taitu nâ, ande naña asama lâ. Ikura lawea rârâni muᅅga amo ñinde, ande Koroani Sapâña uru itula ñgua pwataki pa naña tu naña ma amo luma saka-mao ilo, aku ma asânda malia kie-kie.

²⁴ Ambo taitu naña ilonᅅgu ñalae ñana warakâᅅgu tiningu kala apasilikana warakâᅅgu, ande tia. Ñine nde kelekele kaa nâ. Naña ilonᅅgu ndo tu apono muli sondo pa nzâla ndia Maro Njalae Yesu ipatea pana, aku ilonᅅgu ndo tu aveta wurâta i muᅅga ilana ñinde lee marumbu ndo lâ. Ñinde nde wurâta ñana atula pâri ara ñana Maro Kindeni ne wisi-wisi kâ.

²⁵ Naña muᅅga amo ñginimi, aku uru atula Maro Kindeni ne mâsi ñana ikai maro panzi tamâta kâ pwataki pami. Andeta kala ñine naña asama tu miki rârâni ma kamora naña naonᅅgu kilo, ande tia.

²⁶ Mine kala ñine apaimi tu ambo tamâta tonᅅge lâ ñginimi kalo tawana tia, kala Maro Kindeni ma muli izavaru i, ande nanenᅅgu soki tia.

²⁷ Nanenᅅgu ñgua ñine nde duvi mine; muᅅga, naña aruru ñana atula Maro Kindeni ne ilo-kalo rârâni pami, ande tia.

²⁸ Miki kapakatona warakami sondo ndo, aku kakatonanzi lama ᅅgu sondo tona, ᅅgu ñinde Koroani Sapâña muᅅga ipatea pami ñana kamo nenzi katonâña. Mao nâ, miki kamo Maro Kindeni ne ᅅgu nenzi katonâña tamâta, aku i tamwata Natu muᅅga ipaliᅅi see ñana ikainzi piti lâ kondoma ilo.

²⁹ Naña asama tu muli, lâ zo ñinde apilemi ku alâ, ande mbwâmbwa saka ma simâ sipânga ñginimi, aku ma sizavarunzi lama pinde.

³⁰ Aku miki warakami nawalami pinde kala ma simandi siporo ñgua laᅅeᅅa kie-kie tona. Kinzi ma silaᅅenzi kalo-tawana tamâta, ñana ma sipono muli panzi.

³¹ Mine nde kapakatona warakami sondo, aku kalomi ᅅgere ñana ñine kâ; ikura mbwera nato lâ, ikura kari wa mbo wa, ande naña mainᅅgu ñana apanᅅ miki taitu-taitu ilomi kalomi kâ, ande tia ndo. Naña uru apananami tava matâᅅgu sulu.

³² Kala ñine naña aomi kamo

Maro Kindeni mbalau ilo tava pâri ara ñinde ñana i ne wisi-wisi kâ. I ne wisi-wisi ñinde nde ñana isuka miki ñana kamandi kaika kâ, aku ñinde itula pwataki tu i ma muli iveta vetâña ara ndo panzi tamâta ñinde muñga ipateanzi tu simo i ne ñgu.

³³ Naña muñga ilonngu yosi ñana tamâta tonje ne mbaliña wa lalawa wa, ande tia.

³⁴ Miki warakami kasama tu naña warakângu mbaungu akai wurâta ku apavila warakângu ñana kelekele ndia ikeno pana tia ñinde. Aku naña uru avilanzi tamâta ñinde uru simo kuna tona.

³⁵ Naña muñga aveta wurâta kiekie, aku wurâta ñinde rârâni itula nzâla pami. Mao nâ, kinda ma taveta wurâta kaika mine nâ ñana tavilanzi tamâta kâ, kinzi ñinde sikura ñana sipavila warakanzi tia. Ara ñana kinda ma kalonda ñgere sondo ñana ñgua ñinde Maro Nalae Yesu tamwata muñga iporo mine tu, ‘Ambo tamâta pinde kelekele silua kinda, ande kinda uru tandeka ñalae koña tia. Taitu nenda ndekâña ipânga ñalae tina lâ zo ndia kinda kelekele talanzi tininda pinde.’”

³⁶ Paulo iporo ñgua ñine marumbu lâ, ñine nga ipare tuku kunzi katonâña ñana ikai noña kâ.

³⁷ Sikai noña lâ, ñine nga kinzi rârâni sita pâta ku siliko Paulo kaika sinzumwa.

³⁸ Ñana tu Paulo muñga ipainzi tu, “Miki ma kamora naña naonngu kilo tia”, aku ñgua ñinde iveta ilonzi malia ndo. Ñine nga sikai Paulo silâ ku sio lâ wânga kulu.

21

Paulo ilâ pa Jerusalem lawea

¹ Maka kaloma sukâña ñalae ñinde, andeta kakâki wânga kulu ku kapilenzi kalâ. Wânga ikaima kayoke Kos sia kalâ. Aku mbwale pwataki, ñine nga kalâ kapânga

Rodes sia. Ñine nga kalâ lee katoa Patara lawea.

² Lâ lawea ñinde maka kasânda wânga tonje itu ilâ pa Fonisia tâno kâ, aku kakai wânga ñinde kalâ.

³ Maka kalâ lee, ñine nga kamora Saiprus sia. Aku kapole sia ñinde pa tinima ñâsi kâ, ñine nga kalâ lee katoa Tair lawea lâ Siria tâno. Katoa ñinde ñana kinzi ma sio wânga ne kelekele pinde itoa lawea ñinde.

⁴ Anja maka nde kalâ kasânda kalo-tawana tamâta pinde kulunzi, aku kamo ndaina ikura kari lima kanaño rua. Aku Koroani Sapâña itula ilo-kalo panzi kalo-tawana tamâta ñinde, kala situ kaika pa Paulo tu ma ilâ pa Jerusalem ndimo.

⁵ Maka nema zo marumbu lâ lawea ñinde, ñine nga kamandi ñana kapilenzi kâ. Aku kinzi kalo-tawana tamâta ñinde sitavanzi kaiwanzi natunzi nde sikaima kapile lawea ku kayâti kalâ pa sâwa ñgane. Ñine nga maka rârâni kapare tukuma lâ sâwa ku kakai noña.

⁶ Noña marumbu lâ, ñine nga maka rârâni kaporo wisi-ara ne ñgua, aku kakâki wânga kulu. Anja kinzi nde sitaulo silâ pa nenzi luma luma.

Ñgua-tulâña tamâta Agabus itula ñgua pa Paulo lâ Sisaria lawea

⁷ Maka kakai wânga kapile Tair lawea, ñine nga kalâ lee katoa Tolemes lawea. Maka kaporo wisi-ara ne ñgua ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo lawea ñinde, aku kamo ndaina kunzi ikura kari taitu.

⁸ Aku mbwale kilo, ñine nga kapile Tolemes lawea ku kalâ lee katoa Sisaria lawea. Aku kalâ pa pâri-tamâta Pilip ne luma, ku kamo ndaina. Pilip nde tonje lâ kinzi tamâta lima kanañonzi rua ñinde muñga ñgu nenzi katonâña sipateanzi ñana sisukanzi Yesu ne pâri-tamâta.

⁹ Aku Pilip natu taine taipa ñapa simo, sikâe tia yo. Kinzi uru siporo situla Maro Kindeni kawa ñgua.

10 Maka kamo Sisaria laweani ikura zo pinde lâ, ñineŋga ŋgua-tulâŋa tamâta tonje ipile Judia tâno ku indue imâ Sisaria. Tamâta ñinde ŋa mine Agabus.

11 Imâ ipâŋga kuma lâ, ñineŋga ikai Paulo ne lalava mota ŋana ipu lâ kambwane kâ, aku ipa i tamwata kie wa mbalau kaika lâ. Ñineŋga iporo mine tu, “Koroani Sapâŋa ne ŋgua ikeno mine; ‘Kinzi Juda tamâta lâ Jerusalem lawea ma sipa lalava ñine warika mine nâ, ñineŋga ma sio lâ kinzi tinikoa mbaunzi ilo.’ ”

12 Maka kaloŋo ŋgua ñinde lâ, ñineŋga maka katavanzi tamâta simo lawea ñinde nde kaporo ŋgua kaika pa Paulo tu ma ilâ pa Jerusalem tia.

13 Taitu Paulo iporo taulo tu, “Ñana sâ kâ ŋga miki kakai tiŋa kazavaru ilonŋu kalonŋu, a? Naŋa apaveta warakâŋgu ilonŋu kalonŋu sondo lâ ŋana amo luma sakamao ilo. Aku apaveta sondo lâ ŋana amâte lâ Jerusalem lawea tona, ŋana aveta Maro Ñalae Yesu ŋa ipâŋga ñalae.”

14 Maka kakura tu kalele Paulo ne ilo-kalo ñinde, ande tia. Mine kala kapile nema ŋgua ñinde. Maka kaporo tu, “Ara, Maro Ñalae ma iveta papa ikura i tamwata ne pateâŋa mine.”

Paulo itula i tamwata parina panzi katonâŋa lâ Jerusalem lawea

15 Zo pinde ilâ lâ, ñineŋga maka kaluku lâ ŋana kapile lawea ñinde ku koka nzâla kakâki kalâ pa Jerusalem lawea kâ.

16 Kinzi kalo-tawana tamâta pinde lâ Sisaria lawea nde soka kuma kalâ, aku sikaima kalâ pa Nason ne luma. Nason nde Saiprus sia tamwata, aku i nanayoni ipâŋga kalo-tawana tamâta. I ilo tu maka ma kamo ne luma.

17 Ñineŋga kalâ lee kapâŋga Jerusalem, aku kinzi kalo-tawana tamâta lâ lawea ñinde ilonzi ara nâ sikaima kalâ kamo kunzi.

18 Aku wurita kilo, ñineŋga Paulo iyoka kuma kalâ ŋana kamora Yamesi kâ. Kinzi ŋgu nenzi katonâŋa rârâni nde sipasau lâ simo kuku Yamesi.

19 Paulo iporo wisi-ara ne ŋgua pinde panzi lâ, ñineŋga itapâri sondo nâ panzi ŋana vetâŋa rârâni Maro Kindeni muŋga isuka i ŋana iveta panzi tinikoa ŋgu tamâta.

Paulo ipono muli pa kinzi katonâŋa nenzi ŋgua, kala iveta mâsi tonje

20 Kinzi katonâŋa siloŋo Paulo ne ŋgua marumbu lâ, ñineŋga sipanea Maro Kindeni. Andeta siporo tu, “Nima-nambwe Paulo, kuloŋo ŋga. Kinzi Juda tamâta rârâ ñinde nde sipâŋga kalo-tawana tamâta marumbu lâ. Aku kinzi rârâni nde ilonzi ndo tu ma sipono muli pa Mose ne ŋgua tukuŋa.

21 Andeta muŋga, tamâta pinde sisowe ŋgua laŋeŋa lâ noko tini mine tu, ‘Paulo uru ipanananzi Juda tamâta simo ŋgu pinde ñgininzi ikura nia nia, aku uru ipainzi tu ma sipu mulinzi pa Mose ne ŋgua tukuŋa. I uru ipainzi tu, “Miki ma kavenzi natumi karaenzi ndimo. Miki ma kapaveta kuku mâsi siŋga ndimo.’ ”

22 Kala ñine kinzi tamâta ñinde ma siloŋo ŋgua tu noko kupâŋga lâ kala kumo Jerusalem. Mine nde kinda ma taveta mana.

23 Ara mbo, maka iloma patea tu noko ma kuveta mine; maka nema tamâta ŋapa simo ñai, aku kinzi muŋga sipa ŋgua kuku Maro Kindeni ŋana siveta mâsi tonje.

24 Noko ma kulâ kunzi tamâta ñinde, aku kupono muli pa mâsi ñinde situ siveta ŋana tininzi mbâra-mbâra kâ. Aku noko ma kuko nzâla panzi tona, ŋana patarawâŋa tamâta ma igiru kulumi pwau. Ambo noko ma kuveta mine, ande tamâta rârâni ma sisama tu ŋgua ñinde kinzi sisowe lâ noko tini nde laŋeŋa nâ. Kinzi ma sisama tu noko tamwata kala kupono muli mine nâ pa Mose ne ŋgua tukuŋa.

25 Anḡa kinzi kalo-tawana tamâta lâ tinikoa ḡgu, ande muḡga tanḡere ḡgua pinde lâ pepa tini ilâ panzi lâ. Kinda taporo pwataki panzi lâ ḡana ḡgua pâḡa muḡga taveta ḡinde. Kinda tapainzi tu ma sipakatonâ sondo, aku ma sika kâpwa ḡinde muḡga tamâta sipatarâwa panzi maro lanḡeḡa ndimo. Kinzi ma sinu see ndimo, ku ma sika simbi tamâta sipa ḡandola kaika kala imâte ḡinde ndimo. Aku ma sipalulua tininzi potomule ndimo." Kinzi katonâḡa siporo ḡgua ḡine pa Paulo.

26 Aku wurita kilo, ḡineḡga Paulo ikainzi tamâta ḡapa ḡinde ku ipaveta kuku mâsi ḡana tini mbârambâra kâ kunzi. Iveta mine lâ, ḡineḡga ilâ Maro Kindeni ne luma sapâḡa ilo aku iporo pwataki ḡana zo ndia nenzi mâsi ḡana tini mbârambâra kâ ma marumbu lâ. Iporo tu i ma itaulo lâ zoni ndaina ḡana iveta ne patarawâḡa ḡana kinzi tamâta ḡinde taitu-taitu.

Kinzi Juda tamâta sikai Paulo kaika lâ luma sapâḡa ilo

27 Mâsi ḡinde ne kari lima kanaḡo rua nde laiti ḡana marumbu kâ, ḡineḡga Juda tamâta pinde simora Paulo imo Maro Kindeni ne luma sapâḡa ilo. Kinzi tamâta ḡinde muḡga soka Esia tâno simâ. Kinzi simora Paulo, ḡineḡga sisowe tamâta râranî ilonzi kalonzi ku sikale Paulo kaika.

28 Kinzi sisarâwa tu, "Wa, miki Isrel tamâta ḡai, kasukama ḡga! Tamâta ḡine uru ilâ ikura nia nia ipanananzi tamâta râranî ḡana siveta 'a' pa nenda ḡgu wa nenda ḡgua tukuḡa wa luma sapâḡa ḡine wa. Andeta ḡinde nâ tia; ikainzi Grik tamâta pinde simâ luma sapâḡa ilo tona, aku mâsi ḡine iveta muso pa nia sapâḡa!"

29 Kinzi nenzi ḡgua ḡinde nde duvi mine; muḡga simora Trofimus, i Efesus lawea warika, imo kuku Paulo lâ Jerusalem lawea, aku situ

Paulo ikai Trofimus ilâ luma sapâḡa ilo.

30 ḡgua lanḡeḡa ḡinde ilâ ikura Jerusalem lawea ndoni, aku kinzi tamâta sipalilu simâ ku sinḡunu patu. ḡineḡga sikale Paulo kaika lâ luma sapâḡa ilo ku silae siyâti silâ pa nia yo. Siyâti silâ lâ, ḡineḡga walele nâ sisae luma sapâḡa ne nzâla giri lâ.

Zugu tamâta nenzi koipu ikai Paulo kaika

31 ḡgu ḡalae ḡinde nde siveta ḡana sipu Paulo pâta imâte kâ, aku ḡgua ilâ pa Rom zugu tamâta nenzi koipu. Sitapâri papa tu, "Ayo, tamâta râranî simo Jerusalem nde wisinzi nâna ku simandi ḡana sikai kazâḡa kâ!"

32 Koipu ilonḡo ḡgua ḡinde lâ, ḡineḡga walele nâ ikainzi zugu tamâta pinde sitavanzi nenzi katonâḡa, aku sipalilu sindue silâ panzi ḡgu ḡalae. Kinzi ḡgu matanzi kâki simoranzi zugu tamâta nenzi koipu ipalilu imâ kunzi zugu tamâta pinde, kala mbaunzi piti lâ Paulo tini, aku sipu kilo tia.

33 Zugu tamâta nenzi koipu nde ilâ panzi, ḡineḡga ionzi zugu tamâta pinde tu ma silâ sipa Paulo lâ wâlo kaika rua. ḡineḡga koipu ika-soḡanzi ḡgu mine tu, "Tamâta ḡine nde ea. Iveta mana pami."

34 Tamâta ḡgu ḡalae tina nde simo ndaina. Kinzi pinde nde sisarâwa siporo ḡgua kie tonḡe, anḡa pinde nde siporo ḡgua kaḡa tonḡe. Aku koipu ilonḡo nenzi ḡgua sondo tia, ḡana tu nia nduḡeḡa ḡalae. Mine kala ipainzi ne zugu tamâta tu ma sikai Paulo silâ warakanzi nenzi luma ilo.

35 Sikai Paulo silâ sipâḡga luma ne nzâla tini laiti, ḡineḡga mbalaunzi nâ sisuka i kâki, ḡana tu tamâta ḡgu ḡalae nde situ sipu i pâta imâte.

36 Aku ḡgu ḡalae ḡinde soka kunzi ku sisarâwa siporo kaika tu, "Kapu pâta imâte!"

Paulo iporo itula ne kalo-tawana ne duvi panzi Juda tamâta

³⁷ Kinzi zugu tamâta siveta nana sikai Paulo sio lâ nenzi luma ilo, andeta Paulo iporo Grik ngua pa nenzi koipu mine tu, “Nana ilongu tu aporo ngua pinde pano”. Koipu nde wisi motu iporo taulo tu, “Mana mana nga noko kuloŋo Grik ngua, a?”

³⁸ Nana atu noko nde Isip tamwata ninde munnga kumandi pwai kazâna pa Rom. Tiambo noko munnga pwainzi tamâta 4,000 kakai pila nalanala kalâ pa nia bilimu tonje, tiya?”

³⁹ Andeta Paulo itu lâ kawa tu, “Mine tia ndo. Nana nde Juda tamwatângu. Nana nana ipaguguana lâ Tarsus lawea lâ Silisia tâno, aku nanenngu lawea tina ninde na nde ipânga nalaie lâ. Nana ilongu tu aporo ngua mbuku taitu panzi tamâta ngu nîne.”

⁴⁰ Koipu nde isâu pa Paulo tu ma iporo panzi, ninenga Paulo imandi luma ne tete kulu ku mbalau kâki panzi tu ma kawanzi buu sitambira tananzi pa i kawa ngua. Kinzi rârâni nenzi ngua ne ndunenani marumbu lâ, ninenga Paulo iporo panzi lâ Hibru ngua.

22

¹ Paulo iporo mine tu, “Nana taingu-tata wa mama wukale, miki kalonjo nga. Nîne ma aporo ngua pwataki imâ pami mbo.”

² Ngu ninde nde silonjo Paulo iporo panzi lâ Hibru ngua, ninenga kawanzi buu nâ ku ndunenani marumbu ndo lâ. Ninenga Paulo iporo mine tu,

³ “Nana nde Juda tamwatângu. Nana ipaguguana lâ Tarsus lawea lâ Silisia tâno, andeta atumbu nalaie lâ Jerusalem lawea nîne. Aku Gamaliel ipanana nana sondo ndo nana kinda timbunda nenzi ngua tukuŋa rârâni. Mine kala nana uru apono muli sondo ndo pa Maro

Kindeni, itogo miki rârâni kala kaveta mine.

⁴ Nana munnga ayaulanzi tamâta ninde sipono muli pa Yesu ne ‘Nzâla’. Akai kazâna panzi taine wa tamâne wa, aku apa kenzi mbal-aunzi kaika akainzi alâ aonzi lâ luma sakamao ilo, nana kinzi sambara ma sipunzi pâta simâte.

⁵ Mao nâ, nenda patarawâna tamâta nalaie tavanzi nenda tamâta mbâna-mbâna rârâni nde sisama nana parinângu lâ. Kinzi rârâni sikura nana situla ngua nîne pwataki. Munnga, kinzi singere ngua pinde lâ pepa tini ilâ panzi ninzi-nambwe simo Damaskus lawea. Singere ngua nananzi Yesu ne kalo-tawana tamâta ninde munnga sipile Jerusalem ku sikâwa silâ pa Damaskus. Aku nana akai pepa ninde alâ pa Damaskus nana apanzi tamâta ninde kaika akainzi amâ Jerusalem, nana ma sikai nâna nana nenzi kalo-tawana kâ.”

Paulo itula i parina pwataki nana ipânga kalo-tawana tamâta

Pâri Tamâta 9:1-8, 26:9-18

⁶ “Nana ayoka alâ lee kari imâ ngini, aku apânga Damaskus lawea tini laiti. Ninenga walele nâ sinâla nalaie iyoka pa samba indue imâ ipane nana kaika lâ.

⁷ Nana patana ndue akeno tâno kulu, ninenga alonjo kawa ngua tonje ne sarawâna tonje imâ pana mine tu, ‘Saulo, Saulo, nana sâ kâ nga noko kuveta wurâta nana kuyaula nana, a?’

⁸ Ninenga aporo taulo tu, ‘Maro, noko nde ea.’ Aku Maro Nalaie ipai nana tu, ‘Nana nde Yesu Nasarete tamwatângu. Nana nde tamâtani nîne noko kuveta wurâta nana kuyaulana kâ.’

⁹ Kinzi tamâta simandi kuku nana ninde nde simora sinâla nâ, anga ngua iporo pa nana ninde, ande silonjo sondo ku sisama, ande tia.

¹⁰ Nana akasona mine tu, ‘Maro Nalaie, kala nîne nana ma aveta mana’. Aku Maro Nalaie ipaina

tu, 'Kumandi sânda ku pwoka kulâ Damaskus lawea ilo. Tamâta tonje imo lawea njinde, aku i ma iporo pano nana vetâja pinde apatea pano tu ma kuveta njinde.'

¹¹ Nana matângu amora tia, matângu leva-leva nâ, nana tu sinâla njalae njinde munja ipane nana kaika lâ. Mine kala nanengu tamâta sikai mbalaungu nâ situla nzâla pana, aku maka kalâ Damaskus lawea ilo.

¹² Aku tamâta tonje imo lawea njinde, i na mine Aninia. I uru ipono muli sondo ndo pa Mose ne ngua tukuja, aku kinzi Juda tamâta rârâni simo Damaskus lawea nenzi morâja tu i nde tamâta ara.

¹³ I nde imâ ipânga imandi tiningu laiti, njinnga ipaina tu, 'Ningu-nambwe Saulo, noko mata kumora kilo'. Aku lâ zo ndainani nâ nana matângu ara kilo amora i nao.

¹⁴ Njinnga Aninia iporo tu, 'Kinda timbunda nenda Maro Kindeni ipatea noko tu ma kusama i ne ilo-kalo. Aku ipatea lâ tu noko ma kumora Yesu, i Vetâja Sondo Warika, aku ma kulonjo i ne ngua lâ i tamwata kawa tona.

¹⁵ Noko ma kumo Yesu ne tamâta nana kutula i parina pwataki panzi tamâta rârâni. Noko ma kutula ngua pwataki panzi nana vetâja rârâni kumora wa kulonjo njinde.

¹⁶ Ayo, kala njine sâ tâ ikaino kaika, a? Kumandi sânda, aku kulili pâri ara ne lââ. Ambo noko ma kuno pa Yesu, ande i ma izavaru noko ne kiesaka piti lâ tini.' "

Maro Kindeni io Paulo ilâ nana itula pâri ara panzi tinikoa ngu

¹⁷ "Nana amo lee ku muli, njinnga ataulo amâ Jerusalem lawea kilo. Aku zo tonje amo Maro Kindeni ne luma sapâja ilo akai noja. Akai noja lee, njinnga mâsi tonje imâ ipânga pana, itogo ambipole mwasina.

¹⁸ Nana amora Maro Njalae, aku ipaina tu, 'Kupile Jerusalem walele nâ ku pwâwa kulâ. Ambo noko

ma kutula nana parinângu lâ lawea njine, ande kinzi ma ilonzi ara nana noko ne ngua, ande tia.'

¹⁹ Njinnga aporo taulo tu, 'Maro Njalae, kinzi tamâta njinde warakanzi sisama tu munja nana alâ pasauja ne luma rârâ ilolo nana apunzi tamâta njinde kalonzi tawana noko, aku aonzi lâ luma sakamao ilo tona.

²⁰ Munja kinzi sipu noko ne tamâta Setepana pâta imâte. Ina tamâta nana iporo itula noko parina kâ. Andeta lâ zoni ndaina nana warakângu amo kunzi, aku ilongu ara ndo nana nenzi vetâja njinde kâ. Aku nana warakângu akatona nenzi pasawaja, lâ zo njinde sipu i pâta imâte.'

²¹ Andeta Maro Njalae ipai nana tu, 'Noko kulâ. Nana ma ao noko kulâ panzi tinikoa ngu simo malawae njinde.' "

Rom zugu tamâta nenzi koipu ikatona Paulo

²² Kinzi Juda tamâta silonjo Paulo ne ngua ilâ imotu lâ njinde, njinnga kawanzi njalae sisarâwa mine tu, "Tapu pâta imâte! Ambo tamâta mine imo via, ande njinde nde ara tia ndo!"

²³ Kinzi wisinzi nâna njalae njinde, aku sisarâwa pwapwataki. Sikai nenzi pasawaja luandongo piti ku sipu tâno pa naj, sipu tâno pa naj. Aku sinzoro tâno gawura siliŋi kâki tona.

²⁴ Tia ku zugu tamâta nenzi koipu ipainzi ne tamâta tu ma sikai Paulo silâ nenzi luma ilo. Aku ipainzi tu ma sipalili i lâ mbilâo ku sikasonja nana ngu nenzi wisi-nâna njinde ne duvi kâ.

²⁵ Kinzi zugu tamâta wâlo nâ sipa Paulo kaika nana ma sipalili kâ, andeta ipai zugu tamâta nenzi katonâja tonje imandi wangira laiti mine tu, "Nana nde Rom lawea warakângu, aku miki nandai kao nana alâ pa ngua nia nga. Taitu njine miki katu kapalilina. Tiambo

Rom ne ngua tukuŋa isâu nana vetâŋa mine, tiya?"

²⁶ Zugu tamâta nenzi katonâŋa nde ilonjo Paulo ne ngua ninde lâ, ninenŋa ilâ iporo pa ne koipu. Aku ikasonja tu, "Kala nîne noko kutu kuveta mana, a? Tamâta nîne nde Rom lawea warika ma!"

²⁷ Ninenŋa koipu ilâ pa Paulo, aku ikasonja tu, "Noko kuporo pwataki pa nana nŋa. Noko nde Rom lawea warika, tiya?" Ande Paulo iporo taulo tu, "Nana atogo Rom tamwatâŋgu mine".

²⁸ Aku koipu iporo mine tu, "Nana munŋa ao mbaliŋa nŋalae ninde ilâ panzi tamâta nŋalanala, ninenŋa singere ngua lâ pepa tini tu nana lawea warika lâ Rom." Ande Paulo iporo taulo tu, "Nana aveta mine, ande tia. Nana mama nde Rom lawea warika sonde, aku nana nzâla ninde kâ nana apâŋga atogo Rom tamwatâŋgu mine."

²⁹ Paulo iporo mine, aku marumbu. Kinzi zugu tamâta walele nâ sio nenzi mbilâo ndue aku sipile Paulo silâ pa nia pinde. Aku nenzi koipu kala wisi motu mine nâ, nana tu Paulo nde itogo Rom lawea warika, andeta i munŋa ipa Paulo kaika koa tia nâ.

³⁰ Zugu tamâta nenzi koipu ninde nde ilo tu isama mine: nana sâ kâ nŋa kinzi Juda tamâta sisowe ngua lâ Paulo tini. Mine kala wurita kilo, ninenŋa ikai wâlo piti lâ Paulo tini, aku ipasupwa ilâ panzi patarawâŋa tamâta nŋalanala sitavanzi Juda nenzi tamâta mbâna-mbâna rârâni. Iporo kaika panzi tu ma sipasau kuku i. Simâ sipasau lâ, ninenŋa koipu ikai Paulo imâ ku ingunu imandi naonzi.

23

Paulo itula ngua pwataki panzi Juda tamâta nŋalanala

¹ Paulo nde mata ilea sonde panzi tamâta nŋalanala, ninenŋa iporo mine tu, "Ninŋu-nambwe wukale, lâ nia ndoyo, aku imâ lee ipâŋga

lâ zo nîne, ande nanenŋu vetâŋa rârâni ikeno nia yo lâ Maro Kindeni nao. Nana uru aveta ikura i ne pateâŋa mine, aku ilonŋu ara nana warakâŋgu nenŋu vetâŋa rârâni. Nana aveta vetâŋa tonŋe soki, ande tia."

² Iporo ngua mine lâ, ninenŋa patarawâŋa tamâta nŋalae Aninia ipainzi tamâta simandi Paulo tini laiti ninde tu ma siponza i kawa.

³ Andeta Paulo ipai tu, "Noko kutogo nŋumbi singa mine, karae nâ nde ara, nŋa ilo nde sâmbu! Maro Kindeni ma iponza noko mine nâ! Mao nâ, noko kusanŋona ngua nia nîne nana kulea pa nanenŋu vetâŋa, ikura Mose ne ngua tukuŋa itula mine; andeta noko tamwata kulaŋa kupole ngua tukuŋa, kala kusupwanzi tu siponza nana!"

⁴ Kinzi tamâta simandi Paulo tini laiti ninde nde sipai tu, "Wa, tiambo noko kutu kuporo soki pa Maro Kindeni ne patarawâŋa tamâta nŋalae, a?"

⁵ Ande Paulo iporo taulo tu, "Ninŋu-nambwe wukale, nana azizâla nana tamâta ninde tu i nde patarawâŋa tamâta nŋalae. Kinda nenda ngua tukuŋa ikeno lâ pepa tini mine tu, 'Noko ma kuporo soki pa noko tamwata nŋu nenzi koipu ndimo'. Ninde nâ nde nana asama lâ."

⁶ Paulo isama tu kinzi Juda tamâta pinde simo pasauŋa ninde nde lâ Sadyusi nŋu, nŋa pinde nde lâ Parisai nŋu. Mine kala isarâwa panzi tamâta nŋalanala mine tu, "Ninŋu-nambwe wukale, nana nde Parisai nŋu tamwatâŋgu! Mao nâ, Parisai nŋu nenzi vâsa kala nanani! Nana kalonŋu tawana tu Maro Kindeni ma muli ipanŋonzi tamâta rârâni lâ mateŋa nianzi simo vianzi kilo, aku nana duvi nîne kâ kinzi sio nana lâ ngua nia kala amo nŋai."

⁷ Paulo iporo mine lâ, aku walele nâ kazâŋa ipâŋga lâ pasauŋa nia. Kinzi Parisai tamâta nŋa kinzi

Sadyusi tamâta nde sipwa pwap-wataki mo rua, aku sipawa ngua.

⁸ Nana tu Parisai ngu uru kalonzi tawana tu kinzi mateŋa tamâta ma muli simandi simo vianzi kilo. Aku kalonzi tawana tu kinzi aŋelo wa koroani wa simo tona. Aŋga kinzi Sadyusi ngu kalonzi tawana mine, ande tia.

⁹ Mine kala nduŋeŋa ŋalae ipânga lâ pasauŋa nia. Kinzi Parisai ngu nenzi pananâŋa tamâta ŋana ngua tukuŋa kâ nde simandi ku siporo kaika tu, “Maka iloma patea tu tamâta ŋai iveta vetâŋa soki tonje tia. Tiambo koroani tonje tâku aŋelo tonje tâ itula ngua papa.”

¹⁰ Sipawa ngua lee, aku kazâŋa ipânga more-more ŋalae. Aku zugu tamâta nenzi koipu iruru tu kinzi ma sipakawea Paulo ku sitapa utu mo rua ma imâte. Mine kala ipainzi ne zugu tamâta tu ma sindue sikai Paulo sitapa piti lâ ngu ŋgininzi, ŋinenŋa ma sikai silâ warakanzi nenzi luma ilo.

¹¹ Siveta mine lâ, aku zoni ndaina, lâ mbo, ŋinenŋa Maro Nalae tamwata imâ imandi Paulo tini laiti ku ipai tu, “Kumandi kaika, aku kururu ndimo. Noko muŋga kutula naŋa parinâŋgu lâ Jerusalem lawea, aku Maro Kindeni ipatea tu noko ma kuveta mine nâ lâ Rom lawea tona.”

Kinzi Juda tamâta sipa ngua tu ma sipu Paulo pâta imâte

¹² Aku wurita kilo, kari ikâki lâ, ŋinenŋa Juda tamâta pinde sipasau ku sipa ngua lâ warakanzi nâ ŋgininzi. Siporo tu, “Kinda tapa ngua mine lâ Maro Kindeni nao; kinda ma taka tia wa tanu tia wa lee, ikura lâ zo ndia ma tapu Paulo pâta imâte.”

¹³ Kinzi tamâta kala siveta ngua pâŋa ŋinde kambwaŋenzi nde ipole tamâta rua (40).

¹⁴ Ninenŋa silâ panzi patarawâŋa tamâta ŋalaŋala ku siporo tu, “Maka muŋga kaveta ngua pâŋa kaika lâ Maro Kindeni nao tu ma

kaka kâpwa tonje tia lee, ikura lâ zo ndia ma kapu Paulo pâta imâte.

¹⁵ Mine kala maka kano pa miki katavanzi tamâta ŋalaŋala tu miki ma kapasupwa ilâ pa zugu tamâta nenzi koipu tu ma walele nâ ikai Paulo imâ pami. Ara ŋana miki ma kapai tu, ‘Maka iloma tu kasama Paulo ne ngua duvi sondo’. Aŋga maka nde ma kao ŋana i lâ nzâla. I ma imâ ipânga pami tia yo, ŋinenŋa ma kapu pâta imâte.”

¹⁶ Andeta Paulo numbaila tamâne tonje ilonjo ngua tu tamâta pinde ma simuna lâ nzâla ku ma sipu Paulo pâta imâte. Mine kala ilâ zugu tamâta nenzi luma ilo ku itapâri ngua ŋinde pa Paulo.

¹⁷ Ninenŋa Paulo isarâwa pa zugu tamâta nenzi katonâŋa tonje tu imâ, aku ipai tu, “Pwai tamâta limoa ŋai kulâ pa nemi koipu tamâta. I ilo ngua tini itu iporo papa.”

¹⁸ Mine kala tamâta ŋinde ikai lâlu ilâ pa nenzi koipu, aku ipai tu, “Paulo, ina tamâta ŋinde imo luma sakamao ilo, ande ino naŋa tu ma akai lâlu ŋai amâ pano. I ilo ngua tu iporo pano.”

¹⁹ Koipu nde ikai lâlu mbalau aku rua silâ pa nia ŋgaŋe, ŋinenŋa ika-sonja tu, “Noko ilo tu kuporo mana pa naŋa.”

²⁰ Ande lâlu ipai tu, “Kinzi Juda tamâta nde sipa ngua kaika tu ma wurita kilo, ŋinenŋa ma sino pano tu kuo Paulo ilâ panzi Juda nenzi tamâta ŋalaŋala. Kinzi ma silâŋe sipaino tu ilonzi tu sisama i ne ngua duvi sondo.

²¹ Taitu noko ma kusâu pa nenzi ngua ndimo. Nana tu tamâta pinde, kambwaŋenzi ipole tamâta rua (40), ande siveta ngua pâŋa lâ Maro Kindeni nao tu ma sika tia wa sinu tia wa lee, ikura lâ zo ndia ma sipu Paulo pâta imâte. Kala ŋine simuna simo nzâla ŋgaŋe sio ŋana i kâ. Kinzi sio tininzi ŋanano tu ma kusâu pa nenzi ngua.”

²² Ninenŋa koipu io lâlu ŋinde ilâ, aku itu kaika papa tu, “Noko ma

kutapâri pa tamâta tonje tu munja kumâ pana nana kutula ngua njine pana, mine ndimo.”

Zugu tamâta nenzi koipu io Paulo ilâ pa koipu njalae Feliks

²³ Njineŋga koipu njinde isarâwa panzi ne tamâta rua, aku ipainzi tu, “Miki rua ma kakainzi zugu tamâta kambwanjenzi tamâta njalae rua (200), sitavanzi zugu tamâta kambwanjenzi tamâta njato kanaŋo sanjo (70) uru sisanona hosi kumbunzi, anja zugu tamâta kambwanjenzi tamâta njalae rua (200) uru sikai ua. Kakainzi zugu tamâta rârâni njinde aku kaluku nana kapile lawea njine lâ njine mbo, kari tai lima kanaŋo njapa, aku kalâ pa Sisaria lawea.

²⁴ Aku kapateanzi hosi pinde pa Paulo tona, nana i kala ma isanona kumbu. Kakai Paulo sondo nâ kalâ pa koipu njalae Feliks.”

²⁵ Njineŋga zugu tamâta nenzi koipu injere ngua pinde lâ pepa tini mine tu,

²⁶ “Nana Klodius Lisias angere ngua njine imâ pa noko tamâta njalae, koipu Feliks. Kari ara.

²⁷ Kinzi Juda tamâta munja sikale tamâta njine kaika, nana ma sipu pâta imâte. Andeta nana aloŋo pâri tu i nde itogo Rom lawea warika, kala akainzi nanenju zugu tamâta pinde ku kalâ kakai i piti lâ mbaunzi ilo.

²⁸ Nana ilonju tu asama mine; mana mana nja kinzi sisowe ngua lâ i tini. Mine kala akai i alâ apasau kunzi Juda nenzi tamâta njalanala.

²⁹ Akasonanzi lâ, njineŋga asama tu kinzi sisowe ngua lâ i tini nana warakanzi nâ nenzi ngua tukuŋa. Andeta i munja iveta vetâŋa soki tonje, ikura nana ma ao ilâ luma sakamao ilo ku apu pâta imâte, ande tia.

³⁰ Andeta aloŋo ngua tu tamâta pinde sipavea nâ ku sipa ngua tu ma sipu i pâta imâte. Mine kala ao i imâ walele nâ pano. Aku aporo ngua kaika panzi tamâta njinde munja sisowe ngua lâ i tini tona. Nana

apainzi tu ma silâ siporo nenzi ngua pwataki lâ noko nao, nana noko ma kusama ngua njinde ne duvi. Nanenju ngua kala imâ imotu lâ njine.” Koipu injere ngua mine lâ pepa tini.

³¹ Kinzi zugu tamâta sipono muli pa nenzi koipu kawa ngua, aku mboni ndaina sikai Paulo silâ lee sipannga Antipatris lawea.

³² Aku wurita mboyo, njineŋga zugu tamâta pinde sipilenzi ku sitaulo silâ pa nianzi kilo. Anja zugu tamâta uru sisanona hosi kumbunzi njinde simbonzi nâ nde sikai Paulo silâ pa Sisaria lawea.

³³ Kinzi silâ lee sipannga Sisaria lâ, njineŋga pepa silua koipu njalae, aku sio Paulo lâ i mbau ilo.

³⁴ Koipu njalae nde ipono pepa marumbu lâ, njineŋga ikasona Paulo tu, “Noko ne lawea tina nde ikeno lâ tâno ndia.” Ande Paulo ipai tu, “Nanenju lawea tina ikeno lâ Silisia tâno.”

³⁵ Njineŋga koipu iporo tu, “Ara. Mambo kinzi tamâta situ sisowe ngua lâ noko tini njinde nde simâ sipannga nja, njineŋga ma aloŋo noko ne ngua.” Aku io Paulo lâ luma sakamao ilo, lumani njinde ikeno koipu njalae Herot ne luma ilo.

24

Kinzi Juda tamâta njalanala sio Paulo ilâ pa ngua nia

¹ Kari lima ilâ lâ, njineŋga patarawâŋa tamâta njalae Aninia indue imâ Sisaria lawea, itavanzi Juda nenzi katonâŋa pinde nja tamâta tonje, i nâ mine Tertulus. Tertulus uru iveta wurâta nana ikai tamâta kawanzi ngua itula pwataki lâ ngua nia. Kinzi njinde rârâni simâ nana ma simandi koipu nao sisowe ngua lâ Paulo tini.

² Koipu njalae nde isarâwa panzi zugu tamâta tu sikai Paulo imâ imandi naonzi, njineŋga Tertulus iporo isowe ngua lâ Paulo tini. Iporo tu, “Tamâta njalae Feliks, noko uru kuvila maka Juda tamâta sondo ndo.

Mine kala maka kamo ara nâ, aku kazâna tonje isânda kuluma, ande tia. Noko ne ilo-kalo ara ninde nde isukano nana kuveta vetâna ara nâ lâ nia nîne.

³ Mine kala maka rârâni iloma ara ndo, aku ikura zo zo kawama ndanje nalaie imâ pa noko Feliks, noko tamâta ara ndo.

⁴ Taitu nana tiningu pwâka tu akaino kaika ikura zo luandondo. Nana ano pano tu kuveta kie ara pama, aku kutambira tana pa nema ngua mbuku taitu nâ.

⁵ Maka kamora tamâta nai tu i tamâta nana iveta vetâna potomule kâ. I uru iveta wisi-nâna ku ikai kazâna panzi Juda tamâta rârâni simo nia ndoni lâ tâno kulu. I uru ikai poe pa ngu tonje, nanzi mine 'Nasarete ngu'. Munja ngu ninde sitoto maka nema ngu pwapwataki ku simo ngu tonje.

⁶ Andeta ninde nâ tia; tamâta nai itogo tu iveta potomule lâ Maro Kindeni ne luma sapâna tona. Mine kala maka kakale kaika lâ. [Maka iloma tu kao ilâ pa warakama nema ngua nia, ikura nema ngua tukuja itula mine.

⁷ Andeta tia. Zugu tamâta nenzi koipu Lisias imâ ipânja, aku iporo ngua kaika pama ku itapa tamâta nîne sanjema.

⁸ Aku ipaima tu, 'Ambo tamâta tonje itu isowe ngua lâ tamâta nîne tini, ande i ma ilâ imandi Feliks nao'.] * Mine kala koipu nalaie, ambo noko tamwata ma pwasona i, ande ma kusama tu ngua rârâni kala maka kasowe lâ i tini nîne, ande mao kanao." Tertulus iporo ngua mine pa Feliks.

⁹ Ninenga kinzi Juda tamâta sisuka Tertulus ne ngua ninde, aku kinzi kala sisowe ngua kie taituni lâ Paulo tini. Siporo pwataki tu, "Ngu ninde rârâni nde mao nâ".

Paulo itula ngua pa Feliks

* **24:8** 6-8 Nia ndoyo, ngua nîne kala ikeno ngumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonje ipânja lâ muli nde isenje ngua nîne ilâ kuku ngua ikeno munja.

¹⁰ Ninenga koipu nalaie isowe mbalau pa Paulo tu ma imandi iporo ngua kâ. Aku Paulo imandi ku iporo tu, "Nana asama tu noko uru kuveta ngua sondo panzi Juda ngu ikura mbwera rârâ ilâ lâ. Mine kala ilonju ara nâ nana aporo nanengu ngua pwataki pano.

¹¹ Ambo noko ma pwasonanzi tamâta nai, ande noko tamwata ma kusama tu nanengu ngua nîne nde mao; munja, kari sanjo kanao rua wanai ilâ lâ, ande nana akâki alâ pa Jerusalem nana awânji apanea Maro Kindeni kâ.

¹² Kinzi Juda tamâta nai nandai simora nana aporo apawa ngua kunzi tamâta pinde lâ luma sapâna ilo nga. Aku nandai simora nana aveta wisi-nâna panzi tamâta lâ luma nana pasauja kâ ilo wa lawea ilo nga.

¹³ Aku ngua kala nîne sisowe lâ tiningu lâ noko nao, ande sikura nana situla pwataki pano tu ngua nîne nde mao, ande sikura tia.

¹⁴ Taitu nana ma atula ngua tonje pwataki pano. Mao nâ, nana apono muli pa 'Nzâla' ninde kinzi warakanzi uru siporo tu 'nzâla lanja'. Aku uru awânji apanea maka timbuma nenzi Maro Kindeni ikura nzâla ninde ne mâsi. Nana kalonju tawana ngua wa vetâna ndia rârâni iyoke Mose ne ngua tukuja, aku kalonju tawana ngua rârâni kinzi ngua-tulâna tamâta munjâna singere lâ pepa tini ninde tona.

¹⁵ Nana kalonju tawana Maro Kindeni, aku uru ao tiningu pa i tu ma ipanonzi tamâta munja simâte ninde lâ mateja nianzi, kinzi saka wa ara wa. Aku kinzi tamâta nai kala kalonzi tawana mine nâ.

¹⁶ Mine kala ikura zo zo, nana apakatona warakângu nenju vetâna sondo, nana ma amo ilonju mbâra-mbâra, nanengu soki tonje tia lâ Maro Kindeni nao anja lâ

tamâta naonzi tona.

17 Munğa, naņa apile Jerusalem lawea ku amo nia pinde ikura mbwera pinde. Ninenğa ataulo amâ kilo panzi warakângu nenğu ngu, nana ma awae mbaliņa pinde panzi sugorai tamwatanzi, aku nana ma aveta patarawâņa pinde tona.

18 Naņa amâ apânga Jerusalem lawea lâ, ninenğa apaveta kuku Juda nenzi mâsi nana tini mbâra-mbâra kâ. Marumbu lâ, ninenğa alâ luma sapâņa ilo nana awae mbaliņa ninde ku aveta patarawâņa. Mine kala lâ zo ninde kinzi simora naņa amo luma sapâņa ilo, ande soki tonje ikeno tiningu, ande tia. Naņa nandai akainzi tamâta rârâ simâ simo kuku naņa nğa, aku nandai aveta ndunęa kaņa-kaņa nğa.

19 Andeta Juda tamâta pinde munğa soka pa Esia tâno simâ, ande sikai kazâņa pa naņa. Ambo kinzi simo nai kuku kinda tâ, ambo situ sisowe ngua lâ naņa tiningu tâ, ande ara nana ma nîne siyâti simâ pa nia yo lâ noko nao. Andeta tia, kinzi nandai simâ nğa.

20 Mine kala ara nana kinzi tamâta nai warakanzi ma situla ngua pano. Munğa, lâ zo ninde amandi Juda tamâta nalanala naonzi, ande kinzi simora naņa aveta vetâņa soki ndia, a?

21 Andeta naņa asama tu lâ zoni ndaina, ande naņa aporo ngua taitu nâ kala simora tu ngua soki. Naņa amandi naonzi ku asarâwa mine tu, 'Naņa kalongu tawana tu Maro Kindeni ma muli ipanonzi tamâta rârâni lâ mateņa nianzi simo vianzi kilo, aku nana duvi nîne kâ kinzi sio naņa lâ ngua nia kala amo nai.' " Paulo iporo ngua mine pa Feliks.

22 Feliks nde isama sondo ndo nana kalo-tawana tamâta nenzi ilokalo wa mâsi wa. Mine kala itoto kinzi Juda tamâta nenzi ngua, aku ipainzi tu, "Mwanga nğa. Mambo zugu tamâta nenzi koipu Lisias indue imâ nğa, ninenğa ma aveta

nemi ngua sondo."

23 Ninenğa Feliks ipainzi zugu tamâta nenzi katonâņa tu ma ikai Paulo ilâ io lâ luma sakamao ilo. Taitu i nandai itu kaika nana Paulo nğa. Isâu panzi Paulo ninambwe tu ma simâ sivila i nana kekekele pinde kâ.

Feliks ikai Paulo kaika lâ luma sakamao ilo ikura mbwera rua

24 Zo pinde ilâ lâ, ninenğa Feliks ikai kaiwa Drusila, aku kinzi rua silâ pa ngua nia kilo. Drusila nde Juda taine. Feliks itu ilonjo Paulo ne ngua pinde. Mine kala ipasupwa ilâ pa Paulo tu ma imâ. Paulo imâ lâ, ninenğa itula nzâla pwataki nana tamâta ma sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Yesu Kirisi kâ.

25 Paulo iporo itula ngua nana kinda ma mulinda pa mâsi sakamao ku tapaveta kuku vetâņa ara nâ. Aku itula ngua nana Maro Kindeni ne zo nana ma ipare nia panzi tamâta rârâni nana nenzi vetâņa kâ tona. Paulo iporo ngua mine lâ, aku Feliks iruru pâta kanojo. Ninenğa ipai Paulo tu, "Nîne ikura lâ! Kala nîne noko kulâ. Ambo nanenğu zo tâ lâ muli, ninenğa ma asarawano kumâ kilo."

26 Aku Feliks nde io tini nana kekekele pinde tona. Ilo tu Paulo ma mbumbu pinde ilua tona, nana i ma iyaute Paulo ilâ. Mine kala zo rârâ ipasupwa pa Paulo tu imâ, aku kinzi rua siporo nenzi ngua.

27 Andeta Feliks ilo tu ma ipu kinzi Juda tamâta tininzi. Mine kala ipile Paulo imo luma sakamao ilo nâ. Simo lee mbwera rua ilâ lâ, ninenğa Porsius Festus ipânga ikai Feliks nia.

25

Paulo ino tu Koipu Nalae Kaisara ma ilonjo i ne ngua

1 Koipu Festus imâ ipânga Judia tâno nana ma ikai koipu pa nia ninde. Imo Sisaria lawea ikura kari nato lâ, ninenğa ipile ninde ku ikâki ilâ pa Jerusalem lawea.

2 Nînennga kinzi patarawânga tamâta nalanala sitavanzi Juda nenzi katonânga pinde nde silâ pa Festus tu ma sisowe ngua lâ Paulo tini.

3 Kinzi sino kaika papa mine tu, "Kusukama tâ, aku kuo tamâta nînde ilâ pa Jerusalem". Kinzi ilonzi tu ma simuna lâ nzâla ngeke ku ma sipu Paulo pâta imâte.

4 Aku Festus itu lâ kawanzi tu, "Ayo, Paulo imo luma sakamao ilo lâ Sisaria lawea, aku tini nâ ma nana warakângu ataulo alâ lawea nînde.

5 Mine nde ara nana nemi tamâta nalanala pinde ma soka kuna kandue kalâ. Ambo tamâta nînde munnga iveta vetânga soki tonje tâ, ande miki ma kaporo nemi ngua pwataki lâ ngua nia."

6 Festus imo kunzi ikura sânda taitu wanai marumbu lâ, nînennga indue ilâ Sisaria lawea. Aku mbwale kilo, nînennga ilâ isanona ngua nia ku ipainzi ne zugu tamâta tu ma sikai Paulo simâ.

7 Paulo imâ ipânga lâ, nînennga Juda tamâta nalanala kala munnga sipile Jerusalem simâ nînde, ande simandi sinje Paulo lâ. Aku sisowe ngua malia rârâ nînde lâ Paulo tini, andeta sikura nana situla pwataki tu nenzi ngua nînde nde mao, ande tia.

8 Sisowe ngua mine lee marumbu lâ, nînennga Paulo iporo ngua taulo panzi mine tu, "Nana nandai alana apole Juda nenzi ngua tukuja nga. Aku nandai aveta vetânga soki tonje lâ luma sapânga ilo nga. Aku nandai aveta vetânga soki tonje Koipu Nalae Kaisara munnga indi kaika nana nga."

9 Festus itu iveta kie ara panzi Juda tamâta. Mine kala ikasona Paulo tu, "Noko ilo tu ma kulâ Jerusalem, tiya? Ambo noko ilo mine, ande ma alonjo ne ngua lâ Jerusalem."

10 Andeta Paulo ipai Festus tu, "Ayo, noko pwai Koipu Nalae Kaisara ndamwa kumâ kala kumo ngua nia nîne. Aku lumani naina nâ nde nia sondo nana atula

nanenngu ngua. Noko tamwata kusama tu nana nandai aveta vetânga soki tonje panzi Juda tamâta nga.

11 Ambo nana munnga aveta vetânga soki tonje, ande ara nana zugu tamâta ma sipu nana pâta amâte, ikura Rom nenzi ngua tukuja itula mine. Andeta tia. Taitu kulojo nga; ambo kinzi Juda tamâta nîne sisowe ngua lanje nâ lâ tiningu, ande tamâta tonje ikura nana io nana alâ kinzi mbaunzi ilo, ande tia ndo kanao. Nana ano tu Koipu Nalae Kaisara tamwata i simbo nâ ma ilonjo nanenngu ngua!"

12 Paulo iporo ngua mine lâ, nînennga Festus iporo ngua kunzi ne sukânga tamâta. Siporo lâ, nînennga Festus ipai Paulo tu, "Noko kuno tu Koipu Nalae Kaisara simbo nâ ma ilonjo noko ne ngua. Ande ara, noko ma kulâ kumandi Kaisarani ne ngua nia lâ Rom lawea. Kala naina."

Festus iporo kuku Agripa nana Paulo kâ

13 Zo pinde ilâ lâ, nînennga Rom ne koipu tonje, i na mine Agripa, ikai kaiwa Bernaisi aku kinzi rua simâ pa Sisaria lawea nana ma simora Festus wa siporo wisi-ara ne ngua papa wa.

14 Kinzi rua simo Sisaria ikura zo luandondo. Mine kala Festus itapâri pa Agripa nana Paulo kâ. Iporo tu, "Tamâta tonje imo nai, munгани Feliks io imo luma sakamao ilo.

15 Munnga, zo tonje nana alâ amo Jerusalem lawea, aku patarawânga tamâta nalanala sitavanzi Juda nenzi katonânga nde sisowe ngua lâ tamâta nînde tini ku sino tu nana ma nana nalae nînde alua.

16 Andeta apainzi mine tu, 'Maka Rom nema mâsi nde mine; maka tinima pwaka tu ma nana kalua tamâta tonje walele nâ. Tamâta nînde ma imandi munnga lâ ngua nia, nînennga tamâta ea wisinzi nana papa ma simandi i nao ku sisowe ngua lâ tini. Nînennga i ne zo keno nana ma ipatula tamwata ne ngua

pwataki nana vetâna ndia kinzi sitalea i nana ninde.'

¹⁷ Nana aporo ngua mine lâ, ninenga kinzi Juda tamâta nalanala sindue simâ nîne kuku nana. Aku nana amo songo, ande tia. Mbwale kilo, ninenga asanona ngua nia ku apainzi tu sikai tamâta ninde simâ.

¹⁸ Ninenga Juda tamâta ninde simandi nana sisowe ngua lâ i tini. Nana atu ma situla ngua pwataki nana vetâna soki tonje munja iveta tâ. Andeta tia.

¹⁹ Kinzi sipawa ngua kuku i nana Juda nenzi mâsi nana sipanea nenzi maro kâ. Aku siporo ngua nana tamâta tonje tona, i na mine Yesu, i munja imâte lâ, andeta Paulo iporo tu tamâta ninde imandi sânda lâ kala imo via kilo.

²⁰ Nana ilongu tu asama ngua ninde ne duvi, andeta nzâla tonje nana akai ilo-kalo nana vetâna mine kâ, ande tia. Mine kala akasona i tu, 'Noko ilo tu ma kulâ Jerusalem, tiya? Ambo noko ilo mine, ande ma alonjo ne ngua lâ Jerusalem.'

²¹ Andeta Paulo iporo taulo tu, 'Nana ilongu tu ma amo luma sakamao nîne nâ ilo lee, ikura lâ zo ndia Koipu Nalae Kaisara tamwata ma ilonjo nanengu ngua sonde.' Mine kala nana apa ngua tu i ma imo luma sakamao ilo, aku mwanga nga nana ma ao i ilâ pa Kaisara."

²² Festus iporo ngua nîne lâ, ninenga Agripa ipai tu, "Nana ilongu tu ma nana warakangu alonjo tamâta ninde ne ngua." Aku Festus iporo taulo tu, "Ara, ma wurita nga ma kulonjo i ne ngua."

²³ Simo lee ku wurita kilo, ninenga Agripa ku Bernaisi rua sipasawa koipu nenzi pasawana wa singâra arara nâ, aku silâ pa ngua nia sitavanzi zugu tamâta nenzi koipu anga lawea ninde ne tamâta mbâna-mbâna. Sisasona ngua nia lâ, ninenga Festus ipainzi ne zugu tamâta tu ma sikai Paulo simâ.

²⁴ Ninenga Festus ipainzi tamâta nalanala tu, "Koipu Agripa, anga

miki tamâta rârâni kala kamo nîne, miki matami kamora tamâta ndai. Munja, kinzi Juda tamâta rârâni simo Jerusalem lawea wa Sisaria lawea nde sisowe ngua lâ i tini lâ nana naongu. Aku kawanzi nalae sisarâwa kaika pana tu ma apu i pâta imâte. Kinzi tininzi pwâka tu i ma imo via.

²⁵ Ambo taitu nana asama tu i munja iveta vetâna soki tonje, ikura nana ma ao lâ zugu tamâta mbaunzi ilo nana ma sipu pâta imâte kâ, ande tia. Andeta i tamwata ino kaika tu Koipu Nalae Kaisara simbo nâ ma ilonjo i ne ngua. Mine kala ilongu patepa tu ma ao ilâ pa Rom lawea.

²⁶ Nana aroto nana ngua kanao pinde nana i kâ, nana ma angere lâ pepa tini ao ilâ pa nenda Koipu Nalae Kaisara. Andeta tia. Koipu Agripa, nana duvi nîne kâ kala nîne akai tamâta ninde imâ imandi noko nao, aku imandi miki tamâta rârâni naomi tona. Nana ilongu tu kinda ma tatambira tanânda sonde pa i ne ngua, nana ma akai ngua kanao pinde angere lâ pepa tini.

²⁷ Ambo nana ma akai tamâta tonje munja imo luma sakamao ilo, aku ao ilâ pa koipu tonje, ande ninde ara. Taitu ara nana angere ngua pinde lâ pepa tini nana atula i ne vetâna soki pwataki tona. Ambo nana ma aveta mine tia, ande ninde ma ara kona tia." Festus iporo ngua mine.

26

Paulo iporo ipatula i tamwata parina pwataki pa Koipu Agripa

¹ Ninenga Koipu Agripa ipai Paulo tu, "Ara mbo, kala nîne kuporo noko tamwata ne ngua". Mine kala Paulo mbau kâki itogo panzi tamâta nalanala, aku iporo mine tu,

² "Koipu Agripa, kala nîne nana ma aporo ngua pano nana ngua rârâni kinzi Juda tamâta munja sisowe lâ tiningu. Nana ilongu ara

ndo nana atula nanenngu ngua njine lâ noko nao,

³ nana tu noko kusama pâta nana maka Juda ngu nema mâsi ndoni wa ngua rârâni uru kapawa wa. Mine kala ano pano tu ma kulojo nanenngu ngua sondo, aku kulelea nanenngu ngua njine walele ndimo.

⁴ Munyani, lâ zo njinde naña lâlu kiri-mwata yo ku amo warakânngu nenngu tâno, aku imâ lee ipânnga lâ zo njinde naña amo lâ Jerusalem lawea, ande nanenngu vetâña rârâni nde ikeno nia yo lâ Juda tamâta rârâni naonzi.

⁵ Nia ndoyo kinzi sisama naña kilalânngu marumbu lâ. Ambo ilonzi tu siveta mine, ande sikura nana situla parinânngu pwataki sondo ndo. Kinzi sisama tu naña munyani apono muli pa Parisai ngu nenzi vetâña. Kinzi tamâta lâ Parisai ngu uru sipaveta sondo ndo kuku Mose ne ngua tukuña rârâni, aku ngu tonje ipolenzi Parisai ngu nana soka ngua tukuña muli kâ, ande tia ndo.

⁶ Naña kalonngu tawana Maro Kindeni, aku i munnga ipa ngua kunzi timbuma tu ma isupwa Pavilâña Tamâta imâ. Naña kalonngu tawana ngua pânja njinde, aku nana duvi njinde kâ kala njine amo ngua nia njine.

⁷ Maka Juda tamâta nema ngu kambwanema sañao kanajoma rua, aku maka rârâni uru kapanea Maro Kindeni ikura kari wa mbo wa. Koipu Nalae, maka rârâni uru kao tinima nana ngua pânja njinde ne kanajo, aku nana duvi njinde kâ kinzi sisowe ngua lâ tiningu.

⁸ Miki tamâta pinde uru kaporo tu, 'Maro Kindeni ikura nana ipañonzi tamâta lâ matera nianzi simo vianzi kilo, ande tia.' Ayo, nana sâ kâ nga ilo-kalo mine ikeno pami, a?

⁹ Munnga, naña warakânngu kala ilonngu pateo tu ambo ma amandi kaika nana azavaru Yesu Nasarete Tamwata na, ande njinde ma ara.

¹⁰ Aku naña aveta mine nâ lâ Jerusalem lawea. Akai patarawâña tamâta nalanala ndamwanzi, njinennga alâ akainzi tamâta rârâ munnga sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Yesu, aku aonzi lâ luma sakamao ilo. Aku asâu tu ma sipunzi pâta simâte nana nenzi kalo-tawana njinde kâ.

¹¹ Ikura zo rârâ naña alâ luma nana pasauña kâ ilo ikura lawea lawea, aku aveta malia panzi kalo-tawana tamâta. Zo pinde aveta ruruña panzi ku apainzi tu ambo ma siporo ngua pavaligiña pa Maro Nalae Yesu tia, ande ma apunzi. Andeta njinde nâ tia; naña wisingu nâna nalae njinde panzi, ande kala atangulanzi alâ lee apânnga lawea pinde ikeno tâno mala-malawae."

Paulo itapâri nana zo njinde io ne kalo-tawana ilâ pa Yesu

Pâri Tamâta 9:1-18, 22:1-16

¹² "Mine kala zo tonje naña akai patarawâña tamâta nalanala ndamwanzi, aku siona ayoka alâ pa Damaskus lawea.

¹³ Koipu nalae, naña ayoka lee ku kari imâ ngini, njinennga matânngu ilâ amora sinâla tonje iyoka pa samba indue imâ ipane nia pâta lâ. Sinâla njinde nde ipole kari ne sinâla marumbuni lâ. Sinâla imâ ipânnga ipane naña tavanzi tamâta soka kuna njinde.

¹⁴ Maka rârâni patama kandue tâno kulu, njinennga alonjo kawa ngua tonje imâ pana lâ Hibru ngua mine tu, 'Saulo, Saulo, nana sâ kâ nga kuveta wurâta nana kuyaula naña, a? Njinde itogo noko mbau kupu kekeleke tonje mata ikeno tini, kala nâna kulua tamwata.'

¹⁵ Njinennga naña akasona tu, 'Maro, noko nde ea.' Aku Maro Nalae iporo tu, 'Naña nde Yesu. Naña nde tamâtani njine noko kuveta wurâta nana kuyaulana kâ.

¹⁶ Ayo, kumandi sânda. Naña amâ apatua pano nana duvi njine kâ; naña apateano tu ma kuveta wurâta pa naña. Aku noko ma kutula ngua pwataki panzi tamâta nana vetâña

ɳinde naɳa muɳga atula pano, aku ɳana vetâɳa pinde ma muli atula pano tona.

¹⁷ Mwaɳga ɳga kinzi tamâta lâ noko tamwata ne ɳgu wa tinikoa ɳgu wa, ande ma sikai kazâɳa pano. Andeta naɳa ma akaino piti lâ mbaunzi ilo. Naɳa asupwano tu ma kulâ panzi,

¹⁸ ɳana kuveta matanzi pareɳge. ɳineɳga kinzi ma sipu mulinzi pa kondoma, aku ma sipalele simâ pa sinâla. Kinzi ma sipile Sadana ne walo kaika, aku ma simâ pa Maro Kindeni. Mine kala naɳa ma azavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi, aku kinzi ma simo nanenɳu tamâta, sitavanzi tamâta ndia rârâni kalonzi tawana naɳa kala sipâɳga mbârambâra.' Maro ɳalae iporo ɳgua mine pa naɳa."

Paulo itapâri pa Agripa ɳana wurâta i muɳga iveta pa Maro Kindeni

¹⁹ "Koipu Agripa, naɳa tanɳɳu kaika ɳana ɳgua aloɳo lâ samba ne mâsi kaika ɳinde, ande tia ndo.

²⁰ Naɳa amandi ku atula ɳgua pwataki muɳga panzi tamâta simo Damaskus lawea mine tu, 'Miki ma kapile nemi kiesaka ku kapalele ilomi kalomi ilâ pa Maro Kindeni. Aku kapaveta kuku vetâɳa ara nâ, ɳana ɳinde ma itula panzi tamâta tu miki kapalele ilomi kalomi mao nâ.' Aku muli, ɳineɳga atula ɳgua kaɳa taituni panzi tamâta simo Jerusalem lawea aɳga lâ lawea ndoni ikeno Judia tâno. ɳineɳga atula ɳguani ndaina panzi tamâta lâ tinikoa ɳgu tona.

²¹ Andeta kinzi Juda tamâta sikai kazâɳa pa naɳa ɳana nanenɳu ɳgua ɳinde kâ. Aku sikaina kaika lâ Maro Kindeni ne luma sapâɳa ilo, aku ilonzi tu ma sipu naɳa pâta amâte.

²² Ambo taitu Maro Kindeni ivilana lee amâ apâɳga lâ zo ɳine. Mine kala ɳine amandi ɳai atula ɳgua pa miki rârâni, miki tamâta ɳalanala wa miki tamâta kaa nâ

wa. Naɳa ɳandai atula ɳgua kaɳa wasaseki ɳga. Naɳa atula ɳgua ɳana vetâɳa ɳinde kinzi ɳgua-tulâɳa tamâta kuku Mose muɳgani siporo tu ma muli ipâɳga.

²³ Kinzi muɳga siporo tu, 'Kirisi ma ikai nâna ku ma imâte. ɳineɳga i ma imuɳga panzi tamâta rârâni ɳana imandi lâ mateɳa nianzi imo via kilo. I ma itula ɳgua panzi i tamwata ne ɳgu Isrel, sitavanzi tinikoa ɳgu. Aku ɳgua ɳinde ma isinala ilonzi kalonzi itogo sinâla mine.' "

Paulo ilo tu Koipu Agripa ma kalo tawana Yesu

²⁴ Paulo iporo ɳgua mine lâ, ɳineɳga Festus isarâwa kaika mine tu, "Opopo, Paulo, noko kupâɳga kapa lâ! Noko kupoɳo pepa rârâ ɳinde, ande kala noko ne ilo-kalo ɳinde ivetano kupâɳga kapa lâ."

²⁵ Andeta Paulo iporo taulo tu, "Tamâta ɳalae Festus, naɳa nde kapa tia. Naɳa ilonɳu kalonɳu ara aporo ɳgua mao nâ.

²⁶ Koipu Agripa isama nanenɳu ɳgua ɳine ne duvi marumbu lâ. Mine kala akura tu aporo ɳgua pwataki papa i. Vetâɳa ɳinde rârâni ɳandai ikeno paveâɳa ɳga. Mine kala nanenɳu morâɳa tu i isama ɳgua ɳine ne duvi lâ."

²⁷ Paulo iporo ɳgua mine lâ, ɳineɳga ikasona Koipu Agripa mine tu, "Koipu ɳalae, tiambo noko kalo tawana kinzi ɳgua-tulâɳa tamâta nenzi ɳgua, tiya? Naɳa asama tu noko kalo tawana nâ."

²⁸ Andeta Agripa ipai Paulo tu, "Ayo, tiambo noko kutu kusowe naɳa ilonɳu kalonɳu ikura zo mbwana-mbwana nâ, ɳineɳga ma kalonɳu tawana Yesu, a?"

²⁹ Aku Paulo iporo taulo tu, "Zo mbwana-mbwana nde ara, aku zo luandondo nde ara wa. Naɳa ano pa Maro Kindeni tu noko ma kupâɳga kutogo naɳa mine. Aku ano tu kinzi tamâta rârâni ɳai kala ma sipâɳga sitogo naɳa tona, kinzi ɳine kala silonɳo nanenɳu ɳgua. Taitu naɳa

tingingu pwâka tu wâlo kaika ma ikeno miki tinimi, itogo kala ñine ikeno tiningu mine.”

³⁰ Paulo iporo mine lâ, ñinennga Agripa, nga Festus, nga Bernaisi, sitavanzi tamâta ñinde simo kunzi, ande kinzi rârâni simandi.

³¹ Siyâti silâ pa nia yo, ñinennga siporo ñgua imâ warakanzi nâ ñgininzi mine tu, “Tamâta ñinde iveta vetâña soki tonje tia. Mine nde kinda takura ñana tao imo luma sakamao ilo tâku tao ilâ panzi zugu tamâta ñana ma sipu pâta imâte, ande tia.”

³² Aku Agripa ipai Festus tu, “Ambo tamâta ñinde ñandai ino tu Koipu Njalae Kaisara simbo nâ ma ilonjo ne ñgua, ande noko ma pwura ñana kuyaute i ilâ. Andeta tia.”

27

Kinzi sio Paulo lâ wânga kulu ilâ pa Rom lawea

¹ Kinzi koipu sipa ñgua lâ tu maka ma kakai wânga tonje kalâ pa Itali tâno kê. Mine kala sikai Paulo, tavanzi tamâta pinde uru simo luma sakamao ilo, aku sionzi silâ zugu tamâta nenzi koipu tonje mbau ilo, i ña mine Julius. Julius uru iveta wurâta pa Koipu Njalae Kaisara tamwata.

² Ñinennga maka kakâki Adramitium lawea nenzi wânga tonje kulu. Wânga ñinde nde iluku lâ ñana ikâwa ilâ ikura mâta mâta lee ma ipânga Esia tâno. Ñinennga kapile mâta ñinde ku kakâwa kalâ. Aku Aristarkus, i Tesalonaika lawea warika lâ Masedonia tâno, ande iyoka kuma kalâ.

³ Maka kalâ lee, aku mbwale kilo, ñinennga kalâ katoa Saidon lawea. Aku Julius iveta kie ara pa Paulo, kala isâu tu Paulo ma ilâ imoranzi ninambwe pinde simo ñinde, ñana ma sisuka i ñana kâpwa wa kekelekele pinde wa.

⁴ Kamo lee, ñinennga kapile Saidon ku kakâwa kalâ. Andeta lawea

iyoka kaika itinggi maka. Mine kala wânga ikâwa ilâ pa Saiprus sia muli.

⁵ Ñinennga kakâwa sonde nâ kalâ pa Silisia tâno wa Pamflia tâno wa. Aku kalâ lee katoa Maira lawea, lâ Lisia tâno.

⁶ Aku lâ lawea ñinde, zugu tamâta nenzi koipu imora Aleksandria lawea nenzi wânga tonje iluku ñana ilâ pa Itali tâno kê. Mine kala ikaima kakâki wânga ñinde kulu.

⁷ Ñinennga kapile Maira lawea, aku wânga ikâwa mwasa mwasa ikura lâ zo rârâ ilâ. Maka kakâwa kakundua lawea lee ku kalâ kapânga Nidus lawea tini laiti. Andeta lawea ipono naoma, kala kakura ñana kakâwa sonde kê, ande tia. Tia ku kakâwa kalâ pa Krit sia muli, lâ Salmone lawea tini laiti.

⁸ Wânga ñinde ne wurâta tamâta simakâsa nâ, aku kakâwa kakapi Krit sâwa sâwa kalâ. Ñinennga kalâ katoa mâta tonje ikeno Lasea lawea tini laiti. Mâta ñinde ña mine tu “Mâta Ara”.

⁹ Maka kamo lee zo luandondo ilâ lâ, aku Juda nenzi kumbwa ñana sindi kaika ñana kâpwa kê nde marumbu lâ. Mine kala kasama tu lawea ñalae ne zo nde imâ ipânga laiti lâ, aku kâla-lawea ñalae ma iyaula tâi. Mine nde Paulo ipainzi tamâta ñalanjala tu,

¹⁰ “Miki tamâta ñai, nanengu morâña mine; ambo kinda ma toka talâ lâ zo ñine, ande ma tasânda malia kulu, aku wânga tava ne kekelekele ma sipayaula. Aku kinda kala ma tapayaula warakânda mine nâ.”

¹¹ Andeta zugu tamâta ne koipu ipono muli pa Paulo ne ñgua, ande tia. Ipono muli pa wânga warika kuku wânga ne poe tamâta ñinde rua nenzi ñgua.

¹² Mâta maka kamo ñinde nde ara koña tia. Ambo tu kâla-lawea ma ipânga, ande wânga ma ikura tu ipâti lâ mâta ñinde, ande tia. Mine kala wânga ne wurâta tamâta rârâ nde sisâu tu ma kapile mâta ñinde ku kalâ. Kinzi situ ma kalâ

katoa Finiks lawea, ninennga ma kao tinima nana zo ara kâ lâ ninde. Finiks nde lawea tonje ikeno pa sâwa lâ Krit sia, aku nenzi mâta ara nana ma kamuna nana kâla-lawea kâ.

Lawea ipânnga iveta kâla kâki nala

¹³ Ninennga zo tonje, mbwera imâ ilanenzi iyoka sulu nâ. Aku ilonzi pateo tu maka ma kakâwa ara nâ kalâ katoa mâta munnga siporo nana ninde. Mine kala sitapa wânnga ne mira kâki ku kakâwa kakapi Krit sâwa nâ kalâ.

¹⁴ Andeta malawa tia nâ, ninennga lawea kaika tonje ipânnga, i na tu Wâra, iyoka pa Krit sia indue imâ.

¹⁵ Lawea nde itinggi wânnga kaika lâ, ikura nana wânnga ma ikâwa sondo kâ, ande tia. Mine kala maka kasakoko.

¹⁶ Kasakoko kalâ papa sia mota tonje muli, i na mine Kauda sia. Aku kaveta wurâta nala nana kasine wânnga ne boti kaika kâ.

¹⁷ Kinzi wurâta tamâta sitapa boti kâki wânnga kulu, aku ravena nâ sipa kaika lâ wânnga tini. Siruru tu wânnga ma ikâwa ilâ iloko lâ Afrika tâno nenzi kumbu. Mine kala sikai loa piti, aku maka kasakoko nâ kalâ.

¹⁸ Kâla-lawea nde itinggi maka kaika kayâti kataulo. Mine nde wurita kilo, ninennga sikai kelekele malia pinde ikeno wânnga kulu ku sitambira indue tâi ilo.

¹⁹ Kari nato ilâ lâ, ninennga kinzi wurâta tamâta warakanzi mbaunzi sikai wânnga tini sangara ku sitambira indue tâi ilo.

²⁰ Maka kasakoko mine kalâ lee zo luandondo ilâ lâ, aku kamora kari wa pitu wa, ande tia. Lawea iyoka nala itinggi maka kayâti kataulo nâ. Mine kala iloma pateo tu ma kakura nana katoa mâta tonje, ande tia; ma kapayaulani nâ.

²¹ Wânnga ne wurâta tamâta nde sika kâpwa tonje tia lee ikura zo luandondo. Mine kala Paulo imandi naonzi ku ipainzi tu, "Miki tamâta nai, ambo munnga miki kaponi muli

pa nanengu ngua, aku kinda tapile Krit tia, ande miki ma kakura nana kasânda malia mine kulu, ande tia. Aku wânnga ne kelekele ma ikeno ara nâ. Andeta tia.

²² Taitu kala nina nana atu apu tini kaika pa ilomi kalomi, kala apaimi tu miki ilomi ndeka nâ! Tamâta tonje lâ ngininda ma ipayaula ku nao tia lâ, ande tia. Wânnga nâ ma ipayaula.

²³ Nana nde Maro Kindeni ne tamâta, kala uru apanea i ku aveta wurâta papa. Aku nola mbo, ande i io ne anelo tonje imâ imandi tininggu laiti.

²⁴ Aku anelo ipai nana tu, 'Paulo, kururu ndimo. Maro Kindeni ipateo tu noko ma kulâ kumandi Koipu Nala Kaisara nao. Aku Maro Kindeni ipalono pa noko ne nona lâ, kala tamâta rârâni simo wânnga nina kulu kuku noko ma simo ara. Kinzi ma sipayaula tia.'

²⁵ Mine kala apaimi tu miki ma karuru ndimo. Nana kalongu tawana tu Maro Kindeni ma iveta vetâna rârâni ikura munnga itula pana mine.

²⁶ Ambo taitu kindi ma takâwa lee talâ taloko lâ sia tonje." Paulo iporo ngua mine.

²⁷ Sânda rua ilâ lâ nga, aku maka kasakoko lee kalâ kapânnga Mediterenian tâi ngini. Aku mbo ngini-ngini tamwata, ninennga wurâta tamâta sisama tu wânnga nga ilâ ipânnga sia tonje tini laiti lâ.

²⁸ Kinzi siloe wâlo ndue nana sisama nia kâ, aku mira ikeno laiti, ikura tamâta taitu (20). Aku katoa mwasa kilo, ninennga siloe wâlo ndue kilo, aku ikura sanao kanao lima.

²⁹ Kinzi siruru pata tu ambo ma kakâwa kalâ, ande ma kaloko lâ mira kulu. Mine kala sitambira wânnga ne mira napa indue tâi ilo pa wânnga muli. Ninennga sikai nona tu ma mbwale pwataki walele nâ.

³⁰ Wânnga ne wurâta tamâta nde ilonzi tu siroto nzâla nana sipile

wânga sitoa kê. Mine kala siti boti indue tâi ilo, aku silaŋe maka tu ma sisia wânga ne mira pinde ndue tâi ilo pa wânga nao.

³¹ Andeta Paulo ipainzi zugu tamâta sitava nenzi koipu mine tu, “Ambo tamâta ndai ma sipile wânga silâ, ande miki ma kapayaula ku naomi tia lâ.”

³² Mine kala kinzi zugu tamâta sitoto boti ne wâlo, aku boti imbe indue tâi ilo.

³³ Aku laiti ŋana mbwale-mbwale kê, ŋinenŋa Paulo iporo ŋgua panzi tamâta rârâni simo wânga kulu. Paulo ilo tu ma iveta ilonzi ara ŋana sika kâpwa kê. Mine nde ipainzi tu, “Opopo, kalo-lokoni nde ikaimi kaika lâ ikura zo luandondo, kala miki kaka kâpwa tonŋe tia. Mao nâ, kapwami loka nâ ikura sânda rua lâ.

³⁴ Mine kala ano kaika pami tu ŋine nâ miki ma kaka kâpwa pinde ŋana isukami kê. Kaloŋo ŋga; miki ma kapayaula tia. Miki rârâni ma kamo naomi rege nâ.”

³⁵ Paulo iporo mine lâ, ŋinenŋa mbau ilâ ikai puroŋa pinde lâ naonzi. I kawa ndaŋe pa Maro Nalae lâ, ŋinenŋa ipwataki puroŋa ku ika.

³⁶ ŋinenŋa tamâta rârâni ilonzi ara mwasa, kala kinzi warakanzi sika kâpwa pinde tona.

³⁷ Maka tamâta rârâni kamo wânga ŋinde kulu kambwanjema ikura 276.

³⁸ Kinzi sika kuranzi lâ, ŋinenŋa sitambira kâpwa indue tâi ilo, ŋana ma wânga malalâka kê.

Wânga ipwa pwapwataki

³⁹ Kari nde ikâki lâ, aku wânga ne wurâta tamâta simora nia lâ. Andeta sisama tâno ŋinde kilala tia. Matanzi ilâ simora mâta tonŋe, aku ilonzi pateo tu wânga ikura ŋana ilâ itoa sâwa ŋinde.

⁴⁰ Mine kala sitoto wânga ne mira ravena ututu, aku sipile ikeno tâi ilo. ŋinenŋa sipalalana ravena pinde piti lâ wânga ne poe tini, aku sipa loa sitapa kâki. Kinzi situ ma sikai

lawea ŋana ma wânga ikâwa ilâ itoa pa tina tini kê.

⁴¹ Andeta wânga ilâ ikâki kumbu kaika tonŋe, aku iloko nâ ikeno. Wânga nao nde iloko kaika lâ ikeno kumbuni, aku kâla isapu wânga muli lee ipu pwapwataki lâ.

⁴² ŋinenŋa zugu tamâta ilonzi pateo tu ma sipunzi tamâta ŋinde muŋga simo luma sakamao ilo simâte. Tia ma sirea sitoa tina tini ma sikâwa pwapwataki silâ.

⁴³ Andeta zugu tamâta nenzi koipu ilo tu ma ivila Paulo. Mine kala itu kaika panzi ne zugu tamâta ŋinde. ŋinenŋa iporo panzi tamâta pinde, kinzi ŋinde sikura ŋana sirea kê, aku ipainzi tu, “Miki kasonŋa karea katoa tina tini muŋga ŋga”.

⁴⁴ Anŋa kinzi tamâta pinde sikura ŋana sirea tia, ande koipu ipainzi tu, “Miki kakai palaŋa wa wânga ne pinde-pinde muŋga ipwa pwapwataki ŋinde, aku karana katoa tina tini.” Kinzi siveta mine nâ, aku rârâni naonzi rege nâ silâ lee sipânga tina tini marumbu lâ.

28

Paulo imo Malta sia

¹ Maka rârâni naoma rege nâ katoa tina tini lâ, ŋinenŋa kasânda tamâta pinde kulunzi. Kinzi sipaima tu sia ŋinde ŋa tu Malta.

² Kinzi tamâta simo lawea ŋinde nde siveta kenzi ara nâ pama. Karâzi ŋga imbe ŋalae, aku nia pisi lâ. Mine kala sisuŋa yâa ku sikaima kalâ kasonŋa yâa tini kamwai yâa.

³ Paulo nde inzoro kâi pinde io lâ yâa ilo. Andeta mwâta kazâŋa tonŋe imo kâi ilo, aku yâa imbanŋa isama nâna. Mine kala i pââsâa iyâti pa nia yo, aku niŋo nâ ikarati Paulo mbalau, aku itâtâra tini.

⁴ Kinzi tamâta lâ lawea ŋinde matanzi ilâ simora mwâta ika Paulo mbalau ku itâtâra tini, ŋinenŋa siporo tu, “Tiambo tamâta ŋine muŋga ipu tamâta tonŋe tâ imâte, aku Maro ŋana Vetâŋa Sondo kê tini pwâka tu tamâta ŋine ma imo via.

Andeta i nandai imbwatuke lâ tâi ilo inu tâi nga. Mine kala maro ninde isupwa mwâta ika lâ.”

⁵ Taitu Paulo nde itapala mwâta ku kawa piti imbe indue yââ ilo. Anğa Paulo isama nâna tonje tia.

⁶ Kinzi tamâta situ Paulo mbalau ma ipoa kâki tâku i ma walele nâ pata ndue imâte tâ. Mine kala sisanona sio tininzi nana vetâna mine tu ma imâ ipânğa kâ. Sio tininzi lee, andeta tia. Mine kala sipalele ilonzi kalonzi ku siporo tu, “I nde maro tonje!”

⁷ Lawea ninde ne koipu imo, i na mine Publius, aku ne tâno ikeno lawea ninde tini laiti. Aku koipu ninde ikai maka kalâ, aku ioma lâ i ne luma ilo. Ikatonama ara nâ ikura kari nato lâ.

⁸ Anğa Publius tama nde munğa ikai pukonja kala imo ndaina ikeno nâ. Ikai pukonja tini nâna wa kapwa sakamao wa. Mine kala Paulo ilâ kuku, aku ino pa Maro Kindeni tu ma iveta tamâta ninde tini ara kilo. Ninenğa Paulo io mbau kâki tamâta ninde kulu, aku ndainani nâ i tini ipânğa ara kilo.

⁹ Paulo iveta mine lâ, ninenğa pukonja tamâta rârâni simo lawea ninde nde simâ papa, aku ivetanzi tininzi ara kilo.

¹⁰ Mine kala siveta kenzi ara ndo pama. Kinzi sipa ngua lâ warakanzi ngininzi tu mambo maka katu kapilenzi koka kâ, ninenğa ma sio kelekele ndia rârâni ikeno pama tia ninde lâ wânğa kulu pama.

Paulo ilâ ipânğa Rom lawea

¹¹ Maka kamo sia ninde ikura nzimona nato lâ, ninenğa kakâki wânğa tonje kulu munğa kâla-lawea ipono nao kala ipâti ikeno sia ninde ne mâta ilo. Wânğa ninde nde Aleksandria lawea nenzi, aku sipatu wânğa na tu, “Sâsânğa Rua”. Ninenğa maka kapile lawea ninde, aku kakâwa kalâ.

¹² Kakâwa kalâ lee katoa Sirakyus lawea, aku kamo ndaina ikura kari nato lâ.

¹³ Kari nato marumbu lâ, ninenğa kapile lawea ninde ku kakâwa lee kalâ katoa Regium lawea. Aku wurita kilo, ninenğa lawea iyoka ara. Mine nde maka kakâwa kalâ, aku wurita kilo, ninenğa kalâ lee katoa Puteoli lawea.

¹⁴ Aku lâ lawea ninde maka kasânda kalo-tawana tamâta pinde kulunzi, aku kamo ninde kunzi ikura sânda taitu lâ. Ninenğa kapile lawea ninde aku koka nzâla nâ kalâ pa Rom lawea.

¹⁵ Kinzi kalo-tawana tamâta simo Rom nde silonjo ngua tu maka nga kamâ kapânğa laiti lâ. Mine kala sindue simâ lee sipakâtu kuma lâ Apius nenzi nââ nia. Ninenğa koka lee kapânğa lawea tonje, tamâta lombo nenzi luma nato ikeno ninde. Aku lâ laweani ndaina kalo-tawana tamâta pinde kilo sipakâtu kuma. Paulo mata imoranzi kalo-tawana tamâta ninde, aku kawa ndanđe pa Maro Nalae, nana tu ninde ipu tini kaika pa i ilo kalo.

¹⁶ Maka rârâni kalâ lee kapânğa Rom lawea ilo. Aku zugu tamâta nenzi koipu isâu tu Paulo ma imo luma ara tonje ilo. Andeta io zugu tamâta tonje imâ nana imo kuku Paulo ilea papa.

Paulo itula pâri ara lâ Rom lawea

¹⁷ Kari nato ilâ lâ, ninenğa Paulo ipasupwa ilâ panzi Juda nenzi katonânğa simo Rom tu ma simâ. Simâ sipânğa lâ, ninenğa Paulo ipainzi tu, “Ningu-nambwe wukale, nana munğa aveta vetâna tonje nana atawa nenda ngu ndue kâ, ande tia. Aku nana munğa alelea timbunda nenzi vetâna pinde, ande tia. Ambo taitu sikai nana kaika lâ Jerusalem, ninenğa siona alâ Rom nenzi koipu mbaunzi ilo.

¹⁸ Aku Rom nenzi koipu simo nia ninde nde silonjo nanenğu ngua lâ, aku sisama tu nana munğa aveta vetâna soki, ikura nana ma siona alâ panzi zugu tamâta nana ma sipu nana pata amâte kâ, ande tia. Mine

kala ilonzi patea tu ma siyaute naŋa piti alâ.

¹⁹ Andeta kinzi Juda tamâta nde ilonzi ilelea ŋgua ŋinde, kala nanenŋu nzâla tonŋe tia. Mine kala aporo ano kaika tu Koipu Ŋalae Kaisara simbo nâ ma ilonŋo nanenŋu ŋgua. Andeta naŋa ŋandai asowe ŋgua lâ warakânŋu nenŋu ŋgu tininzi ŋana nenzi vetâŋa tonŋe ŋga.

²⁰ Mine kala naŋa munŋa nâ apa-supwa imâ pami. Naŋa ilonŋu tu amorami wa aporo ŋgua pami wa. Kinda Isrel tamâta uru tao tininda ŋana Maro Kindeni tu ma iveta vetâŋa ara pa kinda, aku ŋana duvi ŋinde kâ kinzi sipa naŋa lâ wâlo kaika.”

²¹ Paulo iporo ŋgua mine lâ, ŋinenŋa kinzi Juda tamâta siporo taulo tu, “Maka ŋandai kamora pepa tonŋe iyoka pa Judia tâno imâ pama ku itula ŋgua pwataki ŋana noko kâ. Aku ŋandai kamora nindanambwe Juda tamâta tonŋe imâ ipânŋa ŋine ku itapâri noko parina pama wa iporo ŋgua sakamao pinde ŋanano ŋga.

²² Mine kala maka iloma tu noko tamwata ma kuporo kutula ne ilokalo pwataki pama kalonŋo. Maka kasama tu kinzi tamâta simo lawea ndoni nde uru siporo ŋgua sakamao ŋana miki ŋgu ŋine uru kalomi tawana Yesu.”

²³ Ŋinenŋa sipatea zo tonŋe ŋana ma silonŋo Paulo ne ŋgua kâ. Zo ŋinde ipânŋa lâ, ŋinenŋa tamâta ŋgu ŋalae tina simâ pa luma ŋinde Paulo imo ilo. Aku mboyo, ŋinenŋa Paulo itula ŋgua panzi ŋana Maro Kindeni ne mâsi ŋana ikai maro panzi tamâta kâ. Aku itula ŋgua pinde panzi ŋana Mose ne ŋgua tukunŋa anŋa kinzi ŋgua-tulâŋa tamâta nenzi ŋgua tona. Ilo tu ne ŋgua ma igagati ilonzi kalonzi, ŋana ma kalonzi tawana Yesu. Iporo itula ŋgua mine lee, kari indue lala.

²⁴ Tamâta pinde nde silonŋo Paulo ne ŋgua ku kalonzi tawana Yesu, anŋa pinde nde kalonzi tawana tia.

²⁵ Kinzi ilonzi ikeno piti piti, kala sipawa ŋgua lâ warakanzi ŋgininzi. Mine kala Paulo iporo ŋgua tonŋe kilo, ŋinenŋa simandi ŋana nzarananzi siyâti silâ kâ. Ande Paulo iporo ŋgua mine tu, “Koroani Sapâŋa munŋa iporo pa ŋgua-tulâŋa tamâta Aisaia, aku ŋgua ŋinde iyoke timbunda nenzi mâsi. Ŋgua ŋinde nde ikeno mine tu,

²⁶ ‘Noko ma kulâ panzi ŋgu ŋinde ku kuporo mine panzi; “Miki ma katambira taŋami, andeta ma kasama ŋgua duvi kilala tia. Miki ma matami pareŋge, andeta ma kamora kelekele tonŋe tia.”

²⁷ Ŋana tu tamâta ŋgu ŋine ilonzi nde pasâe lâ, aku taŋanzi ikai pwapwaka nâ ŋana silonŋo ŋgua kâ, aku sipono matanzi marumbu lâ. Ambo siveta mine tia, ande ma matanzi simora kelekele, aku taŋanzi ma silonŋo ŋgua, aku ilonzi ‘ma sisama ŋgua duvi, ku ma sipalele ilonzi kalonzi simâ pa naŋa, aku naŋa ma aveta tininzi ara kilo. Andeta tia.’

²⁸ Mine kala naŋa ilonŋu tu miki ma kasama ŋine sonde; Maro Kindeni nde itula ŋgua pwataki panzi tinikoa ŋgu ŋana i ne mâsi ŋana ikainzi tamâta piti lâ kondoma ilo. Kinzi ma sipaveta kuku i ne ŋgua.” [

²⁹ Paulo itula ŋgua ŋine lâ, ŋinenŋa kinzi Juda tamâta siyâti silâ. Aku siveta ŋgua pawanŋa ŋalae tina lâ warakanzi ŋgininzi.] *

³⁰ Anŋa Paulo nde imo luma ara ŋinde ilo ikura mbwera rua. I tamwata iko luma ŋinde. Aku uru iveta kie ara nâ panzi tamâta râranî soka simâ ŋana sikalele i kâ.

³¹ Paulo uru itula ŋgua ŋana Maro Kindeni ne mâsi ŋana ikai maro panzi tamâta kâ. Aku

* **28:29** 29 Nia ndoyo, ŋgua ŋine kala ikeno ŋgumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonŋe ipânŋa lâ muli nde isenŋe ŋgua ŋine ilâ kuku ŋgua ikeno munŋa.

uru ipanananzi tamâta ɲana Maro
Ŋalae Yesu Kirisi parina kâ tona.
I uru iporo kaika ndo, aku tamâta
tonge ikura tu itu kaika ɲana i kâ,
ande tia.

ROM

Pepa Paulo ingere panzi kalo-tawana tamâta simo Rom lawea

Rom nde lawea njalae tonje lâ Itali tâno. Paulo imo Korin lawea itula Yesu ne pâri ara, njineŋga ingere pepa njine ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo Rom (Pâri Tamâta 20:2). Paulo itu ma ilâ ikalelenzi lâ Rom (1:11-13), kala ingere pepa njine imuŋga papa i. Paulo iporo tu kinda tamâta rârâni nde kiesaka tamwatânda, kala Maro Kindeni ne wisi-nâna ikeno pa kinda; andeta Maro nde wisi-wisi warika, kala isupwa Yesu imâ imâte njana izavaru nenda kiesaka piti lâ tininda. Aku lâ kalo-tawana ne nzâla taitu nâ, ande kinda tapâŋga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao (1-3). Paulo itula pwataki tu Yesu ne tini-mwasa nde njalae tina (8).

Paulo iporo njana i ne wurâta njana itula pâri ara kâ

¹ Naŋa Paulo, Yesu Kirisi ne wurâta tamâta naŋa. I nanayoni ipatea naŋa tu amo i ne pâri-tamâta, aku isupwana tu alâ atula Maro Kindeni ne pâri ara.

² Muŋgani lâ, Maro Kindeni iveta njgua pâŋa njana pâri ara njinde kâ, aku itula njgua pâŋa njinde pwataki panzi njgua-tulâŋa tamâta, njana kinzi ma siŋgere i kawa njgua sapâŋa njinde lâ pepa tini.

³ Pâri ara njinde nde njana i Natu kâ. I Natu njinde nde ipâŋga tamâta, aku imo lâ Koipu Njalae Daviti see.

⁴ Andeta i imo Maro Kindeni Natu kaika warika tona. Koroani Sapâŋa itula njinde pwataki pa kinda lâ zo njinde Maro Kindeni ipaŋo i lâ mateŋa nianzi imandi imo via kilo. Ina Yesu Kirisi, nenda Maro Njalae.

⁵ Yesu Kirisi ikai Maro Kindeni ne wisi-wisi imâ pa naŋa lâ, aku Maro Kindeni ilo tu naŋa ma atula Yesu Kirisi parina pwataki. Mine

kala ipatea naŋa tu amo i ne pâri-tamâta, njana kinzi tamâta lâ ngu ndoni ma sikura tu kalonzi tawana Yesu ku sipono muli pa i kawa njgua.

⁶ Aku miki kala mine nâ kalonjo Maro Kindeni ne sarawâŋa lâ, aku kao nemi kalo-tawana ilâ pa Yesu Kirisi marumbu lâ.

⁷ Mine nde naŋa angere njgua lâ pepa njine tini imâ pa miki kalo-tawana tamâta kamo Rom lawea, miki njinde Maro Kindeni ilo ndo keno pami kala ipateami tu kamo i tamwata ne njgu. Tamânda Maro Kindeni anga Maro Njalae Yesu Kirisi nenzi wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pami.

Paulo ilo tu ikalelenzi kalo-tawana tamâta njgu simo Rom lawea

⁸ Nana atu aporo njgua njine muŋga lâ nga; ikura tâno ndoni, kinzi tamâta uru situla miki parinami tu nemi kalo-tawana ikeno kaika njinde. Mine nde lâ Yesu Kirisi ŋa naŋa kawâŋgu ndaŋge pa nanenju Maro Kindeni njana miki rârâni kâ.

⁹ Naŋa uru amandi kaika nâ njana aveta wurâta pa Maro Kindeni, njana atula pâri ara pwataki njana i Natu kâ. Aku Maro Kindeni tamwata nde isama tu naŋa uru kalonju ngere njana miki kâ ikura zo zo,

¹⁰ lâ nanenju noŋa rârâni. Aku naŋa uru ano papa i tu ma isâu pa naŋa, ku ma iveta nzâla pana njana amâ amo kumi.

¹¹ Naŋa ilonju ndo tu amora miki. Naŋa ilonju tu atula Koroani Sapâŋa ne ilo-kalo pinde pami, njana ipu tini kaika pa ilomi kalomi.

¹² Naŋa ilonju kalonju nde ikeno mine; ambo naŋa ma amâ amo kumi, ande nemi kalo-tawana ma ivila naŋa, aku nanenju kalo-tawana kala ma ivila miki mine nâ. Aku njinde ma ipu tini kaika pa kinda rârâni ilonda kalonda.

¹³ Niŋgu-nambwe wukale, naŋa ilonju tu miki ma kasama njine sondu; muŋgani, ikura zo rârâ, naŋa ilonju pateama tu ma amâ

amorami. Nanengu wurâta uru ivilanzi tamâta lâ tinikoa ngu pinde nana sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Yesu Kirisi kâ. Aku naña ilongu tu avila miki lâ vetâña kie taituni. Andeta naña akura tu amâ amorami, ande tia.

¹⁴ Maro Kindeni ipatea wurâta pa naña tu ma avilanzi tamâta rârâni, kinzi kumbâe wa sâwa wa, kinzi ilo-kalo tamwatanzi wa tamâta nenzi ilo-kalo nalaie koña tia wa.

¹⁵ Mine kala ilongu igagatina nana amâ atula pâri ara pa miki tamâta kamo Rom lawea tona.

Maro Kindeni ne walo kaika ikeno pâri ara tini

¹⁶ Maro Kindeni ne walo kaika ikeno pâri ara tini. Mine nde naña maingu nana aporo atula pâri ara kâ, ande tia ndo. Pâri ara ninde nde Maro Kindeni ne kaika nana ikai kindi kalo-tawana tamâta rârâni piti lâ kondoma ilo. I iveta mine pa maka Juda tamâta muña lâ, aku muli nga iveta mine nâ panzi tamâta lâ tinikoa ngu.

¹⁷ Pâri ara ninde itula Maro Kindeni ne mâsi nana iveta kindi tapânga sondo lâ i nao. Ambo kindi ma kalonda tawana i, ande ma tapânga tamo ilonda mbârambâra lâ i nao, nana tu kalo-tawana ne nzâla simbo nâ ikura tu iveta kindi tapânga mine. Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, "Tamâta ea kinzi kalonzi tawana i, kinzi ninde rârâni ma simo ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, aku ma simo vianzi nâ."

Kinzi tamâta rârâni sipu mulinzi pa Maro Kindeni

¹⁸ Maro Kindeni imo samba ilo, aku i ne wisi-nâna nalaie nde ikeno panzi tamâta rârâni ninde sipu mulinzi pa i ku sipaveta kuku kiesaka ne vetâña. Kinzi nenzi vetâña potomule ninde uru itawa ngua mao ndue lâ.

¹⁹ Kinzi tamâta ninde sikura tu sisama Maro Kindeni kilala, nana tu i tamwata itula ninde pwataki panzi

lâ. Andeta kinzi sipu mulinzi papa i. Mine kala ikai kazâña nalaie tina panzi.

²⁰ Nia ndoyo, lâ zo ninde Maro Kindeni ipulianzi kelekele rârâni sipânga, aku imâ lee ipânga lâ zo nîne, ande tamâta sikura nana sisama tu Maro Kindeni ne walo kaika uru ikeno mine ku imo nâ. Aku sikura nana sisama i kilala pwataki tu i nde Maro Nalaie mao kanao. Kindi tamâta takura tu tamora i kilala tava ne walo kaika ninde lâ matânda, ande tia. Taitu kindi uru tamora kelekele rârâni ninde i muña ipulianzi sipânga lâ, aku kelekele ninde itula i kilala pwataki lâ. Mine nde tamâta tonge ikura tu iporo ngua mine tu, "Nanengu soki tonge tia, nana tu naña nandai asama Maro Kindeni kilala nga", ande ikura tia.

²¹ Kinzi sisama Maro Kindeni kilala marumbu lâ, andeta ilonzi pateo tu i nandai Maro Nalaie mao nga. Mine kala kinzi nandai sipanea i nga sisuka kâki nga, aku nandai kawanzi ndenge papa i nga. Nenzi ilo-kalo nde ipânga kapa lâ. Ninde itogo kondoma ipipi ndo lâ ilonzi kalonzi kaa kaa ninde.

²² Kinzi sipalânge siporo tu, "Maka nde ilo-kalo tamwatama", andeta sipânga kapa ndo lâ.

²³ Kinzi sipu mulinzi pa Maro Kindeni, ina uru imo mine ku imo nâ, aku sipile nenzi mâsi nana siwângi sipanea i kâ. Kinzi sipare tamâta tainzi wa sii tainzi wa ngoa ngoi tainzi wa mwâta tainzi wa lâ kâi tini, ninennga sipare tukunzi siwângi pa kelekele kaa kaa ninde.

Kinzi tamâta uru siveta mâsi potomule kie-kie

²⁴ Kinzi tamâta ninde sipu mulinzi pa Maro Kindeni marumbu lâ. Mine kala ipilenzi lâ, aku warakanzi nenzi ilo-kalo potomule ninde igagatinzi nana siveta mâsi sakamao nana sipalulua warakanzi tininzi potomule kâ.

²⁵ Kinzi tamâta ñinde sipu mulinzi pa Maro Kindeni ne ñgua mao, aku sipaloño pa ñgua lañeña nâ. Kinzi sipile nenzi mâsi ñana siwâñgi sipanea Maro Kindeni tamwata, inani nia ndoyo ipulianzi kelekele rârâni sipânga lâ, aku siwâñgi sipanea kelekele ndainani nâ Maro Kindeni muñgani ipulianzi sipânga ñinde. Kinzi sipono muli pa kelekele ñinde, andeta Maro Kindeni tamwata nde kelekele rârâni warika. Mao nâ, i nde kelekele rârâni warika, aku kinda nenda paneña ma ilâ pa i simbo nâ ikura zo rârâni. Mao.

²⁶ Kinzi sipu mulinzi pa Maro Kindeni marumbu lâ. Mine kala ipilenzi tu sipaveta kuku ilo-yosiña ne mâsi sakamao. Opopo, kinzi taine ilonzi keno pa pakâeña ne vetâña ara, ande tia. Kinzi sipalulua warakanzi tininzi potomule ilâ pa nawalanzi taine nâ.

²⁷ Aku kinzi tamâne kala mine nâ, kinzi sipu mulinzi pa pakâeña ne vetâña ara kâ, aku ilonzi ñalae tina ñana sipalulua warakanzi tininzi potomule ilâ pa nawalanzi tamâne nâ. Kinzi sipaveta kuku mâsi sakamao ndo ñinde. Mine nde sikai nenzi vetâña potomule ñinde ne pareña-nia lâ warakanzi karaenzi.

²⁸ Kinzi tininzi pwâka tu kalonzi ñgere ñana Maro Kindeni kâ. Mine kala isâu panzi tu sipaveta kuku warakanzi nenzi ilo-kalo sakamao ñinde nâ. Aku kinzi siveta mâsi potomule kie-kie.

²⁹ Ilo-kalo potomule kie-kie nde pipi lâ keno ilonzi kalonzi. Mine kala kinzi sipaveta kuku kiesaka ne vetâña kie-kie. Kinzi ilonzi igagatinzi ñana sigona mbaliña rârâ, aku wisinzi tia. Kinzi ilonzi yosi ñana tininzi pinde nenzi mbaliña, aku sipawa ñgua wa sipunzi tamâta pâta simâte wa. Kinzi sikai lañeña panzi tininzi pinde, aku ilonzi sakamao ñananzi tona. Kinzi siporo ñgua nao-muli,

³⁰ aku siporo ñgua lañeña ñana siyaula tamâta pinde ñanzi kâ tona.

Kinzi sikai kazâña pa Maro Kindeni, aku siporo ñgua pavaligiña pa warakanzi tona. Kinzi ilonzi tu kinzi nâ nde tamâta ara, aku sindeka nâ ñana sipasuka warakanzi ñanzi kâki kâ tona. Kinzi ilonzi igagatinzi ñana sipaveta kuku vetâña sakamao wasaseki pinde, aku tañanzi kaika pa tinanzi-tamanzi tona.

³¹ Kinzi nenzi ilo-kalo ara tonge keno panzi tia ndo. Kinzi sitoto warakanzi nenzi ñgua pâña ututu, aku ñandai tininzi mwasa panzi tininzi pinde wa kalonzi sukâña ñananzi wa.

³² Maro Kindeni ne ñgua tukuña sondo itula pwataki tu mateña uru io tini ñananzi tamâta ea uru siveta mâsi potomule kie-kie ñinde, aku kinzi tamâta ñinde sisama ñgua tukuña ñinde marumbu lâ. Andeta tañanzi kaika ku sipaveta kuku mâsi ndainani nâ. Andeta ñinde nâ tia; kinzi sindekananzi tamâta ñinde uru sipaveta kuku mâsi potomule kie-kie ñinde tona.

2

Maro Kindeni ipare nia sondo ndo panzi tamâta

¹ Mine nde miki tamâta ea uru kataleanzi tinimi pinde ñana nenzi vetâña kâ, ande naña atu aporo ñgua pa miki taitu-taitu. Noko pwura ñana kuporo tu noko ne soki tonge tia, ande kura tia. Kulonjo ñga; lâ zo ndia noko kuporo kutalea tamâta tonge, ande noko kuporo tale pa tamwata tona, ñana tu noko tamwata kala uru kuveta vetâña taituni ikura tamâta ñinde iveta mine.

² Kinda tasama tu Maro Kindeni ipare nia panzi tamâta ea uru siveta mâsi potomule kie-kie ñinde, aku i ne pareña-nia ñinde nde sondo ndo.

³ Kinzi tamâta pinde uru siveta mâsi potomule mine, aku noko uru kuporo tale kusowe ñgua lâ tininzi. Andeta noko tamwata uru kuveta vetâñani ndaina ikura kinzi siveta mine. Tiambo noko ilo tu Maro

Kindeni ne pareña-nia ma ingenge ñanano, tiya? Tia ndo kanaño!

⁴ Maro Kindeni uru kalo sukâña ñalae pa noko. I imo io tini ñanano ikura zo luandondo ñalae, aku i ñandai ipare nia walele pa noko nga. Tiambo noko ilo tu Maro Kindeni ne vetâña ara ñinde nde kelekele kaa nâ, a? I ilo tu noko ma kupalele ilo kalo, aku ñana duvi ñinde kâ i uru iveta kie ara nâ pano. Tiambo noko kuzizâla ñana ñinde kâ, a?

⁵ Taitu noko nde taja-kaika tamwata, aku tini pwâka tu kupalele ilo kalo. Mine kala noko kupayaula tamwata, aku muli, lâ zo ñinde Maro Kindeni ne wisi-nâna ma ipânga nia yo aku i ma ipare nia sondo ndo panzi tamâta, ande i ne wisi-nâna ñinde ma imâ ñalae tina pa noko.

⁶ Nana tu “Maro Kindeni ma kulu ilanzi tamâta rârâni taitu-taitu, ipakura kuku vetâña ndia muŋga kinzi siveta ñinde.”

⁷ Tamâta pinde uru sipaveta kuku vetâña ara. Kinzi ilonzi ndo tu Maro Kindeni ma ionzi simo i ne sinâla ilo ku ma isuka ñanzi kâki, aku ilonzi ndo tu i ma via mao ilanzi ñana simo vianzi kuku i ku simo nâ. Maro Kindeni ma via mao ndainani nâ ilua kinzi tamâta ñinde, kala ma simo ara mine ku simo nâ.

⁸ Anġa tamâta pinde uru ilonzi pa warakanzi nâ. Kinzi sipu mulinzi pa vetâña ara, aku sipaveta kuku vetâña potomule nâ. Maro Kindeni ne wisi-nâna ikeno panzi tamâta ñinde, aku i ma ipare nia sondo ndo panzi.

⁹ Malia wa nâna ñalae tina ma ipânga panzi tamâta rârâni uru siveta vetâña potomule. Njinde ma ipânga panzi Juda tamâta, aku ma ipânga mine nâ panzi tamâta lâ tinikoa ngu tona.

¹⁰ Andeta Maro Kindeni ma iveta kie ara panzi tamâta rârâni uru siveta vetâña ara. I ma ivetanzi simo ara ndo lâ i ne sinâla ilo, aku ma isuka ñanzi kâki wa wisi-pisi

ilanzi wa. I ma iveta mine panzi Juda tamâta, aku ma iveta mine nâ panzi tamâta lâ tinikoa ngu tona.

¹¹ Nana tu tamâta rârâni simo rege-rege lâ Maro Kindeni nao.

¹² Njinde nde duvi mine; kinzi tamâta lâ tinikoa ngu nde sizizâla ñana Mose ne ngua tukuña kâ. Maro Kindeni ma izavarunzi ñana nenzi kiesaka kâ, andeta i ma ilea pa Mose ne ngua tukuña ñineŋga ipare nia panzi, ande ma tia. Anġa kinzi Juda tamâta, ande Mose ne ngua tukuña ikeno panzi. Mine kala Maro Kindeni ma ilea pa ngua tukuña ndainani nâ, ñineŋga ma ipare nia panzi ñana nenzi kiesaka kâ.

¹³ Ambo tamâta tonġe ilonġo ngua tukuña lâ taja nâ, ande ñinde ikura tu iveta i ipânga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, ande tia. Anġa tamâta ea kinzi uru siveta ikura ngua tukuña itula panzi mine, ande kinzi ñinde nâ ma sipânga ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao.

¹⁴ Kinzi ngu pinde nde sizizâla ñana Mose ne ngua-tukuña kâ. Andeta lâ zo ndia kinzi warakanzi ilonzi igagatinzi ñana siveta vetâña ara pinde, ikura Mose ne ngua tukuña itula mine, ande mâsi ñinde itula pwataki tu kinzi sisama vetâña ara wa vetâña potomule kilala pwataki. Mao nâ, Mose ne ngua tukuña ikeno panzi tia, taitu warakanzi nenzi ilo-kalo ipânga itogo nenzi ngua-tukuña mine.

¹⁵ Kinzi nenzi vetâña ara ñinde itula pwataki tu Maro Kindeni ingere Mose ne ngua tukuña duvi lâ ilonzi kalonzi marumbu lâ. Kinzi sisama tu vetâña pinde nde vetâña ara, aku ñinde kala itula pwataki tu ngua-tukuña duvi ikeno lâ ilonzi kalonzi. Nana tu zo pinde warakanzi nenzi ilo-kalo italeanzi ñana vetâña tonġe muŋga siveta, kala sisama tu vetâña ñinde nde vetâña potomule. Anġa zo pinde nenzi ilo-kalo ñinde itula pwataki panzi mine tu vetâña tonġe muŋga siveta nde vetâña ara.

¹⁶ Muli nga ñinde ma ipânga nia

yo, lâ zo ñalae ñinde Yesu Kirisi ma ikai Maro Kindeni ndamwa ku ma ipare nia panzi tamâta rârâni ñana nenzi ilo-kalo paveâña ndoni. Naña uru aporo atula pâri ara ndainani nâ pwataki.

Kinzi Juda tamâta kalonzi tawana tu Mose ne ñgua tukuña ikura tu ivilanzi; andeta tia

¹⁷ Kala ñine naña ilonngu ñgua tu aporo pa miki Juda tamâta, miki ñinde uru kalomi tawana tu Mose ne ñgua tukuña nde ikura ñana ive-tami kamo sondo lâ Maro Kindeni nao. Miki uru kapasuka warakami tinimi ku kaporo tu, “Makani nde Maro Kindeni ne ñgu”.

¹⁸ Miki kasama lâ ñana vetâña rârâni Maro Kindeni ipatea pami tu ma kaveta ñinde. Aku Mose ne ñgua tukuña ipananami lâ, kala miki kakura tu kasama vetâña rârâni kilala tu vetâña pinde nde ara, annga vetâña pinde nde ara tia.

¹⁹⁻²⁰ Miki ilomi tu ñgua-tukuña ipananami lâ, aku miki katu ilo-kalo ara rârâni nde ikeno pami marumbu lâ. Aku miki katu ñgua rârâni miki kaporo nde ñgua mao kanaño. Mine nde miki uru kaporo tu, “Mao nâ, maka kakura tu katula nzâla panzi tamâta matanzi leva-leva. Maka kamo katogo sinâla mine panzi tamâta simo kondoma ilo. Maka kakura tu kapanananzi tamâta ea simo tava ilo-kalo soki-soki. Maka kamo kinzi lâlu kiri-kiri nenzi pananâña.”

²¹ Mao nâ, miki uru kapanananzi tamâta pinde. Andeta ñana sâ kê nga miki ñandai kapanana warakami nga, a? Miki uru kaporo tu, “Kinzi tamâta ma sipanâwe ndimo”. Tiambo miki warakami uru kapanâwe, tiya?

²² Miki uru kaporo tu, “Kinzi pakâeña tamâta ma sipalulua warakanzi tininzi potomule ndimo”. Tiambo miki warakami uru kaveta vetâñani ndaina, tiya? Miki uru kaporo tu, “Kinda Juda tamâta ma tininda piti ndo ñananzi maro

lanjeña”. Tiambo miki warakami uru kapanawe kelekele ñinde ikeno lâ tinikoa nenzi luma sapâña ilo, tiya?

²³ Miki uru kapasuka warakami tinimi ku kaporo mine tu, “Maro Kindeni ne ñgua tukuña nde ikeno pa maka nâ”. Tiambo miki warakami uru kalaña kapole ñgua tukuña, aku nemi vetâña ñinde igagatinzi tamâta pinde ilonzi kalonzi ñana siporo ñgua pavaligiña pa Maro Kindeni, tiya?

²⁴ Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Ñana miki Juda tamâta warakami nemi vetâña soki kê, ande kinzi tamâta lâ tinikoa ñgu uru siporo ñgua pavaligiña ñana izavaru Maro Kindeni ña kê.”

Kinzi Juda tamâta mao kilalanzi

²⁵ Ambo miki kaponi muli sondo pa Mose ne ñgua tukuña rârâni, ande Juda nenzi mâsi ñana karae-veña kê nde kelekele ara pami. Andeta kalonjo nga; ambo miki kalaña kapole ñgua tukuña, ande miki kapânga katogonzi tamâta ñinde ñandai sikai karae-veña ne mâsi kilala lâ tininzi.

²⁶ Ambo tamâta tonje ñandai ikai karae-veña ne mâsi kilala lâ tini, andeta i uru ipono muli pa ñgua tukuña ne vetâña arara rârâni, ande lâ Maro Kindeni nao tamâta ñinde imo itogo tamâta munga ikai karae-veña ne mâsi kilala lâ tini.

²⁷ Mao nâ, miki Juda tamâta kakai Mose ne ñgua tukuña ñinde ikeno lâ pepa tini marumbu lâ. Aku nanayoni miki kakai karae-veña ne mâsi kilala lâ tinimi tona. Andeta kalonjo nga; ambo miki ma kalaña kapole ñgua tukuña, ande muli nga tamâta pinde ma simandi ñgua nia ku ma sisowe ñgua lâ tinimi. Kinzi tamâta ñinde ñandai sikai karae-veña ne mâsi kilala lâ tininzi nga, andeta kinzi uru sipono muli mao pa ñgua tukuña. Kinzi ñinde ma sisowe ñgua lâ miki Juda tamâta tinimi.

²⁸ Ambo tamâta tonge ikai karae-veŋa ne mâsi kilala lâ tini nâ, njineŋga iponda Juda ngu ŋoa lâ tamwata tini, ande i ŋandai Juda tamâta mao ŋga.

²⁹ Anŋa tamâta ea Maro Kindeni ne mâsi kilala ikeno lâ i ilo kalo, ande tamâta ŋinde nâ nde Juda tamâta mao. Nguva tukuŋa ikura tu iveta i ipânŋa mine, ande tia. Maro Kindeni ne Koroani Sapâŋa nâ iveta wurâta mine lâ tamâta ilonda kalonda. Kinzi tamâta ma tininzi pwâka tu sisuka Juda tamâta mao ŋinde ŋa kâki, andeta Maro Kindeni tamwata ma isuka tamâta ŋinde ŋa kâki.

3

Vetâŋa potomule ikura tu itawa vetâŋa ara ndue, ande tia

¹ Mine nde nanenŋu kasonŋa ikeno mine; tiambo Maro Kindeni iveta vetâŋa arara pinde panzi Juda ngu, aku i ne vetâŋa arara ŋinde ipole vetâŋa arara iveta panzi ngu pinde rârâni, tiya? Kinzi Juda tamâta sikai karae-veŋa ne mâsi kilala lâ tininzi, aku ŋinde ivilanzi, tiya?

² Naŋa apaimi tu mao nâ, Maro Kindeni uru iveta vetâŋa arara kie-kie panzi Juda tamâta! I ne vetâŋa ŋalae tina nde mine; i muŋgani io i tamwata kawa ŋgua ilâ panzi Juda ngu tu ma sikatona panzi tamâta rârâni.

³ Mao nâ, Juda tamâta pinde ŋandai sipono muli pa i kawa ŋgua ŋinde ŋga. Andeta kalomi ŋgere sondo ŋga; tiambo nenzi taŋa-kaika ŋinde igagati Maro Kindeni ŋana ma ipu i tamwata ne ŋgua pânŋa utu, a?

⁴ Tia ndo kanaŋo! Kinda tamâta rârâni uru taporo ŋgua laŋeŋa, anŋa Maro Kindeni i simbo nâ iporo ŋgua mao nâ ikura zo rârâni. Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Maro Kindeni, noko ne ŋgua rârâni kilala ipânŋa nia yo tu ŋgua

ŋinde nde mao kanaŋo. Noko pwatu tamâta nenzi vetâŋa soki panzi, aku ŋinde nde sondo ndo.”

⁵⁻⁶ Tamâta pinde warakanzi nenzi ilo-kalo ikeno mine tu, “Kinda nenda vetâŋa potomule uru itula Maro Kindeni ne vetâŋa arara ipânŋa nia yo. Mine nde i ne mâsi ŋana ikai kazâŋa pa kinda ŋana nenda kiesaka kâ, ande vetâŋa soki.” Naŋa apaimi tu ilo-kalo mine nde soki ndo. Ambo Maro Kindeni ne vetâŋa pinde nde vetâŋa soki, ande i ma ikura tu ipare nia sondo pa kinda tamâta rârâni ŋana nenda kiesaka kâ, ande ma tia. Andeta tia.

⁷ Ilo-kalo mine nde kie taituni itogo ŋgua soki tamâta pinde uru siporo mine tu, “Nanenŋu ŋgua laŋeŋa uru iveta Maro Kindeni ne ŋgua mao ipânŋa nia yo, aku ŋinde iveta i ŋa ipânŋa ŋalae. Mine nde ŋana sâ kâ ŋga i io ŋoa ‘Kiesaka Tamwata’ lâ naŋa tiningu ku ipare nia pana, a?”

⁸ Aku ilo-kalo mine nde kie taituni itogo ŋgua kaa tonge tamâta pinde uru siporo mine tu, “Ayo, talâ taveta vetâŋa potomule nâ, ŋana tu ŋinde ma iveta vetâŋa ara pinde sipânŋa!” Tamâta pinde uru sisowe ŋgua pavaligiŋa lâ tiningu ku siporo tu naŋa warakânŋu kala uru aporo ŋgua kie taituni itogo ŋgua kaa ŋinde. Maro Kindeni ma ionzi tamâta ŋinde lâ i ne ŋgua nia, ku ma ipare nia sondo panzi, ikura nenzi vetâŋa ŋinde.

Tamâta tonge uru iveta vetâŋa ara nâ, ande tia

⁹ Mine nde miki kalomi ŋgere sondo ŋga; tiambo kinda Juda tamâta nenda vetâŋa nde ara nâ, aku ipole kinzi tamâta lâ tinikoa ngu nenzi vetâŋa, tiya? Tia ndo kanaŋo! Naŋa muŋga nâ atula ŋgua pwataki tu kiesaka ne wâlo nde ikai kinda rârâni kaika lâ, kinda Juda tamâta wa kinzi tamâta lâ tinikoa ngu wa.

¹⁰ Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Tamâta tonje imo tava ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, ande tia ndo kanaŋo.

¹¹ Tamâta tonje uru imo tava ilo-kalo ara nâ, ande tia. Tamâta tonje ilo tu ma imo kuku Maro Kindeni, ande tia.

¹² Tamâta rârâni nde sipu mulinzi pa Maro Kindeni marumbu lâ. Kinzi rârâni nde simo tamâta sakamao ndo. Tamâta tonje uru iveta vetâŋa ara nâ, ande tia ndo kanaŋo.”

¹³ “Kinzi kawanzi nde itogo mateŋa tamâta nenzi kuru mwasina, kawa maa nâ ikeno. Kinzi uru siporo ngua mona-mona palanŋa rârâ ninde, aku ngua ŋana iyaulanzi tamâta kâ nde pipi lâ ikeno kawanzi ilo, itogo mwâta saka ikanzi tamâta kala simâte mine.”

¹⁴ “Ikura zo rârâni kinzi siporo ngua sakamao wa wisi-nâna ne ngua kie-kie wa.”

¹⁵ “Ikura zo rârâni kinzi ilonzi ara ŋana sipunzi tamâta pinde pâta simâte.

¹⁶ Kinzi uru siveta vetâŋa ŋana siyaulanzi tamâta pinde wa siveta malia panzi wa.

¹⁷ Kinzi ŋandai sipaveta kuku mâsi ŋana simo ilonzi kalonzi taitu kunzi tininzi pinde ŋga.”

¹⁸ “Kinzi simege ŋana Maro Kindeni tia ndo. Kinzi sipu mulinzi papa i.”

¹⁹ Tamâta ea kinzi sipono muli pa Mose ne ngua tukuŋa, ande wurâta ikeno pa kinzi ninde rârâni ŋana soka Mose ne ngua tukuŋa rârâni muli. Mine kala tamâta tonje ikura tu ipasuka tamwata tini lâ Maro Kindeni nao, ande tia ndo. Kinda tamâta rârâni lâ nia ndoni kawânda buu nâ tamandi tava ilonda muso lâ i nao.

²⁰ Ŋana tu mâsi ŋana taponu muli pa ngua tukuŋa kâ nde ikura tu iveta tamâta tonje ipânŋa ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, ande tia. Ngua tukuŋa ne wurâta

taitu nâ ikeno, aku wurâta ninde nde ŋana itula pwataki tu kinda nde kiesaka tamwatânda.

Tamâta ea kalo tawana Yesu Kirisi, ande i ipânŋa ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao

²¹ Andeta kala nje Maro Kindeni ne mâsi ŋana ivetanzi tamâta sipânŋa ilonzi mbâra-mbâra lâ i nao, ande ipânŋa nia yo lâ. Aku mâsi ninde nde piti ndo ŋana ngua-tukuŋa ne nzâla kâ. Ngua ŋana Maro Kindeni ne mâsi ninde kâ nde ikeno lâ Mose ne ngua tukuŋa wa kinzi ngua-tulâŋa tamâta munŋaŋa nenzi ngua wa.

²² Maro Kindeni ne nzâla nde mine; kinda tamâta ea kalonda tawana Yesu Kirisi, ande kinda nje rârâni taitu-taitu tapânŋa ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Nzâla taituni ninde nde ikeno pa kinda tamâta rârâni lâ ngu ndoni.

²³ Kinda tamâta rârâni taitu-taitu taveta kiesaka, kala takura tu tamo ara kuku Maro Kindeni, ande tia.

²⁴ Andeta Maro Kindeni tamwata ipatea tu ma io ne wisi-wisi imâ pa kinda, aku ŋana i ne wisi-wisi ninde kâ, ande Yesu Kirisi iyaute kinda piti lâ kondoma ilo. Mine kala Maro Kindeni tamwata iveta kinda tapânŋa ilonda mbâra-mbâra lâ i nao. Kinda warakânda ŋandai taveta vetâŋa ara tonje kala tapânŋa ilonda mbâra-mbâra mine ŋga.

²⁵ Nanayoni Maro Kindeni ipatea tu Yesu Kirisi ma imâte ŋana izavaru nenda kiesaka piti lâ tininda, kindani kala uru kalonda tawana i. Maro Kindeni ne mâsi ninde nde duvi mine; i ilo tu kinda ma tasama i kilala pwataki tu i ne vetâŋa rârâni nde sondu ndo. Singani, ande i nao mwasa nâ panzi tamâta, aku ŋandai ipare nia walele panzi ŋana nenzi kiesaka ŋga.

²⁶ Anŋa lâ zo nje, ande Maro Kindeni kalo ngere ŋana tamâta nenzi kiesaka kâ ku ipare nia panzi. Mao nâ, i ne vetâŋa rârâni nde sondu ndo, aku tamâta ea kalonzi

tawana Yesu, ande Maro Kindeni iveta kinzi rârâni sipânga ilonzi mbâra-mbâra lâ i nao.

²⁷ Mine kala kinda takura tu tapasuka warakânda tininda, ande tia ndo, nana tu nenda mâsi nana taponu muli pa ngua tukuña kâ ikura tu iveta kinda tapânga ilonda mbâra-mbâra lâ i nao, ande tia. Kalo-tawana nâ ikura tu iveta kinda tapânga mine.

²⁸ Kala nîne tasama tu nenda kalo-tawana simbo nâ iveta kinda tapânga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Mâsi nana taponu muli pa Mose ne ngua tukuña ikura tu iveta kinda tapânga mine, ande tia.

²⁹ Miki kalomi ngere sondu nga; tiambo Maro Kindeni nde Juda ngu nâ nenzi Maro Nalae, tiya? Tiambo i nandai kinzi ngu pinde nenzi Maro Nalae tona, tiya? Naña apaimi tu Maro Kindeni imo Maro Nalae panzi ngu ndoni.

³⁰ Maro Kindeni taituni imo, aku i uru iveta vetâña kie taituni nâ panzi tamâta ndoni, kinzi Juda tamâta wa kinzi tamâta lâ tinikoa ngu wa. Mine kala kinda tamâta ea kalonda tawana Yesu Kirisi, ande Maro Kindeni iveta kinda rârâni tapânga ilonda mbâra-mbâra lâ i nao.

³¹ Taitu nenda kalo-tawana ninde nandai iveta ngua-tukuña ipânga itogo kekelele kaa nâ. Kinda nenda kalo-tawana itula pwataki tu ngua-tukuña nde kekelele mao kanaño.

4

Abraham ne kalo-tawana nâ iveta i ipânga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao

¹ Miki kalomi ngere nana maka Juda ngu timbuma Abraham parina kâ.

² Ambo Abraham ne vetâña ara pinde siveta i ipânga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, ande i ma ikura tu ipasuka tamwata tini. Andeta i nandai ipânga ilo mbâra-mbâra lâ nzâla ninde nga. Mine

kala ikura tu ipasuka tamwata tini lâ Maro Kindeni nao, ande tia.

³ Nana tu Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Abraham kalo tawana Maro Kindeni, aku ne kalo-tawana ninde iveta i ipânga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao.”

⁴ Ambo tamâta tonje uru iveta wurâta ku ikai mbumbu nana, ande kinda nandai taporo tu mbumbu ninde nde wisi-ara ne kekelele nga. Ninde nde tamâta ninde ne kulu nana ne wurâta kâ.

⁵ Anja tamâta ea kalo tawana tu Maro Kindeni uru ivetanzi kiesaka tamwatanzi sipânga ilonzi mbâra-mbâra, kala isama tu i tamwata ne vetâña ara ma ivila i tia, ande tamâta ninde ne kalo-tawana ninde nâ iveta i ipânga ilo mbâra-mbâra.

⁶ Aku Daviti kala iporo ngua kana taituni mine. Iporo ngua nana ndekâña ninde uru ipânga panzi tamâta ninde Maro Kindeni ivetanzi sipânga ilonzi mbâra-mbâra, kinzi ninde sisama tu nenzi vetâña ara ikura tu ivilanzi tia.

⁷ Daviti ne ngua ikeno mine tu,

“ ‘Ambo Maro Kindeni ikai kiesaka piti lâ tamâta tonje tini ku izavaru i ne vetâña potomule rârâni piti, ande tamâta ninde ikura tu indeka nalae.

⁸ Ambo Maro Nalae ipatea tu i ma kalo ngere kilo tia nana tamâta tonje ne kiesaka kâ, ande tamâta ninde ikura tu indeka nalae.”

⁹ Tiambo miki ilomi tu ndekâña ninde ma ipânga panzi tamâta pinde nâ, kinzi ninde muña sikai karae-veña ne mâsi kilala lâ tininzi, a? Mine tia. Ndekâña ndainani nâ ma ipânga panzi tamâta pinde tona, kinzi ninde nandai sikai karae-veña ne mâsi kilala lâ tininzi. Muña nâ naña atula Maro Kindeni kawa ngua pwataki pami mine tu, “Abraham kalo tawana Maro Kindeni, aku ne kalo-tawana ninde iveta i ipânga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao.”

¹⁰ Ayo, miki kalomi ngere sondo njana Abraham nga. Tiambo ikai karae-veja ne mâsi kilala lâ tini munnga lâ, njinnga ipânnga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, tiya? Naña aporo tu lâ zo njinde i ikai karae-veja ne mâsi kilala lâ tini tia yo, ande Maro Kindeni iveta i ipânnga ilo mbâra-mbâra.

¹¹ Lâ zo njinde i kalo tawana Maro Kindeni, aku ne kalo-tawana njinde iveta i ipânnga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Aku imo lee ku muli, njinnga ikai karae-veja ne mâsi kilala lâ tini, aku mâsi njinde itula pwataki tu i ne kalo-tawana nâ iveta i ipânnga ilo mbâra-mbâra lâ. Mine kala tamâta ea kinzi nandai sikai karae-veja ne mâsi kilala lâ tininzi, ambo nenzi kalo-tawana ive-tanzi sipânnga ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, ande kinzi tamâta njinde rârâni sipânnga sitogo Abraham ne vâsa mao mine.

¹² Aku Juda tamâta pinde kala simo Abraham ne vâsa mao tona. Andeta karae-veja ne mâsi simbo nâ nandai ivetanzi sipânnga i ne vâsa mao nga. Kinzi sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Maro Kindeni, ikura Abraham munnga iveta mine, lâ zo njinde ikai karae-veja ne mâsi kilala lâ tini tia yo. Aku nenzi kalo-tawana njinde tona ivetanzi sipânnga Abraham ne vâsa mao.

Maro Kindeni ne ngua pânga ikeno panzi kalo-tawana tamâta rârâni

¹³ Munгани, Maro Kindeni ipa ngua kuku Abraham tavanzi i ne vâsa tu i ma tâno ndoni ilanzi. Tiambo Abraham munnga ipono muli pa ngua tukuja pinde, aku njana duvi njinde kâ Maro Kindeni iveta ngua pânga njinde kuku i, tiya? Mine tia. * Abraham kalo tawana Maro Kindeni nâ, aku ne kalo-tawana njinde iveta i ipânnga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Aku njana duvi njinde kâ

Maro Kindeni iveta ngua pânga kuku Abraham.

¹⁴ Miki kalomi ngere sondo nga. Kinzi tamâta pinde uru sipono muli pa Mose ne ngua tukuja. Ambo Maro Kindeni ne ngua pânga ikeno panzi tamâta njinde simbonzi nâ, ande kinda nenda kalo-tawana ma ipânnga kelekele kaa nâ, aku Maro Kindeni ne ngua pânga ma kanaŋo tia tona. Andeta tia.

¹⁵ Kinda tasama tu ngua tukuja ikeno. Mine kala Maro Kindeni ne wisi-nâna ilâ panzi tamâta ea sipu ngua tukuja njinde ututu. Ambo ngua tukuja ikeno tia, ande tamâta tonje ma ikura tu ipu ngua tukuja ututu, ande tia.

¹⁶ Maro Kindeni iveta ngua pânga kuku Abraham njana duvi taitu njine kâ; Abraham kalo tawana i. Mine kala Maro Kindeni ne wisi-wisi ikai nzâla piti panzi Abraham ne vâsa rârâni, njana Maro Kindeni ma iveta kie ara panzi, ikura i ne ngua pânga mine. Kalo-tawana tamâta ea kinzi sipono muli pa ngua tukuja, ande kinzi njinde simo Abraham ne vâsa. Andeta kinzi nâ tia; kinda tamâta pinde kalonda tawana Maro Kindeni, itogo Abraham munnga kalo tawana mine, aku kinda kala tamo Abraham ne vâsa tona. Abraham imo kinda kalo-tawana tamâta rârâni timbunda,

¹⁷ njana tu Maro Kindeni munnga iporo ngua pa Abraham ikeno lâ pepa tini mine tu, "Naña aveta noko kupânnga kinzi tamâta ngu rârâ timbunzi." Lâ Maro Kindeni nao, Abraham imo itogo kinda rârâni timbunda. Abraham kalo tawana Maro Kindeni, ina kala via ilanzi mateja tamâta wa iporo ngua ku iveta kelekele munnga simo tia njinde tu simâ sipânnga wa.

¹⁸ Munгани Maro Kindeni iporo ipa ngua kuku Abraham mine tu, "Noko ne vâsa kinzi ma sipânnga kambwanjenzi njalae ndo". Lâ zo njinde, Abraham izizâla ndo tu Maro

* **4:13** 13 Njinde nde duvi mine: Abraham imo munгани lâ, aku muli nga, lâ Mose ne zo, njinnga Maro Kindeni itu ngua tukuja panzi Isrel ngu.

Kindeni ma iveta ngua pânja njinde ipânnga kanaŋo mâsi mana. Andeta i kalo tawana nâ, aku imo io tini pa Maro Kindeni tu ma iveta ikura i ne ngua pânja njinde. Mine kala Abraham ipânnga “kinzi tamâta ngu rârâ timbunzi”.

¹⁹ Lâ zo njinde, Abraham ne mbwera ipânnga ikura mbwera tamâta nalaie taitu (100) mine, aku i karae nde mbarakuku lâ. Aku isama tu i kaiwa Sara ikura nana ipagugua lâlu kê, ande tia. Taitu i ne kalo-tawana ikeno kaika ndo.

²⁰ I ne kalo-tawana imbe tia. Aku i ilo rua-rua nana Maro Kindeni ne ngua pânja kê, ande tia ndo. I ne kalo-tawana ipu tini kaika pa i ilo kalo, ande kala imo ipanea Maro Kindeni na isuka kêki.

²¹ I ne kalo-tawana ikeno kaika mine tu, “Mao nâ, Maro Kindeni ikura tu iveta vetânja ndia rârâni muŋga ipa ngua tu ma iveta.”

²² Mine nde Abraham ne kalo-tawana njinde iveta i “ipânnga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao.”

²³ Mao nâ, ngua ikeno mine tu, “i ne kalo-tawana iveta i ipânnga ilo mbâra-mbâra”. Andeta ngua njinde nandai iyoke Abraham simbo nâ nga.

²⁴ Ngua njinde iyoke kinda tona, kinda tamâta njine kalonda tawana Maro Kindeni, inani muŋga ipaŋo nenda Maro Nalae lâ mateja nianzi imo via kilo. Kinda nenda kalo-tawana njinde iveta kinda tapânnga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao.

²⁵ Kinda taveta kiesaka, aku nana duvi njinde kê Maro Kindeni isâu panzi kazâŋa tamâta tu ma sipu Yesu pâta imâte kê. Andeta Maro Kindeni ilo tu kinda ma tamo ilonda mbâra-mbâra. Mine kala ipaŋo Yesu lâ mateja nianzi imo via kilo.

5

Kinda tapânnga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao

¹ Ayo, nana kinda nenda kalo tawana kê, ande Maro Kindeni iveta

kinda tapânnga ilonda mbâra-mbâra lâ i nao marumbu lâ. Mine kala nenda Maro Nalae Yesu Kirisi ilele Maro Kindeni ne wisi-nâna kala iveta kinda tamo ilonda kalonda taitu kuku i.

² Kinda nenda kalo-tawana ikeno pa Kirisi. Mine kala ikai nzâla piti pa kinda tu Maro Kindeni ne wisi-wisi ma imâ pa kinda. Kala zo njine ne wisi-wisi njinde uru imo kuku kinda. Aku kinda uru tao tininda pa Maro Kindeni tu ma ikai kinda talâ tamo ara ndo kuku i lâ samba ilo. Aku njinde iveta kinda tandeka nâ.

³ Andeta kinda tandeka nana njinde nâ, ande tia. Kinda tandeka nana malia kie-kie uru ipânnga pa kinda tona, nana tu kinda tasama tu malia njinde ipu tini kaika pa ilonda kalonda nana tamandi kaika kê.

⁴ Ambo kinda tamandi kaika mine, ande kinda takura tu tatiŋgi samâŋa kie-kie ipânnga pa kinda njinde piti. Ambo kinda tatiŋgi samâŋa njinde piti mine, ande takura tu tao tininda pa Maro Kindeni tu ma iveta kie ara pa kinda.

⁵ Ambo kinda tao tininda mine pa Maro Kindeni, ande ma taveta mine koa tia nâ, ande tia ndo. Nana tu Maro Kindeni muŋgani io Koroani Sapâŋa imâ pa kinda itogo wisi-ara mwasina, aku Koroani Sapâŋa imaliŋi Maro Kindeni ne tini-mwasa ipipi lâ ilonda kalonda.

⁶ Nia ndoyo, kinda tapu mulinda pa Maro Kindeni. Lâ zo njinde, kinda takura nana tapavila warakânda kê, ande tia ndo. Andeta Maro Kindeni ipatea zo tonje pa Kirisi tu ma imâte nana ivila kinda kê. Kinda tamo mine lee zo ipânnga lâ, aku Kirisi imâte ikura Maro Kindeni ne pateŋga mine.

⁷ Mao kanaŋo, kinda tamâta ma tininda pwâka ndo nana tamâte nana tavila tamâta tonje uru iyoka ngua tukuŋa rârâni muli. Andeta zo pinde nâ, ambo tamâta tonje uru kalo sukâŋa nâ nanzani i tini pinde, ande kinda pinde ma tapu tini kaika pa warakânda ilonda kalonda tâ

ku ma tamâte nana tavila tamâta ninde tâ.

⁸ Andeta kalomi ngere sonde nga; nia ndoyo, lâ zo ninde kinda tapaveta kuku kiesaka ne vetâna yo, ande pa zoni ndaina Kirisi imâte nana ivila kinda kâ. Aku i ne vetâna ninde itula pwataki tu i ilo ndo ikeno pa kinda.

⁹ Kirisi imâte nana iveta kinda kiesaka tamwatânda tapânga ilonda mbâra-mbâra ndo lâ Maro Kindeni nao, ande kala zo nîne tamo mine. Mine nde kinda tasama sonde tu i ma ikea nana kinda kâ, lâ zo muli ninde Maro Kindeni ne wisi-nâna ma ilâ panzi tamâta lâ i ne ngua nia.

¹⁰ Munga kinda tamo Maro Kindeni ne kazâna tamâta, andeta i Natu imâte nana iveta kinda tapânga ilonda kalonda taitu kuku Maro Kindeni. Kala nîne Maro Kindeni Natu imo via, ma imo mine ku imo nâ, aku kinda tamo ilonda kalonda taitu kuku Maro Kindeni. Mine kala kinda tasama sonde tu Yesu Kirisi Via Tamwata ma ikea nana kinda kâ lâ zo muli ninde.

¹¹ Aku kinda tandekana Maro Kindeni tona, nana tu nenda Maro Nalae Yesu Kirisi iveta kinda tapânga ilonda kalonda taitu kuku i marumbu lâ.

Adam ikai nzâla piti nana mateja kâ, anga Yesu nde ikai nzâla piti nana via kâ

¹² Kinda tasama tu nia ndoyo, tamâta taitu nâ iveta kiesaka, aku nana i ne vetâna ninde kâ kiesaka ipânga tâno kulu. Aku kiesaka ikai mateja imâ ipânga tava. Mine kala mateja isala nia ilâ ikainzi tamâta rârâni, nana tu tamâta rârâni uru siveta kiesaka.

¹³ Singani, lâ zo ninde ngua tukuja nandai imâ ipânga lâ nga, ande kiesaka ikeno tâno kulu mungani lâ. Andeta kaloŋo nga; ambo ngua tukuja ikeno tia, ande Maro Kindeni ma kalo ngere nana kinda tamâta nenda kiesaka taitu-taitu kâ, ande ma tia.

¹⁴ Andeta nia ndoyo, lâ Adam ne zo ninde, aku imâ lee ipânga lâ Mose ne zo, ande mateja ikai poe kaika panzi tamâta rârâni. Kinzi tamâta pinde nandai siveta kiesaka itogo Adam munga iveta mine, lâ zo ninde ilana ipole Maro Kindeni ne ngua tukuja. Andeta mateja ikai poe kaika panzi tamâta ninde tona. Adam nde itula tamâta nana ipânga muli kâ ninde kilala pwataki.

¹⁵ Andeta Adam ne kiesaka nga Maro Kindeni ne wisi-ara nde kie taituni, ande tia ndo. Mao nâ, nana tamâta taitu nâ ne kiesaka kâ, ande tamâta rârâni simâte. Taitu Maro Kindeni ne wisi-wisi nalae ninde ipole kiesaka ne walo ndoni, aku wisi-wisi ninde ipânga nalae tina pa kinda tamâta. Nana Yesu Kirisi simbo nâ ne wisi-wisi kâ, Maro Kindeni iveta kinda tapânga ilonda mbâra-mbâra. Aku vetâna ninde itogo wisi-ara ilua kinda mwasina.

¹⁶ Aku mine nâ, Maro Kindeni ne wisi-ara nandai iveta vetâna kie taituni pa kinda ikura tamâta taitu ninde ne kiesaka ninde iveta pa kinda nga. Nana tamâta taitu ninde ne kiesaka taitu kâ, ande Maro Kindeni ionzi tamâta rârâni lâ ngua nia ku ipa ngua lâ nana izavarunzi kâ. Andeta Maro Kindeni ne wisi-ara nde nalae tina, nana tu kinda tamâta rârâni uru taveta kiesaka rârâ ninde, andeta Maro Kindeni io ne wisi-wisi imâ pa kinda ku iveta kinda tapânga ilonda mbâra-mbâra lâ i nao. Kinda nenda ara tonje keno nana i ma iveta mine pa kinda, ande tia ndo.

¹⁷ Mao nâ, tamâta taitu ninde ne kiesaka ikai nzâla piti pa mateja tu ma imâ ipânga, kala mateja imo itogo koipu nalae nana itawanzi tamâta rârâni ndue kâ. Andeta kalomi ngere sonde nga; nana tamâta taitu nâ ne vetâna ara kâ, ina Yesu Kirisi, ande tamâta rârâ ninde ma muli simo vianzi nâ. Nana aporo nanzani tamâta ninde Maro Kindeni io ne wisi-wisi imâ nalae panzi, kala ivetanzi sipânga ilonzi

mbâra-mbâra lâ. Maro Kindeni ne vetâña ñinde nde itogo wisi-ara ilua kinda mwasina.

¹⁸ Mine kala kinda tasama tu tamâta taitu muŋga ilaŋa ipole ŋgua tukuŋa, aku ñana i ne kiesaka ñinde kâ Maro Kindeni io kinda tamâta rârâni talâ pa ŋgua nia. Aku mine nâ, tamâta taitu iveta vetâña sondo ndo, aku ñana vetâña ñinde kâ Maro Kindeni iveta kinda kalo-tawana tamâta rârâni tapâŋga ilonda mbâra-mbâra lâ, kala tamo viânda nâ.

¹⁹ Muŋga tamâta taitu nâ iveta taŋa-kaika pa Maro Kindeni, aku ñana i ne vetâña ñinde kâ kinzi tamâta sipâŋga kiesaka tamwatanzi. Aku mine nâ, tamâta taitu nâ ipono muli pa Maro Kindeni kawa ŋgua, aku ñana i ne vetâña ñinde kâ Maro Kindeni ivetanzi tamâta sipâŋga ilonzi mbâra-mbâra lâ i nao.

²⁰ Maro Kindeni nanayoni io ŋgua tukuŋa imâ panzi tamâta ñana duvi ñine kâ; isama tu ŋgua tukuŋa ma iveta vetâña potomule ipâŋga ñalae. Aku mao nâ, lâ zo ñinde kiesaka ipâŋga ñalae tina. Andeta Maro Kindeni io ne wisi-wisi ñalae ndo imâ pa kinda.

²¹ Mine kala kinda tasama tu kiesaka ne walo kaika ikai mateña imâ pa kinda tamâta rârâni. Aku mine nâ, Maro Kindeni ne wisi-wisi ipâŋga ñalae ndo ku iveta kinda tapâŋga ilonda mbâra-mbâra lâ. Ñana Maro Kindeni ne wisi-wisi ñinde kâ, ande nenda Maro Ñalae Yesu Kirisi ikai nzâla piti pa via mao kâ, kala kinda takura tu tamo viânda, ma tamo mine ku tamo nâ.

6

Kinda tamâte kuku Kirisi lâ

¹ Ayo, kala ñine ma taporo ŋgua mana. Tamâta pinde uru siporo tu, “Ara ñana kinda ma taveta kiesaka rârâ, ñana tu ñinde ma iveta Maro Kindeni ne wisi-wisi imâ ñalae tina pa kinda”.

² Andeta kinda ma taporo ŋgua kaŋa mine tia ndo! Kinda tamo tininda piti ndo ñana kiesaka kâ, tatogonzi mateña tamâta mine. Mine nde ñana sâ kâ ñga kinda ma tapaveta kaika kuku kiesaka ne vetâña kilo, a?

³ Nanenŋu ŋgua ñine nde duvi mine; kinda tapaipa kuku Yesu Kirisi ku takai lââ-liliŋa lâ, kala tapaipa kuku Yesu ne mateña tona. Tiambo miki kazizâla ñana ñinde kâ, a?

⁴ Muŋgani, lâ zo ñinde kinda takai lââ-liliŋa, ande lâ zoni ndaina kinda tapaipa lâ taitu kuku Kirisi ne mateña. Ñinde itogo Maro Kindeni ikea kinda lâ mateña nianzi kuku Kirisi. Andeta kinda Tamânda ikai tamwata ne walo kaika ku ipaŋo Kirisi lâ mateña nianzi imandi imo via kilo. Mine nde kinda kala takai via wasaseki mine nâ.

Kinda ma tamo viânda nâ kuku Kirisi

⁵ Mao nâ, kinda tapaipa kuku Kirisi lâ, aku tapaipa kuku i ne mateña ñinde tona. Mine kala lâ zo ñana Maro Kindeni ma ipaŋo kinda tamandi tamo viânda kilo, itogo muŋga ipaŋo Kirisi imandi imo via kilo mine, ande kinda ma tapaipa kuku Kirisi mine nâ.

⁶ Kinda tasama tu nenda ilo-kalo siŋga nde imâte kuku Kirisi lâ kâi popole tini. Vetâña ñinde nde duvi mine; kiesaka nde ipipi lâ nenda ilo-kalo siŋga, aku Maro Kindeni ilo tu ma izavaru kiesaka ñinde ne walo kaika ndo lâ. Mine nde kiesaka ma ikai poe kaika pa kinda kilo, ande tia.

⁷ Ñana tu ambo tamâta tonge imâte, ande kiesaka ikura tu ikai poe kaika papa i kilo, ande tia.

⁸ Mao nâ, kinda tamâte kuku Kirisi lâ. Mine kala kalonda tawana tu muli ñga kinda ma tamo viânda nâ kuku i.

⁹ Kinda tasama tu Maro Kindeni ipaŋo Kirisi lâ mateña nianzi imandi imo via kilo. Mine nde i ma imâte kilo tia. Mateña ne walo ikura ñana itawa i kilo kâ, ande tia ndo.

¹⁰ Imâte mbwani taitu nâ, aku ne mateŋa ŋinde iyaula kiesaka ne walo kaika ndo lâ. Kala ŋine ikai via mao lâ, aku imo via nâ kuku Maro Kindeni.

¹¹ Ara ŋana nemi kalo-tawana ma ikeno mine; miki kamâte kuku Yesu Kirisi lâ. Mine nde kiesaka ne wâlo ikura tu ikaimi kaika kilo, ande tia. Aku miki kapaipa kuku Yesu Kirisi lâ. Mine nde miki kamo viami nâ kuku Maro Kindeni.

¹² Mine kala miki ma kasâu pa kiesaka tu ikai poe kilo pa ilomi kalomi ndimo. Tia ma kiesaka ilele naomi, aku miki ma kaponu muli pa karaenda ne ilo-kalo sakamao.

¹³ Miki ma kao kemi-mbaumi pinde silâ simo kiesaka kalo ŋana siveta vetâŋa potomule kê, mine ndimo. Miki kamo katogonzi mateŋa tamâta ŋinde Maro Kindeni ipaŋonzi simandi simo vianzi kilo. Mine nde ara ŋana miki ma kao warakami karaemi ilâ pa Maro Kindeni itogo patarawâŋa mwasina. Aku ara ŋana miki ma kao kemi-mbaumi ndoni silâ simo i kalo ŋana siveta vetâŋa ara kê.

¹⁴ Kala zo ŋine miki ŋandai kamo ŋgua tukuŋa kalo ŋga. Miki kamo Maro Kindeni ne wisi-wisi kalo nâ. Mine nde miki ma kasâu pa kiesaka tu ikai poe pami ndimo.

Kinda tamo vetâŋa ara ne wurâta tamâta

¹⁵ Kinda ŋandai tamo ŋgua tukuŋa kalo ŋga. Kinda tamo Maro Kindeni ne wisi-wisi kalo. Mine nde kinda ma taveta mana. Tiambo kinda ma taveta kiesaka, a? Tia ndo kanaŋo!

¹⁶ Ambo tamâta tonŋe ma io i tamwata imo tamâta ŋalae tonŋe kalo ŋana ipono muli pa i kawa ŋgua kê, ande i ma imo tamâta ŋalae ŋinde ne wurâta tamâta. Tiambo miki kazizâla ŋana ŋinde kê, a? Tamâta pinde ilonzi pateu tu ma simo kiesaka ne wurâta tamâta, aku nenzi pateâŋa ŋinde ionzi silâ pa yâê ŋalae ne mbââ. Anŋa kinda tamâta pinde ilonda pateu tu ma taponu muli pa Maro Kindeni kawa

ŋgua, aku nenda pateâŋa ŋinde iveta kinda tapâŋga ilonda mbârambâra lâ i nao.

¹⁷ Mao nâ, sinŋani miki kamo kiesaka ne wurâta tamâta. Andeta muli ŋga miki kapanâna sondu ŋana Maro Kindeni ne ŋgua mao kê, aku kaponu muli sondu ndo pa ŋgua ŋinde. Mine nde ara ŋana kinda ma kawânda ndanŋe pa Maro Kindeni!

¹⁸ Muŋgani kiesaka ipa miki kaika lâ, kala miki kamo sakamao ndo. Andeta Maro Kindeni ipalalana kiesaka ne wâlo piti lâ tinimi, aku ivetami kapâŋga i ne wurâta tamâta ŋana kaveta vetâŋa ara kê.

¹⁹ Miki nemi ilo-kalo ŋandai ipâŋga ŋalae ŋga, andeta miki kasama sondu lâ ŋana wurâta tamâta nenzi mâsi. Mine nde naŋa asia ŋgua ŋine lâ wurâta tamâta tininzi. Muŋga miki kasâu pa vetâŋa sakamao tu ikai poe pa karaemi ndoni. Mine nde miki kamo vetâŋa potomule ne wurâta tamâta, aku kapaveta kuku vetâŋa potomule wa vetâŋa muso wa. Andeta kala ŋine ara ŋana miki ma kasâu pa vetâŋa ara tu ikai poe pa karaemi ndoni. Ambo miki ma kaveta mine, ande miki ma kamo Maro Kindeni ne wurâta tamâta ŋana kaveta vetâŋa ara kê, aku ma kapâŋga Maro Kindeni tamwata ne tamâta sapâŋa.

²⁰ Muŋga, lâ zo ŋinde miki kamo kiesaka ne wurâta tamâta, ande miki ilomi pa vetâŋa ara, ande tia.

²¹ Lâ zo ŋinde miki uru kaveta vetâŋa potomule. Tiambo vetâŋa rârâni ŋinde uru ivilami, tiya? Tia ndo. Kala ŋine miki maimi ŋana vetâŋani ndaina, aku kasama tu vetâŋa kie mine ionzi tamâta silâ pa mateŋa nâ.

²² Andeta Maro Kindeni ipalalana kiesaka ne wâlo piti lâ tinimi marumbu lâ, kala ŋine miki kapâŋga i tamwata ne wurâta tamâta. Aku ŋinde ivila miki mao kanaŋo, ŋana tu i ivetami kapâŋga kamo sapâŋa, aku miki kapaveta kuku vetâŋa rârâni i tamwata ilo

papa njinde. Mine kala miki kakai via mao, ma kamo ara mine ku kamo nâ.

²³ Kiesaka uru kulu ilanzi i ne wurâta tamâta, aku kulu njinde nde mateja. Anja Maro Kindeni uru wisi-ara ilua kindi, ne kulu tia. Wisi-ara njinde nde via mao njana tamo viânda ku tamo nâ. Kindi tapaipa kuku nenda Maro Nalae Yesu Kirisi lâ. Mine nde kindi takura tu takai via mao njinde.

7

Kala njine ilo-kalo wasaseki uru ikai poe pa kindi

¹ Ningunambwe wukale, naporo njua njine ilâ pa miki tamâta njinde munja kapanâna sondu ndo njana njua tukuja kâ. Miki kasama tu zo njana tamâta tonje imo via yo, ande njua tukuja uru ikai poe papa i. Anja zo njana i ma imâte, ande i imo njua tukuja kalo kilo, ande tia.

² Naja ma asia njua lâ pakâeja ne mâsi tini njana aveta njine ipanga nia yo. Ambo taine tonje ikâe lâ, aku i kaiwa tamâne imo via yo, ande njua tukuja ipa i lâ taitu kuku kaiwa tamâne. Ambo taine njinde kaiwa tamâne ma imâte, ande i imo pakâeja ne njua tukuja njinde kalo, ande tia.

³ Ambo taine njinde kaiwa tamâne imo via yo, andeta taine njinde ilâ ikeno kuku tamâne tonje, ande kinzi ma siporo tu i nde taine njana itambira tini potomule kâ. Ambo i kaiwa tamâne imâte lâ, ande i imo pakâeja ne njua tukuja njinde kalo tia. Mine kala, ambo taine njinde itu ikai tamâne wasaseki tonje, ande i ma imo itogo taine njana itambira tini potomule kâ, ande tia.

⁴ Ningunambwe wukale, miki kala kamo mine nâ. Munjani miki kapasipa lâ taitu kuku Kirisi, aku njinde itogo miki kamâte kuku i. Mine nde miki njandai kamo njua tukuja kalo nga. Kala njine miki kamo tamâta tonje ne tamâta, tamâtani ndaina Maro Kindeni munja ipango lâ mateja nianzi

imandi imo via kilo. Maro Kindeni iveta mine njana ivila kindi tu taveta vetâja ara, ikura ipatea pa kindi mine.

⁵ Nanayoni, lâ zo njinde kindi taponu muli yo pa ilo-kalo singa ne vetâja, ande njua-tukuja iveta ilo-kalo sakamao njinde ipanga nia yo, kala taveta kiesaka. Aku ilo-kalo singa njinde io kindi lâ nzâla njinde ilâ pa mateja kâ.

⁶ Lâ zo njinde, Mose ne njua tukuja imo itogo wâlo njana ipa kindi kaika kâ. Andeta muli nga kindi tapasipa kuku Kirisi ne mateja. Mine kala zo njine kindi tamo njua tukuja kalo, ande tia. Munjani yo, ande kindi uru tapaveta kuku vetâja ndia rârâni kinzi munja singere lâ njua tukuja ne pepa tini ikeno. Andeta kala njine kindi tapaveta kuku vetâja wasaseki ndia rârâni Koroni Sapâja itula pa kindi. Mine nde kindi taveta wurâta sondu nâ pa Maro Kindeni.

Kiesaka iyaula kindi lâ

⁷ Mao nâ, munja njua tukuja iveta ilo-kalo sakamao njinde ipanga nia yo, kala kindi taveta kiesaka. Mine nde kindi ma taporo mana. Tiambo kindi ma taporo tu, “Njua tukuja nde kekekele sakamao ndo, itogo kiesaka mine”, a? Kindi ma taporo njua kaja mine tia ndo! Miki kalomi njere sondu nga; ambo njua tukuja njandai itula vetâja pinde kilala pwataki tu vetâja njinde nde kiesaka, ande naja ma azizâla tu vetâja ndia nde ara anja vetâja ndia nde sakamao. Njua tukuja tonje ikeno mine tu, “Noko ma ilo yosi pa noko tini pinde nenzi kekekele ndimo.” Ambo njua tukuja njinde ikeno tia, ande naja ma azizâla tu ilo-yosija ne mâsi nde kiesaka.

⁸ Andeta kiesaka iyoka njua tukuja ne nzâla imâ ku igagati ilongu kalongu njana ilongu yosi pa kekekele kie-kie. Miki kalonjo nga; ambo njua tukuja ikeno tia, ande

kiesaka ne walo ma ikeno nana iveta sâ tonge tia.

⁹ Munğani, lâ zo ninde naña asama Maro Kindeni ne ngua tukuña tia yo yo, ande naña atu naña amo viângu. Andeta muli ngga apanâna nana Maro Kindeni ne ngua tukuña kâ, aku kiesaka ne walo ipângga nğalae tina,

¹⁰ kala naña apângga lâ nzâla ninde ilâ pa mateña kâ. Nia ndoyo Maro Kindeni ipatea tu ngua tukuña ma via ilanzi tamâta. Andeta naña nğandai akai via lâ ngua tukuña tini ngga. Ngua tukuña io naña lâ nzâla ninde ilâ pa mateña kâ,

¹¹ nana tu kiesaka iyoka ngua tukuña ne nzâla imâ ku ilaņe naña. Mine kala kiesaka iveta ngua tukuña ipângga kelekele nana ikai naña alâ pa mateña kâ.

¹² Ayo, kinda ma taporo ngua kaña mana nana ngua tukuña kâ. Maro Kindeni tamwata io ngua tukuña imâ pa kinda. Mine nde kinda tasama tu i ne ngua tukuña rârâni nde sapâņa, aku ne ngua tukuña rârâni uru ivila kinda sondo ndo nana itula vetâņa ara kilala pwataki pa kinda.

¹³ Mana mana, a? Tiambo kelekele ara ninde io naña lâ nzâla ninde ilâ pa mateña kâ, a? Tia ndo kanaņo! Kiesaka nâ iveta mine pa naña. Kiesaka muņa ipasipa lâ taitu kuku ngua tukuña ara ninde, kala io naña lâ nzâla ninde ilâ pa mateña kâ. Maro Kindeni isâu pa kiesaka tu ma iveta vetâņa kie mine, nana tu i ilo tu kiesaka kilala ma ipângga nia yo. Mine kala Maro Kindeni ne ngua tukuña ninde itula kiesaka kilala pwataki tu ninde nde kelekele sakamao ndo.

Kiesaka itu ikai poe pa nenda via

¹⁴ Kinda tasama tu Maro Kindeni tamwata io ngua tukuña imâ pa kinda. Andeta naña nde tamâta nâ, kala uru amo tava ilo-kalo siņa. Mine nde naña amo atogo kiesaka ne wurâta tamâta kaa nâ.

¹⁵ Naña atu asama mine; nana sâ kâ ngga naña uru aveta vetâņa pinde. Andeta ninde duvi naña asama tia. Vetâņa ndia naña ilonĝu tu aveta, ande aveta vetâņa ninde tia. Anĝa vetâņa ndia tiningu pwâka ndo tu aveta, ande naña aveta vetâņani ndaina.

¹⁶ Naña warakâņgu tiningu pwâka nana aveta vetâņa sakamao pinde, andeta zo katine naña aveta vetâņani ndaina, aku kalonĝu loko nana. Aku ninde itula pwataki tu naña amora Maro Kindeni ne ngua tukuña tu kelekele ara nâ.

¹⁷ Mine kala naña warakâņgu nâ aveta vetâņa sakamao ninde, ande tia. Kiesaka imo ilonĝu kalonĝu, aku kiesaka ninde nâ iveta vetâņa sakamao ninde.

¹⁸ Naña nde tamâta nâ, aku asama tu nanenĝu ilo-kalo siņa ikura tu igatina nana aveta vetâņa ara tonge, ande tia. Mao nâ, naña ilonĝu tu aveta vetâņa ara, andeta akura tu aveta mine tia.

¹⁹ Vetâņa ara ndia naña ilonĝu tu aveta, ande ninde aveta tia. Anĝa vetâņa potomule ndia tiningu pwâka tu aveta, ande ninde naña aveta.

²⁰ Naña tiningu pwâka tu aveta vetâņa sakamao pinde, andeta uru aveta vetâņani ndaina. Aku ninde itula pwataki tu naña warakâņgu nâ aveta vetâņa sakamao ninde, ande tia. Kiesaka imo ilonĝu kalonĝu, aku kiesaka ninde nâ iveta vetâņa sakamao ninde.

²¹ Mine kala naña asama tu vetâņa kie mine uru ipângga pana; lâ zo ndia naña atu aveta vetâņa ara pinde, ande vetâņa sakamao uru isae nzâla pana, kala akura tu aveta vetâņa sakamao nâ.

²² Mao nâ, naña ilonĝu ndo tu apono muli pa Maro Kindeni ne ngua tukuña.

²³ Andeta naña asama tu ngua tukuña kie tonge ikeno ilonĝu kalonĝu, aku ngua tukuña ninde uru ipara kuku Maro Kindeni ne

ngua tukuņa ninde naņa ilonġu papa. Ninde nde kiesaka ne ngua tukuņa, aku ninde uru ipa naņa kaika wa ikai poe pa ilonġu kalonġu wa.

²⁴ Opopo, malia nġine uru iyaula naņa ilonġu kalonġu ndo lâ! Ea ma ivilana ku izavaru kiesaka ne kaika nġinde piti lâ karaenġu nġine imo mateņa kalo, a?

²⁵ Naņa kawânġu ndanġe nġalae ilâ pa Maro Kindeni! Kinda nenda Maro Nġalae Yesu Kirisi ma ikai Maro Kindeni ne pavilânġa imâ pa naņa.

Mine kala naņa uru amo mine; naņa warakânġu nenġu ilo-kalo pinde itu imo Maro Kindeni ne ngua tukuņa kalo. Anġa nanenġu ilo-kalo siġga nde imo kiesaka ne ngua tukuņa kalo.

8

Kirisi izavaru nenda kiesaka piti lâ, aku io Koroani Sapânġa imâ pa kinda

¹ Mine nde kinda tamâta ea tapaipa kuku Yesu Kirisi lâ, ande Maro Kindeni ne pareņa-nia ma imâ pa kinda nana nenda kiesaka kâ, ande tia ndo.

² Nana tu Koroani Nana Via kâ ne ngua tukuņa iveta kinda tapaipa lâ taitu kuku Yesu Kirisi, aku i ne ngua tukuņa nġinde ikai kinda piti lâ kiesaka kuku mateņa rua nenzi ngua tukuņa muġġânġa nġinde ne nimbu ilo.

³ Kinda nenda ilo-kalo siġga ne walo ikeno nana isuka kinda tu taponu muli sondu pa ngua tukuņa kâ, ande tia. Mine kala Mose ne ngua tukuņa ikura tu izavaru kiesaka piti lâ tininda, ande tia. Nġua tukuņa ikura tu izavaru kiesaka ne walo kâ, ande tia. Taitu Maro Kindeni tamwata ikura ndo. Isupwa i tamwata Natu imâ ipânġa tamâta, itogo kinda kiesaka tamwatânda mine. I imâ nana izavaru nenda kiesaka piti kâ, aku lâ kâi popole tini Maro Kindeni ipare nia pa i Natu nana kinda tamâta nenda kiesaka kâ.

Aku lâ zoni ndaina Maro Kindeni ipu kiesaka ne walo ndue ndo lâ.

⁴ Maro Kindeni iveta mine nana ivila kinda tu tapaveta sondu kuku vetânġa arara rârâni nġinde ngua tukuņa iporo kaika tu ma taveta. Kinda tapile mâsi nana tapaveta kuku ilo-kalo siġga ne vetânġa kâ, aku tapaveta kuku vetânġa rârâni Koroani Sapânġa itula pa kinda.

⁵ Tamâta ea kinzi uru siveta ikura ilo-kalo siġga itula panzi mine, ande ilo-kalo kaa nâ nġinde ikai poe pa tamâta nġinde ilonzi kalonzi ndoni. Anġa kinda tamâta ea uru taveta ikura Koroani Sapânġa itula mine, ande Koroani Sapânġa ikai poe pa kinda nġine ilonda kalonda ndoni.

⁶ Tamâta ea ilo-kalo siġga ikai poe papa ne ilo-kalo, ande tamâta nġinde ma imâte. Anġa tamâta ea Koroani Sapânġa ikai poe papa ne ilo-kalo, ande tamâta nġinde ma ikai via mao, ku ma imo tava wisi pisi nâ.

⁷ Ambo ilo-kalo siġga ikai poe pa tamâta tonġe ne ilo-kalo, ande tamâta nġinde imo Maro Kindeni ne kazânġa tamâta, nana tu i nandai imo Maro Kindeni ne ngua tukuņa kalo nġa. Mao nâ, tamâta nġinde ikura tu ipono muli pa Maro Kindeni ne ngua tukuņa, ande tia ndo.

⁸ Tamâta ea kinzi uru siveta ikura ilo-kalo siġga itula panzi mine, ande kinzi nġinde sikura tu siveta vetânġa ndia Maro Kindeni ilo papa, ande tia.

⁹ Andeta miki nandai kapaveta kuku ilo-kalo siġga ne vetânġa nġa. Ambo Maro Kindeni ne Koroani Sapânġa imo mao lâ miki ilomi, ande Koroani Sapânġa nâ ikai poe pa nemi vetânġa. Anġa tamâta ea kinzi Kirisi ne Koroani Sapânġa imo ilonzi tia, ande kinzi tamâta nġinde nandai Kirisi ne tamâta nġa.

¹⁰ Kiesaka ipu miki karaemi pâta lâ. Mine nde muli mateņa ma imâ pa miki rârâni taitu-taitu. Andeta kalomi nġere sondu nġa; ambo Kirisi imo ilomi, ande miki kapânġa ilomi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni

nao marumbu lâ, aku Koroani Sapâña via mao ilami lâ.

¹¹ Muᅅgani Maro Kindeni ipaᅅo Yesu Kirisi lâ mateᅅa nianzi imandi imo via kilo. Ambo Maro Kindeni ne Koroani Sapâña imo miki ilomi, ᅅineᅅga lâ zo ndia mateᅅa ma imâ ipâᅅga pami, ande Maro Kindeni ne Koroani Sapâña ndainani nâ ma io via mao lâ miki karaemi tona.

Koroani Sapâña iveta kinda tapâᅅga Maro Kindeni natu wukale

¹² Mine kala niᅅgu-nambwe wukale, nenda wurâta ikeno ᅅana tapaveta kuku ilo-kalo taitu nâ ne vetâᅅa. Andeta naᅅa ᅅandai aporo tu kinda ma tapaveta kuku ilo-kalo siᅅga ne vetâᅅa ᅅga.

¹³ Ambo miki ma kapaveta kuku ilo-kalo siᅅga ne vetâᅅa, ande miki ma kamâte. Taitu kaloᅅo ᅅga; Koroani Sapâña ne walo kaika ikura tu ivilami ᅅana kapu mulimi ndo pa karaenda ne vetâᅅa potomule. Ambo miki ma kakai i ne walo kaika ᅅinde, ande miki ma kamo viami nâ.

¹⁴ ᅅana tu kinda tamâta ea tasâu pa Maro Kindeni ne Koroani Sapâña tu ikai poe pa ilonda kalonda, ande kinda ᅅine rârâni tamo Maro Kindeni natu wukale.

¹⁵ Maro Kindeni ne Koroani Sapâña ᅅinde ilua miki lâ, aku Koroani ᅅinde ᅅandai iveta rurua ikai poe kaika pami kilo ᅅga. Tia ndo kanaᅅo. Maro Kindeni ne Koroani Sapâña ᅅinde ivetami kapâᅅga Maro Kindeni natu wukale. Aku i walo kaika ilua kinda tona. Mine kala kinda takura tu tasarâwa pa Maro Kindeni mine tu, "Mama! Naᅅa mama!"

¹⁶ Koroani Sapâña i tamwata ipasipa lâ taitu kuku koranânda, aku igogo kawa kuku kawânda ku itula pwataki tu kinda tamo Maro Kindeni natu wukale.

¹⁷ Mao nâ, kinda tamo Maro Kindeni natu wukale. Mine nde muli ᅅga Tamânda Maro Kindeni ma iveta vetâᅅa arara pa kinda, ikura muᅅga ipa ᅅgua tu ma iveta

panzi ne tamâta. Muᅅgani iveta vetâᅅa arara ndainani nâ pa tuânda Yesu Kirisi. Ambo lâ zo ᅅine kinda ma takai nâna itogo Kirisi muᅅga ikai mine, ande muli kinda ma tamo ara ndo, itogo i uru imo mine.

Muli ᅅga kinda ma tamo ara ndo lâ samba lawea

¹⁸ Lâ zo ᅅine kinda uru takai nâna. Andeta naᅅa asama tu muli ᅅga kinda ma tandeka ᅅalae ᅅana tamo ara ndo kuku Maro Kindeni, aku ndekâᅅa ᅅinde ma ipole nâna ᅅine ndo lâ.

¹⁹ ᅅana tu kelekele rârâni Maro Kindeni muᅅga ipulianzi sipâᅅga lâ, ande kelekele ᅅinde rârâni uru sio tininzi pa Maro Kindeni ne zo ᅅana itula kinda kilalânda pwataki tu kinda tamo i natu wukale. Kelekele rârâni ᅅinde ilonzi ndo tu Maro Kindeni ma iveta mine walele nâ.

²⁰ ᅅana tu lâ zo ᅅine kelekele ᅅinde rârâni uru simo kaa nâ, aku uru sipayaula nâ. Andeta kinzi warakanzi ᅅandai ilonzi tu ma simo mine ᅅga. Maro Kindeni tamwata ipatea tu ma simo mine. Andeta i tamwata kala io tini ᅅana zo muli ᅅinde kâ.

²¹ Muli ᅅga, lâ zo ndia Maro Kindeni muᅅga ipatea lâ, ande i ma ipalalana zavarua ne wâlo kaika piti lâ kelekele rârâni tininzi marumbu lâ, aku kelekele rârâni ma sipâᅅga simo ara ndo kuku Maro Kindeni natu wukale kinda.

²² Kinda tasama tu kelekele rârâni Maro Kindeni muᅅga ipulianzi sipâᅅga lâ, ande kelekele ᅅinde rârâni uru sikai nâna, itogo taine ikai nâna lâ pagugua ne zo mine. Kelekele ᅅinde rârâni simo sita nâ, kala simo mine lee imâ ipâᅅga lâ zo ᅅine.

²³ Andeta kelekele ᅅinde simbonzi nâ uru sita, ande tia. Kinda warakânda kala uru tamo tata mine nâ. Nanayoni Maro Kindeni io ne Koroani Sapâña imâ imo ilonda lâ, itogo i ne vetâᅅa ara ᅅana iveta pa kinda muᅅga mwasina. Andeta

lâ zo ñine kinda kala mine nâ uru takai nâna wa tiña wa, aku tamo tao tininda ñana zo ñinde Maro Kindeni ma itula kilalânda pwataki tu kinda tamo i natu wukale. Lâ zo ñinde Maro Kindeni ma ilele karaenda ndoni ipânga kie tonge.

²⁴ Muᅅga kinda tao nenda kalotawana ilâ pa Maro Kindeni, aku tamo tao tininda ñana vetâña arara rârâni ipatea tu ma iveta pa kinda. Aku ñana nenda kalo-tawana ñinde kâ, ande Maro Kindeni ikai kinda piti lâ kondoma ilo marumbu lâ. Ambo kinda tao tininda ñana vetâña tonge, ande tasama tu vetâña ñinde ipânga pa kinda tia yo. Ñana tu ambo tamâta tonge ikai kelekele tonge marumbu lâ, ande i ma imo io tini kilo pa kelekele ñinde kâ, ande ma tia.

²⁵ Kinda tasama tu vetâña arara ñinde sipânga pa kinda tia yo, andeta muli ᅅga vetâña ñinde ma sipânga mao nâ pa kinda. Mine kala kinda uru tapu tini kaika pa ilonda kalonda, aku tamo tao tininda nâ.

²⁶ Aku mine nâ, Koroani Sapâña uru iveta vetâña pinde ñana ivila kinda kâ. Kinda nenda walo nde ᅅalae koña tia, kala tazizâla tu kinda ma takai noña pa Maro Kindeni mâsi mana. Andeta Koroani Sapâña isama lâ ñana noña ndia ikeno paveâña lâ ilonda kalonda, aku i tamwata uru ita pa Maro Kindeni tu i ma ivila kinda. Aku ne tiña ñinde nde kie tonge ndo, kala kinda tamâta takura tu tasama ñinde kilala, ande tia.

²⁷ Aku Maro Kindeni, ina uru ilea sondo pa kinda tamâta ilonda kalonda, ande isama Koroani Sapâña ne ilo-kalo ñinde marumbu lâ, ñana tu Koroani Sapâña uru ino pa Maro Kindeni tu i ma iveta pa kinda ikura i tamwata nâ ne pateâña mine.

²⁸ Kinda tasama tu lâ zo ndia malia kie-kie ma ipânga pa kinda, ande Maro Kindeni uru ikai malia ñinde ku ilele ipânga kelekele ñana ivila kinda kâ. Iveta mine pa kinda

tamâta ea ilonda ndo keno pa i, kinda ñine i muᅅgani ipatea tu ma taponu muli papa i.

²⁹ Ñana tu nia ndoyo Maro Kindeni ipatea kinda pinde tu ma tamo i ne tamâta. Aku ipatea tu ma iveta kinda ñine tapânga tatogo i Natu mine. I ilo tu i Natu ñinde ma imo mbâna-mbâna pa i natu wukale kinda.

³⁰ Aku kinda tamâta ñine i muᅅga ipatea lâ, ande isarâwa pa kinda ñine rârâni tu tamâ pa i tona. Aku kinda tamâta ñine i isarâwa papa, ande iveta kinda ñine rârâni tapânga tamo ilonda mbâra-mbâra tona. Aku kinda tamâta ñine i iveta tapânga ilonda mbâra-mbâra, ande io i kilala ara ñinde imâ pa kinda ñine rârâni tona.

Kelekele tonge ikura ñana ipono Maro Kindeni ne tini-mwasa nao, ande tia

³¹ Mine nde kinda ma taporo ᅅgua mana. Kinda ma taporo mine; “Ambo Maro Kindeni ivila kinda, ande ea ikura tu ikai kazâña pa kinda, a? Tia ndo!”

³² Maro Kindeni ᅅandai isilikana i tamwata Natu ᅅga. Isupwa i tamwata Natu ñinde indue imâ ku imâte ñana ivila kinda rârâni. Mine kala kinda tasama tu i ma iveta vetâña arara pinde rârâni pa kinda tona.

³³ Nanayoni Maro Kindeni ipatea kinda tu ma tamo i tamwata ne tamâta. Mine nde ea ikura tu italea kinda lâ ᅅgua nia, a? Tia ndo! Ñana tu Maro Kindeni tamwata iveta kinda tapânga ilonda mbâra-mbâra.

³⁴ Mine nde ea ikura tu imandi lâ ᅅgua nia ku ipa ᅅgua ñana nâna ilua kinda, a? Tia ndo! Ñana tu Yesu Kiriſi imâte lâ, ᅅineᅅga Maro Kindeni ipaᅅo i imandi imo via kilo. Kala ñine Yesuni imo pa Maro Kindeni tini pa wia kâ, aku inani uru ino pa Maro Kindeni tu ivila kinda.

³⁵ Kiriſi ilo ndo ikeno pa kinda. Mine nde miki kalomi ᅅgere sondo

nga; zo pinde vetâña sakamao kie-kie imâ ipângga pa kinda. Zo pinde malia ipângga pa kinda, anga zo pinde nâna ipângga pa kinda, anga zo pinde tamâta siveta kenzi sakamao pa kinda, anga zo pinde putole ipu kinda, anga zo pinde tamo sugorai, anga zo pinde kazâña ipângga pa kinda, anga zo pinde materja ipângga pa kinda. Tiambo vetâña mine ikura tu ipono nzâla nana Yesu Kirisi ne tini-mwasa ma imâ pa kinda tia kâ, a? Tia ndo kanaŋo!

³⁶ Mao nâ, vetâña kie mine uru ipângga pa kinda, aku ninde iyoke Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Maka nde kamo noko ne tamâta. Mine kala ikura zo rârâni kinzi sipu maka pinde pâta kamâte. Kinzi siveta kenzi taituni pa maka, itogo siveta panzi lama lâ zo nana sipunzi pâta nana sikanzi kâ.”

³⁷ Andeta Kirisi ilo ndo keno pa kinda. Mine kala lâ zo ndia vetâña kie mine ipângga pa kinda, ande i uru ivila kinda, kala tapole malia ninde ndo lâ.

³⁸ Mao nâ, Maro Kindeni ilo ndo keno pa kinda. Aku nana asama ku kalongu tawana kaika tu sâ tonje ikura tu ipono nzâla nana i ne tini-mwasa ninde ma imâ pa kinda tia kâ, ande tia ndo. Materja ikura tu ipono nzâla tia, aku via kala ikura tia mine nâ. Kinzi anelo sikura tu sipono nzâla tia, aku kinzi koroani saka kala sikura tia mine nâ. Vetâña tonje lâ zo nîne ikura tu ipono nzâla tia, aku vetâña tonje lâ zo muli kala ikura tia mine nâ. Koroani kaika ndia ikura tu ipono nzâla, ande tia.

³⁹ Kelekele ndia imo âta ikura tu ipono nzâla tia, aku kelekele ndia imo lâmbu kala ikura tia mine nâ. Nana asama ku kalongu tawana kaika tu kelekele ninde rârâni sikura tu sipono nzâla nana Maro Kindeni ne tini-mwasa ma imâ pa kinda tia kâ, ande tia ndo kanaŋo. Kinda nenda Maro Njalae

Yesu Kirisi ikai tini-mwasa ninde imâ pa kinda marumbu lâ.

9

Paulo kalo sukâña njalae njananzi Isrel ngu

¹ Nana apaipa kuku Yesu Kirisi lâ. Mine kala aporo ngua mao nâ, nalânje tia. Koroani Sapâña ikai poe pa ilongu kalongu, aku itula pwataki pa nana tu nanengu ngua nîne nde mao.

²⁻³ Mao nâ, ikura zo rârâni nana kalongu sukâña njalae njananzi nanengu ngu, aku uru kalongu loko wa ilongu rârâ wa. Nana ilongu njalae tu Maro Kindeni ma ikainzi ninngu-nambwe Isrel ngu piti lâ kondoma ilo. Zo pinde nana ilongu tu Maro Kindeni ne wisi-nâna ma imâ pa nana warakânggu, ku i ma isoki nana piti lâ Kirisi ne ngu ku ionzi ninngu-nambwe wukale ninde silâ sikai niânggu. Andeta tia.

⁴ Nanayoni Maro Kindeni ipateanzi Isrel ngu ku ivetanzi sipângga i natu wukale. I itula tamwata ne sinâla wa walo kaika pwataki panzi lâ, aku iveta mbutukunâña kunzi ku io ne ngua tukuña ilâ panzi tona. I itula paneâña ne vetâña mao panzi, aku ipa ngua lâ tu ma ikainzi piti lâ kazâña ilo tona.

⁵ Kinzi Isrel ngu tamâta mbwananâña munğâña ninde njanzi nde njalae ndo, aku Kirisi tamwata ipângga tamâta lâ warakanzi nenzi ngu. Kirisi ina ikai maro pa kelekele rârâni, aku ikura zo rârâni nenda paneâña ma ilâ pa Maro Kindeni. Mao.

Paulo itula ngua nana vetâña pinde Maro Kindeni iveta panzi Isrel ngu

⁶ Ikura zo rârâni nana kalongu sukâña njananzi ninngu-nambwe Isrel ngu. Taitu nana nandai aporo tu Maro Kindeni ne ngua pânja ilâ kaa nâ nga. I ne ngua pânja nde ipângga kanaŋo lâ. Nana asama tu

tamâta pinde lâ Isrel ngu simo Maro Kindeni ne pateâna tamâta mao tia.

⁷ Kinda timbunda Abraham ne vâsa rârâ simo, andeta kinzi pinde nandai simo i natu wukale mao nga. Mungani Maro Kindeni ipai Abraham mine tu, "Noko natu Isaka natu-timbu kinzi simbonzi nâ ma simo noko ne vâsa mao."

⁸ Mine nde kinda tasama tu Abraham ne vâsa pinde sipânga lâ tamâta walonzi nâ, aku kinzi ninde simo Maro Kindeni natu wukale mao nde tia. Andeta Maro Kindeni ipa ngua kuku Abraham nanzani i ne vâsa pinde, aku kinzi ninde nâ simo Abraham ne vâsa mao.

⁹ Nana tu Maro Kindeni ipa ngua kuku Abraham mine tu, "Muli nga nana ma ataulo amâ kilo, aku lâ zo ninde noko kaiwa Sara natu tamâne tonge ma imo."

¹⁰ Aku kalomi ngere nana Maro Kindeni ne ngua tonge tona. Rebeka natu rua tamanzi taitu nâ, ina Abraham natu Isaka, aku i nde kinda timbunda.

¹¹⁻¹² Taitu nia ndoyo Maro Kindeni tamwata ipatea Isaka natu taitu nâ. Andeta i nandai kalo ngere nana vetâna pinde kinzi rua ma muli siveta nga. I tamwata ipatea tonge ikura i tamwata nâ ne ilo-kalo. Mine nde lâ zo ninde Rebeka ipaguguanzi sâsâna rua ninde tia yo yo, aku kinzi rua nandai siveta vetâna ara tonge tâku vetâna sakamao tonge tâku, ande Maro Kindeni ipai Rebeka tu, "Lâlu nzâla-kulu ma imo lâlu ipânga muli ninde kalo."

¹³ Vetâna ninde iyoke Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, "Nana ilongu pa Yakopu, andeta ilongu koja pa Iso nde tia."

¹⁴ Mine nde kinda ma taporo mana. Tiambo kinda ma taporo tu, "Maro Kindeni iveta vetâna soki", a? Tia ndo kanao!

¹⁵ I nanayoni iporo pa Mose mine tu,

"Ambo nana apatea tu ma ao nanengu wisi-wisi ilâ pa tamâta tonge, ande nanengu

wisi-wisi ma ikeno papa i. Ambo nana apatea tu ma ao nanengu kalo-sukâna ilâ pa tamâta tonge, ande nanengu kalo-sukâna ma ikeno papa i."

¹⁶ Mine nde Maro Kindeni nandai ipateanzi tamâta ikura kinzi warakanzi nenzi ilo papa wa nenzi vetâna wa. Ipateanzi ikura i tamwata ne wisi-wisi nâ.

¹⁷ Nia ndoyo Maro Kindeni iporo pa Isip nenzi koipu nalae mine tu, "Nana munga apatea noko kupânga pwai koipu mine nana duvi nîne kâ; nana ilongu tu atula nanengu walo kaika pwataki lâ noko ne vetâna tini, aku ilongu tu kinzi tamâta simo tâno ndoni ma silojo nana parinângu."

¹⁸ Mine kala kinda tasama tu ambo Maro Kindeni ipatea tu i ne wisi-wisi ma ikeno pa tamâta tonge, ande i ne wisi-wisi ma ikeno papa i. Ambo ipatea tu ma iveta tamâta tonge tana kaika, ande i ma iveta ikura i tamwata ne pateâna mine.

¹⁹ Tiambo tamâta tonge lâ miki nginimi ma ikasona nana mine tu, "Ambo Maro Kindeni uru iveta mine panzi tamâta, ande nana sâ kâ nga ilelea kinda nana vetâna soki kinda taveta, a? Ea ikura tu ikai kazâna pa Maro Kindeni ne pateâna, a?"

²⁰ Andeta noko kulojo nga; noko ea nga kutu kulelea Maro Kindeni nana i ne vetâna kâ, a? Tiambo kulo tâno ma ilelea tamâta ninde munga ipu i ku ma iporo papa tu, "Nana sâ kâ nga noko kupu nana apânga mine", a?

²¹ Kinda tasama tu kulo-puna tamâta ikura tu ikai tâno pinde ku ipu kulo rua ikura i tamwata nâ ne pateâna. Ikura tu ipu kulo ara tonge nana wurâta ara kâ, anga kulo kaa tonge nana wurâta kaa nâ. Tiambo noko kutu i ne vetâna ninde nde soki, a?

²² Maro Kindeni itu iveta i ne wisi-nâna ipânga nia yo, aku itu kinzi tamâta rârâni ma sisama i ne walo kaika tona. Mine nde i nandai

ipasusu nana izavarunzi kulo ninde i munga ipatea tu ma izavarunzi.

²³ Aku Maro Kindeni ilo tu kinzi tamâta ma sisama i kilala pwataki tu i nde ara ku ara ndo. Mine kala iveta kie ara ndo pa kinda kulo pinde, kinda nîne i nia ndoyo ipatea tu ma muli tamo ara ndo kuku i lâ samba lawea.

²⁴ Ipatea kinda lâ, kala kinda tatogonzi kulo ninde iveta kie ara panzi. Aku kinda nandai tamo lâ Juda ngu simbo nâ; kinda pinde tamo lâ tinikoa ngu pinde tona.

²⁵ Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ ngua-tulâna tamâta mungâna Hosea ne pepa tini. Ngua ninde ikeno mine tu,

“Kinzi tamâta pinde simo lâ nanengu ngu tia, andeta muli nga naŋa ma apatu kinzi tamâta ninde nanzi tu, ‘Nanengu ngu’. Munga naŋa ilongu koŋa panzi ngu ninde tia, andeta muli nga naŋa ma ilongu ndo keno panzi.”

²⁶ Aku Hosea ingere ngua pinde kilo mine tu,

“ ‘Nanayoni kinzi ngu ninde simo nia tonge, aku naŋa aporo panzi mine tu, ‘Miki nandai nanengu tamâta nga’. Andeta muli, lâ niani ndaina, ande naŋa ma aporo ngua nananzi ngu ninde mine tu, ‘Kinzi nde Maro Kindeni Via Tamwata natu wukale’.”

²⁷ Mungani Aisaia itula ngua nananzi Isrel ngu mine tu,

“ ‘Ambo kinzi Isrel ngu ma sipanga kambwanenzi, sitogo paulo ikeno sâwa mine, ande Maro Kindeni ma ikainzi Isrel tamâta pinde nâ piti lâ kondoma ilo.

²⁸ Nana tu Maro Nalae ma ionzi tamâta rârâni lâ ngua nia, aku ma walele nâ ipare nia panzi marumbu lâ.”

²⁹ Ngua ninde iyoke ngua tonge Aisaia ingere mine tu,

“Nia ndoyo Maro Kindeni Walo Tamwata ipatea timbunda

nenzi vâsa ngu kiri-mwata nâ tu ma simo vianzi. Ambo i munga iveta mine tia, ande kinda rârâni ma naonda tia lâ, itogo nia ndoyo kinzi tamâta lâ Sodom lawea wa Gomora lawea wa naonzi tia mine nâ. Andeta tia.”

Kinzi Isrel ngu kalonzi tawana tia, kala sipanga ilonzi mbâra-mbâra, ande tia

³⁰ Mine nde kinda ma taporo mana. Kinda ma taporo mine tu, “Kinzi tinikoa ngu munga simakâsa nalae koŋa tia nana sipanga ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Taitu nana nenzi kalo-tawana nâ, kinzi sipanga ilonzi mbâra-mbâra marumbu lâ.

³¹ Anŋa kinzi Isrel ngu munga simakâsa nalae tina nana sipaveta kuku Mose ne ngua tukuŋa, nana tu kinzi situ ngua tukuŋa ninde ikura tu ivetanzi sipanga ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Andeta sipanga ilonzi mbâra-mbâra, ande tia.”

³² Ninde nde duvi mine; kinzi Isrel nandai kalonzi tawana Maro Kindeni mao nga. Kinzi ilonzi tu warakanzi nenzi wurâta kaika nâ ma ivetanzi sipanga ilonzi mbâra-mbâra lâ i nao. “Mira nana isowe tamâta kenzi kâ” nde isowe kenzi marumbu lâ, kala sititia ku patanzi sindue.

³³ Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Miki kalonŋo nga; naŋa apatea mira tonge nana isowe tamâta kenzi ku ivetanzi patanzi sindue. Aku naŋa ao mira ninde imo Jerusalem lawea ilo. Tamâta ea kalo tawana i, ande i ma ikai maneti nana ne kalo-tawana ninde, ande tia ndo.”

10

Kinzi Isrel ngu sizizâla nana Maro Kindeni ne vetâna kâ

¹ Niŋgu-nambwe wukale, naŋa ilongu ndo tu kinzi Isrel ngu ma

sipalele ilonzi kalonzi, nana Maro Kindeni ma iyautenzi piti lâ kondoma ilo. Aku ikura zo rârâni naŋa uru akai noŋa kaika papa i nana kinzi kâ.

² Naŋa asama kilalanzi lâ, kala nŋine aporo atula pwataki tu kinzi ilonzi ndo tu sipaveta kuku vetâŋa rârâni Maro Kindeni ilo papa nŋinde. Taitu nenzi ilo-kalo ikeno soki-soki nâ.

³ Kinzi sizizâla nana nzâla nŋinde Maro Kindeni ipatea pa kinda tamâta nana ma tamo ilonda mbâra-mbâra lâ i nao. Kinzi situ warakanzi nâ nenzi kaika ikura nana ivetanzi sipâŋga mine. Mine kala kinzi nandai sipono muli pa Maro Kindeni ne pateâŋa nŋinde nŋa.

⁴ Kinda tasama tu Kirisi iveta nŋgua tukuŋa ipâŋga kanaŋo. Mine nde kinda tamâta ea kalonda tawana Kirisi, ande kinda nŋine rârâni tamo ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao.

⁵ Mose muŋga iŋgere nŋgua pinde nnanzi tamâta nŋinde kalonzi tawana tu nŋgua tukuŋa ikura tu ivetanzi sipâŋga ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Iŋgere nŋgua mine tu, “Tamâta ea kinzi uru sipaveta kuku nŋgua tukuŋa rârâni ikura zo rârâni, ande nŋgua tukuŋa ma ivetanzi tamâta nŋinde sikai via mao.”

⁶ Andeta kinda nenda kalo-tawana nâ nde nzâla nana tapâŋga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. I kawa nŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Miki ma kaporo lâ warakami ilomi tu, ‘Ea ma ikâki ilâ samba ilo’ (nana ikai Kirisi indue imâ kâ), ande kaporo mine ndimo.”

⁷ Aku miki ma kaporo tu, ‘Ea ma indue ilâ mateŋa nianzi’ (nana ikai Kirisi itaulo imâ kilo kâ), ande kaporo mine ndimo.”

⁸ Maro Kindeni iporo nŋgua mine tu, “Nŋgua nŋinde nandai ikeno malawae nŋanami nŋa. Nŋinde ikeno miki ilomi wa kawami ilo wa.” Nŋinde nde nŋgua nana kalo-tawana ne nzâla, nzâlani ndaina maka uru

kaporo katula kilala pwataki mine tu,

⁹ “Ambo miki ma kaporo kapatula nemi kalo-tawana pwataki tu, ‘Yesu nde Maro Nalae’, aku ma kalomi tawana mao tu Maro Kindeni ipaŋo Yesu lâ mateŋa nianzi imandi imo via kilo, ande Maro Kindeni ma ikaimi piti lâ kondoma ilo.”

¹⁰ Nana tu nenda kalo-tawana iveta kinda tapâŋga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Aku kinda tapatula nenda kalo-tawana nŋinde pwataki lâ kawânda, kala Maro Kindeni ikai kinda piti lâ kondoma ilo.

¹¹ Maro Kindeni kawa nŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Tamâta ea kalo tawana i, ande i ma ikai maneti nana ne kalo-tawana nŋinde, ande tia ndo.”

¹² Nana tu Maro Kindeni uru iveta kie taituni panzi Juda tamâta wa kinzi tamâta lâ tinikoa nŋu wa. Kinda tamâta rârâni nenda Maro Nalae taituni imo, aku i uru iveta kie ara ndo panzi tamâta ea sikai noŋa papa i tu ma ivilanzi.

¹³ Nana tu Maro Kindeni kawa nŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Tamâta ea sino pa Maro Kindeni tu ma ivilanzi, ande i ma ikainzi tamâta nŋinde rârâni piti lâ kondoma ilo.”

¹⁴ Andeta kalonŋo nŋa; ambo tamâta pinde kalonzi tawana Maro Kindeni tia, ande kinzi ma sikura tu sikai noŋa papa i mâsi mana, a? Ambo kinzi silonŋo i parina tia, ande ma sikura tu kalonzi tawana i mâsi mana, a? Ambo tamâta tonŋe itula nŋgua panzi tia, ande kinzi ma sikura tu silonŋo i parina mâsi mana, a?

¹⁵ Ambo Maro Kindeni ma isupwa tamâta tonŋe tia, ande tamâta tonŋe ma ikura tu itula nŋgua panzi mâsi mana, a? Maro Kindeni kawa nŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Kinzi tamâta sindeka ndo nana simora tamâta tonŋe imâ nana itula pâri ara panzi kâ.”

Kinzi Isrel nŋu ilonzi pa pâri ara, nde tia

¹⁶ Andeta Isrel tamâta pinde nâ ilonzi pa pâri ara. Aisaia tamwata munğa iporo ngua mine tu, “Maro Nalae, kinzi nandai kalonzi tawana ngua ninde maka katula panzi lâ nga.”

¹⁷ Mine nde tasama tu kinda tamâta ea taloņo pâri ara, ande kinda nîne nâ takura tu kalonda tawana. Aku ninde nde pâri ara nana Kirisi kâ.

¹⁸ Taitu nanenġu kasonġa ikeno mine; tiambo kinzi Isrel nġu nandai siloņo pâri ara ninde, tiya? Naņa apaimi tu kinzi siloņo lâ. Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Nenzi sarawâņa ilâ isala nia ndoni lâ tâno kulu, aku tamâta lâ lawea ndoni siloņo nenzi ngua ninde.”

¹⁹ Aku nanenġu kasonġa tonġe kilo kala ikeno mine; tiambo kinzi Isrel nġu sizizâla nana ngua ninde duvi kâ, tiya? Naņa apaimi tu kinzi sisama ngua duvi lâ. Nanayoni Mose itula Maro Kindeni kawa ngua pwataki panzi Isrel nġu mine tu,

“Naņa ma avilanzi tamâta nġu kaa kaa pinde, nenzi ilokalo ara tia. Aku nanenġu vetâņa ninde ma iveta miki kapadâda ku wisimi nâna.”

²⁰ Aku muli nġa Aisaia kala itula Maro Kindeni kawa ngua kie taituni tona. Maro Kindeni iporo kaika mine tu,

“Tamâta pinde nandai siroto nana naņa kâ, andeta kinzi ninde sisânda kulunġu lâ. Mao nâ, tamâta pinde nandai sika-sonġanzi tininzi pinde nana naņa kâ, andeta naņa apatua lâ nia yo panzi tamâtani ndaina.”

²¹ Andeta Aisaia itula Maro Kindeni kawa ngua kie tonġe pwataki nġananzi Isrel nġu mine tu,

“Tkura zo rârâni naņa amo ao tiningu nġananzi nġu ninde. Naņa atu aveta kenġu ara nâ panzi. Andeta kinzi uru

sipu nanenġu ngua ututu, aku taņanzi kaika ndo.”

11

Maro Kindeni nandai ipu muli ndo panzi Isrel nġu

¹ Ayo, naņa Paulo nenġu kasonġa tonġe kilo kala ikeno mine; tiambo Maro Kindeni ipu muli panzi ne tamâta marumbu lâ, tiya? Naņa apaimi tu i ipu muli panzi tia ku tia ndo. Naņa warakânġu kala amo Isrel nġu tamwatânġu. Naņa nde Abraham ne vâsa. Naņa nde Benjamin see.

² Nia ndoyo Maro Kindeni ipateanzi Isrel nġu tu ma simo i tamwata ne nġu, aku i nandai ipu muli panzi nġa. Tiambo miki kazizâla nana Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini, a? Ilia ino pa Maro Kindeni ku isowe ngua lâ Isrel nġu tininzi. Ikai noņa mine tu,

³ “Maro Nalae, kala nîne kinzi sipunzi noko ne ngua-tulâņa tamâta rârâni sipamateteu lâ, aku sizavaru noko ne patarawâņa nia rârâni marumbu lâ. Aku naņa simbonġu nâ apono muli pano, andeta situ sipu naņa pâta amâte tona.”

⁴ Andeta Maro Kindeni itu ngua taulo papa Ilia ku ilelea mine tu, “Nanenġu tamâta pinde simo nġai yo, aku kinzi nandai sipare tukunzi ku siwânġi pa maro laņeņa Bal nġa. Kinzi tamâta ninde kambwanġenzi ipânġa lâ 7,000.”

⁵ Aku lâ zo nîne kala mine nâ, Maro Kindeni io ne wisi-wisi imâ pa kinda nġu kiri-mwata, aku ipatea tu kinda ma tamo i tamwata ne tamâta.

⁶ I ne wisi-wisi imâ pa kinda kala ipatea kinda lâ. Andeta i nandai kalo nġere nana vetâņa ara pinde munġa taveta, nġinġa ipatea kinda nġa. Ambo Maro Kindeni ma uru ipateanzi tamâta ikura vetâņa ara pinde kinzi munġa siveta, ande i ne wisi-wisi nde mao tia. Andeta tia.

7 Mine kala kinda ma taporo mana. Kinzi Isrel ngu simakâsa njalae tina njana sipânnga ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, andeta njandai sipânnga ilonzi mbâra-mbâra nga. Maro Kindeni ipateanzi ngu kiri mwata nâ, aku kinzi njinde nâ sipânnga ilonzi mbâra-mbâra. Annga ngu njalae nde tananzi kaika nâ.

8 Vetânga njinde iyoke Maro Kindeni kawa njua ikeno lâ pepa tini. Iporo njua njananzi taja-kaika tamwatanzi njinde mine tu,

“Maro Kindeni ivetanzi sipânnga sitogo kapa mine. Mine kala matanzi ikura njana simora tia, aku tananzi nde ikura njana silojo njua tia. Kinzi simo mine lee simâ ipânnga lâ zo njine.”

9 Aku Daviti kala itula njua kie taituni njananzi Isrel ngu mine tu,

“Lâ zo ndia kinzi siveta wainja njalanala, ande naja ilongu tu ndekânga ne zo njinde ma ipalele ku iyaula kinzi warakanzi, itogo nimbu ikai ngoa mine. Naja ilongu tu kinzi ma sikai pareja-nia njana nenzi vetânga potomule kâ.

10 Naja ilongu tu noko ma kuveta matanzi leva-leva, njana kinzi ma sikura tu simora kilo tia. Kuyaula kumbunzi totoroni, njana kinzi ma sikura tu simandi kaika kilo tia.”

Maro Kindeni iveta kie ara panzi tinikoa ngu

11 Mine nde nanengu kasonjanga tonje kilo kala ikeno mine; munгани, lâ zo njinde kinzi Isrel ngu sipu mulinzi pa Maro Kindeni, tiambo kinzi sipayaula ndo lâ, tiya? Naja apaimi tu kinzi sipayaula ndo, ande tia. Kinzi sipu mulinzi papa, aku njana duvi njinde kâ, Maro Kindeni ilâ panzi tinikoa ngu

ku iveta nzâla njana ikainzi piti lâ kondoma ilo. Iveta vetânga njinde tu ma isowe kinzi Isrel ngu matanzi.

12 Kinzi Isrel ngu nenzi taja-kaika njinde ikai nzâla piti panzi ngu ndoni simo tâno kulu, njana Maro Kindeni ne vetânga ara ndo ma imâ panzi. Kinzi Isrel ngu simbe lâ, andeta njinde ivilanzi ngu pinde njana simo ara kâ. Mine nde kinda tasama tu muli nga, lâ zo njinde kinzi Isrel tamâta ma sitaulo silâ pa Maro Kindeni kilo, ande i ne vetânga arara ma ipânnga njalae tina panzi tamâta ngu rârâni.

13 Ayo, kala njine naja atu aporo njua pa miki tamâta lâ tinikoa ngu. Maro Kindeni ipatea naja njana atula pâri ara pwataki pa miki, aku naja andeka njalae njana nanengu wurâta njine.

14 Naja ilongu tu nanengu wurâta njine ma ipaño warakângu nenju ngu Isrel ilonzi kalonzi, njana kinzi ma sipadâda njana vetânga ara Maro Kindeni iveta panzi ngu pinde, kala ma sipalele ilonzi kalonzi ku sitaulo pa i.

15 Munğa, lâ zo njinde Maro Kindeni ipu muli panzi Isrel ngu, ande iveta nzâla panzi tamâta rârâni simo tâno ndoni njana ma sikura tu sipânnga simo ilonzi kalonzi taitu kuku i. Mine nde kinda tasama tu muli nga, lâ zo njinde i ma ikainzi Isrel ngu sitaulo simâ papa i kilo, ande njinde ma ara ku ara ndo. Njinde ma itogo ipanjonzi materja tamâta simo vianzi kilo mwasina.

16 Ambo tamâta tonje itu imomo puroja, aku ikai puroja katije piti ku iveta patarawânga pa Maro Kindeni, ande kinda tasama tu puroja njinde ndoni ipânnga itogo Maro Kindeni ne kelekele. Ambo tamâta tonje ikai kâi mburu-mburu iveta patarawânga pa Maro Kindeni, ande kinda tasama tu kâi njinde ne laka nde i ne kelekele tona. *

* 11:16 16 Njua tambirânga njine nde duvi mine; kinda kalo-tawana tamâta pinde njandai Juda tamâta nga; kinda tamo lâ ngu pinde. Andeta njana nenda kalo-tawana kâ, Maro Kindeni ne njua pânga tava ne vetânga arara nde ikeno pa kinzi wa kinda wa.

17 Kinzi Isrel ngu nde sitogo kâi “oliv” bâña. Andeta Maro Kindeni itoto kâi ñinde ne laka pinde piti lâ. Anğa miki ngu pinde nde katogo kâi oliv ngoi ne laka pinde. Maro Kindeni muŋga ikai miki ku isenğemi lâ kâi oliv bâña ñinde tini, ñana miki ma kakai kâi laka muŋgâña ñinde nianzi. Kala ñine miki uru kakai siñi ara ndo lâ kâi ñinde mburu-mburu, aku miki kamo ara nâ.

18 Taitu miki ma ilomi tu miki nde tamâta ara ndo ku kapolenzi kâi bâña ñinde ne laka mao, mine ndimo. Ambo miki ilomi mine, ande kalomi ñgere sonde nga. Miki kâi laka ñandai uru siñi ara kalua kâi mburu-mburu nga. Mburu-mburu uru siñi ara ilua miki.

19 Tiambo miki ma kaporo tu, “Maro Kindeni ilo pa maka kâi ngoi laka pinde, kala itotonzi kâi bâña laka ñinde piti lâ ku ioma kakai nianzi.”

20 Mao nâ, Maro Kindeni iveta mine lâ. Andeta kinzi ñandai kalonzi tawana i nga, aku ñana duvi ñinde kâ itotonzi piti lâ. Anğa miki nde kalomi tawana i, aku ñana duvi ñinde kâ miki kamo ara lâ kâi bâña ñinde tini. Mine nde miki ma kapasuka warakami tinimi ndimo. Miki kapakatona sonde nga.

21 Miki kalomi ñgere sonde ñana ñine kâ; Maro Kindeni itotonzi kâi bâña ñinde ne laka piti lâ. Aku mine nâ, ambo miki ma kapasuka warakami tinimi, ande i ma io miki yâti tia ndo.

22 Miki kalomi ñgere sonde nga. Maro Kindeni nde kalo-sukâña warika, andeta i nde pareña-nia tamwata tona. Tamâta pinde siveta kiesaka, kala ipare nia panzi. Ambo miki ma kamo i ne kalo-sukâña kalo, ande i ma kalo sukâña nâ pami. Ambo tia, ande i ma itoto miki piti tona.

23 Ambo kâi bâña ne laka ñinde i muŋga itotonzi piti ma sipalele ku ma kalonzi tawana i, ande i ma isenğenzi sitaulo simâ pa kâi tini

kilo. Mao nâ, Maro Kindeni ikura tu isenğenzi sitaulo simâ kilo.

24 Miki tamâta lâ ngu pinde, muŋga miki nde kâi oliv ngoi tonge ne laka, andeta Maro Kindeni itoto miki ku isenğemi lâ kâi oliv bâña ñinde tini. Andeta kâi bâña ñinde nde miki niami sonde, ande tia. Mine nde mao nâ, Maro Kindeni ikura ndo ñana ikainzi kâi bâña ñinde ne laka mao ku isenğenzi sitaulo simâ pa warakanzi nenzi kâi ñinde tini kilo.

Maro Kindeni itu itula ne wisi-wisi kilala pwataki panzi tamâta ndoni

25 Niŋgu-nambwe wukale, naña ilonğu tu miki ma kasama ngua paveâña ñine ne duvi sonde. Naña tiningu pwâka tu miki ma ilomi tu nemi ilo-kalo nde ñalae ndo. Ngua paveâña ñinde nde duvi mine; kinzi Isrel ngu tañanzi kaika ndo, andeta kinzi ma simo mine ikura zo rârâni, ande tia. Kinzi ma simo mine lee ikura lâ zo muli ñinde kinzi tamâta lâ tinikoa ngu ma simâ papa Maro Kindeni, ikura kambwanenzi ñapia ipatea panzi muŋgani lâ.

26 Aku lâ zo ñinde, ñineŋga Maro Kindeni ma ikainzi Isrel tamâta rârâni piti lâ kondoma ilo. Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Isrel nenzi Yautâña Tamwata ma iyoka pa Jerusalem lawea ikeno Saion Tuu kulu ñinde imâ. Aku i ma ivetanzi tamâta rârâni lâ Yakopu ne vâsa ngu sipile nenzi mâsi ñana sipu mulinzi papa i kâ.

27 Aku lâ zo ñinde naña ma aveta mbutukunâña kunzi ñana azavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi.”

28 Kinzi Isrel ngu sipu mulinzi pa Yesu ne pâri ara marumbu lâ. Mine kala kinzi simo Maro Kindeni ne kazâña tamâta, aku ñinde ivila miki tamâta lâ tinikoa ngu. Andeta Maro Kindeni kalo ñgere ñana kinzi Isrel ngu timbunzi simo muŋgâña ñinde, kala ipatea tu i ma tini mwasa pa nenzi vâsa ngu.

29 Nana tu Maro Kindeni ne vetâŋa kilala ikeno mine; ambo ipateanzi tamâta pinde tu simo i ne ŋgu, aku iveta kie ara panzi, ande i ma muli ipalele ku ipu muli panzi, ande tia ndo.

30 Muŋga miki tamâta lâ tinikoa ŋgu taŋami kaika pa Maro Kindeni. Andeta zo ŋine kinzi Juda ŋgu uru taŋanzi kaika mine nâ. Nana duvi ŋinde kâ Maro Kindeni io ne wisi-wisi imâ pa miki marumbu lâ.

31 Kala ŋine kinzi Juda tamâta simora tu Maro Kindeni ne wisi-wisi imâ pami lâ, ande kala taŋanzi kaika papa i. Andeta muli ŋga Maro Kindeni ne wisi-wisi ma ilâ pa kinzi tona.

32 Maro Kindeni isâu pa taŋa-kaika ne mâsi tu ikainzi tamâta rârâni kaika muŋga lâ ŋga. Njinde nde duvi mine; i ilo tu i ne kalo-sukâŋa ma ilâ panzi tamâta rârâni.

Ara ŋana kinda ma tapanea Maro Kindeni

33 Opopo! Maro Kindeni ne vetâŋa rârâni nde ara ku ara ndo! I ne ilo-kalo nde ŋalae ndo, indue lâ lâmbu itogo tâi geza-geza mine. Kinda tamâta takura tu tasama i ne ilo-kalo ŋinde duvi tia ndo. Mana mana ŋga iveta mâsi kie-kie, a? Njine kinda tazizâla ndo ŋana.

34 Njinde iyoke Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Ea ikura tu isama Maro Njalae ne ilo-kalo, a? Aŋga ea ikura tu ipanana i ŋana ilo-kalo pinde, a?”

35 Ea kelekele tonje ilua Maro Kindeni, kala Maro Kindeni ma ikatu kelekele ŋinde taulo papa i, a? Tia ndo kanaŋo!”

36 Maro Kindeni tamwata ipulianzi kelekele rârâni sipâŋga lâ, aku imo kelekele rârâni warika. Kelekele rârâni nde i simbo nâ ne. Kinda ma tapanea i ŋa tasuka kâki ikura zo rârâni, ma taveta mine ku tamo nâ. Mao.

12

Kinda ma tao warakânda karaenda ilâ pa Maro Kindeni itogo patarawâŋa mine

1 Njingu-nambwe wukale, Maro Kindeni ne wisi-wisi nde ŋalae tina. Mine nde naŋa ano kaika pami tu miki ma kao warakami karaemi ndoni ilâ pa Maro Kindeni itogo patarawâŋa via kâ mwasina. Njinde ma itula pwataki tu miki ilomi ndo tu kamo i tamwata ne tamâta, aku ma itula pwataki tu miki ilomi tu kaveta ikura i ne ilo papa mine. Ambo miki ma kaveta mine, ande miki ma kakura tu kapanea i mao.

2 Miki ma kapaveta kuku tâno ŋine ne vetâŋa kaa kaa kilo ndimo. Ara ŋana miki ma kasâu pa Maro Kindeni tu ma iveta ilomi kalomi ipâŋga wasaseki ndo. Ambo i ma iveta mine pa ilomi kalomi, ande miki ma kakura tu kasama sondo ŋana vetâŋa arara wa, vetâŋa ndia i ilo papa wa, vetâŋa rârâni ipakura kuku i ne pateâŋa ŋinde wa.

Kinda taitu-taitu ma taveta wurâta ndia Maro Kindeni ipatea pa kinda

3 Maro Kindeni ne wisi-wisi uru imo ku naŋa. Mine nde i muŋgani ipateana ŋana aveta wurâta papa i kâ. Mine kala naŋa atu aporo ŋgua mine pa miki taitu-taitu; miki ma ilomi tu nemi ilo-kalo wa vetâŋa ara ipole tamâta pinde nenzi ilo-kalo wa vetâŋa ara, mine ndimo. Ara ŋana miki taitu-taitu ma kalea sondo pa warakami nemi vetâŋa, ikura kalotawana ndia Maro Kindeni muŋga ipatea pami.

4 Kinda tasama tu tamâta taitu karae taitu nâ keno, andeta i kiembalau wa ŋai nde pinde-pinde rârâ, aku nenzi wurâta piti piti.

5 Aku kinda kalo-tawana tamâta kala mine nâ, kinda kambwanjenda ŋalae, andeta tapasipa lâ taitu kuku Kirisi kala tamo tatogo karaenda taitu mine. Aku kinda rârâni taitu-taitu tamo nambwe nambwe kala uru tapamarerea.

⁶ Maro Kindeni io ne wisi-wisi imâ pa kinda lâ, kala iwae wisi-ara kie-kie pa kinda taitu-taitu. Mine nde ara ñana kinda ma taveta wurâta papa i ikura wisi-ara ndia ipatea pa kinda mine. Ambo tamâta tonje ikai wisi-ara ñana itula Maro Kindeni kawa ñgua, ande ara ñana i ma itula ñgua ikura i ne kalotawana mine.

⁷ Ambo tamâta tonje ikai wisi-ara ñana ikai kuleña panzi kalo-tawana tamâta, ande ara ñana i ma iveta wurâta ñinde sondo. Ambo tamâta tonje ikai wisi-ara ñana ikai wurâta pananâña, ande ara ñana i ma iveta wurâta ñinde sondo.

⁸ Ambo tamâta tonje ikai wisi-ara ñana ipu tini kaika panzi i tini pinde, ande ara ñana i ma iveta wurâta ñinde sondo. Ambo tamâta tonje ikai wisi-ara ñana isukanzi tini pinde ñana kelekele ikeno panzi tia, ande ara ñana i ma kelekele rârâ ilanzi. Ambo tamâta tonje ikai wisi-ara ñana imo tamâta mbwananâña, ande ara ñana i ma imandi kaika ñana ne wurâta ñinde kâ. Ambo tamâta tonje ikai wisi-ara ñana kalo sukâña ñananzi tini pinde, ande ara ñana i ma indeka nâ ñana iveta mine.

Kinda ma tao ilonda ndo ilâ panzi tininda pinde

⁹ Miki ma kao ilomi ndo ilâ mao nâ panzi tinimi pinde. Miki ma kapu mulimi ndo pa vetâña potomule, aku kapaipa sondo kuku vetâña ara.

¹⁰ Miki ma tinimi mwasa ndo panzi kalo-tawana tamâta, ñana tu miki kamo nambwe nambwe mao. Aku miki ma kandeka nâ ñana kasukanzi tinimi pinde ñanzi kâki tona.

¹¹ Miki ma kamandi kaika ñana nemi kalo-tawana kâ ikura zo rârâni. Miki ma kakai wulitia ndimo. Ara ñana miki ma ilomi ndo tu kaveta wurâta pa Maro Ñalae.

¹² Miki uru kao tinimi pa Maro Kindeni tu ma iveta kie ara pami. Mine nde ara ñana miki ma kao tinimi tava ndekâña nâ. Ambo

malia pinde ma imâ ipânga pami, ande miki ma kamandi kaika ku kamo nâ. Aku miki ma kakai noña pa Maro Kindeni ikura zo zo.

¹³ Ambo nimi-nambwe kalotawana tamâta pinde siroto ñana kelekele pinde kâ, ande miki ma kakai nemi mbaliña ku kavilanzi. Ambo tamâta pinde soka lombo pa lawea pinde simâ sipânga nemi lawea, ande miki ma kakatonanzi sondo lâ nemi luma ilo.

¹⁴ Ambo tamâta pinde ma siveta kenzi sakamao pami, ande miki ma kano pa Maro Kindeni tu ma iveta kie ara nâ panzi. Mao nâ, miki ma kano pa i tu ma iveta kie ara nâ panzi. Miki ma kano pa i tu ma izavarunzi, mine ndimo.

¹⁵ Ambo tamâta tonje indeka, ande miki ma kandeka kuku i. Ambo tamâta tonje ita, ande miki ma kata kuku i.

¹⁶ Miki ma kaveta vetâña ara kie taituni panzi tamâta ndoni. Miki ma kapasuka warakami tinimi ndimo. Aku miki ma ilomi ara ñana kaveta mete kunzi sugorai tamwatanzi tona. Miki ma ilomi tu, "Nanenngu ilo-kalo nde ara ndo, ipole tamâta pinde nenzi ilo-kalo", mine ndimo.

¹⁷ Ambo tamâta tonje ma iveta kie sakamao pami, ande miki ma kakatu vetâña sakamao taulo papa i ndimo. Ikura zo rârâni miki ma kapakotona sondo ku kapaveta kuku vetâña ndia kinzi tamâta rârâni uru simora tu vetâña ara.

¹⁸ Miki warakami ma ilomi pa pawaña wa kazâña wa, mine ndimo. Ikura zo rârâni miki ma karoto nzâla ñana kamo ilomi kalomi taitu kunzi tamâta rârâni.

¹⁹ Ningunambwe wukale, miki warakami ma kakatu vetâña soki ndia tamâta pinde siveta pami taulo panzi, mine ndimo, ñana tu Maro Kindeni ne wisi-nâna ma muli ikatu nenzi vetâña ñinde nia panzi. Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu, "Maro Ñalae iporo mine; 'Pareña-nia nde naña warakângu nâ nenngu wurâta.

Naŋa warakâŋgu ma apare nia panzi tamâta ŋana nenzi vetâŋa soki kâ.' "

²⁰ Kinda nenda nzâla tonje keno. Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

"Ambo putole ipu noko ne kazâŋa tamâta, ande noko ma kâpwa kulua ika. Ambo irakoŋa ŋana lââ kâ, ande lââ kulua inu. Ambo noko ma kuveta mine, ande i ma mai ŋana ne vetâŋa soki kâ."

²¹ Miki ma kasâu pa vetâŋa sakamao tu ipolemi, mine ndimo. Ambo miki ma kapaveta kuku vetâŋa ara, ande ŋinde ma itawa vetâŋa sakamao ndue lâ.

13

Kinda ma taveta ikura kinzi koipu kawanzi ŋgua mine

¹ Maro Kindeni ilo tu kinda tamâta rârâni ma taveta ikura nenda koipu kawanzi ŋgua mine. Kinda tasama tu kinzi koipu sipâŋga nâ siveta wurâta, ande tia. Maro Kindeni ipateanzi tamâta ŋinde taitu-taitu ŋana sikai koipu panzi tamâta pinde kâ.

² Mine nde tamâta ea taŋa kaika pa koipu ne ŋgua, ande i taŋa kaika pa Maro Kindeni tona, ina muŋga ipatea koipu ŋinde tu ikai wurâtani ndaina. Aku tamâta ea taŋa kaika pa koipu ne ŋgua ma ipayaula tamwata ku ma ikai pareŋa-nia ŋana ne vetâŋa ŋinde kâ.

³ Ŋana tu tamâta ea kinzi uru siveta vetâŋa ara, ande kinzi ŋinde ŋandai siruru ŋana nenzi koipu ŋga. Aŋga tamâta ea kinzi uru siveta vetâŋa sakamao, kinzi ŋinde nâ siruru ŋananzi koipu. Mine nde kalonjo ŋga; ambo noko kutu kumo tava ilo pisi lâ koipu nao, ande noko ma kupaveta kuku vetâŋa ara nâ. Ŋinenŋa koipu ma isuka noko ŋa kâki.

⁴ Ŋana tu koipu nde Maro Kindeni ne wurâta tamâta ŋana ivilano tu kumo ara kâ. Andeta kulonjo ŋga;

ambo noko ma kuveta vetâŋa potomule, ande ara ŋana noko ma kururu. Noko kusama tu koipu isaŋa ua lâ mbau ilo, aku i ŋandai isaŋa ŋinde kaa nâ ŋga. Ikai Maro Kindeni ndamwa ku ipare nia panzi tamâta ea uru siveta vetâŋa potomule.

⁵ Kinda tasama tu Maro Kindeni uru ipare nia panzi tamâta ea taŋanzi kaika pa nenzi koipu, aku ilonda kalonda kala itula pwataki tu mâsi ŋana taveta ikura kawanzi ŋgua mine nde mâsi ara. Mine kala kinda ma taponu muli panzi.

⁶ Kinzi koipu uru siveta nenzi wurâta ikura zo zo, aku simo Maro Kindeni ne wurâta tamâta ŋana sikai poe pami kâ. Ŋana duvi ŋinde kâ miki uru kao mbumbu ilâ panzi koipu.

⁷ Kelekele ndia kinzi koipu sipatea tu miki ma kao ilâ panzi, ande ŋinde miki ma kalanzi. Ambo kinzi sipatea tu miki ma mbumbu kalanzi, ande miki ma kaveta ikura nenzi ŋgua mine. Ambo kinzi simo mbâna-mbâna pami, ande miki ma kamege ŋananzi ku kasuka ŋanzi kâki.

Kinda ma tininda mwasa ndo panzi tininda pinde

⁸ Ambo tamâta pinde nenzi mbuku ikeno pami, ande miki ma katu ŋana mbuku ŋinde rârâni. Miki ma kapile keno ndimo. Andeta mbuku taitu nâ ma ikeno pami ikura zo rârâni, aku ŋinde nde mâsi ŋana tinimi mwasa panzi tinimi pinde. Ŋana tu tamâta ea uru tini mwasa panzi i tini pinde, ande ipono muli pa ŋgua tukuŋa rârâni marumbu lâ.

⁹ Kinda tasama ŋgua tukuŋa saŋao lâ, kala kasama tu ŋgua tukuŋa pinde ikeno mine: "Noko ma kupalulua noko tini kuku tamâta tonje kaiwa ndimo; noko ma kupu tamâta pâta imâte ndimo; noko ma kupanawe ndimo; noko ma ilo yosi pa tamâta tonje ne kelekele ndimo." Aku tukuŋa kie-kie rârâ pinde kala ikeno tona. Andeta tukuŋa rârâni nde ipâŋga kanaŋo

lâ tukuŋa taitu ŋine; “Noko ma tini mwasa panzi tini pinde, itogo noko tini mwasa pa tamwata mine.”

¹⁰ Ambo tamâta tonje uru tini mwasa panzi i tini pinde, ande i ma iveta kie sakamao panzi, ande tia. Mine kala tamâta ea uru tini mwasa panzi i tini pinde, ande ipono muli pa ŋgua tukuŋa rârâni marumbu lâ.

Kinda ma tapakatona sondo nâ

¹¹ Miki ma kapaveta sondo kuku tini-mwasa ne vetâŋa ara ŋinde, ŋana tu zo ŋga imâ ipâŋga laiti lâ. Miki ma kakeno ndimo. Matami pareŋge kamandi sânda ŋga! Miki kasama tu nanayoni, lâ zo ŋinde kinda tapalele ilonda kalonda ku tao nenda kalo-tawana ilâ pa Kirisi, ande Maro Kindeni ne zo ŋana ikai kinda piti lâ kazâŋa ilo nde imo malawae mwasa. Andeta kala ŋine zo ŋinde imâ ipâŋga laiti lâ.

¹² Mbo ŋga imâ ŋana marumbu kê, aku laiti ŋana mbwale pwataki kê. Mine nde ara ŋana kinda ma tapile kondoma ne vetâŋa rârâni, aku tapaveta kuku sinâla ne vetâŋa, itogo zugu tamâta isawa paraŋa ne siŋgâra kaika lâ tini mwasina.

¹³ Kinda ma tapakatona sondo, tatogo tamâta uru iyoka kari ne sinâla ilo. Kinda ma tandeka potomule wa tanu lââ kaika tadauda wa, mine ndimo. Kinda ma tapalulua tininda potomule wa tapaveta kuku vetâŋa sakamao kie-kie wa, mine ndimo. Aku kinda ma tapawa potomule wa ilonda yosi panzi tininda pinde nenzi kekelele wa, mine ndimo.

¹⁴ Ara ŋana kinda ma tasawa Maro Ŋalae Yesu Kirisi lâ tininda itogo paraŋa ne pasawaŋa kaika mwasina. Miki ma kasâu pa ilo-kalo siŋga tu ilaŋemi ŋana kaponu muli kilo pa vetâŋa potomule kê, mine ndimo.

14

Kinda ma talea pa tininda pinde nenzi vetâŋa ndimo

¹ Ambo tamâta tonje ne kalo-tawana ikeno kaika tia, ande ara ŋana miki ma ilomi ara papa i ku kakai imâ imo kumi. Taitu miki ma kapawa ŋgua kuku i ŋana ilo-kalo ndia keno papa, mine ndimo.

² Tamâta pinde nenzi kalo-tawana ikeno kaika lâ. Mine nde kinzi uru sika kâpwa ndoni. Anja tamâta pinde nenzi kalo-tawana ikeno kaika koŋa tia, kala uru sindi kaika pa warakanzi tu ma sika simbi tia kê.

³ Tamâta ea uru ika kâpwa ndoni, ande i ma ilo sakamao ŋananzi tamâta ŋinde uru sika simbi tia, mine ndimo. Anja tamâta ea uru ika simbi tia, ande i ma ilo tu kinzi tamâta ŋinde uru sika kâpwa ndoni nde siveta kiesaka, ande i ma ilo mine ndimo, ŋana tu Maro Kindeni ikainzi tamâta ŋinde lâ kala simo i ne ngu tona.

⁴ Noko nde ea kala kutu kulea pa vetâŋa pinde tamâta ŋalae tonje ne wurâta tamâta uru iveta, a? Wurâta tamâta ŋinde ne tamâta ŋalae simbo nâ ma ipatea tu i iveta ne wurâta ara tâku ara tia tâku. Andeta nanengu morâŋa tu i ne wurâta ma ipâŋga ara nâ, ŋana tu Maro Ŋalae tamwata ma ipu tini kaika papa i wa isuka i wa.

⁵ Tamâta pinde kalonzi tawana tu zo pinde nde zo sapâŋa, aku zo sapâŋa ŋinde sipolenzi zo pinde rârâni. Anja tamâta pinde kalonzi tawana tu zo rârâni nde kie taituni. Andeta ara ŋana kinzi tamâta rârâni taitu-taitu ma kalonzi ŋgere sondu muŋga lâ ŋga, ŋinenŋa siveta ikura warakanzi ilonzi kalonzi itula panzi mine.

⁶ Tamâta pinde simege ŋana Maro Ŋalae kê, kala kalonzi tawana tu zo pinde nde sapâŋa. Aku tamâta pinde simege ŋana Maro Ŋalae kê, kala kawanzi ndaŋge pa Maro Kindeni ŋinenŋa sika simbi. Anja tamâta pinde simege ŋana Maro Ŋalae kê, kala kawanzi ndaŋge pa Maro Kindeni, ŋinenŋa sindi kaika

pa warakanzi tu ma sika simbi tia kâ.

⁷ Kinda tasama tu ambo kinda tamo viânda, ande nenda via ñine ñandai warakânda nâ nenda kelekele nga. Aku mine nâ, ambo kinda ma tamâte, ande nenda mateña ñinde ñandai warakânda nâ nenda kelekele nga.

⁸ Ambo kinda tamo viânda, ande Maro Ñalae ikai poe pa nenda via. Ambo tamâte, ande Maro Ñalae ikatona ñinde tona. Ambo kinda tamo viânda tâku tamâte tâku, ande kinda tamo Maro Ñalae ne tamâta.

⁹ Ñana duvi ñinde kâ Kirisi imâte ñineña imandi imo via kilo. Mine kala i imo Maro Ñalae panzi tamâta muña simâte wa kinzi tamâta simo vianzi wa.

¹⁰ Ayo, aña miki tamâta pinde, ñana sâ kâ nga miki uru kalea pa nimi-nambwe nenzi vetâña ku kaporo soki panzi, a? Ñana sâ kâ nga miki pinde uru kaporo ñgua pavaligiña panzi nimi-nambwe, a? Miki kasama tu muli nga kinda rârani ma tamandi lâ Maro Kindeni ne ñgua nia.

¹¹ Ñinde iyoke Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Ñaña Maro Ñalae, nañani uru amo mine ku amo nâ, ñaña aporo mao kanaño tu muli nga kinzi tamâta rârani taitu-taitu ma simâ pa ñaña ku ma sipare tukunzi ñana sipanea ñaña kâ. Kinzi rârani ma siporo situla pwataki tu ñaña warakângu nde Maro Kindeni mao.”

¹² Mine nde kinda tasama tu kinda rârani taitu-taitu ma tapatula pa Maro Kindeni ñana vetâña rârani muña taveta ñinde duvi.

Kinda ma tavetanzi ninda-nambwe simbe ñana siveta kiesaka kâ, mine ndimo

¹³ Mine nde ara ñana kinda ma tapile mâsi ñana tataleanzi ninda-nambwe ñana nenzi vetâña kâ. Ara ñana miki taitu-taitu ma ilomi

patea tu, “Ñaña ma alañenzi ñingu-nambwe ku avetanzi simbe ñana siveta kiesaka kâ, ande ma tia.”

¹⁴ Ñaña Paulo apaipa kuku Maro Ñalae Yesu Kirisi marumbu lâ. Mine nde ñaña asama sondo tu kelekele tonje tamwata ikura tu iveta tamâta ipânga ilo muso lâ Maro Kindeni nao, ande tia. Taitu kalonjo nga; ambo tamâta tonje kalo tawana tu kelekele tonje ma iveta i ipânga ilo muso lâ Maro Kindeni nao, ande mao nâ, kelekele ñinde ma iveta i ilo muso.

¹⁵ Ambo noko uru kuka kâpwa tonje, andeta noko ninambwe kalo tawana tu kâpwa ñinde nde muso lâ Maro Kindeni nao, ande noko ne vetâña ñinde ma iveta ninambwe ñinde ilo râra. Aku noko ne vetâña ñinde ma itula pwataki tu noko kupu muli pa tini-mwasa ne vetâña marumbu lâ. Kirisi imâte ñana iyaute noko ninambwe ñinde piti lâ kondoma ilo. Ambo noko ne kâña-nuña ma iyaula i ne kalo-tawana, ande ñinde ma ara tia ndo.

¹⁶ Ambo noko kutu kelekele tonje nde ara nâ lâ Maro Kindeni nao, ande kupakatona sondo nga. Tia ma noko ne vetâña iveta tamâta pinde wisinzi nâna ku ma siporo tu, “Wa, kelekele ñinde ikeno muso lâ Maro Kindeni nao”.

¹⁷ Ñana tu Maro Kindeni ne mâsi ñana ikai maro panzi tamâta kâ ande piti ndo ñana kâña-nuña ne mâsi wa tukuña wa. Koroani Sapâña ipulia mâsi pinde ipânga lâ ilonda kalonda, aku mâsi ñine nâ nde kelekele ñalae: mâsi ñana taveta ikura Maro Kindeni ilo papa mine, aña mâsi ñana tamo ilonda kalonda taitu kunzi tininda pinde, aña mâsi ñana ilonda ndeka.

¹⁸ Maro Kindeni ilo ara ndo pa tamâta ea ipono muli pa Kirisi ku ipaveta kuku mâsi mine, aku kinzi tamâta kala ma ilonzi ara mine nâ ñana tamâta ñinde ne vetâña.

¹⁹ Mine nde ara ñana kinda ma tapaveta kuku vetâña ndia rârani

uru iveta kinda tamo ilonda kalonda taitu kunzi tininda pinde. Aku ara nana kinda ma tapaveta kuku vetâna ndia rârâni uru isuka tininda pinde nenzi kalo-tawana tu ipânnga kaika tona.

²⁰ Noko ma kusâu pa kâna-nuna ne mâsi tu iyaula Maro Kindeni ne wurâta, mine ndimo. Mao nâ, lâ Maro Kindeni nao, kâpwa ndoni nde ara ndo nana taka kâ. Taitu kulojo nga; ambo noko kuka kâpwa tonje, aku ninde iveta tamâta tonje imbe nana iveta kiesaka kâ, ande noko ne vetâna ninde nde soki ndo.

²¹ Ambo noko kutu kuka simbi tâku kunu lââ kaika tâku kuveta vetâna ndia tâku, andeta ninde ma iveta noko ninambwe imbe nana iveta kiesaka kâ, ande ara nana noko ma kupile vetâna ninde.

²² Noko ne ilo-kalo nana kâna-nuna kâ nde noko tamwata ku Maro Kindeni rua nâ nemi kelekele. Ambo tamâta tonje kalo tawana tu kâpwa ndoni nde ara nâ lâ Maro Kindeni nao, aku ilo rua-rua tia, ande tamâta ninde ma indeka nâ.

²³ Andeta kalojo nga; ambo tamâta tonje ilo rua-rua nana kâpwa tonje kâ, andeta ikai ika nâ, ande iveta soki lâ Maro Kindeni nao, nana tu i ne kalo-tawana nandai igagati i nana ika kâpwa ninde nga. Ambo noko kalo tawana tu vetâna tonje nde soki, andeta kulâ kuveta vetânani ndaina, ande noko kuveta kiesaka.

15

Kinda ma taponi muli pa Yesu Kirisi

¹ Kinda tamâta pinde nenda kalo-tawana ikeno kaika. Ara nana kinda ma tavilanzi tamâta pinde nana sikale nenzi malia kâ, kinzi ninde nenzi kalo-tawana ikeno kaika tia. Kinda ma ilonda nana tapavila warakânda nâ ndimo.

² Ara nana kinda rârâni taitu-taitu ma tavilanzi ninda-nambwe wukale tu ma simo ara kâ, nana tu vetâna mine ma iveta nenzi kalo-tawana ipânnga kaika.

³ Kinda tasama tu Kirisi tamwata nandai ilo tu ma ipavila tamwata nâ. Malia ipânnga papa i ikura Maro Kindeni kawa ngua Daviti ingere lâ pepa tini mine tu, "Lâ zo nana kinzi tamâta siporo ngua pavaligiña pa noko, ande nenzi ngua soki ninde imâ ikai nana tona."

⁴ Nanayoni kinzi ngua-tulâna tamâta singere Maro Kindeni kawa ngua lâ pepa tini, aku ngua ninde rârâni ne wurâta nde nana ipanana kinda kâ. Ngua ninde ne wurâta nde nana ipu tini kaika pa ilonda kalonda, nana kinda ma takura tu tamandi kaika ku tao tininda pa Maro Kindeni tu ma iveta kie ara pa kinda.

⁵ Kinda tasama tu Maro Kindeni simbo nâ uru ipu tini kaika pa ilonda kalonda, aku i simbo nâ uru isuka kinda tu tamandi kaika. Nana ano tu ina ma ivila miki nana kapono muli pa Yesu Kirisi ku kamo ilomi kalomi taitu nâ.

⁶ Ambo i ma iveta mine, ande miki rârâni ma kakura tu kamâ taitu kapanea nenda Maro Nalae Yesu Kirisi tama Maro Kindeni tasuka i nana kâki.

Kirisi ivilanzi Juda ngu sitavanzi ngu pinde rârâni

⁷ Mine nde ara nana miki rârâni ma kandeka nâ nana kakainzi nini-nambwe kalo-tawana tamâta rârâni simâ simo kumi, ikura Kirisi indeka nana ikai miki kamo kuku i mine. Ambo miki ma kaveta mine, ande paneâna ma ilâ pa Maro Kindeni.

⁸ Nana tu Kirisi ipânnga wurâta tamâta panzi Juda ngu nana itula Maro Kindeni ne ngua mao pwataki panzi. I ne wurâta ninde iveta ngua pâna rârâni Maro Kindeni munga iveta kunzi Juda ngu timbunzi ninde tu ipânnga kanao.

⁹ Kirisi isama tu kinzi tamâta lâ tinikoa ngu ma simora i ne wurâta ninde ku ma sipanea Maro Kindeni na nana i ne wisi-wisi kâ. Ninde iyoke Daviti kawa ngua ikeno lâ wânigiña paneâna kâ ne pepa tini mine tu,

“ ‘Nana ma kawânğu ndanđe pano lâ kinzi tinikoa ngu naonzi. Nana ma awânği apaneano asuka noko ŋa kâki.”

10 Aku ŋgua tonđe kala ikeno mine tu,

“ ‘Miki tamâta lâ tinikoa ngu, miki kandeka katavanzi Maro Kindeni ne pateâŋa tamâta ngu.”

11 Aku ŋgua tonđe kala ikeno mine tu,

“ ‘Miki tamâta lâ tinikoa ngu ndoni, miki rârâni kapanea Maro Nalae kasuka i ŋa kâki. Miki tamâta kamo tâno ndoni, miki kawawa i!”

12 Aku Aisaia kala iporo ŋgua kaŋa taituni mine tu,

“ ‘Maro Kindeni ma io koipu wasaseki tonđe ipânġa lâ Daviti tama Jesi see, aku i ma ikai poe panzi tamâta lâ tinikoa ngu. Kinzi tamâta ngu ŋinde ndoni ma sio tininzi ŋana i ne zo ŋana ivetanzi simo ara kâ.”

13 Maro Kindeni simbo nâ uru ipu tini kaika pa kinda, kala tao tininda papa i tu ma iveta kie ara pa kinda. Miki nemi kalo-tawana ikeno papa i, aku nana ano tu i ma io ndekâŋa tava wisi-pisi sipipi ndo lâ ilomi kalomi. Nġenġa Koroani Sapâŋa ne walo kaika ma isukami ŋana kamandi kaika ndo ku kao tinimi pa Maro Kindeni tu ma iveta kie ara pami.

Paulo indeka ŋana wurâta ŋinde Maro Kindeni ipatea papa i

14 Nġngu-nambwe wukale, nana warakânġu kalonġu tawana tu miki uru kapaveta kuku vetâŋa ara ikura zo rârâni, aku ilo-kalo ara nde ipipi lâ ilomi kalomi. Mine nde miki taitu-taitu kakura tu kapanananzi kalo-tawana tamâta pinde.

15 Taitu kala ŋine nana anġere ŋgua kaika pinde imâ pami. Nana atu apaŋo ilomi kalomi, ŋana miki ma kalomi ŋgere sonde kilo ŋana ŋgua ŋinde kâ. Nana ŋandai aruru ŋana anġere ŋgua kaŋa mine ŋga,

ŋana tu Maro Kindeni munġani io ne wisi-wisi imâ pa nana, kala ipatea nana

16 tu amo Yesu Kirisi ne wurâta tamâta panzi tamâta lâ tinikoa ngu. Nanenġu wurâta nde ŋana atula Maro Kindeni ne pâri ara panzi. Mine kala nana amo atogo patarawâŋa tamâta mine, aku uru akainzi tamâta lâ tinikoa ngu aonzi silâ pa Maro Kindeni itogo patarawâŋa i ilo ndo papa mwasina. Aku Koroani Sapâŋa ikainzi tamâta ŋinde ku ivetanzi sipânġa Maro Kindeni ne ŋgu mao.

17 Nana apaipa kuku Yesu Kirisi lâ. Mine kala nana andeka nâ ŋana wurâta ŋine Maro Kindeni ipatea pana.

18-19 Nana ma amandi kaika atula ŋgua pwataki ŋana kelekele taitu nâ. Nana ma atapâri ŋana vetâŋa ara ŋinde Kirisi iveta panzi tamâta lâ tinikoa ngu lâ nanenġu wurâta tini. Igagati ilonzi kalonzi ŋana sipono muli pa Maro Kindeni kawa ŋgua. Koroani Sapâŋa ne walo kaika uru ivila nanenġu ŋgua wa vetâŋa wa, aku ivilana ŋana aveta mâsi kaika kie-kie pinde tona. Mine nde wurâta ŋine ipânġa kanano lâ. Nia ndoyo nana amandi atula pâri ara ŋana Kirisi kâ lâ Jerusalem lawea munġa lâ, ŋinenġa aveta mine ayoka alâ akura nia nia lee apânġa lâ Ilirikum tâno.

20 Ikura zo rârâni, nana ilonġu ndo tu atula pâri ara panzi tamâta lâ lawea ndia Yesu Kirisi parina ŋandai ipânġa panzi ŋga. Nana aporo ŋgua tambirâŋa mine tu nana tġnġu pwâka tu apa luma kâki lâ sâmbwe ŋinde tamâta tonđe munġa inġunu lâ imandi.

21 Nanenġu vetâŋa ŋinde iyoke Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“ ‘Tamâta pinde ŋandai silonġo i parina ŋga, andeta kinzi ŋinde ma simora i nao. Aku tamâta pinde ŋandai silonġo i kawa ŋgua ŋga, andeta kinzi ŋinde

ma sisama ŋgua ŋinde kie sondo.”

Paulo itu ikalelenzi lâ Rom lawea, ŋinennga ma ilâ pa Spen tâno

²² Nanenngu wurâta ŋine uru ipono naonngu ikura zo rârâ. Mine kala naŋa ŋandai amâ akalele miki ŋga.

²³ Ikura mbwera mbwera naŋa ilonngu ndo tu amâ amorami. Aku zo ŋine nanenngu wurâta lâ nia ŋine ande marumbu lâ.

²⁴ Mine nde muli ŋga, lâ zo ŋinde naŋa ma alâ pa Spen tâno, ande naŋa ilonngu tu ma amâ akalele miki muŋga lâ ŋga, ŋinennga ma alâ pa Spen. Naŋa ma andeka nâ ŋana amo kumi ikura zo pinde, aku muli ŋga naŋa ilonngu tu miki ma kavila naŋa ŋana alâ pa Spen tâno.

²⁵ Andeta zo ŋine naŋa atu alâ pa Jerusalem lawea ŋana avilanzi Maro Kindeni ne tamâta simo ŋinde.

²⁶ Muŋga kinzi kalo-tawana tamâta ŋgu simo Masedonia tâno wa Grik tâno wa, kinzi ŋgu ŋinde sipa ŋgua tu ma sigona mbumbu pinde ku ma sio ilâ pa Jerusalem ŋana isukanzi Maro Kindeni ne tamâta pinde, kinzi ŋinde uru simo sugorai.

²⁷ Kinzi warakanzi nâ ilonzi patea tu ma siveta mine panzi Juda ŋgu sugorai tamwatanzi, aku ŋinde ara ndo, ŋana tu kinzi kalo-tawana tamâta lâ Juda ŋgu nenzi mbuku keno panzi kalo-tawana tamâta lâ tinikoa ŋgu. ŋana tu muŋgani Maro Kindeni itula pâri ara panzi Juda tamâta, aku muli ŋga kinzi sikai pâri ara ŋinde silâ situla panzi tamâta lâ tinikoa ŋgu tona. Mine nde ara ŋana kinzi kalo-tawana tamâta lâ tinikoa ŋgu ma sikai tâno ŋine ne mbaliŋa Maro Kindeni muŋga ilanzi ŋinde, aku ma siwae mbaliŋa ŋinde ilâ panzi Juda tamâta tona.

²⁸ Kala ŋine naŋa atu akai mbumbu ŋinde kinzi sigona lâ ikeno, aku akai alâ awae panzi kalo-tawana tamâta lâ Jerusalem lawea.

Mambo wurâta ŋinde marumbu lâ ŋga, ŋinennga naŋa ma amâ akalele miki. Aku muli ŋga naŋa ma alâ pa Spen tâno.

²⁹ Naŋa asama tu muli, lâ zo ŋinde naŋa ma amâ apânnga pami, ande Kirisi ma iveta kie ara ndo pami.

³⁰ Ninggu-nambwe wukale, nenda kalo-tawana ikeno pa Maro Ŋalae Yesu Kirisi, aku Koroani Sapâŋa itula tini-mwasa ne vetâŋa pwataki pa kinda lâ. Mine nde naŋa ano pami tu miki ma kamandi kuku naŋa ku kakai noŋa kaika pa Maro Kindeni tu ma ivilana.

³¹ Naŋa ilonngu tu miki ma kano papa i tu ma ikea ŋanana, ŋana tu tamâta pinde simo Judia tâno nde kalonzi tawana Yesu Kirisi tia, kala situ siveta malia pana. Aku kakai noŋa tava tu i ma ivetanzi ne tamâta simo Jerusalem lawea ŋinde tu ma ilonzi ara ŋana wurâta ŋine naŋa aveta ŋana avilanzi kâ.

³² Ambo Maro Kindeni ma isâu pa nanenngu noŋa, ande naŋa ma amâ amora miki tava ndekâŋa ŋalae. Aku naŋa ma apwarea tini kumi ŋana akai walo kâ.

³³ Maro Kindeni, ina wisi-pisi warika, imo kuku miki rârâni. Mao.

16

Paulo kawa kari ara panzi tamâta pinde

¹ Naŋa ilonngu tu miki ma kaveta kemi ara nâ pa kalo-tawana taine Fibi. I ne wurâta nde ŋana ivilanzi kalo-tawana tamâta simo Senkria lawea.

² Fibi nde imo Maro Ŋalae ne wurâta taine. Mine nde naŋa ilonngu tu miki ma kakai i imâ imo kumi, itogo kinda Maro Kindeni ne tamâta uru taveta mine. Ambo kelekele pinde ikeno papa i tia, ande naŋa ilonngu tu miki ma kavila i, ŋana tu i muŋga ivilanzi tamâta rârâ, aku ivila naŋa warakânngu tona.

³ Naŋa ilonngu tu miki ma kakai kawânngu ku kaporo kari ara ilâ panzi Prisila ku Akwila rua. Kinzi

rua uru simandi kuku naŋa ŋana kaveta wurâta pa Yesu Kirisi kâ.

⁴ Munŋa kinzi rua sipalilu silâ paraŋa ilo ŋana sivila naŋa kâ. Mine kala kawâŋgu ndaŋge ŋalae pa kinzi rua. Andeta naŋa simbonŋu nâ tia; kinzi kalo-tawana tamâta rârâni lâ ŋgu pinde ndoni kala kawanzi ndaŋge pa kinzi rua mine nâ.

⁵ Aku naŋa ilonŋu tu miki ma kaporo naŋa kawâŋgu kari ara ilâ panzi kalo-tawana tamâta ŋinde uru sipasau lâ kinzi rua nenzi luma tona. Aku nanenŋu ŋgua mine nâ ilâ pa Epainetus tona, inani niŋgu-nambwe mao. I imunŋa panzi tamâta rârâni simo Esia tâno ŋana io ne kalo-tawana ilâ pa Yesu Kirisi kâ.

⁶ Naŋa ilonŋu tu miki ma kaporo naŋa kawâŋgu kari ara ilâ pa Maria nuwaka tona, ina uru iveta wurâta ŋalae ŋana ivilami.

⁷ Naŋa ilonŋu tu miki ma kaporo naŋa kawâŋgu kari ara ilâ panzi Andronikus kuku Junias rua tona. Kinzi rua nde nawalâŋgu Juda tamâta, aku munŋa simo kuku naŋa lâ luma sakamao ilo. Kinzi rua uru siveta wurâta ara ndo ŋana situla pâri ara kâ, aku kinzi rua simunŋa pa naŋa ŋana sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Yesu Kirisi kâ.

⁸ Naŋa ilonŋu tu miki ma kaporo naŋa kawâŋgu kari ara ilâ pa Ampliatus tona, ina nanayoni ipasipa kuku Maro Ŋalae kala imo niŋgu-nambwe sondo.

⁹ Naŋa ilonŋu tu miki ma kaporo naŋa kawâŋgu kari ara ilâ pa Urbanus tona, ina uru iveta wurâta pa Yesu Kirisi kuku kindâ. Aku nanenŋu ŋgua mine nâ ilâ pa Stakis tona, ina niŋgu-nambwe mao.

¹⁰ Naŋa ilonŋu tu miki ma kaporo naŋa kawâŋgu kari ara ilâ pa Apeles tona. Kinda tasama tu i uru ipono muli sondo ndo pa Kirisi. Aku nanenŋu ŋgua mine nâ ilâ pa Aristobulus ne ŋgu tona.

¹¹ Naŋa ilonŋu tu miki ma ka-

poro naŋa kawâŋgu kari ara ilâ pa nawalâŋgu Juda tamâta Herodion tona. Aku nanenŋu ŋgua mine nâ ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo lâ Narsisus ne ŋgu tona.

¹² Naŋa ilonŋu tu miki ma kaporo naŋa kawâŋgu kari ara ilâ panzi taine rua Trifina ku Trifosa rua tona. Kinzi rua uru simakâsa ŋalae ŋana siveta wurâta papa Maro Ŋalae kâ. Aku nanenŋu ŋgua mine nâ ilâ pa Persis tona, ina niŋgu-nambwe mao. I kala uru imakâsa ŋalae ŋana iveta wurâta pa Maro Ŋalae kâ.

¹³ Naŋa ilonŋu tu miki ma kaporo naŋa kawâŋgu kari ara ilâ pa Rufus tona, ina uru iveta wurâta ara ndo pa Maro Ŋalae. Aku nanenŋu ŋgua mine nâ ilâ pa i tina tona. Munŋa taine ŋinde ikatona naŋa sondo ndo, itogo taine uru ikatona natu mine.

¹⁴ Naŋa ilonŋu tu miki ma kaporo naŋa kawâŋgu kari ara ilâ panzi Asinkritus ŋga Flegon ŋga Hermes ŋga Patrobas ŋga Hermas tona. Aku nanenŋu ŋgua mine nâ ilâ panzi kalo-tawana tamâta uru simo kunzi tona.

¹⁵ Naŋa ilonŋu tu miki ma kaporo naŋa kawâŋgu kari ara ilâ panzi Filologus ku Julia rua, aku ilâ panzi Nereus kuku i mwane rua tona. Aku nanenŋu ŋgua mine nâ ilâ pa Olimpâs tavanzi Maro Kindeni ne tamâta rârâni uru simo kuku i ŋinde tona.

¹⁶ Naŋa ilonŋu tu miki ma kapatâŋo warakami mbaumi ku kaporo kari ara ilâ pa warakami taitu-taitu. Kirisi ne kalo-tawana tamâta ŋgu ndoni kawanzi kari ara imâ pami.

Kinzi kalo-tawana tamâta pinde uru siyaulanzi kalo-tawana tamâta ŋgu

¹⁷ Niŋgu-nambwe wukale, naŋa ano kaika pami tu miki ma kapakatonâ sondo ŋananzi tamâta ŋinde uru sipu nemi ŋgu pwapwataki. Nanayoni miki kapanâna sondo ndo ŋana ŋgua mao kâ, andeta kinzi tamâta ŋinde uru siveta “a” pa ŋgua ŋinde. Kinzi nenzi vetâŋa

ņinde iyaula kalo-tawana tamâta pinde nenzi kalo-tawana. Miki ma tinimi piti ndo ņananzi tamâta mine.

¹⁸ Tamâta ea kinzi uru siveta vetâņa potomule mine, ande kinzi ņinde ņandai siveta wurâta pa nenda Maro ņalae Yesu Kirisi ņga. Kinzi ilonzi ņalae pa kâņa-nuņa ne ņgua-tukuņa kaa kaa, aku siveta ņgua mona-mona wa siveta mâru-mâru panzi tamâta. Kinzi nenzi ņgua ņinde ilaņenzi tamâta pinde, kinzi ņinde sizizâla ņana tamâta ņinde nenzi ilo-kalo potomule kâ.

¹⁹ Miki parinami nde isala nia ndoni lâ, kala tamâta rârâni sisama tu miki uru kaponu muli pa Maro Kindeni kawa ņgua. Aku ņinde iveta ilonģu ndeka nâ. Naņa ilonģu tu miki ma kapanâna sondu ņana vetâņa ara kâ, aņa vetâņa saka-mao nde miki ma kazizâla ņana.

²⁰ Maro Kindeni, ina wisi-pisi warika, ma tini nâ izavaru Sadana ne walo ku io i imo miki kalomi. Kinda nenda Maro ņalae ne wisi-wisi imo kumi.

Tamâta pinde kawanzi kari ara panzi kalo-tawana tamâta simo Rom lawea

²¹ Timoti, ina uru iveta wurâta kuku naņa, ande i kawa kari ara imâ pami. Aku Lusius ņga Jeson ņga Sosipater, kinzi nawalâņģu Juda tamâta, kala sio nenzi kari ara imâ pami mine nâ.

²² Naņa Tertius akai Paulo kawa ņgua rârâni ku naņa warakâņģu aņģere ne ņgua ņinde lâ pepa ņine tini imâ pami. Naņa amo nimi-nambwe kalo-tawana tamâta, aku naņa kala kawâņģu kari ara imâ pami tona.

²³⁻²⁴ Aku Gaius kala kawa kari ara imâ pami tona. I uru ikatona naņa Paulo sondu lâ i tamwata ne luma ilo. Kinzi kalo-tawana tamâta simo ņine nde uru sipasau lâ lumani ndaina. Aku Erastus, i tamâta ņana ikatona mbumbu pa lawea ņine ne koipu, aņa ninda-nambwe

Kwartus, kinzi rua kala kawanzi kari ara imâ pami tona.

Kinda ma tapanea Maro Kindeni tasuka i ņa kâki

²⁵ Naņa uru atula pâri ara ņana Yesu Kirisi kâ pwataki, aku uru aporo tu Maro Kindeni ikura ņana iveta nemi kalo-tawana ipâņģa kaika. Nia ndoyo, ande pâri ara ņinde ikeno paveâņa nâ ikura mbwera mbwera,

²⁶ andeta muli ņga Maro Kindeni itula ņguani ndaina pwataki panzi ņgua-tulâņa tamâta, kala kinzi situla ņgua ņinde ipâņģa nia yo lâ. Maro Kindeni, i ņana imo mine ku imo nâ, ande ipatea tu tamâta ņģu ndoni ma siloņo pâri ara ņinde, ņana kinzi rârâni ma sikura tu kalonzi tawana i ku sipaveta kuku i kawa ņgua.

²⁷ Maro Kindeni simbo nâ nde Maro ņalae, aku i simbo nâ nde ilo-kalo rârâni warika. Yesu Kirisi ikai nzâla piti pa kinda lâ ņana tapanea Maro Kindeni tasuka i ņa kâki ikura zo zo. Mao.

1 KORIN

Pepa Paulo ingere munğa panzi kalo-tawana tamâta simo Korin lawea

Korin nde lawea ñalae tonje lâ Grik tâno. Paulo munğa imo Korin lawea itula pâri ara panzi (Pâri Tamâta 18:1-18), aku muli, zo tonje imo Efesus lawea (16:5-8), ande ingere ngua ñine ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo Korin. Kinzi munğa singere ngua pa Paulo sika-soña i ñana pakâeña ne mâsi wa kâña-nuña ne tukuña wa (7:1, 8:1-13), kala Paulo itu iporo ngua taulo panzi. Aku isama tu malia pinde ipânğa lâ Korin ngu ngininzi, kala simo sipawa ngua (1:10-12, 5:1-2). Mine nde Paulo ilo kura tia iporo ngua kaika pinde panzi ñana simo ilonzi kalonzi taitu ku tininzi mwasa nâ panzi tininzi pinde.

¹ Naña Paulo, Yesu Kirisi ne pâri-tamâta naña. Munğani Maro Kindeni ipatea naña ku isarawana tu ma akai wurâta ñine kâ. Naña amo taitu kuku ninda-nambwe Sostenes,

² kala anğere ngua lâ pepa ñine tini imâ pa miki Maro Kindeni ne ngu kamo Korin lawea. Nanayoni Maro Kindeni ipatea miki pa i tamwata, ku iveta miki kapaipa kuku Yesu Kirisi. Mine nde miki kapânğa kamo ngu sapâña. Iveta mine nâ pa miki katavanzi tamâta simo lawea lawea, kinzi ñinde uru siwânği pa nenda Maro Ñalae Yesu Kirisi, ina kinzi nenzi Maro Ñalae wa kinda nenda Maro Ñalae wa.

³ Tamânda Maro Kindeni ku Maro Ñalae Yesu Kirisi rua nenzi wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pami.

Paulo kawa ndanđe ilâ pa Maro Kindeni

⁴ Nanayoni Yesu Kirisi ikai Maro Kindeni ne wisi-wisi ñinde imâ pami, kala iveta kie ara ndo pami.

Mine nde naña kawânğu ndanđe ilâ pa nanenğu Maro Kindeni ñana miki kâ ikura zo zo.

⁵⁻⁶ Naña kawânğu ndanđe mine pa Maro Kindeni ñana duvi ñine kâ; maka munğa katula ngua pami ñana Yesu Kirisi kâ, aku ngua ñinde nde ikeno kaika lâ ilomi kalomi. Miki kapaipa kuku Kirisi lâ. Mine nde Maro Kindeni kelekele arara rârâni ilami lâ, ngua arara kie-kie wa ilo-kalo arara kie-kie wa.

⁷ Mao nâ, Koroani Sapâña ne wisi-ara kie-kie rârâni nde ikeno pami lâ, kala miki kandolo ñana sâ tonje tia. Ande kala zo ñine miki uru kao tinimi pa Maro Kindeni tu ma itula nenda Maro Ñalae Yesu Kirisi ipânğa nia yo.

⁸ Maro Ñalae Yesu Kirisi ma isukami ñana kamandi kaika lee, ikura lâ i tamwata ne zo ñana itaulo imâ kilo kâ. Mine kala lâ zo ñalae ñinde, ande miki ma kamo ilomi mbâra-mbâra ndo lâ i nao, nemi soki tonje tia.

⁹ Ñana tu Maro Kindeni uru iveta ikura ne ngua pânğa rârâni, aku i tamwata munğani isarawami ñana kapaipa kuku i Natu Yesu Kirisi kâ, ina nenda Maro Ñalae.

Kinzi Korin ngu nde sipwa pwap-wataki

¹⁰ Niingu-nambwe wukale, naña akai nenda Maro Ñalae Yesu Kirisi ndamwa ku ano kaika pami tu miki rârâni ma kamo ilomi kalomi taitu nâ. Naña tiningu pwâka tu miki ma kapwa pwapwataki ku kamo piti piti. Ara ñana miki ma kamo lâ ngu taitu nâ tava ilomi kalomi taitu nâ.

¹¹ Opopo, niingu-nambwe wukale, tamâta pinde lâ Kloe ne ngu nde sitapâri pa naña siporo tu pam-bitâña nde uru ikeno lâ miki nginimi.

¹² Naña aporo ñana ngua kaña-kaña ñinde miki taitu-taitu uru kaporo. Miki pinde uru kaporo tu, “Naña apono muli pa Paulo”, anğa pinde nde kaporo tu, “Naña apono muli pa Apolos”, anğa pinde nde

kaporo tu, “Naŋa apono muli pa Petero”, aŋga pinde nde kaporo tu, “Naŋa apono muli pa Kirisi”.

¹³ Mana mana, a? Kinda takura tu tapu Kirisi pwapwataki mine tia ndo! Tiambo naŋa Paulo atâra lâ kâi popole tini ku amâte ŋana avila miki kâ, a? Tia ndo! Tiambo miki muŋga kakai lâ-liliŋa lâ naŋa Paulo ŋaŋgu, a? Tia ndo!

¹⁴ Naŋa kawâŋgu ndaŋge pa Maro Kindeni, ŋana tu naŋa ŋandai alilinzi tamâta rârâ lâ nemi ŋgu ŋinde ŋga. Naŋa alilinzi Krispus ku Gaius rua simbonzi rua nâ.

¹⁵ Mine nde tamâta tonge ikura tu iporo mine, “Maka kakai lâ-liliŋa lâ Paulo ŋa”, ande tia ndo.

¹⁶ (O, naŋa kalonŋu kapa. Mao nâ, naŋa kala alilinzi Setepanas tavanzi tamâta pinde simo i ne luma tona. Aku tiambo naŋa alilinzi tamâta pinde tona, tâku tia tâku. ŋinde naŋa asama sonde tia.)

¹⁷ ŋana tu Kirisi ŋandai isupwa naŋa amâ ŋana alilinzi tamâta kâ. Isupwana amâ ŋana atula pâri ara pwataki kâ. Andeta naŋa ŋandai atula pâri ara pwataki tava ŋgua mona-mona, itogo kinzi ilo-kalo tamâta uru siveta mine. Naŋa tiniŋgu pwâka tu nanenŋu ŋgua mona-mona ma isowe tamâta ilonzi. Ambo naŋa ma aveta mine, ande Kirisi ne mateŋa lâ kâi popole tini ma ipâŋga itogo kelekele kaa nâ.

Kirisi nde Maro Kindeni ne walo kaika

¹⁸ Mao nâ, tamâta pinde kalonzi tawana tia kala soka nzâla ŋinde ilâ pa mateŋa kâ, aku kinzi ŋinde uru ilonzi tu ŋgua ŋana Kirisi ne mateŋa lâ kâi popole tini kâ ande ŋgua kapa-kapa nâ. Aŋga kinda tamâta pinde, ande Maro Kindeni ikai kinda piti lâ kondoma ilo, aku kinda ŋine tasama tu ŋgua ŋinde ŋana kâi popole kâ nde itula Maro Kindeni ne walo kaika kilala pwataki.

¹⁹ Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Naŋa ma azavaru kinzi ilo-kalo tamâta nenzi ilo-kalo. Naŋa ma aveta tâno tamâta nenzi ilo-kalo arara ŋinde ipâŋga kelekele kaa nâ.”

²⁰ Ayo, mine nde mana mana ŋananzi tâno ŋine ne ilo-kalo tamâta, a? Aŋga mana mana ŋananzi pananâŋa tamâta ŋana Mose ne ŋgua tukuŋa kâ, a? Aŋga mana mana ŋananzi tamâta ŋinde uru sipawa ŋgua kaika, a? Maro Kindeni itula pwataki lâ tu tâno ŋine ne ilo-kalo rârâni nde ilo-kalo kapa-kapa nâ.

²¹ Mine nde Maro Kindeni, ina ilo-kalo ara warika, ipatea tu kinda tâno tamâta warakânda nenda ilo-kalo ma ikura tu ivila kinda ŋana tasama i kilala kâ, ande tia. I tamwata ipatea nzâla tonge ŋana ikainzi tamâta piti lâ kondoma ilo, aku maka uru kaporo katula ŋgua pwataki ŋana nzâlani ndaina. Kinzi tâno tamâta situ ŋgua ŋinde nde kapa-kapa. Aŋga tamâta ea kinzi sikai ŋgua ŋinde kaika ku kalonzi tawana Maro Kindeni, ande i ikainzi ŋinde piti lâ kondoma ilo.

²² Kinzi Juda tamâta ilonzi ŋalae tu ma simora mâsi kaika pinde, aŋga kinzi tamâta lâ tinikoa ŋgu nde simakâsa ŋana sikai ilo-kalo ara kâ;

²³ aŋga maka nde katula ŋgua ŋana Kirisi ne mateŋa lâ kâi popole tini kâ. Kinzi Juda tamâta tininzi pwâka ndo ŋana siloŋo ŋgua ŋinde kâ, aŋga kinzi tamâta lâ tinikoa ŋgu nde situ ŋgua ŋinde nde kapa-kapa nâ.

²⁴ Andeta muŋgani Maro Kindeni isarawa kinda Juda tamâta pinde wa kinda tamâta pinde lâ tinikoa ŋgu wa, aku kinda ŋine tasama mine; Maro Kindeni ne kaika wa ilo-kalo ara wa nde ipâŋga kanaanjo lâ Kirisi tini.

²⁵ Mao nâ, kinzi tâno tamâta situ Maro Kindeni ne ilo-kalo nde kapa-kapa nâ. Taitu i ne ilo-kalo ndainani nâ nde ipole tamâta nenzi ilo-kalo ndo lâ. Aku kinzi situ Maro Kindeni

ne kaika nde ñalae koña tia. Taitu i ne walo kaika ndainani nâ nde ñalae tina, ipole tamâta nenzi kaika ndo lâ.

²⁶ Ninggu-nambwe wukale, ara ñana miki ma kalomi ñgere sonde ñana zo muñgâña kâ. Naña aporo ñana zo ñinde Maro Kindeni isarawami tu kapâña kalo-tawana tamâta tia yo yo. Lâ zo ñinde, ande miki pinde nâ kamo katogonzi ilo-kalo tamâta lâ tâno tamâta naonzi. Miki pinde nâ nde kamo tava nemi kaika, anña miki pinde nâ nde kamo tamâta ñalajala. Miki ñinde kambwanjemi nde kiri-mwata nâ.

²⁷ Andeta Maro Kindeni itu iveta mañeti panzi ilo-kalo tamâta wa kinzi tamâta ñalajala wa. Mine nde ipatea kindi tu taponi muli pa i, kindi ñine tamo tatogonzi tamâta kapa-kapa kaa nâ lâ tâno tamâta naonzi.

²⁸ Mao nâ, Maro Kindeni itu izavaru kekekele ndia kinzi tâno tamâta situ nde kekekele ñalae. Mine nde ipatea kindi sugorai tamâta, kindi ñine ñanda tia kala tamo tatogo kina mine lâ tâno tamâta naonzi.

²⁹ Mine nde tamâta tonje ikura tu ipasuka i tamwata tini lâ Maro Kindeni nao, ande tia.

³⁰ Maro Kindeni tamwata ne pateâña ikeno mine, kala io miki kapasipa lâ taitu kuku Yesu Kirisi. Aku Kirisi itula Maro Kindeni ne ilo-kalo ara ñinde kilala pwataki pa kindi lâ. Yesu Kirisi ikai nzâla piti pa kindi tu ma tapâña ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, aku ina iveta kindi tapâña Maro Kindeni ne ngu sapâña tona. Aku inani kala ikai kindi piti lâ kondoma ilo tona.

³¹ Mine nde Maro Kindeni ilo tu kindi ma taponi muli pa i kawa ngua ñine ikeno lâ pepa tini mine tu, "Tamâta ea itu isuka tamâta tonje ña kâki, ande i ma isuka Maro Nalae simbo nâ ña kâki."

2

Maro Kindeni ne pateâña ñinde

ipâña kanaño lâ Paulo ne wurâta tini

¹ Ninggu-nambwe wukale, naña ilongu tu miki ma kalomi ñgere ñana naña kâ. Nanayoni, lâ zo ñinde naña warakângu amâ apâña pami ñana atula Maro Kindeni ne ngua paveâña pwataki pami, ande naña ñandai aporo ngua kaika kaña-kaña pami ñana apasuka warakângu tiningu nga.

² Lâ zo naña amo kumi, ande ilongu patei tu naña ma kalongu ñgere ku apananami ñana ilo-kalo kie-kie kâ, ande tia. Naña kalongu ñgere ku apananami ñana Yesu Kirisi simbo nâ, aku apananami ngua rârâ ñana i ne mateña lâ kâi popole tini kâ.

³ Aku lâ zo ñinde nanengu walo ikeno pana tia ndo. Naña amo tava ruruña nâ, kala aruru ñalae tina.

⁴ Naña apananami ku atula pâri ara pami, andeta naña ñandai aporo ngua kaika pami ñana alele ilomi kalomi kâ. Naña atula Koroani Sapâña ne walo kaika ñinde nâ pwataki pami.

⁵ Mine kala tamâta nenzi ilo-kalo igagati nemi kalo-tawana, ande tia. Maro Kindeni ne walo kaika ñinde nâ igagatimi ñana kalomi tawana i.

Maro Kindeni ne Koroani Sapâña ilo-kalo ara ilua kindi

⁶ Andeta mao nâ, tamâta pinde nenzi kalo-tawana nde ikeno kaika lâ, aku maka uru katula ilo-kalo ara panzi tamâta ñinde. Taitu ilo-kalo ñinde ñandai rege-rege kuku tâno ñine ne ilo-kalo nga. Aku ilo-kalo ñinde ñandai rege-rege kuku tâno ñine ne koipu nenzi ilo-kalo nga, ñana tu kinzi koipu ñinde ma muli simâte.

⁷ Anña maka uru katula ngua ñana Maro Kindeni ne ilo-kalo paveâña kâ. Nia ndoyo, lâ zo ñinde Maro Kindeni ñandai ipulia tâno ipâña nga, ande ipatea nzâla pa kindi ñana tamo ara kuku i lâ samba lawea. Taitu ngua ñana

nzâla ñinde kâ nde ikeno paveâña nâ,

⁸ kala tâno ñine ne koipu rârâni nde sizizâla ñana. Ambo kinzi muŋga sisama Maro Kindeni ne ilo-kalo ñinde kilala pwataki, ande kinzi ma sipu samba ne Maro Ñalae ara ñinde itâra lâ kâi popole tini, ande tia. Andeta tia.

⁹ Taitu Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“ ‘Maro Kindeni muŋga ipatea tu ma iveta vetâña arara pinde panzi tamâta ea ilonzi ndo keno papa i, aku ne vetâña ñinde nde ñalae ndo. Mine nde tâno tamâta tonje ikura tu imora vetâña ñinde wa iloño pârî ñana wa kalo ñgere ñana, ande tia ndo.”

¹⁰ Andeta Maro Kindeni isupwa ne Koroani imâ tu itula vetâña paveâña ñinde kilala pwataki pa maka, kala kasama lâ. Ñana tu Koroani Sapâña isama tâno ñine ne ilo-kalo rârâni, aku isama Maro Kindeni ne ilo-kalo paveâña rârâni tona.

¹¹ Tamâta tonje ikura tu isama ilo-kalo paveâña ndia ikeno ninambwe tonje ilo kalo, ande tia. I ni-nambwe ñinde tamwata nâ isama i ne ilo-kalo. Aku mine nâ, tamâta tonje ikura tu isama Maro Kindeni ne ilo-kalo, ande tia. Maro Kindeni tamwata ne Koroani simbo nâ isama.

¹² Kinda ñandai takai tâno ñine ne koroani nga. Kinda takai Koroani ñinde Maro Kindeni isupwa imâ tu ipanana kinda. Mine nde kinda takura tu tasama wisi-ara rârâni Maro Kindeni ilua kinda ñinde kilala.

¹³ Maka uru katula ñgua pwataki ñana kekeleke ñinde kâ. Taitu maka ñandai kakai ñgua ñinde lâ tamâta nenzi ilo-kalo nga. Maro Kindeni ne Koroani tamwata ipananama, kala katula ñguani ndaina pwataki. Maka uru katula Koroani ne ñgua ñinde panzi tamâta ea Koroani imo ilonzi.

¹⁴ Anja tamâta ea Koroani imo ilo tia, ande tamâta ñinde ikura tu ikai Maro Kindeni ne Koroani ne ilo-kalo, ande tia. Ñana tu kinzi tamâta mine ilonzi tu ilo-kalo ñinde nde kekeleke kaa nâ, aku sikura tu sisama ilo-kalo ñinde kilala sondo, nde tia. Mine nde tamâta ea kinzi Koroani imo ilonzi, ande kinzi ñinde nâ sikura tu sisama ilo-kalo ñinde kilala.

¹⁵ Ambo Koroani imo tamâta tonje ilo, ande tamâta ñinde ikura tu kalo ñgere sondo ñana kekeleke rârâni kâ, aku ikura tu isama duvi. Aku tâno tamâta nenzi ilo-kalo ma ikai poe panzi tamâta mine, ande tia.

¹⁶ Ñana tu Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu, “ ‘Ea isama Maro Ñalae ne ilo-kalo kilala pwataki kala ikura tu ipanana Maro Ñalae, a?’”

Andeta kinda takai Kirisi ne ilo-kalo marumbu lâ.

3

Maro Kindeni ne wurâta tamâta rârâni nde simo rege-rege nâ

¹ Ninggu-nambwe wukale, muŋga, lâ zo ñinde naña amo kumi, ande naña ñandai aporo ñgua pami itogo uru aporo panzi tamâta ñinde Koroani imo ilonzi. Naña aporo ñgua pami itogo uru aporo panzi tamâta ñinde sipono muli pa ilo-kalo siŋga, ñana tu lâ zo ñinde nemi kalo-tawana nde kiri-mwata nâ, itogo lâlu kiri-kiri nenzi kalo-tawana mine.

² Lâ zo ñinde naña uru suu nâ asuami. Naña ñandai kâpwa kaika pinde alami nga, ñana tu miki kakura tu kaka kâpwa kaika, ande tia. Aku lâ zo ñine kala mine nâ, ande miki kakura tia,

³ ñana tu miki kaponu muli pa ilo-kalo siŋga yo. Mao nâ, miki kamo ku kapadâda ñananzi tinimi pinde wa kapawa ñgua kunzi wa, aku mâsi ñinde itula pwataki tu miki kamo katogonzi tâno tamâta nâ, kala kaponu muli pa ilo-kalo siŋga nâ.

⁴ Miki tamâta pinde uru kaporo tu, “Naņa nde apono muli pa Paulo”, anġa miki pinde kaporo tu, “Naņa nde apono muli pa Apolos”. Miki nemi nġua nġinde itula pwataki tu miki kamo katogonzi tâno tamâta mine.

⁵ Miki kalomi nġere sondo nġa; Apolos nde ea, a? Anġa naņa Paulo nde ea, a? Maka rua nde Maro Kindeni ne wurâta tamâta ma! Maro Nġalae ipatea wurâta tonġe pa Apolos, anġa ipatea wurâta tonġe pa naņa. Aku maka rua nema wurâta nġinde ikai nzâla piti pami lâ, nġana miki kakura tu kalomi tawana Kirisi.

⁶ Naņa apau kaniņa vâsa lâ tâno ilo, anġa Apolos nde muli nġa ipaliņi lââ nġana isuka tâno kâ. Taitu Maro Kindeni tamwata simbo nâ iveta kâpwa ipânġa ku itumbu nġalae.

⁷ Mine nde tamâta ea ipau kaniņa vâsa lâ tâno ilo, ande i nġa keno tia. Anġa tamâta ea uru ipaliņi lââ nġana isuka tâno kâ, ande i kala nġa keno tia mine nâ. Maro Kindeni iveta kâpwa ipânġa ku itumbu nġalae, aku i simbo nâ nġa nġalae.

⁸ Tamâta ea ipau kaniņa vâsa lâ tâno ilo, ande i ne wurâta nġinde nde duvi taituni nâ, itogo tamâta ipaliņi lââ nġana isuka tâno kâ. Aku kinzi rua taitu-taitu ma muli sikai kulu ikura wurâta muņġa siveta nġinde.

⁹ Miki nde katogo Maro Kindeni ne tâno mwasina, anġa maka rua kaveta wurâta kuku i lâ tâno nġinde ilo.

Maro Kindeni ne wurâta tamâta nde sitogonzi tamâta nġana sipa luma kâ

Miki nde katogo luma tonġe Maro Kindeni tamwata ipa kâki lâ imandi mwasina.

¹⁰ Maro Kindeni io ne wisi-wisi imâ pa naņa lâ, kala i ilo-kalo ara ilana nġana aveta wurâta papa i kâ. Nġinde itogo naņa anġunu sâmbwe imandi kaika lâ, anġa tamâta tonġe ipa luma kâki lâ sâmbwe nġinde kulu. Andeta ara nġana kinzi wurâta

tamâta rârâni taitu-taitu ma sipakatonna warakanzi sondo nġana nenzi mâsi nġana sipa luma kâ.

¹¹ Nġana tu nanayoni Maro Kindeni io Yesu Kirisi ipânġa itogo luma ne nġunu-nġunu tina mine. Inani nde luma ne nġunu-nġunu tina taituni nâ, aku tamâta tonġe ikura tu inġunu sâmbwe tonġe kilo nġana ikai nġinde nia, ande tia ndo.

¹² Aku lâ zo nġana tamâta ma sipa luma kâki kâ, ande pinde uru sipa lâ mira “gol”, anġa pinde nde sipa lâ mira “silva”, anġa pinde nde sipa lâ mira arara, ne kulu nġalae tina. Anġa pinde nde sipa lâ kâi nâ, anġa pinde nde sipa lâ leu nâ, anġa pinde nde sipa lâ pupuņa nâ.

¹³ Ayo, mambo muli nġa, lâ zo nġalae nġinde Maro Kindeni ma ionzi tamâta rârâni simandi lâ i ne nġua nia, ande kinzi rârâni taitu-taitu nenzi wurâta kilala ma ipânġa nia yo. Zo nġinde ma ipânġa itogo yââ mwasina, aku yââ nġinde ma ikai samâņa pa kinzi tamâta rârâni taitu-taitu nenzi wurâta. Yââ nġinde ma itula nenzi wurâta kilala pwataki tu ipânġa ara, tiya?, mana.

¹⁴ Ambo tamâta tonġe ipa luma kâki, aku yââ nġandai ikana i ne luma nġa, ande wurâta tamâta nġinde ma ikai ne kulu.

¹⁵ Andeta kalonġo nġa; ambo yââ ma ikana tamâta tonġe ne luma kala nao tia lâ, ande tamâta nġinde ma ikai kulu nġana ne wurâta kâ, ande tia. Mao nâ, wurâta tamâta nġinde tamwata ma imo via, taitu i ma imo itogo tamâta tonġe sitapa piti lâ yââ ilo mine.

Kinda tamo tatogo Maro Kindeni tamwata ne luma mwasina

¹⁶ Miki kamo katogo Maro Kindeni ne luma mwasina, aku Maro Kindeni ne Koroani imo ilomi. Tiambo miki kazizâla nġana nġinde kâ, a?

¹⁷ Ambo tamâta tonġe ma izavaru Maro Kindeni ne luma, ande Maro Kindeni kala ma izavaru tamâta nġinde mine nâ, nġana tu Maro

Kindeni ne luma nde sapâña, aku luma ñinde nde mikini warakami nâ.

Kinda ma tapaneanzi tamâta tasuka ñanzi kâki ndimo

¹⁸ Miki ma kakai lanjeña pa warakami ndimo. Ambo nawalami tamâta tonje ilo pateu tu i imo ilo-kalo tamâta lâ tâno tamâta naonzi, ande ara ñana i ma ipu muli pa ilo-kalo soki-soki ku ipânga itogo lâlu mine. Ambo i ma iveta mine, ande muli nga i ma ipânga itogo ilo-kalo tamâta mao.

¹⁹ Ñana tu lâ Maro Kindeni nao, tâno ñine ne ilo-kalo arara nde kelekele kaa nâ. Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini ku iyoke ñinde mine tu, “Kinzi ilo-kalo tamâta situ siveta vetâña potomule pinde, andeta Maro Kindeni isamanzi ku isanja kinzi kaika lâ.”

²⁰ Aku Maro Kindeni kawa ñgua kala ikeno mine tu, “Maro Ñalae isama kinzi ilo-kalo tamâta nenzi ilo-kalo marumbu lâ, aku isama tu nenzi ilo-kalo ñinde ma ilâ kaa nâ.”

²¹ Mine nde miki ma kapu mulimi pa mâsi ñana kapaneanzi tamâta kasuka ñanzi kâki, ñana tu kelekele rârâni nde miki nemi.

²² Mao nâ, naña Paulo, anja Apolos, anja Petero, maka rârâni nde miki nemi wurâta tamâta. Aku tâno ñine kala nde miki nemi tona. Aku via wa mateña wa zo ñine wa zo muli wa, ande kelekele ñinde rârâni nde miki nemi.

²³ Aku miki nde Kirisi nâ ne tamâta, anja Kirisi nde imo Maro Kindeni kalo nâ.

4

Maro Ñalae tamwata ma ilea kaika pa ne wurâta tamâta nenzi vetâña

¹ Mine nde ara ñana nemi morâña ma ikeno mine; maka nde Kirisi ne wurâta tamâta, aku nema wurâta nde ñana kakatona Maro Kindeni ne ñgua paveâña sondo kâ.

² Mao nâ, ambo tamâta ñalae tonje ipai ne wurâta tamâta tu

ma ilâ iveta wurâta tonje, ande ara ñana wurâta tamâta ñinde ma ipono muli sondo nâ pa ne koipu ñinde kawa ñgua.

³ Mine nde kalonjo nga; ambo miki katu kalea kaika pa nanenju vetâña, ande naña ma ilonju ñalae ñana ñinde kâ, ande tia. Ambo tamâta tonje itu isowe ñgua lâ tiningu lâ ñgua nia, ande naña ma kalonju loko ñana ñinde kâ, ande tia. Naña warakângu ñandai alea kaika pa warakângu nenju vetâña nga.

⁴ Mao nâ, naña apasama tu nanenju vetâña rârâni nde ara nâ. Andeta nanenju ilo-kalo ñinde ikura ñana isuka naña lâ ñgua nia, ande tia. Maro Ñalae simbo nâ ma ilea kaika pa nanenju vetâña.

⁵ Ñgua nia ne zo sondo nde ipânga tia yo yo. Mine nde miki ma matami kalea kaika pa tinimi pinde nenzi vetâña ndimo. Miki ma kao tinimi nâ ñana Maro Ñalae ne zo ñana itaulo imâ kilo kâ. Inani ma ikai kelekele rârâni ikeno paveâña ñinde piti lâ nia kondoma, aku ma io lâ sinâla ilo. Aku kinzi tamâta rârâni nenzi ilo-kalo paveâña, ande ñinde i ma itula ipânga nia yo tona. Aku lâ zoni ndaina, Maro Kindeni tamwata ma isuka kinda rârâni taitu-taitu ñanda kâki, ikura vetâña ndia muña taveta.

Kinzi tamâta lâ Korin lawea uru sipasuka warakanzi nâ ñanzi kâki

⁶ Ningunambwe wukale, naña ilonju tu asuka nemi ilo-kalo. Mine kala naña aporo ñgua ñinde ñana maka rua Apolos rua. Ara ñana miki ma kalomi ngere ñana maka rua kâ, ñana ma kapanâna sondo ñana ñgua ñine ne ñuvi: “Noko ma kulaña kupole Maro Kindeni kawa ñgua ñinde ikeno lâ pepa tini, mine ndimo.” Ambo miki ma kalomi ngere sondo ñana ñgua ñinde kâ, ande miki ma kapu mulimi pa mâsi ñana kasuka tamâta pinde ñanzi kâki wa katawa pinde ñanzi ndue wa.

⁷ Mana mana, a? Noko ea ipaino tu noko nde tamâta ñalae, a? Ilo-kalo arara ndia ikeno pano, ande ñinde Maro Kindeni simbo nâ ilano itogo wisi-ara mine. Mine nde ñana sâ kâ ñga noko kupandekâna itogo noko tamwata ne walo kaika ivilano ñana pwai ilo-kalo ñinde kâ, a?

⁸ Opopo! Tiambo miki kakai kelekele arara rârâni marumbu lâ, a? Tiambo miki kapânga mbaliña warakami kala kamo ara nâ, a? Tiambo miki kapole maka lâ, kala kapânga katogonzi koipu ñalajala, a? Mao nâ, naña ilonngu ndo tu miki ma kapânga kamo koipu ñalajala, ñana maka kala ma kapânga kamo koipu kuku miki mine nâ. *

⁹ Andeta tia. Nanenggu morâña tu Maro Kindeni io maka pâri-tamâta kamo tamâta rârâni kalonzi. Maka kamo katogonzi tamâta ñinde ñgua-samâña tamâta ipa ñgua lâ tu ma ipunzi pâta simâte. Ñinde itogo tamâta rârâni sitavanzi anelo rârâni nde simandi ku silea pa maka, kala maima ñalae.

¹⁰ Kinzi tamâta situ maka nde kapânga tamâta kapa lâ, ñana tu maka kaloma tawana Kirisi. Aku miki kala kapaipa kuku i, andeta kinzi ñinde situ miki kamo ilo-kalo tamwatami. Kinzi situ maka nema kaika nde marumbu ndo lâ, anña situ nemi walo kaika ñinde ikeno pami. Kinzi situ maka nde tamâta kaa nâ, anña situ miki kamo tamâta rârâni kulunzi.

¹¹ Munğani yo, aku imâ lee ipânga lâ zo ñine, ande maka kamo ara tia ndo. Putole ipuma wa, ñandolama mâsa-mâsa ndo wa, kapasawa pasawaña râge-râge wa, mbaunzi nâ siponza naoma wa, koka potomule wa,

¹² kaveta wurâta kaika lâ warakama mbauma wa. Kinzi siporo ñgua sakamao ñana iyaula maka kâ, anña maka nde kano papa Maro Kindeni tu ma iveta kie ara nâ panzi. Kinzi uru siveta kenzi

sakamao pa maka, anña maka nde kamandi kaika ku kakale malia ñinde.

¹³ Kinzi situ lagnama, anña maka nde kaporo ñgua ara nâ taulo panzi. Maka kamo katogo kina tamâta sitambira lâ nia kawa mwasina. Maka kapânga katogo kelekele sakamao ku muso ndo lâ tamâta rârâni naonzi. Nia ndoyo maka kamo mine, aku kamo mineni lee kala kamâ kapânga lâ zo ñine.

Paulo ilo tu kinzi Korin ñgu ma sipono muli pa i ne vetâña

¹⁴ Naña ñandai angere ñgua kaña mine lâ pepa tini ñana aveta maneti pami ñga. Miki nde kamo naña natunngu wukale, kala ilonngu ndo ikeno pami. Mine nde naña atu apananami sondo, aku ñana duvi ñinde kâ nanğere ñgua ñinde imâ pami.

¹⁵ Ambo tamâta kambwanenzi 10,000 nenzi wurâta nde ñana sika-tonami wa sisuka nemi kalo-tawana wa, ande ñinde nde ara nâ. Andeta miki tamami taitu mai nâ imo, aku ñinde nde naña simbonngu nâ, ñana tu nia ndoyo naña warakângu amâ atula pâri ara pami. Aku lâ zo ñana miki kao nemi kalo-tawana ilâ papa Yesu Kirisi, ande naña apânga miki tamami,

¹⁶ ñana miki ma kalea sondo pa nanenggu vetâña rârâni, aku koka muli. Naña ilonngu ndo tu miki ma kaveta mine.

¹⁷ Naña munğa asupwa Timoti imâ pami ñana isukami tu kaveta mine. Timoti nde imo itogo natunngu ma, aku tiningu mwasa ndo papa i. I uru iveta Maro Ñalae ne wurâta sondo ndo. I ma iveta miki kalomi ñgere kilo ñana vetâña rârâni Yesu Kirisi munğa itula pa naña tu apaveta kuku. Naña uru apanananzi kalo-tawana tamâta ñgu rârâni simo lawea lawea tu ma sipono muli pa vetâñani ndaina.

* **4:8** 8 Tamâta pinde lâ Korin situ Kirisi itaulo imâ kilo lâ, kala nenzi kaika ikeno panzi ñana simo koipu ñalajala. Paulo itu ileleanzi ñana nenzi ilo-kalo ñinde kâ.

18 Miki pinde nde situ naŋa ma amâ akalelemi tia tâ, kala kapasuka warakami nâ tinimi.

19 Andeta tia. Ambo Maro Nalae ma isâu pana, ande naŋa ma amâ walele nâ pami. Aku lâ zo ŋinde, naŋa ma akai samâŋa panzi taŋa-kaika tamwatanzi ŋinde nenzi ŋgua nâ, ande tia. Naŋa ma akai samâŋa pa nenzi vetâŋa tona, ŋana ma asama nenzi walo kilala pwataki.

20 Nana tu tamâta ea Maro Kindeni ikai maro papa, ande ŋinde ma ipâŋga nia yo lâ tamâta ŋinde kawa ŋgua nâ, ande tia. I ne walo kaika ma ipâŋga nia yo lâ tamâta ŋinde ne vetâŋa tona.

21 Ayo, miki ilomi tu naŋa ma amâ aveta mâsi kie mana pami, a? Miki ilomi tu naŋa ma akai mbilâo amâ ku atu miki sondo, tiya?, ma amâ naonŋu mwasa nâ pami ku atula tini-mwasa ne vetâŋa pami.

5

Mâsi sakamao ipâŋga lâ kinzi Korin ŋgu ŋgininzi

1 Opopo! Naŋa aloŋo tapârîŋa mine tu tini-paluluâŋa ne mâsi kie tonŋe nde ipâŋga lâ miki ŋginimi lâ. Mao nâ, naŋa aloŋo ŋgua tu tamâta tonŋe lâ nemi ŋgu nde ikai i tama kaiwa saŋe. Oyae, kinzi tinikoa uru siveta mâsi sakamao mine tia ndo!

2 Andeta miki ŋandai maimi ŋana mâsi ŋinde kê; miki kapasuka warakami tinimi nâ! Ambo miki katu kaveta vetâŋa sondo, ande nia ndoyo miki ma kasoki tamâta ŋinde piti lâ nemi ŋgu. Andeta tia.

3 Kala zo ŋine naŋa amo malawae ndo ŋanami, andeta naŋa uru kalonŋu ŋgere ŋanami, aku ŋinde itogo naŋa warakâŋgu amo kumi yo. Mine nde naŋa apa ŋgua ŋana pareŋa-nia kê pa tamâta ŋinde marumbu lâ, ŋana i ne mâsi saka-mao ŋinde kê.

* 5:7 7 Juda nenzi mâsi ŋana kumbwa Pasova kê nde ikeno mine; kinzi uru soka Mose ne ŋgua tukuŋa muli ku sitambira yisi rârâni piti lâ nenzi luma ilo. Ninenŋa simomo puroŋa kaŋa tonŋe, ne yisi tia, ŋana itula pwataki tu kinzi simo ŋgu sapâŋa.

4 Aku mwanga ŋga, lâ zo ndia miki ma kapasau lâ nenda Maro Nalae Yesu ŋa, ande naŋa ma amo kumi lâ nanenŋu ilo-kalo. Aku lâ zo ŋinde, naŋa ilonŋu tu miki ma kakai nenda Maro Nalae Yesu ndamwa,

5 aku kao tamâta sakamao ŋinde ilâ Sadana mbau ilo, ŋana i ma ikai nâna lee ikura lâ zo ndia i ma ipu muli pa ilo-kalo siŋga ne vetâŋa. Ninenŋa muli, lâ zo ŋinde Maro Nalae Yesu ma itaulo imâ kilo, ande Maro Kindeni ma ikai tamâta ŋinde piti lâ kondoma ilo.

Paulo ilo tu kinzi Korin ŋgu ma sisoki tamâta sakamao ŋinde

6 Miki uru kapasuka warakami tinimi, aku ŋinde nde mâsi ara tia. Mana mana, a? Tiambo miki kazizâla tu “yisi” mota mwata nâ ikura tu iveta puroŋa ndoni pondi nalanjala, a?

7 Mine nde miki ma katambira yisi siŋga ilâ pa nia ŋgaŋe, aku kamo katogo puroŋa wasaseki, ne yisi tia. Kirisi nde imo kinda nenda lama ŋana kumbwa Pasova kê, aku ipatarâwa tamwata marumbu lâ. Mine nde naŋa asama tu miki kapâŋga katogo puroŋa wasaseki ŋinde marumbu lâ. *

8 Ambo kinda ma taponu muli pa Pasova ne mâsi rârâni, ande ara ŋana ma tasoki kiesaka wa vetâŋa potomule rârâni piti lâ ŋgininda, itogo tamâta itambira yisi siŋga ilâ pa nia ŋgaŋe mine. Aku ara ŋana kinda ma tapaveta kuku vetâŋa arara wa vetâŋa mao wa, itogo puroŋa wasaseki ŋinde, ne yisi tia.

9 Naŋa muŋga angere ŋgua pami ku apaimi tu miki ma tinimi piti ndo ŋananzi tamâta ea sipaveta kuku mâsi ŋana sipalulua tininzi potomule kê.

10 Andeta naŋa ŋandai aporo tu miki ma tinimi piti mine ŋananzi tinikoa ŋga. Mao nâ, kinzi ŋinde

uru sipaveta kuku mâsi sakamao kie-kie. Kinzi uru sipalulua tininzi potomule wa, ilonzi yosi nana tininzi pinde nenzi kelekele wa, sipanâwe wa, siwâŋgi sipaneanzi maro laŋeŋa wa. Andeta kinzi tamâta mine simo sikura nia ndoni. Mine kala miki kakura nana kamo tinimi piti ndo nananzi tamâta mine, ande tia.

¹¹ Andeta kala nne angere ngua mine pami; ambo tamâta tonje isipa noa "kalo-tawana tamâta" lâ tamwata tini, nneŋga ipalulua tini potomule tâku, ilo yosi nana i tini pinde nenzi kelekele tâku, inu lââ kaika kala idauda tâku, ipanawe tamâta tonje ne kelekele tâku; ande miki ma kamo tinimi piti ndo nana tamâta nnde kâ. Miki pinde ilomi tu kinda takura nana tasanona ku taka kunzi tamâta mine, andeta nana apaimi tu miki ma kapile mâsi nnde tona.

¹²⁻¹³ Nana tu tamâta rârâ nde simo niaka nana Maro Kindeni ne ngu, andeta nanengu wurâta nandai nana alea kaika pa kinzi nnde nenzi vetâŋa nga. Maro Kindeni tamwata ma ipare nia panzi tamâta nnde. Andeta miki warakami nemi wurâta nde nana katunzi nawalami kalo-tawana tamâta sonde kâ, nana tu Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, "Miki ma kasoki tamâta sakamao nnde piti lâ nemi ngu."

6

Kinda kalo-tawana tamâta ma taonzi ninda-nambwe silâ pa ngua nia, mine ndimo

¹ Ambo tamâta tonje lâ nemi ngu i ne ngua keno pa ninambwe kalo-tawana tamâta tonje, ande i ma ilaŋa ipolenzi Maro Kindeni ne tamâta ku io ninambwe nnde ilâ pa ngua nia lâ tinikoa naonzi, mine ndimo.

² Nana tu muli nga kinda Maro Kindeni ne tamâta ma tapâŋga tamo ngua-samâŋa tamâta panzi

tâno tamâta rârâni. Tiambo miki kalomi kapa nana nnde kâ, a? Mao kanaŋo, kinda ma muli taveta wurâta nnde. Mine nde nana sâ kâ nga miki nandai kakura tu katu ngua kiri-kiri ipâŋga warakami nnginimi nnde sonde, a?

³ Tiambo miki kalomi kapa tu kinda ma muli tapâŋga tamo ngua-samâŋa tamâta panzi aŋelo tona, a? Mao kanaŋo, kinda ma muli taveta wurâta nnde. Mine nde kinda takura ndo nana tatu tâno nne ne malia kie-kie sonde kâ.

⁴ Mine nde miki kalonjo nga; lâ zo nana ngua nâna ipâŋga nnginimi, nana sâ kâ nga miki uru kapateanzi tamâta simo niaka tu siveta ngua nnde sonde, a?

⁵ Nana aporo ngua kana mine nana aveta maneti pami. Mana mana, a? Tiambo miki rârâni nemi ilo-kalo nde mota-mwata nâ, kala nawalami tonje ikura tu itu ninda-nambwe kalo-tawana tamâta rua nenzi ngua sonde tia tâ, a?

⁶ Andeta miki uru kao nimi-nambwe kalo-tawana tamâta silâ simandi ngua nia lâ tinikoa naonzi, aku nnde nde ara tia ndo.

⁷ Mao nâ, miki uru kaonzi nimi-nambwe silâ pa ngua nia, aku nemi mâsi nnde itula pwataki tu miki kambe marumbu lâ. Ambo miki ma kasâu panzi nimi-nambwe tu siveta potomule pami ku sikai nemi kelekele saŋemi, ande nnde ma ara.

⁸ Andeta tia. Miki tinimi pwâka tu kaponi muli pa vetâŋa ara nnde. Miki warakami kaveta potomule panzi nimi-nambwe wa kakai nenzi kelekele saŋenzi wa. Andeta kinzini nde miki warakami nimi-nambwe kalo-tawana tamâta ma!

⁹ Kinzi tamâta sakamao ma sikura tu simo kuku ngu nnde Maro Kindeni uru ikai maro papa, ande tia. Tiambo miki kazizâla nana nnde kâ, a? Kapakatona sonde nga! Tia ma miki kapalâŋe warakami nâ. Nana tu tamâta pinde uru sipalulua tininzi potomule, aŋga pinde siwâŋgi sipaneanzi maro laŋeŋa, aŋga

pinde siveta sakamao kuku tamâta tonje kaiwa, anga pinde sipalulua tininzi kunzi nawalanzi tamâne,

¹⁰ anga pinde sipanâwe, anga pinde ilonzi yosi pa tininzi pinde nenzi kelekele, anga pinde sinu lââ kaika kala sidauda, anga pinde situ tininzi pinde laginganzi, anga pinde silanjenzi tamâta nana sikai nenzi kelekele sanjenzi. Andeta kinzi tamâta mine ma sikura tu simo kuku ngu ninde Maro Kindeni uru ikai maro papa, ande tia.

¹¹ Munğa, miki pinde kala kapaveta kuku mâsi sakamao mine. Andeta Maro Kindeni ililimi kala izavaru kiesaka ne muso piti lâ ilomi kalomi, aku ivetami kapânğa i tamwata ne tamâta. Lâ Maro Nalae Yesu Kirisi na, anga lâ Maro Kindeni ne Koroani, ande miki kapânğa kamo ilomi mbâra-mbâra ndo lâ Maro Kindeni nao.

Kinda karaenda nde Koroani Sapâna ne luma

¹² Tamâta pinde uru siporo ngua mine; “Nana akura tu aveta vetâna ndia ilonğu tu aveta.” Ngua ninde nde mao nâ, taitu vetâna pinde nandai sivila kinda tu tamo ara nga. Nana akura tu aveta vetâna ndia ilonğu tu aveta, andeta nana ma asâu pa kelekele tonje tu ikai poe kaika pana, ande ma tia.

¹³ Mao nâ, kinzi tamâta ninde uru sisia ngua tu, “Kâpwa nde kelekele nana ilâ kapwânda ilo, aku kapwânda ne wurâta nde nana ikai kâpwa kâ.” Ngua ninde nde mao, taitu Maro Kindeni ma muli izavaru kâpwa kâna-kâna rârâni tava karaenda ndoni. Miki kalonjo nga; karaenda nîne ne wurâta nandai nana ipaveta kuku tinipaluluâna ne mâsi nga. Karaenda nîne nde Maro Nalae simbo nâ ne kelekele, aku Maro Nalae simbo nâ ikatona karaenda.

¹⁴ Munğa Maro Kindeni ipanjo Maro Nalae lâ matera nianzi imo via kilo, aku muli nga i ma ikai

tamwata ne walo kaika ndainani nâ ku ma ipanjo kinda tava.

¹⁵ Miki karaemi ne pinde-pinde ndoni nde Kirisi karae ne pinde-pinde tava. Tiambo miki kazizâla nana ninde kâ, a? Mine nde nana ma akai Kirisi karae ne pinde-pinde ku ao ilâ taitu kuku nzâla taine tonje karae, ande tia ndo kanajo.

¹⁶ Tamâta ea iveta sakamao kuku nzâla taine tonje, ande i ipânğa imo karae taitu kuku i. Tiambo miki kazizâla nana ninde kâ, a? Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Kinzi rua ma sipânğa karaenzi taitu nâ”.

¹⁷ Anğa tamâta ea ipasipa kuku Maro Nalae, ande tamâta ninde ipânğa ilo-kalo taitu kuku i.

¹⁸ Ikura zo zo, miki ma kakâwa kalâ kamo malawae ndo nana tinipaluluâna kâ ne mâsi potomule rârâni. Kinzi tamâta uru siveta kiesaka kie-kie, andeta ninde rârâni ikeno ngane nâ nana warakanzi karaenzi kâ. Taitu tamâta ea ipalulua tini potomule, ande i iveta kiesaka pa tamwata karae.

¹⁹ Miki karaemi nde Koroani Sapâna ne luma sapâna. Tiambo miki kazizâla nana ninde kâ, a? Maro Kindeni io ne Koroani ninde imâ pami lâ, kala Koroani Sapâna imo ilomi. Miki nandai kamo miki warakami nâ nemi nga,

²⁰ nana tu munğani Maro Kindeni ikaimi piti lâ kondoma ilo. Mine nde ara nana miki karaemi ne vetâna rârâni ma isuka Maro Kindeni na kâki.

7

Paulo itula ngua nana pakâenja ne mâsi kâ

¹ Ayo, kala nîne nana atu aporo ngua taulo pami nana kasonâna ninde munğa miki kangere lâ pepa tini ku kao imâ pana. Ambo tamâta tonje tini pwâka tu ikai kaiwa taine, ande ninde nde ara.

² Taitu tini-paluluâna kâ ne mâsi potomule kie-kie nde ipânğa nalae lâ. Mine nde ara nana kinzi tamâne

rârâni taitu-taitu ma simo kuku warakanzi kaiwanzi taine. Aku ara nana kinzi taine rârâni taitu-taitu ma simo kuku warakanzi kaiwanzi tamâne.

³ Tamâne karae nde i kaiwa taine nâ ne kelekele. Mine nde tamâne ma ipasilikana tamwata tini nana kaiwa kâ ndimo. Aku mine nâ, taine karae nde i kaiwa tamâne nâ ne kelekele. Mine nde taine kala ma ipasilikana i taine tini nana kaiwa kâ ndimo.

⁴ Nana tu taine ne wurâta nandai nana ikai poe pa i taine tini nga; i kaiwa tamâne nâ ma ikai poe papa. Aku mine nâ, tamâne ne wurâta nandai nana ikai poe pa i tamwata tini nga; i kaiwa taine nâ ma ikai poe papa.

⁵ Ambo noko pwâe lâ, ande noko ma kupu muli pa kaiwa ku kupasilikana tini nana ndimo. Mao nâ, ambo miki rua ilomi tu kakai noja kaika pa Maro Nalae, kala katu tambumi nana tinimi kâ ikura zo mbwana-mbwana nâ, ande njinde nde ara. Taitu muli nga, noja ne zo marumbu lâ, njingga miki rua ma kalâ taitu kilo. Ambo miki ma kalâ taitu kilo, ande Sadana ma ikura tu igagatimi nana katambira tinimi potomule kâ, ande ma tia.

⁶ Nanenggu ngua njinde nandai itogo ngua tukuja kaika nga. Nana asâu nâ pami tu kaveta mine, ikura warakami nemi pateânga mine.

⁷ Nana ilongu tu miki tamâta rârâni taitu-taitu ma kamo katogo nana mine, ku ma kapakâe tia wa kapasilikana tinimi ndo wa. Andeta Maro Kindeni iwae walo kiekie nana pakâenja kâ panzi tamâta rârâni taitu-taitu, itogo ne wisi-ara mine, kala miki kakai nemi nemi lâ. Tamâta pinde sikai wisi-ara nana sikâe kâ, anga pinde nde sikai wisi-ara nana sikâe tia kâ.

⁸ Ayo, kala njine nana ilongu ngua tini ilâ panzi tamâta ea nandai sipakâe lâ nga, aku ilâ panzi taine mwala-mwala tona. Nana apaimi tu ambo miki ma kamo katogo nana mine, aku ma kapakâe tia, ande

njinde nde ara.

⁹ Andeta miki pinde kakura tu kakai poe sondo pa warakami karaemi, ande tia. Mine nde ara nana miki njinde ma kapakâe kaiwami kaiwami. Tia ma ilomi gagatimi nalae nana kapalulua tinimi potomule kâ, itogo yââ melamela mwasina.

¹⁰ Kala njine nana atu ngua tukuja ilâ panzi tamâta ea sipakâe lâ. Njine nandai nana warakângu nenggu ngua tukuja nga; njine nde Maro Nalae kawa ngua. Ngua tukuja njine nde mine; noko taine ma kupile kaiwa tamâne ndimo.

¹¹ (Ambo taine tonje munja ipile kaiwa tamâne, ande ara nana i ma itaulo papa ku ma imo taitu kuku kaiwa tamâne kilo. Ambo i tini pwâka tu itaulo papa, ande i ma ikai tamâne tonje ndimo.) Aku noko tamâne kala ma kusoki kaiwa taine ndimo.

¹² Aku nana ilongu ngua ilâ panzi tamâta pinde tona. Ngua njine nandai Maro Nalae kawa ngua nga. Nana aporo mine; ambo kalotawana tamâta tonje i kaiwa taine kalo tawana Kirisi tia, ambo taine njinde ilo tu imo kuku, ande tamâta njinde ma isoki kaiwa njinde ndimo.

¹³ Aku mine nâ, ambo kalotawana taine tonje i kaiwa tamâne kalo tawana Kirisi tia, ambo tamâta njinde ilo tu imo kuku, ande taine njinde ma ipile kaiwa ndimo.

¹⁴ Nanenggu ngua njinde nde duvi mine; ambo tamâta tonje kalo tawana Kirisi tia, andeta ipasipa lâ taitu kuku kaiwa kalo-tawana taine, ande njinde itogo tamâta njinde ipasipa kuku Maro Kindeni ne ngu tona. Aku mine nâ, ambo taine tonje kalo tawana Kirisi tia, andeta ipasipa lâ taitu kuku kaiwa kalo-tawana tamâne, ande njinde itogo taine njinde ipasipa kuku Maro Kindeni ne ngu tona. Mine kala Maro Kindeni ikainzi tamâta njinde natunzi simo kuku i ne ngu. Tia ma natunzi njinde simo sitogonzi tinikoa mine.

15 Taitu kaloŋo nga; ambo taine tâku tamâne tonje kalo tawana Kirisi tia, aku i ilo tu ipile kaiwa kalo-tawana tamâta, ande ara, ma ipile. Kalo-tawana tamâta ninde ikura tu isâu papa kaiwa tu ilâ. Andeta Maro Kindeni ne pateâŋa ikeno mine tu kinda ma tamo tava wisinda pisi nâ.

16 Noko taine ndai, noko kalo ngere sondo nga; tiambo noko ma muli kusuka kaiwa tamâne tu ipâŋga kalo-tawana tamâta tâ. Anŋa noko tamâne ndai, noko kala kalo ngere sondo nga; tiambo noko ma muli kusuka kaiwa taine tu ipâŋga kalo-tawana taine tâ.

Kinda ma tamo lâ saŋonâŋa ndia Maro Kindeni muŋga ipatea pa kinda

17 Andeta ara ŋana kinda taitu-taitu ma tamo lâ saŋonâŋa ndia Maro Nalae ipatea pa kinda, lâ zo ninde Maro Kindeni isarâwa pa kinda tu tao nenda kalo-tawana ilâ papa i. Naŋa uru aporo ŋgua kaŋa taituni mine panzi kalo-tawana tamâta ŋgu rârâni.

18 Ambo kinzi muŋga sive tamâta tonje karae, ikura Juda nenzi mâsi mine, aku muli nga tamâta ninde iloŋo Maro Kindeni ne sarawâŋa kala io ne kalo-tawana ilâ papa i, ande tamâta ninde ma ivea nzimba nia ninde ndimo. Aku mine nâ, ambo tamâta tonje ŋandai ikai karae-veŋa ne mâsi lâ tini nga, ŋinenŋa iloŋo Maro Kindeni ne sarawâŋa, ande tamâta ninde ma isâu panzi tu sive i karae ndimo.

19 Ŋana tu karae-veŋa ne mâsi nde kekeleke kaa nâ. Ambo kinda muŋga taponu muli pa mâsi ninde tâku tia tâku, ande ninde nde sâ tonje tia. Andeta mâsi taitu nâ nde kekeleke ŋalae, aku ninde nde mâsi ŋana taponu muli pa Maro Kindeni kawa ŋgua.

20 Ara ŋana kinda taitu-taitu ma tamo lâ saŋonâŋa ndia kinda tamo muŋgani lâ, lâ zo ninde taloŋo Maro Kindeni ne sarawâŋa.

21 Ambo noko muŋga kuveta wurâta koa tia nâ pa tamâta ŋalae tonje, aku lâ zo ninde Maro Kindeni isarawano tu kalo tawana i, ande noko ma ilo malia ŋana ne wurâta ninde kê ndimo. Taitu kuloŋo nga; ambo nzâla ikeno pano ŋana kupile wurâta sugorai ninde ku kumo ara mwasa, ande ara ŋana kuveta mine.

22 Ŋana tu tamâta ea uru iveta wurâta koa tia nâ pa tamâta ŋalae tonje lee, ŋinenŋa iloŋo Maro Kindeni ne sarawâŋa, ande tamâta ninde imo Maro Nalae ne tamâta, kala imo tini soo nâ. Aku mine nâ, tamâta ea uru iveta wurâta ŋana mbaliŋa kê lee, ŋinenŋa iloŋo Maro Kindeni ne sarawâŋa, ande tamâta ninde iveta wurâta koa tia nâ pa Kirisi.

23 Kirisi iko miki piti lâ kondoma ilo. Mine nde miki ma kasâu pa tamâta tonje tu ikai poe kaika pa ilomi kalomi, mine ndimo.

24 Niŋgu-nambwe wukale, kinda tamo Maro Kindeni kalo. Mine nde ara ŋana kinda taitu-taitu ma tamo lâ saŋonâŋa ndia Maro Kindeni ipatea pa kinda.

Paulo itu ŋgua kaika panzi tamâta ninde sipakâe tia yo

25 Kala ŋine naŋa ma aporo ŋgua taulo pami ŋana nemi kasonâŋa ŋananzi tamâta ninde sipakâe tia yo. Maro Nalae ŋandai itula ŋgua tukuŋa tonje pa naŋa ŋana kinzi ninde kê. Taitu i kalo sukâŋa ŋanana kala iveta naŋa apâŋga tamâta ŋana aporo ŋgua sondo kê. Mine nde naŋa atu atula warakâŋgu nenŋu ilo-kalo pami.

26 Lâ zo kala kinda tamo ŋine, ande malia kie-kie imâ ipâŋga lâ. Mine nde ara ŋana miki ninde ma kapakâe tia.

27 Ambo noko pwai kaiwa taine lâ, ande noko ma kuroto nzâla ŋana kusoki kaiwa ninde ndimo. Ambo noko ŋandai pwâe nga, ande noko ma ilo kêki ŋana pwai kaiwa taine ndimo.

²⁸ Ambo noko ilo tu pwai kaiwa taine, ande njinde nde kiesaka tia. Ambo taine taipa itu ikai kaiwa tamâne, ande njinde kala nde kiesaka tia. Andeta kalomi ngere sondo nga; kinzi pakâeña tamâta uru sisânda malia rârâ kulu, aku naña tiningu pwâka tu malia mine ma ipânğa pami.

²⁹ Ningu-nambwe wukale, naña atu aporo ngua mine; zo mbuku taitu nâ ikeno mo ñai yo. Mine nde lâ zo njine wa zo muli-muli wa, ande ara ñana miki tamâne ea muñga kakâe lâ, ma kalomi ngere sondo ku kasama tu pakâeña nde kekeleke ñana nao tia kâ.

³⁰ Anğa miki tamâta ea uru kapataiña wa kaveta kalo-kalo wa, ande ara ñana miki ma kalomi ngere sondo ku kasama tu nemi tiña njinde ma muli marumbu lâ. Anğa miki ea uru kandeka, ande ara ñana miki ma kalomi ngere sondo ku kasama tu nemi ndekâña njinde ma muli marumbu lâ. Anğa miki ea uru kako nemi kekeleke, ande ara ñana miki ma kalomi ngere sondo ku kasama tu kekeleke njinde ñandai warakami nemi nga.

³¹ Anğa miki ea uru kandeka ñana kakai tâno ne mbaliña kâ, ande ara ñana miki ma kalomi ngere sondo ku kasama tu mbaliña njinde nde kekeleke kaa nâ. Ñana tu tini nâ tâno njine tava ne kekeleke rârâni ma naonzi tia lâ.

³² Naña tiningu pwâka tu tâno ne kalo-lokonî ma izavaru nemi ilo-kalo. Kinzi kalo-tawana tamâne njinde sikâe kaiwanzi taine tia yo, ande kinzi uru ilonzi ñalae pa Maro Ñalae ne kekeleke nâ, kala sipono muli pa vetâña ndia Maro Ñalae ilo papa.

³³ Anğa kinzi kalo-tawana tamâne njinde sikâe lâ, ande kinzi uru ilonzi ñalae pa tâno ne kekeleke

nâ, ñana ma sikatonanzi kaiwanzi-natunzi sondo kâ.

³⁴ Mine nde kinzi uru simo tava ilonzi rua-rua. Aku mine nâ, kinzi kalo-tawana taine taipa sitavanzi taine njinde sikâe kaiwanzi tamâne tia yo, ande kinzi uru ilonzi ñalae pa Maro Ñalae ne kekeleke nâ, kala ilonzi tu ma sio warakanzi karaenzi tava ilonzi kalonzi ilâ papa i nâ. Anğa kinzi kalo-tawana taine njinde sikâe lâ, ande kinzi uru ilonzi ñalae pa tâno ne kekeleke nâ, ñana ma sikatonanzi kaiwanzi-natunzi sondo mine nâ.

³⁵ Naña ñandai aporo ngua njine ñana aliñi kekeleke malia lâ miki kulumi nga. Naña aporo ngua njine ñana ma isukami tu kapaveta kuku vetâña sondo wa kaponu muli sondo pa Maro Ñalae wa.

³⁶ Kala njine naña atu aporo ngua tini ñana tamâne kuku ne taine rua, muñga sipa ngua tu ma sipakâe, andeta simo lee ku ñandai sipakâe nga. Ambo tamâne njinde ilo igagati i ñalae ñana ikeno kuku taine njinde, kala laiti ñana iveta soki papa, ande ara ñana i ma ikâe. Njinde nde kiesaka tia.

³⁷ Ambo tamâne njinde ilo kaika tu ma ikai ne taine njinde tia, aku sâ tonje tia ñana ipasusua i tu ikâe kâ, ambo i uru ipakatonu tamwata ilo wa tini sondo, ande njinde nde ara, aku iveta soki tia.

³⁸ Mine nde tamâne ea ipakâe kuku ne taine taipa njinde, ande i ne vetâña njinde nde ara mwasa. Anğa tamâne ea ilo kaika tu ma ipakâe kuku ne taine taipa njinde tia, ande i ne vetâña njinde nde ara ndo. *

³⁹ Ambo taine tonje kaiwa tamâne imo via yo, ande taine njinde ma ilâ ikai kaiwa tamâne tonje ndimo. Ambo i kaiwa tamâne njinde imâte lâ, ande kinzi rua nenzi pakâeña nde totoña lâ. Mine nde taine njinde ikura tu ikai kaiwa

* **7:38** 38 Lâ kerî 36-38, ilo-kalo tamâta pinde situ Paulo iporo ñana tamâne kuku natu taine rua. Tamâta njinde tini pwâka tu natu taine ma ikâe, andeta taine ilo pa tamâne tonje. Paulo iporo tu ambo tama isâu pa natu tâku tia tâku, ande njinde nde ikeno pa i nâ.

tamâne wasaseki. Taitu i ma ikai Maro Njalae ne kalo-tawana tamâne tonje nâ.

⁴⁰ Andeta naŋa warakâŋgu nenju morâŋa nde mine; ambo taine nŋinde ma ikai kaiwa tamâne wasaseki, ande i ne ndekâŋa ma ipâŋga njalae koŋa tia. Ambo i ma ipakâe kilo tia, ande i ma imo tava ndekâŋa njalae. Naŋa apasama tu Maro Kindeni ne Koroani uru itula nŋgua nŋine pana, kala atula nŋgua nŋine pa miki kaloŋo lâ.

8

Paulo iporo nŋgua nana simbi muŋga sipatarâwa panzi maro laŋeŋa

¹ Kala nŋine naŋa atu aporo nŋgua pinde nana mâsi nana taka simbi muŋga sipatarâwa panzi maro laŋeŋa. Tamâta pinde uru siporo tu, “Kinda rârâni takai ilo-kalo marumbu lâ”, aku nŋgua nŋinde nde mao nâ. Andeta ilo-kalo mine uru igagati kinda nana tapasuka warakânda tininda. Anŋa tini-mwasa ne mâsi uru igagati kinda nana tavilanzi tininda pinde.

² Ambo tamâta pinde situ kinzi warakanzi sikai ilo-kalo ara marumbu lâ, ande kinda tasama tu nenzi ilo-kalo nŋinde nde sondo tia.

³ Anŋa tamâta pinde ilonzi ndo keno pa Maro Kindeni, aku i isama tamâta nŋinde kilalanzi pwataki lâ.

⁴ Mine nde naŋa atu aporo nŋgua taulo pami nana nemi ka-sonâŋa nana simbi nŋinde muŋga sipatarâwa panzi maro laŋeŋa. Kinda tasama tu maro laŋeŋa tainzi nŋandai kelekele mao tonje kilala nŋga. Nŋinde nde kelekele kaa nâ kilala. Kinda tasama tu Maro Kindeni simbo nâ nde Maro mao.

⁵ Ambo maro pinde tâ simo nia maa wa tâno kulu wa, ikura tamâta pinde uru siporo mine, ambo kinzi kambwanenzi njalae tâ,

⁶ ande kalo loko, kinda kalonda tawana tu Maro mao taitu nâ imo, ina kinda Tamânda Maro Kindeni. Ina kelekele rârâni warika, aku

ipatea kinda tu ma tamo i tamwata ne tamâta. Aku Maro Njalae taitu nâ imo, ina nenda Maro Njalae Yesu Kirisi. Nia ndoyo inani ikai Maro Kindeni ndamwa ku ipulia kelekele rârâni sipâŋga lâ, aku inani nde nenda via nŋine warika.

⁷ Andeta kalo-tawana tamâta pinde nŋandai sisama ilo-kalo mao nŋinde kilala nŋga. Muŋga kinzi sipono muli sondo pa maro laŋeŋa nenzi mâsi. Mine nde lâ zo nana sika patarawâŋa ne simbi nŋinde, kinzi uru kalonzi tawana tu nŋinde nde maro tonje ne kelekele mao. Kinzi ilonzi rua-rua nana simbi nŋinde kâ, andeta sikai sika nâ. Mine nde kinzi sipasama tu siveta soki.

⁸ Andeta kâpwa ikura tu iveta kinda tapâŋga tamâta sondo lâ Maro Kindeni nao, ande tia. Miki kalomi nŋgere sondo nŋga; ambo kinda tambunda nana kâpwa pinde, ande vetâŋa nŋinde nŋandai iveta kinda tapâŋga tamâta sakamao lâ Maro Kindeni nao nŋga. Aku mine nâ, ambo kinda taka, ande vetâŋa nŋinde nŋandai iveta kinda tapâŋga tamâta arara lâ i nao nŋga.

⁹ Taitu miki kapakatona sondo nŋga. Mao nâ, Maro Kindeni isâu pami tu kaka kâpwa ndia rârâni miki ilomi papa. Andeta tamâta pinde nenzi kalo-tawana nŋandai ipâŋga kaika nŋga. Ambo miki ma kaka simbi nŋinde, andeta kinzi tamâta nŋinde simorami kala simbe nana siveta kiesaka kâ, ande nŋinde nde ara tia ndo.

¹⁰ Nanenju nŋgua nŋinde nde duvi mine; noko ea kupasama tu ne ilo-kalo nde ikeno pano lâ, ambo noko ma kulâ maro laŋeŋa tonje ne luma sapâŋa ilo ku kusanona kuka, tiambo kalo-tawana tamâta tonje ma imorano tâ. Ambo i ne kalo-tawana nŋandai ipâŋga kaika nŋga, ande noko ne vetâŋa nŋinde ma igagati i ilo tâ, kala ma ika simbi nŋinde muŋga sipatarâwa panzi maro laŋeŋa tâ.

¹¹ Ambo mine, ande noko ne

ilo-kalo njinde ma izavaru tamâta njinde ndo lâ. Mao nâ, i ne kalotawana nde kaika tia, andeta imo noko ninambwe, aku Kirisi imâte njana ikai i piti lâ kondoma ilo.

¹² Mine nde miki kaloŋo nga; nimi-nambwe pinde nenzi kalotawana nandai ipânnga kaika lâ nga. Ambo miki ma kaveta kiesaka mine panzi kala kayaula ilonzi kalonzi, ande miki kaveta kiesaka pa Kirisi tona.

¹³ Ayo, ambo simbi ma iveta niŋgu-nambwe kalo-tawana tamâta tonje imbe njana iveta kiesaka kâ, ande naŋa ma aka simbi kilo tia ku tia ndo. Naŋa tiniŋgu pwâka ndo tu aveta niŋgu-nambwe imbe njana iveta kiesaka kâ.

9

Paulo itula i ne mâsi njana iveta pâri ara ne wurâta kâ

¹ Miki kalomi ngere njana nanenŋu mâsi kâ. Sâ tonje isae nzalânŋu nde tia; mine nde naŋa akura tu aveta vetâŋa ndia naŋa ilonŋu tu aveta. Naŋa amo pâritamâta ma, aku muŋga naŋa warakânŋu matânŋu amora nenda Maro Njalae Yesu. Naŋa uru aveta wurâta pa Maro Njalae, aku mikini kamo katogo nanenŋu wurâta njinde kanaŋo mwasina.

² Tamâta pinde siporo tu naŋa nandai Maro Njalae ne pâritamâta mao nga. Andeta naŋa kaloŋgu loko njana njinde kâ nde tia, njana tu miki kasama kilalânŋu pwataki tu naŋa nde pâritamâta mao. Miki kapasipa lâ taitu kuku Maro Njalae lâ, aku njinde itula pwataki tu naŋa nde pâritamâta mao.

³ Lâ zo ndia tamâta pinde sisowe ngua lâ naŋa tiniŋgu, ande naŋa uru aporo ngua kaŋa mine taulo panzi;

⁴ Maka pâritamâta kakura tu kakai kânja-nuŋa itogo nema wurâta ne kulu. Tiambo njine nde vetâŋa soki, a?

⁵ Aku lâ zo ndia maka koka kalâ lawea lawea njana katula pâri ara kâ, ande maka kakura tu kakainzi kaiwama kalo-tawana taine soka kuma, ikura pâritamâta pinde sitavanzi Maro Njalae tai wukale wa Petero wa uru siveta mine. Tiambo njine nde vetâŋa soki, a?

⁶ Kinzi pâritamâta rârani uru sikai pavilânja lâ kalo-tawana tamâta ngu mbaunzi. Tiambo miki tinimi pwâka tu kavila maka rua Banabas rua njana kelekele pinde kâ, kala ilomi tu maka rua simboma rua nâ ma kakai wurâta njana kapavila warakama njana mbaliŋa kâ, a?

⁷ Opopo, kinzi zugu tamâta uru sitambira warakanzi nenzi mbumbu njana siko kapwanzi kâ, ande tia ndo. Aku mine nâ, ambo tamâta tonje ipau kâi waini lâ tâno ilo, ande i tamwata ma muli ika kâi njinde ne kanaŋo pinde. Aku mine nâ, ambo tamâta tonje uru ikatonanzi lama, ande i tamwata ma inu lama malakupi njinde suunzi pinde.

⁸ Andeta naŋa nandai akai tamâta nâ nenzi ilo-kalo kala aporo ngua kaŋa mine nga. Maro Kindeni ne tukuŋa kala itula ngua kaŋa taituni pwataki tona.

⁹ Njana tu nanayoni Mose ingere ngua tukuŋa mine tu, "Miki ma kaponu bulmakao kawa lâ zo njana ikai wurâta njana ipopo kaniŋa karae piti kâ, mine ndimo". Mana mana, a? Tiambo Maro Kindeni kalo ngere njananzi bulmakao nâ kala itu ngua tukuŋa mine, a? Tia ndo!

¹⁰ I kalo ngere njana kindi kala itu ngua tukuŋa njinde. Mao nâ, ngua njinde iyoke kindi warakânda, njana tu lâ zo ndia tamâta tonje iso tâno tâku isiki kaniŋa karae piti tâku, ande Maro Kindeni ilo tu tamâta njinde ma isama tu muli nga i ma ikai kâpwa pinde, itogo ne wurâta njinde ne kulu mwasina.

¹¹ Ambo maka muŋga kapau Koroni Sapânja ne kaniŋa vâsa ara lâ miki nginimi, ande ara njana miki ma kavilama njana kelekele pinde

kâ, itogo nema wurâta ñinde ne kulu mine. Tiambo vetâña ñine nde soki, a?

¹² Ambo pâri-tamâta pinde sikura ñana sikai pavilâña ara lâ nemi ñgu, ande maka kakura ndo ñana kakai pavilâña mine nâ. Taitu maka ñandai kaporo kaika pami tu kelekele pinde kalama ñga, ñana tu maka tinima pwâka tu kapono nzâla ñana Kirisi ne pâri ara kâ. Aku ñana duvi ñinde kâ maka uru kakale malia rârâ.

¹³ Tamâta pinde uru siveta wurâta lâ Maro Kindeni ne luma sapâña ilo, aku uru sikai kâpwa lâ lumani ndaina. Mao nâ, kinzi siveta wurâta lâ patarawâña nia, kala uru sikai simbi pinde muñga sipatarâwa lâ nia ñinde. Tiambo miki kazizâla ñana ñinde kâ, a?

¹⁴ Aku Maro Ñalae tamwata kala iporo ñgua kaña taituni mine tu ambo tamâta tonje uru itula pâri ara panzi ñgu pinde, ande ñgu ñinde ma sivila i ñana kelekele kâ.

¹⁵ Andeta muñga naña warakâñgu ñandai aporo kaika pami tu kelekele pinde kalana ñga. Aku mine nâ, naña ñandai aṅgere ñgua ñine ñana apaño ilomi kalomi tu kavila naña ñga. Tia ndo kanaño! Naña ilonṅu ndeka nâ ñana apavila warakâñgu ñana kelekele ikeno pana tia ñinde, aku naña tiniṅgu pwâka tu tamâta tonje ma ikai ndekâña ñinde saṅena.

¹⁶ Mao nâ, naña uru atula pâri ara. Andeta naña ma apandekâna warakâñgu ñana ñinde kâ, ande tia ndo, ñana tu Maro Ñalae tamwata ipatea wurâta ñinde pana. Opopo, ambo naña ma apile pâri ara ne wurâta, ande naña ma asânda malia ñalae kulu!

¹⁷ Ambo naña warakâñgu nâ ilonṅu pateo tu ma aveta wurâta ñana atula pâri ara kâ, ande ara ñana naña ma akai kulu ñana wurâta ñinde kâ. Andeta tia. Maro Ñalae tamwata ipateana tu akai

wurâta ñine, kala aveta ikura i kawa ñgua nâ.

¹⁸ Mine nde naña ma akai kulu ndia, a? Naña akura tu akai kelekele pinde saṅemi ñana nanenṅu wurâta ñana atula pâri ara kâ. Andeta naña ma akai kelekele pinde saṅemi tia. Naña atula pâri ara panzi tamâta itogo wisi-ara alanzi mine, ne kulu tia. Aku naña andeka ñalae ñana ñinde kâ, ku nanenṅu ndekâña ñinde nde itogo nanenṅu wurâta ne kulu.

Paulo imo itogo tamâta rârâni nenzi kuleña tamâta

¹⁹ Naña amo tamâta tonje ne kuleña tamâta, ande tia. Mine nde naña akura tu aveta wurâta ndia ilonṅu tu aveta ñinde. Taitu naña warakâñgu ilonṅu pateo tu ma apâñga amo atogo tamâta rârâni nenzi kuleña tamâta. Naña atu vetâña ñinde ma ipaño tamâta rârâ ilonzi kalonzi ñana ma sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Kirisi kâ.

²⁰ Mine nde lâ zo ndia naña atula pâri ara panzi tamâta simo lâ Juda ñgu, ande naña uru apono muli pa Juda nenzi ñgua tukuña. Naña atu vetâña mine ma ipaño kinzi Juda tamâta nenzi kalo-tawana. Mao nâ, naña warakâñgu ñandai amo Mose ne ñgua tukuña kalo, itogo kinzi simo mine. Andeta lâ zo ñana naña amo kunzi, ande naña amo atogo tamâta imo ñgua tukuña kalo mine. Naña atu vetâña mine ma ipaño kinzi tamâta simo ñgua tukuña kalo ñinde nenzi kalo-tawana.

²¹ Aṅga tamâta ñgu pinde simo niaka ñana Mose ne ñgua tukuña kâ. Mine nde lâ zo ndia naña atula pâri ara panzi ñgu ñinde, ande naña uru amo atogo kinzi mine, kala apile Mose ne ñgua tukuña. Naña atu vetâña mine ma ipaño kinzi tamâta simo niaka ñana ñgua tukuña kâ ñinde nenzi kalo-tawana. Taitu naña ñandai apu muliṅgu pa Maro Kindeni ne ñgua tukuña ñga.

Mao nâ, naŋa amo Kirisi ne ŋgua tukuŋa kalo.

²² Anŋa tamâta pinde nenzi kalo-tawana nde kaika tia, aku lâ zo ndia naŋa atula pâri ara pa kinzi ŋinde, ande naŋa amo atogo tamâta tonŋe ne kalo-tawana kaika tia mine nâ. Naŋa atu vetâŋa mine ma ipaŋo nenzi kalo-tawana tu ipânŋa kaika kâ. Mine nde naŋa uru amo atogonzi tamâta rârâni mine. Naŋa uru aveta vetâŋa kie-kie ŋana apaŋo tamâta pinde nenzi kalo-tawana kâ, ŋana Maro Kindeni ma ikainzi piti lâ kondoma ilo.

²³ Naŋa aveta vetâŋa ŋine rârâni ŋana asuka pâri ara tu ilâ isala nia ndoni. Mine nde muli ŋga Maro Kindeni ma iveta kie ara ndo pa naŋa, ikura muŋga ipa ŋgua tu ma iveta panzi tamâta rârâni kalonzi tawana i.

Ara ŋana kinda ma tapalilu kaika ŋana takai kulu kâ

²⁴ Miki kasama tu lâ paguiŋa ne zo, ande tamâta rârâ sipalilu sipopole, andeta tamâta taitu nâ ikai kulu. Mine nde ara ŋana miki kala ma kapalilu kaika ŋana kakai kulu kâ.

²⁵ Ambo tamâta tonŋe itu ipolenzi i tini pinde rârâni lâ paliluŋa, ande i ma ipakatona tamwata ne vetâŋa rârâni sondo, aku ma ipatogo kaika ŋana ikai kulu kâ. Andeta kulu ŋinde ma muli nao tia lâ. Anŋa kulu kala kinda ilonda tu takai ŋinde nde ma ikeno mine ku imo nâ.

²⁶ Mine nde naŋa amo atogo tamâta ipalilu pa nao ku mata ilea sondo pa kerî. Aku naŋa amo atogo tamâta tonŋe itu ipara sondo lâ mbalau. Muŋga, tamâta ŋinde itambira mbalau potomule lee ne walo marumbu walele nâ; andeta ŋinenŋa ipile ne mâsi ŋinde.

²⁷ Naŋa uru akai poe kaika pa warakânŋu karaenŋu tava nanenŋu vetâŋa ndoni. Ambo naŋa ma aveta mine tia, ande nanenŋu vetâŋa ma ipakura kuku pâri ara ŋinde naŋa uru atula panzi tiningu pinde, ande

ma tia, kala muli Maro Kindeni ma tini pwâka tu kulu tonŋe ilua naŋa.

10

Ara ŋana kinda ma tamandi kaika lâ samâŋa ne zo

¹ Niŋgu-nambwe wukale, naŋa ilonŋu tu miki ma kalomi ŋgere kilo ŋana mâsi arara Maro Kindeni iveta panzi timbunda wukale lâ Mose ne zo. Lâ zo muŋgâŋa ŋinde, Maro Kindeni io take-take ŋalae tonŋe tu ma ikea ŋananzi wa itula nzâla panzi wa. Mine nde kinzi rârâni soka mâsa-mâsa simbwaliu Tâi Niŋi ŋgini silâ.

² Mao nâ, kinzi soka take-take kalo wa tâi ŋgini wa, aku lâ zo ŋinde kinzi sipauwo warakanzi simo Mose kalo.

³ Aku kinzi rârâni sika samba ne kâpwa wa,

⁴ sinu samba ne lââ wa. Mao nâ, Maro Kindeni iveta lââ ŋinde isâko lâ mira sapâŋa ilo irere indue panzi kala sinu, aku mirani ndaina nde iyoka kunzi ilâ. Mira ŋinde nde Kirisi tamwata.

⁵ Taitu Maro Kindeni wisi nâna panzi timbunda ŋinde rârâ. Mine nde kinzi sipamateteu lâ, aku karaenzi ikeno pwapwataki lâ nia bilimu ŋinde.

⁶ Ayo, ambo kinda ma kalonda ŋgere sondo ŋana mâsi rârâni ŋinde kâ, ande ŋinde ma igagati kinda ŋana tapu mulinda pa nenzi mâsi ŋana ilonzi yosi pa kelekele sakamao kâ.

⁷ Kinzi pinde siwânŋi sipaneanzi maro laŋeŋa, andeta kinda ma taveta mine ndimo. Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Kinzi sisaŋona sika wa sinu lâ, ŋinenŋa simandi ku sikina kiniŋa sipanea maro laŋeŋa.”

⁸ Anŋa pinde nde sipalulua tininzi potomule, andeta kinda ma taveta mine ndimo. Miki kaloŋo ŋga; Maro Kindeni wisi nâna ŋalae ŋana nenzi mâsi ŋinde kâ. Mine nde lâ kari taitu nâ ipunzi tamâta 23,000 pâta sipamateteu lâ.

⁹ Anḡa pinde nde taḡanzi kaika pa Maro Njalae, andeta kinda ma taveta mine ndimo. Maro Kindeni wisi nāna ḡana nenzi māsi ḡinde kā, kala ionzi mwāta saka simā panzi ku sikanzi sizavarunzi ndo lâ.

¹⁰ Anḡa pinde nde simbosu kala siporo ilonzi ḡuru-ḡuru ilā pa Maro Kindeni, andeta miki ma kaveta mine ndimo. Maro Kindeni wisi nāna ḡana nenzi māsi ḡinde kā, kala io Anḡelo ḡana Izavarunzi Tamāta kā imā ipāḡga panzi ku ipunzi pāta sipamateteu lâ.

¹¹ Ambo kinda ma kalonda ḡgere ḡana māsi rārāni ḡinde muḡḡa ipāḡga pa kinzi, ande ḡinde ma igagati kinda ḡana taḡḡeḡe ḡana nenzi vetāḡa potomule kā. Nanayoni tamāta pinde siḡgere tapāriḡa ḡinde lâ pepa tini ḡana ipanana kinda tamāta kala tamo lâ zo ḡine. Mao nā, tâno ḡine ne zo ḡana marumbu kā nde imā ipāḡga pa kinda lâ.

¹² Mine nde noko kalo-tawana tamāta ea ilo pateu tu noko uru kumandi kaika nā, ande kupakatona sondu ḡa. Tia ma noko patano kundue.

¹³ Mao nā, samāḡa kie-kie nde imā ipāḡga pami lâ, andeta samāḡa ḡinde ḡandai kekekele wasaseki ḡga. ḡinde nde kie taituni itogo samāḡa uru ipāḡga panzi tamāta rārāni. Miki kalonḡo ḡga; Maro Kindeni uru iveta ikura ne ḡgua pāḡa rārāni, aku isama miki rārāni taitu-taitu nemi walo kilala pwataki. Mine nde aporo ḡgua pami mine; ambo noko ne walo ḡandai ipakura kuku samāḡa tonḡe ḡga, ande Maro Kindeni ma isāu pa samāḡa ḡinde tu imā ipāḡga pano, ande tia. Aku lâ zo ndia samāḡa ipāḡga pano, ande i ma itula nzāla pano ḡana kupole samāḡa ḡinde. Ambo noko ma pwoka nzāla ḡinde, ande samāḡa tonḡe ma ikura tu ipoleno, ande tia.

Kinda ma taka simbi lâ maro laḡeḡa nenzi luma sapāḡa ilo ndimo

¹⁴ Mine nde niḡgu-nambwe wukale, miki ma kapu mulimi ndo pa māsi ḡana kawāḡḡi kapaneanzi maro laḡeḡa.

¹⁵ Miki nemi ilo-kalo nde ikeno pami lâ. Mine nde naḡa aporo ḡgua kaḡa mine pami, ḡana miki warakami ma kalomi ḡgere sondu ḡana ḡine kā.

¹⁶ Lā zo ḡana kinda taka Maro Njalae ne kāḡa-nuḡa kā, ande kinda uru takai kām̄ba, kawānda ndaḡe pa Maro Kindeni, ku tanu. ḡineḡa takai puroḡa, tapwataki, ku taka. Aku māsi ḡinde itula pwataki tu kinda tamo seenda taitu kuku Kirisi, ina muḡḡa ipaliḡi see ku ipatarāwa tamwata ḡana ivila kinda kā.

¹⁷ Kinda kambwaḡenda ḡalae, andeta kinda uru tapwataki puroḡa taitu nā, ḡineḡa rārāni taka pinde pinde. Mine nde kinda rārāni tapasipa lâ taitu ku tapāḡga togo see ḡgu taitu mine.

¹⁸ Miki kalomi ḡgere sondu ḡana Isrel ḡgu nenzi māsi kā. Lā zo ḡana sika simbi ḡinde muḡḡa simomo lâ Maro Kindeni ne patarawāḡa nia kulu, ande kinzi sipasipa warakanzi lâ taitu kuku i.

¹⁹ Taitu naḡa ḡandai aporo tu patarawāḡa ḡinde kinzi tinikoa siveta panzi maro laḡeḡa nde kekekele mao ḡga. Aku naḡa ḡandai aporo tu kinzi maro laḡeḡa nde maro mao ḡga. Tia ndo.

²⁰ Naḡa aporo mine; kekekele ndia kinzi tinikoa uru sipatarāwa, ande ḡinde sipatarāwa panzi koroani saka nā. Kinzi ḡandai sipatarāwa ḡinde pa Maro Kindeni ḡga. Aku naḡa tiniḡgu pwāka tu miki ma kapasipa lâ taitu kunzi koroani saka.

²¹ Miki ma kanu lâā ikeno Maro Njalae ne kām̄ba ilo, ḡineḡa kalā kanu lâā ikeno koroani saka nenzi kām̄ba ilo tona, mine ndimo. Aku miki ma kasaḡona kaka kāpwa ikeno Maro Njalae ne peke kulu, ḡineḡa kalā kaka kāpwa ikeno koroani saka nenzi peke kulu tona, mine ndimo.

22 Tiambo kinda ilonda tu taveta Maro Njalae ipadâda, a? Tiambo nenda walo nde njalae tina kala ipole i ne walo, a?

Kinda ma takura tu taka simbi rârâni tako lâ nâ nia

Rom 14:1-23

23 Tamâta pinde uru siporo tu, “Kinda takura tu taveta vetâña ndia rârâni ilonda tu taveta.” Ngua njinde nde mao nâ, ambo taitu vetâña pinde njandai sivila kinda tu tamo ara nga. “Kinda takura tu taveta vetâña ndia rârâni ilonda tu taveta”, ambo taitu vetâña pinde njandai sisuka nenda kalo-tawana nga.

24 Kinda ma ilonda tu tapavila warakânda nâ ndimo. Ara njana kinda ma ilonda tu tavilanzi tininda pinde tona.

25 Miki kakura tu kaka simbi rârâni uru sipako lâ nâ nia. Miki ma ilomi rârâ ku kakasonjanzi njana simbi njinde kê ndimo.

26 Njana tu Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Tâno ndoni nde Maro Njalae nâ ne, aku kelekele rârâni ikeno tâno kulu ande i ne tona.”

27 Aku mine nâ, ambo tamâta tonje kalo tawana Kirisi tia, andeta ino pano tu kulâ kuka kuku, ambo noko ilo tu kulâ kuku, ande njinde nde ara. Noko pwura tu kuka kâpwa ndia rârâni ilano njinde, aku noko ma ilo rârâ ku pwasonja i tu ikai kâpwa njinde lâ nia ndia, mine ndimo.

28 Andeta kulojo nga; ambo tamâta tonje ipaino tu, “Simbi njine nde munja sipatarâwa pa maro tonje”, ande noko ma kuveta kie ara pa tamâta njinde, aku kupile simbi ikeno. Tia ma kuyaula i ne ilo-kalo, kala i ma ilo rua-rua njana noko ne vetâña kê.

29 Njana aporo tu noko ne vetâña njinde ma iyaula tamâta njinde ne ilo-kalo, kala i ma ilo rua-rua. Njana njandai aporo tu noko ne vetâña njinde ma iyaula noko tamwata ne ilo-kalo nga, njana tu kinda takura

tu taka kâpwa kie-kie rârâni. Ambo tamâta tonje ilo rua-rua njana kâpwa tonje, kala miki katu kandi kaika pa naja tu ma aka tia kê, ande naja ma andeka njana njinde kê, ande tia.

30 Njana tu naja uru kawângu ndanje pa Maro Kindeni munja lâ, njinenja aka. Mine nde njana sâ kê nga miki katu kalelea naja njana aka kâpwa njinde munja kawângu ndanje njana, a?

31 Mine nde kalojo nga; ambo miki katu kanu lââ tonje tâku kaka kâpwa tonje tâku kaveta vetâña tonje tâku, ande miki ma kalomi ngere sondo munja lâ nga, njinenja kaveta vetâña ndia ma igatinzi tinimi pinde tu sipanea Maro Kindeni sisuka i njana kêki.

32 Ambo nemi vetâña tonje ma iyaula Juda tamâta tonje ne kalo-tawana tâku tamâta tonje lâ tinikoa ngu ne kalo-tawana tâku Maro Kindeni ne tamâta tonje ne kalo-tawana tâku, ande miki ma kapu mulimi pa vetâña mine rârâni.

33 Ara njana miki ma kaponu muli pa warakângu nenju vetâña, njana tu naja atogo tu aveta tamâta rârâni ilonzi ara pa naja. Njana duvi njinde kê naja njandai aveta vetâña pinde njana apavila warakângu nga. Aveta vetâña rârâni njana avilanzi tiningu pinde, njana Maro Kindeni ma ikainzi piti lâ kondoma ilo.

11

1 Mine nde miki ma kaponu muli sondo pa nanengu vetâña nâ, itogo naja warakângu kala aponu muli sondo pa Kirisi ne vetâña mine nâ.

Paulo iporo ngua njana mâsi njana situra kulunzi kâmba kê

2 Naja asama tu miki uru kalomi ngere njana nanengu vetâña ikura zo rârâni, aku miki uru kapaveta kuku ngua rârâni munja apananami njinde. Mine nde naja ilongu ndeka kala aporo tu nemi vetâña njinde nde ara pâta.

3 Taitu naŋa ilonŋu tu miki ma kasama ŋine sonde: kinzi tamâne rârâni nde simo Kirisi kalo, anŋa kinzi taine nde simo kaiwanzi tamâne kalonzi, anŋa Kirisi nde imo Maro Kindeni kalo.

4 Mine nde miki kaloŋo ŋga; ambo kalo-tawana tamâne tonŋe itura tamwata kulu kâmba ŋinenŋa ikai noŋa tâku itula Maro Kindeni kawa ŋgua tâku, ande tamâta ŋinde iveta maŋeti pa Kirisi, inani imo tamâta ŋinde kulu. *

5 Ambo kalo-tawana taine tonŋe ŋandai itura kulu kâmba, andeta ikai noŋa tâku itula Maro Kindeni kawa ŋgua tâku, ande taine ŋinde kala iveta maŋeti pa i kaiwa tamâne, inani imo taine ŋinde kulu. Maŋeti ŋinde nde kie taituni itogo kinzi sigiru taine ŋinde kulu pwau ndoni piti. †

6 Ambo taine tonŋe tini pwâka tu itura kulu kâmba, ande ara ŋana kinzi ma sigiru i kulu pwau ipânŋa mbwana-mbwana nâ. Ambo ŋinde ma iveta maŋeti ŋalae papa i, ande ara ndo ŋana i ma itura kulu kâmba.

7 Ambo kalo-tawana tamâne tonŋe itura kulu kâmba lâ zo ŋana iwânŋi pa Maro Ŋalae kâ, ande ŋinde nde ara tia, ŋana tu Maro Kindeni ivetanzi tamâne sipânŋa sitogo i mine, aku i ilo tu kinzi ma situla i kilala pwataki tu i ŋa ŋalae ndo. Anŋa kinzi taine nde ma situla kaiwanzi tamâne kilalanzi pwataki tu kinzi ŋanzi ŋalae.

8 Ŋana tu Maro Kindeni ŋandai ikai taine tuka ŋinenŋa iveta tamâne ipânŋa ŋga. Ikaï tamâne nâ tuka ŋinenŋa iveta taine ipânŋa.

9 Aku mine nâ, Maro Kindeni ŋandai ilo ŋana taine kala iveta tamâne ŋana ivila taine ŋga. I ilo ŋana tamâne kala iveta taine ŋana ivila tamâne.

10 Mine nde ara ŋana kinzi taine ma situra kulunzi kâmba, ŋana

tu vetâŋa ŋinde ma itula pwataki panzi anŋelo tu kinzi taine ŋinde simo kaiwanzi tamâne kalonzi.

11 Andeta kinda tapasipa kuku Maro Ŋalae lâ. Mine nde kinda tasama tu kinzi taine ŋandai sipolenzi tamâne ŋga, anŋa kinzi tamâne ŋandai sipolenzi taine ŋga.

12 Ŋana tu nia ndoyo Maro Kindeni ikai tamâne tuka ku iveta taine ipânŋa. Anŋa lâ zo ŋine, kinzi taine uru sipaguguanzi tamâne sipânŋa. Taitu Maro Kindeni tamwata nde kelekele rârâni warika.

13 Ara ŋana miki warakami ma kalomi ŋgere sonde ŋana ŋgua ŋinde kâ, aku kapatea sonde. Ambo kalo-tawana taine tonŋe ŋandai itura kulu kâmba ŋga, andeta ikai noŋa pa Maro Kindeni, tiambo ŋinde nde mâsi ara, tiya?

14 Kinda tamâta nenda mâsi itula pwataki tu ambo tamâne tonŋe kulu pwau ipânŋa luandondo, ande ŋinde iveta maŋeti papa i.

15 Anŋa taine, ambo i kulu pwau ipânŋa luandondo, ande ŋinde itogo i ne siŋgâra ara mwasina, ŋana tu nia ndoyo Maro Kindeni ipatea tu taine kulunzi pwau luandondo ŋinde ma itura kulunzi kâmba.

16 Ambo miki pinde katu kalelea naŋa ŋana nanenŋu ŋgua ŋine kâ, ande ara. Taitu kaloŋo ŋga; maka uru kapono muli pa vetâŋa kie taituni ŋinde nâ, aku Maro Kindeni ne tamâta ŋgu simo lawea lawea kala sipono muli pa vetâŋa ndainani nâ.

Kinzi Korin ŋgu nenzi mâsi ŋana sika Maro Ŋalae ne kâŋa-nuŋa kâ ande ara tia

17 Kala ŋine naŋa atu atula ŋgua pinde pami ŋana koka muli kâ. Naŋa akura tu andekanami ŋana mâsi pinde miki uru kaveta, ande tia. Lâ nemi pasauŋa ilo, nemi

* 11:4 4 Kinda takura tu tasama Korin ŋgu nenzi mâsi ŋinde duvi sonde, ande tia. † 11:5 5 Lâ zo muŋŋa ŋinde, ambo taine iveta vetâŋa soki, ande kinzi ma sigiru i kulu pwau ndoni piti.

vetâña nandai isuka nemi kalotawana nga. Miki nemi vetâña njinde iyaula warakami.

¹⁸ Naña atu aporo ngua njine munğa lâ nga; naña aloño parinami tu lâ zo nana miki kapasau nana kawângi pa Maro Njalae kâ, ande miki uru kapwa pwapwataki ku kapambita wa kapawa ngua wa. Aku naña asama tu ngua njinde nde mao,

¹⁹ nana tu nawalami pinde tinzi pwâka tu sipono muli pa nemi vetâña potomule, aku naña asama tu Maro Kindeni ilo ara pa kinzi njinde.

²⁰ Nana duvi njinde kâ, lâ zo nana miki kapasau nana kawângi pa Maro Njalae kâ, ande kâña-nuña miki kaka njinde nandai Maro Njalae ne kâña-nuña mao nga,

²¹ nana tu miki taitu-taitu uru kapasusu ku walele nâ kakai warakami kapwami ku kaka. Miki nandai kasaona rege njine nga kaka nga. Mine nde miki pinde nde putole ipumi, anğa pinde nde kanu waini njalae kala kadauda.

²² Mana mana, a? Tiambo nemi luma tia tâ, kala warakami nemi kâña-nuña nia ikeno tia, a? Tiambo miki katu Maro Kindeni ne ngu nde kelekele kaa nâ, kala kaveta mañeti panzi nimi-nambwe njinde simo sugorai, a? Opopo, naña ma aporo ngua kaña mana pami. Tiambo naña ma andekanami nana nemi vetâña njinde kâ, a? Naña ma andekanami tia ndo.

*Maro Njalae ne kâña-nuña mao
Matai 26:26-29, Malaka 14:22-25,
Luka 22:19-20*

²³ Naña ma andekanami tia, nana tu munğa Maro Njalae tamwata ipanana naña warakângu, aku naña kala atula ngua njinde pwataki pami ku apananami lâ. Ngua njinde nde mine; nanayoni, lâ mbo njinde Judas io Yesu lâ kazâña tamâta mbaunzi ilo, ande lâ mboni ndaina Maro Njalae Yesu ikai puroña,

²⁴ aku kawa ndanđe pa Maro Kindeni, njine nga ipwataki ku iporo

tu, “Naña kanaanongu kala njine. Naña apatarâwa warakângu nana avila miki kâ. Naña ilonđu tu lâ zo ndia miki kaka puroña njine, ande miki ma kalomi ngere nanana.”

²⁵ Kinzi sika lâ, njine nga Yesu ikai waini ne kâmba kala, aku iveta mâsi kie taituni kilo. Iporo mine tu, “Kâmba njine nde ngua pâña wasaseki kilala, nana tu naña warakângu seenđu iveta ngua pâña njine ipânga kano. Muli nga, lâ zo ndia miki ma kanu waini lâ kâmba njine, ande naña ilonđu tu njinde ma iveta miki kalomi ngere nanana.”

²⁶ Yesu kawa ngua njinde itula pwataki tu lâ zo ndia miki kaka puroña njinde wa kanu waini lâ kâmba njinde wa, ande nemi vetâña njinde itula Maro Njalae ne mateña pwataki. Miki ma kaveta mine lee, ikura lâ i ne zo nana itaulo imâ kilo kâ.

Kinda ma takai samâña pa warakânda ilonda kalonda munğa lâ, njine nga taka Maro Njalae ne kâña-nuña

²⁷ Mine nde lâ zo nana miki kaka puroña njinde wa kanu waini lâ Maro Njalae ne kâmba wa, ambo tamâta tonđe iveta mâsi njinde soki, ande i imo itogonzi tamâta njinde munğa sipu Maro Njalae pâta imâte.

²⁸ Mine nde miki rârâni taitu-taitu ma kakai samâña pa warakami ilomi kalomi munğa lâ nga, njine nga kaka puroña njinde wa kanu waini lâ kâmba njinde wa.

²⁹ Nana tu tamâta ea ikai samâña pa tamwata, ande i ma kalo ngere sondo tu kâña-nuña njinde nde itogo Maro Njalae kano mwasina. Tia ma ikai ika nâ, aku lâ zoni ndaina Maro Kindeni ne pareña-nia ikeno pa tamâta njinde.

³⁰ Nana duvi njinde kâ tamâta rârâ lâ miki nginimi nde sipoko ku walonzi tia lâ, anğa pinde nde simâte lâ.

³¹ Ambo kinda ma takai samâña pa warakânda ilonda kalonda munğa lâ, njine nga taka Maro Njalae

ne kâŋa-nuŋa sondo, ande malia mine ma ikai kinda, ande tia.

³² Ambo Maro Nalae imora nenda vetâŋa pinde tu soki kala iveta mâsi pa kinda tu itu kinda sondo kâ, ande ŋinde itula pwataki tu i tini pwâka tu izavaru kinda lâ zo muli, itogo ma iveta panzi tâno tamâta mine.

³³ Mine nde niŋgu-nambwe wukale, lâ zo ndia miki kapasau ŋana kaka Maro Nalae ne kâŋa-nuŋa kâ, ande miki ma kasaŋona rege nâ, ŋinenŋa kaka.

³⁴ Ambo tamâta tonge putole ipu, ande ara ŋana i ma ika muŋga lâ tamwata ne luma. Tia ma Maro Kindeni ne pareŋa-nia ikeno pami.

Ŋgua pinde ikeno mo ŋai yo, aku lâ zo ndia naŋa ma ataulo amorami kilo, ande naŋa ma aveta ŋgua ŋinde sondo.

12

Paulo itula ŋgua ŋana wisi-ara kie-kie Koroani Sapâŋa uru ilanzi kalo-tawana tamâta

Efesus 4:7-16

¹ Niŋgu-nambwe wukale, kala ŋine naŋa atu aporo ŋgua pami ŋana Koroani Sapâŋa ne wisi-ara kâ, ŋana miki ma kasama ŋine sondo.

² Miki kasama tu nia ndoyo, lâ zo ŋinde miki kamo tinikoa yo, ambo tamâta pinde ma sikai laŋeŋa kie-kie pami ŋana kalâ kawâŋgi pa maro laŋeŋa tonge tai kaa nâ, ande miki ma kaponu muli panzi.

³ Mine nde apaimi tu ambo Maro Kindeni ne Koroani imo tamâta tonge ilo ku itula ŋgua papa, ande tamâta ŋinde ma ikura tu iporo itu nzâmbe lâ Yesu tini tu, "Yesu ipayaula!", ande tia ndo. Aku mine nâ, ambo Koroani Sapâŋa ŋandai imo tamâta tonge ilo, ande tamâta ŋinde ma ikura tu iporo ŋgua mine tu, "Yesu nde Maro Nalae", ande tia ndo.

⁴ Koroani Sapâŋa ne wisi-ara kie-kie ikeno, andeta Koroani Sapâŋa

taitu nâ iwae wisi-ara ŋinde panzi tamâta.

⁵ Aku kinda takura tu taveta wurâta kie-kie pa Maro Nalae, andeta kinda rârâni taveta wurâta pa Maro Nalae taitu nâ.

⁶ Aku nzâla kie-kie ikeno pa kinda ŋana tavilanzi tininda pinde kâ, andeta Maro Kindeni taitu nâ walo ilua kinda ŋana taveta mine.

⁷ Maro Kindeni ne Koroani uru walo kaika ilanzi kalo-tawana tamâta taitu-taitu, ŋana kinzi rârâni ma sikura tu sivilanzi ninzi-nambwe kalo-tawana tamâta.

⁸ Maro Kindeni ne Koroani ŋinde walo kaika ilanzi tamâta pinde ŋana situla Maro Kindeni ne pateâŋa panzi tininzi pinde. Aku Koroani Sapâŋa taituni ŋinde nâ kala walo kaika ilanzi tamâta pinde ŋana situla ilo-kalo ara pinde panzi tininzi pinde.

⁹ Aku Koroani taituni ŋinde kala walo kaika ilanzi tamâta pinde ŋana isuka nenzi kalo-tawana tu ipâŋga kaika kâ. Aku inani kala walo kaika ilanzi tamâta pinde ŋana sivetanzi pukoŋa tamâta tininzi ara kilo.

¹⁰ Koroani walo kaika ilanzi tamâta pinde ŋana siveta mâsi kaika kâ. Anŋa pinde nde walo kaika ilanzi ŋana situla Maro Kindeni kawa ŋgua sondo kâ. Anŋa pinde nde walo kaika ilanzi ŋana sisama koroani kie-kie kilalanzi pwataki kâ. Anŋa pinde nde walo kaika ilanzi ŋana siporo ŋgua kaŋa wasaseki kâ. Anŋa pinde nde walo kaika ilanzi ŋana silele ŋgua ŋinde.

¹¹ Maro Kindeni ne Koroani taituni ŋinde simbo nâ uru iveta mine. I uru iwae wisi-ara panzi kalo-tawana tamâta rârâni taitu-taitu, ikura i tamwata nâ ne pateâŋa mine.

Kinda rârâni tamo tatogo karae taitu ne pinde-pinde

¹² Tamâta karae nde kekelele taitu nâ, andeta ne pinde-pinde rârâni keno. Aku pinde-pinde ŋinde rârâni sipasenŋe ku sipâŋga itogo karae

taitu nâ. Aku Kirisi karae kindu kala tamo mine nâ,

¹³ Nana tu Koroani Sapâna taitu nâ ilili kindu rârâni lâ, ku iveta kindu tapânga tamo tatogo karaenda taitu mwasina. Iveta mine pa kindu Juda tamâta wa kindu tamâta tamo lâ ngu pinde wa, aku iveta mine pa kindu nîne uru taveta wurâta koa tia nâ panzi tamâta nalanala wa kindu nîne uru takai mbaliya lâ nenda wurâta tini wa. Maro Kindeni ipaliyi Koroani Sapâna taitu nînde nâ indue imo kindu rârâni ilonda, itogo tamâta ipanando lâ mine.

¹⁴ Kala nîne nana ma asia ngua lâ karaenda tini. Kindu tasama tu tamâta karae nandai pinde-pinde taitu nâ nga. I ne pinde-pinde rârâ keno.

¹⁵ Ambo kie ma iporo tu, “Nana nde mbalau tia; mine nde nana amo karae ne pinde-pinde mao tonge tia”, ande i ne ngua nînde ma kanao tia, nana tu kie imo karae ne pinde-pinde mao nâ.

¹⁶ Ambo tana ma iporo tu, “Nana nde mata tia; mine nde nana amo karae ne pinde-pinde mao tonge tia”, ande i ne ngua nînde kala ma kanao tia mine nâ, nana tu tana imo karae ne pinde-pinde mao nâ.

¹⁷ Ambo karaenda ndoni ma ipalele ku ipanga mata nâ, ande kindu ma takura tu talojo ngua mâsi mana, a? Ambo karaenda ndoni ma ipalele ku ipanga tana nâ, ande kindu ma takura tu tano kelekele kuwae mâsi mana, a?

¹⁸ Andeta karaenda nandai mine nga. Nia ndoyo Maro Kindeni isenge karaenda ne pinde-pinde rârâni ipanga karae taitu, ikura i tamwata ne pateana mine.

¹⁹ Ambo karaenda ne pinde-pinde taitu nâ ikeno, ande nînde ma karae mao tia.

²⁰ Andeta karaenda nandai mine nga. I ne pinde-pinde rârâ keno, andeta kinzi rârâni sipasenge kala sipanga karae taitu nâ.

²¹ Mine nde mata ma iporo pa

mbalau mine tu, “Nanani nâ; noko kulâ!”, mine ndimo. Anga kulu kamba ma iporo pa kie mine tu, “Nanani nâ; noko kulâ!”, mine ndimo.

²² Nana tu karaenda ne pinde-pinde ndia kindu uru taporo tu nenzi kaika nala koja tia, ambo nînde ma naonzi tia lâ, ande karaenda ma ikura tu imo via tia.

²³ Anga karaenda ne pinde-pinde ndia kindu uru taporo tu nînde nde pinde-pinde kaa nâ, ande nînde kindu uru tasingarana sondu ndo. Anga karaenda ne pinde-pinde ndia kindu uru takai maneti nana, ande nînde kindu uru tatura sondu ndo.

²⁴ Andeta karaenda ne pinde-pinde ndia kindu mainda nana tia, ande nînde kindu nandai tatura nga. Nanayoni Maro Kindeni isenge karaenda ne pinde-pinde rârâni simo mine. Mine nde karaenda ne pinde-pinde ndia kindu taporo tu nînde nde kaa nâ, ande nînde kindu uru takatona sondu ndo.

²⁵ Maro Kindeni iveta mine nana duvi nîne kâ; i tini pwaka tu karaenda ma ikai kazana pa tamwata. I ilo tu karaenda ne pinde-pinde rârâni taitu-taitu ma sikatona nawalanzi rârâni.

²⁶ Mine nde lâ zo ndia karaenda ne pinde-pinde tonge ikai nana, ande karaenda ndoni kala isama nana nînde tona. Aku lâ zo ndia tamâta sindekana karaenda ne pinde-pinde tonge, ande karaenda ne pinde-pinde rârâni ma sindeka tava.

²⁷ Ayo, nanengu ngua siana nînde ne duvi nde mine; miki rârâni kamo katogo Kirisi karae mwasina, aku miki taitu-taitu kamo katogo i karae ne pinde-pinde mine.

²⁸ Aku mine nâ, nanayoni Maro Kindeni ipateanzi tamâta pinde nana siveta wurâta kie-kie panzi kalo-tawana tamâta ngu. Kinzi pari-tamâta nde simo wurâta tamâta pinde rârâni kulunzi. Anga kinzi ngua-tulana tamâta nde simo pari-tamâta kalonzi. Anga kinzi

pananâña tamâta nde simo nguatulâña tamâta kalonzi. Anğa wurâta tamâta ñinde nenzi walo keno ñana siveta mâsi ñalañala kâ, nde simo pananâña tamâta kalonzi, sitavanzi tamâta ñinde nenzi walo keno ñana sivetanzi pukonja tamâta tininzi ara kilo wa, kinzi ñinde nenzi walo keno ñana sivilanzi tininzi pinde wa, kinzi ñinde nenzi walo keno ñana sikai poe pa wurâta kie-kie wa, kinzi ñinde nenzi walo keno ñana siporo ngua kaña wasaseki wa.

²⁹ Miki kalomi ñgere sonde nga. Tiambo kalo-tawana tamâta rârâni simo pâri-tamâta, tiya? Tiambo kinzi rârâni simo nguatulâña tamâta, tiya? Tiambo kinzi rârâni simo pananâña tamâta, tiya? Tiambo kinzi rârâni nenzi walo keno ñana siveta mâsi ñalañala, tiya?

³⁰ Tiambo kinzi rârâni nenzi walo keno ñana sivetanzi pukonja tamâta tininzi ara kilo, tiya? Tiambo kinzi rârâni nenzi walo keno ñana siporo ngua kaña wasaseki, tiya? Tiambo kinzi rârâni nenzi walo keno ñana silele ngua ñinde, tiya? Tia ndo! Kinzi rârâni taitu-taitu nenzi wurâta ikeno pa warakanzi nâ.

³¹ Andeta ara ñana miki ma ilomi ñalae tu kakai Koroani Sapâña ne wisi-ara ñinde sipolenzi ne wisi-ara pinde.

Kinda ma tininda mwasa ndo panzi tininda pinde rârâni

Kala ñine naña ma atula nzâla ara ndo pami. Nzâla ñine nde ipolenzi nzâla pinde rârâni.

13

¹ Ambo naña ma akura tu aporo lawea pinde nenzi ngua wa kinzi anjelo nenzi ngua wa, andeta naña ñandai tiningu mwasa ndo panzi tiningu pinde, ande kawângu ngua ñinde ma ilâ kaa nâ, itogo ngilangila kawa pinde mbwaranuki wa wângu mbwesa ipwa kala ita ara tia wa.

² Ambo Maro Kindeni ma walo kaika ilua naña ñana atula i kawa ngua sonde wa, asama ngua paveña rârâni ne duvi wa, asama ilo-kalo kie-kie rârâni wa, akai kalotawana kaika ndo kala akura tu asupwanzi tuu sikâwa silâ pa nia pinde wa; ambo walo kaika mine ma ikeno pa naña, andeta naña ñandai tiningu mwasa ndo panzi tiningu pinde, ande naña ma amo tamâta kaa nâ.

³ Ambo naña ma awae nanengu mbaliña rârâni ilâ panzi sugorai tamwatanzi ku asâu panzi kazâña tamâta tu sitambirana alâ yâa ilo ñana nanengu kalo-tawana kâ, andeta naña ñandai tiningu mwasa ndo panzi tiningu pinde, ande nanengu vetâña ñinde ma ivila naña tia.

⁴ Ambo tamâta tonje tini mwasa ndo panzi tini pinde, ande i ma wisi nâna walele panzi tia. I ma iveta kie ara nâ panzi tamâta rârâni. I ma ilo yosi ñana tini pinde nenzi kelekele kâ, ande tia. I ma ipasuka tamwata tini wa ipandekâna tamwata wa, ande tia.

⁵ I ma iveta vetâña soki tonje panzi tini pinde, ande tia. I ma ilo ñalae koña ñana ipavila tamwata kâ, ande tia. I ma ikai kazâña walele panzi tini pinde, ande tia. Aku lâ zo ndia i kalo ñgere ñana vetâña soki ndia muña siveta papa i, ande i ma imbosoa tia.

⁶ I ma indeka ñana vetâña saka-mao tonje tia. I ma indeka ñana vetâña mao kie-kie nâ.

⁷ Ambo tamâta tonje tini mwasa ndo panzi tini pinde, ande i ma imandi kaika ñana ikale malia kie-kie siveta papa. I ma kalo ñgere ñana nenzi vetâña ara nâ, ku ma io tini pa Maro Kindeni tu ivetanzi sipânga tamâta sonde ndo. Aku lâ zo ndia malia wa samâña itu ipânga papa i, ande i ne tini-mwasa ma imbe tia.

⁸ Tini-mwasa ne mâsi ñinde ma ikeno kaika mine ku imo nâ. Anğa Koroani ne wisi-ara ñana tatula

Maro Kindeni kawa ngua wa taporo ngua kaŋa wasaseki wa tasama ilo-kalo kie-kie duvi wa, ande ŋinde rârâni nde kelekele ŋana nao tia kâ, kala ma muli marumbu ndo lâ.

⁹ Kala zo ŋine kinda takai ilo-kalo tini-tini nâ; kinda ŋandai takai ilo-kalo rârâni ŋga. Aku mine nâ, kinda uru tatula Maro Kindeni kawa ngua tini-tini nâ pwataki; kinda ŋandai tatula i kawa ngua ndoni pwataki ŋga.

¹⁰ Andeta muli ŋga Maro Kindeni ne vetâŋa arara rârâni ma ipâŋga kanaŋo lâ, aku lâ zo ŋinde kelekele tini-tini ŋinde rârâni ma marumbu ndo lâ.

¹¹ Miki kalomi ŋgere ŋananzi lâlu kiri-kiri kâ. Nanayoni, lâ zo ŋinde naŋa amo lâlu kiri-mwata yo, ande naŋa aporo ngua itogo lâlu kiri-kiri uru siporo mine. Naŋa kalonŋu ŋgere ŋana kelekele ŋinde lâlu kiri-kiri uru kalonzi ŋgere ŋana, aku nanenŋu ilo-kalo nde rege-rege kuku lâlu kiri-kiri nenzi ilo-kalo nâ. Taitu naŋa amo atumbu lee kala ŋine amo tamâta ŋalae, aku apile lâlu kiri-kiri nenzi mâsi rârâni marumbu lâ.

¹² Aku mine nâ, lâ zo ŋine Maro Kindeni ne vetâŋa duvi ŋandai ipâŋga nia yo pa kinda ŋga. ŋinde itogo kinda tamora kelekele uŋa nâ lâ lââ ilo mwasina. Andeta muli ŋga i ne vetâŋa rârâni duvi ma ipâŋga nia yo pa kinda. Aku mine nâ, lâ zo ŋine kinda takura tu tasama Maro Kindeni kilala sondo tia. Andeta muli ŋga kinda ma tasama i kilala sondo ndo, itogo i kala isama kinda kilalânda sondo mine.

¹³ Ayo, mâsi ŋato nde mâsi ara ndo ŋana kinda ma tapono muli papa. Naŋa aporo ŋana kalotawana ne mâsi wa mâsi ŋana tao tininda pa Maro Kindeni wa tini-mwasa ne mâsi wa. Andeta mâsi taitu nâ nde ŋalae ndo kala ipolenzi mâsi arara pinde rârâni, aku ŋinde nde mâsi ŋana tininda mwasa ndo panzi tininda pinde.

14

Paulo itula ngua pinde kilo ŋana Koroani Sapâŋa ne wisi-ara rua ŋinde ŋana tatula ngua kâ

¹ Ara ŋana miki ma kakai wurâta kaika ikura zo zo ŋana kaponu muli sondu pa tini-mwasa ne mâsi kâ. Aku ara ŋana miki ma ilomi ndo tu kakai Koroani Sapâŋa ne wisi-ara rârâni tava. Andeta naŋa ilonŋu tu miki ma ilomi ŋalae ndo tu kakai i ne wisi-ara ŋana tatula Maro Kindeni kawa ngua pwataki kâ.

² Kinda tasama tu lâ zo ndia tamâta tonŋe iporo ngua tonŋe kaŋa wasaseki, ande i ŋandai iporo panzi tamâta ŋga. Iporo pa Maro Kindeni simbo nâ, ŋana tu tamâta rârâni sizizâla ndo ŋana i ne ngua ŋinde kilala. Koroani Sapâŋa ne walo kaika ŋinde nâ isuka i ŋana iporo ngua ŋana kelekele paveâŋa kâ.

³ Andeta kalomi ŋgere sondu ŋga; lâ zo ndia tamâta tonŋe iporo itula Maro Kindeni kawa ngua pwataki, ande iporo ngua ŋinde panzi tamâta, aku ngua ŋinde uru ivila nenzi kalo-tawana tu ipâŋga kaika wa, ipu tini kaika pa ilonzi kalonzi wa, isukanzi lâ zo ndia malia ipâŋga panzi wa.

⁴ Tamâta ea iporo ngua kaŋa wasaseki, ande i ipavila tamwata simbo nâ ŋana ne kalo-tawana kâ. Anŋa tamâta ea itula Maro Kindeni kawa ngua, ande i ivilanzi kalotawana tamâta rârâni nenzi kalotawana tu ipâŋga kaika kâ.

⁵ Ambo miki rârâni ma kaporo ngua pinde kaŋa wasaseki, ande ŋinde ma ara. Taitu naŋa ilonŋu ndo tu miki rârâni ma katula Maro Kindeni kawa ngua pwataki lâ warakami nemi ngua. Ambo tamâta tonŋe ma iporo ngua kaŋa wasaseki, ande ara ŋana tamâta tonŋe ma ilele ngua ŋinde, ŋana kinzi kalo-tawana tamâta rârâni ma sisama ngua ŋinde kilala, kala ngua ŋinde ma ikura tu isuka nenzi kalotawana tu ipâŋga kaika. Ambo

tamâta nana ilele ngua kâ imo kunzi tia, ande tamâta nana iporo itula Maro Kindeni kawa ngua kâ nde ipole tamâta nana iporo ngua kaña wasaseki kâ.

⁶ Ninngu-nambwe wukale, miki kalomi ngere sonde nga. Mwannga nga naña ma ataulo amâ amo kumi kilo. Lâ zo ninde, ambo naña ma aporo ngua kaña wasaseki nâ pami, ande ninde ma ivilami mâsi mana, a? Andeta naña ilonngu tu avilami. Mine nde naña ma amâ pami ku ma atula ilo-kalo paveâña pinde Maro Kindeni munnga itula pa naña, aku ma apananami nana ilo-kalo pinde tona.

⁷ Naña ma asia ngua lâ kaula kuku wângu rua tininzi. Kelekele ninde nde simo vianzi tia. Ambo tamâta ma imbana kaula soki wa ira wângu soki wa, kala nenzi ndunjeña ipânnga ara tia, ande kinda takura tu tasama wângiña kaña sonde, ande tia.

⁸ Aku mine nâ, ambo rumbiawa ma ita sonde tia, ande zugu tamâta ma siluku nana silâ paraña ilo, ande ma tia.

⁹ Annga miki kala mine nâ. Ambo noko ma kuporo ngua kaña wasaseki, andeta tamâta tonje ilele ngua ninde tia, ande kinzi tamâta ma sikura tu sisama ngua ninde duvi pwataki tia, kala noko ne ngua ninde ma ilâ kaa nâ.

¹⁰ Mao nâ, lawea kie-kie nenzi ngua kaña-kaña rârâ ninde nde ikeno tâno kulu. Aku nenzi ngua rârâni taitu-taitu nde ikura ndo nana itula lawea ninde nenzi ilo-kalo pwataki pa warakanzi.

¹¹ Taitu kalonjo nga; ambo tamâta tonje ma iporo ngua pa naña, andeta asama i kawa ngua ninde duvi tia, ande naña ma asama tu tamâta ninde nde lawea tonje warika. Aku i kala ma isama tu naña nde lawea tonje warakânngu.

¹² Aku miki kala mine nâ. Naña asama tu miki ilomi ndo tu ma kakai Koroani Sapâña ne wisi-ara. Mine nde miki ma kakai wurâta kaika nana kaveta wisi-ara pinde

ipânnga nalae lâ ngingimi. Naña aporo nananzi wisi-ara ninde uru ivila tamâta nenzi kalo-tawana tu ipânnga kaika.

Paulo itula ngua pinde kilo nana mâsi nana siporo ngua kaña wasaseki kâ

¹³ Mine nde tamâta ea iporo ngua kaña wasaseki, ande ara nana i ma ino pa Maro Kindeni tu ma walo ilua i nana ilele ngua ninde duvi pwataki.

¹⁴ Nana tu lâ zo ndia naña akai noña lâ ngua kaña wasaseki, ande naña ilonngu nâ ikai noña, kala asama nanenngu ngua ninde duvi, ande tia.

¹⁵ Mine nde naña ma aveta mine; naña ilonngu ma akai noña, andeta naña ma kalonngu ngere nana nanenngu noña ninde duvi tona. Naña ilonngu ma awânghi, andeta naña ma kalonngu ngere nana nanenngu wângiña ninde duvi tona.

¹⁶ Ninde nde mâsi ara, nana tu lâ zo ndia miki kapasau nana kawânghi pa Maro Nalae kâ, ambo tamâta tonje isanona noko tini laiti andeta izizâla nana ngua kaña wasaseki, ambo noko ilo nâ ma pwai noña kuporo ndanje pa Maro Kindeni, ande tamâta ninde ma ikura tu iporo "Mao" lâ noko ne noña tini, ande tia, nana tu isama noko ne ngua duvi tia.

¹⁷ Tiambo noko ne noña ninde nde ara tâ kala noko kawa ndanje ilâ sonde pa Maro Kindeni tâ. Andeta noko ne noña ninde ma ikura tu ivila tamâta ninde ne kalo-tawana tu ipânnga kaika kâ, ande ma tia.

¹⁸ Naña apole miki rârâni nana aporo ngua kaña wasaseki kâ, nana tu naña uru aveta mine zo rârâ. Mine nde kawânngu ndanje pa Maro Kindeni.

¹⁹ Taitu lâ zo ndia kinzi kalotawana tamâta sipasau nana siwânghi pa Maro Nalae kâ, ambo naña ma apanananzi aporo ngua mbuku taitu nâ panzi lâ warakanzi nenzi ngua, ande ninde nde ara

ndo, aku nanengu ngua mbuku taitu njinde ma ipole ngua rârâ njinde naña aporo lâ ngua kaña wasaseki.

²⁰ Ninggu-nambwe wukale, miki ma kapile nemi mâsi nana kalomi ngere itogo lâlu kiri-kiri uru kalonzi ngere mine. Mao nâ, kinzi lâlu kiri-kiri nde sizizâla ndo nana mâsi sakamao kâ, aku naña ilonngu tu miki kala ma kazizâla mine nâ. Taitu ara nana miki nemi ilo-kalo ma ipânnga njae, itogo tamâta nenzi ilo-kalo mine.

²¹ Ngua ikeno lâ Mose ne ngua tukuña pepa tini mine tu, “Maro Njae iporo mine; ‘Naña ma asupwanzi lawea pinde warakanzi silâ pa nanengu ngu, aku ma sikai kawânngu ku ma siporo panzi lâ ngua kaña wasaseki. Andeta nanengu tamâta ma tininzi pwâka tu silonjo kawânngu ngua njinde tona.’ ”

²² Mine nde kinda tasama tu Koroani Sapâña ne wisi-ara nana taporo ngua kaña wasaseki kâ ne duvi nde nana itula Maro Kindeni kilala pwataki panzi tamâta njinde nandai kalonzi tawana i nga. Anja i ne wisi-ara nana tatula Maro Kindeni kawa ngua pwataki kâ ne duvi nde nana itula i kilala ndainani nâ pwataki panzi kalotawana tamâta.

²³ Mine kala lâ zo ndia miki kalotawana tamâta rârâni kapasau nana kawânngi pa Maro Njae kâ, aku tinikoa pinde tâku tamâta pinde sizizâla nana ngua kaña wasaseki kâ ma simâ luma ilo ku sisañona kumi, ambo miki rârâni ma kaporo ngua kaña wasaseki nâ, ande kinzi njinde ma siporo tu miki nde kapa lâ.

²⁴ Taitu kalonjo nga; ambo miki rârâni ma katula Maro Kindeni kawa ngua pwataki lâ warakami nemi ngua nâ, ande kinzi tamâta njinde ma silonjo nemi ngua njinde sondo, aku ngua njinde ma isowe ilonzi kalonzi kala ma sisama tu

kinzi nde kiesaka tamwatanzi. Nemi ngua njinde ma iveta kinzi kalonzi ngere nana nenzi vetâña potomule kie-kie kâ,

²⁵ aku ilo-kalo sakamao ndia uru ikeno paveâña nâ lâ ilonzi kalonzi, ande njinde rârâni ma ipânnga nia yo. Njenga kinzi ma sipare tukunzi naonzi tundu ku ma siwânngi sipanea Maro Kindeni. Aku ma siporo tu, “Mao nâ, Maro Kindeni tamwata imo njinimi!”

Paulo itula nzâla nana tawânngi sondo pa Maro Kindeni kâ

²⁶ Mine nde ninggu-nambwe wukale, naña atu aporo ngua mine pami: lâ zo ndia miki kapasau nana kawânngi pa Maro Njae kâ, ande wurâta ikeno pa miki rârâni taitutaitu. Tonje ma iwânngi wânngiña, anja tonje ma ipanananzi ngu, anja tonje ma itula ngua tonje munja Maro Kindeni itula papa i, anja tonje ma iporo ngua lâ ngua kaña wasaseki, anja tonje ma ilele ngua njinde. Andeta miki ma kaveta vetâña njinde rârâni nana kavilanzi Maro Kindeni ne tamâta nenzi kalotawana tu ipânnga kaika.

²⁷ Ambo miki pinde ilomi tu kaporo ngua lâ ngua kaña wasaseki, ande tamâta rua wa njato nâ ma siveta mine. Njinde ma ikura lâ. Taitu kinzi ma simandi rege sigogo kawanzi ku siporo, mine ndimo. Tonje ma iporo munja lâ nga, njenga tonje ma itawa i. Aku tamâta tonje ma imandi ku ilele nenzi ngua njinde.

²⁸ Ambo ngua-lelenja tamâta tonje imo kumi tia, ande kinzi tamâta njinde situ siporo ngua lâ ngua kaña wasaseki nde ma kawanzi buu nâ. Ara nana kinzi ma sisañona ku siporo nenzi ngua pa Maro Kindeni lâ warakanzi ilonzi nâ.

²⁹ Aku mine nâ, kinzi tamâta rua wa njato nâ ma situla Maro Kindeni kawa ngua pwataki. Anja ngu rârâni ma sisañona sitambira tananzi panzi tamâta njinde, aku ma

kalonzi ngere sondu tu, “Tiambo ngua ninde nde Maro Kindeni kawa ngua mao, tiya?”

³⁰ Taitu kalonjo nga; ambo tamâta tonje imandi iporo ngua yo, andeta Maro Kindeni itula ngua tonje pa tamâta tonje isanonâ kunzi tu ma itula kâ, ande munḡḡa tamâta ninde ma kawa buu nâ isanonâ.

³¹ Ambo miki ma kaponu muli pa mâsi ninde, ande miki ninde Koroani ne wisi-ara ninde ikenu pami, ande miki rârâni taitu-taitu ma kakura tu kapatava lâ taitu katula ngua ndia Maro Kindeni ilami tu katula kâ. Ninenḡa tamâta rârâni ma sipanâna sondu nana Maro Kindeni kawa ngua kâ, aku ngua ninde ma ivilanzi nana simandi kaika kâ.

³² Tamâta ea kinzi Koroani ne wisi-ara keno panzi nana situla Maro Kindeni kawa ngua pwataki, ande kinzi ninde ma sipakatona warakanzi sondu ndo, ku ma sikai poe sondu pa wisi-ara ninde kâ.

³³ Nana tu Maro Kindeni nandai vetâḡa kapa-kapa warika nga. I nde wisi-pisi warika, aku i ilo tu kinda rârâni ma tamo ilonda kalonda taitu nâ.

Lâ zo ndia Maro Kindeni ne tamâta sipasau nana siwâḡi pa i,

³⁴ ande kinzi taine ma kawanzi buu nâ, ma siporo tia, itogo kinzi kalo-tawana tamâta ngu rârâni uru siveta mine. Kinzi taine ma simo kaiwanzi tamâne kalonzi nâ, ikura ngua tukuḡa mine.

³⁵ Ambo kinzi taine ilonzi tu sisama ngua tonje duvi, ande ara nana ma sikasonanzi warakanzi kaiwanzi tamâne lâ nenzi luma luma. Ambo taine tonje imandi iporo ngua lâ ngu nenzi pasauḡa ilo, ande iveta maḡeti pa i taine.

³⁶ Mana mana, a? Tiambo nia ndoyo Maro Kindeni kawa ngua ipâḡa lâ Korin lawea munḡa lâ, ninenḡa iyâti ilâ pa lawea pinde, a? Tiambo itula ne ngua pwataki pa miki simbomi nâ, a? Tia ndo!

³⁷ Ambo tamâta tonje ipamorai tu i nde Maro Kindeni ne ngua-tulâḡa tamâta tâku ikai Koroani Sapâḡa ne wisi-ara tonje tâku, ande ara nana tamâta ninde ma isama ku itula pwataki tu ngua kala nana anḡere pami nine nde Maro Nalae ne ngua tukuḡa.

³⁸ Ambo tamâta tonje ipu muli pa ngua tukuḡa nine, ande Maro Kindeni kala ma ipu muli papa i mine nâ.

³⁹ Mine nde ninḡu-nambwe wukale, ara nana miki ma ilomi ndo tu kaporo katula Maro Kindeni kawa ngua pwataki. Andeta miki ma kasae nzâla nananzi tamâta ninde situ siporo ngua lâ ngua kana wasaseki, mine ndimo.

⁴⁰ Kapakatona warakami sondu nga, aku kapaveta kuku vetâḡa sondu nâ nana kawâḡi pa Maro Nalae kâ.

15

Kirisi imâte lâ, ninenḡa imandi sânda imo via kilo

¹ Ninḡu-nambwe wukale, kala nine nana atu apaḡo ilomi kalomi kilo nana pâri ara ninde munḡa atula pami. Miki kapaipa kuku pâri ara ninde, aku kalomi tawana lâ.

² Pâri ara ndainani nâ itula Maro Kindeni ne nzâla nana ikaimi piti lâ kondoma ilo. Ambo miki ma kalomi tawana pâri ara munḡa atula pami ninde kaika lâ, ande miki ma kakai via mao. Ambo tia, ande nemi kalo-tawana ninde ma ilâ kaa nâ.

³ Nia ndoyo nana warakâḡu alonjo pâri ara ninde ku apasipa kuku, aku muli nga atula nguani ndaina pwataki pa miki kala kalonjo lâ. Ngua nine nde nalae tina, aku ipole ngua pinde rârâni: Kirisi imâte nana izavaru nenda kiesaka rârâni piti lâ tininda, ikura Maro Kindeni kawa ngua munḡa singere lâ pepa tini ninde.

⁴ Imâte lâ, ninenḡa sio i karae lâ kuru ilo ikenu lee kari nato lâ nga, ninenḡa Maro Kindeni ipaḡo i

imandi sânda imo via kilo, ikura i kawa ngua munğa singere lâ pepa tini nĳinde.

⁵ Kirisi imandi sânda lâ ku ipatua pa Petero munğa lâ, nĳineŋga muli i kala ipatua panzi ne pâri-tamâta pinde tona.

⁶ Ipatua panzi lâ, nĳineŋga zo tonĳe i kala ipatua panzi tamâta rârâ munğa sipono muli papa i. Ngu nĳinde kambwanĳenzi ipole tamâta ųalae lima (500). Kinzi nĳinde rârâ nde simo vianzi simo ųai yo, anĳa pinde nâ nde simâte lâ.

⁷ Imo lee ku muli, nĳineŋga Kirisi kala ipatua pa Yamesi tona, nĳineŋga ipatua panzi pâri-tamâta ndoni.

⁸ Nĳineŋga muli ndo, ande Kirisi kala ipatua pa naŋa warakânĳu tona. Andeta naŋa atogo lâlu tonĳe tina ipagugua sakamao. *

⁹ Nana tu naŋa amo pâri-tamâta rârâni kalonzi, aku nanenĳu ara tonĳe ikeno ųana tamâta ma sikura tu sio ųoa "pâri-tamâta" lâ tiningu, ande tia. Nana tu nia ndoyo naŋa akai wurâta kaika ųana azavarunzi Maro Kindeni ne ųu.

¹⁰ Andeta Maro Kindeni io ne wisi-wisi imâ pana kala ilele naŋa apânĳa pâri-tamâta itogo kala nĳine amo mine. Aku i ne wisi-wisi nĳinde ųandai ilâ kaa nâ ųga. Naŋa uru aveta wurâta ųalae ndo papa i, kala apolenzi nawalânĳu pâri-tamâta rârâni. Andeta ųandai naŋa warakânĳu aveta wurâta nĳinde ųga. Maro Kindeni ne wisi-wisi ikeno pana, kala i walo ilana ųana aveta wurâta nĳinde.

¹¹ Mine nde nanenĳu morâŋa ikeno mine; ambo naŋa warakânĳu munğa atula pâri ara pami tâku pâri-tamâta pinde situla pami tâ, ande nĳinde nde sâ tonĳe tia. Maka rârâni uru kaporo katula ngua kie taituni ųana Yesu ne mateŋa wa ne mandĳa wa, aku miki kalonĳo pâri ara nĳinde ku kalomi tawana lâ.

Muli ųga mateŋa tamâta rârâni ma simandi simo vianzi kilo

¹² Maka uru katula ngua pami tu Kirisi imâte lâ, nĳineŋga imandi sânda imo via kilo. Mine nde ųana sâ kâ ųga miki pinde uru kaporo tu, "Ambo tamâta tonĳe imâte, ande i ma ikura tu imandi sânda imo via kilo tia."

¹³ Ambo nemi ngua nĳinde nde mao, aku mateŋa tamâta ma simo vianzi kilo tia, nĳineŋga kinda ma tasama tu Maro Kindeni ųandai ipaŋo Kirisi imo via kilo ųga.

¹⁴ Ambo Maro Kindeni ųandai ipaŋo Kirisi imo via kilo ųga, ande ngua maka uru kaporo katula nĳinde nde ngua kaa nâ, aku nemi kalo-tawana kala ipânĳa kaa nâ tona.

¹⁵ Andeta nĳinde nâ tia; ambo nemi ngua nde mao, ande maka kawama laŋeŋa nâ ųana Maro Kindeni ne vetâŋa kâ, ųana tu maka uru kaporo katula pwataki tu i tamwata ipaŋo Kirisi lâ mateŋa nianzi imo via kilo. Ambo Maro Kindeni ipaŋonzi mateŋa tamâta tia, ande i ųandai ipaŋo Kirisi imo via kilo ųga.

¹⁶ Ambo Maro Kindeni ipaŋonzi mateŋa tamâta tia, ande Kirisi imo via kilo tia.

¹⁷ Ambo Maro Kindeni ųandai ipaŋo Kirisi imo via kilo ųga, ande nemi kalo-tawana ilâ kaa nâ, aku nemi kiesaka ikeno tinimi yo.

¹⁸ Ambo Maro Kindeni ųandai ikai nemi kiesaka piti lâ tinimi, ande kinda ma tasama tu i izavarunzi kalo-tawana tamâta munğa simâte nĳinde marumbu lâ.

¹⁹ Mao nâ, kinda kalonda tawana Kirisi, aku uru tao tininda pa i tu ma iveta kie ara pa kinda. Mine nde kalonĳo ųga; ambo kinda tapalânĳe tâ kala tao tininda pa Kirisi koa tia nâ lee tamâte, ande ara ųana tamâta rârâni ma kalonzi sukâŋa ųalae tina ųana kinda kâ.

²⁰ Andeta tia ndo! Miki nemi ngua nĳinde nde laŋeŋa nâ! Mao

* **15:8** 8 Kinzi ilo-kalo tamâta pinde situ kinzi Korin tamâta pinde uru siporo ngua pavaligĳina mine pa Paulo, ųana tu ipânĳa pâri-tamâta lâ nzâla tonĳe. Kumora tapârĳina lâ Pâri Tamâta 9.

kanaŋo, Kirisi imâte lâ, ñinennga Maro Kindeni ipaŋo i imandi sânda imo via kilo. Imuŋga panzi tamâta rârâni muŋga simâte lâ, aku ne mandija itula pwataki tu kinzi ñinde rârâni kala ma simo vianzi kilo mine nâ.

²¹ Ñana tu nia ndoyo tamâta taitu nâ iveta kiesaka, aku ñana duvi ñinde kâ kinda rârâni ma muli tamâte. Mine kala kinda tasama ñine tona; tamâta taitu nâ iveta vetâŋa ara, aku ñana duvi ñinde kâ kinda rârâni ma tamandi sânda tamo viânda kilo.

²² Nanenngu ŋgua ñinde nde duvi mine; kinda tamâta rârâni tapâŋga lâ Adam ne vâsa ŋgu. Mine nde kinda rârâni taitu-taitu ma tamâte. Andeta Kirisi ipole mateŋa lâ. Mine nde kinda kalo-tawana tamâta rârâni taitu-taitu ma muli tamandi sânda tamo viânda kilo.

²³ Andeta Maro Kindeni ipatea zo sondo pa kinda rârâni, aku i ma ipaŋo kinda tamo viânda kilo ikura i ne pateâŋa mine. Ipatea tu Kirisi ma imuŋga pa kinda rârâni, aku muli, lâ zo ñana Kirisi ma itaulo imâ kilo kâ, ande i ne ŋgu kinda rârâni kala ma tamandi sânda tamo viânda mine nâ.

²⁴ Ñinennga Kirisi ma ipolenzi koipu ñalaŋala rârâni wa koroani kaika rârâni wa kelekele rârâni simo tava nenzi walo wa. I ma ipolenzi lâ, ñinennga ma io kelekele ndoni lâ Tama Maro Kindeni mbau ilo ñana ikai maro papa kâ. Aku lâ zoni ndaina, tâno ñine ne zo ma marumbu ndo lâ.

²⁵ Ñana tu Maro Kindeni ne pateâŋa ikeno mine; Kirisi ma imo koipu ñalae lee ikura lâ zo ñinde i ma ipolenzi ne kazâŋa tamâta rârâni ku ma ionzi simo i kie kalo.

²⁶ I ma ipolenzi ne kazâŋa tamâta lee mateŋa simbo nâ imo ñai yo. Ñinennga i ma izavaru mateŋa marumbuni lâ.

²⁷ Ñana tu Maro Kindeni kawa ŋgua ñana Kirisi kâ ikeno lâ pepa tini mine tu, “Ionzi kelekele rârâni simo i kalo marumbu lâ.” Andeta

ŋgua ñinde ñandai iporo tu Maro Kindeni imo Kirisi kalo ŋga. Maro Kindeni tamwata io kelekele pinde rârâni simo Kirisi kalo.

²⁸ Aku muli, lâ zo ñinde Maro Kindeni ma io kelekele rârâni simo Kirisi kalo marumbu lâ, ñinennga Maro Kindeni Natu taituni ñinde ma ipauwo tamwata ilâ imo Maro Kindeni kalo, inani muŋga ionzi kelekele rârâni simo Natu kalo. Aku lâ zo ñinde Maro Kindeni ma ikai koipu ñalae pa kelekele rârâni.

²⁹ Andeta miki pinde uru kaporo tu, “Ambo tamâta tonje imâte, ande i ma ikura tu imandi sânda imo via kilo tia.” Taitu miki uru kakai lââ-liliŋa ñana kavilanzi tamâta pinde simâte muŋga lâ. Ayo, ambo nemi ŋgua ñinde nde mao, ande miki kaveta mâsi ñinde ñana duvi mana, a? Miki nemi lââ-liliŋa ñinde nde ikura tu ivilanzi mateŋa tamâta mâsi mana, a?

³⁰ Aku kalomi ŋgere ñana maka kâ tava. Ambo mateŋa tamâta ma sikura tu simo vianzi kilo tia, ande nema mâsi ñana kamandi nema kazâŋa tamâta naonzi ikura zo zo ku katula pâri ara ñinde, ande duvi tia!

³¹ Niŋgu-nambwe wukale, naŋa aporo ŋgua mao nâ pami mine; ikura zo zo, naŋa asama tu kinzi kazâŋa tamâta situ sipu naŋa pâta amâte. Andeta naŋa kala asama mine tu miki kapaipa kuku nenda Maro Ñalae Yesu Kirisi lâ, aku ñana duvi ñinde kâ naŋa andeka ñalae ñanami. Ŋgua ñine nde mao kanaŋo.

³² Muŋga nanenngu kazâŋa tamâta lâ Efesus lawea nde sipara kaika kuku naŋa, sitogonzi mbwâmbwa saka mine. Ambo naŋa aveta wurâta ñine ñana akai tâno ñine ne kelekele nâ, ande paraŋa kie mine ma ivila naŋa tia ndo. Ambo mateŋa tamâta ma sikura tu simo vianzi kilo tia, ande ara ñana “kinda ma tandeka taka wa tanu wa, ñana tu mbwale ŋga ma tamâte.”

³³ Miki ma kasâu panzi tinimi

pinde tu sikai lanjeņa pami ndimo. Miki kasama ngua ñine lâ; “Ambo tamâta ara tonje ipakaka kunzi tamâta sakamao, ande kinzi ma silele i ilo kalo ipânnga itogo kinzi mine.”

³⁴ Naņa aporo kaika pami tu miki ma kapaveta kuku ilo-kalo sondo kilo, aku kapile nemi vetâņa potomule tâ! Miki pinde kasama Maro Kindeni kilala tia ndo! Naņa aporo ngua mine ñana aveta mañeti pami.

Lâ zo muli, kinda karaenda ma ipânnga kie wasaseki ndo

³⁵ Miki pinde uru kaporo mine tu, “Maro Kindeni ma muli ipañonzi mateņa tamâta simandi sânda simo vianzi kilo mâsi mana, a? Aku lâ zo ñinde, ande karaenzi ma ipânnga kie mana, a?”

³⁶ Miki nemi ngua ñinde nde kapa ndo! Kala ñine naņa ma asia ngua lâ kaniņa vâsa tini. Miki kasama tu lâ zo ñana kinda tapau kaniņa vâsa lâ tâno ilo, ambo vâsa ñinde ñandai isâmbu ku mata piri-piri, ande i ma ikura tu io mata ku ikai via wasaseki, ande tia.

³⁷ Aku kaniņa vâsa ndia rârâni kinda uru tapau, ande ñinde nde vâsa nâ, aku kilala nde irerege kuku kaniņa ma ipânnga muli ñinde kilala, ande tia.

³⁸ Andeta Maro Kindeni io laka wa lau kie-kie lâ vâsa kaņa-kaņa rârâni taitu-taitu tininzi, ikura i tamwata nâ ne pateâņa mine. Ñinde itogo i karae wasaseki sondo ndo ilanzi vâsa rârâni taitu-taitu mwasina.

³⁹ Aku kelekele simo vianzi ñinde rârâni kala mine nâ. Kinzi ñinde ñandai karaenzi kie taitu nâ nga. Kinda tamâta karaenda nde kie tonje, anğa simbi karaenzi nde kie tonje, anğa sii karaenzi nde kie tonje, anğa iņa karaenzi nde kie tonje.

⁴⁰ Aku mine nâ, kelekele simo âta ñinde karaenzi ñandai rege-rege kuku kinda kala tamo tâno kulu ñine karaenda nga. Nia maa ne

siņgâra nde kie tonje, anğa tâno ne siņgâra nde kie tonje.

⁴¹ Kari ne siņgâra nde kie tonje, anğa nzimona ne siņgâra nde kie tonje, anğa pitu nenzi siņgâra nde kie tonje. Mao nâ, pitu taitu-taitu nenzi siņgâra piti-piti nde ikeno pa warakanzi.

⁴² Aku mine nâ, lâ zo ñana mateņa tamâta ma simandi sânda simo vianzi kilo, ande ñinde ma ipânnga kie taituni mine. Karae ñine kinda uru takea lâ tâno ilo nde ma nao tia lâ. Anğa karae ñinde Maro Kindeni ma muli ipaņo imo via kilo nde ma ikeno mine ku imo nâ.

⁴³ Karae kinda uru takea ñine nde ngau tia ndo, aku ne walo ñalae koņa tia. Anğa karae ñinde Maro Kindeni ma muli ipaņo imo via kilo nde ma ipânnga ara pâta lâ, aku ma ikai walo kaika ndo tava.

⁴⁴ Karae kinda uru takea ñine nde tâno ne kelekele, anğa karae Maro Kindeni ma muli ipaņo imo via kilo ñinde nde samba ne kelekele.

Kinda tasama tu karaenda kie tonje nde ikeno lâ tâno kulu; mine nde tasama tu karae kie tonje kala ikeno samba ilo tona.

⁴⁵ Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Nia ndoyo Maro Kindeni ipulia muņgâņa tamâta Adam kala ipânnga imo via.” Anğa Adam tonje nde ipânnga muli ndo, † aku i ipânnga nenda via wasaseki warika.

⁴⁶ Andeta kinda ñandai takai samba ne karae muņa nga. Kinda takai tâno ñine ne karae muņa lâ, ñineņa ma takai samba ne karae lâ zo muli.

⁴⁷ Adam muņgâņa ñinde nde tâno tamâta, ñana tu Maro Kindeni ikai tâno nâ ku iveta ipânnga. Anğa Adam muli ñinde nde iyoka pa samba imâ.

⁴⁸ Kinda tâno tamâta rârâni nde tarerege kuku tamâta ñinde Maro Kindeni ikai tâno ku iveta ipânnga. Anğa samba ne tamâta rârâni ma

† 15:45 45 Ñine nde ngua siâņa ñana Kirisi kâ.

sipânnga sirerege kuku tamâta njinde iyoka pa samba imâ.

⁴⁹ Kala zo njine karaenda nde rege-rege kuku tamâta Maro Kindeni ikai tâno ku iveta ipânnga njinde karae. Andeta muli nga karaenda ma rege-rege kuku tamâta iyoka pa samba imâ njinde karae.

⁵⁰ Niŋgu-nambwe wukale, nanenŋu ŋgua njine nde duvi mine; kinda tâno tamâta karaenda ma ikura tu imo lawea njinde Maro Kindeni ikai Maro papa, ande ma tia. Nana tu tâno ne kelekele rârâni ma muli nao tia lâ, aku kelekele kie mine ikura tu imo nia njinde kelekele rârâni imo ara mine ku imo nâ, ande ma tia.

⁵¹ Miki kalonjo nga; naŋa ma atula ŋgua paveâŋa tonŋe pwataki pami. Lâ zo nana Kirisi ma itaulo imâ kilo kâ, ande Maro Kindeni ma ilele kinda kalo-tawana tamâta rârâni taitu-taitu karaenda ipânnga kie tonŋe, kinzi vianzi wa mateŋa wa.

⁵² Mâsi njinde ma ipânnga walele nâ. Lâ zo muli njinde, tando ma ita, njineŋga Maro Kindeni ma ipanjonzi kalo-tawana tamâta muŋga simâte njinde, kala ma simandi sânda simo vianzi kilo, aku ma simo vianzi mine ku simo nâ. Aku mine nâ, kinda ea tamo viânda yo, ande Maro Kindeni ma ilele karaenda ipânnga mine nâ.

⁵³ Nana tu karaenda njine nde kelekele nana nao tia kâ, aku Maro Kindeni ne pateâŋa ikeno tu i ma ilele njine ipânnga kelekele nana sâmbu tia kâ. Karaenda njine ma imâte, andeta Maro Kindeni ne pateâŋa ikeno tu i ma ilele njine ipânnga kelekele nana imo via ku imo nâ.

⁵⁴ Mao nâ, karaenda njine nde kelekele nana nao tia kâ, andeta Maro Kindeni ma ilele njine ipânnga kelekele nana sâmbu tia kâ. Karaenda njine ma imâte, andeta i ma ilele njine ipânnga kelekele

nana imo via ku imo nâ. Lâ zo njinde, Maro Kindeni kawa ŋgua muŋga singere lâ pepa tini njinde ma ipânnga kanojo. Nguwa njinde nde mine; “Maro Kindeni nde ipole paraŋa lâ, aku izavaru mateŋa marumbuni lâ.”

⁵⁵ Ayo,

“Mateŋa, aŋga noko ne walo kaika nde ikeno ndia, a? Mateŋa, noko ne ua nana kuzavarunzi tamâta kâ nde ikeno ndia, a?”

⁵⁶ Mateŋa ne ua nde kiesaka nâ, aku kiesaka ikai ne kaika lâ ŋgua tukuŋa tini. †

⁵⁷ Andeta kawânda ndanŋe nŋalae pa Maro Kindeni, nana tu nenda Maro Nŋalae Yesu Kirisi iveta nzâla pa kinda nana tapole mateŋa kâ!

⁵⁸ Mine nde niŋgu-nambwe wukale, miki njinde naŋa ilonŋu ndo keno pami, miki ma kamandi kaika nga. Miki ma kasâu pa tamâta tonŋe tu iyaula nemi kalo-tawana ndimo. Miki kasama tu wurâta ndia rârâni miki kaveta pa Maro Nŋalae nde ma ilâ kaa nâ tia ndo. Mine nde kamandi kaika, aku kaveta wurâta sondo papa i ikura zo rârâni.

16

Paulo iporo nana mbumbu situ sio ilâ pa Jerusalem lawea

¹ Ayo, kala njine naŋa ma aporo ŋgua tini nana mbumbu njinde miki katu kagona nana kalanzi Maro Kindeni ne tamâta simo Jerusalem lawea. Naŋa ilonŋu tu miki ma kaveta vetâŋa kie taituni itogo muŋga atula panzi kalo-tawana tamâta ngu simo Galesia tâno.

² Ikura sânda sânda, miki rârâni taitu-taitu ma kamora mbumbu nŋapia kakai lâ nemi wurâta tini, aku kao mbumbu pinde ndue ikeno, nana mbumbu njinde ma ipânnga rârâ. Ambo miki ma kaveta mine, ande lâ zo nana naŋa ma ataulo amâ amo kumi kilo, ande wurâta ma

† 15:56 ⁵⁶ Njine nde duvi mine; muŋga kinda taruru nana mateŋa kâ, nana tu Maro Kindeni ne ŋgua tukuŋa itula pwataki tu kinda nde kiesaka tamwatânda, kala i ma ipare nia pa kinda. Andeta kala njine kinda taruru tia, nana tu i ma ikeka nanzani ne tamâta.

ikeno pami nana karoto mbumbu tu kavilanzi, ande ma tia.

³ Nana ilongu tu miki warakami ma kapateanzi tamata pinde nana sikai nemi wisi-ara ninde sila Jerusalem. Nnenga la zo ndia nana ma ama apanga pami, ande nana ma pepa tonge alanzi tamata ninde nana itula pwataki tu kinzi ninde na sikai miki ndamwami nana siveta wurata ninde ka. Nnenga nana ma aonzi sila.

⁴ Tiambo nana warakangu kala ma ala Jerusalem tona ta. Ambo nana ilongu pateo tu ninde nde ara, ande nana ma akainzi tamata ninde kala.

Paulo ilo tu ma ila ikalelenzi Korin ngu

⁵ Nana ma ala akalelenzi kalotawana tamata simo Masedonia tano munga la, nnenga muli ma ama apanga pa miki.

⁶ Nana atu ma amo kumi ikura zo pinde. Tiambo nana ma amo kumi lee pisi ne zo marumbu ta. Nnenga la zo ndia nana ma apilemi ku ala pa lawea pinde, ande ara nana miki ma kavila nana.

⁷ Nana tingu pwaka tu ama walele pami, nana tu zo nina nana ma akura tu amo zo mbwana-mbwana na kumi. Ambo Maro Nalae ma isau pana, ande nana ilongu tu ma amo kumi ikura zo luandongo.

⁸ Andeta nana ma amo naina la Efesus lawea lee, kumbwa sapanga Pentikos ne zo ipanga la nga,

⁹ nana tu Maro Kindeni ikai nzala piti pa nana la, kala wurata nalae ikeno pana nana atula pari ara panzi tamata rana simo nina. Taitu tamata rana nde sikai kazanga pa nana tava.

¹⁰ Ambo Timoti ma ima ipanga pami, ande nana tingu pwaka tu i ma iruru nana imo kumi. Mine nde nana ilongu tu miki ma kavila i nana imo kumi tava wisi pisi na, nana tu i uru iveta wurata pa Maro

Nalae, itogo nana warakangu uru aveta mine.

¹¹ Miki ma ilomi tu i nde tamata kaa na kala kapu mulimi papa ndimo. I ma imo kumi lee ikura la zo ndia i ilo pateo tu ma ipilemi ku ila, nnenga miki ma kavila i ku kao iyoka tava wisi pisi na itaulo ima pa nana kilo. Nana amo ao tingu pa i tu ma iyoka kunzi nuwala kalotawana tamata itaulo ima.

¹² Aku nana aporo ngua mine nana ninda-nambwe Apolos ka; ikura zo rana nana ano kaika pa i tu ma iyoka kunzi ninda-nambwe pinde, la zo ndia kinzi ma sima sikalelemi. Andeta i tini pwaka tu iyoka kunzi la zo nina. Mwanga nga, ambo isanda nzala kulu, ande i ma ima imo kumi.

Paulo iporo ngua pinde kilo

¹³ Miki ma kapakatona warakami sonde nga, aku kamandi kaika kao nemi kalo-tawana ila sonde pa Maro Nalae na. Miki ma karuru nana sa tonge ndimo; kamandi kaika ku kamo na.

¹⁴ Ara nana tini-mwasa ne masi ma ipanga nalae la nemi vetanga rana tini.

¹⁵ Ningu-nambwe wukale, miki kasama Setepanas ne ngu kilalanzi marumbu la. Kinzi simunga panzi tamata rana simo Akasia tano ninde nana sio nenzi kalo-tawana ila pa Kirisi ka. Aku kinzi warakanzi ilonzi pateo tu ma sikai kuleja panzi Maro Kindeni ne tamata. Mine nde nana ano kaika pami tu

¹⁶ miki ma kamo tamata mine kalonzi, aku kamo tamata ea sisukanzi nana siveta wurata ninde ka kalonzi tona.

¹⁷ Setepanas anga Portunatus anga Akikus, kinzi tamata nato ninde nde sima sipanga pa nana la, aku nana andeka pata nana amoranzi, nana tu kinzi sikai miki niami ku sima sikalele nana.

¹⁸ Kinzi sipu tini kaika pa ilongu kalongu, ikura munga siveta pa miki mine. Miki ma ilomi ara na nananzi tamata mine.

¹⁹ Kinzi kalo-tawana tamâta ngu rârâni simo Esia tâno ñine nde kawanzi kari ara imâ pami. Anğa Akwila kuku Prisila rua, sitavanzi kalo-tawana tamâta ñinde uru sipasau lâ kinzi rua nenzi luma ilo, kinzi ñinde kawanzi kari ara imâ ñalae pami lâ Maro Ñalae ña.

²⁰ Anğa ninda-nambwe kalo-tawana tamâta rârâni simo nia ñine kala kawanzi kari ara imâ pami tona. Naña ilonğu tu miki rârâni taitu-taitu ma katanjo tinimi pinde mbalaunzi, ikura kinda Maro Kindeni ne tamâta uru taveta mine.

²¹ Naña Paulo, naña warakângu akai ngua-ngerena ne kelekele lâ mbaungu ilo ku angere ngua ñine lâ pepa tini: kari ara nâ.

²² Ambo tamâta tonje ñandai ilo ndo keno pa Maro Ñalae, ande ara ñana Maro Kindeni ma izavaru tamâta ñinde. Maka nema Maro Ñalae, kumâ nga!

²³ Maro Ñalae Yesu ne wisi-wisi imo kumi.

²⁴ Kinda tapaipa kuku Yesu Kirisi lâ. Mine nde naña ilonğu ndo keno pa miki rârâni.

2 KORIN

Pepa Paulo ingere muli panzi kalo-tawana tamâta simo Korin lawea

Paulo ingere ngua panzi kalo-tawana tamâta simo Korin lawea (1 Korin), aku nzimona pinde ilâ lâ, njineŋga ingere pepa tonje kilo panzi. Paulo ilonjo pâri tu tamâta pinde sipono i ne pepa muŋgâŋga ku sipalele ilonzi kalonzi sipaveta kuku i kawa ngua. Andeta i ilo malia ndo, jana tu tamâta pinde lâ Korin situ sitawa i ndue, kala siporo tu i nde pâri-tamâta mao tia. Mine kala lâ pepa njine tini Paulo ipatula tamwata parina pwataki panzi, jana wurâta kaika iveta jana itula pâri ara kâ, aku jana malia wa nâna kie-kie ikai lâ wurâta njinde tini. Paulo ilo ndo keno panzi Korin ngu, aku i ilo tu kinzi ilonzi ma keno mine nâ papa i.

¹ Naŋa Paulo, naŋa amo Yesu Kirisi ne pâri-tamâta ikura Maro Kindeni tamwata ne pateâŋga mine. Naŋa amo taitu kuku ninda-nambwe Timoti, kala angere ngua lâ pepa njine tini imâ pa miki kalo-tawana tamâta kamo Korin lawea, katavanzi Maro Kindeni ne tamâta rârâni simo Akaia tâno njinde.

² Tamânda Maro Kindeni ku Maro Njalae Yesu Kirisi rua nenzi wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pami.

Paulo kawa ndaŋge pa Maro Njalae jana i ne pavilâŋga kâ

³ Kinda ma kawânda ndaŋge tapanea nenda Maro Njalae Yesu Kirisi Tama Maro Kindeni tasuka i ŋa kâki! Ina kalo-sukâŋga warika, aku inani uru ipu tini kaika pa kinda rârâni ilonda kalonda.

⁴ Lâ zo ndia malia itu ipâŋga pa maka, ande i uru ipu tini kaika pa iloma kaloma. Mine nde maka kala kakura tu kapu tini kaika panzi tinima pinde ilonzi kalonzi, kinzi njinde sisânda malia kie-kie kulu lâ. Maka

uru kapu tini kaika panzi lâ vetâŋga kie taituni itogo Maro Kindeni iveta pa maka mine.

⁵ Muŋga Kirisi ikai nâna njalae, aku lâ zo njine maka kala uru kakai nâna mine nâ. Mine nde Maro Kindeni ne pavilâŋga imâ njalae pa maka, itogo muŋga imâ njalae pa Kirisi mine nâ.

⁶ Lâ zo ndia malia itu ipu maka ndue, ande njinde nde duvi mine; njinde nde jana ipu tini kaika pa miki ilomi kalomi wa isuka nemi kalo-tawana wa. Aku lâ zo ndia Maro Kindeni ipu tini kaika pa maka iloma kaloma, ande iveta mine jana ipu tini kaika pa miki ilomi kalomi tona. Mine nde miki kakura tu kamandi kaika jana kakai nâna kâ, itogo maka uru kaveta mine.

⁷ Aku maka kaloma tawana tu miki uru kamandi kaika mine. Maka kasama tu miki kakai nâna kuku maka. Mine nde maka kasama tu Maro Kindeni kala ipu tini kaika pa miki ilomi kalomi tona, itogo uru iveta pa maka mine.

⁸ Ningunambwe wukale, maka iloma tu miki ma kalomi ngere jana malia njinde muŋga ipâŋga pa maka lâ Esia tâno. Malia njinde nde njalae tina, kala ipu maka ndue ku ipole nema kaika ndo lâ. Mine nde maka katu ma kamâte.

⁹ Mao nâ, lâ zo njinde maka iloma patepa tu mateŋa ne zo nde imâ ipâŋga pama lâ. Andeta malia njinde ipâŋga pama jana duvi njine kâ; Maro Kindeni itu itula pwataki pama tu maka kakura jana kapavila warakama kâ, ande tia ndo. I ilo tu maka ma kao tinima pa i simbo nâ tu ivilama, jana tu inani nâ ikura jana ipaŋonzi mateŋa tamâta simandi sânda simo vianzi kilo.

¹⁰ Maro Kindeni ikai maka piti lâ kazâŋga sakamao njinde ilo, kala njandai kamâte nga. Aku muli i ma iveta vetâŋga kie taituni pa maka kilo. Maka kaloma tawana kaika tu lâ zo ndia kazâŋga sakamao itu izavaruma, ande Maro Kindeni ma ikaima piti lâ kazâŋga njinde ilo tava.

11 Taitu wurâta ikeno pa miki tona nana kasuka maka ku kano pa Maro Kindeni tu ivilama. Ambo miki ma kaveta mine, ande Maro Kindeni ma ipaloŋo pa miki rârâni nemi nona, aku ma iveta kie ara pama. Njineŋga tamâta rârâ ma simora i ne pavilâna njinde, kala ma kawanzi ndaŋge pa i nana vetâna njinde iveta nana ivila maka kâ.

Paulo itula i ne vetâna pinde duvi pwataki

12 Ayo, nana uru andeka njalae nana njine kâ; nana apasama lâ warakâŋgu ilonŋu kalonŋu tu nana uru aveta vetâna sonde wa vetâna mao nâ panzi tamâta rârâni, ikura Maro Kindeni ne pateâna mine. Aku lâ zo muŋgâna njinde nana amo kumi, ande nana apono muli sonde ndo pa vetâna mine. Taitu tâno njine ne ilo-kalo nandai ivila nana nana aveta mine nga. Maro Kindeni io ne wisi-wisi imâ pana lâ, kala i walo kaika ilana nana aveta mine.

13-14 Aku lâ zo ndia rârâni nana aŋgere ngua lâ pepa tini ku ao imâ pami, ande nana nandai aŋgere ngua malia nga. Nana uru aŋgere ngua malalâka nâ, kala miki kakura tu kaponu ku kasama duvi sonde. Mao nâ, zo pinde miki kazizâla nana nanenŋu ngua pinde duvi kâ. Taitu nanenŋu morâna tu miki ma muli kasama nanenŋu ngua rârâni duvi sonde. Njineŋga lâ nenda Maro Njalae ne zo nana itaulo imâ kilo kâ, ande miki ma kandekana nana, aku nana kala ma andekana miki mine nâ.

15-16 Nanayoni nana kalonŋu tawana tu miki ilomi ndeka mine nâ nana nana kâ. Mine nde ilonŋu patea tu ma amâ akalele miki muŋga lâ, njineŋga ma alâ pa Masedonia tâno. Aku ilonŋu patea tu lâ zo ndia nana ma apile Masedonia tâno, ande nana ma itaulo amâ amorami kilo, nana miki ma kavilana nana alâ pa Judia tâno kâ. Nana ilonŋu patea tu ambo ma

aveta mine, ande Maro Kindeni ma ikura tu iveta kie ara pa miki kilo.

17 Mao nâ, nanenŋu pateâna ikeno mine muŋgani lâ, andeta nana amâ akalelemi tia. Andeta mana mana, a? Tiambo miki ilomi patea tu nana alaŋemi, a? Tiambo miki katu nana apaveta kuku tâno tamâta nenzi mâsi, kala uru kawâŋgu tu, "Ara, nana ma aveta mine", andeta aporo lâ ilonŋu tu, "Nana ma aveta mine tia", a?

18 Mine tia ndo! Maro Kindeni uru ipono muli pa ne ngua pâna rârâni, aku lâ i nao nana apaimi tu nana nandai tamâta nana memelâŋgu rua nga.

19 Maka pâri-tamâta nato, nana nga Sailas nga Timoti, maka muŋga katula Maro Kindeni Natu Yesu Kirisi parina pami, aku i nandai tamâta nana ipa ngua tonje njineŋga ipalele ilo-kalo kâ. I kawa ngua rârâni nde mao ku mao kanaŋo.

20 Maro Kindeni ne ngua pâna rârâ keno, aku Kirisi tamwata ma iveta ngua pâna njinde rârâni taitu-taitu ipâŋga kanaŋo. Mine nde lâ zo ndia kinda kalonda ngere nana Maro Kindeni ne ngua pâna kâ, ande kinda kalonda ngere nana Yesu Kirisi tona, kala taporo "Mao nâ!" ku tapanea Maro Kindeni tasuka i na kâki.

21 Miki wa maka wa tapasipa kuku Kirisi lâ, aku Maro Kindeni tamwata ivila kinda nana tamandi kaika kâ. Nanayoni ina ipatea kinda pa i tamwata,

22 aku io ne mâsi kilala lâ tininda nana itula ne pateâna njinde pwataki. Mao nâ, isupwa Koroani Sapâna imâ imo ilonda, nana kinda ma tasama sonde tu i ma muli iveta vetâna arara kie-kie pinde pa kinda tona, ikura i muŋga ipa ngua tu ma iveta mine.

23 Maro Kindeni isama nanenŋu ilo-kalo ndoni marumbu lâ. Mine nde nana ano pa i tamwata tu ma isuka nanenŋu ngua njine; nana aporo ngua mao nâ pami tu nana

tingu pwâka tu aveta malia pami, aku nana duvi taitu ninde nâ nana apalele ilongu kalongu kala nandai amâ pa Korin lawea nga.

²⁴ Andeta wurâta ikeno pa nana nana akai poe kaika pa nemi kalotawana, ande tia, nana tu nemi kalotawana uru isukami nana kamandi kaika kâ. Andeta wurâta nana aveta pami nîne nde nana duvi taitu nîne nâ; nana atu avilami nana nemi ndekâna ma ipânga nalae.

2

¹ Lâ zo ninde, nana tingu pwâka tu ma aveta miki ilomi malia kilo, itogo munga aveta mine. Mine nde nana ilongu pateo tu nana ma amâ akalelemi walele tia.

² Ninde nde duvi mine; ambo nana ma aveta miki ilomi malia, ande ea ma ikura tu iveta nana ilongu ndeka, a? Tia ndo, nana tu miki warakami nâ uru kaveta nana ilongu ndeka, andeta miki ma kamo taya ilomi malia nâ.

³ Mao nâ, mikini nde tamâta nana kaveta nana ilongu ndeka kâ. Mine nde nana tingu pwâka tu amâ walele pami ku asânda malia kulu. Nana duvi ninde kâ nana ilongu pateo tu ma amâ amarami tia, kala ao pepa ninde imâ pami lâ. Nana asama tu lâ zo ndia nana andeka, ande miki rârâni kala kandeka mine nâ.

⁴ Mao nâ, munga, lâ zo ninde nangere ngua ninde lâ pepa tini, ande nana kalongu loko nalae tina nanami ku ilongu malia ndo, kala amo ata nâ. Taitu nana nandai angere ngua ninde pami nana aveta ilomi malia nga. Nana angere pami nana miki ma kasama tu nana ilongu ndo ikeno pami.

Paulo ilo tu kinzi Korin ngu ma sipile nenzi wisi-nâna nana ninzi nambwe tonge ne vetâna soki kâ

* **2:5** 5 Kinzi ilo-kalo tamâta pinde situ Paulo iporo nana tamâta ninde munga iveta vetâna sakamao kala Paulo imbita kaika (kumora 1 Korin 5:1-5). Anga pinde situ iporo nana tamâta tonge imo Korin ku ikai kazâna nalae pa Paulo lâ ngu naonzi.

⁵ Mao nâ, tamâta tonge munga iveta vetâna soki, andeta i ne vetâna ninde nandai iveta nana ilongu malia nga. Nana tingu pwâka tu aporo ngua kaika nana i ne vetâna ninde kâ. Taitu nana ma aporo mine tu i ne vetâna ninde iveta miki pinde ilomi malia ndo. *

⁶ Andeta miki katu nana tamâta ninde ne vetâna marumbu lâ, aku nanengu morâna tu ara, ikura lâ.

⁷ Mine nde ara nana miki ma kapile nemi wisi-nâna ninde, aku kalomi kapa nana i ne vetâna soki ninde kâ. Aku ara nana miki ma kapu tini kaika pa i ilo kalo tona. Tia ma i ilo malia ndo, aku kalo-lokoni ninde ma itawa i ndue ndo lâ.

⁸ Mine nde nana ano pami tu kaveta kemi ara papa i, nana ma isama tu miki ilomi ndo ikeno papa i.

⁹ Ngua ninde nana munga angere ku ao imâ pami, ande ninde nana angere nana akai samâna pami nâ. Nana atu asama mine; tiambo miki uru kaponu muli pa nanengu ngua wa vetâna ikura zo rârâni, tiya?

¹⁰ Ambo miki ma kazavaru tamâta ninde ne vetâna soki piti lâ tini, ande nana kala ma aveta mine nâ. Iveta vetâna soki nalae pa nana nde tia, andeta lâ zo ndia tamâta tonge iveta vetâna soki pa nana, ande nana uru azavaru i ne soki ninde piti lâ tini lâ Kirisi nao. Nana ilongu tu miki ma kamora nanengu vetâna ninde ku koka muli.

¹¹ Tia ma Sadana ilanje kindu wa ipole kindu wa. Kindu nandai tazizâla nana i ne ilo-kalo wa ne mâsi paveâna wa.

Paulo itu imora Titi

¹² Munga, lâ zo ninde nana alâ pa Troas lawea nana atula pâri ara nana Kirisi kâ pwataki panzi, ande nana amora tu Maro Nalae ikai

nzâla piti pana nana aveta wurâta njinde kâ.

¹³ Andeta nana ilongu putuka lâ, nana tu ningu-nambwe Titi nde nao tia lâ. † Mine kala apilenzi lâ Troas lawea, aku alâ pa Masedonia tâno.

Maro Kindeni ne walo kaika uru ivila kindi nana tapole paraña kâ

¹⁴ Taitu kala nina nana kawângu ndange njalae ilâ pa Maro Kindeni, nana tu maka kapasipa kuku Kirisi lâ, aku Kirisi ipole kazâna rârâni. Mine nde Maro Kindeni ikaima koka Kirisi muli kala kandeka kalâ. Maro Kindeni wurâta ilua maka nana kalâ kakura nia nia katula ngua pwataki nana Kirisi kâ, aku ngua njinde nde itogo kekelele kuwae ara ndo mwasina, lawea itapala kala ilâ isala nia ndoni.

¹⁵ Mao nâ, maka warakama nde katogo kekelele kuwae ara ndo Kirisi ikai ku ipatarâwa pa Maro Kindeni. Kuwae njinde nde ilâ panzi tamâta njinde soka nzâla njinde ilâ pa samba lawea, aku ilâ panzi tamâta njinde soka nzâla njinde ilâ pa yââ njalae ne mbââ tona.

¹⁶ Tamâta pinde soka nzâla njinde ilâ pa yââ njalae ne mbââ, aku kinzi njinde siño kuwae njinde ku situ njinde nde mateña ne kuwae sakamao. Aku mao nâ, kuwae njinde ikainzi silâ pa mateña nâ. Annga tamâta pinde nde soka nzâla njinde ilâ pa samba lawea, aku kinzi njinde sisama tu njinde nde via ne kuwae ara ndo. Aku mao nâ, kuwae njinde ikainzi silâ pa via nia. Opopo, ea nde tamâta ara kala ikura tu iveta pâri-tamâta nenzi wurâta njine, a?

¹⁷ Tamâta rârâ uru soka silâ wa simâ wa situla Maro Kindeni kawa ngua, andeta nandai ilonzi papa i nga; kinzi ilonzi pa mbumbu uru sikai nana nenzi wurâta njinde. Kinzi silanzenzi tamâta tu Maro Kindeni kawa ngua nde kekelele nana tapako kâ. Annga maka nandai katogonzi tamâta njinde

nga. Maro Kindeni tamwata ipatea maka ku isupwama tu katula i kawa ngua. Mine nde maka kakai Kirisi ndamwa ku kamandi Maro Kindeni nao katula ngua mao nâ.

3

Kinzi pâri-tamâta simo ngua pâña wasaseki ne wurâta tamâta

¹ Mana mana, a? Tiambo miki katu nana angere ngua kaña mine pami nana kapandekâna maka warakama kilo, a? Tia ndo. Kinzi pâri-tamâta lanjeña pinde ilonzi tu tamâta njalanala ma singere ngua njananzi lâ pepa tini, nana itula pwataki pami tu kinzi nde tamâta ara. Annga kinzi pinde ilonzi tu miki ma kangere ngua njananzi lâ pepa tini, nana itula pwataki tu miki ilomi ara nâ panzi. Taitu maka nandai katogonzi tamâta njinde nga.

² Nana tu miki warakami nde katogo pepa nana itula maka kilalama pwataki tu maka nde pâri-tamâta mao. Nana asama sondo lâ ilongu tu njinde nde ngua mao, aku kinzi tamâta rârâni sikura tu simora nemi kalo-tawana kala sisama maka kilalama pwataki lâ.

³ Aku miki kilalami kala ipânnga nia yo tu miki katogo pepa tonje Kirisi tamwata ingere ku io maka mbauma ilo nana kakai kalâ. Andeta Kirisi nandai ikai puro wanjai njinenga ingere ngua njinde lâ mira tonje tini nga. Ika Maro Kindeni Via Tamwata ne Koroani ku ingere ngua njinde lâ ilomi kalomi.

⁴ Maka nandai karuru nana kapororo ngua kaña mine nga, nana tu Kirisi itula pwataki pama tu Maro Kindeni tamwata ipateama nana kaveta wurâta njine kâ.

⁵ Taitu maka ma kapasuka warakama tinima ku kapororo tu, “Maka warakama nâ kakura tu kaveta wurâta njine”, ande ma tia.

† 2:13 13 Titi munja imo Korin lawea, aku Paulo itu i ma itaulo imâ itapâri papa nana kinzi Korin ngu nenzi sanonâña. Andeta Titi imo Troas tia, kala Paulo iroto lee isânda kulu lâ Masedonia tâno.

Nana tu Maro Kindeni simbo nâ ivila maka, kala kaveta wurâta ñine.

⁶ Inani ivila maka, kala maka kapânga ñgua pâña wasaseki ne wurâta tamâta. Andeta nema wurâta ñandai ñana katula ñgua tukuña pwataki ñga; nema wurâta nde ñana katula pâri ara Koroani Sapâña uru itula ñinde pwataki. Nana tu ñgua tukuña uru ionzi tamâta lâ nzâla ñinde ilâ pa mateña kâ, anga Koroani Sapâña uru via wasaseki ilanzi tamâta.

⁷ Miki kalomi ñgere sondu ñga; nia ndoyo, lâ zo ñinde Maro Kindeni ñgere ñgua tukuña lâ mira tini ku ilua kindi, ande i tamwata kilala ipânga nia yo, itogo sinâla mwasina. Mine nde Mose nao sinala kaika ndo, kala kinzi Isrel ñgu sikura tu silea pa i nao, ande tia. Andeta muli ñga sinâla ñinde nde marumbu lâ. Ayo, ñgua tukuña uru ionzi tamâta lâ nzâla ñinde ilâ pa mateña kâ, andeta Maro Kindeni ne sinâla kaika ñinde nde iyoka tava imâ.

⁸ Anga lâ zo ñana Maro Kindeni io Koroani imâ ilonda ñana iveta ñgua pâña wasaseki ipânga kanaño, ande i ne sinâla more-more ñalae nde iyoka tava imâ, aku ñinde ipole ñgua tukuña ne sinâla ndo lâ.

⁹ Mao nâ, ñgua pâña mungâña ne ñgua tukuña nde ikai Maro Kindeni ne pareña-nia imâ panzi tamâta, andeta tukuña ñinde ipânga tava Maro Kindeni ne sinâla ñalae. Anga ñgua pâña wasaseki nde iveta nzâla panzi tamâta ñana simo ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, aku i ne sinâla more-more ñalae iyoka tava ñgua pâña wasaseki ñinde imâ.

¹⁰ Munğa kindi ilonda patei tu ñgua tukuña nde kelekele ara nâ. Andeta kala ñine pâri ara ipânga kelekele ara ku ara ndo, ipole ñgua tukuña ndo lâ.

¹¹ Mao nâ, nia ndoyo ñgua pâña mungâña ne ñgua tukuña nde ipânga tava Maro Kindeni ne sinâla ñalae. Andeta ñgua tukuña nde

kelekele ñana nao tia kâ. Anga ñgua pâña wasaseki ne pâri ara ñinde nde ma nao tia lâ, ande tia; ñinde ma imo mine ku imo nâ. Mine kala Maro Kindeni ne sinâla more-more ñalae nde iyoka kuku pâri ara imâ, aku ipole ñgua tukuña ne sinâla ndo lâ.

¹² Maka nema kalo-tawana nde ikeno kaika mine. Mine nde maka karuru ñana katula pâri ara pwataki kâ, ande tia.

¹³ Maka ñandai kaveta itogo Mose munğa iveta ñga. Nia ndoyo, lâ zo ñinde i nao sinala yo, ande ikai lalava pinde ku ipono nao. I tini pwâka tu kinzi Isrel ñgu ma sisama tu sinâla ñinde nde laiti ñana marumbu kâ.

¹⁴ Andeta Isrel ñgu ilonzi kalonzi nde pasâsâe lâ, kala zo ñine kinzi simo mine ku simo ñai yo. Lâ zo ñana kinzi sipono ñgua ñana ñgua pâña mungâña ñinde, ande Mose ne lalava ndainani nâ ipono ilonzi kalonzi yo. Nana tu tamâta ea kinzi sipasipa kuku Kiriisi, ande Maro Kindeni itikia lalava ñinde piti lâ kinzi ñinde nâ ilonzi kalonzi.

¹⁵ Mao nâ, lâ zo ndia kinzi Isrel tamâta sipono Mose ne ñgua tukuña, ande lalava ñinde ipono ilonzi kalonzi ikeno mo ñai yo.

¹⁶ Andeta lâ zo ñana tamâta tonje ipalele ilo kalo ku io ne kalo-tawana ilâ pa Maro Nalae, ande lâ zoni ndaina nâ Maro Kindeni itikia lalava ñinde piti lâ tamâta ñinde ilo kalo.

¹⁷ Maro Nalae nde imo taitu kuku Koroani. Ambo Maro Nalae ne Koroani imo tamâta tonje ilo, ande sâ tonje ikura tu ipono tamâta ñinde nao, ande tia.

¹⁸ Aku mine nâ, kelekele tonje ikura tu ipono kindi kalo-tawana tamâta naonda, ande tia. Mine kala Maro Nalae ne sinâla ñalae imâ pa kindi, aku kindi tapânga tatogo ndungu ñana ipane sinâla ñinde ilâ isinalanzi tamâta pinde. Sinâla ñinde iyoka pa Maro Nalae, ina Koroani, kala imâ pa kindi. Aku sinâla ndainani nâ ma ilele kindi

kilalânda lee, tapânga tatogo Maro Nalae tamwata mine.

4

Kinzi pâri-tamâta nde sitogo kulo mwasina

¹ Maro Kindeni nde kalo-sukânga warika, aku nana duvi ninde kâ i wurâta nîne ilua maka nana katula pâri ara kâ. Mine nde lâ zo ndia malia ipânga pama, ande nema kalo-tawana ikeno kaika nâ.

² Mao nâ, maka kapu mulima ndo pa vetânga sakamao kie-kie rârâni kinzi tamâta uru sipavea ku siveta ninde. Maka kakai lanjeŋa panzi tamâta tia ndo, aku maka kalele Maro Kindeni kawa ngua ipânga kie tonje tia ndo. Maka uru katula ngua mao nâ ipânga nia yo. Mine nde kinzi tamâta sisama maka kilalama pwataki tu maka kaveta wurâta sondo ndo lâ Maro Kindeni nao.

³ Mao nâ, kekelele tonje ipono tamâta pinde ilonzi kalonzi, kala sisama pâri ara maka uru katula nîne duvi pwataki, ande tia. Andeta kinzi ninde nde tamâtani ndaina kala soka nzâla ninde ilâ pa yâa njae ne mbâa. Kinzi ninde nâ sizizâla nana pâri ara duvi kâ.

⁴ Kinzi kalonzi tawana tia, nana tu Sadana, ina tâno nîne ne maro lanjeŋa sakamao, ande ipono ilonzi kalonzi marumbu lâ. Mine nde pâri ara nana Kirisi kâ ne sinâla isinala ilonzi kalonzi, ande tia. Kirisi ina itula Maro Kindeni kilala ara ninde pwataki.

⁵ Miki kalonjo nga; maka nandai uru katula ngua nana warakama nema vetânga nga. Ngua maka uru katula pwataki ninde nde mine; Yesu Kirisi i nde Maro Nalae, aku maka kapaipa kuku i lâ kala kamo miki nemi wurâta tamâta.

⁶ Nia ndoyo Maro Kindeni iporo itu kaika pa sinâla tu, "Sinâla ipânga lâ nia kondoma!", aku sinâla ipânga lâ. Aku inani kala iveta ne sinâla ipane maka iloma kaloma

lâ. Mine nde maka kasama Maro Kindeni kilala pwataki lâ, nana tu i kilala ninde ipânga nia yo lâ Yesu Kirisi tini.

⁷ Opopo, pâri ara ninde nde kekelele ara ndo! Andeta Maro Kindeni io pâri ara ninde imâ pa maka tamâta kaa nâ nana katula pwataki kâ. Ninde itogo Maro Kindeni ikai kekelele tonje kulo njae tina, ku izeze lâ kulo kaa nâ ilo. Mine nde kinzi tamâta sikura tu sisama mine; walo kaika nîne kala uru ipânga nia yo lâ maka nema wurâta tini, ande ninde nandai maka nema walo nga. Nîne nde Maro Kindeni tamwata ne walo kaika.

⁸ Malia kie-kie uru ipânga pa maka ikura nia ndoni, andeta malia ninde nandai ipu maka ndue ndo nga. Ikura zo rârâ maka iloma kura tia, andeta maka nandai kapile nema kalo-tawana nga.

⁹ Tamâta rârâ siveta kenzi sakamao pa maka, andeta Maro Kindeni nandai ipile maka nga. Zo pinde kinzi sipu maka pâta lâ, andeta kinzi nandai sipolema nga.

¹⁰ Ikura zo rârâni maka kasama tu kinzi kazânga tamâta situ sipu maka pâta kamâte, itogo munja sipu Yesu pâta imâte mine. Andeta maka kamo viama kamo nai yo, aku ninde itula pwataki tu Yesu kala imo via mine nâ.

¹¹ Maka kapaipa kuku Yesu lâ. Mine nde ikura zo rârâni maka kamo viama yo, kinzi kazânga tamâta situ sipu maka pâta kamâte. Andeta tia. Mine nde maka karaema kaa nîne itula pwataki tu Yesu kala imo via mine nâ.

¹² Mine nde mateŋa ikai wurâta nana izavaru maka, anja via nde ikai wurâta nana ivila miki.

¹³ Ngua ikeno lâ wânjina paneŋa kâ ne pepa tini mine tu, "Nana kalonju tawana Maro Kindeni; mine nde aporo atula ngua pwataki lâ." Aku kalo-tawana kie taituni mine kala ikeno pa maka tona. Mine nde maka kala mine

nâ kaloma tawana ku katula ngua pwataki,

¹⁴ ɲana tu Maro Kindeni ipaɲo Maro ɲalae Yesu imandi sânda imo via kilo, aku maka kasama tu inani ma ipaɲo maka mine nâ, ku ma ikai maka wa miki wa talâ kuku Yesu tamandi Maro Kindeni nao.

¹⁵ ɲana asama tu malia kie-kie kala ipâɲga pa maka ɲinde nde ɲana ivila miki kâ. Mine nde muli ɲga Maro Kindeni ne wisi-wisi ma ilâ lee ipâɲga panzi tamâta pinde râra tona, kala kinzi ɲinde rârani ma kalonzi tawana ku ma kawanzi ndaɲge ɲalae pa Maro Kindeni sipanea i.

Kinzi pâri-tamâta nenzi kalotawana nde ikeno kaika lâ

¹⁶ ɲana duvi ɲinde kâ maka ɲandai iloma malia kala kapile nema wurâta ɲga. Mao nâ, karaema ɲine nde ilâ ɲana nao tia kâ, aɲga iloma nde uru ikai walo wasaseki ikura zo zo.

¹⁷ Nanengu ngua ɲinde nde duvi mine; malia kie-kie uru ipâɲga pa maka, andeta ɲinde nde kelekele kiri-mwata nâ, aku ma ikeno ikura zo mbwana-mbwana nâ. Ambo maka ma kamandi kaika ɲana kakale malia ɲinde kâ, ande muli ɲga maka ma kamo ara kuku Maro Kindeni ku kamo nâ. Maka ma kamo ara ndo, aku ɲinde ma ipole tâno ɲine ne malia rârani ndo lâ.

¹⁸ Mine nde maka ɲandai kalea ilâ pa tâno ne kelekele ɲine kinda tamora lâ matânda ɲga. Maka kalea kaika ilâ pa samba ne kelekele ɲinde kinda takura tu tamora lâ matânda tia. ɲana tu kelekele uru tamora lâ matânda ɲinde ma ikeno zo mbwana-mbwana nâ, aɲga kelekele arara takura tu tamora lâ matânda tia ɲinde, ande ma ikeno mine ku imo nâ.

5

¹ ɲana tu maka kasama ɲine: kinda karaenda ɲine nde itogo pâla uru tamo ilo mwasina. Ambo luma ɲine ma sapirâɲa lâ, ande Maro

Kindeni tamwata ma muli luma tonje ilua kinda ɲana tamo ilo. Andeta ɲinde ɲandai luma tonje tamâta siveta lâ mbalaunzi ɲga; luma ɲinde ikeno samba ilo, aku ma ikeno mine ku imo nâ.

² Kala zo ɲine kinda tamo pâla ɲine ilo, aku tamo tata nâ. Mine nde maka iloma ndo tu Maro Kindeni ma ikai nema luma ɲinde ikeno samba ilo, aku ma isawa lâ tinima itogo pasawaɲa mine.

³ ɲana tu lâ zo luma wasaseki ɲinde ma itura kinda lâ, ande kinda ma tamo tininda kaa nâ tia.

⁴ Lâ zo ɲine kinda tamo yo lâ tâno ɲine ne pâla ilo, aku ilonda malia kala tamo tata nâ. Taitu maka ɲandai iloma tu ma kapile karaema ɲinga ɲine ɲga. Maka iloma ndo tu Maro Kindeni ma isawa karae wasaseki ɲinde itura maka itogo pasawaɲa mwasina. ɲineɲga via mao ɲinde ma ipaɲando karaema kaa ɲine ndo lâ.

⁵ Maro Kindeni tamwata ipatea tu ma iveta vetâɲani ndaina pa kinda, kala ina iveta maka kaluku lâ ɲana kakai luma wasaseki ɲinde. Aku ina io ne Koroani imâ imo kinda ilonda. Mine nde maka kasama tu i ma muli iveta vetâɲa arara kie-kie pa kinda tona.

⁶ Maka uru kaloma ɲgere ɲana i ne vetâɲa arara ɲinde kâ, aku ɲinde ipu tini kaika pa iloma kaloma kala kamandi kaika ikura zo zo. Maka kasama tu lâ zo kinda tamo yo lâ karaenda ɲine ilo, ande kinda tamo Maro ɲalae tini laiti, nde tia.

⁷ Kala zo ɲine kinda takura tu tamora i nao tia, taitu maka nema kalo-tawana ikeno pa i nâ.

⁸ Maka kaloma tawana i kaika lâ, aku kasama tu ambo maka ma kapile karaema ɲine ku kalâ kamo Maro ɲalae tini laiti, ande ɲinde ma ara ndo.

⁹ Ambo maka ma kamo karaema ɲine ilo tâku kamo samba lawea tâku, ande maka iloma ndo pa kelekele taitu ɲine nâ; maka iloma ndo tu kapaveta kuku vetâɲa ndia Maro ɲalae ilo papa ɲinde.

¹⁰ Nana tu Maro Kindeni ne pateânga ikeno tu kinda rârâni ma muli tamandi lâ ngua-samânga tamwata Kirisi ne ngua nia. Aku i ma kulu ilua kinda taitu-taitu, ikura wurâta ndia rârâni muŋga taveta lâ zo nana kinda tamo karaenda nîne ilo yo. Ambo kinda muŋga taveta wurâta ara, ande i ma itu nana ninde kê. Ambo kinda taveta wurâta ara tia, ande i ma ipare nia pa kinda nana ninde kê.

Paulo ne wurâta nde nana igagat-inzi nana sipânga ilonzi kalonzi taitu kuku Maro Kindeni kilo

¹¹ Maka uru kamege nana Maro Nalae kê ku kamo i kalo. Mine nde maka kakai wurâta nana kasowe tamâta ilonzi kalonzi. Maro Kindeni isama nema ilo-kalo wa vetânga rârâni marumbu lâ, aku naŋa ilonŋu tu miki kala ma kasama maka kilalama sondo mine nâ.

¹² Naŋa nandai aporo ngua mine pami nana kapandekâna maka warakama kilo nga. Naŋa ilonŋu tu miki ma kasama maka kilalama sondo, nana miki ma kandekana maka. Ninennga lâ zo ndia tamâta pinde sindekananzi tamâta pinde nana nenzi vetânga ikeno pa nia yo nâ, ande miki ma kakura tu kaporo ngua sondo nâ taulo panzi nana maka kê.

¹³ Ambo tamâta pinde situ maka nde tamâta kapa nâ, ande maka ma kaloma loko nana ninde kê nde tia, nana tu maka kaloma tawana Maro Kindeni kala kaveta wurâta nîne. Ambo kinzi pinde situ maka nema ilo-kalo nde ara nâ, ande ninde nde nana ivila miki kê.

¹⁴ Maka kaloma tawana tu Kirisi simbo nâ ikai kinda rârâni niânda ku imâte, aku ninde itogo kinda rârâni tamâte kuku i. Mine nde Kirisi ne tini-mwasa ninde ikai poe pa nema vetânga rârâni.

¹⁵ Kirisi imâte nana ivila kinda rârâni. I ilo tu kinda kala tamo viânda nîne ma tapile mâsi nana taponu muli pa warakânda nâ nenda pateânga, aku ma tapaveta

kuku mâsi nana taponu muli pa i ne pateânga nâ, nana tu inani imâte nana ivila kinda kê, ninennga Maro Kindeni ipaŋo i imo via kilo.

¹⁶ Mine nde nanayoni, lâ zo ninde nema kalo-tawana ipânga mine, ande maka kapile mâsi nana kalea pa tinima pinde nenzi vetânga ikura tâno nîne ne ilo-kalo nâ. Mao nâ, muŋga maka kaponu muli pa tâno nîne ne ilo-kalo nâ ku kalea pa Kirisi ne vetânga, andeta maka kapile nema mâsi ninde marumbu lâ.

¹⁷ Mine nde miki kalonŋo nga; ambo tamâta tonŋe ipasipa kuku Kirisi, ande Maro Kindeni iveta i ipânga tamâta wasaseki ndo. I ne ilo-kalo siŋga wa vetânga siŋga rârâni nde marumbu ndo lâ, aku ipaveta kuku ilo-kalo wa vetânga wasaseki nâ.

¹⁸ Maro Kindeni tamwata iveta mine pa kinda. Muŋga kinda tamo i ne kazânga tamâta, andeta Kirisi ne mateŋa ikai nzâla piti pa Maro Kindeni tu ilele kinda tapânga i ninambwe wukale. Kala nîne i wurâta ilua maka nana katula pâri ara ninde pwataki panzi tamâta pinde, nana kinzi kala ma sikura tu sipânga i ninambwe wukale tona.

¹⁹ Maka uru katula ngua mine; Maro Kindeni isupwa Yesu imâ nana iveta nzâla panzi tamâta rârâni nana ma sikura tu sipânga i ninambwe wukale. Aku kinzi ea kalonzi tawana i, ande Maro Kindeni ma kalo ngere kilo nana nenzi kiesaka kê, ande tia. Aku ina wurâta ilua maka pâri-tamâta nana kalâ katula ngua ndainani nâ panzi tamâta pinde, nana kinzi kala ma sikura tu sipânga i ninambwe wukale tona.

²⁰ Mine nde maka kakai Kirisi ndamwa ku katula i ne ngua pwataki. Ninde itogo Maro Kindeni tamwata isarâwa panzi tamâta lâ maka kawama. Maka kakai Kirisi kawa ku kano kaika pami tu miki ma kasâu pa Maro Kindeni tu ilele ilomi kalomi, nana miki ma kapile mâsi nana kamo Maro Kindeni ne

kazâña tamâta, ku kapânnga i n-nambwe wukale.

²¹ Kirisi iveta kiesaka tonge tia ndo; andeta Maro Kindeni ilo tu ma ivila kinda, kala io nenda kiesaka rârâni kâki Kirisi kulu. I ne vetâña n̄inde nde duvi mine; i ilo tu kinda ma tapasipa kuku Kirisi, n̄ana i ma io tamwata ne ara ndoni kâki kulunda ku iveta kinda tapânnga tamo ilonda mbâra-mbâra ndo lâ i nao.

6

Kinzi pâri-tamâta sikai malia rârâ n̄ana nenzi wurâta kâ

¹ Maka kaveta wurâta kuku Maro Kindeni. Mine nde maka kano kaika pami tu miki ma kaveta Maro Kindeni ne wisi-wisi miki mun̄ga kakai n̄inde tu ilâ kaa nâ ndimo.

² N̄ana tu Maro Kindeni kawa n̄gua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Nanayoni naña warakân̄gu apatea zo n̄ana ma aveta ken̄gu ara pami ku ayautemi piti lâ kazâña ilo. Naña amo lee n̄in̄nga zo n̄inde ipân̄ga lâ, aku lâ zoni ndaina naña apaloño pa nemi sarawâña kala avilami lâ.”

Ayo, kala n̄ine naña apaimi tu zoni n̄aina nâ nde Maro Kindeni ne zo n̄ana iveta kie ara pami! Zoni n̄aina nâ nde i ne zo n̄ana iyautemi piti kâ!

³ Maka tinima pwâka tu tamâta tonge ma ilelea maka pâri-tamâta n̄ana nema wurâta kâ. Mine nde maka uru kan̄gen̄ge n̄ana mâsi ndia rârâni uru iveta tamâta nenzi kalotawana tu imbe kâ.

⁴ Andeta maka iloma tu nema vetâña rârâni ma itula pwataki tu maka kamo Maro Kindeni ne wurâta tamâta. Mine nde lâ zo ndia malia n̄alan̄ala kie-kie itu ipân̄ga pama n̄ana itawa maka ndue kâ, ande maka uru kamandi kaika ku kamo nâ.

⁵ Zo pinde kinzi kazâña tamâta sipu maka pâta, an̄ga zo pinde sioma kamo luma sakamao ilo, an̄ga zo pinde n̄gu n̄alae simandi sin̄ge maka ku siyoroa maka sakamao ndo. Maka uru kamakâsa n̄alae,

kala kakeno mâsa-kulânda tia ndo. Aku putole uru ipuma pâta tona.

⁶ Maka nema ilo-kalo tava nema vetâña rârâni nde mbâra-mbâra ndo, aku kapaveta kuku ilo-kalo ara nâ. Maka uru wisima nâna walele tia, aku uru kaveta kema ara nâ panzi tinima pinde. Koroani Sapân̄ga nde imo kuma, aku iloma ndo ikeno mao nâ panzi tamâta rârâni.

⁷ Maka uru katula n̄gua mao kanaño, aku Maro Kindeni ne walo kaika nde ikeno pama. Maka nema vetâña arara nde itogo nema ua wa maramun̄a mwasina, aku n̄inde ikeno mbauma pa wia kâ ilo wa mbauma pa n̄asi kâ ilo wa.

⁸ Tamâta pinde uru sisuka maka n̄ama kâki, an̄ga pinde nde sitawa n̄ama ndue. Tamâta pinde uru sivaligi maka, an̄ga pinde nde sipaneama. Kinzi pinde situ maka nde lan̄eja tamwatama. Andeta tia; maka uru kaporo n̄gua mao nâ.

⁹ Tamâta pinde situ maka nde tamâta kaa nâ, andeta maka kilalama nde ipân̄ga nia yo lâ. Maka katogo tamâta i ne zo laiti n̄ana imâte kâ, andeta kamo viama kamo n̄ai yo. Maka kakai nâna n̄alae, andeta n̄andai kamâte n̄ga.

¹⁰ Zo pinde maka kaloma sukân̄ga n̄alae tina, andeta maka uru kamo kandeka nâ ikura zo zo. Maka kamo katogonzi sugorai tamwatanzi mine, andeta maka uru kelekele ara ndo kalanzi tinima pinde. Maka nema kelekele tonge keno pama tia, andeta mao nâ, kelekele ndoni nde keno pama marumbu lâ.

¹¹ Miki Korin n̄gu, maka kaporo n̄gua pwataki ipân̄ga nia yo pami lâ. Maka iloma ndo ikeno pami, aku n̄inde miki kasama lâ.

¹² Maka n̄andai kasilikana iloma n̄ana miki n̄ga; maka iloma ndo ikeno pami. An̄ga miki warakami nde kasilikana ilomi n̄ana maka kâ.

¹³ Kala n̄ine naña aporo n̄gua pami itogo tamâta uru iporo pa natu mine; miki ma kaveta vetâña kie taituni itogo maka kaveta pa miki mine, aku ma kao ilomi ndo imâ pa

maka.

Kinda tamo Maro Kindeni ne luma sapâña

¹⁴ Tamâta pinde ñandai kalonzi tawana Kirisi nga. Miki ma kapasipa lâ taitu kunzi tamâta ñinde ndimo. Mana mana, a? Tiambo vetâña ara ikura tu ipasipa kuku vetâña sakamao, a? Tiambo sinâla ikura tu ilâ imo taitu kuku kondoma, a?

¹⁵ Tiambo Kirisi ikura tu ilâ imo taitu kuku Sadana, a? Tiambo kalotawana tamâta nenzi ilo-kalo nde irerege kuku tinikoa nenzi ilo-kalo, a?

¹⁶ Tiambo Maro Kindeni ne luma sapâña ikura tu ipasenjege kuku kinzi maro lanjeña nenzi luma, a? Tia ndo kanaño! Nana tu kinda warakânda tamo Maro Kindeni Via Tamwata ne luma sapâña. Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Naña warakângu ma amo kunzi wa ayoka ñgininzi wa. Naña ma amo kinzi nenzi Maro Nalae Kindeni, aku kinzi kala ma simo nanenğu ngu.”

¹⁷ “Mine kala Maro Nalae ipainzi ne tamâta tu, ‘Miki ma kapilenzi tinikoa ngu simo, aku ma tinimi piti ndo ñananzi. Ambo miki ma kapu mulimi pa kelekele muso rârâni, ande naña ma ilonğu ara nâ akaimi kamâ pa warakângu.’ ”

¹⁸ “ ‘Aku naña ma amo miki Tamami, ku miki kala ma kamo naña natunğu wukale mine nâ.’ Maro Nalae Walo Tamwata iporo ñgua ñine.”

7

¹ Niñgu-nambwe wukale, nanayoni Maro Kindeni ipa ñgua tu ma iveta kie mine pa kinda. Mine nde ara ñana kinda ma tasoki kelekele ndia rârâni uru iveta muso pa ilonda wa karaenda wa ñinde piti, ñana ma tamo ilonda mbâra-mbâra ndo lâ Maro Kindeni nao. Aku ara ñana kinda ma tamege ndo ñana i kâ, ku tapaveta kuku vetâña arara rârâni i ilo papa ñinde ikura zo zo.

Paulo indeka ñalae, ñana tu kinzi Korin ngu sipalele ilonzi kalonzi lâ

² Miki ma kao ilomi ndo imâ pa maka, ñana tu maka ñandai kaveta vetâña soki pa tamâta tonje nga. Maka ñandai kayaula tamâta tonje ne kalo-tawana nga, aku ñandai kalañe tamâta tonje ku kakai ne kelekele sañe nga.

³ Naña ñandai aporo ñgua kaña mine ñana ambitami nga. Naña munğa nâ apaimi tu maka iloma ndo keno pami. Mine nde ikura zo rârâni kinda tamo viânda yo, ande sâ tonje ma ikura tu ipono nema tini-mwasa ñinde nao, ande ma tia. Aku mine nâ, materja kala ma ikura tu ikai nema tini-mwasa ñinde piti ñanami, ande tia.

⁴ Naña aruru ñana aporo ñgua ipânga nia yo pami, ande tia. Mine nde apaimi tu naña andeka ñalae tina ñanami. Mao nâ, malia kie-kie rârâ nde ipânga pama lâ, andeta naña ilonğu ara nâ. Ndekâña nde ipipi lâ ilonğu kalonğu ikura zo zo.

⁵ Nanenğu ndekâña ñinde nde duvi mine; munğa, lâ zo ñinde maka kalâ kapânga Masedonia tâno, ande malia kie-kie ipânga pama ikura zo rârâni, kala kakeno ara tia ndo. Kinzi tamâta simo ñinde nde sipawa ñgua ñalae kuku maka, aku iloma putuka tava.

⁶ Andeta Maro Kindeni uru ipu tini kaika panzi tamâta ea simo tava ilonzi malia. Mine nde inani io ninda-nambwe Titi imâ ipânga pama, aku ñinde ipu tini kaika pa iloma kaloma.

⁷ Andeta i ñandai ipu tini kaika pa iloma kaloma lâ nzâla taitu ñinde nâ. Titi itapâri pama tu lâ zo ñinde i imo kumi, ande miki kapu tini kaika pa i ilo kalo, aku i ne ñgua ñinde kala ipu tini kaika pa iloma kaloma tona. Itapâri tu miki ilomi ndo tu kamora naña kilo. Ipaime tu miki kalomi sukâña ñana naña kâ, ku ilomi tu kapaveta kuku nanenğu ñgua. Mine nde naña andeka ñalae tina.

8 Naņa asama tu pepa njinde muņa angere ku ao imâ pami, ande pepa njinde iveta ilomi malia. Taitu naņa kalonĝu sukâņa njalae koņa njana njinde kâ, ande tia. Mao nâ, naņa akura tu kalonĝu sukâņa, njana tu pepa njinde iveta ilomi malia ikura zo mbwana-mbwana nâ.

9 Kala njine naņa amo andeka nâ. Taitu naņa njandai andeka njana nemi kalo-lokoni njinde nga. Naņa andeka njana tu malia njinde iveta miki kapalele ilomi kalomi. Maro Kindeni tamwata ipatea tu miki ma ilomi malia mine. Mine nde maka kasama tu nema njua njinde njandai iyaula miki nga.

10 Ambo Maro Kindeni ipatea tu tamâta tonĝe ma ilo malia, ande kinda ma kalonda sukâņa njana tamâta njinde kâ tia, njana tu malia njinde ma iveta i ipalele ilo kalo, njineņa Maro Kindeni ma ikai i piti lâ kondoma ilo. Anĝa zo pinde tâno njine ne vetâņa nâ iveta tamâta pinde ilonzi malia, aku malia njinde ikura tu ipunzi tamâta njinde ndue ndo kala simâte. Mine nde kinda ma kalonda sukâņa njalae njananzi tamâta njinde.

11 Miki kalomi ngere sondo nga; Maro Kindeni ipatea tu miki ma ilomi malia, aku njinde ivilami njalae tina. Njinde igagatimi njana kapalele ilomi kalomi, kala miki kamandi njana kaveta vetâņa sondo. Malia njinde igagatimi njana wisimi nâna pa tamâta njinde muņa iveta kiesaka, ku igagatimi njana karuru njana Maro Kindeni kâ tona. Malia njinde igagatimi njana kamo taitu kuku naņa kilo, ku igagatimi njana kapaveta kuku vetâņa sondo ku katu njana tamâta njinde ne vetâņa sakamao kâ. Aku nemi vetâņa njinde rârâni itula pwataki tu miki katu tamâta njinde sondo lâ, kala nemi soki tonĝe ikeno pami njana njinde kâ, ande tia.

12 Mao nâ, muņa naņa ao pepa njinde imâ pami, andeta naņa

nandai kalonĝu ngere njana tamâta njinde ne vetâņa soki kala angere njua njinde pami nga. Aku naņa njandai kalonĝu ngere njana tamâta njinde ikai malia njana vetâņa soki njinde nga. Naņa angere njua njinde pami njana duvi njine; naņa atu miki ma kasama sondo tu lâ Maro Kindeni nao, ande miki ilomi ndo ikeno pa maka.

13 Maro Kindeni ipu tini kaika pa maka iloma kaloma njana nemi vetâņa rârâni njinde kâ.

Andeta njinde nâ tia; maka kamora tu Titi nde ilo ndeka nâ, aku njinde kala iveta nema ndekâņa ipâņa njalae tina. Titi itapâri tu miki kazavaru i ne kalo-lokoni rârâni piti lâ, kala i wisi puu ndue lâ.

14 Muņa naņa andekanami lâ Titi nao, aku naņa njandai akai manĝeti njana nanenĝu njua njinde nga. Maka uru katula njua mao nâ pami, aku njua maka muņa kaporo pa Titi njanami njinde kala ipâņa mao kanaņo tona.

15 Muņa, lâ zo njinde Titi imâ ipâņa pami, ande miki karuru ku ilomi rârâ. Miki kakai i imo kumi, aku miki rârâni kandeka njana kaloņo i kawa njua. Kala zo njine Titi kalo ngere kilo njana nemi vetâņa njinde kâ, kala i ilo ndo ikeno pami.

16 Kala njine naņa asama tu miki ma kaveta ikura nanenĝu njua mine. Mine nde naņa ilonĝu ndeka nâ.

8

Kinzi Korin nĝu sigona mbumbu njana sivilanzi ninzi-nambwe simo Judia tâno

1 Ningunambwe wukale, kala njine maka katu katapâri pami njana Maro Kindeni ne wisi-wisi njinde muņa ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo Masedonia tâno.

2 I ne wisi-wisi njinde ipâņa kanaņo mine; muņgani, malia njalae tina nde imâ ipâņa panzi, aku malia njinde ikai samâņa njalae

pa nenzi kalo-tawana. Andeta kinzi simo sindeka nâ ikura zo rârâni. Mao nâ, kinzi simo sugorai ndo, taitu kinzi ilonzi nana ninzi-nambwe kalo-tawana tamâta pinde, aku ilonzi gagatinzi nana sigona mbumbu rârâ tu ma sivilanzi ninzi-nambwe ninde kâ.

³ Naŋa aporo tu kinzi sigona mbumbu lee nenzi mbumbu rârâni marumbu lâ. Ninenŋa silâ siroto mbumbu pinde kilo nana sisukanzi ninzi-nambwe kâ. Aku tamâta tonŋe nandai iporo kaika panzi tu ma siveta mine nŋa; kinzi warakanzi nâ ilonzi patea tu ma siveta mine,

⁴ kala sino kaika pa maka tu ma kaveta kema ara panzi ku kasâu panzi nana silâ taitu kunzi nŋu pinde nana sisukanzi Maro Kindeni ne tamâta simo Judia tâno.

⁵ Maka iloma patea tu kinzi ma siveta vetâna taitu ninde nâ. Andeta tia; nenzi vetâna ipânŋa ara ndo, nana tu kinzi sipauwo warakanzi simo Maro Nalae kalo muŋga lâ, ninenŋa sipauwo warakanzi simo maka kaloma tona, ikura Maro Kindeni ne pateâna mine.

⁶ Mine nde maka kalâ pa Titi, ina nia ndoyo ipaŋo ilomi kalomi nana kagona mbumbu tu kasukanzi kâ, aku maka kano Titi tu ma ivilami nana kaveta wisi-wisi ne wurâta ninde lee marumbu ndo lâ.

⁷ Nanenŋu morâna tu miki uru kamunŋa panzi nŋu rârâni nana kapono muli pa vetâna arara kâ. Miki nemi kalo-tawana nde ipânŋa ara ndo, tava nemi nŋua puroŋa wa, nemi ilo-kalo wa, nemi mâsi nana kamandi kaika kaveta wurâta wa, nemi mâsi nana kao ilomi ndo imâ pa maka wa. Mine nde naŋa ilonŋu tu miki ma kaveta vetâna kie taituni nâ, aku kamunŋa panzi nŋu rârâni nana kaveta wisi-wisi ne wurâta ninde nana kagona mbumbu kâ tona.

⁸ Nanenŋu nŋua nine nandai nŋua tukuŋa kaika nŋa. Taitu naŋa ilonŋu tu asama mine; tiambo miki

ilomi ikeno mao panzi tinimi pinde, tiya? Mine nde naŋa atapâri pami nana Masedonia nŋu nenzi vetâna ara ninde kâ.

⁹ Miki kasama nenda Maro Nalae Yesu Kirisi ne wisi-wisi kilala pwataki lâ. Nia ndoyo i imo kuku Maro Kindeni, kala imo itogo mbaliŋa warika mine. Andeta ipalele ipânŋa itogo sugorai tamâta mine, nana ivila miki kâ. Aku i ne vetâna ninde ikai nzâla piti pami nana miki kala ma kakura tu kakai samba ne kelekele arara ninde.

¹⁰ Kala nine naŋa atu atula nanenŋu ilo-kalo pwataki pami nana wurâta ninde nana kagona mbumbu kâ. Naŋa aveta mine nana asukami tu kapaveta kuku vetâna sondo ndo. Lâ mbwera muŋgâna, miki kamunŋa panzi nŋu rârâni nana kapaŋo wurâta ninde imandi. Andeta ninde nâ tia; nia ndoyo miki kamunŋa panzi nŋu rârâni nana ilomi pa wurâta ninde kâ tona.

¹¹ Mine nde kamandi sânda, aku kaveta wurâta ninde marumbu tâ! Nia ndoyo, lâ zo ninde ilomi gagatimi nana kagona mbumbu kâ, ande miki kapasusu nâ nana kapaŋo wurâta ninde imandi. Mine nde ara nana miki ma kapasusua warakami kilo nana kaveta wurâta ninde marumbu kâ, ikura mbumbu napaia ikeno pami mine.

¹² Ambo miki ma ilomi ara nana kasukanzi kalo-tawana tamâta simo Judia tâno, kala kagona mbumbu ku kao ilâ panzi, ande Maro Kindeni kala ma ilo ara nana nemi vetâna ninde kâ. Ambo nemi mbumbu rârâ ikeno pami tia, kala mbumbu tini nâ kalanzi, ande i ma ilo ara nana ninde kâ tona.

¹³ Naŋa nandai ilonŋu tu miki ma kapile nemi kelekele rârâni ku kamo sugorai nana kasukanzi tinimi pinde tu simo ara. Andeta naŋa ilonŋu tu kinda kalo-tawana tamâta rârâni ma tavilanzi ninda-nambwe, nana kinda rârâni ma tamo rege-rege.

14 Taitu kala zo njine mbaliņa rârâ ikeno pami, kala miki kakura tu kekeleke pinde kalanzi sugorai tamâta. Mine nde ara njana miki ma kaveta mine. Aku muli, ambo nemi mbaliņa marumbu kala kamo sugorai tâ, ambo kinzi nenzi kekeleke ikeno panzi, ande kinzi kala ma sikura tu sisuka miki mine nâ. Mine nde miki wa kinzi wa ma kaveta vetâņa kie taituni, kala miki rârâni ma kamo ara nâ.

15 Vetâņa njinde iyoke Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,
“Tamâta pinde sigona kapwanzi rârâ, andeta kâpwa njinde njandai ipolenzi nga. Anğa pinde nde sigona kapwanzi tini mwata nâ, andeta njinde ikuranzi.”

Paulo ionzi tamâta njato silâ pa Korin lawea

16 Naņa kawânğu ndanđe pa Maro Kindeni, njana tu i igagati Titi ilo, kala Titi ilo njalae tu ivila miki. Aku maka kala iloma ikeno mine nâ.

17 Kala njine maka kano Titi tu ma itaulo imâ pa miki kilo, aku isâu walele nâ. Mao nâ, i ilo ara ndo njana ivilami. Mine nde nanayoni i tamwata ilo patea tu ma imâ ikalelemi kilo.

18 Aku maka kao ninda-nambwe tonđe kala iyoka kuku Titi imâ pami. Kinzi kalo-tawana tamâta nđu rârâni uru situ ninda-nambwe njinde parina tu i nde tamâta ara njana itula pâri ara kâ.

19 Andeta njinde nâ tia; kinzi kalotawana tamâta nđu simo Masedonia tâno nde sipatea tamâtani ndaina tu ma iyoka kuma njana kakai mbumbu njinde kalâ pa Judia tâno. Maka iloma tu wurâta njinde ma igagatinzi tamâta tu sipanea Maro Njalae tamwata njana sisuka kâki. Aku iloma tu wurâta njinde ma itula pwataki tu maka iloma ara nâ njana kavilanzi ninda-nambwe.

20 Maka tinima pwâka tu tamâta tonđe ma ileleama njana nema mâsi njana kakatona mbumbu rârâ njinde

kâ. Mine nde maka kaloma ngere sondo munğa lâ nğa, njinenğa kapatea nzâla njana kakai mbumbu njinde ku kalâ kalanzi nđu simo Jerusalem.

21 Maka iloma tu nema vetâņa rârâni ma ipânğa ara ndo lâ Maro Njalae nao wa tamâta naonzi wa.

22 Aku maka kala kao ninda-nambwe tonđe kilo tu ma iyoka kunzi Titi kuku ninda-nambwe njinde rua simâ pami. Maka kakai samâņa pa tamâta njinde mbwanima rârâ lâ, aku kasama tu i ilo ara njana iveta wurâta kie-kie. Kala njine isama tu miki ma kaveta vetâņa sondo nâ. Mine nde i ilo ara ndo njana iveta wurâta njine kâ.

23 Miki kasama tu Titi nde naņa nawalânğu, aku maka rua nema wurâta nde njana kavila miki kâ. Anğa ninda-nambwe rua njinde nde simo kuleņa tamâta, kala sikai nđu pinde ndamwanzi simâ pami njana sisuka Kirisi njana kâki.

24 Mine nde miki ma kaveta kemi ara nâ papa Titi tavanzi tamâta rua njinde. Ambo miki ma kaveta mine, ande njinde ma itula pwataki panzi Masedonia nđu tu miki ilomi ndo ikeno mao nâ panzi tinimi pinde. Njinenğa kinzi ma sisama tu maka njandai kandekana miki koa tia nâ.

9

Ara njana kindi ma tavilanzi Maro Kindeni ne tamâta ea simo sugorai

1 Miki kasama lâ njana wurâta njine maka kaveta njana kavilanzi Maro Kindeni ne tamâta simo Judia tâno. Mine nde naņa ma angere ngua luandondo njana njine kâ, ande tia.

2 Naņa asama tu miki ilomi ara nâ njana kavilanzi tinimi pinde. Mao nâ, naņa uru apanea miki njami lâ Masedonia nđu njine naonzi. Naņa apainzi tu, “Lâ mbwera munğânğa, ninda-nambwe simo Akaia tâno nde siluku lâ njana sipaņo wurâta njine imandi.” Kinzi siloņo parinami

tu miki ilomi ara nana kagona mbumbu kâ, aku ninde igagati kinzi rârâ nana sigona mbumbu panzi Judia ngu.

³ Mao nâ, nana uru andekanami ku apainzi ninda-nambwe simo Masedonia tâno mine tu, “Kinzi Akaia ngu nde ma sigona mbumbu ku sio ndue ikeno.” Aku nana tiningu pwâka tu nanengu ngua ninde ma ilâ kaa nâ. Mine nde nana aonzi ninda-nambwe nato ninde simâ pami.

⁴ Nana tu mwanga nga nana warakângu ma akainzi ninda-nambwe Masedonia tâno warakanzi pinde kamâ kakalelemi. Ambo kinzi ma simora tu miki nandai kaluku nana mbumbu kalanzi Judia ngu, ande nana ma akai mañeti ñalae, nana tu nana uru asuka miki nami kâki nana nemi vetâña kâ. Andeta ninde nâ tia; miki kala ma kakai mañeti ñalae tava.

⁵ Mine nde nana ilongu pateo tu ma ano kaika panzi ninda-nambwe ninde tu ma simunga pana simâ simo kumi, nana ma sivilami nana kagona mbumbu ninde munga miki kapa ngua tu ma kagona. Nininga tamâta rârâni ma sisama tu maka nandai katapa nemi mbumbu ninde sanemi nga; miki warakami kandeka nâ nana kao mbumbu rârâ ninde ilâ panzi Judia ngu.

⁶ Miki kalomi ngere sonde nga; ambo tamâta tonje ipau kaniña vâsa rua nâ lâ tâno ilo, ande i ma muli ikai kâpwa ñalae tia. Anga tamâta ea ipau vâsa rârâ ninde, ande i ma muli ikai kâpwa ñalae.

⁷ Mine nde ara nana miki rârâni taitu-taitu ma kalomi ngere sonde munga lâ, nininga mbumbu kalanzi ikura warakami nâ nemi pateâña mine. Ambo tamâta tonje mbumbu ilanzi, andeta i tini pwâka tâku ilo tu kinzi sitapa ne mbumbu sane tâku, ande ninde ma ara tia ndo. Nana tu Maro Kindeni ilo ndo keno panzi tamâta ea ilonzi ndeka nâ nana mbumbu silanzi sugorai

tamwatanzi.

⁸ Ambo mbaliña ikeno pami tia, ande Maro Kindeni ikura ndo nana kelekele arara kie-kie ilami. Mine nde miki nemi kelekele ma ikurami ikura zo zo, aku miki ma kakura tu kasukanzi tinimi pinde tona.

⁹ Nana tu Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Tamâta ninde uru kelekele rârâ ilanzi sugorai tamwatanzi, aku i ne vetâña arara ninde ma ikeno ikura zo zo.”

¹⁰ Maro Kindeni tamwata uru kaniña vâsa ilanzi tamâta tu ma sipau lâ tâno ilo, aku ina uru kâpwa ilanzi tamâta rârâni tu ma sika kâ. Mine nde inani ma kelekele ilami ikurami ndo, kala miki ma kakura tu kavilanzi nimi-nambwe tona. Aku nemi vetâña ara ninde ma ipula kanaño rârâ, itogo tamâta ipau kaniña vâsa lâ tâno ilo, aku muli ikai kâpwa maria lâ tâno ninde ilo.

¹¹ Maro Kindeni ma kelekele rârâ ilami, nana miki ma kakura tu kelekele rârâ kalanzi tinimi pinde ikura zo zo. Mine kala lâ zo ndia maka ma kakai mbumbu ninde kalâ kalanzi ninda-nambwe simo Judia tâno, ande tamâta rârâ ma kawanzi ndange pa Maro Kindeni.

¹² Mine nde nemi wisi-ara ninde ma ivilanzi Maro Kindeni ne tamâta, kala kinzi ma sikai kelekele ikuranzi ndo lâ. Aku nemi wisi-ara ninde ma igagatinzi nana kawanzi ndange ñalae pa Maro Kindeni tona.

¹³ Nana tu nemi vetâña ninde ma itula pwataki tu nemi kalo-tawana nde mao nâ. Aku ninda-nambwe kinzi ma sisama tu pâri ara nana Kirisi kâ nde ikeno kaika lâ ilomi kalomi, kala miki uru kaponi muli sonde ndo pa i kawa ngua. Kinzi Judia tamâta ma sisama tu miki ilomi ara nâ nana kelekele kalanzi kinzi, aku ilomi ara mine nâ nana kavilanzi tinimi pinde tona, kala ma sipanea Maro Kindeni sisuka i ña kâki.

¹⁴ Kinzi ma sisama tu Maro Kindeni io ne wisi-wisi imâ more-

more ñalae pami. Mine kala kinzi ma tininzi mwasa ndo pami, aku ma sikai noña pa Maro Kindeni tu ma iveta kie ara pami.

¹⁵ Kawânda ndaŋge ilâ pa Maro Kindeni, ñana tu i wisi-ara ñalae tina ñinde ilua kinda lâ. Mao nâ, wisi-ara ñinde nde ñalae tina, kala kinda tamâta nenda ñgua ikura tu itula wisi-ara ñinde kilala pwataki, ande tia ndo.

10

Paulo itu ñgua taulo panzi tamâta pinde situ sitawa i ne wurâta ndue

¹ Tamâta pinde uru sisowe ñgua lâ naña tiningu mine tu, “Lâ zo ñana Paulo imo ku kinda, ande i uru imege ñana kinda kâ. Anğa zo ñana imo malawae, ande i uru iporo ñgua kaika ñana itawa kinda ndue kâ.” Andeta naña Paulo warakâŋgu ilonngu tu miki ma kalomi ñgere ñana Kiriŋi kâ. I muŋga ipatawa tamwata tini ku iveta vetâña mwasa nâ panzi tamâta. Mine nde naña ano pami tu miki ma kalomi ñgere sondu ñana nanenngu ñgua ñine:

² Miki kapakatona sondu ñga. Tia ma naña apâŋga pami ku ma aleleami aporo ñgua kaika pami. Mao nâ, naña akura ndo ñana aporo ñgua kaika pa miki tamâta ñinde katu maka uru kaponu muli pa tâno ñine ne vetâña.

³ Mao nâ, maka kamo tâno kulu ku kamo paraña ilo, andeta maka ñandai kapara itogo tâno ne zugu tamâta uru sipara mine ñga.

⁴ Ñana tu maka kasaña paraña ne kelekele lâ mbauma ilo, andeta ñinde ñandai tâno ne tembasilâwa ñga. Maro Kindeni tamwata ne walo kaika ikeno nema tembasilâwa ñinde tini, kala ñinde ikura tu izavaru kinzi kazâña tamâta nenzi maramuña kaika.

⁵ Maka uru kazavaru tâno ñine ne ilo-kalo kie-kie, aku kazavaru ñgua laŋeña ndia uru isae nzâla panzi tamâta ñana sipanâna sondu ñana

Maro Kindeni kâ. Aku maka uru kakai tâno ñine ne ilo-kalo soki-soki ndoni kaika ndindi nâ, itogo zugu tamâta ikale ne kazâña tamâta kaika mine, aku kao ñinde ilâ imo Kiriŋi kalo.

⁶ Aku lâ zo ñana miki ma kaponu muli sondu ndo pa maka nema ñgua rârâni, ande maka ma kamandi ñana kapare nia pa tamâta ea taña kaika pa nema ñgua ñinde.

⁷ Miki nemi ilo-kalo ñandai ikenu sondu ñga, kala uru kalomi ñgere ñana kelekele ndia ikenu nia yo ñinde nâ. Ambo tamâta tonge ilo pateu tu i tamwata ikai Kiriŋi ndamwa, ande ara ñana i ma kalo ñgere sondu. Ñineŋga i ma isama tu maka kala kakai Kiriŋi ndamwa mine nâ, katogo i tamwata mine.

⁸ Ñana tu muŋga Maro Ñalae i tamwata ndamwa ilua maka ñana kaveta wurâta ñine kâ. I ilo tu maka ma kavila miki ñana kamandi kaika kâ. I ñandai ilo tu maka ma kayaulami ñga. Mine nde lâ zo ndia naña apandekâna warakâŋgu ñana nema wurâta ñine kâ, ande naña ma mainngu tia.

⁹ Taitu miki ma ilomi tu naña uru angere ñgua pami lâ pepa tini ñana aveta ruruña pami, mine ndimo.

¹⁰ Mao nâ, miki tamâta pinde uru kaporo tu, “Paulo uru ñgere ñgua kaika kaña-kaña lâ pepa tini, andeta zo ñana i tamwata imo ku kinda, ande kinda tamora tu i ne kaika nde ñalae koña tia. Opopo, i ñandai ipanâna sondu ñana ñgua poroña ne vetâña ñga!”

¹¹ Ayo, naña ilonngu tu miki ñinde ma kasama mine; kala zo ñine naña amo malawae ñanami, kala angere nanenngu ñgua lâ pepa tini nâ. Andeta naña ma ataulo amâ akalelemi kilo, aku lâ zo ñinde nanenngu vetâña ma irerege kuku ñgua ñine naña angere lâ pepa tini.

¹² Kinzi tamâta pinde uru sipasuka warakanzi tininzi, andeta maka ñandai tamâta ñinde nawalanzi ñga. Kinzi uru

kalonzi ngere nana warakanzi nâ nenzi vetâna, ninennga sipainzi tamâta tu ma sipaveta kuku nenzi vetâna rârâni. Kinzi sipalea pa warakanzi nâ ninennga sipandekâna warakanzi. Opopo, nenzi ilo-kalo tia ndo!

¹³ Annga maka ma kapandekâna warakama tini mwata nâ nana wurâta nîne Maro Kindeni ipatea pama tu kaveta lâ lawea pinde. Mao nâ, i tamwata ne pateâna ikeno tu maka ma kaveta wurâta nîne lâ Korin lawea tona.

¹⁴ Nia ndoyo Maro Kindeni itula nia pinde pa maka, aku isupwama kalâ tu katula pâri ara nana Kirisi kâ pwataki panzi tamâta simo ninde. Mine nde maka kamâ lee kapânga kumi, aku maka nandai kalaña kapole i ne pateâna ninde ne keru nga. Nana duvi ninde kâ, maka nema mâsi nana kapandekâna warakama tini mwata kâ nde mâsi ara nâ.

¹⁵ Andeta maka ma kapandekâna warakama nana tamâta pinde nenzi wurâta, ande ma tia. Tia ma maka kalaña kapole nema wurâta nîne ne keru. Maka iloma tu nemi kalo-tawana ma itumbu lee ipânga nala. Ninennga wurâta ninde maka kaveta lâ nginimi kala ma ipânga nala mine nâ.

¹⁶ Ambo nema wurâta ma ipânga nala mine, ande Maro Kindeni ma ikai nzâla piti pama nana kapile Korin lawea ku kalâ katula pâri ara panzi tamâta simo nia pinde. Andeta maka tinima pwâka tu kalâ pa nia tonje munnga Maro Kindeni ipatea pa tamâta tonje tu ma ilâ itula pâri ara pwataki.

¹⁷ Andeta Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“ Tamâta ea itu isuka tamâta tonje na kâki, ande i ma isuka Maro Nalae simbo nâ na kâki.”

¹⁸ Nana tu tamâta ea kinzi uru sipasuka warakanzi nâ nânzi kâki, ande kinzi ninde nandai tamâta sonde nga. Annga tamâta ea kinzi Maro

Nalae tamwata isuka nânzi kâki, ande kinzi ninde nâ nde tamâta sonde.

11

Paulo ne vetâna ipole kinzi pananâna tamâta lajeña nenzi vetâna

¹ Kala nîne naña atu apandekâna warakângu ku aporo ngua kapa tini mwata. Miki ma kasâu pa naña tu aveta mine, tiya? Mao nâ, miki uru kasâu pa naña tu aveta mine.

² Maro Kindeni ilo ndo tu miki ma kamo i simbo nâ kalo, aku naña ilonngu ikeno mine nâ nana miki kâ. Nia ndoyo naña warakângu apa ngua tu ma ao miki kalâ kapasipa kuku Kirisi simbo nâ, itogo tamâta io natu taine taipa ilâ pa tamâne taitu nâ tu ma rua sipakâe. Aku naña ilonngu ndo tu miki ma kamo mbâra-mbâra lâ i nao, itogo taine taipa ipasakana tini lee pakâeña ne zo ipânga.

³ Andeta naña aruru tu vetâna kie taituni ma ipânga pa miki, itogo nia ndoyo ipânga pa Adam kaiwa Eva mine. Mwâta i nde lajeña tamwata, kala ilađe Eva ku iveta imbe nana kiesaka kâ. Aku naña aruru tu tamâta tonje ma iyaula ilomi kalomi mine nâ, kala ma kapile nemi mâsi nana kao ilomi ndo ilâ pa Kirisi kâ.

⁴ Naña amo aruru nâ, nana tu lâ zo ndia tamâta pinde simâ sipânga pami, ande miki uru kakainzi walele nâ simo kumi. Kinzi situla Yesu parina pwataki pami, aku miki kalomi tawana nenzi ngua ninde walele nâ. Taitu nenzi ngua ninde nandai rege-rege kuku ngua ninde munnga maka katula pami nga. Kinzi situla ngua nana koroani tonje wa pâri ara tonje pami, aku miki kalomi tawana walele nâ. Taitu ninde nandai Koroani Sapâna wa pâri ara mao ninde maka munnga katula pami nga.

⁵ Miki nemi morâna tu kinzi tamâta ninde nde pâri-tamâta

nalajala. Andeta nanenğu morâņa tu naņa amo kinzi kalonzi tia ndo.

⁶ Mao nâ, naņa nandai apanâna sonde naņa ngua poroņa ne vetâņa nga, andeta nanenğu ilo-kalo nde ikeno pana. Ikura zo zo, maka nema ngua wa vetâņa rârâni itula ilo-kalo njinde pwataki pami kamora lâ.

⁷ Miki kasama tu munğa, lâ zo njinde naņa atula Maro Kindeni ne pâri ara pwataki pami, ande naņa akai kulu naņa nanenğu wurâta njinde kâ, ande tia ndo. Lâ zo njinde naņa apatawa warakângu tiniņu, naņa miki ma kakura tu kapânga njami nalae. Tiambo nanenğu vetâņa njinde nde kiesaka, a?

⁸ Lâ zo njinde, kinzi kalo-tawana tamâta ngu pinde sisuka naņa lâ mbaliņa wa kekelele wa, naņa naņa ma akura tu aveta wurâta lâ nginimi. Njinde itogo naņa apanawe nenzi kekelele naņa avila miki kâ.

⁹ Aku lâ zo njinde naņa amo kumi, ande zo pinde nanenğu kekelele tia. Andeta naņa nandai aveta malia pa miki nga. Ninda-nambwe pinde soka Masedonia tâno simâ sipânga Korin lawea, aku kinzi nâ sisuka naņa naņa kekelele njinde rârâni. Naņa ilonğu patea tu naņa ma aveta malia tonđe pa miki tia ndo. Aku lâ zo njine wa zo muli-muli wa, ande naņa ma apono muli pa pateâņa ndainani nâ.

¹⁰ Kirisi ne ngua mao nde ikeno ilonğu kalonğu, kala naņa aporo ngua mao nâ mine: naņa ma apandekâna warakângu naņa nanenğu vetâņa njinde kâ, aku tamâta tonđe lâ Akaia tâno ma ikura tu itoto nanenğu ngua njinde tia ndo.

¹¹ Ayo, mana mana nga naņa nandai ano pami tu ma kekelele pinde kalua naņa, a? Tiambo naņa ilonğu ikeno pami tia kala aveta mine, a? Tia ndo! Maro Kindeni isama tu naņa ilonğu ndo ikeno pami.

¹² Andeta kinzi pâri-tamâta pinde siroto nzâla naņa sipasuka warakanzi tininzi, naņa ma

sikura naņa siporo ngua tu nenzi wurâta nde kie taituni itogo maka nema wurâta mine. Andeta naņa atu apono nzalanzi, kala naņa ma apaveta kuku nanenğu vetâņa munğâņa njinde, ku ma akai mbaliņa tonđe saņemi naņa nanenğu wurâta kâ, ande ma tia.

¹³ Kinzi tamâta njinde nde pâri-tamâta laņeņa nâ, kala silâņe naņa nenzi wurâta kâ. Andeta kinzi ilonzi tu miki ma kalomi tawana tu kinzi nde Kirisi ne pâri-tamâta mao. Mine nde kinzi uru sivea kilalanzi wa nenzi ilo-kalo wa.

¹⁴ Andeta miki ma wisimi motu naņa nenzi vetâņa njinde kâ ndimo. Naņa tu kinda tasama njine; Sadana kala uru ivea i tamwata kilala wa ne ilo-kalo wa, naņa tamâta ma kalonzi tawana tu i nde sinâla ne aņelo tonđe.

¹⁵ Mine nde lâ zo ndia Sadana ne wurâta tamâta sikai laņeņa pami tu kinzi siveta wurâta pa Maro Kindeni Vetâņa Ara Warika, kala sivea kilalanzi, ande miki ma wisimi motu ndimo. Muli nga kinzi ma sikai kulu sakamao ndo, ipakura kuku nenzi vetâņa njinde.

Paulo uru ikale malia rârâ naņa iveta pâri ara ne wurâta

¹⁶ Ayo, naņa munğa nâ aņgere ngua tu naņa atu apandekâna warakângu ku aporo ngua kapa tini mwata. Taitu miki ma ilomi tu naņa nde tamâta kapa, mine ndimo. Ambo miki ilomi mine, ande ara, kalo loko. Taitu naņa ano pami tu ma kasâu pa naņa tu apandekâna warakângu tini mwata, itogo kinzi tamâta kapa uru siveta mine.

¹⁷ Nanenğu ngua njine nandai یرهge kuku Maro Nalae ne pateâņa nga. Naņa apaimi lâ tu naņa atogo tamâta kapa kala apandekâna warakângu.

¹⁸ Tamâta rârâ uru sipono muli pa tâno njine ne mâsi naņa sipandekâna warakanzi kâ. Mine nde naņa kala ma apono muli pa vetâņani ndaina ku ma apandekâna warakângu.

19 Opopo, miki warakami kapamorai tu miki nde ilo-kalo warakami! Mine nde ilomi ara nana kasâu panzi tamâta kapa-kapa tu siporo ngua kaa nâ pami.

20 Mao nâ, lâ zo ndia kinzi pâri-tamâta lajeŋa ninde siveta miki kapâŋga nenzi wurâta tamâta kaa nâ wa, sitapa nemi kelekele ndoni saŋemi wa, silaŋemi ku sikai poe kaika pami wa, sitawa miki nami ndue wa, siponza naomi wa, ande miki uru kasâu panzi tu siveta ikura warakanzi nâ nenzi pateâŋa mine.

21 Opopo, miki katu maka nema kaika tia kala karuru nana kaveta kema sakamao mine pami. Mine nde maka kaveta soki pami tâ, kala ara nana nana ma maiŋgu tâ.

Taitu miki kaloŋo nga; ambo tamâta tonje itu ipandekâna nana tamwata ne vetâŋa kê, ande ara, nana kala ma aveta mine. Oe nga, kala nina nana aporo ngua kaŋa taituni itogo kinzi tamâta kapa uru siporo mine!

22 Kinzi pâri-tamâta ninde nde simo Hibru laluna mao, a? Ara, nana kala amo Hibru laluna tona. Kinzi simo lâ Maro Kindeni ne ngu Isrel, a? Ara, nana kala amo lâ Isrel ngu tona. Kinzi simo lâ Abraham ne vâsa ngu, a? Ara, nana kala amo lâ i ne vâsa ngu ninde tona.

23 Kinzi nde Kirisi ne wurâta tamâta, a? Opopo, kala nina nana ma aporo atogo tamâta tonje i kapa ndo lâ; nana apolenzi tamâta ninde nana aveta wurâta pa Kirisi kê. Nana apolenzi ndo nana amakâsa aveta wurâta nalaie papa i. Nana amo luma sakamao ilo mbwaningu rârâ ninde, aku kinzi kazâŋa tamâta sipu nana pâta tona. Ikura zo rârâ nana amo kazâŋa ilo kala asama tu mateŋa ne zo nde imâ ipâŋga pana lâ. Opopo, nana apolenzi tamâta ninde ndo nana akale malia kê!

24 Munga kinzi Juda tamâta nalanala mbilâo nâ sipalili nana mbwaninzi tamâta nato kano

lima kano napa (39). Kinzi siveta mine pa nana mbwaninzi lima.

25 Lâ zo nato Rom nenzi zugu tamâta kê mbuku nâ sipu nana. Anja zo tonje kinzi tamâta mira nâ sisia nana. Anja mbwaningu nato nana amo wâŋga kulu ku wâŋga imbwatuke. Anja zo tonje nana asakoko amo tâi ngini ikura mbo taitu nga kari taitu.

26 Ikura zo rârâ nana ayoka alâ pa nia mala-malawae, aku asânda malia kie-kie kulu. Zo pinde lâ pondi nalaie ku itu ipatuku nana, anja zo pinde nzanzare tamwatanzi sipakâtu kuku nana lâ nzâla ku sikawea nanengu kelekele saŋena. Tamâta pinde lâ warakâŋgu nengu ngu situ siyaula nana, aku tamâta lâ ngu pinde kala situ siyaulana mine nâ. Zavarunja ne mâsi kie-kie nde ipâŋga pana lâ lawea ilo wa nia bilimu wa tâi kulu wa. Aku kalotawana tamâta lajeŋa pinde kala siveta nana sizavaru nana ndo.

27 Nana uru aveta wurâta kaika kie-kie. Ikura zo rârâ nana akai wurâta lâ mbo, kala akeno tia. Anja zo pinde putole ipuna wa arakoŋa nana lââ wa. Ikura zo rârâ nakâŋgu kâpwa tia wa pisi ipuna wa. Anja zo rârâ nanengu lalava ikeno pana nana atura tiningu kê, ande tia.

28 Mao nâ, nana akura tu atapâri nana malia pinde rârâ munja ipâŋga pana. Andeta ninde nâ tia; ikura zo rârâni nana kaloŋgu loko nâ nananzi kalo-tawana tamâta ngu rârâni, aku ninde iveta ilonju malia ndo tava.

29 Ambo kalo-tawana tamâta tonje ne kaika tia, ande nana warakâŋgu kaloŋgu loko kala apâŋga togo nanengu kaika tia mine nâ. Ambo kelekele tonje itapa kalo-tawana tamâta tonje tu ilâ iveta kiesaka, ande nana ilonju kura tia ndo.

30 Ambo nana ma apandekâna warakâŋgu nana vetâŋa tonje kê, ande ma apandekâna nana vetâŋa ndia itula pwataki tu warakâŋgu

nenngu kaika nde njalae tia.

³¹ Kinda nenda paneâña ilâ pa Maro Njalae Yesu Kirisi Tama Maro Kindeni ikura zo zo, aku i tamwata isama tu nanenngu ngua njine nde mao kanao.

³² Munnga, zo tonje naña amo Damaskus lawea, andeta Koipu Njalae Aretas ne dumui itu io naña lâ luma sakamao ilo. Mine nde ionzi zugu tamâta tu ma sio njanana lâ nzâla kawa rârâni ikeno lawea njinde ne ngumbi njalae tini.

³³ Andeta ninngu-nambwe pinde sikai naña silâ pa nia maa tonje ikeno ngumbi tini, ku sio naña lâ ngâmo njalae tonje ilo, njinennga siti naña andue pa tâno kulu. Mine nde naña akâwa angenge njana dumui njinde kâ.

12

Maro Kindeni itula mâsi tonje pa Paulo

¹ Naña ma apandekâna warakângu kilo njana duvi njine: nzâla tonje ikeno pa naña tia.* Mao nâ, ngua kana mine ikura tu ivila kinda tia. Andeta kalo loko, naña ma atapâri njana mbupuleña wa ngua paveâña pinde Maro Njalae munnga itula pa naña.

² Naña asama tamâta tonje, i kalo tawana Kirisi. Munnga, mbwera sañao kanao njapa ilâ lâ, ande lâ zo njinde Maro Kindeni itapa tamâta njinde kâki ilâ ipânga samba lawea âta njinde. Tiambo njinde nde mâsi mao tâku imbipole tâku; njinde naña asama tia. Maro Kindeni simbo nâ isama.

³⁻⁴ Naña asama tu Maro Kindeni itapa tamâta njinde kâki ilâ samba ilo. Tiambo njinde nde mâsi mao tâku imbipole tâku; njinde naña asama tia. Maro Kindeni simbo nâ isama. Ilâ ipânga samba ilo, njinennga ilonjo ngua njana vetâña pinde. Kinda tamâta nenda ngua ikura njana itula vetâña njinde kilala

pwataki, ande tia. Aku tunja kaika ikeno tona mine tu tamâta tonje ma itula njinde pwataki ndimo.

⁵ Naña ma andekana tamâta mine, andeta naña ma apandekâna warakângu njalae koña tia. Naña ma apandekâna njana vetâña pinde nâ, aku njinde nde vetâña ndia itula pwataki tu naña warakângu nenngu kaika nde njalae tia.

⁶ Mao nâ, ambo naña ilongu tu apandekâna warakângu njana mâsi njalanala pinde kâ, ande nanenngu ngua njinde ma irerege kuku tamâta kapa nenzi ngua tia ndo, njana tu naña ma aporo ngua mao nâ. Andeta naña tiningu pwâka tu apandekâna warakângu kilo. Ambo tamâta pinde simora nanenngu vetâña wa silonjo kawângu ngua wa, kala situ sindekana naña, ande njinde ma ara. Taitu naña tiningu pwâka tu tamâta ma sindekana naña njana kelekele pinde kâ.

Maro Kindeni isâu pa kelekele tonje tu iveta nâna pa Paulo karae

⁷ Maro Kindeni itula mâsi njalanala arara mine pa naña lâ. Andeta i tini pwâka tu naña ma apasuka warakângu tiningu njana mâsi njinde kâ. Mine kala isâu pa kelekele tonje tu imâ iveta nâna njalae pa karaengu, itogo wâlo saka ne mata-mata isowe tininda mwasina. Kelekele njinde nde itogo Sadana ne wurâta tamâta tonje ikai wurâta njana ipu nanenngu walo ndue kâ.

⁸ Naña akai noña kaika pa Maro Njalae mbwaninggu njato tu ma isoki kelekele njinde piti lâ tiningu.

⁹ Andeta ipai naña tu, "Nanenngu wisi-wisi nde uru imo kuno, aku njinde ikurano. Njana tu nanenngu walo kaika uru ipânga njalae ndo panzi tamâta ea nenzi kaika tia." Maro Njalae iporo ngua njinde; mine nde naña andeka njalae ndo njana

* **12:1** 1 Paulo isama tu ambo i ma ipatula ne parina pwataki tia, ande kinzi Korin ngu ma sipile nenzi kalo-tawana ku ma sipono muli panzi pananâña tamâta lanjeña.

amo atogonzi tamâta ñinde nenzi kaika tia, ñana tu ñinde ikai nzâla piti pa Kirisi ne walo kaika tu imâ itura naña ndo.

¹⁰ Mine nde lâ zo ndia naña akale malia lâ Kirisi ne wurâta ñine tini, ande ilonngu ara nâ. Ambo pukonja ikaina tâku, tamâta sivaligi naña tâku, nâna silua naña tâku, siyaula naña tâku, siveta malia kie-kie pa naña tâku; ande naña ñandai kalonngu loko nga. Ñinde nde duvi mine; lâ zo ndia nanenngu kaika ikeno pana tia, ande lâ zoni ndaina Kirisi ne walo kaika imâ pana.

Paulo itu ipu tini kaika pa Korin ngu ilonzi kalonzi

¹¹ Opopo, naña apandekâna warakângu itogo tamâta kapa uru iveta mine! Andeta miki warakami kagagatina ñana aporo ñgua kaña mine. Nanayoni miki warakami kakura tu kandekana naña lâ pâri-tamâta lañeña ñinde naonzi. Andeta miki ñandai kaveta mine nga, kala naña apandekâna warakângu. Mao nâ, naña nde tamâta kaa nâ, andeta ñandai amo nemi pâri-tamâta ñalañala lañeña ñinde kalonzi nga.

¹² Munğa, lâ zo ñinde naña amo kumi, ande amo akale malia nâ. Andeta naña ñandai apile nanenngu wurâta nga; naña amandi kaika ku aveta mâsi kaika kie-kie, aku ñinde itula naña kilalângu pwataki pami tu naña nde pâri-tamâta mao.

¹³ Naña aveta vetâña kie taituni pa miki itogo uru aveta panzi kalo-tawana tamâta ñgu pinde rârâni. Taitu vetâña tonje naña uru aveta pa kinzi, ande vetâña taitu ñinde nâ naveta pa miki tia. Naña ñandai aveta malia pami ñana mbaliña kalua naña nga. Tiambo naña aveta soki ñana ñinde kâ, a? Ambo mine, ande naña ano pami tu kasoki nanenngu vetâña potomule ñinde piti lâ tiningu.

¹⁴ Munğa naña amo kumi mb-waningu rua lâ, kala ñine aluku

lâ ñana amâ amo kumi kilo. Andeta naña ma malia tonje alami tia ndo. Miki kalonjo nga; naña ilonngu pa mbaliña tia. Naña ilonngu pa miki warakami nâ. Ñinde nde duvi mine; kinzi lâlu kiri-kiri ñandai sikai wurâta ñana sikatonanzi tinanzi-tamanzi ñana kelekele nga. Kinzi tamâta nenzi wurâta nde ñana sikatona natunzi ku kelekele silanzi.

¹⁵ Mine nde naña ma ao nanenngu kelekele ndoni imâ pami ñana avila nemi kalo-tawana kâ, aku ma andeka nâ ñana aveta mine. Aku naña ma andeka mine nâ ñana apayaula warakângu tona ñana avilami. Mao nâ, naña ilonngu ndo ikeno pami; tiambo miki kakura tu kao ilomi tini mwata nâ imâ pa naña, tiya?

¹⁶ Ambo mine tâku tia tâku, ande miki kasama tu naña munğa malia tonje alami tia. Andeta miki pinde kaporo tu, “Mao nâ, Paulo ñandai ino pa kinda lâ nia yo ñana kelekele kalua i. Taitu i nde tamâta ñana iporo ñgua kaña mona-mona kâ, kala ilađe kinda ku itapa kelekele sañe kinda.”

¹⁷ Opopo, naña akai lañeña pami lâ nanenngu vetâña ndia, a? Munğa naña aonzi tamâta pinde simâ pami. Tiambo kinzi ñinde sikai naña ndamwângu ku silañemi wa sipanawe nemi kelekele wa, a? Tia ndo.

¹⁸ Munğa naña ano kaika pa Titi tu imâ pami, ñinenğa ao i tava ninda-nambwe tonje, kala kinzi rua soka silâ simo kumi. Tiambo Titi ikai lañeña pami tâ ku ipanawe nemi kelekele, a? Tiambo maka rua ñandai kamo tava ilo-kalo taitu nâ, a? Tiambo maka rua nema vetâña nde piti-piti, a? Tia ndo!

¹⁹ Tiambo miki warakami ilomi patepa tu ñgua rârâni maka kangere ñine nde ñana iveta maka kapânga tamâta ara lâ naomi, a? Tia ndo! Maka kamo Kirisi ne wurâta tamâta, kala lâ Maro Kindenî nao maka kaporo ñgua mao nâ pami. Ningu-nambwe wukale, vetâña

rârâni maka kaveta nde nana duvi taitu nîne nâ: maka iloma tu kapu tini kaika pa nemi kalo-tawana.

²⁰ Nana kalonngu loko tu mambo nana amâ apânga pami, ande nana ma amora tu miki nandai kamo katogo nana ilonngu tu ma kamo mine. Aku tiambo miki kala ma kamora tu nana nandai amo atogo miki ilomi tu ma amo mine. Nana kalonngu loko tu nana ma amora vetâna potomule kie-kie imo ngingimi mine; pawana wa padadâna wa wisi-nâna wa tana-kaika wa ngua pavaligina wa ngua nao-muli wa pandekanâna wa pazavaruna kie-kie wa.

²¹ Nana kalonngu loko tu mambo amâ apânga pami, ande nanengu Maro Kindeni ma iveta maneti pa nana kilo lâ miki naomi. Nana kalonngu loko tu ma amora miki rârâ munnga kaveta kiesaka, andeta miki nandai kapalele ilomi kalomi ku kapu mulimi pa vetâna muso ninde nga. Nana aporo nana tini-paluluâna ne mâsi potomule kie-kie miki pinde uru kaveta ninde. Ambo mine, ande nana ma kalonngu sukâna nalae tina.

13

Kinzi ma sipakatona sondo nana nenzi kalo-tawana kâ

¹ Munnga nana amo kumi mb-waningu rua lâ, kala nîne nana ma amâ amo kumi kilo. Ninde iyoke Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Ambo tamâta tonje iveta soki, aku tamâta rua wa nato ilonzi tu ma simandi lâ ngua nia ku sisowe ngua lâ i tini, ande ara, ngua-samâna tamâta ma ikura tu ilonjo nenzi ngua ku iveta sondo. Ambo tamâta taitu nâ itu isowe ngua lâ tamâta ninde tini, ande ngua-samâna tamâta ma ilonjo i ne ngua tia.”

² Munnga, lâ zo ninde nana apilemi lâ ninenga ataulo amâ amo kumi

kilo, ande nana aporo ngua kaika panzi tamâta pinde munnga siveta kiesaka. Kala nîne amo malawae, andeta nana ma aporo ngua kawa taituni kilo panzi tamâta ninde sitavanzi tamâta pinde. Nanengu ngua ninde nde mine; ambo nana ma ataulo amo kumi kilo, ande nana ma agera miki tia ndo.

³ Miki katu kasama mine; tiambo nana Paulo akai Kiriisi tamwata kawa kala atula ngua, tiya? Ayo, nana ma amâ apânga pami, ninenga miki ma kasama ninde marumbu lâ. Kalonjo nga; lâ Kiriisi ne zo nana itu miki nemi vetâna sondo kâ, ande i ma ivea ne walo tia ndo. I ma itula ne walo kaika ninde pwataki pami.

⁴ Mao nâ, Kiriisi ipile ne walo kaika ninde kala kinzi sipu i lâ kâi popole tini imâte lâ. Andeta muli nga Maro Kindeni ne walo kaika ipano i imandi sânda kala imo via kilo. Aku maka pâri-tamâta kala mine nâ; maka kapasipa lâ taitu kuku Kiriisi, ande kala nema kaika tia mine nâ. Ande lâ zo nana maka ma kamâ kapânga pami, ande Kiriisi Via Tamwata ma imo kuma, kala Maro Kindeni ne walo kaika ma ipânga nia yo pami.

⁵ Ara nana miki ma kalea sondo pa warakami nemi vetâna ku kakai samâna pa warakami nemi ilo-kalo. Ninenga miki ma kakura tu kasama nemi kalo-tawana kilala pwataki. Yesu Kiriisi tamwata nde imo ilomi. Tiambo miki kazizâla nana ninde kâ, tiya? Taitu miki kalonjo nga; ambo nemi kalo-tawana nde mao tia, ande Kiriisi imo ilomi tia.

⁶ Nana ilonngu tu miki ma kasama nîne sondo; maka nandai kambe nana samâna nga. Maka nde Kiriisi ne pâri-tamâta mao kano.

⁷ Ambo miki katu maka nema wurâta nana katula pâri ara kâ nde ipânga ara tia, ande nana ma kalonngu loko nana ninde kâ tia. Maka uru kano kaika pa Maro Kindeni tu ma ivilami nana kapu mulimi pa vetâna potomule kie-kie

rârâni, nana tu maka iloma nalaie tu miki ma kapaveta kuku vetânga ara nâ. Andeta maka nandai iloma tu kinzi tamâta ma sisuka maka nana kâki kala kakai noŋa mine nga.

⁸ Maka kakura tu katawa ngua mao ndue, ande tia ndo. Maka kakura tu kaveta wurâta taitu nâ, aku ninde nde wurâta nana kasuka ngua mao tu ipângga nia yo.

⁹ Mine nde lâ zo ndia nemi walo ikeno pami, andeta maka nema walo ikeno pama tia, ande maka uru kamo kandeka nâ. Ikura zo zo maka kano pa Maro Kindeni tu ma ivetami kapângga kalo-tawana tamâta sondo ndo.

¹⁰ Nanayoni Maro Nalae ipatea nana tu akai i ndamwa ku aveta wurâta nina nana avilami tu kamandi kaika kâ. I nandai ilo tu nana ma ayaulami nga. Kala nina nana amo malawae nanami yo, andeta angere ngua kaika nina lâ pepa tini ku ao imâ pami nana duvi nina kâ; lâ zo ndia nana ma ataulo amo kumi kilo, ande nana tiningu pwâka tu ma aleleami aporo ngua kaika mine pami.

Paulo kawa kari ara panzi

¹¹ Ningu-nambwe wukale, nanengu ngua kala imâ imotu lâ nina, kala kawânggu kari ara imâ pami. Nana ilongu tu miki ma kamakâsa nana kapângga kalo-tawana tamâta sondo. Aku ilongu tu miki ma kaponi muli pa nanengu ngua, ku kamo tava ilo-kalo taitu nâ wa kapaveta kuku wisi-pisi ne mâsi wa. Ambo miki ma kaveta mine, ande Maro Kindeni, ina tini-mwasa warika wa wisi-pisi warika wa, i tamwata ma imo kumi.

¹² Ara nana miki rârâni taitu-taitu ma katoŋo nini-nambwe mbaunzi, itogo kindi kalo-tawana tamâta uru taveta mine.

¹³ Maro Kindeni ne tamâta rârâni kawanzi kari ara imâ pami.

¹⁴ Maro Nalae Yesu Kirisi ne wisi-wisi imo ku miki rârâni, tava Maro Kindeni ne tini-mwasa wa Koroani

Sapânga ne mâsi nana iveta kindi tamo ilonda kalonda taitu nâ.

GALESIA

Pepa Paulo ingere panzi kalo-tawana tamâta simo Galesia tâno

Galesia nde tâno tonje Rom ika-tona, aku Juda tamâta rârâ simo njinde. Paulo munja imo Galesia tâno itula pâri ara panzi mbwani rua (Pâri Tamâta 13:51, 18:23), kala kalo-tawana tamâta ngu pinde simo njinde. Andeta tamâta pinde simâ sipânnga ku silele pâri ara ipânnga kie tonje. Kinzi siporo tu mâsi nana taponu muli pa ngua tukuja kâ nde nzâla nana tapânnga ilonda mbârambâra lâ Maro Kindeni nao. Andeta Paulo ingere ngua njine panzi iporo kaika tu nana nenda kalo-tawana nâ, ande Maro Kindeni ikai kindâ piti lâ kondoma ilo. Nenda vetânga ara ikura tu iveta kindâ tamo sondu lâ Maro Kindeni nao, ande tia.

¹ Naña pâri-tamâta Paulo. Kinzi tamâta njalanala njandai sipatea naña kala apânnga pâri-tamâta nga, aku tamâta tonje njandai io naña nana alâ atula pâri ara nga. Yesu Kirisi anga Tama Maro Kindeni, inani kala munja ipaño Yesu lâ matenja nianzi imandî imo via kilo, kinzi rua sipatea naña nana aveta wurâta njine.

² Naña amo taitu kunzi tamâta pinde uru siveta wurâta kuku naña, kala angere ngua lâ pepa njine tini imâ pa miki kalo-tawana tamâta kamo Galesia tâno.

³ Kinda Tamânda Maro Kindeni anga Maro Yesu Kirisi rua nenzi wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pami.

⁴ Yesu Kirisi iveta ikura Tamânda Maro Kindeni ne pateânga mine, kala ipile tamwata ne via ku imâte nana izavaru nenda kiesaka piti lâ tininda. Iveta mine nana iyaute kindâ piti lâ tâno njine ne vetânga potomule.

⁵ Mine nde ara nana kindâ ma tapanea Maro Kindeni tasuka i nâ kâki ikura zo zo. Mao.

Pâri ara taitu nâ ikeno

⁶ Opopo, naña ilongu kura tia ndo nana miki nemi vetânga kâ! Munğani, Maro Kindeni isarâwa pami tu kakai Yesu Kirisi ne wisi-wisi njinde. Andeta miki walele nâ kapu mulimi papa i, aku kamandi nana kapaipa kuku pâri ara kie tonje.

⁷ Anğa pâri ara njinde nde pâri ara mao, ande tia ndo. Taitu tamâta pinde siveta nana sizavaru ilomi kalomi. Kinzi situ silele Yesu Kirisi ne pâri ara njinde ipânnga kaña tonje.

⁸ Andeta miki kalonjo nga; ambo maka warakama tâku samba ne anelo tonje tâ ma katula pâri ara pami, andeta pâri ara njinde njandai rege-rege kuku pâri ara njinde maka nanayoni katula pami, ande naña ano pa Maro Kindeni tu i ma ikai tamâta iveta mine ku itambira ilâ yââ njalae ne mbââ ilo, ma imo njinde ku imo nâ.

⁹ Maka munja kaporo ngua ndainani nâ, kala njine naña atu aporo ngua kaña taituni kilo. Tamâta pinde uru situla pâri ara tonje pa miki, andeta pâri ara njinde njandai rege-rege kuku pâri ara njinde munja miki kakai lâ. Mine kala naña ano pa Maro Kindeni tu i ma itambiranzi tamâta njinde silâ yââ njalae ne mbââ ilo, ma simo njinde ku simo nâ.

¹⁰ Naña njandai ilongu tu kinzi tamâta ma ilonzi ara pa naña nga. Naña ilongu tu Maro Kindeni nâ ma ilo ara pa naña. Aku naña uru aporo ngua mâru-mâru panzi tamâta, ande tia. Mao nâ, nia ndoyo naña uru aporo ngua mâru-mâru panzi tamâta. Andeta kalonjo nga; ambo vetânga njinde ma ikeno pa naña yo, ande naña ma akura tu amo Yesu Kirisi ne wurâta tamâta mao, ande tia. Andeta apile vetânga njinde marumbu lâ.

Paulo parina nana munnga ipânnga imo pâri-tamâta

¹¹ Nîngu-nambwe wukale, nana ilonngu tu miki ma kasama ngua nîne sondo ndo; pâri ara nînde munnga atula pami, ande tamâta nâ nenzi ngua, ande tia.

¹² Tamâta tonge nandai itula pâri ara nînde pa nana nga, aku tamâta tonge nandai ipanana nana nana nga. Yesu Kirisi tamwata itula pâri ara pa nana kala akai lâ.

¹³ Miki kalonjo nana parinânngu lâ, nana vetâna rârâ munnga aveta nînde. Miki kasama tu nana munnga apono muli sondo ndo pa Juda nenzi mâsi wa ngua tukuja rârâni. Aku nana akai kazâna nalae panzi tamâta nînde kalonzi tawana Yesu, aku atogo nana azavarunzi kâ.

¹⁴ Nana munnga amandi kaika ndo nana asuka timbuma nenzi vetâna rârâni kâki, aku apolenzi nawalânngu Juda tamâta limoa rârâ nana apono muli pa vetâna nînde rârâni.

¹⁵ Taitu nia ndoyo, lâ zo nînde nana nana ipaguguana tia yo, ande Maro Kindeni ipatea nana lâ, aku nana i ne wisi-wisi kâ, ande is-arawa nana tu ma apânnga i ne pâri-tamâta.

¹⁶ Aku i ilo pateo tu ma itula tamwata natu Yesu Kirisi kilala pwataki pana, nana nana ma akura tu atula i natu parina panzi tamâta lâ tinikoa ngu. Aku lâ zo nînde Maro Kindeni itula Yesu Kirisi kilala pwataki pa nana, ande nana nandai alâ akasonanzi tamâta pinde tu ma sipananana nana pâri ara kâ.

¹⁷ Aku lâ zo nînde, nana nandai akâki alâ pa Jerusalem lawea nana aporo panzi tamâta nînde simunnga pa nana nana simo pâri-tamâta. Lâ zo ndainani nâ, nana angenge nana Jerusalem lawea aku amandi alâ pa nia bilimu tonge ikeno Arebia tâno. Aku muli nga ataulo alâ pa Damaskus lawea kilo.

¹⁸ Mbwera nâto ilâ lâ, nînennga akâki alâ pa Jerusalem lawea nana

aveta mete kuku Petero. Andeta nana amo sonjo tia; amo ndaina kuku Petero ikura sânda rua nâ.

¹⁹ Lâ zo nînde nana amo kuku Petero, ande nana aporo pa pâri-tamâta tonge, ande tia. Naporo pa Yamesi simbo nâ, ina nenda Maro Nalae Yesu tai.

²⁰ Kala nîne nana apaimi lâ Maro Kindeni nao tu ngua nîne kala angere lâ pepa tini, ande ngua mao kanao.

²¹ Nana amo kuku Petero lee marumbu lâ, nînennga ataulo pa Siria tâno anga Silisia tâno kilo.

²² Lâ zo nînde, kinzi kalo-tawana tamâta lâ Yesu Kirisi ne ngu nînde simo Judia tâno, ande kinzi nînde sizizâla nana nana naonngu.

²³ Taitu silonjo nawalanzi situ nana parinânngu mine tu, "Tamâta nînde kala munnga iveta kie saka-mao pa kinda, ande kala zo nîne tamâtani ndaina uru itula pâri ara nîne kinda uru kalonda tawana. Taitu munngani ikai wurâta nana izavaru pâri ara ndainani nâ."

²⁴ Kinzi silonjo pâri nana vetâna rârâni nînde Maro Kindeni iveta pa nana, kala sipanea i nâ.

2

Kinzi pâri-tamâta pinde sio ilonzi ilâ taitu kuku Paulo

¹ Nana amo lee, mbwera sanjo kanao napa ilâ lâ. Nînennga maka rua Banabas rua kakâki kalâ Jerusalem lawea kilo. Aku nana akai Titi iyoka kuma tona.

² Maro Kindeni tamwata itula pa nana mine tu nana ma alâ amo Jerusalem. Aku lâ zo nana amo Jerusalem, ande nana atula pâri ara panzi, pâri ara ndainani nana uru atula panzi tamâta simo lâ tinikoa ngu. Andeta nana nandai aporo ngua nînde lâ tamâta rârâ naonzi nga. Nana tîningu pwâka tu nanenngu wurâta nana atula pâri ara kâ ma ipânnga kaa nâ. Mine kala akainzi kalo-tawana tamâta mbâna-mbâna pinde kalâ pa nia ngenge,

ņinenęa aporo ęgua panzi. Tamāta pinde uru siporo ęgua ęnananzi kalo-tawana tamāta ęnde mine tu, “Kinzi nde poe tamāta”.

³ Titi imo kuku naęa, aku i nde Grik tamwata, i Juda tamāta tia. Aku Yesu Kirisi ne kalo-tawana tamāta laęęa pinde siporo kaika tu maka ma kave Titi karae, itogo Juda nenzi māsī mine. Andeta maka kaveta mine tia.

⁴ Kinzi kalo-tawana tamāta laęęa ęnde sipavea nā ku simā maka ęginima. Kinzi sisama tu maka kaloma tawana Yesu Kirisi, aku kapile māsī ęana kapono muli pa Juda nenzi ęgua tukuęa kā, kala ilonzi tu silea pa nema vetāęa. ęgua tukuęa ęnde nde itogo nimbu tonęe muęga Yesu Kirisi ipalalana piti lā tinima, andeta kinzi ilonzi tu ma sio nimbu ęnde ilā ęana isusu maka kilo.

⁵ Andeta maka ęandai kasāu pa nenzi ęgua ęana kave Titi karae ęga. Maka kamandi kaika, aku kapu nenzi ęgua rārāni ęnde ndue lā. Maka tinima pwāka tu ęgua tukuęa sięga ma imā ikai Yesu Kirisi ne pāri ara nia. I ne pāri ara ęnde nde mao kanaęo, aku ęine nde ęana isuka miki ikura zo rārāni.

⁶ Lā zo ęnde maka kapasau kunzi tamāta mbāna-mbāna ęnde, ande kinzi siseęge ęgua tonęe lā nanęgu ęgua, ande tia. Tamāta pinde uru siporo ęgua ęnananzi tamāta mbāna-mbāna ęnde mine tu, “Kinzi nde poe tamāta”. Andeta lā naęa warakāngu nā ilonęu, ęgua ęnde nde kaa nā, ęana tu Maro Kindeni ilo ęana tamāta ęanzi kā, ande tia.

⁷ Kinzi tamāta mbāna-mbāna ęnde ilonzi kalonzi ipāęga tu Maro Kindeni wurāta ilua naęa ęana atula pāri ara panzi tamāta lā tinikoa ęgu, itogo nanayoni i wurāta ilua Petero ęana itula pāri ara panzi Juda tamāta mine. Mine kala nenzi ęgua tia.

⁸ Mao nā, Maro Kindeni walo kaika ilua Petero ęana ma imo pāri-

tamāta panzi Juda tamāta. Aku mine nā, Maro Kindeni tamwata ne walo kaika ilua naęa ęana amo pāri-tamāta panzi tinikoa ęgu.

⁹ Tamāta pinde uru siporo ęgua ęana Yamesi, Petero aęga Yoane mine tu, “Kinzi nde poe tamāta”. Andeta lā zo ęana tamāta ęato ęnde ilonzi kalonzi ipāęga tu Maro Kindeni io ne wisi-wisi imā pa naęa lā, ande kinzi sitaęo maka rua Banabas rua mbauma, aku sikaima togo ninzi-nambwe wukale mine. ęinenęa kinzi wa maka wa kao iloma kaloma ilā taitu, aku kapa ęgua mine tu maka ma katula pāri ara panzi tinikoa ęgu, aęga kinzi ma situla pāri ara panzi Juda ęgu.

¹⁰ Kinzi siporo ęgua taitu nā pa maka rua mine tu, “Maka iloma tu miki rua ma kagona mbumbu ęana kalanzi nawalānda kalo-tawana tamāta simo sugorai lā Jerusalem lawea, itogo miki rua muęga kaveta mine.” Andeta nia ndoyo naęa ilonęu pateo tu naęa ma aveta vetāęani ndaina.

Paulo itula Petero ne vetāęa soki pwataki

¹¹ Andeta muli ęga Petero imā imo Antiok lawea ikura zo pinde, aku pa zo ęnde naęa amandi i tamwata nao aku ambita pāta kanaęo, ęana tu iveta vetāęa soki ndo.

¹² Mao nā, nia ndoyo iveta vetāęa ara ęana isaęona ika kāpwa kunzi kalo-tawana tamāta lā tinikoa ęgu. Andeta muli ęga, tamāta pinde lā Yamesi ne ęgu simā sipāęga lā, ęinenęa Petero itaulo pa Juda nenzi māsī ęana tininzi piti ndo ęnananzi tamāta lā tinikoa ęgu. I ne vetāęa ęnde nde duvi mine; iruru ęnananzi kalo-tawana tamāta ęgu ęnde uru sipaveta kuku Juda nenzi vetāęa rārāni.

¹³ Aku kinzi Juda ęgu kalo-tawana tamāta rārāni kala sipono muli pa Petero ne vetāęa laęęa ęnde. ęinenęa sisowe Banabas ilo

kalo, ande kala iveta vetâña lanjeña ndainani nâ kunzi tona.

¹⁴ Naña amora tu kinzi nandai sipono muli sondo pa pâri ara ne ngua nga. Tia ku naña amandi kinzi rârâni naonzi aku apai Petero tu, “Noko nde Juda tamwata, andeta kupile Juda nenzi vetâña ku kupaveta kuku tinikoa ngu nenzi vetâña. Mine nde nana sâ kâ nga noko kuporo kaika panzi tamâta lâ tinikoa ngu tu ma sipaveta kuku Juda nenzi vetâña, a?”

Ambo tamâta tonje kalo tawana Yesu, ande ipânga tamâta sondo ndo lâ Maro Kindeni nao

¹⁵ Ninenja naña apai Petero tu, “Kinda tinânda sipagugua kinda tapânga Juda laluna. Mine kala kinda nandai tamo tatogonzi ‘kiesaka tamwatanzi’ lâ tinikoa ngu.

¹⁶ Aku kinda tasama tu ambo tamâta tonje ikai wurâta njalae nana ipono muli pa Mose ne ngua tukuña, ande vetâña njinde ikura tu iveta i ipânga tamâta sondo lâ Maro Kindeni nao, ande tia. Ambo tamâta tonje kalo tawana Yesu Kirisi, ande i ne kalo-tawana njinde nâ ikura tu iveta i ipânga tamâta sondo lâ Maro Kindeni nao. Aku kinda kala mine nâ tao nenda kalo-tawana ilâ pa Yesu Kirisi lâ, nana tu kinda tasama njine; nenda kalo-tawana njinde iveta kinda tapânga tamâta sondo lâ Maro Kindeni nao. Kinda tapile nzâla nana toka Mose ne ngua tukuña muli, nana tu nzâla njinde ikura tu iveta tamâta tonje ipânga tamâta sondo lâ Maro Kindeni nao, ande tia ndo.

¹⁷ Kinda nenda kalo-tawana ikeno pa Kirisi, aku ilonda tu kalo-tawana njinde iveta kinda tapânga tamâta sondo lâ Maro Kindeni nao. Aku lâ zo nana kinda tapile nzâla nana toka Mose ne ngua tukuña muli, ande lâ ngua tukuña nao kinda tapânga tatogonzi kiesaka tamwatanzi lâ tinikoa ngu mine. Mine kala ma taporo mana; tiambo ma taporo tu ‘Kirisi tamwata ilo tu

iveta kiesaka ipânga njalae’, tiya? Tia ndo kanaanjo!

¹⁸ Ambo naña ma apile nzâla nana ayoka Mose ne ngua tukuña muli, andeta muli nga naña ma apono muli pa nzâlani ndaina kilo, ande vetâña njinde ma itula pwataki tu naña nde kiesaka tamwatângu.

¹⁹ Nana tu Mose ne ngua tukuña io naña lâ nzâla njinde ilâ pa mateña kâ. Andeta naña ilongu tu aveta ikura Maro Kindeni ne pateâña mine, kala apile nzâla njinde marumbu lâ.

²⁰ Njinde itogo naña amâte lâ kâi popole tini kuku Kirisi. Taitu kala njine akai via wasaseki lâ. Naña munja akai poe pa warakângu nenju via, andeta kala njine Kirisi imo ilongu, aku uru ikai poe pa naña. Kala njine naña kalongu tawana Maro Kindeni Natu, inani tini mwasa ndo pa naña kala ipile tamwata ne via ku imâte nana ikai naña piti lâ kondoma ilo. Aku nanenju kalo-tawana njine uru igagati naña ilongu kalongu nana aveta vetâña ara lâ tâno kulu.

²¹ Naña tiningu pwâka tu aveta Maro Kindeni ne wisi-wisi ipânga itogo kekekele kaa nâ mine. Kulojo nga; ambo Mose ne ngua tukuña ikura nana iveta kinda tapânga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, ande Kirisi imâte koa tia nâ. Andeta tia.” Naña Paulo aporo ngua mine pa Petero.

3

Mâsi nana toka ngua tukuña muli kâ, anja mâsi nana kalonda tawana Yesu Kirisi kâ

¹ Miki Galesia tamâta ilomi kalomi sondo tia ndo! Tamâta ea iyaula nemi ilo-kalo, a? Naña munja atula Yesu parina pwataki pami lâ. Mine kala itogo miki warakami kamora Yesu itâra lâ kâi popole tini imâte.

² Naña atu akasonami kasonâña taitu nâ. Miki munja kaveta vetâña ndia njinenja Koroani Sapâña imâ ilomi, a? Tiambo miki kapaveta

kuku ŋgua tukuŋa lâ, ŋinenŋa kakai Koroani Sapâŋa, tiya? Tia ndo! Miki kaloŋo Yesu ne pâri ara aku kalomi tawana lâ, aku kalo-tawana ŋinde nâ ikai nzâla piti pa Koroani Sapâŋa tu imâ pami.

³ Miki nde kapa ndo! Nia ndoyo, lâ zo ŋinde nemi kalo-tawana ipâŋga wasaseki, ande Koroani Sapâŋa ne kaika uru isukami. Aŋga lâ zo ŋine miki katu warakami nemi kaika ikura tu isuka nemi via lâ tâno kulu, a?

⁴ Malia pinde nde imâ ipâŋga pami lâ; tiambo malia ŋinde isukami tia, a? Taitu nanenŋu morâŋa tu malia ŋinde nde isukami lâ.

⁵ Mao nâ, Maro Kindeni ne Koroani Sapâŋa ilua miki lâ, aku uru iveta mâsi kaika rârâ ipâŋga ŋginimi. Tiambo Maro Kindeni imora tu miki uru kapaveta kuku Mose ne ŋgua tukuŋa, aku ŋana duvi ŋinde kâ iveta kie ara ŋinde pami, tiya? Tia ndo! Miki kaloŋo pâri ara aku kalomi tawana, aku ŋana duvi ŋinde kâ iveta mine pami.

⁶ Miki kalomi ŋgere sonde ŋana Abraham kâ. Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Abraham kalo tawana Maro Kindeni, aku ŋana i ne kalo-tawana ŋinde kâ, ande ipâŋga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao.”

⁷ Mine nde kaloŋo ŋga; tamâta ea kalonzi tawana Yesu Kirisi, kinzi ŋinde sipâŋga sitogo Abraham ne vâsa mao.

⁸ Nia ndoyo Maro Kindeni ilo pateu tu tamâta pinde lâ tinikoa ŋgu ma kalonzi tawana i, aku nenzi kalo-tawana ŋinde ma ivetanzi sipâŋga tamâta sonde lâ i nao. Mine kala nanayoni Maro Kindeni itula pâri ara pa Abraham mine tu,

“‘Noko kalo tawana naŋa lâ, aku ŋana duvi ŋinde kâ naŋa ma aveta kenŋu ara ndo panzi tamâta rârâni simo tâno ndoni.”

⁹ Mine nde Maro Kindeni iveta kie ara nâ panzi tamâta ea kalonzi tawana i, itogo munga iveta pa Abraham, ina tamâta ŋana kalo-tawana mao kâ.

¹⁰ Taitu tamâta ea ilonzi tu nzâla ŋana soka Mose ne ŋgua tukuŋa muli nde nzâla ŋana sipâŋga tamâta sonde lâ Maro Kindeni nao, ande Maro Kindeni ma izavarunzi tamâta ŋinde. ŋana tu i kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“‘Mose ŋgere ŋgua tukuŋa lâ pepa tini ikeno lâ. Ambo tamâta tonŋe ŋandai ipaveta mao kuku ŋgua tukuŋa ŋinde rârâni taitu-taitu ikura zo rârâni, ande Maro Kindeni ma izavaru tamâta ŋinde.”

¹¹ Aku Maro Kindeni kawa ŋgua tonŋe kala ikeno lâ pepa tini mine tu,

“‘Tamâta ea kalonzi tawana Maro Kindeni, ande kinzi tamâta ŋinde simo ilonzi mbâra-mbâra lâ i nao, aku sikai via mao.”

Ŋgua ŋinde itula pwataki pa kinda tu ambo tamâta tonŋe itu ipono muli pa Mose ne ŋgua tukuŋa, ande i ne vetâŋa ŋinde ikura tu iveta i ipâŋga tamâta sonde lâ Maro Kindeni nao, ande tia.

¹² ŋana tu mâsi ŋana taponu muli pa Mose ne ŋgua tukuŋa kâ, ande ikeno piti ndo ŋana kalo-tawana ne mâsi. Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Tamâta ea uru ipono muli mao pa ŋgua tukuŋa rârâni ikura zo rârâni, ande tamâta ŋinde ma ikai via mao.” Andeta tamâta tonŋe ikura tu iveta mine, ande tia.

¹³ Andeta Kirisi ikai kinda niânda, aku Maro Kindeni izavaru i ndo lâ. Vetâŋa ŋinde ne duvi nde mine; Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Maro Kindeni ma izavaru tamâta ea itâra lâ kâi popole tini”. Aku ŋana Kirisi ne vetâŋa ŋinde kâ, ande iyaute kinda piti lâ ŋgua tukuŋa ne zavaruŋa.

¹⁴ Muŋgani Maro Kindeni ipa ŋgua kuku Abraham tu i ma iveta

vetâña ara tonje. Aku Yesu Kirisi ne mateña ikai nzâla piti panzi tamâta lâ tinikoa ngu nana vetâña ara ninde ma ilâ pa kinzi tona. Mine kala nana nenda kalo-tawana kâ, ande kindâ takura tu takai Ko-roani Sapâña lâ ilonda, ikura Maro Kindeni ne ngua pâña mine.

Mose ne ngua tukuña nandai isoki ngua pâña Maro Kindeni iveta kuku Abraham ninde piti nga

¹⁵ Ningunambwe wukale, kala nina nana ma aporo ngua nana kindâ tamâta nenda mâsi tonje. Ambo tamâta rua ma singere ngua lâ pepa tini nana vetâña tonje ilonzi pateâ tu ma siveta, ande nenzi ngua ninde ipânnga itogo ngua pâña kaika mwasina, aku tamâta tonje ikura tu itoto nenzi ngua ninde tâku isenje ngua tonje ilâ kuku ngua ninde tâ, ande tia.

¹⁶ Nanayoni, Maro Kindeni ipa ngua kuku Abraham tava i ne vâsa, nana i ma muli iveta kie ara panzi. Maro Kindeni ne ngua pâña ninde nde ikeno lâ pepa tini tamora lâ. Maro Kindeni ipai Abraham mine tu, “Nana ma aveta kenju ara papa noko ne vâsa.” I nandai iporo tu, “Nana ma aveta kenju ara panzi noko ne vâsa kinzi”, ande tia. Mine kala kindâ tasama tu Maro Kindeni nandai iporo nananzi tamâta râra nga. Iporo nana tamâta taitu nâ, ina kala Kirisi.

¹⁷ Nanengu ngua nina ne duvi ande mine; nia ndoyo Maro Kindeni ipa ngua ndainani nâ kuku Abraham. Simo lee, aku mbwera 430 ilâ lâ, ninenga Maro Kindeni itula ngua tukuña pa Mose. Ngua tukuña nde ipânnga muli, taitu tukuña ninde ikura nana itoto Maro Kindeni ne ngua pâña munğâña ninde ku iveta ipânnga kaa nâ, ande ikura tia.

¹⁸ Ambo mâsi nana taponi muli pa tukuña kâ ikura tu igagati Maro Kindeni nana iveta kie ara pa kindâ, ande i ne ngua pâña munğâña ninde nde ipânnga itogo kekeke kaa nâ. Andeta tia. Kindâ tasama tu

Maro Kindeni munğani ipa ngua tu ma iveta kie ara pa Abraham, aku nana i ne ngua pâña ninde nâ, ande iveta vetâña ndainani papa i.

¹⁹ Ambo mine, ande Maro Kindeni itula ngua tukuña pa Mose nana duvi mana, a? Ninde nde duvi mine; Maro Kindeni ilo tu tamâta rârani ma sisama sondu tu kinzi nde kiesaka tamwatanzi. Mine kala iveta ne ngua pâña munğâ lâ, ninenga itula tukuña pa Mose tona nana i ma itula panzi tamâta. I ipatea tu kinzi Juda tamâta ma sipono muli pa tukuña ninde lee, ikura lâ zo ninde Abraham ne Vâsa ma imâ ipânnga, inani kala tamâta ninde Maro Kindeni ne ngua pâña iporo nana. Taitu kalonjo nga; Maro Kindeni tamwata nandai itula tukuña ninde panzi tamâta nga. Itula ninde panzi anjelo, ninenga kinzi kala situla papa kuleña tamâta Mose.

²⁰ Andeta Maro Kindeni ne ngua pâña nde kekeke jalae tina, ipole ne ngua tukuña, nana tu Maro Kindeni tamwata iveta ngua pâña ninde kuku Abraham. Tamâta tonje ikai ngua ninde ku ilâ itula pa Abraham, ande tia.

Ngua tukuña ne wurâta nde nana ikai kindâ talâ pa Kirisi

²¹ Mine kala Mose ne ngua tukuña uru ikai kazâña pa Maro Kindeni ne ngua pâña rârani, tiya? Tia ndo kanajo! Ambo Maro Kindeni munğâ itu tukuña kie tonje panzi tamâta, aku tukuña ninde ikura tu via mao ilanzi, ande tamâta ea sipono muli pa tukuña ninde ma sipânnga ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao.

²² Andeta tia. Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Kiesaka nde itogo wâlo kaika mine ilitanzi tamâta rârani marumbu lâ.” Mine kala Maro Kindeni iveta kie ara panzi tamâta ninde uru kalonzi tawana Yesu Kirisi, ikura munğâ ipa ngua tu ma iveta mine.

²³ Munğani, lâ zo ninde nzâla ipânnga tia yo nana kindâ takura tu

kalonda tawana Yesu Kirisi, ande Mose ne ngua tukuņa ipa wâlo kaika lâ tininda. Kinda tamo mine lee, ikura lâ zo ninde kalo-tawana ne nzâla ipânnga nia yo lâ.

²⁴ Mine kala ngua tukuņa imo itogo nenda koipu munğâņa mwasina, aku ne wurâta nde nana ikai kinda talâ pa Kirisi. Mine kala nana nenda kalo tawana kâ, ande kinda tapânnga tamâta sondo lâ Maro Kindeni nao.

²⁵ Anğa lâ zo nîne, ande ngua tukuņa imo nenda koipu kilo, ande tia, nana tu kalo-tawana ne nzâla nde imâ ipânnga lâ.

Kinda nenda kalo-tawana iveta kinda tapânnga Maro Kindeni natu wukale

²⁶ Miki kalomi tawana Yesu Kirisi, aku nana kalo-tawana ninde kâ Maro Kindeni iveta miki rârâni kapânnga i natu wukale lâ.

²⁷ Munğa, lâ zo ninde miki kakai lââ-liliņa, ande miki kapaipa lâ taitu kuku Kirisi. Kala nîne Kirisi kilala itura miki ndo lâ, itogo nemi pa-sawaņa mwasina.

²⁸ Mine kala miki Juda tamâta wa miki tamâta lâ tinikoa ngu wa; miki tamâta uru kaveta wurâta koa tia nâ wa miki tamâta kamo ara wa; miki tamâne wa miki taine wa; miki rârâni kalonjo nğa. Lâ Maro Kindeni nao, ande miki rârâni kamo rege-rege nâ, nana tu miki kapaipa kuku Yesu Kirisi lâ, kala kamo ngu taitu.

²⁹ Miki kamo Yesu Kirisi ne ngu. Mine kala miki kamo Abraham ne vâsa tona, aku Maro Kindeni ma iveta kie ara ndainani nâ pa miki, ikura munğa ipa ngua tu ma iveta pa Abraham mine.

4

Yesu Kirisi ipalalana ngua tukuņa ne nimbu piti lâ tininda

¹ Miki kalomi ngere nanzani lâlu kiri-kiri. Muli nğa lâlu ninde ma sikai tamanzi nenzi tâno wa kelekele ndoni. Andeta lâ zo nana kinzi simo lâlu kiri-kiri yo, ande kinzi simo rege-rege nâ kunzi

tamanzi nenzi wurâta tamâta, kinzi ninde uru siveta wurâta koa tia nâ.

² Tamâta pinde uru sikai poe panzi lâlu kiri-kiri ninde, aku uru sikatona nenzi kelekele tona. Kinzi siveta mine lee, ikura lâ zo ndia tamanzi sipatea tu natunzi ninde ma sikai nenzi kelekele rârâni ninde.

³ Aku kinda kala tamo mine nâ. Munğa, lâ zo ninde tamo tatogonzi lâlu kiri-kiri mine, ande ngua tukuņa kiri-kiri nana tâno nîne ne vetânğa kaa kaa nâ uru ikai poe kaika pa kinda.

⁴ Kinda tamo mine lee, ninenğa zo ipânnga lâ, ikura Maro Kindeni ne pateânğa mine. Aku lâ zoni ndaina, Maro Kindeni isupwa i tamwata Natu indue imâ imo tâno kulu. Ipânnga tamâta mao, aku uru imo Mose ne ngua tukuņa kalo.

⁵ I imâ nana ipalalana ngua tukuņa ne nimbu piti lâ tamâta tininzi, nana kinda rârâni ma tapânnga tamo Maro Kindeni natu wukale.

⁶ Maro Kindeni isupwa i Natu ne Koroani imâ imo ilonda lâ, aku vetânğa ninde itula pwataki tu miki kamo Maro Kindeni natu wukale. Aku Koroani Sapânğa ninde uru ipanjo ilonda kalonda kala tata pa Maro Kindeni tu, "Mama, Mama".

⁷ Mine kala ngua tukuņa ma ikai poe kaika pa miki kilo, ande tia. Miki taitu-taitu kamo Maro Kindeni natu wukale. Mao nâ, miki nde Maro Kindeni natu wukale. Mine kala Maro Kindeni ma iveta kie ara pa miki taitu-taitu, itogo munğa ipa ngua tu ma iveta panzi i natu wukale mine.

Paulo kalo loko nğalae nanzani Galesia kalo-tawana tamâta

⁸ Munğa, miki nandai kasama Maro Kindeni kilala sondo nğa. Mine kala lâ zo munğâņa ninde miki kamo tamâta nana kaveta wurâta koa tia nâ panzi maro pinde. Andeta maro ninde nde maro laņeņa nâ.

⁹ Taitu kala nîne miki kapaipa kuku Maro Kindeni marumbu lâ. Andeta nanenğu ngua nîne nde

sondo tia, nana tu Maro Kindeni ipaipa kuku miki. Mine nde nana sâ kâ nga miki ilomi tu kaponu muli kilo papa ngua tukuŋa kiri-kiri nana tâno nîne ne vetâŋa kaa kaa, a? Nana sâ kâ nga ilomi tu kelekele sugorai ma ikai poe kaika pami kilo, a?

¹⁰ Opopo, miki uru kapaveta kuku Juda nenzi ngua tukuŋa kiri-kiri nana zo sapâŋa kie-kie wa kâŋa-nuŋa ne zo kie-kie wa, aku miki katu vetâŋa mine ma ivetami kapâŋga tamâta sondo lâ Maro Kindeni nao.

¹¹ Naŋa kalonŋu loko ŋalae tina nana miki kâ! Tiambo nanenŋu wurâta rârâni muŋga aveta nana avilami kâ nde ilâ kaa nâ, a?

¹² Niŋgu-nambwe wukale, muŋga, lâ zo ninde naŋa amo kumi, ande miki wa naŋa wa kalonda tawana tu ngua tukuŋa nandai ikura tu iveta kinda tapâŋga tamâta sondo lâ Maro Kindeni nao. Naŋa ano pami tu miki ma kakai ngua tukuŋa ne wâlo piti lâ tinimi kilo, nana miki ma kamo ara, itogo naŋa uru amo mine. Muŋga, miki nandai kaveta vetâŋa soki tonŋe papa naŋa nga.

¹³ Kalomi ngere sondo nga; nia ndoyo, naŋa amo kuku miki tia yo. Ninenŋa pukonŋa ikai naŋa, aku pukonŋa ninde ikai nzâla piti pana tu ma amâ atula pâri ara pami.

¹⁴ Lâ zo ninde, nanenŋu pukonŋa ninde iveta malia ŋalae ndo pami. Taitu miki nandai kapu mulimi papa naŋa nga, aku miki nandai kasoki naŋa nga. Miki kaveta vetâŋa ara ndo pana, itogo vetâŋa ndia miki ma kaveta pa Maro Kindeni ne anjelo tonŋe tâku Kirisi tamwata tâku.

¹⁵ Lâ zo ninde, ande miki uru ilomi ara ku kamo kandeka nâ. Anŋa lâ zo nîne, ande nemi ndekâŋa ninde ikeno ndia, a? Naŋa aporo ngua mao kanaŋo; muŋga, lâ zo ninde naŋa amo kumi, ande miki ilomi ŋalae ndo tu kavila naŋa. Mine kala, ambo miki ma kakura tu kapasiki matami piti kalua naŋa

nana ivilana kâ, ande miki ma kaveta mine nâ.

¹⁶ Mana mana, a? Naŋa uru atula ngua mao nâ pami, aku nana duvi ninde kâ miki katu naŋa nde nemi kazâŋa tamâta, a?

¹⁷ Miki kalonŋo nga. Tamâta pinde uru sikai wurâta kaika nana siporo ngua kaŋa mona-mona pami nana sisowe ilomi kalomi kâ. Taitu kinzi ilonzi tu sivila miki, ande tia ndo. Ilonzi tu miki ma kapu mulimi pa naŋa, aku kaponu muli pa nenzi ngua.

¹⁸ Ambo tamâta tonŋe itu ivila miki sondo, aku nana duvi ninde kâ ikai wurâta nana isowe ilomi kalomi kâ, ande ninde ara. Mao nâ, ambo naŋa amo kuku miki tâku amo malawae njanami tâ, ande vetâŋa kie mine nde ara ndo.

¹⁹ Naŋa natunŋu wukale, naŋa ilonŋu malia ndo njanami kilo, itogo taine ilo malia lâ pagugunŋa ne zo. Naŋa ma amo mine lee, ikura lâ zo ndia nemi kalo-tawana ma ilâ sondo ndo pa Kirisi.

²⁰ Naŋa ilonŋu ŋalae tu amâ amo kumi. Ambo naŋa ma amo kumi, ande naŋa ma aporo ngua mwasa nâ pami. Oya, naŋa kalonŋu loko njanami!

Hagar kuku Sara rua parinanzi

²¹ Miki tamâta pinde ilomi tu kamo Mose ne ngua tukuŋa kalo. Ayo, miki tamâta ninde kalonŋo nanenŋu ngua nîne sondo nga. Tiambo miki kazizâla tâ nana ngua tukuŋa ne duvi, a?

²² Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu Abraham ipulianzi natu tamâne rua sipâŋga. I kaiwa tonŋe, i ŋa mine Hagar, ande imo Abraham ne wurâta taine kaa nâ. Hagar ipagugua natu tamâne tonŋe ipâŋga, i ŋa mine Ismael. Anŋa Abraham kaiwa mao, i ŋa mine Sara, ande i nandai taine nana iveta wurâta koa tia nâ. Sara kala ipagugua natu tamâne tonŋe ipâŋga, i ŋa mine Isaka.

²³ Wurâta taine kaa nâ ñinde natu nde ipânga lâ vetâña kie taituni itogo kinda tamâta uru tapulianzi natunda mine. Anğa Abraham kaiwa mao ñinde natu nde ipânga lâ vetâña kie tonje; Maro Kindeni muᅅgani ipa ᅅgua kuku Abraham tu natu ñinde ma ipânga, kala ᅅgua pâña ñinde ipânga kanaᅅo.

²⁴ Kala ñine naña ma atambira ᅅgua lâ taine rua ñinde tininzi. Kinzi rua nde sitogo ᅅgua pâña rua. Hagar nde itogo ᅅgua pâña sinğa ñinde Mose ikai lâ Sinai tuu kulu, aku i natu wukale simo Mose ne ᅅgua tukuña kalo.

²⁵ Hagar nde itogo Sinai Tuu, tuu ñinde imandi lâ Arebia tâno. Aku mine nâ, lâ zo ñine, ande Hagar itogo Jerusalem lawea tona, ᅅna tu Mose ne tukuña uru ikai poe kaika panzi tamâta simo Jerusalem lawea ñinde tona.

²⁶ Andeta Jerusalem lawea mao nde Maro Kindeni ne lawea ikeno âta ñinde, aku kekelele tonje ᅅna ikai poe kaika panzi tamâta simo lawea ñinde, ande tia. Lawea ñinde nde itogo kinda tinânda mwasina.

²⁷ Maro Kindeni kawa ᅅgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Noko taine niᅅga, noko kundeka! Noko taine niᅅga ᅅnai, nokoni ᅅndai kusama paguᅅña ne nâna, ande noko kusuña kawa kâki tava ndekâña nâ! ᅅna tu muᅅga noko kaiwa tamâne ipileno ku ilâ lâ, andeta noko ma kupaguguanzi natu rârà, aku kambwaᅅenzi ma ipole taine ñinde natu kambwaᅅenzi, ina kala kaiwa tamâne imo kuku yo.”

²⁸ Niᅅgu-nambwe wukale, miki kamo katogo Isaka mine, ᅅna tu Maro Kindeni muᅅga ipa ᅅgua tu miki ma kamo i natu wukale.

²⁹ Muᅅga, ande Abraham natu Ismael, ina kala ipânga itogo natunda uru sipânga mine, ande ikai kazâña papa Abraham natu Isaka, ina kala Koroani Sapâña ne walo iveta

ipânga lâ. Aku lâ zo ñine, ande kinda kala tamora vetâña mine nâ.

³⁰ Miki kalomi ᅅgere sondo ᅅna Maro Kindeni kawa ᅅgua ikeno lâ pepa tini. Muᅅga, ᅅgua imâ pa Abraham mine tu, “Kusoki wurâta taine kaa nâ ñinde tava i natu silâ. Wurâta taine natu ikura ᅅna ikai tama ne kekelele pinde, itogo i kaiwa mao ñinde natu ma muli ikai, ande tia.”

³¹ Mine nde niᅅgu-nambwe wukale, kinda tasama tu kinda ᅅndai tatogonzi wurâta taine kaa nâ ñinde natu wukale ᅅga. Kinda tatogonzi Abraham kaiwa mao ñinde natu wukale.

5

Kinda ma tamo piti ndo ᅅna ᅅgua tukuña ne nimbu

¹ Kirisi ilo tu kinda ma tamo tininda soo nâ. Mine kala ipalalana ᅅgua tukuña ne nimbu piti lâ tininda marumbu lâ. Ayo, miki kamandi kaika, aku kapu mulimi panzi tamâta ea ilonzi tu Mose ne ᅅgua tukuña ma ikai poe kaika pami kilo!

² Miki kalonjo sondo ᅅga. Naña Paulo warakâᅅgu apaimi tu ambo miki ilomi tu karae-veña ne mâsi ma ivetami kapâᅅga tamâta sondo lâ Maro Kindeni nao, aku ᅅna duvi ñinde kâ miki ma kasâu panzi Juda tamâta tu ma sive karaemi, ande Kirisi ne mateña ma ikura ᅅna ivilami tia ku tia ndo.

³ Naña aporo ᅅgua kaika pami kilo mine; tamâta ea isâu panzi Juda tamâta tu ma sive i karae, ande tamâta ñinde imo ᅅgua tukuña ndoni kalo.

⁴ Miki tamâta ea uru kapaveta kuku Mose ne tukuña, aku ᅅna nemi vetâña ñinde kâ miki katu ma kapâᅅga tamâta sondo lâ Maro Kindeni nao, ande miki tamâta ñinde kapatâpa warakami piti ndo lâ ᅅna Kirisi kâ, kala kapu mulimi pa Maro Kindeni ne wisi-wisi marumbu lâ.

5 Anja maka kaloma tawana Kirisi, aku Koroani Sapâña uru isukama nana kao tinima nana zo muli kâ, lâ zo ninde Maro Kindeni ma iporo tu maka kamo iloma mbâra-mbâra lâ i nao.

6 Tamâta ea kinzi sipaipa kuku Yesu Kirisi lâ, kinzi ninde sisama mine; lâ Maro Kindeni nao, ambo tamâta tonje ikai karae-veña ne mâsi lâ tini tâku tia tâku, ande ninde nde kelekele kaa nâ. Taitu kalonjo nga; ambo tamâta tonje kalo tawana Kirisi, aku ne kalotawana ninde igagati i nana tini mwasa ndo panzi i tini pinde, ande vetâña taituni ninde nde vetâña mao.

7 Munja miki uru kao nemi kalotawana ilâ sondo ndo pa Kirisi. Anja tamâta ea ipono nzalami, kala kapu mulimi pa Maro Kindeni ne ngua mao kâ, a?

8 Vetâña mine nandai iyoka pa Maro Kindeni imâ nga, nana tu Maro Kindeni uru isarâwa pami tu kalâ kamo kuku i.

9 Miki kalomi ngere sondo nga. "Yisi tini mwata ikura nana ipundia puroña ndoni." *

10 Andeta Maro Nalae ipu tini kaika pa nana, kala kalonjo tawana tu miki ma koka mulingu, aku ma kapu mulimi pa karae-veña ne mâsi. Tamâta ea itu iyaula ilomi kalomi nana kelekele ninde kâ, ande nana asama tia. Taitu nana asama tu Maro Kindeni ma ipare nia pa tamâta ninde.

11 Ningunambwe wukale, tamâta pinde silâne ku siporo tu nana uru atu ngua kaika panzi tamâta nana ma sikai karae-veña ne mâsi lâ tininzi. Andeta kalonjo nga; ambo nana ma aporo ngua kaja mine, ande kinzi Juda tamâta ma sikai kazâña pa nana tia. Ambo nana ma asâu nana karae-veña ne mâsi kâ, ande kinzi Juda tamâta ma wisinzi nâna kilo nana ngua nana Yesu ne

mateña lâ kâi popole tini kâ, ande ma tia. Andeta nana nandai asâu nana mâsi ninde nga.

12 Kinzi tamâta ninde uru sizavaru ilomi kalomi. Mine nde ikeno pa kinzi warakanzi; ambo situ sipaive warakanzi karaenzi, ande ara nana ma sipaive karaenzi ndoni!

13 Ningunambwe wukale, miki kalonjo nga. Maro Kindeni munjani ipateami nana ma kamo piti ndo nana ngua tukuña ne nimbu kâ. Taitu miki ma ilomi mine tu, "Ara, mine nde maka ma kapaveta kuku ilo-kalo singa ne vetâña kilo", mine ndimo. Ara nana miki taitu-taitu ma kao ilomi ndo ilâ panzi kalotawana tamâta, aku kaveta vetâña ara nâ panzi nana isukanzi kâ.

14 Ngua tukuña taituni nâ inzuku Mose ne ngua tukuña rârâni. Ngua tukuña ninde nde mine; "Noko ma tini mwasa panzi tini pinde, itogo noko tini mwasa pa tamwata mine".

15 Miki kapakatona sondo nga! Miki uru kapambita wa kakai kazâña potomule lâ warakami nginimi, itogo ngoa ngoi uru siveta mine. Ambo miki ma kapile mâsi ninde tia, ande ma kapayaula warakami ndo lâ.

Koroani Sapâña ne vetâña, anja ilo-kalo singa ne vetâña

16 Nana apaimi tu ambo miki ma kapaveta kuku vetâña ndia Koroani Sapâña itula pami ikura zo zo, ande miki ma kakura nana kapaveta kuku ilo-kalo singa ne vetâña potomule, ande tia.

17 Kinda tasama tu ilo-kalo singa uru ikai kazâña pa Koroani Sapâña, aku Koroani Sapâña kala uru ikai kazâña pa ilo-kalo singa mine nâ. Kinzi rua uru sipara ku simo nâ. Mine kala vetâña ndia miki ilomi patepa tu kaveta, ande miki kakura nana kaveta vetâña ninde, ande tia.

18 Andeta kalonjo nga; ambo Koroani Sapâña uru ikai poe pami,

* 5:9 9 Ngua siâña njine nde duvi mine; tamâta taitu nâ ne vetâña soki ikura nana iyaula tamâta rârâ ilonzi kalonzi.

ande ngua tukuṅa ne wurâta ikeno ṅana ikai poe pami, ande tia.

¹⁹ Miki kasama lâ ṅana ilo-kalo siṅga ne vetâṅa kâ. Ilo-kalo ṅinde uru igagatinzi tamâta ṅana siveta vetâṅa potomule kie-kie mine; vetâṅa ṅana sipalulua tininzi potomule kâ, aṅga vetâṅa sakamao kie-kie,

²⁰ aṅga vetâṅa ṅana sipaneanzi maro lanjeṅa kâ, aṅga vetâṅa ṅana siveta nzâmbe sakamao kie-kie kâ, aṅga vetâṅa ṅana sikai kazâṅa panzi tininzi pinde kâ, aṅga vetâṅa ṅana sipawa ngua kâ, aṅga vetâṅa ṅana sipadâda kâ, aṅga vetâṅa ṅana wisinzi nâna kâ, aṅga vetâṅa ṅana sipasuka warakanzi tininzi kâ, aṅga vetâṅa ṅana sipwa pwap-wataki kâ,

²¹ aṅga vetâṅa ṅana ilonzi yosi kâ, aṅga vetâṅa ṅana sinu lââ kaika ku sidauda kâ, aṅga vetâṅa ṅana sitara kawanzi pakâe-pakâe potomule kâ, aṅga vetâṅa kie-kie mine. Muṅga naṅa aporo ngua pami, kala ṅine aporo ngua kaṅa ṅainani kilo; tamâta ea kinzi uru siveta vetâṅa kie mine, ande kinzi tamâta ṅinde ma sikura tu simo Maro Kindeni ne ṅgumbi ilo, ande tia.

²² Taitu Koroani Sapâṅa uru iveta ilo-kalo ara tava vetâṅa ara ipâṅga lâ ilonda kalonda. ṅinde itogo Koroani Sapâṅa ipula kanaṅo ipâṅga lâ kinda nenda via mwasina. Vetâṅa arara ṅinde, ande mine; vetâṅa ṅana tininda mwasa ndo panzi tininda pinde kâ, aṅga vetâṅa ṅana ndekâṅa kâ, aṅga vetâṅa ṅana wisinda pisi kâ, aṅga vetâṅa ṅana wisinda nâna walele tia kâ, aṅga vetâṅa ṅana kalonda sukâṅa ṅananzi tamâta kâ, aṅga vetâṅa ṅana taveta kenda ara panzi tamâta kâ, aṅga vetâṅa ṅana taveta ikura nenda ngua paṅa mine kâ,

²³ aṅga vetâṅa ṅana tamo mwasa nâ kunzi tamâta kâ, aṅga vetâṅa ṅana tapu mulinda pa vetâṅa potomule kie-kie kâ. Ngua tukuṅa tonḡe indi kaika ṅana vetâṅa kie mine,

ande tia.

²⁴ Tamâta ea kinzi kalonzi tawana Yesu Kirisi, kinzi ṅinde rârâni sipile ilo-kalo siṅga ṅinde marumbu lâ. ṅinde itogo kinzi sipu ilo-kalo siṅga ṅinde lâ kâi popole tini imâte lâ.

²⁵ Koroani Sapâṅa via mao ilua kinda lâ. Mine nde ara ṅana kinda ma taponu muli pa vetâṅa ndia Koroani Sapâṅa ipatea pa kinda.

²⁶ Kinda ma tapasuka warakânda tininda ndimo. Aku kinda ma taveta vetâṅa pinde panzi ninda-nambwe kalo-tawana tamâta ṅana iveta wisinzi nâna kâ, mine ndimo. Aku kinda ma tapadâda ndimo.

6

Kinda ma taveta vetâṅa ara nâ panzi tamâta

¹ Andeta niṅgu-nambwe wukale, miki kalonḡo ṅga; ambo miki kasama tu nawalami kalo-tawana tamâta tonḡe iveta kiesaka, ande ara ṅana miki tamâta ea Koroani Sapâṅa uru ikai poe pami ṅinde ma naomi mwasa nâ kavila tamâta ṅinde ṅana katu ne vetâṅa sakamao ṅinde sondu kâ. Taitu miki warakami taitu-taitu ma kapakatona sondu ndo. Tia ma Sadana ikai samâṅa pami, aku miki kala ma kaveta kiesaka tona.

² Ara ṅana miki ma kavilanzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta ṅana sikale nenzi malia kâ. Ambo miki ma kaveta mine, ande nemi vetâṅa ṅinde ma iyoke Kirisi ne tukuṅa.

³ Ambo tamâta kaa tonḡe ipasuka tamwata tini, ande tamâta ṅinde ipalâṅe nâ.

⁴ Ara ṅana kinda taitu-taitu ma talea sondu pa warakânda nenda vetâṅa. Ambo tamâta tonḡe ne vetâṅa nde ara, ande i ma ikura tu indeka ṅana i tamwata nâ ne vetâṅa. Andeta wurâta ikeno pa kinda ṅana talea pa tamâta tonḡe ne vetâṅa, ande tia,

⁵ ṅana tu wurâta ikeno pa kinda rârâni taitu-taitu ṅana tapakatona warakânda nenda vetâṅa.

⁶ Ambo tamâta tonge uru ipanananzi ngu pinde nana Maro Kindeni kawa ngua, ande ngu ninde ma sivila nenzi pananâna ninde, aku ma kelekele ara pinde silua.

⁷ Miki ma kapalâje warakami ndimo. Tamâta tonge ikura nana ikai lanjeja pa Maro Kindeni tia ndo. Kanija vâsa ndia noko kupau lâ tâno ilo, ande tâno ninde ma ipulia kanija ndainani nâ.

⁸ Aku mine nâ, tamâta ea kinzi uru tininzi mwasa pa ilo-kalo singa kala soka muli, ande ninde itogo kinzi sipau vetâna kiesaka lâ ilonzi kalonzi, aku muli nga vetâna ninde ma io kanao sakamao, aku kinzi tamâta ninde ma sipayaula ndo. Anja tamâta ea kinzi uru tininzi mwasa pa vetâna ara ndia Koroani Sapâna ilo papa, ande ninde itogo Koroani Sapâna io kanao ara ndo lâ ilonzi kalonzi. Kanao ara ninde nde via mao, nana ma simo vianzi mine ku simo nâ.

⁹ Mine kala kindâ ma takai wulitia nana taveta vetâna ara kâ ndimo. Ambo kindâ ma tamandi kaika nana taveta vetâna ara kâ, ande muli, lâ zo ndia Maro Kindeni ipatea lâ, ande kindâ ma takai vetâna ara ninde ne kulu, itogo takai kâpwa lâ tâno ilo mine.

¹⁰ Mine kala lâ zo ndia kindâ takura tu taveta vetâna ara pinde panzi tininda pinde, ande ara nana ma taveta mine nâ. Ambo kindâ ma taveta vetâna ara mine panzi nindambwe kalo-tawana tamâta, ande ninde ma ara ndo.

Paulo indeka nana Kirisi ne mateja lâ kâi popole tini

¹¹ Kala njine nana Paulo warakângu mbaungu angere ngua njaina lâ pepa tini imâ pami. Aku miki kamora nanengu ngerenja mâsi njine ipânga jalae.

¹² Miki kalono nga. Kalo-tawana tamâta lanjeja pinde ilonzi tu ma simo tamâta ara ndo lâ Juda tamâta jalajala naonzi. Mine kala kinzi

uru siporo ngua kaika pami tu miki ma kakai karae-veja ne mâsi lâ tinimi. Kinzi nenzi vetâna ninde ne duvi nde mine; ambo kinzi ma situla ngua tu, "Yesu ne mateja lâ kâi popole tini iveta kindâ tapânga tamâta sondo lâ Maro Kindeni nao", ande kinzi Juda tamâta jalajala ma sikai kazâna panzi. Aku tininzi pwâka tu kazâna mine ma ipânga panzi.

¹³ Kinzi kalo-tawana tamâta lanjeja ninde warakanzi nandai sipaveta sondo kuku Juda nenzi ngua tukuja nga, andeta ilonzi tu miki ma kakai karae-veja ne mâsi lâ tinimi. Ambo miki ma kaveta mine, ande kinzi ma sikura nana sipasuka warakanzi tininzi.

¹⁴ Anja nana ma apandekâna warakângu, ande tia, aku ma apanea tamâta tonge wa vetâna tonge, ande tia ndo. Nana ma andekana ku apanea nenda Maro Yesu Kirisi simbo nâ nana i ne mateja lâ kâi popole tini. Nana kalongu tawana i, aku nana duvi ninde kâ apu mulingu pa tâno njine ne ilo-kalo wa vetâna marumbu lâ, aku tâno njine ne kelekele ikura tu ilele ilongu kalongu kilo, ande tia.

¹⁵ Ambo tamâta tonge ma ikai karae-veja ne mâsi lâ tini tâku tia tâku, ande njine nde kelekele kaa nâ. Taitu miki kalono nga; ambo Maro Kindeni ma ilele tamâta tonge ilo kalo, kala ipânga itogo tamâta wasaseki ndo, ande vetâna mine nâ nde kelekele mao.

¹⁶ Maro Kindeni ne kalo-sukâna tava ne wisi-pisi imo kunzi tamâta ea sipono muli pa nanengu ngua njine. Kinzi tamâta ninde nde simo Maro Kindeni ne ngu mao.

¹⁷ Nana tiningu pwâka ndo tu tamâta tonge ma malia ilua nana kilo. Tamâta pinde munja sikai kazâna pa nana, ande kala nzimba nia kie-kie nde ikeno tiningu. Aku nzimba nia ninde itula pwataki tu nana amo Yesu ne wurâta tamâta mao.

¹⁸ Ningu-nambwe wukale, nenda
Maro Njalae Yesu Kirisi ne wisi-wisi
imo kuku miki rârâni. Mao.

EFESUS

Pepa Paulo ingere panzi kalo-tawana tamâta simo Efesus lawea

Paulo imo luma sakamao ilo nana ne wurâta nana itula pâri ara kâ, ande ingere ngua njine ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo Efesus lawea lâ Esia tâno (Pâri Tamâta 24:27). I munga imo Efesus lawea mbwani rua (Pâri Tamâta 18:18-21, 19). Ingere ngua njine nana ipu tini kaika panzi kalo-tawana tamâta. Ipanananzi tu kinda rârâni tamo togo Yesu kie-mbalau mine, anga Yesu nde imo kulu-kâmba pa kinda. Aku itula vetânga arara pinde panzi tona nana kinzi ma sipaveta kuku. Paulo iporo ngua nana kelekele pinde ikura tu ivila kinda lâ zo nana Sadana ikai kazânga pa kinda (6:10-18).

¹ Naña Paulo, naña amo Yesu Kirisi ne pâri-tamâta ikura Maro Kindeni ne pateânga mine. Naña angere ngua lâ pepa njine tini imâ pa miki Maro Kindeni ne tamâta kamo Efesus lawea, miki njinde kapaipa kuku Yesu Kirisi lâ kala uru kamandi kaika nâ.

² Kinda Tamânda Maro Kindeni anga Maro Njalae Yesu Kirisi rua nenzi wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pami.

Kinda kalonda tawana Kirisi, kala Maro Kindeni samba ne kelekele arara rârâni ilua kinda lâ

³ Tapanea nenda Maro Njalae Yesu Kirisi ne Maro Kindeni, ina Yesu Tama. Kinda tapaipa kuku Kirisi lâ, aku nana duvi njinde kâ Maro Kindeni iveta kie ara pa kinda ku samba ne kelekele arara rârâni ilua kinda marumbu lâ.

⁴ I iveta kie ara pa kinda mine: nia ndoyo, lâ zo njinde Maro Kindeni nandai ipulia tâno ipânga nga, ande ipatea kinda mungani lâ nana tapaipa kuku Kirisi kâ. Ipatea tu

kinda ma tamo i tamwata ne tamâta ku ma tamo ilonda mbâra-mbâra ndo lâ i nao, nenda soki tonje tia.

⁵ Maro Kindeni ilo ndo keno pa kinda. Mine kala nia ndoyo ipatea tu Yesu Kirisi ma iveta kinda tapânga tamo i tamwata natu wukale. Maro Kindeni ilo patea tu ma iveta mine, kala iveta lâ.

⁶ Maro Kindeni ne wisi-wisi nde njalae tina ku ara ndo, aku i io njinde imâ pa kinda itogo wisi-ara mine, ne kulu tia. Maro Kindeni itula ne wisi-wisi njinde pwataki lâ i Natu tini, natuni njinde i tini mwasa ndo papa. Mine nde ara nana kinda ma tapanea Maro Kindeni tasuka i nâ kâki.

⁷ Maro Kindeni ne wisi-wisi nde njalae ndo! Mine kala io Yesu Kirisi ilâ imâte nana iko kinda piti lâ kondoma ilo, aku i see njinde izavaru kiesaka piti lâ tininda.

⁸ Mao nâ, Maro Kindeni ne ilo-kalo nde njalae tina ku ara ndo. Mine kala io ne wisi-wisi imâ more-more njalae pa kinda lâ.

⁹ Mungani, Maro Kindeni ne pateânga ikeno paveânga nâ, andeta nia ndoyo i ipatea tu Yesu Kirisi ma itula njinde pwataki pa kinda.

¹⁰ Maro Kindeni ne pateânga njinde nde mine; muli nga, lâ zo sondo ndo, ande i ma igona kelekele rârâni munga ipulianzi njinde ku ma ionzi simo lâ taitu. Njenga i ma io Kirisi ikai maro pa samba wa tâno nenzi kelekele njinde rârâni.

¹¹ Maro Kindeni uru iveta ikura i tamwata ne pateânga nâ. Aku nanayoni, lâ nia ndoyo, ande i tamwata ipatea tu maka Juda tamâta pinde ma kapaipa kuku Kirisi ku kamo Maro Kindeni ne ngu mao.

¹² Ipatea tu maka Juda tamâta ma kamunga panzi tamâta rârâni nana kaloma tawana Kirisi ku kao tinima papa i tu ma iveta kie ara pama. I ilo tu maka ma kapanea i kasuka nâ kâki.

¹³ Maka kamo lee ku muli, njenga miki tamâta lâ tinikoa ngu kalonjo pâri ara lâ, aku ngua mao njinde iyautemi piti lâ kondoma ilo.

Lâ zo ñinde, miki kala kapânga Maro Kindeni ne ngu mao, katogo maka mine. Miki kao nemi kalo-tawana ilâ pa Kirisi lâ, ñinennga Maro Kindeni ipono muli pa i ne ngua pânga muñgânga kala io Koroani Sapânga imâ imo miki ilomi, itogo kilala tonje ñana itula pwataki tu miki kamo i ne tamâta sondo.

¹⁴ Muñgani Maro Kindeni ipa ngua tu ma iveta kie ara nâ panzi ne tamâta, aku Koroani Sapânga itula pwataki tu ngua pânga ñinde ma ipânga kanao mao pa kinda. Mine kala kinda tasama tu muli, ande i ma ikai ne tamâta kinda talâ tamo ara ndo kuku i. Tapanea i tasuka ña kâki!

Paulo ino pa Maro Kindeni tu i ma itula ilo-kalo ara panzi Efesus ngu

¹⁵⁻¹⁶ Maro Kindeni iveta ne ngua pânga ñinde ipânga kanao pa miki lâ. Mine kala naña uru kawângu ndanje ilâ pa Maro Kindeni ñana miki kâ. Muñga, lâ zo ñinde naña aloño parinami tu miki kalomi tawana Yesu Kirisi ku kao ilomi ndo ilâ panzi Maro Kindeni ne tamâta rârâni, ande naña kawângu ndanje papa i mine nâ. Aku kawângu ndanje mine lee ikura lâ zo ñine. Naña uru kalongu ñgere ñanami lâ zo rârâni naña akai noña papa i.

¹⁷ Naña uru ano pa nenda Maro Nalae Yesu Kirisi ne Maro Kindeni, ina kinda Tamânda, aku i ara tamwata. Naña ano tu i ne Koroani Sapânga ma ipananami ñana i ne vetânga kâ, aku naña ano tu Koroani Sapânga ma itula Maro Kindeni tamwata kilala pwataki pami tona, ñana miki ma kasama i kilala sondo kâ.

¹⁸ Naña uru ano papa i tu ma io ne sinâla imâ ipane ilomi kalomi. Ambo i ma iveta mine, ñinennga miki ma kasama kelekele ñato ñine: miki ma kasama tu kinda ma muli tamo kuku i, aku i ilo tu miki ma kao tinimi sondo ndo ñana zo ñinde kâ; annga miki ma kasama tu i ma iveta

kie ara ndo panzi ne tamâta, ikura ne ngua pânga muñgânga mine;

¹⁹ annga miki ma kasama tu i ne walo kaika uru iveta wurâta lâ i ne kalo-tawana tamâta kinda ilonda kalonda, aku walo kaika ñinde nde ñalae tina. Walo tonje ipakura kuku i ne walo ñinde, ande tia ndo. Nanayoni ikai ne walo kaika ndainani nâ,

²⁰ aku ipaño Yesu Kirisi imandi lâ mateña nianzi imo via kilo, ñinennga io i isaño pa i tini pa wia kâ lâ samba lawea.

²¹ Kirisi imo ikai maro mine lâ samba lawea, aku ipolenzi koroani kaika kie-kie rârâni simo lâ nia maa sikai poe pa kelekele kie-kie. I ña ñalae ndo, ipole ñoa rârâni lâ nia ndoni, lâ zo ñine wa zo muli-muli mine nâ.

²² Maro Kindeni io Kirisi ikai Maro Nalae pa kelekele ñinde rârâni, aku ipatea tu kinzi kalo-tawana tamâta ngu rârâni ma simo i kalo tona.

²³ Kinzi kalo-tawana tamâta ngu nde simo sitogo Kirisi kie-mbalau mwasina, aku sipipi ndo lâ i ilo, itogo i kala uru ipazeze tamwata lâ kelekele rârâni ilonzi ku ipipi ndo lâ ilonzi mine nâ.

2

Muñga kinda tamo tatogonzi mateña tamâta mine, andeta Maro Kindeni via mao ilua kinda lâ

¹ Muñga, ande miki kapaveta kuku vetânga soki wa kiesaka kie-kie wa. Mine kala lâ zo muñgânga ñinde miki kamo katogonzi mateña tamâta mine lâ Maro Kindeni nao.

² Lâ zo muñgânga ñinde, ande miki kapaveta kuku tâno ñine ne mâsi sakamao. Miki kaponu muli pa koroani saka nenzi koipu Sadana, ina kala uru ikai poe panzi koroani saka ñinde kala simo tava nenzi kaika lâ nia maa. Aku Sadana nde koroani ndainani uru ikai poe pa tamâta pinde ilonzi kalonzi lâ zo ñine tona, kinzi ñinde tajanzi kaika pa Maro Kindeni.

³ Mao nâ, muŋga kinda rârâni tamo tatogonzi tamâta ñinde, aku tapaveta kuku ilo-kalo siŋga nâ. Lâ zo ñinde kinda taveta vetâŋa ndia warakânda ilonda patea tu taveta. Mine kala lâ zo muŋgâŋa ñinde, ande kinda kala tamo tamâta ñana takai Maro Kindeni ne wisi-nâna kâ, itogo nenda vetâŋa soki-soki ñinde ne kulu mine.

⁴⁻⁵ Mao kanaŋo, kinda warakânda nenda kiesaka ñinde iveta kinda tapâŋga tatogonzi mateŋa tamâta mine lâ Maro Kindeni nao. Taitu Maro Kindeni ne kalo-sukâŋa wa tini-mwasa pa kinda nde ñalae tina. Mine kala lâ zo muŋgâŋa ñinde, ande i via mao ilua kinda lâ, itogo via mao ñinde muŋga ilua Kirisi mine. Maro Kindeni nde wisi-wisi warika, aku ñana duvi ñinde kâ iyaute kinda piti lâ kondoma ilo.

⁶ Kinda tapaipa kuku Kirisi lâ, aku ñine itogo Maro Kindeni ipaŋo kinda tamandi tamo viânda kilo kuku Kirisi, aku itogo Maro Kindeni io kinda takai maro kuku Kirisi lâ samba lawea.

⁷ I ne vetâŋa ara ñinde nde duvi mine; i ilo tu tamâta ndoni lâ zo muli-muli ma sisama tu i ne wisi-wisi nde ñalae tina. Aku Yesu Kirisi ne tini-mwasa pa kinda itula Maro Kindeni ne wisi-wisi ñinde kilala pwataki.

⁸ Miki kao nemi kalo-tawana ilâ pa Kirisi lâ. Mine kala ñana Maro Kindeni ne wisi-wisi ñinde kâ, ande iyautemi piti lâ kondoma ilo marumbu lâ. Miki kakura ñana kapavila warakami mine, ande tia ndo. Ñinde Maro Kindeni iveta pami itogo i ne wisi-ara mine.

⁹ Miki nemi vetâŋa ara pinde ñandai igagati Maro Kindeni ñana iyautemi piti lâ kondoma ilo ñga. Mine kala tamâta tonŋe ikura ñana ipasuka tamwata tini ñana i tamwata ne vetâŋa ara pinde kâ, ande tia.

¹⁰ Kinda tapaipa kuku Yesu Kirisi lâ. Mine kala Maro Kindeni iveta kinda tapâŋga tamâta wasaseki,

ñana ma taveta vetâŋa arara ikura zo rârâni. Aku i nanayoni ipatea vetâŋa arara ñinde pa kinda tu taveta kâ.

Kirisi ipupu kazâŋa imâte lâ, aku ivetanzi ŋgu rua simo taitu

¹¹ Miki tinami-tamami simo lâ ŋgu pinde. Mine kala miki nde Juda tamâta tia. Aku miki kasama tu kinzi Juda tamâta uru siporo tu, “Maka nde Maro Kindeni ne ŋgu sonde, ñana tu maka kakai karaveŋa ne mâsi lâ tinima.” Andeta kinzi uru siporo ŋgua ñana miki tamâta lâ tinikoa ŋgu mine tu, “Kinzi nde Maro Kindeni ne ŋgu tia, ñana tu kinzi ñandai sikai karaveŋa ne mâsi lâ tininzi ŋga”. Andeta ŋgua kaŋa mine nde ŋgua kaa nâ ñana tamâta nâ nenzi mâsi kâ. Mine kala ara ñana miki ma kalomi ñgere sonde ñana ñine kâ;

¹² Muŋgani, miki kamo lâ tinikoa ŋgu, aku miki kasama Kirisi kilala tia. Lâ zo ñinde miki kamo lombo nâ, ñana tu miki kamo piti ndo ñana Maro Kindeni ne pateâŋa tamâta simo lâ Isrel ŋgu. Lâ zo muŋgâŋa ñinde miki kamo niaka ñana Maro Kindeni ne ŋgua pâŋa kâ. Miki kazizâla ñana Maro Kindeni kâ, aku miki kakura tu kao tinimi ñana vetâŋa ara tonŋe tu ma imâ ipâŋga pami lâ zo muli kâ, ande tia.

¹³ Muŋga miki kamo malawae mine. Taitu lâ zo ñine, ande miki kapaipa kuku Yesu Kirisi lâ, aku Kirisi ipaliŋi i tamwata see tu ikai nzâla piti pami ñana kalâ kamo i tini laiti.

¹⁴⁻¹⁵ Kirisi tamwata nde wisi-pisi warika. Mine nde ina iveta maka Juda ŋgu kamo iloma taitu kunzi tinikoa ŋgu. Muŋga Juda ŋgu sikai kazâŋa panzi ŋgu pinde rârâni, aku kazâŋa ñinde iveta Mose ne ŋgua tukuŋa ipâŋga itogo ŋgumbi ñana ipunzi pwapwataki simo piti piti. Andeta Yesu Kirisi ne mateŋa ipu ŋgumbi ñinde pwataki lâ, aku izavaru kazâŋa ñinde piti lâ. Aku lâ zoni ndaina, ande Kirisi izavaru

walo piti lâ Mose ne ngua tukuŋa tava ngua tukuŋa kiri-kiri pinde rârâni tona. I ne vetâŋa nŋinde nde duvi mine; i ilo tu igonanzi ngu rua nŋinde sipasipa lâ taitu kuku i, ku ivetanzi sipâŋga ngu wasaseki. Aku i ne vetâŋa nŋinde iveta kinda tamo tava wisinda pisi nâ.

¹⁶ Kirisi imâte lâ kâi popole tini nana itunzi ngu rua nŋinde simo lâ see ngu taitu, aku imâte nana ikainzi sitaulo simâ pa Maro Kindeni kilo. Aku lâ kâi popole tini, ande ipupu kazâŋa muŋga ikeno tamâta nŋginanzi nŋinde imâte ndo lâ.

¹⁷ Kirisi imâ lâ, aku itula pâri ara nana i ne wisi-pisi kâ pwataki pa miki tinikoa ngu, miki nŋinde muŋga kamo malawae ndo nana Maro Kindeni kâ. Aku itula pâri ara ndainani nâ panzi Juda ngu tona, kinzi nŋinde muŋga simo Maro Kindeni tini laiti.

¹⁸ Kirisi igona kinda rârâni tamo see ngu taitu nâ. Mine kala Koroani Sapâŋa taituni nŋinde uru ivila kinda rârâni, maka Juda tamâta wa miki tamâta lâ tinikoa ngu wa, nana kinda takura tu tamandi Tamânda Maro Kindeni nao.

Kinda kalo-tawana tamâta rârâni nde tamo Maro Kindeni natu wukale

¹⁹ Mine kala lâ zo nŋine, ande miki tamâta lâ tinikoa ngu kamo katonzi tamâta lombo mine, ande tia. Miki kamo lâ ngu taitu kunzi Maro Kindeni ne kalo-tawana tamâta, kala kamo katogo i natu wukale mine.

²⁰ Miki katogo luma tonŋe Maro Kindeni ipa kâki mine. I muŋga inŋunu maka pâri-tamâta tavanzi ngua-tulâŋa tamâta kamo katogo luma nŋinde ne nŋunu-nŋunu. Anŋa Yesu Kirisi tamwata nde imo luma nŋinde ne nŋunu-nŋunu tina mao.

²¹ Luma nŋinde ne tuka rârâni nde sipasenŋe lâ taitu ku sipaipa ndo kuku Kirisi nâ. Aku Maro Kindeni nŋandai iveta luma nŋinde ndoni marumbu nŋa. I ma imo ipa luma nŋinde kâki lee, ikura lâ zo ndia luma nŋinde ma ipâŋga itogo Maro

Nalae tamwata ne luma sapâŋa mao mine.

²² Aku miki kala kapaipa kuku Kirisi mine nâ. Mine kala Maro Kindeni igona miki kamâ kamo taitu kunzi kalo-tawana tamâta rârâni. Miki rârâni kapâŋga katogo Maro Kindeni ne luma mao, aku i tamwata ne Koroani Sapâŋa uru imo luma nŋinde ilo.

3

Paulo ne wurâta nde nana itula pâri ara panzi tamâta lâ tinikoa ngu Kolosî 1:24-27

¹ Miki rârâni kapâŋga katogo Maro Kindeni ne luma mao mine, aku nana duvi nŋinde kâ naŋa Paulo uru akai noŋa papa i tu ma ivilami. Kala zo nŋine naŋa amo luma saka-mao ilo, nana tu naŋa aveta wurâta pa Yesu Kirisi nana atula pâri ara pa miki tamâta lâ tinikoa ngu.

² Naŋa atu miki kalonŋo naŋa par-inâŋgu tâ. Maro Kindeni ipatea naŋa tu ma aveta wurâta nŋine nana avila miki kâ, aku nŋine itula pwataki tu i ne wisi-wisi ikeno pa naŋa.

³ Maro Kindeni tamwata itula ne vetâŋa paveâŋa nŋinde pwataki pa naŋa marumbu lâ. Naŋa muŋga nâ anŋere ngua mbuku taitu pami nana nŋine kâ.

⁴ Ambo miki ma kapono ngua nŋinde sondo, ande ma kasama tu naŋa asama Kirisi ne vetâŋa paveâŋa nŋinde kilala sondo lâ.

⁵ Lâ zo muŋgâŋa rârâni, ande Maro Kindeni nŋandai itula vetâŋa paveâŋa nŋinde ipâŋga nia yo panzi tamâta nŋa. Anŋa lâ zo nŋine, ande Maro Kindeni ne Koroani Sapâŋa itula nŋine pwataki lâ panzi ne pâri-tamâta wa kinzi ngua-tulâŋa tamâta wa, kinzi nŋinde i muŋga ipateanzi papa i tamwata.

⁶ Maro Kindeni ne vetâŋa paveâŋa nŋinde ande mine; pâri ara ikai nzâla piti pa miki tamâta lâ tinikoa ngu, nana miki kakura tu kapâŋga kamo lâ see ngu taitu kuku maka Juda tamâta. Mine kala Maro Kindeni ne

vetâŋa ara imâ pa miki tona, aku Yesu Kirisi iveta Maro Kindeni ne ŋgua pâŋa muŋgâŋa ŋinde ipâŋga kanaanjo pa kinda rârâni.

⁷ Maro Kindeni io ne wisi-wisi imâ pa naŋa itogo wisi-ara mine, ne kulu tia. Aku ŋana i ne wisi-wisi ŋinde kê ande ipatea naŋa apâŋga i ne wurâta tamâta ŋana atula pâri ara ŋine kê. I ne walo kaika nde iveta wisi-wisi ŋinde imâ pa naŋa.

⁸ Naŋa amo atogo tamâta kaa nâ lâ Maro Kindeni ne tamâta rârâni naonzi. Taitu i ne wisi-wisi imâ pa naŋa lâ, kala i wurâta ara ŋinde ilua naŋa ŋana atula pâri ara panzi tamâta lâ tinikoa ŋgu. Pâri ara ŋinde nde ara ndo, aku ipâŋga kelekele ŋalae tina kala ipole kinda tamâta nenda ilo-kalo.

⁹ Aku Maro Kindeni wurâta ara tonje kilo kala ilana tona. Ŋinde nde wurâta ŋana atula pwataki tu i ma iveta vetâŋa paveâŋa ŋinde mâsi mana. Maro Kindeni, inani nia ndoyo ipulianzi kelekele rârâni sipâŋga lâ, ande ipatea tu i ne vetâŋa ŋinde ma ikeno paveâŋa nâ ikura zo muŋgâŋa rârâni.

¹⁰ I wurâta ŋinde ilua naŋa ŋana duvi ŋine kê; i ilo tu lâ zo ŋine, ande i ne kalo-tawana tamâta ŋgu ma situla i ne ilo-kalo kie-kie rârâni pwataki panzi koroani kaika simo samba ilo.

¹¹ Nia ndoyo, Maro Kindeni ipatea tu nenda Maro Ŋalae Yesu Kirisi ma ikai nzâla piti panzi i ne ŋgu ŋana situla ilo-kalo ŋinde pwataki kê, ande kala vetâŋani ndaina nde ipâŋga lâ, ikura Maro Kindeni ne pateâŋa mine.

¹² Kinda kalonda tawana Kirisi, aku tapaipa kuku i lâ. Mine kala lâ zo ndia tamandi Maro Kindeni nao, ande kinda taruru tia. Kinda tasama tu i ma ilo ara nâ pa kinda.

¹³ Mine kala ŋine naŋa ano pami tu miki ma ilomi malia ŋana nâna ŋine naŋa uru akai ŋana avilami kê, mine ndimo. Ara ŋana miki ma kandeka nâ, ŋana tu nanenju nâna

ŋine itula pwataki tu Maro Kindeni iveta kie ara pami lâ.

Paulo ikai noŋa pa Maro Kindeni tu ma ivilanzi Efesus ŋgu ŋana simandi kaika kê

¹⁴ Naŋa uru kalonju ŋgere ŋana vetâŋa ara ŋinde kinda Tamânda muŋga iveta pami, aku ŋine igagati ilonju kalonju ŋana apare tukunju ndue akai noŋa papa i.

¹⁵ I tamwata ŋa nde ikeno ne ŋgu rârâni tininzi, kinzi aŋelo ŋinde simo samba ilo wa kinda tamâta ŋine tamo tâno kulu wa. I nde kinda rârâni Tamânda.

¹⁶ I imo samba ilo, aku ikura tu iveta vetâŋa arara kie-kie. Mine kala naŋa ano papa i tu i ne Koroani Sapâŋa ma io ne walo kaika lâ ilomi kalomi, ŋana miki ma kakura tu kamandi kaika nâ.

¹⁷ Ŋinenja nemi kalo-tawana ma ilâ sondo pa Kirisi, aku i ma imo ilomi. Aku naŋa ano papa Maro Kindeni tu miki ma tinimi mwasa ndo panzi tamâta rârâni, aku nemi tini-mwasa ŋinde ma isukami ŋana kamandi kaika kê.

¹⁸ Ambo miki ma kamo mine, ande miki katavanzi Maro Kindeni ne tamâta rârâni ma kakura tu kasama Kirisi ne tini-mwasa ŋinde kilala sondo. I ne tini-mwasa ŋinde nde ŋalae ndo.

¹⁹ Mao nâ, Kirisi ne tini-mwasa ŋinde nde ipole kinda tamâta nenda ilo-kalo marumbu lâ. Ambo miki ma kasama tini-mwasa ŋinde kilala sondo, ande Maro Kindeni tamwata kilala ma ipipi ndo lâ ilomi kalomi.

²⁰ Maro Kindeni tamwata ne walo kaika uru ikai wurâta lâ ilonda kalonda, aku walo kaika ŋinde nde ŋalae ndo. Mine kala vetâŋa ndia ilonda patea tu ma tano papa Maro Kindeni ŋana iveta kê, ande i ikura ndo ŋana iveta vetâŋa ŋinde rârâni. Ŋinde nde wurâta ŋalae papa i nde tia, ŋana tu i ne walo ipole kinda nenda ilo-kalo marumbu lâ.

²¹ Mine nde ara ŋana kinda kalo-tawana tamâta rârâni ma talâ taitu kuku Yesu Kirisi ku tapanea Maro

Kindeni tasuka i ŋa kâki, ma taveta mine ku tamo nâ. Mao.

4

Kinda kalo-tawana tamâta tamo tatogo Kirisi kie-mbalau mine

¹ Mine kala miki kaloŋo sondu ŋga. Naŋa uru aveta wurâta pa Maro Ŋalae, aku ŋana duvi ŋine kâ naŋa amo luma sakamao ilo. Mine kala naŋa atu apaŋo ilomi kalomi, ŋana miki ma kapaveta kuku vetâŋa arara nâ, ikura Maro Kindeni ipatea pami lâ zo ŋinde isarâwa pami tu kao nemi kalo-tawana ilâ papa i.

² Ikura zo zo miki taitu-taitu ma kapatawa warakami tinimi, aku kamo mwasa nâ kunzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta. Miki ma wisimi nâna walele panzi ŋana vetâŋa soki siveta pami, mine ndimo. Miki ilomi ndo ikeno panzi; mine nde miki ma kazavaru nenzi vetâŋa soki ŋinde piti lâ.

³ Koroani Sapâŋa ikura tu ivetami kamo ilomi kalomi taitu nâ. I ne wisi-pisi nde imo kumi, aku wisi-pisi ŋinde itogo wâlo ŋana ipa miki kamo ŋgu taitu. Mine nde ara ŋana miki ma kaveta wurâta kaika ŋana kamo ilomi kalomi taitu mine.

⁴ Kinda kalo-tawana tamâta tamo see ŋgu taitu nâ, aku Koroani Sapâŋa taitu nâ imo. Aku mine nâ, Maro Kindeni ilo tu miki ma kamâ taitu ku kao tinimi pa i tu ma iveta kie ara pami, ikura muŋga itula pwataki mine, lâ zo ŋinde isarâwa pami tu kalomi tawana i.

⁵ Maro Ŋalae taitu nâ imo, aŋga kalo-tawana taitu nâ ikeno, aŋga lâ-liliŋa taitu nâ ikeno.

⁶ Aku Maro Kindeni taitu nâ imo, ina kinda tamâta rârâni Tamânda. Ikai maro pa kinda rârâni wa, imo isala kinda rârâni wa, imo kinda rârâni ilonda wa.

⁷ Taitu Maro Kindeni io ne wisi-wisi ŋalae ŋinde imâ pa kinda taitu-taitu ŋana taveta wurâta pinde, ikura Kirisi iwae pa kinda mine.

⁸ Ŋana duvi ŋinde kâ, Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“ ‘Ikâki ilâ imo âta ndo, aku lâ zo ŋinde ikainzi ne kazâŋa tamâta soka muli silâ, kinzi ŋinde muŋga ipolenzi lâ paraŋa ilo ku wâlo nâ ipanzi kaika lâ. Andeta iwae wisi-ara panzi ne tamâta.”

⁹ (Ŋgua ikeno mine tu, “Ikâki ilâ imo âta ndo”, aku ŋine itula pwataki tu Kirisi muŋga indue ilâ tâno ilo pa lâmbu ndo.

¹⁰ Mine kala kinda tasama tu Kirisi muŋga indue imâ, aku muli inani kala ikâki ilâ kilo. Ikâki ilâ imo nia maa ikeno âta ŋinde kulu. Mine kala ikura ŋana imo nia ndoni.)

¹¹ Aku inani muŋga ipatea wurâta panzi ne tamâta. Ipateanzi tamâta pinde ŋana ma simo i ne pâri-tamâta, aŋga ipateanzi tamâta pinde ŋana ma simo ŋgua-tulâŋa tamâta. Ipateanzi tamâta pinde ŋana soka silâ lawea lawea situla pâri ara, aŋga ipateanzi tamâta pinde ŋana sikai poe panzi i ne kalo-tawana tamâta ŋgu wa sipanananzi wa.

¹² Kirisi ne vetâŋa ŋinde ne duvi nde mine; i ilo tu Maro Kindeni ne tamâta rârâni ma sikura tu siveta wurâta sondu papa i, ŋana i ne ŋgu ŋinde nenzi kalo-tawana ma ikeno kaika nâ.

¹³ Kinda ma taveta wurâta mine lee, ikura lâ zo muli ŋinde kinda ma naonda rege nâ tao nenda kalo-tawana ilâ mao nâ papa i. Lâ zo ŋinde, kinda ma tasama Maro Kindeni Natu kilala sondu. Ŋineŋga kinda ma tamo tatogonzi tamâta sondu, aku Kirisi kilala ma ipipi ndo lâ ilonda kalonda.

¹⁴ Lâ zo ŋinde, kinda ma tamo tatogonzi lâlu puro-puro kilo, ande tia. Mine kala kinzi laŋeŋa tamwatanzi ma sikura tu siveta ŋgua kaŋa mona-mona ku silaŋe kinda kilo, ande ma tia. Kinzi uru siporo ŋgua laŋeŋa ku siyaula tamâta pinde nenzi kalo-tawana. Taitu lâ zo muli ŋinde, ande ŋgua kaŋa mine ma ikura tu itinŋi kinda talâ wa tamâ wa, itogo lawea itinŋi wâŋga isakoko potomule mine,

ande ma tia.

¹⁵ Andeta ara nana kinda ma taporo ngua mao nâ, nana tu nina ma itula pwataki tu kinda tininda mwasa nâ panzi tamâta. Ambo kinda ma taveta mine, ande kinda ma tatumbu lee ku muli nga ma tapaipa ndo kuku Kirisi, ina kala imo kulu-kâmba panzi kalo-tawana tamâta ngu.

¹⁶ Kinda tamo Kirisi ne tamâta, aku tamo tatogo i kie-mbalau mwasina. Kinda karaenda ne tini pinde-pinde rârâni nde sipasenge lâ taitu, aku tukânda rârâni nde sisuka karaenda tu imandi kaika. Aku mine nâ, Kirisi imo kulu-kâmba pa i ne ngu kinda, aku isenge kinda rârâni tamo taitu. Mine kala miki kalonjo nga; ambo kinda rârâni taitu-taitu ma tininda mwasa nâ panzi kalo-tawana tamâta wa kasukanzi wa taveta wurâta ikura Kirisi ipatea pa kinda wa, ande nenda kalo-tawana ma ikeno kaika ndo.

Kinda kalo-tawana tamâta ma taveta vetâna wasaseki

¹⁷ Mine kala naña atu aporo ngua tonje pami. Naña akai Maro Nalae kawa ku aporo kaika mine tu miki ma kapaveta kuku kinzi tinikoa nenzi vetâna kilo ndimo. Kinzi nenzi ilo-kalo nde kekekele kaa nâ.

¹⁸ Kinzi ilonzi kalonzi nde pasâsâe ndo lâ, aku nina itogo kinzi simo lâ kondoma ilo. Kinzi ilonzi kalonzi tia ndo, aku tininzi pwâka tu sikai ilo-kalo ara kâ. Mine kala kinzi simo piti ndo nana via mao ninde Maro Kindeni ilo tu ilanzi tamâta rârâni.

¹⁹ Kinzi mainzi nana vetâna uru siveta ninde, ande tia ndo. Kinzi sipatambira warakanzi silâ nana siveta vetâna sakamao nâ, aku ilonzi nde igagatinzi ndo nana sipalulua warakanzi tininzi potomule nâ.

²⁰⁻²¹ Naña asama tu miki kalonjo Kirisi parina marumbu lâ. Miki kaponu muli papa i lâ, aku kapanâna sondu ndo nana Yesu ne ngua mao kâ. Aku naña asama tu kinzi kalo-tawana tamâta nandai

sipananami nana kapaveta kuku tinikoa nenzi vetâna sakamao ninde nga.

²² Kinzi sipananami nana kapu mulimi pa ilo-kalo sinja ne vetâna. Ilo-kalo ninde nde uru ilanzenzi tamâta, aku iveta ilonzi kâki nana siveta vetâna sakamao kâ, kala sipayaula. Mine nde kinzi kalo-tawana tamâta sipananami nana kapile ilo-kalo sinja ninde,

²³ aku kasâu pa Maro Kindeni tu iveta ilomi kalomi ipânga wasaseki ndo.

²⁴ Aku sipananami nana kaponu muli pa ilo-kalo wasaseki, ilo-kalo ndainani Maro Kindeni iveta ipânga itogo i tamwata kilala mine. Ambo tamâta tonje ma ipono muli pa ilo-kalo ara ninde, ande tamâta rârâni ma simora pwataki tu ikai via mao marumbu lâ, nana tu i ma iveta vetâna rârâni sondu ku ara ndo lâ Maro Kindeni nao.

²⁵ Mine kala naña aporo kaika tu miki ma kapile nemi mâsi nana kaporo ngua lanje kâ, aku miki rârâni ma kaporo ngua mao nâ panzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta, nana tu kinda rârâni tamo see ngu taitu.

²⁶ Ambo noko wisi nâna, ande kupakatonu sondu nga. Tia ma kuveta kiesaka. Ambo noko wisi nâna lee kari indue mbo, ande ninde ara tia ndo.

²⁷ Ambo noko wisi nâna ikura zo luandondo, ande nina itogo noko pwai nzâla piti pa Sadana nana ma imâ ilaneno nana kuveta kiesaka kâ.

²⁸ Anja miki panawena tamwatami, miki ma kapanawe kilo ndimo. Ara nana miki ma kaveta wurâta mao lâ warakami mbaumi. Ambo miki ma kaveta mine, ande miki ma kagona mbumbu pinde, ninenga ma kakura nana kasukanzi sugorai tamâta.

²⁹ Miki ma kawami kaporo ngua soki kie-kie ndimo. Ngua ara nâ ma ipânga lâ kawami, ikura nana isukanzi tamâta ea silonjo nemi ngua ninde. Ambo miki ma kaporo

ngua ara, ande njinde ma ivilanzi tinimi pinde.

³⁰ Ambo miki ma kaporo ngua soki panzi tamâta, ande njinde ma iveta Koroani Sapâña ilo malia. Aku njinde ma ara tia ndo, njana tu Maro Kindeni munḡani io Koroani Sapâña imâ pami itogo i kilala mine, aku i uru itula pwataki tu miki kamo Maro Kindeni ne tamâta sondo. Mine nde miki kasama tu muli nḡa Maro Kindeni ma ikaimi kataulo kamâ kamo ara ndo kuku i.

³¹ Miki ma kapile vetâña sakamao kie-kie mine; mâsi njana ilomi makisa kâ, anḡa mâsi njana wisimi nâna kâ, anḡa mâsi njana kapawa ngua kâ, anḡa mâsi njana kaporo ngua pavaligiḡa kâ. Miki ma kapaveta kuku vetâña potomule ndimo.

³² Ara njana miki ma kalomi sukâña mao nâ panzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta, aku kaveta kemi ara nâ panzi. Ambo noko ninambwe tonḡe iveta soki pano, ande noko ma kuzavaru vetâña soki njinde piti lâ. Miki kalomi nḡere sondo nḡa; miki kalomi tawana Kirisi lâ, aku njana nemi kalo-tawana njinde kâ Maro Kindeni munḡani izavaru warakami nemi kiesaka piti mine nâ.

5

Kinda ma toka lâ sinâla ne nzâla

¹ Mine nde ara njana miki ma kapaveta kuku vetâña rârâni Maro Kindeni ilo papa njinde, njana tu i ilo ndo keno pami, aku miki kamo i natu wukale.

² Miki ma kapaveta sondo ndo kuku tini-mwasa ne vetâña, itogo Kirisi tini mwasa ndo pa kinda kala io tamwata ne via ilâ pa mateḡa njana ivila kinda kâ. I io tamwata ne via ilâ pa Maro Kindeni itogo patarawâña ne kuwae ara ndo mwasina, aku Maro Kindeni ilo ara ndo njana patarawâña njinde kâ.

³ Miki kamo Maro Kindeni ne tamâta sapâña. Mine kala miki ma kapalulua tinimi potomule ndimo,

aku ma kapaveta kuku vetâña muso kie-kie ndimo. Miki ma ilomi yosi pa tinimi pinde nenzi kekekele ndimo. Miki ma kandeka ku kaporo ngua ara tini mwata nâ njana vetâña sakamao kie mine ndimo.

⁴ Aku miki ma kaporo ngua sakamao wa ngua kapa-kapa wa ngua logi-logi sakamao wa, mine ndimo. Nḡua kaḡa mine nde ara tia ndo. Ara njana kinda ma kawânda ndanḡe njalae ilâ pa Maro Kindeni, aku ngua kaḡa ara mine ma ikai ngua sakamao kie-kie njinde nia.

⁵ Miki kalonḡo sondo nḡa; tamâta ea sipalulua tininzi potomule wa siveta vetâña muso wa ilonzi yosi pa tamâta pinde nenzi kekekele wa, ande kinzi tamâta mine ma sikura tu simo kuku nḡu njinde Maro Kindeni kuku Yesu Kirisi rua uru sikai maro papa, ande tia ndo. Mâsi njana ilonda yosi kâ nde irerege kuku mâsi njana tawânḡi tapaneanzi maro lanḡa kâ.

⁶ Miki kapakatona sondo nḡa. Tia ma tamâta pinde silanḡemi ku siporo ngua mona-mona pami njana vetâña potomule njinde kâ. Maro Kindeni ne wisi-nâna ikeno panzi tamâta ea siveta vetâña potomule kie-kie njinde, kinzi njinde taḡanzi kaika papa i ne ngua.

⁷ Mine nde miki ma tinimi piti ndo njana lanḡa tamwatanzi njinde nenzi vetâña kâ.

⁸ Munḡa, ande miki warakami kala kamo kondoma ilo, taitu lâ zo njine miki kapaipa kuku Maro Njalae kala kamo sinâla ilo. Mine nde ara njana miki ma kamo katogonzi sinâla ne tamâta mine.

⁹ Njana tu sinâla uru ipula kanaḡo ara nâ lâ tamâta ilonzi kalonzi. Mine kala siveta vetâña ara wa vetâña ipakura kuku Maro Kindeni ne ngua mao wa vetâña sondo ndo lâ Maro Kindeni nao wa.

¹⁰ Aku ara njana miki ma kapanaḡa njana vetâña ndia Maro Njalae ilo papa njinde tona.

¹¹ Miki ma tinimi piti ndo njana kondoma ne vetâña kaa kaa tamâta

pinde uru siveta njinde. Vetâña kie mine uru ipula kanaŋo ara lâ tamâta ilonzi kalonzi, ande tia. Ara njana miki ma katula vetâña kie mine kilala pwataki panzi tamâta.

¹² Andeta naŋa tiningu pwâka tu atula njgua njana vetâña sakamao uru sipavea ku siveta njinde. Naŋa maingu njana aporo njgua njana vetâña kie mine.

¹³ Taitu sinâla itula vetâña rârâni kilala pwataki.

¹⁴ Aku lâ zo njana sinâla isinala nia kondoma kê, ande kondoma njinde ma ipânŋa itogo sinâla mine. Mine kala njgua tonje ikeno mine tu,

“Noko tamâta ndai, nokoni kala uru pweno mata nâ, ande kumandi sânda tâ! Ambo noko ma kumandi lâ mateŋa nianzi kumo via kilo, ande Kirisi ne sinâla ma ipaneno.”

¹⁵ Mine nde miki ma kapakatona sondo njana nemi vetâña kê. Miki ma kamo katogonzi tamâta njinde nenzi ilo-kalo tia, mine ndimo. Ara njana miki ma kamo katogonzi tamâta simo tava nenzi ilo-kalo ara,

¹⁶ njana tu zo kala kinda tamo njine, ande kiesaka ne zo. Mine nde ara njana miki ma kaveta vetâña ara nâ ikura zo zo. Tia ma zo njine ilâ kaa nâ.

¹⁷ Mine nde miki ma kapakatona sondo, aku kapaveta kuku vetâña kapa-kapa ndimo. Ara njana miki ma kapanâna njana vetâña ndia Maro Njalae ipatea pami njinde.

¹⁸ Miki ma kanu lââ kaika njalae ku kadauda ndimo, njana tu vetâña kie mine ma iyaula miki ndo. Ara njana mâsi njine ma ikai dadauŋa ne mâsi njinde nia; miki ma kao ilomi kalomi ilâ pa Koroani Sapâña, njana i ma ipipi ndo lâ ilomi kalomi ku ikai poe sondo pami.

¹⁹ Lâ zo ndia miki kaporo njgua kunzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta pinde, ande ara njana miki ma kakai njgua pinde ikeno lâ wânŋiŋa paneâña kê tava wânŋiŋa pinde Koroani Sapâña itula lâ ilomi

kalomi, aku kaporo njgua kana mine panzi. Aku lâ zo ndia miki kawânŋi wânŋiŋa paneâña kê pa Maro Njalae, ande miki ma kaveta mine tava ndekâña wa paneâña wa.

²⁰ Aku ikura zo zo, miki ma kaporo kawami ndanŋe ilâ pa Tamânda Maro Kindeni lâ nenda Maro Njalae Yesu Kirisi ŋa, njana vetâña ndia rârâni ipânŋa pami.

Paulo iporo njgua panzi tamâta sipakâe lâ

²¹ Miki uru kamege njana Kirisi kê. Mine nde ara njana miki taitu-taitu ma kapatawa warakami tinimi ku kamo kalo-tawana tamâta rârâni kalonzi.

²² Miki taine, miki ma kapatawa warakami tinimi ku kaponu muli pa kaiwami tamâne kawanzi njgua, itogo uru kaveta pa Maro Njalae mine.

²³ Njana tu tamâne imo kulu-kâmba papa kaiwa taine, itogo Kirisi imo kulu-kâmba panzi kalo-tawana tamâta njgu mine. Aku Kirisi tamwata imo kinda kalo-tawana tamâta njgu nenda Yautâña Tamwata, kinda njine kala tamo tatogo i kie-mbalau mine.

²⁴ Kinda kalo-tawana tamâta uru tapatawa warakânda tininda ku tamo Kirisi kalo. Aku ara njana miki taine kala ma kapatawa warakami tinimi mine nâ ku kamo kaiwami tamâne kalonzi ikura zo zo.

²⁵ Anŋa miki tamâne, miki ma tinimi mwasa ndo panzi kaiwami taine, itogo Kirisi tini mwasa ndo panzi kalo-tawana tamâta njgu mine. Muŋga Kirisi ne tini-mwasa njinde igagati i njana io tamwata ne via ilâ pa mateŋa njana ivilanzi kalo-tawana tamâta.

²⁶ Mao nâ, ipile tamwata ne via njana ivetanzi ne kalo-tawana tamâta njgu simo ilonzi mbârambâra. I muŋga itula Maro Kindeni kawa njgua panzi njgu njinde, aku ililinzi lâ lââ njana izavaru kiesaka ne muso piti lâ ilonzi kê.

27 I ne vetâna njinde nde duvi mine; i ilo tu ma ikai ngu njinde papa i tamwata. Mine kala ivetanzi simo ara ndo, itogo taine taipa tonje i tini wa ilo ndoni nde zuzuli ndo, aku ne soki tonje tia.

28 Aku miki tamâne kala mine nâ, miki ma tinimi mwasa ndo panzi kaiwami taine, itogo uru tinimi mwasa pa warakami karaemi mine. Ambo tamâta tonje tini mwasa ndo papa i kaiwa taine, ande i uru tini mwasa pa tamwata tona.

29 Kinda tasama tu tamâta uru sikai kazâna pa warakanzi karaenzi, ande tia ndo. Kinzi uru sisua warakanzi karaenzi ku sikatona sondo ndo, itogo Kirisi kala iveta pa kinda kalo-tawana tamâta mine.

30 Nana tu kinda tamo tatogo Kirisi kie-mbalau mwasina.

31 Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, "Mine kala tamâne ma ipilenzi tina-tama ku ipasipa kuku kaiwa taine, aku kinzi rua ma sipânga itogo karaenzi taitu nâ mine."

32 Ngua njalae tonje ikeno paveâna nâ lâ Maro Kindeni ne ngua njinde ilo. Nana warakângu ilongu patepa tu ngua njine nde ngua siâna njana Kirisi tavanzi ne kalo-tawana tamâta ngu.

33 Taitu ngua njine nde iyoke miki tona. Miki tamâne taitu-taitu ma tinimi mwasa ndo panzi kaiwami taine, itogo tinimi mwasa pa warakami mine. Aku miki taine taitu-taitu ma kamege njananzi kaiwami tamâne.

6

Paulo iporo ngua panzi lâlu wa tinanzi tamanzi wa

1 Miki lâlu, miki ma kalomi ngere njana Maro Njalae kâ, aku kaponu muli pa tinami-tamami kawanzi ngua. Vetâna mine nde vetâna sondu ndo.

2 Nana tu Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, "Miki ma kamege njananzi tinami-tamami, aku kaveta ikura nenzi ngua mine".

Ngua tukuja njinde nde imunga panzi ngua tukuja pinde rârâni njana itula ngua pâna tonje tona. Ngua pâna njinde nde ikeno mine;

3 "Ambo miki ma kaveta mine, ande miki ma kamo ara, aku ma kamo zo luandongo lâ tâno njine kulu."

4 Anga miki lâlu njinde tamanzi, ande miki ma kavetanzi natumi wisinzi nâna pami, mine ndimo. Miki ma kakatonanzi sondu lâ Maro Njalae nao, aku katula nzâla ara panzi ku kapanananzi, ikura Maro Njalae ipatea pami mine.

Paulo iporo ngua panzi tamâta uru siveta wurâta koa tia nâ wa kinzi tamâta njalanala wa

5 Anga miki tamâta ea uru kaveta wurâta koa tia nâ panzi tamâta njalanala, miki ma kapalono pa nemi koipu njinde nenzi ngua, aku kamege ndo njananzi. Miki ma kamege mao nâ njananzi, aku kakai lanjeja panzi ndimo. Aku miki ma kaveta wurâta ara nâ panzi ikura zo rârâni, itogo uru kaveta pa Kirisi mine.

6 Zo pinde miki nemi tamâta njalanala simo kumi ku silea pa nemi wurâta, aku miki uru kapalono pa nenzi ngua, njana tu miki ilomi tu kinzi ma ilonzi ara pami njana nemi wurâta kâ. Taitu ara njana miki ma kaveta wurâta ara mine nâ lâ zo ndia kinzi simo malawae njanami tona. Miki kamo Kirisi ne wurâta tamâta; mine nde miki ma kamandi kaika aku ilomi ndeka njana kaveta vetâna ndia Maro Kindeni ipatea pami.

7 Miki ma ilomi ara nâ njana kaveta wurâta koa tia nâ panzi nemi tamâta njalanala, njana tu miki njandai kaveta wurâta panzi tamâta nâ; miki kaveta wurâta papa Maro Njalae tamwata tona.

8 Miki kalomi ngere sondu nga; Maro Njalae ma kulu ara ilanzi tamâta rârâni siveta nenzi wurâta ara. I ma iveta kie taituni mine panzi tamâta ea sikai mbalija lâ

nenzi wurâta tini, sitavanzi tamâta ea siveta wurâta koa tia nâ.

⁹ Anğa miki tamâta nalaŋala, miki kala ma kaveta kemi ara nâ panzi tamâta rârâni uru sikai wurâta koa tia nâ pami ninde. Miki ma kapile mâsi nana kaveta ruruŋa panzi kâ. Kalomi ngere sondu nğa; Maro Nalae imo samba ilo, aku inani ikai maro pa miki wa kinzi wa. I uru iveta vetâŋa kie taituni panzi tamâta rârâni.

Kinda kalo-tawana tamâta tamo tatogonzi zugu tamâta mine

¹⁰ Ayo, kala nîne naŋa ma aporo nğua mbuku taitu nîne, nîneŋa nanenğu nğua rârâni ma marumbu. Miki kapaipa kuku Maro Nalae lâ, aku i ne walo kaika uru isukami nana kamandi kaika kâ. Miki ma kasaŋa i ne walo kaika ninde ndindi nâ.

¹¹ Miki ma kasawa paraŋa ne siŋgâra rârâni Maro Kindeni ilua kinda, nana miki ma kakura tu kamandi kaika lâ zo ndia Sadana itu ikai kazâŋa pami.

¹² Miki kalomi ngere sondu nğa. Kinda nandai tapara kunzi tamâta nğa; kinda tapara kunzi koroani saka kie-kie, kinzi ninde simo tava nenzi kaika lâ nia maa ku sikai poe panzi tamâta lâ kondoma ne zo sakamao nîne.

¹³ Mine nde miki ma kakai paraŋa ne siŋgâra Maro Kindeni ilami ninde, aku walele nâ kasawa ninde rârâni lâ tinimi! Nîneŋa lâ zo ndia vetâŋa sakamao ma imâ ipânğa pami, ande miki ma kakura tu kamandi kaika ku kapara kuku nenda kazâŋa tamâta. Aku lâ zo nana paraŋa ma marumbu kâ, ande miki ma kamandi kaika yo kamo njai.

¹⁴ Ambo miki katu kamandi kaika, ande miki ma kaveta mine; miki ma kakai nğua mao nana Maro Kindeni kâ ikeno kaika lâ ilomi kalomi, itogo zugu tamâta ipa wâlo lâ kambwane mine. Aku miki ma kapaveta kuku vetâŋa arara rârâni Maro Kindeni ilo papa ninde, itogo zugu tamâta

isawa pasawaŋa “kapa” ipono kondondoni mine.

¹⁵ Aku miki ma kaluku nana katula pâri ara nana Maro Kindeni ne wisi-pisi kâ, itogo zugu tamâta isawa kie kâmba lâ kie nana imandi kaika lâ paraŋa ilo.

¹⁶ Aku ikura zo rârâni, miki ma kasaŋa nemi kalo-tawana kaika ku kalâ paraŋa ilo, nana tu nemi kalo-tawana ninde nde itogo nemi maramuŋa mwasina. Ambo miki ma kaveta mine, ande miki ma kakura tu kapupu silâwa ndia Sadana io yâ lâ tini ku ipane imâ pami ninde.

¹⁷ Aku miki ma kalomi ngere sondu nana nîne kâ; Maro Kindeni iyautemi piti lâ kondoma ilo marumbu lâ. Ambo miki ma kalomi ngere nana ninde kâ, ande ninde ma ikea nana nemi ilo-kalo, itogo sambara “kapa” ikea nana zugu tamâta kulu kâmba mine. Aku miki ma kasaŋa Maro Kindeni kawa nğua kaika ndindi nâ, nana tu nğua ninde nde itogo Koroani Sapâŋa ne pila nalae nana kazâŋa kâ.

¹⁸ Lâ zo ndia miki kasawa paraŋa ne siŋgâra ninde ndoni lâ tinimi, ande miki ma kakai noŋa pa Maro Kindeni tu ma ivilami. Aku ikura zo zo miki ma kakai noŋa ikura Koroani Sapâŋa igatimi tu kaveta mine. Miki ma kakai wulitia nana kano pa Maro Kindeni kâ ndimo. Ambo miki ma kalomi ngere sondu nana ninde kâ, aku kakai noŋa pa Maro Kindeni ikura zo rârâni tu ma ivilanzi ne tamâta, ande ninde nde ara ndo.

¹⁹ Aku naŋa ilonğu tu miki ma kano pa Maro Kindeni tu ma isuka naŋa tona. Ara nana miki ma kano papa tu i ma io nğua ara nâ lâ kawânğu, lâ zo ndia naŋa amandi nana atula i kawa nğua pwataki. Ambo i ma isuka naŋa mine, ande naŋa ma akura tu atula pâri ara ne nğua paveŋa ninde pwataki, aku ruruŋa ne mâsi ma ikeno piti ndo nanana.

²⁰ Yesu Kirisi tamwata isupwa naŋa alâ nana akai i ndamwa ku

atula pâri ara ñinde kâ. Taitu kala ñine naña amo luma sakamao ilo ñana nanenngu wurâta ndainani nâ. Mine nde naña ilonngu tu miki ma kano pa Maro Kindeni tu ma ipu tini kaika pa ilonngu kalonngu. Ñinennga naña ma amandi kaika atula pâri ara ñinde panzi tamâta, ikura i ne pateâña mine.

Paulo ino pa Maro Kindeni tu ma iveta kie ara panzi Efesus ñgu

²¹ Tikikus ma imâ itapâri pami ñana vetâña rârâni ipânga pa naña lâ. I nde kinda ninda-nambwe, aku maka iloma ara nâ papa i. I uru iveta wurâta pa Maro Ñalae, itogo maka uru kaveta mine, aku i ne wurâta ñinde nde ipânga ara ndo.

²² Mine kala naña asupwa i imâ pami, ñana miki ma kasama ñana maka nema sañonâña wa moña wa. Naña ilonngu tu i ne ñgua ñinde ma ipu tini kaika pa ilomi kalomi.

²³ Kinda Tamânda Maro Kindeni kuku Maro Ñalae Yesu Kirisi rua ma siveta nima-nambwe kalo-tawana tamâta miki kamo tava wisimi pisi nâ. Aku kinzi rua ma sipu tini kaika pa nemi kalo-tawana, ku ma siveta tinimi mwasa ndo panzi tinimi pinde tona.

²⁴ Maro Kindeni ne wisi-wisi imo kunzi tamâta rârâni ñine sio ilonzi ndo ilâ pa nenda Maro Ñalae Yesu Kirisi ikura zo zo.

PILIPAI

Pepa Paulo ingere panzi kalo-tawana tamâta simo Pilipai lawea

Paulo imo luma sakamao ilo nana ne wurâta nana itula pâri ara kâ, ande ingere ngua njine ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo Pilipai lawea lâ Masedonia tâno. I munnga imo Pilipai itula pâri ara panzi (Pâri Tamâta 16:12-40), kala tamâta pinde kalonzi tawana Yesu. Kinzi nde sugorai tamwatanzi, andeta zo tonje sigona mbumbu ku sio imâ pa Paulo itogo wisi-ara mine. Paulo indeka nâ, kala ingere ngua njine panzi iporo ndanje nana nenzi pavilânga kâ. Imo luma sakamao ilo, andeta iporo ngua ara mine tu kinda kalo-tawana tamâta ma tandeka ikura zo rârâni.

¹ Nana Paulo, anga Timoti, Yesu Kirisi ne wurâta tamâta maka, maka rua kamo taitu kala nana angere ngua lâ pepa njine tini imâ pa miki Maro Kindeni ne tamâta kamo Pilipai lawea, miki njinde kaspipa lâ taitu kuku Yesu Kirisi lâ. Aku pepa njine imâ pa nemi katonânga sitavanzi ngu nenzi kuleja tamâta tona.

² Kinda Tamânda Maro Kindeni kuku Maro Njalae Yesu Kirisi rua nenzi wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pami.

Paulo kawa ndanje pa Maro Kindeni

³ Ikura zo rârâ nana kalonngu ngere nana miki kâ, aku lâ zo njinde rârâni taitu-taitu, ande nana kawângu ndanje pa nanenngu Maro Kindeni.

⁴ Nana uru ano pa Maro Kindeni tu ma isuka miki rârâni, aku lâ nanenngu nona njinde rârâni, ande nana akai nona tava ndekânga nâ,

⁵ nana tu nia ndoyo, lâ zo njinde nemi kalo-tawana ipânga wasaseki, aku imâ lee ikura lâ zo njine, ande

miki uru kavila nana sonde lâ nanenngu wurâta nana atula pâri ara panzi tamâta kâ.

⁶ Mine kala nana kalonngu tawana mine; Maro Kindeni, inani munnga igagati miki taitu-taitu ilomi kalomi tu ma kalomi tawana i, ande i ma ikai wurâta lâ ilomi kalomi lee, ikura lâ zo ndia wurâta njinde ma marumbu lâ. Aku wurâta njinde ma marumbu lâ zo njinde Yesu Kirisi ma itaulo imâ kilo.

⁷ Nana ilonngu ndo ikeno pa miki rârâni, aku uru kalonngu ngere nanami tava ndekânga nâ. Aku ara nana nana ilonngu ikeno mine, nana tu miki rârâni uru kamandi kaika ku kasuka nana nana aveta wurâta njine kâ. Lâ zo njine nana amo luma sakamao ilo, anga lâ zo munngânga njinde nana atula ngua pwataki tu pâri ara nde mao tona, ande Maro Kindeni ne wisi-wisi ikeno pa miki wa nana wa nana taveta wurâta papa i.

⁸ Maro Kindeni tamwata isama tu nanenngu ngua njine nde mao nâ; nana ilonngu ndo ikeno pa miki rârâni, itogo Yesu Kirisi tamwata ilo ndo keno pami mine.

⁹ Nana uru akai nona kie mine pa Maro Kindeni nana miki kâ; nana ano pa i tu miki ma tinimi mwasa mao nâ panzi tinimi pinde, aku nemi vetânga njinde ma ipânga njalae ndo. Aku nana ano tu miki ma kapanâna sonde ndo nana Maro Kindeni ne ngua mao kâ, aku ma kasama vetânga rârâni nenzi duvi sonde tona.

¹⁰ Ambo miki ma kaveta mine, ande miki ma kakura tu kapateanzi vetânga arara nana kapaveta kuku. Ninennga muli, lâ zo njinde Kirisi ma ipare nia panzi tamâta rârâni nana nenzi vetânga kâ, ande miki ma kamo ilomi mbâra-mbâra ndo lâ i nao, nemi soki tonje tia.

¹¹ Aku Yesu Kirisi ma io ilo-kalo ara ndo lâ ilomi kalomi, nana miki ma kaveta vetânga ara rârâ, itogo kâi ipula kanao mwasina. Mine kala tamâta ma simora nemi vetânga

ņinde, ku ma sipanea Maro Kindeni sisuka i ņa kâki.

Paulo imo luma sakamao ilo, aku ņine isuka pârî ara

¹² Ningu-nambwe wukale, naņa ilonĝu tu miki ma kasama ņine; malia pinde nde imâ ipânĝa pa naņa lâ, andeta malia ņinde nde ikai nzâla piti panzi tamâta rârâ tu ma siloņo pârî ara kâ.

¹³ Mine kala kinzi tamâta simo nia ņine, sitavanzi zugu tamâta ņinde uru sikatona Koipu ņalae ne luma, ande kinzi ņinde rârâni sisama tu naņa uru aveta wurâta pa Yesu Kirisi, aku ņana duvi ņinde kâ kinzi kazâņa tamâta sipa wâlo kaika lâ tiningu ku siona amo luma sakamao ilo.

¹⁴ Ningu-nambwe kalo-tawana tamâta rârâ nde sisama tu wâlo kaika ikeno tiningu, aku ņinde ipu tini kaika panzi ņana sio nenzi kalo-tawana ilâ sondo pa Maro ņalae kâ. Mine kala sipile nenzi mâsi ņana siruru kâ, aku simandi kaika situla Maro Kindeni kawa ņgua.

¹⁵⁻¹⁷ Mao nâ, kinzi pinde sisama tu naņa ņânĝu ipânĝa ņalae, kala wisinzi nâna pa naņa ku sipadâda ņanana. ņana duvi ņinde kâ kinzi simandi situla pârî ara ņana Kirisi kâ. Kinzi situ sisuka warakanzi ņanzi kâki, aku lâ zo ndia situla pârî ara kâ, ande ilonzi kalonzi soki ndo. Kinzi ilonzi tu sisenĝe malia pinde kilo imâ pana, lâ zo ņine naņa amo luma sakamao ilo yo.

Aņga tamâta pinde nde ilonzi ara pa naņa. Mine kala nenzi tini-mwasa ņinde igagatinzi ņana situla pârî ara kâ. Kinzi sisama tu Maro Kindeni wurâta ilua naņa ņana at-ula ņgua pwataki tu pârî ara nde ņgua mao nâ.

¹⁸ Taitu naņa ilonĝu rârâ ņana tamâta ņinde nenzi vetâņa kâ, ande tia. Kinzi pinde nenzi ilo-kalo nde ara, aņga pinde nenzi ilo-kalo nde ara tia. Ambo taitu kinzi rârâni uru situla pârî ara ņana Kirisi kâ,

aku ņinde iveta naņa ilonĝu ndeka ņalae ndo.

Paulo ilo tu ma imo via ku ma isukanzi Pilipai ņĝu

Aku naņa ma amo andeka mine nâ,

¹⁹ ņana tu naņa asama mine; miki uru kano pa Maro Kindeni tu i ma ivilana, aku Yesu Kirisi ne Koroani uru ivila naņa tona. Mine kala naņa asama tu nanenĝu malia ņine ma muli marumbu lâ, aku naņa ma amo ara kilo.

²⁰ Naņa ilonĝu ndo tu ma aveta nanenĝu wurâta rârâni sondo nâ. Naņa ilonĝu tu lâ zo ņine wa zo rârâni wa, ande naņa ma amandi kaika aruru tia. ņinenĝa ambo naņa amo viânĝu tâku amâte tâku, ande kinzi tamâta ma sipanea Yesu Kirisi sisuka i ņa kâki.

²¹ Nanenĝu morâņa nde mine; ambo naņa ma amo viânĝu, ande ņinde ma ara, ņana tu Kirisi tamwata nde nanenĝu via ņine warika. Ambo naņa ma amâte, ande ņinde ma ara ndo.

²² Ambo naņa ma amo viânĝu yo, ande naņa ma akura tu aveta wurâta ara pinde kilo. Taitu naņa ma apatea via, tiya?, apatea mateņa. ņinde naņa asama tia.

²³ Naņa ilonĝu rua-rua ņana ņinde kâ. Naņa ilonĝu ņalae tu ma amâte alâ amo kuku Kirisi. ņinde ma ara ku ara ndo.

²⁴ Andeta ara ņana naņa ma amo viânĝu lâ tâno kulu, ņana tu nanenĝu wurâta nde ņana asuka miki kâ, aku ņine nde kelekele ņalae tina.

²⁵ Naņa asama tu wurâta ikeno mo ņai yo ņana naņa ma asuka miki kâ. Mine nde ilonĝu pateo tu naņa ma amo viânĝu mine nâ, aku ma asuka miki rârâni nemi kalo-tawana tu ma itumbu ņalae tava ndekâņa nâ.

²⁶ ņinenĝa lâ zo ņana naņa ma ataulo amâ amo kumi kilo, ande miki ma kandeka ņalae tina ņana

naŋa kâ, aku nemi kalo-tawana ma ilâ mao nâ papa Yesu Kirisi.

Maro Kindeni ipatea nzâla ara panzi Pilipai ŋgu mine; kinzi ma sikai nâna ŋana nenzi kalo-tawana kâ

²⁷ Andeta kelekele ŋalae tina nde mine; miki ma kapaveta kuku vetâŋa rârâni Kirisi ne pârî ara itula pami ŋinde. Ninenŋa ambo naŋa ma akura tu amo kumi, ande naŋa ma amora tu miki kamandi kaika tava ilomi kalomi taitu nâ. Aku naŋa ma amora tu miki kamo taitu kaveta wurâta ŋalae tina ŋana kagagatinzi tamâta tu ma kalonzi tawana pârî ara kâ. Ambo naŋa ma akura tu amo kumi tia, ande naŋa ma aloŋo parinami tu miki kamo mine.

²⁸ Aku naŋa ma asama tu miki karuru ŋananzi nemi kazâŋa tamâta, nde tia. Ambo miki ma kamandi kaika nâ, ande kinzi ma sisama tu Maro Kindeni ma muli izavarunzi. Aku kinzi ma sisama tu inani ma ikea ŋana miki kâ lâ zo muli ŋinde.

²⁹ Ŋana tu Maro Kindeni iveta kie ara pami kala ipatea tu miki ma kalomi tawana Yesu Kirisi. Andeta ŋinde nâ tia; i kala ipatea nzâla ara tonŋe kilo pami mine: miki ma kakai nâna ŋana nemi kalo-tawana ŋinde kâ tona.

³⁰ Kala ŋine miki kamandi kuku naŋa lâ kazâŋa ilo. Muŋga miki kamora tu naŋa amo kazâŋa ndainani nâ ilo, kala zo ŋine miki kalonŋo tapârîŋa tu naŋa amo kazâŋa ŋinde ilo amo ŋai yo.

2

Kinda ma tamo ilonda taitu nâ taveta vetâŋa ara panzi tininda pinde

¹ Kirisi nde ipasipa kumi lâ, aku ŋinde ipu tini kaika pa ilomi kalomi. Aku i ne tini-mwasa kala iveta wisimi puu ndue tona. Koroani Sapâŋa nde imo kumi, aku miki kalomi sukâŋa ŋananzi tinimi pinde ku kaveta kemi ara panzi.

² Mine kala naŋa ano pami tu miki ma kapaveta kuku ilo-kalo taitu nâ. Aku naŋa kala ano pami tu miki ma kamo taitu ŋana kao nemi tini-mwasa ilâ mao nâ panzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta. Naŋa ano pami kilo tu miki ma kamo ilomi kalomi taitu nâ. Ambo miki ma kaveta mine, ande naŋa ma andeka ndo.

³ Miki ma kapasuka warakami tinimi ku ilomi tu tamâta ma sipanea miki ŋami, mine ndimo. Ara ŋana miki ma kapatawa warakami tinimi lâ kalo-tawana tamâta naonzi, aku ara ŋana miki taitu-taitu ma ilomi mine; “Naŋa nde tamâta kaa nâ, aku tamâta pinde rârâni ŋanzi ipole naŋa ŋaŋgu”.

⁴ Miki ma ilomi ŋalae koŋa ŋana warakami nâ ŋami ndimo. Miki ma ilomi ŋana tinimi pinde ŋanzi tona.

Kirisi ipatawa tamwata tini, aku ŋana duvi ŋinde kâ Maro Kindeni isuka i kâki

⁵ Ara ŋana miki ma ilomi ŋana warakami ŋami lâ vetâŋa kie taituni, itogo Yesu Kirisi muŋga itula mine.

⁶ Nia ndoyo, aku imâ lee ikura zo rârâni, Maro Kindeni tamwata kilala nde ipipi ndo lâ Yesu Kirisi ilo. I imo rege-rege kuku Maro Kindeni, andeta i ŋandai isilikana ŋine kaika ŋga.

⁷ I tamwata ilo patea tu ma ipile i nia ara ŋinde, aku ipâŋga itogonzi tamâta kaa ŋinde uru siveta wurâta koa tia nâ. Ipâŋga itogo kinda tamâta mine,

⁸ aku kinzi tamâta simora i tu i nde tamâta mao. Aku ipatawa tamwata tini ku ipono muli pa Maro Kindeni kawa ŋgua. Iveta mine lee mateŋa ne zo imâ ipâŋga papa lâ. Mao nâ, ipono muli pa Maro Kindeni kawa ŋgua kala isâu panzi tu sipu i pâta imâte tava maŋeti ŋalae lâ kâi popole tini, ikura Maro Kindeni ne pateâŋa mine.

⁹ Ŋana duvi ŋinde kâ, ande Maro Kindeni isuka Yesu Kirisi kâki ndo

lâ. Aku i ñoa ara tonje ilua i, ipolenzi ñoa pinde rârâni.

¹⁰ Mine kala muli nga, kinzi anjelo rârâni sitavanzi tamâta rârâni wa kelekele rârâni simo vianzi lâ samba ilo wa tâno kulu wa mateña nianzi wa, kinzi ñinde rârâni ma sipare tukunzi pa Yesu sipanea i ña.

¹¹ Aku kinzi rârâni taitu-taitu ma siporo situla pwataki mine tu, "Yesu Kirisi i nde Maro Ñalae". Aku ñana nenzi ngua ñine kâ, ande Tamânda Maro Kindeni ña ma ipânja ñalae ndo.

Kinda ma tamo togo sinâla mine panzi tamâta

¹² Niñgu-nambwe wukale, muñga, lâ zo ñinde naña amo kumi, ande miki uru kapaloño pa nanenju ngua ikura zo zo. Mine kala kaloño nga; ambo miki ma kaveta mine nâ lâ zo ñine naña amo malawae ñanami tona, ande ñinde ma ara ku ara ndo. Maro Kindeni iyaute miki piti lâ kondoma ilo marumbu lâ. Mine nde ara ñana miki ma kamege ndo ñana i kâ, aku kamakâsa ñana kapaveta kuku vetâña arara ipatea pami ñinde.

¹³ Ñana tu Maro Kindeni tamwata uru ikai wurâta lâ miki taitu-taitu ilomi kalomi ikura zo rârâni. Iga-gati miki ilomi ñana kapaveta kuku vetâña ndia i tamwata ilo papa ñinde, aku i walo kaika ilami tona ñana kaveta vetâña arara kie-kie ñinde kâ.

¹⁴ Taitu lâ zo ndia miki ma kaveta vetâña ara pinde, ande miki ma ilomi makisa ñana ku kapawa ngua potomule ñana, mine ndimo.

¹⁵⁻¹⁶ Ambo miki ma kapaveta kuku vetâña arara ñinde, ande miki ma kamo Maro Kindeni natu wukale sondo ndo, aku ma kamo ilomi mbâra-mbâra ndo lâ i nao, nemi soki tonje tia. Mao nâ, miki kamo lâ tâno ñine kulu kunzi kiesaka tamwatanzi, nenzi vetâña potomule kie-kie. Andeta miki kamo katogo sinâla mine panzi, aku katula ngua ñana via mao kâ pwataki panzi,

itogo pitu isinala nia maa mine. Ambo miki ma kamo mine, ñinenja lâ zo ñana Yesu Kirisi ma itaulo imâ kilo kâ, ande naña ma akura tu andeka nâ, ñana tu nemi vetâña ñinde ma itula pwataki tu wurâta ñalae naña muñga amakâsa ñana aveta ñinde, ande naña ñandai aveta wurâta ñinde koa tia nâ.

¹⁷ Naña ao nemi kalo-tawana ñinde ilâ pa Maro Kindeni itogo nanenju patarawâña mwasina. Ambo kinzi ma sipu naña pâta amâte, ande naña seenju kala ma ipânja itogo patarawâña mine tona, aku ma iveta wurâta ñinde miki kaveta papa i tu ipânja kano. Ambo vetâña mine ma ipânja pana, ande naña ma andeka nâ, aku nanenju ndekâña ñinde ma imâ pa miki rârâni.

¹⁸ Mine nde ara ñana miki kala ma ilomi ara ku kandeka kuku naña.

Paulo itu io Timoti ilâ pa Pilipai lawea

¹⁹ Ambo Maro Ñalae Yesu Kirisi ma isâu pa naña, ande naña ilonju tu malawa tia ma ao Timoti imâ pami. Ñinenja lâ zo ñana i ma itaulo imâ kilo kâ, ande i ma itapâri pana ñana miki kâ, aku i ne ngua ñinde ma ipu tini kaika pa ilonju kalonju.

²⁰ Timoti simbo nâ imo ilo taitu mao kuku naña, aku maka rua simboma rua nâ iloma ndo ñana kasuka miki kâ.

²¹ Tamâta pinde rârâni kalonzi loko ñana warakanzi nenzi kelekele nâ, aku ñandai ilonzi ñana sikai kuleña pa Yesu Kirisi nga.

²² Andeta miki warakami kasama tu Timoti nde tamâta ara ndo. Miki kasama tu i uru isuka naña ñana atula pâri ara kâ, itogo lâlu isuka tama mine.

²³ Mine kala lâ zo ndia naña ma asama sondo ñana vetâña mana ma muli ipânja pana, ande naña ilonju tu lâ zoni ndaina naña ma ao i imâ walele nâ pami.

24 Aku naŋa kalonġu tawana tu Maro Ŋalae ma isâu pa naŋa, aku ma ikai nzâla piti pana. Mine nde tini nâ naŋa warakânġu kala ma amâ amora miki.

Paulo itu io Epafroditus kala ilâ pa Pilipai lawea tona

25 Andeta naŋa ilonġu patea tu ma ao ninda-nambwe Epafroditus itaulo imâ imo kumi kilo. I uru iveta wurâta ŋana itula pâri ara kâ kuku naŋa, aku uru imandi naŋa wanġirânġu lâ kazâŋa ŋine ilo. Miki muŋga kao i imâ pa naŋa ŋana ikai kuleŋa pana.

26 I ilo ŋalae tu ma imâ imora miki rârâni. Isama tu miki muŋga kalonġo pâri tu pukonġa ikai i kaika lâ. Mine kala i kalo loko ŋanami.

27 Mao nâ, muŋga pukonġa ikai i kaika lâ, aku laiti ŋana imâte kâ. Andeta Maro Kindeni kalo sukâŋa ŋana i kâ, kala iveta tini ara kilo. Aku Maro Kindeni ne kalo-sukâŋa ŋinde imâ pa naŋa tona, ŋana tu isama mine; ambo Epafroditus ma imâte, ande naŋa ma ilonġu malia ŋalae tina. Andeta tia.

28 Mine kala naŋa ilonġu ndo tu ma ao i imâ pami. Ŋinenġa lâ zo ŋana miki ma kamora i kilo, ande miki ma kandeka, aku naŋa wisinġu ma puu ndue tini mwata.

29 Mine nde ara ŋana miki ma ilomi ndeka nâ ŋana kakai Epafroditus imo kumi, ikura kinda Maro Ŋalae ne tamâta uru taveta panzi ninda-nambwe mine. Miki ma kapaneanzi tamâta ea uru siveta wurâta ikura Epafroditus iveta mine.

30 Ŋana tu i uru ikai kuleŋa panzi Kirisi ne wurâta tamâta, aku pukonġa isânda i kulu lâ wurâta ŋinde tini, kala laiti ŋana imâte kâ. Taitu i ŋandai ilo ŋalae konġa ŋana tamwata tu ma imo ara ŋa. I ilo ŋana wurâta ŋinde miki muŋga kalua i, ŋana ikai niami ku isuka naŋa kâ. Mine nde miki ma kandeka ŋana kakai i imo kumi.

3

Kinda nenda kalo-tawana nâ iveta kinda tamo ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao

1 Niŋġu-nambwe wukale, naŋa atu aporo ŋgua tonġe kilo pami, ŋinenġa nanenġu ŋgua ŋine ma marumbu lâ. Miki kapaipa kuku Maro Ŋalae lâ. Mine nde ara ŋana miki ma kamo kandeka nâ. Naŋa muŋga anġere ŋgua pinde imâ pami, andeta naŋa ŋandai tiningu pwâka ŋana anġere ŋguani ndaina imâ pami kilo, ŋana tu ŋgua ŋine nde ŋana ikatona nemi kalo-tawana kâ.

2 Miki kapakatona sondo ŋananzi tamâta ŋinde uru siveta vetâŋa sakamao. Kinzi nde tamâta sakamao ndo, sitogonzi mbwâmbwa saka mine. Kinzi uru siporo ŋgua kaika tu miki rârâni ma kakai karae-veŋa ne mâsi lâ tinimi, itogo nemi kalo-tawana ne kilala mine.

3 Anġa kindani nde tamo Maro Kindeni ne tamâta mao. Lâ zo ndia kinda tapanea i, ande i Koronani isuka nenda paneâŋa ŋinde. Kinda tapanea kuku Yesu Kirisi lâ, kala tandekana i nâ. Kinda ŋandai tandekana karaenda ne kelekele kaa kaa ŋa.

4 Miki kalonġo ŋa; ambo karaenda ne kelekele ikura tu isuka kinda, ande naŋa warakânġu ma amo tamâta ara ndo. Ŋana tu naŋa muŋga apolenzi tamâta rârâni ŋana apaveta kuku Juda nenzi mâsi kâ.

5 Nanayoni naŋa nana ipaguguana apânġa lâ, aku amo lee sânda taitu ilâ lâ, ŋinenġa sive karaenġu ikura Juda nenzi mâsi mine. Naŋa nana-mama nde Isrel ŋgu tamwatanzi, aku kinzi rua sipânġa lâ Benjamin ne vâsa ŋgu. Naŋa timbuŋġu wa nenġu sâko rârâni nde simo lâ Isrel ŋgu nâ. Aku naŋa muŋga amo lâ Parisai ŋgu kala apono muli sondo pa Juda nenzi ŋgua tukuŋa kiri-kiri rârâni.

6 Lâ zo ŋinde, naŋa ilonġu igatina ŋana malia kie-kie alanzi tamâta ŋinde kalonzi tawana Yesu.

Mao nâ, lâ zo ñinde naña apaveta sondo ndo kuku Juda nenzi ñgua tukuña ndoni. Naña aveta vetâña soki tonje lâ ñgua tukuña nao, ande tia.

⁷ Lâ zo ñinde, naña kalonngu tawana tu vetâña ñinde rârâni nde kelekele ñalae tina. Taitu kala ñine naña ilonngu ndo ikeno pa Yesu Kirisi. Mine nde naña asama tu vetâña ñinde rârâni nde kelekele kaa nâ.

⁸ Aku miki kalonngu ñga; naña asama tu vetâña taitu nâ nde kelekele ñalae tina, aku ñinde nde vetâña ñana asama nanenngu Maro Ñalae Yesu Kirisi kilala sondo kâ. Vetâña wa ilo-kalo pinde rârâni nde kelekele sugorai nâ. Naña ilonngu tu apono muli pa Kirisi simbo nâ; mine kala apile nanenngu ilo-kalo singa rârâni marumbuni lâ. Ilo-kalo singa kie-kie ñinde nde itogo kina nâ, aku naña atambira lâ, ñana tu ilonngu tu asaña Kirisi ndindi nâ

⁹ ku apaipa ndo kuku i. Munnga naña apaveta kuku ñgua tukuña rârâni, aku lâ zo ñinde naña atu naña warakânnu nenngu vetâña ma ivetana apânga ilonngu mbâra-mbâra ndo lâ Maro Kindeni nao. Taitu kala ñine naña apile ilo-kalo soki-soki ñinde lâ. Naña kalonngu tawana Yesu Kirisi, aku nanenngu kalo-tawana ñinde nâ iveta naña apânga ilonngu mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. I ipatea nzâla tonje ñana kinda ma tapânga ilonda mbâra-mbâra lâ i tamwata nao, aku ñinde nde nzâla ñana tao nenda kalo-tawana ilâ pa Kirisi kâ.

¹⁰ Naña ilonngu pa kelekele ñine nâ; naña ilonngu ndo tu asama Yesu Kirisi kilala sondo. Naña ilonngu tu i ne walo kaika ma ikeno pa naña, waloni ndaina ikai lâ zo ñinde imandi lâ mateña nianzi imo via kilo. Naña ilonngu tu ma akai nâna kie taituni ikura i munnga ikai mine. Aku naña ilonngu tu ma apu kiesaka ne ilo-kalo tava ne vetâña rârâni pâta imâte, itogo Kirisi munnga

imâte ñana izavaru kiesaka mine nâ.

¹¹ Ambo naña ma aveta mine, ande naña kalonngu tawana tu muli ñga Maro Kindeni ma ipaño naña lâ mateña nianzi, aku naña ma amo viânnu kuku i.

Paulo uru imakâsa ñalae ñana ilâ ipânga lâ ker

¹² Naña ñandai aporo tu naña aveta vetâña ara rârâni marumbu lâ ñga. Aku naña ñandai aporo tu naña amo tamâta ara ndo. Taitu ikura zo rârâni naña amakâsa ñalae tina ñana apaveta kuku vetâña arara Yesu Kirisi munnga ipatea pa naña ñinde, lâ zo ñinde igagati ilonngu kalonngu ñana apono muli pa i kâ.

¹³ Ninnu-nambwe wukale, naña ñandai aporo tu naña apaveta sondo ndo kuku vetâña arara ñinde ñga. Andeta naña uru aveta vetâña taitu ñine; naña apu mulinnu pa zo munngâña ne kelekele rârâni, aku amakâsa ñalae tina ñana aveta vetâña ara nâ lâ zo muli-muli.

¹⁴ Ñinde itogo naña apalilu kaika naonngu sondo pa ker ñana akai kulu kâ. Kulu ñinde nde via mao lâ samba lawea, viani ndaina Maro Kindeni ipatea pa naña, ñinennga Yesu Kirisi itula pwataki pana lâ.

¹⁵ Kinda tamâta pinde nenda kalo-tawana nde ipânga ñalae lâ, kala taponno muli mao nâ pa Yesu Kirisi. Ara ñana kinda ñine taitu-taitu ma tapalilu sondo pa ker, ikura kala ñine natula pami mine. Annga miki tamâta pinde, ambo nemi ilo-kalo nde ikeno piti lâ nanenngu ilo-kalo mine, ande ara, Maro Kindeni ma itula ñine pwataki pami, ñana nemi ilo-kalo ma ipânga sondo kâ.

¹⁶ Taitu ara ñana kinda rârâni taitu-taitu ma taponno muli sondo pa ñgua mao kinda munnga takai ñinde.

¹⁷ Ninnu-nambwe wukale, ara ñana miki ma kapaveta kuku nanenngu vetâña rârâni. Miki ma kakai wulitia ñana kaveta mine

kâ ndimo. Miki ma kalomi ngere sondo nana tamâta pinde nenzi vetâna, kinzi ninde uru sipaveta kuku vetâna arara maka munnga katula pami ninde.

¹⁸ Andeta tamâta rârâ sipaveta kuku vetâna potomule nâ, aku ninde itogo kinzi sikai kazâna pa Kirisi ne mateña lâ kâi popole tini. Naña munnga aporo mbwaningu rârâ pami nana nenzi vetâna ninde kâ, kala nîne aporo pami kilo, aku matângu sulu ndue.

¹⁹ Kinzi sindeka nana kelekele ndia warakanzi nâ karaenzi wa ilonzi ipatea panzi ninde, aku nenzi ilo-kalo soki ninde nde itogo nenzi maro mwasina. Ikura zo rârâni kinzi ilonzi pa tâno nîne ne vetâna wa kelekele nâ. Kinzi sindeka nana siveta vetâna potomule pinde, anga kinda mainda nana vetâna kie mine kâ. Mine kala Maro Kindeni ma muli izavarunzi tamâta ninde lâ yâa nala ne mbâa ilo.

²⁰ Anga kinda niânda sondo nde samba lawea, aku uru tao tininda pa Maro Nalae Yesu Kirisi, ina nenda Yautâna Tamwata, nana i ma ipile samba ku indue imâ.

²¹ Ninenga Kirisi ma ikai tamwata ne walo kaika, ku ma ilele karaenda kaa nîne ku iveta ipânga karae wasaseki, itogo i tamwata karae ara ndo mine. I ne walo ndaina nâ ivila i nana ikai maro pa kelekele ndoni.

4

Kinda ma tapaveta kuku vetâna wa ilo-kalo ara nâ

¹ Mine nde ninngu-nambwe wukale, miki ninde munnga kapaipa kuku Yesu Kirisi, ara nana miki ma kalomi ngere sondo nana nanengu ngua nîne rârâni, aku kamandi kaika. Ninngu-nambwe wukale, naña ilonngu ndo keno pami, aku ilonngu nala tu amâ amo kumi kilo. Miki uru kaveta ilonngu ndeka nala, aku miki kamo katogo nanengu wurâta kanao mine.

² Miki rua Yuodia kuku Sintike rua, miki kalonnga naga; miki taine rua nde kaponu muli pa Maro Nalae lâ, kala kamo nambwe nambwe. Mine nde ano kaika pami tu miki ma kamo tava ilomi kalomi taitu nâ.

³ Anga noko, * nokoni kala uru kuveta wurâta ara ndo kuku naña, ande naña ilonngu tu noko ma kusukanzi taine rua ninde tu nenzi nânâo ma marumbu kâ. Kinzi rua munnga siveta wurâta nala kuku naña nana kaveta pâri ara ilâ isala nia ndoni. Aku Klemen tavanzi tamâta pinde, kinzi ninde rârâni kala munnga siveta wurâta kuku naña nana katula pâri ara kâ tona. Kinzi tamâta ninde rârâni nanzi nde ikeno lâ Maro Kindeni ne pepa nana via kâ tini.

⁴ Miki kapaipa kuku Maro Nalae lâ. Mine nde ara nana miki ma kamo kandeka nâ ikura zo rârâni. Naña aporo nguani naina kilo mine tu miki ma kamo kandeka nâ.

⁵ Ara nana miki ma kamo mwasa nâ lâ tamâta rârâni naonzi. Miki kalomi ngere sondo naga; Maro Nalae ne zo nana itaulo imâ kilo kâ nde imâ ipânga laiti lâ.

⁶ Miki ma kalomi loko nana sâ tonje ndimo. Ikura zo rârâni miki ma kakai nona pa Maro Kindeni, aku kano pa i tu ma ivilami nana kelekele ndia ikeno pami tia. Aku miki ma kawami ndenge papa i tona nana ne pavilâna ninde kâ.

⁷ Ambo miki ma kaveta mine, ande Maro Kindeni ne wisi-pisi ma ikatona nemi ilo-kalo sondo ndo, nana tu miki kapaipa kuku Yesu Kirisi lâ. Maro Kindeni ne wisi-pisi nde nala ndo, kala kinda tamâta takura nana tasama ninde kilala sondo, ande tia.

⁸ Ayo, ninngu-nambwe wukale, kalonnga naga. Ikura zo zo, miki ma kalomi ngere nana vetâna ara nâ, vetâna ninde kinzi tamâta sondo ilonzi ara papa. Naña aporo nana vetâna kie mine; vetâna mao, anga

* **4:3** 3 Ilo-kalo tamâta pinde situ Paulo iporo ngua nîne pa tamâta tonje, i na tu Sisigus.

vetâña ndia tamâta ara simege ñana, anğa vetâña sondo ndo, anğa vetâña zuzuli, anğa vetâña ñgau, anğa vetâña ndia tamâta sondo sindeka ñana.

⁹ Naña muñga atula ñgua pami ñana vetâña ara pinde kâ, aku matami kamora naña aveta vetâña ndainani. Ara ñana miki ma kamo kapaveta kuku vetâña rârâni ñinde muñga apananami ku atula pami. Ambo miki ma kaveta mine, ande Maro Kindeni, ina wisi-pisi warika, ande ma imo kumi.

Paulo kawa ndanđe panzi Pilipai ñgu muñga sio mbumbu imâ papa i itogo nenzi wisi-ara mine

¹⁰ Naña amo, amo lee, ñinenğa miki kasânda nzâla ñana kasuka naña kilo kâ. Mine kala nanenğu ndekâña wa paneâña ilâ pa Maro Ñalae. Mao nâ, muñga miki ilomi ñana naña kâ, taitu nzalami tonđe ikeno ñana kasuka naña kâ, ande tia.

¹¹ Miki ma ilomi tu naña ilonđu pa kelekele pinde kâ, aku ñana duvi ñinde kâ aporo ñgua mine pami, mine ndimo. Nanenğu ñgua ñinde ne duvi mine tia. Naña apanâna sondo lâ ñana amo tava wisiñgu pisi nâ. Mine kala, ambo vetâña tonđe ma imâ ipânğa pana, ande naña ilonđu ara nâ.

¹² Zo pinde naña amo sugorai ndo, anğa zo pinde nanenğu kelekele rârâ ñinde nde ikeno pana. Andeta naña apanâna sondo lâ. Mine kala, ambo kapwânğu pupuro tâku putole ipuna tâku, ambo nanenğu kelekele rârâ keno pana tâku tia tâku, ande naña ilonđu ara nâ ikura zo rârâni wa nia ndoni wa.

¹³ Kirisi uru walo kaika ilua naña. Mine kala lâ zo ñana vetâña ndia imâ ipânğa pana, ande naña akura tu amandi kaika nâ.

¹⁴ Andeta miki kaveta kemi ara ndo pa naña lâ. Miki kasama tu malia pinde isânda kulunđu lâ, aku ilomi tu kasuka naña ñana akale malia ñinde kâ.

¹⁵ Andeta ñinde nâ tia; miki Pilipai ñgu, miki warakami kasama tu muñga, lâ zo ñinde naña apile Masedonia tâno ku alâ pa nia pinde, ande miki simbomi nâ kasuka naña. Naña aporo ñana zo ñinde pâri ara ipânğa wasaseki pami. Miki warakami nâ kasuka naña ñana mbumbu kâ. Ñgu tonđe iveta kie mine pa naña, ande tia.

¹⁶ Aku lâ zo ñinde naña amo Tesalonaika lawea tona, ande naña amo sugorai ñana kelekele pinde kâ, andeta miki kao mbumbu imâ pana mbwanimi rârâ.

¹⁷ Naña ilonđu ñalae koña ñana akai mbaliña kâ, ande tia. Naña ilonđu tu miki ma kasenđe vetâña ara pinde ilâ kuku vetâña ara muñga kaveta ñinde, ñana Maro Kindeni ma itu kulu pami kilo ñana nemi vetâña ara ñinde.

¹⁸ Kala ñine naña akai mbumbu ñinde lâ, aku ikurana. Mao nâ, mbumbu ñinde nde ñalae tina, kala pinde keno pa naña yo. Epafroditus nde ikai wisi-ara ne kelekele kiekie ñinde miki kapatea pana, aku ikai imâ ilua naña lâ. Mine kala lâ zo ñine naña aroto ñana kelekele pinde, ande tia. Miki nemi wisi-ara ñinde nde itogo patarawâña miki kao ilâ pa Maro Kindeni mine. Patarawâña ñinde ne kuwae nde ara ndo, aku Maro Kindeni indeka ñana patarawâña kie mine.

¹⁹ Anğa nanenğu Maro Kindeni, ina mbaliña warika, ma isukami ñana kelekele ndia ikeno pami tia ñinde rârâni. Miki kapaipa kuku Yesu Kirisi lâ, aku inani ma kelekele arara ñinde ilami.

²⁰ Ara ñana zo rârâni kinzi tamâta rârâni ma sipanea nenda Maro Ñalae Kindeni sisuka i ña kâki, ina kinda Tamânda. Mao.

Paulo kawa kari ara panzi kalotawana tamâta simo Pilipai lawea

²¹ Naña kawânğu kari ara pa miki Maro Kindeni ne tamâta rârâni taitu-taitu, miki ñinde kao nemi

kalo-tawana ilâ pa Yesu Kirisi. Nimi-nambwe kalo-tawana tamâta pinde simo ɲai kuku naɲa, aku kinzi kala kawanzi kari ara pami.

²² Maro Kindeni ne tamâta pinde simo lawea ɲine, aku kinzi rârâni kala kawanzi kari ara pami. Kinzi pinde uru sikai wurâta lâ Koipu Ɲalae Kaisara ne luma, aku kinzi ɲinde ilonzi ɲalae tu naɲa ma aporo nenzi kari ara pami.

²³ Maro Ɲalae Yesu Kirisi ne wisi-wisi imo kuku miki rârâni taitu-taitu.

KOLOSÍ

Pepa Paulo ñgere panzi kalo-tawana tamâta simo Kolosi lawea

Paulo imo luma sakamao ilo ñana ne wurâta ñana itula pâri ara kâ, ande ñgere ñgua ñine ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo Kolosi lawea lâ Esia tâno. Paulo munnga imo Kolosi lawea tia, andeta ilonjo ñgua tu ilo-kalo soki-soki nde iyaula kinzi kalo-tawana tamâta ilonzi kalonzi. Pananâña tamâta lajeña pinde sipanananzi tu Kirisi nde Maro Kindeni Natu tia, kala imo rege-rege kunzi anjelo nâ. Aku situla tukuña kaa kaa pinde panzi tona. Andeta lâ pepa ñine Paulo ileleanzi iporo kaika tu Yesu nde rege-rege kuku Maro Kindeni tamwata, kala i ne kaika nde ñalae ñinde. Aku itula vetâña arara pinde panzi tona ñana ma sipaveta kuku.

Kinzi tamâta lâ Kolosi lawea kalonzi tawana Yesu mao nâ

¹ Naña Paulo, naña amo Yesu Kirisi ne pâri-tamâta ikura Maro Kindeni tamwata ne pateâña mine. Naña amo taitu kuku ninda-nambwe Timoti,

² kala angere ñgua lâ pepa ñine tini imâ pa miki Maro Kindeni ne ngu kamo Kolosi lawea, miki ñinde kapaipa kuku Yesu Kirisi lâ kala kalomi tawana i mao nâ. Kinda Tamânda Maro Kindeni ne wisi-wisi wa wisi-pisi wa imo kumi.

³ Lâ zo ndia maka kakai noña pa nenda Maro Yesu Kirisi Tama Maro Kindeni, ande maka uru kaloma ñgere ñana miki kâ, aku lâ zo ñinde rârâni maka kawama ndançe ilâ papa i.

⁴ Ñana tu maka kalonjo miki parinami tu nemi kalo-tawana ikeno kaika ndo pa Yesu Kirisi, aku miki uru tinimi mwasa ndo panzi Maro Kindeni ne tamâta rârâni.

⁵ Munnga, lâ zo ñinde pâri ara ne ñgua mao ipânnga wasaseki pami,

ande miki kalonjo ñgua ñana vetâña arara ñinde ma muli imâ ipânnga pami. Maro Kindeni uru ikatona vetâña arara ñinde pami lâ samba lawea. Kala ñine miki uru kao tinimi nâ ñana vetâña arara ñinde kâ, aku ñine igagati ilomi kalomi ñana kalomi tawana Yesu Kirisi ku kao ilomi ndo ilâ panzi Maro Kindeni ne tamâta.

⁶ Nanayoni, miki kalonjo pâri ara ñana Maro Kindeni ne wisi-wisi kâ, kala kasama wisi-wisi ñinde kilala sondo lâ. Lâ zo munngâña ñinde, aku imâ lee ipânnga lâ zo ñine, ande pâri ara ñinde uru ipula kanaño ara ndo lâ ilomi kalomi. Aku pâri ara ndainani nâ isala nia ikura tâno pinde kala ipula kanaño ipânnga mine nâ lâ tamâta rârâ ilonzi kalonzi tona.

⁷ Epafra munnga itula pâri ara ñinde pami, kala miki kasama lâ. Epafra nde Kirisi ne wurâta tamâta itogo maka mine, aku maka tinima mwasa ndo papa i. I uru ikai maka niama ñana ivila miki sondo kâ.

⁸ Itapâri pama tu Koroani Sapâña igagatimi ñana kao ilomi ndo ilâ panzi Maro Kindeni ne tamâta.

Paulo ikai noña pa Maro Kindeni tu i ma ipu tini kaika panzi kalo-tawana tamâta simo Kolosi lawea

⁹ Mine kala munnga, lâ zo ñinde maka kalonjo miki parinami mine, aku imâ lee ipânnga lâ zo ñine, ande ikura zo zo maka kakai noña pa Maro Kindeni tu ma isukami ku io Koroani Sapâña imâ pami tu ipananami sondo ñana vetâña ndia Maro Kindeni ilo papa ñinde, ñana miki ma kakai ilo-kalo ku kasama ñinde sondo.

¹⁰ Maka nema noña ñinde nde duvi mine; maka iloma tu miki ma kamo sondo, ikura Maro Ñalae ipatea pami mine. Ambo miki ma kamo mine, ande i ma ilo ara ñana nemi vetâña rârâni kâ. Maka iloma tu miki ma kaveta vetâña arara kie-kie, itogo kâ ipula kanaño mine. Aku iloma tu nemi ilo-kalo

ma ipânnga ñalae, ñana miki ma kasama Maro Kindeni kilala sondo kâ.

¹¹ Maka kano pa Maro Ñalae tu i tamwata ne walo ara ñalae tina ñinde ma ipu tini kaika pa ilomi kalomi, ñana miki ma kamandi kaika ku kakale malia rârâni tava ndekâña nâ.

¹² Maka iloma tu miki ma kawami ndanġe pa kinda Tamânda. Ina kala muŋga ivetami kapânnga tamâta ara, kala miki kakura tu kalenġe vetâña arara rârâni i muŋga ipatea tu ma iveta panzi ne tamâta, kinzi ñinde i uru ikai maro panzi kala simo lâ i ne sinâla ñalae ilo.

¹³ Ñana tu muŋga, kondoma ne walo ikai kinda kaika lâ. Andeta Maro Kindeni itikia kinda piti lâ, aku io kinda tamo kuku ŋgu ñinde i Natu uru ikai maro papa. Maro Kindeni ilo ndo keno papa i Natu ñinde.

¹⁴ Maro Kindeni Natuni ndaina iko kinda piti lâ kondoma ilo, aku izavaru nenda kiesaka rârâni piti marumbu lâ.

Paulo itula Kirisi kilala pwataki

¹⁵ Kinda takura tu tamora Maro Kindeni nao lâ matânda, ande tia. Taitu i Natu itula Maro Kindeni kilala pwataki pa kinda tamora lâ. I Natu ñinde ikai maro pa kelekele rârâni ñinde Maro Kindeni muŋga ipulianzi sipânnga.

¹⁶ Nia ndoyo Maro Kindeni ipatea tu i Natu ñinde ma ipulianzi kelekele rârâni lâ samba ilo wa tâno kulu wa. Ipulianzi kelekele rârâni kinda tamora lâ matânda wa kelekele rârâni takura tu tamora tia wa. Ipulianzi koroani kaika kie-kie ñinde uru simo sikai poe pa kelekele kie-kie. I tamwata muŋgani ipulianzi kelekele rârâni, aku kelekele rârâni ñinde simo ñana sipanea i nâ.

¹⁷ Nia ndoyo, lâ zo ñinde kelekele rârâni ñandai sipânnga ŋga, ande Kirisi imo muŋgani lâ. Aku kelekele rârâni ñinde uru simo nianzi nianzi sondo lâ i kalo nâ.

¹⁸ I tamwata nde imo kulu-kâmba panzi kalo-tawana tamâta ŋgu ŋgu, aku ŋgu ñinde nde simo sitogo i kie-mbalau mwasina. Kinzi kalo-tawana tamâta ŋgu nenzi via duvi kala i. I tamwata imuŋga panzi tamâta rârâni ñana imandi lâ mateña nianzi imo via kilo. Mine kala i tamwata imo kulu-kâmba pa kelekele rârâni.

¹⁹ Maro Kindeni ipatea tu i tamwata ne via tava ne ilo-kalo wa kilala ndoni ma ipipi lâ Natu ñinde ilo. Mine kala Maro Kindeni tamwata imo ndo kuku i.

²⁰ Aku Maro Kindeni ipatea tu ma ikai kelekele rârâni lâ samba ilo wa tâno kulu wa, aku ma ikainzi simâ simo taitu kuku i tamwata kilo. Mine kala io Yesu Kirisi ilâ pa kâi popole imâte ku ipaliŋi see maliŋi ndue. Maro Kindeni ne vetâña ñinde iveta kelekele rârâni simo taitu kuku i kilo.

²¹ Muŋga miki kapu mulimi ndo pa Maro Kindeni. Miki nemi ilo-kalo nde ikai kazâña papa i. Mine kala kiesaka nde ipipi ndo lâ ilomi kalomi, kala kaveta vetâña sakamao kie-kie.

²² Andeta Kirisi ŋga imâte lâ kâi popole tini lâ, aku ñana i ne vetâña ara ñinde kâ, ande Maro Kindeni ivetami kamo ilomi kalomi taitu kuku i marumbu lâ. I ne vetâña ñinde nde duvi mine; i ilo tu igona miki kamâ papa i tava ilomi mbârambâra ndo, nemi soki tonġe tia. Ambo miki ma kamo mine, ande tamâta tonġe ma ikura tu isowe ŋgua lâ tinimi ñana nemi vetâña kâ, ande ma tia.

²³ Mine nde ara ñana miki ma kasaña nemi kalo-tawana ndindi nâ ku kamandi kaika. Tia ma vetâña tonġe imâ itogomi, aku ma kapile nemi mâsi ñana kao tinimi pa Maro Kindeni tu ma iveta vetâña arara pami. Pâri ara nde itula vetâña arara ñinde pwataki pa miki kalonġo lâ. Naña Paulo, nañani amo wurâta tamâta ñana pâri ara ñinde kâ, aku maka tamâta pinde uru katula pâri

ara ndainani nâ panzi tamâta rârâni simo tâno kulu.

Paulo uru ivilanzi Kolosi ngu

²⁴ Kala ñine naña andeka nâ ñana nâna ñinde muñga akai ñana avila miki kâ. Kinda nde tamâta ñana takai nâna mine kâ, aku nâna ñinde ñandai marumbu nga. Kala ñine naña akai nâna lâ warakângu karaengu tini, itogo Kirisi muñga ikai nâna ñana ivilanzi kalo-tawana tamâta, kinzi ñinde simo sitogo i kie-mbalau mine. Aku nâna ma ikeno mine lee, ikura lâ zo ndia nâna mine ma marumbu ndo lâ.

²⁵ Maro Kindeni tamwata muñgani ipatea naña tu ma amo i ne ngu nenzi wurâta tamâta ñana avila miki kâ. Aku ipatea wurâta pana tu ma aporo atula i kawa ñgua ndoni.

²⁶ Muñgani, lâ nia ndoyo, aku imâ lee ipânga lâ zo ñine, ande Maro Kindeni kawa ñgua ñinde ikeno paveâña nâ, kala tamâta rârâni nde sizizâla ndo ñana. Anğa lâ zo ñine ñgua ñinde ipânga nia yo panzi Maro Kindeni ne tamâta.

²⁷ Maro Kindeni muñgani ipatea tu ma itula ñgua paveâña ñinde ipânga nia yo pa i ne tamâta kinda. I kawa ñgua ñinde nde ara ku ara ndo, aku ñgua ñinde nde ñana ivilanzi tamâta ngu rârâni simo tâno ndoni. Ngua paveâña ñinde nde mine; Kirisi imo miki ilomi. Mine kala miki uru kao tinimi ñana zo muli ñinde miki ma kamo ara ndo kuku i lâ samba lawea.

²⁸ Mine nde maka uru katula Kirisi parina panzi tamâta rârâni taitu-taitu. Maka iloma tu tamâta rârâni ma sipaipa ndo kuku Kirisi, aku iloma tu nenzi ilo-kalo ma ipânga ñalae ndo. Mine kala maka uru kaporo ñgua kaika panzi kapanananzi sonde.

²⁹ Naña uru amandi kaika ku amakâsa ñalae tina ñana aveta wurâta ñinde kâ. Kirisi walo kaika ilua naña ñana aveta mine, aku i ne walo ñinde uru ipânga nia yo lâ nanengu wurâta tini.

2

Kinda ma kalonda tawana kaika ku tapu mulinda pa kinzi lanjeña tamwatanzi nenzi ñgua

¹ Naña ilongu tu miki ma kasama mine; naña uru amakâsa ñalae ñinde ñana avila miki kâ. Aku naña uru amakâsa mine nâ ñana avilanzi kalo-tawana tamâta simo Laodisia lawea tona, sitavanzi tamâta pinde naña ñandai ataño mbaunzi nga.

² Nanengu wurâta ñine nde duvi mine; naña ilongu tu apu tini kaika pa miki rârâni ilomi kalomi, aku ilongu tu apañomi ñana kamo ilomi kalomi taitu ku kao ilomi ndo ilâ panzi Maro Kindeni ne tamâta rârâni. Ambo miki ma kamo mine, ande nemi ilo-kalo ma ipânga sonde, aku ñinde ma ara ndo. Ninenğa miki ma kasama Maro Kindeni ne ñgua paveâña ñinde duvi sonde. Kirisi tamwata nde ñgua paveâña ñinde kanaño.

³ Maro Kindeni ne ilo-kalo kie-kie rârâni nde itogo kelekele ara ndo, ne kulu ñalae tina. Aku Kirisi simbo nâ ikatona ilo-kalo ndoni ñinde ikeno i tamwata ilo.

⁴ Naña tiningu pwâka tu tamâta tonge ma imâ iporo ñgua mona-mona pa miki ñana ilanemi kâ. Mine kala aporo ñgua kaña mine pami lâ.

⁵ Lâ zo ñine naña amo kumi tia, taitu naña uru kalongu ngere ñanami ikura zo zo, aku ñinde itogo naña warakângu amo kumi. Aku naña andeka nâ, ñana tu miki kamo ilomi kalomi taitu ku kamandi kaika, aku nemi kalo-tawana ikeno sonde ndo pa Kirisi.

Kinda ma tapasipa lâ taitu kuku Kirisi ku takai via mao

⁶ Miki kalomi tawana tu Yesu Kirisi nde Maro Nalae. Mine nde ara ñana miki ma kapasipa lâ taitu kuku i nâ, itogo kala ñine miki kamo mine.

⁷ Miki ma kapaipa kuku i, itogo kâi io mburu-mburu indue ilâ tâno ilo. Aku miki ma kasâu pa Yesu Kirisi tu isukami, itogo sâmbwe isuka luma

kâki mine. Ara nana nemi kalotawana ma ipânnga kaika ndo, itogo munnga sipananami mine. Aku ara nana miki ma kaporo ndanđe njae ilâ pa Maro Kindeni nâ ikura zo zo.

⁸ Miki kapakatona sonde nga. Tia ma tamâta tonđe itula tâno tamâta nenzi ilo-kalo lanjeja kanjanja pami, aku ngua kaa ninde ma isae ilomi kalomi ne nzâla giri lâ. Ilo-kalo kie mine nandai iyoka pa Kirisi imâ pa kinda nga. Kinzi tamâta sikai ilo-kalo kaa mine lâ timbunzi wa tâno njine ne ngua kaa kaa wa.

⁹ Miki kasama tu Kirisi nde ipânnga tamâta itogo kinda mine, andeta Maro Kindeni ne via wa kilala ndoni nde imo ndo kuku i.

¹⁰ Kirisi nde imo kulu-kâmba panzi koroani kaika rârâni, kinzi ninde uru sikai poe pa kelekele kie-kie. Miki kapaipa kuku Kirisi lâ. Mine kala Maro Kindeni via mao ilami marumbu lâ, aku via ninde nde ipipi ndo lâ ilomi.

¹¹ Miki kapaipa kuku i lâ, aku ninde itogo miki kakai karae-veja ne mâsi tonđe. Taitu mâsi ninde nandai irerege kuku tamâta nenzi mâsi nana sive karaenzi kâ. Kirisi iveta mâsi ninde ipânnga kanajo lâ ilomi kalomi. Munnga, lâ zo ninde miki kapaveta kuku mâsi mao ninde, ande Kirisi iyautemi piti lâ ilo-kalo sinnga ne vetânga potomule.

¹² Munnga Maro Kindeni ne walo kaika ipaño Kirisi lâ mateja nianzi imo via kilo. Aku miki kapaipa kuku Kirisi lâ. Mine kala lâ zo ninde miki kalili pâri ara ne lââ, ande ninde itogo Maro Kindeni ike miki lâ kuru ilo kuku Kirisi, njinnga ipanomi kamo viami kilo kuku i.

¹³ Munnga miki kaveta kiesaka kie-kie, aku kapono muli pa ilo-kalo sinnga nâ. Lâ zo ninde, miki kamo katogonzi mateja tamâta mine, aku miki kamo piti ndo nana Maro Kindeni ne ngua pânja kâ. Andeta kala njine Maro Kindeni via mao ilua kinda lâ, itogo via ninde munnga

ilua Kirisi mine, aku izavaru nenda kiesaka rârâni piti lâ tininda.

¹⁴ Nanayoni Mose ne ngua tukuja itula nenda vetânga soki rârâni ipânnga nia yo, aku tukuja ninde ikai kazânga pa kinda lâ ngua nia. Andeta Maro Kindeni ikai ngua tukuja ninde ne walo ndoni piti lâ, aku isona itâra lâ Kirisi ne kâi popole tini.

¹⁵ Kirisi ne mateja lâ kâi popole tini izavaru koroani kaika nenzi walo ndo lâ, kinzi koroani ninde uru sikai poe pa kelekele kie-kie. Kirisi ne mateja ninde itula pwataki panzi tamâta rârâni tu i ipolenzi koroani ninde rârâni marumbu lâ, aku ivetanzi sipânnga togo kelekele kaa nâ lâ tamâta rârâni naonzi.

Ngua tukuja ne vetânga kie-kie ikura tu ivila kinda, nde tia

¹⁶ Mine nde miki ma ilomi njalae koja nana tamâta nenzi ngua tukuja kiri-kiri nana kâja-nuja wa kumbwa kie-kie wa nzimona wasaseki wa pwareânga ne zo sapânga wa, mine ndimo.

¹⁷ Ngua tukuja ne vetânga ninde rârâni nde itogo unja kaa nâ, anja vetânga mao nde ipânnga muli. Kirisi nde vetânga mao warika.

¹⁸ Tamâta pinde uru sitapâri njalae koja nana mâsi pinde simora lâ nenzi mbupuleja. Kinzi tamâta mine sipono muli pa tamâta nâ nenzi ilo-kalo kaa nâ, kala sipasuka warakanzi tininzi koa tia nâ. Kinzi sindeka nana silânje tu kinzi sipatawa warakanzi tininzi, aku sindeka nana sipaneanzi anjelo tona. Miki ma kapaloño pa nenzi ngua lanjeja ninde ndimo. Tia ma muli Maro Kindeni ma tini pwâka tu kulu ara tonđe ilami.

¹⁹ Tamâta ninde nde sipatâpa warakanzi piti ndo nana Kirisi kâ, ina kala imo kulu-kâmba pa kinda kalo-tawana tamâta ngu. I uru ikai poe pa ne ngu kinda, aku i simbo nâ uru ivila nenda kalo-tawana nana itumbu njalanjala, ikura Maro Kindeni ipatea pa kinda mine.

²⁰ Miki kapaipa kuku Kirisi lâ, aku ñinde itogo miki kamâte kuku i. Mine kala tâno ñine ne ñgua kaa kaa ikura tu ikai poe pami kilo, ande tia. Mine nde ñana sâ kê ñga miki kamo katogonzi tâno ñine ne tamâta, a? Ñana sâ kê ñga miki kapono muli pa tâno tamâta nenzi ñgua tukuña kiri-kiri, a?

²¹ Kinzi nenzi ñgua tukuña ñinde nde kie mine: “Noko ma kusaja ñinde ndimo”; “Noko ma kuka ñinde ndimo”; “Noko ma kutajo ñinde ndimo”.

²² Taitu tukuña kie mine nde ñana kelekele kaa nâ kinda takai, ñinennga marumbu walele nâ. Kinzi tamâta nâ situla ñgua tukuña mine ku sipanana kinda tu taponi muli papa.

²³ Mao nâ, tamâta pinde ilonzi pateo tu tukuña mine irerege kuku ilo-kalo ara, ñana tu tukuña ñinde itula vetâña ñana tapaneanzi aņelo wa tapatawa warakânda tininda wa taveta nâna pa warakânda karaenda wa. Andeta vetâña kie mine ikura tu ivila kinda ñana tapu mulinda pa ilo-kalo siņaga ne vetâña potomule kê, ande tia.

3

Kinda takai via wasaseki kuku Kirisi

¹ Munğa, lâ zo ñinde Maro Kindeni ipaņo Kirisi lâ mateņa ni-anzi imo via kilo, ande miki kala kakai via wasaseki tona. Mine nde ara ñana miki ma ilomi pa samba ne kelekele nâ. Lâ samba lawea, ande Kirisi isaņona imo pa Maro Kindeni tini pa wia kê.

² Ara ñana miki ma kalomi ñgere ñana samba ne kelekele nâ ikura zo zo. Miki ma kalomi ñgere ñana tâno ne kelekele ndimo.

³ Ñana tu itogo miki nemi ilo-kalo siņaga nde imâte lâ, aku miki kapasipa lâ taitu kuku Maro Kindeni lâ. Mine kala Maro Kindeni ikatona nemi via mao pami lâ nia ñinde Kirisi imo.

⁴ Kirisi nde nemi via mao ñinde warika. Aku lâ zo ñana i ma itaulo

imâ ipânga nia yo, ande miki ma kamo kuku i, aku tamâta rârâni ma simora i kilala pwataki tu i imo Maro Njalae.

Kinda tapânga tamâta wasaseki lâ

⁵ Mine nde ara ñana miki ma kapu mulimi ndo pa tâno ñine ne ilo-kalo rârâni. Ilo-kalo ñinde uru igagatimi ñana kapalulua tinimi potomule wa, kapaveta kuku vetâña muso kie-kie wa, ilomi yosi pa tinimi pinde nenzi kelekele wa. Lâ Maro Kindeni nao, ande mâsi ñana ilomi yosi pa tinimi pinde nenzi kelekele kê ande irerege kuku mâsi sakamao ñana kawângi kapaneanzi maro laņeņa kê.

⁶ Ñana vetâña kie mine kê, ande Maro Kindeni ne wisi-nâna ma imâ panzi tamâta ñinde uru taņanzi kaika pa i ne ñgua.

⁷ Aku munğa miki warakami kala kapono muli pa ilo-kalo potomule ñinde mine nâ, kala kapaveta kuku vetâña ñinde rârâni.

⁸ Anğa lâ zo ñine, ande miki ma kapile vetâña potomule kie-kie mine; mâsi ñana wisi-nâna kê, anğa mâsi ñana pawaņa kê, anğa mâsi ñana ilomi kêki ñana kaveta malia panzi tinimi pinde kê, anğa mâsi ñana kaporo ñgua soki ñananzi tinimi pinde kê, anğa mâsi ñana kaporo ñgua sakamao-sakamao kê.

⁹⁻¹⁰ Miki munğa kasoki ilo-kalo siņaga tava ne mâsi rârâni piti lâ, aku kapânga tamâta wasaseki marumbu lâ. Mine kala miki ma kaporo ñgua laņeņa panzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta ndimo. Maro Kindeni ipuliami kapânga tamâta wasaseki lâ, aku i ilo tu miki ma kasama i kilala sonde ndo. Mine kala ikura zo rârâni i uru iveta wurâta lâ ilomi kalomi, ñana miki ma kapânga kamo togo i tamwata imo mine.

¹¹ Kinda tapânga tamâta wasaseki lâ. Mine nde kinda rârâni tamo rege-rege nâ. Kinzi tamâta lâ tinikoa ñgu nde rege-rege kunzi tamâta lâ Juda ñgu. Anğa tamâta ñinde munğa sikai karae-veņa ne

mâsi lâ tininzi nde rege-rege kunzi tamâta ñinde ñandai sikai mâsi ñinde lâ tininzi. Anğa tamâta ñinde simo lâ tâno malawae, nenzi ñgua wa vetâña piti-piti, sitavanzi tamâta uru siveta wurâta koa tia nâ panzi tamâta pinde wa tamâta uru sikai mbumbu lâ nenzi wurâta tini wa, ande kinzi ñinde rârâni nde rege-rege nâ, ñana tu Kirisi simbo nâ nde ñalae, aku i tamwata imo ne tamâta kinda rârâni taitu-taitu ilonda.

Kinda ma tao ilonda ndo ilâ panzi tininda pinde

12 Maro Kindeni ipatea miki tu ma kamo i tamwata ne ñgu, aku i ilo ndo keno pami. Mine nde ara ñana miki ma kapaveta kuku vetâña arara mine: miki ma kalomi sukâña panzi tinimi pinde; miki ma kaveta kemi ara nâ panzi; miki ma kapatawa warakami tinimi; miki ma kamo mwasa nâ kunzi tinimi pinde; aku miki ma wisimi nâna walele panzi ndimo.

13 Ambo noko ninambwe kalotawana tamâta tonje ma italea noko ñana vetâña tonje muñga kuveta, ande noko ma wisi nâna papa i ndimo. Ara ñana miki taitu-taitu ma kazavaru nimi-nambwe nenzi vetâña soki rârâni piti lâ. Maro Ñalae izavaru miki rârâni nemi kiesaka piti lâ; mine nde miki kala ma kazavaru tinimi pinde nenzi vetâña soki piti lâ tininzi mine nâ.

14 Aku ara ñana miki ma kasenge vetâña taitu ñine ilâ kunzi vetâña arara ñinde; miki ma ilomi ndo panzi tinimi pinde. Vetâña ñine nde ipolenzi vetâña arara rârâni, aku iveta miki kamo ilomi kalomi taitu, ikura Maro Kindeni ne pateâña mine.

15 Maro Kindeni ipatea tu miki ma kamo see ñgu taitu, aku i ilo tu Kirisi ne wisi-pisi ma imo ñginimi. Mine kala ara ñana miki ma kasâu pa i ne wisi-pisi ñinde tu ikai poe pami. Aku ara ñana miki ma kawami ndange papa i tona.

16 Lâ zo ndia miki ma kakai ilo-kalo ara ku kapanananzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta wa katunzi sondo wa, ande lâ zoni ndaina miki ma kapasakana Kirisi ne ñgua ara rârâni ikeno kaika lâ ilomi kalomi. Aku lâ zo ndia miki kawâñgi wâñgiña paneâña kâ wa ndekâña ne wâñgiña wa wâñgiña pinde Koroani Sapâña itula ipâña lâ ilomi kalomi wa, ande ara ñana miki ma kapasakana Kirisi ne ñgua ñinde kaika ku kawâñgi tava kawami ndange pa Maro Kindeni.

17 Aku nemi ñgua poroña ndia wa vetâña ndia miki kaveta wa, ande miki ma kaveta ñinde rârâni lâ Maro Ñalae Yesu ña. Aku Yesu ma isukami ñana kawami ndange pa Tamânda Maro Kindeni.

Paulo iporo ñgua panzi tamâta simo see taitu

18 Miki taine ma kaveta ikura kaiwami tamâne kawanzi ñgua mine. Mâsi ñinde nde sondo ndo lâ Maro Ñalae nao.

19 Anğa miki tamâne ma tinimi mwasa nâ panzi kaiwami taine. Miki ma kambitanzi ku kaleleanzi ñalae koña ndimo.

20 Anğa miki lâlu, miki ma kaponu muli pa tinami-tamami nenzi ñgua ikura zo rârâni. Maro Ñalae ilo ara ndo ñana vetâña mine.

21 Anğa miki lâlu ñinde tamanzi, miki ma kaveta natumi ñinde wisinzi nâna ndimo. Ambo miki ma kaveta mine panzi, ande kinzi ma simo tava ilonzi malia nâ.

Paulo iporo ñgua panzi tamâta uru siveta wurâta koa tia nâ, sitavanzi tamâta ñinde nenzi tamâta ñalajala

22 Miki tamâta ea uru kaveta wurâta koa tia nâ panzi tamâta ñalajala, miki ma kaponu muli pa nenzi ñgua rârâni. Miki ma kaveta mine lâ zo ndia kinzi simo laiti silea pami, aku lâ zo ndia simo malawae tona. Miki ilomi tu kinzi ma sindeka ñana nemi wurâta kâ, aku ñinde nde ara. Andeta miki kamege ñana Maro Ñalae, aku ñana duvi ñinde

kâ miki ma kalomi ngere sondu ku kaveta nemi wurâta rârâni ara nâ.

²³ Wurâta ndia miki kaveta, ande miki ma kamandi kaika ku kaveta wurâta ñinde sondu ndo. Ara ñana miki ma ilomi mine; “Naña aveta wurâta ñine panzi tamâta nâ, ande tia. Naña aveta wurâta ñine papa Maro Ñalae tona.”

²⁴ Miki kalomi ngere sondu ñana ñine kâ; Maro Ñalae nde ipatea vetâña arara pinde ñana iveta panzi ne tamâta, aku muli i ma iveta vetâñani ndaina pami, itogo nemi wurâta ne kulu mine. Kirisi ina nemi koipu mao, aku wurâta ndia miki kaveta, ande miki kaveta papa i.

²⁵ Ñana tu tamâta ea kinzi siveta vetâña potomule, ande kinzi ma muli sikai pareña-nia ñana nenzi vetâña soki ñinde kâ. Maro Kindeni iveta vetâña kie taituni panzi tamâta rârâni.

4

¹ Anğa miki tamâta ñalañala, miki ñinde kala kamo koipu panzi wurâta tamâta pinde, ande miki ma kaveta kemi ara ku sondu nâ panzi. Miki kalomi ngere sondu ñana ñine kâ; miki warakami nemi koipu kala imo samba lawea.

Kinda ma tapakatona warakânda nenda vetâña ku takai noña sondu

² Miki ma kakai wulitia ñana kano pa Maro Kindeni kâ ndimo. Aku lâ zo ndia miki kakai noña, ande miki ma kalomi ngere sondu ku kawami ndange papa i.

³ Aku ara ñana miki ma kakai noña pa Maro Kindeni tu ma ivila maka tona, ku ma ikai nzâla piti pama ñana katula i kawa ñgua ñana Kirisi kâ. Ñgua ñinde munğa ikeno paveâña nâ, kala ñine ipânga nia yo. Kinzi sipa wâlo kaika lâ tiningu ku sio naña amo luma sakamao ilo ñana nanenğu wurâta ñinde kâ.

⁴ Aku ara ñana miki ma kano pa Maro Kindeni tu ma ivila naña ñana

atula ñgua ñinde sondu ipânga nia yo, ikura i ne pateâña mine.

⁵ Tamâta pinde ñandai kalonzi tawana Yesu Kirisi nga. Lâ zo ndia miki kamo kinzi tamâta mine, ande miki ma kapakatona sondu ñana nemi vetâña kâ. Ambo miki ma kaluku ñana katula pâri ara panzi tamâta ñinde ikura zo rârâni, ande ñinde ma ara.

⁶ Aku lâ zo ndia miki kaporo ñgua panzi, ande miki ma kaporo ñgua ara nâ. Ambo miki ma kaveta mine, ande kinzi ma ilonzi ara ñana siloño nemi ñgua kâ. Ambo tamâta tonge ma ikasonami ñana ñgua pinde, ande miki ma kaporo ñgua sondu nâ taulo papa.

Paulo isupwanzi Tikikus ku Onesimus rua silâ pa Kolosi lawea

⁷ Tikikus ma imâ itapâri pami ñana vetâña rârâni ipânga pa naña lâ. Tikikus nde ninda-nambwe, aku maka iloma ara nâ papa i. I uru iveta wurâta pa Maro Ñalae, itogo maka mine, aku ne wurâta ñinde nde ipânga ara ndo.

⁸ Mine kala naña asupwa i imâ pami, ñana miki ma kasama ñana maka nema sanonâña wa moña wa. Naña ilonğu tu i ne ñgua ñinde ma ipu tini kaika pa ilomi kalomi.

⁹ Aku naña asupwa nawalami Onesimus kala imâ kuku Tikikus. Onesimus nde ninda-nambwe, aku i uru iveta ne wurâta rârâni sondu nâ. Kinzi rua ma sitapâri pami ñana vetâña rârâni kala ñine ipânga lâ nia ñine.

Paulo iporo wisi ara ne ñgua ilâ panzi Kolosi ngu

¹⁰ Aristarkus imo kuku naña lâ luma sakamao ilo, aku i kawa kari ara pami. Anğa Malaka, ina Banabas tai, ande i kala mine nâ kawa kari ara pami. Ambo Malaka ma imâ pami, ande ara ñana miki ma kandeka nâ ku kakai imâ imo kumi, ikura ñgua ñinde munğa sipananami mine.

¹¹ Anḡa Jisas, i ḡa tonḡe Jastus, ande i kala kawa kari ara pami. Lâ Juda ḡgu, ande tamâta ḡato ḡinde simbonzi nâ uru siveta wurâta kuku naḡa ḡana kakainzi tamâta simâ Maro Kindeni ne ḡgumbi ilo. Aku kinzi uru sivila naḡa sondo nâ.

¹² Anḡa Epafraḡa kala kawa kari ara pami tona. I nde miki nawalami tonḡe, aku imo Yesu Kirisi ne wurâta tamâta. Ikura zo rârâni, ande i uru ikai noḡa kaika pa Maro Kindeni tu i ma isukami, ḡana miki ma kamandi kaika ku kapono muli sondo pa vetâḡa rârâni Maro Kindeni ipatea pami ḡinde, itogo kalo-tawana tamâta mao uru siveta mine.

¹³ Naḡa warakâḡgu asama kala aporo pwataki tu Epafraḡa uru imakâsa ḡalae tina ḡana ivila miki tavanzi kalo-tawana tamâta simo Laodisia lawea wa Hierapolis lawea wa.

¹⁴ Anḡa Luka, ina tamâta ḡana ivetanzi pukonḡa kâ ḡinde maka tinima mwasa ndo papa, ande kinzi rua Demas rua kala kawanzi kari ara pami.

¹⁵ Naḡa ilonḡu tu miki ma kaporo kawama kari ara panzi nindambwe kalo-tawana tamâta simo Laodisia lawea, aku imâ pa Nimfa tavanzi kalo-tawana tamâta uru sipasau lâ i ne luma ḡinde tona.

¹⁶ Naḡa ilonḡu tu miki ma kapono pepa ḡine marumbu lâ ḡga, ḡineḡga kao ilâ panzi kalo-tawana tamâta ḡgu simo Laodisia lawea, ḡana kinzi kala ma sipono tona. Aku pepa ḡinde naḡa muḡga ao ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo Laodisia lawea, ande naḡa ilonḡu tu kinzi ma sio pepa ḡinde imâ pami ḡana miki ma kapono tona.

¹⁷ Aku miki ma kaporo ḡgua mine pa Arkipus; “Noko ma kupakatona sondo, aku wurâta ḡinde muḡga silano ḡana kuveta pa Maro ḡalae kâ, ande noko ma kuveta wurâta ḡinde sondo lee ikura wurâta ḡinde ma marumbu ndo lâ.”

¹⁸ Naḡa Paulo, naḡa warakâḡgu mbaunḡu anḡere kari ara ne ḡgua

ḡine imâ pami. Naḡa ilonḡu tu miki ma kalomi ḡgere ḡana naḡa kâ, ḡana tu naḡa amo luma sakamao ilo amo ḡai yo. Maro Kindeni ne wisiwisi imo kumi.

1 TESALONAIKA
Pepa Paulo ingere
munğa panzi
kalo-tawana tamâta
simo Tesalonaika lawea

Tesalonaika nde lawea ñalae tonje ikeno Masedonia tâno. Paulo munğa imo ñinde itula pâri ara panzi, kala tamâta pinde kalonzi tawana Yesu. Andeta kinzi Juda tamâta sikai kazâña pa Paulo, kala ipilenzi ilâ (Pâri Tamâta 17:1-10). Ilâ ipânğa Korin lawea lâ, aku muli nga Timoti imâ itapâri papa ñana Tesalonaika ngu nenzi kalo-tawana, kala Paulo ingere ngua ñine ilâ panzi. Paulo ilo ndo keno panzi, aku lâ pepa ñine tini itu ipu tini kaika pa ilonzi kalonzi. Itula vetâña arara pinde ñana ma sipaveta kuku, ñine nga itula ngua panzi ñana nenda mandiña lâ mateña nianzi wa Yesu ne zo ñana itaulo imâ kilo (4:13-18).

1 Maka ñato, Sailas nga Timoti nga naña Paulo warakângu, maka kamo taitu, kala naña angere ngua ñine imâ pa miki kalo-tawana tamâta kamo Tesalonaika lawea, miki ñinde uru kalomi tawana Tamânda Maro Kindeni nga Maro Yesu Kirisi. Maro Kindeni ne wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pami.

Paulo ilo ara ñana Tesalonaika tamâta nenzi kalo-tawana

2 Ikura zo rârâni maka uru kaloma ngere ñanami, aku maka kaporo ndanđe ilâ pa Maro Kindeni. Maka uru kano pa i ñana miki kâ ikura lâ nema noña rârâni.

3 Maka kawama ndanđe pa Tamânda Maro Kindeni, ñana tu nemi kalo-tawana uru ipaño ilomi kalomi ñana kaveta vetâña ara kâ. Aku miki tinimi mwasa panzi tinimi pinde, kala uru kaveta wurâta ara nâ. Aku miki kao tinimi ñana Maro Yesu Kirisi kâ, kala uru kamandi kaika ku kamo nâ.

4 Nima-nambwe wukale, maka kasama tu Maro Kindeni ilo ndo keno pami, aku ipateami tu ma kapânğa i ne ngu sondo.

5 Maka kasama ñine ñana tu munğa, lâ zo ñinde maka kakai pâri ara kamâ pami, ande pâri ara ñinde ñandai ipânğa pami itogo tapârîña kaa nâ nga. Ñinde ipânğa tava Koroani Sapâña ne walo wa ne mâsi kaika wa, aku miki kamora nema kalo-tawana kaika ñinde pwataki lâ. Miki warakami nde kasama ñana maka nema pavilâña lâ zo ñinde maka kamo nginimi.

6 Miki kaloño Maro Kindeni ne ngua lâ, kala miki kapaveta kuku maka nema vetâña tava Maro Ñalae ne vetâña. Ñine nga malia ñalae tina ipânğa pami lâ, andeta Koroani Sapâña iveta ilomi ara kala miki kandeka ku kamo kapaipa kuku pâri ara ñinde.

7 Aku nemi vetâña ñinde itula nzâla ara ndo panzi kalo-tawana tamâta rârâni simo Masedonia tâno wa Akaia tâno wa.

8 Miki katula mâsi ara ñana koka Maro Ñalae ne ngua muli, aku ñinde ilâ itogo wânğu ne nduñeña mwasina. Andeta nduñeña ñinde ilâ ipânğa lâ Masedonia tâno wa Akaia tâno simbonzi nâ, ande tia. Ikura lawea rârâni, ande tamâta siloño parinami tu miki kalomi tawana Maro Kindeni. Mine kala maka nema wurâta ñana katula parinami panzi kâ keno, nde tia.

9 Aku kinzi warakanzi kala uru situla ngua ñana vetâña arara ñinde miki munğa kaveta, lâ zo ñinde maka kamo kumi. Kinzi situ parinami tu miki kapu mulimi panzi maro lañeña lâ, aku kapalele ilomi kalomi ilâ pa Maro Kindeni Via Tamwata, ina Maro Mao Kanaño, aku kaponu muli pa i simbo nâ.

10 Aku situ parinami tu miki uru kao tinimi ñana zo ñinde Maro Kindeni Natu ma ipile samba lawea ku itaulo imâ kilo. Inani kala Yesu, munğa imâte lâ, andeta Maro Kindeni ipaño i imo via kilo. Aku

i ma ikea nana kinda kâ, kala ma tamo ara lâ zo muli ninde Maro Kindeni ne wisi-nâna nana tamâta nenzi kiesaka kâ ma ipânnga nia yo.

2

Paulo itula ngua pwataki nana wurâta munnga iveta lâ Tesalonaika

¹ Nima-nambwe wukale, miki warakami kasama tu maka munnga kaveta wurâta kaa nâ lâ zo ninde kamo kumi, ande tia.

² Miki kasama tu maka munnga kamo Pilipai lawea, aku lâ lawea ninde maka kakai nâna nala. Kinzi siyaula karaema wa siporo ngua pavaliginja pama wa. Andeta lâ zo nana maka kamâ pami, nenda Maro Nalae Kindeni ipu tini kaika pa iloma kaloma, kala maka kamege nana kazânga ninde kâ, ande tia ndo. Maka kakisi kaika nâ, aku katula Maro Kindeni ne pâri ara pami.

³ Aku lâ zo nana maka kanomi tu kapalele ilomi kalomi ilâ pa Yesu, ande maka kaporo ngua soki ku kaveta vetânga potomule wa lanjeja wa, ande tia.

⁴ Maro Kindeni isama maka kilalama lâ, aku i tamwata ipatea wurâta pama tu ma katula i ne pâri ara. Mine kala maka nandai iloma tu tamâta ma sisuka maka njama kâki nga. Maro Kindeni simbo nâ imora iloma kaloma pwataki lâ, aku maka iloma tu i nâ ma ilo ara pama nana nema wurâta kâ.

⁵ Miki kasama lâ, aku Maro Kindeni kala isama mine nâ tu maka munnga kaporo ngua mâru-mâru pami, ande tia ndo. Aku maka nandai iloma yosi nana nemi kelekele kala kaporo ngua ara pami.

⁶ Lâ zo ninde, maka nandai iloma tu miki ma kandekanama nga. Aku mine nâ, maka nandai iloma tu tamâta pinde ma sindekanama nga.

⁷ Mao nâ, maka kamo Yesu Kirisi ne pâri-tamâta. Mine kala kalonjo nga; ambo maka iloma tu miki ma kasukama nana kelekele pinde kâ, ande maka kakura nana kaporo

kaika pami tu kaveta mine. Andeta zo ninde maka kamo kumi, ande maka kamo mwasa nâ, itogo taine uru imagegea natu puro-puro mine.

⁸ Maka iloma ndo keno pami; mine kala maka kandeka nâ nana kaporo katula Maro Kindeni ne pâri ara pami. Aku maka kala kapaveta sondo nana kapayaula nema via nana kavila miki kâ, nana tu maka iloma ndo ikeno pami.

⁹ Nima-nambwe wukale, miki kasama lâ nana wurâta njalae maka munnga kaveta, lâ zo ninde kamo kumi. Maka kamâ nana katula Maro Kindeni ne pâri ara pami, aku maka tinima pwâka tu miki ma kaveta wurâta njalae nana kakatona maka nana kânga-nuŋa kâ. Mine kala maka kaveta wurâta kaika lâ kari wa mbo wa, nana kakai mbumbu tu kapako kapwama.

¹⁰ Miki kasama lâ, aku Maro Kindeni kala isama mine nâ nana vetânga rârâni maka kaveta lâ miki kalo-tawana tamâta ngingimi. Maka nema vetânga ninde nde ara ndo lâ Maro Kindeni nao; maka kaveta vetânga soki tonje tia.

¹¹ Miki kasama tu maka munnga kaveta kema ara nâ pa miki taitu-taitu, itogo tamâta uru iveta kie ara panzi natu mine.

¹² Mao nâ, maka kaporo ngua nana igagati ilomi kalomi ku ipu tini kaika pami. Aku maka kanomi tu ma kamo sondo, ikura Maro Kindeni tamwata ipatea pami mine. Maro Kindeni ina isarawami tu ma kasama i ne walo njalae, aku isarawami tu ma kamo kunzi ngu njine i uru ikai maro panzi.

Kinzi kalo-tawana tamâta lâ Tesalonaika lawea simandi kaika nana sikale malia kâ

¹³ Lâ zo nana miki kalonjo Maro Kindeni kawa ngua maka katula pami ninde, ande miki kakai ngua ninde itogo tamâta nâ nenzi ngua, ande tia. Miki kalonjo ku kakai ngua ninde itogo Maro Kindeni kawa ngua mao. Aku mao nâ, ngua

maka katula pami ninde nde Maro Kindeni kawa ngua. Aku i tamwata uru ikai wurâta kaika lâ miki kalotawana tamâta ilomi kalomi. Ikura zo zo maka kawama ndange ilâ pa Maro Kindeni nana nîne kâ.

¹⁴ Nima-nambwe wukale, miki kapanga katogonzi Maro Kindeni ne kalo-tawana tamâta simo Judia tâno, kinzi ninde sipaipa kuku Yesu Kirisi lâ. Miki kakai malia lâ warakami nemi ngu mbaunzi, itogo kalo-tawana tamâta simo Judia tâno munga sikai malia lâ Judia ngu mbaunzi mine.

¹⁵ Munga kinzi Judia ngu sipu Maro Yesu tavanzi kinzi nguatulâna tamâta pâta simâte, aku sinjara maka tona. Kinzi tananzi kaika ku sikai kazâna pa vetâna ara rârâni Maro Kindeni ilo papa ninde. Aku kinzi simo sitogo tamâta rârâni nenzi nânâo mwasina.

¹⁶ Kinzi sitogo tu sipono nzalama, nana maka ma kakura tu katula pâri ara panzi tamâta lâ tinikoa ngu tia. Kinzi tininzi pwâka tu Maro Kindeni ma ivilanzi ngu ninde tu simo vianzi ku simo nâ. Mine kala ikura zo zo kinzi siveta kiesaka, kala kiesaka ninde ipanga nalae tina. Aku nana nîne kâ Maro Kindeni ne wisi-nâna nde imâ panzi lâ.

Paulo ilo ndo tu imoranzi kalotawana tamâta lâ Tesalonaika lawea kilo

¹⁷ Nima-nambwe wukale, kinzi Judia tamâta sinjara maka lâ, kala kapilemi ikura zo pinde. Maka kamora naomi tia, andeta iloma nde keno pami yo. Maka iloma nalae tina tu kamorami kilo. Mine kala maka kaveta wurâta kaika karoto nzâla nana kataulo kamâ pami.

¹⁸ Maka iloma tu kamâ pami, aku nana Paulo warakangu apatogo tu ataulo amo kumi mbwaningu pinde. Andeta Sadana isae nzâla nanama.

¹⁹ Maka iloma tu kamo kumi, nana tu lâ zo nana nenda Maro Yesu ma itaulo imâ kilo, ande kelekele ndia ma isuka maka tu kamandi kaika ku kandeka lâ i nao, a? Anja

kelekele ndia ma itula pwataki tu maka kaveta nema wurâta ara lâ, a? Maka ma kandeka nana miki ni. Tamâta tonge ipole miki nana iveta ndekâna ipipi lâ iloma kaloma, ande tia.

²⁰ Mao nâ, maka ma kandeka nana miki kâ, aku miki warakami ma kaveta iloma kaloma ikeno arando.

3

Paulo isupwa Timoti ilâ pa Tesalonaika lawea nana isukanzi kalotawana tamâta

¹ Maka kamo tava iloma malia mine lee, njingga iloma pateu tu zo nga ipanga lâ. Mine kala maka kapa ngua tu maka rua ma kamo Atens lawea,

² anja Timoti nde ma kao imâ pami. Ninda-nambwe Timoti nde Maro Kindeni ne kulena tamâta nana itula pâri ara nana Yesu Kirisi kâ. Maka rua kao i imâ nana isukami ku ivilami, nana nemi kalotawana ma ikeno kaika nâ.

³ Ambo Timoti ma imâ pami tia, ande nâna wa malia nemi ngu siveta pami ninde ma iveta miki pinde ilomi kalomi rârâ. Miki warakami nde kasama tu Maro Kindeni mungani ipateu kinda tu ma takale malia mine nâ nana nenda kalo-tawana kâ.

⁴ Munga maka kamo kumi, aku lâ zo ninde maka kapaimi tu malia kie-kie ma ipanga pa kinda. Aku miki kasama tu zo sakamao mine nde imâ ipanga lâ.

⁵ Mine kala nana amo nâ, ande tia. Nana atu asama nana miki nemi kalo-tawana tu ikeno mana, ande kala ao Timoti imâ pami lâ. Nana kalongu loko tu koroani saka nenzi koipu nalae nde iveta samâna pami tâ ku isowe ilomi kalomi, kala maka nema wurâta ilâ kaa nâ. Andeta tia.

Paulo indeka nâ, nana tu Timoti ikai ngua ara itaulo imâ

⁶ Ayo, Timoti imâ imo kumi lee, njingga ipilemi ku ilâ. Kala munga nâ imâ ipanga pa maka lâ, aku

itapâri ngua ara ndo pama. Itula ngua tu miki nemi kalo-tawana ikeno kaika ndo, aku miki uru tinimi mwasa nâ panzi tinimi pinde. Aku itapâri tu ikura zo rârâni miki kalomi ngere nana maka kâ, aku wisimi ara pama tona. Aku miki kala ilomi njae tu kamâ kamora maka, itogo maka iloma njae tu kamâ kamora miki mine nâ.

⁷ Nima-nambwe wukale, maka kalojo parinami tu nemi kalo-tawana ikeno kaika ndo, aku njinde ipu tini kaika pama lâ zo njinde malia wa nâna rârâni ipânga pama lâ.

⁸ Maka kasama tu miki kapaipa ndo kuku Maro Njae, kala njine maka iloma ara ku wisima puu ndue lâ.

⁹ Maka kaloma ngere nanami ku kandeka pâta lâ nenda Maro Kindeni nao. Maka kawama ndanje ilâ njae pa Maro Kindeni, andeta nema ndekânga nde njae ndo, ipole nema ngua njinde.

¹⁰ Maka uru kano kaika pa Maro Kindeni ikura kari wa mbo wa. Maka kano tu i ma iveta nzâla pama nana kamâ kamorami kilo. Njenga maka ma kakura tu kasukami, aku nemi kalo-tawana ma ipânga njae.

Paulo ino pa Maro Kindeni tu ma io i ilâ panzi

¹¹ Maka iloma tu Tamânda Maro Kindeni tamwata kuku nenda Maro Njae Yesu rua ma sikai nzâla piti, nana maka ma kamo kumi.

¹² Aku maka iloma tu Maro Njae ma isuka miki, nana nemi tini-mwasa panzi kalo-tawana tamâta sitavanzi tamâta rârâni ma ipânga njae, itogo maka nema tini-mwasa ikeno pa miki mine nâ.

¹³ Maka iloma tu Maro Kindeni ma isuka nemi kalo-tawana. Mine kala lâ zo nana nenda Maro Njae Yesu tavanzi ne tamâta rârâni ma sitaulo simâ kilo, ande Tamânda Maro Kindeni ma imora miki tu kamo mbâra-mbâra ndo, nemi kiesaka tonje tia.

4

Kinda ma taveta vetânga potomule ndimo

¹ Nima-nambwe wukale, maka munga kapananami nana vetânga arara nana miki ma kapaveta kuku. Ambo miki ma kapaveta kuku vetânga arara njine, ande Maro Kindeni ma ilo ara. Aku maka kasama tu nemi vetânga ikeno mine nâ. Kala njine maka kakai Maro Njae Yesu ndamwa ku kaporo kapu tini kaika pami tu miki ma kaveta vetânga arara mine ipânga njae.

² Maka munga kakai Maro Njae Yesu ndamwa ku katula ngua tukuja rârâni yâti, aku miki kalojo lâ.

³ Maro Kindeni ilo tu miki ma kamo ilomi mbâra-mbâra, aku i ilo tu miki ma kanenge nana vetânga sakamao nana kapalulua tinimi potomule kâ.

⁴ I ilo tu miki ma kapakatona sondo nana vetânga sakamao tava ilo-kalo sakamao uru ipânga nâ lâ ilomi. I ilo tu miki ma kamo sondo, aku ma kapaveta kuku vetânga ara rârâni i tamwata ipatea pami njinde.

⁵ Tia ma miki kambe nana ilo-kalo wa vetânga sakamao njinde, aku miki warakami ma kaveta vetânga sakamao nana kapalulua tinimi potomule kâ, itogo kinzi tinikoa uru siveta mine. Kinzi njinde sizizâla nana Maro Kindeni ne pateânga, kala siveta mine.

⁶ Miki ma kaveta soki tonje mine panzi kalo-tawana tamâta ndimo. Maka munga katula ngua pwataki pami tu muli nga Maro Njae ma ipare nia panzi tamâta ea siveta vetânga sakamao kie mine rârâni.

⁷ Maro Kindeni ipatea kinda nana tapaveta kuku vetânga potomule mine, ande tia ndo. Ipatea kinda nana tamo sondo lâ i nao.

⁸ Mine kala tamâta ea ipu muli pa ngua tukuja njine, ande i ipu muli panzi tamâta tia; ipu muli pa Maro Kindeni, ina kala uru io ne Koroani Sapânga imâ pami.

Kinda ma tapakatona sondo nana nenda vetâna kâ

⁹ Muŋga Maro Kindeni ipanana miki warakami nana vetâna nana tinimi mwasa panzi kalo-tawana tamâta kâ. Mine kala nana ma angere ngua pinde imâ pami nana vetâna ninde kâ, ande tia.

¹⁰ Aku mao nâ, miki uru tinimi mwasa nâ panzi kalo-tawana tamâta simo lawea ndoni lâ Masedonia tâno. Ambo taitu nima-nambwe wukale, maka iloma tu kapu tini kaika pami nana miki ma kaveta vetâna ara mine ipânnga nalaie ndo.

¹¹ Miki ma kapakatona sondo nana kamo mwasa nâ, aku kaveta warakami nâ nemi kekeleke. Kapakatona warakami, aku kaveta wurâta tava warakami nâ mbaumi, ikura maka muŋga kapananami mine.

¹² Ambo miki ma kaveta mine, ande wurâta ma ikeno panzi tinimi pinde nana sisukami nana kekeleke kâ, ande tia. Aku tamâta simo niaka nana pâri ara kâ ninde ma sindeka nâ nana nemi vetâna kâ.

Maro Nalae ma itaulo imâ kilo nana igona kinda kâ

¹³ Nima-nambwe wukale, maka iloma tu miki ma kasama ngua mao nana vetâna ndia ma ipânnga panzi mateŋa tamâta. Tia ma kalosukâna nalaie ipânnga pami, itogo uru ipânnga panzi tamâta ninde kalonzi tawana Maro Kindeni tia. Kinzi ninde uru sio tininzi nana nenzi mandija lâ kuru nia, ande tia.

¹⁴ Anŋa kinda nde kalonda tawana tu Yesu imâte lâ, ninenŋa imandi imo via kilo. Mine kala kinda tasama tu Maro Kindeni ma ipanŋonzi kalo-tawana tamâta ninde muŋga simâte, aku ma ionzi simo kuku Yesu.

¹⁵ Maka katula Maro Nalae kawa ngua pwataki pami mine; lâ zo nana Maro Nalae ma itaulo imâ kilo kâ, ande kinda tamâta kala tamo viânda lâ tâno kulu nina ma tamunŋa panzi tamâta ninde muŋga simâte, ande ma tia.

¹⁶ Nana tu Maro Kindeni ma isunŋa kawa, aku anelo nenzi koipu nalaie ma isarâwa, aku Maro Kindeni ne tando ma ita. Aku Maro Nalae tamwata ma ipile samba ku indue imâ. Aku tamâta ninde muŋga simâte tava nenzi kalotawana, kinzi ninde ma simandi muŋga, aku ma simo vianzi kilo.

¹⁷ Ninde ma ilâ lâ, ninenŋa Maro Kindeni ma igona kinda tamâta kala tamo viânda lâ tâno kulu nina, aku ma takâki talâ kunzi pa nia maa ninde ikeno âta. Aku kinda rârâni ma tamo taitu kuku Maro Nalae, ma tamo mine ku tamo nâ.

¹⁸ Mine nde ara nana miki kalotawana tamâta rârâni ma katula ngua nina pwataki, aku kapaturu warakami ilomi kalomi tu ma ipu tini kaika pami wa iveta wisimi puu ndue wa.

5

Kinda tamo tao tininda nâ nana Maro Nalae ne zo nana ma itaulo imâ kilo

¹ Nima-nambwe wukale, maka nema wurâta ikeno nana kangere ngua nana zo ndia wa kari tai napaia vetâna rârâni ninde ma ipânnga kâ, ande tia.

² Miki warakami kasama tu Maro Nalae ne zo nana itaulo imâ kilo kâ nde ma ipânnga nâ, itogo panawe tamwata imâ nana ne panaweŋa lâ mbo ngini-ngini, aku kinda tazizâla nana.

³ Kinzi tamâta ma siporo mine, “Zo nina nde ara pâta, kala tamo ara nâ”. Andeta lâ zoni ndaina, ande vetâna nana izavarunzi kâ ma nao panzi imâ walele nâ, itogo nâna uru ikainzi taine sipaguguanzi natunzi mine. Aku kinzi tamâta ma sikura tu sinŋenŋe nana nâna ninde kâ, ande tia.

⁴ Anŋa nima-nambwe wukale, miki nandai kamo kondoma ilo nŋa. Mine kala lâ zo nana miki kamora mâsi ninde imâ ipânnga, ande miki ma wisimi motu itogo tamâta wisi

motu nana panawe tamwata imâ nana ipanawe kâ, mine ndimo.

⁵ Miki kalo-tawana tamâta rârâni nde nana kamo kari wa sinâla nâ ilo. Kinda nandai tamo mbo tava kondoma nenzi tamâta nga.

⁶ Kinzi tamâta simo niaka nana pâri ara kâ ninde uru sikeno nâ, andeta kinda ma taveta mine ndimo. Ara nana kinda ma tao tininda nâ, aku tapakatona ilonda kalonda sondo ndo.

⁷ Kinda tasama tu tamâta uru sikeno lâ mbo nâ, aku uru sinu lââ kaika ku sidauda lâ mbo nâ.

⁸ Annga kinda nde tamâta nana tamo sinâla nâ ilo. Mine kala ara nana kinda ma kalonda ngere sondo. Vetânga nana kalonda tawana Maro Kindeni kâ, annga vetânga nana tininda mwasa panzi tininda pinde, vetânga rua ninde nde itogo nenda pasawanga nana tîngi-tîngi kâ. Aku vetânga nana tao tininda pa Maro Kindeni tu ma via mao ilua kinda lâ samba lawea, ande vetânga ninde itogo nenda singâra kaika nana tasawa lâ kulunda mine. Aku kinda tamandi kaika lâ ninde tini.

⁹ Maro Kindeni nandai ipatea tu i ma nâna ilua kinda nana nenda kiesaka kâ. Ipatea tu nenda Maro Nalae Yesu Kiriisi ma ikai kinda piti lâ kondoma ilo ku via mao ilua kinda.

¹⁰ Yesu imâte nana ikai nzâla piti pa kinda tu ma tamo ara kuku i, aku lâ zo nana i ma itaulo imâ kilo, ambo kinda tamo viânda tâku tamâte tâku, ande ma tamo viânda kuku i.

¹¹ Mine kala ara nana miki taitu-taitu ma kapu tini kaika panzi kalotawana tamâta, aku kavilanzi nana simandi kaika tona, itogo miki uru kaveta mine.

Maro Kindeni uru ivilanzi kalotawana tamâta nana nenzi vetânga ara kâ

¹² Nima-nambwe wukale, Maro Nalae ipateanzi tamâta pinde tu siveta wurâta nalae lâ miki nginimi. Ipateanzi nana sikai poe pami ku siveta nemi ilo-kalo sondo. Maka

kanomi tu miki ma kamege nnanzi tamâta ninde.

¹³ Miki ma kamege ndo nnanzi ku kao ilomi ndo ilâ panzi, nana tu nenzi wurâta ninde nde ara ndo. Aku miki rârâni ma kamo ilomi kalomi taitu nâ.

¹⁴ Nima-nambwe wukale, maka kanomi tu miki ma kaporo ngua kaika panzi kalo-tawana tamâta ninde simo itogo wulitia tamwatanzi, nana kapaŋo ilonzi kâ; aku kapu tini kaika panzi tamâta ninde uru simo kalonzi loko nâ; aku kavilanzi tamâta ninde nenzi walo keno tia. Aku miki rârâni ma kamo mwasa nâ kunzi tamâta rârâni.

¹⁵ Ambo tamâta tonje iveta kie sakamao pami, ande miki ma kakatu mbuku kilo papa i ndimo. Ikura zo rârâni, ara nana miki ma kamandi kaika nana kaveta vetânga ara nâ panzi kalo-tawana tamâta sitavanzi tamâta rârâni.

¹⁶ Ikura zo rârâni, ande ara nana miki ma kandeka ku kamo nâ.

¹⁷ Aku ara nana miki ma kakai noŋa pa Maro Kindeni ikura zo zo.

¹⁸ Ambo vetânga tonje ma ipânnga pami ku iveta ilomi malia, ande ara nana miki ma kawami ndanje pa Maro Kindeni. I ilo tu miki tamâta kala kapaipa kuku Yesu Kiriisi ninde ma kaveta mine.

¹⁹ Lâ zo nana Koroani Sapânga itu iveta wurâta tonje lâ miki ilomi, ande miki ma kaponi nzâla nana wurâta ninde kâ ndimo.

²⁰ Ambo tamâta pinde ma situla Maro Kindeni kawa ngua pwataki pami, ande miki ma tinimi pwâka nana ngua ninde ndimo.

²¹ Miki ma ilomi pateo sondo nana ngua rârâni wa vetânga rârâni wa. Ara nana miki ma kasaŋa ngua ara tava vetânga ara kaika ndindi nâ,

²² aku kanjenje nana vetânga potomule rârâni kâ.

²³ Maka kano pa Maro Kindeni, ina wisi-pisi warika, tu ma ilele miki ilomi kalomi ndo, nana miki ma kaveta vetânga ara nâ, ikura i ilo papa mine. Aku maka kano papa i

tu ma ikatona karaemi wa koranami wa, ɲana miki ma kamo mbâra-mbâra nâ, nemi soki tonje tia, lâ zo ɲalae ɲinde Yesu Kirisi ma itaulo imâ kilo.

²⁴ Maro Kindeni isarawami muɲgani lâ, aku i ma iveta vetâɲa ɲinde ipâɲga pami, ɲana tu i uru iveta ikura ne ɲgua pâɲa rârâni.

²⁵ Nima-nambwe wukale, ara ɲana miki ma kalomi ɲgere ɲanama, aku kano pa Maro Kindeni tu ma isukama.

²⁶ Aku ara ɲana miki taitu-taitu ma kapatâɲo mbaumi, ikura kinda kalo-tawana tamâta nenda mâsi mine.

²⁷ Naɲa akai Maro ɲalae ndamwa ku aporo ɲgua mine pami: miki ma kapono ɲgua rârâni ikeno pepa ɲine tini pwataki panzi kalo-tawana tamâta rârâni siloɲo.

²⁸ Nenda Maro ɲalae Yesu Kirisi ne wisi-wisi imâ pami.

2 TESALONAIKA

Pepa Paulo ingere muli panzi kalo-tawana tamâta simo Tesalonaika lawea

Paulo ingere ngua panzi kalo-tawana tamâta simo Tesalonaika lawea (1Tesalonaika), aku nzimona pinde ilâ lâ, ninennga ingere ngua pinde panzi kilo. Nenzi kazânga tamâta siveta kenzi sakamao ndo panzi nana nenzi kalo-tawana kâ, aku kinzi pinde ilonzi patea tu Maro Njalae nde itaulo imâ lâ, kala sikai nâna koa tia nâ. Mine kala Paulo itunzi sondo ku ingere ngua panzi tu Yesu ndandai itaulo imâ nga. Malia kie-kie pinde ma ipângga munnga lâ nga, andeta kinda ma tamandi kaika ku kalonda tawana Yesu sondo ndo. Paulo ipainzi tu ma sikai wulitia ndimo, ma sio tininzi pa Maro Njalae nâ.

¹ Maka nato, Sailas nga Timoti nga nana Paulo warakângu, maka kamo taitu, kala nana angere ngua nîne imâ pa miki kalo-tawana tamâta kamo Tesalonaika lawea, miki ninde uru kalomi tawananzi Tamânda Maro Kindeni kuku Maro Yesu Kirisi rua.

² Tamânda Maro Kindeni kuku nenda Maro Yesu Kirisi rua nenzi wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pami.

Kinzi Tesalonaika ngu uru simandi kaika lâ zo nana malia ipângga panzi nana nenzi kalo-tawana kâ

³ Nima-nambwe wukale, maka uru zo zo kaloma ngere nana miki kâ, aku kawama ndange ilâ pa Maro Kindeni. Nîne nde ara pa maka tu kaveta mine, nana tu nemi kalo-tawana nde ipângga kaika lâ, aku miki rârâni taitu-taitu nemi mâsi nana tinimi mwasa nâ panzi tinimi pinde nde itumbu njalae lâ.

⁴ Nana duvi nîne kâ, lâ zo nana maka kalâ kakalenzi Maro Kindeni ne tamâta lâ lawea pinde,

ande maka uru kasuka miki nami kâki. Maka uru kaporo pwataki panzi nana mâsi potomule tamâta pinde siveta pami, aku katapâri panzi nana malia kie-kie rârâni uru ipângga pami nana nemi kalo-tawana kâ. Aku maka kaporo ngua mine panzi tona: “Kinzi ngu lâ Tesalonaika lawea nenzi kalo-tawana ikeno kaika lâ, kala sikale nenzi malia wa nâna ninde rârâni”.

⁵ Malia mine ipângga pami nana nemi kalo-tawana kâ, andeta Maro Kindeni isukami nana kakale malia ninde. Mine kala kinda tasama tu Maro Kindeni iveta mâsi sondo ndo, nana tu malia ninde uru ikai wurâta lâ ilomi kalomi. Aku muli nga miki ma kapângga tamâta sondo ndo, ikura nana kamo kuku i.

⁶ Maro Kindeni ma iveta mâsi sondo mine pami: i ma ipare nia panzi tamâta ninde uru siveta kenzi sakamao pami.

⁷ Aku i ma pwareânga ilua miki tamâta ninde uru kakale malia, aku ma pwareânga ilua maka mine nâ. Maro Kindeni ma iveta mine lâ zo nana Maro Njalae Yesu tavanzi ne anjelo kaika rârâni ma sipile samba lawea ku sindue simâ sipângga nia yo lâ tamâta naonzi. Kinzi ma simâ sipângga tava yââ ne mela-mela.

⁸ Ninennga i ma ipare nia panzi tamâta ninde uru tininzi pwâka tu sisama i kilala, kinzi ninde sipu mulinzi pa pâri ara nana nenda Maro Njalae Yesu Kirisi kâ.

⁹ Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta ninde lâ vetânga mine: i ma injaranzi simo niaka ndo nana Maro Njalae tava i ne sinâla wa kaika wa, aku ma simo sakamao mine ku simo nâ.

¹⁰ Lâ zo njalae ninde, ande Maro Njalae ma imâ nana ikai paneânga tava ndekânga lâ i ne tamâta kawanzi, kinzi ninde uru kalonzi tawana i. Aku miki kala ma kandeka kunzi mine nâ, nana tu nemi kalo-tawana nde keno kaika pa Maro Kindeni ne ngua maka munnga katula pami ninde.

Paulo ikai noŋa pa Maro Kindeni tu ma isukanzi kalo-tawana tamâta simo Tesalonaika lawea

¹¹ Mine kala ikura zo rârâni maka kano pa nenda Maro Kindeni tu ma ivilami. Maka kakai noŋa tu i ma ivetami kamo kaika ndo lâ vetâŋa ara ndia muŋga ipatea pami tu kaveta ŋinde. Aku maka kano tu i ne walo ma isukami, ŋana miki ma kakura ŋana kaveta vetâŋa ara ndia nemi kalo-tawana itula pami ŋinde.

¹² Aku lâ zo ŋana i ma iveta mine pami, ande nenda Maro Nalae Yesu ŋa ma ipâŋga ŋalae. Aku i kala ma isuka miki ŋami kâki mine nâ. Nenda Maro Kindeni kuku Maro Nalae Yesu rua nenzi wisi-wisi ma iveta vetâŋa ŋinde ipâŋga.

2

Kiesaka Tamwata ma imâ ipâŋga

¹ Nima-nambwe wukale, kala ŋine maka iloma tu kaporo ŋgua ŋana nenda Maro Nalae Yesu Kiriŋi ne zo ŋana itaulo imâ kilo kâ. Lâ zo ŋinde, Maro Kindeni ma igona kindi rârâni talâ taitu kuku Maro Nalae. Ande maka kanomi tu katambira taŋami sondu ŋana nema ŋgua ŋine kâ.

² Tiambo tamâta pinde siporo ŋgua pami tâ, aku sipananami tu Maro Nalae ne zo nde ipâŋga lâ. Tiambo tamâta tonŋe ipaimi tu Koroani Sapâŋa itula ŋguani ndaina papa i tâ. Tiambo tamâta tonŋe inŋere ŋgua lâ pepa tini pami tâ, ku ilâŋe itu lâ maka tinima tu makani kaŋgere ŋguani ndaina. Ambo miki kaloŋo ŋgua kaŋa mine tâ, ande miki ma wisimi motu walele ku ilomi rârâ ndimo.

³ Miki ma kalomi tawana tamâta tonŋe ne ŋgua laŋeŋa ndimo. Kaloŋo ŋga; zo ŋalae ŋinde ma imâ ipâŋga nâ, ande tia. Tamâta rârâ ma sipu mulinzi pa Maro Kindeni muŋga lâ ŋga. Aku lâ zo ŋinde, Kiesaka Tamwata ma imâ ipâŋga nia yo lâ tamâta naonzi. I nde tamâtani ndaina Maro Kindeni ma

mulu izavaru lâ yââ ŋalae ne mbââ ilo.

⁴ I ma ikai kazâŋa pa maro ndia wa kelekele ndia rârâni tamâta uru siwâŋgi ku sipanea ŋinde. Aku i ma ipasuka tamwata ŋa kâki lâ, ku ma itawa kelekele ŋinde rârâni ndue lâ. Andeta ŋinde nâ tia; i ma isanona Maro Kindeni ne luma sapâŋa ilo, ku ma iporo tu, “Naŋa warakâŋgu nde Maro Kindeni.”

⁵ Muŋga, lâ zo ŋinde naŋa amo kumi, ande naŋa aporo ŋgua pwataki pami ŋana vetâŋa ŋinde kâ. Tiambo miki kalomi kapa ŋana, a?

⁶ Kala lâ zo ŋine, kelekele tonŋe isae nzâla ŋana tamâta ŋinde kâ, kala ikura tu ipâŋga nia yo lâ tamâta naonzi, ande tia. Kelekele ŋinde, ande miki kasama lâ. Tamâta ŋinde ma ipatua lâ zo ndia Maro Kindeni muŋga ipatea papa tu ma imâ ipâŋga.

⁷ Miki kasama tu kala zo ŋine kiesaka ne walo uru ikai wurâta paveâŋa nâ lâ tâno kulu. ŋinde ma ipavea mine lee, ikura lâ zo ndia Maro Kindeni ma ikai tamâta ŋana isae nzâla kaika kâ ŋinde, ku ma io i lâ nia ŋgaŋe.

⁸ ŋinenŋa Kiesaka Tamwata ŋinde ma ipatua lâ tamâta naonzi. Andeta muli, lâ Maro Nalae ne zo ŋana itaulo imâ kilo kâ, ande i ne Koroani tava ne sinâla ŋinde ma ipu Kiesaka Tamwata ŋinde pâta imâte.

⁹ Sadana ne walo ma io Kiesaka Tamwata ŋinde imâ ipâŋga nia yo lâ tamâta naonzi. Aku Sadana ne mâsi laŋeŋa ma isuka i ŋana iveta mâsi kaika kie-kie pinde wa itula vetâŋa kie-kie pinde wa.

¹⁰ Aku laŋeŋa ne vetâŋa potomule kie-kie ŋinde ma ilaŋenzi tamâta, kinzi ŋinde uru soka nzâla ŋinde ilâ pa mateŋa kâ. Maro Kindeni ma izavarunzi tamâta ŋinde ndo, ŋana tu muŋga kinzi siloŋo i kawa ŋgua mao, andeta tininzi pwâka tu sipono muli pa ŋgua ŋinde. Ambo kinzi muŋga sipono muli pa ŋgua ŋinde, ande Maro Kindeni ma ikainzi piti lâ

kondoma ilo ku ma via mao ilanzi. Andeta tia.

¹¹ Nana duvi ninde kâ, ande Maro Kindeni ivea ilo-kalo ara njanzi. Mine kala kinzi kalonzi tawana ilo-kalo lanje nâ.

¹² Mao nâ, kinzi tamâta ninde tininzi pwâka tu kalonzi tawana ngua mao, aku ilonzi ndeka nana mâsi potomule nâ. Mine kala Maro Kindeni ivea ilo-kalo ara njanzi, kala kinzi rârâni ma sikai vetâja soki ninde ne pareja-nia.

Maro Kindeni ipatea tu ma ikainzi kalo-tawana tamâta piti lâ kondoma ilo

¹³ Anja nima-nambwe wukale, Maro Njalae ilo ndo keno pami. Ara nana maka ma kawama ndanje pa Maro Kindeni nana miki kâ ikura zo zo, nana tu nia ndoyo i ilo patea tu ma iyautemi piti lâ kondoma ilo ku via mao ilami. Mine kala nana Koroni Sapâja ne walo kâ, ande Maro Kindeni ivetami kapânga mbârambâra ndo lâ i nao, aku isukami tu kalomi tawana i ne ngua mao tona. Mao nâ, Maro Kindeni iyautemi piti lâ kondoma ilo lâ nzâlani ndaina.

¹⁴ Maro Kindeni ipatea tu miki ma kamo kuku nenda Maro Njalae Yesu Kirisi ku kakai i ne walo wa sinâla kaika ninde. Mine kala isukami nana kalonzi ku kalomi tawana i ne pâri ara munga katula pami ninde.

¹⁵ Mine nde nima-nambwe wukale, ara nana miki ma kamandi kaika, aku kapaveta kuku Maro Kindeni kawa ngua rârâni maka katula pami wa kangere lâ pepa tini ku kao imâ pami ninde tona.

¹⁶ Tamânda Maro Kindeni ilo ndo keno pa kinda, kala io ne wisi-wisi imâ pa kinda lâ. Aku i ne wisi-wisi ninde iveta nzâla pa kinda tu ma tamo ara mine ku tamo nâ. Mine kala kinda tandeka ikura zo zo, ku tao tininda nana zo muli ninde i ma iveta kie ara ndo pa kinda. Maka kano pa Maro Kindeni kuku nenda Maro Njalae Yesu Kirisi rua tu

¹⁷ ma sipu tini kaika pa miki ilomi kalomi, ku ma sisukami nana kapaveta kuku vetâja ara rârâni ku kaporo ngua ara nâ.

3

Paulo ilo tu kinzi ma sikai noja pa Maro Kindeni tu isuka i

¹ Nima-nambwe wukale, maka nema ngua tonje keno mine: ara nana miki ma kano pa Maro Kindeni tu ivilama, nana Maro Njalae kawa ngua ma ipalilu ikura nia nia ilâ ipânga njalae. Aku ara nana miki ma kano papa i tu tamâta rârâni ma sipaveta kuku i kawa ngua ninde ku sindeka nana, itogo miki munga kaveta mine.

² Aku ara nana miki ma kano pa Maro Kindeni tu ma ikai maka piti lâ kinzi tamâta sakamao mbaunzi ilo, kinzi ninde uru siveta vetâja potomule. Nana tu tamâta pinde nandai kalonzi tawana Maro Njalae nga.

³ Andeta Maro Njalae uru iveta ikura ne ngua pâja rârâni. Mine kala kinda kalonda tawana tu i ma ipu tini kaika pami wa ikatonami wa, kala Sadana ma ikura tu iveta mâsi tonje pami, ande tia.

⁴ Maro Njalae itula pwataki pa maka tu miki uru kaveta vetâja rârâni maka katula pami ninde. Aku maka kaloma tawana tu muli nga miki ma kaveta mine nâ.

⁵ Maka kano pa Maro Njalae tu i ma ikai poe sonde pa nemi ilo-kalo, nana miki ma kapaveta kuku Maro Kindeni ne mâsi nana tinimwasa kâ, aku ma kapaveta kuku Yesu Kirisi ne mâsi nana imandi kaika ku ikale malia kâ tona.

Paulo iporo kaika panzi tu ma sikai wulitia ndimo

⁶ Nima-nambwe wukale, maka kakai nenda Maro Njalae Yesu Kirisi ndamwa ku kaporo ngua kaika pami mine: ambo kalo-tawana tamâta pinde uru siveta wurâta tia, aku tininzi pwâka tu sipaveta

kuku vetâᅇa ndia maka muᅇga kapananami ᅇinde, ande miki ma tinimi piti ᅇananzi.

⁷ ᅇana tu miki warakami kasama ᅇine; ambo miki ma kapaveta kuku maka nema vetâᅇa, ande ᅇinde nde ara ndo. Muᅇga, lâ zo ᅇinde maka kamo kumi, ande maka kakai wulitia tia ndo.

⁸ Maka ᅇandai kakai kâpwa pinde koa tia nâ lâ miki mbaumi ᅇga; maka kako nâ. Maka kaveta wurâta ᅇalae tina ikura kari wa mbo wa, kala ᅇandai kaveta malia pa nawalami tamâta tonᅇe ᅇga.

⁹ Lâ zo ᅇinde, ambo maka iloma tu kakai kâpwa wa kelekele koa tia nâ lâ miki mbaumi, ande ara, maka ma kakai nâ. Andeta maka kaveta mine tia, ᅇana tu maka katu katula mâsi ara nâ pami ᅇana kapaveta kuku.

¹⁰ Miki kasama tu muᅇga, lâ zo ᅇinde maka kamo kumi, ande maka uru katula tukuᅇa mine pami: ambo tamâta tonᅇe ikai wulitia ku tini pwâka tu iveta wurâta, ande miki ma kâpwa kalua i ndimo.

¹¹ Andeta lâ zo ᅇine maka kaloᅇo pâri ᅇananzi nawalami tamâta pinde tu kinzi siveta wurâta tonᅇe tia. Aku kinzi uru siporo ᅇgua nao-muli ᅇana tamâta pinde nenzi wurâta wa kelekele wa.

¹² Mine kala ᅇine maka kakai nenda Maro ᅇalae Yesu Kirisi ndamwa, aku kaporo ᅇgua kaika mine ilâ panzi tamâta ᅇinde tu, “Miki kalomi ᅇgere sondo ᅇga, aku kaveta wurâta ᅇana kapakatona warakami ᅇana kâᅇa-nuᅇa kâ”.

¹³ Aᅇga nima-nambwe wukale, miki ma kakai wulitia ᅇana kaveta vetâᅇa ara kâ, mine ndimo.

¹⁴ Ambo tamâta tonᅇe tini pwâka tu ipaveta kuku ᅇgua rârâni maka kangere lâ pepa ᅇine tini, ande miki ma ilomi patea i kilala sondo, aku tinimi piti ndo ᅇana i kâ. ᅇineᅇga i tamwata ma mai ᅇana i ne mâsi ᅇinde.

¹⁵ Taitu miki ma kamora tamâta ᅇinde itogo nemi kazâᅇa tamâta,

mine ndimo. Kamora i itogo nimi-nambwe mine, aku kaporo ᅇgua ara pinde papa ᅇana kaveta i ilo kalo ara kâ.

Paulo iporo wisi-ara ne ᅇgua panzi

¹⁶ Maka kano pa Maro ᅇalae, ina wisi-pisi warika, tu i ma iveta miki wisimi pisi nâ. ᅇineᅇga lâ zo ᅇana vetâᅇa tonᅇe ma imâ ipâᅇga pami, ande miki ma kamo tava wisimi pisi mine nâ. Maro ᅇalae imo ku miki rârâni.

¹⁷ Naᅇa Paulo warakâᅇgu mbaunᅇu aᅇgere wisi-ara ne ᅇgua ᅇine imâ pami. Naᅇa uru aᅇgere wisi-ara ne ᅇgua mine lâ nanenᅇu pepa rârâni tininzi. ᅇinde itula nanenᅇu pepa kilala ipâᅇga nia yo pami.

¹⁸ Nenda Maro ᅇalae Yesu Kirisi ne wisi-wisi imâ pa miki rârâni.

1 TIMOTI Pepa Paulo ingere munğa pa Timoti

Timoti nde tamâta limoa tonĝe munğa iyoka kuku Paulo itula pâri ara panzi tamâta lâ lawea pinde (Pâri Tamâta 16:1-5). Ninenĝa ilâ imo Efesus lawea ikai poe panzi kalo-tawana tamâta ngu simo nĝinde, aku itula Maro Kindeni kawa ngua panzi. Paulo ku Timoti rua simo nambwe nambwe sonde, kala Paulo ingere ngua nĝine nana ipu tini kaika papa wa ipanana i nana ikatonanzi ngu wa. Ipai Timoti tu ma ipakatonsonde nĝananzi pananâna tamâta lanĝe, aku itula ngua papa nana tamâta mana ikura tu imo katonâna panzi Maro Kindeni ne ngu.

¹ Naņa Paulo, Yesu Kirisi ne pâri-tamâta naņa. Nenda Yautâna Tamwata Maro Kindeni, aņa Yesu Kirisi, ina tamâta nĝinde kinda uru tao tininda papa, kinzi rua munğa sipatea naņa, kala apânĝa amo pâri-tamâta.

² Naņa aņgere ngua lâ pepa nĝine tini imâ pa noko Timoti. Kinda rua kalonda tawana Yesu, aku nana nenda kalo-tawana nĝine kâ, ande noko kumo kutogo naņa natunĝu mao. Tamânda Maro Kindeni nĝa nenda Maro Nalae Yesu Kirisi rua nenzi wisi-wisi wa kalo-sukâna wa wisi-pisi wa imo kuno.

Ara nana kinda ma talelea ngua lanĝe rârâni

³ Nĝine naņa atu aporo ngua kaņa taituni pa noko kilo, itogo aporo pano munğa, lâ zo nĝinde naņa alâ pa Masedonia tâno. Naņa ilonĝu tu noko ma kumo ndainani nâ lâ Efesus lawea, aku kutula ngua kaika panzi tamâta pinde nana sipile nenzi mâsi nana siporo ngua lanĝe kâ, lâ zo nana sipanananzi tamâta nana Maro Kindeni ne ngua kâ.

⁴ Aku kuporo ngua kaika panzi tu ma sipile nenzi mâsi nana sitapâri timbunzi nenzi usi kaa nâ, aku sipile nenzi mâsi nana siveta ngua kiekie rârâ siporo nana timbunzi nenzi kâ. Ngua kaņa mine uru iveta ngua nâna ipânĝa, aku nĝinde ikura nana isuka nenda kalo-tawana nana tasama Maro Kindeni ne ilo-kalo ara kâ, ande tia.

⁵ Ambo tamâta nĝinde ma sipile nenzi mâsi potomule nĝinde, ande nenzi kalo-tawana ma keno mao pa Yesu Kirisi, aku ma simo ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, aku ma sipasama tu nenzi soki tonĝe keno tia. Ninenĝa kinzi ma sio nenzi tini-mwasa ilâ panzi kalo-tawana tamâta.

⁶ Tamâta pinde sipile kalo-tawana mao ne vetâna ara nĝinde, kala nĝine kinzi siporo ngua kaa kaa mine.

⁷ Kinzi ilonzi tu sipanananzi tamâta pinde nana Maro Kindeni ne ngua tukuņa kâ, aku ilonzi keno tu nenzi ngua ndoni nde mao nâ. Kinzi uru situla ngua kaika, andeta warakanzi sizizâla nana nenzi ngua nĝinde ne duvi.

⁸ Kinda tasama tu Mose ne ngua tukuņa nde ara ndo. Taitu kinda ma kalonda nĝere sonde nana tukuņa nĝinde ne duvi kâ.

⁹ Kinda tasama tu ngua tukuņa ne wurâta nandai nana itula nzâla panzi tamâta arara nĝa. Ngua tukuņa ne wurâta nde nana itula nzâla panzi tamâta nĝinde uru sipu ngua tukuņa ututu ku siveta taņa-kaika ne vetâna. Kinzi sipu mulinzi pa Maro Kindeni ku siveta vetâna potomule nâ. Kinzi simege nana Maro Kindeni ku siveta mâsi ara pinde, ande tia. Kinzi uru siveta mâsi sakamao pinde mine: kinzi sipunzi tinanzi tamanzi pâta simâte, aku sipunzi tamâta pinde pâta simâte tona;

¹⁰ kinzi tamâne sipalulua tininzi ilâ potomule panzi taine pinde, aku sipalulua warakanzi tininzi mine nâ kunzi nawalanzi tamâne tona;

kinzi sipanawenzi tamâta pinde ku sivetanzi sikai wurâta kaa nâ; aku siporo ngua lajeŋa wa siveta ngua pânja kaa nâ wa. Mao nâ, ngua tukuŋa ne wurâta nde ŋana itula nzâla panzi tamâta ea uru siveta mâsi potomule ndia ŋandai ipakura kuku ilo-kalo ara.

¹¹ Andeta Maro Kindeni ne ilo-kalo ara ikeno pâri ara tini, pâri ara ŋinde i muŋga itula pa naŋa kala uru aporo atula pwataki. Pâri ara ŋinde itula Maro Kindeni kilala pwataki tu i nde Ara Tamwata, aku nenda paneŋa ilâ pa i nâ.

Paulo kawa ndanŋe pa Maro Kindeni, ŋana tu i kalo sukâŋa ŋana i kê

¹² Muŋga, nenda Maro Yesu Kirisi imora naŋa tu naŋa akura ŋana aveta wurâta papa i kê. Mine kala i ne walo ilua naŋa lâ ŋana atula i kawa ngua kê. Ipateana ŋana aveta i ne wurâta ŋine kê. Mine kala naŋa kawâŋgu ndanŋe papa i.

¹³ Mao nâ, muŋga naŋa aporo ngua pavaligiŋa papa i, aku aveta keŋgu sakamao panzi i ne tamâta apunzi tona. Andeta isama tu naŋa azizâla ŋana i kê, aku ŋandai kalonŋu tawana i ŋga, kala aveta vetâŋa ŋinde. Mine kala i kalo sukâŋa ŋanana.

¹⁴ Aku nenda Maro Njalae ne wisi-wisi njalae nde imâ ndo pa naŋa lâ, aku igagati ilonŋu kalonŋu ŋana ao nanenŋu kalo-tawana ilâ papa i nâ. Aku i ne wisi-wisi ŋinde igagatina ŋana tiniŋgu mwasa panzi kalo-tawana tamâta tona. Kalo-tawana wa tini-mwasa kie mine uru ikeno pa kinda tamâta rârâni ŋine tapaipa kuku Yesu Kirisi.

¹⁵ Yesu Kirisi indue imâ tâno kulu ŋana iyautenzi kiesaka tamwatanzi piti lâ kondoma ilo. Ngua ŋinde nde mao kanaŋo, aku ara ŋana tamâta rârâni ma silonŋo ku kalonzi tawana. Aku naŋa warakâŋgu muŋga aveta kiesaka njalae ndo, kala amo atogo kiesaka tamwatâŋgu mine, apolenzi

tamâta rârâni ŋana aveta kiesaka kê.

¹⁶ Mao nâ, naŋa apolenzi tamâta rârâni ŋana aveta kiesaka kê. Andeta Maro Kindeni kalo sukâŋa ŋanana, ŋana tu itu itula pwataki panzi tamâta ma sipânŋa muli-muli ŋinde tu Yesu Kirisi nao mwasa ndo panzi kiesaka tamwatanzi. Aku tamâta ma sipânŋa muli-muli ŋinde ma simora Yesu ne vetâŋa ŋinde, kala ma kalonzi tawana i, ku ma sikai via ŋana simo ara mine ku simo nâ.

¹⁷ I imo Koipu Njalae ikura zo zo ku imo nâ. I ma nao tia, ande tia ndo. Aku kinda tâno tamâta takura tu matânda tamora i kê, ande tia. Maro Kindeni simbo nâ nde Maro Mao. Mine kala zo rârâni kinda ma tapanea i tasuka ŋa kêki. Mao.

Paulo itu ngua pa Timoti tu ma ipara kaika ŋana ipu vetâŋa sakamao ndue

¹⁸ Timoti, naŋa natunŋu noko, naŋa ao nanenŋu ngua ŋine imâ pano. Kinzi ngua-tulâŋa tamâta pinde muŋga situla ngua pwataki ŋana noko kê, aku nanenŋu ngua ŋine nde iyoke nenzi ngua ŋinde. Ambo noko ma kalo ngere ŋana ngua ŋinde kê, ande ŋinde ma ipu tini kaika pano lâ zo ndia noko kupara kaika ŋana kupu vetâŋa sakamao ndue kê.

¹⁹ Ara ŋana noko ma kalo tawana Yesu kaika lâ paraŋa ŋinde ilo, aku kupasama sondo lâ tamwata ilo kalo tu noko ne soki tonŋe tia lâ Maro Kindeni nao. Maro Kindeni uru itu ngua kaika lâ tamâta ilonzi tu ma sipile nenzi vetâŋa soki, andeta kinzi pinde tininzi pwâka tu sipile nenzi vetâŋa ŋinde. Mine kala nenzi kalo-tawana nde imbe ndo lâ, itogo wânŋa ikâki pitiku kulu ku ipwa pwataki mine.

²⁰ Tamâta rua, Himeneus ku Arisande rua, muŋga siveta mine, kala naŋa aonzi rua silâ pa Sadana mbau ilo, ŋana ma kalonzi ngere sondo ku sipile nenzi mâsi ŋana

siporo ngua pavaligiņa pa Maro Kindeni kâ.

2

Ara ŋana kindi ma tano pa Maro Kindeni tu iveta kie ara panzi tamâta rârâni

¹ Naņa ilonĝu tu noko ma kuveta vetâņa ŋine muņga lâ ŋga; kupanananzi kalo-tawana tamâta tu ma kawanzi ndaņge pa Maro Kindeni ŋana tininzi pinde rârâni, ku sino kaika pa i tu ma iveta kie ara panzi.

² Ara ŋana kindi ma takai noņa kaika pa i tu ma iveta kie ara panzi koipu ŋalaņala wa kinzi tamâta mbâna-mbâna wa. Ambo i ma iveta mine, ande kindi rârâni ma tamo ara, aku ma tamo tava wisinda pisi nâ. Ninenņa kindi ma taponi muli pa vetâņa ara rârâni Maro Kindeni ilo papa ŋinde, aku ma taveta vetâņa ara nâ lâ i nao.

³ Noņa kie mine nde ara ndo lâ nenda Yautâņa Tamwata Maro Kindeni nao. Mao nâ, i tini mwasa ndo ŋana noņa kie mine.

⁴ I ilo tu iyautenzi tamâta rârâni piti lâ kondoma ilo, aku i ilo tu kinzi ma sisama ngua mao duvi tona.

⁵ Kindi tasama tu Maro Kindeni simbo nâ nde Maro mao. Aku tasama tu tamâta taitu nâ imandi kindi tamâta ŋga Maro Kindeni ŋgininda ŋana ilulu Maro Kindeni ne wisi-nâna kâ, aku tamâta ŋinde nde Yesu Kirisi tamwata.

⁶ Maro Kindeni muņga ipatea zo pa Yesu Kirisi, aku lâ zoni ndaina nâ, ande Yesu ipile tamwata ne via ku imâte ŋana ikonzi tamâta rârâni piti lâ kondoma ilo. Aku vetâņa ŋinde itula Maro Kindeni kilala pwataki pa kindi.

⁷ Maro Kindeni ipatea naņa tu amo i ne pâri-tamâta, aku wurâta ilana ŋana atula i kawa ngua ŋinde pwataki. Naņa aporo mao, alâņe tia. I wurâta ilua naņa ŋana apanananzi tamâta lâ tinikoa ŋgu, ŋana nenzi kalo-tawana ma ilâ mao pa Yesu Kirisi.

⁸ Mine kala naņa ilonĝu tu kinzi tamâne simo nia ndoni ma sisuka mbaunzi kâki ku sikai noņa. Naņa ilonĝu tu kinzi ma sio ilonzi ndo ilâ pa Maro Kindeni, aku ma sipile mâsi ŋana wisinzi nâna wa sipambita wa.

Mâsi ŋana siveta vetâņa ara kâ ande itogo taine nenzi siņĝâra mao

⁹ Aku naņa ilonĝu tu kinzi taine ma sisawa pasawaņa wa sipita lalava sondo, ŋana itula pwataki tu kinzi sipatawa warakanzi tininzi. Naņa tiningu pwâka tu kinzi ma sipalaki kulunzi ku sisinga kulunzi pwau ŋga tininzi lâ kelekele kulu ŋalae koņa, itogo mbote-mbote arara wa mira "gol" wa.

¹⁰ Ambo taine ilonzi tu siponi muli pa Maro Kindeni ku sipanea i, ande ara ŋana kinzi ma siveta vetâņa ara nâ panzi tamâta. Aku nenzi vetâņa arara ŋinde ma keno itogo nenzi siņĝâra ara mwasina.

¹¹ Naņa ilonĝu tu kinzi taine ma sipatawa warakanzi tininzi ku sisae kawanzi, aku sipanâna nâ ŋana Maro Kindeni ne ngua kâ.

¹² Naņa uru asâu panzi taine ŋana sikai poe panzi tamâne ku sipanananzi ŋana Maro Kindeni ne ngua kâ, ande tia. Ara ŋana kinzi taine ma kawanzi buu ku sipaloņo pa ngua nâ.

¹³ ŋana tu Maro Kindeni iveta tamâne Adam muņga lâ, ŋinenņa iveta taine Eva muli.

¹⁴ Aku Adam ŋandai kalo tawana ngua laņeņa ŋga. Taine nâ kalo tawana ngua laņeņa kala iveta kiesaka.

¹⁵ Andeta Maro Kindeni ne pateâņa ikeno mine tu kinzi taine nâ ma sipaguguanzi lâlu. Ambo nenzi kalo-tawana ilâ pa Yesu Kirisi ikura zo zo, ku siveta vetâņa soki tonĝe tia lâ Maro Kindeni nao, ku tininzi mwasa nâ panzi tamâta, ande Maro Kindeni ma iyautenzi piti lâ kondoma ilo.

3

*Ngua ilâ panzi tamâta mbâna-
mbâna uru sikai poe panzi katonâña
Titi 1:5-9*

¹ Ngua ñine nde mao kanaño: ambo tamâta tonje ilo tu ikai poe panzi ñgu nenzi katonâña, ande wurâta itu iveta ñinde nde wurâta ara ndo.

² Ambo taitu nanenju ñgua pinde ilâ pa tamâta ea itu imo mbwananâña panzi katonâña kâ. Ngua ñinde nde mine: i ma iveta vetâña soki tonje tia; i ma ikai kaiwa taine taitu nâ; i ma ipakatona tamwata sondo ñana kiesaka kâ; i ma ikai poe sondo pa tamwata ne ilo-kalo; aku i ne vetâña rârâni nde ma ara nâ. I ma ikainzi tamâta lombo ku ikatonanzi simo sondo lâ i ne luma ilo; aku i ma isama pâta ñana ipanananzi tamâta ñana Maro Kindeni kawa ñgua kâ.

³ I ma imo tamâta ñana inu lââ kaika ku idauda, ande tia; i ma wisi nâna walele ku ipara kunzi tamâta tia; i ma nao mwasa nâ panzi tamâta; aku i ma ilo ñalae koña ñana igona mbaliña kâ, ande tia.

⁴ I ma ikatonanzi i tamwata kaiwa-natu sondo, ku ma ipanananzi natu sondo ñana silonjo i ne ñgua ku simege ñana i kâ.

⁵ (Ambo tamâta tonje ikura tu ikatonanzi i kaiwa-natu sondo tia, ande i ma ikura ñana ikatonanzi Maro Kindeni ne ñgu, ande ma tia.)

⁶ Kalo-tawana tamâta wasaseki tonje ikura ñana ikai poe panzi katonâña kâ, ande tia. Tia ma i ilo tu i nde tamâta ara ndo, aku ma ipasuka tamwata tini. Aku ñana ñinde kâ, Maro Kindeni ma io i lâ ñgua nia, itogo munja io Sadana lâ ñgua nia mine.

⁷ Aku katonâña nenzi poe tamâta ma imo tamâta mine: kinzi tamâta simo niaka ñana Maro Kindeni ne ñgu kâ, ande ma uru siporo ñgua ara nâ ñana poe tamâta ñinde kâ. Ñana tu ambo i ma ipakatona tamwata ne vetâña tia, ande kinzi ma siporo ñgua sakamao ñana i

kâ, aku Sadana ne nimbu ma ikai i kaika lâ.

Ngua ilâ panzi ñgu nenzi katonâña

⁸ Aku mine nâ, nanenju ñgua pinde ilâ panzi ñgu nenzi katonâña tona. Ngua ñinde nde mine: kinzi ma sipakatona warakanzi sondo ñana nenzi vetâña kâ; kinzi ma simo togo memelanzi rua tia; kinzi ma sinu lââ kaika ku sidauda tia; aku kinzi ma ilonzi ñana sitapa tamâta pinde nenzi mbaliña sanjenzi, ande tia.

⁹ Kinzi ma kalonzi tawana ñgua mao rârâni Maro Kindeni munja itula pwataki ñinde, aku ma sipasama lâ warakanzi ilonzi kalonzi tu nenzi soki tonje tia lâ Maro Kindeni nao.

¹⁰ Miki ma kakai samâña panzi ñana nenzi vetâña kâ munja lâ ñga. Ambo siveta wurâta sondo, ande ma sikura ñana sikai katonâña panzi kalo-tawana tamâta.

¹¹ Aku ñgua pinde kala ilâ panzi taine nenzi katonâña mine nâ. Kinzi ma sipakatona warakanzi ñana nenzi vetâña uru siveta ñinde kâ; kinzi ma siporo situ tamâta ñguananzi tia; kinzi ma sipakatona warakanzi sondo ñana kiesaka kâ, ku ma siveta nenzi wurâta rârâni sondo ndo.

¹² Ngu nenzi katonâña nde ma imo tamâta mine: ikai kaiwa taine taitu nâ, aku uru ikatonanzi i tamwata kaiwa-natu sondo.

¹³ Ambo ñgu nenzi katonâña ma siveta nenzi wurâta ara, ande tamâta ma siporo ñgua ñananzi mine tu, "Kinzi nde tamâta ara". Ninenja katonâña ñinde ma siruru tia ñana situla nenzi kalo-tawana pwataki tu kinzi kalonzi tawana Yesu Kirisi.

Ngua ñalae ñana Yesu Kirisi kâ

¹⁴ Timoti, naña ilonju tu amâ walele amorano, andeta ara ñana angere ñgua pinde pano lâ pepa tini tona.

¹⁵ Mine kala, ambo naña akura tu amâ walele tia, ande noko ma

kusama sonde nana vetâna arara Maro Kindeni ilo tu i ne tamâta ma siveta ninde. Kinda tamo Maro Kindeni Via Tamwata ne tamâta, tatogo i natu wukale mine, aku kinda ngu nîne uru takatona i ne ngua mao ku tatula pwataki.

¹⁶ Kinda tasama tu ngua mao Maro Kindeni itula pwataki ninde nde ngua njae tina. Ngu ninde nde mine: “Kiri indue imâ ipânga tâno kulu itogo tamâta mine, aku i ne mandina lâ mateja nianzi itula pwataki tu i nde Maro Njae. Kinzi anelo rârâni nde simora i kilala pwataki, anga ne kalo-tawana tamâta nde silâ situla i parina panzi tamâta ngu ndoni, anga tamâta rârâ pa tâno ndoni nde kalonzi tawana i. Maro Kindeni ikai i kâki lâ samba ilo, aku imo ikai Maro Njae.”

4

Ngua lajeja kie-kie uru izavaru tamâta ilonzi kalonzi

¹ Koroani Sapâna itula ngua pwataki tu lâ zo muli nana tâno ne zo marumbu kâ, ande tamâta pinde ma sipile nenzi kalo-tawana. Kinzi ma sipalono pa ngua ninde koroani lajeja sipanananzi tamâta, ku ma sipono muli pa koroani saka nenzi ngua ninde.

² Lajeja tamwatanzi pinde ma situla ngua lajeja panzi kalo-tawana tamâta. Tamâta ninde sipayaula warakanzi ilonzi kalonzi marumbu lâ, kala sizizâla tu nenzi vetâna nde kiesaka.

³ Lajeja tamwatanzi ninde ma situ kaika panzi tamâta tu ma sipakâe kaiwanzi tia, aku ma situ kaika panzi tu ma sika kâpwa pinde tia tona. Andeta Maro Kindeni iveta kâpwa rârâni ninde pa kinda tu taka. Kinda kalonda tawana i, aku tapanâna lâ nana ngua mao kâ. Mine kala kinda takura nana takai kâpwa ninde, aku taka tava kawânda ndenge papa i.

⁴ Kinda tasama tu kekelele rârâni Maro Kindeni munga iveta ninde

nde kekelele ara nâ. Kinda ma tamora ninde tu kekelele sakamao ndimo. Kinda takura tu kawânda ndenge pa Maro Kindeni, ku takai taka,

⁵ nana tu Maro Kindeni kawa ngua tava nenda noja iveta kekelele rârâni wa kâpwa rârâni wa ipânga zuzuli lâ i nao.

Paulo itu ngua pa Timoti tu i ma imo itogo Yesu Kiri ne wurâta tamâta ara mine

⁶ Timoti, ambo noko ma kutula ngua ninde pwataki panzi kalo-tawana tamâta, ande noko ma kumo Yesu Kiri ne wurâta tamâta ara. Kupakatona tamwata ne ilokalo sonde, aku kupono muli pa Maro Kindeni ne ngua mao tava ne ngua ninde munga sipananano kala uru pwoka muli ninde.

⁷ Noko ma kupu muli papa usi tapârina kaa nâ tamâta pinde uru sitapâri ninde, aku kupanâna sonde nana kuveta vetâna ara nâ lâ Maro Kindeni nao.

⁸ Ambo kinda ilonda tu taveta karaenda ipânga kaika, aku tapatogo tininda ikura zo rârâni, ande ninde ma ivila kinda njae koja tia. Andeta kulono nga; ambo kinda ma taveta vetâna ara lâ Maro Kindeni nao ikura zo rârâni, ande ninde ma ivila kinda njae tina. Vetâna ninde ikura tu ivila kinda nana tamo ara lâ zo nîne tamo tâno kulu wa lâ zo muli tona.

⁹ Ngu ninde nde mao kanao, aku ara nana tamâta rârâni ma silono ku kalonzi tawana.

¹⁰ Nanayoni kinda tao nenda kalo-tawana ilâ sonde ndo pa Maro Kindeni, ina Via Tamwata. I ilo tu iyautenzi tamâta rârâni piti lâ kondoma ilo, aku ina uru iveta mine nâ pa kinda tamâta nîne kalonda tawana i mao. Kinda nenda kalo-tawana keno mine, aku nana ninde kâ kinda uru tao tininda papa i ku tamakâsa nana taveta nenda wurâta nîne sonde.

11 Noko ma kutula ngua njinde pwataki panzi kalo-tawana tamâta, aku kupanananzi tu ma soka muli.

12 Kinzi uru simora noko tu tamâta lâlu, andeta naŋa tiningu pwâka tu kinzi ma ilonzi tu noko nde tamâta kaa nâ. Noko ma kuveta mâsi ara nâ, aku kutula nzâla sondu panzi kalo-tawana tamâta. Kutula nzâla panzi ŋana siporo ngua ara kâ, aku kutula nzâla panzi ŋana siveta vetâŋa ara nâ tona. Kutula nzâla panzi ŋana tininzi mwasa ndo panzi tininzi pinde kâ, aku kutula nzâla panzi ŋana kalonzi tawana Maro Kindeni kâ tona. Aku kutula nzâla panzi ŋana sipile vetâŋa potomule ndoni kâ.

13 Noko ma pwai wurâta sondu ŋana kupono Maro Kindeni ne ngua njinde ikeno lâ pepa tini panzi tamâta, aku kutula ngua njinde duvi pwataki panzi wa kupanananzi sondu wa. Kuveta mine lee, ikura lâ zo ndia naŋa ma amâ apâŋga amo kuno.

14 Noko ma kumbariri ŋana kuveta wurâta njinde kâ ndimo, ŋana tu Maro Kindeni muŋga walo ilano, itogo wisi-ara ŋana noko ne wurâta njinde kâ. Iveta mine lâ zo njinde ngu nenzi katonâŋa situla Maro Kindeni kawa ngua pwataki ŋana noko kâ, ku sio mbaunzi kâki noko kulu situ nzâmbe pano.

15 Ikura zo rârâni, noko ma pwatona ne wurâta njinde sondu. Ambo noko ma kuveta wurâta njinde kaika, ande tamâta rârâni ma sisama tu muŋga noko kumo wurâta tamâta ara mwasa, aŋga njine kupâŋga wurâta tamâta ara ndo.

16 Kupakatona sondu ŋana noko tamwata ne vetâŋa wa ngua ndia kupanananzi tamâta wa. Ambo noko ma kumandi kaika ndo ŋana kuveta mine, ande noko ma kupavila tamwata, ku ma kuvilanzi tamâta njinde uru siloŋo noko ne ngua mine nâ.

Paulo itu ngua pa Timoti tu ma iveta vetâŋa kie taituni panzi tamâta itogo uru iveta panzi i see mine

1 Noko ma kumbitanzi tamâne kokonja ndimo. Ambo kinzi ma siveta vetâŋa soki tonje, ande kuvetanzi sondu ku kuporo ngua mwasa nâ panzi, itogo uru kuveta pa noko tama mine. Aku noko ma kuveta vetâŋa kie taituni panzi tamâne limoa, itogo uru kuveta panzi noko tamwata tai-tua mine.

2 Aku noko ma kuveta vetâŋa kie taituni panzi taine kokonja itogo uru kuveta pa noko tina mine. Aku kuveta vetâŋa kie taituni panzi taine taipa, itogo uru kuveta panzi noko mwane mine. Noko ma kuveta vetâŋa potomule panzi taine taipa ndimo.

Ea ma ikatonanzi taine mwala mwala

3 Ambo taine mwala tonje simbo nâ imo, ande ara, kupanananzi ngu ŋana sivila i ku siveta vetâŋa rârâni sondu nâ papa.

4 Andeta kulonjo nga; ambo taine mwala tonje natu-timbu simo, ande ara ŋana kinzi njinde ma sipanâna sondu ŋana njine kâ: nenzi wurâta ŋalae lâ Maro Kindeni nao nde ŋana sikatona warakanzi seenzi sondu muŋga lâ nga. Lâ nenzi vetâŋa njinde, ande kinzi ma sikatu tinanzi tamanzi wa timbunzi nenzi wurâta kulu panzi, ŋana tu muŋga kokonja njinde sikatona kinzi mine. Aku nenzi vetâŋa njinde ma itula pwataki tu nenzi kalo-tawana nde mao. Maro Kindeni ilo ara ndo ŋana vetâŋa mine kâ.

5 Ambo taine mwala tonje simbo nâ imo, ande ara ŋana ma sikatona taine njinde sondu, ŋana tu i kalo tawana Maro Kindeni, aku uru io tini ŋana Maro Kindeni tu ma ikeka ŋana i kâ. Aku ikura zo rârâni, lâ kari wa mbo wa, i uru ino pa Maro Kindeni ŋana isuka i kâ.

6 Andeta kulonjo nga; ambo taine mwala tonje ilo ŋalae ŋana tâno njine ne vetâŋa kâ, kala itambira ne mbaliŋa ku indeka potomule, ande

ninde itogo i ne kalo-tawana imâte lâ.

⁷ Aku noko ma kupanananzi ngu tona nana sipaveta kuku nanengu ngua nîne, nana ma simo sondo nâ. Ambo kinzi ma simo sondo mine, ande tamâta tonje ma ikura nana iporo ngua soki nanzani, ande tia.

⁸ Noko kalo ngere sondo nga; ambo tamâta tonje ikatonanzi i tamwata see wa i see katiŋe wa sondo tia, ande ne mâsi ninde it-ula i kilala pwataki tu i ipu muli pa ne kalo-tawana marumbu lâ. Opopo, kinzi tinikoa nandai uru siveta vetâŋa soki mine pa seenzi nga!

⁹ Noko ma kuŋgere taine mwala mwala rârâni nanzani lâ pepa tini nana ngu ma sikatonanzi kâ, mine ndimo. Kuŋgere taine mwala nîne nâ na lâ pepa tini: ipole mbwera tamâta nato (60) lâ; i muŋga imo kuku kaiwa tamâne simbo nâ;

¹⁰ i muŋga ikatonanzi natu sondo; i uru isuanzi tamâta lombo soka lawea pinde simâ; i uru ikai kuleŋa panzi kalo-tawana tamâta nana ipua kenzi kâ; i uru ivilanzi tini pinde nana nenzi malia kâ; aku i uru ilo ndo nana iveta vetâŋa ara pinde tona. Ambo tamâta uru situla taine koŋa tonje parina tu i nde taine nana iveta vetâŋa ara mine kâ, ande ara, noko ma kuŋgere taine ninde na lâ pepa tini nana ngu ma sikatona kâ.

¹¹ Andeta noko ma kuŋgere kinzi taine taipa simo mwala ninde nanzani lâ pepa ninde tini ndimo. Nana tu muli kinzi ma ilonzi kâki nana sikâe kilo, aku ma sipu mulinzi pa Yesu Kirisi.

¹² Mine nde muli Maro Kindeni ma ipare nia panzi, nana tu sitoto nenzi ngua pânja utu lâ. *

¹³ Andeta ninde nâ tia; kinzi taine taipa simo mwala ninde uru sikai

wulitia tona, aku soka potomule silâ pa luma pinde. Andeta kinzi uru sikai wulitia nâ tia; kinzi ilonzi koŋa nana situ tamâta nguananzi tona, aku sipete silâ wa simâ wa, siporo ngua nao-muli wa ngua ara tia wa.

¹⁴ Mine kala nana ilongu tu taine taipa simo mwala ninde ma sipakâe kilo, aku ma sikainzi nenzi vâsa ku sikatona warakanzi nenzi luma. Ambo siveta mine, ande ara, kazâŋa tamâta tonje ma ikura nana imora nenzi vetâŋa soki tonje ku iporo ngua potomule nana kinda kalo-tawana tamâta kâ, ande ma tia.

¹⁵ Noko kusama tu taine taipa pinde kaiwanzi simâte lâ, aku sipile nenzi kalo-tawana ku sipono muli pa Sadana.

¹⁶ Ambo taine mwala tonje tina tâku tai tâku nitâpi tâ nde kalo-tawana taine, aku taine ninde uru imo kuku, ande ara nana kalo-tawana taine ninde ma ikatona taine mwala ninde. Ambo iveta mine, ande ma kalo-tawana tamâta ngu nenzi malia nana sikatona taine mwala ninde kâ, ande ma tia. Ninenŋa ngu ma ikura tu ikatonanzi taine mwala mwala ninde simo simbonzi nâ.

Kinda ma kulu talanzi katonâŋa ea uru siveta wurâta ara

¹⁷ Ara nana kalo-tawana tamâta ngu ma kulu ara silanzi katonâŋa ea uru siveta nenzi wurâta ara nâ. Aku ara nana kulu ninde ma kâki panzi katonâŋa ninde uru situla Maro Kindeni ne ngua ku sipanananzi tamâta nana Maro Kindeni ne ilo-kalo.

¹⁸ Nana tu Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Miki ma kaponu bulmakao kawa lâ zo nana ikai wurâta nana ipopo kaniŋa karae piti, mine ndimo”. † Aku ngua pinde kala keno mine tu, “Wurâta tamâta ma ikai ne kulu”.

* **5:12** 12 Nenzi mâsi nde mine; lâ zo ndia taine mwala tonje isâu panzi katonâŋa tu ma singere i na lâ pepa tini nana ngu ma sikatona, ande taine ninde ipa ngua kaika tu ma ikâe kilo tia. † **5:18** 18 Lâ zo nana bulmakao siveta wurâta ninde, ande nenzi katonâŋa tamâta sisâu panzi tu sika kaniŋa pinde. Tia ma putole ipunzi, ku ma siveta wurâta ara tia.

19 Ambo tamâta taitu nâ iporo ngua tu, “Katonâna ninde nde iveta vetâna soki”, ande noko ma kalo tawana i ne ngua ndimo. Taitu kulojo nga; ambo tamâta rua wa nato siporo ngua mine, ande ara, kulojo nenzi ngua sondo.

20 Ambo katonâna tonje iveta kiesaka, ande ara nana noko ma kulelea i ku kuveta ne ngua sondo lâ kalo-tawana tamâta ndoni naonzi, nana kinzi pinde ma siruru nana siveta kiesaka mine kâ.

Paulo itu ngua pa Timoti tu ma ipakatona sondo nana i tamwata ne vetâna kâ

21 Lâ Maro Kindeni nao, anga lâ Yesu Kirisi nao, anga lâ kinzi anelo naonzi, naña aporo ngua kaika pano mine tu noko ma kupaveta kuku ngua tukuña nîne. Noko ma kuveta vetâna kie taituni panzi tamâta rârâni. Noko ma kuveta vetâna tonje panzi tamâta nalanala wa ninambwe wa, anga kuveta vetâna tonje panzi tamâta pinde, mine ndimo.

22 Aku noko ma walele nâ kuo mbau lâ tamâta kulunzi nana itula pwataki tu Maro Kindeni ipateanzi nana siveta wurâta papa i kâ, mine ndimo. Ambo noko kutu nzâmbe pa tamâta tonje, andeta muli iveta kiesaka, ande ne kiesaka ninde ma imâ iloko lâ noko tini, aku ninde ma ara tia ndo. Kupakatonata tamwata sondo, nana ma kumo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao.

23 Naña ilonju tu noko ma kupile ne vetâna nana kunu lââ kaa nâ. Ara nana noko ma kunu lââ waini nuña mwata tona, nana tu ninde ma isukano nana pukonja kie-kie ninde uru ikeno pano ku iyaula noko kapwa.

24 Tamâta pinde nenzi kiesaka nde ikeno nia yo, aku nenzi kiesaka ninde nde ilâ pa Maro Kindeni ne ngua nia imunja panzi. Anja tamâta pinde nenzi kiesaka nde ikeno paveâna nâ, andeta muli nga

nenzi kiesaka ninde ma ipânja nia yo.

25 Aku mine nâ, tamâta nenzi vetâna ara uru ipânja nia yo. Ambo tamâta pinde nenzi vetâna ara ipânja nia yo walele tia, ande vetâna ara ninde ma ikura tu ipavea zo rârâni kâ, ande tia.

6

Paulo ingere ngua panzi tamâta uru siveta wurâta koa tia nâ panzi tamâta nalanala

1 Kalo-tawana tamâta pinde uru sikai wurâta koa tia nâ panzi tamâta nalanala. Aku naña aporo ngua ilâ pa kinzi ninde mine tu ara nana ma simege nana nenzi koipu ku simo kalonzi. Ambo siveta mine, ande nenzi koipu ma sikura tu siporo ngua potomule nana Maro Kindeni wa nenda kalo-tawana wa, ande ma tia.

2 Ambo wurâta tamâta kaa nâ tonje ne tamâta nalae nde kalo-tawana tamâta, ande wurâta tamâta ninde ma ilo mine tu, “Nîne nde ninju-nambwe nâ; mine nde kalo loko, naña ma avaligi i ne ngua”, mine ndimo. Ara nana i ma ilo keno mine, “Tamâta nîne kala aveta wurâta papa nana asuka i kâ, i nde ninju-nambwe kalo-tawana tamâta; mine kala naña ma tiningu mwasa ndo papa i”. Ambo wurâta tamâta ilo keno mine, ande i ma iveta wurâta ara ndo papa. Noko ma kupanananzi ku kuporo ngua kaika panzi mine.

Vetâna nana ilonda nalae pa mbaliña kâ, ande vetâna sakamao rârâni duvi

3 Nenda Maro Nalae Yesu Kirisi ne ngua mao nde uru ipanana kinda rârâni sondo nana Maro Kindeni ne ilo-kalo kâ. Ambo tamâta tonje ipile ngua ninde, aku ipanananzi tamâta nana ngua lanja pinde,

4 ande tamâta ninde ipasuka tamwata tini nâ. I taña kaika nâ, aku isama sâ tonje tia. I ilo nalae konja nana ipawa ngua

kunzi tamâta kâ. Aku vetâña njinde uru iyaulanzi tamâta ilonzi kalonzi, kala sipadâda wa sipara wa situ tamâta nġuananzi wa ilonzi saka-mao nġananzi tamâta pinde wa

⁵ sipawa nġua nġalae wa. Kinzi tamâta njinde nde kapa ndo, aku sisama nġua mao tonġe tia ndo. Kinzi ilonzi tu nenzi kalo-tawana ma isukanzi tu sipânġa simo mbaliña warakanzi.

⁶ Andeta tia. Mao nâ, ambo kindâ tapaveta kuku vetâña ndia Maro Kindeni ilo papa njinde, ande kindâ ma ilonda yosi nġana mbaliña kâ, ande tia. Ambo kindâ tamo mine, ande njinde itogo kindâ tamo mbaliña warakânda mine.

⁷ Kindâ tasama tu lâ zo nġana tinânda sipagugua kindâ tapânġa tâno kulu, ande kindâ tapânġa tava tininda kaa nâ. Aku lâ zo nġana tamâte, ande kindâ ma takai kelekele tonġe iyoka ku kindâ, ande tia.

⁸ Mine kala, ambo kâpwa nġa lalava ikeno pa kindâ, ande ara, kindâ ma tandeka ku taporo tu, “Nġine nde ikurana”.

⁹ Anġa tamâta ea ilonzi tu sigona mbaliña râra, ande samâña uru ipânġa panzi ku ikainzi kaika, itogo nimbu ikai nġoa mine. Aku ilonzi igagatinzi nġana siveta vetâña soki râra. Aku njinde iveta ilonzi kalonzi ipânġa kapa ndo, kala sipayaula warakanzi ku simo sakamao ndo.

¹⁰ Nġana tu vetâña nġana ilonda nġalae pa mbaliña kâ, ande njinde nde vetâña sakamao rârani duvi. Muġa tamâta pinde ilonzi nġalae ndo pa mbaliña kâ, aku ilo-kalo njinde izavarunzi ndo lâ. Mine kala sipile nenzi kalo tawana, aku sisânda malia nġalae tina kulu.

Ara nġana kindâ ma tamandi kaika ku takai via mao

¹¹ Anġa noko nde Maro Kindeni ne wurâta tamâta. Mine kala ara nġana noko ma kupu muli pa vetâña saka-mao kie-kie njinde, aku tini piti ndo nġana. Kumandi kaika ku kuveta

vetâña rârani Maro Kindeni ilo tu ma taveta. Noko ma kuveta vetâña arara nâ, ikura kinzi kalo-tawana tamâta mao uru siveta mine. Kuo ne kalo-tawana ilâ sondo ndo pa Yesu Kirisi, aku tini mwasa nâ panzi tini pinde. Noko ma pwai wulitia nġana ne wurâta kâ ndimo. Noko ma nao mwasa nâ panzi tamâta.

¹² Kinzi tamâta nġana sipalilu sipopole kâ nde uru sipalilu kaika nâ. Aku mine nâ, ara nġana noko ma kupalilu kaika nġana pwai ne via mao nġana ma kumo ara mine ku kumo nâ. Muġani, lâ zo njinde noko kumandi ku kutula ne kalo-tawana pwataki lâ tamâta râra naonzi, ande lâ zoni ndaina Maro Kindeni isarâwa pano tu pwai via njinde.

¹³ Naña aporo nġua kaika pano lâ Maro Kindeni Via Warika nao, anġa lâ Yesu Kirisi nao, ina muġa imandi kaika lâ Pontius Pilata nao ku itula ne kalo-tawana pwataki. Nanenġu nġua nde mine;

¹⁴ Noko ma pwoka tukuña nġine muli. Ambo noko ma kumo sondo mine, ne soki tonġe tia, ande tamâta tonġe ma ikura nġana iporo nġua sakamao tonġe nġanano, ande tia. Noko ma kumo mine lee, ikura lâ zo muli njinde nenda Maro Nġalae Yesu Kirisi ma itaulo imâ kilo.

¹⁵ Yesu Kirisi ma ipânġa lâ zo tonġe nia ndoyo Maro Kindeni ipatea papa keno lâ. Kindâ nenda paneâña wa ndekâña wa ilâ pa Maro Kindeni. I simbo nâ ikai Maro panzi tamâta rârani lâ tâno ndoni. Imo Koipu Nġalae panzi koipu nġalanala rârani, aku imo Maro Nġalae panzi maro rârani.

¹⁶ Maro Kindeni simbo nâ ikura nġana imâte tia. I imo sinâla nġalae ilo, aku tamâta tonġe ikura nġana ilâ i tini laiti kâ, ande tia. Tamâta tonġe muġa imora i nao, ande tia, aku tamâta tonġe ikura nġana imora i nao kâ, ande tia. Ikura zo zo, nenda paneâña ilâ papa i simbo nâ. I nde Walo Tamwata, uru imo mine ku imo nâ. Mao.

Paulo ipainzi mbaliya warakanzi tu ma kalonzi tawana Maro Kindeni ku sivilanzi tininzi pinde

¹⁷ Noko ma kuporo ngua kaika panzi tamâta simo mbaliya warakanzi lâ tâno njine kulu tu kinzi ma sipasuka warakanzi njanzi kâki ndimo. Aku kupainzi tu ma sio nenzi kalo-tawana ilâ pa kelekele uru nao tia walele nâ, mine ndimo. Kuporo ngua kaika panzi tu ma kalonzi tawana Maro Kindeni mao nâ, njana tu i uru kelekele arara kie-kie ilua kindi njana takai ku tandeka kâ.

¹⁸ Noko ma kupainzi tu ma siveta vetâja arara kie-kie njana sivilanzi tininzi pinde kâ. Nenzi vetâja ara njinde nâ nde itogo nenzi mbaliya mao. Ara njana kinzi ma sindeka njana kelekele rârâ silanzi sugorai tamwatanzi.

¹⁹ Ambo kinzi ma siveta vetâja mine, ande njinde itogo sigona mbaliya rârâ njana isuka warakanzi lâ zo muli. Mine kala kinzi ma sikura tu sisaña via mao kaika.

Paulo itu ngua kulu pa Timoti tu ma ikatona ne wurâta sondo

²⁰ Timoti, Maro Kindeni muŋga ipatea wurâta njinde pano. Mine nde ara njana noko ma pwatona wurâta njinde sondo. Ambo ngua tonje iyoke Maro Kindeni kawa ngua tia, ande kupu muli pa ngua lajeja potomule njinde. Ambo tamâta kapa pinde ma situla ngua lajeja ku siporo tu, “Njine nde ilo-kalo ara”, ande noko ma kupu muli papa ngua njinde tona.

²¹ Muŋga tamâta pinde kalonzi tawana Yesu Kirisi, andeta muli, njineŋga sipile nenzi kalo-tawana ku sipono muli pa ilo-kalo soki njinde.

Maro Kindeni ne wisi-wisi imo kumi.

2 TIMOTI

Pepa Paulo ñgere muli pa Timoti

Paulo imo luma sakamao ilo lâ Rom lawea ñana ne wurâta ñana itula pâri ara kâ, aku isama tu i ne zo ñana imâte kâ nde imâ ipânga laiti lâ (4:6-8). Mine kala ñgere pepa tonje kilo pa ninambwe Timoti ñana ipu tini kaika papa. Ipai Timoti tu kinda ma takai malia wa nâna kie-kie ñana nenda kalo-tawana kâ, aku kiesaka ma ipânga ñalae lâ tâno kulu; andeta ara ñana kinda ma tamandi kaika ku kalonda tawana Maro Ñalae. Yesu Kirisi ipole mateña marumbu lâ, aku kinda ma tamo ara kuku i lâ samba lawea. Paulo itula vetâña ara pinde pa Timoti ñana ipaveta kuku.

¹ Naña Paulo, naña amo Yesu Kirisi ne pâri-tamâta ikura Maro Kindeni tamwata ne pateâña mine. Ipatea naña tu atula ñgua ñana via ñinde i muñga ipambwâre tu ma ilanzi tamâta ea kalonzi tawana Yesu Kirisi.

² Timoti, noko kutogo naña natuñgu mao mine. Naña angere ñgua lâ pepa ñine tini imâ pano. Tamânda Maro Kindeni ñga nenda Maro Yesu Kirisi rua nenzi wisi-wisi wa kalo-sukâña wa wisi-pisi wa imâ pano.

Kinda ma mainda ñana pâri ara kâ ndimo

³ Kinda timbunda muñga siveta Maro Kindeni ne wurâtani sonde, kala sipasama tu nenzi soki tonje tia lâ i nao. Aku naña kala uru aveta Maro Kindeni ne wurâta lâ vetâña kie taituni. Lâ naña ilonngu kalonngu, naña apasama tu nanengu soki tonje keno lâ i nao, ande tia. Aku ikura zo rârâni, lâ kari wa mbo wa, lâ zo ñana akai noña kâ, ande naña uru kalonngu ñgere ñana noko kâ, aku kawâñgu ndañge pa Maro Kindeni.

⁴ Naña kalonngu ñgere ñana noko mata sulu ñinde muñga indue, aku ilonngu ñalae tu amorano kilo. Ambo naña ma amorano kilo, ande naña ma andeka ndo.

⁵ Naña asama tu noko kalo tawana Yesu Kirisi mao nâ, lâ vetâña kie taituni itogo muñga noko timbu taine Lois anga noko tina Yunis kala kalonzi tawana Yesu mine. Mao nâ, noko ne kalo-tawana kala ikeno mine nâ.

⁶ Naña kalonngu ñgere ñana noko ne kalo-tawana ñinde kâ, ande kala atu apaño noko ne ilo-kalo, ñana noko ma kuveta walo ñinde Maro Kindeni muñga ilano tu ma ipânga ñalae ndo, itogo tamâta imbana yââ ku iveta mela-mela ñalae mine. Maro Kindeni walo ñinde ilano lâ zo ñinde naña ao mbaunngu kâki lâ noko kulu ku atu nzâmbe pano.

⁷ Ñana tu Maro Kindeni ne Koroani Sapâña ilua kinda lâ, aku ñinde ñandai koroani ñana iveta kinda taruru ñga. Koroani ñinde nde ñana ipu tini kaika pa ilonda kalonda. I ñana iveta tininda mwasa panzi tininda pinde kâ, aku i ñana igagati ilonda kalonda tu ma tapakatona warakânda nenda vetâña sonde.

⁸ Mine kala noko ma mai ñana kutula nenda Maro Ñalae ne ñgua pwataki ndimo. Naña amo luma sakamao ilo ñana nanengu kalo-tawana kâ, andeta noko ma mai ñana naña kâ ndimo. Ara ñana noko ma pwai Maro Kindeni ne walo kaika, aku pwale malia ñana kutula i ne pâri ara kâ, itogo naña uru akale malia mine.

⁹ Nanayoni, Maro Kindeni iyaute kinda piti lâ kondoma ilo ku ipatea kinda tu tamo i tamwata ne wurâta tamâta. Andeta i ñandai kalo ñgere ñana nenda vetâña ara pinde ñinennga ipatea kinda ñga. Nia ndoyo, lâ zo ñinde ipulia kekeleke rârâni ipânga tia yo, ande i ilo pa kinda ikura i tamwata ne pateâña. Aku io ne wisi-wisi lâ Yesu Kirisi mbau ilo imâ pa kinda, ku iveta

kinda tamo i ne tamâta mao nâ.

¹⁰ Munğa, nenda Yautâņa Tamwata Yesu Kirisi imâ ipânga lâ tâno kulu. Aku lâ zo ninde, Maro Kindeni ne wisi-wisi imâ pa kinda ku ipânga nia yo. Pâri ara ikeno mine: Yesu Kirisi ipu mateņa ne walo ndoni indue lâ, aku itula nzâla pa kinda tamâta rârâni nana ma takai via mao nana tamo ara mine ku tamo nâ.

¹¹ Maro Kindeni ilo tu nana ma aveta wurâta papa i. Mine kala ipatea nana tu atula pâri ara ninde, aku ipateana nana apanananzi tamâta nana vetâņa rârâni ninde i ilo papa tona.

¹² Aku nana nanenğu wurâta ninde kâ, ande nana uru akai malia wa nâna nîne. Andeta nana nandai mainğu nğa. Nana asama Yesu Kirisi kilala, kala ao nanenğu kalotawana ilâ papa i. Aku nana asama tu i ikura nana ikatona kelekele ninde munğa io lâ mbaunğu ilo. Aku ninde ma ikeno sondo lee, ikura lâ zo nalae nana Yesu Kirisi ma itaulo imâ kilo kâ.

¹³ Noko ma kalo nğere sondo nana nğua wa vetâņa mao ninde munğa atula pano, aku kuveta vetâņa kie taituni nana kutula nğua wa kupanananzi tamâta, itogo nana aveta mine. Aku noko ma kupaveta kuku kalo-tawana ne mâsi wa tinimwasa ne mâsi wa, itogo Yesu Kirisi ne tamâta uru siveta mine.

¹⁴ Maro Kindeni io ne pâri ara lâ noko mbalau ilo tu pwatona kâ. Ninde nde kelekele ara ndo, kala noko ma pwatona sondo nâ. Koroani Sapâņa uru imo kinda kalotawana tamâta ilonda. Mine nde ara nana noko ma kusâu pa Koroani Sapâņa ne walo ninde tu ma ivilano nana pwatona pâri ara ninde kâ.

¹⁵ Noko kusama tu kalo-tawana tamâta rârâni lâ Esia tâno nde tininzi piti nana nana kâ. Aku Figelus ku Hermogenes rua kala tininzi piti nanana mine nâ.

¹⁶ Nana ilonğu tu Maro Nalae ma kalo sukâņa nana Onesiforus ta-

vansi tamâta ninde simo i ne luma. Munğa, Onesiforus iveta vetâņa ara nana ilulu ilonğu ikura zo zo. Aku imora tu nana amo luma sakamao ilo, aku imora tu kinzi sipa wâlo kaika lâ tiningu tona. Andeta i mai nana nana kâ, ande tia.

¹⁷ I imâ ipânga Rom lawea lâ, ninenğa walele nâ ikai wurâta nalae ndo nana iroto nana nana kâ. Iroto lee, ninenğa isânda kulunğu kilo.

¹⁸ Nana ilonğu tu Maro Nalae ne kalo-sukâņa ma ilâ pa Onesiforus, lâ zo muli ninde Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta nana nenzi vetâņa kâ. Noko kusama tu Onesiforus munğa iveta vetâņa rârâ kiekie nana ivila nana lâ Efesus lawea tona.

2

Paulo itu nğua pa Timoti tu i ma imo itogo Yesu Kirisi ne zugu tamâta ara mine

¹ Nana natunğu, Maro Kindeni ne wisi-wisi imo kunzi tamâta ea kalonzi tawana Yesu Kirisi. Mine kala ara nana noko ma kusâu pa wisi-wisi ninde tu isukano nana kumandi kaika ikura zo rârâni.

² Aku nğua rârâni kala noko munğa kulonjo nana atula lâ tamâta rârâ naonzi ninde, ande noko ma kutula nğuanî ndaina panzi tamâta arara pinde, kinzi ninde uru sipaveta kuku Maro Kindeni ne nğua. Ninenğa kinzi kala ma sikura nana sipanananzi tamâta pinde tona.

³ Noko ma kumo kutogo Yesu Kirisi ne zugu tamâta ara mine, aku pwai malia tava nâna itogo maka uru kakai mine.

⁴ Noko kusama lâ nana zugu tamâta nenzi vetâņa kâ. Lâ zo nana siveta nenzi wurâta, ande kinzi uru siveta wurâta kie tonje tava, ande tia. Kinzi uru siveta zugu nâ nenzi wurâta sondo, nana nenzi koipu nana zugu kâ ma ilonzi ara nananzi.

⁵ Anğa tamâta nana ipagui paguiņa kâ, ande i uru ipagui ikura

paguiņa ne tukuņa nâ. Ambo i ma iveta mine tia, ande i ma ikura tu ikai kulu ņana ipole paguiņa kâ, ande tia.

⁶ Anņa tamâta ea ikai wurâta ņalae ņana ipau kâpwa lâ tâno ilo, ande tamâta ņinde ma ikai kâpwa kanaņo muņga lâ ņga. Aku muli, ņineņga tamâta pinde ma sikai kanzi tona.

⁷ Noko ma kalo ņgere sondo ņana nanenģu ņgua ņine kâ. Ambo noko ma kuveta mine, ande Maro Ȋalae ma iveta noko ne ilo-kalo ipânģa, ņana ma kusama ņgua ņine rârâni ne duvi pwataki.

⁸ Ikura zo rârâni, noko ma kalo ņgere ņana timbunda Daviti ne vâsa Yesu Kirisi kâ, ina muņga imâte, ņineņga imandi sânda imo via kilo. Naņa uru atula pâri ara mine nâ panzi tamâta.

⁹ Tamâta pinde situ naņa nde tamâta sakamao, ņana tu naņa uru atula pâri ara ņinde panzi tamâta. Mine kala kinzi uru sio malia wa nâna kie-kie imâ pana. Andeta ņinde nâ tia; kinzi sio naņa lâ luma sakamao ilo, aku sipa keņģu lâ wâlo kaika tona, itogo siveta panzi nzanzare tamwatanzi mine. Andeta sâ tonģe ikura tu ipono nzâla ņana Maro Kindeni kawa ņgua tulâņa kâ, ande tia ndo.

¹⁰ Mine nde naņa uru apu tini kaika pa warakânģu ilonģu kalonģu, aku akale malia ņine rârâni. Aveta mine ņana avilanzi tamâta ņinde Maro Kindeni muņģa ipateanzi tu simo i tamwata ne ņģu. Naņa ilonģu tu Yesu Kirisi ma iyautenzi piti lâ kondoma ilo tona, kala ma simo ara ndo kuku Yesu ikura zo rârâni ku simo nâ.

¹¹ Ȋgua ņine nde mao nâ, aku ikura ņana kinda kalonda tawana: ambo kinda tamâte kuku Yesu, ande muli ma takai via mao ku tamo kuku i;

¹² ambo kinda takai nâna wa malia wa, aku tamandi kaika nâ, ande muli ma tamo koipu ņalanjala kuku i. Ambo kinda tapu mulinda

papa i, ande lâ zo muli i kala ma ipu muli pa kinda.

¹³ Ambo kinda tapa ņgua tu ma taponu muli papa i, andeta tapile nenda kalo-tawana ņinde, ande i ma iveta ikura i tamwata ne ņgua pâņa nâ, ņana tu ikura tu itoto i tamwata kawa ņgua ņinde utu, ande tia ndo.

Paulo itu ņgua pa Timoti tu ma imo Maro Kindeni ne wurâta tamâta mao

¹⁴ Ikura zo rârâni, ara ņana noko ma kupanananzi tamâta ņana ņgua ņine kâ. Tia ma kalonzi kapa ņana. Aku kuporo ņgua kaika panzi lâ Maro Kindeni nao tu ma sipawa ņana ņgua kaa kaa ndimo. Ȋgua kie mine ikura tu isuka tamâta tonģe tia ndo. Ambo tamâta tonģe uru itambira taņa pa ņgua kaa mine, ande ņinde ma iyaula i ne kalo-tawana.

¹⁵ Noko ma pwai wurâta kaika tu kumo Maro Kindeni ne wurâta tamâta mao ņana kutula i kawa ņgua sondo ndo. Ambo noko ma kuveta mine, ande Maro Kindeni ma ilo ara ņana noko ne wurâta kâ, aku noko ma mai lâ i nao, ande tia.

¹⁶ Noko ma kupu muli pa ņgua potomule kie-kie, aku kupono muli pa Maro Kindeni ne ilo-kalo nâ. Ȋgua kie potomule mine uru ionzi tamâta simo malawae ndo ņana Maro Kindeni kâ.

¹⁷ Tamâta nenzi ņgua kie mine nde itogo mbwatakâe sakamao uru ipânģa ņalae ndo ku iyaulanzi tamâta. Tamâta rua, Himeneus ku Filetus rua, ande uru siporo ņgua kie mine.

¹⁸ Kinzi rua nde sipile nzâla ņana siporo ņgua mao kâ. Kinzi rua uru siporo mine: "Mandiņa lâ mateņa nianzi ne zo ande nanayoni ipânģa marumbu lâ, kala zo muli tamâta tonģe ma imandi imo via kilo mine, ande ma tia." Aku nenzi ņgua ņine uru iyaula tamâta pinde nenzi kalo-tawana.

¹⁹ Andeta Maro Kindeni muņģa iņģunu ņģunu-ņģunu tonģe panzi tamâta rârâni ņinde kalonzi tawana

i. Aku ngunu-ngunu njinde nde imandi kaika ndo ku imo nâ. Maro Kindeni muŋga iŋgere ŋgua lâ ngunu-ngunu njinde tini mine tu, “Maro Njalae isama ne tamâta kilalanzi”. Aku iŋgere ŋgua tukuŋa tona mine tu, “Ambo noko tamâta tonje uru kupanea Maro Njalae, ande noko ma kupile kiesaka ne mâsi.”

²⁰ Kondo tini kaŋa-kaŋa uru ikeno lâ mbaliŋa warika ne luma ilo. Pinde muŋga siveta lâ mira kulu ŋjalae “gol” wa “silva” wa, aŋga pinde siveta lâ kâi wa tâno wa. Pinde nde ŋana wurâta ara kâ, aŋga pinde nde ŋana wurâta kaa nâ.

²¹ Aku mine nâ, ambo tamâta tonje ma ipile vetâŋa wa ŋgua potomule njinde, ande i ma ipâŋga ilo mbâra-mbâra ndo lâ Maro Kindeni nao. Njineŋga i ma imo itogo kondo njinde siveta ŋana wurâta ara ndo, aku ma imo Maro Kindeni ne wurâta tamâta mao. Aku i ma ikura tu iveta wurâta ara ndia Maro Njalae ipatea papa.

²² Mine kala ikura zo rârâni noko ma kupu muli pa ilo-kalo potomule rârâni uru ipâŋga lâ tamâta limoa ilonzi kalonzi. Aku kumandi kaika ŋana kuveta vetâŋa sondo nâ lâ Maro Kindeni nao. Noko ma kuo ne kalo-tawana ilâ mao papa i, aku tini mwasa ndo panzi tini pinde wa kumo kunzi tava wisi pisi wa. Aku noko ma kuveta vetâŋa arara njinde rârâni, ikura Yesu Kirisi ne kalo-tawana tamâta mao uru siveta mine.

²³ Ara ŋana noko ma kupu muli panzi tamâta uru siporo ŋgua potomule wa ŋgua kapa-kapa njinde. Noko kusama tu ŋgua kaŋa mine uru ivetanzi tamâta ilonzi sakamao kala sipawa ŋgua wa sipambita wa.

²⁴ Aŋga Maro Njalae ne wurâta tamâta mao nde uru ipawa ŋgua kunzi tini pinde, ande tia ndo. I uru iveta vetâŋa kie ara nâ panzi, aku ikura tu ipanananzi ŋana Maro Kindeni ne ilo-kalo ara kâ toŋa. Ambo tamâta pinde taŋanzi kaika

papa i, ande ipatawa tamwata ne wisi-nâna ndue.

²⁵ Ambo tamâta pinde taŋanzi kaika ku silelea i ne ŋgua, ande i uru ikai wurâta mwasa-mwasa nâ ŋana ipanananzi sondo kâ. Iveta mine ŋana duvi njine; i ilo ŋjalae tu Maro Kindeni ma ivilanzi ŋana sipalele ilonzi kalonzi ku sisama sondo ŋana ŋgua mao kâ.

²⁶ Sadana muŋga ikainzi tamâta mine kaika lâ i ne nimbu ilo, aku ivetanzi tu soka i tamwata nâ ne ŋgua muli. Andeta naŋa asama mine; ambo kinzi ma sipanâna sondo ŋana ŋgua mao kâ, ande nenzi kalo-ŋgere ma ipâŋga ku ma sipile Sadana ne nimbu, kala ma simo ara.

3

Lâ zo laiti ŋana tâno ne zo marumbu kâ, ande kinzi tamâta ma siveta vetâŋa sakamao kie-kie

¹ Andeta noko ma kalo ŋgere ŋana njine kâ: lâ zo laiti ŋana tâno ne zo marumbu kâ, ande vetâŋa sakamao ndo ma ipâŋga.

² Kinzi tamâta ma tininzi mwasa pa warakanzi nâ, aku ma ilonzi ndo tu sikai mbaliŋa nâ. Kinzi ma sipasuka warakanzi ŋanzi kâki, ku ma siporo lâ warakanzi ilonzi tu, “Naŋa nâ”. Kinzi ma sipawa ŋgua wa siporo ŋgua potomule panzi tamâta pinde wa. Kinzi ma sivaligi tinanzi tamanzi nenzi ŋgua, ku ma sipile mâsi ŋana kawanzi ndaŋge panzi tamâta njinde muŋga siveta kenzi ara panzi. Kinzi ma sipu mulinzi pa Maro Kindeni ne ilo-kalo ara.

³ Kinzi ma kalonzi sukâŋa ŋananzi tamâta kâ, ande tia. Aku lâ zo ŋana wisinzi nâna kâ, ande kinzi ma ilonzi tu silulu wisi-nâna njinde, ande tia. Kinzi ma situ tamâta ŋguananzi, ku ma sipakatona warakanzi ilonzi kalonzi tia. Kinzi ma sipara wa siyaulanzi tamâta pinde potomule wa. Kinzi ma sikai kazâŋa pa vetâŋa ara rârâni.

⁴ Kinzi ma sipa ngua kunzi tamâta, ñineŋga ma sipu ngua pâña ñinde ututu. Kinzi ilonzi kalonzi ma ipâŋga ara tia ndo. Mine kala kinzi ma siveta vetâña soki kie-kie walele nâ. Kinzi ma ilonzi ñana warakanzi tu, “Naña nde tamâta ñalae.” Kinzi ma ilonzi ndo ñana vetâña kie-kie kaa nâ ñana tâno ñine ne ndekâña kâ, aku ma ilonzi papa Maro Kindeni, ande tia.

⁵ Kinzi ma siporo lâ kawanzi nâ tu kalonzi tawana Yesu Kirisi, aŋga nenzi vetâña ma itula kilalanzi pwataki tu kinzi sipu mulinzi pa i ne walo. Noko ma kumo malawae ndo ñananzi tamâta mine.

⁶ Kinzi tamâta mine uru siroto nzâla ñana silâ taine pinde nenzi luma ilo, kinzi taine ñinde ilonzi kalonzi ipâŋga tia. Kinzi ilonzi tu taine ñinde ma sipono muli pa nenzi ngua. Kinzi taine mine nde uru siveta kiesaka, aku ñinde iveta malia panzi. Aku ilonzi uru igagatinzi ñana siveta vetâña potomule kie-kie tona.

⁷ Kinzi taine mine uru ilonzi ñalae tu sipanâna ñana ngua kâ, andeta sikura tu soka ngua mao muli, ande tia.

⁸ Nia ndoyo, Janes ku Jambres rua sikai kazâña pa timbunda Mose. Aku mine nâ, lâ zo ñine, kinzi tamâta ñinde sikai kazâña pa ngua mao, kala uru siveta vetâña potomule ñinde. Kinzi ilonzi kalonzi nde kapa ndo, aku nenzi kalo-tawana nde lañeña ndo.

⁹ Andeta nenzi vetâña ñinde ikura tu ipâŋga ñalae tia, ñana tu tamâta rârâni ma simora nenzi vetâña tu kapa, itogo nia ndoyo kinzi tamâta simora Janes ku Jambres rua nenzi vetâña tu kapa mine.

Paulo itu ngua pa Timoti tu ma ipaveta kuku Maro Kindeni ne ngua

¹⁰ Andeta noko muŋga kumo ku naña, kala kusama nanenŋu mâsi ñana apanananzi tamâta ñana vetâña rârâni Maro Kindeni ilo papa ñinde. Noko kusama vetâña rârâni

naña uru apaveta kuku, aku kusama nanenŋu ilo-kalo rârâni marumbu lâ. Noko kusama mine: naña kalonŋu tawana Maro Kindeni mao nâ; naña uru wisinŋu nâna walele tia; naña tiningu mwasa nâ panzi tamâta; aku naña uru amandi kaika ñana akale malia kâ.

¹¹ Noko kusama vetâña sakamao rârâni ñinde tamâta pinde muŋga siveta pana. Aku kusama nâna rârâni muŋga akai lâ Antiok lawea wa Aikoniam lawea wa Listra lawea wa. Noko kusama vetâña sakamao ndo siveta pa naña lâ lawea ñinde. Andeta Maro Ñalae ikai naña piti lâ kazâña ñinde rârâni ilo, kala amo ara nâ.

¹² Mao nâ, tamâta ea ilonzi tu sipaipa kuku Yesu Kirisi ku siveta vetâña ara lâ Maro Kindeni nao, ande tamâta ñinde ma sikai malia wa nâna ñana nenzi kalo-tawana kâ.

¹³ Aŋga kinzi tamâta sakamao sitavanzi lañeña tamwatanzi ma sikai lañeña panzi tamâta, aku ma sikai lañeña pa warakanzi tona. Mine kala nenzi vetâña sakamao ma ipâŋga ñalae.

¹⁴ Aŋga noko muŋga kupanâna sondo ñana ngua mao kâ, aku noko kalo tawana ngua ñine kaika lâ. Noko kusama ne pananâña tamâta kilalanzi pwataki tu kinzi nde tamâta ara ndo. Mine nde noko ma kumandi kaika ñana ngua mao ñinde kâ ku kumo nâ.

¹⁵ Aku noko kusama tu lâ zo ñinde noko kumo lâlu kiri-mwata yo, ande noko uru kupono muli pa Maro Kindeni ne ngua ikeno lâ pepa tini. Ngua ñinde ikura tu iveta noko ilo kalo sondo ndo, aku ikura tu igagati noko ne kalo-tawana ilâ pa Yesu Kirisi kâ. Aku ñana noko ne kalo-tawana ñinde kâ, ande Maro Kindeni iyauteno piti lâ kondoma ilo.

¹⁶ Maro Kindeni kawa ngua rârâni ikeno lâ pepa tini, ande ñinde i tamwata ne Koroani Sapâña muŋga itula pwataki. Aku ngua ñinde

rârâni nde ara ndo ñana ipanana kinda ñana ñgua mao kâ wa, itula nenda kiesaka pwataki wa, iveta ilonda kalonda sondo kilo wa, ipanana kinda ñana taveta vetâña sondo lâ Maro Kindeni nao wa.

¹⁷ Mine kala Maro Kindeni kawa ñgua ñinde uru iveta i ne wurâta tamâta kinda tu tamo sondo ndo, aku takura ñana taveta vetâña arara rârâni.

4

Paulo itu ñgua pa Timoti tu ma imandi kaika ñana itula Maro Kindeni ne ñgua kâ

¹ Lâ zo muli, Yesu Kirisi ma ipare nia panzi tamâta rârâni ñana nenzi vetâña kâ. I ma ipare nia mine panzi tamâta simo vianzi, aku ma ipare nia panzi tamâta muña simâte tona. Lâ zo ñana Yesu Kirisi ma ipatua panzi tamâta rârâni, ande i ma ikai Koipu Ñalae ku imo nâ. Kala ñine lâ Maro Kindeni nao, anga lâ Yesu Kirisi nao, naña atu ñgua kulu ñine pano:

² Noko ma kumandi kaika ñana kutula i kawa ñgua kâ. Ambo tamâta ma sindeka ñana siloño noko ne ñgua tâku sindeka tia tâku, ande kalo loko. Ikura zo rârâni, noko ma kuveta wurâta mine: kuporo ñgua ñana kuveta tamâta ilonzi kalonzi sondo wa, kutula nenzi kiesaka pwataki wa, kupu tini kaika panzi wa. Noko ma nao mwasa nâ panzi, aku kupanananzi sondo ndo ñana vetâña rârâni ñinde Maro Kindeni ilo papa.

³ Ñana tu muli ñga, tamâta ma tininzi pwâka ñana siloño ñgua sondo kâ. Kinzi ma sindeka ñana siloño ñgua lanjeña kie-kie, ku ma siroto ñananzi pananâña tamâta rârâ tu ma sipanananzi ñana ñgua ndia ilonzi tu siloño ñinde.

⁴ Mine kala kinzi ma sipu mulinzi pa ñgua mao, aku ma sipaloño pa ñgua usi kie-kie kaa nâ.

⁵ Anga noko ma kuveta mine ndimo. Noko ma kupakatona

tamwata ilo kalo sondo ikura zo rârâni. Noko ma pwai malia wa nâna wa, aku pwai wurâta ñana kutula pâri ara panzi tamâta kâ. Noko nde Maro Kindeni ne wurâta tamâta; mine nde ara ñana noko ma kumo kuveta wurâta ñinde rârâni.

Paulo ne zo laiti ñana imâte kâ

⁶ Timoti, noko kulonjo ñga: ñine zo laiti ñana naña ma amâte kâ, aku seenju ma irere ndue, itogo waini uru sipatarâwa pa Maro Kindeni mine. Nanenju zo ñana apile tâno ñine kâ nde imâ ipânja laiti lâ.

⁷ Naña muña apalilu apopole kaika ñana akai via mao kâ, kala ñine apânja lâ keri. Aku naña amo apono muli pa Maro Kindeni ne ilo-kalo rârâni.

⁸ Mine kala Maro Kindeni iluku lâ ñana kulu ilua naña kâ, itogo tamâta ñana sipopole kâ nenzi koa mine. Kulu ñinde nde mine: Maro Ñalae ma imorana tu naña amo ilonju mbâra-mbâra. Maro Ñalae uru ilea sondo pa tamâta nenzi vetâña, aku lâ zo ñalae ñana i ma ipare nia panzi tamâta kâ, ande nanenju kulu ñinde ma ilua naña. Andeta kulu ñinde ma ilua naña simbonju nâ, ande tia. I ma kulu ñinde ilanzi tamâta rârâni uru ilonzi ndo keno pa i ku sio tininzi sindamwa i ñana itaulo imâ kilo kâ.

Paulo ilo tu Timoti ma imâ walele nâ

⁹ Noko ma pwisi kaika ñana kumâ walele nâ pana,

¹⁰ ñana tu Demas nde ipilena ku ilâ lâ. I ilo ñalae koña ñana tâno ñine ne kekekele, kala ilâ pa Tesalon-aika lawea. Anga Kresens nde ilâ pa Galesia tâno lâ, anga Titi nde ilâ pa Dalmesia tâno lâ.

¹¹ Luka simbo mai nâ nde imo kuku naña yo. Mine nde ara ñana noko ma pwai Malaka iyoka kuno, aku miki rua kamâ kuku naña. Malaka nde tamâta ara ñana ivila naña ñana wurâta kâ.

¹² Naña ao Tikikus ilâ pa Efesus lawea lâ.

¹³ Lâ zo nana noko ma kumâ, ande ara nana noko ma pwai nanenğu pasawana luandondo ninde munğa apile keno Kapas ne luma lâ Troas lawea. Aku pwai nanenğu pepa tona. Noko ma kalo ngere sondo, aku kalo kapa nana pepa ninde ndimo. Nana ilonğu nalae pa pepa ninde munğa siveta lâ “lama” karae.

¹⁴ Arisande, ina tamâta nana iveta kelekele lâ “aini” kâ, ande munğa iveta kie soki ndo pa nana. Muli nga, Maro Nalae ma nana ilua i, ku ma ipare nia papa nana vetâna sakamao ninde munğa iveta pa nana.

¹⁵ Ara nana noko kala ma kupakatona sondo nana tamâta ninde. I munğa ikai kazâna nalae pa nanenğu ngua.

¹⁶ Munğa, lâ zo ninde nana amandi wasaseki lâ ngua nia, ande tamâta tonje imo kuna nana isuka nanenğu ngua kâ, ande tia. Tamâta rârâni nde sipile nana marumbu lâ. Taitu nana ilonğu tu Maro Kindeni ma izavaru nenzi soki ninde piti lâ tinzi.

¹⁷ Andeta lâ zo ninde, Maro Nalae tamwata imo ku nana ku isukana lâ. I walo ilua nana, ande kala akura ndo nana atula pâri ara kâ. Mine kala tamâta rârâni lâ tinikoa ngu nde silonjo lâ. Aku Maro Kindeni iyautena nana piti lâ kazâna tamâta mbaunzi ilo.

¹⁸ Aku mine nâ, Maro Nalae ma iyautena piti lâ vetâna sakamao rârâni kinzi ilonzi tu siveta pa nana, ku ma io nana alâ amo samba lawea, lawea ninde i uru ikai maro papa. Nenda paneâna ilâ pa i ikura zo zo. Mao.

¹⁹ Ara nana noko ma kuporo nanenğu kari ara ilâ panzi Prisila ku Akwila rua, aku ilâ panzi tamâta ninde simo Onesiforus ne luma tona mine nâ.

²⁰ Erastus nde imo Korin lawea yo. Anğa Trofimus nde ikai pukonja, kala apile imo Miletus lawea.

²¹ Noko ma pwisi kaika ku kumâ walele nâ. Ambo noko ma kumo songo, ande pisi ne zo ma imâ ipânga. Yubulus, anğa Pudens, anğa Linus, anğa Klodia, sitavanzi kalo-tawana tamâta rârâni, ande nenzi kari ara imâ pano.

²² Maro Nalae imo kuno, aku i ne wisi-wisi ma imo kuku miki rârâni mine nâ.

TITI Pepa Paulo ingere pa Titi

Titi nde Paulo ninambwe tonge ikai wurâta nana ikatonanzi kalo-tawana tamâta ngu rârâni simo Krit sia kulu (1:5). I munnga imo kuku Paulo, aku ilâ mbwani rua pa Korin lawea nana ikai kuleŋa pa Paulo (2 Korin 7:6-7, 8:6,16-21). Paulo itu ipanana Titi nana wurâta ninde iveta pa Maro Kindeni ne ngu, kala ingere ngua nina ilâ papa. Itula ngua rârâ nananzi tamâta ninde situ sipânnga katonâna panzi ngu, ninennga itula nzâla ara pinde pa Titi nana ikai poe panzi kalo-tawana tamâta kâ. Ipai tu kinda ma tapakatona sonde nananzi kalo-tawana tamâta lanjeŋa (1:16).

¹ Nana Paulo, nana amo Maro Kindeni ne wurâta tamâta wa Yesu Kirisi ne pâri-tamâta wa. I ipatea nana ku isupwana tu apaŋonzi tamâta munnga ipateanzi ninde nenzi ilo-kalo, nana ma kalonzi tawana i. Aku isupwana nana asukanzi tu ma kalonzi ngere sonde nana ngua mao kâ, nana ma sipaveta kuku vetâna rârâni Maro Kindeni ilo papa ninde.

² Nana uru asukanzi tu nenzi kalo-tawana ma ikeno kaika, nana kinzi ma sio tininzi nana Maro Kindeni tu ma via mao ilanzi, nana simo ara mine ku simo nâ. Nia ndoyo, lâ zo ninde Maro Kindeni ipulia kekelele tonge ipânnga tia yo, ande ipatea tu via ninde ma ilua kinda. Ande i nana ilânje kâ, ande tia ndo.

³ Aku i tamwata munnga ipatea zo nana itula ne ilo-kalo pwataki pa kinda tamâta tu ma tasama kâ. I itula ngua mao nâ, kala ngua ninde ipânnga nia yo marumbu lâ. Nenda Yautâna Tamwata Maro Kindeni ipatea nana lâ, kala wurâta ilana nana atula ne pâri ara panzi tamâta.

⁴ Titi, nana angere ngua nina lâ pepa tini imâ pano. Noko kutogo nana natunngu mao, nana tu kinda rua nenda kalo-tawana nde taituni. Kinda Tamânda Maro Kindeni kuku nenda Yautâna Tamwata Yesu Kirisi rua nenzi wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pano.

Paulo ipai Titi tu ma ipateanzi tamâta ara pinde nana sikai katonâna panzi kalo-tawana tamâta ngu

1 Timoti 3:1-7

⁵ Munnga nana apileno kumo Krit sia kulu, nana noko ma kuveta wurâta pinde sonde. Andeta wurâta ninde ipânnga ara tia yo. Nana ilonngu tu noko ma kupateanzi katonâna lâ lawea rârâni nana sikatonanzi kalo-tawana tamâta ngu, ikura munnga aporo pano mine.

⁶ Noko ma kupateanzi tamâta ara nâ, nenzi vetâna mine: nenzi soki tonge tia lâ tamâta naonzi; kaiwanzi taine taitu-taitu nâ; natunzi rârâni kalonzi tawana Yesu Kirisi nâ; aku natunzi rârâni sipu mulinzi pa vetâna potomule wa mâsi nana taŋanzi kaika panzi tinanzi-tamanzi wa.

⁷ Noko kusama tu kinzi katonâna nenzi tamâta nalanjala uru siveta wurâta nana sikai poe sonde pa Maro Nalae ne wurâta kâ. Mine kala noko ma kupateanzi tamâta ara mine nâ nana simo mbâna-mbâna panzi katonâna kâ: nenzi soki tonge tia lâ tamâta naonzi; kinzi uru sipasuka warakanzi tininzi tia; kinzi uru wisinzi nâna walele tia; kinzi uru sinu lââ kaika ku sidauda tia; kinzi uru sipunzi tamâta potomule tia; aku kinzi ilonzi nalae koŋa nana sigona mbaliŋa kâ, ande tia.

⁸ Aku ara nana kinzi katonâna nenzi tamâta nalanjala ma simo tamâta mine tona: kinzi uru sikatonanzi tamâta lombo sonde nâ lâ nenzi luma; kinzi ilonzi ndo tu siveta vetâna arara rârâni; kinzi sipakatona warakanzi nenzi ilo-kalo sonde; kinzi sipaveta kuku vetâna rârâni Maro Kindeni ilo papa ninde;

aku kinzi sikai poe sonde nâ pa warakanzi.

⁹ Ara nana kinzi ilonzi ma ipaipa kuku ngua mao ninde munya sipanâna nana. Ambo kinzi ma simo mine, ande ma sikura nana sipanananzi tamâta ku sipu tini kaika panzi nana ngua mao rârâni ninde kâ. Aku ma sikura nana siporo ngua kaika panzi tamâta ea tananzi kaika nana pâri ara kâ, nana taña-kaika tamwatanzi ninde ma simora warakanzi nenzi vetâña soki kilala pwataki.

Tamâta rârâ simo Krit sia kulu uru siyaulanzi tamâta pinde nenzi kalo-tawana

¹⁰ Noko ma kupateanzi katonâña ara nâ, nana tu taña-kaika tamwatanzi rârâ nde simâ sipânnga lâ, kala simo Krit kalo-tawana tamâta ngu rârâni ngininzi. Kinzi uru siporo ngua rârâ kaa nâ, aku uru sikai lajeña panzi tamâta. Kinzi nawalanzi rârâ nde simo lâ Juda ngu, aku Juda tamâta ninde uru sipaveta kuku timbunzi nenzi mâsi kaa kaa.

¹¹ Tamâta ninde uru sipanananzi tamâta nana siveta vetâña potomule pinde, aku ninde nde ara tia ndo. Kinzi ilonzi tu sitapa mbaliña sajenzi tamâta koa tia nâ. Aku lâ nenzi vetâña mine, ande kinzi siyaula tamâta pinde nenzi kalo-tawana, aku siyaulanzi tamâta ninde kaiwanzi-natunzi nenzi kalo-tawana mine nâ. Mine kala noko ma kupono nzalanzi tu ma sikura tu siveta mine kilo tia.

¹² Munya, Krit sia nenzi ilo-kalo tamâta tonje nde iporo mine tu, “Kinzi tamâta rârâni kala simo Krit sia kulu nde lajeña tamwatanzi. Kinzi nde tamâta sakamao ndo, sitogonzi ngoa ngoi mine. Kinzi ilonzi ndo tu sika njalae tina, anja wulitia nde uru ikeno panzi.”

¹³ Ayo, ngua ninde nde mao kanaño. Mine kala noko ma kuporo kaika panzi tamâta ninde tu ma sipile nenzi vetâña potomule, ku

sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Maro Kindeni simbo nâ.

¹⁴ Aku kupainzi tu ma sitambira tananzi kilo panzi Juda ngu nenzi usi kaa kaa ndimo. Kinzi ilonzi tu sipaveta kuku tamâta pinde nenzi ngua tukuña, andeta tamâta ninde sipu mulinzi pa ngua mao. Noko ma kupainzi tu ma sipaveta kuku tukuña ninde kilo ndimo.

¹⁵ Ambo tamâta tonje imo tava ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, ande kekekele rârâni nde mbâra-mbâra papa i. Taitu kuloño nja; ambo tamâta tonje ipaveta kuku vetâña soki lâ Maro Kindeni nao, aku i nandai kalo-tawana Yesu Kirisi nja, ande kekekele tonje ikeno mbâra-mbâra papa i, ande tia. I ilo kalo ndoni nde ipânnga muso ndo lâ Maro Kindeni nao.

¹⁶ Tamâta pinde uru siporo lâ kawanzi mine tu, “Nana kalongu tawana Maro Kindeni”. Andeta nenzi vetâña ninde itula kilalanzi pwataki tu kinzi simo taña-kaika tamwatanzi, aku sikura nana siveta vetâña ara tonje tia.

2

Ara nana kinzi tamâta kokoña ma sipaveta kuku vetâña rârâni Maro Kindeni ilo papa ninde

¹ Anja Titi, ara nana noko ma kupanananzi tamâta tu ma sipaveta kuku vetâña mao rârâni Maro Kindeni ilo papa ninde.

² Noko ma kupanananzi tamâne kokoña tu ma sipakatona warakanzi sonde nana kiesaka kâ. Kupanananzi tu ma kalonzi ngere sonde nana nenzi vetâña rârâni ku sipaveta kuku ilo-kalo ara nâ. Ambo kinzi ma kalonzi tawana Maro Kindeni sonde wa tininzi mwasa ndo panzi tininzi pinde wa simandi kaika ku sikale malia, ande ninde ma ara.

³ Aku mine nâ, noko ma kupanananzi taine kokoña tu ma sipaveta kuku vetâña arara rârâni Maro Kindeni ilo papa ninde. Noko ma kupanananzi mine: “Miki ma

kaporo ngua soki panzi tinimi pinde ndimo. Miki ma ilomi njalae koja pa lâa kaika ndimo. Miki ma katula vetâja ara nâ panzi tinimi pinde tu ma siveta.”

⁴ Ambo kinzi taine kokoja ma soka tukuja njinde muli, ande kinzi ma sikura tu sipanananzi taine taipa njana tininzi mwasa ndo panzi kaiwanzi-natunzi.

⁵ Aku ara njana kinzi ma sipanananzi taine taipa njana mâsi njine tona: mâsi njana sipakatonawarakanzi sondo njana kiesaka kâ, anja mâsi njana simo ilonzi mbârambâra lâ Maro Kindeni nao kâ, anja mâsi njana sikatona nenzi luma sondo kâ, anja mâsi njana naonzi mwasa nâ panzi kaiwanzi-natunzi kâ, anja mâsi njana sipaveta kuku kaiwanzi tamâne nenzi njua kâ. Ambo kinzi ma siveta vetâja mine, ande tamâta tonje ma ikura tu iporo njua soki tonje njana Maro Kindeni kawa njua kâ, ande tia.

Ara njana Titi ma itula vetâja ara panzi tamâta limoa tu sipaveta kuku

⁶ Aku mine nâ, noko ma kupanja kinzi tamâta limoa ilonzi kalonzi, njana kinzi kala ma sipakatonawarakanzi sondo njana kiesaka kâ tona.

⁷ Aku noko ma kutula nzâla panzi njana vetâja ara rârâni noko tamwata uru kuveta njinde, njana kinzi kala ma sipaveta kuku vetâja mine. Lâ zo ndia noko kupanananzi tamâta, ande noko ma kulajenzi ku kuporo njua kapa-kapa panzi ndimo.

⁸ Ikura zo rârâni, ara njana noko ma kalo ngere sondo njana vetâja mao nâ, aku kuporo njua sondo nâ panzi. Ninenja soki tonje ma ikeno noko tini lâ tamâta naonzi, ande tia. Aku nenda kazâja tamâta ma sikura tu sisowe njua soki tonje lâ kinda tininda, ande tia, ande kala ma mainzi njana nenzi ilo-kalo soki-soki njinde kâ.

Ara njana kinzi wurâta tamâta kaa nâ ma sipono muli pa nenzi tamâta njalanala kawanzi njua

⁹ Noko ma kupanananzi tamâta njinde uru siveta wurâta koa tia nâ panzi tamâta njalanala mine tu, “Miki ma kaponu muli pa nemi tamâta njalanala kawanzi njua, aku kaveta wurâta kie-kie ara nâ, ikura nemi tamâta njalanala ilonzi papa mine. Miki ma kaporo njua soki tonje itaulo panzi ndimo,

¹⁰ aku kapanawe nenzi kelekele ndimo. Ambo miki ma kaponu muli pa nemi tamâta njalanala kawanzi njua, ande kinzi ma wisinzi ara nâ pami njana nemi vetâja ara njinde kâ.” Ambo kinzi wurâta tamâta kaa nâ ma siveta mine, ande kinzi tamâta ma ilonzi ara njana pâri ara njana nenda Yautâja Tamwata Maro Kindeni kâ.

Kinda ma tapaveta kuku Maro Kindeni kawa njua, ku tao tininda njana Yesu Kirisi kâ

¹¹ Kinda tasama tu Maro Kindeni itula ne wisi-wisi ipanja nia yo lâ. I ne wisi-wisi njinde nde njana iyaute kinda tamâta rârâni piti lâ kondoma ilo.

¹² Maro Kindeni ne wisi-wisi njinde uru ipanana kinda njana taveta vetâja sondo nâ lâ Maro Kindeni nao, aku ipanana kinda njana tapile tâno ne ilo-kalo potomule rârâni tona. Aku wisi-wisi njinde ipanana kinda tu tapakatonawarakânda ilonda kalonda sondo nâ. Mao nâ, kinda tamo lâ tamâta ngininzi lâ tâno njine kulu, andeta Maro Kindeni ne wisi-wisi njinde uru ipanana kinda tu tapaveta kuku vetâja rârâni Maro Kindeni ilo papa njinde.

¹³ Kinda tamo mine ku tao tininda pa ndekâja ne zo njalae njinde. Lâ zo njalae njinde, nenda Yautâja Tamwata Maro Njalae Yesu Kirisi ma ipatua lâ nia yo tava Maro Kindeni ne walo wa sinâla njalae wa.

¹⁴ Yesu Kirisi ipile tamwata ne via ku imâte njana ipalalana kiesaka rârâni ne wâlo kaika piti lâ tininda,

aku nana iveta kinda tamo ilonda mbâra-mbâra wa tamo i tamwata ne ngu wa. Aku ipile tamwata ne via ku imâte nana igagati ilonda tu ma tandeka nana taveta vetâna ara kâ tona.

¹⁵ Ikura zo rârâni, noko ma kupanananzi tamâta nana ngua nîne kâ. Aku kupu tini kaika panzi nana sipaveta kuku ngua nîne tona. Noko ma kundi kaika panzi taña-kaika tamwatanzi tu ma sipalele nana nenzi ilo-kalo soki kâ. Ambo tamâta pinde ma siveta “a” pa noko ne ngua, ande noko ma kumege nana nenzi ngua ninde ndimo. Noko ma kumandi kaika ku kumo nâ.

3

Maro Kindeni iveta kie ara pa kinda, nana kinda ma tapaveta kuku vetâna ara kâ

¹ Noko ma kupanananzi kalotawana tamâta tu ma simo lâ nenzi koipu nalanala kalonzi ku sipono muli pa nenzi ngua. Ara nana kinzi ma siluku nana siveta vetâna ara kâ ikura zo zo.

² Noko ma kupainzi tu ma siporo ngua soki wa wisi-nâna ne ngua pa tamâta tonje tia. Ambo kinzi ma sipatawa warakanzi tininzi ku simo mwasa nâ kunzi tamâta rârâni ikura zo zo, ande ninde ma ara.

³ Noko kusama tu munja kinda kala tapaveta mine nâ kuku ilo-kalo potomule, aku taveta taña-kaika ne vetâna. Lâ zo ninde, Sadana ilaŋe kinda, kala nandai tapaveta kuku vetâna ninde Maro Kindeni ilo papa nga. Lâ zo ninde, tâno nîne ne ndekâna kaa kaa tava ilo-kalo potomule nde ipânga itogo kinda nenda koipu mine. Aku kinda tapaveta kuku wisi-nâna ne vetâna, ku tapadâda nananzi tininda pinde tona. Lâ zo ninde, tamâta pinde sikai nânâo pa kinda, aku kinda taitu-taitu kala takai kazâna panzi tininda pinde mine nâ.

⁴ Andeta nenda Yautâna Tamwata Maro Kindeni itula ne kalo-sukâna

wa ne tini-mwasa pwataki pa kinda lâ. Aku lâ zo ninde,

⁵ Maro Kindeni iyaute kinda piti lâ kondoma ilo. Andeta nenda vetâna ara tonje igagati i nana iveta mine kâ, ande tia. Iyaute kinda piti nana i tamwata ne kalo-sukâna nâ. Mao nâ, Koroani Sapâna ilili kinda lâ, kala Maro Kindeni iyaute kinda piti ku tapânga tatogo lâlû wasaseki mine, aku takai via wasaseki tona.

⁶ Maro Kindeni io ne Koroani Sapâna ilâ pa nenda Yautâna Tamwata Yesu Kirisi, aku Yesu kala io Koroani Sapâna ndainani nâ imâ nalae pa kinda mine nâ,

⁷ nana kinda ma takura tu tao tininda pa zo muli ninde nana ma tamo viânda mine ku tamo nâ. Mao nâ, Yesu Kirisi ne wisi-wisi iveta kinda tapânga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, kala ma tamo mine.

⁸ Ngua kala munja nâ aporo nîne nde mao nâ.

Nana ilonju tu noko ma kutula ngua nîne pwataki panzi kalotawana tamâta, nana ma sipaveta sondo kuku vetâna ara. Ambo kinzi ma siveta mine, ande nenzi vetâna ara ninde ma ivilanzi tamâta rârâni, aku ninde ma ara ndo.

⁹ Andeta noko ma kutambira taña pa tamâta nenzi ngua kapa-kapa ndimo. Kinzi ilonzi ndo keno nana siporo sipawa ngua kaa kaa nana timbunzi nanzi wa Mose ne ngua tukuja duvi wa. Andeta kinda tasama tu ngua kaa-kaa mine ikura nana ivila kinda, ande tia.

¹⁰ Ambo tamâta tonje ma ilo tu izavarunzi kalo-tawana tamâta ngu pwapwataki, ande noko ma kuporo ngua kaika papa, nana i ne ilo-kalo ma ipânga ara kâ. Ambo noko ma kuveta mine mbwani rua, andeta ipono muli pa noko ne ngua tia, ande noko ma tini piti ndo nana i kâ.

¹¹ Noko kusama tu tamâta mine nde ilaŋa ipole nzâla ara marumbu lâ, kala ipânga itogo kiesaka tamwata mine. Aku i ne kiesaka

ņinde itula pwataki tu i tamwata ne ilo-kalo nde sakamao ndo.

Paulo ilo tu Titi ma imâ ikalele i

¹² Mwanğa nga naņa ma asupwa Artemas tâku Tikikus tâ imâ pano. Lâ zo ņinde, naņa ilonĝu tu noko ma kupatogo kaika ņana kumâ pa naņa lâ Nikopolis lawea. Naņa ilonĝu tu ma amo lawea ņinde lâ pisi ņalae ne zo.

¹³ Noko ma pwatonanzi Apolos ku Senas rua sondo. Senas nde ilo-kalo tamâta ņana ņgua tukuņa kâ. Ambo noko ma kusuka kinzi rua sondo, ņineņga lâ zo ņana soka nzâla kâ, ande kinzi ma siroto ņana sâ tonĝe tia.

¹⁴ Ara ņana ninda-nambwe kalo-tawana tamâta ma sipanâna sondo ņana siveta vetâņa ara kâ. Ambo kinzi ma siveta mine, ande ma sikura tu sisukanzi tininzi pinde ņana kelekele pinde kâ. Ambo kinzi ma tininzi pwâka ņana sisukanzi tininzi pinde, ande ņinde ma ara tia.

¹⁵ Kalo-tawana tamâta pinde uru simo kuku naņa, aku kinzi ņinde rârâni kawanzi kari ara pano. Naņa ilonĝu tu noko ma pwai maka kawama ku kuporo kari ara mine nâ panzi tamâta ņinde kalonzi tawana Yesu Kirisi kala tininzi mwasa pa maka.

Maro Kindeni ne wisi-wisi imo ku miki rârâni.

PILEMON

Pepa Paulo ingere pa Pilemon

Pilemon nde kalo-tawana tamâta tonje imo Kolosi lawea. Munğa, tamâta tonje, i ęa tu Onesimus, imo Pilemon ne wurâta tamâta kaa nâ, andeta Onesimus ipanawe Pilemon ne mbumbu pinde ku ikâwa ilâ pa Rom lawea. Ninenęa ilonjo Paulo itula pâri ara ęana Yesu Kirisi kâ, ku ipalele ilo kalo ipânęa kalo-tawana tamâta. Kala ęine Paulo io Onesimus itaulo pa ne tamâta ęalae Pilemon kilo. Paulo ilo tu Pilemon ma ikai Onesimus taulo itogo ninambwe mao mine, kala inęere ęgua ęine papa ipai tu Onesimus ipânęa tamâta ara ndo.

¹ Naņa Paulo, naņani amo luma sakamao ilo ęana nanenęu wurâta uru aveta pa Yesu Kirisi kâ. Naņa amo taitu kuku ninda-nambwe Timoti, kala maka rua kaņgere ęgua lâ pepa ęine tini imâ pa noko, Pilemon. Maka nima-nambwe ara kala noko, aku nenda wurâta taitu.

² Aku maka rua kaņgere ęgua lâ pepa ęine tini imâ pa kalo-tawana taine ara Apia tona, aku imâ pa Arkipus mine nâ, ina uru imandi kaika ęana iveta wurâta pa Maro Kindeni kâ, itogo kinda mine. Aku nema ęgua ęine imâ panzi kalo-tawana tamâta uru sipasau lâ noko ne luma tona.

³ Tamânda Maro Kindeni kuku nenda Maro ęalae Yesu Kirisi rua nenzi wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pami.

Paulo indeka ęana Pilemon ne vetâņa ara kâ

⁴ Naņa uru akai noņa pa nanenęu Maro Kindeni ikura zo zo, aku lâ nanenęu noņa ęinde rârâni naņa kalonęu ęgere ęanano ku kawânęu ndanęe pa Maro Kindeni kâ,

⁵ ęana tu kinzi tamâta uru situ noko parina tu noko kalo tawana

Maro ęalae Yesu Kirisi sondo, aku uru tini mwasa ndo panzi kalo-tawana tamâta rârâni tava.

⁶ Noko wa maka wa uru tao ilonda lâ taitu ku kalonda tawana Yesu Kirisi nâ. Mao nâ, kinda tapaipa kuku Yesu Kirisi lâ, aku naņa ano pa Maro Kindeni tu ma iveta nenda ilo-kalo ipânęa ara ndo, ęana ma tasama sondo ęana vetâņa ara rârâni Maro Kindeni uru iveta pa kinda.

⁷ Ninęu-nambwe, naņa asama tu noko uru tini mwasa panzi kalo-tawana tamâta ndoni, aku noko ne vetâņa ęinde uru ipu tini kaika pa ilonzi kalonzi. Mine kala naņa ilonęu ndeka ęalae ęinde, aku wisinęu ara nâ.

Ara ęana Pilemon ma ikai Onesimus taulo imâ itogo ninambwe mine

⁸ Kinda rua kalonda tawana Yesu Kirisi, kala naņa amo noko ninambwe sondo. Mine kala, ambo naņa ilonęu tu aporo ęgua kaika pano tu ma kuveta vetâņa ara tonęe, ande naņa akura tu aporo ęgua mine.

⁹ Andeta naņa ilonęu tu aporo ęgua kaika mine pano, ande tia. Kinda rua uru tininda mwasa panzi tininda pinde, kala ilonęu tu aporo ęgua mwasa nâ pano tu kulonjo. Naņa Paulo, naņa ęa koņa lâ, andeta kala ęine amo luma sakamao ilo ęana wurâta ęine uru aveta pa Yesu Kirisi kâ.

¹⁰ Naņani ano pano tu ma kuveta kie ara papa naņa natunęu Onesimus. I munęa ikalele naņa lâ luma sakamao ilo. Aku naņa avila i ęana ne kalo-tawana kâ, kala aporo tu i imo itogo naņa natunęu mao mine.

¹¹ I munęa iveta wurâta pa noko, ambo taitu iveta wurâta ara tia. Andeta lâ zo ęine, ande ikura tu ikai kuleņa ara pa noko wa naņa wa.

¹² Kala ęine naņa ao i itaulo imâ pano. Naņa ilonęu ndo ikeno pa i.

¹³ Naņa ilonęu tu asilikana i imo kuku naņa nâ, ęana i ma ikura tu ikai noko tamwata nia ęana ivila

naŋa kâ, lâ zo ŋine amo luma saka-mao ilo ŋana nanenŋu wurâta ŋana atula pâri ara kâ.

¹⁴ Andeta naŋa ilonŋu tu noko ma kusâu papa ŋgua ŋine muŋga lâ ŋga. Mine kala naŋa ma asilikana i, ande tia. Naŋa tiningu pwâka tu aporo pano ŋana kuveta vetâŋa tonŋe kâ; naŋa ilonŋu tu ambo noko kutu kuveta vetâŋa ara ŋana kuvila naŋa kâ, ande ara ŋana noko ma kuveta mine lâ noko tamwata nâ ne tini-mwasa.

¹⁵ Mao nâ, Onesimus muŋga imo malawae ŋanano ikura lâ zo mbwana-mbwana nâ. Andeta naŋa ilonŋu patea tu vetâŋa ŋine ipânŋa ŋana duvi mine; ŋine ikai nzâla piti papa i ŋana muli ma imo ku noko kilo, ku ma ikai wurâta pano ikura zo râranî.

¹⁶ Aku lâ zo muli ŋinde, ande noko ma kumora i tu imo wurâta tamâta nâ, mine ndimo. Mao nâ, i ma imo noko ne wurâta tamâta ŋana ikai kuleŋa pano kilo; andeta naŋa ilonŋu tu noko ma kumora i tu imo noko ninambwe kalo-tawana tamâta tona, aku ilonŋu tu noko ma tini mwasa ndo papa i. Naŋa warakânŋu uru amora i togo ningunambwe mine, aku tiningu mwasa nâ papa. Andeta naŋa ilonŋu tu noko tamwata ma tini mwasa ndo papa i, ŋana tu ikai kuleŋa pano, aku i ne kalo-tawana ikeno pa Maro Nalae, itogo noko ne kalo-tawana mine.

¹⁷ Mine kala, ambo noko kumora naŋa togo noko ne wurâta taitu ŋana Yesu Kirisi kâ, ande ara, noko ma kuveta vetâŋa kie taituni pa Onesimus, itogo uru kuveta pa naŋa mine.

¹⁸ Ambo i muŋga iveta kie soki pinde pano tâ, kala noko ne mbuku keno papa i, ande ara, pwai noko ne mbuku piti lâ i tini, aku kuo lâ naŋa warakânŋu tiningu.

¹⁹ Naŋa Paulo anŋere ŋgua ŋine lâ warakânŋu mbaunŋu, aku naŋa warakânŋu ma akatu mbuku ŋine pano. Naŋa akura tu aporo pano

tu, “Nanenŋu mbuku keno pano”, ŋana tu naŋa muŋga atula pâri ara pano, kala noko pwai via mao lâ Yesu Kirisi mbalau. Andeta naŋa ilonŋu tu aporo ŋgua mine pano, ande tia.

²⁰ Ningunambwe, kuloŋo ŋga; naŋa ilonŋu tu noko ma kuveta kie ara mine pa naŋa. Kinda kalonda tawana Yesu Kirisi, aku ŋana ŋine kâ kinda tamo nambwe nambwe. Mine kala, ambo noko ma kuveta vetâŋa ŋine, ande naŋa ma ilonŋu ara ndo.

²¹ Naŋa ao pepa ŋine imâ pano, aku asama tu noko ma kuveta ikura nanenŋu ŋgua ŋine. Aku asama tu vetâŋa ndia noko ma kuveta pa Onesimus ŋinde, ande ma ipole vetâŋa kala ano pano tu kuveta papa ŋine.

²² Aku ŋine naŋa atu aporo nanenŋu ŋgua tonŋe kilo pano. Naŋa ao tiningu ŋana Maro Kindeni tu ma ipaloŋo pa nemi noŋa ku ma ivilana ŋana ataulo amâ pami kilo. Mine nde ara ŋana noko ma kuveta ne luma ilo kisiŋa pwataki tonŋe sondo papa naŋa tu ma akeno ilo.

Paulo nuwala nenzi wurâta taitu kawanzi kari ara pa Pilemon

²³ Epafraŋas kawa kari ara pano. Inani kala imo luma sakamao ilo kuku naŋa, ŋana wurâta maka kaveta pa Yesu Kirisi kâ.

²⁴ Anŋa Malaka, anŋa Aristarkus, anŋa Demas, anŋa Luka, kinzi kala kawanzi kari ara pano. Kinda nenda wurâta taitu kala kinzini.

²⁵ Maro Nalae Yesu Kirisi ne wisi-wisi imo kumi.

HIBRU Pepa ilâ panzi Hibru (Juda) kalo-tawana tamâta

Tamâta tonje ingere ngua njine ilâ panzi Juda tamâta njinde kalonzi tawana Yesu Kirisi, andeta kinda tasama tamâta njinde na tia. Isama tu kinzi Juda tamâta pinde nenzi kalo-tawana nde kaika tia, kala itu ipu tini kaika panzi. Itu itula panzi tu zo nana sipono muli pa timbunzi nenzi tukunja wa vetâna wa nde marumbu lâ, aku itu kinzi ma sisama tu Yesu Kirisi nde irerege kuku Maro Kindeni tamwata, kala imo Mose wa kinzi anjelo wa kinzi patarawâna tamâta kulunzi. Yesu ne kaika nde njalae njinde, kala kinda ma kalonda tawana i simbo nâ. Ambo kinda takai nâna nana nenda kalo-tawana kâ, ande ara nana ma tamandi kaika nâ.

Maro Kindeni Natu itula ngua pa kinda

¹ Munğani lâ, ikura zo rârâ, ande Maro Kindeni io ngua lâ kinzi nguatulâna tamâta kawanzi, kala situla i kawa ngua njinde pwataki tava mâsi kie-kie panzi kinda timbunda wukale.

² Andeta lâ zo njine, tâno ne zo laiti nana marumbu kâ, ande Maro Kindeni itula i kawa ngua pwataki pa kinda lâ i tamwata Natu kawa. Maro Kindeni ipatea tu Natu njinde ma muli ikai maro pa kelekele ndoni. Aku nia ndoyo Maro Kindeni wurâta ilua Natu nana ipulianzi kelekele ndoni sipânğa lâ.

³ I Natu njinde itula Maro Kindeni kilala pwataki lâ, aku njinde ipane nia ndoni, itogo sinâla mine. Aku Maro Kindeni tamwata kilala nde ikeno lâ Natu njinde tini. I kawa ngua nde kaika ndo, aku ngua njinde uru iveta kelekele rârâni simo sondo ku simo nâ. I tamwata iveta nzâla panzi tamâta nana Maro

Kindeni ma izavaru nenzi kiesaka piti ku ivetanzi sipânğa ilonzi mbâra-mbâra. Iveta vetâna njinde marumbu lâ, njinenga isanona pa Maro Kindeni Walo Tamwata tini pa wia kâ lâ samba ilo.

Maro Kindeni Natu na ipânğa njalae, ipole kinzi anjelo nanzi

⁴ Mine kala Maro Kindeni njoa ilua Natu lâ, aku njoa njinde nde ara pâta kanajo, ipole anjelo rârâni nanzi. Aku mine nâ, i io Natu ipânğa mbâna-mbâna panzi anjelo rârâni, kala simo i kalo.

⁵ Mine nde nanayoni Maro Kindeni ipai Natu mine tu,

“ ‘Noko nde naja natunğu. Kala njine naja amo noko tama”.

Aku i kala iporo ngua tonje kilo mine tu,

“Naja ma amo i tama, aku i ma imo naja natunğu”.

Andeta Maro Kindeni iporo ngua kana mine papa anjelo tonje, ande tia ndo.

⁶ Aku mine nâ, lâ zo nana Maro Kindeni io i Natu nzâla-kulu ipânğa tamâta lâ tâno kulu, ande ipainzi ne anjelo mine tu,

“Miki rârâni ma kapare tukumi kapanea i nâ”.

⁷ Maro Kindeni iporo ngua kana tonje nananzi anjelo mine tu,

“ ‘Maro Kindeni isupwanzi ne anjelo sitogo lawea mine silâ sikai kuleja papa i. Ivetanzi ne wurâta tamâta sipânğa sitogo mbamba ne loloa mine.”

⁸ Taitu iporo ngua kana tonje pa i Natu mine tu,

“ ‘Maro Njalae, noko ma pwai koipu njalae, ma kumo mine ku kumo nâ. Noko uru pwai poe sondo ndo panzi ne tamâta.

⁹ Noko tini mwasa pa vetâna sondo nâ, anğa vetâna sakamao nde noko ilo papa tia ndo. Mine kala noko tamwata ne Maro Kindeni ipateano tu pwai koipu, aku i njoa njalae ilano. Koipu tonje na ipole noko na, ande tia ndo. Kinzi sivala samimi kuwae

ara ndo lâ noko tini, kala kundeka pâta lâ.”

¹⁰ Aku Maro Kindeni kala iporo ngua tonge kilo pa i Natu mine tu, “Maro Njalae, nia ndoyo noko tamwata kupulia tâno njine kala ikeno kaika lâ, aku noko tamwata mbau kupulia samba tava kelekele rârâni simo âta njinde tona.

¹¹ Samba tava tâno njinde ma muli naonzi tia lâ, itogo lalava singa ipângga râge-râge kala sitambira mine. Anja noko nde ma kumo mine ku kumo nâ.

¹² Noko ma kuo samba tava tâno pa nia njanje, itogo tamâta iviviki ne moe singa mine. Noko ma pwai samba ku tâno rua piti, itogo tamâta isawa ne pasawaña

‘singa piti lâ tini mine. Taitu noko tamwata uru kupalele, ande tia, aku noko ne mbwera ma marumbu, ande tia.”

¹³ Munjani, Maro Kindeni ipai i Natu mine tu,

“Noko kusanona naji pa mbaungu wia kâ lee, ikura lâ zo njinde naja ma aonzi noko ne kazâña tamâta simo noko kalo.”

Andeta i iporo ngua kaña mine papa anjelo tonge tia.

¹⁴ Anja kinzi anjelo nde simo mana, a? Kinzi anjelo nde koroani nâ, aku uru sikai kuleña pa Maro Kindeni. I uru isupwanzi silâ nana sivilanzi kalo-tawana tamâta kâ, kinzi njinde ipatea lâ tu ma iyautenzi piti lâ kondoma ilo.

2

Maro Kindeni ne vetâña nana iyaute kindi piti kâ ande vetâña njalae tina

¹ Mine nde ara nana kindi ma taponi muli sonde ndo pa ngua mao munja taloño njinde. Tia ma kindi tambariri nana toka ngua njinde muli, itogo wânja isakoko ku nao tia lâ.

² Munjani, Maro Kindeni io i ne ngua tukuña lâ kinzi anjelo

kawanzi nâ, nana ma siporo situla panzi kindi timbunda wukale. Ngua tukuña njinde nde ngua mao kanaño, aku lâ zo munjâña njinde Maro Kindeni ipare nia pa tamâta ea taja kaika kala ipu muli pa tukuña njinde. I ne pareña-nia njinde nde sonde ndo.

³⁻⁴ Andeta kaloño nja; Maro Njalae Yesu tamwata itula ngua pwataki tu i ma iyaute kindi piti lâ kondoma ilo. Aku i kawa ngua njinde nde kelekele njalae tina, ipole ngua tukuña ndo lâ. I tamwata itula ngua njinde panzi tamâta pinde, aku kinzi kala siporo situla pa kindi tu ngua njinde nde mao kanaño. Andeta njinde nâ tia; Maro Kindeni tamwata kala itula pwataki tu ngua njinde nde mao kanaño. Mao nâ, iveta mâsi kaika kie-kie, aku iwae Koroani Sapâña ne walo panzi tamâta itogo wisi-ara mine, ikura i tamwata ne pateña. Aku i ne vetâña njinde itula pwataki tu pâri ara nde mao kanaño. Mine kala miki kalomi ngere sonde nja. Mao nâ, munja Maro Kindeni ipare nia panzi tamâta ea sipu mulinzi pa i ne ngua tukuña. Anja lâ zo njine, ambo kindi ma tapu mulinda pa i ne ngua nana ma iyaute kindi piti lâ kondoma ilo, ande kindi ma takura tu takâwa tanjenje nana i ne pareña-nia kâ mâsi mana, a? Kindi ma takura tia ndo.

Yesu nde kindi nenda Yautâña Tamwata

⁵ Kala njine naja ma anjere ngua pinde nana tâno wasaseki njinde Maro Kindeni ma ipulia ipângga lâ zo muli kâ. Kindi tasama tu Maro Kindeni nandai ipatea tu kinzi anjelo ma sikai poe pa tâno njinde nja.

⁶ Andeta munjani tamâta tonge iporo ngua pa Maro Kindeni mine tu,

“Maka tamâta nde sâ kala noko uru ilo nanama. Maka nde kelekele kaa nâ; mine nde mana mana nja noko uru pwatonama, a?”

7 Andeta noko muṅgani kuo maka kamo kelekele rârâni kulunzi, kala maka kamo noko simbo nâ kalo. Noko kuveta maka kakai koipu, aku kusuka ṅama kâki lâ.

8 Noko kuonzi kelekele rârâni simo maka tamâta kaloma marumbu lâ.”

Ṅgua ṅinde itula pwataki tu kinzi tamâta ma sikai poe pa kelekele ndoni. Maro Kindeni io kelekele rârâni simo tamâta kalonzi. Taitu lâ zo ṅine kinda tasama tu tamâta ṅandai sikai poe mine pa kelekele rârâni ṅga.

9 Taitu ara ṅana kinda ma kalonda ṅgere ṅana Yesu kâ, ina imo kinzi aṅelo kalonzi ikura zo mbuku taitu nâ. Maro Kindeni, i wisi-wisi warika, ande ipatea tu Yesu ma ikai kinda tamâta rârâni niânda, ku ma imâte. Mine kala Yesu ikai nâna ṅalae tina lee ṅineṅga imâte lâ. Ṅana ṅinde kâ Maro Kindeni isuka Yesu kâki, aku io ṅoa ṅalae lâ i tini marumbu lâ.

10 Maro Kindeni nde kelekele rârâni warika, aku uru ikea ṅana kelekele rârâni kâ. I ilo tu ma ikainzi i natu rârâ silâ simo samba ilo, ṅana ma simo ara kâ. Aku ilo pateo tu Yesu ma ikai samba ne nzâla piti panzi tamâta, ku ma ikai nâna ṅalae tina ṅana iyautenzi tamâta piti lâ kondoma ilo. Aku Yesu ne nâna ṅinde isuka i ṅana iveta Maro Kindeni ne pateâṅa ipâṅga kanaṅo.

11 Yesu uru ivetanzi tamâta sipâṅga ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Maro Kindeni nde Yesu tama, aku imo tamâta ṅinde tamanzi mine nâ. Mine kala Yesu ṅandai mai ṅana ipatu tamâta ṅinde ṅanzi tu “naṅa taiṅgu-tuâṅgu kinzi”.

12 Yesu ipai Maro Kindeni mine tu, “Naṅa ma atula ṅgua pwataki panzi niṅgu-nambwe ṅana mâsi ṅalanala noko muṅga kuveta ṅinde. Lâ zo ṅana kinzi sipasau tu siwâṅgi pano, ande naṅa ma alâ amo kunzi apaneano mine nâ.”

13 Aku iporo kilo mine tu,

“Naṅa ma apauwo warakâṅgu lâ Maro Kindeni mbau ilo”.

Aku iporo ṅgua tonṅe kilo mine tu, “Kamora ṅga, naṅa amo ṅai kunzi tamâta ṅine Maro Kindeni muṅga ipateanzi pana. Kinzi simo i natu wukale.”

Yesu ipâṅga tamâta ṅana ma ivila kinda kâ

14 Yesu iporo ṅgua kie mine ṅananzi Maro Kindeni natu wukale, aku kinzi nde tamâta nâ. Ṅana duvi ṅinde kâ Yesu tamwata ipâṅga tamâta mao, itogo kinzi mine. Yesu ipâṅga tamâta mao; mine kala lâ i ne zo ṅana imâte kâ, ande iyaula Sadana ndo, inani mateṅa warika.

15 Kinzi tamâta uru siruru ṅana mateṅa kâ, aku ikura zo rârâni simo vianzi lâ tâno kulu, ande rururṅa ṅinde ipanzi kaika, itogo nimbu mine. Andeta Yesu imâte ṅana ipalalana nimbu ṅinde piti lâ tininzi.

16 Kinda tasama tu ṅgua ṅine nde mao kanaṅo: Yesu imâ ṅana ivilanzi Abraham ne vâsa wukale. I ṅandai imâ ṅana ivilanzi aṅelo ṅga.

17 Mine kala Maro Kindeni ipatea tu Yesu ma ipâṅga itogo tamâta mao mine, ṅana i ma ikura tu iveta patarawâṅga tamâta ṅalae ne wurâta papa Maro Kindeni kâ. I kalo sukâṅga ndo panzi tamâta, aku iveta patarawâṅga tamâta ṅalae ne wurâta rârâni ikura Maro Kindeni ne pateâṅa mine. Mao nâ, Yesu ipâṅga tamâta ṅana i ma ikura tu ikai nzâla piti panzi tamâta, ṅana Maro Kindeni ma izavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi.

18 Muṅga, lâ zo ṅinde Yesu imo tâno kulu, ande samâṅga kie-kie imâ ipâṅga papa, aku i tamwata ikai nâna ṅana ipole samâṅga ṅinde kâ. Mine kala lâ zo ndia samâṅga kie-kie ma imâ ipâṅga panzi tamâta, ande i ikura ndo ṅana ivilanzi.

3

Yesu ṅa nde ṅalae, ipole Mose ṅa

¹ Ninggu-nambwe kalo-tawana tamâta wukale, mungani Maro Kindeni ipatea kinda ku isarâwa pa kinda tu talâ papa i. Mine nde ara nana miki ma kalomi ngere sondu nana Yesu kâ. Maro Kindeni isupwa i tu ma itula i kawa ngua pwataki, aku nana ma imo patarawânga tamâta nalae tona. Kinda uru tatula Yesu parina pwataki mine.

² Nanayoni Mose iveta wurâta sondu pa Maro Kindeni ne ngu, kinzi ninde simo sitogo i ne luma mine. Aku Yesu kala ipono muli sondu pa Maro Kindeni mine nâ, inani munga ipatea i.

³ Ambo kinda ma tasuka Mose na kâki, ande nîne ara. Taitu ara nana kinda ma tasuka Yesu na kâki ndo, nana tu Yesu na ipole Mose na. Nana tu kinda tasama mine; ambo tamâta tonje ma ipa ne luma kâki, aku luma ninde ipânga ara, ande tamâta ma sipanea luma ninde nalae konga tia. Taitu kinzi ma sipanea luma ninde warika nalae tina.

⁴ Mao nâ, tamâta rârâ sisama nana sipa luma kâ. Andeta Maro Kindeni simbo nâ iveta kekelele ndoni mungani lâ.

⁵ Munga Mose imo wurâta tamâta panzi Maro Kindeni ne tamâta, kinzi ninde simo sitogo i ne luma, aku pa zo ninde i uru iveta wurâta ara ndo panzi, ikura Maro Kindeni ne pateanga mine. Mose ne wurâta ninde nde mine; i uru itula ngua pwataki nana ngua ninde Maro Kindeni ma iporo lâ zo muli-muli.

⁶ Anja Maro Kindeni Natu Kirisi imo iveta wurâta ikura Tama ne pateanga mine, kala ikatonanzi tamâta ninde simo sitogo Maro Kindeni ne luma mine. Ambo kinda ma takisi kaika ku tao tininda tava ndekanga nâ nana Maro Nalae ne zo nana iveta kinda tamo sondu kâ, ande kinda ma tamo Maro Kindeni ne tamâta, tatogo i ne luma mine.

Kinzi tanga-kaika tamwatanzi ma sikura tu simo lâ Maro Kindeni ne pwareanga nia, ande ma tia

⁷⁻⁸ Kinda tamo Maro Kindeni ne ngu. Mine nde ara nana ma taponu muli sondu pa Koroani Sapanga ne ngua. Iporo ngua panzi Isrel ngu mine tu,

“Munga, miki timbumi wukale sipu mulinzi pa Maro Kindeni kawa ngua, aku simo tanga-kaika tamwatanzi. Taitu lâ kari nîne, ambo miki kalongo Maro Kindeni kawa ngua, ande miki ma kapasakana ilomi kalomi kaika katogonzi timbumi mine ndimo. Lâ zo ninde, kinzi simo nia bilimu,

⁹ aku simora mâsi nalajala rârâni nana aveta, ikura mbwera tamâta rua (40) lâ. Andeta kinzi simo sikai kazanga pa nana.

¹⁰ Mine kala nana wisingu nana nalae tina panzi tamâta ninde, aku aporo ngua nananzi mine tu, ‘Kinzi nandai sipono muli sondu pa nana nga. Ikura zo rârâni, kinzi sipu mulinzi pa nanengu ngua tukuja.’

¹¹ Mine kala nana wisingu nana, aporo apa ngua kaika mine tu, ‘Mao kanga, kinzi tamâta nîne ma sikura tu silâ pa nanengu pwareanga nia tia ku tia ndo!’ ”

¹² Ninggu-nambwe wukale, miki kapakatona sondu nga. Tia ma nawalami tonje ipaveta kuku kiesaka ne vetanga, ku ma ipile ne kalo-tawana ku ipu muli pa Maro Kindeni Via Tamwata.

¹³ Miki kalongo nga; kinda nenda zo marumbu tia yo, ikeno mo nai yo. Mine nde ara nana miki taitu-taitu ma kapu tini kaika panzi nawalami kalo-tawana tamâta ikura zo zo. Ambo miki ma kaveta mine, ande kiesaka ne vetanga ma ikura tu ilanje nawalami tonje kala ipu muli pa Maro Kindeni, ande ma tia.

¹⁴ Munga, lâ zo ninde nenda kalo-tawana ipanga wasaseki, ande nenda kalo-tawana ninde ikeno kaika ndo. Ambo kinda ma kalonda tawana Maro Kindeni kaika mine lee, ikura lâ zo ndia kinda ma tamate, ande vetanga nîne ma itula pwataki tu kinda tamo tatogo Kirisi

ninambwe mine.

¹⁵ Naŋa apaimi kilo tu Koroani Sapâŋa kawa ŋgua ikeno mine;

“Muŋga, miki timbumi wukale sipu mulinzi pa Maro Kindeni kawa ŋgua, aku simo taŋa-kaika tamwatanzi. Taitu lâ kari ŋine, ambo miki kalonjo Maro Kindeni kawa ŋgua, ande miki ma kapasakana ilomi kalomi kaika katogonzi timbumi mine ndimo.”

¹⁶ Kinzi tamâta ŋinde silonjo Maro Kindeni kawa ŋgua, andeta taŋanzi kaika sikai kazâŋa papa i. Taitu tamâta ŋinde ande ea kinzi, a? Kinzi nde tamâtani ndaina Mose muŋga ikainzi piti lâ Isip tâno!

¹⁷ Maro Kindeni ne wisi-nâna ikeno panzi tamâta ŋinde ikura mbwera tamâta rua (40) lâ. Aku kinzi nde ea, a? Kinzi nde tamâtani ndaina uru siveta kiesaka kala simâte lâ nia bilimu.

¹⁸ Kinzi tamâtani ndaina sipu mulinzi papa Maro Kindeni. Mine kala i ipambwâre tu kinzi warakanzi ma sikura tu silâ pa i ne pwareâŋa nia, ande ma tia.

¹⁹ Mine nde kindâ tasama tu tamâta ŋinde nenzi kalo-tawana ikeno pa Maro Kindeni tia, aku ŋana duvi ŋinde kâ sikura ŋana silâ pa i ne pwareâŋa nia, ande tia.

4

Maro Kindeni ne tamâta ma silâ simo pwareâŋa nia

¹ Maro Kindeni muŋga ipa ŋgua tu ma ikainzi tamâta pinde silâ simo i ne pwareâŋa nia ŋinde. Mine nde ara ŋana kindâ ma tapakatona sondo. Tia ma Maro Kindeni imora nawalami tonje tu ikura ŋana ilâ imo pwareâŋa nia ŋinde tia.

² Nia ndoyo Isrel ŋgu silonjo pâri ara ŋana pwareâŋa nia ŋinde kâ. Aku lâ zo ŋine kindâ kala talonjo pâri ara ndainani nâ tona. Taitu kinzi Isrel ŋgu silonjo nâ, aŋga kalonzi tawana Maro Kindeni nde tia. Mine kala pâri ara ŋinde ivilanzi tia.

³ Andeta nenda kalo-tawana nde ikeno pa Maro Kindeni. Mine

nde kindâ ma talâ tamo pwareâŋa nia ŋinde, ikura Maro Kindeni ne ŋgua pâŋa mine. I muŋga iporo ipambwâre tu,

“Mine kala naŋa wiŋgu nâna, aporo apa ŋgua kaika mine tu, ‘Mao kanaŋo, kinzi tamâta ŋine ma sikura tu silâ pa nanenju pwareâŋa nia tia ku tia ndo!’”

Andeta nia ndoyo, lâ zo ŋinde Maro Kindeni ipulia tâno ipâŋga wasaseki, ande iveta pwareâŋa nia ŋinde muŋgani lâ ikeno.

⁴ Maro Kindeni kawa ŋgua tonje ŋana pwareâŋa kâ ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Ninenja zo tonje ipâŋga, i ŋa tu ‘Kari lima kanaŋo rua’. Aku Maro Kindeni iveta wurâta tonje kilo lâ zo ŋinde, ande tia.”

⁵ Aku kalomi ŋgere kilo ŋana Maro Kindeni kawa ŋgua ŋana pwareâŋa kâ i muŋga iporo mine tu, “Kinzi tamâta ŋine ma sikura tu silâ pa nanenju pwareâŋa nia tia ku tia ndo!”

⁶ Ŋgua ŋinde itula pwataki tu Maro Kindeni ne pwareâŋa nia nde ikeno mo ŋai yo, aku ipateanzi tamâta pinde tu ma simo nia ŋinde. Aŋga tamâta pinde sikura ŋana simo nia ŋinde tia, ŋana tu kinzi muŋga silonjo pâri ara ŋana pwareâŋa nia ŋinde kâ, andeta sipu mulinzi pa Maro Kindeni.

⁷ Kinzi Isrel ŋgu taŋanzi kaika mine pa Maro Kindeni, aku simo lee mbwera râra ilâ lâ. Ninenja Maro Kindeni itula ŋgua pwataki lâ timbunda Daviti kawa mine tu, “Taitu lâ kari ŋine, ambo miki kalonjo Maro Kindeni kawa ŋgua, ande miki ma kapasakana ilomi kalomi kaika ndimo.”

Naŋa muŋga nâ atula ŋguani ndaina pwataki pami kalonjo lâ. Lâ Daviti ne zo ŋinde, Maro Kindeni ipatu zo tonje ŋa tu “Kari ŋine”. Aku ŋinde itula pwataki pa kindâ tu ipatea zo tonje kilo panzi tamâta,

ņana ma silâ simo i ne pwareâņa nia.

⁸ Munğa, lâ zo ñinde Isrel ñgu simo nia bilimu, ande timbunda Yosua ikura ñana ionzi simo pwareâņa nia mao, ande tia. Mine kala muli Maro Kindeni iporo ñana zo tonĝe kilo.

⁹ Mine kala kinda tasama tu Maro Kindeni ne tamâta nenzi pwareâņa nia nde keno mo ñai yo, aku pwareâņa ñinde itogo zo sapâņa ñana taveta wurâta tonĝe tia,

¹⁰ ñana tu tamâta ea imo Maro Kindeni ne pwareâņa nia, ande i iveta ne wurâta marumbu lâ, kala ma ipwarea nâ, itogo nia ndoyo Maro Kindeni tamwata iveta ne wurâta rârâni lâ, ñinenĝa iveta wurâta tonĝe kilo tia.

¹¹ Mine nde ara ñana kinda ma takai wurâta kaika ñana talâ tamo pwareâņa nia ñinde. Tia ma tamâta tonĝe lâ ñgininda ipu muli pa Maro Kindeni, itogo Isrel ñgu munğa siveta mine. Ambo tamâta tonĝe ma iveta mine, ande i ma pata ndue ku ma ilâ imo pwareâņa nia ñinde, ande tia.

¹² Ñana tu Maro Kindeni kawa ñgua nde imo via, aku ñgua ñinde ne walo ikeno tava. I kawa ñgua ñinde nde itogo pila mata ruru ndo, ipole pila kazâņa kâ ne mata. Kawa ñgua ñinde uru isowe tamâta ilonzi kalonzi pwapwataki, aku ilâ lee ipânĝa lâ nia ñinde tamâta ilo wa koroani wa sipasenĝe lâ simo. Aku kawa ñgua ñinde ilâ lee ipânĝa lâ nia ñinde tuka ipasenĝe lâ taitu kuku ñoņo ikeno tuka ilo ñinde. Maro Kindeni kawa ñgua uru ikai samâņa pa tamâta nenzi ilo-kalo ndoni, aku itula pwataki ipânĝa nia yo.

¹³ Kelekele tonĝe ikura ñana ikeno paveâņa lâ Maro Kindeni nao, ande tia ndo. Kelekele rârâni ipatula pwataki ikeno nia yo lâ i nao. Aku vetâņa ndia kinda taveta, ande kinda ma muli tapatula ñinde rârâni pa Maro Kindeni tamwata mine nâ.

Yesu kalo sukâņa ñana kinda kâ

¹⁴ Kinda nenda patarawâņa tamâta ñalae imo. Ina Yesu, Maro Kindeni Natu, aku imo samba ilo kuku Maro Kindeni. Mine nde ara ñana nenda kalo-tawana ma ikeno kaika ndo, itogo uru taporo tatula pwataki mine.

¹⁵ Ñana tu nenda patarawâņa tamâta ñinde isama tu kinda warakânda nenda kaika ñana tapole kiesaka kâ ikeno pa kinda tia, ande kala i kalo sukâņa ndo ñana kinda kâ. Aku samâņa kie-kie ipânĝa pa i, ikura samâņa rârâni uru ipânĝa pa kinda mine. Andeta i tamwata ipole samâņa ñinde rârâni, aku iveta kiesaka tonĝe tia ndo.

¹⁶ Mine nde ara ñana kinda ma tamandi kaika ku toka talâ Maro Kindeni tini laiti, ina wisi-wisi warika. Ambo kinda ma taveta mine, ande kinda tasama tu i ma kalo sukâņa ñana kinda kâ, aku lâ zo ndia malia pinde ma ipânĝa pa kinda, ande i ne wisi-wisi ñinde ma ivila kinda lâ zoni ndaina.

5

Yesu ina kinda nenda patarawâņa tamâta ñalae

¹ Nzâla taitu nâ ikeno ñana tamâta tonĝe ma imo tamâta ñalae panzi patarawâņa tamâta rârâni. Maro Kindeni ipateanzi tamâta ñinde tu ma sikai tamâta ndamwanzi ku siveta wurâta papa i. Patarawâņa tamâta nenzi tamâta ñalae ne wurâta tonĝe nde ñana io wisi-ara ne kelekele ilâ pa Maro Kindeni; aku wurâta tonĝe kilo nde ñana iveta patarawâņa kie-kie, ñana Maro Kindeni ma izavaru tamâta nenzi kiesaka piti kâ.

² Andeta kinzi patarawâņa tamâta nenzi tamâta ñalae nde tamâta nâ, kala i ne kaika ñana iveta vetâņa ara kâ nde ñalae koņa tia. Ñana ñinde kâ, i ikura tu iporo ñgua mwasa nâ pa tamâta ea izizâla ñana Maro Kindeni nzalani kala iveta vetâņa potomule.

³ Mine kala patarawânga tamâta nenzi tamâta ñalae ne wurâta nde ñana iveta patarawânga pa Maro Kindeni, ñana izavaru i tamwata ne kiesaka ñga tamâta nenzi kiesaka piti.

⁴ Tamâta ea ipânga tamâta ñalae panzi patarawânga tamâta, ande tamâta ñinde ña ipânga ñalae. Taitu tamâta tonje ikura tu ipatea tamwata ñana iveta wurâta ara ñinde kâ, ande tia. Maro Kindeni simbo nâ ikura tu ipatea tamâta tonje ñana ikai wurâta ñinde kâ, itogo nia ndoyo ipatea Mose tai Aron mine.

⁵ Mine nde Kirisi kala ñandai ipasuka tamwata tini, ñinenga ikai wurâta ara ñana ikai poe panzi patarawânga tamâta rârâni ñga. Maro Kindeni tamwata ipatea i ñana ikai wurâta ñinde kâ. Maro Kindeni iporo ñgua pa Kirisi mine tu,

“Noko nde naña natungu. Kala ñine naña amo noko tama.”

⁶ Aku Maro Kindeni iporo ñgua tonje kilo papa Kirisi mine tu,

“Noko ma kumo patarawânga tamâta mine ku kumo nâ. Noko kumo patarawânga tamâta ñalae, kutogo Melikisede mine.”

⁷ Munğa, lâ zo ñinde Yesu imo tâno kulu, ande i uru ikai noña kaika pa Maro Kindeni. Isama tu Maro Kindeni ikura ñana ipono nzâla ñananzi tamâta ñinde situ sipu i pâta imâte. Mine kala lâ zo ñana ikai noña pa Maro Kindeni, ande i uru isarâwa kaika, aku i mata sulu indue tona. Yesu ipatawa tamwata tini, aku iyoka Maro Kindeni kawa ñgua muli nâ. Mine kala Maro Kindeni ipaloño papa i ne noña ñinde.

⁸ Mao nâ, Yesu nde Maro Kindeni Natu. Andeta pa zo ñinde i uru ikai nâna, aku nâna ñinde ipanana i sondo ndo ñana ipaveta kuku Maro Kindeni kawa ñgua.

⁹⁻¹⁰ Ñana ñinde kâ, ande Yesu ipânga tamâta sondo ndo ñana

imo tamâta ñalae panzi patarawânga tamâta. Mine nde Maro Kindeni ipatea i lâ, aku ipai tu, “Noko ma kumo patarawânga tamâta ñalae, kutogo Melikisede mine.” Aku Yesu ipânga Yautânga Tamwata tona, ñana i ma via mao ilanzi tamâta ea sipaveta kuku i kawa ñgua nâ, ñana ma simo vianzi mine ku simo nâ.

Kinda ma tamo tatogonzi lâlu puro-puro mine ndimo

¹¹ Ñgua rârâ keno mo ñai yo ñana Yesu ne wurâta ñinde kâ, aku maka iloma tu katula ñgua ñinde pwataki pami. Andeta miki ilomi kalomi nde pasâsâe lâ, aku ipwa ñalae koña tia. Mine nde maka ma katula ñgua ñinde duvi pwataki pami mâsi mana, a?

¹² Mao nâ, miki kapânga kalotawana tamâta munğani lâ, aku zo rârâ ilâ lâ, ikura ñana miki ma kapanananzi tamâta pinde ñana Maro Kindeni kawa ñgua kâ. Andeta tia. Miki uru wurâta ñalae kalanzi tamâta pinde ñana sipananami kilo ñana Maro Kindeni kawa ñgua kâ, ñgua ñinde kala nia ndoyo ipânga nia yo pami lâ. Miki katogonzi lâlu puro-puro mine. Mine kala miki ñandai kakura ñana kaka kâpwa kaika ñga. Miki uru kanu suu nâ.

¹³ Kinda tasama tu ambo tamâta tonje inu suu nâ, ande i nde lâlu puro-puro nâ, aku izizâla ndo ñana ñgua ñana vetânga ara kâ. Mine kala ikura ñana isama vetânga ara kilala pwataki, ande tia.

¹⁴ Anğa kaniña kaika nde tamâta kanzi, aku kinzi ñinde uru sipanâna sondo ndo ñana sisama vetânga ara kilala wa vetânga sakamao kilala wa, kala ilonzi kalonzi nde ipânga sondo ndo.

6

Ara ñana kinda ma tamandi kaika ku tao tininda ñana zo ñinde Maro Kindeni ma iveta nenda kalo-tawana ipânga sondo

¹ Kinda taloño wa tasama pâri ara ñana Kirisi kâ marumbu lâ. Mine

nde ara njana ma tapanâna njana Maro Kindeni ne ilo-kalo wasaseki pinde. Maka munja kapananami ilo-kalo pinde, aku ilo-kalo njinde itogo kalo-tawana ne duvi. Maka kapananami lâ njana kapalele ilomi kalomi ku kalomi tawana Maro Kindeni, aku kapananami njana kapile vetâna soki-soki tona, vetâna njinde kala io miki lâ nzâla njinde ilâ pa mateja kâ.

² Maka kapananami njana lââ-lilija ne mâsi kie-kie kâ, aku kapananami njana kao mbaumi kâki lâ tamâta kulunzi ku kano pa Maro Kindeni njananzi tona. Maka kapananami lâ njananzi mateja tamâta ma muli simo vianzi kilo, aku kapananami njana zo njinde Maro Kindeni ne pareja-nia ma ilâ panzi tamâta rârâni ikura zo zo tona.

³ Ambo Maro Kindeni ma isâu pa kindu tu ma tapanâna njana ilo-kalo wasaseki pinde, ande ara njana ma tapanâna njana.

⁴⁻⁶ Tamâta pinde munja silojo Maro Kindeni kawa njua, aku sisama tu njua njinde nde mao kanajo. Maro Kindeni ne wisi-wisi ilâ panzi lâ. Kinzi sikai Koroni Sapâna lâ, aku ilonzi pateu tu Maro Kindeni kawa njua nde ara ndo. Kinzi simora wa sisama Maro Kindeni ne walo njalae, waloni njinde ma muli ipânga nia yo. Kinzi simora wa sisama kelekele njinde rârâni marumbu lâ, andeta sipu mulinzi papa Maro Kindeni. Mine kala nzâla tonje keno panzi tamâta mine njana ma sipalele ilonzi kalonzi sitaulo silâ pa Yesu kilo, ande tia ndo. Njinde itogo kinzi warakanzi sipu Maro Kindeni Natu lâ kâi popole tini kilo, aku itogo kinzi siveta nzâla panzi tamâta pinde njana siporo njua pavaligija papa i lâ ngu naonzi kilo. Mine kala sipayaula warakanzi ndo lâ.

⁷ Ikura zo rârâ karâzi imbe indue tâno pinde kulu. Karâzi njinde isuka tâno njinde, kala kâpwa ara ipânga lâ tâno ilo ku isuka tâno njinde

warika tavanzi i kaiwa-natu. Kindu tasama tu Maro Kindeni iveta kie ara pa tâno njinde.

⁸ Andeta wâlo mata-mata tava unza sakamao ipânga lâ tâno pinde, aku kindu tasama tu tâno njinde nde ara tia. Zo laiti njana Maro Kindeni ma itu njua njana iyaula tâno njinde, aku muli nga yâa ma kana marumbu lâ.

⁹ Ningunambwe wukale, kala njine maka kaporo njua kaika mine pami. Andeta maka kasama tu zavaruja mine ma ipânga pa miki tia. Maro Kindeni iyautemi piti lâ kiesaka ne wâlo kaika, aku ma iveta kie ara pami.

¹⁰ Maro Kindeni uru ipare nia sondu panzi tamâta njana nenzi vetâna kâ. Miki nemi kalotawana nde ipaño ilomi kalomi marumbu lâ, kala miki kamo kaveta vetâna kie-kie njana kasukanzi nimi-nambwe kalotawana tamâta kâ. Miki nemi vetâna mine itula pwataki tu miki ilomi ndo ikeno pa Maro Kindeni, aku i ma kalo kapa njana nemi vetâna njinde kâ, ande tia.

¹¹ Maka iloma ndo tu miki rârâni taitu-taitu ma kamandi kaika njana kaveta vetâna ara mine lee, ikura lâ zo ndia miki ma kapânga lâ keru. Ambo miki ma kaveta mine, ande Maro Kindeni ma iveta kie ara pami, ikura miki uru kao tinimi njana i tu ma iveta mine.

¹² Maka tinima pwâka tu miki ma kakai wulitia. Maka iloma tu miki ma kapaveta sondu kuku vetâna ndia kinzi kalotawana tamâta mao uru siveta. Kinzi tamâta njinde kalonzi tawana Maro Kindeni ku simo sio tininzi njana i kâ, aku uru sikai kelekele rârâni i munjani iporo tu ma ilanzi i natu wukale.

Maro Kindeni ne njua pâna nde mao kanajo

¹³ Singani Maro Kindeni iveta njua pâna kuku Abraham. Lâ zo njinde, iveta mâsi tonje njana itula pwataki tu i ne njua pâna njinde nde mao kanajo. Tamâta tonje ne

walo ipole Maro Kindeni ne walo, ande tia ndo. Mine kala i ilo patewa tu ma io i tamwata ņa ipasipa kuku ņgua p̃aņa ņinde.

¹⁴ L̃a zo ņinde, Maro Kindeni ipatu i tamwata ņa ku ipa ņgua kuku Abraham mine tu, “Naņa aporo mao kanaņo; naņa ma aveta kenņu ara ña pa noko, aku ma avetanzi noko ne ṽasa sip̃aņga kambwanenzi walo.”

¹⁵ Abraham kalo tawana ņgua ņinde l̃a, kala io tini ņana ņgua p̃aņa ņinde tu ma ip̃aņga kanaņo. Io tini lee aku muli, ņinenņga vet̃aņa ņinde r̃ar̃ani ip̃aņga papa i, ikura Maro Kindeni ne ņgua p̃aņa mine.

¹⁶ Aku kinda tam̃ata nenda m̃asi ņana taveta ņgua p̃aņa k̃a, ande mine ña. Ambo tam̃ata tonņe itu iveta ne ņgua p̃aņa ip̃aņga kaika, ande i ma kalo ņgere ņana tam̃ata ņalae tonņe, i ne walo ipole tam̃ata ņinde ne walo, ņinenņga ma io tam̃ata ņalae ņinde ņa ipasipa kuku i ne ņgua p̃aņa. Aku i ne m̃asi mine isae nz̃ala ņana tam̃ata pinde nenzi ņgua k̃a, kala kinzi ma sikura tu sitawa i ne ņgua p̃aņa ņinde ndue, ande tia.

¹⁷ Maro Kindeni ipa ņgua ņinde ņananzi Abraham ne ṽasa k̃a, aku i ilo tu kinzi ma sisama i kilala pwataki tu i ņana ipalele tamwata ilo kalo ņana ne ņgua p̃aņa k̃a, ande tia. Mine kala io tamwata ņa ipasipa kuku ņgua p̃aņa ņinde, ņana iveta ņgua p̃aņa ņinde ip̃aņga kanaņo.

¹⁸ Kinda tasama tu Maro Kindeni ne ņgua p̃aņa ikura tu ipalele kilo tia. Aku mine ña, i ne m̃asi ņana iveta ņgua ņinde ip̃aņga kanaņo k̃a kala ikura ņana ipalele tia. Aku Maro Kindeni ikura tu iporo ņgua lanņa tonņe ņana kelekele rua ņinde k̃a, ande tia ndo. Kinda tak̃awa tal̃a papa i tu ma ikea ņana kinda k̃a. Ambo kinda ma kalonda ņgere ņana i ne ņgua p̃aņa tava ne m̃asi ņana iveta ņgua ņinde ip̃aņga kanaņo k̃a, ande ņinde ma ipu tini kaika pa kinda, aku ma tamo tao tininda ņana i tu ma iveta kie ara

pa kinda, ikura ne ņgua p̃aņa mine.

¹⁹ Kinda uru tao tininda ņana Yesu tu ma iveta kinda tamo ara mine ku tamo ña, aku nenda kalotawana ņinde iveta ilonda kalonda ikeno sondo, itogo w̃aņga ne mira malia iveta w̃aņga ip̃ati sondo l̃a t̃ai kulu mine. ņinde itogo nenda kalotawana ikai lalava ņalae piti l̃a samba ne luma sap̃aņa nz̃ala kawa. Mine kala kinda takura tu tal̃a luma sap̃aņa ne ilo kisiņa pwataki sap̃aņa ndo ņinde ilo.

²⁰ Nanayoni, Yesuni tamwata imunņga pa kinda ku il̃a luma kisiņa pwataki ņinde ilo ņana ivila kinda k̃a. I ip̃aņga tam̃ata ņalae panzi pataraw̃aņa tam̃ata r̃ar̃ani marumbu l̃a, itogo Melikisede mine, aku ma imo mine ku imo ña.

7

Melikisede i ņa ņalae ndo

¹ Melikisede ina munņga imo koipu ņalae l̃a Salem lawea, ande imo Maro Kindeni âta Tamwata ne pataraw̃aņa tam̃ata tona. Singani, timbunda Abraham ikainzi ne ņgu sil̃a paraņa ilo, aku sipunzi koipu ņalanņala ņapa nenzi ņgu marumbu l̃a. ņinenņga Abraham itaulo il̃a pa ne lawea kilo, andeta Melikisede ipak̃atu kuku l̃a nz̃ala, aku ipai Abraham tu “Maro Kindeni itu nz̃ambe pano.”

² Munņga Abraham ikai mbaliņa kie-kie l̃a paraņa ņinde ilo. Mine kala iwae kelekele ņinde ip̃aņga itogo ņgu sanao, ņinenņga ņgu taitu nde ikai piti ilua Melikisede. Kinda talele ņoa ņinde “Melikisede” mine tu, “Koipu ņalae ina uru iveta vet̃aņa sondo”. Aku Melikisede nde imo Salem lawea nenzi koipu ņalae tona, aku ņoa ņinde nde duvi mine; “Koipu ņalae ina uru ivetanzi tam̃ata simo tava wisinzi pisi ña”.

³ ņgua tonņe ikeno l̃a pepa tini ņananzi Melikisede tina-tama wa timbu wukale wa, ande tia. Aku mine ña, ņgua tonņe ikeno ņana ne zo tina ipagugua i wa ne zo ņana

imâte kê wa, ande tia. I nde imo itogo Maro Kindeni Natu mine, nana tu i imo patarawâna tamâta ikura zo rârâni ku imo nâ.

⁴ Ambo miki ma kalomi ngere sondo nana Melikisede kê, ande ma kasama tu i na nâlae ndo. Kinda timbunda Abraham, ande imo tamâta nâlae. Andeta Abraham ikai kelekele arara rârâni munja ikai lâ paraña ilo, aku iwae mbaliña njinde lâ ngu sanjo, njinnga ngu taitu ilua Melikisede.

⁵ Kinzi Livai ne vâsa ngu uru siveta patarawâna tamâta ne wurâta. Aku Mose ne tukuña ikeno mine tu, “Miki Isrel tamâta rârâni ma kawae nemi mbaliña pwapwataki lâ ngu sanjo, aku ngu taitu ma kalanzi patarawâna tamâta lâ Livai ne vâsa ngu, itogo nemi patarawâna mine.” Mao nâ, kinzi Isrel tamâta nde simo Livai ne vâsa ngu nawalanzi, aku kinzini nde Abraham ne vâsa tona. Andeta kinzi uru mbaliña silanzi Livai ne vâsa ngu.

⁶ Miki kalomi ngere sondo nga; Melikisede nandai ipânnga lâ Livai ne vâsa ngu. Taitu ikai kelekele pinde piti lâ Abraham ne mbaliña njinde, aku ipai Abraham tu, “Maro Kindeni itu nzâmbe pano.” Aku Abraham nde tamâtani ndaina Maro Kindeni munja iveta ne ngua pâna kuku.

⁷ Kinda tasama tu ambo tamâta tonje ma iporo ngua kaña mine pa tamâta tonje, ande i nde tamâta nâlae, aku i na ipole tamâta njinde na.

⁸ Kinzi patarawâna tamâta lâ Livai ne vâsa ngu uru sikai patarawâna ne mbaliña sanjenzi Isrel ngu. Andeta kinzi rârâni nde tamâta nâ, kala ma muli simâte. Anja Melikisede, ina tamâta njinde ikai mbaliña sanje Abraham, ande Maro Kindeni kawa ngua tonje ikeno nana i ne mateña kê, ande tia.

⁹⁻¹⁰ Lâ zo njinde Abraham ipakâtu kuku Melikisede lâ nzâla, njinnga

mbaliña pinde ilua i, ande Abraham timbu Livai nandai ipânnga imo via lâ tâno kulu nga. Taitu kinda ma tasia ngua tu lâ zo njinde, Livai imo Abraham ilo. Mine kala njinde itogo Livai tamwata io ne patarawâna lâ Abraham mbau ilo, nana Abraham ma ilua Melikisede. Andeta Livai ne vâsa ngu nde tamâta nana sikai patarawâna ne mbaliña sanjenzi Isrel ngu.

Yesu ina patarawâna tamâta wasaseki, aku i na ipole kinzi patarawâna tamâta munjâna rârâni nanzi

¹¹ Singani, kinzi Isrel ngu sikai ngua tukuña, aku tukuña njinde itula pwataki tu kinzi tamâta lâ Livai ne vâsa ngu ma simo Isrel nenzi patarawâna tamâta. Ayo, miki kalono nga. Kinzi patarawâna tamâta lâ Livai ne vâsa ngu nenzi wurâta ikura tu ivetanzi tamâta sipânnga ilonzi mbârambâra lâ Maro Kindeni nao, ande tia. Mine kala Maro Kindeni iporo tu patarawâna tamâta wasaseki tonje ma muli imâ ipânnga, aku patarawâna tamâta wasaseki njinde nandai ipânnga lâ Livai ne vâsa lâ Aron ne ngu; i imo itogo Melikisede mine.

¹² Kinda tasama tu ambo patarawâna tamâta nenzi wurâta ma ipalele mine, ande njinde itula pwataki tu ngua tukuña kala ipalele mine nâ.

¹³ Maro Kindeni iporo ngua njinde nana patarawâna tamâta wasaseki, ande iporo nana nenda Maro Nâlae nâ. Aku Maro Nâlae nandai ipânnga lâ Livai ne vâsa ngu. Ipânnga lâ ngu tonje, aku tamâta tonje lâ ngu njinde munja iveta patarawâna tamâta ne wurâta, ande tia ndo.

¹⁴ Kinda tasama tu nenda Maro Nâlae ipânnga lâ Juda ne vâsa ngu. Andeta Mose nandai iporo tu ngu njinde nenzi tamâta tonje ma imo patarawâna tamâta nga.

¹⁵ Ayo, mine kala nema ngua njine duvi ipânnga nia yo lâ. Patarawâna

tamâta wasaseki ñinde ipângga lâ, aku i imo itogo Melikisede mine.

¹⁶ Ngua tukuña iporo tu kinzi tamâta lâ Livai ne vâsa ngu ma siveta patarawâña tamâta ne wurâta, aku ñana ngua tukuña ñinde kâ kinzi uru siveta wurâta ndaina. Anğa Maro Ñalae nde ikai wurâta ñinde lâ nzâla tonje. I ne via ma marumbu tia ndo, aku ne via kaika ñinde iveta i ipângga patarawâña tamâta.

¹⁷ Ñana tu Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Noko ma kumo patarawâña tamâta mine ku kumo nâ. Noko kumo patarawâña tamâta ñalae, kutogo Melikisede mine”.

¹⁸ Mine nde kinda tasama tu Maro Kindeni izavaru ngua tukuña muñgâña ñinde piti lâ, ñana tu ngua tukuña ñinde ne kaika ikeno ñana ivilanzi tamâta kâ, ande tia.

¹⁹ Mose ne tukuña ñinde ikura tu iveta tamâta tonje ipângga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, ande tia. Mine kala Maro Kindeni itula nzâla ara tonje pa kinda, aku nzâla ñinde ipole ngua tukuña muñgâña ñinde ndo lâ. Aku ñana nzâla ñinde kâ, ande kinda takura tu talâ tamo Maro Kindeni tini laiti.

²⁰ Andeta ñinde nâ tia; nanayoni Maro Kindeni ipatea Yesu tu ma ipângga patarawâña tamâta, aku lâ zo ñinde io tamwata ña ipasipa kuku ne ngua pânja ñinde. Taitu lâ zo ñana tamâta pinde sipângga patarawâña tamâta, ande mâsi mine ipângga tia ndo.

²¹ Mao nâ, Maro Kindeni ipatu i tamwata ña, ñinenğa iveta Yesu ipângga patarawâña tamâta. Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Naña Maro Ñalae aporo mao kanaño tu noko ma kumo patarawâña tamâta mine ku kumo nâ. Aku nanengu pateâña ñine ma muli ipalele kilo, ande tia ndo.”

²² Mine nde kinda tasama tu Yesu tamwata nde tamâta ñana iveta ngua pânja ñinde ipângga kanaño kâ, aku ngua pânja ñinde nde ara ndo, ipole ngua pânja muñgâña.

²³ Tamâta kambwanenzi rârâ sipângga simo patarawâña tamâta, ñana tu kinzi rârâni taitu-taitu uru siveta wurâta lee simâte, ñinenğa tamâta wasaseki pinde sikai nianzi.

²⁴ Anğa Yesu nde imo via mine ku imo nâ. Mine kala tamâta tonje ma ikai i nia ñana iveta patarawâña tamâta ne wurâta kâ, ande ma tia.

²⁵ Mine nde lâ zo ñine wa zo muli-muli wa, ande i ikura ndo ñana iyautenzi tamâta piti lâ kondoma ilo, kinzi ñinde kalonzi tawana i kala simâ pa Maro Kindeni. Ñana tu i uru ikai noña papa Maro Kindeni tu ma ivilanzi tamâta ñinde. Mao nâ, i uru iveta mine ku imo nâ.

²⁶ Yesu inani patarawâña tamâta nenzi tamâta ñalae, aku ikura ndo ñana ivila kinda kâ, ñana tu Maro Kindeni ilo ara ndo ñana i kâ, aku i ne soki tonje ikeno tia ndo. I imo mbâra-mbâra ndo lâ Maro Kindeni nao. Maro Kindeni isuka i kâki kala imo âta ñinde pa samba lawea, aku imo piti ndo ñananzi kiesaka tamwatanzi.

²⁷ I ne wurâta ñandai irerege kuku patarawâña tamâta pinde nenzi tamâta ñalanala ñinde nenzi wurâta nga. Ikura zo zo kinzi uru siveta patarawâña tonje muñga ñana izavaru warakanzi nenzi kiesaka piti kâ, aku muli, ñinenğa siveta patarawâña tonje kilo ñana izavaru kinzi tamâta nenzi kiesaka piti. Anğa Yesu nde iveta mine tia. Iveta patarawâña mbwani taitu nâ lâ zo taitu mai nâ, lâ zo ñinde ipatarâwa tamwata pa Maro Kindeni.

²⁸ Mose ne ngua tukuña itula nzâla ñana tamâta tonje ma ipângga imo tamâta ñalae panzi patarawâña tamâta rârâni, andeta tamâta ñinde nenzi kaika ñana siveta wurâta ñinde kâ, ande tia. Andeta Maro Kindeni ne ngua pânja ipângga muli,

aku ipatu tamwata ŋa ŋinenga ipa ŋgua ipatea i tamwata Natu ŋana imo patarawâŋa tamâta nenzi tamâta ŋalae. Aku i Natu ŋinde nde ikura ndo ŋana iveta wurâta ŋinde sondo, ma iveta mine ku imo nâ.

8

Yesu imo patarawâŋa tamâta ŋalae lâ samba lawea

¹ Maka nema ŋgua ŋine rârâni ne duvi kala mine; nenda patarawâŋa tamâta mine imo samba ilo, isañona lâ Koipu Ŋalae Maro Kindeni ne sañonâŋa nia tini pa wia kâ.

² Aku i uru iveta ne wurâta ŋinde pa Maro Kindeni lâ samba lawea ne luma sapâŋa. Luma sapâŋa ŋinde nde Maro Kindeni ne luma mao. Kinzi tamâta muŋga sipa luma ŋinde lâ mbaunzi, ande tia; Maro Ŋalae tamwata ipa luma ŋinde.

³ Kinzi patarawâŋa tamâta nenzi tamâta ŋalae ne wurâta nde ŋana io wisi-ara kie-kie ilâ pa Maro Kindeni kâ, aku ne wurâta nde ŋana iveta patarawâŋa kie-kie papa i tona. Mine kala nenda patarawâŋa tamâta ŋalae Yesu ne wurâta nde ikeno mine nâ.

⁴ Kinzi patarawâŋa tamâta rârâ uru soka ŋgua tukuŋa muli ku sio patarawâŋa kie-kie ilâ pa Maro Kindeni. Mine kala, ambo Yesu imo tâno kulu yo, ande i ma imo patarawâŋa tamâta tia.

⁵ Kinzi patarawâŋa tamâta ŋinde uru siveta nenzi wurâta lâ tâno ŋine ne luma sapâŋa ilo. Andeta luma sapâŋa ŋinde nde itogo tai wa uŋa nâ, ŋana tu luma sapâŋa mao kanaŋo nde ikeno samba ilo. Ŋana duvi ŋinde kâ, nanayoni, lâ zo ŋinde Mose iluku ŋana ipa pâla sapâŋa, ande Maro Kindeni ipai tu, “Noko ma kupa pâla sapâŋa ŋinde sondo ndo, ikura tai ŋinde muŋga atula pano lâ tuu kulu”.

⁶ Andeta kala ŋine Yesu imo patarawâŋa tamâta ŋalae, aku i ne wurâta nde ara ndo, ipole patarawâŋa tamâta ŋinde rârâni

nenzi wurâta. Aku Yesu iveta nzâla pa Maro Kindeni tu ma iveta ŋgua pâŋa wasaseki kunzi tamâta. Ŋgua pâŋa wasaseki ŋinde tava nde ara ndo, ipole ŋgua pâŋa muŋgâŋa. Aku lâ ŋgua pâŋa wasaseki ŋinde, ande Maro Kindeni ipa ŋgua tu ma iveta kie ara ku ara ndo panzi ne tamâta.

Ŋgua pâŋa wasaseki ipole ŋgua pâŋa muŋgâŋa

⁷ Miki kalomi ŋgere sondo ŋga. Ambo ŋgua pâŋa muŋgâŋa ŋinde ikura ŋana ivilanzi tamâta, ande Maro Kindeni ma iveta ŋgua pâŋa wasaseki kilo tia.

⁸ Andeta Maro Kindeni ilo tu ne tamâta nenzi vetâŋa soki-soki ma ipâŋga nia yo. Mine kala nia ndoyo iporo mine tu,

“Naŋa Maro Ŋalae apatea zo tonje lâ, aku lâ zoni ndaina naŋa ma aveta ŋgua pâŋa wasaseki kunzi Isrel ŋgu wa Juda ŋgu wa.

⁹ Andeta ŋgua pâŋa wasaseki ŋinde ma irerege kuku ŋgua pâŋa muŋgâŋa naŋa aveta kunzi ŋgu ŋinde timbunzi, ande tia. Muŋgani, lâ zo ŋinde naŋa ayautenzi Isrel ŋgu piti lâ Isip tâno ku akainzi sondo nâ sipile tâno ŋinde siyâti simâ, ande naŋa aveta ŋgua pâŋa kunzi. Andeta kinzi ŋandai sipono muli pa nanenġu ŋgua pâŋa ŋinde ŋga. Mine kala naŋa Maro Ŋalae apu mulingu panzi.

¹⁰ Taitu muli ŋga, naŋa ma aveta ŋgua pâŋa kie mine kunzi Isrel ŋgu; Naŋa Maro Ŋalae ma anġere nanenġu ŋgua tukuŋa rârâni lâ ilonzi kalonzi, ku ma aveta kinzi kalonzi ŋgere sondo ŋana ŋgua tukuŋa ŋinde kâ. Naŋa ma amo nenzi Maro Kindeni, aku kinzi kala ma simo nanenġu tamâta.

¹¹ Aku lâ zo ŋinde, tamâta tonje ma ipanananzi ninambwe wukale tavanzi i nuwala kinzi ŋana naŋa Maro Ŋalae kilalânġu kâ, ande tia.

Nana tu tamâta rârâni, kinzi sugorai tamwatanzi wa tamâta njalanjala wa, kinzi rârâni ma sisama nana 'kilalângu.

¹² Nana tu nana ma azavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi, aku ma kalongu ngere kilo nana nenzi vetânga soki-soki kâ, ande tia ndo."

¹³ Maro Kindeni iporo tu njinde nde ngua pânga wasaseki, aku ngua njinde iveta ngua pânga munğânga ipângga kelekele siŋga lâ. Aku kelekele siŋga uru ikeno zo mbwana-mbwana nâ, njineŋga ma nao tia lâ.

9

Kinzi patarawânga tamâta munğânga uru siveta patarawânga kie tonje

¹ Ngua pânga munğânga njinde itula tukunja pwataki nana tamâta nenzi mâsi nana siwânji sipanea Maro Kindeni kâ. Aku ngua pânga njinde ne luma sapânga ikeno lâ tâno njine kulu tona.

² Munğa kinzi siŋgunu pâla sapânga tonje imandi. Pâla njinde ne ilo kisiŋa pwataki tonje ikeno pa nao, aku sipatu nia njinde ŋa tu "Nia Sapânga". Kelekele pinde ikeno nia njinde; sinâla ne tukâla wa kâro-kâro wa puroŋa njinde kinzi sio ndue lâ Maro Kindeni nao.

³ Kinzi sisunja lalava luandondo tonje, ne matatola njalae, itâra lâ "Nia Sapânga" njinde ilo pa muli kâ. Aku luma ilo kisiŋa pwataki tonje ikeno lalava matatola njinde muli. Kinzi sipatu nia njinde ŋa tu, "Nia Sapânga Ndo".

⁴ Patarawânga nia "gol" tonje ikeno "Nia Sapânga Ndo" njinde ilo. Njinde nde nia nana simomo mire kuwae ara kâki. Aku ngua pânga munğânga ne sopi kala ikeno tona, njinde mira "gol" itura ndo lâ. Aku kâpwa "mana" ne kondo "gol" ikeno lâ sopi njinde ilo, tava timbunda Aron ne tukâla nana yokânga kâ, tukâla njinde munğa mata ipângga irumba lâ tini. Aku ngua pânga ne

mira rua kala ikeno lâ sopi njinde ilo tona. Njinde nde mira njalanjala njinde Maro Kindeni munğa ingere ne tukunja lâ tini.

⁵ Anğa lâ sopi njinde kulu, ande nia tonje ikeno. Njinde nde nia nana Maro Kindeni ma ikai tamâta nenzi kiesaka piti kâ. Aku anjelo rua tainzi kala simandi lâ sopi njinde kulu tona. Kinzi munğa sipa tainzi njinde lâ mira "gol", aku kinzi rua simazazara mbaninzi nana sipono sopi njinde kawa kâ. Anjelo rua njinde nde nana situla pwataki tu Maro Kindeni uru imo niani ndaina. Taitu njine maka ma kaporo ngua njalae koŋa nana kelekele njinde kâ, ande tia.

⁶ Kinzi munğa sio kelekele rârâni njinde ikeno mine, aku ikura zo rârâni kinzi patarawânga tamâta uru silâ pâla sapânga ilo nana siveta nenzi wurâta kâ. Taitu kinzi siveta wurâta lâ "Nia Sapânga" njinde nâ; kinzi njandai silâ "Nia Sapânga Ndo" ilo nja.

⁷ Anğa kinzi patarawânga tamâta nenzi tamâta njalae, i simbo nâ ikura tu ilâ "Nia Sapânga Ndo" ikeno pa muli njinde. I uru iveta mine mbwani taitu nâ ikura mbwera mbwera. Andeta i njandai iyoka mbau kaa nâ ilâ pa nia njinde nja. I uru ikai see, njineŋga ilâ luma kisiŋa pwataki njinde ilo. Aku i uru ipatarâwa see njinde nana izavaru i tamwata ne kiesaka piti lâ tini, aku nana izavaru kinzi tamâta nenzi kiesaka piti lâ tininzi tona. Njinde nde kiesaka ndia munğa siveta, andeta sizizâla tu vetânga njinde nde kiesaka.

⁸ Koroani Sapânga itula mâsi njinde ne duvi pwataki mine; tâno njine ne luma sapânga nde ikeno mo njai yo. Mine kala lâ zo njinde, nzâla nana tamâta ma silâ samba lawea ne luma sapânga ilo njinde, ande ikeno paveânga yo.

⁹ Mâsi njinde itula zo kala tamo njine kilala pwataki. Njinde itula pwataki tu lâ zo ndia tamâta

siwânghi pa Maro Kindeni aku wisi-ara kie-kie tava patarawânga kie-kie silua, ande kekeleke ñinde ikura tu ivetanzi sondu, ande tia. Mine kala kinzi sipasama lâ warakanzi ilonzi kalonzi tu nenzi kiesaka ikeno mo ñai yo.

¹⁰ Wisi-ara wa patarawânga ñinde, ande ñgua tukuña ne kekeleke nâ ñana tamâta nenzi kânga-nuña tava mâsi kie-kie siveta ñana izavaru muso piti lâ tininzi. Ñgua tukuña ñinde nde ñana karaenda ne kekeleke nâ, aku Maro Kindeni muñgani ipatea tu tamâta ma sipaveta kuku ñgua tukuña ñinde lee, ikura lâ zo ñinde i ma itula nzâla wasaseki.

Kirisi ipatarâwa i tamwata see

¹¹ Andeta Kirisi nde ipânnga lâ, kala imo patarawânga tamâta ñalae ñana zo ñine ne vetânga ara kâ. I uru iveta wurâta lâ samba ne luma sapânga ara ñinde ilo, ñana ivila kindi kâ. Luma sapânga ñinde nde sondu ndo, ipole tâno ñine ne luma sapânga. Kinzi tamâta muñga sipa luma sapânga ñinde lâ mbalaunzi, ande tia, ñana tu luma ñinde ñandai tâno ñine ne kekeleke nga.

¹² Kirisi nde ilâ samba ne luma sapânga ñinde ilo mbwani taitu nâ. Andeta lâ zo ñinde i ñandai ikai “meme” seenzi wa bulmakao seenzi ku iveta ne patarawânga nga. Ipatarâwa i tamwata see nâ ñana iyaute kindi piti lâ kondoma ilo, ñana ma tamo ara mine ku tamo nâ.

¹³ Ambo tamâta tonje iveta soki, aku tukuña itula pwataki tu vetânga ñinde iveta muso papa i lâ Maro Kindeni nao, ande patarawânga tamâta ma iveta mâsi pinde ñana izavaru muso ñinde piti kâ. I ma ikai “meme” seenzi wa bulmakao seenzi wa, ku ma itapila see ñinde lâ tamâta ñinde tini. Aku i ma imomo bulmakao natu tonje lâ yââ kulu, ñine nga ma ilinji yââ ñinde ne kââ lâ tamâta ñinde tini tona.

¹⁴ Anja Kirisi see nde ivila kindi ñalae tina, aku ñine ipole

patarawânga tamâta nenzi mâsi ñinde ndo lâ. Koroani Sapânga imo via ku imo nâ, aku ina isuka Kirisi ñana ipatarâwa tamwata lâ kâi popole tini. Lâ zo ñana Kirisi ipatarâwa tamwata pa Maro Kindeni, ande kiesaka tonje ikeno i tini tia ndo. Muñga, kindi tamo tava ilonda malia ndo, ñana tu ñgua tukuña itula pwataki tu Maro Kindeni ma imora nenda vetânga soki, aku ma inja kindi piti lâ i nao. Andeta Kirisi ne patarawânga ara ñinde iveta kindi tamo sondu ndo lâ Maro Kindeni Via Tamwata nao. Mine kala kindi takura tu taveta wurâta sondu papa i.

Kirisi see ikai nzâla piti pa ñgua pânja wasaseki tu imâ

¹⁵ Yesu Kirisi see iveta kindi tapânnga ilonda mbâra-mbâra ndo lâ Maro Kindeni nao. Mine kala Kirisi ikai nzâla piti pa ñgua pânja wasaseki kâ. Aku i ne matenja ñinde ikonzi tamâta piti ku izavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi, kiesaka ñinde siveta lâ ñgua pânja muñgânga ne zo. Mine nde tamâta ea kinzi silonjo Maro Kindeni ne sarawânga ku sipono muli papa i, ande kinzi ñinde rârâni sikura tu sikai via mao ñinde Maro Kindeni muñga ipa ñgua tu ma ilanzi, ma simo ara mine ku simo nâ.

¹⁶ Ambo tamâta tonje isama tu i ma muli imâte, aku itu itula ñgua pwataki ñana tamâta ea ma ikai ne mbalinja kâ, ande i ma ingere ñgua ñinde lâ pepa tini, itogo ñgua pânja mine. Ambo i natu itu ikai kekeleke ñinde tama muñga ipatea papa, ande i ma itula pwataki panzi tamâta ñalanjala tu i tama nde imâte lâ. Ñine nga kinzi ma sisau pa natu ñinde ñana ma imâ ikai tama ne mbalinja ñinde kâ.

¹⁷ Ambo i tama ñinde nde imâte tia yo, ande i ne ñgua pânja ñinde nde itogo kekeleke kaa nâ. Andeta lâ zo ñana imâte kâ, ande lâ zoni ndaina ne ñgua pânja ñinde ma ipânnga kanaanjo.

18 Aku kinzi patarawâña tamâta kala uru siveta mâsi kie taituni. Kinzi uru sipunzi simbi simâte, ñinenğa sipaliñi simbi seenzi ñana iveta ñgua pâña muñgâña ñinde ipânga kanaño kâ.

19 Nia ndoyo, Mose itula tukuña rârâni pwataki panzi tamâta rârâni. Iveta mine lâ, ñinenğa ikai bulmakao seenzi wa “meme” seenzi wa, aku igema tava lââ vâra-vâra. Ñinenğa ikai kâi “hisop” laka kiri-kiri pinde, muñga sipa kaika lâ wâlo ñiñi. Kinzi muñga siveta wâlo ñiñi ñinde lâ lama pwau. Ñinenğa Mose ipatuku laka ñinde ndue see ilo, aku ikai kâki itapala see tini-tini lâ ñgua tukuña ne pepa tini. Aku itapala see ñinde lâ tamâta rârâni tininzi mine nâ.

20 Mose iveta mâsi mine, aku iporo mine tu, “Muñga Maro Kindeni iporo ñgua kaika tu miki ma kaponi muli papa i ne ñgua pâña. Aku see ñine nde ñana iveta ñgua pâña ñinde ipânga kanaño kâ.”

21 Aku Mose kala iveta mâsi kie taituni nâ, ku itapala see ñinde lâ pâla sapâña tini. Aku itapala lâ kelekele rârâni ikeno luma ñinde ilo tona.

22 Mao nâ, ñgua tukuña itula pwataki tu see nâ ikura ñana iveta kelekele rârâ ñinde sipânga mbârambâra lâ Maro Kindeni nao. Ambo see ma imaliñi tia, ande Maro Kindeni ma izavaru tamâta nenzi kiesaka piti lâ tininzi, ande tia.

Kirisi ipatarâwa i tamwata ñana izavaru nenda kiesaka piti kâ

23 Mose itapala see mine ñana iveta kelekele kaa ñinde ipânga mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Andeta pâla sapâña ne kelekele ñinde rârâni nde itogo uña nâ, anğa kelekele mao nde ikeno samba ilo. Aku mâsi ñana iveta samba ne kelekele mao tu ipânga mbârambâra kâ, ande mâsi tonje. Aku mâsi ñinde ne patarawâña nde ara pâta, ipole patarawâña kie-kie rârâni siveta lâ simbi tini.

24 Kinzi tamâta sipa tâno ñine ne luma sapâña ñinde lâ mbalaunzi, aku luma sapâña ñinde nde itogo Maro Kindeni ne luma sapâña mao ne uña nâ. Andeta Kirisi ñandai ilâ tâno ñine ne luma sapâña ñinde ilo ñana iveta ne patarawâña nga. Ikâki ilâ samba ilo, kala ñine imandi Maro Kindeni nao iveta wurâta ñana ivila kinda kâ.

25 Ikura mbwera mbwera, patarawâña tamâta nenzi tamâta ñalae uru ikai simbi seenzi nâ ilâ pa luma sapâña ne “Nia Sapâña Ndo”. I uru iveta mine mbwani taitu nâ ikura mbwera mbwera ñana iveta patarawâña kâ. Anğa Kirisi nde iveta mine tia. I ilâ samba ilo, andeta i ñandai ipatarâwa tamwata mbwani rârâ nga.

26 Nia ndoyo, lâ zo ñinde Maro Kindeni ipulia tâno ipânga lâ, aku imâ lee ipânga lâ zo ñine, ambo Kirisi ma ipatarâwa tamwata mbwani rârâ, ande ñinde ma itogo ikai nâna mbwani rârâ tona. Andeta tia. Kala ñine tâno ne zo laiti ñana marumbu kâ, aku Kirisi ipânga mbwani taitu nâ lâ tâno kulu ñana ipatarâwa tamwata pa Maro Kindeni. I ne patarawâña ñinde izavaru kiesaka piti lâ tamâta tininzi marumbu lâ, aku i ma iveta mine kilo tia ku tia ndo.

27 Maro Kindeni ipatea tu kinda tamâta rârâni taitu-taitu ma tamâte mbwaninda taitu mai nâ, aku muli, ñinenğa kinda rârâni ma tamandi lâ i ne ñgua nia.

28 Aku Kirisi kala mine nâ ipatarâwa tamwata pa Maro Kindeni mbwani taitu nâ ñana izavaru tamâta rârâ nenzi kiesaka piti kâ. Aku muli i ma itaulo imâ ipânga kilo. Taitu lâ zo muli ñinde, ande i ma imâ ñana izavaru kiesaka piti kilo kâ, ande tia. I ma imâ ñana iyautenzi tamâta piti kâ, kinzi ñinde uru simo sio tininzi ñana i kâ. Aku i ma via mao ilanzi.

10

Patarawâña muñgâña ikura tu

izavaru kiesaka piti kê, ande tia

¹ Mose ne ngua tukuņa nde itogo uņa nâ ńana kelekele ara ńinde ma muli ipâńga. Andeta ngua tukuņa ńinde ńandai itula kelekele mao ńinde ipâńga nia yo. Kinzi tamâta uru siveta ngua tukuņa ńinde ne patarawâņa lâ mâsi kie taituni ikura mbwera mbwera. Mine nde kinda tasama tu tamâta ea imâ pa Maro Kindeni ńana iveta ngua tukuņa ne patarawâņa kê, ande patarawâņa ńinde ikura tu iveta tamâta ńinde ipâńga sondo lâ Maro Kindeni nao, ande tia ndo.

² Ambo ngua tukuņa ńinde ma ikura tu ivetanzi tamâta ńinde sipâńga sondo lâ Maro Kindeni nao, ande kinzi ma ilonzi malia kilo ńana nenzi kiesaka kê, ande tia. Ambo mine, ande kinzi ma siveta patarawâņa tonge kilo tia.

³ Andeta tia. Ikura mbwera mbwera, patarawâņa ńinde uru iveta nenzi kalo-ńgere ipâńga kilo ńana nenzi kiesaka kê,

⁴ ńana tu bulmakao seenzi wa “meme” seenzi wa ikura ńana izavaru tamâta nenzi kiesaka piti kê, ande tia ndo.

⁵ Mine kala lâ zo ńinde Kirisi imâ ipâńga tâno kulu, ande iporo pa Maro Kindeni mine tu,

“Noko tini pwâka ńana simbi wa kâpwa kie-kie ńinde kinzi tamâta uru sipatarâwa pano. Andeta noko kupatea tu naņa ma apâńga tamâta.

⁶ Kinzi tamâta uru simomonzi simbi lâ yâa kulu, aku siveta patarawâņa kie-kie ńana izavaru nenzi kiesaka piti kê. Taitu noko kundeka ńana vetâņa mine kê, ande tia.”

⁷ Aku Kirisi kala iporo ngua tonge kilo mine tu,

“Maro Kindeni, naņa warakâńgu amo ńai mbo. Naņa amâ apâńga lâ, aku naņa ma aveta vetâņa ndia noko kupatea pa naņa ńinde, ikura ngua kinzi ngua-tulâņa tamâta singere lâ pepa tini mine.”

⁸ Miki kalomi ńgere sondo nga. Lâ zo ńinde, tukuņa ikeno tu tamâta ma siveta patarawâņa kie-kie mine. Andeta Kirisi iporo ngua pa Maro Kindeni mine tu, “Noko tini pwâka ńana simbi wa kâpwa kie-kie kinzi tamâta uru sipatarâwa pano, aku noko tini pwâka ńana simbi kinzi simomo lâ yâa kulu, wa patarawâņa kie-kie ńana izavaru kiesaka kê wa. Noko kundeka ńana kelekele rârâni ńinde kê, ande tia.”

⁹ ńinenņa Kirisi iporo mine tu, “Maro Kindeni, naņa warakâńgu amo ńai mbo, aku naņa ma aveta vetâņa ndia noko kupatea pa naņa ńinde.” Mine kala Maro Kindeni ikai patarawâņa muńgâņa ńinde piti lâ, ku iveta Kirisi ne patarawâņa ipâńga kanaņo.

¹⁰ Yesu Kirisi iveta ikura Maro Kindeni ne pateâņa mine, aku io tamwata karae ilâ itogo patarawâņa mine mbwani taitu mai nâ. Aku i ne patarawâņa ńinde nde izavaru kiesaka ne muso piti ndo lâ kinda rârâni ilonda kalonda.

Kirisi ne patarawâņa ikura ndo ńana izavaru kiesaka piti kê

¹¹ Kinzi patarawâņa tamâta uru siveta nenzi wurâta ikura zo zo, aku siveta patarawâņa lâ mâsi kie taituni mbwaninzi rârâ ńinde. Taitu patarawâņa mine ikura ńana izavaru kiesaka piti kê, ande tia ndo.

¹² Ańga Kirisi, ina patarawâņa tamâta mao, ande iveta ne patarawâņa mbwani taitu nâ lâ zo taitu, aku patarawâņa taitu ńinde nde ńana izavaru kiesaka piti ikura zo rârâni. Iveta mine lâ, ńinenņa isaņona Maro Kindeni tini pa wia kê.

¹³ Kala ńine imo niani ndaina ku io tini ńana Maro Kindeni ne zo ńana ionzi ne kazâņa tamâta simo i kalo kê.

¹⁴ Mine kala ńana i ne patarawâņa taitu ńinde kê, ande ivetanzi tamâta pinde simo sondo ndo, kinzi ńinde Maro Kindeni izavaru kiesaka ne muso piti lâ ilonzi kala sipono muli

sondo pa i. Aku kinzi ma simo ara mine ku simo nâ.

¹⁵ Aku Koroani Sapâña kala itula ngua pwataki pa kinda lâ nguatulâña tamâta Jeremaia kawa mine nâ. Iporo ngua mine tu,

¹⁶ “Maro Njalae kawa ngua ikeno mine; ‘Muli nga, naña ma aveta ngua pâña kie mine kunzi: naña Maro Njalae ma angere nanengu ngua tukuña rârâni lâ ilonzi kalonzi, ku ma aveta kinzi kalonzi ngere sondo ñana tukuña ñinde kâ.’ ”

¹⁷ Nñineña Koroani Sapâña isenje ngua tonje kilo mine tu,

“Naña ma kalonju ngere kilo ñana nenzi kiesaka wa nenzi vetâña soki-soki wa, ande tia ndo.”

¹⁸ Maro Kindeni izavaru kiesaka wa vetâña soki-soki ñinde piti lâ tininda marumbu lâ. Mine kala wurâta ikeno panzi tamâta tu ma siveta patarawâña kilo ñana izavaru kiesaka piti kâ, ande tia.

Ara ñana kinda ma kalonda tawana sondo, aku talâ tamo Maro Kindeni tini laiti

¹⁹ Niñgu-nambwe wukale, Yesu ipaliñi i tamwata see ñana izavaru nenda kiesaka piti kâ. Mine kala lâ zo ndia kinda takai noña pa Maro Kindeni, ande kinda takura ñana talâ tamo “Nia Sapâña Ndo” ñinde ikeno i ne luma ilo, aku sâ tonje ikura tu ipono nzâla pa kinda kâ, ande tia.

²⁰ Yesu imâte lâ, nñineña imandi imo via kilo, aku ñinde itogo ikai luma sapâña ne lalava matatola ñinde piti lâ. Aku i ne vetâña ñinde iveta nzâla wasaseki pa kinda ñana talâ tamo Maro Kindeni tini laiti.

²¹ Kinda nenda patarawâña tamâta ñalae imo, aku i uru ikatona samba ne luma sapâña.

²² Mine kala lâ zo ndia kinda ilonda tu talâ tamo Maro Kindeni tini laiti, ande ara ñana nenda kalotawana ma ikeno sondo papa i, aku ara ñana ma tapile mâsi ñana

ilonda rua-rua kâ. Muñga kinda ilonda malia ñana nenda kiesaka kâ, andeta i izavaru malia ñinde piti lâ ilonda kalonda lâ. Aku ikai lâ ara ndo ku ipua tininda, kala kinda tapânga mbâra-mbâra ndo lâ i nao.

²³ Kinda uru tatula nenda kalotawana pwataki panzi tamâta, aku taporo ñana vetâña ara ñinde kinda tao tininda pa Maro Kindeni tu ma iveta pa kinda. Aku kinda tasama tu Maro Kindeni uru iveta vetâña rârâni i muñga ipambwâre tu ma iveta ñinde. Mine nde ara ñana kinda ma kalonda tawana kaika ku tao tininda mine ku tamo nâ.

²⁴ Aku ara ñana kinda rârâni taitu-taitu ma kalonda ngere tona ñana vetâña pinde kinda ma taveta ñana ipaño ninda-nambwe ilonzi kalonzi, ñana kinzi ma tininzi mwasa panzi tininzi pinde ku siveta kenzi ara panzi.

²⁵ Tamâta pinde nde sipile mâsi ñana simâ taitu sipasau kunzi ninzi-nambwe kalo-tawana tamâta, aku ñinde nde ara tia ndo. Miki kasama tu Maro Njalae ne zo nde imâ ipânga laiti lâ. Mine nde ara ñana kinda taitu-taitu ma taveta wurâta kaika ñana tapu tini kaika panzi nawalânda pinde.

Kinda ma tapu mulinda pa Maro Kindeni Natu ndimo

²⁶ Miki kalonjo nga; ambo tamâta tonje ilonjo pâri ara mao ñana Yesu Kirisi kâ, aku ipono muli papa, andeta muli nga i tamwata ilo pate tu ma ipaveta kuku kiesaka ne vetâña kilo, ande patarawâña tonje ikeno ñana izavaru tamâta ñinde ne kiesaka piti kâ, ande tia.

²⁷ Nzâla taitu nâ ikeno papa tamâta mine. I ma iruru ndo, aku ma indaño Maro Kindeni ne zo ñana ipare nia panzi tamâta kâ. Zo ñalae ñinde nde imâ ipânga laiti lâ, aku lâ zo ñinde yââ mela-mela kaika ñinde ma ikananzi Maro Kindeni ne kazâña tamâta.

²⁸ Kinda tasama ñine; muñga, ambo tamâta tonje ilaña ipole Mose

ne tukuŋa, aku tamâta rua wa ŋato simora i ne vetâŋa soki ŋinde ku situla pwataki lâ, ande kinzi tamâta ŋalaŋala ma sigera tamâta ŋinde tia ndo. Kinzi ma sipu i pâta imâte.

²⁹ Miki kalomi ŋgere sondu ŋga. Ambo vetâŋa kie mine ipâŋga panzi tamâta ŋinde silaŋa sipole Mose ne ŋgua tukuŋa, ande vetâŋa kie mana ma ipâŋga pa tamâta ipu muli pa Maro Kindeni Natu, a? Opopo, tamâta ŋinde ma ikai nâna ŋalae tina, ŋana tu Yesu Kiriŋi ipaliŋi tamwata see ŋana ikai ŋgua pâŋa wasaseki ne nzâla piti, aku i see ŋinde izavaru kiesaka ne muso piti lâ tamâta ŋinde ilo. Andeta tamâta ŋinde ne vetâŋa iveta Yesu see ŋinde ipâŋga itogo kelekele sugorai nâ mine. Aku ŋinde itogo tamâta ŋinde iporo ŋgua pavaligiŋa pa Ko-roani Sapaŋa, ina wisi-wisi warika.

³⁰ Kinda tasama Maro Kindeni kilala, ina muŋga iporo mine tu, “Naŋa warakâŋgu akatona pareŋania. Naŋa warakâŋgu nâ ma akatu tamâta nenzi vetâŋa soki panzi.” Aku i kala iporo ŋgua tonŋe kilo mine tu, “Maro ŋalae simbo nâ ma imandi lâ ŋgua nia ku ma itunzi ne tamâta sondu ŋana nenzi vetâŋa kâ.”

³¹ Ambo Maro Kindeni Via Tamwata ma ikai kazâŋa pa tamâta tonŋe, ande tamâta ŋinde ma iruru pâta kanaŋo.

Kinda ma tamandi kaika ŋana nenda kalo-tawana kâ

³² Mine nde ara ŋana miki ma kalomi ŋgere sondu ŋana zo muŋgâŋa kâ. Lâ zo ŋinde, miki nemi kalo-tawana ikeno pa Yesu Kiriŋi, aku Maro Kindeni ne sinâla uru isinalami. Andeta tamâta pinde ilonzi sakamao ŋana nemi kalo-tawana kâ kala siveta kenzi sakamao pami, aku miki kakai nâna ŋalae tina. Andeta miki kamandi kaika lâ, aku malia ŋinde ŋandai ipolemi ŋga.

³³ Zo pinde kinzi sio miki warakami kamandi lâ tamâta

naonzi, ŋinenŋa siporo ŋgua pavaligiŋa pami wa siveta vetâŋa soki pami wa. Aŋga zo pinde siveta kenzi mine nâ panzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta pinde, aku miki kamandi ŋana kasukanzi nawalami ŋinde kâ.

³⁴ Aŋga zo pinde kinzi sionzi nawalami pinde simo luma saka-mao ilo, aku lâ zo ŋinde miki kalomi sukâŋa ku ilomi malia ŋananzi nawalami ŋinde. Aku lâ zo pinde tamâta pinde sitapa nemi mbaliŋa rârâni saŋemi. Andeta lâ zo ŋinde miki ilomi ara ku kandeka nâ, ŋana tu miki kasama ŋine; nemi mbaliŋa mao nde keno mo ŋai yo. Mbaliŋa ŋinde nde ara ndo ku ipole tâno ŋine ne kelekele, ŋana tu mbaliŋa ŋinde ma nao tia kâ, ande tia. ŋinde ma ikeno mine ku imo nâ.

³⁵ Mine nde ara ŋana miki ma kalomi ŋgere sondu ŋana vetâŋa arara ŋinde miki muŋga kaveta. Miki ma kapile nemi kalo-tawana ndimo. Ambo nemi kalo-tawana ma ikeno kaika, ande muli miki ma kakai kulu ŋalae tina.

³⁶ Ara ŋana miki ma kamandi kaika, ikura Maro Kindeni ne pateâŋa mine. Ambo miki ma kaveta mine, ande Maro Kindeni ma iveta kie ara pami, ikura muŋga ipa ŋgua tu ma iveta mine.

³⁷ Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,
“Zo laiti lâ ŋana i ma imâ kâ. I ma imâ ipâŋga walele nâ.

³⁸ Aku tamâta ea kinzi uru siveta ikura nanenŋu pateâŋa mine, ande kinzi ŋinde ma simo nanenŋu tamâta. Kinzi ma kalonzi tawana naŋa, aku ŋana duvi ŋinde kâ kinzi ma simo vianzi nâ. Taitu kalonŋo ŋga; ambo tamâta tonŋe ma ipile ne kalo-tawana, ande naŋa ma ilonŋu ara papa i, ande tia.”

³⁹ Taitu kinda ŋandai tamâta ŋana tapile nenda kalo-tawana kala tasânda zavaruŋa kulu ŋga. Kinda nenda kalo-tawana ikeno kaika lâ, kala takai via mao ŋinde marumbu lâ.

11

Kalo-tawana mao nde kilala mine

¹ Ambo tamâta tonje ne kalo-tawana ikeno mao pa Maro Kindeni, ande i ma isama mine; mungani Maro Kindeni ipa ngua tu ma iveta vetâña ara pa kinda, aku i ma iveta vetâñani ndaina rârâni ipânga. Kinda uru tao tininda nana i tu ma iveta mine. Kinda nandai tamora vetâña ninde kanao pwataki lâ matânda nga, taitu tasama tu sâ tonje ikura tu ipono nzâla nana vetâña ninde kâ, ande tia ndo.

² Nia ndoyo, timbunda pinde nenzi kalo-tawana ikeno mine nâ pa Maro Kindeni. Mine kala i ilo ara ndo panzi tamâta ninde.

³ Kinda kalonda tawana Maro Kindeni. Mine nde kinda tasama tu nia ndoyo i iporo ngua, aku i kawa ngua ninde ipulianzi samba tava tâno sipânga lâ. Ikai kekeleke pinde kinda takura tu tamora lâ matânda tia, aku iveta kekeleke rârâni nîne uru tamora lâ matânda.

Abel, Enoko anja Noa, kinzi nato nenzi kalo-tawana ikeno pa Maro Kindeni

⁴ Nia ndoyo, kinda timbunda Abel i kalo tawana Maro Kindeni. Mine kala iveta patarawâña papa i, aku Maro Kindeni ilo ara papa Abel ne patarawâña ninde. Anja i tua Kein ne patarawâña, ande Maro Kindeni tini pwâka nana. Abel ne kalo-tawana ikeno pa Maro Kindeni, aku nana duvi ninde kâ ipânga tamâta ara ndo lâ Maro Kindeni nao. Maro Kindeni tamwata ilo ara nâ papa Abel ne patarawâña rârâni. Abel nde imâte lâ, andeta i ne kalo-tawana ninde uru ipanana kinda ikura zo rârâni.

⁵ Aku kinda timbunda Enoko, i kala kalo tawana Maro Kindeni. Mine kala Maro Kindeni ikai ilâ samba ilo, lâ zo ninde Enoko imo via yo. Kinzi tamâta siroto nana Enoko lee, andeta simora i nao tia, nana tu Maro Kindeni ikai i piti lâ tâno kulu lâ. Aku Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, lâ

zo ninde ikai Enoko ikâki ilâ samba ilo tia yo yo, ande Enoko ne vetâña nde ara ndo lâ i nao.

⁶ Ambo tamâta tonje ne kalo-tawana ikeno pa Maro Kindeni tia, ande Maro Kindeni ma ilo ara pa tamâta ninde, ande tia ndo. Tamâta ea itu ma ilâ imo Maro Kindeni tini laiti, ande nzâla ikeno mine; i ma kalo tawana tu Maro Kindeni imo, aku i uru iveta kie ara nâ panzi tamâta ea siroto njalae nana i tamwata kâ.

⁷ Aku kinda timbunda Noa, i kala kalo tawana Maro Kindeni. Mine kala Maro Kindeni itu ngua kaika papa nana malia tonje ma muli ipânga. Mâsi ninde ipânga pa Noa tia yo, andeta imege nana Maro Kindeni kawa ngua kâ, kala ipa wânga njalae tonje. Ninenga Noa tavanzi i kaiwa-natu rârâni silâ wânga ninde ilo, aku simo ara nâ, sipayaula tia. Noa ne kalo-tawana ninde itula pwataki tu tâno tamâta rârâni nde kiesaka tamwatanzi. Noa ne kalo-tawana ikeno pa Maro Kindeni, aku nana kalo-tawana ninde kâ ipânga tamâta ara lâ Maro Kindeni nao, itogonzi tamâta rârâni uru kalonzi tawana Maro Kindeni mine.

Abraham ne kalo-tawana ikeno pa Maro Kindeni

⁸ Aku kinda timbunda Abraham, i kala kalo tawana Maro Kindeni. Mine kala lâ zo ninde Maro Kindeni isarawa i, ande Abraham ipono muli pa ngua ninde. Ipile ne lawea, aku iyoka ilâ pa tâno tonje Maro Kindeni ipa ngua tu ma muli ilua i itogo i tamwata ne tâno mine. Abraham nde izizâla tu i ma ilâ pa nia ndia, taitu i kalo tawana nâ kala ilâ.

⁹ Abraham ne kalo-tawana ikeno pa Maro Kindeni. Mine kala ilâ imo tâno ninde Maro Kindeni munga ipatea papa, aku imo tâno ninde itogo tamâta lombo mwasina. I uru imo pâla nâ ilo, aku muli, i natu Isaka tava Isaka natu Yakopu, kinzi rua kala simo pâla nâ ilo mine nâ. Maro Kindeni ne ngua pâña itula

pwataki tu i ma tâno ñinde ilua Abraham ne vâsa kinzi tona.

¹⁰ Abraham imo itogo tamâta lombo mine, andeta i ilo ara nâ, ñana tu io tini ñana zo ñinde i ma ilâ ipânga lâ lawea kaika ñinde Maro Kindeni tamwata ipatea tu ma iveta, ñineŋga ipa kâki lâ ikeno.

¹¹ Aku Abraham kaiwa Sara kala kalo tawana Maro Kindeni. I nde koŋa lâ, aku i ñiŋga ndo lâ. Andeta Maro Kindeni muŋgani ipa ñgua tu Abraham ma ipulianzi vâsa rârâ, aku Sara isama tu Maro Kindeni ne ñgua pâŋa rârâni ma ipânga kanaŋo. Sara i kalo tawana Maro Kindeni, aku ñana duvi ñinde kâ Maro Kindeni iveta i tu ikura ñana ipulianzi ne vâsa, kala Abraham kuku Sara rua natunzi ipânga lâ.

¹² Mao nâ, Abraham ne vâsa tonŋe tia, aku i koŋa lâ, ne zo laiti ñana imâte kâ. Ñineŋga i ne vâsa sipânga kambwanŋenzi. Kinzi kambwanŋenzi ñalae tina, itogo pitu simo samba tini wa paulo ikeno sâwa mine.

¹³ Kinda timbunda ñinde nenzi kalo-tawana ikeno mine pa Maro Kindeni lee, ñineŋga simâte lâ. Lâ zo ñinde kinzi simo vianzi lâ tâno kulu, ande Maro Kindeni ne ñgua pâŋa ñinde ñandai ipânga kanaŋo panzi ŋga. Ñinde itogo matanzi silea ilâ pa ñgua pâŋa ñinde kanaŋo, andeta kanaŋo ñinde ikeno malawae ndo ñananzi. Aku kinzi sindeka nâ ñana simora ñgua pâŋa ñinde kanaŋo. Kinzi siporo tu, “Maka nde kamo malawae ndo ñana nema tâno mao ñinde kâ. Maka kamo tâno ñine katogonzi tamâta lombo mine.” Kinzi siporo ñgua kaŋa mine, andeta mainzi tia.

¹⁴ Tamâta ea kinzi siporo ñgua kaŋa mine, ande ñgua ñinde itula pwataki tu kinzi uru sio tininzi ñana zo muli ñinde kinzi ma sikai warakanzi nenzi tâno mao.

¹⁵ Ambo kinzi ma ilonzi tu sitaulo silâ pa tâno siŋga muŋga sipile ñinde, ande nzâla ikeno.

¹⁶ Taitu kinzi ilonzi tu sitaulo silâ pa nenzi tâno siŋga ñinde, ande tia. Kinzi ilonzi ndo tu ma sikai tâno ñinde ikeno samba ilo, aku tâno ñinde nde ara ndo, ipole tâno siŋga ñinde. Kinzi tamâta ñinde uru siporo pa Maro Kindeni mine tu, “Noko nde maka nema Maro Kindeni”, aku i mai ñana nenzi ñgua ñinde kâ ande tia, ñana tu iveta lawea tonŋe panzi lâ, ñana ma silâ simo ñinde.

¹⁷⁻¹⁸ Abraham i kalo tawana Maro Kindeni. Mine kala lâ zo ñinde Maro Kindeni ikai samâŋa papa ku ipai tu, “Noko ma kupu noko natu taituni Isaka pâta imâte, itogo patarawâŋa pa naŋa mine”, ande Abraham imandi ñana ipono muli pa Maro Kindeni kawa ñgua ñinde kâ. Muŋgani Maro Kindeni ipa ñgua kuku Abraham ku ipai tu, “Noko ne vâsa ñinde rârâni ma sipânga lâ Isaka natu-timbu nâ”. Andeta Abraham ne kalo-tawana igagati i ilo, kala imandi ñana ipu natuni ndaina pâta imâte kâ.

¹⁹ I ilo patea tu ambo Isaka ma imâte, ande Maro Kindeni ikura ñana ipaŋo i imo via kilo. Mine kala kinda takura ñana tasia ñgua mine tu, “Abraham ikai natu taulo imâ kilo lâ mateŋa nianzi.”

Isaka, Yakopu aŋga Yosepe, kinzi ñato nenzi kalo-tawana ikeno pa Maro Kindeni

²⁰ Aku kinda timbunda Isaka, i kala kalo tawana Maro Kindeni. Mine kala itu nzâmbe panzi i natu Yakopu ku Iso rua, ñana vetâŋa ndia ma muli ipânga panzi rua kâ.

²¹ Aku Yakopu i kala kalo tawana Maro Kindeni. Mine kala imo lee zo laiti ñana imâte kâ, ñineŋga itu nzâmbe panzi i natu Yosepe natu tamâne rua. I imarerea ne tukâla ñana yokâŋa kâ tini, aku ipanea Maro Kindeni.

²² Aku Yakopu natu Yosepe, i kala kalo tawana Maro Kindeni. Mine kala imo lee ne zo laiti ñana imâte kâ, ñineŋga itula ñgua pwataki ñana zo muli ñinde Isrel ñgu ma

sipile Isip tâno ku siyâti silâ. Aku iporo ngua tukuņa panzi tu lâ zo ndia kinzi ma sipile Isip tâno, ande kinzi ma sikai i tuka iyoka kunzi silâ, ñinennga ma sikea lâ tâno tonje.

Mose ne kalo-tawana ikeno pa Maro Kindeni

²³ Aku kinda timbunda Mose tina-tama, kinzi rua kala kalonzi tawana Maro Kindeni. Mine kala lâ zo ñinde Mose tina ipagugua ipânnga lâ, ande tina-tama rua sivea i ikura nzimona ñato lâ. Kinzi rua simora i tu lâlu ara ndo, aku ñandai siruru ñana sitoto Isip ngu nenzi koipu ñalae ne ngua. *

²⁴ Aku Mose, i kala kalo tawana Maro Kindeni. Mine kala lâ zo ñinde itumbu ipânnga ñalae lâ, ande i tini pwâka tu kinzi ma sipatu i ña tu, "Isip nenzi Koipu ñalae timbu".

²⁵ I ilo patea tu ambo i ma ikale malia kunzi Maro Kindeni ne ngu, ande ñinde ma ara. Isama tu kiesaka ne ndekâņa uru ikeno ikura zo mbwana-mbwana nâ, aku i tini pwâka tu ipono muli pa kiesaka ne vetâņa kâ.

²⁶ I kalo tawana tu Maro Kindeni ma muli isupwa Kirisi imâ, aku i kalo ñgere tona ñana kulu ara ñinde Maro Kindeni ma muli ilua i tamwata. Mine kala i ilo patea tu ambo i ma ikai mañeti ñana i ne kalo-tawana ñinde kâ, ande ñinde ma ara ndo, ipole mbaliņa wa singâra arara rârâni ikeno lâ Isip tâno ñinde.

²⁷ Mose i kalo tawana Maro Kindeni. Mine kala lâ zo ñinde ipile Isip tâno ku ilâ, ande iruru ñana Isip nenzi koipu ñalae ne wisi-nâna kâ, ande tia. Ñinde itogo Mose mata imora Maro Kindeni, inani uru imo paveâņa nâ ñana kinda tamâta. Mine kala ipono muli sondo pa nzâla ñinde Maro Kindeni ipatea papa.

²⁸ Mose i kalo tawana Maro Kindeni. Mine kala ipaño Isrel ngu nenzi ilo-kalo ñana ma sika kâņa-nuņa, ñinennga ma sivala "lama" seenzi lâ nenzi luma taitu-taitu ne nzâla tini. Isama tu ambo ma siveta mine, ande aņelo ñana ipunzi lâlu tamâne nzâla-kulu kâ ma ingenge ñananzi Isrel nenzi lâlu tamâne nzâla-kulu.

Kinzi Isrel ngu timbunzi rârânenzi kalo-tawana kala ikeno kaika mine nâ

²⁹ Pa zo ñinde, kinzi Isrel ngu tamâta kala kalonzi tawana Maro Kindeni. Mine kala kinzi soka mâsa-mâsa simbwaliu Tâi Njini silâ. Taitu lâ zo ñana Isip nenzi zugu tamâta sitogo tu soka Isrel ngu mulinzi simâ, ande tâi ipatukunzi rârâni simbwatuke kala sipamate-teu marumbu lâ.

³⁰ Kinzi Isrel tamâta kalonzi tawana Maro Kindeni. Mine kala zo tonje kinzi soka silâ sinje Jeriko lawea ne ngumbi ñalae ikura kari lima kanaño rua lâ. Ñinennga ngumbi ñinde nde iyauru bururu ndue.

³¹ Aku Rahap, ina muņa imo nzâla taine, ande i kala kalo tawana Maro Kindeni. Mine kala isukanzi Isrel tamâta rua ñinde muņa soka paveâņa nâ simâ ñana simora taine ne lawea ñinde kâ. I ne vetâņa ñinde nde ara nâ. Mine nde muli, lâ zo ñinde Isrel sipunzi tamâta ñinde muņa sipu mulinzi pa Maro Kindeni, ande kinzi ñandai sipu Rahap ñga.

³² Kala ñine naņa ma atula ngua ñalae ñana timbunda nenzi kalo-tawana kâ, ande ma tia. Ambo naņa ma atapâri tapâriņa luan-dondo ñananzi Gideon wa Barak wa Samson wa Jepta wa Daviti wa Samyuel wa kinzi ngua-tulâņa tamâta wa, ande ñinde ma ipole zo.

³³ Tamâta ñinde rârâni nde kalonzi tawana Maro Kindeni. Mine kala kinzi pinde sipara kaika kunzi

* **11:23** 23 Isip nenzi koipu ñalae ne tukuņa kaika ikeno mine; ambo Isrel ngu taine tonje ma ipagugua natu ipânnga, ambo tu tamâne, ande ma sipu pâta imâte.

koipu njalanjala nenzi zugu tamâta lee sipolenzi lâ, njinennga sikai poe sondo panzi ngu njinde. Kinzi siveta ikura Maro Kindeni munnga ipatea panzi mine. Mine kala iveta kie ara nâ panzi, ikura munnga ipa ngua tu ma iveta mine. Annga timbunda pinde nde sipono mbwâmbwa saka "leve" kawanzi, kala mbwâmbwa njinde sikura tu sikanzi, ande tia.

³⁴ Kinda timbunda pinde nde sipupu yââ mela-mela njalae tina imâte lâ. Annga pinde nde sikâwa pwapwataki silâ, kala zugu tamâta sikura tu sipunzi pâta simâte kâ, ande tia. Kinzi pinde nenzi walo kaika tia, andeta muli nga sikai walo kaika lâ tininzi ku sipânnga tamâta kaika ndo lâ paraña ilo. Kinzi tamâta njinde sinjaranzi lawea pinde nenzi zugu tamâta sikâwa pwapwataki silâ.

³⁵ Kinzi taine pinde natunzi simâte lâ, njinennga Maro Kindeni ipañonzi simandi simo vianzi kilo, ku sitaulo silâ panzi tinanzi kilo. Annga timbunda pinde simâte lâ luma sakamao ilo. Kinzi zugu tamâta sizavarunzi tamâta njinde ndo lâ, aku sipainzi tu, "Ambo miki ma kapu mulimi pa Maro Kindeni, ande ma kayautemi piti kayâti kalâ". Andeta kinzi njandai sipu mulinzi pa Maro Kindeni nga. Kinzi ilonzi pateo tu ambo ma simâte, ande kinzi ma muli simandi simo vianzi kilo, aku ma sikai nenzi via ara ndo lâ samba lawea.

³⁶ Kinda timbunda pinde sikai nâna mine; nenzi kazâña tamâta siporo ngua pavaligiña panzi wa sipalilinzi wa. Annga pinde nde sikai nâna mine; nenzi kazâña tamâta sipa wâlo kaika lâ tininzi ku sionzi lâ luma sakamao ilo.

³⁷ Kinzi kazâña tamâta sisianzi timbunda pinde lâ mira simâte, aku sivenzi pinde kambwanenzi utu mo rua. Aku sikai pila njana kazâña kâ ku sisowenzi pinde simâte. Annga kindo timbunda pinde nde sikai nâna mine; nenzi pasawaña ara

tonge tia, kala sikai lama wa meme karaenzi silelea lâ kambwanenzi itogo lalava mwasina, njinennga soka tava maneti nâ silâ. Kinzi simo sugorai ndo, aku nenzi kazâña tamâta siveta kenzi sakamao ndo panzi njana nenzi kalo-tawana kâ.

³⁸ Kinzi njinde uru soka potomule silâ wa simâ wa, sitogonzi tamâta nenzi tâno tonge tia. Kinzi sipavea warakanzi lâ nia bilimu wa nia tuu wa, aku sikeno lâ ngânza ilo wa wewe ilo wa. Miki kaloño nga; kindo timbunda njinde rârâni nenzi kalo-tawana ikeno sondo ndo pa Maro Kindeni. Mine kala kinzi nde tamâta ara ndo, sipolenzi tâno tamâta rârâni.

³⁹ Kindo timbunda njinde rârâni kalonzi tawana Maro Kindeni, aku i ilo ara ndo panzi. Taitu lâ zo njinde kinzi simo vianzi lâ tâno kulu, ande kinzi njandai simora vetâña ara njinde Maro Kindeni munnga ipa ngua tu ma iveta panzi.

⁴⁰ Njano tu munngani Maro Kindeni ilo pateo tu i ma muli iveta vetâña ara ndo tonge pa kinzi wa kindo wa. I ilo tu lâ zo ndia kinzi tamâta munngâña njinde nenzi via ma ipânnga ara ndo, ande kindo nenda via kala ma ipânnga ara lâ zoni ndaina.

12

Ara njana kindo ma talea ndindi nâ ilâ pa Yesu

¹ Kindo timbunda njinde nenzi kalo-tawana nde kaika ndo, aku lâ zo njine kinzini simandi ku sinje kindo mbwaliu lâ, itogo take-take njalae tina mwasina. Njinde itogo kindo tamandi njana tapalilu tapopole, aku kinzi simandi njana simora nenda paliluña kâ. Mine nde ara njana kindo ma tatambira kekekeke malia ndia rârâni uru itawa kindo ndue, aku tapile kiesaka njinde uru ilita kindo kaika tona. Aku ara njana kindo ma ilonda kaika ku naonda sondo tapalilu talâ pa

keri njinde Maro Kindeni muᅅga ipatea pa kinda.

² Kinda ma talea ilâ wa imâ wa pa nzâla ᅅgaᅅe-ᅅgaᅅe, ande tia. Ara ᅅana kinda ma talea ndindi nâ ilâ pa Yesu simbo nâ, ᅅana tu ina muᅅga ikai nzâla piti lâ ilonda kalonda ᅅana ma kalonda tawana i. Aku i uru isuka nenda kalo-tawana njinde tu ipâᅅga kaika tona. Muᅅga, lâ zo njinde Yesu imo tâno kulu, ande isama mine tu ambo i ma ipono muli sondo nâ pa vetâᅅa ndia Maro Kindeni ipatea papa, ande muli i ma imo ara ndo tava ndekâᅅa ᅅalae. I ilo patea mine, aku ᅅana duvi njinde kâ imandi kaika ku ikai nâna lee ᅅineᅅga imâte lâ kâi popole tini. Taitu i ᅅandai ilo malia ᅅana ikai mateᅅa kie mine ne maᅅeti ᅅga. Kala zo ᅅine isaᅅona Maro Kindeni tamwata tini pa wia kâ.

Maro Kindeni uru itu kinda sondo

³ Miki kalomi ᅅgere sondo ᅅga. Muᅅga kinzi kiesaka tamwatanzi wisinzi nâna ndo pa Yesu ku sikai kazâᅅa ᅅalae tina papa, andeta imandi kaika ndo. Ambo miki ma kalomi ᅅgere ᅅana i ne vetâᅅa njinde kâ, ande njinde ma ipu tini kaika pami, aku miki ma kambariri ku kapile nemi kalo-tawana, ande tia ndo.

⁴ Mao nâ, kinzi kiesaka tamwatanzi uru sikai kazâᅅa ᅅalae tina pami ᅅana nemi kalo-tawana kâ, kala miki kamo paraᅅa ilo; andeta miki seemi ᅅandai ipâᅅga lâ ᅅga.

⁵ Tiambo miki kalomi kapa ᅅana ᅅgua njinde muᅅga Maro Kindeni iporo pami ᅅana ipu tini kaika pami, a? Miki nde kamo i natu wukale; mine kala iporo tu,

“ ‘Naᅅa natuᅅgu, ambo Maro ᅅalae iveta vetâᅅa toᅅge pano ᅅana itu noko sondo kâ, ande ara ᅅana noko ma kalo ᅅgere sondo ᅅana vetâᅅa njinde ne duvi kâ. Ambo imbitano wa ileleano wa, ande noko ma

ilo malia koᅅa ᅅana njinde kâ ndimo.

⁶ ᅅana tu ambo Maro ᅅalae tini mwasa pa tamâta toᅅge, ande i ma itu tamâta njinde sondo. Mao nâ, tamâta ea kinzi ipateanzi tu ma simo i natu wukale, ande i nâna ilanzi tamâta njinde râranî ᅅana itunzi sondo kâ.”

⁷ Ambo Tamânda Maro Kindeni ma iveta kie mine pa miki, aku njinde iveta malia pami, ande miki ma kamandi kaika, ᅅana tu iveta kie taituni pa miki itogo tamâta iveta pa natu mine. Tiambo tamâta toᅅge tini pwâka ᅅana itu i natu sondo kâ, tiya? Tia ndo.

⁸ Miki kalomi ᅅgere sondo ᅅga. Maro Kindeni uru itunzi i natu wukale râranî sondo. Ambo i ma iveta mine tia pa tamâta toᅅge, ande njinde itula pwataki tu tamâta njinde imo itogo nzâla tamâta natunzi mine, aku i ᅅandai Maro Kindeni natu mao ᅅga.

⁹ Miki kalomi ᅅgere sondo ᅅana kinda tamânda kinzi lâ tâno ᅅine kulu, kinzi njinde uru situ kinda sondo. Kinda tamege ᅅananzi tamâta njinde, aku uru tasuka ᅅanzi kâki tona. Mine nde ara ᅅana kinda ma tamege ndo ᅅana Tamânda Maro Kindeni kâ, ina imo samba ilo, ku tapatawa warakânda tininda lâ i nao. Ambo kinda ma taveta mine, ande kinda ma tamo viânda nâ.

¹⁰ Kinda tamânda kinzi lâ tâno ᅅine kulu muᅅga situ nenda mâsi wa vetâᅅa sondo ikura zo mbwana-mbwana nâ, ikura warakanzi nâ nenzi ilo-kalo mine. Aᅅga Maro Kindeni uru itu kinda sondo ᅅana ivila kinda mao nâ, ᅅana ma tapâᅅga sondo ndo, itogo i imo mine.

¹¹ Lâ zo ndia tamâta toᅅge nâna ilua natu ᅅana itu i sondo kâ, ande natu njinde ᅅandai indeka ᅅana njinde kâ. Nâna njinde iveta i ilo malia nâ. Andeta muli, ambo kinda ma tapanâna sondo ᅅana nâna njinde kinda takai ᅅana nenda vetâᅅa soki kâ, ande kinda ma takai

kulu ara ndo. Kulu ñinde nde mine; kinda ma tamo tamâta sondo ndo lâ Maro Kindeni nao, aku ma tamo tava wisinda pisi nâ.

Kinda ma tapakatona sondo nâ

¹² Mine kala miki kaloño nga; ambo noko mbau tonje mareña ku imo itâtâra nâ, ande ara ñana noko ma kusuka mbau ñinde kâki ñana iveta vetâña ara kilo kâ. Ambo noko kie tonje itogo imâte lâ ikeno nâ, ande ara ñana noko ma pwisi kaika,

¹³ aku pwoka lâ vetâña ara ne nzâla nâ. Ambo tamâta tonje ne kalo-tawana ikeno kaika tia, ande ñinde itogo induke ku iyoka sakamao. Ambo miki ma kamandi kaika tia, ande tamâta ñinde ma ipayaula ndo. Andeta kaloño nga; ambo miki ma kamandi kaika, ande tamâta ñinde ne kalo-tawana ma ipânnga sondo kilo.

¹⁴ Miki ma kamakâsa ñana kamo tava ilomi kalomi pisi nâ kunzi tamâta rârâni, aku kamakâsa ñana kamo tamâta sondo lâ Maro Kindeni nao tona, ñana tu kinzi tamâta sondo simbonzi nâ ma sikura tu simo kuku Maro Nalae.

¹⁵ Miki kapakatona sondo nga. Tia ma nawalami tonje ipu muli pa Maro Kindeni, ina wisi-wisi warika. Ambo nawalami tonje imo ñginimi tava ilo makisa, ande ñinde ma ara tia ndo, ñana tu tamâta ñinde ne ilo-kalo soki ñinde ma inzarere ilâ ku ma iveta miki rârâ kapânnga ilomi muso ndo lâ Maro Kindeni nao.

¹⁶ Ambo miki nawalami tonje ma ipalulua tini potomule, ande ñinde ma ara tia ndo. Aku mine nâ, ambo imege ñana Maro Kindeni tia, ande ñinde ma ara tia ndo. Munnga, kinda timbunda Isaka natu Iso ñandai imege ñana Maro Kindeni nga. Iso nde Isaka natu nzâla-kulu kâ, kala tama ne kelekele rârâni nde i ne tona. Andeta zo tonje putole ipu, kala ipile ñinde ñana ika kondo taitu nâ.

¹⁷ Miki kasama tu muli, Iso ilo tu i tama Isaka ma itu nzâmbe papa i ñana ikai kelekele arara ñinde kâ.

Andeta Isaka iveta mine tia. Iso ita pâta ñana ikai kelekele ñinde kâ, andeta nzâla tonje ikeno ñana ikai nzâmbe kâ, ande tia.

Kinda tamâ tapânnga Jerusalem lawea tini laiti, lawea ñinde ikeno samba ilo

¹⁸ Nia ndoyo, kinzi Isrel ngu silâ simo Sinai Tuu tini laiti. Ñinde nde tâno ne tuu tonje, ikura ñana kinzi simora ku sitaño lâ mbalaunzi. Lâ zo ñinde, kinzi simora yââ ñalae tina ikeno tuu ñinde tini tava kondoma ñalae ndo. Annga lawea iyoka kaika lâ.

¹⁹ Aku siloño tando ita, ku siloño kawa ñgua tonje ne sarawâña imâ panzi tona. Kinzi siloño ñgua ñinde lâ, aku siruru pâta. Mine kala sipai Mose tu, “Maka tinima pwâka tu kaloño ñgua kaña mine kilo.”

²⁰ Kinzi siruru ndo ñana ñgua ñinde Maro Kindeni iporo panzi. I nde iporo mine tu, “Ambo tamâta tonje tâku simbi tonje ma imâ laiti ku itaño tuu ñine tini, ande miki ma mira nâ kasia i pâta imâte.”

²¹ Kinzi simora mâsi ñinde, aku siruru pâta kanaño. Aku Mose kala iruru mine nâ ku iporo tu, “Naña tiningu ruru ñalae tina”.

²² Annga miki ñandai kamâ kapânnga tuu mine tini laiti nga. Miki nde kamâ kapânnga Saion Tuu tini laiti, aku kapânnga Maro Kindeni Via Tamwata ne lawea Jerusalem ikeno samba ilo. Kinzi aņelo kambwanjenzi ñalae ndo nde sipasau lâ simo lawea ñinde tava ndekâña nâ.

²³ Aku miki kamâ kapânnga pa Maro Kindeni ne tamâta nenzi pasauña. Kinzi nde simo sitogo i natu nzâla-kulu kâ mwasina, aku Maro Kindeni ñngere tamâta ñinde ñanzi lâ pepa ikeno samba lawea ñinde tini marumbu lâ. Miki kamâ kapânnga Maro Kindeni tini laiti lâ, inani ma muli ipare nia panzi tamâta rârâni ñana nenzi vetâña kâ. Aku miki kamâ kapânnga pa kinzi tamâta pinde, kinzi ñinde

munğa siveta vetâņa ara lâ tâno kulu, ñinenğa simâte, kala ñine sipânğa tamâta ara ndo lâ Maro Kindeni nao.

²⁴ Miki kamâ kapânğa pa Yesu lâ, inani ikai nzâla piti pa Maro Kindeni tu ma iveta ñgua pânğa wasaseki kunzi tamâta. Aku miki kamâ kapânğa pa see ñinde Yesu munğa ipaliņi ñana ivila kinda kê, aku i see ñinde ipole see ñinde timbunda Abel nanayoni ipaliņi lâ. *

Kinda ma tapu mulinda pa Maro Nalae kawa ñgua ndimo

²⁵ Miki kapakatona sondu ñga; miki ma kapu mulimi pa Maro Nalae kawa ñgua ndimo. Nia ndoyo, Mose itula Maro Kindeni kawa ñgua panzi Isrel ñgu, andeta sipono taņanzi ñana ñgua ñinde kê. Mose nde tamâta nâ, andeta muli ñga kinzi tamâta ñinde sikura tu sikâwa pa nia ñgaņe ku sipavea ñana nenzi kiesaka ñinde ne pareņa-nia kê, ande tia. Mine kala miki kalomi ñgere sondu ñga. Zo ñine Maro Nalae tamwata itu ñgua kaika pa kinda, aku i imo samba ilo. Ambo kinda ma tapu mulinda papa i, ande kinda ma takura tu takâwa ñana nenda kiesaka ñinde ne pareņa-nia mâsi mana, a? Kinda ma takura tia ndo.

²⁶ Lâ zo munğânğa ñinde, Maro Kindeni kawa ñgua iririņo tâno marumbuni lâ. Taitu kala ñine i ipa ñgua mine tu, “Zo tonđe kilo naņa ma aveta tâno ririņo ñalae tina. Andeta tâno nâ ma ririņo tia; naņa ma aririņo samba tona.”

²⁷ Maro Kindeni iporo ñana “zo tonđe kilo”, aku ñgua ñinde itula pwataki tu lâ zo muli ñinde, ande i ma izavarunzi kelekele rârâni munğa ipulianzi ñinde, aku ma naonzi tia lâ. Anğa kelekele ndia ipatea tu ma izavaru tia, ande kelekele ñinde nâ ma simo.

²⁸ Lâ zo muli, kinda ma takai koipu kuku Kirisi mine ku tamo nâ,

aku sâ tonđe ma ikura tu iririņo ñinde, ande tia. Mine nde ara ñana ma kawânda ndanđe pa Maro Kindeni ku tapanea i sondu, itogo i tamwata ipatea tu ma taveta mine. Ara ñana kinda ma tasuka i ña kêki ku tamege ñana i kê.

²⁹ Nana tu ñgua ñine nde mao kanoņo: “Kinda nenda Maro Kindeni nde itogo yââ kaika ñalae tina ñana izavaru kelekele kê”.

13

Kinda taitu-taitu ma tininda mwasa nâ panzi kalo-tawana tamâta

¹ Ara ñana miki taitu-taitu ma tinimi mwasa ndo panzi nawalami kalo-tawana tamâta, ikura miki uru kaveta mine.

² Aku lâ zo ndia tamâta lombo ma simâ pa nemi lawea, ande miki ma kalomi ñgere sondu ku kakainzi simo nemi luma ilo. Miki kasama tu munğa, tamâta pinde sikainzi tamâta lombo pinde ku sionzi simo nenzi luma ilo ñana sikatonanzi kê. Kinzi situ tamâta lombo ñinde nde tamâta nâ, andeta kinzi ñandai tamâta ñga; kinzi nde aņelo.

³ Miki ma kalomi sukânğa ñananzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta ñinde simo luma sakamao ilo. Miki ma kalomi sukânğa lâ vetâņa kie taituni itogo miki warakami kamo luma sakamao ñinde ilo kunzi. Nenda kazânğa tamâta uru siveta kenzi sakamao panzi nawalânda pinde, ande miki ma kalomi sukânğa ñananzi lâ vetâņa kie taituni itogo kinzi siveta kenzi sakamao pa miki warakami mine.

⁴ Kinda tamâta nenda pakâeņa nde vetâņa ara ndo. Mine nde miki tamâta ea kakâe lâ, ande miki ma kakatona nemi pakâeņa ñinde sondu ndo, ñana ñinde ma ikeno mbâra-mbâra ndo lâ Maro Kindeni nao. Miki kasama tu Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta ea siveta mâsi sakamao kaņa-kaņa ñana sipalulua tininzi potomule kê.

* 12:24 24 Yesu see itula Maro Kindeni ne tini-mwasa kilala pwataki, anğa Abel see itula tamâta nenzi wisi-nâna kilala pwataki.

⁵ Miki ma ilomi ñalae koña ñana kagona mbaliña kâ ndimo. Ara ñana miki ma kaporo lâ warakami ilomi tu, “Kelekele ndia kala naña akai lâ, ande ñinde ikurana”. Ñana tu Maro Kindeni muñga iporo ñgua mine tu,

“Naña ma akatonami ikura zo rârâni. Naña ma apilemi kamo kaa nâ, ande tia ndo”.

⁶ Mine kala kinda takura tu tamandi kaika ku taporo mine tu,

“Maro Ñalae nde nanenngu Pavilâña Tamwata. Mine kala naña ma aruru tia ndo, ñana tu kinzi tamâta sikura ñana siveta vetâña soki pa naña, ande tia.”

Kinda ma mainda ñana nenda kalo-tawana kâ ndimo

⁷ Ara ñana miki kalo-tawana tamâta ma kalomi ñgere ñananzi tamâta ñinde muñga sikai poe pami. Kinzi tamâta ñinde muñga situla Maro Kindeni kawa ñgua pami. Ara ñana miki ma kalomi ñgere sondo ñana vetâña rârâni siveta ñinde, lâ zo ñinde kinzi simo vianzi yo. Aku ara ñana miki ma kao nemi kalo-tawana ilâ sondo pa Maro Kindeni, ikura nenzi kalo-tawana mine.

⁸ Yesu Kirisi i ñana ipalele kâ, ande tia ndo. Vetâña ndia iveta lâ zo muñgâña, ande i uru iveta vetâña kie taituni lâ zo ñine wa lâ zo muli-muli wa.

⁹ Mine nde miki ma kapaloño pa ñgua kaña-kaña ndimo, ñana tu ñgua ñinde ma izavaru ilomi kalomi ku iveta miki kalomi kapa ñana Maro Kindeni ne nzâla kâ. Ara ñana Maro Kindeni ne wisi-wisi simbo nâ ma ipu tini kaika pa ilonda kalonda. Anğa ñgua tukuña kiri-kiri ñana kâña-nuña kâ nde ikura tu ipu tini kaika mine pa kinda, ande tia. Ambo tamâta tonje ma ipaveta kuku ñgua tukuña kie mine, ande ñinde ikura tu ivila i, ande tia.

¹⁰ Kinda nenda patarawâña kie tonje imo, aku patarawâña ñinde

ikura tu ivilanzi patarawâña tamâta ñinde uru siveta wurâta lâ Juda nenzi luma sapâña ilo, ande tia.

¹¹ Patarawâña tamâta nenzi tamâta ñalae uru iveta patarawâña tonje mbwani taitu nâ ikura mbwera mbwera. I uru ikai lama wa bulmakao seenzi ku ilâ pa luma sapâña ne “Nia Sapâña Ndo”, ñinennga iveta patarawâña ñana izavaru kiesaka piti kâ. Anğa simbi ñinde karae nde sikai siyâti simomo lâ yââ kulu lâ lawea ñgañe kana lâ.

¹² Ñana duvi ñinde kâ, ande Yesu kala imâte nia yo lâ lawea ñalae ne ñgumbi ñgañe, ñana i tamwata see ma izavaru kiesaka ne muso piti lâ tamâta ilonzi kalonzi.

¹³ Mine nde ara ñana kinda ma tayâti talâ pa Yesu lâ lawea ñgañe, ku takai mañeti itogo i muñga ikai mine.

¹⁴ Kinda tasama tu nenda lawea mao ñandai ikeno tâno ñine kulu nga. Taitu kinda uru tao tininda ñana lawea tonje ma ipânnga lâ zo muli kâ.

¹⁵ Mine nde ara ñana kinda ma tasuka Maro Kindeni ña kâki ikura zo zo. Yesu iveta nzâla pa kinda ñana ma tapanea Maro Kindeni, aku paneña ñinde ma ikâki papa i itogo nenda patarawâña mwasina.

¹⁶ Ambo miki nawalami pinde simo kaa nâ, nenzi kelekele tia, ande ara ñana miki ma kaveta kemi ara panzi ku kavilanzi lâ nemi kelekele pinde. Miki ma kalomi kapa ñana kaveta mine kâ ndimo, ñana tu Maro Kindeni ilo ara ndo ñana patarawâña kie mine.

Maro Kindeni i ñana iveta kinda tamo ara kâ

¹⁷ Miki nemi poe tamâta kinzi nde uru sikatonami sondo ikura zo rârâni. Kinzi sisama mine tu muli nga, kinzi ma sipatula warakanzi pa Maro Kindeni ñana wurâta rârâni muñga siveta ñinde. Mine nde ara ñana miki ma kapono muli sondo pa kawanzi ñgua ku kamo kalonzi nâ. Ambo miki ma kaveta mine, ande kinzi ma ilonzi malia tia. Kinzi

ma sindeka nâ ɲana siveta nenzi wurâta ɲinde. Ambo kinzi ma sika-tona miki tava ilonzi malia, ande ɲinde ma ivilami tia.

¹⁸ Ara ɲana miki ma kano kaika pa Maro Kindeni tu ma isuka maka. Maka kapasama tu iloma kaloma ikeno mbâra-mbâra ndo lâ i nao, aku maka iloma tu kaveta vetâɲa ara nâ ikura zo rârâni.

¹⁹ Naɲa ilonɲu ndo tu miki ma kano pa Maro Kindeni tu ivila naɲa ku walele nâ io naɲa ataulo amâ pami kilo.

²⁰ Kala ɲine miki kakai Maro Kindeni ne nzâmbe mine; nenda Maro Ɲalae Yesu, ina kinda lama ɲgu nenda katonâɲa ara, ande ipaliɲi tamwata see ku imâte ɲana iveta Maro Kindeni ne ɲgua pâɲa wasaseki ipâɲga kanaɲo, aku ɲgua pâɲa ɲinde nde ɲana marumbu kê, ande tia ndo. Mine kala Maro Kindeni, ina wisi-pisi warika, ipaɲo i lâ mateɲa nianzi imo via kilo.

²¹ Maro Kindeni ne pavilâɲa imâ pami ku ivilami ɲana kaveta vetâɲa rârâni ipatea pami ɲinde. Aku ina io Yesu Kirisi ne walo kaika imâ ilonda kalonda, ɲana tamo sondo lâ i nao, ikura i ilo papa mine. Kinda nenda paneâɲa ilâ pa Yesu Kirisi ikura zo zo, ma tasuka i ɲa kêki mine ku tamo nâ. Mao.

Wisi-ara ne ɲgua pinde

²² Niɲgu-nambwe wukale, naɲa ilonɲu tu miki ma katambira taɲami sondo ɲana ɲgua rârâni aɲgere lâ pepa ɲine tini. Naɲa aɲgere ɲgua ɲine ɲana ipu tini kaika pa ilomi kalomi, aku aɲgere ɲgua ɲalae koɲa tia.

²³ Naɲa ilonɲu tu miki ma kasama ɲine; ninda-nambwe Timoti, ande sikai piti lâ luma sakamao ilo iyâti ilâ lâ. Ambo i ma imâ ipâɲga pa naɲa walele nâ, ande maka rua ma kamâ kamora miki.

²⁴ Maka kano pami tu kaporo kawama kari ara panzi nemi poe tamâta rârâni, aku ilâ panzi Maro Kindeni ne tamâta rârâni tona. Aku

kinzi kalo-tawana tamâta simo Itali tâno ɲine kala kawanzi kari ara pami tona.

²⁵ Maro Kindeni ne wisi-wisi imo ku miki rârâni.

YAMESI **Pepa Yamesi ingere** **panzi kalo-tawana** **tamâta**

Yamesi nde Yesu tai (Matai 13:55, Galesia 1:19), aku imo poe tamâta panzi kalo-tawana tamâta simo Jerusalem lawea (Pâri Tamâta 12:17, 21:17-18). Ingere ngua njine ilâ panzi Juda tamâta njinde kalonzi tawana Yesu Kirisi njinenga sikai nâna njana, kala sikâwa pwapwataki silâ kala simo piti piti lâ tâno pinde. Yamesi itula ngua arara njana vetânga pinde kinda kalo-tawana tamâta ma tapaveta kuku. Iporo tu ambo nenda kalo-tawana njandai igagati kinda njana taveta vetânga ara pinde nga, ande nenda kalo-tawana nde mao tia. Kinda ma tapakatona kawânda ngua sondo ndo, ku ma tapatawa tininda ku takai noja pa Maro Njalae.

¹ Naña Yamesi, naña amo Maro Kindeni kuku Yesu Kirisi rua nenzi wurâta tamâta. Naña angere ngua lâ pepa njine tini imâ pa miki kalo-tawana tamâta lâ Isrel ngu saŋao kanaŋomi rua, miki njinde kala muŋga kapile nemi lawea tina, aku kalâ kamo pwapwataki lâ tâno pinde. Naña aporo kari ara pa miki rârâni.

Malia kie-kie uru isuka kinda njana tamandi kaika kâ

² Niŋgu-nambwe wukale, ambo malia kie-kie ma ipânga pa miki njana ikai samânga pami, ande ara njana miki ma kaporo ngua lâ warakami ilomi mine tu, “Naña ma andeka pâta.”

³ Miki kasama tu ambo vetânga tonje ma ipânga njana ikai samânga pa nemi kalo-tawana kâ, ande vetângani ndaina isukami njana kamandi kaika ku kakale malia ndia rârâni.

⁴ Aku ara njana miki ma kamandi kaika mine nâ ku kakale nemi malia

ikura zo rârâni. Ambo nemi kalo-tawana ma ikeno kaika mine ku imo nâ, ande miki ma kamo kalo-tawana tamâta sondo ndo, ikura Maro Kindeni ne pateânga mine, aku miki ma kakura ndo njana kapono muli papa i.

Ambo tamâta tonje iroto njana ilo-kalo ara kâ, ande ara njana i ma ikai noja pa Maro Kindeni nâ

⁵ Ambo tamâta tonje lâ miki njinimi iroto njana ilo-kalo ara kâ, ande ara njana i ma ikai noja pa Maro Kindeni tu ma ilo-kalo ilua i. Ambo tamâta njinde iveta mine, ande Maro Kindeni ma ipalongo pa i ne noja. Njana tu Maro Kindeni uru kekeleke arara kie-kie ilanzi tamâta rârâni, aku i njandai tini pwâka njananzi ku imbitanzi njana nenzi noja nga.

⁶ Taitu ara njana tamâta njinde ma kalo tawana kaika muŋga lâ nga, njinenga ikai noja pa Maro Kindeni. Ambo tu i ilo rua-rua kala iporo pa tamwata mine tu, “Tiambo Maro Kindeni ma ipalongo pa nanenju noja ku ilo-kalo ara ilua naña, tiya?”, ande ngua kaŋa mine nde ara tia. Tamâta ea ilo rua-rua mine, ande i itogo tâi ne kâla njinde lawea ikai kâki ku imbwa potomule mine.

⁷ Ambo tamâta mine itu Maro Njalae ma sâ tonje ilua i, ande i ne ilo-kalo njinde nde soki ndo,

⁸ njana tu i nde tamâta njana ilo rua-rua kâ. Mine kala i ne vetânga rârâni ikeno sondo tia ndo.

Yamesi itula ngua panzi sugorai tamwatanzi wa kinzi mbaliŋa warakanzi wa

⁹ Ambo kalo-tawana tamâta tonje imo sugorai, i ne kekeleke rârâ tia, ande ara njana i ma indeka nâ, njana tu Maro Kindeni isuka i kâki.

¹⁰ Ambo kalo-tawana tamâta tonje imo itogo mbaliŋa warika mine, ande ara njana i ma indeka lâ zo ndia i ipânga sugorai tamâta, njana tu tamâta ea kinzi ilonzi njalae koja tu sigona tâno ne mbaliŋa rârâ, ande kinzi njinde nenzi via

ma muli marumbu lâ, itogo unza ne mâle mine.

¹¹ Kinda tasama tu lâ zo nana kari ikâki kê, ande kari uru iveta nia nâna ndo, aku ikana unza ngâla-ngâla ndo lâ. Njeninga unza ne mâle siyauru sindue, aku ne singâra ara marumbu ndo. Aku mine nâ, kinzi mbaliŋa warakanzi ma siveta nenzi wurâta lee, njeninga walele nâ nenzi via ma marumbu lâ.

Maro Kindeni ilaŋe kinda nana taveta kiesaka kê, ande tia ndo

¹² Tamâta ea uru imandi kaika ku ikale malia ikura zo rârâni, ande i ikura tu indeka. Ambo i ma ipole samâŋa njinde rârâni, aku ne kalotawana imbe tia, ande Maro Kindeni ma via mao ilua i itogo ne kulu mine, aku ma imo ara mine ku imo nâ. Munŋani Maro Kindeni ipa ngua tu ma via mao ilanzi tamâta rârâni njinde ilonzi ndo keno pa i.

¹³ Ambo kelekele tonŋe ma igagati tamâta tonŋe ilo ku ilaŋe i nana iveta kiesaka kê, ande i ma iporo mine tu, “Maro Kindeni ilaŋe nana kala aveta kiesaka”, mine ndimo. Nana tu kiesaka tonŋe ikura tu ilaŋe Maro Kindeni tia ndo, aku Maro Kindeni ilaŋenzi tamâta nana siveta kiesaka kê, ande tia ndo kanaŋo.

¹⁴ Taitu kinda tamâta warakânda taitu-taitu ilonda uru igagati kinda ku ilaŋe kinda nana taveta kiesaka kê. Ilo-kalo sakamao uru iveta mona-mona pa kinda, aku njinde iveta ilonda kêki nana taveta kiesaka kê.

¹⁵ Njeninga ilo-kalo sakamao njinde ipulia kiesaka ipâŋga lâ ilonda kalonda, itogo taine ipagugua natu mine. Aku muli nga kiesaka ma itumbu nala, ande ma ipagugua mateŋa lâ ilonda kalonda.

¹⁶ Njingu-nambwe wukale, nana ilonŋu ndo keno pami. Miki ma ilomi kalomi soki-soki ku kapalâŋe warakami ndimo.

¹⁷ Kelekele ara ndia kinda takai, ande Tamânda imo samba ilo io kelekele njinde ndoni indue imâ pa kinda. Inani munŋa ipulianzi samba ne sinâla ndoni, aku i ma

ilele tamwata ne vetâŋa, ande tia. Kari uru ikâki ipane nia lee indue, njeninga nia nana lâ; andeta Maro Kindeni ipalele mine tia ndo.

¹⁸ Nanayoni i ilo patea tu ne ngua mao ma ipulia via ipâŋga lâ ilonda. I ilo tu kinda ma tamunŋa panzi tamâta ngu rârâni wa kelekele ndia rârâni i munŋa ipulianzi sipâŋga njinde, tatogo kâpwa wasaseki ipâŋga munŋaŋa lâ tâno ilo mwasina.

Ambo kinda taŋânda nâ taloŋo Maro Kindeni kawa ngua, ande njinde nde ara tia

¹⁹ Njingu-nambwe wukale, nana ilonŋu ndo keno pami. Miki kalomi ngere sondo nana njine kê; ara nana miki rârâni taitu-taitu ma katambira taŋami walele nâ nana kaloŋo Maro Kindeni kawa ngua. Taitu miki ma kaporo katula ngua walele ndimo, aku ma wisimi nâna walele ndimo.

²⁰ Nana tu Maro Kindeni ilo tu kinda ma taveta vetâŋa ara lâ i nao, andeta kinda tamâta nenda wisi-nâna nandai isuka kinda nana taveta mine nga.

²¹ Mine nde ara nana miki ma kapile vetâŋa ndia uru iveta ilomi muso, aku kapile vetâŋa sakamao rârâni njinde kala ipâŋga nala, lâ tâno kulu. Ara nana miki ma kapatawa warakami tinimi ku kapono muli sondo pa Maro Kindeni kawa ngua, ngua njinde i uru io lâ ilomi kalomi. Nana tu ngua njinde ikura tu iyautemi piti lâ kondoma ilo ku via mao ilami.

²² Miki ma kaloŋo Maro Kindeni kawa ngua njinde lâ taŋami nâ ndimo. Ambo miki ma kaloŋo kaa nâ, ande miki ma kapalâŋe warakami. Ara nana miki ma kapaveta kuku ngua njinde ku koka muli.

²³ Ambo tamâta tonŋe ilonŋo Maro Kindeni kawa ngua, andeta ilonŋo kaa nâ kala ipaveta kuku tia, ande tamâta njinde itogo tamâta imora tamwata nao lâ ndunŋu ilo.

24 I imora tamwata nao lâ, ñineŋga iyoka ilâ, aku walele nâ i kalo kapa tu i nao kilala mana.

25 Taitu Yesu Kirisi ne ŋgua tukuŋa sondo ñinde imbware kiesaka ne kaika ku iveta kinda tamo soo nâ. Mine kala tamâta ea uru kalo ñgere sondo ñana Maro Kindeni kawa ŋgua ku ipaveta kuku, ambo i ma kalo kapa ñana tia, ande Maro Kindeni ne nzâmbe ma ikeno pa tamâta ñinde ne wurâta tava ne vetâŋa rârâni.

26 Ambo tamâta tonje ilo mine tu, “Naja nde kalo-tawana tamâta ara”, andeta i ñandai ikatona tamwata kawa ŋgua sondo ñga, ande tamâta ñinde ikai laŋeŋa pa tamwata, aku ne kalo-tawana nde kelekele kaa nâ.

27 Ambo tamâta tonje ne kalo-tawana ikeno sondo ndo lâ Maro Kindeni nao, ne soki tonje tia, ande tamâta ñinde ma uru iveta mine; i ma ilo ñananzi lâlu mundoro wa kinzi taine mwala-mwala wa, ku ma isukanzi ñana nenzi malia kie-kie kâ. Andeta ñinde nâ tia; i ma ipakatona tamwata sondo tona, ñana tâno ñine ne vetâŋa potomule ma ikura tu iveta i ilo muso lâ Maro Kindeni nao, ande ma tia.

2

Ara ñana kinda ma taveta vetâŋa kie taitu nâ panzi tamâta rârâni

1 Niŋgu-nambwe wukale, Maro Kindeni kilala ipâŋga nia yo lâ nenda Maro Yesu Kirisi tini, aku nemi kalo-tawana ikeno pa i. Mine nde miki ma kaveta kemi ara panzi mbaliŋa warakanzi, aŋga kapu mulimi panzi sugorai tamwatanzi, mine ndimo.

2 Ambo tamâta rua ma soka lombo simâ nemi luma ñana pasaŋa kâ ilo ñana sipanea Maro Kindeni kâ, aku tamâta tonje lâ kinzi rua ipasawa pasawaŋa ara ndo ku io siŋgâra “gol” lâ mbau sili, aŋga tamâta tonje nde imo sugorai, ne pasawaŋa ara tia;

3 ambo miki ma kaveta kie ara papa tamâta ñinde, i ne pasawaŋa ara, aku kano tu, “Noko kumâ kusaŋona saŋonâŋa nia ara ñine”, andeta miki ma kaveta maŋeti pa sugorai tamâta ñinde ku kapai tu, “Noko kulâ kumandi lâ nia ŋgaŋe ndai”, tâku, “Kusaŋona tâno kulu lâ naja keŋgu tini laiti”;

4 ambo miki ma kaveta vetâŋa kie mine, ande ñinde itogo miki kapateanzi tamâta simo piti-piti ikura warakami nâ nemi ilo-kalo soki-soki. Aku ñinde itogo miki kapâŋga katogonzi ŋgua-samâŋa tamâta ñinde simo tava ilo-kalo sakamao nâ.

5 Niŋgu-nambwe wukale, naja ilonju ndo keno pami. Miki kalonjo ñga; Maro Kindeni ilo panzi tamâta ea simo sugorai lâ tâno tamâta naonzi, aku nanayoni ipatea tu nenzi kalo-tawana ma ipâŋga ñalae ndo. Aku ipatea tu ma ikai maro panzi tona, kala ma simo i ne ŋgu. Muŋgani i ipa ŋgua tu ma ikai maro mine nâ panzi tamâta ea ilonzi ndo keno pa i.

6 Aŋga miki uru kaveta maŋeti panzi sugorai tamwatanzi. Opopo, kalomi ñgere sondo ñga; ea kinzi uru sitawa miki ndue ku sio malia kâki lâ kulumi, a? Aku ea kinzi uru sikaimi kalâ pa ŋgua nia, a? Kinzi mbaliŋa warakanzi nâ siveta kenzi mine pami!

7 Yesu Kirisi ña ikeno miki tinimi, andeta kinzi mbaliŋa warakanzi nâ uru siporo ŋgua pavaligiŋa pa Yesu ne ñoa ara ñinde.

8 Kinda nenda koipu ñalae Maro Kindeni ne tukuŋa ikeno lâ pepa tini mine tu, “Noko ma tini mwasa panzi tini pinde itogo noko tini mwasa pa tamwata mine”. Ambo miki ma kapaveta kuku ŋgua tukuŋa ñinde, ande ñinde ma ara ndo.

9 Taitu miki kalonjo ñga; ambo miki ma kaveta kemi ara panzi mbaliŋa warakanzi, andeta ma kapu mulimi panzi sugorai tamwatanzi, ande miki kaveta kiesaka, aku ŋgua tukuŋa itula

kilalami pwataki tu miki nde tamâta njana kapu njua tukuja ututu.

¹⁰ Ambo tamâta tonje uru ipono muli pa njua tukuja rârâni, andeta ipu njua tukuja taitu nâ utu, ande njinde itogo ilanja ipole njua tukuja rârâni.

¹¹ Kinda tasama tu Maro Kindeni itula tukuja tonje pwataki mine tu, “Noko ma kuveta sakamao kuku tamâta tonje kaiwa ndimo”. Aku ina kala itula tukuja tonje pwataki mine tu, “Noko ma kupu tamâta pâta imâte ndimo”. Mine kala, ambo noko kupono muli pa njua tukuja njana pakâeja kâ, andeta kupu tamâta tonje pâta imâte, ande noko kupanga tamâta njana kulanja kupole njua tukuja kâ.

¹² Miki kalomi njgere sonde njana njine kâ; Yesu Kirisi ne njua tukuja njana tini-mwasa kâ imbware kiesaka ne kaika ku iveta kinda tamo soo nâ, aku Maro Kindeni ma ilea pa tukuja ndainani nâ lâ zo njinde kinda ma tamandi lâ i ne njua nia. Mine nde ara njana miki ma kaporo wa kaveta ikura tukuja njinde kilala mine.

¹³ Nana tu lâ zo njana Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta kâ, tamâta ea munga njandai kalo sukâja njanzi i tini pinde, ande Maro Kindeni ma kalo sukâja njana tamâta njinde, ande tia. Mâsi njana kalo-sukâja kâ nde njalae ndo, ipole pareja-nia ne mâsi.

Nenda vetâja itula nenda kalo-tawana kilala pwataki

¹⁴ Njingu-nambwe wukale, ambo tamâta tonje iporo tu, “Nanja kalongu tawana Yesu Kirisi”, andeta i njandai iveta vetâja ara pinde nga, ande tamâta njinde ne kalo-tawana nde kekelele kaa nâ. Tiambo kalo-tawana kie mine ikura njana iyaute tamâta njinde piti lâ kondoma ilo ku via mao ilua i, tiya? Tia ndo!

¹⁵ Ambo kalo-tawana tamâta tonje i ne lalava ara tonje tia, aku i kâ kanija kala keno tia,

¹⁶ ambo tamâta tonje lâ miki nginimi ipai tu, “Maro imo kuno! Noko kulâ, aku kupita lalava ara lâ tini wa kuka kanija njana ma kapwa pupuro kâ”; ambo tamâta njinde ma iporo njua kaja mine, andeta i tamwata tini pwâka njana isuka sugorai tamâta njinde njana lalava wa kâpwa wa, ande i ne njua ma isuka tamâta njinde mâsi mana, a? Tia ndo!

¹⁷ Aku nenda kalo-tawana kilala kala ikeno mine nâ. Ambo tamâta tonje ne kalo-tawana njandai igagati i njana iveta vetâja ara pinde kâ, ande njinde itogo i ne kalo-tawana nde imâte lâ.

¹⁸ Tamâta pinde uru siporo pa nawalanzi tu, “Noko kalo tawana Maro Kindeni, anja naja uru aveta vetâja ara pinde”. Taitu naja ilongu tu atu njua lâ kawanzi mine tu, “Ambo noko kalo tawana Maro Kindeni, andeta noko njandai uru kuveta vetâja ara pinde, ande naja ma akura tu asama noko ne kalo-tawana njinde kilala pwataki mâsi mana, a? Ambo taitu naja warakangu ma aveta vetâja ara pinde, aku njine ma itula pwataki pa noko tu nanengu kalo tawana nde mao nâ.

¹⁹ Noko uru kutula ne kalo-tawana pwataki mine tu, ‘Maro Kindeni simbo nâ nde Maro mao’, aku njua njinde nde ara ndo. Andeta kulonjo nga; kinzi koroani saka kala uru kalonzi tawana mine nâ, aku njine iveta kinzi siruru pâta kanajo!

²⁰ Noko kulu kâmba tia ndo! Ambo noko ne kalo-tawana njandai igagatino njana kuveta vetâja ara pinde kâ, ande noko ne kalo-tawana nde kekelele kaa nâ.” Kala njine naja ma atula njua njine ne duvi pwataki.

²¹ Munga, kinda timbunda Abraham io i natu Isaka kâki mira kulu njana ipu pâta imâte ku ilua Maro Kindeni itogo patarawâja mine. Lâ zo njinde, Maro Kindeni ilo ara ndo njana Abraham ne kalo-tawana kâ, aku imora Abraham tu i tamâta

ņana ilo mbāra-mbāra kâ.

²² Miki kalomi ŋgere sondu ŋga. Abraham ne kalo-tawana nde ilâ taitu kuku i ne vetâņa, aku i ne vetâņa nde iveta ne kalo-tawana ipâņa mao.

²³ Mine kala Maro Kindeni kawa ŋgua ipâņa kanaņo. I ne ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“ ‘Abraham io ne kalo-tawana ilâ pa Maro Kindeni, aku ŋana duvi ŋinde kâ ipâņa ilo mbāra-mbāra lâ Maro Kindeni nao.”
 Aku muli ŋga Maro Kindeni iporo ŋgua ŋana Abraham mine tu, “Abraham nde imo naņa niņgu-nambwe.”

²⁴ Kala ŋine ŋga miki kasama tu kalo-tawana laņeņa ikura ŋana iveta tamâta tonje ipâņa ilo mbāra-mbāra lâ Maro Kindeni nao, ande tia. Kalo-tawana mao uru ipulia vetâņa ara pinde, aku kalo-tawana kie mine nâ ikura ŋana iveta tamâta ipâņa ilo mbāra-mbāra lâ Maro Kindeni nao.

²⁵ Muņga, nzâla taine tonje imo, i ŋa mine Rahap. Kinda timbunda Yosua ionzi zugu tamâta rua soka paveâņa nâ silâ pa Rahap ne lawea, ŋana sisama kazâņa tamâta ŋinde nenzi kaika, aku Rahap iveta kie ara panzi. Iveanzi lâ ne luma ilo lee, ŋineņa ionzi soka ara lâ nzâla tonje siņgeņge ŋana kazâņa kâ ku sitaulo kilo. Maro Kindeni imora Rahap ne vetâņa ara ŋinde, ande kala iveta i ipâņa ilo mbāra-mbāra lâ i nao.

²⁶ Kinda tasama tu ambo ko-roani ipile tamâta tonje karae, ande tamâta ŋinde nde imâte lâ. Aku mine nâ, ambo tamâta tonje ne kalo-tawana ŋandai igagati i ŋana iveta vetâņa ara pinde, ande ŋinde itogo i ne kalo-tawana nde imâte lâ.

3

Kinda ma tapakatona sondu ŋana kawânda ŋgua kâ

¹ Niņgu-nambwe wukale, ambo tamâta rârâ lâ miki ŋginimi situ sikai wurâta ŋana sipanananzi

tamâta ŋana Maro Kindeni kawa ŋgua kâ, ande ŋinde ara koņa tia. Nanenju ŋgua ŋinde nde duvi mine; lâ zo ŋana kinda tamâta rârâni ma tamâdi lâ Maro Kindeni ne ŋgua nia, ande i ma io mata ilea kaika pa maka pananâņa tamâta nema vetâņa.

² Kinda rârâni taitu-taitu uru taveta vetâņa potomule pinde. Andeta miki kaloņo ŋga; ambo kalo-tawana tamâta tonje ma iporo ŋgua ara nâ, ande tamâta mine ma imo tamâta sondu ndo, aku ma ikura ŋana ipakatona tamwata tini ndoni sondu.

³ Kinda uru tao “aini” mbuku pinde lâ hosi kawanzi ilo, ŋana iveta kinzi silâ ikura ilonda papa mine. Ambo takatona kinzi hosi kawanzi mine, ande kinda takura tu takai poe pa tininzi ndoni.

⁴ Aku miki kalomi ŋgere ŋana wâņa ŋalaņala nenzi vetâņa kâ tava. Wâņa nde kelekele ŋalae tina, aku lawea uru iyoka more-more ŋalae ku izuzuņa wâņa ikâwa tâi kulu ilâ. Aņa wâņa ne poe nde kelekele kiri-mwata nâ. Andeta kalomi ŋgere ŋana ŋine kâ; ambo wâņa warika itambulilia poe kiri-mwata ŋinde, ande wâņa ma nao sori lâ, ku ma ilâ papa nia ndia wâņa warika itu ilâ papa.

⁵ Aku mine nâ, kinda kawânda nde karaenda ne pinde-pinde kiri-mwata nâ. Taitu i uru ipasuka tamwata tini kâki ndo. Aku kalomi ŋgere ŋana yâa tona. Yâa tini-mwata nâ ikura tu igagati yâa ŋalae tina ku ikananzi kâi rârâni lâ dugu ilo.

⁶ Aku kinda kawânda kala itogo yâa mwasina. I nde karaenda ne pinde-pinde taitu nâ, ambo taitu i uru ipulia vetâņa sakamao kie-kie rârâ. I uru iveta karaenda ndoni ipâņa muso, aku iveta nenda vetâņa ndoni ipâņa soki-soki, itogo yâa ikana kelekele ndoni mine. Aku yâa ŋinde nde iyoka pa yâa ŋalae ne mbâa ilo kala imâ kawânda ilo.

⁷ Kinda tamâta takura ŋana takai

poe panzi simbi ngoi kie-kie, kinzi sii wa mwâta wa kelekele rârâni uru simo tâi ilo wa. Mao nâ, kinda taveta kinzi simbi ngoi rârâni simo kalonda marumbu lâ.

⁸ Taitu tamâta tonje ikura nana ikai poe sondo pa tamwata kawa, ande tia ndo. Ikura zo rârâni, kinda kawânda pakâe ku taporo ngua sakamao. Kinda kawânda nde itogo mwâta saka mwasina, aku ninde itogo kawânda ikura nana ipu tamâta pâta imâte.

⁹ Kinda kawânda taporo ngua pinde nana tapanea nenda Maro Nalae kâ, ina kinda Tamânda. Andeta taporo ngua sakamao pinde nana tayaulanzi tamâta kâ tona, kinzi ninde Maro Kindeni munga io tamwata kilala lâ tininzi.

¹⁰ Kinda kawânda nde kelekele taitu nâ, andeta ngua kaŋa rua uru ipânga lâ kawânda ilo. Paneâŋa ne ngua uru ipagema kuku ngua sakamao. Ninngu-nambwe wukale, vetâŋa mine nde ara tia ndo.

¹¹ Lââ ara ne keve tonje ikura tu ipulia tâi tava, ande tia.

¹² Ninngu-nambwe wukale, kâi mbimu ikura nana ipulia nâto kanaŋo, ande tia, aŋga kâi wâwâe ikura nana ipulia mbimu kanaŋo, ande tia. Aku mine nâ, tâi ikura nana ipulia lââ ara kâ, ande tia. Mine nde mana mana nga kinda kawânda uru iporo ngua kaŋa rua, a?

Ambo tamâta tonje ne ilo-kalo nde sondo, ande i ma iveta vetâŋa ara

¹³ Ambo tamâta tonje imo miki nginimi tava ilo-kalo sondo, ande i ne vetâŋa rârâni ma itula ne ilo-kalo ninde pwataki. I ma ipatawa tamwata tini ku ma ipono muli pa vetâŋa ara, itogo i ne ilo-kalo sondo kilala mine.

¹⁴ Aŋga tamâta ea uru ipadâda nanzani tamâta pinde, aku imo iroto nzâla nana ipasuka tamwata tini kâ, ande tamâta mine ma indeka ku iporo tu, "Nanengu ilo-kalo

nde ara nâ", mine ndimo. Ngua kaŋa mine nde ngua laŋeŋa nâ.

¹⁵ Ilo-kalo kie mine nandai iyoka pa samba indue imâ nga. Ninde nde tâno nâ ne ilo-kalo, aku ninde nde ilo-kalo potomule lâ Maro Kindeni nao. Sadana nde imo ilo-kalo kie mine warika.

¹⁶ Miki kalonjo nga; tamâta ea kinzi uru sipadâda nanzani tamâta pinde, aku simo siroto nzâla nana sipasuka warakanzi tininzi kâ, ande tamâta ninde silaŋa sipole ngua tukuŋa, aku uru siveta vetâŋa potomule kie-kie rârâni tona.

¹⁷ Aŋga ilo-kalo ara iyoka pa samba indue imâ, aku ilo-kalo ninde nde kie tonje. Tamâta ea kinzi sikai ilo-kalo ninde, kinzi ninde ma siveta vetâŋa sondo lâ Maro Kindeni nao. Kinzi ma simo ilonzi kalonzi taitu kunzi tininzi pinde, ku ma naonzi mwasa nâ panzi. Kinzi ma sipatawa warakanzi tininzi, ku ma kalonzi sukâŋa ndo nanzani tininzi pinde. Kinzi ma siveta vetâŋa ara kie-kie, ku ma siveta vetâŋa kie taituni panzi mbaliŋa warakanzi wa kinzi sugorai tamwatanzi wa. Kinzi nenzi vetâŋa ma irerege kuku kawanzi ngua.

¹⁸ Ambo wisi-pisi ne mâsi ma imo ngininda, ande ninde itogo kinda tapau kaniŋa vâsa lâ tâno ilo. Aku muli, ninenga vetâŋa arara kie-kie ma ipânga lâ ngininda, itogo kâpwa ara ipânga tâno ilo mine.

4

Tamâta ea ipono muli pa tâno ne vetâŋa, ande i imo Maro Kindeni ne kazâŋa tamâta

¹ Pambitâŋa tava pawana rârâ uru ipânga lâ miki nginimi. Aku ninde nde duvi mana, a? Ninde miki kasama lâ. Miki uru ilomi kâki nana kagona mbaliŋa kie-kie, aku ninde iveta paraŋa ipânga lâ ilomi kalomi.

² Miki ilomi nalae koŋa tu kagona mbaliŋa kie-kie, andeta miki nandai kakai nga. Mine kala miki uru kapunzi tamâta pâta simâte. Miki

ilomi yosi pa mbaliņa, taitu miki kakai, ande tia. Mine kala miki uru kapawa sakamao ndo wa kaveta paraņa wa. Miki ńandai kano pa Maro Kindeni tu ma mbaliņa ilami ńga, aku ńana duvi ńinde kâ, ande miki kakai mbaliņa ńinde tia.

³ Aku lâ zo ńana miki kakai noņa pa Maro Kindeni tu i ma mbaliņa ilami, ande miki kakai tia, ńana tu nemi ilo-kalo nde soki-soki. Miki ilomi tu kakai mbaliņa ńana kande-ka ku katambira kaa nâ, aku kalomi kapa ńana Maro Kindeni kâ.

⁴ Miki nde katogo taine tonje ipile kaiwa tamâne ku ilâ itambira tini potomule! Miki kalonjo ńga; ambo tamâta tonje ilo pa tâno ńine ne vetâņa wa kekelele wa, ande ikai kazâņa pa Maro Kindeni. Tiambo miki kazizâla ńana ńinde kâ, a? Tamâta ea ilo tu iveta mete kuku tâno ńine ne vetâņa, ande i imo Maro Kindeni ne kazâņa tamâta.

⁵ Maro Kindeni kawa ńgua ikeno lâ pepa tini, aku ńgua ńinde itula pwataki tu i io Koroani Sapâņa imâ ilonda lâ, aku Maro Kindeni ilo ńalae tu kinda ma tao ilonda ndo ilâ papa i simbo nâ. Tiambo miki katu ńgua ńine nde ńgua kaa nâ, a?

⁶ Taitu Maro Kindeni ne wisi-wisi nde imâ ńalae ndo pa kinda. Mine kala i kawa ńgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Tamâta ea kinzi uru sipasuka warakanzi nâ tininzi, ande Maro Kindeni ikai kazâņa panzi; anņa i ne wisi-wisi ikeno panzi tamâta ea uru sipatawa warakanzi tininzi.”

⁷ Mine nde ara ńana miki ma kapatawa warakami tinimi lâ Maro Kindeni nao, aku kapaveta kuku i kawa ńgua. Ambo miki ma kakai kazâņa pa Sadana, ande i ma ipilemi ku ikâwa ilâ.

⁸ Ambo miki ma kalâ kamo Maro Kindeni tini laiti, ande i kala ma imâ imo ku miki mine nâ. Miki kiesaka tamwatami, ara ńana miki ma kapaveta kuku vetâņa ara nâ, itogo tamâta ipua mbau ńana ipâņga tini

mbâra-mbâra kâ. Aku miki tamâta ea kamo tava ilomi kalomi rua-rua nâ, ande ara ńana miki ma kasoki ilo-kalo sakamao ikeno ilomi ńinde piti, ńana ilomi ma ipâņga mbâra-mbâra kâ.

⁹ Ara ńana miki ma kalomi ńgere ńana nemi vetâņa soki kâ, aku kalomi sukâņa wa ilomi malia wa kata ńalae wa. Miki tamâta ea uru kandeka ńana nemi vetâņa soki kâ, ande ara ńana miki ma kapalele ku kamo tava ilomi malia ndo.

¹⁰ Ambo miki ma kapatawa warakami tinimi lâ Maro ńalae nao, ande i ma isuka miki kâki.

Kinda ma tasowe ńgua sakamao ilâ panzi kalo-tawana tamâta ndimo

¹¹ Ningunambwe wukale, miki ma kaporo ńgua sakamao ilâ panzi ninda-nambwe kalo-tawana tamâta ndimo. Tamâta ea isowe ńgua sakamao ilâ pa ninambwe kalo-tawana tamâta wa italea i wa, ande ńinde itogo tamâta ńinde italea ku iporo ńgua sakamao pa Maro Kindeni ne tukuņa tona. Aku lâ zo ndia noko kutalea tukuņa ńinde, ande noko kupu muli papa marumbu lâ, aku kupamorai tu noko nde ńalae kala kupole tukuņa.

¹² Taitu Maro Kindeni simbo nâ ipulia ńgua tukuņa, aku i simbo nâ ma ipare nia panzi tamâta. I simbo nâ ikura ńana iyautenzi tamâta ku via mao ilanzi, aku i simbo nâ ikura ńana izavarunzi kâ. Mine kala noko nde ea kala kutu kutalea ńgua ilâ panzi noko tini pinde, a?

Kinda ma tapasuka warakânda tininda ndimo

¹³ Miki tamâta pinde uru kaporo ńgua mine; “Tiambo ńainani tâku mbwale tâku, ande naņa ma ayoka alâ pa lawea tonje, aku ma akai wurâta ńana mbaliņa kâ ikura mbwera taitu.” Ayo, noko tamâta ea uru kuporo ńgua kaņa mine, ande kulonjo ńga;

¹⁴ Noko ńandai kusama ńana vetâņa ndia ma ipâņga lâ mbwale kâ. Noko ne via nde itogo mundo

ipânnga ku imo zo tini nâ, ñinennga walele nâ marumbu ndo, aku nao tia lâ.

¹⁵ Mine nde ara ñana noko ma kuporo ñgua kaña mine; “Ambo Maro Ñalae ma isâu pa naña, ande naña ma amo viângu, ku ma aveta wurâta ñinde ilonjo tu aveta.”

¹⁶ Andeta miki uru kapasuka warakami tinimi. Miki kapandekâna warakami, andeta kalomi kapa ndo ñana Maro Kindeni kâ. Aku vetâña rârâni kie mine nde vetâña sakamao ndo.

¹⁷ Miki rârâni taitu-taitu kalomi ñgere sondo ñga; ambo Maro Kindeni itula vetâña ara tonje pa noko tu kuveta, andeta noko ñandai kuveta vetâña ñinde ñga, ande ñinde nde kiesaka.

5

Ñgua kaika ilâ panzi mbaliña warakanzi

¹ Kala ñine naña atu aporo ñgua pinde pa miki mbaliña warakami. Malia ñalañala kie-kie nde nao laiti ñana ipânnga pami kâ. Mine nde ara ñana miki ma kakai kalo-kalo ku kata ñalae.

² Miki nemi mbaliña wa kekelele rârâni nde nao tia lâ, aku nzirika sika nemi lalava arara rârâni marumbu lâ.

³ Miki nemi “gol” wa “silva” wa, ande take kana lâ. Aku lâ zo ñana Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta kâ, ande take kana ñinde ma itula nemi kiesaka ipânnga nia yo, aku ma ikana miki karaemi itogo yââ mine. Zo imâ ipânnga laiti lâ ñana tâno ñine ne zo ma marumbu kâ, taitu miki kamo kagona mbaliña nâ.

⁴ Miki kalomi ñgere sondo ñga; muñga, tamâta pinde sikai wurâta pami lâ nemi tâno ilo, andeta miki kakai lanjeña panzi ku katoto nenzi mbumbu pinde. Aku mbumbu ndainani nâ nde isarâwa pa Maro Kindeni tu ma ipare nia pami ñana nemi vetâña sakamao ñinde kâ. Aku nemi wurâta tamâta

ñinde nenzi sarawâña kala ipânnga pa Maro Ñalae, i Walo Tamwata, aku ilonjo lâ.

⁵ Ikura zo rârâni miki kamo tâno kulu, ande miki uru kakai mbaliña arara kie-kie, kala kamo kandeka nâ. Miki uru kaka kâpwa ñalae, kala katumbu ñalañala lâ. Mine nde miki katogo ñgoa itumbu ñalae, ñinennga tamâta sipu pâta imâte.

⁶ Miki uru kaonzi tamâta arara lâ ñgua nia, ñinennga kapunzi pâta simâte. Andeta kinzi ñandai miki nemi kazâña tamâta ñga.

Ara ñana kinda ma tatu ilonda keno mwasa ñana takale malia kâ

⁷ Mine nde ñingu-nambwe wukale, ara ñana miki ma katu ilomi keno mwasa ñana kakale malia kâ, aku kao tinimi pa Maro Ñalae ne zo ñana itaulo imâ kilo kâ. Kalomi ñgere ñana ñine kâ: kinda uru tao tininda ñana kâpwa ara tu ipânnga lâ tâno ilo, aku tatu ilonda keno mwasa ku tao tininda pa karâzi tu ma isuka tâno.

⁸ Aku ara ñana miki kala ma katu ilomi keno mwasa mine nâ ñana kakale malia kâ. Aku kamandi kaika nâ, ñana tu Maro Ñalae ne zo ñana itaulo imâ kilo kâ ande imâ ipânnga laiti lâ.

⁹ Ñingu-nambwe wukale, miki ma wisimi nâna panzi ninda-nambwe kalo-tawana tamâta ku kaporo ñgua nao-muli panzi, mine ndimo. Tia ma Maro Kindeni io miki lâ i ne ñgua nia ñana ipare nia pami. Miki kaloño ñga; tini nâ ñga Ñgua-Samâña Tamwata ñinde ma imâ ipânnga.

¹⁰ Ñingu-nambwe wukale, ara ñana miki ma kalomi ñgere ñananzi ñgua-tulâña tamâta muñgâña, kinzi ñinde muñga situla Maro Ñalae kawa ñgua. Lâ zo ñinde, nenzi kazâña tamâta uru siveta kenzi sakamao ndo panzi, andeta kinzi situ ilonzi keno mwasa aku sikale malia ñinde. Ara ñana miki kala ma kaveta ikura nenzi vetâña mine.

¹¹ Kinda uru taporo ngua mine; “Tamâta ea kinzi situ ilonzi keno mwasa nana sikale malia kâ, ande kinzi ninde sikura nana sindeka kâ”. Aku miki kalonjo Jop parina lâ tu i itu ilo keno mwasa ku ikale malia kie-kie ipângga papa i ninde. Aku miki kasama tu muli, ande Maro Njalae iveta kie ara ndo pa Jop. Mao nâ, Maro Njalae kalo sukânga ndo pa kinda, aku i nao mwasa nâ pa kinda.

Kinda ma tasarâwa pa sâ tonje nana isuka kinda nenda ngua pânga, mine ndimo

¹² Ningunambwe wukale, nanenju ngua njine nde njalae tina; miki ma kasarâwa pa samba wa tâno wa kekeleke tonje nana isuka nemi ngua pânga, mine ndimo. Ambo miki kapambwâre nana kaveta vetânga tonje, ande ara, kaveta ikura warakami kawami mine. Ambo miki ma kaporo tu, “Nanâ ma aveta vetânga ninde tia”, ande ara, kaveta ikura warakami kawami mine. Ambo miki ma kasarâwa pa sâ tonje tu isuka nemi ngua, ande Maro Kindeni ma iomi lâ i ne ngua nia.

Maro Kindeni uru ipalongo pa tamâta ara nenzi noja

¹³ Ambo malia ipângga pa tamâta tonje lâ miki nginimi, ande ara nana tamâta ninde ma ikai noja pa Maro Kindeni nana isuka i kâ. Ambo tamâta tonje ilo ndeka, ande ara nana i ma iwânggi wânggija paneânga kâ pa Maro Kindeni.

¹⁴ Ambo tamâta tonje lâ miki nginimi ikai pukonja, ande ara nana i ma ipasupwa ilâ panzi kalo-tawana tamâta ngu nenzi katonânga tu ma simâ kuku. Njine nginga kinzi ma sino pa Maro Njalae, ku ma sikai i ndamwa ku siyoli samimi lâ pukonja tamâta ninde tini.

¹⁵ Ambo nenzi kalo-tawana ikeno mao pa Maro Kindeni, kala sikai noja mine papa i, ande Maro Njalae ma izavaru pukonja ninde piti lâ tamâta ninde tini, aku ma tini ara

kilo. Ambo tamâta ninde munga iveta kiesaka, ande Maro Njalae ma izavaru kiesaka ninde piti lâ i tini tona.

¹⁶ Mine nde ara nana miki kalotawana tamâta taitu-taitu ma kapatula nemi kiesaka pa nawalami, aku kano pa Maro Kindeni tu ma isukami. Ambo miki ma kaveta mine, ande Maro Kindeni ma ivetami tinimi ara kilo. Ambo tamâta tonje imo tamâta sondo lâ Maro Kindeni nao, aku ikai noja papa, ande Maro Kindeni ma ipalongo pa tamâta ninde ne noja. Kinzi tamâta mine nenzi noja ma sikai kano.

¹⁷ Ngu-tulânga tamâta mungânga Ili, ande i tamâta nâ, itogo kinda mine. Andeta i ino kaika pa Maro Kindeni tu ma isae nzâla pa karâzi nana indue imâ tia kâ. Njine nginga karâzi imbe indue tâno kulu tia ndo lee, ikura mbwera nato anja nzimona lima kano taitu lâ.

¹⁸ Aku muli, njine nginga ikai noja kilo, aku karâzi imbe indue, kala kâpwa ipângga tâno ilo kilo.

Ambo tamâta tonje iveta kiesaka, ande ara nana kinda ma takai i taulo pa nzâla ara kilo

¹⁹ Ningunambwe wukale, ambo tamâta tonje lâ miki nginimi ipu muli pa Maro Kindeni ne ngua mao ku ilâ iveta kiesaka, njine nginga i ninambwe tonje ikai i taulo imâ pa nzâla ara kilo, ande ninambwe ninde iveta kie ara ndo papa i.

²⁰ Miki kalomi ngere sondo nana njine kâ; ambo tamâta tonje itu ipono muli pa kiesaka, andeta ninambwe tonje isuka i nana ipile nzâla sakamao ninde, kala itaulo imâ pa Maro Kindeni kilo, ande ninde itogo i ninambwe ninde ikai tamâta ninde piti lâ nzâla ninde ilâ pa matera kâ. Aku Maro Kindeni ma izavaru i ne kiesaka piti lâ i tini tona.

1 PETERO Pepa Petero ingere mun̄ga panzi kalo-tawana tamâta

Petero nde ton̄ge lâ kinzi pâri-tamâta saŋao kanaŋonzi rua. Yesu mun̄ga wurâta ilua i ŋana ipu tini kaika panzi kalo-tawana tamâta (Luka 22:31-32), kala Petero uru iveta mine nâ panzi Juda tamâta ŋinde kalonzi tawana Yesu (Galesia2:9). Petero imo Rom lawea, aku ingere ŋgua ŋine ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo pwapwataki lâ Esia tâno (1:1). Lâ zo ŋinde kinzi sikai nâna ŋalae ŋana nenzi kalo-tawana kâ, kala Petero itu kinzi ma simandi kaika, ŋana tu Yesu Kirisi ilo ndo keno panzi ku ma iveta kie ara panzi. Lâ Yesu ne zo ŋana itaulo imâ kilo kâ, ande kinda kalo-tawana tamâta rârâni ma tamo ara nâ.

¹ Naŋa Petero, naŋa nde Yesu Kirisi ne pâri-tamâta. Naŋa an̄gere ŋgua lâ pepa ŋine tini imâ pa miki Maro Kindeni ne tamâta kamo kakura nia nia katogo lombo mine, lâ Pontus tâno wa Galesia tâno wa Kapadosia tâno wa Esia tâno wa Bitinia tâno wa.

² Nia ndoyo kinda Tamânda Maro Kindeni isama tu i ma muli ipateami tu kapâŋga i tamwata ne tamâta. Koroani Sapâŋa ivilami lâ, aku iveta miki kapâŋga ŋgu sapâŋa. Mine kala Maro Kindeni ilo tu miki ma kaponi muli pa Yesu Kirisi nâ, aku i ilo tu Yesu Kirisi see ma izavaru nemi kiesaka piti lâ tinimi ku ivetami kapâŋga ilomi mbâra-mbâra ndo lâ i nao.

Maro Kindeni ne wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ ŋalae tina pami.

Kinda ma takai via ara ndo lâ samba lawea

³ Kinda nenda Maro Yesu Kirisi tama Maro Kindeni, i ne kalo sukâŋa ikeno ŋalae pa kinda. Mine kala ipaŋo Yesu Kirisi lâ mateŋa nianzi imo via kilo, kala via wasaseki ilua

kinda lâ. Mine kala kinda tamo tao tininda pa Maro Kindeni tu ma iveta vetâŋa arara pa kinda, ikura i mun̄ga iporo tu ma iveta mine.

⁴ I uru ikatona vetâŋa arara ŋinde indamwa miki lâ samba ilo. Vetâŋa arara ŋinde nde ŋana ipayaula kâ, ande tia. Ŋinde nde zuzuli ndo, aku ma marumbu tia ndo.

⁵ Miki nemi kalo-tawana ikeno pa Yesu Kirisi. Mine kala Maro Kindeni tamwata ne walo kaika ŋinde ikeka ŋanami. I ne pateâŋa ikeno mine: lâ zo muli ŋana tâno ne zo marumbu kâ, ande i ma iyautemi piti lâ kazâŋa ilo ku iveta miki kamo ara ndo.

⁶ Miki uru kalomi ŋgere ŋana ŋinde kâ, aku ŋinde iveta miki kandeka ŋalae. Taitu lâ zo ŋine, ikura zo mbwana-mbwana nâ, ande malia kie-kie ipâŋga pami ku iveta ilomi malia.

⁷ Maro Kindeni ipatea tu malia ŋinde ma ikai samâŋa pami ŋana nemi kalo-tawana kâ. Kinda tasama tu mira “gol” nde kelekele ara, andeta kinzi sikai samâŋa papa mira ŋinde ku simomo lâ yââ ilo, ŋana yââ ma ikana muso ndia piti lâ mira ilo, aku iveta mira ipâŋga zuzuli ndo. An̄ga miki nemi kalo-tawana nde kelekele ara ndo, ipole mira “gol” ŋinde, ŋana tu mira “gol” nde kelekele ŋana nao tia kâ. Mine nde miki kalon̄o ŋga; ambo vetâŋa kie-kie mine ma ipâŋga ŋana ikai samâŋa pami, ande ŋinde nde ŋana iveta nemi kalo-tawana ipâŋga kelekele ara ndo. Ambo miki nemi kalo-tawana ma ikeno kaika, ŋineŋga lâ zo ŋana Yesu Kirisi ma ipâŋga nia yo, ande i ma indekanami ku iporo ŋgua ara ndo ŋanami.

⁸ Miki ŋandai kamora Yesu Kirisi nao ŋga, andeta ilomi ndo keno papa i nâ. Aku lâ zo ŋine kala mine nâ, ande miki kakura tu kamora i nao nde tia, andeta kalomi tawana i ku kamo kandeka nâ. Ndekâŋa ŋinde nde ŋalae tina, ipole tâno ŋine ne ndekâŋa rârâni. Aku ŋgua

tonge ikeno nana itula ndekâna ninde kilala pwataki kâ, ande tia ndo.

⁹ Ndekâna ninde ne duvi nde mine; miki nemi kalo-tawana ikeno pa Yesu Kirisi, aku nana ninde kâ Maro Kindeni ikaimi piti lâ kondoma ilo.

¹⁰ Munğa, kinzi ngua-tulâna tamâta situla ngua pwataki nana via mao ninde Maro Kindeni ipatea pami lâ. Via ninde itula Maro Kindeni ne wisi-wisi ipânga nia yo. Kinzi ngua-tulâna tamâta ninde siroto kaika nana sisânda Maro Kindeni kawa ngua ninde duvi kâ.

¹¹ Kirisi ne Koroani ipaipa kunzi ngua-tulâna tamâta ninde, aku itula ngua pwataki lâ kawanzi nana Maro Kindeni ne Pateâna Tamâta. Iporo tu Pateâna Tamâta ninde ma ikai nâna munğa lâ, ninenğa ma ikai noa nala. Aku kinzi ngua-tulâna tamâta ninde siroto nala nana sisama vetâna ninde ne zo wa mâsi nana ipânga kâ.

¹² Maro Kindeni itula duvi pwataki panzi lâ. Itula panzi tu vetâna uru siporo nana ninde, ande ma ipânga lâ kinzi warakanzi nenzi zo, ande tia. Kinzi nenzi ngua ninde nde nana via ninde Maro Kindeni ipatea tu ma ilua miki. Kala nîne Maro Kindeni isupwa ne Koroani Sapâna iyoka pa samba indue imâ, aku i walo ilanzi tamâta pinde nana situla pâri ara ndainani nâ pwataki pami. Kinzi anelo situ sisama vetâna ninde duvi, andeta kinzi kala sikura tia mine nâ.

Maro Kindeni ilo tu kinda ma tininda piti ndo nana kiesaka kâ

¹³ Mine kala ikura zo zo, ambo miki ma kapaveta nemi ilo-kalo sondo nâ, ku kapakatona warakami sondo nana nemi vetâna wa sajonâna wa, ande ninde ma arando. Aku ara nana miki ma kalomi tawana tu Maro Kindeni ma iveta vetâna arara ninde pami, lâ zo nana Yesu Kirisi ma imâ ipânga nia yo kâ.

¹⁴ Aku ara nana miki ma kapaveta kuku Maro Kindeni kawa ngua rârâni, itogo kinzi lâlu kiri-kiri arara uru siveta mine. Nia ndoyo, miki nandai kasama Maro Kindeni kilala sondo nğa, kala miki kapono muli pa ilo-kalo wa vetâna sakamao nâ. Anğa lâ zo nîne, ande miki ma kapaveta kuku vetâna mine kilo ndimo.

¹⁵ Maro Kindeni munğani isarawami tu ma kalomi tawana Yesu Kirisi. Maro Kindeni imo sapâna; mine nde ara nana miki warakami taitu-taitu kala ma kamo sapâna mine nâ.

¹⁶ Nana tu Maro Kindeni ne tukunja ikeno lâ pepa tini mine tu, “Nana amo sapâna; mine nde miki kala ma kamo sapâna mine nâ”.

Maro Kindeni io kulu nala tina nana iko kinda piti lâ vetâna kaa kaa ilo

¹⁷ Lâ zo nana miki kakai noņa pa Maro Kindeni kâ, ande miki uru kapatu i nana tu “Maka Tamama”. Aku kinda Tamânda ninde uru ilea pa kinda rârâni taitu-taitu nenda vetâna munğa lâ, ninenğa ipa ngua nana pareņa-nia kâ pa kinda. Aku iveta vetâna nîne sondo ndo. Mine kala miki ma kamege ndo nana Maro Kindeni kâ, ikura zo rârâni miki kamo lombo nâ lâ tâno nîne kulu.

¹⁸ Nana tu munğani miki kapono muli pa vetâna kaa kaa miki timbumi uru siveta ku situla pami ninde. Andeta Maro Kindeni iko miki piti lâ vetâna kaa kaa ninde ilo marumbu lâ. Aku miki kasama tu i nandai io tâno ne kelekele pinde, itogo mira “silva” wa “gol” wa, nana iko miki piti kâ. Kelekele rârâni ninde nde nana naonzi tia kâ.

¹⁹ Andeta i ipaliņi Yesu Kirisi see nana iko miki piti lâ vetâna ninde ilo. Kirisi see ninde nde itogo kelekele kulu nala tina. Kirisi nde itogo lama ara ndo, i tini nzimba wa mbwatakâe wa tia ndo.

²⁰ Nia ndoyo, lâ zo ñinde Maro Kindeni ipulia tâno ñine ipângga tia yo yo, ande i ne pateâña ñana Kirisi kâ nde ikeno mine nâ. Kala ñine, ande zo imâ ipângga laiti ñana tâno ne zo marumbu kâ, aku Maro Kindeni itula Yesu Kirisi ipângga nia yo ñana ivilami kâ.

²¹ Miki kalomi tawana Yesu Kirisi. Mine kala nemi kalo-tawana ilâ mao pa Maro Kindeni tona, inani muñga ipaño Kirisi lâ mateña nianzi, aku isuka i ña kâki ndo. Mine nde miki kalomi tawana Maro Kindeni, aku uru kao tinimi ñana i tu ma iveta vetâña rârâni i muñga ipa ñgua tu ma iveta ñinde.

Kinda ma tininda mwasa nâ panzi kalo-tawana tamâta

²² Miki kapaveta kuku Maro Kindeni ne ñgua mao ñinde lâ, aku nemi vetâña ñinde izavaru kiesaka ne muso piti lâ tinimi. Mine kala miki uru tinimi mwasa nâ panzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta. Andeta naña apaimi tu ara ñana miki ma kao ilomi ndo ilâ mao nâ panzi.

²³ Ñana tu kinda Tamânda Maro Kindeni via wasaseki ilua miki lâ. I ñana nao tia kâ, ande tia, aku i kawa ñgua kala uru imo mine ku imo nâ. I kawa ñgua ñinde via mao ilua miki lâ.

²⁴ Ñana tu Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Tamâta rârâni uru simo zo luan-dondo lâ tâno kulu, ande tia. Kinzi ma naonzi tia walele nâ, sitogo unza mine. Aku kinzi ñanzi tava parinanzi ma imbe ndue lâ, itogo mâle uru siyauru sindue mine. Tâno ñine ne unza uru sipângga ñgâla-ñgâla,

‘aku ne mâle uru siyauru sindue;

²⁵ anğa Maro Ñalae kawa ñgua ma ikeno kaika mine ku imo nâ.” Tamâta pinde muñga situla ñgua ndainani nâ pa miki kaloño lâ.

2

Maro Ñalae nde itogo mira via kâ

¹ Miki nde kakai via wasaseki marumbu lâ. Mine kala ara ñana miki ma kapile vetâña potomule rârâni. Miki ma kapile mâsi ñana wisimi nâna kâ, anğa mâsi ñana kaporo ñgua lañeña kâ, anğa mâsi ñana kakai lañeña kie-kie panzi tamâta kâ, anğa mâsi ñana ilomi yosi ñana tamâta nenzi kelekele kâ, anğa mâsi ñana kaporo ñgua naomuli kie-kie kâ.

² Miki kasama tu kinzi lâlu puro-puro uru ilonzi ndo tu sinu suu. Aku mine nâ, ara ñana miki kala ma ilomi ndo pa kâpwa ñinde Maro Kindeni uru ilami. Kâpwa ñinde nde ara ndo, aku uru ivila nemi kalo-tawana ñana itumbu lee, ikura lâ zo ndia Maro Kindeni ma ikai miki kataulo kalâ pa i kilo.

³ Miki kapanâna lâ ñana Maro Ñalae ne vetâña kâ, aku kasama tu i nde vetâña ara warika.

⁴ Maro Ñalae nde itogo mira via kâ mwasina, aku ara ñana miki ma kalâ kamo i tini laiti. Kinzi tamâta muñga simora i tu kelekele kaa nâ, aku sitambira lâ. Anğa Maro Kindeni nde ilo ndo ikeno papa i kala ipatea i muñgani lâ.

⁵ Aku miki warakami kala mine nâ katogonzi mira via kâ. Maro Kindeni nde igona miki lâ taitu ku ivetami kapângga katogo i tamwata ne luma mine, aku Koroani Sapâña imo luma ñinde ilo. Maro Kindeni ipateami tu ma kamo i tamwata ne patarawâña tamâta. Aku Yesu Kirisi ikai nzâla piti pami lâ ñana kao nemi paneâña ilâ pa Maro Kindeni, itogo patarawâña ara i ilo papa mine.

⁶ Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Miki kaloño ñga; muñgani, naña apatea mira ara tonje tu ma imuñga panzi mira rârâni ñana isuka luma ne nzâmba kaika kâ. Naña ilongu ndo ikeno pa mira ñinde. Kala ñine naña ao mirani ndaina imo Jerusalem lawea. Ambo

tamâta tonje ma kalo tawana i, ande muli tamâta ñinde ma 'ikai mañeti ñana i ne kalo-tawana ñinde kâ, ande tia ndo."

⁷ Miki kalomi tawana Yesu Kirisi, inani mira ndaina. Mine kala miki ilomi ndo ikeno papa i. Anja tamâta pinde kalonzi tawana i tia, aku Maro Kindeni kawa ñgua ilâ panzi tamâta ñinde mine tu,

"Mira ñine kinzi tamâta ñana sipa luma kâ situ nde sakamao kala sitambira lâ, ande mirani ndaina ipânga mira ara ñana isuka luma ñgane kaika kâ."

⁸ Aku Maro Kindeni kawa ñgua tonje kala ikeno lâ pepa tini mine tu,

"Tamâta rârâ ma sipu kenzi lâ mira ñine tini, aku ma patanzi sindue ku sipayaula lâ."

Kinzi tamâta ñinde muᅅga tañanzi kaika pa Maro Kindeni kawa ñgua. Mine kala sipu kenzi lâ mira ñinde aku patanzi sindue lâ. Muᅅgani Maro Kindeni ipatea tu vetâña mine ma ipânga panzi tamâta ñinde.

⁹ Taitu Maro Kindeni ipatea miki tu ma kamo i tamwata ne tamâta. Miki kamo Koipu Ñalae Maro Kindeni ne patarawâña tamâta, aku kamo i tamwata ne ngu sapâña. I ipatea lâ tu miki ma katula ñgua pwataki panzi tamâta ndoni ñana vetâña arara rârâni i muᅅga iveta pami ñinde. Ina muᅅga isarawami tu kapile kondoma ñinde muᅅga miki kamo ilo, aku kalâ kamo lâ i ne sinâla ara ñinde ilo.

¹⁰ Nanayoni, miki ñandai kamo Maro Kindeni ne ngu. Andeta kala ñine miki kamo i ne ngu. Muᅅga Maro Kindeni ne kalo-sukâña imâ pa miki tia yo, andeta kala ñine i ne kalo-sukâña nde imâ pami lâ.

Kinda ma tapakatona sondo ñana nenda vetâña kâ

¹¹ Niᅅgu-nambwe wukale, miki kamo tâno ñine kulu katogonzi tamâta lombo mine. Mine kala naña ano pami tu miki ma kapu mulimi pa tamâta nâ nenzi ilo-kalo

sakamao. Ilo-kalo ñinde uru ikai kazâña pa ilomi kalomi.

¹² Naña ilonᅅu tu miki ma kapakatonona sondo ñana nemi vetâña kâ lâ kinzi tinikoa ᅅgininzi. Ambo miki ma kapaveta kuku vetâña ara nâ, ande lâ zo ndia kinzi situ sisowe ᅅgua laᅅeña lâ tinimi tu miki uru kaveta vetâña sakamao nâ, ande kinzi ma simora nemi vetâña ara. Ninenᅅa muli, lâ zo ñinde Maro Kindeni ma itaulo imâ kilo ñana ionzi tamâta lâ ᅅgua nia, ande kinzi tamâta ñinde ma sisuka i ᅅa kâki.

¹³ Miki kalomi tawana Maro Ñalae. Mine kala miki ma kapatawa warakami tinimi ku kaponon muli pa kinzi koipu rârâni nenzi ᅅgua. Miki nemi koipu ñalae lâ tâno ñine kulu nde imo tamâta ñalae ndo.

¹⁴ Aku miki ma kaponon muli pa koipu ñalae ne dumui kawanzi ᅅgua tona, kinzi tamâta ñinde simo mbâna-mbâna lâ lawea lawea. Koipu ñalae isupwanzi silâ ñana sipare nia panzi tamâta ea siveta vetâña sakamao, aku isupwanzi ñana siporo ᅅgua ara ñananzi tamâta ea siveta vetâña ara.

¹⁵ Maro Kindeni ilo tu miki ma kaveta vetâña ara nâ, ñana tu miki nemi vetâña ara ñinde ma itoto ᅅgua soki-soki ndia kinzi tamâta kapa-kapa uru siporo pami ñinde.

¹⁶ Yesu Kirisi ipalalana kiesaka ne nimbu piti lâ tinimi lâ, kala miki kamo tinimi soo nâ. Taitu miki ma ilomi tu miki kamo ñalañala kala kapolenzi kinzi koipu, mine ndimo. Ara ñana miki ma kamo katogonzi Maro Kindeni ne wurâta tamâta mine.

¹⁷ Miki ma kaveta kemi ara nâ panzi tamâta rârâni, aku ma tinimi mwasa ndo panzi ninda-nambwe kalo-tawana tamâta. Miki ma kapare tukumi pa Maro Kindeni nâ, aku kamege ñananzi koipu ñalañala.

Kinda ma takai nâna, itogo Kirisi muᅅga ikai mine

¹⁸ Kala ñine naña aporo ᅅgua imâ pa miki tamâta ea uru kaveta

wurâta koa tia nâ panzi tamâta ñalañala. Naña apaimi tu miki ma kamege ndo ñananzi nemi tamâta ñalañala, aku kaponu muli pa kawanzi ñgua. Miki ma kaveta mine panzi tamâta ñalañala ñinde uru siveta vetâña ara pami, aku kaveta mine nâ panzi tamâta ñalañala ñinde uru nâna silami tona.

¹⁹ Ambo tamâta tonje ilo tu iponu muli pa Maro Kindeni, aku ñana duvi ñinde kâ kinzi tamâta ñalañala nâna silua i koa tia nâ, ambo i ma imandi kaika ku ikai nâna ñinde, ande ñinde ma ara ndo.

²⁰ Taitu miki kaloño nga; ambo tamâta tonje iveta vetâña potomule, aku ñana duvi ñinde kâ kinzi tamâta ñalañala sipu i, ambo i ma imandi kaika ku ikai nâna ñinde, ande ea ma ilo ara papa i, a? Tia ndo! Anja tamâta ea iveta vetâña ara, ambo kinzi tamâta ñalañala ma nâna silua i ñana i ne vetâña ñinde kâ, ambo i ma imandi kaika ku ikai nâna ñinde, ande Maro Kindeni ma ilo ara nâ papa i.

²¹ Nanayoni, Maro Kindeni ipatea tu miki ma kakai nâna mine ñana nemi vetâña ara kâ, ñana tu muña Kirisi tamwata kala ikai nâna mine nâ ñana ivila miki kâ. Kirisi itula nzâla ñinde pami lâ, ñana miki kala ma koka i ne vetâña muli.

²² "I iveta kiesaka tonje tia ndo, aku iporo ñgua lañeña tonje, ande tia ndo kano." "

²³ Kinzi siporo ñgua potomule kieke papa i, andeta i ñandai itu ñana nenzi ñgua soki-soki ñinde kâ. Kinzi nâna silua i, andeta i ñandai iporo ñgua taulo panzi tu i ma muli izavarunzi. Ipauwo tamwata lâ Maro Kindeni mbau ilo, inani uru ilea sondu pa tamâta nenzi vetâña ku ipare nia sondu panzi.

²⁴ Kirisi itâra lâ kâi popole tini, aku lâ zo ñinde ikai nenda kiesaka lâ i tamwata tini. Aku ñana i ne vetâña ñinde kâ, ande kinda takura tu tapu mulinda pa kiesaka

ne vetâña rârâni, ku taponu muli pa vetâña ara ndia Maro Kindeni ilo papa ñinde. I ikai nâna ñalae tina, aku i ne nâna ñinde iveta miki kamo ara nâ.

²⁵ Muña miki rârâni kamo katongonzi lama sisapiri ku simo potomule mine. Taitu kala ñine miki kataulo kalâ pa Kirisi marumbu lâ, inani uru ikatonami wa ikea ñanami, itogo lama nenzi katonâña tamâta uru iveta mine.

3

Ngua ilâ panzi tamâta ñinde sipakâe lâ

¹ Aku miki taine kala ma kalomi ñgere ñana Maro Ñalae ku kaponu muli sondu nâ pa kaiwami kawanzi ñgua. Kinzi pinde ñandai kalonzi tawana pâri ara ñana Yesu Kirisi kâ. Ambo miki ma kaponu muli pa nenzi ñgua, ande kinzi ma simora nemi vetâña ara ñinde, ku ma sipalele ilonzi kalonzi tâ. Ninenja wurâta tonje ma keno pami ñana kaporo ñgua panzi tu igagati nenzi kalo-tawana kâ, ande ma tia.

² Kinzi ma simora tu miki uru kamege ñananzi, aku ma simora tu nemi vetâña rârâni nde ara ndo lâ Maro Kindeni nao. Aku ñana duvi ñinde kâ, kinzi ma kalonzi tawana Maro Ñalae.

³ Miki taine ea ilomi tu kinzi tamâta ma ilonzi ara pami, ande miki ma kaveta wurâta ñalae koña ñana kasingara tinimi kâ ndimo. Mâsi ñana kawutira kulumi wa kasingara tinimi lâ mira "gol" tava lalava ara wa, ande mâsi ñinde nde kaa nâ.

⁴ Ara ñana miki ma kasingara warakami ilomi kalomi nâ. Mâsi ñana kamo mwasa nâ kunzi tamâta rârâni nde itogo singâra ara mwasina, aku singâra mine nde ñana marumbu kâ, ande tia. Singâra kie mine nde ara ndo lâ Maro Kindeni nao.

⁵⁻⁶ Kinzi taine muñgâña kala siveta vetâña kie taituni ñana sisingara ilonzi kalonzi. Kinzi uru

sio tininzi pa Maro Kindeni tu ma iveta ikura ne ngua pânja mine, aku sipono muli pa kaiwanzi tamâne nenzi ngua. Naña aporo njananzi timbunda taine ninde munğa simo tava ilonzi kalonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, sitogo Abraham kaiwa taine Sara mine. Sara ipatawa taine tini ku ipono muli pa Abraham ne ngua nâ, aku ipatu Abraham na tu, "Nanenğu tamâta njalae". Ambo miki ma kaveta vetânja ara mine, aku karuru tia, ande miki ma kamo katogo Sara natu wukale mine.

⁷ Aku miki tamâne kala mine nâ, miki ma kamo sondo nâ kunzi kaiwami taine. Miki kasama tu kinzi taine nenzi walo nde njalae koņa tia. Mine nde miki ma wisimi ara panzi ku kaveta kemi ara nâ panzi. Nana tu miki kasama njine: Maro Kindeni, ina wisi-wisi warika, ma via mao ilua kinzi taine wa miki tamâne wa, njana miki rârâni ma kamo viami mine ku kamo nâ. Ambo miki ma kamo sondo mine kunzi kaiwami taine, ande sâ tonęe ma ikura njana ipono miki nemi noņa nao, ande tia.

Ikura zo zo kinda ma taveta vetânja ara nâ panzi tininda pinde

⁸ Kala njine naņa atu aporo ngua tonęe kilo, njinęga nanenğu ngua ma marumbu lâ. Naņa ilonęu tu miki rârâni ma kamo ilomi kalomi taitu, ku ma kalomi sukânja njananzi tamâta rârâni. Miki ma tinimi mwasa ndo panzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta, aku kasukanzi njana sikale nenzi malia kâ. Aku miki ma kapatawa warakami tinimi tona.

⁹ Ambo tamâta pinde ma siveta soki pami, ande miki ma katu njana njinde kâ taulo panzi ndimo. Ambo siporo ngua soki pami, ande miki ma kaporo ngua soki taulo panzi ndimo. Miki ma kakatu nenzi vetânja njinde taulo panzi mine; miki ma kano pa Maro Kindeni tu ma iveta kie ara nâ panzi, ikura i ne pateânja mine. Ambo miki ma kaveta mine, ande i kala ma iveta kie ara pa miki warakami mine nâ.

¹⁰ Nana tu Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

" 'Ambo miki ilomi tu ma kamo ara nâ, aku ilomi tu ma kamo viami tava ndekânja nâ ikura zo luandondo, ande nzâla ikeno mine: miki ma kapile mâsi njana kaporo ngua sakamao wa ngua lanęeja wa;

¹¹ miki ma kapu mulimi pa vetânja sakamao, aku kapono muli pa vetânja ara nâ; aku miki ma kakai wurâta kaika njana kamo ilomi kalomi taitu kunzi tamâta rârâni.

¹² Nana tu Maro Njalae ikeja njananzi tamâta ea sipaveta kuku vetânja ara, aku ipaloņo pa tamâta mine nenzi noņa. Taitu i ne wisi-nâna ikeno panzi tamâta ea uru siveta vetânja sakamao."

Ambo kinda ma taveta vetânja ara, aku takai nâna njana, ande njinde ma ara

¹³ Ambo miki ilomi tu kapono muli pa vetânja ara nâ, ande ea ma ikura njana nâna ilami, a?

¹⁴ Andeta kalonęo nęa; ambo miki kaveta vetânja ara, aku miki kakai nâna njana vetânja njinde kâ, ande miki ma kandeka nâ. Miki ma karuru wa ilomi rârâ njana vetânja soki ndia kinzi situ siveta pami njana nemi vetânja ara kâ, mine ndimo.

¹⁵ Ara njana miki ma kao ilomi ndo ilâ pa Kirisi, aku kalomi tawana tu i imo nemi Maro Njalae. Aku ara njana miki ma kapaveta ilomi kalomi sondo ikura zo zo njana katula nemi kalo-tawana njinde ne duvi pwataki pa tamâta ea itu ikasonjani njana. Taitu miki ma katula ngua njinde mwasa nâ panzi, aku kaporo ngua ara nâ.

¹⁶ Ambo miki ma kapakatona warakami sondo njana nemi vetânja rârâni kâ, njinęga lâ zo ndia kinzi situ miki lagonjani ku siporo ngua soki njana vetânja ndia nemi kalo-tawana igagatimi njana kaveta kâ, ande kinzi ma mainzi njana nenzi ngua njinde kâ.

¹⁷ Ambo Maro Kindeni ne pateâŋa ikeno tu kinda ma takai nâna ŋana vetâŋa ara tonje kinda taveta, ande ŋinde ma ara. Taitu miki kaloŋo ŋga; ambo kinda takai nâna ŋana vetâŋa potomule tonje kinda taveta, ande ŋinde ma ivila kinda tia.

Kirisi imâte lâ, ŋinenŋa imandi imo via kilo ŋana ikai kinda talâ pa Maro Kindeni kê

¹⁸ Miki kalomi ŋgere ŋana Kirisi kê. I imo tava ilo mbâra-mbâra ndo lâ Maro Kindeni nao, ne soki tonje tia. Taitu ikai kinda kiesaka tamwatânda rârâni niânda, aku imâte ŋana izavaru nenda kiesaka piti kê. Aku i ne mateŋa ŋinde ikai kinda talâ pa Maro Kindeni. I imâte mbwani taitu nâ, aku vetâŋa mine ma ipâŋga kilo, ande tia ndo. Lâ zo ŋinde Kirisi imo lâ tâno kulu, ande i imo tamâta, aku kinzi kazâŋa tamâta sipu i pâta imâte lâ. Andeta Koroani Sapâŋa ipaŋo i imandi imo via kilo.

¹⁹ Nia ndoyo, Koroani Sapâŋa isuka Kirisi ŋana ilâ pa luma sakamao nia tu ma itula ŋgua panzi koranzani pinde.

²⁰ Ŋinde nde tamâta pinde koranzani, kinzi ŋinde muŋga siveta taŋa-kaika lâ timbunda Noa ne zo. Lâ Noa ne zo, ande mâsi sakamao nde ipâŋga more-more ŋalae tina, andeta Maro Kindeni ipare nia panzi tamâta ŋinde walele tia. I io tini ku imo lee, ikura lâ zo ŋinde Noa isape ne wâŋga ŋalae marumbu lâ. Ŋinenŋa ŋgu mota-mwata nâ sikâki simo wâŋga kulu, kala simo ara nâ lee pondi ŋalae marumbu lâ. Kinzi tamâta ŋinde kambwanzenzi ipâŋga lâ lima kanaŋonzi ŋato.

²¹ Pondi ŋalae ŋinde nde itogo lââ-liliŋa mwasina. Kala lâ zo ŋine, ande lââ-liliŋa nde nzâla ŋana Maro Kindeni ikai kinda talâ pa i. Maro Kindeni ipaŋo Yesu Kirisi imandi lâ mateŋa nianzi imo via kilo, aku

vetâŋa ŋinde ikai kinda piti lâ kondoma ilo. Kinda ŋandai takai lââ-liliŋa ŋinde ŋana tapua muso piti lâ tininda ŋga. Ŋinde nde ŋana tatula pwataki tu kinda tamo ilonda mbâra-mbâra ndo lâ Maro Kindeni nao.

²² Kala ŋine Yesu Kirisi nde imo samba ilo isaŋona pa Maro Kindeni tini pa wia kê. Aku i ikai Maro Ŋalae panzi aŋelo rârâni sitavanzini kinzi koroani kaika rârâni simo samba lawea.

4

Kinda ma tapu mulinda pa ilokalo siŋga ne vetâŋa

¹ Mine kala ara ŋana miki ma kapaveta sondo ŋana kakai nâna, itogo Kirisi muŋga ikai lâ karae tini mine. Ambo tamâta tonje ma ikai nâna ŋana vetâŋa ara tonje i muŋga iveta, ande kiesaka ma ikura tu isaŋa tamâta ŋinde kaika kilo, ande tia.

² Mine nde lâ zo ŋana tamâta ŋinde imo via lâ tâno kulu, ande i ma ipono muli pa tamâta nenzi ilokalo potomule kilo, ande tia. I ma ipono muli pa Maro Kindeni ne pateâŋa ara ŋinde nâ.

³ Muŋga miki kaveta vetâŋa ndia kinzi tinikoa uru ilonzi papa ŋinde. Miki kapalulua tinimi potomule wa, ilomi yosi ŋana kaveta vetâŋa sakamao kie-kie wa, kanu lââ kaika ŋana dadauŋa kê wa, kaveta kiesaka kie-kie lâ kêŋa-nuŋa ŋalaŋala wa, kaveta mâsi sakamao ŋana kapare tukumi kawâŋgi panzi maro laŋeŋa wa. Andeta lâ zo ŋine nemi mâsi siŋga ŋinde nde marumbu lâ.

⁴ Miki kapile tinikoa nenzi vetâŋa potomule ŋinde rârâni marumbu lâ. Mine kala kinzi tinikoa ilonzi rârâ ŋana ŋinde kê, aku simo siporo ŋgua sakamao imâ pami.

⁵ Andeta muli ŋga kinzi ma simandi lâ Maro Kindeni ne ŋgua nia, aku ma sipatula warakanzi nenzi vetâŋa soki-soki rârâni pwataki papa i. I nde ŋgua-samâŋa

tamwata, aku ipaveta sondo lâ ñana ipare nia panzi tamâta rârâni, kinzi vianzi wa mateña wa.

⁶ Ñana tu pâri ara ilâ panzi tamâta pinde simo lâ zo muᅅgâña rârâni. Lâ zo ñana kinzi simo vianzi yo, ande tininzi pinde sivaliginzi ñana nenzi kalo-tawana kâ. Andeta kinzi sio nenzi kalo-tawana ilâ mao nâ papa Maro Kindeni lee simâte lâ, kala ñine simo vianzi nâ kuku i.

Kinda ma taveta vetâña ndia Maro Kindeni ipatea pa kinda tu taveta

⁷ Zo mbuku taitu nâ keno mo ñai yo, ñineᅅga tâno ne vetâña tava ne kelekele rârâni ma marumbu lâ. Mine nde ara ñana miki ma kalomi ᅅgere sondo ndo, aku kapakatona warakami ñana nemi vetâña kâ. Ambo miki ma kaveta mine, ande miki ma kakura tu kakai noña sondo pa Maro Kindeni.

⁸ Andeta vetâña taitu nâ nde kelekele ñalae tina, aku ipolenzi vetâña arara pinde rârâni. Vetâña ᅅinde nde mine; miki ma kao ilomi ndo ilâ panzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta. Ambo miki ma kapaveta sondo kuku vetâña ñine, ande miki ma wisimi nâna ñana vetâña soki ndia siveta pami, ande tia.

⁹ Miki ma kanonzi kalo-tawana tamâta pinde tu ma simâ sika kumi wa simo nemi luma ilo wa. Miki ma wisimi nâna ñana kaveta mine kâ ndimo.

¹⁰ Maro Kindeni walo kaika ilua miki rârâni taitu-taitu ñana kaveta wurâta ara tonᅅe. Ñine nde itogo wisi-ara ilua miki ñana kasukanzi tinimi pinde kâ. Mine nde miki ma kapakatona sondo nâ ñana kaveta wurâta ᅅinde.

¹¹ Ambo tamâta tonᅅe ikai wisi-ara ñana itula ᅅgua kâ, ande ara ñana i ma itula Maro Kindeni tamwata kawa ᅅgua sondo nâ. Ambo tamâta tonᅅe ikai wisi-ara ñana ikai kuleña panzi tini pinde, ande ara ñana i ma iveta mine lâ Maro Kindeni ne walo ndainani

nâ. Ambo miki ma kaveta mine, ande kinzi tamâta ma simora nemi vetâña arara ᅅinde, ku ma sipanea Maro Kindeni lâ Yesu Kiriſi ᅅa. Inani Walo Tamwata, aku i ᅅa nde ñalae ndo, uru imo mine ku imo nâ. Mao.

Ambo kinda ma takai nâna tatogo Kiriſi mine, ande kinda ma tandeka nâ

¹² Niᅅgu-nambwe wukale, malia ñalae tonᅅe nde imâ ipâᅅga pami lâ, aku ᅅinde nde ñana ikai samâña pami. Taitu miki ma wisimi motu ñana samâña ᅅinde ndimo, ñana tu ᅅinde ᅅandai kelekele wasaseki ᅅga.

¹³ Miki kakai nâna ñana samâña ᅅinde kâ, itogo muᅅga Kiriſi ikai mine. Mine nde miki ma kandeka nâ. Ñineᅅga lâ zo ñana Kiriſi ma itaulo imâ kilo tava ne walo ñalae, ande ndekâña ñalae ndo ma ipâᅅga lâ ilomi.

¹⁴ Miki nemi kalo-tawana nde ikeno pa Kiriſi nâ. Ambo tamâta pinde ma siporo ᅅgua soki pami ñana nemi kalo-tawana ᅅinde kâ, ande miki ma kandeka nâ, ñana tu Maro Kindeni ne Koroani ara ᅅinde imo kumi.

¹⁵ Ambo tamâta pinde ma nâna silami, ande ara ñana miki ma kalomi ᅅgere sondo ñana nenzi vetâña ᅅinde ne duvi kâ. Ambo miki muᅅga kapu tamâta tonᅅe pâta imâte tâku, kapanawe tamâta tonᅅe ne kelekele tâku, kalaña kapole ᅅgua tukuña tâku, kayaula tamâta tonᅅe ne wurâta tâ, aku kakai nâna ñana nemi vetâña mine, ande miki ma maimi ñana nemi nâna ᅅinde kâ.

¹⁶ Andeta miki kalonᅅo ᅅga; ambo miki kalomi tawana Kiriſi, aku ñana duvi ᅅinde kâ tamâta pinde nâna silami, ande miki ma maimi ndimo. Ara ñana miki ma kandeka ku kawami ndaᅅge nâ papa Maro Kindeni, ñana tu ᅅoa ara ikeno lâ tinimi tu, "Yesu Kiriſi ne tamâta".

¹⁷ Maro Kindeni ne zo ñana ma ionzi tamâta rârâni lâ i ne ᅅgua

nia, ande imâ ipângga laiti lâ, aku i ne tamâta kinda ma tamungga panzi tamâta rârâni nana tamandi lâ ngua nia. I ma ilea sondu pa kinda mungga lâ nga, andeta i ma kulu ara nâ ilua kinda. Mine kala vetânga sakamao ndo ma ipângga panzi tamâta ninde sipu mulinzi pa Maro Kindeni ne pâri ara.

¹⁸ Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Tamâta pinde uru siveta vetânga ara lâ Maro Kindeni nao, taitu kinzi tamâtani ndaina ma sikai nâna kie-kie lee, ikura lâ zo ninde Maro Kindeni ma ikainzi piti lâ kazânga ilo ku via mao ilanzi. Mine kala i ma igeranzi kinzi kiesaka tamwatanzi ninde mungga sipu mulinzi pa Maro Kindeni, ande tia ndo!”

¹⁹ Mine nde miki kalonjo nga; ambo Maro Kindeni ipatea tu tamâta tonje ma ikai nâna, ande ara nana tamâta ninde ma ipaveta kuku vetânga ara nâ, ku io ne kalotawana ilâ pa Maro Kindeni simbo nâ. Maro Kindeni inani nia ndoyo iveta kinda tapângga, aku i uru iveta ikura ne ngua pânga rârâni.

5

Kinzi katonânga nenzi wurâta nde nana sikatonanzi Maro Kindeni ne tamâta

¹ Kala nina nana ilonju ngua imâ pa miki kalotawana tamâta ngu nemi katonânga. Nana warakângu kala amo katonânga, atogo miki mine, aku mungani nana warakângu matângu amora Kiriisi ikai nâna. Zo imâ ipângga laiti lâ nana Kiriisi kilala tava ne walo nalae ma ipângga nia yo. Aku lâ zo ninde, ande i ma iveta kie ara pa nana tona.

² Nana warakângu nde ngu nenzi katonânga, atogo miki mine. Mine kala nana ano kaika pa miki katonânga tu miki ma kakatonanzi Maro Kindeni ne tamâta sondu, itogo lama nenzi katonânga tamâta

uru ikatonanzi lama mine. Nana tu Maro Kindeni tamwata io ngu ninde lâ mbaumi ilo nana kakatonanzi kê. Aku ara nana miki ma kandeka nâ nana kaveta wurâta ninde, ikura Maro Kindeni ilo papa mine. Miki ma tinimi pwâka nana kakatonanzi ndimo, aku ma ilomi nalae konja nana kakai mbumbu lâ nemi wurâta ninde tini ndimo. Ambo miki ma ilomi ara nâ nana kaveta wurâta ninde kê, ande ninde ma ara ndo.

³ Miki ma katawanzi tamâta ninde Maro Kindeni mungga ionzi simo kalomi, itogo kinzi koipu nalajala uru siveta, mine ndimo. Ara nana miki ma katula vetânga ara nâ panzi kalotawana tamâta ninde, nana ma simora ku sipaveta kuku.

⁴ Ambo miki ma kaveta mine, ninenga lâ zo nana Yesu Kiriisi ma ipângga nia yo, inani imo mbâna-mbâna panzi katonânga rârâni, ande miki ma kakai kulu ara ndo. Aku kulu ara ninde nde nana marumbu kê, ande tia. Ninde nde nana ikeno mine ku imo nâ.

Kinda ma tapatawa warakânda tininda, ku tapakatona sondu

⁵ Anja miki tamâta limoa, miki kala ma kapono muli mine nâ pa kinzi tamâta mbâna-mbâna nenzi ngua. Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Maro Kindeni ikai kazânga panzi tamâta ea sipasuka warakanzi nâ tininzi. Anja i ne wisi-wisi ikeno panzi tamâta ea sipatawa warakanzi tininzi.”

Mine kala ara nana miki rârâni, miki konja wa lâlu wa, ma kapatawa warakami tinimi lâ kinzi kalotawana tamâta rârâni naonzi.

⁶ Mao nâ, ambo miki ma kapatawa warakami tinimi lâ Maro Kindeni nao ku kamo i ne walo kaika nâ kalo, ninenga lâ zo ndia i tamwata ipatea lâ, ande i ma isuka miki kêki.

⁷ Maro Kindeni imagegea miki sondu nâ. Mine nde ara nana miki

ma kao nemi malia rârâni lâ i kala, nana ma ikale pami.

⁸ Miki kalomi ngere sonde nga, aku kapakatona sonde! Sadana nde imo nemi kazâna tamâta, aku imo itogo mbwâmbwa saka leve mine. I uru isuna kawa kaika nâ, aku iyoka ilâ wa imâ wa, iroroto nana tamâta tonge tu izavaru kâ.

⁹ Miki kasama tu lâ tâno ndoni, nimi-nambwe kalo-tawana tamâta uru sikai nâna kie taituni nâ nana nenzi kalo-tawana kâ, itogo miki uru kakai mine, aku kinzi simandi kaika nâ. Mine nde miki ma kalomi tawana Maro Kindeni kaika ndindi nâ, aku kakai kazâna pa Sadana.

¹⁰ Maro Kindeni nde wisi-wisi warika. Miki kapaipa kuku Yesu Kirisi lâ, aku nana duvi ninde kâ, Maro Kindeni isarawami mungani lâ tu ma kamo taitu kuku i tamwata, ma kamo ara mine ku kamo nâ. Taitu miki ma kakai nâna ikura zo mbwana-mbwana nâ munga lâ nga, njengega Maro Kindeni tamwata ma iveta miki kamo ara kilo, aku ma walo kaika ilami, nana miki ma kakura tu kamandi kaika ku kapono muli sonde pa i.

¹¹ Nenda paneâna ilâ pa i, nana tu ikai walo kaika rârâni marumbu lâ, ma imo mine ku imo nâ. Mao.

Ngua kana pinde

¹² Sailas nde ikai kuleja pa nana, kala ingere nanenge ngua mbuku taitu njine lâ pepa tini. I nde ninda-nambwe kalo-tawana tamâta mao kanao. Nana ilongu tu apu tini kaika pa miki ilomi kalomi. Nana asama tu vetâna rârâni njinde Maro Kindeni iveta pami, ande njinde nde nana itula pwataki tu i ilo ndo ikeno pami. Ambo miki ma kalomi ngere sonde nana njinde kâ ku kamandi kaika, ande njinde ma ara ndo.

¹³ Miki nimi-nambwe kalo-tawana tamâta simo Babilon lawea njine, * kinzi njinde kawanzi kari ara pami. Kinzi kala simo Maro Kindeni ne pateâna tamâta, sitogo miki mine. Aku Malaka kala kawa kari ara

pami tona. Malaka nde itogo nana natungu mine.

¹⁴ Nana ilongu tu miki rârâni ma kapatâno mbaumi ku kaporo kari ara panzi kalo-tawana tamâta rârâni. Vetâna mine ma itula pwataki tu miki ilomi ndo ikeno panzi. Miki kapaipa kuku Kirisi lâ, kala i ne wisi-pisi imâ pa miki rârâni.

* **5:13** 13 Njine nde ngua siâna. Petero iporo nana Rom lawea.

2 PETERO

Pepa Petero ingere muli panzi kalo-tawana tamâta

Yesu ne pâri-tamâta Petero ingere ngua panzi Juda tamâta njinde kalonzi tawana Yesu ku simo pwap-wataki (1 Petero), aku zo pinde ilâ lâ, njinnga ingere ngua pinde panzi kilo. Petero ne zo njana imâte kê nde imâ ipânnga laiti lâ (1:14), aku isama tu kinzi pananânga tamâta lanjeja pinde nde simo kinzi ngu ngininzi, ku situla ilo-kalo soki-soki siyaula tamâta nenzi kalo-tawana. Kinzi pinde siporo tu Yesu ma itaulo imâ kilo tia, andeta Petero itula ngua mao tu Yesu ne zo nde ikeno mo naji yo (3:3-13). Ara njana kinda rârâni ma tapu mulinda pa ngua lanjeja, ku tapaveta kuku Maro Kindeni kawa ngua mao.

¹ Naña Saimon Petero, naña nde Yesu Kirisi ne wurâta tamâta, aku amo i ne pâri-tamâta tava. Yesu ina kinda nenda Maro Njalae wa nenda Yautânga Tamwata wa. Naña angere ngua lâ pepa njine tini imâ pa miki kalo-tawana tamâta. Yesu Kirisi ne vetânga ara ikai nzâla piti pami lâ njana nemi kalo-tawana ipânnga kelekele ara ndo, itogo maka nema kalo-tawana mine.

² Kala njine miki kasama Maro Kindeni ku nenda Maro Njalae Yesu rua kilalanzi marumbu lâ. Mine kala Maro Kindeni ne wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ njalae pami.

Maro Kindeni ipatea kinda pa i tamwata

³ Kirisi nde na njalae ndo, aku ina vetânga ara warika. Aku inani isarâwa pa kinda ku itula i tamwata kilala pwataki pa kinda tasama lâ. Mine kala io tamwata ne walo kaika imâ pa kinda, kala takura tu tamo sondo ku tapaveta kuku vetânga arara, aku kinda ma taroto njana sâ

tonge kilo njana tapavila warakânda kê, ande ma tia.

⁴ Njana i kilala ara njinde kê, ande iveta vetânga arara kie-kie pa kinda lâ, ikura munnga ipa ngua tu ma iveta mine. Aku vetânga njinde uru isuka kinda, kala takura tu tanjenge njana vetânga potomule ne pazavarunja kê, vetângani ndaina tamâta nenzi ilo-kalo sakamao iveta ipânnga tâno kulu. Mine kala kinda takura tu tamo sondo ndo, itogo Maro Kindeni imo mine.

⁵ Kirisi iveta vetânga njinde rârâni pa kinda lâ. Mine nde ara njana miki ma kakai wurâta kaika ndo njana kalomi tawana i mao nâ. Kaveta mine lâ nga, njinnga kakai wurâta kaika njana kapaveta kuku vetânga arara. Kaveta mine lâ nga, njinnga kakai wurâta kaika njana kapanâna sondo njana i ne ilo-kalo kê.

⁶ Kaveta mine lâ nga, njinnga kakai wurâta kaika njana kakai poe sondo pa warakami ilomi kalomi. Kaveta mine lâ nga, njinnga kakai wurâta kaika njana kamandi kaika lâ zo ndia malia ipânnga pami. Kaveta mine lâ nga, njinnga kakai wurâta kaika njana kamo itogo Maro Kindeni ilo papa mine.

⁷ Kaveta mine lâ nga, njinnga kakai wurâta kaika njana kaveta kemi ara nâ panzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta. Kaveta mine lâ nga, njinnga kakai wurâta kaika njana kao ilomi ndo ilo panzi tamâta rârâni.

⁸ Aporo ngua mine njana duvi njine kê; ambo vetânga mine ma ikeno pami lee ipânnga njalae tina, ande njinde ma isuka nemi wurâta kaveta pa nenda Maro Njalae Yesu Kirisi kê. Mine nde nemi wurâta njinde ma ipânnga kanojo, aku miki ma kasama i kilala sondo tona.

⁹ Ambo kalo-tawana tamâta tonge ma ipaveta kuku vetânga njinde tia, ande i imo itogo tamâta mata njana mine. I ipânnga tamâta mata leva-leva nâ, aku i kalo kapa tu Maro Kindeni munnga izavaru kiesaka ne muso piti lâ i tini.

10 Njingu-nambwe wukale, Maro Kindeni munḡani isarawami lâ, aku ipateami pa i tamwata nâ. Mine nde ara nana miki ma kakai wurâta kaika nana kaponu muli pa i ne pateâna njinde. Ambo miki ma kaveta mine, ande nemi kalotawana ma ikura nana imbe kâ, ande tia.

11 Njineḡa Maro Kindeni ma ilo ndeka pami ku ma ikai nzâla piti pami nana kakai via mao lâ samba lawea. Aku miki ma kamo kuku nenda Maro Njalee Yesu Kirisi, ina nenda Yautâna Tamwata, ma kamo ara mine ku kamo nâ.

12 Mao nâ, miki kapanâna lâ nana kelekele njinde kâ, aku miki kapaipa lâ kuku njua mao munḡa kaloḡo njinde. Andeta nana ma aporo njuanu ndaina pami kilo ikura zo zo, nana miki ma kalomi njere kilo nana njinde kâ.

13 Nana ilonḡu pateu tu ambo nana ma akai wurâta mine nana apaḡo ilomi kalomi ikura zo râranu nana amu viâḡu lâ tâno kulu, ande njinde ma ara.

14 Nana tu nana asama njine; zo mbwana-mbwana nâ, njineḡa nana ma apile karaḡu njine ku amâte. Nenda Maro Njalee Yesu Kirisi itula njine pwataki pa nana lâ.

15 Mine kala njine nana ma aveta wurâta kaika ndo nana apaḡo ilomi kalomi kâ. Njineḡa lâ zo nana amâte kâ, ande miki ma kakura tu kalomi njere kilo nana njua njine kâ ikura zo zo.

Kinzi pâri-tamâta simora Maro Kindeni ne sinâla pwataki lâ Yesu Kirisi tini

16 Munḡa maka katula njua pami nana Maro Njalee Yesu Kirisi ne zo nana itaulo imâ kilo tava ne walo kaika. Andeta maka njandai katapâri tamâta nenzi usu kaa nâ pinde pami nḡa. Maka warakama matama kamora i ne walo kaika njinde.

17 Zo tonḡe, kawa njua ne sarawâna iyoka pa Maro Kindeni ne sinâla njalee ilo ku indue imâ pa Yesu Kirisi mine tu, "Nana natunḡu ara kala njine. Nana tininḡu mwasa papa wa ilonḡu ndeka papa wa." Aku lâ zonu ndaina, kinda Tamânda Maro Kindeni isuka Yesu Kirisi nâ kâki, aku Yesu tini pasinala.

18 Maka warakama kaloḡo njua njinde ne sarawâna iyoka pa samba ilo indue imâ, lâ zo njinde maka kamo kuku Yesu lâ tuu sapâna njinde kulu.

19 Mine nde maka kasama tu njua-tulâna tamâta munḡâna nenzi njua njinde nde mao kanaḡo. Aku ara nana miki kala ma kalomi tawana njua njinde mine nâ. Njua njinde nde itogo sinâla nana ipane kondoma pwataki kâ. Aku sinâla njinde ma isinala nia mine lee mbwale pwataki, njineḡa pitu mboi njalee ma ipânḡa ku ma isinala ilomi kalomi. *

20 Miki ma kapanâna sondu ndo nana njua njine kâ, nana tu njine nde kelekele njalee tina; sinḡani, lâ zo njinde kinzi njua-tulâna tamâta siporo ku sinḡere nenzi njua lâ pepa tini, ande kinzi warakanzi sikura nana situla njua njinde ne duvi pwataki, ande tia.

21 Andeta Koroanu Sapâna ikai poe pa kinzi njua-tulâna tamâta ilonzi kalonzi, kala situla Maro Kindeni kawa njua. Kinzi njandai sikai poe pa warakanzi ilonzi kalonzi njineḡa situla njua nḡa. Tia ndo kanaḡo.

2

Kinzi tamâta sakamao pinde siyaulanzi kalo-tawana tamâta ilonzi kalonzi

1 Mao nâ, munḡa njua-tulâna tamâta lanḡeḡa pinde simo lâ Isrel njua njininzi. Aku mine nâ, pananâna tamâta lanḡeḡa pinde ma simâ sipânḡa miki njininzi tona,

* 1:19 19 Petero isia njua nana Yesu Kirisi kâ lâ Pitu Mboi tini.

aku ma sikai lajeŋa nâ sipanananzi tamâta ŋana Maro Kindeni ne vetâŋa kâ. Kinzi ma sipavea nâ situla ŋgua lajeŋa kaŋa-kaŋa ŋana sizavaru ilomi kalomi kâ. Maro Ŋalae muŋga iyautenzi pananâŋa tamâta ŋinde piti lâ kondoma ilo, andeta kinzi sipu mulinzi pa Maro Ŋalae kilo. Mine nde Maro Kindeni ma muli izavarunzi walele nâ.

² Andeta kalo-tawana tamâta rârâ ma sipaveta kuku pananâŋa tamâta lajeŋa ŋinde nenzi vetâŋa potomule kie-kie. Mine kala tamâta pinde ma siporo ŋgua soki-soki ŋana Nzâla Mao kâ.

³ Kinzi pananâŋa tamâta lajeŋa ŋinde ilonzi yosi ŋana tâno ne kelekele nâ. Mine kala kinzi ma siveta ŋgua lajeŋa rârâ ŋana sikai nemi mbaliŋa wa kelekele saŋemi. Andeta siŋgani Maro Kindeni ipatea tu ma izavarunzi tamâta ŋinde ndo. Aku i ŋandai ikeno mata ŋga. I ma iveta panzi ikura muŋga ipa ŋgua tu ma iveta mine.

⁴ Miki kasama tu muŋga, kinzi aŋelo pinde siveta kiesaka, aku Maro Kindeni igera kinzi tia ndo. Itambiranzi silâ yââ ŋalae ne mbââ ilo, aku ipanzi lâ wâlo kaika tini. Kinzi uru simo mine lâ nia ŋaŋa ilo, aku sindaŋe Maro Kindeni ne zo ŋalae ŋana ipare nia sondo panzi kâ.

⁵ Aku miki kasama tu nia ndoyo, tamâta rârâni simo siveta vetâŋa sakamao nâ lâ Maro Kindeni nao. Mine kala ipare nia panzi lâ. Iveta pondi ŋalae ipâŋga panzi ku izavarunzi ndo lâ, kala naonzi tia lâ. Aŋga timbunda Noa, i tamâta ŋana itula ŋgua pwataki ŋana vetâŋa ara kâ, ande Maro Kindeni ikeŋa ŋana i tavanzi tamâta lima kanaŋonzi rua, kala kinzi ŋinde nâ simo ara.

⁶ Aku miki kasama tu muli, Maro Kindeni ipa ŋgua ŋana izavaru Sodom lawea wa Gomora lawea wa. Isupwa yââ indue imâ ikananzi lawea rua ŋinde, kala kââ nâ ikeno. I ilo tu kinzi tamâta sipâŋga muli-muli ŋinde ma kalonzi ŋgere ŋana

mâsi ŋalae ŋinde muŋga ipâŋga pa Sodom lawea ŋga Gomora lawea. Ambo kinzi kala ma sipu mulinzi pa i, ande mâsi kie mine ma ipâŋga pa kinzi tona.

⁷ Aŋga Loto, i nde tamâta ara ndo lâ Maro Kindeni nao, ande i muŋga imo Sodom lawea. Imora vetâŋa potomule kie-kie kinzi tamâta saka-mao ŋinde siveta, kala ilo malia ndo. Mine kala Maro Kindeni ikeŋa ŋana Loto, kala imo ara nâ.

⁸ Loto nde tamâta ara lâ Maro Kindeni nao, taitu i imo kunzi tamâta simo Sodom lawea, aku ikura zo zo imora nenzi mâsi saka-mao wa ilonjo nenzi ŋgua soki-soki wa. Mine kala i ilo kura tia ndo, aku kalo loko nâ.

⁹ Miki kasama lâ ŋana vetâŋa ŋinde rârâni. Aku ŋinde itula pwataki tu lâ zo ndia samâŋa wa malia mine ma ipâŋga panzi tamâta, ande Maro Ŋalae uru ikeŋa ŋananzi tamâta ea kalonzi tawana i. Aŋga kinzi kiesaka tamwatanzi, ande Maro Ŋalae ikainzi kaika ku nâna ilanzi lee, ikura lâ zo ŋalae ŋinde i ma ipare nia sondo panzi.

¹⁰ Aku lâ zo ŋinde, tamâta pinde ma sikai pareŋa-nia sakamao ŋalae tina. Naŋa aporo ŋananzi tamâta ŋinde sipono muli pa ilo-kalo siŋga ne mâsi sakamao, ku simora tukuŋa rârâni tu kelekele kaa nâ.

Ayo, pananâŋa tamâta lajeŋa pinde nde simâ sipâŋga lâ, kala simo ŋginimi. Kinzi nde taŋa-kaika tamwatanzi, aku sipaveta kuku warakanzi nenzi pateâŋa nâ. Mine kala kinzi ŋandai simege ŋananzi aŋelo arara ŋinde simo samba ilo ŋga. Kinzi siporo ŋgua pavaligiŋa nâ panzi.

¹¹ Taitu aŋelo ŋinde nenzi walo kaika nde ŋalae ndo, ipolenzi pananâŋa tamâta lajeŋa ŋinde nenzi walo. Andeta kinzi aŋelo simege ŋana Maro Ŋalae kâ. Mine kala kinzi ŋandai siporo soki ku sisowe ŋgua lâ tamâta ŋinde tininzi lâ Maro Ŋalae nao ŋga.

¹² Aŋga pananâŋa tamâta lajeŋa

ņinde nde sitogonzi ņgoa ņgoi, nenzi ilo-kalo tia ndo. Ambo ilonzi igagatinzi tu siveta vetāņa tonġe, ande ma siveta nā. Vetāņa ara ndia kinzi sizizāla ņana, ande kinzi siporo ņgua pavaligiņa lâ ņinde tini. Muli ņga Maro Kindeni ma ikainzi tamāta ņinde kaika ku ma izavarunzi ndo lâ, itogo uru taveta panzi ņgoa ņgoi mine.

¹³ Kinzi uru nāna silanzi tamāta pinde. Mine nde muli Maro Kindeni ma itu ņana nenzi vetāņa ņinde, aku ma nāna ilanzi. Kinzi sindeka ņana sika wa sinu ņalae tina lâ tamāta naonzi, aku mainzi tia ndo. Mao nā, kinzi sindeka ņana sika potomule mine nā kuku miki.

¹⁴ Ikura zo zo, ambo kinzi matanzi ilā simora taine tonġe, ande ilonzi ndo tu ma sipalulua tininzi kuku i. Kinzi uru ilonzi yosi mine ku simo nā. Kinzi uru siporo silanġenzi tamāta pinde, kinzi ņinde nenzi kalo-tawana ikeno kaika tia, aku silele tamāta ņinde naonzi ilā tu siveta kiesaka. Kinzi ilonzi ndo ņana sikai tamāta pinde nenzi kelekele sanġenzi kâ. Mine kala Maro Kindeni ma izavarunzi pananāņa tamāta laņeņa ņinde ndo lâ.

¹⁵ Kinzi sipile vetāņa ara ne nzāla marumbu lâ, kala soka potomule silā wa simā wa. Kinzi sipono muli pa Beor natu Balam ne vetāņa. Muņga, Balam iveta kiesaka, aku ilo yosi ņana mbumbu ikai lâ kiesaka ņinde tini.

¹⁶ Iveta mine lee, ņinenġa zo tonġe “donki” tonġe kawa ipwa, kala iporo ņgua itogo tamāta mine. Donki ņinde imbita Balam ņana i ne vetāņa sakamao ņinde kâ. Kinda tasama tu kinzi donki sikura tu siporo ņgua, ande tia. Mine kala ņgua-tulāņa tamāta laņeņa Balam imora mâsi ņalae ņinde, aku ipile ne vetāņa kapa-kapa ņinde.

¹⁷ Kinzi pananāņa tamāta laņeņa ņinde nde sitogo lââ bwalika ipāņġa

māsa-māsa ndo mwasina. Aku sitogo take-take karāzi ikeno ilo, andeta lawea itapala ilā kala karāzi imbe tia. * Maro Kindeni ipatea nia kondoma ņaņa ndo pa kinzi tu ma silā simo nia ņinde.

¹⁸ ņana tu tamāta ņinde kawanzi ņalae sisuka warakanzi ņanzi kâki, aku sindeka nā ņana nenzi ņgua kaa kaa ņinde. Kinzi siporo ņgua māru-māru silanġenzi tamāta pinde, kala ilonzi kâki ņana sipalulua tininzi potomule kâ. Kinzi sitapanzi kalo-tawana tamāta wasaseki pinde, kinzi ņinde muņga nā sipile tinikoa nenzi mâsi sakamao. Kinzi ilonzi tu kalo-tawana tamāta wasaseki ņinde nenzi kalo-tawana ma imbe ndo.

¹⁹ Pananāņa tamāta laņeņa ņinde uru siporo mine tu, “Ambo miki ma kapaloņo pa maka, ande miki ma kamo tinimi soo nā, aku ma kakura tu kaveta vetāņa ndia warakami nā ilomi papa.” Andeta kiesaka ne nimbu nde ikainzi kaika lâ, kala simo sakamao nā. ņinde nde duvi mine; ambo tamāta tonġe isāu pa kelekele tonġe tu ikai poe kaika papa i, ande ņinde itogo iveta wurāta koa tia nā pa kelekele ņinde.

²⁰ Pananāņa tamāta laņeņa ņinde muņga kalonzi tawana nenda Maro ņalae Yesu Kirisi, ina nenda Yautāņa Tamwata, aku nenzi kalo-tawana ņinde ivilanzi tu singenġe ņana tâno ne vetāņa sakamao kâ. Andeta muli ņga sipaveta kuku vetāņa sakamao ņinde kilo, kala vetāņa sakamao ņinde ne nimbu nde ikainzi kaika ku ipu nenzi walo ndue lâ. Muņga, lâ zo ņinde kinzi sizizāla yo ņana Kirisi kâ, ande kinzi simo ara tia. Taitu vetāņa sakamao ņinde ne nimbu nde ipanzi kaika kilo, kala simo sakamao ndo.

²¹ Ambo pananāņa tamāta laņeņa ņinde sizizāla yo ņana nzāla ara kâ, ande ņinde ma ara tia. Taitu kaloņo ņga; kinzi siloņo pāri ara ku sisama nzāla ņinde kilala pwataki

* 2:17 17 ņgua siāņa ņine nde duvi mine; pananāņa tamāta ņinde siporo tu ma sivilanzi tamāta, andeta ņandai sivilanzi ņga.

lâ, aku sipono muli pa Maro Kindeni ne tukuņa. Andeta muli, kinzi sipu mulinzi pa nzâla nġinde kilo, aku nġinde nde ara tia ndo.

²² Kinzi nenzi vetâņa mine nde iyoke ngua pinde tamâta uru siporo. Ngua tonġe nde keno mine; “Ambo mbwâmbwa ilua, ande i ma itaulo ika ne luâņa nġinde kilo.” Anġa ngua tonġe kala ikeno mine; “Ambo ngoa ilili lâ lâ ilo, ande i ma itaulo kilo ku ipu ndumu lâ nziņa ilo.”

3

Ngua nġine nde mao kanaņo; Maro Nġalae ma itaulo imâ kilo

¹ Niņġu-nambwe wukale, naņa muņġa anġere ngua lâ pepa tonġe tini ku ao imâ pami, kala nġine anġere ngua pinde lâ pepa tini kilo imâ pami. Lâ pepa rua nġine, ande naņa anġere ngua nana apano ilomi kalomi kâ, nana miki ma kalomi nġere kilo nana ngua mao wa ilo-kalo ara wa.

² Naņa ilonġu tu miki ma kalomi nġere kilo nana ngua nġinde Maro Kindeni ne ngua-tulâņa tamâta muņġa situla. Aku naņa ilonġu tu miki ma kalomi nġere kilo nana Maro Nġalae ne tukuņa tona, ina nenda Yautâņa Tamwata. Muņġa kinzi pâri-tamâta simâ pami ku situla ngua tukuņa ndainani nâ pami kaloņo lâ.

³ Naņa ilonġu tu miki ma kaloņo ngua nġine sonġo; muli nġa, ande tamâta pinde ma simâ sipânġa. Kinzi tamâta nġinde ma sipaveta kuku vetâņa sakamao ndia ilonzi papa nġinde. Kinzi ma siporo ngua pavaligġiņa pami mine tu,

⁴ “Yesu muņġa iporo tu i ma itaulo imâ kilo, a? Ande imo ndia, a? Yoo, i ma itaulo imâ kilo tia! Nia ndoyo, lâ zo nġinde tâno ipânġa wasaseki, aku imâ lee ikura lâ zo nġinde timbunda simâte lâ, aku lâ zo nġine wa, ande vetâņa wasaseki tonġe kie mine ipânġa tia ndo.”

⁵ Tamâta nġinde tininzi pwâka tu kalonzi nġere sonġo. Mine

kala kinzi kalonzi kapa nana nġine kâ; nia ndoyo, Maro Kindeni iporo ngua kala ipulianzi samba tava tâno sipânġa lâ. Ikai lâ ku iveta tâno, nġine nġa io tâno kâki ipânġa lâ lâ nġini.

⁶ Aku muli, nġine nġa Maro Kindeni ikai lâ ndainani nâ ku iveta pondi nġalae ikâki ipanġando tâno ku iyaula tâno ndo lâ.

⁷ Kala lâ zo nġine, ande Maro Kindeni kawa ngua ndainani nâ uru ikatona samba wa tâno wa. I ma iveta mine lee, ikura lâ zo nġalae nana i ma ipare nia panzi tamâta ea sipu mulinzi pa i, aku ma izavarunzi ndo lâ. Aku lâ zoni ndaina i ma isupwa yââ ikananzi samba wa tâno wa, kala naonzi tia lâ.

⁸ Niņġu-nambwe wukale, lâ Maro Nġalae nao, ande kari taitu mai nâ nde zo luandongo, itogo mbwera 1,000 mine, anġa mbwera 1,000 nde zo mbwana-mbwana nâ, itogo kari taitu mai nâ mine. Miki ma kalomi nġere sonġo nana nġinde kâ, aku kalomi kapa ndimo.

⁹ Nana tu tamâta pinde ilonzi pateo tu Maro Nġalae uru iveta ne ngua pâņa ipânġa kanaņo walele tia, aku situ nġinde nde soki. Andeta tia. I tini pwâka tu tamâta taitu ma ipayaula. I ilo tu kinzi tamâta rârâni taitu-taitu ma sipalele ilonzi kalonzi ku kalonzi tawana i. Mine kala i kalo sukâņa nġananzi ku imo io tini nâ.

Samba wa tâno ma naonzi tia lâ

¹⁰ Taitu Maro Nġalae ne zo nana itaulo imâ kilo kâ, ande ma imâ ipânġa itogo nanzare tamâta uru imâ ipânġa mine. Lâ zo nġinde, ande nduņeņa nġalae tina ma ipânġa, aku samba ma nao tia lâ. Aku yââ ma ikananzi pitu rârâni marumbu lâ. Anġa tâno tava kekekele ndoni ikeno tâno kulu, ande nġinde ma marumbu ndo.

¹¹ Miki kalomi nġere sonġo nġa! Vetâņa mine ma izavaru kekekele rârâni nġinde, kala ma naonzi tia lâ. Mine kala lâ zo nġine, ande miki ma kamo tamâta mana, a? Ara nana

miki ma kapasakana ilomi kalomi sondo ku kapaveta kuku vetâŋa rârâni Maro Kindeni ipatea ku itula pami ninde.

¹² Ara nana miki ma kao tinimi nâ nana Maro Kindeni ne zo nana imâ ipare nia panzi tamâta kâ. Aku ara nana miki ma kapasusua zo ninde tu imâ ipâŋga walele nâ. Lâ zo nalaie ninde, ande yââ ma ikana samba marumbu lâ, aku yââ ne mela-mela kaika ma ikananzi pitu rârâni tona. Mine kala pitu ninde ma sipâŋga sitogo lââ mine.

¹³ Andeta Maro Kindeni ne ngua pâŋa ikeno mine tu i ma muli ipulia samba wa tâno wasaseki. Aku lâ tâno wasaseki ninde, ande tamâta rârâni ma sipono muli mao nâ papa i. Kinda uru tao tininda nâ nana Maro Kindeni ne ngua pâŋa ninde tu ma ipâŋga kanaŋo.

Ara nana kinda ma tapakatona sondo ku tao tininda nana Maro Nalae kâ

¹⁴ Ningunambwe wukale, miki uru kao tinimi nâ nana Maro Kindeni ne zo nalaie ninde nana imâ ipâŋga kâ. Mine nde ara nana miki ma kakai wurâta kaika nana kapakatona warakami nemi ilo-kalo sondo kâ. Ambo miki ma kaveta mine, ninenŋa lâ zo nalaie ninde, ande miki ma kamandi lâ Maro Kindeni nao tava ilomi mbârambâra nâ. I ma imora soki wa kiesaka tonŋe ikeno tinimi, ande tia. Mine kala i ne wisi-nâna ma ikeno pami tia ndo.

¹⁵ Miki kalomi ngere nana nîne kâ; Maro Nalae uru io tini pa kinda tu tapalele ilonda kalonda, nana tu i ilo tu iyaute kinda rârâni piti lâ kondoma ilo. Munŋa, Maro Kindeni itula ilo-kalo ara pa nindanambwe Paulo, kala ingere ngua kaŋa taituni nâ imâ pami lâ.

¹⁶ Lâ i ne pepa rârâni, ande Paulo uru ingere ngua kaŋa taituni mine nana zo nalaie ninde kâ. Mao nâ, zo pinde Paulo ne ngua katiŋe ne duvi nandai ikeno nia yo nŋa, kala

taroto nana ngua ninde ne duvi. Mine kala tamâta pinde uru situla ngua ninde ne duvi soki-soki. Kinzi tininzi pwâka tu sisama ngua ninde duvi, aku nenzi kalo-tawana nde kaika tia. Kinzi sikai Maro Kindeni kawa ngua rârâ ikeno lâ pepa tini, aku silele soki-soki mine nâ. Mine nde lâ Maro Kindeni ne zo nalaie ninde, ande i ma izavarunzi tamâta ninde ndo lâ.

¹⁷ Ningunambwe wukale, miki kasama lâ nana pananâŋa tamâta lanenŋa ninde nenzi vetâŋa. Mine nde kapakatona warakami sondo nŋa. Tia ma pananâŋa tamâta sakamao ninde silanemi ku sisowe ilomi kalomi, kala nemi kalo-tawana ma imbe tâ.

¹⁸ Kinda nenda Maro Nalae Yesu Kiriŋi, ina nenda Yautâŋa Tamwata, ande uru io ne wisi-wisi imâ pami, aku miki kasama i kilala marumbu lâ. Ara nana miki ma kakai wurâta kaika nana kapanâna sondo ndo nana ninde kâ. Tapanea Yesu Kiriŋi tasuka i nŋa kâki ikura zo zo! Mao.

1 YOANE

Pepa Yoane ingere mun̄ga panzi kalo-tawana tamâta

Yesu Kirisi ne pâri-tamâta Yoane ingere pâri ara marumbu lâ, njineŋga muli ingere ngua njine panzi kalo-tawana tamâta ngu pinde. I nde koŋa lâ, aku i ilo ndo keno panzi kalo-tawana tamâta njinde, kala ipatu njanzi tu i natu wukale. Tamâta pinde silaŋenzi ngu siporo tu Yesu ipân̄ga tamâta mao tia, aku siporo tu nenda kiesaka nde kelekele njalae tia. Yoane ileleanzi laŋeŋa tamâta njinde, ku itula ngua pwataki njana tini-mwasa ne vetâŋa kâ. Iporo tu Maro Kindeni ilo ndo keno pa kinda, kala isupwa Yesu imâ, aku Yesu ilo keno mine nâ kala imâte njana kinda kâ. Mine nde ara njana kinda taitu-taitu ma tininda mwasa panzi tamâta râran̄i.

Ngua Via ipân̄ga nia yo

¹ Maka uru katula ngua pwataki njana Ngua Via kâ, i ŋa tonje tu Yesu. Lâ zo njinde Maro Kindeni ipulia samba wa tâno tia yo, ande Ngua njinde imo mun̄gani lâ, kala njine i imo mine nâ. Maka kaloŋo i ku matama kamora i lâ. Maka kalea sondo nâ pa i, aku katoŋo i tini lâ.

² Via njinde nde ipân̄ga nia yo lâ. Maka kamora i, aku uru katula ngua pwataki njana njinde kâ. Kala njine maka kaporo pwataki pa miki tu Ngua Via njinde imo via mine ku imo nâ. Mun̄gani i imo kuku Tama, njineŋga ipân̄ga nia yo, aku maka kamora lâ.

³ Maka kamora wa kaloŋo njinde marumbu lâ, ande kala maka uru katula ngua pwataki pami njana njinde kâ. Maka kaveta mine njana duvi njine kâ; maka iloma tu miki ma kamo ilomi taitu kuku maka. Aku kinda tao ilonda ilâ taitu kunzi Tama kuku Natu Yesu Kirisi rua.

⁴ Maka kaŋgere ngua lâ pepa njine tini imâ pami njana ma iveta nenda ndekâŋa ipipi ndo lâ ilonda kalonda.

Ara njana kinda ma toka sinâla ilo nâ

⁵ Yesu Kirisi itula ngua pwataki pa maka kaloŋo lâ, ande kala maka katula nguani ndaina pwataki pa miki. Ngua njinde nde mine: Maro Kindeni i nde sinâla, aku kondoma tonje ikeno pa i, ande tia ndo kanaŋo.

⁶ Ambo kinda ma taporo tu, “Nanja ao ilon̄gu ilâ taitu kuku Maro Kindeni”, andeta nenda yokâŋa ikeno lâ kondoma ilo, ande nenda ngua njinde nde mao tia. Ngua njinde nde laŋeŋa nâ, njana tu kinda njandai taponi muli pa vetâŋa mao ŋga.

⁷ Taitu miki kaloŋo ŋga; ambo kinda toka lâ sinâla ilo, itogo Maro Kindeni uru imo sinâla ilo mine, ande kinda tamo ilonda taitu kunzi Maro Kindeni ne tamâta. Aku Maro Kindeni Natu Yesu see izavaru nenda kiesaka râran̄i piti lâ tininda, aku iveta kinda tamo tava ilonda mbâra-mbâra nâ.

⁸ Ambo kinda ma taporo tu, “Nanen̄gu kiesaka tonje ikeno tia”, ande kinda taporo laŋeŋa pa warakânda, aku ngua mao ikeno ilonda kalonda tia ndo.

⁹ Andeta miki kaloŋo ŋga; ambo kinda ma tapatula nenda kiesaka pa Maro Kindeni, ande i ma iveta ikura ne ngua pân̄ga mine. I ma iveta kie ara ndo pa kinda mine; i ma izavaru kiesaka piti lâ tininda, aku ma izavarunzi vetâŋa soki-soki ndia râran̄i uru taveta njinde piti tona. Aku i ne vetâŋa njinde ma iveta kinda tamo tava ilonda mbâra-mbâra ndo.

¹⁰ Ambo kinda ma taporo tu, “Nanja mun̄ga aveta kiesaka tonje tia”, ande njinde itogo kinda taporo ngua tu Maro Kindeni nde laŋeŋa tamwata. Ambo mine, ande Maro Kindeni kawa ngua ikeno ilonda kalonda, ande tia.

2

Yesu Kirisi nde kinda nenda Pavilâña Tamwata

¹ Naña angere ngua njine imâ pa miki, naña natungu wukale, nana isukami tu kapu mulimi pa kiesaka rârâni. Andeta miki kalonjo nga; ambo tamâta tonje iveta kiesaka, ande nenda Pavilâña Tamwata imo kuku Tamânda, aku i uru ino papa i nana kinda kâ. Inani Yesu Kirisi, i zuzuli tamwata.

² I tamwata ipile ne via ku imâte nana izavaru nenda kiesaka piti kâ. Andeta i nandai iveta mine nana ivila kinda simbonda nâ. Iveta mine nana ivilanzi tamâta rârâni simo tâno ndoni.

Ambo tamâta tonje isama Maro Kindeni kilala, ande i ma ipaveta kuku Maro Kindeni kawa ngua

³ Ambo kinda ma tapaveta kuku Maro Kindeni ne tukuña, ande vetâña njinde ma itula pwataki pa warakânda tu kinda tasama i kilala sondo ndo.

⁴ Ambo tamâta tonje ma iporo tu, “Naña asama Maro Kindeni kilala sondo ndo”, andeta i nandai ipaveta kuku Maro Kindeni ne tukuña nga, ande tamâta njinde nde lanjeña tamwata, aku ngua mao ikeno i ilo kalo, ande tia.

⁵ Ambo tamâta tonje ipaveta kuku Maro Kindeni kawa ngua, ande i ne vetâña njinde itula pwataki tu i ilo ndo ikeno mao nâ pa Maro Kindeni. Mâsi taituni njinde uru itula pwataki tu kinda tapaipa kuku Maro Kindeni lâ.

⁶ Ambo tamâta tonje ma iporo tu, “Naña apaipa kuku Maro Kindeni lâ”, ande i ne ngua njinde ma ipânge kananjo mine; i ma iveta vetâña ara, itogo Yesu munja iveta mine.

⁷ Ninggu-nambwe wukale, naña ma angere ngua tukuña wasaseki tonje imâ pami, ande tia. Njine nde tukuña singa, aku miki kakai munjani lâ. Miki kalonjo ngua nana tukuña njine kâ marumbu lâ.

⁸ Andeta tukuña kala njine naña ma angere pami, ande tukuña wasaseki tona. Miki nemi vetâña ara tava Yesu ne vetâña ara, ande njinde itula tukuña njinde kilala pwataki tu njinde nde ngua mao. Nana tu kondoma nga laiti nana marumbu kâ, aku sinâla mao njinde nde imâ ipânge lâ, kala imo isinala nia lâ.

⁹ Ambo tamâta tonje ma iporo tu, “Naña amo lâ sinâla ilo”, andeta i uru wisi nâna pa ninambwe kalotawana tamâta tonje, ande i imo lâ kondoma ilo yo.

¹⁰ Tamâta ea uru tini mwasa nâ panzi ninambwe kalo-tawana tamâta, ande i imo lâ sinâla ilo, aku kelekele tonje nana iveta i pata ndue kâ, ande tia.

¹¹ Anja tamâta ea uru wisi nâna pa ninambwe kalo-tawana tamâta, ande i imo kondoma ilo ku iyoka lâ kondoma ilo. Aku izizâla tu i ilâ pa nia ndia, nana tu kondoma nde ipono i mata ndo lâ.

¹² Naña natungu wukale, miki kalomi tawana Yesu Kirisi, aku nana duvi njinde kâ Maro Kindeni izavaru nemi kiesaka piti lâ. Mine kala naña angere ngua njine imâ pami.

¹³ Anja miki tamâta kokonja, miki kasama i kilala sondo ndo, inani imo munjani lâ, kala njine imo mine nâ. Mine kala naña angere ngua njine imâ pami.

Anja miki tamâta limoa, miki kapole Sadana lâ. Mine kala naña angere ngua njine imâ pami. Naña natungu wukale, miki kasama Tamânda Maro Kindeni kilala sondo ndo. Mine kala naña angere ngua njine imâ pami.

¹⁴ Miki tamâta kokonja, miki kasama i kilala sondo ndo, inani imo munjani lâ, kala njine imo mine nâ. Mine kala naña angere ngua njine imâ pami. Aku miki tamâta limoa, miki tinimi walo, aku Maro Kindeni kawa ngua ikeno kaika lâ ilomi kalomi. Aku miki kapole Sadana lâ. Mine kala naña angere ngua njine imâ pami.

Kinda ma ilonda pa tâno ne kelekele ndimo

¹⁵ Miki ma ilomi pa tâno ne vetâña ndimo, aku ilomi pa kelekele tonje ikeno tâno kulu, mine ndimo. Ambo tamâta tonje ilo keno pa tâno ne vetâña, ande i ilo keno pa kinda Tamânda, ande tia.

¹⁶ Kinda tasama tu tâno ne vetâña rârâni nde vetâña ñana iveta wisinda kâki wa ilonda yosi wa tapasuka tininda wa. Vetâña ñinde rârâni ñandai iyoka pa Tamânda imâ pa kinda nga. Ñinde nde tâno ne vetâña nâ.

¹⁷ Tâno ñine ma muli marumbu, aku tâno ne vetâña wa kelekele mona-mona ñine rârâni ma marumbu tona. Anğa tamâta ea ipaveta kuku Maro Kindeni kawa ñgua, ande i ma imo via ku imo nâ.

Yesu Kirisi ne kazâña tamâta nde imâ ipânga lâ

¹⁸ Naña natungu wukale, zo ñana tâno ne zo marumbu kâ nde imâ ipânga laiti lâ. Muñga, miki kaloño pârî tu Yesu Kirisi ne kazâña tamâta sakamao ma muli imâ ipânga. Kala ñine Yesu Kirisi ne kazâña tamâta rârâ ñinde nde simâ sipânga lâ. Mine kala kinda tasama tu zo ñana tâno ne zo marumbu kâ nde imâ ipânga laiti lâ.

¹⁹ Nia ndoyo, kazâña tamâta ñinde simo kuku kinda kalo-tawana tamâta, andeta ñinenğa sipile kinda ku silâ lâ. Taitu kinzi muñga simo ninda-nambwe mao, ande tia. Ambo kinzi simo ninda-nambwe mao, ande kinzi ma simo kuku kinda yo. Andeta sipile kinda, aku silâ lâ. Mine kala kinda tasama tu tamâta ñinde rârâni ñandai simo ninda-nambwe mao nga.

²⁰ Anğa nenda Maro Nalae, ina Sapâña Tamwata, muñgani isupwa Koroani Sapâña imâ pami, ñana itula pwataki tu ipatea miki ñana kakai i ne walo ñalae. Mine kala miki rârâni kasama ñgua mao marumbu lâ.

²¹ Tiambo miki kazizâla ñana ñgua mao kâ, aku ñana duvi ñinde

kâ naña angere ñgua ñine imâ pami, a? Mine tia. Miki kasama ñgua mao marumbu lâ, aku kasama tu ñgua mao ikura ñana ipagugua ñgua lajeña tonje tia ndo. Mine kala naña angere ñgua ñine imâ pami.

²² Ayo, lajeña tamwata nde ea. Ambo tamâta tonje ma iporo tu, "Yesu ñandai Maro Kindeni ne Pateâña Tamâta Kirisi nga", ande tamâta ñinde nde lajeña tamwata. Tamâta ea iporo ñgua kaña mine, ande i ipu muli panzi Tama ku Natu rua. Mine kala i imo Yesu Kirisi ne kazâña tamâta.

²³ Tamâta ea ipu muli pa Yesu Kirisi, ande ipu muli pa i Tama tona mine nâ. Anğa tamâta ea ipatula tu i kalo tawana Maro Kindeni Natu, ande i kalo tawana Maro Kindeni tona mine nâ.

Koroani Sapâña uru ipanana kinda ñana ñgua mao kâ

²⁴ Ara ñana miki ma kasaña ñgua muñga kaloño ñinde kaika. Ambo miki ma kasaña ñgua ñinde kaika ndindi nâ, ande miki kala ma kapaipa kunzi Tama kuku Natu rua.

²⁵ Muñgani Yesu Kirisi ipa ñgua tu ma via mao ilua kinda, ñana ma tamo viânda mine ku tamo nâ.

²⁶ Naña angere ñgua ñine imâ pami, aku atu apananami ñananzi lajeña tamwatanzi, kinzi ñinde situ sikai lajeña pami ñana ma kapile nemi kalo tawana kâ.

²⁷ Andeta Yesu muñgani itu nzâmbe pami kala isupwa Koroani Sapâña imâ pami lâ, aku Koroani Sapâña tamwata ipaipa kumi. Mine kala tamâta tonje ne wurâta ikeno ñana ipanana miki kâ, ande tia. Koroani Sapâña tamwata uru ipananami ñana vetâña rârâni kâ, aku i ne ñgua ñinde nde mao kanaño. Ñinde nde ñgua lajeña tia ndo. Mine nde ara ñana miki ma kapaipa kuku Yesu Kirisi, ikura Koroani Sapâña muñga ipananami mine.

Mine nde kinda tamo Maro Kindeni natu wukale

²⁸ Ayo, naŋa natuŋgu wukale, ara ŋana miki ma kapaipa sondu kuku Yesu Kirisi. Ambo miki ma kaveta mine, ŋineŋga lâ i ne zo ŋana imâ ipâŋga nia yo, ande kinda ma taruru tia. Kinda ma tamandi i nao, aku ma mainda tia.

²⁹ Miki kasama tu Yesu Kirisi nde Zuzuli Tamwata. Mine kala miki kasama mine nâ tu tamâta ea kinzi uru siveta vetâŋa ara, ande kinzi ŋinde simo Maro Kindeni natu wukale.

3

¹ Mao nâ, kinda Tamânda tini mwasa ndo pa kinda, aku i ilo ndo keno pa kinda! Mine kala i io ŋoa lâ tininda tu, “Maro Kindeni natu wukale”. Anŋa kinzi tâno tamâta ŋandai sisama Maro Kindeni kilala ŋga. Mine kala kinzi sisama kinda kilalânda tia.

² Niŋgu-nambwe wukale, kala ŋine kinda tamo Maro Kindeni natu wukale. Anŋa lâ zo muli, ande kinda ma tamo mâsi mana. Ŋinde kilalani ŋandai ipâŋga nia yo ŋga. Taitu kinda tasama tu lâ Yesu Kirisi ne zo ŋana imâ ipâŋga lâ nia yo, ande kinda ma tamora i kilala mao kanaŋo, aku i ma ilele kinda tapâŋga tatogo i tamwata mine.

³ Tamâta ea kinzi uru sio tininzi ŋana i kê, kinzi ŋinde sipaveta warakanzi sondu ndo, ŋana ma simo ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, itogo Yesu Kirisi imo mine.

⁴ Tamâta ea uru iveta kiesaka, ande tamâta ŋinde ilaŋa ipole Maro Kindeni ne tukuŋa. Mao nâ, kiesaka uru ikai kazâŋa pa ŋgua tukuŋa.

⁵ Andeta miki kasama tu Yesu Kirisi imâ ipâŋga ŋana izavaru kiesaka piti kê, aku kiesaka tonŋe ikeno pa i tia ndo kanaŋo.

⁶ Ambo tamâta tonŋe ipaipa kuku Yesu Kirisi, ande i ma ipaveta kuku kiesaka ne vetâŋa tia ndo. Ambo tamâta tonŋe ipaveta kuku kiesaka ne vetâŋa, ande kinda tasama tu

tamâta ŋinde ŋandai imora Yesu Kirisi ku isama i kilala ŋga.

⁷ Naŋa natuŋgu wukale, miki kapakatonu sondu ŋga. Tia ma tamâta tonŋe ilaŋemi. Tamâta ea uru iveta vetâŋa ara, ande i imo tamâta sondu lâ Maro Kindeni nao, itogo Yesu Kirisi uru imo mine.

⁸ Muŋgani, lâ nia ndoyo, aku imâ lee ipâŋga lâ zo ŋine, ande Sadana iveta kiesaka ku imo nâ. Mine kala tamâta ea uru iveta kiesaka, ande i imo Sadana natu. Taitu Maro Kindeni Natu muŋgani imâ ipâŋga nia yo ŋana izavaru Sadana ne wurâta kê.

⁹ Ambo Maro Kindeni iveta tamâta tonŋe ipâŋga itogo i natu mine, ande tamâta ŋinde ma ipaveta kuku kiesaka ne vetâŋa tia ndo, ŋana tu Maro Kindeni kilala imo kuku i. Tamâta ŋinde ikura tu ipaveta kuku kiesaka ne vetâŋa tia ndo kanaŋo, ŋana tu i imo itogo Maro Kindeni natu mine.

¹⁰ Ayo, tamâta ea kinzi simo Maro Kindeni natu wukale, a? Anŋa tamâta ea kinzi simo Sadana natu wukale, a? Ŋinde kinda takura tu tasama, ŋana tu tamâta ea tininzi pwâka tu sipaveta kuku vetâŋa ara, ande tamâta ŋinde simo Maro Kindeni natu wukale tia. Aku mine nâ, tamâta ea ŋandai tininzi mwasa panzi kalo-tawana tamâta, ande kinzi kala simo Maro Kindeni natu wukale, ande tia.

Yesu itula tini-mwasa ne mâsi kilala pwataki lâ

¹¹ Muŋgani, aku imâ lee ipâŋga lâ zo ŋine, ande miki uru kalonjo ŋgua mine: kinda taitu-taitu ma tininda mwasa panzi tininda pinde.

¹² Miki ma kamo katogo timbunda Adam natu Kein, mine ndimo. Kein nde imo Sadana ne tamâta, aku ipu tai Abel pâta imâte. Aku i ne vetâŋa ŋinde nde duvi mine; i tamwata uru iveta vetâŋa sakamao, anŋa tai nde uru iveta vetâŋa ara.

¹³ Niŋgu-nambwe wukale, ambo kinzi tâno tamâta ma sikai kazâŋa

pami, ande miki ma wisimi motu njana njinde kâ ndimo.

¹⁴ Kinda uru tao ilonda ndo ilâ panzi ninda-nambwe kalo-tawana tamâta. Aku vetâña njinde itula pwataki tu kinda tapile mateña ne vetâña marumbu lâ, aku tapaveta kuku via nâ ne vetâña. Tamâta ea njandai ilo ndo keno panzi i tini pinde, ande tamâta njinde ipaveta kuku mateña ne vetâña yo.

¹⁵ Tamâta ea uru ikai kazâña pa ninambwe, aku wisi nâna ndo papa, ande tamâta njinde irerege kuku tamâta njana ipunzi tamâta pâta simâte kâ. Aku miki kasama tu ambo tamâta tonje ipu i tini pinde pâta imâte, ande via mao ikeno pa i, ande tia. Tamâta mine njandai tamâta njana imo via ku imo nâ.

¹⁶ Yesu Kirisi ipile tamwata ne via ku imâte njana ivila kinda kâ. Aku i ne vetâña njinde itula tini-mwasa ne mâsi kilala pwataki pa kinda. Aku ara njana kinda kala mine nâ ma tapile nenda via njana tavilanzi ninda-nambwe kalo-tawana tamâta kâ.

¹⁷ Ambo tâno njine ne mbaliña ikeno pa tamâta tonje, aku imora ninambwe tonje imo sugorai njana kelekele pinde kâ, andeta i kalo sukâña njana ninambwe njinde tia, ande njinde itula pwataki tu tamâta njinde njandai ipaveta kuku Maro Kindeni ne mâsi njana tini mwasa ndo panzi tamâta kâ.

¹⁸ Naja natunju wukale, ambo kinda kawânda nâ taporo tu kinda tininda mwasa panzi tininda pinde, ande njinde nde ara tia. Ara njana kinda ma tao ilonda ilâ mao nâ panzi, aku taveta kenda ara nâ panzi.

Kinzi kalo-tawana tamâta ma siruru lâ Maro Kindeni nao, ande tia

¹⁹⁻²⁰ Ambo kinda tininda mwasa ndo panzi tininda pinde, ande njinde itula pwataki tu kinda taponi muli sondo ndo pa njua mao. Mine kala, ambo ilonda itu ikai kazâña pa warakânda njana vetâña tonje

kinda munja taveta, ande kinda ma kalonda loko tia. Kinda wisinda ma puu ndue lâ Maro Kindeni nao, njana tu i isama vetâña rârâni, aku i ne ilo-kalo ipole nenda ilo-kalo ndo lâ.

²¹ Ningu-nambwe wukale, ambo ilonda ikai kazâña pa warakânda tia, ande kinda tasama tu kinda ma taruru njana tamandi lâ Maro Kindeni nao, ande ma tia.

²² Njenga lâ zo ndia kinda tano pa i tu iveta vetâña tonje, ande i ma ipalono pa nenda noja, njana tu kinda uru tapaveta kuku i ne tukuña, aku tapaveta kuku vetâña rârâni i ilo papa njinde tona.

²³ Aku i ne tukuña nde ikeno mine: kinda ma kalonda tawana i natu Yesu Kirisi, aku kinda taitu-taitu ma tininda mwasa ndo panzi tininda pinde, ikura tukuña njinde i munja itula pa kinda mine.

²⁴ Tamâta ea uru ipono muli pa Maro Kindeni ne tukuña, ande tamâta njinde ipaipa kuku Maro Kindeni, aku Maro Kindeni kala ipaipa kuku i mine nâ. Maro Kindeni ne Koroani Sapâña ilua kinda lâ, aku Koroani Sapâña njinde uru itula pwataki pa kinda mine tu Maro Kindeni ipaipa kuku kinda.

4

Ara njana kinda ma takai samâña panzi koroani

¹ Ningu-nambwe wukale, njua-tulâña tamâta lanjeña rârâ uru soka tâno kulu silâ wa simâ wa. Mine kala, ambo tamâta tonje imâ pami ku iporo tu, “Maro Kindeni ne Koroani uru itula njua pa naja”, ande miki ma kalomi tawana i walele ndimo. Ara njana miki ma kakai samâña panzi koroani, njana ma kasama kilalanzi kâ. Njenga miki ma kasama tu koroani njinde uru imo kuku Maro Kindeni tâku tia tâku.

² Aku vetâña njana itula Maro Kindeni ne Koroani kilala pwataki pami, ande mine: ambo koroani tonje itula njua lâ tamâta tonje kawa tu, “Yesu Kirisi munja

imo kuku Maro Kindeni, njinenga ipângga tamâta mao”, ande njinde nde Maro Kindeni ne Koroani.

³ Ambo koroani tonje njandai itula ngua kaŋa mine ŋana Yesu kâ, ande njinde nde Maro Kindeni ne Koroani, ande tia. Njinde nde koroani tonje, aku koroani njinde nde koroani ŋana ikai kazâŋa ŋalae tina pa Yesu Kirisi kâ. Muŋga miki kaloŋo koroani njinde parina tu i ma muli imâ, kala njine imâ ipângga lâ, kala imo tâno kulu.

⁴ Naŋa natuŋgu wukale, miki nde Maro Kindeni ne tamâta, aku miki kapolenzi ngua-tulaŋa tamâta laŋeŋa njinde marumbu lâ, ŋana tu Koroani Sapâŋa imo ilomi, aku i ne walo ipole Sadana ne walo, ina kala uru imo lâ tâno tamâta ilonzi.

⁵ Kinzi tamâta njinde nde tâno tamâta nâ. Mine kala nenzi ngua nde tâno ne ngua nâ, aku kinzi tâno tamâta uru sipono muli pa nenzi ngua njinde.

⁶ Anŋa kinda nde Maro Kindeni ne tamâta, aku tamâta ea isama Maro Kindeni kilala sonde, ande i uru ipono muli pa nenda ngua. Ambo tamâta tonje imo Maro Kindeni ne tamâta tia, ande i ma ipono muli pa nenda ngua, ande tia. Ŋana mâsi mine kâ, ande kinda takura tu tasama koroani mao kilala, aku kinda takura tu tasama koroani laŋeŋa kilala mine nâ.

Tamâta ea tini mwasa pa Maro Kindeni, ande i ma tini mwasa panzi i tini pinde mine nâ

⁷ Niŋgu-nambwe wukale, ara ŋana kinda taitu-taitu ma tininda mwasa nâ panzi tininda pinde, ŋana tu Maro Kindeni nde tini-mwasa warika. Ambo tamâta tonje tini mwasa ndo panzi i tini pinde, ande tamâta njinde imo itogo Maro Kindeni natu mine, aku isama Maro Kindeni kilala marumbu lâ.

⁸ Maro Kindeni nde tini-mwasa warika. Mine kala, ambo tamâta tonje njandai tini mwasa panzi i tini pinde, ande i isama Maro Kindeni kilala nde tia.

⁹ Maro Kindeni isupwa i Natu taituni indue imâ tâno kulu ŋana i ma via mao ilua kinda. Aku Maro Kindeni ne vetâŋa njinde itula pwataki tu i ilo ndo keno pa kinda.

¹⁰ Maro Kindeni itula tini-mwasa ne vetâŋa pwataki mine; muŋga, kinda ilonda ikeno pa Maro Kindeni, ande tia. Andeta nia ndoyo i ilo ndo keno pa kinda, kala isupwa Natu indue imâ tâno kulu ku imâte ŋana izavaru nenda kiesaka piti lâ tininda.

¹¹ Niŋgu-nambwe wukale, Maro Kindeni ne vetâŋa njinde itula pwataki tu i ilo ndo keno pa kinda. Mine nde ara ŋana kinda taitu-taitu ma tininda mwasa ndo panzi tininda pinde mine nâ.

¹² Tamâta tonje muŋga imora Maro Kindeni, ande tia. Andeta miki kaloŋo ŋga; ambo kinda ilonda ndo keno panzi tininda pinde, ande njinde itula pwataki tu Maro Kindeni imo kinda ilonda. Aku i ne tini-mwasa njinde ma ipângga ŋalae ndo lâ nenda vetâŋa.

¹³ Maro Kindeni i tamwata ne Koroani Sapâŋa ilua kinda lâ. Mine kala kinda tasama tu kinda tapaipa kuku i lâ, aku i kala ipaipa ku kinda mine nâ.

¹⁴ Kinda Tamânda io Natu indue imâ ŋana iyaute kinda tâno tamâta râŋani piti lâ kondoma ilo. Njinde kinda tamora lâ, aku uru tatula ngua pwataki ŋana vetâŋa njinde kâ.

¹⁵ Tamâta ea ipatula ne kalotawana pwataki mine tu, “Yesu nde Maro Kindeni Natu”, ande Maro Kindeni ipaipa kuku tamâta njinde, aku i kala ipaipa kuku Maro Kindeni mine nâ.

¹⁶ Mine nde kinda tasama ku kalonda tawana mine tu Maro Kindeni ilo ndo keno pa kinda.

Maro Kindeni nde tini-mwasa warika, aku tamâta ea uru tini mwasa ndo panzi i tini pinde, ande ipaipa kuku Maro Kindeni, aku Maro Kindeni kala ipaipa kuku i.

¹⁷ Ambo kinda ma tamo mine, ande mâsi ŋana tini-mwasa kâ ma

ipânnga ñalae ndo lâ nenda vetâña. Aku kinda ma taruru ñana zo muli ñinde Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta kâ, ande ma tia. Kinda ma taruru tia, ñana tu lâ zo ñana kinda tamo tâno ñine kulu, ande kinda tamo togo Yesu Kirisi tamwata imo mine.

¹⁸ Mine nde kinda ma taruru tia. Ambo tamâta tonje tini mwasa panzi i tini pinde, ande i ma iruru tia. Ambo tini-mwasa ne mâsi ma ipânnga ñalae ndo lâ tamâta tonje ne vetâña, ande mâsi ñinde ma isoki mâsi ñana ilo-ruruña kâ piti. Mâsi ñana ilo-ruruña kâ ñinde nde duvi mine; ambo tamâta tonje isama tu i ma muli ikai kulu ñana ne vetâña sakamao kâ, ande i ma iruru. Ambo tamâta tonje iruru, ande kinda tasama tu tini-mwasa ne mâsi ñandai ikeno kaika lâ i ne vetâña nga.

¹⁹ Nanayoni, Maro Kindeni ne tini-mwasa nde ikeno pa kinda lâ. Mine kala kinda uru taponu muli pa mâsi ñana tini-mwasa kâ.

²⁰ Ambo tamâta tonje ma iporo tu, "Naña ilonngu ndo keno pa Maro Kindeni", andeta i uru wisi nâna papa ninambwe kalo-tawana tamâta tonje, ande tamâta ñinde i nde lanjeña tamwata. Kinda tamo kunzi ninda-nambwe kalo-tawana tamâta, aku uru tapamorai. Andeta tamâta tonje muñga imora Maro Kindeni, ande tia. Mine kala ambo tamâta tonje ñandai tini mwasa pa i ninambwe kalo-tawana tamâta tonje, ande i ma ikura tu tini mwasa pa Maro Kindeni, ande tia.

²¹ Muñga Yesu Kirisi itula tukuña ñine pa kinda; ambo tamâta tonje ilo ndo keno pa Maro Kindeni, ande i ma ilo ndo keno panzi ninambwe kalo-tawana tamâta mine nâ.

5

Kinzi kalo-tawana tamâta sipole tâno ne walo marumbu lâ

¹ Tamâta ea kalonzi tawana tu Yesu nde Maro Kindeni ne Pateâña Tamâta Kirisi, ande kinzi ñinde

rârâni simo Maro Kindeni natu wukale. Ambo tamâta tonje ilo ndo keno pa tamâta tonje, ande i ma ilo ndo keno panzi tamâta ñinde natu wukale tona.

² Ambo kinda ma tao ilonda ndo ilâ pa Maro Kindeni ku taponu muli pa i ne tukuña, ande mâsi ñinde ma itula pwataki tu ilonda ndo keno panzi Maro Kindeni natu wukale tona.

³ Ambo kinda tao ilonda ndo ilâ pa Maro Kindeni, ande kinda ma taponu muli pa i ne tukuña rârâni. Aku i ne tukuña ñinde uru iveta malia pa kinda, ande tia.

⁴ Tamâta ea kinzi simo Maro Kindeni natu wukale, ande kinzi ñinde sikura tu sipole tâno ñine ne walo. Kinda nenda kalo-tawana isuka kinda ñana tamandi kaika tapole kazâña ku tatawa tâno ñine ne walo ndue.

Maro Kindeni itula i Natu kilala pwataki

⁵ Ea ikura tu ipole tâno ñine ne walo ku itawa walo ñinde ndue, a? Tamâta ea kalonzi tawana tu Yesu nde Maro Kindeni Natu, kinzi tamâta ñinde simbonzi nâ sikura tu sipole tâno ñine ne walo.

⁶ Yesu Kirisi indue imâ lâ, aku vetâña rua situla i kilala pwataki. I ne lââ-liliña itula i kilala pwataki, aku i see ñinde ipalini lâ kâi popole tini, ande ñinde kala itula i kilala pwataki tona. Lââ simbo nâ itula i kilala pwataki, ande tia. I see ñinde itula i kilala pwataki tona. Koroani Sapâña nde ñgua mao warika, aku ñana duvi ñinde kâ i uru itula ñgua mine ñana Yesu Kirisi kâ.

⁷⁻⁸ Koroani Sapâña, anga lââ, anga see, kinzi ñato ñinde silâ taitu sipasuka ku situla ñgua pwataki ñana Yesu Kirisi kilala kâ. Aku kinzi ñato siporo ñgua kaña taitu nâ.

⁹ Kinda uru kalonda tawana tamâta kawanzi ñgua. Andeta Maro Kindeni itula ñgua ñana i Natu kâ, aku i ne ñgua ñinde nde kekekele ñalae tina, ipole tamâta

nenzi ngua ndo, nana tu njinde nde Maro Kindeni tamwata kawa ngua.

¹⁰ Tamâta ea kalo tawana Maro Kindeni Natu, ande ipakêe kuku Maro Kindeni kawa ngua njinde marumbu lâ. Ambo tamâta tonje tini pwâka tu kalo tawana Maro Kindeni kawa ngua njinde, ande njinde itogo iporo tu Maro Kindeni nde lajeŋa tamwata, nana tu i nandai kalo tawana ngua njinde Maro Kindeni itula nana i Natu kâ.

¹¹ Maro Kindeni itula ngua mine; i via mao ilua kinda lâ, nana ma tamo viânda ku tamo nâ, aku via mao njinde nde ikeno papa i Natu.

¹² Tamâta ea ipaipa ndo kuku Maro Kindeni Natu, ande tamâta njinde ikai via mao njinde marumbu lâ. Anŋa tamâta ea nandai ipaipa kuku Maro Kindeni Natu, ande tamâta njinde ikai via mao njinde, ande tia.

Kinda tasama njine; kinda ma tamo viânda ku tamo nâ

¹³ Naŋa anŋere ngua njine imâ pa miki tamâta njinde uru kalomi tawana Maro Kindeni Natu, nana miki ma kakura tu kasama sondu tu miki kakai via mao njinde marumbu lâ, kala ma kamo viami ku kamo nâ.

¹⁴ Lâ zo ndia kinda tano pa Maro Kindeni tu ma iveta vetâŋa tonje, ande kinda ma taruru nana tamandi i nao, ande tia. Njinde nde duvi mine; ambo kinda tano pa i tu ma iveta pa kinda ikura i tamwata nâ ne pateâŋa mine, ande i ma ipaloŋo pa nenda noŋa.

¹⁵ Kinda tasama tu i ipaloŋo pa nenda noŋa. Mine kala tasama tu i iveta pa kinda ikura nenda noŋa rârâni mine.

¹⁶ Kiesaka tonje ikura tu isae via ne nzâla nnanzi tamâta kâ, andeta kiesaka pinde sikura tu siveta mine tia. * Ambo tamâta tonje imora nimbwe kalo-tawana tamâta tonje iveta kiesaka, andeta kiesaka njinde nandai nana isae via ne nzâla nŋa,

andè ara nana tamâta njinde ma ikai noŋa pa Maro Kindeni nana ninambwe njinde kâ, nana i ma ikai via mao. Naŋa nandai aporo tu miki ma kakai noŋa mine nana tamâta tonje iveta kiesaka njinde ikura tu isae via ne nzâla kâ.

¹⁷ Vetâŋa sakamao kie-kie rârâni nde kiesaka nâ, andeta kiesaka pinde sikura tu sisae via ne nzâla nnanzi tamâta kâ, ande tia.

¹⁸ Kinda tasama tu tamâta ea simo Maro Kindeni natu wukale, kinzi njinde sipu mulinzi pa kiesaka ne vetâŋa. Maro Kindeni Natu, i tamwata uru ikea sondu ndo nnanzi kalo-tawana tamâta njinde. Mine kala Sadana ikura tu iveta vetâŋa sakamao tonje panzi, ande tia.

¹⁹ Kinda tasama tu kinda tamo Maro Kindeni natu wukale. Andeta Sadana uru ikai poe kaika panzi tâno tamâta rârâni.

²⁰ Aku mine nâ, kinda tasama tu Maro Kindeni Natu nde imâ ipânŋa lâ, aku itula ilo-kalo ara nâ pa kinda marumbu lâ. Mine kala kinda takura tu tasama Maro Kindeni kilala sondu, inani kala vetâŋa mao warika. Maro Kindeni nde vetâŋa mao warika, aku kinda tapaipa kuku i nŋa i Natu Yesu Kirisi rua. I nde Maro mao kanaŋo, aku i nde via mao warika.

²¹ Naŋa natunŋu wukale, miki ma kapakatona sondu, aku tinimi piti ndo nnanzi maro lajeŋa kâ.

* **5:16** 16 Ambo tamâta tonje ipu muli pa Yesu Kirisi, ande kiesaka njinde isae via ne nzâla nana i kâ.

2 YOANE

Pepa Yoane ïngere muli panzi kalo-tawana tamâta

Yesu ne pâri tamâta Yoane ïngere ñgua panzi kalo-tawana tamâta ñgu (1Yoane), aku zo pinde ilâ lâ, ñineñga ïngere ñgua ñine ñana ïleleanzi pananâña tamâta lañeña pinde simo ñgu ñgininzi. Tiambo ïngere ñgua ñine ilâ pa taine tonje tâku isia ñgua nâ ku ïngere pa ñgu tonje tâ (1,4,5); ñine kinda tasama tia. Yoane ne ñgua ñalae nde mine; kinda ma tapakatona sondo ñananzi tamâta ñinde situla ñgua lañeña ñana Yesu Kirisi kâ, ku ma tapaveta kuku ñgua mao ñinde Yesu muñga ipanananzi tamâta.

¹ Naña amo kalo-tawana tamâta ñgu nenzi katonâña. Naña angere ñgua lâ pepa ñine tini imâ pa noko taine ñalae tavanzi noko natu wukale. Maro Kindeni muñgani ipateami tu ma kamo i ne ñgu sondo. Naña aporo ñgua mao nâ mine tu naña ilongu ndo keno pami. Andeta naña simbongu nâ ilongu keno mine, ande tia. Kinzi tamâta rârâni kala uru sipaveta kuku ñgua mao, kinzi ñinde kala ilonzi ndo keno pami.

² Ñgua mao ñinde uru imo ku kinda, ma imo mine ku imo nâ. Mine nde maka iloma ndo keno pami.

³ Kinda uru tapaveta kuku ñgua mao, aku uru tininda mwasa panzi tininda pinde tona. Mine kala Tamânda Maro Kindeni anga Yesu Kirisi, ina Tamânda Natu, kinzi rua nenzi wisi-wisi wa kalo-sukâña wa wisi-pisi wa imo ku kinda.

Ara ñana kinda ma taponu muli pa tini-mwasa ne vetâña

⁴ Naña alonjo noko natu pinde parinanzi tu kinzi uru sipono muli pa ñgua mao, ikura kinda Tamânda

muñga iporo pa kinda tu ma taveta mine. Aku naña ilongu ndeka ndo ñana ñinde kâ.

⁵ Aku taine ñalae, kala ñine naña ano pano tu ma kupaveta kuku ñgua tukuña ñine; kinda rârâni taitu-taitu ma tininda mwasa ndo panzi tininda pinde. Naña angere ñgua tukuña wasaseki tonje imâ pano, ande tia. Muñgani, lâ nia ndoyo, kinda takai ñgua tukuña ñinde lâ.

⁶ Ambo tini-mwasa ne vetâña ñinde ma ikeno kaika pa kinda, ande kinda ma taponu muli pa Maro Kindeni ne tukuña rârâni. Nia ndoyo, aku imâ lee ipânnga lâ zo ñine, ande miki kalonjo i ne tukuña ndainani nâ tu kinda ma tininda mwasa ndo panzi tininda pinde.

Kinzi lañeña tamâta nenzi mâsi kilala

⁷ Kinzi lañeña tamwatanzi rârâ nde silâ sikura nia ndoni lâ tâno kulu, aku sitogo tu silañe kinda. Kinzi nenzi kalo-tawana nde ikeno mine; "Yesu Kirisi nde koroani nâ, i ñandai tamâta mao ñga." Kinzi tamâta mine nde lañeña tamwatanzi, aku simo Yesu Kirisi ne kazâña tamâta.

⁸ Mine nde miki kapakatona sondo ñga. Tia ma wurâta ñinde miki uru kamakâsa ñana kaveta kâ, ande ma kanaanjo tia. Ambo miki ma kamandi kaika, ande muli Maro Kindeni ma kulu ñalae ilami, ipakura kuku nemi wurâta ñinde.

⁹ Ambo tamâta tonje ñandai ipaveta sondo kuku Yesu Kirisi ne ñgua, aku isonnga ilâ wa imâ wa ñana ikai ñgua pinde kâ, ande Maro Kindeni ipaipa kuku tamâta ñinde, ande tia. Anga tamâta ea kinzi uru sipaveta sondo kuku Yesu Kirisi kawa ñgua, ande kinda Tamânda ku Natu rua sipaipa kunzi tamâta ñinde.

¹⁰ Ambo tamâta tonje ma imâ pami ku ipananami ñana ñgua pinde kâ, andeta ñgua ñinde ikeno piti lâ Yesu Kirisi kawa ñgua ñinde,

ande miki ma kawami “kari ara” pa tamâta ñinde wa kakai imâ imo kumi lâ nemi luma ilo, mine ndimo.

¹¹ Tamâta ea kawa “kari ara” pa tamâta mine, ande ñinde itogo ivila i ñana ne wurâta sakamao ñinde kê.

Katonâña ilo ndo tu ma imoranzi

¹² Naña ilonġu tu anġere ñgua rârà imâ pami, andeta naña tiningu pwâka tu ao ñgua ñinde lâ pepa tini. Naña ilonġu tu naña warakâġgu ma amâ amora miki. Nininga kinda ma takura tu taporo wa tapaloġo wa, aku nenda ndekâña ma ipâġga ñalae ndo.

¹³ Maro Kindeni muġgani ipatea noko tua taine pa i tamwata. Aku noko tua ñinde natu wukale kawanzi kari ara pano.

3 YOANE

Pepa Yoane ingere muli ndo panzi kalo-tawana tamâta

Yesu ne pâri tamâta Yoane ingere ngua pinde panzi kalo-tawana tamâta ngu (1-2 Yoane), aku zo pinde ilâ lâ, njennga ingere ngua pinde kilo. Ingere ngua njine ku io ilâ pa ninambwe tonje, i na tu Gaius. Gaius nde tamâta njalae lâ kalo-tawana tamâta ngu tonje, aku Yoane indekana i njana kie ara iveta panzi kalo-tawana tamâta soka lombo simâ sipânnga i ne lawea njinde. Andeta Yoane iporo ngua kaika ilelea tamâta tonje imo kunzi ngu njinde, i na tu Diotrefes, njana tu i ipu muli panzi tamâta lombo ku ipasuka tamwata tini.

¹ Naña amo kalo-tawana tamâta ngu nenzi katonâña. Naña angere ngua lâ pepa njine tini imâ pa noko, Gaius. Noko nde naña ninjgu-nambwe sonde, aku naña aporo mao nâ tu naña ilonngu ndo keno pa noko.

² Ninjgu-nambwe, naña ilonngu tu vetâña rârâni noko uru kuveta njinde ma ipânnga sonde nâ. Aku naña ilonngu tu pukonja kie-kie rârâni ma injenge njanano tona. Naña asama tu noko ne ilo-kalo tava ne kalo-tawana nde ikeno ara nâ.

³ Munja, ninda-nambwe pinde nde simâ njana simora naña kâ, aku situla noko parina pa naña mine tu noko uru kupono muli pa ngua mao nâ. Kinzi siporo tu noko kupile vetâña mao njinde tia ndo. Naña alonjo ngua mine, aku wisingu ara ndo.

⁴ Lâ zo ndia naña alonjo ngua tu naña natungu uru sipono muli pa ngua mao nâ, ande njinde iveta ilonngu ara ndo, aku ndekâña njinde ipole nanengu ndekâña pinde rârâni.

Gaius iveta wurâta ara

⁵ Ninjgu-nambwe, noko uru kupono muli pa vetâña ara, aku uru kuveta kie ara ndo njana kuvilanzi kalo-tawana tamâta njinde soka lombo simâ pano. Noko munja kusamanzi tia, andeta kuveta kie ara nâ panzi.

⁶ Tamâta njinde sitapâri panzi maka nema ngu njana noko ne tini-mwasa njinde kâ. Aku lâ zo ndia tamâta lombo mine situ soka nzalanzi kilo silâ kâ, ande ara njana noko ma kuvilanzi kilo njana kelekele pinde njana nenzi yokâña kâ. Maro Kindeni ilo pa vetâña mine.

⁷ Munja, tamâta lombo njinde ilonzi tu siveta wurâta njana situla Yesu parina kâ, aku sipile warakanzi nenzi lawea ku silâ njana siveta mine kâ. Andeta kinzi sinonzi tinikoa pinde njana kelekele silanzi kâ, ande tia.

⁸ Mine nde ara njana kindi kalo-tawana tamâta ma tavilanzi tamâta njinde uru siveta wurâta pa Yesu. Ambo kindi ma taveta mine, ande kindi ma tapânnga nenda wurâta taitu kunzi, njana tatula Maro Kindeni kawa ngua mao kâ.

Diotrefes uru iveta vetâña saka-mao

⁹ Naña munja angere ngua pinde lâ pepa tini imâ panzi tamâta lâ noko ne ngu. Andeta Diotrefes itu i ma ipânnga tamâta mbâna-mbâna panzi, aku ipu muli pa maka nema ngua njinde.

¹⁰ Mine kala ambo naña ma amâ amo kumi, ande naña ma aporo pwataki njana mâsi njinde i uru iveta. I uru iporo ngua nao-muli wa ngua soki-soki rârâ njana maka kâ. Andeta njinde nâ tia; i tini pwâka tu ikainzi kalo-tawana tamâta soka lombo njinde ku ionzi lâ i ne luma ilo. Aku lâ zo ndia tamâta pinde sikainzi lombo njinde njana sionzi lâ warakanzi nenzi luma ilo, ande i uru isilikananzi kaika, aku injaranzi piti lâ ngu njinde.

Demitrius uru iveta vetâña ara

¹¹ Niŋgu-nambwe, noko ma kupaveta kuku mâsi sakamao mine ndimo. Ara ŋana noko ma kupaveta kuku vetâña ara nâ. Tamâta ea kinzi uru sipaveta kuku vetâña ara, ande kinzi simo Maro Kindeni natu wukale. Aŋga tamâta ea kinzi uru sipaveta kuku vetâña sakamao, kinzi ŋinde sisama Maro Kindeni kilala, ande tia.

¹² Tamâta rârâni uru situ Demitrius parina tu i nde tamâta arando. Aku i tamwata ne vetâña itula pwataki tu ŋgua ŋinde nde mao nâ. Aku maka kala katula ŋgua pwataki ŋana i ne vetâña ara ŋinde kê, aku miki kasama tu maka uru kaporo ŋgua mao nâ.

Katonâña ilo ndo tu ma imora Gaius

¹³ Naŋa ilongu tu aŋgere ŋgua rârâ imâ pano, andeta tiniŋgu pwâka tu ao ŋgua ŋinde lâ pepa tini.

¹⁴ Naŋa ilongu tu amâ amora noko walele nâ, aku lâ zo ŋinde kinda rua ma taporo wa tapaloŋo wa.

¹⁵ Wisi-pisi imâ pano. Ninda-nambwe lâ maka nema ŋgu ŋine nde kawanzi kari ara pano. Aku ara ŋana noko kala ma kuporo wisi-ara ne ŋgua mine nâ ilâ panzi ninda-nambwe taitu-taitu simo lâ noko ne ŋgu ŋinde.

JUT

Pepa Jut ingere panzi kalo-tawana tamâta

Jut nde Yesu tai tonje (Matai 13:55, Malaka 6:3), aku ingere ngua njine panzi kalo-tawana tamâta ngu pinde. Jut isama tu kinzi pananâna tamâta lanjeja pinde nde sikai wurâta kaika njana siyaula kinzi tamâta nenzi kalo-tawana, kala ingere ngua kaika ileleanzi tamâta njinde. Kinzi lanjeja tamâta njinde uru siveta mâsi sakamao, ku sipanananzi kalo-tawana tamâta njana soka mulinzi. Jut itula pwataki tu Maro Kindeni ne wisi-nâna ikeno panzi tamâta njinde, aku muli nga kinzi ma sikai pareja-nia sakamao.

¹ Naña Jut, naña nde Yesu Kirisi ne wurâta tamâta, aku Yamesi tai kala nañani. Naña angere ngua lâ pepa njine tini imâ pa miki tamâta njinde Maro Kindeni mungani isarawami lâ. Kinda Tamânda Maro Kindeni ilo ndo keno pami, aku Yesu Kirisi tamwata uru ikatona miki sondo ndo.

² Maro Kindeni ne kalo-sukâna wa wisi-pisi wa tini-mwasa wa ipânga njalae lâ ilomi kalomi.

Pâri ara ne kazâna tamâta nde simâ sipânga lâ kinzi kalo-tawana tamâta ngu ngininzi

³ Njingu-nambwe wukale, nia ndoyo naña ilongu patea tu ma angere ngua lâ pepa tini njana kinda rârâni nenda kalo-tawana kâ. Aku naña aluku lâ njana angere ngua njinde lâ pepa tini ku ao imâ pami. Andeta kala njine naña ilongu patea tu naña ma angere ngua kaja tonje lâ pepa tini imâ walele nâ pami. Naña ilongu tu apu tini kaika pami, njana miki ma kamandi kaika njana katingi pâri ara ne kazâna tamâta nenzi ngua kâ. Singani, Maro Kindeni kalo-tawana ndainani nâ ilua i ne tamâta kinda. Aku

tamâta tonje ikura njana ilele kalo-tawana njinde ipânga kie tonje, ande tia.

⁴ Tamâta pinde nde sipavea nâ ku sipânga simo lâ kalo-tawana tamâta ngu ngininzi. Nia ndoyo, Maro Kindeni ipa ngua tu i ma ipare nia panzi tamâta sakamao njinde. Kinzi uru silele ngua njana Maro Kindeni ne wisi-wisi kâ ipânga kie tonje, njine nga siporo ngua lanjeja tu Maro Kindeni isâu panzi njana sipalulua tininzi potomule kâ. Kinzi tamâta njinde sipu mulinzi pa nenda Maro Njalae Yesu Kirisi, ina simbo nâ imo koipu njalae.

⁵ Mungani Maro Njalae iyautenzi Isrel ngu piti lâ Isip tâno, aku ive-tanzi simo ara nâ. Andeta muli nga, ande izavarunzi Isrel tamâta njinde kalonzi tawana i tia. Miki kasama njinde lâ, andeta naña atu apaño ilomi kalomi tu miki ma kalomi ngere kilo njana mâsi njinde kâ.

⁶ Aku ara njana miki ma kalomi ngere njananzi anelo tona, kinzi njinde munga sila sipole Maro Kindeni ne tukuja ku sipile nianzi. Njana nenzi vetâna njinde kâ, ande Maro Kindeni ipanzi lâ wâlo kaika ku ionzi silâ mbââ ilo. Kinzi ma simo mine lâ nia kondoma naña ndo ku simo nâ. Kinzi nde sindamwa Maro Kindeni ne zo njalae, aku lâ zo njinde i ma ipare nia sondo panzi.

⁷ Aku ara njana miki ma kalomi ngere njananzi tamâta munga simo lâ Sodom lawea wa Gomora lawea wa lawea pinde keno nia njinde tona. Tamâta njinde uru siveta mâsi potomule kie taituni, itogo kinzi anelo sakamao njinde munga siveta mine. Kinzi sipaveta kuku mâsi sakamao ndo, aku sipalulua warakanzi tininzi potomule ndo. Opopo, kinzi tamâne sipalulua tininzi kunzi tamâne! Mine kala Maro Kindeni isupwa yââ kaika njana izavarunzi kâ, aku mâsi njinde itula pwataki tu kinzi tamâta mine ma muli simo yââ njalae ne mbââ ilo ikura zo rârâni. Maro Kindeni ilo tu kinda ma kalonda ngere njana

vetâŋa ŋinde rârâni, aku tanŋenge ŋana mâsi potomule ŋinde.

⁸ Andeta kala ŋine tamâta pinde simâ sipâŋga lâ, kala simo lâ kalo-tawana tamâta ŋgu ŋgininzi. Kinzi tamâta ŋinde uru sipaveta kuku vetâŋa sakamao ndainani nâ. Kinzi nenzi mbupuleŋa kie-kie uru ipaŋo ilonzi kalonzi, kala sitambira karaenzi ilâ tu siveta mâsi sakamao ndo, aku ŋinde iveta muso ŋalae panzi. Kinzi tininzi pwâka tu Maro Kindeni ma ikai maro panzi, aku siporo ŋgua pavaligiŋa panzi samba ne aŋelo.

⁹ Taitu kinzi aŋelo uru siporo ŋgua soki mine ilâ pa nenzi kazâŋa tamâta, ande tia. Muŋgani, lâ zo ŋinde aŋelo nenzi koipu Maikel ipawa ŋgua kuku Sadana ŋana Mose karae kê tu ma ea ikai, ande Maikel imege nâ. Mine kala i ŋandai isowe ŋgua soki tonŋe lâ Sadana tini ŋga. Iporo mine tu, “Maro ŋalae ma ipare nia pa noko!”.

¹⁰ Anŋa tamâta ŋinde uru siporo ŋgua soki ilâ pa kelekele ndia rârâni sizizâla ŋana ŋinde. Kinzi sipâŋga sitogonzi ŋgoa ŋgoi mine, nenzi ilo-kalo tia ndo. Mine kala kinzi uru siveta vetâŋa ndia warakanzi ilonzi papa ŋinde. Aku nenzi vetâŋa ŋinde ma izavaru warakanzi ndo lâ.

¹¹ Opopo, mâsi sakamao ndo ma ipâŋga panzi tamâta ŋinde! Kinzi sipaveta kuku Adam natu Kein ne vetâŋa. Kinzi ilonzi tu sikai mbaliŋa nâ. Mine kala sitambira warakanzi silâ ŋana siveta vetâŋa potomule ŋinde ŋgua-tulâŋa tamâta laŋeŋa Balam muŋga iveta. Aku kinzi taŋanzi kaika pa Maro Kindeni, itogo Kora muŋga taŋa kaika mine. ŋana nenzi vetâŋa ŋinde kê, ande Maro Kindeni ma izavarunzi ndo lâ.

¹² Lâ zo ŋana miki kalo-tawana tamâta kapasau kamâ taitu ŋana kaka kâŋa-nuŋa kê, ande kinzi tamâta sakamao ŋinde uru sika kumi, aku ŋinde iyaula nemi kâŋa-nuŋa ŋinde. Kinzi mainzi tia ndo, kala uru sika wa sinu ŋalae tina.

Kinzi ilonzi keno pa warakanzi nâ. Tamâta ŋinde sitogo take-take iyoka kaa nâ, karâzi tia, aku lawea itapala ilâ wa imâ wa. Aku kinzi sitogo kê tonŋe, i ne zo ŋana ipula kanaŋo kê ipâŋga lâ, andeta ipula kanaŋo tonŋe tia, kala itogo kê ŋinde imâte lâ. Kê mine ma duvi mburuŋa kêki lâ, kala ma imâte ndo lâ.

¹³ Tamâta ŋinde uru siveta vetâŋa potomule kie-kie lâ tamâta naonzi. Mine kala kinzi sitogo tâi isuka kêki imbware ku iŋele toa, aku nenzi vetâŋa potomule ŋinde ipâŋga nia yo, itogo tâi imbwa ku ne maka ipâŋga tâi kulu mine. Aku kinzi simo sitogonzi pitu pinde lâ samba tini uru sikai nenzi nzâla sondo tia. Mine kala Maro Kindeni ipatea nia kondoma ŋaŋa ndo panzi, ŋana ma silâ simo nia ŋinde ku simo nâ.

¹⁴ Muŋgani, ŋgua-tulâŋa tamâta Enoko, ina ipâŋga lâ Adam ne vâsa ŋgu, ande itula ŋgua pwataki ŋana vetâŋa ŋine ma muli ipâŋga panzi tamâta sakamao ŋinde kê. Iporo mine tu, “Maro ŋalae ma iyoka ta-vanzi ne aŋelo kambwanŋenzi ŋalae tina simâ.

¹⁵ Maro ŋalae ma imâ ŋana ionzi tamâta rârâni silâ pa i ne ŋgua nia, ŋana ma ipare nia panzi kê. I ma ipare nia panzi tamâta rârâni ŋinde muŋga sipu mulinzi papa i, ŋana vetâŋa soki rârâni siveta ŋinde. Aku i ma ipare nia mine nâ panzi kiesaka tamwatanzi ŋana ŋgua pavaligiŋa rârâni muŋga siporo papa i.” Enoko itula ŋgua mine.

¹⁶ Tamâta ŋinde uru wisinzi nâna ŋana vetâŋa ndia ipâŋga panzi, aku siporo ŋgua soki-soki ŋananzi tamâta rârâni. Kinzi sipaveta kuku vetâŋa potomule ndia ilonzi papa ŋinde. Kinzi kawanzi kêki sipandekâna warakanzi nâ, aku situ ŋgua mâru-mâru panzi tamâta ŋana sitapa nenzi mbaliŋa saŋenzi.

Ara ŋana kindi nenda kalo-tawana ma ikeno kaika nâ

17 Ninggu-nambwe wukale, ara nana miki ma kalomi ngere kilo nana ngua rârâni nenda Maro Nalae Yesu Kirisi ne pâri-tamâta munğa situla pami ninde.

18 Kinzi sipaimi tu, "Muli nga, lâ zo nana tâno ne zo laiti nana marumbu kê, ande tamâta pinde ma simâ sipânğa, ku ma siporo ngua pavaligiņa pami. Kinzi ma taņanzi kaika pa Maro Kindeni, ku ma sipaveta kuku vetâņa potomule ndia warakanzi ilonzi papa ninde."

19 Tamâta ninde uru sipu kinzi kalo-tawana tamâta ngu simo pwapwataki. Kinzi nenzi ilo-kalo potomule nâ ikai poe kaika pa nenzi vetâņa, aku Koroani Sapâņa nandai imo ilonzi nga.

20 Anğa miki, ninggu-nambwe wukale, ara nana nemi kalo-tawana ma ipânğa kaika ndo lâ ilomi kalomi. Miki nemi kalo-tawana ninde nde imo sapâņa lâ Maro Kindeni nao. Aku lâ zo ndia miki kakai noņa, ande ara nana Koroani Sapâņa ne walo ma ikai poe pa nemi noņa ninde.

21 Maro Kindeni ilo ndo keno pami. Mine kala miki ma kapatâpa warakami piti lâ i ne tini-mwasa ninde ilo ndimo. Aku muli nga nenda Maro Nalae Yesu Kirisi, ina kalo-sukâņa warika, ma via mao ilami, ma kamo ara mine ku kamo nâ. Ara nana miki ma kamo kao tinimi nâ nana zo ninde i ma iveta mine pami.

22 Tamâta pinde nenzi kalo-tawana ikeno kaika tia. Ara nana miki ma kalomi sukâņa nananzi tamâta ninde.

23 Anğa tamâta pinde, ande itogo kinzi simo yââ nalae ne mela-mela tini laiti. Ara nana miki ma walele nâ kakainzi piti kilo ku katula nzâla ara panzi. Anğa tamâta pinde nde sipaveta kuku ilo-kalo sakamao ne vetâņa muso. Ara nana miki ma kalomi sukâņa nananzi tamâta ninde tona. Andeta kapakatona sondo, aku kamo malawae ndo nana

nenzi vetâņa potomule ninde kê. Tia ma vetâņa ninde iveta muso ipânğa lâ miki ilomi kalomi tona.

Kinda ma tapanea Maro Kindeni tasuka i ņa kêki

24 Maro Kindeni ikura tu ikatona miki sondo nâ, nana nemi kalo-tawana ma imbe tia kê. Ikura tu ikaimi kalâ tava ilomi mbâra-mbâra ndo kamandi i tamwata nao, aku miki ma kamo tava ndekâņa nalae tina.

25 Ara nana kinda ma tapanea nenda Maro Kindeni, ina kala nenda Yautâņa Tamwata taituni. Nana nenda Maro Nalae Yesu Kirisi ne ara kê, ande kinda takura tu tapanea Maro Kindeni tasuka i ņa kêki, nana tu i nde nenda koipu nalae. Ina Walo Tamwata, aku ikura tu iveta vetâņa rârâni. I imo ikai maro pa kekekele rârâni. Nia ndoyo, lâ zo ninde i nandai ipulia tâno ipânğa nga, ande i imo mine, kala zo nîne uru imo mine nâ, aku i ma imo mine ikura zo muli-muli ku imo nâ. Mao.

ZO MULI

Yesu itula ngua pa Yoane nana zo muli kâ

Rom nenzi koipu nalanala sikai kazâna nala tina panzi kalo-tawana tamâta, kala sio Yesu ne pâri-tamâta Yoane imo luma sakamao nia lâ Patmos sia kulu. Yoane itu ipu tini kaika panzi Maro Kindeni ne ngu simo Esia tâno, kala ingere ngua nîne panzi. Yesu Kirisi itula mâsi wa mbupuleña kie-kie pa Yoane nana vetâna pinde ma ipânga lâ zo muli. Mine kala ngua rârâ ikeno lâ pepa nîne tini nde ngua tambirâna nâ, aku ne duvi nandai ipânga nia yo nga. Andeta nîne ipânga nia yo; Yesu ne kaika nde nala ndo, kala lâ zo muli i ma ipole Sadana marumbu lâ, kala kindi kalo-tawana tamâta rârâni ma tamo ara ndo kuku nenda Maro Nalae lâ samba ilo ku tamo nâ.

¹ Ngua nîne nia ndoyo ikeno paveâna nâ, kala ninennga Yesu Kirisi itula pwataki ipânga nia yo. Maro Kindeni io ngua nîne lâ Yesu kawa nana i kala ma itula panzi ne wurâta tamâta, nana kinzi ma sisama vetâna rârâni nao laiti nana ipânga kâ. Mine kala Yesu isupwa ne aŋelo tonge imâ itula ngua nîne pa i ne wurâta tamâta nana Yoane.

² Nana Yoane amora vetâna nîne lâ, ande kala atula Maro Kindeni kawa ngua, ngua nîne Yesu Kirisi itula pwataki lâ. Aku nana aporo mine: ngua nîne nde mao kanao.

³ Ngua nîne nde Maro Kindeni kawa ngua. Mine nde tamâta ea ipono ngua nîne panzi tamâta pinde, ande i ma ikura tu indeka nâ. Aku tamâta ea kinzi siloŋo ngua nîne ku sipaveta kuku, ande kinzi nîne tona ma sindeka nâ, nana tu zo nala nana vetâna rârâni nîne ma ipânga kâ, ande imâ ipânga laiti lâ.

Yoane ingere ngua panzi ngu lima kanaonzi rua

⁴ Nana Yoane angere ngua nîne imâ pa miki tamâta lâ ngu lima kanaomi rua kamo lâ Esia tâno nîne. Maro Kindeni uru imo, kala singani imo mine nâ, aku muli i ma imâ ipânga. I ne wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pami. Aku kinzi koroani ara lima kanaonzi rua nenzi wisi-wisi wa wisi-pisi wa kala imâ pami mine nâ. Koroani nîne uru simo Maro Kindeni ne saŋonâna nia nao.

⁵ Yesu Kirisi nde tamâta nana itula Maro Kindeni kawa ngua pwataki kâ. Ina imunga panzi tamâta rârâni nana imandi lâ matera nianzi imo via kilo, aku imo mbâna-mbâna panzi koipu nalanala rârâni lâ tâno kulu. I tamwata ne wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pami mine nâ. I ilo ndo keno pa kindi, aku i tamwata see nîne izavaru nenda kiesaka rârâni piti marumbu lâ.

⁶ Aku nanayoni i iveta kindi tapânga tamo koipu nalanala lâ i kalo, aku tamo patarawâna tamâta nalanala nana taveta wurâta papa i Tama Maro Kindeni kâ. Ara nana kindi ma tapanea Yesu Kirisi na tasuka kâki. I ne walo nde nala tina, uru imo mine ku imo nâ. Mao.

⁷ Miki kaloŋo nga; i ne zo laiti nana ma iyoka take-take ilo indue imâ. Tamâta rârâni ma simora nîne lâ matanzi, aku kinzi tamâta nîne munga ua nâ sisowe i, ande kinzi nîne kala ma simora i imâ mine nâ. Aku tamâta rârâni simo lâ ngu ndoni lâ tâno kulu ma kalonzi ngere nana i kâ, ku ma siveta kalo-kalo ku sita pata kanao. Vetâna nîne ma ipânga mine nâ. Mao.

⁸ Maro Nalae Kindeni, i Walo Tamwata, ande iporo mine; “Nana warakângu amo mungani lâ, kala ma amo muli ndo.” Inani kala nîne imo, aku singani imo mine nâ, aku muli i ma imâ ipânga.

Yoane imora Yesu Kirisi

⁹ Nana Yoane, miki nimi-nambwe kalo-tawana tamâta nana. Kindi nenda kalo-tawana nde keno pa Yesu, aku nana amo miki nawalami

ņana takai malia tava nāna kie-kie ņana nenda kalo-tawana ņinde kâ. Maro Kindeni ikai koipu ņalae pa kinda rârâni, aku kinda rârâni uru tamandi kaika tapasuka ņana takale malia kâ. Muņgani, naņa atula Maro Kindeni kawa ņgua, aku apatula ilonĝu kalonĝu pwataki tu naņa kalonĝu tawana Yesu. ņana duvi ņinde kâ, ande kinzi siņara naņa ku siona amo sia tonĝe kulu, i ņa tu Patmos.

¹⁰ Naņa amo Patmos sia lee, ņinenĝa lâ pwareâņa ne zo sapâņa tonĝe, ande Koroani Sapâņa ipaņando naņa kaika lâ. Aku naņa alonĝo kawa tonĝe isarâwa kaika pa naņa muliņĝu, itogo tando ita mine.

¹¹ Kawa ņgua ņinde imâ pa naņa mine tu, “Vetâņa wa kelekele ndia noko ma kumora, ande kuņgere ņgua ņana vetâņa wa kelekele ņinde lâ pepa tini. Aku kuo pepa ņinde ilâ panzi ņgu simo lâ lawea lima kanaņo rua ņine: Efesus, ņga Smerna, ņga Pergamum, ņga Ta-iataira, ņga Sardis, ņga Filadelfia, ņga Laodisia.”

¹² ņinenĝa naņa apupulia tu ma amora ea kala iporo ņgua ņine pa naņa. Naņa apupulia lâ, aku namora sinâla lima kanaņo rua, muņga siveta lâ mira “gol”.

¹³ Aku amora tamâta tonĝe itogo Tamâta Natu mine imandi lâ sinâla ņinde ņĝininzi. Ipasawa pasawaņa luandondo indue ikeno kie kumbu, aņga lalava mota tonĝe nde ilelea lâ kondondoni tona. Kinzi muņga sisuta lalava mota ņinde lâ kaimbo “gol”.

¹⁴ I kulu pwau nde pâne ndo, itogo wâke pwau wa take-take pâne mine. Aņga i mata nde itogo yââ ņalae tina ne mela-mela mine.

¹⁵ Aņga i kie nde salaga-salaga, itogo “baras” uru simomo lâ yââ ņalae kulu ku ipâņa zuli-zuli ndo. Aņga i kaņa nde nduņeņa ņalae, itogo lââ ņalae isowe indue ne nduņeņani mine.

¹⁶ I nde isaņa pitu lima kanaņo rua

lâ mbau wia kâ. Aņga pila kazâņa kâ, mata âla mwasina, ande ikeno i kawa ilo ku iyâti imâ. I tamwata nao nde salaga ndo, itogo kari ne sinâla mine.

¹⁷ Naņa amora i lâ, ņinenĝa patana ndue lâ i kie tini, atogo tamâta imâte lâ mine. Andeta io mbau wia kâ lâ naņa kulunĝu, aku iporo mine tu, “Noko kururu ndimo. Naņa warakâņĝu amo muņgani lâ, aku ma amo muli ndo.

¹⁸ Naņa nde Via Tamwatâņĝu! Muņga naņa amâte, andeta kumora ņga; kala ņine naņa amo viâņĝu mine ku amo nâ. Aku naņani nde tamâta ņana akai poe pa mateņa wa mateņa nianzi wa.

¹⁹ Mine kala noko ma kuņgere ņgua lâ pepa tini ņana vetâņa wa kelekele rârâni noko kumora lâ, aku ņana vetâņa wa kelekele rârâni kala ņine ipâņa, aku ņana vetâņa wa kelekele rârâni noko ma muli kumora tona.

²⁰ Noko muņga kumora pitu lima kanaņo rua ikeno pa naņa mbaunĝu wia kâ, aku kumora sinâla lima kanaņo rua tona. Vetâņa paveâņa ņinde kie ikeno mine: pitu lima kanaņo rua ņinde nde itogo kinzi ņgu lima kanaņonzi rua nenzi aņelo. Aņga sinâla lima kanaņo rua ņinde nde itogo ņgu lima kanaņonzi rua ņinde warakanzi.”

2

ņgua ilâ panzi kalo-tawana tamâta ņgu simo Efesus lawea

¹ Tamâta ņinde iporo mine tu, “Noko ma kuņgere ņgua pinde lâ pepa tini ilâ pa Efesus ņgu ne aņelo. ņgua ņine nde mine: ‘Naņa uru asaņa pitu lima kanaņo rua ņinde pa mbaunĝu wia kâ, aku uru ayoka sinâla lima kanaņo rua ņinde ņĝininzi. Naņani ao ņgua ņine imâ pa miki.

² Naņa asama lâ ņana nemi vetâņa arara rârâni wa nemi wurâta kaika uru kaveta ņinde. ņinde itula kilalami pwataki tu miki uru

kamandi kaika. Aku naŋa asama tu miki tinimi pwapwaka ndo panzi tamâta sakamao. Kinzi muŋga siporo ŋgua pami mine tu, “Maka nde pâri-tamâta”. Andeta kinzi nde pâri-tamâta laŋeŋa nâ, aku miki kasamanzi lâ ku kamora nenzi ŋgua kilala pwataki. Aku ŋinde itula pami tu kinzi nde laŋeŋa tamwatanzi.

³ Tamâta pinde sisama tu miki uru kaponu muli pa naŋa, aku ŋana duvi ŋinde kâ siveta kenzi sakamao pami. Andeta naŋa asama tu miki uru kamandi kaika ku kakale malia ŋinde, aku miki uru kalomi loko ŋana malia ŋinde kâ, ande tia.

⁴ Ŋinde nde ara ndo. Taitu naŋa ilonŋu ŋgua pinde pami ŋana aleami kâ. Lâ zo ŋana nemi kalotawana ipânŋa wasaseki yo, ande miki ilomi ndo keno pa naŋa. Anŋa lâ zo ŋine, ande miki ilomi keno mine, ande tia.

⁵ Muŋga, miki kaveta vetâŋa ara nâ. Anŋa lâ zo ŋine, ande miki kapile nemi vetâŋa ara ŋinde lâ, aku patami marumbu lâ. Mine kala naŋa apaimi tu miki ma kalomi ŋgere kilo ŋana vetâŋa ara muŋga kaveta ŋinde, aku kapalele ilomi kalomi ku kaveta vetâŋa kilo, itogo muŋga kaveta mine. Ambo miki ma kaveta mine tia, ande naŋa ma amâ apânŋa pami, ku ma atikia nemi sinâla piti lâ ne ninia.

⁶ Andeta miki nemi vetâŋa ara tonŋe nde keno mine: miki uru kakai nânâo pa Nikolas ne ŋgu nenzi vetâŋa. Naŋa kala mine nâ uru akai nânâo pa nenzi vetâŋa ŋinde.

⁷ Ambo miki taŋami keno, ande kaloŋo ŋgua ŋine Koroani Sapâŋa itula panzi kalo-tawana tamâta ŋgu rârâni. Tamâta ea ipole kazâŋa ŋinde, ande naŋa ma asâu papa i tu ma ika via ne kâi ŋinde kanaŋo. Kâi ŋinde ikeno samba lawea, lâ Maro Kindeni ne tâno ara ŋinde.’ ”

Ŋgua ilâ panzi kalo-tawana tamâta ŋgu simo Smerna lawea

⁸ Tamâta ŋinde iporo mine tu, “Noko ma kuŋgere ŋgua pinde lâ pepa tini ilâ pa Smerna ŋgu ne aŋelo. Ŋgua ŋine nde mine: ‘Naŋa warakânŋu nde amo muŋgani lâ, aku ma amo muli ndo. Muŋga naŋa amâte, kala ŋine amo viânŋu kilo. Naŋani ao ŋgua ŋine imâ pa miki.

⁹ Naŋa asama lâ ŋana malia kiekie uru ipânŋa pami, aku asama mine tu miki uru kamo togo sugorai tamwatami mine. Andeta samba ne kelekele rârâ ŋinde nde keno pami! Naŋa asama tu tamâta pinde uru siporo ŋgua pavaligiŋa pa miki. Kinzi tamâta ŋinde uru siporo tu, “Maka nde Juda tamwatama”. Andeta kinzi nde Juda tamwatanzi mao, ande tia. Kinzi nde Sadana ne ŋgu nâ.

¹⁰ Tini nâ miki ma kakai nâna, andeta miki ma kururu ŋana ŋinde kâ ndimo. Miki kaloŋo ŋga; Sadana ma igagatinzi tamâta pinde ilonzi kalonzi, kala ma sio miki pinde lâ luma sakamao ilo. Aku ŋana vetâŋa ŋinde kâ, ande i ma ikai samâŋa pa nemi kalo-tawana. Miki ma kakale malia wa nâna ŋinde ikura kari saŋao. Noko tamâta ea kalo tawana naŋa kaika ndindi nâ lee, ambo sipu noko pâta kumâte ŋana ne kalotawana ŋinde kâ, ande naŋa ma via mao alano, itogo noko ne kulu mine.

¹¹ Ambo miki taŋami keno, ande kaloŋo ŋgua ŋine Koroani Sapâŋa itula panzi kalo-tawana tamâta ŋgu rârâni. Tamâta ea imandi kaika ku ipole kazâŋa ŋinde, ande lâ zo muli, mateŋa mao ma ikura ŋana izavaru i kâ, ande tia ndo kanaŋo.’ ”

Ŋgua ilâ panzi kalo-tawana tamâta ŋgu simo Pergamum lawea

¹² Tamâta ŋinde iporo mine tu, “Noko ma kuŋgere ŋgua pinde lâ pepa tini ilâ pa Pergamum ŋgu ne aŋelo. Ŋgua ŋine nde mine: ‘Naŋa akai pila kazâŋa kâ, mata âla mwasina. Naŋani ao ŋgua ŋine imâ pa miki.

¹³ Lawea miki uru kamo ŋinde, ande naŋa asama kilala pwataki

lâ. Sadana nde ipângga koipu ñalae lâ lawea ñinde. Andeta miki uru kalomi tawana naña kaika ndindi ku kamo nâ, aku miki ñandai kavea nemi kalo-tawana ñinde nga. Munğa, tamâta tonje imo kumi, i ña tu Antipas. I ilo ndo keno pa naña, aku ipono muli mao nâ pa nanenğu ñgua. Aku ñana duvi ñinde kâ, ande sipu i pâta imâte lâ nemi lawea, laweani ndaina Sadana uru imo ñinde. Andeta lâ zo saka-mao ñinde wa, ande miki kalomi tawana naña kaika ndo, aku ñandai kapile nemi kalo-tawana nga.

¹⁴ Ñinde nde ara ndo. Taitu naña ilonğu ñgua pinde pa miki ñana aleleami kâ. Miki nemi tamâta pinde simo Pergamum lawea ñinde, ande sikai ñgua-tulâña tamâta lañeña Balam ne ilo-kalo kaika lâ. Balam ne ilo-kalo nde mine: munğa, Balam itula nzâla pa koipu tonje, i ña tu Balak, ñana i ma ilañenzi Juda tamâta tu ma simbe ñana kiesaka kâ. Ñinenğa Balak ilañenzi, kala siveta kiesaka mine: sika simbi munğa tamâta pinde sipatarâwa panzi maro lañeña, aku siveta mâsi sakamao ñana sipalulua warakanzi tininzi kâ.

¹⁵ Andeta ñinde nâ tia; tamâta pinde uru simo kumi, aku kinzi ñinde sipono muli pa Nikolas ne ngu nenzi ilo-kalo sakamao.

¹⁶ Mine nde miki kapalele ilomi kalomi nga! Ambo miki ma kapalele tia, ande tini nâ naña ma amâ apângga pami, aku ma apunzi tamâta ñinde lâ pila kazâña kâ ñine ikeno kawânğu ilo.

¹⁷ Ambo miki tañami keno, ande kaloño ñgua ñine Koroani Sapâña itula panzi kalo-tawana tamâta ngu rârâni. Tamâta ea imandi kaika ku ipole kazâña ñinde, ande naña ma samba ne kâpwa paveâña alua i. Kâpwa ñinde nde ña tu “mana”. Aku mira pâne tonje ma nalua i tona, aku ma anğere ñoa wasaseki lâ mira ñinde tini. Tamâta pinde ma sisama ñoa ñinde, ande tia; tamâta

tamwata ikai mira ñinde, ande i simbo nâ ma isama.’ ”

Ngua ilâ panzi kalo-tawana tamâta ngu simo Taiataira lawea

¹⁸ Tamâta ñinde iporo mine tu, “Noko ma kungere ñgua pinde lâ pepa tini ilâ pa Taiataira ngu ne anelo. Ngua ñine nde mine: ‘Naña nde Maro Kindeni Natu, aku matânğu nde itogo yââ mela-mela ñalae mine. Anğa kenğu nde salaga-salaga, itogo “baras” munğa sikai “brosi” ku sipua wa siyosi wa, kala zuli-zuli ndo. Nañani ao ñgua ñine imâ pa miki.

¹⁹ Naña asama lâ ñana vetâña rârâni miki uru kaveta ñinde. Naña asama tu miki ilomi ndo keno panzi tinimi pinde, aku miki uru kalomi tawana naña ndindi nâ. Miki uru kaveta wurâta kie-kie ñana kavilanzi tamâta kâ. Naña asama tu miki uru kamandi kaika ñana kakai malia rârâni uru ipângga pami ñinde. Aku asama tu munğa miki kaveta vetâña ara pinde. Aku lâ zo ñine, ande nemi vetâña ara nde ipângga ñalae ndo, ipole vetâña ñinde munğa kaveta.

²⁰ Ñinde nde ara ndo. Taitu naña ilonğu ñgua pinde imâ pami ñana aleleami kâ. Miki munğa kasâu papa taine sakamao tonje, kala imo kumi. Taine ñinde nde itogo taine munğâña tonje, i ña tu Jesebel. I uru iporo tu, “Naña nde ñgua-tulâña taine”. Andeta ilañenzi nanenğu wurâta tamâta, aku ñana i kawa ñgua kâ, ande kinzi uru siveta mâsi sakamao mine: kinzi sipalulua warakanzi tininzi, aku sika simbi munğa tamâta pinde sipatarâwa panzi maro lañeña tona.

²¹ Naña ilonğu tu taine ñinde ma ipalele ilo kalo. Mine kala naña ñandai atoto i ne vetâña nga. Andeta i tini pwâka tu ipalele, kala ipile ne mâsi ñana tini-paluluâña kâ ñinde, ande tia.

²² Mine nde miki kaloño; naña ma pukonğa ñalae alua taine ñinde, aku

i ma ikai nâna njalae tina. Anja tamâta pinde uru sipalulua tininzi kuku i. Ambo tamâta njinde ma sipalele ilonzi kalonzi tia, aku ma sipile i ne vetâna njinde tia, ande naña ma nâna njalae tina wa malia alua kinzi tona.

²³ Aku naña ma apunzi taine njinde ne vâsa pâta sipamateteu, njana kinzi kalo-tawana tamâta ngu rârâni ma sisama tu naña asama tamâta rârâni nenzi ilo-kalo marumbu lâ. Aku naña ma apare nia pa miki rârâni taitu-taitu, ikura vetâna ndia miki kaveta njinde.

²⁴ Kala njine naña aporo ngua tonje imâ pa miki tamâta pinde kamo lâ Taiataira ngu, miki njinde njandai kapaveta kuku taine njinde kawa ngua nga. Miki njinde tinimi pwâka tu kapanâna njana ilo-kalo sakamao njinde uru sipatu na tu "Sadana ne Ngua Paveâna", aku njinde nde ara ndo. Naña ma ao tukuña pinde kilo imâ pa miki njana iveta malia pami kê, ande tia.

²⁵ Naña ao tukuña taitu njine nâ imâ pami; vetâna ara rârâni miki uru kaveta njinde, ande miki ma kaveta vetânani ndaina lee, ikura lâ zo njinde naña ma amâ apânga.

²⁶ Tamâta ea imandi kaika ku ipole kazâna njinde, aku ipaveta kuku naña kawângu ngua lee tâno njine ne zo marumbu lâ, ande naña ma walo alua i. Aku i ma ikai naña ndamwângu ku ma imo koipu panzi ngu njinde uru kalonzi tawana naña tia.

²⁷ "I ma ikai poe kaika ndo panzi tamâta rârâni, aku ma ipunzi pwapwataki, itogo tamâta ipu kulo pwapwataki kala punu-punu nâ ikeno."

Naña kala munga akai Mama ndamwa njana aveta vetâna mine nâ.

²⁸ Andeta njinde nâ tia; tamâta ea ipaveta kuku naña kawângu ngua, ande naña ma Pitu Mboi njinde alua i tona. *

²⁹ Ambo miki tanami keno, ande kalonjo ngua njine Koroani Sapâna itula panzi kalo-tawana tamâta ngu rârâni.' "

3

Ngua ilâ panzi kalo-tawana tamâta ngu simo Sardis lawea

¹ Tamâta njinde iporo mine tu, "Noko ma kungere ngua pinde lâ pepa tini ilâ pa Sardis ngu ne anjelo. Ngua njine nde mine: 'Naña uru akai poe panzi Maro Kindeni ne koroani lima kanaanzi rua, aku asana pitu lima kanaanzi rua njinde lâ mbaungu. Nanani ao ngua njine imâ pa miki. Naña asama lâ njana vetâna rârâni miki uru kaveta njinde. Kinzi kalo-tawana tamâta ngu pinde uru situla parinami tu miki kamo viami nâ. Andeta tia; miki kamâte lâ.

² Miki kakeno ndimo! Kamandi sânda nga! Miki nemi vetâna ara pinde nde laiti njana imâte kê. Miki ma kapaveta kaika kuku vetâna njinde, njana tu nanengu morâna mine: miki nemi vetâna njandai ikeno sondo ndo lâ nanengu Maro Kindeni nao.

³ Ara njana miki ma kalomi ngere kilo njana ngua njinde munga kalonjo ku kapaveta kuku. Kaponi muli sondo pa ngua njinde, aku kapalele ilomi kalomi! Ambo miki ma kakeno nâ, aku ma kamandi sânda tia, ande naña ma walele nâ amâ apânga pami, itogo nzanzare tamwata imâ ipânga mine. Aku miki ma kazizâla njana nanengu zo njana amâ apânga pami kê.

⁴ Andeta tamâta pinde lâ nemi ngu lâ Sardis lawea, ande kinzi njinde njandai siveta nenzi pasawana muso nga, aku njinde nde ara ndo. Mine kala lâ zo muli, ande kinzi ma sipasawa pasawana pâne, ku ma soka kuku naña.

⁵ Tamâta ea imandi kaika ku ipole kazâna njinde, ande naña ma asawa pasawana pâne mine nâ lâ

* **2:28** 28 Yesu isia ngua njana i tamwata kê lâ Pitu Mboi tini.

i tini tona. Naŋa ma azavaru i ŋa piti lâ via ne pepa tini, ande tia ndo. Naŋa ma atula ŋgua pwataki lâ naŋa Mama nao, aŋga lâ i ne aŋelo naonzi tona. Naŋa ma aporo mine tu, “Tamâta ŋine nde nanenŋu tamâta”.

⁶ Ambo miki taŋami keno, ande kaloŋo ŋgua ŋine Koroani Sapâŋa itula panzi kalo-tawana tamâta ŋu rârâni.’ ”

Ŋgua ilâ panzi kalo-tawana tamâta ŋu simo Filadelfia lawea

⁷ Tamâta ŋinde iporo mine tu, “Noko ma kungere ŋgua pinde lâ pepa tini ilâ pa Filadelfia ŋu ne aŋelo. Ŋgua ŋine nde mine: ‘Naŋa nde sapâŋa tamwatânŋu, aku naŋa nde ŋgua mao tamwatânŋu. Naŋa asaŋa koipu ŋalae Daviti ne “ki”, aku kelekele ndia naŋa akai nzâla piti ŋana, ande tamâta tonŋe ikura ŋana isae nzâla kê, ande tia ndo. Aŋga kelekele ndia naŋa asae nzâla giri ŋana, ande tamâta tonŋe ikura ŋana ikai nzâla piti kê, ande tia ndo. Naŋani ao ŋgua ŋine imâ pa miki.

⁸ Naŋa asama lâ ŋana vetâŋa rârâni miki uru kaveta ŋinde. Miki kamora ŋga; naŋa akai nzâla tonŋe piti lâ miki naomi, aku tamâta tonŋe ikura ŋana isae kê, ande tia ndo. Naŋa asama tu nemi walo tini mwata nâ keno, andeta miki uru kapaveta kuku nanenŋu ŋgua. Miki ŋandai kapu mulimi pa naŋa ŋga.

⁹ Tamâta pinde simo kumi, aku uru siporo tu kinzi simo lâ Juda ŋgu. Andeta kinzi nde laŋeŋa tamwatanzi, ŋana tu kinzi simo lâ Sadana ne ŋgu. Miki kaloŋo ŋga; naŋa ma aonzi tamâta ŋinde simâ sipare tukunzi lâ miki kemi tini, aku ma siporo situla pwataki tu naŋa ilonŋu ndo keno pami.

¹⁰ Naŋa muŋga atu ŋgua kulu kaika pami tu miki ma kamandi kaika ku kakale malia kie-kie ŋinde ma muli ipânŋa pami. Aku miki muŋgani kapaveta kuku naŋa kawânŋu ŋgua ŋinde. Mine kala

lâ zo muli, ande naŋa ma akea ŋanami, lâ zo ŋinde samâŋa ŋalae ma imâ ipânŋa panzi tamâta rârâni lâ tâno kulu ŋana itogonzi kê.

¹¹ Tini nâ naŋa ma amâ apânŋa pami. Mine nde vetâŋa ara rârâni miki uru kaveta ŋinde, ande kakai ŋinde kaika ndindi nâ. Tia ma tamâta tonŋe imâ, ku ma ikai nemi vetâŋa ara ŋinde ne kulu saŋemi.

¹² Tamâta ea imandi kaika ku ipole kazâŋa ŋinde, ande naŋa ma aŋgunu i itogo ŋgunu-ŋgunu ŋana isuka nanenŋu Maro Kindeni ne luma sapâŋa kêki mine. Aku i ma ipile Maro Kindeni ne luma sapâŋa ku iyâti ilâ pa nia yo kilo, ande tia ndo. Naŋa ma aŋgere nanenŋu Maro Kindeni ŋa lâ i tini, aku ma aŋgere nanenŋu Maro Kindeni ne lawea ŋa lâ i tini tona. Lawea ŋinde nde Jerusalem Lawea Wasaseki, aku muli lawea ndainani ma iyoka pa nanenŋu Maro ŋalae Kindeni lâ samba lawea indue imâ. Aku naŋa ma aŋgere naŋa warakânŋu ŋânŋu wasaseki lâ tamâta ŋinde tini tona.

¹³ Ambo miki taŋami keno, ande kaloŋo ŋgua ŋine Koroani Sapâŋa itula panzi kalo-tawana tamâta ŋu rârâni.’ ”

Ŋgua ilâ panzi kalo-tawana tamâta ŋu simo Laodisia lawea

¹⁴ Tamâta ŋinde iporo mine tu, “Noko ma kungere ŋgua pinde lâ pepa tini ilâ pa Laodisia ŋu ne aŋelo. Ŋgua ŋine nde mine: ‘Maro Kindeni ne ŋgua pânŋa rârâni nde ipânŋa kanaŋo lâ naŋa tiningu. Naŋa uru atula i kawa ŋgua sondo nâ. Naŋa nde kelekele rârâni warika, kelekele rârâni ŋinde Maro Kindeni muŋga ipulia ipânŋa lâ. Naŋani kala ao ŋgua ŋine imâ pa miki.

¹⁵ Naŋa asama lâ ŋana vetâŋa rârâni miki uru kaveta ŋinde. Naŋa asama tu miki nemi kalo-tawana nde kaika koŋa tia. Naŋa ilonŋu tu nemi kalo-tawana ma ikeno kaika tâku ma imbe ndo tâku.

16 Andeta tia. Miki nemi kalo-tawana nde keno kaika koja tia. Miki nemi kalo-tawana nde soki-soki. Mine kala naña ma azavarumi.

17 Miki uru kaporo mine tu, “Naña nde mbaliña warika tamwatângu. Nanenngu kelekele rârâ ñinde keno pana. Naña uru aroto ñana kelekele tonje tia.” Andeta tia ndo. Miki kamo sakamao ndo, ikura ñana tamâta ma kalonzi sukâña ñalae tina ñanami. Miki nde sugorai tamwatami, aku matami leva-leva lâ. Miki kamo tinimi kaa nâ. Mao nâ, miki uru kamo mine, andeta miki warakami nde kazizâla ñana ñine kâ.

18 Mine kala naña ilonngu tu atula ilo-kalo ñine pwataki pa miki kalojo: nanenngu mira “gol” keno, munnga yââ kana ku izavaru ne muso rârâni piti lâ tini. Mine nde ara ñana miki ma kako mira “gol” ñinde saje naña, ñana miki ma kamo mbaliña warakami mao. Aku ara ñana miki ma kako pasawaña pâne saje naña ñana katura karaemi kâ, ñana kinzi tamâta ma sikura tu simora miki tinimi kaa ku siveta manjeti pami, ande tia. Aku ara ñana miki ma kako “marasini” saje naña ñana kavala lâ matami kâ, ñana iveta matami kamora pwataki.

19 Naña uru aleleanzi tamâta rârâni ñinde naña ilonngu ndo keno panzi, ñana nenzi vetâña ma ikeno sondo ndo. Mine nde ara ñana miki ma kamandi kaika ñana kaveta warakami nemi vetâña sondo, aku kapalele ilomi kalomi.

20 Miki kamora nga; naña amandi lâ luma ne nzâla kawa, aku amo apitikina nzâla. Ambo tamâta tonje ma ilonjo kawângu ñgua ku ikai nzâla piti, ande naña ma amâ luma ilo, aku ma amo kuku i. Aku naña ma aka kâpwa kuku i, aku i kala ma ika kâpwa kuku naña mine nâ.

21 Nia ndoyo naña apole kazâña lâ, kala asañoa kuku Mama lâ i ne sañoña nia ñana koipu ñalae

kâ. Aku mine nâ, tamâta ea imandi kaika ku ipole kazâña ñinde, ande i ma ikai naña ndamwângu ku ma isañoa kuku naña lâ nanenngu sañoña nia ñana koipu ñalae kâ.

22 Ambo miki tanami keno, ande kalojo ñgua ñine Koroani Sapâña itula panzi kalo-tawana tamâta ñgu rârâni.’ ”

4

Kinzi siwângi sipanea Maro Kindeni lâ samba lawea

1 Ñinennga naña matângu ilâ, aku amora nzâla tonje lâ samba lawea, kawa maa nâ keno. Aku sarawâña ñinde munnga alonjo iporo pana itogo tando ita mine, ande kala sarawâña ñinde imâ pa naña kilo mine tu, “Noko pwâki kumâ ñai, aku naña ma atula vetâña pinde pano. Maro Kindeni ipatea tu vetâña ñinde ma muli ipânnga”.

2 Ñinennga walele nâ Koroani Sapâña ipanando naña, aku amora koipu ñalae ne sañoña nia tonje ikeno samba lawea. Aku tonje nde isañoa kulu.

3 I nde tini ipane nia itogo mira arara pinde, tininzi yanânjo wa ñinji wa. Aku kelekele tonje itogo Noa ñgunu lakia mine nde inje sañoña nia ñinde mbwaliu lâ, ku ipane nia itogo mira geza-geza ara tonje, i ña tu “emeral”.

4 Annga sañoña nia pinde, kambwanjenzi tamâta taitu kanojo ñapa (24), ande sinje koipu ñalae ne sañoña nia ñinde mbwaliu lâ, aku anjelo mbâna-mbâna tonje isañoa ñinde taitu-taitu kulunzi. Kinzi sipasawa pasawaña pâne luandondo, aku loki-loki “gol” tonje, itogo koipu ñalanala nenzi loki-loki mine, ande ikeno kinzi taitu-taitu kulunzi.

5 Lâ koipu ñalae ne sañoña nia, ande naña amora loloa salaga ilâ wa imâ wa, aku alonjo ndunenja ñalae ipânnga, ku mbamba ipu. Aku lâ koipu ñalae ne sañoña nia ñinde nao, ande sinâla lima kanojo rua

mela-mela nâ keno. Sinâla njinde nde Maro Kindeni ne koroani lima kanaanzi rua.

⁶ Aku lâ koipu njalae ne sajonâna nia njinde nao, ande kekelele tonje itogo tâi njalae mine nde ikeno tona. Nana amora njinde itogo ndungu mine, aku pâne salaga ndo. Anja kekelele njapa vianzi kâ nde simandi lâ ngini, lâ koipu njalae ne sajonâna nia njinde tini laiti, aku sinje mb-waliu lâ. Kekelele njapa vianzi kâ njinde nde matanzi rârâ ingenzi mb-waliu lâ pa naonzi wa mulinzi wa.

⁷ Kinzi kekelele njapa vianzi kâ njinde tonje nde itogo mbwâmbwa saka “leve” mine, anja tonje nde itogo bulmakao tamâne njalae mine, anja tonje nde nao itogo tamâta naonda mine, anja tonje nde itogo sii malabogi njalae mine, ititilo nâ imo.

⁸ Kinzi kekelele njapa vianzi kâ njinde rârâni taitu-taitu mbaninzi lima kano taitu keno, aku matanzi rârâ sinje tininzi rârâni pa naonzi wa mulinzi wa mbaninzi kalo wa. Aku lâ kari wa mbo wa, kinzi uru sipwarea tia. Kinzi simo nâ siwângi wângi mine tu,

“Maro Njalae Kindeni Walo Tamwata ande i sapâna, i sapâna, i sapâna! I mungani imo, kala njine imo mine nâ, aku muli nga i ma imâ!”

⁹ Kekelele njapa vianzi kâ njinde nde uru sindeka mine nâ njana i kala isajona koipu njalae ne sajonâna nia njinde kâ, inani njana imo via ku imo nâ. Aku ikura zo rârâni, kinzi sipanea i wa sisuka i ja kâki wa kawanzi ndanje papa i wa.

¹⁰ Aku lâ zo njana kinzi siveta mine, ande kinzi anjelo mbâna-mbâna 24 njinde uru sipare tukunzi ndue lâ i kala isajona koipu njalae ne sajonâna nia njinde nao, inani njana imo via ku imo nâ, ku siwawa wa sipanea i. Aku sikai nenzi loki-loki “gol” piti lâ warakanzi kulunzi, ku sionzi ndue i nao lâ koipu

njalae ne sajonâna nia, aku siwângi wângi mine:

¹¹ “Maka nema Maro Njalae Kindeni, nokoni kumo âta ndo, njana tamâta rârâni simo noko kalo, aku noko ne walo nde njalae ndo. Mine kala maka kapaneano ku kasuka noko ja kâki. Nokoni munga kupulianzi kekelele rârâni sipânga lâ, ikura noko tamwata nâ ne pateâna mine. Mao nâ, noko kupulianzi kekelele rârâni sipânga lâ, aku kekelele rârâni njinde kala njine simo vianzi.”

5

Yoane imora pepa tonje munga sipa kaika lâ keno

¹ Njenga nana alea pa i kala isajona koipu njalae ne sajonâna nia njinde, aku amora pepa tonje ikeno i mbau wia kâ ilo. Pepa njinde nde itogo pepa lalau luandondo tonje, munga siviviki sinzuku lâ, aku njereja keno pa tini pinde rua-ruani. Anja pepa njanje ande munga sisipa kaika ndo lâ “kandel” siji lima kano rua, aku sio kilala tonje ikeno lâ “kandel” siji rârâni njinde taitu-taitu tininzi.

² Njenga nana amora anjelo tonje, i ne walo njalae tina. Aku isarâwa kawa njalae kâki mine tu, “Ea imo njalae lâ Maro Kindeni nao, ikura njana isiki ‘kandel’ siji piti ku imazara pepa njine.”

³ Andeta lâ samba lawea wa tâno kulu wa mateja nianzi wa, ande tamâta tonje imo njalae, ikura njana imazara pepa njinde ku ipono ngua ikeno tini, ande tia ndo kano.

⁴ Nana amora mine tu tamâta tonje imo njalae lâ Maro Kindeni nao, kala i ma ikura njana imazara pepa njinde ku ipono ngua keno tini, ande tia. Mine kala nana kalongu sukâna, kala ata pata.

⁵ Njenga anjelo mbâna-mbâna njinde tonje nde ipai nana tu, “Noko

kuta ndimo. Kulonjo; tamâta tonge imo, i ña mine 'Juda ñgu Nenzi Mbwâmbwa "Leve"', anja i ña tonge tu 'Koipu Ñalae Daviti ne Vâsa'. Inani ipole kazâña lâ, ku itawanzi ne kazâña tamâta rârâni marumbu lâ. Mine kala ikura ñana isiki 'kandel' siji lima kanajo rua ñinde piti, aku ikura ñana imazara pepa ñinde."

Yoane imora Lama

⁶ Ñinenja naña amora lama tonge imandi koipu ñalae ne sajonâña nia ñinde ñgini. Naña amora Lama ñinde kilala itogo munja sipu i pâta imâte, ñinenja imo via kilo. Aku kelekele ñapa vianzi kâ ñinde sitavanzi ajele mbâna-mbâna ñinde, ande siñge i mbwaliu lâ. Lama ñinde kulu tando lima kanajo rua keno, anja i mata lima kanajo rua keno tona. Ñinde nde Maro Kindeni ne koroani lima kanajonzi rua, kinzi ñinde Maro Kindeni munja isupwanzi silâ sikura nia nia lâ tâno ndoni.

⁷ Ñinenja Lama ñinde nde ilâ ikai pepa ñinde piti lâ i mbau wia kâ ilo, ina kala isañona koipu ñalae ne sajonâña nia ñinde.

⁸ Ikaï pepa ñinde lâ, ñinenja kinzi kelekele ñapa vianzi kâ sitavanzi ajele mbâna-mbâna 24 ñinde nde sipare tukunzi ndue lâ Lama tini laiti. Kinzi ajele mbâna-mbâna taitu-taitu nde sisaña nenzi kelekele ñana wâñgiña kâ tonge, aku kinzi taitu-taitu sisaña nenzi kondo "gol" tonge tona, mundo kuwae ara keno ilo. Mundo ñinde nde Maro Kindeni ne tamâta nenzi noña.

⁹ Ñinenja kinzi siwâñgi wâñgiña wasaseki tonge mine tu,

"'Noko simbo nâ pwura ñana pwai pepa ñinde ku kusiki 'kandel' siji rârâni piti, ñana tu kinzi munja sipu noko pâta kumâte, aku kupaliñi noko tamwata see ñana kukonzi tamâta pinde lâ ñgu rârâni simo tâno ndoni, nenzi ñgua

piti-piti wa tininzi kie-kie wa, ñana ma simo Maro Kindeni 'ne ñgu.

¹⁰ Noko kupateanzi tu ma simo patarawâña tamâta, aku kupateanzi tu ma simo tamâta mbâna-mbâna lâ noko kalo, ku ma siveta wurâta pa nenda Maro Kindeni tona. Aku muli, ñinenja kinzi ma sikai poe panzi tamâta lâ tâno kulu."

Kinzi sipanea Lama sisuka i ña kâki

¹¹ Ñinenja matâñgu ilâ, aku alonjonzi ajele rârâ ñinde kawanzi. Kinzi ajele ñinde kambwanzi ñalae tina, ikura ñana tamâta tonge ma isowe kambwanzi kâ, ande tia ndo. Kinzi simandi siñgenzi koipu ñalae ne sajonâña nia wa kinzi kelekele ñapa vianzi kâ wa kinzi ajele mbâna-mbâna wa.

¹² Kinzi ajele ñinde simo siwâñgi kawanzi ñalae kâki mine tu,

"'Ara ndo ñana kinda ma tapanea Lama ñine munja sipu pâta imâte, ñana tu ikai walo kaika wa ilo-kalo sondo tava kelekele arara rârâni marumbu lâ! Ara ndo ñana kinda ma tapanea i ña tasuka kâki, tandeka wa kawânda ndange papa wa!"

¹³ Ñinenja naña alonjonzi kelekele kie-kie rârâni, munja Maro Kindeni ipulianzi kala simo vianzi sikura nia nia lâ samba ilo wa tâno kulu wa mateña nianzi wa tâi ilo wa. Naña alonjonzi kelekele rârâni ñinde siwâñgi siporo mine tu,

"'Tapanea i kala uru isañona koipu ñalae ne sajonâña nia ñinde ikura zo rârâni, aku tapanea Lama tona mine nâ! Kelekele ndoni nde uru simo kinzi rua kalonzi. Kinzi rua ñanzi keno ñalae, aku simo tava walo kaika. Tapanea kinzi rua mine ku tamo nâ!"

¹⁴ Ñinenja kelekele ñapa vianzi kâ ñinde nde siporo tu, "Mao!" Aku kinzi ajele mbâna-mbâna nde sipare tukunzi ndue, ku sipaneanzi Maro Kindeni kuku Lama rua.

6

Lama isikinzi “kandel” siŋi piti lâ pepa tini

¹ Naŋa amora Lama ikai pepa ŋinde muŋga sisipa “kandel” siŋi lâ ŋgaŋe, ŋineŋga isiki “kandel” siŋi tonŋe piti. ŋineŋga naŋa aloŋo kelekele ŋapa vianzi kâ ŋinde tonŋe iporo ŋgua. I kaŋa nde itogo mbamba ipu mine. Iporo mine tu, “Noko kumâ!”

² ŋineŋga naŋa amora kilo, aku amora hosi tonŋe, i tini pâne, aku tamâta tonŋe isaŋona kumbu ikai temba lâ mbalau. Kinzi loki-loki tonŋe ŋana ipole paraŋa kâ silua tamâta ŋinde, aku ilâ itogo tamâta tonŋe uru ipara ipolenzi kazâŋa rârâ.

³ ŋineŋga Lama isiki “kandel” siŋi tonŋe kilo piti, aku aloŋo kelekele ŋapa vianzi kâ ŋinde tonŋe iporo tu, “Noko kumâ!”

⁴ ŋineŋga hosi tonŋe, i tini ŋiŋi, kala iyâti imâ ipâŋga. Kinzi walo silua tamâta isaŋona hosi ŋinde kumbu. Walo ŋinde nde ŋana iveta kinzi tamâta simo tâno kulu nenzi moŋa ara ŋinde marumbu kâ, aku walo ŋinde nde ŋana ivetanzi sikai kazâŋa pa warakanzi tu sipamate-teu kâ. Pila kazâŋa kâ ŋalae tonŋe silua i ŋana ma iveta wurâta ŋinde kâ.

⁵ ŋineŋga Lama isiki “kandel” siŋi tonŋe kilo piti, aku naŋa aloŋo kelekele ŋapa vianzi kâ ŋinde tonŋe iporo tu, “Noko kumâ!” ŋineŋga naŋa amora kilo, aku amora hosi tonŋe, i tini mâmâŋga. Anŋa tamâta isaŋona hosi ŋinde kumbu nde ikai kelekele tonŋe lâ mbau ilo, ŋana iloe kâpwa ne malia kâ.

⁶ ŋineŋga naŋa aloŋo nduŋeŋa tonŋe ipâŋga lâ kelekele ŋapa vianzi kâ ŋinde ŋgininzi, itogo tamâta iporo itula ŋgua mine. Kawa ŋinde nde iporo mine tu, “Noko kulâ kuveta wurâta, ŋana kinzi tamâta ma sindolo ŋana kâpwa kâ. Mine kala mbumbu ndoni wurâta tamâta uru sikai ŋana nenzi wurâta kâ

lâ kari taitu, ande ŋinde ma ikura ŋana siko kâpwa ‘wit’ ikeno lâ kulo mota taitu nâ ilo. Aku mbumbu ŋinde ma ikura ŋana siko kâpwa ‘barli’ ikeno lâ kulo kiri-kiri ŋato nâ ilonzi. Andeta noko ma kulâ kuyaulanzi kâi oliv wa kâi waini wa ndimo.”

⁷ ŋineŋga Lama isiki “kandel” siŋi tonŋe kilo piti, aku naŋa aloŋo kelekele ŋapa vianzi kâ ŋinde tonŋe iporo tu, “Noko kumâ!”

⁸ Naŋa amora kilo, aku amora hosi tonŋe, i tini itogo yanâŋo mwasina. Aku tamâta tonŋe isaŋona hosi ŋinde kumbu, i ŋa tu Mateŋa. Anŋa tamâta tonŋe kala isaŋona hosi ŋinde kumbu pa Mateŋa muli, aku tamâta ŋinde ŋa tu Mateŋa Nianzi. Kinzi walo silua kinzi rua ŋana sipateanzi tamâta sionzi ŋgu ŋapa ŋapa, aku walo silanzi ŋana sipu ŋgu tonŋe pâta simâte kâ. Kinzi nenzi vetâŋa ŋana sipunzi tamâta simâte kâ, ande mine: pila kazâŋa kâ, anŋa putole ŋalae, anŋa pukonŋa ŋalanjala, anŋa ŋgoa ŋgoi silâ sizavarunzi.

⁹ ŋineŋga Lama isiki “kandel” siŋi tonŋe kilo piti, aku amora kinzi tamâta pinde korananzi, kinzi tamâta ŋinde muŋga simâte. Kinzi simo patarawâŋa nia tini laiti. Kinzi tamâta ŋinde muŋga kalonzi tawana Maro Kindeni kawa ŋgua, aku uru situla ŋgua ŋinde. Mine kala nenzi kazâŋa tamâta sipunzi pâta simâte lâ.

¹⁰ Kinzi korananzi ŋinde nde sis-arâwa kaika mine tu, “Maro ŋalae, noko Walo Tamwata, noko uru kuveta vetâŋa sondo ku kumo nâ. Noko nde sapâŋa, aku noko ne mâsi rârâni nde ara ndo kanaŋo. Taitu noko ŋandai kupare nia panzi tamâta lâ tâno kulu ŋana vetâŋa soki siveta pama ŋga. Maka ma kao tinima pa noko ikura zo ŋapia kilo ŋana kuveta mine panzi tamâta ŋinde muŋga sipu maka pâta kamâte, a?”

¹¹ ŋineŋga sikai pasawaŋa pâne

luandondo pinde ku siwae panzi korananzi ninde taitu-taitu. Aku sipainzi tu, “Miki kamo tini nga. Kinzi kazâna tamâta ma sipunzi nawalami pinde sitavanzi nimirambwe pinde simâte munnga lâ nga, itogo munnga sipu miki warakami pâta kamâte mine. Maro Kindeni nde ipateanzi tamâta nana simâte kâ ninde kambwanenzi marumbu lâ. Mambo kinzi kazâna tamâta sipunzi tamâta ninde rârâni simâte lâ nga, ninenga Maro Kindeni ma ipare nemi mbuku nia panzi.”

¹² Ninenga Lama isiki “kandel” sinji tonje kilo piti, aku nana amora kilo, aku amora ogigi nalae tina ipanga lâ tâno kulu. Aku kondoma nalae ipanga lâ kari mata, itogo pasawana mâmanga itura mine. Anga nzimona mata nde ipanga ninji ndo, itogo see mine.

¹³ Aku samba ne pitu nde simbe sindue pa tâno kulu, itogo lawea ikai kâi mbimu yâti taulo, aku kapula garo-garo nde siyauru sindue.

¹⁴ Aku nia maa kala ikâwa ilâ mine nâ, itogo moe siviviki lâ ku sipa kaika mine. Aku tuu wa sia rârâni nde sipile nianzi nianzi ku sikâwa pwapwataki silâ.

¹⁵ Ninenga tâno ne koipu nalajala rârâni, anga tamâta mbâna-mbâna rârâni, anga zugu tamâta nenzi koipu rârâni, anga mbaliya warakanzi rârâni, anga tamâta kaika rârâni, anga tamâta rârâni uru sikai wurâta koa tia nâ, anga tamâta rârâni uru sikai mbumbu lâ nenzi wurâta tini; kinzi tamâta ninde rârâni nde sikâwa silâ ku simuna lâ ngânza ilo wa lâ mira nalajala keno tuu kulu ninde tininzi wa.

¹⁶ Aku sisarâwa panzi tuu wa mira nalajala ninde mine tu, “Miki kanzuku maka, aku kavea maka nana i kala isajona koipu nalae ne sajônâna nia ninde! Aku kavea maka nana Lama ne wisi-nâna nalae tina ninde tona!

¹⁷ Nana tu zo sakamao nana kinzi rua nenzi wisi-nâna nalae kâ nde imâ ipanga lâ. Mine kala kinzi ma sipare nia panzi tamâta rârâni. Tamâta ea ikura nana itingi kinzi rua nenzi kaika ninde ku imo ara kâ, a? Tia ndo!”

7

Kinzi Isrel tamâta 144,000 sikai Maro Kindeni ne mâsi kilala lâ tininzi

¹ Nana amora vetâna ninde marumbu lâ, ninenga amoranzi anjelo napa simandi simo lâ tâno ne nganje napa. Kinzi sisaña tâno ne mbwera-lawea napa lâ mbaunzi ilo. Mine kala mbwera-lawea ikura nana imbana nia lâ tâno kulu wa tâi kulu wa kâi tininzi wa, ande tia.

² Ninenga amora anjelo tonje kilo iyoka pa mbwera kâ ikâki imâ. I ikai kelekele tonje nana io Maro Kindeni Via Tamwata ne mâsi kilala lâ tamâta tininzi kâ. Aku isarâwa kawa nalae panzi anjelo napa, kinzi ninde Maro Kindeni munnga kaika ilanzi nana siyaulanzi tâno wa tâi wa.

³ Aku ipainzi tu, “Miki ma kapasusu nâ nana kayaulanzi tâno wa tâi wa kâi wa, mine ndimo. Maka ma kao mâsi kilala tonje lâ nenda Maro Kindeni ne wurâta tamâta ndamwanzi munnga lâ nga, ninenga miki ma kalâ kayaula nia.”

⁴ Ninenga nana alojo tamâta ninde kambwanenzi, kinzi ninde sikai Maro Kindeni ne mâsi kilala lâ ndamwanzi. Kinzi anjelo sisowe mâsi kilala ninde lâ Isrel ngu tamâta 144,000 tininzi. Tamâta ninde nde lâ Isrel ngu saño kanaanzi rua rârâni taitu-taitu;

⁵ tamâta 12,000 nde lâ Juda ne ngu, anga 12,000 lâ Ruben ne ngu, anga 12,000 lâ Gad ne ngu,

⁶ anga 12,000 lâ Aser ne ngu, anga 12,000 lâ Naptali ne ngu, anga 12,000 lâ Manase ne ngu,

⁷ anga 12,000 lâ Simeon ne ngu, anga 12,000 lâ Livai ne ngu, anga 12,000 lâ Isakar ne ngu,

⁸ anġa 12,000 lâ Sebulun ne ŋgu, anġa 12,000 lâ Yosepe ne ŋgu, anġa 12,000 lâ Benjamin ne ŋgu. Kinzi tamâta ŋinde rârâni nde sikai Maro Kindeni ne mâsi kilala lâ ndamwanzi.

Tamâta ŋgu ŋalae tina nde sipanea Maro Kindeni

⁹ Naŋa amora ŋinde marumbu lâ, ŋinenġa matângu ilâ, aku amoranzi tamâta ŋgu ŋalae tina. Tamâta tonġe ikura ŋana isowe kinzi kambwanġenzi kâ, ande tia ndo kanaġo. Kinzi tamâta ŋinde simo lâ ŋgu rârâni lâ tâno ndoni, nenzi ŋgua piti-piti wa tininzi kie-kie wa. Kinzi ŋinde nde simandi lâ koipu ŋalae ne saŋonâŋa nia nao, aku simandi lâ Lama nao tona. Kinzi sipasawa pasawaŋa pâne luandondo lâ, aku sikai tumba lau lâ mbaunzi ilo.

¹⁰ Aku kinzi simo sisarâwa kawanzi ŋalae mine tu,

“Kinda nenda Maro Kindeni isaŋona koipu ŋalae ne saŋonâŋa nia, aku i kuku Lama rua nde sikai kinda piti lâ kondoma ilo, kala siveta kinda tamo ara nâ!”

¹¹ Kinzi aŋelo rârâni nde simandi sinġe koipu ŋalae ne saŋonâŋa nia, aku sinġenzi aŋelo mbâna-mbâna sitavanzi kinzi kelekele ŋapa vianzi kâ ŋinde tona. Aku kinzi ŋinde rârâni nde sipare tukunzi ndue lâ koipu ŋalae ne saŋonâŋa nia nao, ku sipanea Maro Kindeni.

¹² Kinzi sipanea i siporo mine tu, “Mao nâ! Kinda nenda paneâŋa ilâ pa nenda Maro Kindeni, aku tasuka i ŋa kâki! I ne ilo-kalo nde ŋalae ndo. Kinda kawânda ndaŋge papa i, aku tapare tukunda papa. Inani nde walo warika. Kinda ma tapanea nenda Maro Kindeni, taveta mine ku tamo nâ! Mao.”

Kinzi ŋgu ŋinde nenzi nâna marumbu lâ

¹³ Ninenġa aŋelo mbâna-mbâna ŋinde tonġe nde ikasoŋa naŋa mine

tu, “Kinzi tamâta kala sipasawa pasawaŋa pâne luandondo ŋinde, ande ea kinzi. Kinzi soka pa sinia simâ.”

¹⁴ Andeta naŋa atu lâ i kawa tu, “Tamâta ŋalae, naŋa asama ŋine tia. Noko tamwata kusama lâ.” Aku ipai naŋa mine tu, “Kinzi tamâta ŋgu ŋine muŋga sikai nâna wa malia ŋalae tina. Kinzi sipua nenzi pasawaŋa lâ Lama see marumbu lâ, kala siveta pasawaŋa ŋinde sipânġa pâne ndo.

¹⁵ Mine kala kinzi uru simandi Maro Kindeni nao lâ koipu ŋalae ne saŋonâŋa nia. Aku lâ kari wa mbo wa, ande kinzi uru siveta patarawâŋa tamâta nenzi wurâta papa i lâ i ne luma sapâŋa ilo. Inani kala uru isaŋona lâ koipu ŋalae ne saŋonâŋa nia ŋinde, ande i ma imo kunzi wa ikea ŋananzi wa.

¹⁶ Putole ma ipunzi kilo tia ndo, aku ma sirakoŋa kilo ŋana lââ kâ tia ndo. Aku kari ne nâna ŋalae ma ikananzi kilo tia ndo.

¹⁷ Nana tu Lama uru imandi lâ koipu ŋalae ne saŋonâŋa nia ŋgini, aku i ma imo nenzi katonâŋa. I ma ikainzi silâ pa lââ bwalika ŋinde via ne lââ uru isâko ikeno. Aku Maro Kindeni tamwata ma ipu matanzi sulu piti. Mao nâ, kinzi ma sita kilo, ande ma tia.”

8

Lama isikinzi “kandel” siŋi rârâni piti marumbu lâ

¹ Ninenġa Lama isiki “kandel” siŋi tonġe kilo piti, aku nduŋeŋa kiri-mwata tonġe ipânġa tia ndo lâ samba ilo lee, ikura kari tai taitu pinde marumbu lâ.

² Ninde ilâ lâ, ŋinenġa naŋa amoranzi aŋelo lima kanaŋonzi rua ŋinde uru simandi Maro Kindeni nao. Aku sikai tando lima kanaŋo rua ku siwae panzi aŋelo ŋinde taitu-taitu.

³ Ninenġa aŋelo tonġe kilo nde imâ ku imandi patarawâŋa nia nao. Aŋelo ŋinde nde ikai kondo “gol” tonġe, mundo kuwae ara uru ikeno

ilo. Njinennga mire kuwae ara rârâ njinde silua i nana i ma igema tava Maro Kindeni ne kalo-tawana tamâta rârâni nenzi nonja. Njinennga iveta patarawânga mine nâ pa Maro Kindeni, lâ patarawânga nia “gol” ikeno koipu njalae ne sanjonânga nia njinde nao.

⁴ Aku mire kuwae ara njinde ne mundo nde iyoka pa anjelo njinde mbau ikâki pa Maro Kindeni, tava i ne kalo-tawana tamâta nenzi nonja.

⁵ Njinennga anjelo njinde mbau ilâ ikai yââ lâ patarawânga nia, aku izeze lâ kondo “gol” njinde ilo. Njinennga itambira kondo ndue lâ tâno kulu. Itambira kondo ndue lâ, njinennga mbamba ipu, aku ndunjeja njalae ipânga. Loloa salaga ilâ wa imâ wa, aku ogigi iririŋo tâno.

Kinzi anjelo njapa simbana tando

⁶ Njinennga kinzi anjelo lima kanaanjonzi rua njinde nde sipaveta sondo njana simbana tando lima kanaanjo rua njinde kâ.

⁷ Kinzi sipaveta sondo lâ, njinennga anjelo tonje imbana ne tando. Aku walele nâ mira “ais” wa yââ ipânga ku imaliŋi indue tava see pa tâno kulu. Njinde itogo siwaenzi tâno rârâni tava kâi rârâni sipânga ngu njato njato, aku yââ kana tâno ne “ngu” tonje wa kâi ne “ngu” tonje wa. Aku yââ kana unza kenza-kenza rârâni marumbu lâ tona.

⁸ Njinennga anjelo tonje kilo kala imbana ne tando, aku kekelele tonje itogo tuu njalae tina mine, yââ ikeno tini, ande imbe indue tâi ilo. Njinde itogo siwaenzi tâi sipânga ngu njato njato, aku tâi ne “ngu” tonje ipalele ku ipânga see.

⁹ Aku itogo siwaenzi ija rârâni simo tâi ilo njinde sipânga ngu njato njato, aku ija “ngu” tonje nde sipamateteu lâ. Aku wânga njalanjala rârâni kala mine nâ, itogo siwaenzi sipânga ngu njato njato, aku wânga “ngu” tonje nde sipayaula lâ.

¹⁰ Njinennga anjelo tonje kilo kala imbana ne tando, aku walele nâ, pitu njalae tonje, yââ mela-mela

keno tini itogo tâmba mine, ande imbe piti lâ samba tini ku indue lâ lââ kulu. Njinde itogo siwaenzi lââ rârâni tava lââ bwalika rârâni sipânga ngu njato njato, aku pitu njinde imbe ndue lâ lââ “ngu” tonje kulu.

¹¹ Pitu njinde nj mine tu “Makisa Ndo”. Pituni ndaina nde imbe indue lâ lââ “ngu” tonje kulu, aku iveta lââ njinde kaja ipânga makisa ndo. Tamâta rârâ sinu lââ njinde kaja ipalele ipânga makisa, aku sipamateteu lâ.

¹² Njinennga anjelo tonje kilo kala imbana ne tando, aku walele nâ kari wa nzimona wa pitu wa nde sipayaula. Njinde itogo siwaenzi mbo wa kari wa sipânga ngu njato njato mine. Aku kari ipânga njana ikura kari tai njapa lâ zo zo, anja nzimona wa pitu kala sipânga njana ikura kari tai njapa lâ mbo mbo mine nâ.

¹³ Njinennga njana amora sii malabogi njalae tonje ilou lâ nia maa. Aku alonjo sii njinde isarâwa kawa njalae mine tu, “Kinzi anjelo njato kilo kala sipaveta sondo lâ njana simbana nenzi tando, aku malia njalae tina njato nde laiti njana ipânga kâ! Kalo sukânga, kalo sukânga, kalo sukânga njalae tina ma ipânga panzi tamâta simo tâno kulu!”

9

Anjelo tonje kilo kala imbana ne tando

¹ Njinennga anjelo tonje kilo kala imbana ne tando, aku njana amora pitu tonje munja imbe piti lâ samba tini aku indue tâno kulu ikeno lâ. Kinzi munja “ki” tonje silua pitu njinde, aku “ki” njinde nde njana mbââ njalae tonje ne nzâla. Mbââ njinde ne maa nde indue ilâ nâ, aku ne lambu tia.

² Pitu njinde nde ilâ ikai mbââ njinde ne nzâla kawa piti. Njinennga mundo njalae ikâki, itogo yââ njalae tina ne mundo mine. Mundo njinde nde iyoka pa mbââ njinde ilo ikâki

imâ, aku ipono kari wa nia maa wa. Mine kala nia ndoni ipângga njanâ lâ.

³ Ninennga kelekele pinde itogo ndemu-ndemu mine, kambwanenzi rârâ ninde, ande soka pa mundo ilo ku sindue simâ pa tâno kulu. Kinzi munnga sikai walo itogo niño-niño nenzi walo mine.

⁴ Maro Kindeni munnga indi kaika panzi ndemu-ndemu ninde tu ma siyaulanzi unza wa kâi kie-kie rârâni ndimo. Andeta isâu panzi nana siyaulanzi tamâta pinde, kinzi ninde nandai sikai Maro Kindeni ne mâsi kilala lâ ndamwanzi nga.

⁵ Kinzi ndemu-ndemu ninde nenzi walo ikura nana sipunzi tamâta pâta simâte kâ, ande tia. Kinzi nenzi walo ikura nana nâna njae silanzi tamâta ikura nzimona lima nâ. Aku nâna ninde nde itogo nâna nana niño-niño ika tamâta mine.

⁶ Pa zo ninde, ande tamâta ma siroto nana nzâla ninde ilâ pa mateja kâ, andeta ma sisânda kulu tia. Kinzi ma ilonzi ndo tu simâte, andeta mateja ma ingengeana njananzi.

⁷ Nana amoranzi ndemu-ndemu ninde kilalanzi itogo hosi siluku lâ nana silâ paraña ilo mine. Kelekele pinde itogo koipu njalanala nenzi loki-loki "gol" mine nde ikeno lâ kinzi taitu-taitu kulunzi, aku naonzi nde itogo tamâta naonda mine.

⁸ Kinzi kulunzi pwau nde luan-dondo, itogo taine kulunzi pwau mine. Anja niñonzi nde itogo mbwâmbwa saka "leve" niñonzi mine.

⁹ Ndemu-ndemu ninde nde sipasawa pasawaña "aini" lâ kondon-donanzi. Anja mbaninzi nde iveta nduñeja njalae tina, itogo nduñeja ninde hosi ngu njalae siveta lâ zo nana sitapanzi nenzi kareta ku sipalilu silâ paraña ilo.

¹⁰ Kinzi iunzi mata-mata nâ, itogo niño-niño iunzi mine, aku walo ikeno lâ iunzi nana nâna njalae silanzi tamâta ikura nzimona lima.

¹¹ Mbââ njalae ninde ne anjelo

nde imo koipu njalae panzi ndemu-ndemu ninde. Lâ Hibru ngua, ande kinzi sipatu anjelo ninde nana tu, "Abadon", anja lâ Grik ngua, ande sipatu i nana tu "Apolion". Njao njine ne duvi mine tu, "Zavarunja Tamwata".

¹² Malia njalae tina nana ipângga munnga kâ ninde, ande kala marumbu lâ. Andeta miki kalonjo nga; malia njalae tina rua nde keno mo naji yo.

Anjelo tonje kilo kala imbana ne tando

¹³ Ninennga anjelo tonje kilo kala imbana ne tando, aku nana alonjo sarawâña tonje iyoka pa patarawâña nia "gol" imandi Maro Kindeni nao ninde ne nganje-nganje imâ.

¹⁴ Ngua ninde nde imâ pa anjelo ninde, inani kala munnga imbana ne tando, aku iporo mine tu, "Noko ma kuyautenzi anjelo njapa ninde silâ, kinzi ninde Maro Kindeni munnga ipanzi kaika lâ simo nâna nia lâ Yufretis Lââ tini laiti."

¹⁵ Ninennga anjelo ninde ilâ ku iyautenzi anjelo njapa ninde, aku silâ nana siveta nenzi wurâta kâ. Munгани, kinzi simo sio tininzi nana kari tai ndainani nâ lâ zo ninde, lâ nzimona ninde, lâ mbwera ninde, ikura Maro Kindeni ne pateâña mine. Aku nenzi wurâta nde mine: itogo kinzi siwaenzi tamâta rârâni sipângga ngu njato njato, aku anjelo nenzi wurâta nde nana sipunzi tamâta ngu tonje pâta simâte.

¹⁶ Nana alonjonzi siporo sisowe zugu tamâta kambwanenzi, kinzi ninde uru sisañona hosi kumbunzi. Aku zugu tamâta ninde kambwanenzi ipângga lâ "200 milion".

¹⁷ Lâ nanenngu mbupuleña njine, ande nana amora kinzi hosi sitavanzi kinzi tamâta sisañona hosi kumbunzi ninde kilalanzi. Kinzi kilalanzi mine: kinzi tamâta nde sipasawa pasawaña "aini" lâ kondon-donanzi, aku pasawaña ninde

tininzi nde njiji wa geza-geza wa yanjano wa. Anja kinzi hosi kulunzi nde itogo mbwambwa saka “leve” kulunzi mine. Aku yâa wa mundo wa mira ndimoro wa nde ipanga lâ kawanzi ilo ku iyâti imâ.

¹⁸ Njinde itogo kinzi siwaenzi tamâta rârâni sipanga ngu nato nato, aku kelekele kazâna kâ nato nde sipunzi ngu tonje pâta sipamateteu. Kelekele kazâna kâ nato njinde nde yâa, anja mundo, anja mira ndimoro. Njinde iyoka pa hosi kawanzi ilo ku iyâti imâ.

¹⁹ Kinzi hosi njinde nenzi walo nde keno lâ kawanzi ilo wa iunzi tini wa, nana tu iunzi nde itogo mwata mine, aku mwata njinde kulunzi nde nana iyaulanzi tamâta kâ.

²⁰ Andeta kelekele kazâna kâ nato njinde nde ingengeana nananzi tamâta ngu rua, kala tamâta njinde simo vianzi nâ. Taitu kinzi nandai sipalele ilonzi kalonzi nga, aku nandai sipu mulinzi panzi maro lanje nenzi pareja-mâsi nga. Kinzi warakanzi munja siveta pareja-mâsi njinde sipanga. Kinzi tamâta njinde nandai sipile nenzi mâsi nana siwângi sipaneanzi koroani saka tava pareja-mâsi siveta lâ “gol” wa “silva” wa “aini” wa mira kie-kie wa kâi wa. Andeta pareja-mâsi kaa kaa njinde sikura nana siporo ngua wa simora nia wa soka wa, ande tia ndo.

²¹ Munja tamâta njinde sipaveta kuku mâsi nana sipunzi tamâta pâta simâte kâ, anja mâsi nana siveta nzâmbe sakamao kie-kie kâ, anja mâsi nana sipalulua tininzi potomule kâ, anja mâsi nana sipanawe tamâta nenzi kelekele kâ. Aku kinzi nandai sipalele ilonzi kalonzi nga, aku nandai sipu mulinzi pa vetâna sakamao njinde nga.

10

Anjelo pepa tonje ilua Yoane nana ika kâ

¹ Njenga nana amora anjelo tonje iyoka pa samba ilo indue imâ. I ne walo nde njalae ndo. Ipatura tini lâ take-take, aku Noa ngunu lakia nde ikeno i kulu inge mbwaliu lâ. I nao nde isinala nia itogo kari mine, anja i kie rua nde mela-mela nâ, itogo yâa mine.

² Anjelo njinde nde ikai pepa mota tonje lâ mbau ilo. Pepa njinde kinzi munja simazara lâ keno. Aku anjelo ilâ ingunu kie pa wia kâ imandi tâi kulu, anja kie pa njâsi kâ nde ingunu imandi tâno kulu.

³ Njenga anjelo njinde isarâwa kawa njalae tina, itogo mbwambwa saka “leve” uru ita mine. Isarâwa lâ, njenga mbamba lima kanaanzi rua nde sipu ku siporo nenzi ngua taulo.

⁴ Kinzi mbamba lima kanaanzi rua njinde sipu lâ, njenga nana ilongu pateu tu ma nangere ngua siporo njinde lâ pepa tini. Andeta nana alonjo sarawâna tonje iyoka pa samba ilo imâ mine tu, “Noko ma kungere mbamba lima kanaanzi rua nenzi ngua lâ pepa tini ndimo! Njinde ma keno paveâna nâ lâ noko ilo.”

⁵ Njenga anjelo njinde nana munja amora imandi tâi kulu wa tâno kulu wa, ande io mbau wia kâ kâki pa samba,

⁶ aku iporo ngua kaika lâ Maro Kindeni nao, ina kala imo mine ku imo nâ, aku ina kala munjani ipulianzi samba wa tâno wa tâi wa kelekele rârâni simo vianzi lâ nia ndoni wa. Anjelo njinde iporo mine tu, “Zo nga imâ ipanga lâ. Maro Kindeni ma isenge zo kilo, ande tia ndo kano!”

⁷ Andeta lâ zo nana anjelo tonje kilo ma imbana ne tando, njenga vetâna paveâna ndia rârâni Maro Kindeni munja ipateu tu ma iveta, ande i ma iveta njinde ipanga mao kano. Njinde ma ipanga ikura munja Maro Kindeni iporo wa itula panzi i ne ngua-tulâna tamâta, i ne wurâta tamâta kinzi.”

⁸ Njineŋga sarawâŋa njinde naŋa muŋga aloŋo iyoka pa samba ilo imâ pa naŋa, ande iporo ŋgua pa naŋa kilo. Iporo tu, “Noko kulâ pwai pepa njinde ikeno aŋelo njinde mbau ilo, inani kala imandi tâi kulu wa tâno kulu wa.”

⁹ Mine kala naŋa alâ pa aŋelo njinde, aku apai tu, “Noko pepa mota njinde kulana”. Aku aŋelo nde iporo taulo tu, “Noko pwai, aku kuka. Njine ma kaŋa mona-mona ara ndo lâ noko kawa ilo, itogo sipa siŋi kaŋa mine. Aŋga lâ noko kapwa ilo, ande ma kaŋa makisa ndo.”

¹⁰ I iporo ŋgua njine lâ, njineŋga naŋa akai pepa mota njinde saŋe, ku aka. Njinde kaŋa mona-mona ara ndo, itogo sipa siŋi kaŋa mine, lâ kawâŋgu ilo. Andeta apaŋando indue lâ kapwâŋgu ilo, njineŋga imakisia kapwâŋgu ilo.

¹¹ Njineŋga ŋgua imâ pa naŋa kilo mine tu, “Noko kulâ, aku kutula Maro Kindeni kawa ŋgua pwataki kilo. Kutula ŋgua ŋana vetâŋa rârâni ma muli ipâŋga panzi tamâta ŋgu rârâ pinde simo tâno kulu, nenzi ŋgua piti-piti wa tininzi kie-kie wa, sitavanzi nenzi koipu ŋalanala.”

11

Tamâta rua situla Maro Kindeni kawa ŋgua pwataki

¹ Njineŋga taumbwa tuka tonje silua naŋa ŋana aloe kelekele ne luandondo kâ. Aku ŋgua imâ pa naŋa kilo mine tu, “Noko kulâ, aku kuloe Maro Kindeni ne luma sapâŋa tava luma njinde ne patarawâŋa nia. Aku kusowe tamâta kambwanjenzi tona, kinzi njinde uru simo lumani ndaina ilo siwâŋgi sipanea Maro Kindeni.

² Taitu noko ma kuloe pasaunja nia ikeno nzâmba ŋgaŋe njinde ndimo. Kupile imo, ŋana tu Maro Kindeni nia njinde ilanzi tamâta lâ tinikoa ŋgu. Aku kinzi ŋgu njinde ma kenzi nâ sipale Maro Kindeni ne lawea sapâŋa Jerusalem sinukia tona nia.

Kinzi ma siveta mine lee, ikura nzimona tamâta rua kanaanjo rua (42) ilâ lâ ŋga.

³ Aku kinzi tamâta rua ma sikai naŋa ndamwâŋgu, aku ma asupwanzi silâ ŋana siporo situla ŋgua lee, ikura lâ nzimona tamâta rua kanaanjo rua njinde. Kinzi rua ma sipasawa pasawaŋa ŋana kalo-kalo kâ lâ tininzi.”

⁴ Tamâta rua njinde nde sitogo kâi “oliv” rua ŋga sinâla rua njinde uru simandi Maro Nalae nao, inani kala imo koipu ŋalae panzi tamâta ŋgu ndoni lâ tâno kulu.

⁵ Ambo tamâta tonje ma iveta tu ikai kazâŋa panzi rua, ande yâŋ ma ipâŋga lâ rua kawanzi ilo, ku ma iyâti ilâ ikananzi kazâŋa tamâta njinde marumbu lâ. Nana tu Maro Kindeni ne pateâŋa ikeno mine: tamâta ea ipatogo ŋana nâna ilua kinzi rua kâ, ande i ma imâte mine nâ.

⁶ Kinzi tamâta rua njinde nenzi walo ikura ŋana sipono nia maa tu karâzi ma imbe tia kâ. Nenzi walo ma ikeno mine lee ikura zo rârâni kinzi rua simo situla ŋgua. Aku mine nâ, kinzi rua nenzi walo ikura ŋana siveta lââ ipalele ipâŋga see, aku ikura ŋana siveta kazâŋa kie-kie ipâŋga ŋana izavarunzi tamâta lâ tâno kulu. Kinzi rua nenzi walo ŋana siveta vetâŋa mine kâ nde keno panzi. Lâ zo ndia ilonzi tu siveta mine, ande ma siveta.

⁷ Kinzi rua ma situla Maro Kindeni kawa ŋgua lee marumbu lâ, njineŋga ŋgoa ŋgoi ŋalae njinde, ina uru imo mbââ ŋalae ilo, ande ma ipile mbââ njinde ku ikâki imâ ŋana ipara kunzi. Mbââ njinde indue ilâ, aku ne lambu tia. Ngoa ŋgoi njinde ma ipara kunzi rua, aku ma ipunzi pâta simâte.

⁸ Kinzi rua karaenzi ma ikeno Jerusalem lawea ne nzâla-kawa. Kinda uru taporo ŋgua tambirâŋa ŋana lawea ŋalae njinde kâ, aku tapatu i ŋa tu “Sodom” wa “Isip” wa. Muŋga kinzi ŋgua-tulâŋa tamâta rua njinde nenzi Maro Nalae kala

itâra lâ kâi popole tini ku imâte lâ laweani ndaina.

⁹ Aku tamâta pinde lâ ngu rârâni simo tâno ndoni, nenzi ngua piti-piti wa tininzi kie-kie wa, kinzi ñinde ma matanzi silea pa kinzi rua karaenzi ikura lâ kari ñato nga pinde. Andeta kinzi ma tininzi pwâka tu sikeanzi kâ.

¹⁰ Tamâta rârâni simo tâno kulu ma sindeka nâ ñana kinzi rua nenzi matera kâ, aku ma sika waiña ku sipalulua nenzi wisi-ara ilâ pa tininzi pinde, ñana tu muñga kinzi ngua-tulâña tamâta rua ñinde nâna silanzi tamâta simo tâno kulu.

¹¹ Kari ñato nga pinde ñinde marumbu lâ, ñinenğa Maro Kindeni imbana koroani ilâ kinzi rua ilonzi, aku kinzi rua simo vianzi kilo, kala simandi sânda. Kinzi tamâta nde simoranzi rua, aku siruru pâta kanaño.

¹² Ñinenğa ngua-tulâña tamâta rua ñinde nde siloño kawa ñalae tonge ne sarawâña iyoka pa samba ilo imâ panzi mine tu, “Miki rua kakâki kamâ ñai!” Ñinenğa take-take tonge imâ ituranzi rua lâ, aku kinzi rua sikâki silâ samba ilo lâ nenzi kazâña tamâta naonzi.

¹³ Aku lâ zo ndainani nâ, ande ogigi iririño ñalae. Ñinde itogo siwaenzi lawea ñinde ne luma rârâni sipânğa ngu saña saña, aku luma “ngu” tonge nde saputi ndue. Mine kala tamâta 7,000 nde sipamateteu lâ. Anğa kinzi tamâta simo vianzi yo ñinde nde siruru pâta lâ, aku sipanea Maro Kindeni, ina kala imo samba ilo.

¹⁴ Malia ñalae tina rua ñinde nga marumbu lâ. Andeta miki kalonjo nga; zo mbwana-mbwana nâ ñana malia ñalae tina tonge kilo kala ma imâ ipânğa kâ.

Anjelo tonge kilo kala imbana ne tando

¹⁵ Ñinenğa anjelo tonge kilo kala imbana ne tando. Aku naña alonjo ngu ñalae simo samba ilo sisarâwa kawanzi ñalae mine tu,

“Kala ñine nenda Maro Ñalae tava ne Pateâña Tamâta Kirusi rua nde sikai koipu ñalañala panzi tamâta simo tâno ndoni marumbu lâ! Aku i ma imo koipu ñalae mine ku imo nâ!”

¹⁶ Ñinenğa kinzi anjelo mbâna-mbâna 24, kinzi ñinde uru sisañona nenzi sañonâña nia lâ Maro Kindeni nao, ande sipare tukunzi ku naonzi tundu sipanea Maro Kindeni.

¹⁷ Kinzi siporo tu,

“Maro Ñalae Kindeni, noko Walo Tamwata, noko kumo mine, aku muñgani kumo mine nâ. Maka kawama ndanđe pano, ñana tu noko pwai ne walo ñalae lâ tini marumbu lâ, aku kumandi ñana pwai maro panzi tamâta kâ.

¹⁸ Kinzi tamâta

lâ tinikoa ngu nde wisinzi nâna ñalae pa noko. Kala ñine noko ne zo ñana wisi-nâna kâ nde imâ ipânğa lâ. Mine kala zo ñana noko ma kupare nia panzi tamâta muñga simâte ñinde, ande imâ ipânğa lâ. Aku zo ipânğa lâ ñana noko ma kulu ara kulanzi noko ne wurâta tamâta kinzi ngua-tulâña tamâta, sitavanzi tamâta rârâni uru sipaneano ku simege ñanano, kinzi tamâta ñalañala wa tamâta kaa kaa wa. Aku zo ñana noko ma kuyaulanzi tamâta ñinde muñga siyaula tâno, ande imâ ipânğa lâ.”

¹⁹ Kinzi anjelo mbâna-mbâna siporo ngua ñine lâ, ñinenğa anjelo tonge ikai Maro Kindeni ne luma sapâña ne nzâla piti, lumani ndaina ikeno samba ilo. Aku lâ luma sapâña ilo, ande naña amora Juda nenzi sopi sapâña, kelekele ñana Maro Kindeni ne ngua pânğa muñgâña ikeno ilo ñinde. Aku mâsi ñalañala pinde ipânğa; loloa salaga ilâ wa imâ wa, anğa mbamba ipu, anğa nia nduñeña ñalae ipânğa,

anġa ogigi ririġo ŋalae, anġa karâzi ipagema tava “ais” aku imbe ndue.

12

Yoane imoranzi taine ku mwâta rua

¹ Nġinġnga mâsi ŋalae kie tonġe nde ipânġa lâ nia maa. Mâsi nġinde nde kilala mine: taine tonġe imo, * aku isawa kari itogo ne pasawaġa mine. Nzimona nde ikeno i kie kalo, anġa pitu saġao kanaġo rua nde keno i kulu, itogo ne loki-loki mine.

² Taine nġinde nde kapwa, aku i kumbu nâna ŋana ipagugua lâlu kâ. Zo ŋana ipagugu kâ nde ipânġa lâ. Mine kala isama nâna ŋalae tina, aku isuġa kawa ŋalae.

³ Nġinġnga mâsi ŋalae kie tonġe kala ipânġa lâ nia maa tona. Mâsi nġinde nde kilala mine: mwâta ŋalae tonġe imo, i tini nġiġi. I kulu lima kanaġo rua, anġa tando saġao nde keno i kulu. Aku loki-loki tonġe, itogo koipu ŋalaġala nenzi loki-loki mine, ande ikeno lâ i kulu nġinde taitu-taitu.

⁴ Mwâta nġinde iu nde ilâ ku itakanzi pitu pinde piti lâ samba tini ku itambiranzi simbe sindue pa tâno kulu. Nġinde itogo siwaenzi pitu rârâni sipânġa ŋgu ŋato ŋato, aku pitu “ŋgu” tonġe nde simbe sindue mine. Aku mwâta ilâ imandi taine nġinde nao, ina kala imo laiti ŋana ipagugua lâlu kâ. Mwâta io tini pa taine nġinde tu mambo ipagugu lâ, ande i ma ika lâlu nġinde.

⁵ Nġinġnga taine ipagugua natu tamâne ipânġa, ina tamâtani ndaina Maro Kindeni ipatea tu ma isaġa tukâla “aini” ŋana ikai poe kaika panzi tamâta ŋgu rârâni kâ. Taine ipagugua natu ipânġa lâ, nġinġnga walele nâ sikai natu kâki ilâ pa Maro Kindeni lâ i ne saġonâġa nia nġinde.

⁶ Anġa taine nde ikâwa ilâ pa nia bilimu tonġe Maro Kindeni muġga ipatea tu ma iveta sondo papa.

Pateânġa keno lâ tu taine nġinde ma imo niani ndaina ikura kari 1,260, aku kinzi ma sikatona i wa kâpwa silua wa.

⁷ Aku marumbu. Paraġa ŋalae tina nde imandi lâ samba lawea. Maikel, ina kinzi aġelo nenzi kulu-kâmba, tavanzi i ne aġelo, ande sipara kuku mwâta ŋalae nġinde. Aku mwâta tavanzi i ne aġelo kala simandi sipara kuku kinzi mine nâ.

⁸ Andeta mwâta ne kaika tonġe ŋana ipolenzi kâ, ande tia. Tia ku i tavanzi ne aġelo nġinde nde sikura tu simo samba lawea kilo, ande tia.

⁹ Nġinġnga Maro Kindeni ne aġelo kinzi nde sitambira mwâta ŋalae nġinde imbe ndue lâ tâno kulu. Mwâta nġinde nde siġgani imo, aku i ŋa tu Sadana. Anġa i ŋa tonġe nde mine; “I ŋana italeanzi tamâta kâ”. I uru ikai laġeġa panzi tamâta ndoni lâ tâno kulu. Kinzi sitambira imbe indue lâ tâno kulu, aku sitambiranzi i ne aġelo simbe sindue tona.

¹⁰ Nġinġnga naġa aloġo sarawânġa kaika tonġe iyoka pa samba ilo imâ mine tu, “Nġainani nâ Maro Kindeni ma iyautenzi ne tamâta piti lâ kazânġa ilo! I ne walo ŋalae nde ipânġa nia yo lâ, kala imo koipu ŋalae! Aku i ne Pateânġa Tamâta Kirisi nde ikai Maro ŋalae lâ. ŋana tu kinzi aġelo nde sitambira Sadana imbe indue lâ, ina kala uru italeanzi ninda-nambwe kalo-tawana tamâta lâ Maro Kindeni nao ikura kari wa mbo wa.

¹¹ Kinzi kalo-tawana tamâta nġinde muġga ilonzi koġa ŋana warakanzi nenzi via kâ, ande tia. Kinzi siruru ŋana simâte kâ, ande tia. Kinzi sikai walo lâ Lama see, aku sikaika ŋana situla i ne ŋgua mao nġinde pwataki kâ. Aku ŋana nenzi vetânġa nġinde kâ, ande kinzi sipole nenzi kazânġa tamâta nġinde marumbu lâ.

¹² Mine kala miki ŋgu ndoni kamo samba ilo, ande miki ma kandeka nâ. Anġa miki ŋgu nġine kamo tâno

* 12:1 1 Kinzi ilo-kalo tamâta situ taine nġinde nde itogonzi Maro Kindeni ne kalo-tawana tamâta ŋgu rârâni, anġa lâlu nde itogo Kirisi tamwata.

kulu wa tâi ilo wa, ande miki ma kalomi sukâna ndo. Malia njalae tina nde imâ ipânnga pami, njana tu Sadana nde indue imâ pami lâ. Isama tu i ne zo tini-mwata nâ keno mo naji yo. Mine kala i wisi nâna njalae ndo.”

¹³ Mwâta njinde nde isama tu kinzi sitambira i ndue ndo lâ tâno kulu. Mine kala ilâ itangula taine njinde munnga ipagugua natu tamâne.

¹⁴ Andeta sikai malabogi njalae tonje mbani rua ku sio lâ taine njinde tini, njana i ma ikura tu ilou ilâ nia bilimu tonje munnga siveta nia papa ikeno njinde. Maro Kindeni ne pateânga ikeno mine: taine njinde ma imo malawae ndo njana mwâta njinde kâ ikura mbwera njato nga nzimona lima kanao taitu, aku kinzi ma sikatona i wa kâpwa silua wa.

¹⁵ Njinennga mwâta njinde ilata lâ lâ kawa ilo. Lâ njinde ipânnga itogo lâ njalae mine, aku irere itangula taine ilâ. Mwâta itu lâ njinde ma ilâ ipatuku taine ku ma iyaula i ndo.

¹⁶ Andeta tia. Tâno nde ivila taine njinde. Tâno kawa nana, aku inzema lâ njinde mwâta ilata lâ kawa ilo.

¹⁷ Tia ku mwâta wisi nâna njalae ndo njana taine njinde kâ, aku ilâ tu iveta paraña kunzi taine njinde ne vâsa, kinzi njinde uru sipaveta kuku Maro Kindeni kawa njua ku situla Yesu parina.

¹⁸ Aku mwâta ilâ imandi sâwaneka, lâ tâi pwali.

13

Ngoa ngoi rua simâ sipânnga

¹ Njinennga nana amora ngoa ngoi tonje pusu kâki tâi ilo ku iyâti imâ. I kulu lima kanao rua, anga tando sañao nde imandi kulu. Aku ikundu loki-loki tonje, itogo koipu njalanala nenzi loki-loki mine, lâ i ne tando taitu-taitu kulunzi. Anga ngoa pinde keno lâ i kulu taitu-taitu, aku ngoa njinde ne duvi nde njana ivaligi Maro Kindeni kâ.

² Ngoa ngoi nana amora njinde nde itogo mbwâmbwa ngoi njalae tonje, i na tu “lepat”. Anga i kie nde itogo ngoa ngoi “bea” kie mine, anga i kawa nde itogo mbwâmbwa saka “leve” kawa mine. Aku mwâta njalae njinde walo kaika ilua ngoa ngoi njinde, itogo i tamwata ne walo kaika mine. Iveta ngoa ngoi njinde tu imo koipu njalae itogo i tamwata mine, aku i ne kaika ilua njana ikai poe panzi tamâta kâ.

³ Nana amora mine tu itogo kinzi munnga sisowe ngoa ngoi njinde kulu tonje, aku nzimba tonje silua njana imâte kâ. Andeta nzimba sakamao njinde nde mâo lâ, aku ara kilo. Aku tamâta rârâni nde wisinzi motu ndo njana simora ngoa ngoi njinde, kala sipono muli papa i.

⁴ Kinzi sisama tu mwâta njalae njinde tamwata ne walo kaika ilua ngoa ngoi njinde lâ. Mine kala siwânghi sipanea mwâta njalae, aku sipanea ngoa ngoi tona. Kinzi siporo tu, “Tamâta tonje ipakura kuku ngoa ngoi njine, ande tia, anga tamâta tonje ikura njana ipara kuku i, ande tia ndo.”

⁵ Njinennga Maro Kindeni isâu pa ngoa ngoi njinde tu i kawa pakâe-pakâe potomule iporo njua pavaligiña pa Maro Kindeni kâ. I ne kaika njana imo koipu kâ keno ikura nzimona tamâta rua kanao rua (42).

⁶ Mine kala ngoa ngoi imandi njana iporo njua pavaligiña pa Maro Kindeni kâ. Iporo njua sakamao njana iyaula Maro Kindeni na wa ne lawea wa, aku iporo njua sakamao njana iyaulanzi ngu rârâni simo samba ilo njinde tona.

⁷ Aku Maro Kindeni isâu papa i tu ma ipara kunzi i ne tamâta ku ipolenzi. Mine kala ipara kunzi ipolenzi lâ, aku ipunzi ndue. Aku ikai walo kaika njana imo koipu panzi tamâta ngu rârâni lâ tâno ndoni, nenzi njua piti-piti wa tininzi kie-kie wa.

⁸ Mine kala tamâta rârâ njinde lâ

tâno kulu ma sipanea ngoa ngoi njinde. Anğa tamâta pinde ma sipanea i tia. Singani, lâ zo njinde Maro Kindeni nandai ipulia tâno ipânğa nga, ande tamâta njinde nanzi ikeno lâ via ne pepa tini. Pepa njinde nde Lama ne pepa, Lama njinde munğa sipu pâta imâte.

⁹ Ambo miki tanjami keno, ande kalonjo ngua njine sonde.

¹⁰ Ambo Maro Kindeni ipatea tamâta tonđe tu ma ilâ luma saka-
mao ilo, ande i ma ilâ luma sakamao
ilo mine nâ. Ambo ipatea tamâta
tonđe tu ma pila nâ sipu pâta imâte,
ande ma pila nâ sipu pâta imâte
mine nâ. Mine kala lâ zo nana
vetâna njinde ipânğa kâ, ande ara
nana Maro Kindeni ne tamâta ma
simandi kaika ku kalonzi tawana i
kaika ku simo nâ.

¹¹ Ninenğa nana amora ngoa ngoi
tonđe kala ipu tâno pwataki ku iyâti
imâ pa nia yo. Tando rua nde
simandi lâ i kulu, itogo lama ne
tando mine. Aku iporo ngua itogo
mwâta nalaie uru iporo mine.

¹² Ngoa ngoi njinde nde ikai
ngoa ngoi ipânğa munğâna njinde
ndamwa. Aku lâ i nao, ande ikai
wurâta nana ivetanzi tamâta rârâni
simo tâno kulu tu sipanea ngoa ngoi
munğâna njinde, ina kala munğa
ikai nzimba sakamao nana imâte
kâ, njinenğa nzimba njinde mâo lâ.

¹³ Ngoa ngoi kala ipânğa muli
njinde nde iveta mâsi kaika kie-kie.
Mâsi nalaie kie tonđe nde mine:
iveta yââ ipile samba ku indue imâ
tâno kulu lâ tamâta naonzi.

¹⁴ Maro Kindeni isâu papa i tu
ma iveta mâsi kaika kie-kie lâ ngoa
ngoi munğâna njinde nao. Aku
nana i ne mâsi njinde kâ, ande ngoa
ngoi ilanzenzi tamâta rârâni simo
tâno kulu. I itu kaika panzi tamâta
tu ma sipare ngoa ngoi munğâna
njinde tai lâ kâi tini, nana ma sipare
tukunzi situndu papa. Ina kala ngoa

ngoi njinde munğa pila nâ sipu,
andeta imâte tia, imo via nâ.

¹⁵ Aku Maro Kindeni isâu papa
ngoa ngoi ipânğa muli njinde tu
koroani via ma ilua ngoa ngoi
munğâna ne parena-mâsi njinde.
Mine kala parena-mâsi njinde nde
iporo ngua. Ambo tamâta tonđe
tini pwâka tu ipanea parena-mâsi
njinde, ande parena-mâsi tamwata
ne kaika keno nana io tamâta njinde
ilâ nana sipu pâta imâte kâ.

¹⁶ Ninenğa ngoa ngoi ipânğa muli
njinde nde itu kaika tu kinzi ma
sisowe mâsi tonđe lâ tamâta rârâni
taitu-taitu tininzi. Tamâta pinde
sikai mâsi njinde lâ mbaunzi wia kâ,
anğa pinde nde sikai lâ ndamwanzi.
Kinzi sisowe mâsi njinde lâ tamâta
rârâni tininzi, kinzi tamâta kaa nâ
wa kinzi tamâta nalanala wa, kinzi
mbaliņa warakanzi wa kinzi sugorai
tamwatanzi wa, kinzi tamâta uru
siveta wurâta nana mbaliņa kâ wa
kinzi tamâta uru siveta wurâta koa
tia nâ wa.

¹⁷ Ambo mâsi njinde ikeno tamâta
tonđe tini tia, ande tamâta njinde
ikura tu ipalulua mbumbu kunzi
tamâta pinde nana sipako kekeke
kâ, ande tia. Mâsi njinde nde ngoa
ngoi njinde na, aku i nde ngoa njinde
ne kambwanje tona.

¹⁸ Tamâta ea nenzi ilo-kalo ara,
ande kinzi njinde nâ ma sikura tu
sisama vetâna njine kilala sonde.
Ambo tamâta tonđe imo tava ilo-
kalo ara, ande ara nana i ma isowe
ngoa ngoi njinde ne kambwanje
sonde, nana tu kambwanje njinde
nde itogo tamâta tonđe na. Kamb-
wanje njinde nde mine: 666. *

14

*Lama ne tamâta siwânji
wânjiņa wasaseki*

¹ Ninenğa nana amora kilo, aku
matânğu amora Lama imandi Saion
Tuu kulu, tuu njinde Jerusalem
lawea imandi kulu. Aku tamâta

* **13:18** 18 Kinzi ilo-kalo tamâta situ njine nde ngua tambirâna nana koipu nalaie tonđe ikai kazâna
nalaie tina panzi kalo-tawana tamâta.

144,000 nde simandi simo kuku Lama. * Maro Kindeni muṅga iṅgere Lama ṅa aṅga Lama Tama ṅa lâ kinzi taitu-taitu ndamwanzi.

² Aku naṅa aloṅo nduṅeṅa tonḡe ipâṅga lâ samba lawea. ṅinde nde itogo lâê ṅalae ne nduṅeṅa mine, aṅga itogo mbamba ipu ne nduṅeṅa tona. Naṅa aloṅo nduṅeṅa ṅinde, ande itogo tamâta sipu wâṅgiṅa ne kelekele tonḡe mine.

³ Kinzi tamâta 144,000 ṅinde nde simandi Maro Kindeni ne saṅonâṅa nia nao, aku siwâṅgi wâṅgiṅa wasaseki tonḡe lâ kelekele ṅapa vianzi kâ ṅinde naonzi, aṅga lâ kinzi aṅelo mbâna-mbâna naonzi tona. Maro Kindeni muṅga ikonzi tamâta 144,000 ṅinde piti lâ tamâta rârâni ṅgininzi, aku kinzi simbonzi nâ sikura ṅana siwâṅgi wâṅgiṅa ṅinde sondo. Tamâta tonḡe ikura tu iwâṅgi wâṅgiṅa ṅinde sondo, ande tia.

⁴ Kinzi tamâta ṅinde muṅga ṅandai sitambira tininzi potomule kunzi taine ṅga. Kinzi simo ilonzi mbâra-mbâra ndo. Aku nia ndia Lama itu ilâ papa, ande tamâta ṅinde uru soka i muli silâ. Maro Kindeni muṅga ikonzi ṅgu ṅinde piti lâ tamâta rârâni ṅgininzi, aku simo Maro Kindeni kuku Lama rua nenzi ṅgu. Kinzi sitogo tâno wasaseki ne kâpwa ara ipâṅga muṅgâṅa mine, kâpwa ṅinde tamâta uru sipatarâwa pa Maro Kindeni.

⁵ Kinzi siporo ṅgua laṅeṅa tonḡe tia ndo. Kinzi nenzi vetâṅa soki tonḡe keno tininzi, ande tia.

Kinzi aṅelo ṅato situla ṅgua

⁶ ṅineṅa naṅa amora aṅelo tonḡe ilou lâ nia maa. I ne wurâta nde ṅana itula pâri ara panzi tamâta ṅgu rârâni lâ tâno ndoni, nenzi ṅgua piti-piti wa tininzi kie-kie wa. Pâri ara ṅinde ma

marumbu tia, ma ikeno mine ku imo nâ.

⁷ Aṅelo ṅinde isuṅa kawa kâki ṅalae mine tu, “Maro Kindeni ne zo ṅana ipare nia panzi tamâta kâ, ande imâ ipâṅga lâ! Mine kala miki ma kamege ṅana i kâ, aku kasuka i ṅa kâki! Miki kapanea Maro Kindeni, inani kala muṅga ipulia samba wa tâno wa tâi wa lâê duvi wa!”

⁸ ṅineṅa aṅelo tonḡe kala iyoka aṅelo muṅgâṅa ṅinde muli imâ. Aṅelo ṅinde nde iporo tu, “Lawea ṅalae Babilon nde zavaruṅa marumbu lâ! † Mao nâ, lawea ṅinde zavaruṅa ndo lâ. Lawea ṅinde muṅga ivetanzi tamâta ṅgu ndoni sipaveta kuku vetâṅa sakamao ṅana sipalulua tininzi potomule kâ. Vetâṅa ṅinde itogo lawea ṅinde waini kaika ilanzi tu sinu kâ, kala sidauda.”

⁹ ṅineṅa aṅelo tonḡe kala iyoka aṅelo rua ṅinde mulinzi imâ, aku itara kaika mine tu, “Tamâta ea ipare tuku pa ṅgoa ṅgoi tava ne pareṅa-mâsi, aku ikai ṅgoa ṅgoi ne mâsi kilala lâ ndamwa tâku mbau tâku,

¹⁰ ande tamâta ṅinde kala ma inu waini kaṅa tonḡe. Waini ṅinde nde Maro Kindeni ne wisi-nâna, aku i ma igema lâê tava waini ṅinde ṅana ikai waini ne makisa pinde piti kâ, ande tia. I ma ipaliṅi ne wisi-nâna ṅinde lâ pareṅa-nia ne kâmba ilo, aku tamâta ea muṅga ipare tuku pa ṅgoa ṅgoi, ande i ma inu. Aku lâ Lama tavanzi Maro Kindeni ne aṅelo naonzi, ande tamâta ṅinde ma ikai nâna ṅalae tina lâ mira ndimoro ne yâê.

¹¹ I ma ikai nâna lâ yâê ṅinde, aku yâê ne mundo ma ikâki mine ku imo nâ. Mao nâ, tamâta ea muṅga sipare tukunzi pa ṅgoa ṅgoi tava ne pareṅa-mâsi, aku sikai i ṅa ne mâsi kilala lâ tininzi, kinzi ṅinde ma sisama nâna ikura kari wa mbo wa,

* **14:1** 1 Kinzi ilo-kalo tamâta situ ṅine nde ṅgua tambirâṅa ṅana kinda kalo-tawana tamâta rârâni.

† **14:8** 8 Yoane isia ṅgua ṅnanzi Maro Kindeni ne kazâṅa tamâta lâ Babilon lawea tini.

ma sikai nâna mine ku simo nâ.”

¹² Andeta Maro Kindeni ne tamâta uru sipaveta kuku i kawa ngua, aku sio nenzi kalo-tawana ikeno kaika pa Yesu. Mine kala lâ zo nana vetâna kie mine ma ipânnga panzi ngoa ngoi ne tamâta, ande kinda Maro Kindeni ne tamâta ma tamariri ndimo, ma tamandi kaika nâ.

¹³ Ninennga nana alojo sarawânga tonje iyoka pa samba imâ pa nana mine tu, “Noko ma kungere ngua lâ pepa tini mine tu, ‘Lâ zo njine anga lâ zo muli-muli wa, ambo tamâta tonje kalo tawana Maro Nalae, njinennga imâte, ande tamâta njinde ma indeka’.” Aku Koroani Sapânga kala iporo mine tu, “Mao nâ, kinzi tamâta mine sikura tu sindeka nalae, nana tu kinzi ma sipile malia wa nâna kie-kie uru ipânnga panzi lâ tâno kulu, aku ma sipwarea. Kinzi ma sikai pwareânga ara, nana tu vetânga ara ndia munga siveta njinde ma ipânnga nia yo.”

Zo nana sigona kaniya lâ tâno kulu kâ nde imâ ipânnga lâ

¹⁴ Ninennga nana amora kilo, aku amora take-take pâne tonje. Anga tamâta tonje, i nde itogo kinda tâno tamâta mine, ande isaona imo take-take njinde kulu. I ikundu loki-loki “gol” tonje lâ kulu, aku isaona pila tonje, mata ruru ndo, lâ mbau ilo.

¹⁵ Ninennga anelo tonje iyoka pa Maro Kindeni ne luma sapânga ilo iyâti imâ. Aku isarâwa kaika ndo pa tamâta njinde isaona take-take kulu mine tu, “Noko pwai ne pila, aku kulâ kugona kaniya. Kaniya ndoni ikeno tâno ilo njinde nde ilâ nia lâ. Mine kala zo njine nde kaniya gonânga ne zo.”

¹⁶ Ninennga tamâta isaona take-take kulu njinde nde ikai ne pila, aku ilâ igona kaniya rârâni ikeno tâno ilo.

¹⁷ Ninennga anelo tonje kala iyoka pa Maro Kindeni ne luma sapânga ilo aku iyâti imâ pa nia yo. I kala isaona pila tonje mata ruru ndo.

¹⁸ Ninennga anelo tonje kala iyoka pa luma sapânga ne patarawânga nia iyâti imâ. I ne wurâta nde nana ikatona yââ lâ patarawânga nia. Isarâwa kaika pa anelo njinde isaona pila mata ruru ndo, aku ipai tu, “Kâi waini kanao rârâni ikeno lâ tâno ilo ande wula-wula lâ. Mine kala noko pwai ne pila njinde mata ruru ndo, aku kulâ kutoto waini kanao piti lâ kâi tininzi, aku kugona kanao njinde lâ nia tonje.”

¹⁹ Ninennga anelo njinde ikai ne pila, aku ilâ tâno ilo ku itoto waini kanao piti lâ kâi tininzi. Itoto lâ, njinennga igona kanao njinde lâ nia tonje, aku itambira ilâ kondo mira nalae tonje ilo, nana kinzi ma sipale lâ kenzi kâ. Kondo njinde nde itogo Maro Kindeni ne wisi-nâna mine.

²⁰ Aku kenzi nâ sipale waini kanao njinde ikeno kondo mira nalae ilo. Kondo njinde uru ikeno niaka nana Jerusalem lawea ne ngumbi ngame kâ. Kinzi sipale, aku see ipânnga kondo ilo, aku imali ni iyâti imâ pa nia yo. Aku see njinde irere ilâ isala tâno ndoni, ilâ ikura nia mbuku 300 mine. Aku see njinde ipondi kâki ikura ipanando tamâta mine.

15

Kinzi anelo lima kanaonzi rua sisana kelekele sakamao lima kanao rua

¹ Ninennga nana amora mâsi kilala kie tonje ipânnga lâ samba tini, aku wisingu motutu. Nana amoranzi anelo lima kanaonzi rua simo, sisana kelekele sakamao lima kanao rua nana sizavarunzi tamâta kâ. Aku lâ zo nana vetânga sakamao njinde ma marumbu lâ, njinennga Maro Kindeni ne wisi-nâna ma marumbu ndo lâ.

² Ninennga nana amora kelekele tonje itogo tâi nalae mine, munga siveta lâ ndungu tava yââ. Aku tamâta pinde nde simandi tâi njinde pwali, kinzi njinde munga sipole

kazâna kala sipolenzi ngoa ngoi njinde tava i ne pareña-mâsi wa i na ne kambwane wa. Kinzi tamâta njinde taitu-taitu sisaña kekelele tonje nana wânjiña kâ, njinde munja Maro Kindeni ilanzi.

³ Kinzi simo siwânji wânjiña tonje. Wânjiña njinde nde Maro Kindeni ne wurâta tamâta Mose kuku Lama rua nenzi wânjiña. Wânjiña njinde nde mine;

“Maro Njalae Kindeni, noko Walo Tamwata. Vetâna njalanala rârâni noko kuveta njinde ande ara ndo. Noko kumo pwai koipu njalae panzi tamâta rârâni, aku noko ne vetâna rârâni nde sondo ku mao kanao.

⁴ Maro Njalae, noko simbo nâ kumo sapâna. Mine kala tamâta ngu ndoni ma simege njanano ku sisuka noko na kâki. Tamâta ngu ndoni ma simâ sipare tukunzi

‘pano, nana tu noko ne vetâna sondo nde ipânja nia yo lâ.”

⁵ Kinzi siwânji wânjiña njinde marumbu lâ, njineña nana amora kilo, aku amora Maro Kindeni ne luma sapâna i kawa maa ikeno. Luma sapâna njinde nde nana itula Maro Kindeni kawa njua mao pwataki kâ.

⁶ Anja anjelo lima kanaonzi rua njinde nde sipile luma sapâna ku siyâti simâ pa nia yo. Kinzi anjelo njinde sisaña kekelele sakamao lima kanao rua nana sizavarunzi tamâta kâ. Kinzi sipita lalava pâne ara ndo, aku lalava njinde salaga ndo. Aku silelea lalava mota munja sisuta lâ kaimbo “gol” ipono kondondonanzi tona.

⁷ Njineña kekelele njapa vianzi kâ njinde tonje nde ikai kondo “gol” lima kanao rua, aku kondo tonje ilanzi anjelo lima kanaonzi rua njinde taitu-taitu. Aku Maro Kindeni, inani nana imo via ku imo nâ, ande i ne wisi-nâna nde ipipi ndo ikeno lâ kondo lima kanao rua njinde ilonzi.

⁸ Njineña Maro Kindeni ne sinâla tava ne walo njalae nde iveta mundo ipânja ku ipipi ndo lâ i ne luma sapâna ilo. Mine kala tamâta tonje ikura nana ilâ luma sapâna ilo tia ndo lee, ikura lâ zo nana kinzi anjelo lima kanaonzi rua njinde ma siveta nenzi wurâta nana sizavarunzi tamâta kâ marumbu lâ.

16

Kinzi anjelo sipaliñi Maro Kindeni ne wisi-nâna ndue lâ tâno kulu

¹ Njineña nana alojo sarawâna njalae tonje iyoka pa Maro Kindeni ne luma sapâna imâ panzi anjelo lima kanaonzi rua njinde. Aku njua imâ panzi mine tu, “Miki kakai kondo lima kanao rua njinde Maro Kindeni ne wisi-nâna ipipi ikeno ilo, aku kalâ kapaliñi ndue lâ tâno kulu.”

² Njineña anjelo tonje ilâ ipaliñi ne kondo ndue lâ tâno kulu, aku mbwatakâe kaika kie-kie sakamao ndo ipânja lâ tamâta pinde tininzi, kinzi njinde munja sikai ngoa ngoi ne mâsi kilala lâ tininzi ku uru sipare tukunzi pa i ne pareña-mâsi.

³ Njineña anjelo tonje kala ilâ ipaliñi ne kondo ndue lâ tâi ilo, aku tâi nde ipalele ipânja itogo matera tamâta seenzi mine. Njineña nja rârâni sitavanzi kekelele ndoni simo vianzi lâ tâi ilo, ande sipamateteu lâ.

⁴ Njineña anjelo tonje kala ilâ ipaliñi ne kondo ndue lâ lâ njalanala wa lââ sâko keve ilonzi, aku lââ rârâni njinde nde ipalele ipânja see.

⁵ Njineña nana alojo anjelo tonje, inani uru ikai katonâna panzi lââ rârâni, ande iporo mine tu, “Maro Kindeni, noko singani kumo, kala njine noko kumo mine nâ. Noko Sapâna Tamwata, aku noko kupare nia panzi tamâta simo tâno kulu marumbu lâ. Vetâna rârâni noko kupatea tu kuveta panzi, ande vetâna njinde nde sondo ndo.

⁶ Kinzi tamâta njinde munja sipunzi noko ne tamâta sitavanzi

noko ne ngua-tulâña tamâta, sipunzi pâta simâte lâ. Kala ñine noko pwatu see ñinde itaulo panzi tamâta sakamao ñinde tu sinu kâ, aku noko ne vetâña sondo ñine nde iyoke nenzi vetâña soki munğa siveta ñinde.”

⁷ Ninenğa naña aloño sarawâña tonđe iyoka pa patarawâña nia imâ mine tu, “Mao nâ! Maro Nalae Kindeni, noko Walo Tamwata, noko uru kupare nia panzi tamâta ñana nenzi vetâña kâ, aku noko ne pareña-nia ñinde nde mao ku sondo ndo!”

⁸ Ninenğa anelo tonđe kala ilâ ipaliñi ne kondo ndue lâ kari kulu, aku Maro Kindeni isâu pa kari ne yââ ñiñi kaika ndo tu ilâ kananzi tamâta.

⁹ Kari mata ipânğa nâna ñalae ndo, aku kananzi tamâta pâta kanaño. Mine kala siporo ngua pavaligiña pa Maro Kindeni, ñana tu i ikai poe pa kelekele sakamao ñinde kâ. Andeta tamâta ñinde tininzi pwâka tu sipalele ilonzi kalonzi ku sipanea i ña.

¹⁰ Ninenğa anelo tonđe kala ilâ ipaliñi ne kondo ndue lâ ngoa ngoi ñinde ne sajonâña nia kulu, aku kondoma ipânğa ku ituranzi ngoa ngoi ne tamâta ngu rârâni. Nâna ñalae tina nde ilâ ipânğa panzi lâ. Mine kala simo sinjiri memelanzi.

¹¹ Tamâta ñinde kalonzi ngere ñana nenzi nâna wa mbwatakâe ñinde munğa ipânğa lâ tininzi, ñinenğa siporo ngua pavaligiña pa Maro Kindeni, inani imo samba ilo. Andeta tininzi pwâka tu sipalele ilonzi kalonzi ñana sipile vetâña soki uru siveta ñinde.

¹² Ninenğa anelo tonđe kala ilâ ipaliñi ne kondo ndue lâ Yufretis Lââ ñalae kulu, aku lââ mâsa-mâsa lâ, ñana iveta nzâla panzi koipu ñalanala rârâ ma soka pa mbwera kâ simâ.

¹³ Ninenğa naña amoranzi koroani saka ñato simâ sipânğa. Kinzi sitogonzi piri-piri mine. Tonđe nde

iyoka pa mwâta ñalae kawa ilo iyâti imâ, anğa tonđe nde iyoka pa ngoa ngoi kawa ilo iyâti imâ, anğa tonđe nde iyoka pa ngua-tulâña tamâta lanęña kawa ilo iyâti imâ.

¹⁴ Kinzi koroani saka ñinde uru siveta mâsi kaika ñalanala. Kinzi silâ panzi koipu ñalanala pa nia ndoni lâ tâno kulu. Kinzi nenzi wurâta nde ñana sisowe koipu ñalanala ñinde ilonzi kalonzi, ñana kinzi ma sikainzi zugu tamâta simâ sipasau lâ taitu. Ninenğa zugu tamâta ñinde ma silâ siveta paraña pa Maro Kindeni, i Walo Tamwata, lâ i ne zo ñana ipare nia panzi tamâta kâ.

¹⁵ Maro Nalae iporo mine tu, “Miki kalonjo nga; naña ma amâ walele nâ, itogo panawe tamwata uru imâ mine. Tamâta ea ika mâsa ku io ne pasawana ndue ikeno i tini laiti, ñana i ma ikura tu isawa walele nâ, ande tamâta ñinde ma indeka, ñana tu i ma iyoka wulo-wulo nâ lâ tamâta naonzi, ande tia. Aku kinzi ma sikura tu simora i ne manęti, ande tia.”

¹⁶ Ninenğa koroani saka ñinde nde sigonanzi koipu ñalanala simâ sipasau lâ nia tonđe, sipatu ña lâ Hîbru ngua mine tu, “Armagedon”.

¹⁷ Ninenğa anelo tonđe kala ilâ ipaliñi ne kondo ndue lâ nia maa, aku sarawâña kaika tonđe nde iyoka pa sajonâña nia ikeno Maro Kindeni ne luma sapâña ilo ñinde imâ. Aku ngua imâ mine tu, “Kala marumbu lâ!”

¹⁸ Ninenğa loloa salaga ilâ wa imâ wa, aku nduņęña ñalae tina ipânğa. Mbamba ipu, aku ogigi ririño ñalae. Ogigi ñinde nde ñalae ndo, aku ogigi kie mine munğa ipânğa panzi tamâta simo tâno kulu, ande tia.

¹⁹ Ninenğa Babilon lawea ñalae nde ipwa pwataki mo ñato, aku tamâta ngu ndoni nenzi lawea ñalanala nde zavaruņa ndo. Maro Kindeni kalo ngere ñana tamâta simo Babilon lawea ñinde nenzi vetâña soki kâ, aku ipaliñi ne wisi-

nâna ñalae tina ilâ pa lawea ñinde, itogo ipaliñi waini lâ kâmba ilo mine.

²⁰ Ñinennga sia rârâni sipile nianzi ku sikâwa silâ marumbu lâ. Aku tuu rârâni kala naonzi tia mine nâ.

²¹ Aku mira “ais” ñalajala rârânde soka pa nia maa simbe sindue itogo karâzi mine panzi tamâta lâ tâno kulu. Mira “ais” ñinde rârâni taitu-taitu ne malia nde ikura malia tamâta rua kanaño sañao (50) mine. Mira “ais” ñinde nde iyaulanzi tamâta ndo. Mine kala kinzi siporo ñgua pavaligiña pa Maro Kindeni, ñana tu isupwa mira “ais” sakamao ñinde imâ panzi.

17

Maro Kindeni ipare nia pa Babilon lawea, lawea ñinde itogo taine itambira tini potomule

¹ Ñinennga añelo tonje imâ pa naña. I nde tonje lâ kinzi añelo lima kanañonzi rua ñinde sisaña kondo lima kanaño rua. Imâ ku ipai naña tu, “Noko kumâ. Naña ma atula Maro Kindeni ne vetâña tonje pano. I ma ipare nia pa nzâla taine ñalae, inani kala uru isañona lâa ñalajala tininzi laiti. *

² Kinzi koipu ñalajala lâ tâno kulu muña sipalulua tininzi potomule kuku taine ñinde. Aku mine nâ, kinzi tamâta lâ tâno kulu kala siveta vetâña sakamao ndainani kuku i, aku vetâña ñinde ivetanzi sipânga kapa, itogo tamâta idauda mine.”

³ Ñinennga Koroani Sapâña ipañando naña ndo lâ, aku añelo ñinde ikai naña alâ pa nia bilimu tonje. Aku lâ nia ñinde, naña amora taine tonje isañona ngoa ngoi tonje kumbu. Ngoa ngoi ñinde tini nde ñiñi, aku ñoa sakamao rârâ ikeno lâ i karae tini. Ñoa ñinde nde ñana iveta ñgua pavaligiña kie-kie papa Maro Kindeni kâ. Ngoa ngoi ñinde i kulu

lima kanaño rua keno, aña kulu tando sañao nde simandi i kulu.

⁴ Taine ñinde isawa pasawaña ñiñi pinde, aku isinga singâra arara rârâ lâ tini, mira “gol” wa mira arara mâsi ñgere-ñgere wa mbotembote wa. Singâra rârâni ñinde nde kulu ñalae tina. Aku isaña kâmba “gol” tonje lâ mbalau, aña vetâña sâmbu sakamao kie-kie nde pipi pângga ndo lâ kâmba ñinde ilo. Ñinde nde itogo i ne mâsi ñana itambira tini potomule kâ ne muso.

⁵ Aña kinzi muña singere ñoa tonje lâ taine ñinde ndamwa, itogo ñgua paveâña tonje. Ñoa ñinde nde mine, “Babilon lawea ñalae, i nde nzâla taine rârâni tinanzi mao, aku i muña ipulianzi tâno ñine ne vetâña sakamao ndoni sipânga.”

⁶ Taine ñinde muña ipunzi Maro Kindeni ne tamâta pâta simâte, kinzi ñinde uru kalonzi tawana Yesu ku situla i parina. Aku taine ñinde muña inu tamâta ñinde seenzi, aku ñinde iveta i ipânga kapa, itogo tamâta inu lâa kaika ku idauda mine. Naña matângu amora ñinde, aku wisingu motutu lâ.

⁷ Ñinennga añelo ñinde ikasona naña mine tu, “Mana mana nga noko wisi motu mine, a? Taine ñinde, aña ngoa ngoi ñinde isañona kumbu, i kulu lima kanaño rua wa kulu tando sañao wa, ande kekele ñinde nde itogo mâsi paveâña. Kala ñine naña ma atula mâsi ñine ne duvi pwataki pano.

⁸ Ngoa ngoi noko kumora ñinde, ande i muña imo via, aña zo ñine imo via tia. Andeta muli, ñinennga i ma ipile mbâa ñalae ñinde, ne lambu tia, ku ma ikâki imâ âta. Ñinennga kinzi ma sizavaru i ndo lâ. Tamâta rârâ lâ tâno kulu ma simora ngoa ngoi ñinde. Kinzi tamâta ñinde ñanzi ñandai ikeno lâ via ne pepa tini lâ zo muñgâña Maro Kindeni ipulia tâno ipânga tia yo. Kinzi ma simora i, aku ma wisinzi motutu, ñana tu muña i imo via,

* 17:1 1 Ñine nde ñgua tambirâña ñananzi Maro Kindeni ne kazâña tamâta.

kala ñine imo via tia, anga muli nde i ma imâ ipânga.

⁹ Tamâta ea nenzi ilo-kalo ara, ande kinzi ñinde nâ sikura tu sisama mâsi ñine kilala sondu. Kulu lima kanaño rua ñinde nde sitogonzi tuu lima kanaño rua, tuu ñinde taine uru isañona kulu.

¹⁰ Aku mine nâ, kulu lima kanaño rua ñinde nde sitogonzi koipu ñalañala lima kanañonzi rua. Kinzi lima nde simâte lâ, anga tonje nde imo via yo, anga tonje nde ñandai imâ ipânga nga. Lâ zo ñana koipu ñalae ñinde ma imâ ipânga tâno kulu, ande Maro Kindeni ipatea tu koipu ñinde ma ikai poe ikura zo mbuku taitu nâ.

¹¹ Anga ngoa ngoi ñinde, ina muña imo via, kala ñine imo via tia, ande i itogo koipu ñalae tonje. I nde koipu ñalañala lima kanañonzi rua ñinde nawalanzi, aku i ma ilâ pa zavaruña nia.

¹² Anga kulu tando sañao ñinde muña kumora simandi ngoa ngoi ñinde kulu, ande sitogonzi koipu ñalañala sañao. Kinzi ñinde sipânga koipu tia yo, andeta muli ma sikai walo ñalae kuku ngoa ngoi ñinde, ku ma simo koipu ñalañala ikura zo mbwana-mbwana nâ.

¹³ Kinzi koipu ñalañala ñinde ma sio ilonzi kalonzi ilâ taitu, ku ma sio warakanzi nenzi kaika wa walo ndoni ilâ pa ngoa ngoi.

¹⁴ Kinzi ma siveta paraña kuku Lama, andeta Lama ma ipolenzi ndo, ñana tu i imo Maro Ñalae panzi maro rârâni, aku imo Koipu Ñalae panzi koipu ñalañala rârâni. Aku tamâta pinde ma simo kuku Lama, kinzi ñinde i tamwata muña ipateanzi ku isarawanzi lâ. Kinzi ñinde uru sipono muli sondu papa i."

¹⁵ Ñinennga aņelo ñinde iporo pa naña kilo mine tu, "Noko muña kumora lâ ñalañala pinde, nzâla taine ñalae uru isañona tininzi laiti ñinde. Lâ ñinde nde sitogonzi tamâta ngu rârâni simo tâno ndoni,

nenzi ngua piti-piti wa tininzi kie-kie wa.

¹⁶ Aku ngoa ngoi muña kumora ñinde ma ilâ taitu kinzi kulu tando sañao, ku ma sikai kazâña pa nzâla taine ñinde, aku ma siyaula i ndo lâ. Kinzi ma sikai i ne pasawaña ndoni piti lâ i tini, kala i ma imo tini kaa nâ, ñinennga kinzi ma sika i mbatu ku ma simomo i karae lâ yâ kulu kana lâ.

¹⁷ Maro Kindeni tamwata ma ilo-kalo ilanzi koipu ñalañala ñana siveta vetâña ñinde, ikura i muña ipatea mine. Mine kala kinzi ma sio ilonzi kalonzi ilâ taitu, aku ma sio warakanzi nenzi kaika wa walo ndoni ilâ pa ngoa ngoi ñinde. Kinzi ma siveta mine lee, ikura lâ zo ñana Maro Kindeni kawa ngua ma ipânga kanaño lâ.

¹⁸ Anga taine noko muña kumora ñinde nde itogo lawea ñalae ñinde uru imo mbâna-mbâna panzi tâno ñine ne koipu ñalañala rârâni."

18

Babilon lawea nde zavaruña lâ

¹ Ñine ilâ lâ, ñinennga naña amora aņelo tonje ipile samba ku indue imâ. I ne walo ñalae ñinde, aku i tini nde salaga isinala tâno ndoni.

² Aku isarâwa kawa kâki ñalae ndo mine tu, "Babilon lawea ñalae nde zavaruña lâ! Mao nâ, i zavaruña ndo lâ! Kala ñine Babilon ipânga koroani saka nenzi lawea, aku ipânga kinzi barâwe nianzi. Aku sii sakamao kie-kie simo ndaina tona, kinzi sii rârâni ñinde uru sika tamâta mbatunzi.

³ Zavaruña ñine nde duvi mine; tamâta ngu ndoni muña sipalulua tininzi potomule kuku lawea ñinde, aku nenzi vetâña ñinde ivetanzi sipânga kapa, itogo tamâta inu lâ kaika ku idauda mine. Aku kinzi koipu ñalañala lâ tâno kulu kala sipalulua tininzi potomule kuku i mine nâ. Kinzi tamâta rârâni uru ilonzi ñalae koña pa kelekele arara nâ. Mine kala tamâta ñinde uru

sikai nenzi kelekele silâ nana sipako kâ, ande kinzi sikai mbaliña rârâ nana lawea ninde ne ilo-kalo potomule kâ.”

⁴ Ninenğa nana aloņo sarawâņa tonġe iyoka pa samba imâ mine tu, “Miki nanenġu tamâta, kapile lawea ninde ku kayâti kamâ nia yo. Tia ma miki kaveta kiesaka itogo i uru iveta mine, aku Maro Kindeni ne pareņa-nia ma imâ pa miki tona.

⁵ I ne kiesaka nde sipasenġe nâ sikâki silâ lee sikatu samba tini puu, aku Maro Kindeni kalo nġere nana lawea ninde ne vetâņa potomule kâ.”

⁶ Ninenğa sarawâņa ninde imâ kilo mine tu, “Miki kalomi nġere nana vetâņa potomule rârâni i muņġa iveta ninde, aku kakatu vetâņa kie mine papa. Ambo i muņġa iveta vetâņa potomule taitu pami, ande miki ma kaveta vetâņa rua kilo itaulo papa i. Ambo i muņġa iveta miki kanu lââ pinde ne makisa kaika mwasa, ande ara, miki kala ma kaveta i inu lââ pinde ne makisa kaika ndo.

⁷ I muņġa ipasuka taine tini ku itambira mbaliña nana iveta vetâņa ndia i ilo papa ninde. Aku mine nâ, miki ma kakatu nâna wa malia itaulo papa i, ipakura kuku i ne vetâņa muņġâņa ninde, aku kaveta i ita pâta kanaņo. I uru iporo lâ i taine ilo mine tu, ‘Nana nde koipu taine nalaе, aku uru asanona koipu nalaе ne sanonâņa nia. Nana nandai atogo taine mwala kala amo kaa nâ, ande tia. Aku nana ma kalonġu sukâņa itogo taine kalonzi sukâņa nalaе nananzi kaiwanzi simâte lâ, ande tia ndo.’

⁸ Mine kala vetâņa kie-kie saka-mao ndo ma ipânġa papa i walele nâ. Pukoņa kie-kie wa kalo-sukâņa nalaе wa putole nalaе ma imâ ipânġa papa i. Ninenğa Babilon lawea ninde ma yââ kana ndo lâ, nana tu Maro Nalaе Kindeni, i Walo Tamwata, ande ipa nġua lâ nana i ne pareņa-nia kâ.

⁹ Tâno nġine ne koipu nalanala ma simora yââ ne mundo ikâki lâ Babilon lawea, kinzi koipu ninde muņġa sipalulua tininzi potomule kuku i ku siveta vetâņa kiesaka pinde kuku i. Kinzi ma simora yââ ne mundo ninde, aku ma kalonzi sukâņa nalaе tina, ma sipataiņa wa ilonzi malia nana wa.

¹⁰ Kinzi ma mațanzi simora i ikai nâna nalaе tina mine, aku ma siruru pâta kanaņo. Kinzi ma simandi malawae ku ma sis-arâwa mine tu, ‘Opopo, Babilon, noko lawea nalaе, noko ne kaika nalaе tina! Andeta Maro Kindeni ne pareņa-nia nana noko ne kiesaka kâ nde imâ ipânġa walele nâ pano!’

¹¹ Aku kinzi tamâta ninde lâ tâno ndoni uru sikai nenzi kelekele silâ nana sipako kâ, kinzi ninde ma sita wa sikai kalo-sukâņa nalaе nana Babilon lawea kâ, nana tu tamâta tonġe nana iko nenzi kelekele kilo kâ, ande tia.

¹² Muņġa, kinzi tamâta lâ Babilon lawea uru sipako nenzi kelekele arara kie-kie: mira ‘gol’ wa, mira ‘silva’ wa, mira tini nġere-nġere kie-kie ne kulu nalaе wa, mbote-mbote kulu nalaе wa, lalava pâne aņġa nġi kaņa-kaņa wa, kâi kie-kie ne kuwae ara ndo wa, kelekele kie-kie muņġa siveta lâ nġoa nalaе ‘elefan’ ne sanġiri wa, kâi arara kie-kie ne kulu nalaе wa, ‘baras’ nġa ‘aini’ wa, mira ne tini mâsi wa,

¹³ kâi lau kiri-kiri kie-kie nana iveta kâpwa mona-mona kâ wa, kâi lau kiri-kiri kie-kie ne kuwae ara ndo wa, ‘waini’ wa, kâi ‘oliv’ kanaņo siņi ara wa, puroņa nġa kâpwa ‘wit’ wa, bulmakao wa, lama wa, hosi tava nenzi kareta wa, kinzi tamâta pinde wa. Kelekele rârâni ninde, ande tamâta tonġe lâ Babilon lawea nana iko kilo kâ, ande tia.

¹⁴ Kinzi tamâta uru sikai nenzi kelekele silâ nana sipako kâ ninde ma siporo pa Babilon lawea mine tu, ‘Opopo, kelekele arara rârâni muņġa noko ilo yosi tu pwai ninde,

ande kelekele njinde nde nao tia lâ. Noko ne mbaliņa wa siņgâra arara rârâni kala naonzi tia lâ, aku noko ma kumora kelekele njinde kilo, ande tia ndo.'

¹⁵ Kinzi tamâta njinde ma simora lawea njinde ikai nâna sakamao ndo, aku ma siruru pâta kanaņo. Kinzi ma simandi malawae, ku ma sita wa sikai kalo-kalo nana, ku ma kalonzi loko.

¹⁶ Kinzi ma sisarâwa mine tu, 'Opopo, noko lawea nalaie! Noko muņga kupita lalava arara nâ, lalava pâne wa njiņa kana-kana wa. Aku noko muņga kusijgara mira arara nâ lâ tini, mira "gol" wa, mira tini ngere-ngere kie-kie ne kulu nalaie wa, mbote-mbote wa.

¹⁷ Andeta walele nâ noko ne mbaliņa njinde ndoni nde naonzi tia lâ.'

Aku wânģa nalaņala nenzi poe tamâta, sitavanzi nenzi wurâta tamâta wa, kinzi tamâta rârâni uru sipânza lâ tâi kulu wa, kinzi tamâta rârâni uru sikai wurâta nana mbaliņa kâ lâ tâi kulu wa, kinzi tamâta njinde kala ma simandi malawae.

¹⁸ Kinzi ma simora yââ ne mundo ikâki lâ Babilon lawea, njineņģa ma siporo mine tu, 'Muņģani, aku imâ lee ipânģa lâ njine, ande lawea nalaie tonģe ipakura kuku Babilon lawea, ande tia ndo!'

¹⁹ Tamâta njinde ma siliņi tâno ne gawura kâki kulunzi nana itula nenzi kalo-sukâņa pwataki kâ. Kinzi ma sipataiņa, matanzi sulu ndue, aku ma sisarâwa mine tu, 'Opopo, noko lawea nalaie! Muņģa, kinzi tamâta pinde uru sikai wurâta nana mbaliņa kâ lâ tâi kulu, ande kinzi njinde rârâni nde sipânģa mbaliņa warakanzi nana noko ne mbumbu kâ! Andeta walele nâ, ande noko nao tia ndo lâ!'

²⁰ Miki tamâta rârâni kamo samba ilo, ande miki kandeka nana lawea njinde ne zavaruņa kâ! Miki tamâta rârâni uru kapono muli sondo pa Maro Kindeni, anģa miki pâritamâta, anģa miki nģua-tulânģa

tamâta, miki rârâni kandeka nâ! Nana tu Maro Kindeni kalo ngere nana vetânģa rârâni lawea njinde muņģa iveta pa miki, ande kala ipare nia papa lâ, ikura lawea njinde ne vetânģa potomule mine."

²¹ Nģua njinde rârâni marumbu lâ, njineņģa anģelo tonģe, i ne walo kaika, ande ikai mira nalaie tonģe kâki ku itambira ilâ indue tâi ilo. Mira njinde ne malia nde nalaie tina. Njineņģa anģelo njinde iporo mine tu, "Maro Kindeni ma iveta vetânģa kaika mine nâ papa noko Babilon lawea. I ma izavaruno, kala noko ma nao tia lâ!

²² Mine kala tando kie-kie nenzi nduņģe ma ipânģa kilo lâ noko ne nģumbi ilo, ande tia ndo. Aku wânģiņa tonģe kala ma ipânģa kilo tia mine nâ. Aku wurâta tamâta tonģe ma iveta wurâta nana mbaliņa kâ kilo lâ noko ne nģumbi ilo, ande tia ndo. Aku mira ma iveta nduņģe kilo nana ipopo kâpwa 'wit' vâsa kâ, ande tia ndo.

²³ 'Lamu' ne sinâla ma ipane nia kilo lâ noko ne nģumbi ilo, ande tia ndo. Aku taine kuku tamâne rua nenzi pakâeņģa ma ipânģa kilo tia mine nâ. Muņģa, tamâta pinde uru sikai nenzi kelekele silâ nana sipako lâ noko ne nģumbi ilo, aku tamâta njinde nanzi nalaie ndo, sipolenzi tamâta nalaņala rârâni lâ tâno kulu. Aku noko muņģa kuveta nzâmbe sakamao kie-kie nana kulaņģenzi tamâta lâ nia ndoni."

²⁴ Lawea njinde muņģa ipunzi nģua-tulânģa tamâta pâta simâte, aku ipunzi tamâta njinde uru sipono muli pa Maro Kindeni simâte mine nâ, kinzi njinde muņģa simo lâ nia ndoni lâ tâno kulu. Maro Kindeni ipare nia papa lawea njinde nana tamâta sondo njinde rârâni nenzi mateņa kâ.

19

Kinzi tamâta sindeka nana Babilon lawea zavaruņa kâ

¹ Njinde ilâ lâ, njineņģa naņa aloņģo nduņģe nalaie tina ipânģa lâ

samba ilo, itogo tamâta ngu njalae kawanzi pakâe-pakâe mine. Aku sisarâwa mine tu,

“Tapanea Maro Kindeni nja! I nde kinda nenda Yautâna Tamwata! I nja njalae ndo, aku ne walo kaika nde njalae tina!

² Maro Kindeni ne vetâna njana ipare nia panzi tamâta kâ, ande mao ku sondo ndo. I ipa ngua njana ipare nia pa nzâla taine njalae, inani kala munja iyaulanzi tamâta ndoni lâ tâno kulu njana i ne vetâna potomule kie-kie kâ. Taine njinde ne soki njalae njana ipunzi Maro Kindeni ne wurâta tamâta pâta simâte. Mine kala Maro Kindeni ipare nia papa i marumbu lâ.”

³ Njine nja kinzi sisarâwa kilo mine tu,

“Tapanea Maro Kindeni nja! Yââ kana lawea njalae njinde kala ne mundo kâki, ma ikâki mine ku imo nâ!”

⁴ Aku kinzi anjelo mbâna-mbâna 24, sitavanzi kekekele njapa vianzi kâ njinde, ande kinzi rârâni sipare tukunzi ku sipanea Maro Kindeni, ina isanona koipu njalae ne sanonâna nia. Kinzi sisarâwa mine tu, “Mao nâ! Tapanea Maro Kindeni nja!”

⁵ Njine nja sarawâna tonje nde iyoka pa Maro Kindeni ne sanonâna nia imâ mine tu, “Miki Maro Kindeni ne wurâta tamâta rârâni, miki tamâta njalanala wa tamâta kaa kaa wa, miki njinde uru kamege njana i kâ, ande miki rârâni ma kapanea nenda Maro Kindeni!”

Lama ne wainja pakâena kâ ne kâna-nuna njalae ipânga

⁶ Njine nja naja alonjo ndunenja tonje, itogo tamâta ngu njalae tina sisuna kawanzi mine. Ndujenja njinde itogo lââ njalae isonja ndue ne ndunenani, aku itogo mbamba ipu kaika mine. Kinzi sisarâwa kaika siporo mine tu,

“Tapanea Maro Kindeni nja! Kinda nenda Maro Njalae Kindeni,

i Walo Tamwata, ande imo Maro Njalae!

⁷ Kala njine kinda ilonda ara ku tandeka njalae tina, aku tapanea i nja. Njana tu Lama ne zo njana ikâe kâ nde imâ ipânga lâ, aku i kaiwa iluku lâ kala imo io tini njana.

⁸ Maro Kindeni pasawana kanajeti tonje ilua pakâena taine njinde njana isawa lâ tini kâ. Pasawana njinde nde pâne ndo, aku muso tonje keno tini tia ndo.”

(Pasawana kanajeti njinde nde itogo vetâna ara Maro Kindeni ne tamâta uru siveta.)

⁹ Njine nja anjelo njinde ipai naja tu, “Noko kunjere ngua mine lâ pepa tini: ‘Tamâta njinde Maro Kindeni munja isarawanzi tu ma sika kâna-nuna njalae njana Lama ne wainja pakâena kâ, kinzi tamâta njinde ma sindeka.’ ” Aku ipai naja kilo mine tu, “Ngua njine nde Maro Kindeni kawa ngua mao.”

¹⁰ Anjelo iporo mine lâ, njine nja naja atundu ndue i kie tini laiti njana apanea i kâ. Andeta ipai naja mine tu, “Noko kuveta mine ndimo! Naja kala nde noko nuwala wurâta tamâta, tavanzi noko nianambwe njinde kalonzi tawana Yesu kawa ngua. Noko ma kupanea Maro Kindeni simbo nâ! Ngua rârâni Yesu munja iporo itula njinde, ande njana igagati tamâta ilonzi kalonzi njana situla i parina.”

Yoane imora tamâta tonje isanona hosi pâne tonje kumbu

¹¹ Njine nja naja amora samba ipwa, aku amora hosi pâne tonje imandi naonju. Anja tamâta tonje nde isanona hosi njinde kumbu, i nja mine tu, “Naja uru aveta ikura nanenju ngua pâna mine”, anja i nja tonje ikeno mine tu, “Naja uru aveta vetâna mao nâ”. I uru iveta vetâna sondo nâ, lâ zo njana ipa ngua njana ipare nia panzi tamâta kâ, anja lâ zo njana iveta parana kâ tona.

¹² I mata nde itogo yââ mela-mela mine, aku ikundu koipu njalanala

nenzi loki-loki arara rârâ ñinde lâ kulu. Aku ñgua ñgereña tonje ikeno lâ i tini. Ñgua ñinde nde ñoa tonje, aku i tamwata simbo nâ isama ñoa ñinde kilala. Kinzi tamâta sikura tu sisama ñoa ñinde kilala, ande tia.

¹³ I isawa pasawaña luandondo ara tonje lâ tini, aku tamâta seenzi ikeno pasawaña ñinde tini. Kinzi sipatu i ña mine tu, “Maro Kindeni Kawa Ñgua”.

¹⁴ Aku naña amoranzi samba ne zugu tamâta soka i muli simâ. Kinzi zugu tamâta ñinde taitu-taitu nde sisañona nenzi hosi pâne kumbunzi. Kinzi sisawa pasawaña pâne arando lâ tininzi, kala salaga-salagando.

¹⁵ Pila kazâña kâ tonje, mata âla mwasina, ande ikeno tamâta iyoka imunğa panzi ñinde kawa ilo. Pila ñinde nde ñana ipunzi tamâta ñgu lâ tâno kulu kâ. “I ma ikai poe kaika ndo panzi tâno tamâta rârâni.” Maro Kindeni Walo Tamwata ne wisi-nâna ñalae tina nde ikeno panzi ne kazâña tamâta ñinde. Mine kala i ma ipalenzi pâta, itogo tamâta sipale waini kanaño lâ kondo ñalae ilo mine.

¹⁶ Aku ñgua ñgereña pinde nde ikeno lâ tamâta ñinde ne pasawaña luandondo ñinde tini, aku ikeno i kie tini mine nâ. Ñgua ñinde nde ñoa tonje, aku ikeno mine tu, “Naña amo Koipu Ñalae panzi koipu ñalañala rârâni, aku amo Maro Ñalae panzi maro rârâni”.

¹⁷ Ñinenğa naña amora aņelo tonje imandi kari tini laiti. I isarâwa kaika panzi sii rârâni uru silou lâ nia maa, aku ipainzi mine tu, “Miki rârâni kamâ taitu ñana kaka Maro Kindeni ne kâña-nuña ñalae kâ!”

¹⁸ Miki ma kaka tamâta rârâ mbatunzi, kinzi koipu ñalañala wa, kinzi zugu tamâta nenzi koipu wa, kinzi tamâta kaika wa, kinzi zugu tamâta uru sisañona hosi kumbunzi wa. Aku miki ma kaka zugu tamâta

ñinde nenzi hosi mbatunzi tona. Miki ma kaka tamâta rârâni mbatunzi, kinzi tamâta uru siveta wurâta koa tia nâ wa kinzi tamâta uru sikai mbumbu lâ nenzi wurâta tini wa, kinzi sugorai tamwatanzi wa kinzi mbaliña warakanzi wa.”

¹⁹ Ñinenğa naña amora ñgoa ñgoi ñinde. I imo kunzi tâno ne koipu ñalañala sitavanzi nenzi zugu tamâta. Kinzi simâ taitu sipasau lâ ñana sipara kuku tamâta ñinde isañona hosi kumbu tavanzi i ne zugu tamâta.

²⁰ Aku marumbu. Tamâta ñinde ilâ ikale ñgoa ñgoi kaika lâ, aku ikale ñgua-tulâña tamâta lañeña ñinde kaika tona, inani kala munğa ikai ñgoa ñgoi ndamwa ku iveta mâsi kaika ñalañala pinde. Ñana ñgua-tulâña tamâta lañeña ñinde ne vetâña ñinde kâ, ande i munğa ilañenzi tamâta pinde, kala sikai ñgoa ñgoi ne mâsi kilala lâ tininzi ku sipare tukunzi pa i ne pareña-mâsi tona. Andeta tamâta ñinde ikainzi ñgoa ñgoi kuku i ne ñgua-tulâña tamâta lañeña ñinde kâki, aku itambiranzi sindue silâ yââ ñalae ne mbââ ilo, nia ñinde mira ndimoro ipipi lâ ikeno ilo ku imo kana nâ.

²¹ Ñinenğa tamâta isañona hosi kumbu ñinde nde ikai pila ñinde munğa ikeno i kawa ilo, aku ipunzi ñgoa ñgoi ne zugu tamâta ndoni sipamateteu marumbu lâ. Aku kinzi sii rârâni sika tamâta ñinde rârâni mbatunzi lee kapwanzi pupuro ndo.

20

Kinzi wâlo kaika nâ sipa Sadana kaika ikura mbwera tamâta tamâta (1,000)

¹ Aku naña amora aņelo tonje ipile samba ku indue imâ. Aņelo ñinde ikai “ki” tonje lâ mbalau ilo. “Ki” ñinde nde ñana mbââ ñalae, ne lambu tia ñinde. Aku isaña wâlo kaika ñalae tonje tona.

² Aņelo ñinde ilâ ku ikale mwâta ñalae ñinde kaika. Ina mwâta

singa ndainani uru imo koroani saka nenzi koipu njalae, i nja tu Sadana. Njineŋga aŋelo njinde ipa mwâta kaika lâ wâlo njinde. Mwâta ma imo mine lee ikura lâ mbwera tamâta tamâta (1,000).

³ Njineŋga aŋelo itambira mwâta indue ilâ mbââ njalae ne lambu tia njinde ilo. Njineŋga aŋelo isae mbââ ne nzâla, ku ipa giri lâ. Mine kala Sadana ma ikura tu ilaŋenzi tamâta kilo tia lee, mbwera tamâta tamâta (1,000) njinde marumbu lâ nja. Njineŋga kinzi ma siyaute i piti, ikura Maro Kindeni ne pateâŋa mine, aku Sadana ma iyoka ilâ wa imâ wa ikura zo mbwana-mbwana nâ.

⁴ Aku naŋa amora saŋonâŋa nia pinde sitogo koipu njalaŋala nenzi saŋonâŋa nia mine, ande njua-samâŋa tamâta pinde sisaŋona kulu. Aku naŋa amora tamâta rârà korananzi tona, kinzi kalo-tawana tamâta njinde muŋga simandi kaika njana situla Yesu parina wa Maro Kindeni kawa njua wa. Njana nenzi vetâŋa njinde kâ, ande nenzi kazâŋa tamâta sipunzi pâta simâte lâ. Kinzi tamâta njinde njandai sipare tukunzi pa njoga ngoi tava i ne pareŋa-mâsi njga, aku njandai sikai i ne mâsi kilala lâ mbaunzi wa ndamwanzi njga. Kinzi tamâta njinde simâte lâ, njineŋga simandi sânda simo vianzi kilo, aku Maro Kindeni i ndamwa ilanzi njana simo koipu njalaŋala kâ. Kinzi simo koipu njalaŋala mine nâ lâ Kirisi kalo, ikura mbwera tamâta tamâta (1,000).

⁵ Pa zo njinde, kinzi tamâta njinde simbonzi nâ ma simandi sânda simo vianzi kilo. Mine kala kinzi ma simuŋga panzi tamâta ndoni njana simo vianzi kilo kâ. Aku muli, mbwera tamâta tamâta (1,000) njinde marumbu lâ, njineŋga kinzi mateŋa tamâta râràni ma simandi simo vianzi kilo tona.

⁶ Kinzi tamâta njinde kala simuŋga njana simo vianzi kilo kâ, kinzi njinde ma sindeka njalae, njana tu Maro Kindeni ipateanzi tu ma

simo i ne njgu. Aku muli, lâ zo njana Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta ku ma ipunzi pâta, ande mateŋa njinde ma ikura njana izavarunzi i ne tamâta njinde kâ, ande tia ndo. Kinzi ma simo Maro Kindeni kuku Yesu Kirisi rua nenzi patarawâŋa tamâta, ku ma simo sikai koipu njalae lâ Kirisi kalo ikura mbwera tamâta tamâta (1,000).

Maro Kindeni izavaru Sadana ndo lâ

⁷ Mbwera tamâta tamâta (1,000) njinde ma marumbu lâ, njineŋga kinzi aŋelo ma sikai nzâla njana mbââ njalae ne lambu tia njinde piti, aku Sadana ma iyâti imâ pa nia yo.

⁸ Njineŋga Sadana ma ilâ njana ilaŋenzi tamâta njgu ndoni lâ tâno kulu. Kinzi njgu njinde njanzi paveâŋa rua ikeno mine tu, “Gok” aŋga “Magok”. Sadana ma ilaŋenzi, ku ma igonanzi njana singoloa paraŋa kâ. Kinzi zugu tamâta njgu njinde kambwanenzi nde njalae ndo, itogo paulo ikeno sâwaneka ndoni mine.

⁹ Kinzi ma soka pa nia ndoni lâ tâno kulu simâ, aku ma sinje lawea njinde Maro Kindeni ilo ndo keno papa. Aku kinzi ma sinjenzi Maro Kindeni ne tamâta râràni simo lawea njinde ilo tona. Andeta yââ ma iyoka pa samba indue imâ, ku ma kananzi zugu tamâta njinde râràni sipamateteu lâ.

¹⁰ Aku kinzi aŋelo ma sikai Sadana, ina muŋga ikai laŋeŋa panzi tamâta, aku ma sitambira indue ilâ yââ njalae ne mbââ ilo, nia njinde mira ndimoro ipipi lâ ikeno ilo ku imo kana nâ. Kinzi aŋelo muŋga sitambiranzi njoga ngoi kuku ne njua-tulâŋa tamâta laŋeŋa rua sindue silâ pa niani ndaina. Aku kinzi njato, Sadana aŋga njoga ngoi aŋga njua-tulâŋa tamâta laŋeŋa, kinzi njinde ma sikai nâna njalae tina ikura kari wa mbo wa, ma simo mine ku simo nâ.

Maro Kindeni ipare nia panzi tamâta râràni

¹¹ Ninenḡa naḡa amora Maro Kindeni isaḡona koipu ḡalae ne saḡonâḡa nia. Saḡonâḡa nia ḡinde nde ḡalae tina, aku pâne ndo. Aku tâno tava nia maa nde sipile nianzi lâ i nao ku sikâwa silâ, kala naonzi tia lâ.

¹² Ninenḡa naḡa amoranzi tamâta râranî muḡa simo vianzi, kinzi mbaliḡa warakanzi wa sugorai tamwatanzi wa, kinzi râranî simandi simo koipu ḡalae ne saḡonâḡa nia nao. Ninenḡa kinzi aḡelo simazara pepa pinde, ḡgua ḡana tamâta râranî nenzi vetâḡa muḡa siveta ḡinde nde ikeno lâ tini. Aku simazara pepa tonḡe tona, aku ḡinde nde via ne pepa. Aku i ḡinde uru isaḡona koipu ḡalae ne saḡonâḡa nia, ande i mata ilea pa ḡgua ikeno lâ pepa râranî ḡinde tininzi. Ninenḡa ipa ḡgua ḡana ipare nia panzi tamâta râranî taitu-taitu, ikura vetâḡa ndia muḡa siveta ḡinde.

¹³ Tamâta ea kinzi muḡa simâte lâ tâi ilo, ande tâi isâu ḡana kinzi râranî tu ma silâ pa Maro Kindeni ne ḡgua nia ḡinde. Aku Mateḡa ḡa Mateḡa Nianzi, kinzi rua kala mine nâ sisâu panzi tamâta râranî simo ḡinde tu ma silâ pa Maro Kindeni ne ḡgua nia ḡinde tona. Aku i ḡinde uru isaḡona koipu ḡalae ne saḡonâḡa nia, ande ipa ḡgua ḡana ipare nia panzi tamâta râranî taitu-taitu, ikura vetâḡa ndia muḡa siveta ḡinde.

¹⁴ Aku muli, ḡinenḡa itambiranzi Mateḡa kuku Mateḡa Nianzi rua sindue silâ pa yââ ḡalae ne mbââ ilo, nia ḡinde mira ndimoro ipipi lâ ikeno ilo ku imo kana nâ. Yââ ḡinde nde mateḡa ḡana ipâḡa muli kâ.

¹⁵ Aku tamâta ea kinzi ḡanzi ḡandai ikeno lâ via ne pepa tini, ande kinzi aḡelo sitambiranzi tamâta ḡinde râranî sindue silâ pa yââ ḡalae ne mbââ ilo.

21

Maro Kindeni iveta samba wa

tâno wasaseki sipâḡa

¹ Ninenḡa naḡa amora samba wa tâno wasaseki sipâḡa. Samba wa tâno muḡḡa ḡinde nde sikâwa silâ marumbu lâ, kala naonzi tia lâ. Aku tâi kala nao tia lâ mine nâ.

² Ninenḡa naḡa amora Maro Kindeni ne lawea sapâḡa, i ḡa tu Jerusalem lawea, andeta ipâḡa wasaseki. Lawea ḡinde nde imo kuku Maro Kindeni, aku ipile samba indue imâ. I ne siḡḡara ara ndo, itogo pakâeḡa taine isiḡa siḡḡara arara ku iluku ḡana ikai kaiwa tamâne kâ.

³ Ninenḡa naḡa aloḡo sarawâḡa kaika tonḡe iyoka pa koipu ḡalae ne saḡonâḡa nia imâ mine tu, “Kala ḡine Maro Kindeni imo kunzi tamâta. I ma imo ḡgininzi, aku kinzi ma simo i ne ḡgu. Mao nâ, Maro Kindeni tamwata ma imo kunzi, aku ma imo nenzi Maro ḡalae.

⁴ I ma itare matanzi sulu piti lâ tamâta râranî taitu-taitu matanzi. Kinzi ma simâte kilo tia, aku ma siveta kalo-kalo wa sita kilo, ande tia. Aku kinzi ma sikai nâna tonḡe kilo tia, ḡana tu zo muḡḡa ne vetâḡa râranî ḡinde nde marumbu ndo lâ.”

⁵ Aku i ḡinde uru isaḡona koipu ḡalae ne saḡonâḡa nia, ande iporo mine tu, “Noko kulonḡo ḡa; naḡa apulia kekekele ndoni sipâḡa wasaseki ndo!” Ninenḡa iporo kilo mine tu, “Noko ma kuḡgere ḡgua ḡine lâ pepa tini, ḡana tu ḡgua ḡine nde mao kanaḡo. Ara ḡana tamâta râranî ma kalonzi tawana ḡgua ḡine.”

⁶ Aku ipai naḡa kilo mine tu, “Kala vetâḡa râranî nde ipâḡa marumbu lâ. Naḡani warakâḡgu amo muḡani lâ, kala ma amo muli ndo. Tamâta ea irakonḡa ḡana lââ kâ, ande naḡa ma asâu papa i tu ma inu via ne lââ, lââ ḡinde uru isâko lâ lââ bwalika ilo. Aku lââ ḡinde ne kulu ḡana tamâta ma iko kâ, ande tia.

⁷ Tamâta ea kinzi sipole kazâŋa, ande kelekele arara rârâni nŋinde ma naŋa alanzi. Naŋa ma amo tamâta nŋinde nenzi Maro Nŋalae, aku kinzi ma simo naŋa natuŋgu wukale.

⁸ Andeta tamâta rârâ ma sikai kelekele arara nŋinde, ande tia. Kinzi tamâta ea uru siruru kala sivea nenzi kalo-tawana, aŋga tamâta ea kalonzi tawana tia, aŋga tamâta ea uru siveta vetâŋa sakamao lâ Maro Kindeni nao, aŋga tamâta ea uru sipunzi tamâta pâta simâte, aŋga tamâta ea uru sipalulua tininzi potomule, aŋga tamâta ea uru siveta nzâmbe sakamao, aŋga tamâta ea uru sipare tukunzi ŋana sipaneanzi maro laŋeŋa kâ, aŋga tamâta ea uru siporo ŋgua laŋeŋa; kinzi tamâta nŋinde rârâni ma silâ pa yââ ŋalae ne mbââ ilo, nia nŋinde mira ndimoro ipipi lâ ikeno ilo ku imo kana nâ. Niani ndaina ande kinzi tamâta nŋinde nianzi. Nŋinde nde matenŋa ŋana ipâŋga muli kâ.”

Yoane imora Jerusalem lawea wasaseki

⁹ Nŋinenŋa aŋelo tonŋe imâ pa naŋa. Aŋelo nŋinde nde kinzi aŋelo lima kanaŋonzi rua nŋinde nenzi tonŋe, kinzi nŋinde muŋga sisaŋa kondo lima kanaŋo rua kelekele sakamao ŋana izavarunzi tamâta kâ ikeno ilo. Aku aŋelo nŋinde ipai naŋa mine tu, “Noko kumâ, aku naŋa ma atula pakâeŋa taine pano, inani kala ma imo Lama kaiwa.”

¹⁰ Nŋinenŋa Koroani Sapâŋa ipaŋando naŋa ndo lâ, aku aŋelo ikai naŋa alâ tuu ŋalae tonŋe kulu. Tuu nŋinde nde ikâki ilâ âta nŋinde. Nŋinenŋa aŋelo nŋinde itula Maro Kindeni ne lawea sapâŋa pa naŋa, i ŋa tu Jerusalem lawea. Lawea nŋinde nde imo kuku Maro Kindeni, aku ipile samba indue imâ.

¹¹ Maro Kindeni ne walo kaika nde isinala lawea ŋalae nŋinde ndo lâ. Lawea nŋinde ne sinâla nde salaga kie tonŋe ndo, itogo mira kanaŋeti tonŋe ŋa mine “jaspa”, ne

kulu ŋalae. Opopo, lawea nŋinde nde isalaga itogo nduŋgu mine!

¹² Lawea nŋinde ne ŋgumbi nde inŋe ikâki lâ âta nŋinde. Aku nzâla kawa saŋao kanaŋo rua nde ikeno ŋgumbi nŋinde tini. Aŋelo tonŋe nde imandi io lâ nzâla kawa saŋao kanaŋo rua nŋinde taitu-taitu. Isrel ŋgu kambwanenzi saŋao kanaŋo rua simo, aku ŋgu tonŋe ŋa ikeno lâ nzâla kawa nŋinde taitu-taitu tininzi.

¹³ Lawea nŋinde ne ŋgaŋe ŋapa, aku nzâla kawa ŋato nde ikeno lâ ŋgumbi tini lâ ŋgaŋe ŋapa nŋinde taitu-taitu. Nzâla kawa ŋato nde keno lâ ŋgumbi tini pa mbwera kâ, aŋga nzâla kawa ŋato nde keno lâ ŋgumbi tini pa wâra kâ, aŋga nzâla kawa ŋato nde keno lâ ŋgumbi tini pa lâmbu kâ, aŋga nzâla kawa ŋato nde keno lâ ŋgumbi tini pa âta kâ.

¹⁴ Lawea nŋinde ne ŋgumbi nde imandi lâ mira ŋalaŋala saŋao kanaŋo rua kulunzi. Aku Lama ne pâri-tamâta tonŋe ŋa ikeno lâ mira saŋao kanaŋo rua nŋinde taitu-taitu tininzi.

¹⁵ Aku aŋelo nŋinde, inani kala iporo ŋgua pa naŋa, ande isaŋa tukâla “gol” ŋana iloe lawea nŋinde tava ne ŋgumbi wa ne nzâla kawa wa.

¹⁶ Lawea nŋinde ne ŋgaŋe ŋapa nenzi luandondo nde rege-rege nâ. Aŋelo nŋinde ikai ne tukâla ku iloe lawea nŋinde, aku lawea ne ŋgaŋe ŋapa taitu-taitu nenzi luandondo nde ipâŋga ikura nia mbuku 2,400 mine. Aku mine nâ, lawea nŋinde kala ikâki âta ikura nia mbuku 2,400 mine.

¹⁷ Aŋelo ne tukâla nŋinde nde irerege kuku kinda tamâta nenda tukâla ŋana taloe kelekele kâ. Aku aŋelo iloe lawea ne ŋgumbi tona, aku ŋgumbi nŋinde ikâki âta ikura “mita” tamâta ŋato kanaŋo lima (65) mine.

¹⁸ Maro Kindeni iveta lawea nŋinde ne ŋgumbi lâ mira ara tonŋe, i ŋa tu “jaspa”. Aŋga lawea nŋinde ilo ndoni, ande iveta lâ mira “gol” nâ.

Mira “gol” ñinde nde zuzuli ndo, kala lawea ñinde nde isalaga itogo ndunngu mine.

¹⁹ Aku singâra arara nâ nde ikeno lawea ñinde ne ñgumbi duvi tini. Singâra ñinde nde mira arara kiekie, nenzi kulu ñalae tina. Mira kanarjeti tonje, i ña mine “jaspa”, ande ikeno lâ ñgumbi duvi tini. Anja mira tonje nde ña mine “sapaia”, i tini geza-geza; anja tonje nde ña mine “aget”; anja tonje nde ña mine “emeral”, i tini kenza;

²⁰ anja mira tonje nde ña mine “sardonikis”, i tini ñgere-ñgere wa pâne ipu tutu; anja tonje nde ña mine “konilian”, i tini ñgere-ñgere; anja tonje nde ña mine “krisolait”, i tini yanâño; anja mira tonje nde ña mine “beril”, i tini geza-geza; anja tonje nde ña mine “topas”, i tini yanâño; anja tonje nde ña mine “krisopres”; anja mira tonje nde ña mine “haiasin”; anja tonje nde ña mine “ametis”, i tini ñgere-ñgere.

²¹ Maro Kindeni iveta ñgumbi ñinde ne nzâla kawa lâ mbote-mbote tonje, i ña mine “pel”, i ne kulu ñalae tina. Iveta nzâla kawa taitu-taitu lâ mbote-mbote “pel” taitu-taitu. Anja nzâla ñalae ikeno lawea ñinde ilo, ande iveta lâ mira “gol” nâ. Mira “gol” ñinde nde zuzuli ndo, kala isalaga itogo ndunngu mine.

²² Naña amora luma sapâña tonje imandi lawea ñinde ilo, ande tia, ñana tu Maro Ñalae Kindeni, i Walo Tamwata, kuku Lama rua, kinzi rua simo lawea ilo ikura zo zo. Mine kala tamâta sikura tu siwâñgi sipanea kinzi rua lâ nia ndoni.

²³ Aku kari ñga nzimona nenzi wurâta ñana sisinala lawea ñinde kâ, ande tia, ñana tu Maro Kindeni tamwata ne walo kaika uru isinala lawea ñinde. Aku Lama kala imo itogo lawea ñinde ne sinâla tona.

²⁴ Tamâta ñgu ndoni ma soka lawea ñinde ne sinâla ñalae ilo.

Anja koipu ñalanala lâ lawea ndoni lâ tâno kulu ma sikai nenzi mbaliña silâ lawea ñinde ilo.

²⁵ Aku nzâla rârâni ikeno lawea ñinde ne ñgumbi tini nde ma ikeno kawa maa nâ. Kinzi ma sisae nzâla kawa ñinde, ande tia, ñana tu kondoma tonje ma ikura ñana ipâña lâ lawea ñinde, ande ma tia.

²⁶ Tamâta ñgu ndoni ma sikai nenzi mbaliña wa singâra arara ndoni silâ lawea ñinde ilo.

²⁷ Andeta kelekele ndia ikeno muso lâ Maro Kindeni nao, ande kelekele mine ma ikura ñana ilâ lawea ñinde ilo, ande tia ndo. Aku mine nâ, tamâta ea kinzi uru siveta vetâña potomule wa siporo ñgua lanjeña wa, ande kinzi tamâta mine kala ma sikura ñana silâ lawea ñinde ilo, ande tia ndo. Tamâta ea ñanzi ikeno lâ Lama ne pepa ñana via kâ tini, ande kinzi ñinde nâ ma sikura ñana silâ lawea ñinde ilo.

22

Yoane imora via ne lââ tava via ne kâi

¹ Ñinenja aņelo ñinde itula lââ ñalae tonje pa naña. Lââ ñinde nde via ne lââ, aku isalaga ndo, itogo ndunngu mine. Lââ ñinde nde isâko lâ Maro Kindeni kuku Lama rua nenzi saņonâña nia kalo,

² aku irere indue ilâ lâ lawea ne nzâla ñalae ñgini. Anja via ne kâi nde imandi lâ lââ ñinde ne pânja pwali rua-ruani. Kâi ñinde nde uru ipula kanaņo mbwani saņao kanaņo rua ikura mbwera taitu-taitu. I uru ipula kanaņo ikura nzimona rârâni. Aku kâi ñinde ne lau nde ñana ivetanzi tamâta lâ ñgu ndoni tininzi ara kâ.

³ Anja kelekele ndia ikeno ara tia lâ Maro Kindeni nao, ande kelekele mine ma ikeno lawea ñinde ilo, ande tia ndo. Maro Kindeni kuku Lama rua nenzi saņonâña nia ma ikeno lâ lawea ñinde ilo, aku Maro Kindeni ne tamâta rârâni ma simo sipanea i.

⁴ Kinzi matanzi ma simora Maro Kindeni nao, aku i ma ingere i ŋa lâ kinzi tamâta ŋinde taitu-taitu ndamwanzi.

⁵ Kondoma ma ipâŋga kilo tia, ŋana tu Maro Ŋalae Kindeni tamwata ma imo tamâta nenzi sinâla. Mine kala wurâta ma ikeno kilo panzi kari wa “lamu” ŋana sipane nia kâ, ande tia. Maro Ŋalae Kindeni kuku Lama rua ma sikai koipu ŋalanjala ikura zo zo, ma simo mine ku simo nâ.

Yesu ne zo ŋana itaulo imâ kilo kâ, nde imâ ipâŋga laiti lâ

⁶ Aŋelo ŋinde nde ipai naŋa mine tu, “Ŋgua ŋine nde mao kanaŋo. Ara ŋana tamâta rârâni ma kalonzi tawana ŋgua ŋine. Maro Ŋalae Kindeni, ina uru Koroani Sapâŋa ilanzi ne ŋgua-tulâŋa tamâta, ande io ne aŋelo imâ ŋana itula ŋgua panzi i ne tamâta, ŋana vetâŋa rârâni ipatea tu ma tini nâ ma imâ ipâŋga.”

⁷ Aku Yesu iporo tu, “Zo mbwana-mbwana nâ, ŋinenŋa naŋa ma amâ apâŋga.” Tamâta ea kalonzi tawana ŋgua ŋana zo muli kâ ikeno lâ pepa ŋine tini, ande kinzi ŋinde ma sindeka.

⁸ Naŋa Yoane warakâŋgu aloŋo ŋgua ŋinde lâ, aku amora vetâŋa ŋinde tava. Naŋa aloŋo wa amora marumbu lâ, ŋinenŋa apare tukunŋu lâ aŋelo ŋinde kie tini laiti, ina kala muŋga itula vetâŋa ŋinde pa naŋa. Naŋa atu ma apanea i.

⁹ Andeta aŋelo ipai naŋa mine tu, “Noko ma kuveta mine ndimo! Naŋa kala amo noko nuwala wurâta tamâta, tavanzi noko ninambwe ŋgua-tulâŋa tamâta. Aku tamâta ea kalonzi tawana ŋgua rârâni ikeno lâ pepa ŋine tini, ande naŋa kala amo kinzi tamâta ŋinde nawalanzi tona. Noko ma kupanea Maro Kindeni simbo nâ!”

¹⁰ Ŋinenŋa aŋelo iporo pa naŋa kilo mine tu, “Noko ma kusilikana ŋgua ŋana zo muli kâ ikeno lâ pepa ŋine tini ndimo, ŋana tu zo imâ

ipâŋga laiti lâ ŋana vetâŋa rârâni ŋinde ma ipâŋga kâ.

¹¹ Mine kala tamâta ea kinzi uru siveta vetâŋa potomule, ande kinzi ma simo siveta vetâŋa potomule ndainani nâ. Aŋga tamâta ea uru siveta vetâŋa pinde muso lâ Maro Kindeni nao, ande kinzi ma simo siveta vetâŋa muso ndainani nâ. Aŋga tamâta ea uru siveta vetâŋa ara lâ Maro Kindeni nao, ande kinzi ma simo siveta vetâŋa arara ndainani nâ. Aŋga tamâta ea Maro Kindeni ipateanzi tu simo sapâŋa, ande kinzi ma simo sapâŋa mine nâ.”

¹² Yesu iporo ŋgua mine tu, “Miki kalonŋo ŋga; zo mbwana-mbwana nâ, ŋinenŋa naŋa ma amâ apâŋga. Aku naŋa ma koa alanzi tamâta ndoni. Naŋa ma akatu kulu panzi tamâta rârâni taitu-taitu, ikura vetâŋa ndia muŋga siveta ŋinde.

¹³ Naŋani warakâŋgu amo muŋgani lâ, kala ma amo muli ndo. Naŋa amo ikura zo rârâni, uru amo mine ku amo nâ.

¹⁴ Tamâta ea kinzi muŋga sipua nenzi pasawaŋa luandondo kala sipâŋga pâne ndo, ande kinzi ŋinde ma sindeka, ŋana tu kinzi ma sikura ŋana sika kanaŋo ŋinde ikeno via ne kâi tini. Aku kinzi ma sikura ŋana soka pa nzâla kawa ikeno lawea ŋinde ne ŋgumbi tini, aku ma silâ lawea ilo.

¹⁵ Aŋga tamâta ea kinzi uru siveta vetâŋa kaa-kaa sakamao wa, siveta nzâmbe sakamao kie-kie wa, sipalulua tininzi potomule wa, sipunzi tamâta pâta simâte wa, sipare tukunzi ŋana sipaneanzi maro laŋeŋa wa, tininzi mwasa pa vetâŋa laŋeŋa ku soka muli, ande kinzi tamâta ŋinde rârâni ma simo niaka ndo ŋana Maro Kindeni ne lawea ŋinde kâ.

¹⁶ Naŋa Yesu ao nanenŋu aŋelo imâ pa miki kalo-tawana tamâta lâ ŋgu lima kanaŋomi rua lâ, ŋana i ma itula ŋgua ŋine rârâni pami. Naŋani warakâŋgu nde

Koipu Nalae Daviti ne Vâsa, aku naŋa nde Pitu Mboi ŋalae ŋinde uru ipane nia ndo lâ mbwale-mbwale kâ.”

¹⁷ Koroani Sapâŋa kuku Lama kaiwa rua siporo mine tu, “Noko kumâ!” Aku tamâta ea iloŋo kinzi rua nenzi ŋgua ŋine, ande ara ŋana i kala ma iporo ŋguani ndaina nâ tu, “Noko kumâ!” Aku tamâta ea irakoŋa ŋana lââ kâ, ande ara ŋana i ma imâ. Tamâta ea itu inu via ne lââ, ande ara, i ma inu lââ ŋinde, aku ma iko tia.

Yoane itu ŋgua kaika panzi tamâta ea siloŋo ŋgua ikeno lâ pepa ŋine tini

¹⁸ Naŋa atu ŋgua kaika pa noko ea kuloŋo ŋgua ŋana zo muli kâ ikeno lâ pepa ŋine tini. Ambo tamâta tonŋe ma isenŋe ŋgua wasaseki tonŋe lâ ŋgua ŋine, ande Maro Kindeni ma isenŋe vetâŋa sakamao ndo ipâŋga pa tamâta ŋinde. Ŋgua ŋana vetâŋa sakamao ŋinde nde ikeno lâ pepa ŋine tini.

¹⁹ Ambo tamâta tonŋe ma imora ŋgua ŋana zo muli kâ ikeno lâ pepa ŋine tini, aku ma ikai ŋgua tonŋe piti, ande Maro Kindeni ma ikai kelekele ara saŋe i, kala i ma ikura ŋana ika kanaŋo ŋinde ikeno via ne kâi tini, ande tia. Aku i ma ikura ŋana imo Maro Kindeni ne lawea ŋinde ilo, ande tia. Ŋgua ŋana vetâŋa ara ŋine kâ nde ikeno lâ pepa ŋine tini.

²⁰ Yesu itula ŋgua pwataki ŋana vetâŋa ŋine rârâni kâ. Aku i tamwata iporo mine tu, “Mao nâ, zo mbwana-mbwana nâ, ŋinenŋa naŋa ma amâ apâŋga.” Ŋgua ŋine nde mao nâ. Maro Yesu, kumâ ŋga!

²¹ Maro Yesu ne wisi-wisi imo kunzi Maro Kindeni ne tamâta rârâni. Mao.

Ngua Kanaŋo

1. Abel

(Matai 23:35; Luka 11:51; Hibru 11:4, 12:24) — Abel nde Adam natu, aku i nde Kein tai. Kein ipu Abel pâta imâte (Stat 4:1-8). Kumora KEIN.

2. Abraham

— Abraham nde kinzi Isrel ngu timbunzi. Nia ndoyo Maro Kindeni ipa ngua kuku Abraham tu i ma tâno wasaseki ilua i. Maro Kindeni ipai tu ma ipile ne tâno ku ilâ pa tâno wasaseki ñinde. Mine kala iyoka lee ipânga tâno ñinde. Ninennga Maro Kindeni ipa ngua kuku Abraham kilo tu i ne vâsa ngu ma sipânga kambwanenzi ñalae ñinde ku ma simo Maro Kindeni ne ngu. Ambo kinzi ma kalonzi tawana Maro Kindeni, ande i ma ikatonanzi (Stat 15; Rom4; Hibru 6:13-15; Wângiŋa Paneânga kâ 105).

Abraham ikai taine tonje, i ña tu Sara. I nde taine niŋga, aku simo lee sipânga koŋa lâ, ku natunzi tia. Ninennga Maro Kindeni ivila Sara kala ipagugua natu tamâne ipânga, i ña tu Isaka (Stat 16; Hibru 11:17-19).

Isaka ipânga ñalae ku ikai taine tonje, i ña tu Rebeka, aku natunzi rua Iso ku Yakopu rua sipânga. Yakopu ña tonje nde Isrel, kala kinzi Juda ngu ñanzi tonje nde Isrel ngu (Stat 28:13-15; Stat32:22-32; Rom 9:10; Hibru 11:21). Muli nga Iso ne vâsa ngu simo sikai kazânga pa Yakopu ne vâsa ngu.

Yakopu ikainzi taine rua, Lea ku tai Rasele rua. Ninennga ikainzi kinzi rua nenzi kuleŋa taine rua. Aku ipulianzi natu tamâne saŋao kanaŋonzi rua. Kinzi ñinde nenzi vâsa

ngu sipânga Isrel ngu saŋao kanaŋonzi rua (Zo Muli 7:4-8). Sipulianzi vâsa rârâ ñinde, aku vâsa rârâni ñinde nde Isrel ngu.

3. Adam

(Luka 3:38; Rom 5:12-21; 1 Korin 15:22,45; 1 Timoti 2:13-14; Jut14) — Nia ndoyo Maro Kindeni ikai tâno ku iveta Adam ipânga. Adam ña ñinde nde duvi mine tu, “Ipânga muŋga”. Adam kuku kaiwa Eva rua sipu mulinzi pa Maro Kindeni ne ngua tukuŋa kala siveta kiesaka. Mine kala kiesaka ipânga panzi tâno tamâta rârâni.

Lâ 1 Korin 15:45, Paulo iporo tu Yesu Kirisi nde Adam ñana ipânga muli kâ. Ngua ñinde nde duvi mine; ñana Adam ne kiesaka kâ, ande kiesaka tava mateŋa imâ pa kinda rârâni. Andeta ñana Yesu Kirisi ne mateŋa kâ, ande via mao ipânga pa kinda kalotawana tamâta rârâni.

4. Aisaia

(Matai 3:3, Pâri Tamâta 8:30, Rom 9:27-29) — Aisaia nde Maro Kindeni ne ngua-tulânga tamâta ñalae tonje. Nia ndoyo, lâ zo ñinde Yesu Kirisi imâ ipânga tâno kulu tia yo yo, ande Aisaia itula ngua rârâ ñinde ñana vetânga pinde ma muli ipânga pa Kirisi.

5. Aleluya

— Njine nde Hibru ngua. Lâ zo ñana kinzi situ sipanea Maro Kindeni, kinzi ma sisarâwa tu, “Aleluya!” Ngua njine nde duvi mine tu, “Tapanea Yova!”

6. Anjelo

(“Ensel”) — Kinzi anjelo nde koroani simo samba ilo kuku Maro Kindeni. Kinda uru tamoranzi tia, andeta kinzi sikura tu sipatua panzi tamâta. Maro Kindeni uru isupwanzi ne anjelo tu sikai kuleŋa papa i. Nenzi wurâta

ŋalae nde ŋana sikatonanzi Maro Kindeni ne ŋgu (Pâri Tamâta 12:6-11, 27:23; Hibrû 1:14). Zo pinde Maro Kindeni isupwanzi tu situla ŋgua panzi tamâta (Matai 2:13; Luka 1:26, 2:9). Kinzi aŋelo nenzi kulu-kâmba nde Maikel (Jude 9), aku aŋelo ŋalae tonŋe nde Gabriel (Luka 1:19,26).

7. Aron

(Luka 1:5; Pâri Tamâta 7:40; Hibrû 5:4, 7:11, 9:4) — Aron ipâŋga lâ Livai ne vâsa ŋgu, aŋga Livai nde Yakopu natu tonŋe. Aron imuŋga panzi Isrel tamâta rârâni ŋana iveta patarawâŋa tamâta ne wurâta. Maro Kindeni iporo tu Aron ne vâsa ŋgu nâ ma sipâŋga patarawâŋa tamâta panzi Isrel ŋgu (Kisim Bek 28). Aron nde Mose tua, ku kinzi rua sikai poe panzi Isrel ŋgu lâ zo ŋinde Maro Kindeni ikainzi piti lâ Isip tâno.

8. Babilon Lawea

— Njine nde lawea ŋalae tonŋe. Nia ndoyo kinzi Babilon ŋgu sipara kunzi Isrel ŋgu ku sipolenzi. Njinenŋa sikainzi Isrel tamâta rârâ kaika silâ simo Babilon lawea ŋana siveta wurâta koa tia nâ panzi. Kinzi Isrel simo nenzi sugorai kuleŋa tamâta ikura mbwera tamâta ŋato kanaŋo saŋao (70). Yoane isia ŋgua ŋananzi Maro Kindeni ne kazâŋa tamâta kâ lâ Babilon lawea tini (ZoMuli17-18).

9. Bal

(Rom 11:4) — Bal nde maro lanŋe tonŋe. Kinzi tinikoa ŋgu simo Isrel tâno nde uru siwâŋgi pa Bal, aku silanŋenzi Isrel ŋgu kala sipile nenzi mâsi ŋana siwâŋgi pa Maro Kindeni, ku siwâŋgi pa Bal tona. Nana nenzi kiesaka ŋinde kâ, ande Maro Kindeni wisi nâna ŋalae panzi Isrel ŋgu.

10. Balam

(2 Petero 2:15; Jut 11; Zo Muli 2:14) — Balam nde ŋgua-tulâŋa tamâta tonŋe. Zo tonŋe kinzi Moap ŋgu sikai kazâŋa panzi Isrel. Nenzi koipu ŋalae, i ŋa tu Balak, ino Balam tu ma itu nzâmbe sakamao panzi Isrel, ŋana i ma ipolenzi. Mine kala Balam ilâ ŋana itu nzâmbe sakamao panzi. Andeta aŋelo tonŋe ipono nzâla. Balam ne donki imora aŋelo ŋinde ku imandi nâ, iyoka tia. Mine kala Balam ipu donki pâta tu ma iyoka. Njinenŋa donki kawa ipwa ku imbita Balam (Namba22-24).

Balam ikura ŋana itu nzâmbe sakamao panzi Isrel ŋgu nde tia, ŋana tu Maro Kindeni itu nzâmbe ara panzi. Balam ilo yosi ŋana mbaliŋa kâ, ande ŋana duvi ŋinde kâ isâu pa Balak.

11. Barak

(Hibrû 11:32) — Barak nde Isrel nenzi koipu ŋalae tonŋe. Ipolenzi nenzi kazâŋa tamâta lâ paraŋa ilo (Hetman 4-5).

12. Bea

(Zo Muli 13:2) — Bea nde ŋgoa ŋalae tonŋe imo dugu ilo lâ nia pinde. Mbaunzi sili nde luandondo ŋalae, ku mata mata. Bea simo Papua Niugini ande tia.

13. Belsebul

(Matai 12:24) — Njine nde kinzi koroani saka nenzi koipu ŋalae, i ŋa tonŋe tu Sadana. Kumora Sadana.

14. Benjamin

(Pâri Tamâta 13:21; Rom 11:1; Pilipai 3:5; Zo Muli 7:8) — Benjamin nde Yakopu natu tonŋe, aku i nde Isrel ŋgu tonŋe timbunzi. Kumora Abraham.

15. Daviti

(“Devit”) (Matai 1:1-17; Luka 3:31) — Daviti nde Isrel ŋgu nenzi koipu ara ndo, ipolenzi koipu rârâni. I nde Jesi natu

pwete-pwete, aku muŋga iveta wurâta ŋana ikatonanzi lama kâ (1Samyuel 16:11). Zo tonŋe itave kazâŋa tamâta ŋalae tonŋe lâ tawâŋa imâte, i ŋa tu Goliata (1Samyuel 17). Daviti ilo ndo keno pa Maro Kindeni. Aku isia wâŋgiŋa paneâŋa kâ rârâ ŋinde (kumora lâ Wâŋgiŋa Paneâŋa kâ). Maro Kindeni ipa ŋgua tu Kirisi ma ipâŋga tamâta lâ Daviti ne vâsa ŋgu, aku ŋgua ŋinde ipâŋga kanaŋo (Rom 1:3; Zo Muli 6:6).

16. Elisa

(“Ilaisa”) (Luka4:17) — Elisa nde Maro Kindeni ne ŋgua-tulâŋa tamâta muŋgâŋa tonŋe. Ikai Ilia nia. I parina ikeno lâ miti siŋga (2King 2-8).

17. Eva

(“Iv”) (2 Korin 11:3; 1 Timoti 2:13) — Eva nde Adam kaiwa. Lâ zo ŋinde Maro Kindeni ipulia samba wa tâno wa, ande iveta tamâne Adam muŋga. Njineŋga ikai Adam rageni tuka ku iveta taine Eva ipâŋga. Eva kalo tawana mwâta ne ŋgua, i ŋa Sadana, kala ika kâi kanaŋo ŋinde Maro Kindeni muŋga itu kaika panzi tu ma sika tia. Njineŋga ikai kanaŋo pinde ilua kaiwa ku ika tona. Mine nde kinzi rua simuŋga ŋana sipu mulinzi pa Maro Kindeni kawa ŋgua. Adam kuku Eva rua sipulianzi natunzi Kein, anŋa Abel, anŋa Set, anŋa natunzi pinde.

18. Gideon

(Hibru 11:32) — Gideon nde Isrel nenzi koipu ŋalae tonŋe. I ne kalo-tawana nde ŋalae ŋinde, kala ikai noŋa pa Maro Kindeni tu ma ikai poe papa i. Gideon ikai poe panzi Isrel nenzi zugu tamâta, kala sipolenzi nenzi kazâŋa tamâta. Lâ zo ŋinde Isrel nenzi zugu tamâta kamb-

wanzenzi nde mota-mwata, anŋa nenzi kazâŋa tamâta kambwanzenzi nde ŋalae ŋinde. Taitu Maro Kindeni ivila Gideon, kala sipolenzi lâ paraŋa ilo (Hetman 6-8).

19. Gomora Lawea

(Kumora Sodom Lawea)

20. Grik

— Kinzi Grik tamâta nde ŋgu ŋalae tonŋe simo tâno tonŋe. Nenzi lawea ŋalae nde Atens lawea, anŋa Korin lawea ikeno tâno ŋinde tona. Kinzi Grik nde ilo-kalo tamwatanzi, kala ŋgu pinde simege ŋananzi. Tamâta rârâ ŋinde siporo Grik ŋgua. Lâ zo ŋinde Yesu Kirisi imo tâno kulu, ande ilo-kalo tamâta rârâni siporo Grik ŋgua. Kinzi nia ndoyo siŋgere Yesu Kirisi ne pâri ara lâ Grik ŋgua muŋga lâ.

21. Hagar

(Galesia 4:24-25) — Hagar nde Abraham kaiwa Sara ne kuleŋa taine. Lâ zo ŋinde Sara nde taine niŋga, ande ipai Hagar tu ma ilâ ikeno kuku kaiwa Abraham, ŋana ma sipulia vâsa. Sara itu Hagar ma natu ŋinde ilua i. Mine kala Hagar ipagugua Abraham natu tamâne ipâŋga, i ŋa tu Ismael. Taitu Maro Kindeni ne ŋgua pâŋa ikeno pa lâlu ŋinde, ande tia. I ne ŋgua pâŋa ikeno pa Abraham kuku Sara rua natunzi. Aku muli ŋga Sara ipagugua Abraham natu tamâne ipâŋga, i ŋa tu Isaka.

Sara ipagugua Isaka ipâŋga lâ, njineŋga i wisi nâna kala injaranzi Hagar kuku Ismael rua sikâwa silâ pa Sinai Tuu. Aku muli ŋga, lâ tuu ndainani kulu, ande Maro Kindeni ipatua pa Mose ku itula ne ŋgua tukuŋa papa. Nana duvi ŋinde kâ Paulo isia

ngua lâ Hagar tini ŋananzi tamâta simo ŋgua tukuŋa kalo. Kumora Isaka.

22. Herot

— Lâ pepa ŋine tini, ande sipatu tamâta ŋapa ŋanzi tu Herot: âSUB-GLOSS Koipu Herot ande ikai poe panzi tamâta simo Judia tâno lâ zo ŋinde Yesu ipâŋga. Kinzi ilokalo tamâta soka pa mbwera warika kâ silâ pa Koipu Herot, ku sikasona i ŋana Yesu kâ (Matai 2:1-22; Luka 1:5). âSUB-GLOSS Herot Antipas ikai poe panzi tamâta simo Galilaya tâno lâ zo ŋinde Yesu itula Maro Kindeni kawa ŋgua ku iveta mâsi ŋalaŋala pinde. Ina itoto Yoane Lâ-Liliŋa Tamwata ŋandola utu lâ, ŋana tu i kaiwa Herodias tini pwâka ŋana Yoane kâ (Malaka 6:14-29). Lâ zo ŋana kinzi sikai Yesu silâ pa ŋgua nia, ande imandi Herot Antipas nao (Luka 23:6-12). âSUB-GLOSS Koipu Herot Agripa 1 ikai kazâŋa panzi tamâta ŋinde kalonzi tawana Yesu Kirisi. Ipu pâritamâta Yamesi pâta imâte, ina pâritamâta Yoane tua (Pâri Tamâta 12:1-23). âSUB-GLOSS Koipu Herot Agripa 2 nde ŋgua-samâŋa tamâta tonŋe. Iloŋo Paulo ne ŋgua, lâ zo ŋinde kinzi sio Paulo ilâ pa Rom lawea ŋana imandi Kaisara nao (Pâri Tamâta 25:13-26, 26:19, 27-32).

23. Hibru

— Hibru nde Juda ŋgu nenzi ŋoa tonŋe. Kinzi Juda tamâta rârâni timbunzi nde Abraham, aŋga timbunzi tonŋe nde Ibur. Mine kala zo pinde sipatu warakanzi ŋanzi tu “Hibru ŋgu”. Aku nenzi ŋgua nde sipatu ŋa tu “Hibru ŋgua”.

24. Ili

(“Ilaija”) (Matai 11:14; Malaka 9:4; Rom 11:2; Yamesi 5:17-

18) — Ili nde Maro Kindeni ne ŋgua-tulâŋa tamâta muŋgâŋa tonŋe. Iveta mâsi ŋalaŋala kie-kie, ŋana tu Maro Kindeni ne kaika ikeno i tini (1 King 17-19; 2 King 2:11-12). Yesu isia ŋgua ŋana Yoane Lâ-Liliŋa Tamwata kâ lâ Ili tini (Matai 17:9-13, Malaka 9:9-13, Luka 1:17).

25. Isaka

(Pâri Tamâta 7:8; Rom 9:7; Hibru 11:9) — Isaka nde Abraham kuku Sara rua natunzi, aku i nde Yakopu tama. Lâ Hibru ŋgua, ŋoa “Isaka” nde duvi mine tu, “Inele”. Kumora Abraham.

26. Isip

(Pâri Tamâta 7:34-48; Hibru 11:27; Wâŋgiŋa Paneâŋa Kâ 105) — Isip nde tâno tonŋe ikeno Isrel tâno tini laiti. Muŋgani kinzi Isrel ŋgu simo nâna nia lâ Isip tâno ikura mbwera rârâ ŋinde. Ninenŋa Maro Kindeni iyautenzi piti, ku Mose ikainzi silâ pa warakanzi nenzi tâno, kala simo ara nâ.

27. Iso

(Rom 9:13; Hibru 11:20, 12:16-17) — Isaka ipulianzi natu tamâne rua sâsâŋa rua sipâŋga, ŋanzi tu Iso ku Yakopu rua. Iso ipâŋga muŋga, kala i ma ikai tama nia tava ne kelekele rârâni. Taitu zo tonŋe putole ipu pâta, aku i tai Yakopu imbwea kâpwa ku itu ika. Andeta Yakopu ipai Iso tu ambo nzâmbe ara ŋana natu nzâlakulu kâ ma ilua i, ande kâpwa ma ilua Iso. Aku Iso isâu papa kala ipile ne nzâmbe ara (Stat 25:29-34; 27). Mine kala muli ŋga Iso ne vâsa ŋgu simo sikai kazâŋa pa Yakopu ne vâsa ŋgu.

28. Isrel

— Nine nde ŋoa tonŋe Maro Kindeni ilua Juda timbunzi Yakopu (Stat 32:22-28). Lâ

Hibru ŋgua, ŋoa “Isrel” nde duvi mine tu, “Ipara kuku Maro Kindeni”. Yakopu ipulianzi natu tamâne saŋao kanaŋonzi rua sipâŋga, aku nenzi vâsa ŋgu rârâni sipatu warakanzi ŋanzi tu, “Isrel ŋgu” (aŋga ŋoa tonje nde “Juda ŋgu”). Lâ zo ŋana sipile Isip ku silâ sikai tâno ŋinde Maro Kindeni muŋga ipa ŋgua tu ma ilanzi Abraham ne vâsa ŋgu, ande sipile ŋoa siŋga Kenan tâno, ku sipatu tâno ŋinde ŋa tu “Isrel tâno”.

29. Jeremaia

— Jeremaia nde Maro Kindeni ne ŋgua-tulâŋa tamâta ŋalae tonje. Nia ndoyo, lâ zo ŋinde Maro Kindeni ne Pateâŋa Tamâta Yesu Kirisi imâ ipâŋga tia yo yo, ande Jeremaia itula ŋgua rârâ ŋana vetâŋa pinde ma muli ipâŋga lâ Yesu ne zo.

30. Juda

— Abraham ne vâsa rârâni nde sipatu ŋanzi tu “Juda ŋgu”. Juda nde Yakopu natu tonje, aku i ne vâsa ŋgu nde tonje lâ kinzi ŋgu saŋao kanaŋonzi rua. Yesu Kirisi ipâŋga tamâta lâ Juda ne vâsa ŋgu. Kinzi sikai tâno tonje sipatu ŋa tu “Judia tâno”, ande Jerusalem lawea ikeno lâ tâno ŋinde. Andeta muli ŋga, kinzi sio ŋoa “Juda ŋgu” ikai kinzi ŋgu saŋao kanaŋonzi rua ŋinde rârâni. Ŋinde nde Maro Kindeni ne ŋgu, aku ŋanzi tonje nde “Isrel ŋgu”.

31. Juda Nenzi Kumbwa Sapâŋa

— Kinzi Juda ŋgu sipatea zo pinde tu kumbwa sapâŋa. Lâ zo ŋinde kinzi uru sipanea Maro Kindeni ku kalonzi ŋgere ŋana vetâŋa arara i muŋga iveta panzi. Juda nenzi kumbwa sapâŋa pinde

nde mine: âSUB-GLOSS Kumbwa ŋana zo ŋinde sikai luma sapâŋa ŋalae ne nzâla piti kâ: (Yoane 10:22) — Lâ kumbwa ŋine kinzi Juda tamâta kalonzi ŋgere ŋana zo muŋgâŋa ŋinde tamâta tonje, i ŋa tu Judas Makabea, iveta Maro Kindeni ne luma sapâŋa sonde. Muŋga Juda nenzi kazâŋa tamâta siyaula nenzi luma sapâŋa, aku tamâta ŋinde ikai muso piti, ŋana kinzi Juda tamâta ma sikura tu silâ siwâŋgi ilo kilo. Kumbwa ŋine ŋa tonje nde “Kumbwa ŋana Sinâla kâ”. Zo tonje, lâ kumbwa ŋine, ande Yesu isia ŋgua lâ tamwata tini ku iporo tu, “Naŋa nde tâno ŋine ne sinâla” (Yoane9:5). âSUB-GLOSS Kumbwa Pasova: (Matai 26:2,5,17-19) — Kumbwa ŋine nde Juda nenzi kumbwa ŋalae. Ŋoa “Pasova” nde duvi mine; “iŋgenje ŋana”. Lâ kumbwa ŋine kinzi Juda tamâta kalonzi ŋgere ŋana zo ŋinde kinzi sikâwa ŋana nenzi kazâŋa tamâta lâ Isip tâno. Lâ zo ŋinde Maro Kindeni isupwa ne aŋelo tu ipunzi Isip natunzi tamâne nzâla-kulu rârâni. Taitu ipainzi Juda tamâta tu ma sipunzi lama simâte, ku sikai seenzi simbu lâ nenzi luma nzâla kawa tini, ŋana aŋelo ma imora. Ambo aŋelo imora lama see ikeno nzâla kawa tini, ande i ma “iŋgenje ŋana” luma ŋinde kâ, ku ma ipu natunzi nzâla-kulu tia (Kisim Bek 12). Ŋana duvi ŋine kâ, ande lâ Kumbwa Pasova kinzi Juda tamâta uru sipu lama imâte ku sika. Aku kinda kalo-tawana tamâta taporo tu Yesu Kirisi nde Pasova ne Lama, ŋana tu tamâta ea kalo tawana i,

ande Maro Kindeni ne wisi-nâna ma ilâ pa tamâta ñinde, ande tia. âSUB-GLOSS Kumbwa ñana sika puroŋa ne yisi tia: (Matai 26:17; Luka 22:1) — Nia ndoyo, lâ zo ñinde kinzi Isrel ngu sikâwa ñananzi nenzi kazâŋa tamâta lâ Isip tâno, ande zo keno ñana ma sio tininzi pa puroŋa tu ma pondi kâki kâ, ande tia. Ñana duvi ñine kâ kinzi Juda tamâta uru sika puroŋa ne yisi tia lâ kumbwa ñine. Kumbwa ñine ipâŋga lâ Kumbwa Pasova ne zo (KisimBek12:14-20). âSUB-GLOSS Kumbwa ñana simo pâla ilo ikura sânda taitu: (Yoane 7:2-52) — Lâ kumbwa ñine kinzi Juda tamâta sindeka nâ, ñana tu sigona kâpwa marumbu lâ. Kinzi siveta pâla ku simo ilo ikura sânda taitu, aku kalonzi ñgere ñana zo ñinde timbunzi simo pâla ilo lâ nia bilimu ikura mbwera tamâta rua (Wok Pris 23:33-36; Lo16:13-15). âSUB-GLOSS Kumbwa Pentikos: (Pâri Tamâta 2:1, 20:16; 1 Korin 16:8) — Kumbwa ñine nde Juda nenzi kumbwa ñalae tonje. Noa “Pentikos” nde duvi mine: “kambwanenzi tamâta rua kanaŋo saŋao”. Kumbwa Pasova marumbu lâ, aku kari tamâta rua kanaŋo saŋao ilâ lâ, ñinenŋa Kumbwa Pentikos ipâŋga. Lâ kumbwa ñine kinzi Juda tamâta sindeka nâ, ñana tu sigona kâpwa “wit” marumbu lâ. Aku kinzi kalonzi ñgere ñana zo munŋâŋa ñinde Maro Kindeni itula ne ngua tukuŋa panzi lâ Sinai Tuu. Anŋa lâ zo kala kinda tamo ñine, ande kinda kalo-tawana tamâta uru kalonda ñgere ñana zo ñinde Koroani Sapâŋa indue imâ panzi kalo-tawana

tamâta (Pâri Tamâta2:1-4).

32. Kâi Fik

(“Diwai Fik”) — Kâi fik ipula kanaŋo mona-mona ndo, aku kanaŋo ñinde nde ara ñana taka kâ. Kâi fik tai keno lâ pepa lalau81.

33. Kâi Mastet

(Matai 13:31-32, 17:20; Malaka 4:31-32; Luka 13:19, 17:6) — Mastet nde kâi tonje, ne kapula kiri-mwata nâ. Lâ nia pinde kinzi uru sipau kapula ñine lâ tâno ilo, aku ipâŋga ñalae itogo kâi mine. Kinzi uru sikai kapula siŋi ku sio lâ kâpwa tini, ñana iveta kâpwa mona-mona kâ. Yesu isia ngua pinde lâ kâi mastet tini ñana Maro Kindeni ne mâsi ñana ikai maro panzi tamâta kâ. Kâi mastet tai keno lâ pepa lalau 137.

34. Kâi Oliv

(Rom 11:17,24; Yamesi 3:12; Zo Muli 11:4) — Oliv nde kâi tonje ikeno nia pinde. Kâi ñinde uru ipula kanaŋo, aku sikai siŋi siveta kelekele tonje itogo samimi mine. Samimi ñinde ne wurâta kie-kie keno, kala kinzi Juda tamâta ilonzi papa. Tuu tonje imandi Jerusalem lawea tini laiti, kâi oliv rârâ simandi tini, kala sipatu tuu ñinde ña tu Oliv Tuu. Kâi oliv tai ikeno lâ pepa lalau 55.

35. Kâi Popole

(“Diwai Kros”) (Yoane 19:17; Pâri Tamâta 2:23) — Rom nenzi mâsi nde mine: ambo tamâta tonje iveta vetâŋa sakamao ndo, ande kinzi ma sipu lâ kâi popole tini imâte. Kinzi sitâra ku sikai nâna ñalae lee simâte, aku mateŋa kie mine iveta maŋeti ñalae panzi tamâta ñinde. Mateŋa mine ne nâna kilala ipâŋga nia yo lâ Wâŋgiŋa Paneâŋa kâ 22.

36. Kâi Waini

(“Diwai Wain”) (Yoane 15; Matai

21:33-43) — Kâi waini ip-ula kanaŋo mona-mona ndo, ande ara ŋana taka kâ. Kinzi uru sikai kanaŋo ku kenzi nâ sipale lâ kondo ŋalae ilo ku siveta waini. Kinzi Juda tamâta uru sipatea tâno tonŋe ŋana ma sipau kâi waini. Kâi waini tai ikeno lâ pepa lalau 385.

37. Kaisara

(“Sisa”) (Matai 22:21) — Kaisara nde ŋoa tonŋe kinzi Rom tamâta uru silua tamâta ŋinde imo nenzi koipu ŋalae. Lâ Yesu ne zo, kinzi Rom ŋgu sipolenzi ŋgu rârâ ŋinde lâ paraŋa ilo, kala sikai nenzi tâno ku sikai poe panzi.

38. Kalo-Tawana Tamâta

(“Bilipman; Disaipel”) — Kinzi kalo-tawana tamâta nde tamâta ŋinde kalonzi tawana Yesu Kirisi ku sipono muli sondo pa i kawa ŋgua.

39. Kamel

(Matai 3:4; 19:24; Malaka 10:25; Luka 18:25) — Kamel nde ŋgoa ŋalae tonŋe uru simo nia bilimu lâ tâno pinde. Kinzi tamâta uru sisaŋona kumbunzi soka silâ, aŋga zo pinde sio kekeleke malia lâ kumbunzi tava. Zo pinde kinzi sikai kamel karae ku siveta pasawaŋa kaika. Kamel tai ikeno lâ pepa lalau 75.

40. Karae-Veŋa Ne Mâsi

(“Katim Skin”) (Rom 2:25, 2:29; Galesia 5:2; 1Korin 7:19) — Kinzi Juda tamâta uru sivenzi natunzi tamâne karaenzi. Natunzi tamâne sipâŋga lâ ku simo sânda taitu, ŋinenŋa ma sivenzi karaenzi, ŋana situla tu kinzi nde Juda nenzi vâsa. Maro Kindeni ipai Abraham tu ma iveta mâsi ŋinde (Stat 17:9-14).

Lâ zo ŋinde kinzi pâri-tamâta situla Yesu ne pâri ara panzi tamâta, ande Juda tamâta pinde ilonzi tu kinzi

tamâta lâ tinikoa ŋgu ma sikai karae-veŋa ne mâsi lâ tininzi muŋga lâ, ŋinenŋa ma sikura tu sipâŋga kalotawana tamâta mao. Andeta Paulo ileleanzi ŋana nenzi ilo-kalo ŋinde kâ. Ipainzi tu ambo tamâta tonŋe ilo tu Maro Kindeni ma ikai i piti lâ kondoma ilo, ande nzâla taitu nâ ikeno: i ma kalo tawana Yesu Kirisi nâ. Karae-veŋa ne mâsi ikura tu ivilanzi tamâta, ande tia.

41. Kein

(Hibru 11:4; 1 Yoane 3:12; Jut 11) — Kein nde Adam kuku Eva rua natunzi nzâla-kulu. I tai Abel nde ipatarâwa lama pa Maro Kindeni, aŋga Kein nde ipatarâwa kâpwa nâ papa. Maro Kindeni ilo ara ŋana Abel ne patarawâŋa kâ, andeta tini pwâka ŋana Kein ne patarawâŋa kâ. Mine kala Kein wisi nâna pa tai ku ipu pâta imâte. Ŋana i ne vetâŋa sakamao ŋinde kâ, ande Maro Kindeni io mâsi lâ Kein tini ŋana tamâta rârâni ma simora ku sipu mulinzi papa i (Stat4:1-16).

42. Kenan

(Wâŋgiŋa Paneâŋa Kâ 105:11; Pâri Tamâta 13:19) — Maro Kindeni ipa ŋgua tu ma tâno tonŋe ilanzi Isrel ŋgu, i ŋa tu Kenan tâno. Kinzi sikai lâ, ŋinenŋa sipatea ŋoa wasaseki mine tu “Isrel tâno”.

43. Kiesaka

(“Sin; Pasin Nogut”) — Ambo kindi talaŋa tapole Maro Kindeni ne tukuŋa, ande kindi taveta kiesaka. Aku mine nâ, ambo kindi kalonda ŋgere ŋana vetâŋa ara tonŋe, andeta taveta tia, ande ŋinde nde kiesaka tona (Yamesi 4:17). Kindi rârâni taitu-taitu taveta kiesaka rârâ ikura zo zo, kala takura tu tamandi Maro Kindeni nao, ande tia. Taitu Yesu ne mateŋa izavaru nenda kiesaka piti lâ tininda.

Mine nde tamâta ea kalo tawana Yesu mao, ande i ne kiesaka rârâni nde piti lâ tini marumbu lâ, kala muli i ma imo kuku Maro Kindeni lâ samba ilo ku imo nâ (Pâri Tamâta 2:38; Kolosi 2:13-14; 1 Yoane 1:9-10).

44. Kirisi

(“Krais”) (Matai 1:16; 16:16; Yoane 1:41; Pâri Tamâta 5:42; 9:22) — Kirisi ŋa tonŋe nde Mesia, andeta ŋoa rua ŋinde nde duvi taituni. Kirisi nde Grik ŋgua, aŋga Mesia nde Hibru ŋgua. Ŋoa rua ŋine duvi nde mine: “Tamâta ŋinde kinzi sipaliŋi samimi lâ kulu.” Isrel nenzi mâsi nde mine: lâ zo ŋana Maro Kindeni ipatea tamâta tonŋe tu ipâŋga koipu panzi Isrel ŋgu, ande ŋgua-tulâŋa tamâta ma ipaliŋi samimi lâ tamâta ŋinde kulu, ŋana itula Maro Kindeni ne pateâŋa pwataki panzi ŋgu. Maro Kindeni ipa ŋgua tu ma isupwa Yautâŋa Tamwata imâ ŋana ikai maro panzi i ne tamâta. Kinzi sipatu tamâta ŋinde ŋa tu Kirisi, ŋana tu i nde Maro Kindeni ne Pateâŋa Tamâta. Kinzi Juda tamâta rârâni sio tininzi ŋana Kirisi tu ma imâ ipâŋga panzi. Andeta lâ zo ŋinde Yesu imâ ipâŋga lâ, ande kinzi pinde nâ kalonzi tawana tu i nde Kirisi.

45. Koipu Njalae ne Saŋonâŋa Nia

(“Sia King”) — Kinzi ŋgu pinde nenzi koipu ŋalaŋala uru sisaŋona lâ saŋonâŋa nia (“sia”) ara ndo. Singâra arara kie-kie ikeno lâ saŋonâŋa nia ŋinde tininzi. Kinzi ma sisaŋona lâ saŋonâŋa nia ŋinde lâ zo ŋana siloŋo tamâta nenzi ŋgua lâ ŋgua nia, aŋga lâ zo ŋana sipasau kunzi tamâta ŋalaŋala, aŋga lâ zo ŋana siporo nenzi ŋgua

tukuŋa pwataki. Mine kala koipu ŋinde nenzi ŋgu uru simege ŋana koipu nenzi saŋonâŋa nia, ŋana tu nia ŋinde itula pwataki tu koipu simo tava nenzi kaika (Zo Muli 4:1-11).

46. Kora

(Jut 11) — Kora nde tamâta tonŋe imo lâ Mose ne zo. Lâ zo ŋinde kinzi Isrel simo nia bilimu, ande Kora ikai kazâŋa panzi Mose ku Aron rua, kala Maro Kindeni iveta tâno ipaŋando i tavanzi ne ŋgu ndoni (Namba 16).

47. Koroani

(“Spirit”) — Kelekele nato iveta kinda tapâŋga tamâta; karaenda, aŋga ilonda, aŋga koranânda. Lâ zo ŋana kinda tamo tâno kulu, ande koranânda imo ilonda. Aŋga zo ŋana kinda kalo-tawana tamâta tamâte, ande koranânda ipile ilonda ku ilâ imo kuku Maro Kindeni lâ samba ilo (Luka 23:46; Pâri Tamâta 7:59; Wâŋgiŋa Paneâŋa kâ 31:5).

48. Koroani Saka

(“Spirit Nogut”) (Matai 17:14; Malaka 5:1-20; Luka 4:33-36; 1 Timoti 4:1) — Kinzi koroani saka nde Sadana ne ŋgu. Kinzi sikai kazâŋa panzi tamâta simo tâno kulu, aku sisowe ilonzi kalonzi tu ma sipu mulinzi pa Maro Kindeni ku sipono muli pa Sadana. Zo pinde koroani saka ma ipakâe kuku tamâta tonŋe, kala tamâta ŋinde ma iveta vetâŋa sakamao. Aŋga zo pinde koroani saka ma ipagagara tamâta tonŋe ndo lâ, kala tamâta ŋinde imo ara tia ndo. Kinda kalonda tawana tu Maro Kindeni ne walo ipole kinzi koroani saka nenzi walo ndo lâ (1Yoane 4:4).

49. Koroani Sapâŋa

(“Holi Spirit”) — Ŋine nde Maro Kindeni tamwata Koroani,

kala sipatu i ŋa tu “Koroani Sapâŋa”. I imo kinda kalo-tawana tamâta rârâni taitu-taitu ilonda, aku ne wurâta nde ŋana isuka kinda ŋana kalonda tawana ŋgua mao (Yoane 16:13); ŋana ikai noŋa pa Maro Kindeni ŋana kinda kê (Rom 8:26); ŋana itula Maro Kindeni ne pateâŋa pa kinda (Pâri Tamâta 13:2, 16:6,7); aku ŋana walo kaika ilua ninda ŋana tatula Maro Kindeni kawa ŋgua wa tavilanzi ninda-nambwe kalo-tawana tamâta wa (1Korin2:4,5; 12; 14). Koroani Sapâŋa uru igagati ilonda kalonda ŋana taveta vetâŋa ara kê (Galesia 5:22,23).

50. Lââ-Liliŋa

(“Baptais”) — Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata ililanzi tamâta rârâ lâ Jodan Lââ. Ipainzi tu ma sipalele ilonzi kalonzi ku sipile nenzi kiesaka muŋga lâ, ŋinenŋa ma sikai lââ-liliŋa lâ tamâta naonzi, ŋana itula pwataki tu sipalele ilonzi kalonzi lâ.

51. Lama

— Lama nde ŋgoa tonŋe kinzi Juda tamâta pinde uru sika-tona. Kinzi lama uru simo lawea ilo tia; nenzi katonâŋa tamâta ma sikainzi silâ nia ndamwa, ku ma sika leu simo ŋinde. Kinzi nenzi kaika tia, kala nenzi katonâŋa tamâta nenzi wurâta nde ŋana sikea ŋananzi. Tia ma mbwâmbwa saka simâ sikanzi. Kinzi lama uru sipaloŋo pa nenzi katonâŋa tamâta kawanzi ŋgua. Ambo tu isarâwa panzi, ande kinzi ma walele nâ soka muli silâ. Kinzi Juda tamâta uru sipunzi lama ku siveta patarawâŋa pa Maro Kindeni ŋana nenzi kiesaka kê, andeta lama see ikura ŋana izavaru kiesaka piti kê, ande tia (Hibru 10:3,4). Mine

kala Yesu Kirisi ipatarâwa tamwata ŋana izavaru nenda kiesaka piti ikura zo rârâni (Hibru 9:28), aku ŋana duvi ŋinde kê Yoane ipatu Yesu ŋa tu “Maro Kindeni ne Lama” (Yoane 1:29,36). Lama tai ikeno lâ pepa lalau 272 ŋga 996.

52. Lepat

(Zo Muli 13:2) — Lepat nde mbwâmbwa saka tonŋe itogo leve mine. Kinzi lepat simo Papua Niugini tia.

53. Leve

(“Laion”) (Zo Muli 4:7, 5:5) — Leve nde mbwâmbwa saka tonŋe imo Afrika tâno. I niŋo nde mata-mata, aku uru io ŋananzi simbi ŋana ma ikanzi kê. Anŋa zo pinde i ma ikanzi tamâta. Leve ne kaika nde ŋalae ŋinde, kala ipolenzi mbwâmbwa saka wa simbi ŋgoi kie-kie rârâni. Mine kala Yoane ipatu Yesu Kirisi ŋa tonŋe tu “Juda ŋgu Nenzi Mbwâmbwa Leve”. Aku Petero isia ŋgua ŋana Sadana kê lâ leve tini tona, ŋana tu Sadana uru iroto ŋananzi tamâta tu izavarunzi kê (1 Petero 5:8).

54. Livai

(Hibru 7:5,9,10; Zo Muli 7:7) — Livai nde Isrel ŋgu timbunzi Yakopu natu tonŋe, aku i ne vâsa ŋgu nde tonŋe lâ kinzi Isrel ŋgu saŋao kanaŋonzi rua. Maro Kindeni ipateanzi Livai ne vâsa ŋgu ŋana siveta wurâta papa i lâ i ne luma sapâŋa ilo. Mine nde kinzi patarawâŋa tamâta rârâni nde simo lâ Livai ŋgu. Aku Yesu ne pâri-tamâta tonŋe kala ŋa tu Livai, anŋa sipatu i ŋa tonŋe tu Matai (Matai 9:9-13; Malaka 2:14; Luka 5:27-29).

55. Loto

(“Lot”) (Luka 17:28-32; 2 Petero 2:7) — Loto nde Isrel ŋgu timbunzi Abraham tai. Iyoka

kuku Abraham lâ zo ŋinde Abraham ipile ne tâno ku ilâ pa tâno ŋinde Maro Kindeni ipa ŋgua tu ma ilua i. Andeta Loto ilo patea tu ma imo lawea sakamao tonje, i ŋa tu Sodom lawea. Maro Kindeni ipai Loto tu ma ipile Sodom ku ikâwa ilâ, ŋana tu i ma isupwa yââ indue ikana lawea ŋinde, aku indi kaika papa tu ma ilea pa mâsi ŋinde ndimo. Mine kala Loto ikai kaiwa, aku rua sikâwa. Andeta i kaiwa itale ku mata ilâ imora lawea ne zavaruŋa, kala ipalele ipânga itogo mira mine (Stat 18-19).

56. Mâsi Kaika/Mâsi Njalae

(“Mirakel”) — Yesu tavanzi ne pâri-tamâta siveta mâsi kaika kie-kie lâ zo ŋinde kinzi simo tâno kulu. Ambo Maro Kindeni walo ilua tamâta tonje kala iveta mâsi tonje kinda tamâta takura tu taveta tia, ande kinda ma taporo tu ŋinde nde mâsi njalae.

57. Mana

(Yoane 6:31,49; Hibru 9:4; Zo Muli 2:17) — Lâ zo ŋinde kinzi Isrel ŋgu soka potomule lâ nia bilimu ikura mbwera tamâta rua, ande sisânda kâpwa tonje tia. Andeta Maro Kindeni io kâpwa tonje imbe indue tâno kulu panzi ikura zo zo, kala sikai sika. Kinzi sipatu kâpwa ŋinde ŋa tu “mana”. Lâ Hibru ŋgua, ŋoa “mana” nde duvi mine tu, “Ŋine nde sâ” (Kisim Bek 16).

58. Maro Kindeni ne Luma Sapâŋa Njalae

(“Tempel”) — Kinzi Isrel tamâta sipa luma njalae tonje kâki lâ Jerusalem lawea ilo, aku ŋinde nde Maro Kindeni ne luma sapâŋa. Kinzi uru siwâŋgi pa Maro Kindeni lâ luma ŋinde ilo, aku ma silâ pa luma ŋinde ikura nenzi kumbwa rârâni. Kinzi patarawâŋa tamâta siveta

nenzi wurâta lâ luma ŋinde ilo. Aku lâ luma ilo ŋgini, ande luma kisiŋa pwataki tonje ikeno, i ŋa tu Nia Sapâŋa Ndo. Ikura mbwera mbwera, kinzi patarawâŋa tamâta nenzi tamâta njalae simbo nâ ma ilâ nia ŋinde mbwani taitu nâ, ŋana iveta patarawâŋa ŋana Isrel nenzi kiesaka rârâni kâ. Lalava matatola njalae ipono nia ŋinde nzâla kawa, aku lâ zo ŋana Yesu imâte, ande Maro Kindeni isaraka lalava ŋinde lâ âta indue pa lâmbu mo rua (Matai 27:51; Malaka 15:38; Luka 23:45). Mâsi ŋinde itula pwataki tu Yesu ikai nzâla piti pa kinda kalo-tawana tamâta rârâni tu ma talâ tamandi Maro Kindeni nao. Aku lâ zo ŋine kinda kalo-tawana tamâta tamo tatogo Maro Kindeni ne luma sapâŋa mine, ŋana tu Koroani Sapâŋa imo ilonda (1Korin3:16-17). Luma Sapâŋa tai ikeno lâ pepa lalau 97.

59. Melikisede

(“Melkasidek”) (Hibru 5-7) — Zo tonje Abraham ilâ ipara kunzi kazâŋa tamâta ku ipolenzi. Itaulo pa ne lawea, ande ipakâtu kuku patarawâŋa tamâta tonje, i ŋa tu Melikisede. Abraham ikai mbaliŋa muŋga ikai lâ paraŋa ilo, aku pinde ilua Melikisede (Stat 14:17-20).

60. Mesia

(“Mesaia”) Kumora Kiriŋi

61. Mose

(“Moses”) — Nia ndoyo, lâ zo ŋinde kinzi Isrel ŋgu sikai nâna njalae simo Isip tâno, ande Maro Kindeni ipatea tamâta tonje tu ma ikainzi silâ pa tâno ŋinde muŋga ipa ŋgua tu ma ilanzi Abraham ne vâsa ŋgu. Tamâta ŋinde nde ŋa tu Mose. Maro Kindeni ipatua pa Mose lâ

kâi mota tonŋe yââ ikeno tini kana andeta kâi imandi yo, aku isupwa i itaulo ilâ pa Isip ku ikainzi Isrel ŋgu piti. Maro Kindeni iveta mâsi kaika kiekie ipâŋga lâ Mose mbau, kala Isip nenzi koipu isâu panzi Isrel tu ma silâ. Mose ikainzi soka mâsa-mâsa nâ lâ Tâi Njini ilo simbwaliu silâ, aku imo nenzi poe tamâta ikura mbwera rârâni ŋinde simo nia bilimu. Maro Kindeni itula ne ŋgua tukuŋa pwataki pa Mose. Aku Mose ŋgere ŋgua rârâ ikeno lâ Miti Singa ne pepa tini (Stat, Kisim Bek, Wok Pris, Namba, ŋga Lo).

62. Ngua Pâŋa

(“Tok Promis; Kontrak”) — Tamâta rua ma siveta ŋgua pâŋa ŋana ma muli siveta vetâŋa tonŋe. Aku Maro Kindeni ne ŋgua pâŋa nde mine: ambo tamâta ma sipono muli sondo pa i, ande kinzi ma sipâŋga i ne ŋgu.

Maro Kindeni iveta ŋgua pâŋa rârâ, aku i ne ŋgua pâŋa rua nde ŋalae tina. Iveta ŋgua pâŋa muŋgâŋa (“olpela kontrak”) kuku Mose. Itula ŋgua tukuŋa pa Mose, ku ipai tu ambo kinzi Isrel ŋgu ma soka ikura ne ŋgua tukuŋa rârâni, ande kinzi ma simo i ne ŋgu. Andeta tamâta tonŋe ikura ŋana iyoka ŋgua-tukuŋa rârâni muli ikura zo rârâni, ande tia. Mine kala tamâta tonŋe ikura tu ipâŋga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao lâ nzâla ŋinde, ande tia (KisimBek 19:4-6; Luka 1:72; Pâri Tamâta 3:25, 7:8; Galesia 3:17; Hiebru9:1).

Mine kala muli ŋga, Maro Kindeni iveta ŋgua pâŋa wasaseki tonŋe (“nupela kontrak, nupela testamen”). Ipa ŋgua tu tamâta ea kalonzi tawana Yesu Kiriŋi, ande kinzi ŋinde ma sipâŋga ilonzi mbâra-mbâra lâ i nao (Matai

26:28; Malaka 14:24; Luka 22:20; Rom11:27; 1 Korin 11:25; 2 Korin 3:6; Hiebru 7:22, 8:6-13, 9:15; 10:16,29; 12:24, 13:20).

63. Ngua Pâŋa Ne Sopi

(“Bokis Kontrak”) (Hiebru 9:4; Zo Muli 11:19; Wâŋgiŋa Paneâŋa kâ 78:61, 132:6-8) — Nia ndoyo kinzi Isrel ŋgu sikai kâi ku sisape sopi ara tonŋe, ŋinenŋa sio mira ‘gol’ lâ tini itura lâ. Kelekele sapâŋa ndo ŋana Maro Kindeni ne ŋgua pâŋa kâ ikeno ilo: mira rua ŋinde Maro Kindeni muŋga ŋgere ne ŋgua tukuŋa lâ tini, aŋga Aron ne tukâla, aŋga belo tonŋe samba ne kâpwa ‘mana’ ikeno ilo. Kinzi Isrel ŋgu uru sikale sopi ŋinde ilâ kunzi ikura nia nia. Sopi ŋinde tai ikeno lâ pepa lalau 818 ŋga 1082.

64. Ngua-Samâŋa Tamâta

(“Jas”) — Tamâta pinde nenzi wurâta nde ŋana sisanona lâ ŋgua nia ku siloŋo tamâta nenzi ŋgua, aku tasarawanzi tamâta ŋinde tu “ŋgua-samâŋa tamâta”. Kinzi siloŋo ku sisama ŋgua marumbu lâ, ŋinenŋa sipatea tu tamâta ea iveta soki, aŋga tamâta ea iporo ŋgua laŋeŋa. Aku ma sipa ŋgua ŋana pareŋa-nia kâ panzi tamâta ŋinde siveta soki.

65. Ngua Tukuŋa

(“Lo”) — Maro Kindeni ne ŋgua tukuŋa ikeno lâ Miti Singa, lâ Stat aku ilâ imotu lâ Lo. Itula ŋgua tukuŋa ŋine pa Mose, ŋana i ne ŋgu ma sipono muli papa. Kinzi Isrel ŋgu situ ambo ma sipono muli sondo pa ŋgua tukuŋa rârâni, ande ma sipâŋga mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Andeta tamâta tonŋe ikura tu iveta mine, ande tia. Kala zo ŋine kinda kalo-tawana tamâta tamo ŋgua tukuŋa kalo tia;

kinda tamo Yesu Kirisi ne wisi-wisi kalo, aku i ne ngua tukuŋa rua ŋine sinzukungi ngua tukuŋa rârâni; kinda ma tao ilonda ndo ilâ pa Maro Kindeni, ku ma tininda mwasa panzi tininda pinde (Matai 5:17; Yoane 1:17, 15:1-17; Pâri Tamâta 13:39, 15:24,28; Rom 5:18, 10:4; Galesia 2-6; Efesus 2:15; Kolosi 2:14; Hibru7).

66. Ngua-Tulâŋa Tamâta

(“Profet; Poropete”) — Muŋga Maro Kindeni ipateanzi tamâta pinde ŋana sikai i tamwata kawa ngua ku silâ situla panzi tamâta. Kinzi sipatu tamâta ŋinde ŋanzi tu ngua-tulâŋa tamâta. Maro Kindeni itula ngua panzi ŋana vetâŋa pinde ma muli ipâŋga, aku ionzi tu silele i ne tamâta naonzi sitaulo papa i. Kinzi ngua-tulâŋa tamâta pinde nde ŋanzi mine; Samyuel, Aisaia, Jeremaia, aŋga Esekiel. Kinzi ngua-tulâŋa tamâta nenzi ngua rârâ ikeno lâ Miti Siŋga ne pepa tini.

67. Neman

(Luka 4:27) — Neman nde tamâta tonge, i parina ikeno lâ Miti Siŋga (2 King 5:1-15). I nde Isrel tamâta tia; imo lâ kinzi Siria ŋgu, aku i nde zugu tamâta nenzi tamâta ŋalae. Ikaï pukonja tini saga-saga, andeta Maro Kindeni ne ngua-tulâŋa tamâta Elisa ilâ papa, aku Maro Kindeni iveta i tini ara kilo.

68. Ninive

(Matai 12:41; Luka 11:32) — Ninive nde lawea ŋalae tonge Maro Kindeni isupwa ne ngua-tulâŋa tamâta Yona ilâ ŋana itula i kawa ngua panzi. Maro Kindeni iporo tu i ma izavaru nenzi lawea, ŋana tu kinzi nde kiesaka tamwatanzi. Andeta sipalele

ilonzi kalonzi, kala Maro Kindeni ŋandai izavarunzi nga (Yona 1-4). Kumora Yona.

69. Noa

(Matai 24:37-38; Luka 3:36, 17:26-27; Hibru 11:7; 1 Petero 3:20; 2 Petero 2:5) — Noa nde tamâta tonge imo lâ nia ndoyo. Lâ zo ŋinde kinzi tamâta rârâni siveta kiesaka nâ, kala Maro Kindeni ipatea tu ma iveta lââ pondi kâki ku izavarunzi tamâta ndoni. Andeta Noa nde tamâta ara, kala Maro Kindeni ikeka ŋana i tavanzi kaiwa-natu. Ipaï Noa tu ma isape wâŋga ŋalae tina, ŋinenŋa ionzi simbi wa mwâta wa sii kie-kie rârâni lâ wâŋga ilo. Marumbu, ŋinenŋa isupwa karâzi ŋalae, aŋga lââ isâko lâ tâno ilo iyâti imâ tona. Mine nde kinzi tamâta rârâni sipamateteu, aŋga Noa see kinzi simo ara (Stat 6-9).

70. Pâri Ara

(“Gutnius”) — Yesu ionzi ne pâri-tamâta tu ma silâ situla pâri ara panzi tamâta rârâni (Malaka 16:15). Pâri ara nde mine; Maro Kindeni isupwa Natu Yesu Kirisi indue imâ tâno kulu ku imâte ŋana izavaru nenda kiesaka piti lâ tininda. Mine nde tamâta ea ipalele ilo kalo ku kalo tawana Yesu, ande i ikai via mao, kala ma imo via mine ku imo nâ (Yoane 3:16).

71. Pâri Tamâta

(“Aposel, Aposolo”) — Yesu ipateanzi tamâta saŋao kanaŋonzi rua tu sipâŋga i ne pâri-tamâta (Matai 10:1-4; Malaka3:13-19; Luka 6:12-16). Kinzi simo kuku Yesu ku ipanananzi. Aku lâ zo ŋana Yesu imâte ŋinenŋa imandi sânda imo via kilo, ande kinzi pâri-tamâta matanzi simora Yesu imo via. ŋinenŋa Yesu isupwanzi tu silâ situla pâri ara panzi tamâta rârâni (Matai28:18-20). Kinzi

pâri-tamâta ñinde sipâŋga katonâŋa panzi kalo-tawana tamâta ngu.

Aku Paulo ku Banabas rua, sitavanzi tamâta pinde, kala sipâŋga pâri-tamâta tona. Yesu Kirisi ipateanzi tamâta ñinde tu situla pâri ara tona (Pâri Tamâta 9:1-19; Galesia 1).

72. Pananâŋa Tamâta Njana Ngua Tukuŋa kâ

(“Saveman Bilong Lo”) — Kinzi Juda tamâta pinde sikai wurâta nana sipanananzi tamâta nana ngu tukuŋa ñinde Maro Kindeni ilua Mose nana itula panzi Isrel ngu. Kinzi nawalanzi râra simandi kunzi Parisai ngu ku sikai kazâŋa pa Yesu Kirisi.

73. Parisai Ngu

(“Parisi”) — Lâ Juda ngu, kinzi tamâta pinde ilonzi ndo keno pa Mose ne ngu tukuŋa. Kinzi tamâta ñinde sipâŋga ngu tonge, sipatu ñanzi tu Parisai ngu. Kinzi uru sipono muli sondo pa ngu tukuŋa, ku sipanananzi tamâta nana siveta mine nâ. Kinzi uru sipasuka warakanzi tininzi, aku sipamorai tu kinzi nde tamâta ara lâ Maro Kindeni nao, sipolenzi tamâta pinde rârani. Andeta kinzi nde laŋeŋa tamwatanzi, nana tu nenzi vetâŋa ñandai rege-rege kuku kawanzi ngu nga. Kinzi Parisai sikai kazâŋa ñalae pa Yesu. Yesu ne pâri-tamâta Paulo tamwata muŋga imo lâ kinzi Parisai ngu (Pâri Tamâta 23:6, Pilipai 3:5-6).

74. Pasova

(Kumora Juda Nenzi Kumbwa Sapâŋa)

75. Patarawâŋa Nia

(“Alta; Aridara”) (Matai 5:23) — Muŋga kinzi Juda tamâta uru sikainzi bulmakao wa lama wa meme wa sii wa, aku

sipatarâwa pa Maro Kindeni, ikura i ne ngu tukuŋa mine. Kinzi sio mira kâki siveta patarawâŋa nia, ñinenŋa sipu simbi simâte lâ ñinde kulu. Patarawâŋa nia nde ikeno lâ luma sapâŋa ilo.

76. Patarawâŋa Tamâta

(“Pris”) — Kinzi Juda tamâta pinde sikai wurâta lâ luma sapâŋa ilo, aku sipatu tamâta ñinde ñanzi tu patarawâŋa tamâta. Kinzi rârani simo lâ Livai ne vâsa ngu, aku nenzi wurâta ñalae nde nana siveta patarawâŋa kie-kie pa Maro Kindeni kâ. Ikura mbwera mbwera sipatea tamâta taitu nâ tu imo patarawâŋa tamâta rârani nenzi tamâta ñalae (“het-pris”), aku i simbo nâ ilâ pa Nia Sapâŋa Ndo mbwani taitu nâ nana iveta patarawâŋa nana Isrel nenzi kiesaka rârani kâ. Andeta Yesu Kirisi ipatarâwa i tamwata mbwani taitu mai nâ, aku i see ñinde izavaru kiesaka piti lâ kinda kalo-tawana tamâta tininda ikura zo rârani (Hibru 5-10). Patarawâŋa tamâta tai ikeno lâ pepa lalau 806.

77. Pentikos

(Kumora Juda Nenzi Kumbwa Sapâŋa)

78. Pwareâŋa ne Zo Sapâŋa

(“Sabat”) — Nia ndoyo, lâ zo ñinde Maro Kindeni ipulia tâno ipâŋga lâ, ande ngu ikeno lâ Miti Siŋga tu iveta wurâta lee kari lima kanaŋo taitu ilâ lâ, ñinenŋa lâ kari lima kanaŋo rua iveta wurâta tonge tia (Stat 2:1-3). Aku muli nga itu ngu tukuŋa panzi Isrel ngu tu ma siveta nenzi wurâta mine nâ, ku ma sipwarea lâ zo taitu ikura sânda rârani. Andeta kinzi Juda tamâta mbâna-mbâna siseŋge ngu tukuŋa kiri-kiri râra ñinde lâ Maro

Kindeni ne ŋgua tukuŋa ŋine, kala siveta malia panzi Juda tamâta tu soka muli. Zo pinde Yesu iveta mâsi kaika lâ pwareâŋa ne zo sapâŋa, aku kinzi Parisai ŋgu situ ilaŋa ipole nenzi tukuŋa. Andeta tia (Luka 6:1-11, 13:10-17, 14:1-5).

79. Rahap

(Hibru 11:31; Yamesi 2:25) — Nanayoni, lâ zo ŋinde kinzi Isrel ŋgu simo nia bilimu lee mbwera tamâta rua ilâ lâ, kala siluku ŋana sikai tâno ŋinde Maro Kindeni ipa ŋgua tu ma ilanzi Abraham ne vâsa ŋgu, ande Isrel tamâta rua simuŋga panzi ŋana simora nenzi kazâŋa tamâta nenzi lawea wa kelekele wa. Rahap nde nzâla taine tonŋe imo tâno ŋinde, andeta iveta kie ara panzi Isrel tamâta rua ŋinde, kala iveanzi lâ ne luma ilo. Isama tu Maro Kindeni ilo ara panzi Isrel ŋgu. Mine nde lâ zo ŋana Isrel sipara kunzi ŋgu ŋinde, ande kinzi ŋandai sipu Rahap pâta imâte ŋga (Yosua 2:1-21). Kinzi tamâta pinde situ Rahap nde taine ŋinde i ŋa ikeno lâ Matai 1:5 (Yesu timbu wukale ŋanzi).

80. Rasele

(“Resel”) (Matai 2:18) — Rasele nde Isrel ŋgu timbunzi Yakopu kaiwa taine tonŋe, aku i nde Yosepe ku Benjamin rua tinanzi. Yakopu ilo ndo keno pa taine ŋine (Stat 29-35).

81. Rebeka

(Rom 9:10-13) — Rebeka nde Isrel ŋgu timbunzi Isaka kaiwa taine tonŋe, aku i nde Yakopu ku Iso rua tinanzi. I parina ikeno lâ Stat 25-27.

82. Rom Lawea

— Rom nde lawea ŋalae tina ikeno Itali tâno. Lâ Yesu Kirisi ne zo, kinzi Rom ŋgu nde sipolenzi ŋgu râra ŋinde kala sikatona tâno ŋalae tina.

Kinzi simo sikai poe kaika panzi Juda ŋgu, kala kinzi Juda tamâta wisinzi nâna panzi ku situ siŋaranzi lâ nenzi tâno. Rom nenzi koipu ŋalae ande sipatu ŋa tu Kaisara.

83. Sadana

(“Seten”) — Sadana nde kinzi koroani saka nenzi koipu ŋalae. Nia ndoyo i imo Maro Kindeni ne aŋelo tonŋe, andeta ikai kazâŋa pa Maro Kindeni, kala Maro Kindeni isoki i ikâwa imâ tâno kulu (Luka 10:18; Zo Muli 12:7-9). I uru ilanzenzi tamâta ku isowe ilonzi kalonzi ŋana siveta kiesaka kâ. Aku i uru italeanzi kalo-tawana tamâta ŋana kiesaka kie-kie muŋga siveta ŋinde, ŋana kinzi ma sipile nenzi kalo-tawana. Yesu ipole Sadana marumbu lâ, aku lâ zo muli i ma izavaru i ndo lâ (Zo Muli 20).

84. Sadyusi Ngu

— Kinzi Juda tamâta pinde ilonzi patea tu ma sipono muli sondo pa Mose ne ŋgua tukuŋa râraŋi, aku sipâŋga ŋgu tonŋe sipatu ŋa tu Sadyusi ŋgu. Kinzi nenzi ilo-kalo nde rege-rege kunzi Parisai ŋgu, ambo taitu sipwa pwataki ŋananzi mateŋa tamâta. Kinzi Sadyusi ŋgu kalonzi tawana tu ambo tamâta imâte, ande i ma muli imandi imo via kilo tia (Matai 22:23; Pâri Tamâta 23:6-8). Andeta ŋine nde ilo-kalo lanŋa nâ (1 Korin 15:20,21; 1 Tesalonaika 4:13-14).

85. Saion Tuu

(Matai 21:5; Yoane 12:15; Rom 9:23, 11:26; 1Pe-tero2:6; Wâŋgiŋa Paneâŋa kâ) — Saion nde tuu tonŋe Jerusalem lawea imandi kulu. Maro Kindeni ne luma sapâŋa imandi lâ tuu ŋine kulu, kala zo pinde sipatu Jerusalem

lawea ŋa tu “Saion lawea”. Aku zo pinde sisia ŋgua ŋana samba lawea kâ lâ Saion Tuu tini (Hibru12:22; Zo Muli 14:1).

86. Samaria

— Samaria nde tâno tonje ikeno Juda tâno tini laiti. Nia ndoyo kinzi Samaria tamâta timbunzi nde Juda tamâta, andeta sipakâe kunzi tinikoa kala sipâŋga sitogo ŋgu tonje. Kinzi Juda tamâta tininzi pwâka ndo ŋananzi Samaria tamâta (Luka 10:25-37; Yoane 4:4-42).

87. Samba

(“Heven”) — Samba lawea nde nia ara ŋinde Maro Kindeni uru imo (Matai 5:16; Malaka 11:25; Luka 11:13). Yesu Kiriŋi ipile nia ara ŋinde ku indue imâ tâno kulu ipâŋga tamâta (Yoane 3:13, Pilipai 2:5-7). Aku lâ zo ŋana kinda kalo-tawana tamâta nenda via lâ tâno kulu ma marumbu, ande kinda ma talâ tamo ara ndo lâ samba lawea kuku nenda Maro Ŋalae (Matai 5:12; Yoane 14:1-3; 2 Korin 5:1; Pilipai 3:20). Yoane imora mâsi pinde ipâŋga samba ilo, kala ŋgere ŋgua rârâ ŋana mâsi ŋinde kâ lâ pepa tini (Zo Muli).

88. Samson

(Hibru 11:32) — Nanayoni Samson ikai poe panzi Isrel ŋgu. Maro Kindeni iveta Samson ipâŋga tamâta kaika ndo. I parina ikeno lâ Miti Siŋga (Hetman 14-16).

89. Samyuel

(Pâri Tamâta 3:24, 13:20; Hibru 11:32) — Samyuel nde Maro Kindeni ne ŋgua-tulâŋa tamâta ŋalae tonje. Ina itula Maro Kindeni ne pateâŋa pwataki tu Daviti ma ipâŋga Isrel nenzi koipu ŋalae. I parina ikeno lâ Miti Siŋga (1-2Samyuel).

90. Sara

(Rom 4:19, 9:9) — Sara nde

Isrel ŋgu timbunzi Abraham kaiwa taine. I nde niŋga, aku imo lee ipâŋga koŋa lâ, andeta Maro Kindeni iveta ikura ne ŋgua pâŋa mine, kala Sara ku Abraham rua sipulia natunzi Isaka ipâŋga (Stat 15-23). Kumora Abraham.

91. Sinai Tuu

(“Sainai”) (Galesia 4:21-31) — Sinai Tuu nde tuu tonje imandi nia bilimu. Nia ndoyo, Maro Kindeni itula ne ŋgua tukuŋa pwataki pa Mose lâ tuu ŋine kulu (Kisim Bek 19-20). Kumora tai ikeno lâ pepa lalau 1079.

92. Sodom Lawea

(Matai 10:15, 11:23-24; Luka 17:29; Zo Muli 11:8) — Nia ndoyo, Abraham tai Loto imo Sodom lawea. Kinzi tamâta simo Sodom lawea ŋga Gomora lawea ŋinde nde siveta kiesaka ŋalae tina, kala Maro Kindeni isupwa yââ indue imâ ikananzi lâ (Stat13:13, 18:20-19:24).

93. Solomon

(Matai 1:6-7, 6:29, 12:42; Luka 11:31, 12:27; PâriTamâta7:47) — Solomon nde Isrel ŋgu nenzi koipu ŋalae Daviti natu. Ikai tama nia ku imo koipu ŋalae panzi Isrel ŋgu. Maro Kindeni ipa ŋgua tu ambo Solomon ilo pa kekeleke tonje, ande ŋinde i ma ilua. Solomon ino tu ma ikai ilo-kalo sondo, aku Maro Kindeni isâu papa, ŋinenŋa mbaliŋa rârâ ŋinde tava ilo-kalo ara wa ŋoa ŋalae nde ilua tona. Solomon ipa Maro Kindeni ne luma sapâŋa ŋalae kâki. I parina ikeno lâ Miti Siŋga (1 King).

94. Tâi Njiji

(“Retsi”) — Tâi ŋine ikeno lâ Isip tâno ŋga Isrel tâno ŋgininzi. Nia ndoyo, lâ zo ŋinde Isrel ŋgu sipile Isip tâno ku siyâti silâ, ande Mose ikainzi soka mâsa-mâsa nâ lâ tâi ŋine ilo

simbwaliu silâ. Simbwaliu lâ, ñinenŋa tâi ipatukunzi Isip zugu tamâta rârâni sipamate-teu (Kisim Bek 14).

95. Tamâta Natu

(“Pikinini Bilong Man”) — Nia ndoyo, Maro Kindeni ne ngua-tulâŋa tamâta Taneli itula ngua ñana tamâta tonŋe Maro Kindeni ma muli isupwa tu iyautenzi Isrel ngu piti lâ kazâŋa ilo, ku ivetanzi simo ara. Kinzi uru sipatu tamâta ñinde ña tu Kirisi, andeta Taneli ipatu i ña tu “Tamâta Natu” (Daniel 7:13-14). Aku Yesu kala ipatu i tamwata ña tu “Tamâta Natu” mbwani rârâ ñinde, aku ñinde itula pwataki tu ina nde Kirisi. Ipâŋga tamâta, andeta imo Maro Kindeni Natu tava. Kumora Kirisi.

96. Tapalele Ilonda Kalonda

(“Tanim Bel”) — Ñine nde nzâla taituni ñana kinda ma tapâŋga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Ambo tamâta tonŋe ne ilo-kalo ipâŋga tu i nde kiesaka tamwata, kala ilo tu ipile ne mâsi siŋga ku iyoka Maro Kindeni kawa ngua muli, ambo i ma kalo tawana tu Maro Ñalae Yesu Kirisi imâte ñana izavaru ne kiesaka piti lâ tini, aku ino pa Maro Kindeni tu ma via wasaseki ilua i, ande tamâta ñinde ipalele ilo kalo mao kanaŋo (Pâri Tamâta 3:19, 20:21, 26:20).

97. Tinikoa Ngu

(“Ol Haiden”) — Kinzi tamâta ea ñandai Juda nenzi vâsa ñga, ande kinzi Juda tamâta uru sipatu tamâta ñinde ñanzi tu “tinikoa”. Mine nde kinzi Juda ma simora kinda rârâni tu tinikoa nâ. Kinzi sipasuka warakanzi tininzi, ñana tu muŋgani Maro Kindeni ipateanzi tu ma sipâŋga i tamwata ne ngu. Mine kala

kinzi tininzi pwâka ñananzi ngu pinde rârâni. Taitu Yesu Kirisi imâ ñana ikai nânâo ñinde piti, ñana kinzi Juda ngu anŋa kinda ngu pinde rârâni ma takura tu tamo Maro Kindeni ne ngu taitu (Luka 2:32; Rom 1:5; 3:29; Efesus 3:6).

98. Via Wasaseki

(“Laip i Stap Gut Oltaim”) — Yesu ne ngua pâŋa ikeno mine; tamâta ea kalo tawana i, ande i ikai via wasaseki, kala zo muli i ma imo ara kuku Maro Ñalae ku imo nâ (Matai25:46; Luka 10:25-28; Yoane 3:14-16,36; 5:24,39-40; 6:40,47; 11:25-26). Andeta via wasaseki nde ñana takai lâ zo muli nâ, ande tia; kinda takai via ñinde lâ zo ñine tamo tâno kulu yo (Yoane10:10,28; 17:1-3; 20:31), kala takura tu tapu mulinda pa ilo-kalo siŋga ne vetâŋa rârâni, ku taponu muli pa Maro Kindeni kawa ngua (2 Korin 5:17; Efesus 4:22-24).

99. Wisi-Wisi

(“Marimari”) — Kinda tamâta rârâni taveta kiesaka rârâ ñinde, kala nenda ara keno ñana Maro Kindeni ma iveta kie ara pa kinda, ande tia ndo. Andeta i ilo ndo keno pa kinda, kala iveta kie ara ndo ñana ikai kinda piti lâ kondoma ilo (Titi 3:4,5). Aku ikura zo zo i uru iveta vetâŋa arara kie-kie pa kinda kiesaka tamwatânda. Kinda uru taporo ñana Maro Kindeni ne vetâŋa arara ñinde tu, “Ñinde nde Maro Kindeni ne wisi-wisi”.

100. Wit

(Matai 12:1, Malaka 2:23, Luka 6:1, 22:31) — Wit nde kâpwa tonŋe kinzi tamâta lâ tâno rârâ ñinde uru sika. Ipâŋga itogo paulo mine, kala zo pinde kinzi sisiki karae piti ku sika kanaŋo. Anŋa zo pinde sigema wit tava yisi, ku

simomo kanzi puroŋa. Wit tai ikeno lâ pepa lalau 219 nga 306.

101. Wurâta Tamâta Kaa nâ

(“Slev”) — Munŋa, lâ tâno pinde, kinzi mbaliŋa warakanzi sitavanzi tamâta ŋalaŋala ma sikainzi tamâta pinde kaika, ku tamâta ŋinde ma sipâŋga wurâta tamâta panzi. Andeta kinzi siveta wurâta koa tia nâ, ku sikai kulu tonŋe tia ndo. Kinzi sikura tu sipile nenzi koipu ku silâ sikai wurâta tonŋe, ande tia. Ambo tu taŋanzi kaika pa nenzi tamâta ŋalaŋala, ande nenzi koipu ŋinde ma sipunzi pâta simâte. Nia ndoyo, kinzi Isrel ŋgu simo Isip tâno, ande siveta wurâta mine nâ panzi Isip ŋgu, kala sikai nâna ŋalae (Kisim Bek 1-2). Aku lâ Yesu ne zo, ande mâsi ŋinde ikeno mo ŋai yo, kala Paulo iŋgere ŋgua pinde panzi wurâta tamâta kaa kaa ŋinde (1 Korin 7:20-24; Efesus 6:5-9; Kolosi 3:22-25).

102. Yââ Nalae ne Mbââ

(“Hel, Yââ Nia”) — Kinzi tamâta pinde kalonzi tawana Yesu Kirisi tia, kala nenzi kiesaka ikeno tininzi yo. Mine nde lâ zo ŋana simâte, ande kinzi ma sikai nenzi kiesaka ŋinde ne pareŋa-nia lâ nia sakamao tonŋe. Nia ŋinde nde mbââ ŋalae, aku yââ mela-mela ku imo nâ (Malaka 9:47-48; Zo Muli 19:20, 20:11-15). Kinzi tamâta simo nia ŋinde nde sikai nâna sakamao ndo, andeta nenzi pavilâŋa tamâta imo ŋana ivilanzi, ande tia (Luka 16:19-31).

103. Yakopu

(“Jekop”) — Yakopu nde Isrel ŋgu timbunzi Isaka natu tonŋe, aku i ŋa tonŋe nde Isrel. Kumora Abraham.

104. Yautâŋa Tamwata

(“Man Bilong Kisim Bek Yumi”)

— Yesu Kirisi ŋa tonŋe nde Yautâŋa Tamwata, aku ŋoa ŋine nde duvi mine; ina iyaute kinda kalo-tawana tamâta piti lâ kondoma ilo ku ikai nzâla piti pa kinda tu ma tamo ara kuku Maro Kindeni. Maro Kindeni ne wisi-nâna ŋalae tina ikeno pa kinda ŋana nenda kiesaka kâ, andeta lâ zo ŋinde Yesu ikai niânda ku imâte lâ kâi-popole tini, ande Maro Kindeni ipare nia papa i ŋana nenda kiesaka rârâni kâ. Mine kala tamâta ea kalo tawana Yesu, ande Maro Kindeni imora i tu imo ilonda mbâra-mbâra.

105. Yesu

(“Jisas”) — Yesu nde Maro Kindeni Natu ŋa. Lâ Hibru ŋgua, ŋoa ŋine nde duvi mine tu, “Yautâŋa Tamwata” (Matai 1:21). I ŋa pinde nde mine; Yesu Kirisi, Tamâta Natu, Maro Kindeni Natu (Luka 1:35), Daviti ne Vâsa, Emanyuel (Matai 1:23), Tâno ne Sinâla (Yoane 9:5), Lama Nenzi Katonâŋa Ara (Yoane 10:14), Via Mao Warika (Yoane 11:25), Maro Kindeni Kawa Ŋgua (Yoane 1:1, Zo Muli 19:13), Maro Kindeni ne Lama (Yoane 1:29), Juda Ŋgu Nenzi Mbwâmbwa Leve (Zo Muli 5:5), Koipu Ŋalae panzi Koipu Rârâni, aŋga Maro Ŋalae panzi Maro Rârâni (Zo Muli 19:16).

106. Yisi

(“Yis”) (Matai 13:33, 16:6,12; 1 Korin 5:6-8; Galesia 5:9) — Ambo kinda tatu tamomo puroŋa, ande kinda uru tagema yisi tava puroŋa ŋana iveta puroŋa pondi kâki. Yisi kiri-mwata nâ ikura tu iveta puroŋa ŋalae ipondi kâki. Aku mine nâ, tamâta taitu ne kiesaka ikura tu iyaula kinzi tamâta rârà nenzi kalo-tawana.

107. Yona

(“Jonah”) (Matai 12:39-41, 16:4; Luka 11:29-32) — Yona nde Maro Kindeni ne ŋgua-tulâŋa tamâta tonŋe. I parina ikeno lâ Miti Siŋa (Yona 1-4). Maro Kindeni isupwa Yona tu ilâ pa Ninive lawea ŋana itula i kawa ŋgua panzi, andeta i tini pwâka kala ikâki wâŋga tonŋe kulu ikâwa pa nia tonŋe. Andeta Maro Kindeni iveta kâla kâki ŋalae. Kinzi tamâta simo wâŋga kulu nde sisama tu Maro Kindeni wisi nâna pa Yona, kala sikai sita- mbira lâ tâi ilo, aku kumbu- kusa tonŋe imâ ipaŋando. Yona imo iŋa kapwa ilo ikura kari ŋato lâ, ŋinenŋa iŋa ilata itoa tina tini. Ninenŋa Yona ipono muli pa Maro Kindeni kawa ŋgua, ku ilâ itula ŋgua panzi lâ Ninive lawea.

108. Yosepe

(“Josep”) — Lâ pepa ŋine, ande sipatu tamâta lima kanaŋonzi rua ŋanzi tu Yosepe; âSUB-GLOSS Kinzi Isrel ŋgu tim- bunzi Yakopu natu tamâne saŋao kanaŋonzi rua simo, aku nenzi vâsa ŋgu rârâni nde sipâŋga Maro Kindeni ne ŋgu. Yakopu natu tonŋe nde Yosepe, aku i parina ipâŋga nia yo lâ Stat 37-48 (Yoane 4:5; Pâri Tamâta 7:9-14; Hibri 11:21-22; ZoMuli 7:8, Wâŋgiŋa Paneâŋa kâ 105:16-22). âSUB-GLOSS Kinzi sipatu Yesu tina Maria kaiwa tamâne ŋa tu Yosepe (Matai1:18-25; Luka 2). âSUB-GLOSS Kinzi sipatu Yesu tai tonŋe ŋa tu Yosepe (Matai 13:55; Malaka6:3). âSUB-GLOSS Kinzi sipatu pâri-tamâta Yamesi tai tonŋe ŋa tu Yosepe (Matai27:56; Malaka 15:40,47). âSUB-GLOSS Yosepe i Arimatea lawea warika nde Juda nenzi tamâta mbâna-mbâna tonŋe. I nde tamâta ara, aku ipono

muli pa Yesu Kirisi. Ina ikai Yesu karae piti lâ kâi popole tini ku io lâ tamwata ne kuru ilo (Matai 27:57-60; Malaka 15:42-46; Luka23:50-53; Yoane 19:38-42). âSUB-GLOSS Yosepe Basabas nde tamâta tonŋe ipono muli pa Yesu Kirisi. Lâ zo ŋinde kinzi kalo- tawana tamâta situ sipatea tamâta tonŋe tu ikai pâri- tamâta Judas Iskariot nia, ande sipateanzi Yosepe kuku Mataias rua. Andeta Maro Kindeni ne pateâŋa ikeno pa Mataias (Pâri Tamâta 1:23). âSUB-GLOSS Kalo- tawana tamâta tonŋe io ne tâno pinde panzi tamâta tu siko, ŋinenŋa ikai mbumbu imâ ilanzi pâri-tamâta. I ŋa nde Yosepe, aŋga kinzi pâri- tamâta sipatu i ŋa tu Banabas (PâriTamâta4:36-37).

109. Yosua

(“Josua”) (Pâri Tamâta 7:45; Hi- bru 4:8) — Yosua nde tamâta ŋinde ikai Mose nia ku ikainzi Isrel ŋgu sipile nia bilimu ku sikai tâno ŋinde Maro Kindeni ipa ŋgua tu ma ilanzi Abraham ne vâsa ŋgu. Ikai poe panzi lee, sipunzi kazâŋa tamâta rârâni marumbu lâ, ŋinenŋa ikisi tâno ne kerî panzi ŋgu saŋao kanaŋo taitu (Livai ne vâsa ŋgu sikai tâno tonŋe tia). Yosua nde tamâta ara ndo, aku ipono muli sondo pa Maro Kindeni. I parina ikeno lâ Miti Siŋa (Josua)

110. Yova

(“Jehova”) — Nia ndoyo, lâ zo ŋinde Maro Kindeni ipatua pa Mose, ande ipatu i tamwata ŋa tu “Yova”. Lâ Hibri ŋgua, ŋoa ŋinde nde duvi mine tu “Naŋani Warakâŋgu Kala Njine”. Kinzi Juda tamâta simege ndo ŋana Maro Kindeni, kala simora i ŋa tu sapâŋa (Kisim Bek

3:13-15, 20:7). Zo pinde Yesu ipatu i tamwata ŋa tu “Nanani Warakâŋgu Kala Njine”, aku

ŋinde itula pwataki tu i imo rege-rege kuku Maro Kindeni (Luka 22:70, Yoane 8:58, 18:5).